HIPPOCRATIS COI MEDICORVM OMNIVM LONGE PRINCIPIS, OPERA quæ ad nos extant omnia.

PER IANVM CORNARIVM MEDICVM PHYSICVM LATINA lingua conſcripta.

INDEX RERVM AD CALCEM OPERIS uniuerſi annexus eſt fœcundiſsimus.

BASILEAE, M D XLVI

Cum gratia & priuilegio Imp. Maieſtatis ad annos V

Donated by Dr. La Garde.

AVGVSTISSIMIS AC PRVDENTISSI- MIS, HONESTISSIMISQVE VIRIS, SENATVI POPV- loꝗ Imperialis urbis Auguſtæ Vindelicorum, Ianus Cornarius Medicus Phyſicus, S. D.

NON alienum, nec ab re eſſe arbitror, Auguſtiſsime Auguſtæ urbis Senatus, hoc in loco, hac inſtituta ad amplitudinẽ tuã, in Hippocratis Coi medicinæ principis ſcriptorum, à me in Latinam linguam translatorum editionem, præfatione, paulo altius repetere, qualis fuerit noſtro hoc æuo rei medicæ, & ſimul etiam aliarũ artium ac ſtudiorum ſtatus: qualis factus ſit progreſſus: quantum acceſſerit incremẽti: & quid de toto hoc ſtudiorum genere ſit ſperandum. Nam & neceſſariam eſſe Hippocratis librorum editionem, lectionem, ac cognitionem, inde clare conſtabit: & me hæc uel peractorum laborum gratia, meminiſſe iuuabit: & qui iſta legent, non inutilem cõſequentur huius narrationis cognitionẽ: & Amplitudo tua, ſpero, harũ rerũ memoria iucunde afficietur, & ſi quid præſidij ac opis ad hæc ſtudia cõſeruanda opus fuerit, (ſicut reuera ueſtram, urbium Imperialium opem deſiderãt ac implorant) huc libenter incumbet, quo literæ unicum totius uitæ ornamentum durẽt ac uigeant, in Germania noſtra, ne ſi hę corruant ac iaceant, uere neutra uita uocari mereatur, haud ſecus q̃ neutrum corpus Medicis dicitur, quod neꝗ ſanum, neꝗ ægrotum appellari poteſt. Talis autem futura uita mihi uidetur, ut miti ac familiari nobis ſimilitudine, res omnium triſtiſsima, & perpetua nocte obſcurior adumbretur, ſi horum ſtudiorum lux extinguatur, ſi literarum decus deturpetur, ſi robur illud, quod & pacem, & rerum publicarum ac priuatarum tranquillitatem retinet, elangueſcat. Quum itaꝗ primũ animum ad Medicinæ ſtudia adijcerem, magna erat bonorum et profeſſorum, & librorum penuria: adeò ut Hippocrates & Galenus medicæ ſectæ optimæ, rationalis illius, principes, ne nominibus quidem ſuis iuſtis, in ſcholis ſatis noti eſſent, quum uulgo Hippocras & Galienus à pleriſꝗ omnibus appellarẽtur. Itaꝗ quũ eſſem adoleſcens uiginti natus annos, ex Petri Moſellani, uiri & eruditi, & imprimis ſuaueloquẽti facundia ornati auditoribus: (Nam neꝗ hunc, neꝗ alium ullum unquam priuatum præceptorem habui, poſt prima grammaticæ rudimẽta) in literis utriuſꝗ linguæ eò progreſſus, ut non modo grammatica docerem, ſed etiam Poetas ac Oratores Græcos publicè enarrarem, plurimũ mox ab initio, ab honeſtiſsimæ artis diſcendæ propoſito decidebã. Auertebant enim me barbari ſcholarum magiſtri, & non multo expoſitoribus ſuis potiores ſcriptores, quibus tum medicorũ ſcholæ pro optimis autoribus utebãtur, Auicenna, Raſis, Albucaſis, Auenzoar, Meſuas, & alij non citra tædium nominandi, Arabicum hominum genus. His accedebant practices ſcriptores ſuperioris ſæculi ac illius quoꝗ, gens per omnia inepta, ſordida, ac impura, & tam ſpurcè latine loquens, ac tam infeliciter id quod docere uult tradens, ut penitus deſperarem ex tam putidis libris fore poſſe, ut unquam ad medicinæ cognitionem peruenirem, eam uidelicet quam ex Hippocratis aliquot libellis, aphoriſmis dico, pro-

gnoſtico, et eo qui De uictus ratione in morbis acutis inſcribitur, olfeciſſem: & quam mihi ex Galeni aliquot libellis latinè itidem extãtibus delineaſſem. Erant autem hi Leoniceni interpretatione, De febrium differentijs libri duo, & Copi uerſione ſex libri De locis affectis inſcripti. Et h[illegible]s interpretibus tum extabant quocꝫ Hippocratici illi libelli. Ac in philoſophia qu[illegible]m eo tempore extabat ſua lingua Plato, Ariſtoteles, Theophraſtus, Xenophon, & Plutarchus, magno erga bona ſtudia Aldi Manutij beneficio. Verum in medicina nihil Hippocratis ac Galeni ipſorū lingua habebatur, præter Hippocratis aphoriſmos, quos Philippus Melanchthon mihi communicauerat, & unam Galeni methodum, quam Romæ ſi recte memini, excuſam, apud amicum quędam uideram. Hic ego dum ambiguus quid facerem ſæpe mecū cogitarem, tandem illud ſtatui, quod præſens eſſet boni conſulendum eſſe, donec aliquando dies meliora proferret. Proinde relictis magna ex parte Arabibus illis ſcriptoribus, & ex practicis quocꝫ paucis aliquot, melioribus ut fieri ſolet in malorum electione, aſſumptis: uidebantur autem tales eſſe, Bertrutius, Gatinaria, Guainerius: his ad prædictos libellos Hippocratis ac Galeni additis ac collatis, ſed magno interpoſito interuallo, aliquot annis medicinæ ſtudia ſectatus ſum, donec cum his ſimul magiſter magnus artis uenter perſuaſit mihi, ut artis periculum facerem, quod iam per annos uigintiquincꝫ facere pergo, ab eo tempore quo primum animum ad medicinæ ſtudia, uelut dixi, adieci. Quanto uero meo commodo hoc fecerim, aut etiam aliorū utilitate, non eſt quod multum iactem, Diligentiam meam & fidem, tum in docendo qualiacuncꝫ didici, tum in curando qualia ars præſtare potuit, multis cognitam eſſe ſcio. Opes uelut ſtudiorū impedimenta, non anxiè quæſiui, & eas quocꝫ quæ contingere potuiſſent, contempſi. Hoc nondum ſcio an commodum, aut potius incommodum dici debeat, quòd totum iſtud ſtudiorum priorum genus, per totos nouem annos à me tractatum, relinquere ac quaſi dediſcere coactus fuerim, quū iam magnam Europæ partem, rerum medicarum experiendarum gratia peruagatus, Baſileam perueniſſem. Et quòd quidem incommodum hoc ſit, tot horas male collocaſſe in ſtudijs dediſcendis, nemo non intelligit, etiam ex his quibus non dediſcenda, ſed amplectenda eſſe illa adhuc hodie uidentur. Quòd uero commodum ſit, totam barbarā medicinam à me eſſe relictam, & græcam aſſumptam, productam, & non parum per me etiam auctam, & ampliatā, nondum perſuaſum eſſe ſcio pleriſcꝫ, qui adhuc cum Gryllo grunnire malunt, & glandibus ueſci frugibus optimis repertis. Profectò horum ingenia uelut ineptiſsima, & iudicia uelut nihil ſani habentia auerſatus, tum mox toto pectore ad Hippocratem Græcum, ac Galenum, itemcꝫ Paulum me contuli, paulo ante Venetijs ex Aldi itidem officina allatos: quibus etiam alienis ad tempus utebar, atcꝫ in his ita uerſabar, ut uel totum Hippocratem ad latinos tranſſcribere me poſſe non deſperarem, ſi tam magni laboris præmium alicunde affulſiſſet: nedum de Galeno ac Paulo ambigerem, quos faciliores eſſe, uel leuiter græca ſcientibus conſtat: ſi quis modo non penitus rudis eos autores aggredi conetur. Et extant libelli duo Hippocratis eo anno à me conuerſi, alter de aere, aquis, & locis: alter de flatibus inſcriptus, qui animum meum ſtudioſis ſatis declararunt, quantum

uoluerim

uoluerim medicinam illinc adiutã. Nec deerant nobis inhortatores ad rem ten
tatã ſtrenue obeũdam, inter quos magno erga optima ſtudia merito præcipue
mihi nominãdus eſt Deſ. ERASMVS Roterodamus, cuius etiã ſcripta ad me
epiſtola extat, qua me ad cõſtanter proſequendũ id quod in Hippocratẽ medici
næ principẽ orſus eſſem inhortatur. Ad idem me inſtitutũ Frobenius ac Epiſco
pius, qui prius etiam aliquot mihi cõmentationum fuere autores, tantum non
cogebãt: digni profecto propter ſua in doctos homines merita, ut ab omnibus
bonis uiris aduerſus ὁμοτέχνους æmulos inſtar ignauorum fucorũ inſidiantes
libris ipſorũ ſumptibus & induſtria in luce editis, foueantur & tueantur. Quũ
igitur hæc mea tunc fuerit uoluntas, & nõ omnino deſperata etiam præſtandi
facultas, Cur, inquit aliquis ex illis, ad tot annos dilatum eſt, quod propter cõ-
munem utilitatẽ, ſi ita eſt ueluti ipſe dicis, q̃ primum inuulgari oportuerat. Fa-
tebor ſanè hic quod res eſt. Primũ quidem uoluntatẽ meam remorata eſt maxi
ma operis difficultas. Nam ut gloſſas & uoces penitus obſoletas omittamus:
ut dicẽdi genus breue illud, & quo uelut per ænigmata, innuere magis q̃ ſigni-
ficare ſententiam uoluit, ne producamus: adeò ut ne Galenus quidẽ ſe ex omni
bus extricare ualeat: ut nihil etiam dicamus de lectione uaria, ac ſubinde à pluri
mis priſcis Hippocratis expoſitoribus mutata, & tẽporis inſuper iniuria cor-
rupta: uel ipſa uetuſtatis reuerendi ſenis maieſtas deterrere poſſet, ne quis fami
liarius uerſare doctiſsima, & per omnia grauiſsima ſcripta audeat. Quòd uero
tantæ grauitatis, maieſtatisq́ ſcriptor ſit Hippocrates, idem'q́ optimus metho
di doctor, etiam Plato teſtatum de ipſo reliquit, cuius uerba ex Phædro adſcri-
bere non pigebit. Fieri ne poſſe putas, inquit Socrates, ut quis animæ naturam »
pro dignitate conſideret, abſq́ uniuerſi natura? Si quidẽ Hippocrati Aſclepia- »
darum generis credere oportet, inquit Phædrus, neq́ corporis, citra hanc me- »
thodum. Bene, inquit Socrates, amiciſsime Phædre Hippocrates dicit. Opor- »
tet tamen inſuper ad Hippocratẽ, etiam rationẽ expendere, & an cõſona eſt ui »
dere. Ita ſentio, reſpõdet Phædrus. Proinde de natura cõſiderare, inquit Socra- »
tes, quid tãdem dicit Hippocrates, & ratio uera? Nõnne hoc modo? De cuiuſ- »
cunq́ rei natura cõſiderare oportet, primũ ſimplex ne ſit, an multarum ſpecie- »
rum, id in quo artifices eſſe uolumus, & alios ut tales ſint facere. Deinde ſi ſim- »
plex eſt, uim ipſius conſiderare, quam à natura habeat, ad hoc ut in aliud faciat »
quid, aut quam ut ab alio patiatur. Si uero plures ſpecies habuerit, his enumera »
tis, id quod in una, hoc in ſingulis conſiderare, quid'nam à natura facere ſolet, »
aut quid ab alio pati. Cõſequens, inquit Phædrus, hoc eſt ò Socrates. Proinde »
methodus, ait Socrates, abſq́ his ſimilis eſt itineri cæci. Hactenus Plato. Et nõ »
ſunt quidem hæc ita ad uerbum in Hippocrate, ſed talis eſt omnino doctrinæ
methodus libri De natura hominis inſcripti, ut de nullo alio loqui hic uideatur
Plato: quanquã ſimilis methodus etiam in alijs huius uiri ſcriptis genuinis eſſe
uideatur. Quare quum hactenus reperti ſint, qui Platonẽ, qui Ariſtotelem,
qui Theophraſtum, qui reliquos Græciæ philoſophos ac ſcriptores, ad latinos
cõuertere aggreſsi ſint, & aliquid operæprecij præſtiterint, in Hippocrate ne-
mo hoc feliciter tentauit, ex toto, ut ne in minutiſsimis quidem libellis aliqui ſa
tis aptos artifices ſe declarauerint. Nõ igitur nihil eſt quod et nos de difficultate

huius ſcriptoris queramur, qui hactenus omnes ex æquo à ſe auertit: etiamſi nunquam ex toto à nobis deſperatum ſit, fore ut aliquãdo omni difficultate ſuperata, latinus à nobis factus Hippocrates legatur. Acceſsit ad hanc difficultatem alia remora ex temporum infelicitate. Quum enim per uiginti fermè iam annos medicina Græca reuiuiſcere cœperit: reducti ſint Hippocrates, Galenus, Aetius, Paulus, Dioſcorides: & hi non ſua ſolum lingua, ſed latini etiam magna ex parte (uno Hippocrate hactenus ſaltem excepto) tum per doctos aliquot uiros, tum per nos quoque facti, tamen ea eſt ſæculi infelicitas, ut nemo tantæ artis, quæ ipſam etiam uitã, qua nihil homini precioſius eſſe poteſt, conſeruat: pretium agnoſcat. Vidimus ardens primum ſtudium multorum circa linguas addiſcendas: deferbuit hoc paulatim. Vidimus maximum ſtudioſorum concurſum ad diſcendam theologiam, quum primum in Germania ſincerior pietatis doctrina illuceſceret: Durauit hic aliquot annis. Tranſitũ eſt ad ſtudium Iuris ciuilis: Nec puto ullo unquã tempore tot fuiſſe ſtudioſos, qui leges Imperatorias ſequerentur, aut doctorum titulis inſignirentur. Sola Medicina ubiq; contempta iacet, frigent gymnaſia, torpent profeſſores, ars ipſa in ἀτυχίαν abijt, & non niſi apud delyras aniculas, & recutitos Apellas, & eos qui multorum periculis de ſua ignorantia experimenta faciunt, eius uſus quæritur: paucis quibuſdam bonis medicis non in uſum publicum, ſed in priuatum ſibi theſaurum, uera medicinæ ſtudia poſsidentibus. Quanquam ego quidem grauiorem adhuc, ac ſimilem timeam optimæ arti ruinam, ſi continget ut altius aliquando euehatur, qualem uidelicet Chriſtianæ religionis ſtudium pertulit, & qualem iuris ſcientia minari uidetur. Sicut enim dum pij aliquot uiri euangelium Chriſti purum ac ſincerũ reducere conati ſunt, factum eſt ut apud pleroſque Chriſtus penitus fabula factus ſit, & parum adhuc in paucorum cordibus hæreat: Ita ex magna iuris ſcientia eo peruenitur, ut ius ſit in armis ac ui poſitum, ut ſint qui quiduis ſibi licere adſtruant, adulterare, ſcortari, prædari, prodere, rapere, agere, capere, & cœlum ac terram miſcere, modo apex ſit in iure ſcripto, qui ut ipſorum cupiditatibus inſeruiat cogi poſsit: quomodo ſummum ius ſummam iniuriam eſſe, iuxta uetus adeò uerbum, atque ita omnem optimarum legum doctrinam, uſum ac neceſsitatem intercidere, nemo non ſentit. Atque utinam non ſimilis caſus maneat rectiſsimũ medicinæ ſtudium, ſi quando etiam hoc ad ſummum adductum fuerit: & ex ſcholæ umbra, ad publici exercitij theatrum productum. Sed quis prohibere poteſt malos, ut ne ſui ſimiles ſint, in quocunq; ſtudiorum genere peruertendo? & ea quæ ad multorum ſalutem inuenta ſunt, partim per ignorãtiam, partim ex malitia, ad perniciem abutendo? Propter tales ceſſandum à nobis non eſt, ut non optima faciamus, doceamus, ac in lucẽ proferamus, & artem per ſe optimam ad ſummũ ſtatum euehamus. Nos certe ut quod poſſumus huc conferremus, & ut & ocij, & negocij noſtri ratio publice omnibus conſtaret, ſæpe in partialibus editis libellis promiſſum, ſæpe repoſitũ, ſæpe repetitum Hippocratem noſtrum latinum tandem etiam his infelicisſimis temporibus, quibus præter ea quæ iam relata ſunt, omnia perpetuo metu conſternata grauantur, inſidijs pertentantur, proditionibus obtinentur, bello expugnantur, incendijs conſumuntnr, edere uo-

luimus

luimus,atq; hunc inæſtimabilibus laboribus,& non leui ſumptu àc rei familiaris iactura,perpetuis quindecim annis abſolutum.Non quòd hos totos in hoc ſolum opus impenderimus:hoc enim uere eſſet ſuo ſibi iumento malum accerſire: ſed quòd nunquam hanc curam reiecerimus huius quoque operis abſoluendi, dum illa partim de Græcis plurima translata, partim à nobis ſcripta ac commentata,in publicum emiſimus, non omnino nulla noſtra priuata utilitate:Fatendum enim & prædicandum quoque hoc eſt, quũ & magnorum principum, & præclararum urbium, magnificentiam ac liberalitatem ſimus experti,& ad hæc præſtanda,quaſi fomite quodam coalti,ac prouecti. Superauimus autem hanc operis difficultatem,tum ſæpe repetita Hippocratis lectione, tum locorum ſubinde alibi ab ipſo Hippocrate repetitorum collatione, tum perlecta denuo tota Galeni græca ac latina editione, eo ſtudio ut totum aliquando editurus ſim Galenum, aliqua parte ex mea translatione, & reliquis itidem uerſionibus ad ueram Græcam lectionem correctis. Et profecto longum eſſet hic declarare, quibus rationibus inductus, multa ex lectione Aldini, plurima præter lectionem Frobeniani exemplaris, à nobis ad multa manuſcripta exemplaria collati ac editi, in hac noſtra latina Hippocratis conuerſione mutauerimus. Statuimus autem huc impendere quinquennium plus minus,ut ſi deus uitam tamdiu prorogarit, totius noſtræ conuerſionis ratio, ac aliqua expoſitio extet, in diurnaliorum ſiue coniecturarũ libris, tot à me ſcribẽdis, quot omnino exiſtunt libri Hippocratis ſcriptorum. Interim tamen hunc præcipuum nobis fuiſſe ſcopum,ſtudioſos omnes non cælabimus,quem etiam pro iuſtiſsima lege Galenus agnoſcit, dum ſic ſcribit. Hæc, inquit, Lex mihi in exponendo ac interpretando obſeruatur,ut uniuſcuiuſque ſcripta ex illo ipſo declarentur, & non uanis opinionibus, & pronunciata citra demonſtrationem ſententia, quiſque quicquid uelit deblateret. Hanc legem nobis in ſcopum,in Hippocratis libris latine conſcribendis propoſuimus, & omnes obſcuros locos, collatione ad alios facta, ubi hoc fieri potuit, expoſuimus, reddidimus ac expreſsimus, multis immutatis, non paucis reiectis, plurimis appoſitis, quæ nec in impreſsis, nec manu ſcriptis codicibus ita habentur: ſed tamen ut alicubi ueſtigia ueræ lectionis etiam ex illis odorati ſimus. Quorum omnium iuſto opere à nobis ratio reddetur. Atque hactenus ſuffecerit protuliſſe me ſtudiorum noſtri æui ſtatum, progreſſum ac augmentum, & præcipue rei medicæ, Cuius primum, ſummum ac maximum authorem,tandem ego latinis hominibus non minorem,ſed aliquanto, niſi penitus fallor, meliorem quàm græcis extat legendum produco, edo ac publico. At ne ego mihi tanti beneficij publici gratiam expetere uidear, aut ne tanti autoris ac operis patronum præſtare me poſſe, aliunde confidere puter: ad te auguſtiſsime Senatus Auguſtane confugio. Tuæ amplitudini hanc autoritatem defero, Tuæ erga literas & literatos benignitati hanc gratiam deberi confiteor, quòd Hippocrates latinus noſter publice extat, habetur,legitur: quòd rebus mortalium iuuandis opus expoſitum eſt, ultra duo milia annorum ab omnibus in latina lingua deſideratum. Nec uero uideri poſſum aut uelut ignotus, aut temere,ad tantorum uirorum præſidium confugiſſe, dum in publice recepto illo more dedicandorum

ac conſecrandorũ librorum, ad uos uiri Auguſtenſes me recipio. Nam quum
ueſtra reſpub. per omnem non modo Europam, ſed orbem terrarum celeberri
ma ſit, à bonis legibus, à probatis ac grauibus moribus, à ſeuera in malos ani-
maduerſione, à clemẽti erga bonos benignitate, à pientiſsimo religionis cultu,
ab ingenti erga literas & bona ſtudia fauore, à doctiſsimis cõſilioq́ ac pruden-
tia præſtãtiſsimis uiris, uideri nõ debeo temere magis ꝗ recto iudicio, ad tam
auguſti ſenatus, ad tantorũ uirorum tutelam, Hippocratis & pariter meũ opus
attuliſſe. Nec ignotus ego uobis eſſe poſſum, cuius ſcripta ac opera tot princi-
pes uiros, tot claras urbes fouere ac tueri nondum, quod ſciam, pœnituit. Hic
non referam quibus uiris ſemper reſpub. ueſtra floruerit. Non recenſebo Fug-
garos, non Paungartneros, non Ilſungos, non Vuelſeros, non Herebrotios,
non alias magnas familias principum opes adæquantes, & ſimul pietate, pru-
dentia, fortitudine, magnificentiaq́ ac ſumma liberalitate præſtantes. Non di-
cam de Monopoliorum apud uos extantum utilitate, per quæ fit ut Germania
ab hominibus ſub polo Antarctico habitantibus, & ab ipſis Antipodibus mer
cimonia, in quotidiano uſu habeat. Non dicam de plebis ſedula opera, & lauda
tiſsimis operibus, unde linei generis, biliciorum, triliciorum, quadriliciorũ ua-
rijs texturis, multiplicibus tincturis, non modo Germania, ſed omnes exteræ
etiam nationes redundant. Nec dicam de urbis magnitudine, ſplendidis extru
ctionibus ac ædificijs, & populoſitate, quæ ut peculiares laudes urbium ſuut,
ita & loci optimum ſitum, & terræ, ac naſcentiũ omnium copiam ac ubertatem
coarguunt. Verũ ſtudium ueſtrũ circa literas, bonas artes, pietatem ac rectam
religionẽ conſeruandam nõ tacebo. Quũ enim uideretis ſtudiorũ omnium flu
ctuationẽ, ſurſum deorſum omnia iactari, in præcipiti omnes linguas, artes, ac
diſciplinas conſiſtere, nullo unquã tempore plures in omnibus ſcriptores exti-
tiſſe, partim ſua magnifice iactantes, partim aliorum & ueterum quoq́ ſcripta
damnantes: Vos optimos ſemper apud omnes recte ſentiẽtes habitos autores
Græcos, magna copia per occaſionem nuper adeò uobis oblatos non neglexi-
ſtis, ſed uelut rem reipub. imprimis utilem, eorum opera ac libros comparaſtis,
coemiſtis, ac pro ingenti theſauro, uelut reuera eſt, repoſuiſtis, habetis, poſsi-
detis: non tamen ut priuatam utilitatem hinc uobis quæratis, ſed ut publicum
bonum iuuetis, ut ſi opus ſit, inde rebus humanis ſubſidium afferatis. Neque
enim quicquam ad reſpub. optime inſtituendas ac retinendas, utilius eſt bo-
norum uirorum bonis ſcriptis. Sicut cõtra mera peſtis eſt, quæ ex malis malo-
rum libris hauritur. Recte enim artes, boni mores, optimæ diſciplinæ tradun-
tur ac ſeruantur in bonis libris. At ſine rectis artibus, ſine bonis moribus, ſi-
ne optimis diſciplinis, & in ſumma, ſine literis uita non eſt uita cenſenda, uelut
ſupra ab initio dixi, & uetus illud chaos, rudis indigeſtaq́ moles reducitur. At
uos ſanè in illo librorum Græcorum theſauro ueſtro, non unius alicuius libera
lis artis aut diſciplinæ autores habetis, ſed ex tota philoſophia, medicina, ma-
theſi, ac Theologia optimos, & eos neq́ hactenus typis excuſos, neq́ multis
adeò adhuc uiſos, immo ne nominibus quidem pleriſque omnibus notos, &
fortaſsis nuſquam alibi extantes, uelut ex indice cognoui, quem multarum re-
rum uſu ac experientia clarus medicus apud uos Geryon Seilerus ad me miſit.

immo

Immo nõ modo indicem hic amicus noſter miſit,ſed quæ ueſtra eſt uiri Augu≠ ſteñ.erga recta ſtudia benignitas,de Vobis eorum librorum etiam uſum mihi promiſit,multa ſimul de ueſtra magnanimitate,ac magnifica uoluntate mecum loquutus,ac mihi pollicitus. Quãquam autem antea mihi uirtutum ueſtrarum gloria non ignota eſſet: (Qui enim ignota eſſe poſsit, quæ per totũ orbem de≠ cantata eſt?) tamen eo referente plura cognoui, & propius introſpexi, quàm antea ex auditu & aliorum ſcriptis intellexeram. Acceſsit ad huius narrationẽ uir ex≠ cellenti iuris ſcientia,& eximia prudentia præditus Claudius Peutingerus, cla riſs. Iuriſconſulti Cõradi Peutingeri filius,nõ modo in paternis uirtutibus refe rendis, ſed in maximis etiam rebus ac negotijs, pro patria obeundis ac geren≠ dis, non iam ſpem, ſed ipſam rem præſtans. Cum hoc uiro ante paucos annos mutua aliqua cognitio mihi interceſsit,quæ ſanè iudiciũ de Vobis meum con≠ firmauit,& in id conſilij me adduxit,& breuiter effecit,ut nõ dubitauerim Hip pocratem hunc latinum meum ad Vos deferre, Vobis inſcribere ac dedicare. ære ac libra ueſtrum facere. Cæterum erunt fortaſsis qui uel hoc nomine Hippocratem à nobis latine conſcriptum impetent, quòd præſtiterat græcum legere,ac ſatis fuerat græcum extare. His ſanè larga data eſt eius rei faciendæ e≠ tiam per me copia. Nam & Græcum exemplar per me editum ex Frobeniana officina,non paucis locis melius ac correctius eſt quàm Venetũ. Et ſi uere Hip pocratis ſtudioſi ſunt illi,non pœnitebit ipſos uel ambo coemere,habere, ac le≠ gere,immo etiam plura inquirere, quo tandem emendatiſsimus ſua lingua lo≠ quens Hippocrates habeatur. Quin & ego ſemper ita ſenſi, melius eſſe quoſ≠ uis ſcriptores in ſua lingua,qua ipſi ſcripſerunt legere,quàm optime etiam in a≠ liam translatos. Sed quid facient hi qui Græcum non intelligunt? Antea oſten di huius autoris difficultatem, breuitatẽ, & ænigmatis ſimilem obſcuritatem. Quandiu uero expectandum nobis eſt hoc ſæculum,in quo medicinæ ſtudioſi ex æquo omnes ad legendum ac intelligendum Hippocratem Græcum ſuffi≠ cient? Eſſe autem Hippocratem talem rei medicæ autorem, ut ſine ipſo res me≠ dica integre conſiſtere non poſsit, & ſæpe aliàs dixi, & nunc non minus aſſe≠ uerantiſsime affirmo. Totus enim Galenus omnem ſuam doctrinam, ad Hip≠ pocraticam methodum, uelut ad amuſsim direxit. Idem fecerũt & ante,& poſt Galenum, optimi quique tum medici, tum philoſophi, ut ineptiſsimos pari≠ ter ac indoctiſsimos ſe eſſe declarauerint, qui unquam ab Hippocrate deſci≠ uerunt, aut ipſius dogmata impetiuerunt, quorum multos adeò in libris ſuis hinc inde,ex omni occaſione Galenus reuellit,ac explodit. Demus autem hoc ſæculum ſpem nobis inijcere de futuris. Nam reuera nullum antea fuit, in quo per omnem fermè Europam pariter utriuſque linguæ cognitio in tantũ aliquan diu floruiſſet. At quid uetat, aut quid adeò obfuerit, hanc etiam acceſsionem linguæ latinæ contingere, ut Hippocrates latinus pariter & Græcus legatur? maxime quum etiam Græcus ex noſtra latina interpretatione clarior euadat, & expoſitionis Græci uicem latinus ſupplere poſsit. Verum mihi, uelut antea quoque dixi, uidentur omnia nunc ingenia, omnes artes ac diſciplinæ in ſum≠ mo ac præcipiti ſtare: atque utinam ſic retinerentur, non retro ut ruerent, & eſ≠ ſet aliqua ſaltem ſpes in paucis,qui in poſterum ſuis magiſtris diſcipuli euade≠

rent

rent præſtantiores. Ego profecto quum multis annis à ſcholis abfuerim, à do-
cendi munere abhorruerim, ſtudijs meis ad ſcribẽdum, & ad exercendam me-
dicinam collatis: proximum fermè triennium rurſus profeſſor medicinæ con-
ſumpſi, non omnino ſurdo ac muto auditorio, in Heſſorũ ac Cattorum prin-
cipis Academia Marpurgenſi. Sed ut uerum aperte fatear, longe infra meam
ſpem, & inferiore ſucceſſu quàm Illuſtriſs. Herois Philippi Heſſorum princi-
pis, uel erga me, uel erga ſtudioſos, magnifica liberalitas depoſcere uidetur.
Non tamen deſunt huius rei cauſæ. Pleriq; omnes fugimus immẽſum ſtudio-
rum laborem, delicias ac uoluptatem in his ſectamur. Itaq; uel quantum iu-
cundum eſt, uel minime moleſtum, didiciſſe ſatis eſſe putamus. Alij ad ea ſtu-
dia ſe conferunt, unde quàm breuiſsimo tẽpore, ac minima impenſa aſſequan-
tur, quo uentri ſit conſultum, & πρὸς τὰ ἄλφιτα reſpiciunt, nõ cogitantes ple
runq; quàm ſint ad ea tractanda appoſiti. Medicina uero requirit naturam ido-
neam, à puero inſtitutionem, doctrinam linguarum, literarum, philoſophiæ,
mathematum, & totius naturæ cognitionem: multam inſuper induſtriam ac
diligentiam, locum ſtudijs commodum, & lõgiſsimum etiam tempus. Si non
hæc ſunt quæ ſtudioſos à Medicina auertũt, libenter patiar alium potiores cau
ſas afferre. Ego Hippocrati *in libro De lege* hæc referenti accedo. Detineo Am
plitudinem tuam Auguſtiſsime Senatus longius quàm propoſueram: Vnum
ſi adhuc retulero dimittam. Non conatus ſum in hac mea translatione Cicero-
nianus uideri, nõ quòd omnino improbem hoc nouæ ſectæ hominum genus,
qui per omnia Ciceroni in dicendo ſimiles fieri ſtudent: aut quòd penitus ne-
gem fieri poſſe, ut omnes artes ac diſciplinæ, Ciceronis dictione in imitatio-
nem aſſumpta ac ſeruata, tradãtur. Sed ut ſimpliciter dicam, primum quia non
placet. Deinde quòd uideam magna ex parte longum & inutilem laborem, &
poſtea etiam omnibus factis, conatum infelicem, ac ſucceſſu carentem, quo ple
riq; ex illis referunt Ciceronem, non aliter quàm Nero princeps Catonem, aut
ut uicinius comparem, cuculus luſciniam. Accedit his ſeruilitas & mãcipatio,
nullam linguæ, immo ne cogitandi quidem diuerſum aliquid, libertatem relin-
quens. Et quando deſinemus eſſe turpiculæ ſimiæ, pulcherrimum hominũ ge-
nus creati? Sed oportuit hoc quoq; ad reliqua ſeculi incõmoda accedere, ut ha-
beremus qui non ſolũ loquendo ac ſcribendo, Ciceronis ſimiæ ut eſſent, ſe ex-
cruciarent, ſed etiam græca omnis generis ſcripta in latinam linguam conuer-
tendo, tanta ſui mancipatione, ut ſi modo Ciceronis uerbis undiq; conquiſitis
loqui uideantur, etiam à ſententia ſubinde excidere nec uereantur, nec animad-
uertant: quaſi magni adeò referat Ciceronẽ ita exprimere, & quaſi nemo alius
bonus latinus ſcriptor extet, quẽ ſequi oporteat, ipſo etiam Cicerone, ſi cogno
ſcat, riſuro ſuos κακοζήλους, præſertim ſi quomodo ſe ad Lælios, Scipiones, Te
rentios, atq; alios compoſuerit, in memoriã reuocet. Et tamen hic nihil dicam
de his rebus quas medicus tractat, quas ne ipſe quidẽ Cicero Ciceroniane elo-
qui poſſet, etiamſi à Medico de his edoceretur: quum ſanè alias non multus ſit
in rerum naturæ tractatione, nimirum intra moralis ac rationalis philoſophiæ
limites concluſus. At tum demum Simia uere ſimia eſt, quum etiam ſupra ho-
minem præſtare quid molitur. Hoc itaq; agãt hi quibus iſtud placet, ac datum

eſt

eſt, ego neminem prohibeo. Sed ſic ſentio, Hippocratem iſtos fucatos ornatus auerſari, & amare ut ſicut in ſua, ita in omni lingua, breuis & uerbis, & ſententijs, & tamen plenus ac grauis, clarus item ac dilucidus, quantum ad eius ætatem poſteris aſſequi datur, & quod potiſsimũ eſt, rectus legatur. In hoc ſi quid præſtiti, quod uolui ſum aſſequutus: nec eſt quòd uerear ullos naſos, uel ξινοκέρωτας, quantumuis in cornu exacutos. Quo uero ſciant ſtudioſi aliquam huius operæ à nobis tranſactæ partem, Habent in hoc noſtro latino Hippocrate librum De aere, aquis, & locis, duplo auctum, & niſi fallor integrum: Habent libri De capitis uulneribus principium, quod in Græcis codicibus impreſsis deeſt: Habent librum uerum μοχλικὸν, id eſt Vectiarium, eundemq; De oſsibus inſcriptum: quæ omnia in græcis exemplaribus partim deſiderantur, partim alieno loco poſita, iuſtis locis reſtituta ſunt. Quorum omnium gratiam ut uobis uiri Auguſtenſes, medicinæ ſtudioſos debere uolo, ita nec pudebit, nec pigebit uos, ſpero, ſummum medicum Hippocratem ueſtra autoritate tutum, ueſtro fauore commendatum, in publicam utilitatem, & meæ erga Auguſtiſsimum Senatum uoluntatis declarationem, uobis inſcriptum ac dedicatum prodijſſe. Valete uiri magnifici.

Marpurgi Heſſorum, Calend. Septembribus. Anno Chriſti,

M. D. XLV.

INDEX LIBRORVM IN HOC VOLVMINE CONTENTORVM.

Hippocratis uita ex Sorano	folio 1
Hippocratis Iuſiurandum	3
Lex Hippocratis	4
De arte liber	5
De ueteri medicina	10
De medico	20
De decenti ornatu	23
Præceptiones	27
De natura hominis	30
De ſalubri diæta, Polybi	37
De genitura	39
De natura pueri ſeu fœtus	43
De carnibus	55
De ſeptimeſtri partu	61
De octimeſtri partu	64
De ſuperfœtatione	66
De exſectione fœtus	72
De dentitione	74
De corporum reſectione	75
De corde	ibidem
De glandulis	78
De oſsium natura	81
De locis in homine	88
De aere, aquis, & locis	104
De flatibus	117
De medicamentis purgantibus	125
De diæta ſiue uictus ratiõe, lib. I.	124
Liber ſecundus	136
Liber tertius	148
De inſomnijs	156
De alimento	161
De humidorum uſu	164
De humoribus	167
De morbo ſacro	172
De morbis, liber primus	180
Liber ſecundus	194
Liber tertius	218
Liber quartus	228
De affectionibus	245
De internis affectionibus	258
De uirginum morbis	286
De natura muliebri	287
De morbis mulierũ, liber primus	309
Liber ſecundus	350
Notha ad finem primi libri de morbis mulierum adiecta	383
De ſterilibus	386
De morbis popularibus, lib. I.	397
Liber ſecundus	410
Liber tertius	421
Liber quartus	434
Liber quintus	444
Liber ſextus	455
Liber ſeptimus	467
De uictus ratione in morb. acut.	489
De iudicationibus	510
De diebus iudicatorijs	514
Aphoriſmi	517
Prænotiones	533
Prædictionum, liber primus	542
Liber ſecundus	549
Coacæ prænotiones	563
De uulneribus capitis	590
Chirurgiæ officina	598
De fracturis	602
De articulis	621
De ulceribus	658
De fiſtulis	665
De Hæmorrhoidibus	667
De uiſu	669
Hippocratis epiſtolæ	671

FINIS.

HIPPOCRATIS COI VITA
EX SORANO, IANO CORNARIO
Medico Phyſico interprete.

HIPPOCRATES genere Cous fuit, Heraclidæ & Praxitheæ
filiæ Phenaretes filius. Ad Herculem autē & Aeſculapiū ori
ginem generis ſui referebat, ab alteroq́; ſe uigeſimū, ab altero
decimūnonum ſe numerabat. Eius autem genealogiæ Erato
ſthenes mētionem facit, & Pherecydes, & Apollodorus, A-
rius item Tarſenſis. Cæterū parentis ſui Heraclidæ diſcipu-
lus fuit, deinde Herodici, & ut quidā tradunt, Gorgiā Leon
tinum rhetorem audiuit, & Democritū philoſophum Abderiten. floruit tem
poribus Peloponeſiacis, natus (uelut Iſtomachus in primo de Hippocratis ſe-
cta tradit) primo octogeſimæ Olympiadis anno. Soranus uero Cous: qui Coo
rū bibliothecas perſcrutatus eſt, addit, ſub Abriadæ monarchia, Agriani men-
ſis ſeptima & uiceſima die, in qua etiam uſq; in hūc diem Coos Hippocrati om
nia ſacra facere tradit. Porrò quū in arte medica totoq́; diſciplinarū orbe exer-
citatiſsimus eſſet, functis uita parentibus, ex patria diſceſsit, ut quidē maligne
de eo Andreas in eo quē de Medicinæ origine ſcripſit libro prodit, propterea
quòd publicam Cnidiorū bibliothecā igne cōcremaſſet. Alij autem eo propo-
ſito eum patriam reliquiſſe dicūt, ut rei medicæ effectus & ſucceſſum per mul-
tos locos cognoſceret, & in his uarijs modis exercitaretur. Quemadmodū ue
ro Soranus Cous narrat, Somnus deus eum per ſomniū admonuit, quo ſe ad
Theſſalorum regionē inhabitandam conferret. Cæterum per omnē Græciam
Medicinæ gloria omnib. admiratiōi fuit, adeo ut etiam à Perdicca Macedonū
rege, qui tabe laborare putabatur, uocatus publice ſit, ad ipſumq́; unà cum Eu-
ryphōte, qui ipſo ætate maior erat, peruenit, animiq́; hūc regis affectū eſſe cer-
tis ſignis deprehendit. Poſt mortem enim Alexādri parentis, unam ex pellicū
eius numero Phylam nomine Perdiccas deperibat, ad quā quū rem ipſam Hip
pocrates detuliſſet, poſtea ex illius cōſpectu omnino illum mutari obſeruauit,
atq; ita morbo depulſo regem cōſeruauit. Vocatus eſt & Abderam quo præ-
ſens ipſe Democritū ab inſania liberaret, atq; eo ſanato à tota urbe peſtem de-
pelleret. Quin & in Illyricum plurimasq́; barbaras terras peſte ingruente, & il-
larum gentiū regibus ipſum ad ſe uocantibus, quū à legatis ipſorū qui uenti in
illis regionibus uigerēt, didiciſſet, ipſos re infecta dimiſit. At uero quum pru-
denti ratiocinatione peſtem in Atticam graſſaturā præuidiſſet, futurū id præ-
dixit, & tum ciuitatū, tum diſcipulorū curam geſſit, intantūq; Græciæ amator
fuit, ut quum ipſius nominis celebritas uſq; ad Perſas diuulgaretur, atq; ea gra
tia ab Artaxerxe per Hiſtanidem Helleſponti præfectū, magnis muneribus &
precibus ut ad ipſum ueniret inuitaretur, ob honeſtatē, argentiq́; cōtemptum,
ac Græciæ amorē, regi id denegarit, quemadmodū & hoc ex epiſtola eius ad il
lum manifeſte oſtēditur. Propriam porrò patriam liberauit, quū Athenienſes
ei bellū illaturi eſſent; Theſſalis ad auxiliū ferendū rogatis. Quapropter ſplen
didos honores apud Coos cōſequutus eſt: imò & apud Theſſalos Argiuosq́;
& Athenięſes, qui eum Eleuſinijs ſacris ſecundū ab Hercule publice initiarūt,

& ciuē conſcripſerunt,atq; in Prytaneo alimēta tum ipſi,tum poſteris eius dederunt. Liberaliter autem & minime inuidioſe ſtudioſos artem edocuit, decenti iureiurādo prius adſtrictos. Vita functus eſt apud Lariſſæos, quādo & Democritus obijſſe traditur,atq; alij quidē nonageſimo ætatis ſuæ anno,alij octogeſimo quinto,alij centeſimo quarto,quidā uero cēteſimo nono, deceſsiſſe tradunt. Sepultus autem eſt inter Gyrtonē & Lariſſam,ubi uſq; in hūc diem monumentū eius cernitur,in quo ſanè ad multū tempus examen apum mellificantium erat,quo melle ad infantum oris ulcuſcula iuxta tumulum illito, nutrices ea facile perſanabant. Porrò in multis imaginib. uelato capite pingitur, ut quidam aiūt pileo,quod nobilitatis ſignū eſt:nam hoc modo etiam Vlyſſes Pileatus cernitur: Alij autem pallio uelatū dicunt,atq; ex his aliqui decoris gratia id fieri aſſerunt, quādoquidem caluus erat: aliqui uero ob capitis imbecillitatē id fieri perhibēt,aliqui autē ſignificanter id ab eo factū uolunt, nimirū quod principem rationalis animæ ſedem probe munitā & contectam eſſe oporteat. Alij ſignum peregrinationes amantis eſſe ferunt:alij uero rurſus obſcuritatem ſcriptorū ipſius per hoc ſignificari cōtendunt. Alij poſtremū in teſtificationē id fieri uolūt,quòd etiam ſanitatis tēpore ea quæ lædere poſſunt cauere debeamus. Quanquam quidam affirment,quòd in adminiſtratione rerum gerendarū, ne quid à circumfluo pallio manus ipſius impedirētur,idipſum complicatū in caput reijcere cōſueuerit. Cæterū de ſcriptis ipſius multa diſſenſio eſt,quare fit ut quum alia alij opinentur,nō facile ſit de ipſis certum quid pronunciare,ob multas præſertim cauſſas quæ iudicij certitudinē obfuſcant: uelut eſt primum quidem cognomen. Secundo quòd dictionis characterē poſsibile ſit ſeruare. Tertio quòd unus & idem modo robuſtiore, modo remiſsiore dictione per ætatē utatur: neq; deſunt etiam aliæ præter has cauſſas, ſi referre libeat. Pecuniarum autem penitus contemptor fuit,moribusq; ſanctis,ac Græcorū amator, quare etiam gentiles ſuos ſumma diligentia curauit,adeò ut à peſte omnes ipſorū ciuitates liberarit,quemadmodū ſupra dixi. Vnde & ſplendidos honores nō apud Coos tantum,ſed & apud Argiuos & Athenienſes eſt cōſequutus. Filios à morte reliquit duos, Theſſalum & Draconem, diſcipulorum uero magnū numerum. Clariſsimi uero ipſius filij fuiſſe perhibentur.

HIPPOCRATIS COI IVSIVRANDVM, IANO CORNARIO MEdico Phyſico interprete.

APOLLINEM medicum, & Aeſculapiũ, Hygeamq́ ac Panaceam iuro, deoſq́ omnes itẽq́ deas teſtes facio, me hoc iuſiurandum, & hanc cõteſtationem conſcriptã pro uiribus & iudicio meo integrè ſeruaturũ eſſe. Præceptorem ſanè qui me hanc edocuit artem, parentum loco habiturũ, uitam cõmunicaturum, eaq́ quibus opus habuerit impertiturũ: eos item qui ex eo nati ſunt pro fratribus maſculis iudicaturũ, artẽq́ hãc ſi diſcere uoluerint, abſq́ mercede & pacto edocturũ: præceptionũ, ac auditionũ, reliquæq́ totius diſciplinæ participes facturum, tum meos, tum præceptoris mei filios, imò & diſcipulos qui mihi ſcripto cauerint, & medico iureiurando addicti fuerint, alij uero præter hos nulli. Cæterum quod ad ægros attinet ſanandos, diætam ipſis cõſtituam pro facultate & iudicio meo cõmodam, omneq́ detrimentũ & iniuriã ab eis prohibebo. Neq́ uero ullius preces apud me adeò ualidæ fuerint, ut cuipiam uenenũ ſim propinaturus, neq́ etiã ad hãc rem cõſilium dabo. Similiter aũt neq́ mulieri talum uuluæ ſubditiciũ, ad corrũpendum conceptũ, uel fœtum dabo. Porrò præterea & ſanctè uitam & artem meam conſeruabo. Nec uero calculo laborãtes ſecabo, ſed uiris chirurgiæ operarijs eius rei faciendæ locum dabo. In quaſcũq́ autẽ domos ingrediar, ob utilitatem ægrotantium intrabo, ab omniq́ iniuria uoluntaria inferẽda, & corruptione cum alia, tum præſertim operũ uenereorum abſtinebo, ſiue muliebria, ſiue uirilia, liberorum'ue hominũ aut ſeruorum corpora mihi cõtigerint curanda. Quæcunq́ uero inter curandũ uidero aut audiero, imò etiam ad medicandum non adhibitus, in cõmuni hominum uita cognouero, ea ſiquidem efferre non cõtulerit, tacebo: & tanquã arcana apud me cõtinebo. Hoc igitur iuſiurandum mihi integrè ſeruanti, & non confundenti, cõtingat & uita & arte feliciter frui, & apud omnes homines in perpetuum gloriam meam celebrari. Tranſgredienti autem & peieranti, his contraria eueniant.

HIPPOCRATIS COI LEX,

IANO CORNARIO MEDICO Phyſico interprete.

MEDICINA omnium artiũ præclariſsima eſt, Verũ propter ignorantiam eorum qui eam exercẽt, & ob uulgi ruditatem, quòd tales pro medicis iudicat & habet, iam eò res deuenit, ut omniũ artium lõgè uiliſsima cenſeatur. At uero hoc peccatũ ob hanc potiſsimũ cauſſam mihi cõmitti uidetur, Soli namq; Medicinæ nulla pœna in rebus publicis ſtatuta eſt, præterquã ignominiæ, uerũ hæc ipſa non afficit, neq; cõtingit eos qui ex cõpoſito perſonam ipſius induerunt, Similimi enim huiuſmodi Medici ſunt perſonis quæ in tragœdijs introducũtur. Quemadmodum enim illi figuram quidem & habitũ ac perſonam eorũ quos referũt habent, illi ipſi autem uerè non ſunt, Sic & Medici fama quidem & nomine multi, re autẽ & opere ualde pauci. Quiſquis enim Medicinæ ſcientiam ſibi uere cõparare uolet, eũ his ducibus uoti ſui cõpotem fieri oportet, Natura, Doctrina, Loco ſtudijs apto, Inſtitutione à puero, Induſtria, & Tempore. Primũ quidem igitur omniũ Natura opus eſt. Natura enim repugnãte, irrita omnia fiunt. Si uero natura ad optima uiam demonſtret, artis Doctrina facile cõtingit, quam ſanè cũ prudentia ſibi cõparare oportet, ita ut à puero inſtitutio accedat, atq; id in Loco à natura ad diſciplinã apto. Amplius autẽ & Induſtriã adhibere oportet: eamq́; ad multum omnino tempus, quo diſciplina ipſa inſita, feliciter & cũ profectu fructus ſuos producat. Qualis enim eorũ quæ terra producit cõſideratio eſt, eiuſmodi etiam diſciplinæ Medicinæ per omnia ſimiliter exiſtit. Natura enim noſtra, uelut ager eſt, dogmata præceptorũ, uelut ſemina ſunt. Inſtitutiõi à puero cũ eo cõuenit, quòd opportuno tẽpore ſemina in aruũ cadere oportet. Locus autem in quo diſciplina cõtingit, eſt uelut ambiens aer, à quo è terra naſcẽtibus nutrimentũ accedit. Induſtria autẽ, cultura eſt. Tempus poſtremũ hæc omnia corroborat, ut perfectè enutriantur. His igitur ad artem medicam allatis, & uera ipſius cognitione comparata, tandem per urbes obambulando, nõ ſermone tantum ſed & opere medicos haberi conuenit. Imperitia uero malus theſaurus eſt & infelices opes his qui eam repoſitam habẽt, & inſomniũ, aut potius ſomnium diurnum, & maxime uerum, alacritatis fiduciæq́; ac ueræ exultationis expers, timiditatisq́; & audaciæ nutrix. Timiditas equidem impotentiã, Audacia uero Ignorantiam artis ſignificat. Duo enim ſunt, Scientia & Opinio, quarum altera quidem ſcire facit, altera uero ignorare. Cæterum res ſacræ ſacris hominibus demonſtrantur, prophanis id fas non eſt, prius quàm ſcientiæ orgijs initientur.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE ARTE, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

SVNT quidam qui artẽ putant, reliquas artes turpiter inceſſendo dehoneſtare, atq; id quidem ueluti putãt non trãſigunt, ut ego ſanè aſſero, ſed propriã cognitionẽ ac ſcientiam ambitioſe oſtẽtant. Mihi uero inuenire aliquid eorũ quæ nõdum inuẽta ſunt, quod ipſum notum quàm occultũ eſſe præſtet, ſcientiæ uotum ac opus eſſe uidetur, Similiterq; & ſemiperfecta ad finẽ perducere & abſoluere. At uero uerborũ inhoneſtorum arte ad ea quæ ab alijs inuenta ſunt confundenda, promptũ eſſe, nihil quidem corrigendo: eorũ uero qui aliquid ſciũt inuenta apud ignaros calumniando, non ſanè ſcientiæ uotum aut opus eſſe uidetur: ſed proditio magis naturæ ſuæ, aut ignorãtia artis. Solis enim artis ignaris hoc ipſum factum cõuenit, qui cõtentioſè quidem geſtiunt ac conãtur, nequaquã uero poſſunt maliciei ſufficere, ad hoc ut aliorum opera quæ quidẽ recta ſunt, calũnientur, quæ uero nõ recta ſunt, reprehẽdant. Eos quidem igitur qui in alias artes hoc modo irruunt, quibus hæ curæ ſunt, quorũq; id intereſt, & præſtare hoc poſſunt, prohibeant. Præſens uero ſermo his qui medicinam eo modo inuadunt aduerſabitur, confidens quidẽ & animatus propter uilitatem eorũ quos inſectatur: copioſus uero ob artẽ, qua præſtat & auxiliatur: potens autẽ ob ſapientiã, qua eſt eruditus. In uniuerſum itaq; nulla uidetur mihi ars eſſe quæ nõ exiſtat. abſurdũ enim eſt aliquid eſſe putare quod nõ eſt, quoniam eorũ quæ nõ ſunt, quãnam ſubſtantia cõſpecta aliquis denũciare poſsit quòd ſint? Si enim nõ exiſtentia uidere non datur, quẽadmodũ exiſtẽtia, haud equidem ſcio quomodo quis mẽte cõcipere queat ea quæ nõ ſunt, quemadmodum ea quæ ſunt, quæ certe oculis uidere eſt, mẽteq; intelligere quòd ſunt. uerum ut ea nec uideas nec intelligas, nõ ſimiliter cõtingere poteſt. Sed exiſtẽtia quidẽ ſemper uidentur ac cognoſcũtur: nõ exiſtẽtia autem, neq; uidẽtur neq; cognoſcũtur. Cognoſcũtur itaq; demõſtratis iam artibus, & nulla eſt ars quæ nõ ex ſpecie quadã rerũ uideat, arbitrorq; ſanè ego etiã nomina artib. ex ſpeciebus accipi & imponi. Abſurdũ enim eſt exiſtimare ex nominibus ſpecies rerũ germinare & prouenire, Immo etiã impoſsibile exiſtit. Nomina enim lege quadam naturæ indita ſunt, Species autẽ rerum non lege ſancitæ ſunt, ſed naturæ germina exiſtũt, atq; hæc quidẽ ſi quis ex prædictis non ad plenũ intelligat, in alijs ſermonib. fortaſsis clarius edocebitur. De Medicina uero, utpote de qua hic inſtitutus eſt ſermo, claram demonſtrationẽ faciam, & primũ ſanè definiã quod ſentio, Medicinã eſſe morbos ab ægris in totũ tollere, & morborũ uehementes impetus obtũdere, & eorũ qui à morbis uicti ſunt curationẽ nõ aggredi, quum id in confeſſo ſit, quòd Medicina tales ſanare non poſsit. Quomodo igitur hæc Medicina faciat, & quali omnino facultate præſtet, de hoc iam reli-

quum ſermonem inſtituam. Cæterū in artis demōſtratione ſimul etiã ſermones illorū qui eam dehoneſtare cōtendūt, quatenus quiſq; eorū ſibi quid trãſegiſſe uiſus eſt, reuellam. Principium itaq; ſermonis hoc erit, cui omnes aſſenſuros ſcio. Quòd quidem aliqui à medicina curati ſanitati reſtituūtur, cōfitentur. Quòd uero nō omnes, ob hoc iam ars ipſa uituperatur: aiūtq; hi qui eam peius inceſſunt, ꝙ hi qui à morbis apprehenduntur, eosq; euadūt, fortunæ ope euadant, & non auxilio ipſius artis. Ego uero non priuabo quidem ipſe fortunam tanquam nihil operæprecij faciat, puto enim morbis qui male curãtur ut plurimum infortuniū accedere: qui uero bene, eos bonã fortunã nanciſci. Poſtea uero interrogo: quomodo poſsibile eſt ſanatos aliud ꝗ̃ arte cauſari, ſiquidē eius uſu & miniſterio ſunt ſanati? Nudã enim fortunæ ſpeciem eos reſpicere ac ſequi noluiſſe, ex hoc apparet, quòd ſeipſos arti cōcrediderunt. quare à gratia fortunæ referēda liberi ſunt: ab ea uero quæ arti debetur minime ſe uēdicare poſſunt, quo minus ei ſanitatē acceptã ferãt. In hoc enim quod ſe ei cōmiſerunt ac cōcrediderunt, palàm eſt ipſos ſpeciē eius eſſe cōtemplatos, Vim uero eius patrato opere cognouerunt. Dicet ſanè hic aduerſarius, quòd multi iam ægri etiã citra medicorum uſum ſint ſanati: & ego id dicentibus credo. Videtur autem mihi omnino fieri poſſe, ut & qui medicis non uſi ſunt, in medicinã inciderint, non tamen ut ſcierint quod in ipſa rectū fuerit, & quod nō rectum: alioqui contigiſſet ut ſeipſos eodē penitus modo curaſſent, quo curati fuiſſent, ſi medicos adhibuiſſent. & hoc tandem magnū ſignum eſt ſubſtantiæ ipſius artis, Nempe Artem eſſe, & quidem magnã, quando ſanè etiã hi qui eam eſſe non putant, per ipſam ſeruati apparent. Valde enim neceſſarium eſt noſſe, eos qui medicis etiam nō ſunt uſi, ſi ægrotauerunt & cōualuerunt, quòd aut facientes aliquid, aut nō facientes ſanati ſunt. Aut enim inedia, aut edacitate, aut uberiore potu, aut ſiti, aut balneis, aut illuuie, aut laboribus, aut quiete, aut ſomnis, aut uigilia, aut his omnibus promiſcue utentes, conualuerunt. Et ſanè propterea quòd opem ſenſerunt, ualde neceſſarium eſt ipſos noſſe, quòd fuerit aliquid quòd opem tulerit. Et rurſus ſi quid detrimenti acceperūt, neceſſe eſt & detrimētum noſſe, & quòd fuerit aliquid quod damnū dedit ac læſit. Non enim quiuis cognoſcere poteſt ea quæ cōmoditate & detrimento ſunt diſparata. Si igitur is qui ægrotauit, ſiue laudare ſiue uituperare nouerit quid ex diæta, per quã conualuit, omnia hæc Medicinæ eſſe cōperiet, & ſunt nihil minus ea quæ damno fuerūt, quàm ea quæ opem tulerunt, in teſtimoniū arti, quod Ars ipſa ſit. Quæ enim profuerunt, ob rectum uſum profuerūt, Quæ uero nocuerūt, ob id quod non recte uſurpata ſunt, nocuerūt. Atqui ubi rectum, & non rectum, utrunq; ſuum finem habet, quomodo quis hoc artē eſſe neget? Hoc enim ego artis expers eſſe dico, ubi neq; rectū neq; non rectum aliquid exiſtit. Vbi uero utrūq; horum ineſt, quomodo hoc nō artis opus, ſed potius inartificialitatis exiſtat? Amplius autē ſi ex pharmacis purgãtibus, & aluū ſiſtentibus ſolū, tum Medicina, tum Medici ſanationē facerēt, infirmus ſanè ſermo meus meritò iudicaretur. Nunc uero hi qui inter medicos maxime laudati ſunt, & diæta, & alijs medicaminū formis ſanant, quas ne idiota quidem artis ignarus ſi audiat, nedum Medicus, artis eſſe negare queat. Vbi igitur nihil neq; in ipſis bonis medicis, neq; in arte medica inutile eſt, Sed in plurimis eorum quæ ex terra naſcuntur,

&

& eorum etiam quæ fiũt, ſpecies & formæ inſunt medelarũ & pharmacorum: non eſt quod amplius aliquis eorũ qui ſine medico cõualuerunt, caſum ſpontaneũ uero ſermone uehere poſsit tanquã cauſam ſuæ ſanationis. Spõtaneum equidẽ nihil eſſe adparet ac deprehẽditur. Omne enim quod fit, propter quid fieri cõperitur, atq; etiam in ſingulis adeò propter quid fieri uidetur, Spontaneum uero nullam ſubſtantiam habere cõperitur, ſed nudum tantum nomen. Medicina autẽ tum ex his quæ propter quid de induſtria excogitata ſunt, eſſe adparet, tum ſubſtantiam amplius habere conſpicitur. Quare his quidem qui fortunæ ſanitatem acceptam ferũt, artiq; derogant, hæc quæ dixi reſpondere quis poſsit. Cæterum eos qui ob morientiũ calamitatem, artem demoliri contendunt, miror quànam memorabili ratione cõmoti, Intemperãtiam quidem morientium cauſſam mortis nõ ſtatuunt, Scientiam uero eorum qui medicinam exercent, accuſant: tanquã ſanè Medici quidem ea quæ non conueniant imperare poſsint, Aegri uero quæ imperata ſunt tranſgredi nõ poſsint. Atqui longe magis rationi conſentaneum eſt, ægros non poſſe facere quæ imperantur, quàm medicos non cõuenientia iubere. Medici namq; ſana mente ſanoq; corpore rem aggredientes, & præſentia cõſiderant, & de præteritis ſimiliter iuxta præſentia ratiocinantur, intantũ etiam ut aliquando palàm gloriari ſoleant ægri, ſe illorũ opera ſanitati reſtitutos eſſe. Aegri uero neq; qua parte laborẽt, neq; ob quam cauſſam laborẽt, neq; quid ex præſentibus futurũ ſit, neq; quid ex horum ſimilibus fiet ſcientes, medici imperio ſubiacẽt, dolentes quidem ob præſentia, timẽtes autem futura: & pleni quidem morbo, inanes autem ciborum, ea quæ morbo grata ſunt, q̃ quæ ad ſanitatẽ faciunt aſſumere malũt, mori quidem nõ amantes, ſed tolerare tamen nõ potentes. Hoc modo autem affectos, utrũ uerìſimilius eſt, hos à medicis imperata facere, an alia facere quæ medici nõ iuſſerũt? aut medicos tales quales ſuperiori ſermone declaraui, nõ conuenientia imperare? Nónne multo magis hos quidem quæ cõueniant iubere? illos autẽ temere & impotenter nolle obedire? atq; ſic inobediẽtes in mortẽ incidere? Quæ ſanè qui nõ rectè cõſiderãt, cauſſas ad hos qui inculpabiles ſunt, referunt: eos uero qui maxime accuſandi ſunt, à culpa liberãt & defendũt. Porrò ſunt item quidam qui ob eos qui uictis à morbis curã adhibere nolunt, medicinam ipſam reprehendunt, dicũtq; quòd morbi quos ſanare aggrediuntur illi, per ſeipſos fuiſſent ſanati, Qui uero auxilio opus habent, eos non contingunt. Oportebat autem inquiũt, ſiquidem ars erat, omnibus æquè morbis ſanitatem afferre. Qui igitur hæc dicunt, ſi medicis indignarẽtur, quòd ipſorum talia dicentiũ, non ut delirantiũ curam habeant, meritò ſanè ſuccenſuerint magis, quàm quòd illa reprehẽdunt. Si quis enim ab arte potẽtiam in ea quæ non profitetur, aut à natura facultatẽ in ea ad quæ nata nõ eſt, exigat: is ignorat inſaniam dementiæ potius quàm ignorantiæ cõuenire. Quorũ enim inſtrumentorũ ſiue naturæ, ſiue artium facultatẽ obtinemus, per ea ſanè opifices eſſe poſſumus, per alia uero minime licet. quum igitur homo morbo afficitur qui uehementior eſt quàm medicinæ inſtrumẽta, ne ſperare quidem oportet ut à medicina exuperetur. Exẽpli enim gratia, Inter ea quæ in medicina urẽdi uim habẽt, ignis extreme urit, uerũ eo minus etiã alia multa. An uero ex eis præſtãtiora leuiores morbos curare nõ poſsint nondũ ſatis cõſtat, ualẽtiſsimos aũt morbos

potentiſsima etiam inſtrumēta curare nō poſſe, quomodo non ſit manifeſtū?
Quæ enim ignis non efficit, quomodo ea quæ ab illo nō ſunt domita nō oſten
dant, quòd alia arte opus habeāt, & nō ea in qua ignis inſtrumentū exiſtit? Idē
ſentio & de alijs inſtrumentis quæcunqꝫ medicinæ opus adiuuant, quorū om-
nium ſingulatim ſucceſſum ſi nō aſſequitur Medicus, uim affectionis accuſare
oportet, mea quidē ſententia, nō ipſam artem. Qui igitur eos reprehendūt qui
uictis à morbo manū adhibere recuſant, hortantur etiā ut ea quæ non conueni
unt attingāt, nō minus quàm ea quæ cōtingere intereſt artis, quod quū faciūt,
his quidem qui nomine medici ſunt admirationi ſunt, ab his uero qui arte præ
ſtant deridentur. Nec uero adeò deſipientes huius artis experti ſunt: neqꝫ uitu
peratoribus neqꝫ laudatoribus indigent, ſed ratione, ad quam ſanè actiones o-
pificum abſolutæ, plenæ ſunt, & quæ ab ea deſtitutæ, mancæ. Amplius uero e-
tiam defectus aliquos quidem opificibus imputare oportet, aliquos uero ipſis
operibus. Quæ quidem igitur ad alias artes pertinēt aliud tempus, aliumqꝫ ſer
monem requirūt, Quæ uero ad medicinā, qualia ſunt, & quomodo iudicanda,
partim quidem ſuperiori ſermone oſtendimus, partim uero præſenti oratione
docebimus. Sunt enim his qui hanc artem probe norūt, morbi partim non in
obſcuro poſiti, et nō multi: partim nō in manifeſto loco hærētes, & multi ſunt.
Qui enim ad interna uertūtur, in obſcuro ſiti ſunt, Qui uero ad ſuperficiē cor-
poris erumpunt aut tumeſcūt, manifeſti ſunt. exhibent enim ſeſe ut tum uiſu,
tum tactu, & ſoliditas & humiditas ipſorū percipiatur, & qui calidi ſint quiqꝫ
frigidi ſentiatur, qui ſanè ſingulorum aut præſentia aut abſentia tales exiſtunt.
atqꝫ horum quidem omniū in omnib. certas ac infallibiles medelas eſſe opor-
tet, nō ob id quòd faciles ſint, ſed quòd certo inuento cōſtent, Neqꝫ uero à qui
buſuis uolentibus inueniūtur, ſed ab his qui uolūt itemqꝫ poſſunt. poſſunt au
tem quibus tum diſciplina non eminus ſed propè & largiter cōtigit, tum natu
ra nō infelix liberaliter acceſsit. Ad manifeſtos quidem igitur morbos hoc mo
do artem diuite facultate præditā eſſe oportet, Neqꝫ uero ad minus manifeſtos
eam inopem ac dubiam hærere conuenit. Sunt autē morbi minus aperti, quiqꝫ
ad os, quiqꝫ ad uentriculū ſunt cōuerſi. Habet autē corpus non unū uentriculū
ſed plures, Duo enim ſunt qui cibum ſuſcipiunt & demittūt, aliiqꝫ præter hos
plures, quos norunt hi quibus hæc res curæ fuit. Quæcunqꝫ enim mēbra car-
nem in orbē circūſitam habēt, quā muſculum adpellāt, ea omnia uentriculū ha
bent. Omne enim incōcretum & quod nō coaluit, ſiue pellicula ſiue carne cōte
gatur, cauum eſt. Impletur autē dum ſanū eſt flatu, dum ægrotat ſanie. Habēt
itaqꝫ brachia talē carnē, habent & fœmora, habēt ſuræ. Quin & in macilētis &
excarnib. partibus eiuſmodi caro ineſt, ſimiliter ut in carnoſis eſſe demōſtra-
tum eſt. Nam & qui thorax appellatur, in quo hepar continetur, & capitis cir-
culus, in quo cerebrum cōcluditur: ipſumqꝫ adeo dorſum, ad quod pulmo uer-
git, horū membrorū nullum eſt quod nō & ipſum uacuū ſit, ac multis ſegmētis
plenū ac quaſi diſcriminatū exiſtat, quæ parū abeſt ut uaſa exiſtant, quorum ta
men aliqua habentē lædūt, aliqua uero etiā proſunt. Præter hæc autē & uenæ
multæ, & nerui nō in carne ſublimes, ſed ad ipſa oſſa producti ligamentū ſunt
articulorum: ipſi etiam articuli in quibus oſſium quæ mouētur cōmiſſuræ in-
uoluuntur, & horū nullum eſt quod nō ſubſpumoſum ſit, & circa ſe forulos ha

beat

beat,quos ſanies prodit,quæ deductis ipſis, multa & magno multorũ mœrore egreditur. Ex prædictis itaq; omnibus nullum eſt quod oculis conſpicienti uidere ac cognoſcere cõtingit,quapropter etiam obſcura mihi appellata ſunt: & ab arte quoq; obſcura eſſe iudicata ſunt, non tamen quod obſcura permaneant & nos uincant, ſed quantum poſsibile eſt cognoſcantur & ſuperentur: poſsibile autem eſt quantũ ægrorum naturæ ad conſiderandum conferunt, & quantum corũ qui perſcrutaturi ſunt naturæ ad perſcrutandũ aptæ ſunt. Cum multo enim labore,& non modico tẽpore præ oculis uidentur & cognoſcuntur. Quæcunq; enim oculorum cõſpectum effugiunt, ea mẽtis oculis obtinentur & ſuperantur. Quæcũq; uero ob id quòd nõ ſtatim cognoſcantur ægri mala perpetiuntur, ea non ad medicos curãtes ipſos, tanquã ad ipſorum autores referenda ſunt, ſed ad naturam ipſius ægri,itidemq; ipſius morbi. Medicus enim quum nõ poſsit malum neq; uiſu aſſequi, neq; audiendo ex aliorum narrationib. cognoſcere,ratiocinatione ipſum perſequitur. Etenim ipſi quoq; ægri qui obſcuro morbo laborãt,ſi conentur medicis de morbis ſuis narrare,ex opiniõe magis q̃ ſcientia narrãt. Nã ſi ſciuiſſent,in ipſos ſanè medicos nõ incidiſſent,quũ eiuſdẽ ſciẽtiæ ſit morborũ cauſſas noſſe, & morbos ipſos omnib. medicamẽtis quæ augeſcere morbũ prohibẽt,curare poſſe. Quãdo igitur neq; ex ægri narrationib. ad infallibilẽ certitudinẽ peruenire poſsit, aliò certe reſpicere medicũ neceſſe eſt. Quare huius tarditatis nõ ars ipſa,ſed corporũ natura cauſſa exiſtit. Hæc enim malũ ſentiẽs,mederi magnopere geſtit,cõſiderans tamen ne temeritate magis q̃ cõſilio,& ut facilitate magis q̃ uiolentia medeatur. Medicus uero ſi quidẽ ſuffecerit ad cognoſcendũ,ſufficiet etiam ad ſanãdum. Si uero is in quo morbus cognoſcitur, ſuperetur,ob id ſanè quòd ſerius medicum acceſsit,aut ob morbi celeritatẽ peribit. Si enim ex æquo proceſſerit morbus cum medicina, uelocior nõ eſt. Si uero præoccupauerit, uelocior omnino exiſtit. præoccupat autẽ tum propter corporum anguſtiam, in qua nõ in conſpicuo inhabitant morbi, tum propter ægrorũ negligentiam. Differunt enim & cunctantur, atq; ubi iam à morbis ipſis apprehenſi ſunt, tum demum curari uolunt ac expetunt. Quare artis potentiam magis ex merito admiremur, ſi quem ex clandeſtino morbo ægrũ reſtituat, quàm ſi impoſsibilibus & deſperatis opem ferre moliatur. Nequaquã uero in ulla aliqua iam inuentarum artium tale quiddam ineſt,Sed quæ ex eis igne opificiũ exercent,igne non præſente,ocioſæ ſunt. Vbi uero illum contigerunt,operoſæ. Quæ item tractabili rerum materia artem ſuã exercent,ueluti aliæ quidem lignis,aliæ corijs, aliæ ſculpendo tum ære,tum ferro,alijsq; ſimilibus rebus earum quàm plurimæ. Opera porrò quæ ex hac materia,& cum huius materiæ inſtrumentis fiunt, tametſi facile retractari ac corrigi poſsint,tamen non magis uelocitate quàm uelut decet perficiuntur, neq; defunctorie tranſsiliũtur, uerum ſi quod inſtrumentum deſit, interim quieſcũt,quanquã etiam illis cunctatio & tarditas ad opus commodius abſoluendum impedimento ſit, Attamen opus laudatur & præfertur. Medicina uero aliquibus quidem ex ſuppuratione thoracis,aliquibus uero iuxta hepar & rhenes, alijs autem per omnes corporis uentriculos ægrotantibus,eorum omnium inſpiciendi potẽtia priuata eſt: quod ipſum apud omnes in confeſſo exiſtit, alias tamen facultates coadiutrices adinuenit, Vocis nimi-

rum

rum claritatẽ & tarditatẽ, itemq́ꝫ fluxiones quæ ſingulis locis per quos exitus eis dantur, deſtillare cõſueuerunt. quarũ modo odores, modo colores, deinde etiam põderatam tenuitatem ac craſsitiem obſeruat, ex eisq́ꝫ ſigna tum eorum quæ ægri iam perpetiũtur, tum quæ perpeti poſsint, colligit. Quum uero hæc ſignificationẽ de ſe præbeant, neqꝫ ipſa natura uoluntaria dimittat, uires amplius ac neceſsitates medicina ipſa inuenit, quibus natura coacta indemnis tamen cõcedat. Natura autẽ ſtimulata & impulſa, artis peritis quæ facienda ſunt demõſtrat. Cogit autem partim coalitũ in nobis calorem, pituitã per ciborum ac potuum acrimoniã diffundere, quo intelligat quid ſibi uiſum ſit de illis, quæ ut uideretur ipſa machinata eſt: partim uero ſpiritũ uelut delatorem, tum uijs arduis, tũ curſibus accuſare ac prodere cogit. Quin & ſudores per prędicta ducens ac excludens, humorum calidorum exhalationem perficit. Sunt præterea quæ per ueſicam pergreſſa magis morbum oſtendere poſſunt, q̃ꝫ quæ per carnem exhalarũt, Inuenit igitur & tales potiones itẽq́ꝫ cibos, qui calidiores aliàs calefacientib. exiſtentes, illaq́ꝫ & eliquãt, & profluere faciunt, quæ ſanè nõ profluxiſſent ſi nõ hoc modo tractata fuiſſent. Alia itaqꝫ ex alijs, & alia per alia prodeunt, quæ corpus pergreſſa morbum ipſum produnt, ut nihil miri ſit ipſis ſerius fidẽ haberi, & medendi conatus ac aggreſsiones tardiores eſſe, quũ ſic per peregrinas interpretationes ad medendi ſciẽtiam ac cognitionem medici perueniant ac erudiãtur. Quòd igitur & rationes in ſeipſa plenas & ad ferendũ auxiliũ abũdantes habeat medicina, & quòd morbis qui corrigi nõ poſſunt merito auxiliares manus negat, aut ſi fortè opem ferre molita eſt, citra culpam eam exhibet, id ipſum tum iam habitus ſermo manifeſtũ facit, tum etiam artis peritorũ demõſtrationes palàm documentũ præbent, quas ſanè ex operibus iucũdius q̃ꝫ ex ſermonibus oſtendunt: utpote qui dicendo nõ magnopere exercitati, multitudini fidẽ ſinceriorẽ ex his quæ uideat q̃ quæ audiat facere malint.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE VETERI MEDICINA, IANO CORnario Medico Phyſico interprete.

QVICVNQVE de medicina dicere aut ſcribere aggreſsi, dicẽdi ſcopum ſibijpſis ac fundamẽtum ſuppoſuerũt, calidũ aut frigidum, aut humidũ aut ſiccum, aut aliud quodcũqꝫ uoluerint, rem in cõpendium cõtrahentes, principiũ cauſſæ, tum morborũ, tum mortis, hominibus omnibus idem, unũ aut duo proponentes, hi in multis quidem quæ dicũt manifeſtò erraſſe deprehẽduntur. Iuſtior autem querela eſt de arte, qua omnes in maximis utuntur, & bonos artifices maxime colũt. Sũt autem opifices alij uiles, alij longe præſtãtes, qđ ſanè ſi nõ eſſet omnino medicina, neqꝫ in ipſa obſeruationes eſſent, neqꝫ quicq̃ inuentorũ, non uticꝫ extaret, ſed omnes æqualiter eius ignari et inexperti eſſent, et per fortunã omnes ægrotorũ res gubernarẽtur. Nunc uero res nõ ſic ſe habet, ſed quemadmodũ aliarũ omnium artiũ opifices multũ inter ſe differũt, tũ manu, tũ mente, ſic etiã in medicina. Quapropter nõ cẽſeo ego ipſam inani fundamẽto indigere, uelut obſcura & dubia,

de quibus ſi quis dicere conetur, neceſſe eſt fundamento uti. Velut ſi quis de
ſublimibus in aere rebus, aut de ſubterraneis dicat, & quomodo habeant ſciat,
tamen neq; dicenti, neq; audiẽtibus manifeſtũ ſatis fuerit uerane ſint an ſecus,
Neq; enim eſt ad quod quis ſe cõferat, cuiq; innitatur ut ueritatem cognoſcat.
Medicina autẽ iam ab antiquo exiſtit, & principiũ & uia inuenta, per quam in
uenta & multa & probe habentia cõperta ſunt, per multũ adeò tempus, & reli
qua deinceps inuenietur, ſi quis ſufficiens ſit, & iam inuentorũ gnarus, ex his
ad perquirendum procedat. Quicũq; uero his reiectis ac omnibus reprobatis,
alia uia aliaq; forma inquirere conatur, & quid inueniſſe gloriatur, falſus eſt &
fallitur. Impoſsibile enim id eſt, uerũ ob quas neceſsitates impoſsibile ſit, ego
demonſtrare conabor, docens ac demõſtrans quòd ars exiſtat. Ex hoc autẽ pa
làm fiet, impoſsibile eſſe aliquo alio modo inueniri. Videtur autem mihi maxi
me, de hac arte dicturũ oportere uulgo ac plebeis hominib. nota dicere, Neq;
enim de alio quopiã, neq; quærere neq; dicere cõuenit, q̃ de affectiõib. ex qui-
bus illi ipſi ægrotant. Ipſos quidem igitur ſuas ipſorum affectiones cõdiſcere,
quomodo fiunt ac deſinũt, & quibus occaſionibus augeſcũt ac deficiũt, quum
idiotæ ſint non eſt facile, uerũ ab alio inuẽtas ac proditas, procliue. Nihil enim
libentius quiſq; recordatur quàm quæ ſibiipſi accidiſſe audit. Si quis autẽ idio
tarum ſententia deſtituetur, & audientes non afficiet, ille etiam ueritatis cõpos
non fiet, & propterea neq; fundamẽto neq; ſcopo opus habet. Etenim Ars me
dica neq; inuenta ab initio fuiſſet, neq; quæſita, Nihil enim ea opus erat ægro-
tis hominibus, ſi eadem diæta uterẽtur, & aſſumerẽt quæ ſani edunt ac bibũt,
imò etiã alterius diætæ uſus eis profuiſſet, ſi non alia fuiſſent his meliora. Nũc
autẽ ipſa neceſsitas homines coegit Medicinã inquirere ac inuenire. Quoniã
ægrotis eadem in cibo aſſumentibus quæ ſani ſolent, non fuit utile, uelut neq;
nunc utile exiſtit. Quin ut rem altius expendamus, neq; ipſam ſanorũ diætam
ac alimoniã qua nunc utuntur, inuentã fuiſſe cenſeo, ſi ſuffeciſſet homini idem
cibus ac potus, qui boui ac equo, & omnib. alijs præter hominẽ, ueluti ſunt ex
terra naſcentia, fructuſq; ac herbæ & fœnum. Ex his enim nutriuntur, & auge
ſcunt, & illæſi degunt, non indigentes alia diæta. Quanquã ego ſanè ab initio
etiam hominẽ tali uictu uſum eſſe putem. Quæ uero nũc inuenta ſunt edulia,
multa arte excogitata & multo tempore producta eſſe mihi uidentur, quũ mul
ta & grauia, ex forti ac ferino uictu homines paterentur, qui intẽperatus, & ma
gnas uires habens ingerebatur. qualia ſanè etiam nunc ex ipſo paterẽtur, dolo-
ribus uehemẽtibus & morbis obnoxij, & breui etiam morti. Veriſimile eſt au
tem hæc mala tunc minus perpeſſos ipſos eſſe, propter conſuetudinẽ: quanq;
etiam tunc uehementer afflicti ſint, & conſentaneum eſt plurimos & debiliore
natura præditos perijſſe, eos uero qui uictum illum ſuperare poterãt longiori
tempore duraſſe ac reſtitiſſe. Quemadmodũ etiam nunc ex ualidis edulijs ali-
qui facile liberãtur, aliqui cum multis doloribus ac malis. Ob hanc itaq; neceſ-
ſitatẽ etiam illi mihi uidẽtur quæſiuiſſe uictũ naturæ cõuenientem, & inueniſ-
ſe hunc, quo nũc utimur. Ex tritico igitur macerato, & à cortice purgato, moli-
toq; ac cribrato, & ſubacto ac aſſato, panẽ fecerũt, Ex ordeo uero mazã, aliaq;
multa ex hoc excogitãtes, coxerũt, & aſſarunt, & miſcuerunt, fortiaq; & intem
perata, debilioribus temperarũt, effingẽtes omnia iuxta hominis naturã ac ui-

res, quæ quidem fortiora eſſent, ab ipſa natura nō poſſe ſuperari, ſi ingeſta eſſent, exiſtimātes: ab his ipſis quoq; dolores & morbos ac mortes oriri iudicantes: cōtra ab his quæ natura domare poſſet, alimentū & augmētum & ſanitatem. Porrò inuento huic quod nam iuſtius aut magis conueniens nomē quis impoſuerit quàm medicinæ? quandoquidē ad hominis ſanitatem alimētumq; ac ſalutem inuētum eſt, in permutationem illius uictus ex quo dolores & morbi fiunt. Si uero ars ipſa eſſe non putatur, nihil abſurdi eſt. Nam cuius nemo ignarus eſt, ſed ſciētes omnes, ob uſum & neceſsitatē, eius nō conuenit aliquē artificem appellari. Atqui inuentū ipſum & magnū & multæ artis ac cōſiderationis exiſtit, Quinetiā in hunc uſq; diem exercitiorū & reparādarum uirium curam gerentes, ſemper aliquid amplius adinueniūt, iuxta eandem uiam inueſtigantes quod quis edens ac bibens maxime ſuperet, ac ſeipſo fortior euadat. Conſideremus itaq; & cōfeſſam ab omnibus medicinā, eam uidelicet quæ propter ægros inuenta eſt, an & nomē & artifices habeat, & ipſa dominari ipſis uelit, & unde tandem initiū ſumpſit. Mihi equidē, uelut in principio dixi, nemo ne quæſiuiſſe quidem Medicinā uidetur, ſi idem uictus & ægrotis & ſanis cōueniſſet. Itaq; uſq; in hunc diem hi qui medicina nō utuntur Barbari ac Græcis cōfines, eodem modo quo ſani uictitant ad uoluptatē, & à nulla re quā concupiſcunt abſtinent, neq; quicquā deuitant. Cæterum qui Medicinam quæſiuerunt ac inuenerunt, eādem cū illis de quibus ſuperiori ſermone dictū eſt, ſententiam habuerunt, & primū quidem ex his ipſis cibis copiam detraxerunt, & pro multis paucos ſtatuerūt. Quum uero ipſis aliquādo hoc ad aliquos ægros ſufficeret, palamq; fieret quod prodeſſet, nō tamen omnibus, ſed eſſent quidā ita habentes, ut neq; modicos cibos ſuperare poſſent, imbecilliore ſanè quopiā tales indigere illis uiſi ſunt, ſorbitiōesq; inuenerūt, pauca ex fortibus multa aqua permiſcentes, & robur ipſum temperatura ac coctura detrahētes. Quod ſi qui neq; ſorbitiones ſuperare poſſent, his detraxerūt etiam ipſas, & ad potiones peruenerunt, obſeruaruntq; ut & hæ tum uſu, tum copia moderate haberent, & neq; plures quàm oportet, neq; meraciores & intēperatiores, neq; defectuoſiores offerētes. Probe aūt noſſe oportet quibus ſorbitiones in morbis nō conducūt, Nam ſtatim ubi hoc fecerint exacerbātur ipſis febres ac dolores, & manifeſtū fit, quòd aſſumptū morbo quidem alimentū ac incrementū præbet, corpori uero tabes & infirmitas exiſtit. Quicūq; uero homines in hac affectione exiſtentes ſiccum cibum aſſumunt, aut mazam, aut panē, etiamſi ualde modicū, decuplo magis & manifeſtius læduntur, q̄ ſi ſorbitione uſi eſſent, ob nullam aliam cauſſam quàm fortitudinē edulij ad affectionem, in quo ſorbere conducit, edere autē non. Si enim plura comederit, plus utiq; lædetur: ſi uero pauca, dolebit tamen omnino. Omnes itaq; dolores cauſſæ ad idem reducūtur, nimirum fortiſsima edulia maxime & manifeſtiſsime hominē lædere, ſiue ſanus ſit, ſiue ægrotus. Quid igitur aliud cogitaſſe uideri queat hic appellatus Medicus, & confeſſus artifex, qui ægrorū diætam ac uictum adinuenit, q̄ ille qui ab initio omnibus hominibus uictū quo nunc utimur, ex agreſti illo ac ferino reperit ac ſubornauit? Mihi equidem uidetur idem modus, & unum quoddā ac ſimile eſſe inuentū. Hic enim ea quæ natura humana ſana ſuperare non potuit incidentia & ingeſta, propter feritatē intemperantiāq;: ille uero qualicunq; tan

dem

dem unuſquiſq; affectione teneretur, ut ſuperare non poſſet, eadem detrahere quæſiuit ac inſtitit. Quid hoc ab illo differt? præterquam quod multiplicior & uariegatior ac maioris negocij eſt hæc ſpecies. Verum principiũ fuit illa quæ prius eſt producta. Si uero quis cõſideret quæ ſit ægrotorũ diæta, cõparatione ad ſanorũ diætam facta, is inueniet hãc ægris nocentiorẽ quàm eam quæ ſerarum eſt & aliorũ animaliũ ſanis. Etenim uir laborans morbo neq; difficili & intolerabili, neq; rurſus leui & deſpicabili, ſi panem aut carnẽ, aut aliud quid ex his quæ ſani edentes iuuãtur, comedere uolet, nõ multum, ſed multo minus q̃ ſanus poterat, contingat autẽ ut nec ſit qui eũ delinquere admoneat. Alius contrà ſanus naturam habens nõ omnino debilem, neq; rurſus fortem, ſi comederit quid eorum quæ bos aut equus comedens iuuatur, & edat ſanè eruũ aut ordeum, aut aliud quid huiuſcemodi, non multum, ſed multo minus q̃ poteſt. Sanus utiq; qui hoc fecerit, minus & dolebit & periclitabitur q̃ ægrotus ille, qui panẽ aut mazam intempeſtiue ingeſsit. Hæc itaq; omnia ſigna ſunt, quòd ipſa ars medica uia ac methodo quæſita inueniri poſsit. Si quidem igitur ſimpliciter, uelut aliqui putãt, quæ fortiora ſunt nocerent, quæ debiliora prodeſſent & nutrirẽt, tum ægrum, tum ſanum, facilis ſanè res erat, Multum enim de ſecuro detrahere oportebat ut ad debiliſsimũ deduceretur. Nunc autẽ non minus delictum, nec minus lædit hominẽ, ſi pauciora & defectuoſiora q̃ ſatis eſt aſſumãtur. Fames enim magnã potentiã in naturam hominis habet & ſanãdi & debilitandi & occidendi. Multa uero etiam alia mala, diuerſa quidem ab his quæ ex repletione fiunt, nõ minus autem grauia, uacuationis ſunt, quapropter multo uariegatior eſt, & maiorẽ diligentiam requirit. Oportet enim modum aliquem coniectare. Modum autem neq; põdus, neq; numerum aliquem, ad quem referas cognoſces: certitudinem enim exactam nõ reperies aliam quàm corporis ſenſum. Quapropter operoſum eſt ita exacte cõdiſcere, ut parum in alterutrã partem delinquas: quanquã ego etiam eum medicum uehementer laudarim, qui parum delinquat. Certitudinẽ autem exactam raro uidere contingit. Quare pleriq; Medici eadem quæ mali gubernatores in ſe admittere mihi uidentur. Etenim illi quum in tranquillitate gubernãtes delinquũt, non fiunt manifeſti: quum uero deprehenderit ipſos uentus magnus & tempeſtas, palàm iam cõſpicui ſunt omnibus hominibus, quod ignorãtia & culpa erroris ſui nauem perdiderunt. Sic ſanè etiam mali & plurimi medici, quũ curant homines nihil graue patientes, in quos ſi quis etiã maxime delinquat, nihil graue faciat. Sunt autem multi tales morbi, & multo ſæpius q̃ graues hominibus accidunt. In talibus ſanè delinquẽtes, non fiunt manifeſti idiotis hominibus. Vbi uero obtigerit magnus & fortis & periculoſus morbus, tunc ipſorum delicta & ars omnibus in cõſpicuo ſunt. Neq; enim lõge abſunt ſingulorũ pœnæ ac cruces, ſed breui adſunt. Quod aũt non minores afflictiones ab intempeſtiua uacuatione quàm à repletione hominibus cõtingant, probe diſcemus ſi in ſanis rem expẽderimus. Sunt itaq; aliqui ipſorũ quibus ſemel in die cibum capere cõducit, & hoc propter utilitatem ſic obſeruãt. Alij etiam prandent, propter eandẽ neceſſitatem, ſic enim ipſis cõducit: Sed & quidam nõ propter utilitatem, ſed aut ob uoluptatem, aut ob alium aliquẽ caſum alterutrũ faciunt. Plurimorũ enim hominũ nihil intereſt utrũ tandem faciant, ſiue ſemel tantũ edant, ſiue etiam pran

deant, hac cõſuetudine uti. Sunt autẽ quidã qui nõ poſsint extra utilitatẽ faciẽtes facile degere, ſed cõtingit utriſq; ipſorũ, per diẽ unũ atq; eũ nõ ocioſe permutantibus, immẽſa afflictio. Alteri enim ſi prãſi fuerint, idq; eis nõ cõducat, ſtatim graues & corpore ſegnes fiũt, itemq; mente pigri, hiatuq; ac oſcitatione & dormitatiõe & ſiti pleni. Si uero etiã inſuper cœnauerint, & flatus, et tormina, et aluus effringitur. et multis magni morbi principiũ hoc fuit, ſi eoſdẽ cibos quos ſemel inſumere cõſueuerunt, bis aſſumant, & nihil his amplius. Alteri uero ſi prandere cõſueuerunt, idq; ipſis conducat, & non pranſi fuerint, mox ubi tempus præterierit, ſtatim impotentia uehemẽs, tremor, animi deliquiũ, poſtea oculi pallidi, urina craſſa & calida, os amarũ, & uiſcera pendere ipſis uidentur, uertigo, iracundia, triſtitia. hæc autẽ omnia ubi cœnare tentauerint. deinde autem pranſuri cõſumere non poſſunt quæ prius cœnarũt. atq; hæc ipſa cum tormine ac ſtrepitu deſcẽdentia aluum cõcludunt, ipſiq; ægre dormiũt, inſomniaq; conturbata ac tumultuoſa habent, pleriſq; uero etiam horum hoc magni morbi principiũ fuit. Cõſiderare porrò oportet ob quas cauſas hæc ipſis acciderunt. Et ſanè puto his qui ſemel cibũ ſumere cõſueuerunt, quòd nõ expectauerũt iuſtũ tempus, donec ipſorũ uenter pridie ingeſtos cibos perfecte cõſumpſiſſet & exuperaſſet, euacuatusq; eſſet ac quieuiſſet, ſed in feruẽtem adhuc & fermentatũ nouos ingeſſerunt. Eiuſmodi autem uentres multo tardius concoquunt, & maiori opus habẽt ceſſatione ac quiete. His uero qui prandere aſſueti fuerunt, quòd nõ ubi citiſsime alimẽto corpus indigebat, & iam priora conſumpta erant, nec habebat aliquã amplius fruitionẽ, ſtatim ipſi nouum alimentum ſuppeditatũ eſt. deficit autem & cõſumitur præ fame. Nam omnia quæ tales homines perpeti dixi, fami imputo. Dico autẽ etiam alios omnes homines, qui duos aut tres dies inediam pertulerint, eadẽ paſſuros eſſe, quæ de imprãſis dixi. Cæterum tales naturas quæ cito & fortiter eiuſmodi delictis offendũtur, imbecilliores alijs eſſe cenſeo, proximus eſt autẽ imbecillis languenti: uerũ imbecillior eſt languens, & plus laborare cõtingit ipſum, ubi iuſtum tempus nõ eſt aſſequutus. Quum itaq; eiuſmodi exacta certitudo circa artem exiſtat, difficile eſt ſemper quod rectiſsimũ eſt aſſequi. Multæ autem ſpecies in Medicina ad tantam certitudinem perueniunt, de quibus dicetur. Non cenſeo itaq; propter hoc artem uelut nõ exiſtentem, neq; probe inueſtigatam, ueterem oportere reijci, quòd non habeat circa omnia certitudinem exactam. Verum multo magis propterea quòd propinqua eſt recto, ſimulq; ratione poſsit ad ipſum peruenire, admirari oportere cenſeo ea quæ ex multa ignorãtia ſunt eruta et inuenta, quòd probe et recte adinuenta ſunt, & non à fortuna aut caſu. Porrò ad eos qui nouo modo artem ex ſcopis ac fundamentis ſuppoſitis quærunt, ſermonem reducere uolo. Si enim calidũ eſt aut frigidum, aut ſiccum, aut humidum, quod hominẽ lædit, & oportet recte medentem auxiliari, calido quidem in frigidũ permutato, frigido uero in calidũ, ſicco in humidum, humido in ſiccum: cõtingat mihi homo non fortis naturæ, ſed ex debilioribus, hic autẽ triticum edat quod ex area ſuſtulit crudum & non elaboratum, & carnes crudas, & bibat aquam. Hoc uictu utens ſatis ſcio quòd multa & grauia perpetietur, Nam & doloribus uexabitur, & corpus debile euadet, & uenter corrũpetur, & multo tempore uiuere non poterit. Quod igitur auxiliũ præparare oportet ſic

habenti

habēti? calidū an frigidum,uel ſiccū,uel humidum? ſimplex enim eſt quodcūq; ex iſtis. Si enim id quod ipſum lędit aliquod ex his eſt,cōtrario ſoluere oportet ac liberare,quemadmodū ipſorum ſermo teſtatur. Atqui certiſsimū & maniſeſtiſsimū medicamentū eſt,uictū quo utebatur auferre,& pro tritico panē dare, pro crudis uero carnibus coctas,inſuperq; uinū propinare. His permutatis impoſsibile eſt nō fieri ſanum,niſi penitus fuerit tēpore ac uictu corruptus. Quid itaq; dicemus? Num quòd ipſi à frigido afflicto calida hæc oblata auxiliū tulerunt,aut contrà? Equidē opinor me multā hæſitationē interrogato præbiturū eſſe. Nam qui panē ex tritico parauit,calidū, aut frigidū,aut ſiccū, aut humidū abſtulit: panis enim & in ignem & in aquā datur,& multis alijs elaboratus eſt, quorū ſingula propriam uim & naturā habent,& aliqua quidē à natura in ipſo exiſtentia abijcit,alijs aūt temperatur ac permiſcetur. Sed & hoc ſcio,ꝙ in corpus hominis refert,panis purus,aut cui nihil furfurū deceſsit, & ex tritico nō decorticato,aut decorticato,& multa aqua ſubactus, aut cōtrà,& ſuperaſſatus aut crudior,aliaq; præterea infinita. Similiter etiam de maza,et ſingulorū adeò uires magnæ,alteraq; alteri nihil ſimile habet. Quicūq; aūt hæc nō conſiderās nō nouit,haud ſcio quo modo ille affectiones in homine cognoſcere poſſit: ab unoquoq; enim horū afficitur & alteratur homo, uel hoc, uel alio modo,& ex his omnis uita & ſano,& ex morbo cōualeſcēti,& ægroto. Nihil igitur utilius neq; magis neceſſariū ꝗ̄ hæc cognouiſſe: quod & probe & conuenienti ratiocinatione inueſtigātes,iuxta hominis naturā hæc primi inuentores inuenerūt, iudicauerūtq; artē dignā quæ deo adſcriberetur, quemadmodū etiam eſt receptū. Nō enim ſiccū neq; humidū,neq; calidū, neq; frigidū,neq; aliud quicq̄ ex his putauerūt hominē lædere, neq; aliquo horū homini opus eſſe opinati ſunt, ſed quod in unoquoq; forte & humana natura potētius eſt, quodq; nō poſsit ſuperare,hoc ipſum lædere duxerūt,& hoc auferre quæſiuerūt. fortiſſimū autē eſt inter dulcia,dulciſsimū,inter amara,amariſsimū, inter acida,acidiſsimū. & in omnibus adeò rebus uigor ipſe ac ſummū. Hæc enim & in homine ineſſe uiderūt,& hominē lædere. Ineſt enim in homine & amarū,& ſalſum,& dulce, & acidū,et acerbū,& fluidū,& alia infinita,omnigenas facultates habētia copiāq; ac robur. Atq; hæc quidē iuxta ac inter ſe tēperata,neq; cōſpicua ſunt,neq; hominē lædūt. Vbi uero qd horū ſecretū fuerit,atq; ipſum in ſeipſo fuerit, tūc & cōſpicuū eſt,& hominē lædit. Quin & ex cibis quicūq; nobis incōmodi ſunt, & ingeſti hominē lædunt. horū unuſquiſq; aut amarus eſt & meracus ac intēperatus,aut ſalſus,aut acidus,aut alius quis intēperatus & fortis: & propterea turbamur ab ipſis,quemadmodū etiam ab his quæ ex corpore excernūtur. Omnia autē quæ edit aut bibit homo,talia edulia palàm eſt minime hoc intēperato,& diſsidente ac excedente ſucco participare,uelut ſunt panis & maza & his ſimilia,quibus adſuetus eſt homo plurimis & ſemper uti: exceptis his quæ ad uoluptatem ac delicias cōdiuntur ac præparātur: & ab his plurimis in hominē ingeſtis turbatio ac ſecretio corporis facultatū minime contingit. Verū robur & augmentū,ac alimētum præſertim, per nihil aliud contingit ꝗ̄ quod probe temperatū eſt,& nihil habet intemperatū,neq; forte,ſed totum unum factū eſt & ſimplex & non forte. Et ualde ſanè dubito ego,quónā modo hi qui talem ſermonem proferunt, & artem ex hac uia ad ſcopum abducūt,curaturi ſint homi-

nes, quemadmodũ proponunt. Non enim eſt ipſis, uelut ego opinor, inuẽtum quid, ipſum in ſeipſo calidũ, aut frigidum, aut ſiccum, aut humidũ, quod nulla alia ſpecie cõmunicaret. Verum arbitror eoſdem potus ac cibos ipſis eſſe, quibus omnes utimur. Apponũt autem alij quidem, quòd ſit calidus, alij frigidus, alij quòd ſiccus, alij humidus. Quoniã illud ſanè dubium eſt, imperare ægroto calidum quid aſſumere: ſtatim enim interrogabit quid ſit illud, ut nugas producere neceſſe ſit, aut ad aliquid eorum quæ ſunt cõfugere. Si autem eſt calidum quoddam acerbum exiſtens, aliud uero calidũ fluidum, aliud calidum tenue; ſunt enim & alia calida etiam alias uires ſubcõtrarias ſibijpſis habentia, quod igitur ipſorum aſſumere oportebit? calidum & acerbũ, an calidum & fluidum, aut ſimul frigidũ & acerbũ? Nam & hoc eſt, itemq; frigidũ & fluidum. Etenim quod ego ſcio, totum cõtrarium ab utroq; ipſorũ euenit, idq; nõ ſolum in homine, ſed etiam in corio ac ligno, & alijs multis rebus quæ magis ſtupidũ ſenſum habent quàm homo. Non enim calidũ eſt quod magnam uim habet, ſed ipſum acerbum & fluidũ, & alia quæ à me relata ſunt, tum in homine, tum extra hominem, ſiue edantur, ſiue bibantur, ſiue forinſecus illinãtur, aut quomodocunq; formata adhibeantur. Frigiditatẽ autem & caliditatem ego omnium facultatum minime potẽtes eſſe in corpore exiſtimo, ob has ſanè cauſſas. Quo equidem tempore ipſa inter ſe permixta ſimul frigidũ ac calidum fuerint, non lædunt. Temperamentũ enim & moderatio cõtingit frigido à calido, & uiciſſim calido à frigido. Vbi uero ſeorſim utrunq; ſecretum fuerit, tunc affligit. In hoc itaq; tempore quum frigidum intus generatur, & cito hominẽ affligit, primum propter hoc ipſum adeſt calidũ inde adeò ex homine ipſo, nullo alio auxilio, neq; præparatione opus habens. atq; hoc & in ſanis hominibus & in ægrotis operatur. Itaq; ſi quis ſanus hyeme corpus perfrigerare uelit, aut frigidæ lotione, aut alio quopiam modo, quanto id amplius fecerit, ſi modo nõ omnino corpus congeletur, ubi ueſtimẽta acceperit, & ſub tegmen uenerit, magis & amplius corpore caleſcit. Rurſus ſi quis fortiter calfieri uelit, aut calido lauacro, aut multo igne, inde uero eandem ueſtem habens in eodem loco conuerſari, in quo perfrigeratus, multo apparebit frigidior, & lõge horridior, quàm aliquis qui præ æſtu uentilationem admiſit, & ſibijpſi frigus præparauit, atq; ſic ex hoc modo recreatus eſt. Nam qui hoc facit, decuplo maiorem æſtum ac ardorem percipit, quàm is qui nihil tale facit. Verũ ſunt adhuc teſtimonia multo maiora. Quicunq; per niuem aut aliud frigus iter facientes, excellenter frigeſcunt aut pedibus aut manibus aut capite, ubi ſe cõtinuerint in noctem, quum cooperti fuerint & in tepore extiterint, ab æſtu & pruritu uexãtur, quibuſdam etiam bullæ uelut ambuſtis ab igne exurgũt, neq; prius hoc patiũtur quàm calfiant: adeò prompte utrunq; ipſorũ ad alterum accedit. poſſem & alia innumera recenſere. Cæterũ circa ægrotos, nónne quibus rigor contingit, his acutiſſima febris relucet? ſed non adeo fortiter, uerũ pauco tempore quieſcẽs, & alias ferè innoxia, & quo tempore affuerit, percalida, & per totũ corpus penetrans, deſinens maxime in pedes, ubi ſanè rigor & frigus ualidiſsimũ diutiſsime durauit. Rurſus quum ſudor prodierit & febris deceſſerit, multo magis frigeſcit æger, quàm ſi ne apprehendiſſet quidẽ ab initio. Cui igitur breui adeò contrarium accedit, cuiq; uis adimitur ſua ſponte, quid nam ab hoc magnũ aut graue

fiat

fiat? aut quid opus eſt multo ad hoc auxilio? Verum dixerit aliquis, Qui ardenti febre febricitant, itemq; peripneumonijs, & alijs fortibus morbis, nō cito ex calore liberantur, neq; adeſt hic frigidū aduerſus calidum. Atqui ego hoc maximum ſignū eſſe puto, quòd nō propter calidum ſimpliciter homines febricitent, neq; hoc ſit ſimpliciter afflictionis cauſſa: ſed eſt & amarū ac calidū idem, & calidum ac acidum, & ſalſum ac calidū, & alia infinita, & rurſus frigidū cum alijs facultatibus cōiunctum. hæc itaq; ſunt quæ lædunt, ſimul adeſt autem & calidū robore participans, nimirū ducens & exacerbans & augens ſimul cum illis, uerū nullam potētiam, maiorē quàm conuenit uidelicet, habens. Atq; hæc quidem ſic ſe habēt. Signa porrò primū quidem manifeſtiſsima producemus, quorum omnes iam ſæpe experiētiam ſumpſimus. Itaq; quibuſcūq; noſtrum grauedo innaſcitur, & fluxus per nares mouetur, hic ut plurimum acrior eſt eo qui prius erat, & quotidie ex narib. prodibat, & tumeſcere facit naſum, & exurit calentē & extreme ignitum. ſi uero manum admoueas, & diutius perſeuerauerit, etiam exulceratur locus minime carnoſus & durus exiſtens. Sedatur autem aliquo modo ardor in naribus, nō quum fluxus prodit, & inflāmatio conſiſtit: ſed poſtq̃ fluxus craſsior & minus acris, cōcoctusq; & magis permixtus priore fuerit, tunc ſanè iam etiā ardor ceſſat. Rurſus aūt alijs ex frigiditate ipſa ſola manifeſte grauedo fit, nullo alio accedēte. Omnibus autē liberatio hæc eſt, ut ex frigiditate quidem affecti percalfiant, ex ardore uero perfrigerentur, atq; hæc breui accedunt, & cōcoctione nulla opus habent. Reliquæ autē omnes fluxiones quas propter humorū acrimonias & intēperantias ego fieri ſentio, reſtituuntur & curantur, ubi temperatæ fuerint & concoctæ. Rurſus quæcūq; fluxiones ad oculos uertūtur, ut fortes & omnigenas acrimonias habentes, exulcerant quidem palpebras, erodunt autem aliquorū genas, & ſub oculis partes, ad quaſcūq; tandem influxerint, rumpūt etiam & peredunt eam quæ oculum ambit tunicam. dolores autem & ardor, & inflāmatio extrema adſunt aliquandiu, donec fluxiones fuerint cōcoctæ, & craſsiores redditæ, & lemæ ab ipſis extiterint. Fit autē concoctio, ex permixtione, tēperaturaq; mutua, & quaſi coctura. Quinetiam fluxiones in fauces delabētes, ex quibus raucedines fiunt, anginæ, eryſipelata, peripneumoniæ: Omnes hæ primum quidem ſalſæ et humidæ acresq; deſcendunt, & in talibus morbi firmantur. Vbi uero craſsiores & maturiores factæ fuerint, & ab omni acrimonia liberatæ, tūc iam & febres, & alia hominem lædentia ſoluūtur. Oportet autem utiq; cauſſas uniuſcuiuſq; ea putare, quæ quum adſunt, talem modū fieri neceſſe eſt, quū permutantur in aliud temperamentū, ceſſare. Quando igitur ab ipſa caliditate ſincera, aut frigiditate fluxiones cōtigerint, & nulla alia facultate participauerint, ſic ſanè ſedabūtur, ubi ex frigido in calidum permutatæ fuerint, & ex calido in frigidum. Permutantur autem eo quē dixi modo. Amplius porrò etiam alia quæcunq; mala homo patitur, omnia à facultatum potentijs proficiſcuntur. Itaq; quū amaritudo quædam diffuſa fuerit, quā bilem flauā appellare ſolemus, quales ſtatim anxietates & æſtus & impotētiæ occupāt? Verū ubi liberati fuerimus ab illa & purgati, aut ſponte, aut per medicamētum, ſi modo tempeſtiuè quid ipſorum fiat, manifeſte & à doloribus & à calore liberamur. Quanto autem tempore eadem eleuata fuerit, & cruda & meraca ac intemperata, nulla arte neq; dolores, neq;

febres ſedare poſsis. Et quos quidem acuta acriſq; ac æruginoſa bilis affligit, quales mox rabies, & morſus uiſcerum ac pectoris, & deſperatio? Non ſedantur autem hæc priuſquam eadem expurgetur & proſternatur, & alijs permiſceatur. Concoqui autem & permutari, attenuariq; ac craſſeſcere in humorum ſpeciem, per multas & omnigenas ſpecies contingit. Quapropter & iudicationes, & numeri temporum, in talibus multum poſſunt. Hæc uero omnia minime contingit calidum aut frigidum perpeti. neq; enim hoc putreſcere neque craſſeſcere poterit. Quid autem ipſum eſſe diceremus? & temperamentum ipſorum eſt, uerūtamen inter ipſa mutuo uim habens, quoniam nulli alij permixtum calidum, deſinit eſſe calidū, quàm frigido: ſic rurſus non permutatur alio frigidum quàm calido. Reliqua omnia in homine, quanto pluribus miſcentur, tanto mitiora ac meliora fiūt. At uero homo omnium optime diſpoſitus eſt, ubi concoquit & in quiete eſt, nullam peculiarem uim præ ſe ferens. De his igitur uideor mihi abunde demōſtrationem feciſſe. Porrò Medici quidam itemq; Sophiſtæ dicūt, quòd impoſsibile eſt medicinam cognoſcere, eum qui non nouit quid ſit homo, & quomodo primum factus & compactus ſit. Ego uero ea quæ alicui ſophiſtæ aut Medico, de natura dicta ſunt aut ſcripta, minus cenſeo medicæ arti conuenire quàm pictoriæ. Iudico autem de natura aliquid manifeſtum ac euidens cognoſcere, ex nulla parte aliunde contingere quàm ex Medicina, atq; hoc tunc condiſcere poſsibile eſt, ubi quis ipſam medicinam totam recte comprehenderit. Verum quatenus illi prodiderunt, multi mihi cognouiſſe uidētur. cognouiſſe autem dico, narrationem ſcilicet hanc, Quid eſt homo, & ob quas cauſſas naſcitur, & reliqua diligenter. Atqui mihi neceſſarium eſſe uidetur, ut omnis Medicus de natura ſciat, & omni ſtudio annitatur ut cognoſcat, ſi modo aliquid eorum quæ fieri debēt recte præſtare uelit, Quid eſt homo ad ea quæ comeduntur ac bibuntur comparatus, & quid cuiq; ab unoquoq; cōtinget ac accidet, & non ſimpliciter ſic exiſtimare, quod malum edulium eſt caſeus. Dolorem enim affert repleto ex ipſo. Sed quem dolorē, & propter quid, & cui parti intra hominem exiſtenti incommodum exiſtit. Nam & alia multa edulia ac pocula natura mala ſunt, & afficiunt hominem non eodem modo. Proferatur autem mihi uerbi cauſſa aliquid, uelut Vinum meracum multū potum hominem aliquo modo debilem reddit, & omnes qui uiderint hoc fatentur & cognoſcunt, quod hæc eſt uis uini, & quod ipſum eſt cauſſa, & in quas in homine partes maxime poſsit nouimus. Talem itaq; ueritatē etiam de alijs oſtendere uolo. Etenim caſeus: quandoquidem hunc in exemplum adſumpſi: non omnes homines lædit, ſed ſunt qui ex ipſo repleti, ne tantillum quidem offendūtur, immo gracilibus mirabiliter etiam conferre proditur. Sunt autem qui difficulter ſummouentes ipſum ab eo liberantur. Horum uero naturæ differunt, differuntq; etiam iuxta hoc quod eſt in corpore caſeo contrarium. Nam à caſeo excitatur & commouetur, in his quibus eiuſmodi humor multus in corpore exiſtit, & quo magis hic potens eſt, eo magis ueriſimile eſt ipſos male affligi. Si uero toti humanæ naturæ malus eſſet, omnes utiq; læderet. Hæc autem ſi quis nouiſſet, non incurreret ea neq; ſanè pateretur. In refectionibus conualeſcentium ex morbis, inſuperq; in longis ægritudinibus, multæ cōturbationes & præuaricationes fiunt, partim

tim ſua ſponte,partim à quibuslibet temere admiſsis.Noui autẽ medicos multos uelut idiotas, qui ubi illi die aliqua noui quippiã feciſſent, uelut ſi lauiſſent, aut deambulaſſent, aut quid alienum comediſſent, atq; hæc omnia melius eſſet adhibuiſſe quàm non, nihilominus tamen cauſam alicui ex his contribuebant,ueram quidem cauſſam ignorantes,& fortaſsis id quod cõmodiſsimum erat damnantes. Quod ipſum certe facere nõ oportet, ſed ſcire quid balneum intempeſtiue adhibitũ operetur,quid item fatigatio & laſsitudo.Nunquam enim eadem afflictio ab his prouenit,neq; etiam ex repletione, neq; ex cibo tali uel tali. Quiſquis igitur hæc nõ cognoſcet, quomodo ſingula ſe habeãt ad hominem comparata,is neq; cognoſcere quæ ab ipſis fiunt poteſt, neq; recte uti. Cæterum & hæc cognoſcere oportere mihi uidetur, nimirum quæ affectiones homini ex facultatibus ac potentijs,quæ item ex figuris adueniunt. Quod autem dico tale eſt, Nempe facultatem quidem eſſe, humorum ſummas uires ac robur noſſe.Figuras autem dico quæ in ipſo homine inſunt, Aliæ enim cauæ ſunt, & ex amplitudine in arctum coactæ, aliæ expaſſæ, aliæ ſolidæ & rotundæ, aliæ latæ & penſiles, aliæ extentæ, aliæ longæ, aliæ denſæ, aliæ raræ & hiantes, aliæ ſpongiformes ac molles. Quæ igitur ex his trahere ad ſeſe allicereq; humiditatẽ ex reliquo corpore maxime poſſunt? Num cauæ & expaſſæ,an ſolidæ & rotundæ, aut cauæ & in arctum ex amplitudine coactæ? Equidem puto tales eſſe, quæ ex cauitate & amplitudine in arctum ſunt coactæ, Id quod ex manifeſtis forinſecus condiſcere oportet, partim quidem quòd ore hians nihil ſanè humoris attraxeris, ubi uero labra foras produxeris, cõtraxeríſque ac cõpreſſeris, inſuperq; fiſtulam admoueris, facile ſanè attraxeris quicquid uolueris. partim uero quòd cucurbitæ quæ corpori adponi ſolent, ex amplitudine in anguſtiam arctatæ ad hoc factæ ſunt, ad trahendum uidelicet & alliciendum ex carne. Sunt autem & alia multa eiuſcemodi. Verum intra hominem natura & figura talia, ſunt ueſica, & caput, & uterus in mulieribus: atq; hæc manifeſte maxime trahũt, & ſemper plena ſunt attractæ humiditatis. At uero cauæ & expaſſæ figuræ, influentem quidem humorem maxime omnium ſuſceperint, non autem ſimiliter attraxerint. Solidæ autem & rotundæ, neq; attraxerint, neque ſuſceperint: dilabitur enim & non habet ſedem, in qua maneat. Spõgiformes uero & molles, uelut lien, pulmo, & mammæ, ubi admotæ maxime fuerint & adhæſerint,ebibunt,duráque fiunt ac augeſcunt humore accedente, maxime pulmo. Non enim in uentriculo ineſt, in quo humorem extrinſecus contineat ipſe uentriculus in quo eſt humor, ut quotidie exhauriatur: ſed quũ biberit & ſuſceperit ipſe in ſeipſum humorem, & uacua & rara ac parua penitus explentur, & pro raro ac molli,durus ac denſus euadit, & neque concoquit, neq; dimittit. Atq; hæc patitur propter figuræ naturam. Quæcũq; autem flatum & reuolutiones operantur in corpore,ea in cauis ac amplis,ueluti uentre ac pectore, ſtrepitum ac ſonitum facere ſolent. Etenim quòd non ſic repleant ut ſtent, ſed habent tranſmutationes & motus, neceſſe eſt ut ab ipſis & ſtrepitus & manifeſtæ commotiones fiant. Quæcũq; uero carnoſa ſunt & mollia, in talibus torpores & excreſcentia, uelut in trucidatis fiunt. Cæterum quum inciderit flatus in latum ac renitens,& aliquid ipſi reſtiterit, idq; natura fuerit neq; forte, ut aduerſus uiolentiam durare poſsit,

& nihil mali pati: neqꝫ molle & rarũ, ut excipere ac cedere queat: uerũ tenerum & floridum & ſanguineũ ac denſum, uelut hepar, quod propter denſitatẽ quidem ac latitudinem reſiſtit ac nõ cedit, flatus uero ſubiens augeſcit ac fortior euadit, & aduerſum reluctans maxime impetũ facit. propter teneritudinem autem & ſanguineitatẽ, abſqꝫ doloribus eſſe non poteſt, & propter has cauſſas, dolores acutiſsimi ac frequẽtiſsimi circa eum locum contingunt, ſuppurationesqꝫ ac tubercula plurima. Fiũt etiam circa ſeptũ trãſuerſum fortiter, ſed multominus. Diſtentio enim ſepti trãſuerſi lata eſt & renitẽs, natura autem neruoſior & robuſtior, quapropter minus dolore affligitur. fiunt tamen & dolores, & tubercula circa ipſum. Multæ uero etiã aliæ & extra & intra corpus figurarum ſpecies ſunt, quæ magnopere inter ſe differũt, quod ad affectiones pertinet, tum ægroto, tum ſano. uelut capita parua aut magna, colla tenuia aut craſſa, longa aut breuia, uentres longi aut rotundi, pectoris & coſtarum latitudines aut anguſtiæ, & alia infinita, quæ omnia noſſe oportet quatenus differant, quo cauſas ſingulorum cognitas probè obſerues. De potentijs autem humorum perſpectũ habere oportet, quid ſinguli ipſorũ in homine facere poſsint. quemadmodũ etiam prius dictum eſt, quomodo cognationes inter ſe habeãt. Quod dico tale eſt, An uidelicet dulcis humor in aliam ſpeciẽ mutetur, non à contemperamẽto, ſed ipſe deſciſcens & immutatus ab eo, qualis primũ fuerat, amarus, aut ſalſus, aut acerbus, aut acidus. Sit ſanè acidus. Ergo acidus humor reliquos præcellens, maxime incommodus fuerit: ſi uticꝫ dulcis, omniũ commodiſsimus exiſtit. Id quod ſi quis forinſecus quærens cõſequi poſsit, is ſemper quod melius eſt ex omnibus eligere queat. Optimum autem eſt, quod longiſsime ab incommodo abeſt.

HIPPOCRATIS COI LIBER
DE MEDICO, IANO CORNARIO MEdico Phyſico interprete.

HIC liber Medici gubernatio eſt, & præceptũ quomodo officinam medicam inſtruere oportet. Medici equidẽ gubernationem eſſe putamus, ut uideat quo bono colore, & bona ac carnoſa corporis habitudine præditus ſit, iuxta exiſtẽtem in ipſo naturã. Vulgus enim exiſtimat eos qui non ſic bene diſpoſitũ corpus habent, neqꝫ alijs bene proſpicere poſſe. Deinde ut opinionẽ captet apud ipſum uulgus ueſtitu decoro, & ungẽtis odoratis, non ſuſpectũ odorem ad omnia habẽtibus. Inde enim ægrotos iucũde affici cõtingit. Poſtea animaduertere ipſum oportet ut animũ habeat modeſtum, nõ ſolum quod ad taciturnitatẽ attinet, ſed etiam circa reliquam uitam probe cõpoſitum. Maxime enim ad opinionẽ ac autoritatẽ cõparandam cõducit, bonis ac honeſtis morib. præditũ eſſe. Nam quũ talis fuerit, omnib. uenerandus ac humanus iudicabitur. Prõptitudo enim temeraria, & facilitas cõtemnentur, etiã ſi ualde cõmoda exiſtant. Scopũ autẽ præfigere oportet poteſtatẽ facultatum ſuarũ. Nam eadem ab ijſdem nõ abũdantib. boni cõſuluntur. Figurã faciei habeat meditabũdam ac ſubtriſtem, nõ tamẽ amarulente.

Contu-

cōtumax enim eſſe uidebitur & homines odio habens. Qui uero in riſum exolutus eſt,ac nimium hilaris, oneroſus iudicatur. Hoc itaq; uitandū eſt uel maxime. Iuſtum autē ad omnem cōuerſationem eſſe conuenit. Iuſtitia enim multum auxiliatur. Non exigua autem cōmercia ægris cum medico ſunt. Nam ſeipſos medicis ſubditos faciunt,& omni hora uxoribus, uirginibus, & opibus maximi precij,illi occurrunt. continenter igitur ad omnia hæc ſe habere oportet Animo itaq; ac corpore ſic diſpoſitū eſſe cōuenit. Porrò præcepta ad artem medicam,per quæ artificioſus eſſe uidebitur, ab initio conſiderabimus ex quo primum homo diſcere incipit. Quæ igitur in officina medica curantur, ferè ad diſcentes pertinent. Primū quidem locum domus habere oportet,qui ſanè talis ſit,ut neq; uentus ad ipſum accedens moleſtus ſit,neq; ſol neq; ſplendor infeſtet. Lux enim ſplendida medentibus quidē non eſt moleſta,non ſimiliter autem ægrotātibus. Itaq; talem ſplendorē penitus fugere oportet, per quem oculos ægrotare cōtingit. Tale igitur præceptū de luce obſeruetur. Deinde ut nequaquā faciem aduerſam ſplendori habeat. Infeſtat enim uiſum debilem, Omnis autem occaſio ſufficiens eſt ad debiles oculos cōturbandos. Luce itaq; hoc modo utendū eſt. Sellæ autē æquales altitudine ſint quantū eius fieri poteſt, ut in ipſis ægri collocentur. Aeramēto exceptis inſtrumētis, nullo utatur. Ornatus enim oneroſus mihi eſſe uidetur,talib. uaſis uti. Aqua exhibenda eſt ægris potabilis & pura. Exterſorijs utendū eſt puris ac mollibus,ad oculos quidem, linteis,ad uulnera uero, ſpōgijs. hæc enim per ſe probe auxiliari uidentur. Omnia autē rite fabrefacta ad uſum eſſe oportet,magnitudine, grauitate, ac tenuitate. Quæ uero offeruntur omnia cōſiderare oportet ut conferant, maxime ſi ægrotæ parti adhibebuntur. Talia autē ſunt,ligamenta & medicamenta,& lintea circa uulnus, & cataplaſmata. hæc enim longiſsimo tēpore circa ægrotantes locos ſunt. At uero ablatio horū, refrigeratioq; ac mūdificatio & aquarum affuſio,pauco tempore abſoluūtur. Diligenter autem conſiderare quid horum faciendum ſit oportet,& ubi magis aut minus ea adhibere cōuenit, Vtrorūq; enim uſus opportunus,itemq; negligētia,magnā differentiā habet. Eſt autem propria & genuina medicinæ deligatio,ex qua æger opem ſentit. Maxime autem proſunt duo hæc,quibus utendū eſt,comprimere uidelicet ubi oportet,& remiſſe deligare. Iuxta horæ uero tempus,quādo integere oporteat & non, uidendum eſt,ut neq; debili,neq; fortiore alterutro horum utaris. Concinnas autem deligationes ad ſpectaculum cōparatas,& nihil iuuantes,reprobare oportet. Oneroſæ enim ſunt & omnino petulantes, ſæpe uero etiam damnū dederunt. Quærit autem æger non ornatum,ſed auxiliū. Cæterū in chirurgijs quæ per ſectionem aut uſtionē fiunt, uelocitas ac tarditas æqualem laudem merentur. Eſt enim utriuſq; uſus. Nam in quibus per unicam ſectionē chirurgia abſoluitur, uelocem diſſectionē facere oportet. quum enim contingat eos qui ſecantur dolere,id quod dolorem affert,quàm minimo tempore adeſſe cōuenit, quod ipſum cōtinget ueloci ſectione facta. Vbi uero multas ſectiones fieri neceſſe eſt,tarda chirurgia utendum eſt. Velox enim continuum & multum dolorem inducit. Tardus uero & intermittēs, requiem aliquam his qui curantur exhibet. Idem de inſtrumentis quoq; dici poteſt. Gladiolis enim acutis ac latis uti, non in omnibus ſimiliter præcipimus. Nam partes quædā ſunt corporis,

quæ celerem ſanguinis fluxum habent, & non facile eſt eum ſiſtere, Tales au-
tem ſunt uarices, & quædam aliæ uenæ. Itaq; in talibus anguſtas ſectiones fa-
cere oportet, neq; enim poſsibile eſt ut fluxus in his ſiſtatur. Conducit autem
aliquando à talibus ſanguinis detractionẽ facere. At uero ad locos non pericu-
loſos, & circa quos nõ tenuis eſt ſanguis, latioribus gladiolis utẽdum eſt: ſic e-
nim ſanguis prodierit, aliter nequaquã. ualde autem turpe eſt nõ contingere à
chirurgia quod uelis. Cucurbitarũ porrò duo modi cõmodi exiſtunt. Quan-
do enim fluxus procul ab apparente carne cõpactus fuerit, circulum ipſius bre
uem eſſe oportet, ipſamq́; nõ uentroſam, ſed prolixam parte ad manũ uergen-
te, non grauem. Quæ enim talis eſt, in directum trahet, & ſeroſos humores ſe-
paratos ac diſtãtes probe ad carnẽ adtrahet. Maiore autem dolore per carnem
diſperſo, in reliquis quidem cõſimilem cucurbitã eſſe oportet, ſed circulum ma
gnum. Sic enim ex plurimis partibus id quod dolorẽ facit educere comperies,
ad locum cõuenientem. Neq; enim magnũ eſſe circulum putant, ſi nõ ex pluri
bus locis caro cõprehendatur ac cõtrahatur. At ſi grauis ſit, ad ſupernos locos
repit, inferne autẽ magis detractionẽ facit, ut ſæpe morbi relinquantur. Lati i-
taq; circuli, unà cum incumbẽtibus fluxionibus, & longe diſtantibus à ſuper-
nis locis, multa ſimul adtrahũt de alia carne. Contingit igitur humiditatẽ inde
detractã, apponi collecto inferne ſub cucurbita ſeroſo humori, & quæ quidem
infeſtant, relinqui: quæ uero nihil moleſtant, detrahi. Magnitudinem porrò cu
curbitæ quæ cõmoda ſit, iuxta corporis partes quibus admouere oportuerit,
coniectare oportet. Vbi uero ſcarificationẽ ſubter cucurbitam adhibere uelis,
ſanguinem ſcarificandorum locorũ conſpicuũ eſſe oportet, aliàs neq; circulũ
adtractum ſcarificare ac pertũdere oportet. Debilior enim eſt caro loci dolore
affecti. Scalpris autẽ incuruis, in ſummo non ualde anguſtis utendum eſt. Ali-
quando enim ſeroſi ac ſanioſi humores uiſcoſi ac craſsi ueniunt: periculum igi
tur eſt ne in fiſſuris ſubſtẽt, ubi arctæ fuerint incuſſæ. Porrò uenas in brachijs,
funiculorũ apprehẽſionibus cõſtringere oportet. Caro enim cõtegens in mul-
tis nõ probe coaptata eſt uenæ: ubi enim lubrica fuerit caro, nõ cõtingit ſectio
nes utrorũq; iuxta ſeipſas fieri. Nam uenã cõtectam inſufflari cõtingit, & ſan-
guinis fluxum impediri. multis uero etiam propter hoc pus cõgregatur. Qua-
propter duo nocumẽta talis chirurgia inducit, ſecto quidem dolorem, ſecanti
uero multam ignominiã. Idem in omnibus uenis fieri præceptũ eſt. Hæc quidẽ
igitur neceſſaria ſunt in officina medica inſtrumẽta, & circa quorum uſum arti
ficioſum eſſe oportet addiſcẽtem. Volſellis autẽ tum dentium, tum uuarũ, qui-
libet uti poteſt. ſimplex enim uſus ipſorũ eſſe uidetur. Cæterum de tuberculis
& ulceribus quæ maiorũ morborum ſunt, amplius uidendũ eſt. Tubercula e-
quidem deprehẽdere & diſſoluere poſſe, maxime artificioſum habetur, itemq́;
collectiones ipſorum impedire. Conſequens eſt, ea in conſpicuũ & q̃ breuiſsi-
mum locũ contrahere, & cõpagem ipſam æqualem per totum tuberculũ face-
re: ubi enim inæqualiter ſe habuerit, periculũ eſt ut rumpatur, & ulcus ægre cu
rabile reddatur. exæquare itaq; oportet, ſimiliterq́; totũ maturũ facere, & neq;
prius diducere, neq; ſinere ut ſpõte rumpatur. Quæ uero maturũ facere æqua-
liter poſsint, in alijs libris relata ſunt. At uero ulcera quatuor uias habere ui-
dentur. Vnam in profundum, hæc autẽ ſunt fiſtuloſa, & quæ ſanie plena ſunt,

ac

ac intus excauata. Alteram in altum, quæ uidelicet carne ſuperexcreſcũt. Tertia uia eſt in latitudinẽ, atq; hæc ſunt quæ appellantur ſerpiginoſa. Quarta uia eſt quæ ſola ſecundum naturam motus eſſe uidetur. Carnis itaq; calamitates hæ ſunt, omnes autem cõmunem rationem habent ad hoc quod ipſis cõducit: & ſigna quidem horum in alijs relata ſunt, itemq; qua utendum ſit curatione, per quæ autem concretũ diſſoluatur, ſimiliterq; id quod carne excreſcente repletum, aut cauum factum eſt, aut quod in latitudinem iter fecit, de his omnibus in alijs ſcriptis noſtris abũde dictum eſt. Amplius uero de Cataplaſmatis ſic res habet. Linteorũ quæ imponũtur ac induntur alicubi in morbo, uſus exactus eſſe uidetur, & eſt ſanè ulceri cõueniens linteolorũ impoſitio. Verũ cataplaſmate per ambitũ ulceris utaris. Nam hic uſus cataplaſmatis & artificioſus eſt, & multũ prodeſſe poteſt. Videtur enim ulceri opitulari uis eorũ quæ circũ ponãtur. Linteũ autem cõterendũ eſt ac emolliendũ. Verũ partibus extra uulnus circũſitis cataplaſma ꝓdeſt. Talem igitur ipſorũ uſum eſſe oportet. Porrò de temporũ occaſionibus, quãdo ſingulis horũ utendum eſt, & quomodo præſcriptorũ uires cõdiſcere oporteat, in præſens relictũ eſt. Talia enim lõge præſtãtiſsima in ſtudio Medicinæ ſunt, & procul in arte iam progreſsi exiſtũt. His cõſequens eſt chirurgia uulnerũ in militia acceptorũ, circa extractionẽ telorũ. Nam in urbanis cõuerſationibus modicus horũ uſus exiſtit. Raro enim per omne tẽpus ciuiles ac hoſtiles expeditiones fiunt, huiuſmodi aũt ſæpe ac frequẽtiſsime circa externas militias fieri ſolent. Qui igitur hac chirurgia uti uolet, eum militare oportet, & externos exercitus ſequi. Sic enim exercitatus fieri poterit ad eiuſmodi uſum ac neceſsitatẽ. Quod uero circa hæc artificioſiſsimũ eſſe mihi uidetur, referetur. Etenim ſigna exquirere ac inuenire telorũ in corpore exiſtentium, maxima artis & chirurgiæ huc pertinentis pars exiſtit. Vbi enim hoc cognitũ fuerit, nõ relinqui poteſt uulneratus ex ignorantia neglectus, quũ non cõuenienter tractetur. Solus autẽ is qui ſignorũ expertus eſt hanc chirurgiam ritè aggredietur. Verũ de his omnibus in alijs ſcriptum habetur.

HIPPOCRATIS COI LIBER
DE DECENTI ORNATV, IANO CORnario Medico Phyſico interprete.

NON ſine ratione faciunt, qui ſapientiam ad multa utilem eſſe prætendunt, eam uidelicet quæ inter homines exiſtit. Multæ enim ad ſuperfluam curioſitatẽ factæ apparent, dico autem eas quæ de nulla re utili diſſerũt. Aſſumi autẽ utiq; poſſunt etiam harum partes ad illas, uel propterea quod neq; ocioſitas eſt, neq; malicia. Ocium enim & ignauia maliciam quærunt, & ad eam diſtrahũtur, uigilantia uero & mens ad aliquid intentata, trahunt ad ſe quid eorũ quæ ad uitæ honeſtatem pertinent, etiam ex diſputationibus nihil utile tractãtibus. Gratioſior eſt enim ſapientia, & ab alijs quibuſdam in artem cõſtituta, artem uidelicet ad parandum honeſtum ornatum ac opinionem. Omnes enim nõ cum turpi lucro & turpitudine conſiſtunt. Et illis methodus quædam eſt artificialis quæ operatur: quod

ſi non innocenter fiat,raptores ſunt.adoleſcẽtes enim in ipſos incidunt,uerum in uigore conſtituti,propter uerecũdiam,uidentes ipſos idiotas ducunt,Senes uero propter amarulentiã,legislationẽ in ipſos cõſtituunt,ex ciuitatibus uidelicet expulſionẽ.Hi enim ſunt qui fora frequẽtant,ruditate ac inſcitia ſua imponentes,& in circulis ciuitatũ uerſantes.Cognouerit autẽ quis ex ueſtitu & alijs lineamẽtis.Quãuis enim fuerint ſplendide ornati,multo magis fugiendi ſunt, & à cõſpicientibus odio habendi.Qui uero cõtrario modo ſe gerunt, frugi homines iudicandi ſunt,quibus nõ eſt excogitatus apparatus, neq; ſuperflua curioſitas.Ex ueſtitu enim cognoſces,& decẽti in ipſo ornatu ac frugalitate, non ad ſuperfluitatẽ parato,ſed magis ad bonam opinionẽ, & meditationem, animumq; intra ſe cõpoſitum, & ad profectionẽ. Imò quocũq; ueſtitu ac ornatu, tales ſunt minime diffluentes, non curioſi, amarulenti ad occurſus & obuiam itiones,appoſiti ad reſpõſiones,graues aduerſus reſiſtentes,ad ſui ſimiles ſolertes,& familiares,ac affabiles,tẽperati ad omnes, ad ſeditiones taciturni, ad tacendum animo obfirmato & cõtinentes. ad tempus appoſiti, & ad occaſionẽ arripiendam accõmodati, ad uictum frugales & cõtenti, patiẽtes ad temporis expectationẽ,ad ſermones expediti,omne demõſtratum proferentes,ſuauiloquentia utentes,gratijs affecti,& gloria horũ omnium corroborati ac fortificati,ad ueritatem ac demõſtrationem audentes ac cõfiſi.Principaliſſimũ quidem igitur horum omniũ prædictorum eſt Natura.Nam ſi hæc affuerit his qui artibus animũ applicant,per omnia prædicta penetrare poterunt.Incognita enim utilitas,tum in ſapientia,tum in arte adhibita,ad principiũ capiendum edoceri poteſt.Natura autẽ defluit & cõfunditur cum ſapientia,ad cognoſcẽdum ea quæ ab ipſa natura facta ſunt.Etenim in utriſq; ſermonibus multi cõuicti,nullatenus utriſq; rebus uſi ſunt ad demõſtrationem.poſtquã igitur quiſpiã ipſorum expẽderit ad ueritatẽ ea quæ retulimus,nullatenus naturæ bona ipſis procedent.Cõperiuntur itaq; hi non conſimili cum illis uia progreſsi,quapropter denudati, omnem induũt maliciam ac ignominiã. honeſtus eſt enim ex opere quod quis edoctus eſt ſermo.Quicquid enim artificioſè factum eſt, ex ratione prolatum eſt ac productũ.Quicquid autẽ artificioſè dictũ eſt,non aũt factum, methodi inartificialis demõſtratiuum exiſtit.Nam putare quidem non autem facere,ignorantiæ & inartificialitatis ſignũ eſt.Opinio enim maxime in Medicina in crimẽ uertitur eã adhibẽtibus:his uero qui ea in ſe uſi ſunt, perniciẽ affert. Etenim ſi ſibijpſis in ſermonibus perſuaſerint, & opus ex diſciplina ſe ſcire putauerint, quemadmodũ aurum adulterinũ in igne iudicatũ, tales ſeipſos eſſe demonſtrant. quanquã talis prædictio nihil cõmouet ad prudentiam eos qui ſunt eiuſdem generis.quòd autẽ rectus ſit finis,cognitio manifeſtum facit.

Tempus porrò etiam artẽ facilem ac peruiam facit,aut in cõſimilem uiam incidentibus proceſſus manifeſtos facit. Quapropter ſingula prædicta ſuſcipere oportet,& ſapiẽtiam transferre ad medicinã,& medicinã ad ſapientiam.Medicus enim philoſophus, eſt deo æqualis, Neq; enim multa eſt inter ipſas differentia.Nam omnia quæ ad ſapiẽtiam requiruntur,inſunt in medicina:argenti cõtemptus,reuerentia,uerecũdia,habitus ſubmiſſus, autoritas,iudiciũ, quies, obuiam itio,mundicia,doctrina,cognitio ad uitam utilium ac neceſſariarũ purificationũ,alienitas à mercimonijs,alienitas à ſuperſtitione, præminẽtia diui-

na.Habent enim quæcunq; habent ad coercēdam intēperantiā,inſcitiā, auaritiam,cōcupiſcentiā,rapinasq; ac impudentiā.Hæc enim eſt cognitio accedentiū,& uſus eorū quæ ad amicitiā pertinēt,& quomodo ad liberos, ac quaſcūq; res ſe gerere oporteat. quatenus igitur cū hac ſocietatē habet, ſapientia quædā eſt.Nam & plurima ex his etiā medicus habet.Etenim ſciētia de dijs uel maxime animo ipſius implexa eſt. Etenim in alijs affectionibus, & in ſymptomatis accidentibus,Medicina erga deos ualde reuerēter ſe habere cōperitur. Medici uero deis cōcedunt.Non enim eſt potētia in ipſa redundans.Nam & hi multa quidem aggrediūtur, multa uero etiam per ſeipſa ipſis ſuperantur. Quæ uero nūc poſsidet Medicina,hinc exhibebit.Quæ enim uia ipſius ſit in ſapiētia, hactenus dictū eſt.Nam & illis ipſis hoc modo ſe res habet. Quæ uero putant,& cōfitentur ac profitētur,ſic habēt.Quæ circa corpora adſunt & aduenīūt, quæ ſanè per omnē ipſam artem procedūt,dum illa transformātur aut tranſmutantur.Quæ item per chirurgiā ſanant.Et quæ auxilijs & medelis aut uictu curantur.Summa uero horū omnium tendat ad horū cognitionē. Quū igitur relata omnia tali modo ſe habeant,cōuenit ut Medicus comitatē quandā ſibi adiunctam habeat.Auſteritas enim & ſanis,& ægris,difficilē acceſſum præbet. Maxime uero adſeruare ipſum ſeipſum cōuenit, ut ne multas corporis partes oſtēdat,neq; cū imperitis multa fabuletur,ſed neceſſaria.Hoc enim uiolētia eſſe cōſueuit, ad curationis prouocationē.Facere autē nihil horū debet ualde curioſe, neq; ex imaginatione. Hæc uero omnia cōſiderato, quo tibi præparata ſint ad abundantiā,prout opus fuerit.Sin minus,inſtante neceſsitate ſemper penuria fuerit.Procurare autē oportet hæc in medicina,cū omni ſubmiſsiōe:de frictione,& illitione,& perfuſione,ad manuū cōcinnitatē:de linamētis uulſis,de ſplenijs,de ligamētis,de his quæ pro tēporis cōſtitutiōe requirūtur, de medicamētis ad uulnera,& ocularia,et ex his ea quæ ad ſingula genera pertinent:quo tibi præparata ſint & inſtrumēta,& machinæ,& cōſequenter ferrū. Nam in his penuria detrimētoſa eſt,& artē mancam facit.Sit aūt tibi alter apparatus ſimpliciter ad peregrinationes inſtructus,ad manus prōptus. Expeditiſsimus aūt per methodi rationē.Neq; enim fieri poteſt ut medicus omnia percurrat.Firma itē memoria teneto medicamēta,& ſimplices facultates,& deſcriptas, ſi modo tales extāt.Sint & in memoria tibi morborū curationes, & harū modi,quotupliciter & quomodo in ſingulis ſe habēt.Hoc enim principiū eſt in Medicina, & mediū,& finis.Præparata quoq; tibi ſint malagmatū genera ad ſingulos uſus. Potiones quæ incidere poſſunt,ex deſcriptiōe præparatæ iuxta genera.In prōptu ſint & quæ ad medicationē pertinēt ad purgationes, ſumpta de locis congruis,& parata eo quo cōuenit modo,iuxta genera,& magnitudines,ad uetuſtatē ferendā curata.Recētia uero iuxta tēporis occaſionē:& alia iuxta rationē. His autē tibi præparatis hoc cōmodi erit, ut ubi ad ægrotū introieris, animo incertus nō ſis, quum appoſitè habeas ſingula ad id quod faciendū eſt. Antea uero hoc cognitū habeas quod facere oportet, q̃ ad ægrū ingrediaris.Pleraq; enim neq; ratiocinatione,ſed auxilio rerū opus habet.Itaq; euentū ex experiētia prius diſcernere oportet.Eſt enim hoc glorioſum,& facile cognoſci poteſt. In ingreſſu uero meminiſſe cōuenit & ſeſsionis, & habitus ſubmiſsi, amictus cōpoſiti,auctoritatis,breuiloquētiæ,ut nihil cū perturbatione facias, aſſeſſus,

diligentiæ, reſponſionis ad ea quæ occurrunt, & ad tumultus fientes compeſcendos conſtantiæ apud teipſum, increpationis ad turbas caſtigãdas, promptitudinis ad miniſteria. Et ad hæc memor ſis primi apparatus. Sin minus, reliqua citra errorem fiant, quæ ad prõptitudinem parandam præcipinntur. Ingreſſu utere frequenter. uiſita diligẽtius, his quæ à deceptis per errorẽ fiunt occurrens, ut mutẽtur. Facilius enim cognoſces, ſimulq́ꝫ expeditior eris. Inſtabilia enim ſunt quæ in humidis cõſiſtunt. Quapropter etiã facile & à natura, & à fortuna tranſmutãtur. Neglecta enim ea quæ circa tẽporis occaſionem adminiſtrare oportebat, impetu ſuo progreſſa occupant ac perimunt. Non enim eſt quod opem ferat. Multa enim ſunt quæ ſimul mali aliquid faciunt. Nam quod ſingulatim iuxta conſequentiam fit, magis opportunũ & frequentius eſt. Obſeruare autem oportet ægrotorum quoqꝫ peccata, per quæ multi ſæpe mentiti ſunt, in aſſumendis his quæ ingerẽda exhibẽtur, poſtquã exoſas põtiones non accipiẽtes, aut pharmacis datis, aut alia curatiõe adhibita, perẽpti ſunt. Et factũ quidẽ hoc nõ ad ipſorum confeſsionẽ uertitur, uerũ Medico culpa imputatur. Cõſiderare uero oportet etiã decubitus, quoſdã ex ipſis iuxta anni tẽpus, quoſdã iuxta genera. Quidã enim in altis ſedibus, quidã in ſubterraneis ac tenebroſis decũbunt. Strepitus quoqꝫ & odores, maxime uini, deterior enim hic eſt: fugere ac trãſmutare oportet. Et omnia hæc facere placide, expedite, cũ miniſterio, ita ut pleraqꝫ ægroto occultes, et hilari ac ſereno uultu ipſum cõſoleris: quo à ſuis illũ cupiditatib. auertas, ſimul cũ amarulentia & cõtraria inſtantia increpando, ſimulq́ꝫ cum cõmonefactione ac dexteritate ſuſcipiendo ac cõſolando, nõ tamen ut quicquã futurorũ aut præſentiũ ipſis indices. Pleriqꝫ enim ob hãc cauſam, in utrãlibet partẽ compulſi ſunt, propter relatã uidelicet prædictionẽ præſentiũ aut futurorũ. Sit autẽ ex diſcipulis aliquis præſens, qui inſtet ut præceptis nõ amarulẽte utatur, & quod mãdatũ eſt faciat. Deligito aũt ex ipſis eos qui iam in arte progreſſum fecerũt, quo ea quæ utilia ſunt addãt, aut ſecure offerant, ut & in interuallis nihil te lateat. At uero imperitis nunq̃ quicquã procurandũ committes. Sin minus, eius quod male factũ eſt, uituperiũ in te recidet, ſi non ambiguè res habeat. ex quibus id quod recta methodo tractatũ eſt, procedet, & uituperationẽ tibi nõ afferet. Sed & qđ factũ fuerit, ad genus referetur. Proinde oĩa hæc prædicito in his quæ fiũt, his quibus ea cognouiſſe propoſitũ eſt. His igitur ita habẽtibus, ad bonã exiſtimationẽ ac decentẽ ornatũ, et in ſapiẽtia, & in medicina, & in alijs artibus: oportet medicũ diſtinctis partib. de quibus diximus, ſemper utriſqꝫ amictum, ea cõſeruare ac cuſtodire, & tradere ac facere. Quũ enim apud omnes homines inclyta ſint, cõſeruantur. Et qui per ipſa procedunt, celebres ſunt à parentibus & liberis. Et ſi quidam ipſorum non multa cognitione præditi ſint, ab ipſis tamen rebus ad intelligentiã deueniunt.

HIPPOCRATIS COI PRAECEPTIONES, IANO CORNARIO MEdico Phyſico interprete.

TEMPVS eſt in quo occaſio eſt, Occaſio uero in qua tempus nõ multũ. Medela tempore, aliquãdo etiam occaſione cõtingit. Hæc ſanè noſſe oportet, & nõ ratiocinationi prius probabili intentũ curã aggredi, ſed exercitationi cũ ratione. Ratiocinatio enim memoria quædam eſt, quæ cõponit ea quæ per ſenſum ſunt percepta. Imaginatiõe enim cõcepta eſt euidenter. Senſus aũt perpeſſus iam delegator eſt eorũ quæ ſubiacẽt ac obueniunt, ad ipſam cogitationẽ. Qui uero ſenſus ſæpe mala perpeſſus eſt, & ſuſcepit, quibus, quãdo, qualiter, læſus ſit obſeruãs, & in ſeipſum reponens recordatur. Collaudo quidẽ igitur etiã ratiocinationẽ, ſi quidẽ ex fortuita occaſiõe initiũ faciat, & delationẽ in morbũ ex apparẽtibus perſequatur. Si enim ex his quæ palàm perficiũtur, ratiocinatio initiũ fecerit, in mentis potẽtia eſſe cõperitur, ita ut ipſa ab alijs ſingula aſſumat. Proinde ſtatuẽdũ eſt, naturam à multis ac omnigenis rebus moueri ac doceri, ita ut uiolentia quædam ſubſit. Mens autẽ ubi ab ipſa accepit, uelut dixi, poſtea ad ueritatẽ perducit. Si uero non ex euidẽti aggreſsione, uerũ ex probabili rationis figmẽto, ſæpe grauem & moleſtã inuehit affectionẽ. Tales aũt inuiam uiam arripiũt Quid enim tandẽ erat mali, ſi mercedẽ auferrent hi qui medicinæ opera male adminiſtrãt? Nunc uero ægrotis qui extra culpam ſunt, nõ ſufficiens eſſe apparet uiolentia morbi, niſi Medici quocꝫ imperitia accedat. Et de his quidẽ hęc dicta ſatis ſint. At his quæ ex ſola ratione perficiũtur, frui nõ datur: uerum his quæ ex operis indicatione. Fallax enim eſt & ad errorẽ procliuis affirmatio, quæ fit cũ garrulitate. Quapropter in uniuerſum his quæ fiũt inhærere oportet, & circa hæc uel maxime uerſari, ſi quis facilem ac minime delinquentẽ habitũ, quẽ ſanè Medicinã appellamus, ſibi cõparare uolet. Valde enim magnã utilitatem afferet, tum ægrotãtibus, tum horũ artificib. Nõ tamen cunctandũ eſt & ab idiotis inquirere, ſi quid cõferre uiſum fuerit ad curationis occaſionẽ. Sic enim arbitror uniuerſam artem cõmonſtratam eſſe, eo quod ex unoquocꝫ fine obſeruatio facta eſt, & cõſonantia in idem cõcurrerit. Attẽdere igitur oportet fortuitæ occaſioni, quæ plerũcꝫ ſe offert, atcꝫ hoc cũ utilitate ac leni progreſsione potius, ꝗ̃ cũ promiſsione, & excuſatione ea quæ fit cũ actione. Vtilis eſt autẽ & uaria prædeſtinatio eorũ quæ ægroto offerũtur. Non enim aſſeuerare oportet, quod aliquid ſolũ exhibitũ proderit. Omnes enim affectiones, propter multas caſuum circũſtantias ac mutatiões, mora quadã diutiore adhærẽt. Et hoc ſanè admonitione opus habuerit, ad diligẽtem conſiderationẽ faciendã. Si enim à mercede inceperis: cõducit enim hoc uniuerſo negocio: ægroto quidẽ huiuſmodi cogitationẽ inducis, ꝙ uidelicet nõ ipſo relicto abibis. Si uero non paciſceris, ꝙ ipſum negliges, & de quibuſdã in rem præſentem nõ admonebis. Curare igitur oportet de cõſtituenda mercede. Inutilẽ enim eſſe putamus eiuſmodi ægroti ipſius cogitationẽ, multo aũt magis in morbo acuto. Morbi autẽ celeritas temporis occaſionẽ nõ præbens ad reuerſionẽ, nõ impellit bonũ Medicũ ad quæ-

rendũ ſuam cõmoditatẽ,ſed ut magis exiſtimationis ſuæ rationẽ habeat. Itaqꝫ tũc melius eſt ut ſeruatis exprobret,q̃ ut letaliter affectos præcõturbet. Quãq̃ aliqui ægroti id expetũt,hoſpitij ius,& facilem mali depulſionẽ producẽtes,digni quidem qui negligãtur,non tamẽ qui affligãtur.Quapropter his te meritò oppones,cũ bolidis iactu in maris turbati fluctibus iter faciẽtib. Qui enim bonus Medicus eſt,is per Iouẽ fide magis q̃ duricia medetur.Quare in principio totam affectionẽ indagare oportet,& quædam ſuggerere conducentia ad curationẽ,curareq́ꝫ ægrotũ,& nõ negligere. At uero remunerationis exigẽdæ acerbitatẽ,abſqꝫ præparãte ad diſciplinã cupiditate,hortor ut ne ualde inducas,ſed & ad opulentiã & facultates reſpicias. Quãdoqꝫ uero etiam gratis cures, ita ut gratitudinis memoriã potiorem,q̃ præſentẽ exiſtimationẽ auferas.Si uero occaſio ferendæ opis ſe obtulerit,& peregrino,& egeno,maxime talibus opituleris.Si enim affuerit erga homines amor, adeſt etiã amor erga artem. Quidã enim ægrotantes ubi perceperũt affectionẽ circa ſe non eſſe in tuto,per Medici probitatẽ ac manſuetudinẽ gloriantur ſanitati reſtitutos ſe eſſe. Laudabile eſt autẽ,ægrorũ quidem curam gerere,gratia ſanitatis:ſanorũ uero curã ſuſcipere, ea gratia ut ſine morbis degant. Sed & ſanorum cura habẽda eſt,gratia boni ac decori ornatus. Qui igitur in profundo ignorãtiæ artis uerſantur,prædicta minime perceperint.Nam hi quũ ſint nõ initiati,miſerabilesq́ꝫ ac ſubito exaltati: fortunæ tamen indigi,à diuitibus quibuſdã,ex anguſtijs remiſsionẽ acquirũt, ſemperq́ꝫ ob opera gloriãtes,& in deterius dilabẽtes deliciantur, artis ſinceritatem negligentes,ob quã bonus Medicus,qui ab artis cõiunctione ſocius artis appellatur,in uigore eſſe poſsit.Hic aũt medelas citra delictũ facile perficiens, nihil horũ tranſsilierit,nõ præ facultatis inopia.Non enim infidus eſt uelut in iniuſtitia.Nam ad curationẽ hi nõ accedunt,ubi affectionẽ pernicioſam eſſe uident,uitãtes aliorũ medicorũ ſuperinductionẽ,laudãtes ægrotos propter praui auxilij odiũ.At ægrotãtes afflicti natant in utraqꝫ improbitate,eo quod potiori in arte curationi ſeipſos nõ cõmiſerũt ad finẽ uſqꝫ. Remiſsio enim morbi alicuius magnũ ægroto refugiũ præbet.Quapropter ſanã affectionẽ cupiẽtes, eundem uſum ſemper admittere nõ uolunt,medici uarietati ſe aſsimilãtes.Sũptuum equidẽ opulentia ægroti carent,morũ improbitate adorãtes, & ingrati fientes.Quũ autem cõſequi poſſunt ut ditentur,de mercede aſſeueranter affirmant,ſani eſſe uolentes,quæſtũ nimirũ ex uſura, aut agricultura affore producentes,& poſtea de ipſis quæſtũ facere negligentes.Et de huiuſmodi quidẽ declaratione hæc ſufficiãt.Remiſsio enim & intẽſio ægrotãtis,medicam adminiſtrationẽ requirunt.Nec uero indecore ſe ille geret medicus,qui in rei præſentis anguſtia circa ægrũ aliquem, & imperitia tenebras offundente, alios quoqꝫ accerſere iuſſerit, quo ex cõmuni cõſideratione, res circa ægrũ inquirantur ac cognoſcãtur,& illi cooperatores fiant ad auxilij ferẽdi facultatem.Nam in afflictionis aſsiduitate,augeſcẽte affectione,ob cõſilij inopiã,plurima ad rem præſentem effugiũt.In eiuſmodi igitur tẽporis occaſione confidendũ eſt.Nunquã enim ego tale quid decerno,quod ars ipſa iudicat.Et de hoc nunq̃ contendere oportet affirmãdo,ac mutuis inter ſe cõuicijs decertãdo.Hoc enim iureiurãdo affirmare poſsim,ꝙ Medici ratiocinatio nunq̃ alteri inuidere poterit.Imbecillis enim hoc modo apparuerit.Sed hæc magis expedite faciũt hi qui circa forẽ-

ſia

ſta negotia ac quæſtus uerſantur. Quanquã neq; falſò hoc cognitũ fertur, quòd in omni copia, inopia ineſt. At uero cũ his omnibus magnũ ſignum ſubſtãtiæ artis apparuerit, ſi quis recte medicans, ab eiuſmodi cõpellatione nõ deſtiterit, iubens ægrotos mente nõ turbari, in eo quod ad ſalutis tempus peruenire geſtiunt. Hoc enim nõ inutile eſſe ducimus, & hoc ſanè præcipiens nõ peccabit. Ipſi enim ægroti propter dolorificam affectionẽ deſperãtes, ſeipſos uita exuũt. Qui uero ægrũ ſibi cõmiſſum habet, ſi artis inuenta demõſtrauerit, cõſeruans nõ mutans naturã, præſentẽ auferet remunerationẽ, aut contrà, fidem ſuam ſtatim amittet. Hominis enim bonus habitus natura quædam eſt, quæ motũ non alienum ex natura acquiſiuit, ſed ualde cõgrua eſt, & ſpiritu, & calore, & humorum cõcoctione undiquaq;, & uniuerſa uictus ratione, & alijs omnibus cõpoſita ac cõſtructa: ſi nõ aliquis ex natiuitate, aut ab initio defectus fuerit. Si uero etiam quis fuerit, is ſi exilis eſt, conandũ eſt ut ſubiectæ naturæ aſſimiletur. præter naturam enim eſt id quod imminutũ eſt, etiam per tẽpus. Porrò fugiẽda eſt & frictio per lintea ſudaria, propter parandã medendi autoritatẽ, Itemq; odor curioſè aſcitus. Propter multã enim peregrinitatẽ, in calũniã incides: propter modicã uero, decentem ornatũ cõſequeris. In parte enim dolor modicus: in toto, multus. Gratitudinẽ autem qua hominibus cõplaceas, non tollo. Digna enim eſt medico præſidio. At uero appoſitionis per inſtrumẽta, & indicationis eorum quæ ſignificant, & eiuſmodi rerum memoriã adeſſe oportet. Si uero etiam uulgi gratia uelis diſſertationẽ ad audiendũ te facere, non ualde glorioſe id captes: nõ tamen cum teſtimonio ac oſtẽtatione poetica. Impotẽtiam enim induſtrij laboris oſtendit. Auerſor enim ad alium uſum trãsferri induſtriam cum labore partã, quæ propterea in ſeipſa ſola gratioſæ ſectæ electionẽ habet. Conſequeris enim inſtar fuci promptam cũ comitatus deductione elationẽ. Optanda eſt & eiuſmodi diſpoſitio quæ aliena ſit ab eo qđ quis grandis iam natu diſcat. Hoc enim præſentiũ quidẽ nihil perficit, abſentiũ uero tolerabilis memoria exiſtit. Fit itaq; omnia tentans infortuniũ, cum recẽti pernicie, quæ negligit decorum, & in præfinitis terminis, & in profeſsione, & in maximis iuramẽtis deorum gratia factis: dum Medicus præeſt morbo, cũ aſsidua lectione, inſtructioneq; imperitorũ fugitiuorũ, ita ut ſermones trãslatitios imitetur, qui etiam antea q̃ in morbo incertus animo eſſet, collecti fuerunt. Talium igitur ubi etiã præfectus eſſem, nõ ſanè in collectitia curatione id facere. Verũ confidenter auxilium peterem. Cognitionis enim decoræ ſcientia in his diſperſa eſt. Quũ igitur hi neceſſario ſint inſcij ac imprudẽtes, hortor eos ut cõmodam habeãt exercitationẽ, poſt dogmatũ cognitionis penuriã. Quis enim multifidam dogmatum ſectioneſe uere cognoſcere poſſe ſperarit, citra exercitationis conſtantiã? Quapropter hoc admoneo, ut dicentibus quidẽ attendant, facientibus autem incũbant, & cõtractam uictus rationẽ non diu præſcribant. Aegrotantis enim diuturnam cõcupiſcentiã erigit indulgẽtia quoq;, in morbo diuturno. Si quis cæco animũ aduertat, uelut res magni timoris cauendus eſt, & gratia deſperanda, per quam unitas cõſtat. Aeris repentina turbatio uitanda eſt. Vigor ætatis omnia habet gratioſa, Decrepita uero ætas, uice uerſa. Obſcuritas linguæ non ſatis claræ fit, aut propter affectionẽ, aut propter aures, ita ut priuſquam priora enũciarit, alia adijciat: aut priuſquã id quod mẽte cõcepit dicat, alia inſuper co-

gitet. & quæ quidem citra affectionem uiſibilem appellatam, contingit linguæ obſcuritas, his maxime qui artiũ ſtudio tenentur accidit. Aetati etiã quum paruum eſt aliquãdo ſubiectum, ualde magna uis ineſt. In morbo trãquillitas, longitudinem ſignificat. Iudicatio uero eſt morbi exolutio. Parua cauſa medelis ex ſoluitur, niſi quid circa locũ principalem affectum fuerit. Quãdoquidem affectio per cõſenſum à triſtitia inducta uexat, quidam ſanè ex alterius cõſenſu uexantur. Vociferatio affligit. Fortis laboris ſtudium ſubterfugiendũ eſt. Maritimus locus ad ſanitatem commodus eſt.

Maritimus locus ad sanitatem commodus est.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE NATVRA HOMINIS IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

QVICVNQVE de natura humana amplius differentes audire cõſueuit, ꝙ eius ad medicinã pertinet, huic nõ eſt cõmodum hunc meũ ſermonẽ audire. Neqꝫ enim omnino ex toto aerem dico hominẽ eſſe, neqꝫ ignẽ, neqꝫ aquam, neqꝫ terram, neqꝫ quicquã aliud, quia nõ manifeſtũ eſt unum in homine eſſe. ſed uolentibus tamẽ hæc dicere permitto. At uero talia dicẽtes mihi nõ recte rem cognoſcere uidentur. Sententiam enim eandem omnes ineunt, uerũ non eadem dicũt, ſententiæ tamẽ epilogum eundem faciunt. Aiunt enim unũ quid eſſe, quodcũqꝫ tandem eſt, & id ipſum eſſe unũ ac totũ, iuxta nomina autẽ non conſentiunt. Etenim alius ex ipſis aerẽ eſſe, hoc unũ ac totũ dicit, alius ignẽ, alius aquã, alius terrã, & addit unuſquiſqꝫ ad ſermonẽ ſuum teſtimonia ac ſigna, quæ nullius momẽti exiſtũt. Quia enim eadẽ ſentẽtia omnes utũtur, dicũt aũt non eadẽ, manifeſtũ facit ꝙ neqꝫ cognoſcũt ipſa. quod ex eo uel maxime quis cognouerit, qui ipſorũ diſceptationib. interfuerit. Nã quũ ijdẽ uiri inter ſe diſceptãt, ijſdẽ auditorib. præſentibus, nunq̃ ter cõſequenter idem homo uincit in eodẽ ſermone, ſed modo hic, modo alius ſuperat, cuicũqꝫ fuerit lingua maxime fluida ac populo grata. Atqui iuſtũ erat, ut is qui de rebus ſe recte cognoſcere pronũciaret, ſemper ſermonẽ ſuũ uictorẽ ſtatueret, ſiquidẽ uera cognoſceret, ac recte ſentiret ac iudicaret. Verũ huiuſmodi homines uidentur mihi ſeipſos oppugnare in uerbis ſermonũ ſuorum, præ ſtultitia, & Meliſſi ſermonẽ approbare. De his igitur ſufficiũt mihi quæ retuli. At uero ex Medicis quidã dicunt, ꝙ homo ſanguis ſolũ eſt, alij ex ipſis bilem aiunt hominẽ eſſe, aliqui pituitam, epilogũ autẽ & ipſi omnes eũdem faciunt. Vnum enim quid eſſe dicũt, quodcũqꝫ cuiqꝫ ipſorũ nominare uiſum eſt, & id ipſum unũ exiſtẽs, ſpeciem ac uim trãſmutare, coactũ à calido ac frigido, fieriqꝫ & dulce, & amarũ, & albũ, & nigrum, & omnigenũ quid aliud. Mihi uero neqꝫ hæc ſic ſe habere uidẽtur. Plurimi quidẽ igitur talia quædã, & amplius his proxima pronũciant. Ego autẽ dico, ſi unũ eſſet homo, nunquã ſanè doleret. Neqꝫ enim eſſet unde doleret unũ exiſtens. Si uero etiã doleret, neceſſe eſſet & quod mederetur ac ſanaret unũ eſſe. Nũc uero plura ſunt. Multa enim ſunt in corpore exiſtentia, quæ quũ mutuo præter naturã calfiunt & frigefiunt, ſiccãturqꝫ & humectãtur, morbos pariunt. Quare multæ quidẽ ſpecies morborũ ſunt, mul-

taqꝫ

tacq; etiã medela ipſorũ exiſtit. Atq; ego ſanè cenſeo eum qui hominẽ ſanguinẽ ſolum eſſe dicit, & nihil aliud, demõſtrare debere, ipſum nõ trãſmutare ſpeciẽ, necq; omnigenũ fieri, uel ſaltẽ horam aliquã anni, aut hominis ætatẽ, in qua ſanguis ſolus in homine ineſſe appareat. Veriſimile eſt enim unũ aliquod eſſe tempus, in quo appareat ipſum in ſeipſo unũ exiſtens. Eadẽ cenſeo etiam de eo qui pituitã ſolam eſſe dicit, & qui bilem. Ego enim demõſtrabo ea quæ hominem eſſe dixero, & iuxta receptũ morem, & iuxta naturã, quòd ſemper ea ipſa ſimilia ſint, & in iuuene, & in ſene, & tẽpore frigido æque ac calido. Exhibebo inſuper ſigna, & neceſsitates oſtendam, per quas unũquodcq; augeſcit ac minuitur in corpore. Primũ quidem igitur, neceſſe eſt generationẽ fieri non ab uno, Quomodo enim unũ exiſtens, aliud quid generarit, ſi nõ alicui miſceatur? Deinde necq; generarint, ſi nõ eiuſdẽ generis exiſtentia miſceãtur, & quæ eandem uim habeant, necq; ſanè nobis ſimilia perficerẽtur. Et rurſus, Si nõ calidũ ac frigidũ, & ſiccũ ac humidũ, moderate ac æqualiter inter ſe haberẽt, ſed alterũ alterum multũ præcelleret, & fortius debiliore pręſtaret, generatio fieri nõ poſſet. Proinde quomodo ueriſimile eſt, ab uno quid generari, quum necq; à pluribus generetur, niſi habuerint temperamẽtum inter ſe probe conueniens? Neceſſe itacq; eſt tali exiſtente natura, cum aliorum omnium, tum humana, non unum eſſe hominẽ, ſed ſingula quæ ad generationẽ eius conferunt, uim quandam in corpore habere, eam uidelicet quã contribuerũt. Et rurſus neceſſe eſt ſecedere ſingula in ſuam ipſorũ naturam, homine moriente, humidũ nimirum ad humidum, ſiccum ad ſiccum, calidũ ad calidum, frigidũ ad frigidum. Talis autem & animalium eſt natura, & aliorũ omnium, generãturcq; ſimiliter omnia, & occidunt ſimiliter omnia. Cõſtat enim natura ipſorũ ex his prædictis omnibus, & deſinit iuxta prædicta, in id unũquodcq; unde eſt cõpactum ſecedens. At uero corpus hominis habet in ſeipſo ſanguinẽ, & pituitam, & bilem duplicem, flauam uidelicet & nigram. atcq; hæc ſunt ipſi corporis natura, & per hæc & ægrotat, & ſanus eſt. Sanus equidem maxime eſt, ubi temperamẽtum hæc inter ſe habuerint moderatũ, tum facultate, tum copia, & ubi maxime fuerint permixta. Aegrotat autem quũ horum quid minus aut amplius fuerit, aut ſeparatur in corpore, & nõ fuerit reliquis omnibus cõtemperatum. Neceſſe eſt enim quum quid horum ſecretũ fuerit, & per ſe ſteterit, non ſolum eum locum unde ſeceſsit morbidum fieri, ſed etiam eum in quo ſtat, & in quem propter nimiam copiam diffuſum eſt, dolore ac morbo uexari. Etenim quum quid horũ extra corpus effluxerit amplius quàm redũdat, euacuatio ipſa dolorem exhibet. Rurſus itacq; ſi idem intus fecerit euacuationẽ, & tranſitionem, ac ab alijs ſecretionem, geminatum dolorem exhibere neceſſe eſt, uelut dictum eſt, nempe & unde ſeceſsit, & ubi receptũ redundat. Dixi porrò, quæcũcq; hominem eſſe dixero, ſemper demõſtraturum me eſſe, quòd talia ſint & iuxta receptũ morem ac opinionem, & iuxta naturã. Et dico ſanè eſſe ſanguinẽ, & pituitã, & bilem flauam ac nigram: & horum primũ quidem iuxta receptam opinionẽ nomina diſtincta eſſe dico, & nulli ipſorũ idem nomen eſſe. deinde ſpecies iuxta naturam ſeparatas eſſe, & necq; pituitam ſimilem eſſe ſanguini, necq; ſanguinem bili, necq; bilem pituitæ. Quo enim modo hæc inter ſe ſimilia ſint, quorum neque colores ſimiles uidentibus apparẽt, necq; ad manuum tactum ſimilitudo aliqua eſſe

deprehenditur? Neq; enim ſimiliter calida ſunt, neq; frigida, neq; ſicca, neque
humida. Quum itaq; intantũ inter ſe diſcrepent, tũ ſpecie, tum facultate, neceſ-
ſe eſt ipſa non unũ eſſe, quandoquidē neq; ignis & aqua idē ſunt. Quod autem
hæc omnia nõ unum ſunt, ſed unumquodq; ipſorũ uim & naturam ſuam ha-
bet, uel hinc cognoſcere licebit. Si enim homini alicui medicamētum dederis,
quod pituitam ducit, pituitã tibi uomet, & ſi pharmacũ dederis bilem ducens,
bilem tibi uomet, Eadem ratione & bilem atrã purgabit, ſi medicamētum exhi
bueris quod bilem atram ducit. Quod ſi ipſi partem aliquã ſauciaris, ut uulnus
fiat, effluet ipſi ſanguis, atq; hæc omnia faciet tibi totã diem ac noctem, & hye-
me & æſtate, donec ſpiritũ in ſeſe trahere potens fuerit, potens autē erit donec
aliquo horum cõgenitorũ fuerit priuatus. Cõgenita autē ſunt prædicta. Quo-
modo enim non congenita eſſent? Primum etenim manifeſtum eſt hominem
in ſeipſo hæc omnia ſemper habere, donec uixerit. Deinde nata ſunt ex homi-
ne hæc omnia habente. Poſtea nutrita ſunt in homine hæc omnia habēte, quæ
uidelicet ego nunc dico ac demõſtro. Qui uero dicunt, quòd unũ eſt homo, ui-
dentur mihi hoc cõſilio uſi eſſe. Nimirum quum uiderint eos qui medicamēta
hauſerunt in ſuperpurgationibus interijſſe, alios quidem bilem uomētes, alios
pituitam, unumquodq; horum hominē eſſe putauerũt, quod uidiſſent his pur
gatum interijſſe. Et qui ſanguinē dicunt hominē eſſe, eodem conſilio utuntur.
Nam quũ uident iugulatos homines, & ſanguinem ex corpore ipſorũ effluen-
tem, hunc ipſum animã in homine eſſe putant, atq; his teſtimonijs ſanè omnes
utuntur in ſermonib. ſuis. Atqui primũ quidem in ſuperpurgationibus, nemo
unquã mortuus eſt bile ſola purgatus. Verum quum quis pharmacum biberit,
quod bilem deducit, primũ bilem uomet, deinde pituitam, poſtea per uim etiã
atram bilem, poſtremum moribũdus etiam ſanguinem purum uomet. Eadem
perpetiuntur à medicamētis pituitam ducētibus. Primum enim pituitam uo-
ment, deinde bilem flauam, poſtea atram, moriētes autem ſanguinem purum,
& in hoc mox uitam finiũt. Etenim pharmacũ ubi corpus intrauerit, primum
quidem ducit id quod ex omnibus in corpore exiſtētibus, ſibi maxime ſecun-
dum naturã familiare fuerit, deinde uero etiam alia trahit ac purgat, Quemad-
modum ex terra naſcentia & in ipſam plantata ac ſeminata, ubi in terram per-
uenerint, unũquodq; trahit id quod naturæ ſuæ familiare in terra exiſtit. Ineſt
autem in terra & acidum, & amarum, & dulce, & ſalſum, & omnigenum. Pri-
mum itaq; plurimum eius trahit in ſeipſum, quod ſibijpſi iuxta naturam maxi
me familiare fuerit, deinde trahit etiã reliqua. Huiuſmodi ſanè quiddam etiam
pharmaca in corpore faciunt. Quæcũq; enim bilem ducunt, primum meraciſ-
ſimam bilem purgant, poſtea uero mixtam. Et rurſus pituitæ pharmaca, pri-
mum meraciſsimã pituitam ducũt, poſtea mixtam. Et iugulatis primum qui-
dem ſanguis calidiſsimus & ruberrimus profluit, deinde pituitoſior ac bilio-
ſior. Porrò pituita in homine hyeme augetur. Hæc enim hyemi maxime ſecun
dum naturam cõuenit ex omnibus in corpore exiſtētibus. Frigidiſsima enim
exiſtit. Signa autē quòd pituita frigidiſsima eſt hæc ſunt. Si enim pituitam &
bilem & ſanguinem contingere libuerit, pituitam ſanè frigidiſsimam eſſe com
peries, quamuis uiſcoſiſsima ſit, et per uim maxime poſt bilem atram trahatur.
quæ uero per uim trahuntur calidiora fiunt, à uiolentia coacta, ſed tamē ſupra
hæc

hæc omnia, frigidiſsima eſſe apparet pituita ex ſua ipſius natura. Quod autem hyems corpus pituita repleat, inde cognoſcere datur, quod homines pituitoſiſsima & ſpuunt & emungunt hyeme, et tumores laxi albiſsimi fiunt maxime hoc tempore, itemq; reliqui morbi pituitoſi. Cæterū uere pituita quidem adhuc fortis in corpore manet, ſed ſanguis augeſcit. Nam & frigora remittūt, & imbres ſuperueniūt. Sanguis autem iuxta hæc augeſcit, ab imbribus uidelicet & calidorū dierū tepore. Hæc eñ anni pars maxime iuxta naturā ipſi cōuenit, ut quæ calida & humida exiſtat. Signa aūt hinc colligere licet. Quòd homines uere & æſtate maxime dyſenterijs corripiuntur, & ſanguis ex narib. ipſis fluit, & calidiſsimi ac ruberrimi. At uero æſtate ſanguis adhuc uiget, & bilis in corpore eleuatur, & uſq; in autūnum porrigitur. In autumno uero ſanguis modicus fit, contrariū enim eius naturæ id tēpus exiſtit. Bilis aūt per æſtatē ac autūnum corpus poſsidet, id quod inde cognoſcere potes: quòd homines ſua ſpōte hoc tēpore bilem uomūt, & in medicamentorū potionib. biliosiora purgantur. Manifeſtū fit & febribus, & hominū caloribus. Pituita aūt æſtate debilior ſeipſa eſt. Contrariū eſt enim naturæ eius id tēpus, calidū enim eſt & ſiccū. Sanguis uero autūno pauciſsimus fit in homine, Siccus enim eſt autūnus, & hominem iam frigefacere incipit. Atra porrò bilis autumno et plurima & fortiſsima eſt. Poſtq; aūt hyems apprehēderit, bilis flaua perfrigerata modica fit, & pituita rurſus augetur, tum ob pluuiarū copiam, tum propter longitudinē noctiū. Corpus quidē igitur humanū hæc omnia ſemper habet, uerū pro tēporis circūſtantia, aliquādo plura ſeipſis fiūt, aliquando pauciora, ſingula tum iuxta partē ac copiam, tū iuxta naturā. Quēadmodū enim annus omnis omniū particeps eſt, & caliditatū & frigiditatū, & ſiccitatū ac humiditatū, Neq; enim quicquam horū ne minimo quidē tempore cōſiſteret ac duraret, citra om̄ia ea quæ in hoc mūdo inſunt, uerū ſi unū aliquod deficeret, omnia ſanè abolerentur: ex eadem enim neceſsitate omnia cōſiſtunt & mutuo alūtur: Sic etiam ſi quid ex homine deficeret ex his quæ ipſi cōgenita ſunt, nō ſanè uiuere poſſet homo. In anno autem aliquādo quidē hyems maxime uiget, aliquādo uer, modo æſtas, modo autūnus, Sic etiā in homine, aliquādo pituita præualet, aliquādo ſanguis, aliquādo bilis, primū quidē flaua, deinde etiā nigra appellata. Quorū omniū euidentiſsimū teſtimoniū hinc habes. Si enim eidem homini idē pharmacū quater in anno dare uelis, uomet tibi hyeme quidē pituitoſiſsima, uere aūt humidiſsima, æſtate bilioſiſsima, autumno nigerrima. Itaq; quū hæc ſic ſe habeant, quicūq; morbi hyeme augeſcūt, æſtate deſinere ſolent, quicūq; uero æſtate augeſcunt, hyeme finire cōſueuerunt, niſi certo dierū circuitu diſcedant. de circuitu autem rurſus dicam. Quicunq; aūt morbi uere fiunt, ad autūnum eorū diſceſſum fore expectare oportet, Quicūq; poſtremū autumnales morbi ſunt, eorum diſceſſum neceſſe eſt uere fieri. Quicūq; uero morbus hæc tempora tranſgreſſus fuerit, eum annuum fore ſcire oportet. Porrò Medicum ſic aduerſus morbos inſtare oportet, prout unumquodq; horum in corpore præualet, iuxta tempus ſibi ipſi maxime natura conueniens exiſtens.

Addititia ſunt hæc, non genuina Hippocratis, ut ait Galenus.

Quin & hæc inſuper ad illa noſſe oportet, q̄ quoſcūq; morbos repletio parat, euacua

euacuatio ſanat: & quicunq; ex euacuatione fiunt morbi, repletio ſanat. quicunq; uero à labore fiunt, quies ſanat. qui autem ab ocio gignũtur, labor ſanat. In ſumma Medicum ſcire oportet, opponere ſe cõtrarium inſtantibus & morbis, & naturis, & temporibus, & ætatibus, & diſtendentia ſoluere, & ſoluta diſtendere, Sic enim uel maxime morbum ſedauerit, & mihi ſanè hoc ipſum ſanatio eſſe uidetur. Morbi partim ex diætis, partim ex ſpiritu, quem adtrahẽtes ui uimus, fiunt. Vtrorunq; cognitionẽ ſic facere oportet. Quando ab uno morbo multi homines corripiũtur eodem tempore, cauſam ad id quod communiſſimum eſt, & quo maxime omnes utimur, referre oportet. Eſt autem hoc ſpiritus & aer quem inſpirando trahimus. Manifeſtum eſt enim iam, quod diæta uniuſcuiuſq; noſtrum, cauſſa non eſt, quum morbus omnes cõſequenter contingat, & iuniores, & ſeniores, mulieresq́; ac uiros, & tam uinolentos quàm aquæ potores, & tam mazam edentes, quàm pane ueſcentes, & tam multũ laborantes, quàm parũ. nequaquã igitur diæta cauſſa fuerit, quum homines diuerſa uictus ratione utentes ab eodem morbo corripiũtur. Quũ uero omnis generis morbi fiũt eodẽ tẽpore, palàm eſt uictus ſingulos ſingulis cauſſas eſſe, & curam ſanè facere oportet ex cõtrario inſtãdo aduerſus morbi cauſſam, quemadmodum & alibi à me relatum eſt, & uictus rationem permutare. Conſpicuum eſt enim diætam qua homo uti cõſueuit, non eſſe ipſi cõmodam, aut in totum, aut magna ex parte, aut unũ ſaltem quoddã ex ipſa: quod ubi cognoueris trãſmutare oportet, habitaq́; cõſideratiõe naturæ hominis, & ætatis, & ſpeciei, horæq́; anni & modi ipſius morbi, curationẽ facere, aliquãdo detrahẽdo, aliquando apponẽdo, & quemadmodũ iamdudũ à me dictum eſt, ad ſingulas ætates, & horas, & ſpecies, ac morbos reſpiciẽdo, tum in exhibẽdis pharmacis, tum in cõſtituenda diæta. At uero quũ unius morbi popularis graſſatio conſiſtit, manifeſtum eſt diætam non eſſe culpabilem, ſed quẽ trahimus ſpiritũ in cauſſa eſſe: palamq́; eſt inſuper eum ipſum ſpiritũ ſiue aerem morboſam aliquã exhalationẽ habere. Eo itaq; tẽpore homines in hũc modum cõmonefacere oportet, Nimirũ ut diætas nõ permutent, quia morbi cauſſa nõ exiſtunt, uerũ ut uideãt quo corpus habeãt q̃ minimæ molis ac debiliſsimũ: detrahẽdi inſuper ſunt cibi ac potus quibus uti cõſueuerunt, idq́; paulatim facere oportet: Nam ſi quis cito diætam permutet, periculũ eſt etiam à permutatione aliquid in corpore nouatũ iri. Quapropter uictu ſolito quidẽ utendũ eſt, ubi hominẽ nihil lædere uidetur. prouidẽdum uero ut q̃ pauciſsimus aeris influxus in corpus ingrediatur, & ut ille ipſe q̃ peregriniſsimus exiſtat. Regionum etiam locos in quibus morbus cõſiſtit, quantum eius fieri poteſt, permutare oportet, & corpora attenuare: ſic enim minime multo ac denſo ſpiritu homines opus habuerint. Porrò quicũq; morbi à fortiſsima corporis parte fiunt, grauiſsimi exiſtũt. Etenim ſi iſthic ubi initium ſumpſerint permanſerint, neceſſe eſt fortiſsima parte laborante, totum corpus laborare. Et ſi à ualidiſsima ad quãdam debiliorem tranſierint, difficulter ſoluuntur. Quicunque à debilioribus partibus ad fortiores tranſierint, commodius ſolui poſſunt. Nam influẽtia à ui ipſarum facile conſumuntur. Venæ craſſiſsimæ ſic ſe habẽt. Quatuor paria ipſarum ſunt in corpore. & unum quidem à capite retro per ceruicem, forinſecus ab utraq; ſpinæ parte ad coxẽdices & in crura progreditur, deinde per ſuras & malleolos forin

ſecus ad pedes peruenit. Oportet igitur uenæ ſectiones, in doloribus dorſi ac coxendicū, de poplitibus facere & de malleolis forinſecus. Alterum par principium ex capite iuxta aures habet per ceruicē, & ſphagitides appellantur, hoc eſt iugulares. deferūturq́ utrinq́ iuxta ſpinam intrinſecus ad lumbos, in teſtes ac femora, & per poplites ex interna parte, deinde per ſuras ad malleolos intrinſecus & in pedes. Quapropter in doloribus lumborū ac teſtium, uenæ ſectionem de poplitibus ac malleolis facere intrinſecus. Tertiū par uenarum ex temporibus per ceruicem ſub ſcapulas tendit, & ad pulmonem defertur, altera quidem à dextris ad ſiniſtram partē, altera uero à ſiniſtris ad dextram, & dextra quidem ſub mammam abit & in ſplenem, & in rhenē, ſiniſtra uero in dextram partem tendit à pulmone ſub mammam & in hepar, & in rhenē. Vtraq́ autem in rectum inteſtinū ac podicem deſinit. Quartū par à priore capitis parte & oculis, ſub ceruicem ad clauiculas deuenit, deinde ſuper brachia ſuperne in flexuras, poſtea per cubitos in manuum iūcturas ac digitos. deinde à digitis rurſus, per cubitos ac manus ſuperne in flexuras, & per brachiorum infernam partem ad alas, unde ſuperne à lateribus altera in lienē peruenit, altera in iecur, poſtea ſupra uentrem utraq́ in pudendum deſinit. Et craſſiſsimæ quidem uenæ ſic ſe habent. Sunt autem & ex uētriculo uenæ per corpus multæ & omnigenæ, per quas corpori alimētum accedit. Ferunt autem à craſsis uenis, in uentriculum ac reliquum corpus, & ab externis & ab internis, & inter ſe mutuo diſtribuūt internæ extrinſecis, ac uiciſsim extrinſecæ internis. Venæ igitur ſectiones iuxta prædictum ſermonem facere oportet. Enitendum eſt autem ut ſectiones quàm longiſsime à locis faciamus, ubi dolores fieri, & ſanguis colligi ſolet. Sic enim mutatio minime magna de repente fiet, & cōſuetudinem remouebit, ut non amplius in eundem locum colligatur. Quicūq́ pus multum ſpuunt, citra febrem, & quibuſcūq́ in urina pus multum ſubſidit, citra dolorem, & quibuſcunq́ alui recremēta cruenta, uelut in dyſenterijs, & tarde ac diutine prodeuntia, uelut in iuuenibus quinq́ & triginta annorū, atq́ etiam ſenioribus, his omnibus ex eadē cauſſa morbi fiunt Neceſſe eſt enim hos labori deditos, ac exercitatiōis ſtudioſos, & corpore operarios in iuuētute fuiſſe, poſtea uero relictis laboribus, molli carne & multum à priore differente carnoſos redditos eſſe, & corpus multum diſcrepans habere, ut id quod prius extitit, cum eo quod nunc adepti ſunt, nulla parte cōſentiat. Quum igitur morbus aliquis corripuerit ſic diſpoſitos, eueſtigio quidem effugiūt, poſtea autē à morbo progreſſu temporis corpus colliqueſcit, & ſeroſi ac ſanioſi humoris ſpecies per uenas, qua parte maxime amplæ fuerint, fluit. Siquidem igitur in inferiorē uentriculum proceſſerit, ferè qualis in corpore ineſt, tale etiam recremētum prodit. Quū enim decliuis ſit uia, non multo tempore hæret in inteſtino. Quibuſcūq́ autem in pectus influxerit, ſuppurati fiunt. Nimirum purgatione accliui exiſtēte, & multo tempore in pectore immorās putreſcit, & purulenta redditur. quibuſcūq́ uero eadē ſeroſi humoris ſpecies in ueſicā proruperit, à loci caliditate, calida & alba fit, & ſegregatur, & quod quidē rariſsimū eſt, ſuperſtat, craſſiſsimū uero infrà mergitur, qđ ſanè pus appellatur. Fiūt autē & calculi pueris, propter huius loci caliditatē itemq́ totius corporis. Viris autē calculi nō generātur, propter corporis frigiditatē. Nā id ꝓbe noſſe oportet, qđ homo primis dieb. calidiſsimus

eſt

eſt ſui reſpectu, ultimis frigidiſsimus. Neceſſe eſt enim augeſcẽs & ad uim procedens corpus calidũ eſſe. Vbi autem inceperit marceſcere corpus, delabens in ocium, frigidiſsimũ euadit. Et iuxta hanc rationẽ, quanto amplius primis diebus homo augeſcit, tanto calidior exiſtit, & quanto plus ultimis diebus marceſcit, tanto frigidiorem eſſe neceſſe eſt. Sani autem fiunt ſua ſponte illi prædicto modo diſpoſiti ac affecti, plurimi quidẽ ab hora qua liqueſcere incipiunt, quinto & quadrageſimo die. Qui uero hoc tempus tranſgreſsi fuerint, anno finito ſua ſpõte cõualeſcunt, niſi quid aliud mali grauioris hominẽ infeſtet. Quicũqꝫ morbi ſenſim ex modici temporis cauſſa fiunt, & quorũ cauſſæ cognitu faciles ſunt, ſecuriſsimi appellari poſſunt. Curationẽ itaqꝫ ipſorũ inſtituere oportet, ut cauſſæ morbi nos opponamus. Sic enim ſoluitur utiqꝫ id quod morbum in corpore fecit. Quibuſcũqꝫ arenoſa aut tofi in urinis ſubſident, his initio tubercula circa craſſam uenam enata ſunt, & ſuppurata. Poſtea uero tuberculis non cito effractis, tofi ex pure coalti ſunt, qui per uenam foras exprimũtur unà cum urina. Quibuſcunqꝫ uero cruentæ urinæ ſunt, his uenæ laborant. Quibuſcũqꝫ autem in urina craſſa exiſtente, carũculæ paruæ capilliformes ſimul prodeunt, eas à rhenibus prodire noſſe oportet, & ab arthriticis. Quibus uero pura urina eſt, & aliàs atqꝫ aliàs uelut furfures in urina innatant, horum ueſica ſcabioſa exiſtit. Febres plurimæ à bile fiunt. Species ipſarum quatuor ſunt, præter eas quæ ab occultis doloribus generãtur. Nomina ipſarũ ſunt: Continens, Quotidiana, Tertiana, Quartana. Cõtinẽs itaqꝫ appellata, à plurima ac meraciſsima bile prouenit, & iudicationes ꝗ breuiſsimo tẽpore facit. Corpus enim nullo tẽpore perfrigeratũ cito colliqueſcit, nimirũ à multa caliditate calfactũ. Quotidiana uero poſt continentẽ à plurima bile generatur, & præ reliquis celerrime diſcedit, uerũ longior eſt cõtinente, quãto à pauciore bile prouenit, & propterea ꝙ requiem habet in ipſa corpus, In cõtinente uero nõ quieſcit ullo tempore. Tertiana autem longior eſt ꝗ quotidiana, & à pauciore bile gignitur. Quãto uero longiori tẽpore in tertiana corpus quieſcit ꝗ in quotidiana, tanto diuturnior hæc febris eſt quàm quotidiana. At uero quartanæ reliquæ iuxta eãdem rationem habent, ſed tertianis diuturniores ſunt, quanto pauciore bilis parte participant, unde caliditas augetur, & propterea quod corpus in ipſis plus perfrigeſcit, id qđ ab atra bile ipſis contingit ſuperflue adeò ut ægre frigus depelli poſſit. Atra enim bilis inter omnes corporis humores uiſcoſiſsima eſt, & ſedes diuturniſsimas facit. Quod autem quartanæ febres atræ bilis participes ſint, uel hinc condiſcere licet. Autumno enim maxime homines à quartanis corripiuntur, & in ætate à quinqꝫ & uiginti annis, uſqꝫ ad quadrageſimũ quintum, Hæc autem ætas præ omnibus alijs maxime à bile atra infeſtatur, & autumni tempus omnium anni temporũ ad eandem aptiſsimum eſt. Quicũqꝫ autem extra hoc tempus & ætatẽ à quartana corripiũtur, pro certo ſcire oportet eam febrem non fore diuturnam, niſi quid aliud grauioris mali hominem infeſtauerit.

DE SALVBRI DIAETA LIBER

IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Addititius eſt ad librum De natura hominis, Polybi Hippocratis diſcipuli, ait Galenus.

IDIOTAS & priuatos homines hac diæta uti oportet. Hyeme quidem comedere quàm plurima, bibere autẽ quàm parciſsime. Sit potus uinũ quàm meraciſsimũ: cibi, panis, & obſonia aſſata omnia. Oleribus quàm pauciſsimis hoc tẽpore utendum eſt, Sic enim corpus maxime ſiccũ ac calidum reddetur. Vbi uero uer apprehẽderit, tunc ſanè potũ ampliorẽ aſſumere oportet, uinum dilutius & paulatim: cibis quoq; mollioribus ac paucioribus tum utendũ eſt: & ablato pane, mazam exhibere, & iuxta eandem rationem obſonia detrahere, & ex aſſatis omnia cocta facere. Oleribus uero paucis tũc uti oportet, donec ad æſtatem perueniat homo, cibis molliorib. utẽdo, & obſonijs coctis, & oleribus, tam crudis quàm coctis, ſimiliterq; potibus q; dilutiſsimis ac plurimis. ita tamẽ ut paulatim nõ de repẽte his utatur, ne uidelicet magna mutatio fiat. At uero æſtate maza molli nutriatur, et potu aquoſo ac multo, obſonijs omnib. coctis. Sic aũt his ubi æſtas fuerit uti oportet, ut frigidum ſit corpus & molle. Tempus enim calidũ eſt & ſiccũ, & facit corpora æſtuoſa ac ſquallida. Quapropter tali ſtudio auxiliari oportet. Iuxta eandem uero rationem, quemadmodũ ex hyeme ad uer, ſic ex uere ad æſtatem deducendus eſt, cibo quidem detracto, potu uero aucto. Sic quoq; cõtraria faciendo ex æſtate ad hyemẽ perducatur. In autũno uero rurſus cibi plures exhibendi ſunt & ſicciores, & obſonia iuxta eandem rationẽ, potus uero pauciores & meraciores, quo etiã hyems bona fiat, & homo in ipſa utatur potibus meraciorib. ac paucis, cibis uero quàm plurimis ac ſicciſsimis. Sic enim & maxime ſanus fuerit, & minime frigore impetetur. Nam tempus hoc ualde frigidum ac humidum exiſtit. Porrò habitibus corporũ carnoſis & mollibus ac rubris, plurimo anni tẽpore ſiccioribus diætis uti conducit. Humida enim eſt ipſorũ natura. Verũ duros & graciles, fuluoſq; ac nigros, humidiore diæta maiore tẽporis parte uictitare oportet. Corpora enim talia ſicca exiſtunt. Sed & iuuenibus corporibus, mollioribus & humidiorib. diætis uti cõfert, Nã ætas ipſorũ ſicca eſt, & corpora cõpacta ſunt. Seniores autẽ ſicciore uictus modo, maiori tẽporis parte degere oportet. Corpora enim in hac ætate humida ſunt, & mollia ac frigida. Oportet igitur & ad ætatẽ, & ad tempus anni, & ad corporũ ſpecies ac habitus, diætas conſtituere, ita ut cõſiſtentibus & caloribus, & frigoribus nos opponamus, Sic enim maxime ſani fuerint. Quin & ambulandum hyeme quidem uelociter eſt, æſtate autẽ leniter, niſi per ſolis æſtum iter faciendum ſit. Oportet autẽ & carnoſos citius ambulare, graciles uero tardius. Balneis quoq; multis æſtate utendũ eſt, hyeme paucioribus, Gracilibus autem magis expedit lauari, quàm carnoſis. Veſtes autẽ puras induere hyeme oportet: oleo imbutas ac ſordidas, æſtate. Cæterũ pingues, & qui graciles fieri uolunt, omnes labores ieiuni facere debent, & cibos aſſumere anhelantes adhuc ex fa-

tigatione,& nō refrigerati,præpoto uino diluto,& non ualde frigido, & obſonia præparata aſſumere ex ſeſamis,aut cōdimentis hortēſibus, & alijs huiuſcemodi. Sint autem obſonia pinguia quæ offeruntur, ſic enim à quàm paucißimis impleri poterint. Sed & ſemel in die cibum ſumere,& illotū manere,& ſtratum durum habere,& nudum deambulare oportet,quantum eius maxime fieri poteſt. Quicūq; uero graciles ſunt, & pingues fieri uolunt, tum alia his quæ dixi contraria facere,tum ieiunos nullum laborem ſubire oportet. At uero uomitibus,& alui per infuſa elotionibus hoc modo utendum eſt. Sex menſes hybernos uomendū eſt, Hoc enim tempus pituitoſius eſt æſtiuo, & morbi circa caput fiunt,& regionem eam quæ eſt ſupra ſeptū tranſuerſum. Quum uero æſtas ac calor fuerit,infuſis utēdum eſt. Hora enim hæc æſtuoſa eſt, & corpus bilioſius,& lumbi ac genua grauantur,& calores oboriuntur, & in uentre tormina fiunt. Quapropter corpus perfrigerare oportet, & quæ in ſublime eleuantur,inferne ſubducere ex iſtis locis. Sint autem infuſa pro craßioribus ac humidioribus ſalſiora & tenuiora,pro ſiccis uero & gracilibus ac debilioribus, pinguiora ac craßiora. Craſſa aūt & pinguia infuſa ſunt quæ ex lacte fiūt,& cicerū decoctū,& alia huiuſmodi. Tenuia uero & ſalſa,ſunt muria & aqua marina, & eiuſcemodi. At uero uomitus ſic facere oportet. Quicunq; homines craßi ac pingues ſunt,& non graciles,ieiuni uomāt à curſu aut ambulatiōne cita, iuxta meridiem. Sit aūt dimidia hemina hyſſopi in aquæ congio cōtriti, atq; hoc ebibat affuſo aceto & adiecto ſale, quo iucundius euadat. Bibat aūt primum ſenſim ac lentius,poſtea amplius & citius. Qui uero graciliores ſunt ac debiliores, à cibis uomitum faciant hoc modo. Lotus calida præbibat meri heminā, deinde cibos omnigenos edat,& neq; dum cibum ſumit,neq; à cibo bibat, ſed contineat ſe donec quatuor ſtadia quis percurrat,deinde uina tria permixta ipſi in potu offerantur,auſterum,dulce,ac acidum,primū quidem meracius,& paulatim,& per multū temporis ſpatium. deinde uero dilutius,& citius,& multum. Quicūq; autem bis in mēſe uomere cōſueuit,huic melius eſt ut cōſequenter in duobus diebus uomat,q̄ per quintum & decimū. Verum aliqui penitus cōtrarium faciunt. Quibuſcūq; uero cōmodum eſt reuomere cibos, aut quibus alui non probum tranſitum habent,his omnibus cōducit ſæpe in die comedere,& omnigenis edulijs uti, & obſonijs uarijs modis præparatis, uinūq; bibere duplex aut triplex. Qui uero reuomūt cibos aut aluos habent humectas,his omnibus cōtrarium huiuſmodi facere cōducit. Cæterū puerulos infantes per multum tempus in aqua calida madefacere oportet,& uinū bibendum dare aquoſum,& non penitus frigidū. Dandum eſt & id uinum quod minime uentrem eleuet ac inflet. Hæc autē facere oportet,ut & cōuulſionibus minus corripiantur,& maiores fiant,ac meliorē calorem adipiſcantur. Mulieres porrò ſiccioris modi diæta uti oportet. Nam et cibi ſicciores ad muliebriū carnium molliciem cōmodiores ſunt, & meraciores potus præſtabiliores ſunt ad uteros ac fœtuū nutrimenta. Qui exercitijs utūtur,hyeme currere ac luctari debent. Aeſtate uero luctari quidem parum,currere autem minime,ſed multū deambulare ſecundum uentum ac frigus. Quicunq; ex curſibus fatigati fuerint,eos luctari oportet. Qui uero ex lucta fatigātur,eos currere expedit. Sic enim laborans,fatigata corporis parte uel maxime calfieri cōponiq; ac recreari queat. Quoſcūq; exerci

tijs

tijs utentes alui profluuia corripiũt, & recrementa ciborũ ſpeciem referẽtia ac cruda habent, his exercitiorum non minus quàm tertiam partẽ detrahere oportet, & ciborum dimidiũ ſaltem exhibere. Palam eſt enim quòd uentriculus concoque re nõ poteſt, quo ciborũ multitudo cõcoquatur. Sint aũt his cibi, panis quàm maxime aſſatus in uino intritus, & potus quàm parciſsimi ac meraciſsimi, & deambulationibus à cibo ne utantur. Oportet autẽ ſub hoc tempus ſemel duntaxat in die cibum ſumere. Sic enim quàm maxime cõcaleſcit uẽtriculus, & ea quæ ingeſta ſunt exſuperauerit. Fit hic profluuij alui modus maxime his corporib. quæ denſam carnem habent, quum ad carniũ eſum homo cogitur, natura eiuſmodi exiſtente. Venæ enim denſatæ cibos ingeſtos nõ ſuſcipiunt. Eſt aũt hæc natura acuta, & in utranque partem uertitur, & ad modicum tempus uiget bona habitudo in talibus corporib. At uero rariores ac hirſutiores corporũ ſpecies ac habitus, tum carnium eſum ſuſcipiunt, tum labores magis tolerant, & bonæ habitudines ipſis fiunt diuturniores. Quicunque poſtridie cibos eructant, & præcordia ipſis eleuãtur, utpote cibis crudis & incoctis exiſtentibus, his longiori quidem tẽpore dormire cõducit, uerũ & alijs laboribus corpora ipſorũ cogere oportet, Vinum autẽ meracius & amplius bibant, & cibis paucioribus ſub id tempus utantur. Palàm eſt enim quod uentriculus præ imbecillitate ac frigiditate, ciborũ multitudinẽ concoquere nõ poteſt. Quoſcunque uero ſitis corripuerit, his & cibi & labores detrahendi ſunt, & uinũ bibant aquoſum & quàm frigidiſſimum. Quibuſcunque autem dolores fiũt ex uiſceribus, ſiue ex exercitijs, ſiue ex aliquo alio labore, his quieſcere cõducit cibis abſtinentes, potione autẽ utãtur, quæ quàm parciſſime in corpus aſſumpta, plurimã urinam ducat, quo uenæ uiſceribus inſitæ nõ diſtendantur repletæ. Ex talibus enim tubercula oboriũtur, ac febres. Quibuſcunque uero morbi à cerebro fiunt, torpor primum caput occupat, & frequenter mingit æger, & reliqua uelut in urinæ ſtillicidio perpetitur, atque hæc ſanè ad dies nouem patitur. Et ſi quidem erumpat per nares aut aures aqua ſiue mucus, à morbo liberatur, & urinæ ſtillicidiũ ſedatur. Mingit autem multum, & citra dolorem, idque album, donec uiginti præterierint dies, & capitis dolor hominẽ relinquit. Intendenti autẽ oculos ſplendor occultatur. Porrò uirum prudẽtem id ſecum reputare oportet, quòd res precioſiſsima eſt ſanitas, & proinde ſcire ut ex ſuo ipſius conſilio in morbis utilitatem percipiat.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE GENITVRA, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

Hic à Galeno Polybi eſſe perhibetur.

LEX quidem omnia corroborat. Verũ genitura uiri prouenit ab omni humido, quod in corpore exiſtit, ita ut id quod robuſtiſsimũ eſt ſecernatur. Argumẽtum autem eius, quod robuſtiſsimũ ſecernitur, hoc eſt: quod à Veneris uſu paucula adeò re emiſſa, imbecilles reddimur. Habet autẽ res hoc modo. Venæ & nerui ab omni corpore in pudendum uergũt, quibus dum aliquantulũ terũtur, & caleſcũt ac implentur, uelut pru

ritus incidit,& ex hoc toto corpori uoluptas ac caliditas accedit. Quũ uero pudendum teritur,& homo mouetur,humidũ in corpore caleſcit,ac diffunditur, & à motu cõquaſſatur,ac ſpumeſcit:quemadmodũ etiam alij humores omnes cõquaſſati ſpumeſcũt.Sic autẽ in homine ab humido ſpumeſcente, id quod robuſtiſsimũ eſt ac pinguiſsimũ ſecernitur,& ad medullam ſpinalem uenit. Tendunt enim in hanc ex omni corpore uiæ,& diffundũt ex cerebro in lũbos,ac in totũ corpus,& in medullã:& ex ipſa medulla procedũt uiæ,ut & ad ipſam humidum perferatur,& ex ipſa ſecedat.Poſtquã autẽ ad hanc medullam genitura peruenerit,procedit ad rhenes,hac enim uia tẽdit per uenas:et ſi rhenes fuerint exulcerati,aliquãdo etiã ſanguis ſimul defertur:à rhenibus autẽ trãſit per medios teſtes in pudẽdũ.Procedit aũt nõ quà urina, uerũ alia ipſi uia eſt illi cõtigua. Et ſanè qui ſomnia uenerea habent,propterea per ſomnum geniturã effundũt, quum humidũ in corpore diffuſum & calfactũ fuerit,& ſiue ex labore, ſiue alia quapiam re ſpumuerit,dum ab ipſo ſecernitur,coitus imaginẽ repræſentat.Habet enim humiditas hæc ſimiliter ut in coeuntibus.Sed non eſt mihi de his qui per ſomnũ ſemẽ emittũt,& de toto morbo quid eſt,& quæ operatur, & quare coitus locũ expleat,ſermo.atq; hæc quidẽ de hoc dicta ſufficiũt. Cæterũ eunuchi propterea non coeũt,quia genituræ trãſitus ipſis ſublatus eſt.Eſt enim per ipſos teſtes uia eius,& nerui tenues ac crebri ex teſtibus in pudendũ tendunt, quibus & eleuatur,& demittitur:atq; hi nerui in exſectione dum caſtrãtur, reſcindũtur,quapropter nõ ſunt utiles eunuchi.Nam neruis ipſorũ extritis, genituræ uia obturata eſt.Callus enim obducitur teſtibus,& nerui duri ac torpẽtes à callo facti,pudendum neq; tẽdere, neq; laxare poſſunt. Quibuſcũq; uero iuxta aures uenæ ſectæ ſunt,hi coeunt quidem & geniturã emittunt, uerũ modicam & debilẽ ac infœcũdam. Nam plurima genituræ pars à capite iuxta aures in ſpinalem medullam procedit.Ipſe autẽ tranſitus,cicatrice ſectioni inducta,cõſolidatus eſt.At uero pueris uenulæ tenues & repletæ exiſtẽtes, genituræ tranſitũ impediunt,& pruritus ipſis non ſimiliter accedit,& propterea neq; conquaſſatur in corpore humidũ,ad genituræ ſecretionẽ. Quin & uirginibus quouſq; iuuenculæ fuerint,menſes non procedunt, propter eandem cauſſam. Poſtquam autem adoleuerint & uirgo & puer, uenæ in pudendum pueri tendentes,itemq́; uirginis in uterũ,amplæ fiunt præ augmento,& oſcula ipſarum aperiuntur, & uia ac tranſitus per anguſtias contingit, & humidum tunc etiam agitationem habet, Nam ſpatioſitas ipſi tũc ab agitatione ac cõquaſſatione contingit:& puero ſanè procedit genitura ubi plene puber fuerit ob hanc cauſſam, itemq́; uirgini mẽſes Atq; hæc mihi ſic demonſtrata ſunt. Porrò geniturã dico à toto corpore ſecerni,& à ſolidis, & à mollibus partibus,& ab humido omni in toto corpore.Sunt autem humidi ſpecies quatuor,Sanguis,Bilis, Aqua, & Pituita. Tot enim ſpecies cõgenitas homo in ſeipſo habet, & ab his morbi fiũt,aut etiam ex morbis diſcretiones. Et hæc quidẽ dicta ſunt à me, de genitura,unde fiat,& quomodo,& quare,& quibus genitura nõ eſt,& quare non eſt, & de menſibus uirginũ, & quòd mulieribus incoitu,dum confricatur ac teritur pudendum,& uteri mouẽtur,uelut pruritus in ipſos incidat,et ꝙ reliquo corpori uoluptas ac caliditas accedat. Emittit autẽ & mulier à corpore genituram,aliquãdo in ipſum uterum,qui ſanè inde humidus euadit:aliquãdo

foras

foras,ſi uterus magis q̃ opportunũ eſt hiarit.Et delectatur mulier ubi coire inceperit per omne tẽpus,donec uir ſemen emiſerit. Et ſi quidem appetit uiro commiſceri,prius ꝗ uir emittit,& de cætero nõ ſimiliter delectatur. Si uero nõ appetit,ſimul cum uiro delectari deſinit.& habet res hoc modo,quemadmodũ ſi quis in feruẽtem aquam,alteram frigidam infundat,illa feruere ceſſat.Sic genitura uiri in uterũ illapſa,caliditatem & uoluptatẽ mulieris extinguit. Exilit autem uoluptas & caliditas ſimul cũ genitura in uteros illabente, deinde deſinit. quemadmodũ ſi quis in flammam uinũ infundat,primũ quidẽ contingit flammam exilire,& per modicũ tempus augeri, ad uini infuſionẽ, deinde deſinere. Ita etiã mulieri caliditas exilit ad genituram uiri:deinde deſinit. Cæterũ multo minus delectatur fœmina q̃ uir in coitu,& uir etiã tempore lõgiore. Propterea aũt quòd uir magis delectatur,ſecernitur ipſi de repẽte ab humido, fortiori turbatione ac agitatione ꝗ mulieri. Habet aũt & hæc res hoc modo. Mulieres ſi cum uiris coeant,magis ſanæ ſunt:ſi nõ,minus. Nam & uteri ſimul humidi fiunt in cõmixtione:qui enim ſicci ſunt magis q̃ conuenit,fortiter cõtrahuntur, ubi uero fortiter cõtrahuntur,dolorem corpori afferũt:& ſimul coitus ſanguinem calfaciens ac humectans, uiam faciliorẽ menſibus facit. Menſibus autem non procedentibus,corpora fœminarũ morboſa fiunt.Quapropter autẽ morboſa fiant,in muliebribus morbis referetur.Et de his quidẽ hactenus. Poſtquã autem coiuit mulier,ſi quidem conceptura nõ eſt intra ſeipſam,pro more foras procedet genitura ab utriſq;,ubi fœmina uolet.Si uero cõceptura eſt,nõ procedit foras,ſed manet in utero genitura.Nam uteri ſuſceptam & cõcluſam in ſeſe continent,oſculo nimirũ ipſorũ præ humiditate cõtracto ac concluſo, ſimulq; permiſcentur,tum quæ à uiro uenit,tum quæ à muliere emiſſa eſt.Quòd ſi fœmina partus perita ſit, & cognouerit quãdo genitura non exciderit, ſed intus mãſerit,ſciet qua die intra ſeipſam cõcepit.Habet aũt & hoc ſic. Quãdoq; quidem fortius eſt ſemẽ à muliere emiſſum,aliquando uero debilius. Similiter etiã quod uir emiſit.Et eſt tum in uiro fœmineũ itemq; maſculũ ſemen,tũ itidem in muliere.Fortior autẽ maſculus fœmina eſt.neceſſe igitur eſt ipſum à fortiore ſemine generari,habetq; res hoc modo.Si ab utriſq; ſemẽ fortius ꝓdierit, maſculus erit partus:ſi uero debile,fœmina naſcetur. Vtrum autẽ multitudine ac copia præualuerit,iuxta illud ipſum partus naſcetur.Si enim multo plus fuerit debilis ſeminis ꝗ fortioris,ſuperatur forte,& debili permixtũ,in fœminã tranſit. Si uero plus fuerit fortis ſeminis ꝗ debilis,ſuperatur debile,& in marem tranſit. Quemadmodũ ſi quis ceram & adipẽ miſceat,& de adipe tamẽ plus conijciat,eaq; ad ignem liquefaciat, Quãdiu quidẽ liquida fuerint,nõ apparet utrũ tandem horũ ſuperet,ubi uero cõgelata fuerint,tunc iam cõſpicuum eſt,quòd adeps ceram copia exuperat.Sic habet etiã maſculi ac fœminę genitura.Quòd uero & in fœmina,& in uiro, genitura fœminea fit ac maſcula,ex manifeſtis factis cõiectare licet. Multæ enim mulieres iam fœminas pepererũt ex proprijs uiris,uerũ ad alios uiros tranſgreſſæ,maſculos genuerunt.Et uiri illi ipſi apud quos mulieres fœminas pepererũt,ad aliarũ mulierum mixturã progreſsi,maſculos genuerũt.& quibus maſculus ſexus gignebatur,alijs fœminis permixti fœmineam ſobolem genuerũt. Atq; hæc ſanè ratio declarat tum uirũ, tum fœminã,& fœmineã,& maſculam geniturã habere. Nam apud quos uiros,fœmi

nas pariebant, ſuperabatur fortius ſemen à copia debilioris, & gignebãtur fœmellæ. Apud quos uero maſculos pariebãt, ſuperabatur debilius, & gignebantur mares. procedit aũt nõ ſemper ab eodẽ uiro genitura fortis, ſed neq; ſemper debilis, ſed aliàs alia, atq; ſic etiam in muliere res habet, ut minime mirandũ ſit, eaſdem fœminas, eoſdẽq; uiros, ſobolem maſculã & fœmineã producere. Habet aũt & in brutis geniture fœmineæ ac maſculæ ratio eodẽ modo. Et in ipſa genitura egreditur & fœmineũ, & maſculinũ, ab omni corpore, & à debilibus debilis, & à fortibus fortis: et neceſſe eſt ſic in partũ diſtribui. Et ex quacũq; corporis uiri parte plus prodierit in geniturã, q̃ mulieris, partus ille magis ſimilis erit patri. Vndecũq; uero à corpore mulieris plus uenerit, magis aſsimilabitur matri. Eſt autẽ impoſsibile, partũ per omnia matri ſimilẽ eſſe, & patri nihil: aut uice uerſa, neq; alteri quicquã ſimilem eſſe: ſed utriſq; neceſſe eſt in aliquo ſimilem eſſe, ſiquidẽ ab utriſq; corporibus ſemen in partum procedit. Vter autem tandem plus contulerit ad ſimilitudinẽ, & à pluribus corporis regionibus, illi magis ſimilis eſt. Cõtingitq; aliquãdo ut filia nata maiori ex parte, magis ſimilis ſit patri quàm matri, & filius natus aliquãdo magis ſimilis eſt matri q̃ patri. Atq; hæc tam multa à me relata declarãt ſuperiorẽ ſermonẽ, Quòd & in muliere, & in uiro, tum maſcula, tum fœminea genitura exiſtat. Cõtingit aũt & hoc. Quãdoq; partus tenues & debiles generãtur, ex patre & matre craſsis ac robuſtis: & ſi quidẽ multis iam generatis pueris tale quid cõtingat, manifeſtũ eſt q; fœtus in utero ægrotauit, & ab utero quid de ſuo ipſius incremento foras prodiuit, utero nimirũ amplius hiãte: & propterea debilis factus eſt. Vnũquodq; autem animal iuxta propriũ robur ægrotat. Si uero omnes pueri nati debiles fuerint, uteri ipſi in cauſſa ſunt, anguſtiores q; oportet exiſtẽtes. Si enim nõ habuerint ſpacioſitatẽ, in qua fœtus nutriri poſsit, neceſſe eſt ipſum tenuem fieri, utpote qui nõ habeat ſatis amplum locũ ad incrementũ capiendum. Si uero habeat ſatis amplum locũ, & non ægrotet, uериſimile eſt ex magnis parẽtibus magnam ſobolem generari. Habet autẽ res hoc modo, Quemadmodũ ſi quis cucumerẽ qui iam defloruit, ſit autẽ adhuc tenellus, & in cucumerario adhuc adhæreat, ponat ac immittat in uas anguſtũ, æqualis ac ſimilis euadet cauitati ipſius uaſis. Si uero quis eundẽ in uas amplũ indet, quod uериſimile ſit cucumeris capax eſſe, ſed nõ ualde multo maius q̃ pro cucumeris natura, æqualis itidem ac ſimilis erit cucumis uaſis ampli cauitati Nam in augeſcendo cum uaſis cauitate contendit. & fermè omnia naſcẽtia ſic habent, quo modo quis ipſa cogat. Sic ſanè & in puero ſe res habet. Si enim ſpatioſitas ipſi cõtigerit in augeſcendo, maior euadet: ſi uero anguſtia, minor. At uero mutilum in utero puerũ, ſentio aut cõtuſum ex matris uterũ geſtantis plaga, aut eiuſdẽ lapſu, aut alio quopiam uiolento affectu matri accidente, mutilatum eſſe. Qua uero parte mater plagas acceperit, ea puer mutilatur. Si uero amplius contundatur fœtus, ita ut pellicula ipſum cõtinens rumpatur, perditur fœtus. Quin & alia huiuſcemodi cauſſa pueri mutilãtur. Quum in utero iuxta locũ in quo mutilatus eſt fœtus, anguſtia fuerit, neceſſe eſt corpus quod in anguſtia mouetur mutilari, iuxta illum locum. Quemadmodũ etiam arbores quæcũq; in terra ſunt, & nõ habent ſatis amplum locum, uerũ à lapide, aut aliqua alia re impediuntur, quum emergunt obliquæ ac tortuoſæ ſunt, aut hac parte craſſæ, altera tenues. Sic accidit etiam

Qua de cauſa à magnis parentibus quandoq; debiles partus generantur.

etiam circa puerum, ſi in utero iuxta aliquam corporis partem, anguſtior altera uteri pars altera fuerit. Cæterum quòd ex mutilatis hominibus ſani & integri gignantur pueri, ut plurimum contingere ſolet. Habet enim mutilatum, numero omnia quæ ſanũ. Vbi uero morbus aliquis ipſis, & humido ipſorum acciderit, à quo ſemen prouenit (quatuor ſanè quum ſpecies ſint humidi, quæ naturaliter in corpore exiſtunt) geniturã non totam exhibẽt, debiliorem autem, iuxta mutilatam partem. Quare nihil miri mihi uidetur, ſi etiam mutilentur, quemadmodum parens. Et hæc mihi de hoc dicta ſufficiãt. Redibo autem rurſus retrò ad ſermonem quem dicere reliqui.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE NATVRA PVERI SIVE FOETVS, IANO CORnario Medico Phyſico interprete.

Et de hoc Galenus dubitat Hippocratis'ne an Polybi ſit.

Si genitura ab utriſq; permanſerit in utero mulieris, primum quidem ſimul miſcetur, utpote muliere non quieſcente, coacervaturq; ac craſſa per calorẽ euadit. Deinde ſpiritũ concipit, nempe in calido exiſtens, & poſtea matre ſpirante. Deinde ubi ſpiritu repleta fuerit, uiam hic ipſe ſibiipſi foras facit, & per mediam geniturã ſpiritus erumpit. Quum autem ſpiritui calido uia foras facta eſt, rurſus alius frigidus à matre inſpirat, atq; hoc facit per omne tẽpus. Caleſcit enim utpote in calido exiſtens, & frigidum ſpiritũ concipit à matre ſpirãte. Omnia autem quæ caleſcunt ſpiritum habẽt. Spiritus autẽ erumpit & ſibiipſi uiam facit, ac foras procedit. Id autem quod caleſcit rurſus in ſeipſum aliũ ſpiritum frigidum trahit, per fiſſuram unde nutritur. Atq; hoc cõtingit etiam in lignis, & in folijs, cibiſq; ac potibus, ſi fortiter calefiant. Eius rei notionem ligna ardentia exhibent: omnia enim ligna hoc faciunt, maxime uero ſubuiridia. Emittũt enim ſpiritum iuxta ſectionem. Spiritus autem quum foras procedit, circum cæſuram uolutatur, id quod ſemper fieri uidemus. Manifeſta igitur eſt ratiocinatio de ſpiritu, quod calidus exiſtens in ligno, attrahit alterum frigidum à quo nutritur, & à ſeipſo dimittit. Nam ſi non alterum pro eo quem à ſe dimittit attraheret, nõ uolutaretur ſpiritus foras prodiens. Omne enim calidũ frigido moderato nutritur. Et ubi percalfactum fuerit humidum quod eſt in ligno, in ſpiritum mutatum foras procedit, & qua parte foras exit, ea ipſa calidus qui ineſt adhuc in ligno, alterum frigidum ſpiritum eius loco attrahit, à quo nutritur. Idem faciunt & folia uiridia. Quum enim incẽduntur ſpiritum concipiunt, deinde erũpit ſpiritus & uiam facit, foraſq; prodit & circũuolutatur, procedens autem ſtrepitum facit, qua parte inſpirationẽ præbet. Quin & legumina & frumenta, & arborei fructus nucum generis calefacta ſpiritum habẽt, qui fiſſura facta foras prodit, & ſi humida fuerint, ampliorem ſpiritum emittũt, & rimam maiorem faciunt. Et quid multis uerbis opus eſt? Omnia quæcũque calefiunt, ſpiritum emittunt, & alium frigidum uiciſſim eius loco attrahunt, à quo nutrimentum ſumunt.

Atq; hæ neceſsitates ea gratia à me productæ ſunt, ut cognoſcatur quòd genitura in utero calfacta ſpiritũ habet, & emittit. Simul autẽ & à matre ſpirante, genitura ſpiritum habet. Quum enim mater frigidũ attraxerit ex aere in ſeipſam, fruitur eo etiam genitura. Calida autem eſt, utpote in calido exiſtẽs, & tunc ſanè ſpiritum habet, ac emittit, atq; ipſa genitura inflata pelliculam acquirit. Circũtenditur enim quod forinſecus circum ipſam eſt, continuumq; euadit, utpote uiſcoſum exiſtẽs. Quemadmodũ in pane dum torretur, tenue quiddam pelliculæ ſpecie in ſuperficiem abſcedit ac extat. Caleſcens enim panis & inflatus eleuatur, qua parte uero inflatur, iſthic pelliculæ ſpecies excitatur et cõſiſtit. Geniture autẽ calfactæ ac inflatæ ex toto, pellicula forinſecus circũdatur. Verum iuxta medium genituræ, ſpiritui tranſitus extra ac intrò fit per pelliculã, & hac parte tenuitas pelliculæ à genitura diſtat, & paucíſsimũ quid de genitura ineſt. Ipſa autẽ reliqua genitura rotunda eſt in pellicula. Atqui geniturã quæ ſex diebus in utero manſit, & foras prolapſa eſt, ipſe uidi, & qualis tũ animo meo obuerſabatur, ex illis ipſis reliquorũ coniecturam facio. Vt uero ego uiderim genituram ſex dierum exiſtentẽ enarrabo. Mulieris nobis familiaris famula cantrix magnæ exiſtimationis ex uirorum cõſuetudine erat, quam in uentre concipere nõ cõueniebat, ut ne minoris exiſtimationis redderetur. Audierat autem cantrix ipſa, qualia mulieres inter ſe dicunt, quòd quando mulier cõceptura eſt in uentre, genitura non egreditur, ſed intus manet. Auditis autem his atq; intellectis, hoc ſemper obſeruauit, & quum quãdoq; ſentiret genituram non exeuntem, dominæ expoſuit, & ſermo ſtatim ad me peruenit. Ego uero quum audiſſem, iuſsi ipſam ad terram ſaltare, & poſtquam ſepties iam exſilijſſet, genitura in terram profluxit, & ſtrepitus factus eſt, atq; illa conſpecta ipſa ammirata eſt. Qualis autem erat ego referam: uelut ſi quis ouo crudo externam teſtam circum circa adimat, in interna uero pellicula incluſus liquor pelluceſcat. Modus quidem talis erat, & ut abunde dicam, ruber erat liquor & rotundus. In pellicula uero fibræ quædam albæ ac craſſæ ineſſe uidebãtur, cum cruore craſſo & rubro obuolutæ: circum autẽ pelliculam foris cruenta ueſtigia inſtar ſugillatorum, iuxta medium uero tenue quid eminebat, quod mihi umbilicus eſſe uidebatur, & per illum ſanè ſpirationẽ extra & intrò primũ facere apparebat: quin & pellicula genituram ambiens ac cõplectens, tota ex illo tendebatur. Talem ſanè ego geniturã ſex dierum exiſtentẽ uidi. Referam autem & aliam dinotionem, omni cupienti de hoc ſcire, qui mihi paulo poſt hanc manifeſte apparuit, & teſtimonio eſſe poteſt omni meo ſermoni, quòd uerus eſt, quantum homini de huiuſmodi re dicere datur. Atq; hæc mihi de hoc dicta ſunt. Quòd genitura in pellicula eſt, & ſpiritũ habet intrò & foras, & augeſcit à matre ſanguine in uterum deſcendente Menſes enim nõ prodeunt, ubi mulier cõceperit intra ſeipſam, ſi puer ſanus fuerit, & permanere debet, niſi in quibuſdam primo menſe modicam ſui indicationẽ faciant. Verũ ſanguis à toto corpore mulieris deſcendens, in orbem forinſecus pelliculã circũſtat, Simulq; cum ſpiritu ſanguis intra per pelliculam trahitur, qua parte perforata eſt, & à genitura diſtat, cõgelaturq; & futuro animali augmentũ præbet. Quũ autem tempus acceſſerit, rurſus aliæ pelliculæ intra primam pelliculam tenues & multæ circũtenduntur, eo modo quo prima pellicula facta fuit. Sunt autẽ & hæ ab umbilico extentæ, & inter ſe

mutua

mutua ligamenta habent. Quũ uero iam hoc factum eſt, ex deſcẽdente à matre ſanguine & cõgelato, caro fit. Iuxta mediam autẽ carnem umbilicus diſtat, per quem ſpirat, & alimentũ ac incrementum capit. At uero mulier quum uterum gerit, à menſibus nõ prodeuntibus propterea nõ dolet, quòd ſanguis non conturbatur, aceruatim abire ſolitus ſingulis mẽſibus, ſed procedit ſenſim & modice citra dolorem, quotidie in uterũ ipſum, & quod ineſt intus in utero augeſcit. Singulis autẽ diebus ea gratia procedit, & nõ ſemel per menſem, quòd genitura in utero exiſtens ſemper à corpore trahit, prout uires, tum ipſa, tum ſpiratio habet. Et primum quidem modica ſpiratio fit, & ſanguis modicus à matre procedit. Quum uero ſpiratio amplior redditur, magis ſanguinẽ trahit, & uberior is in uterum deſcendit. Atqui uterum nõ geſtantibus, ubi menſes non prodierint, propterea dolor oboritur. Primum quidem ſanguis in corpore ſingulis menſibus turbatur ab huiuſmodi neceſsitate, quòd menſis à menſe multum differt, & ſecundum frigiditatẽ, & caliditatem. atq; hoc percipit mulieris corpus, humidius enim eſt quàm uirile. Vbi aũt turbatus eſt ſanguis, & uenas impleuit, ab ipſo deſcendit, qualis ab initio naturæ fuit. Quare ſi quidem euacuatur à ſanguine mulier, in uentre cõcipit. ſi uero repleta fuerit, non. Nam uacuis uteris, & uenis à ſanguine factis, mulieres in ſe fœtus concipiunt. Etenim poſt menſtrui ſanguinis purgationẽ mulieres in uentre cõcipiunt. Cauſſa iam dicta eſt. Quando autem conturbatus & ſecretus ſanguis foras non procedit, ſed in uteros, uteri autem nõ hiauerint, tunc ſanè à ſanguine diutius immorante uteri caleſcentes, reliquo corpori calorẽ tranſmittunt, quãdoq; etiam ſanguinem in uenas corporis diſtribuunt, ut & uenæ repletæ doleant, & tumores laxos producant. Quandoq; etiam periculũ eſt ne claudicatio ex hoc inducatur. Aliquando & ueſicam obſident, premũtq; ac claudunt ueſicam, & urinæ ſtillicidium inducunt. Aliquãdo pleni quoq; ſanguinis exiſtentes uteri procidunt, aut ad coxẽdices, aut lũbos, & dolorem exhibẽt. Aliquãdo ubi ſanguis quinq; aut ſex menſes in uteris moram traxit, putrefactus pus fit, & quibuſdã pus per pudendum exit. Sunt etiam quibus circa inguen uelut tuberculũ fit, illicq; ſuppuratum exit. Sed & alia multa huiuſcemodi mala mulieribus fiunt, ubi lunares purgationes non procedunt. Sed quid opus eſt ea hic recenſere? Referentur enim in muliebribus morbis. Verum iam repetito eo quod reliqui, ſermonem abſoluam. Quum autẽ generatur caro, tunc pelliculæ augeſcente in utero ſanguine, etiam ipſæ augentur ac ſinuantur, et præſertim externæ. Et ſanguis à matre deſcendens, quem ſanè caro ſpirans attraxerit, in incrementũ cedit, & ſi utilis non ſit, in ſinus pellicularũ ſecernitur: & ubi ſinuatæ factæ fuerint, ac ſanguinem ſuſceperint, tunc iam ſecunda appellatur. Et tantũ de hoc mihi dictum ſit. Cæterum caro augeſcens à ſpiritu articulatur, & abit in hac unũquodq; ſimile ad ſimile, denſum ad denſum, rarum ab rarum, humidũ ad humidum, & unũquodq; in propriã regionẽ abit, iuxta cognationẽ, ad id à quo genitũ eſt. et quæcũq; à denſis genita ſunt, dẽſa ſunt: et quæcũq; ab humidis, humida: et reliqua iuxta eandẽ rationẽ fiũt in incremẽto. Et oſſa dureſcũt à calore cõglutinata. Et ſanè ramificãtur uelut arbor, & tũ interna, tum externa corporis, adhuc melius articulãtur: Ipſumq; caput diſtantiã acquirit ab humeris, et brachia ac cubiti à lateribus: et crura inter ſe diſparãtur: & nerui exiliũt circũ naturas articulorũ:

&

& os per ſe diducitur, & naſus, & aures eminent in carne, ac perforãtur. & ocu
li implentur humore puro, & pudendum conſpicuũ fit utrum tandem ſit: & ui
ſcera coarticulãtur: & iam etiam ſupernis partibus ſpirationem facit, tum ore,
tum naribus: & uenter inflatur, & inteſtina inflata ſupernè, per umbilicũ ſpiri-
tum aſſumunt, ac diſperdunt: & in podicẽ uia fit à uentre ac inteſtinis foras, &
in ueſicam uia foras. Atq; hæc omnia à ſpiritu coarticulantur, Nam inflata di-
ſparantur omnia, iuxta cognationẽ. Etenim ſi uelis fiſtulam ueſicæ alligare, &
per fiſtulam immittere in ueſicã, terram & harenam, & plumbi tenuia ramenta,
inſuperq; infuſa aqua in fiſtulam inflare, primũ quidem illa aquæ permiſcẽtur,
deinde uero temporis progreſſu inflata ſecedẽt, & abibit plumbum ad plum-
bum, harena ad harenã, terra ad terram. Et ſi quis ipſa areſieri permittat, & diſ-
fracta ueſica cõtempletur, inueniet ſimile ad ſimile progreſſum eſſe. Sic ſanè e-
tiam genitura & caro coarticulatur, & unũquodq; in ipſa ſimile ad ſimile abit.
Atq; hæc mihi de hoc dicta ſunt, & factus iam eſt puer, & ad hoc peruenit fœ-
mella quidẽ in quadraginta & duobus diebus ut lõgiſsime, primã coagmenta
tionẽ ac coarticulationẽ accipiẽs. Maſculus uero ut longiſsime, in triginta die-
bus. Vt plurimũ enim hoc tẽpore, aut paulo breuiore, aut paulo lõgiore, articu
latio ipſis cõtingit. Nam & purgatio fit à partu ut plurimũ, in fœmellis quidẽ,
diebus quadraginta & duobus: atq; hæc tardiſsima eſt, & perfecta. Vacauerit
autem periculo, etiã ſi in uiginti quinq; diebus purgetur. In maſculo uero pur-
gatio fit diebus triginta: atq; hæc tardiſsima eſt, & perfecta. Citra tamẽ pericu-
lũ fuerit, etiã ſi in uiginti diebus mulier purgetur. Poſtremo autem tẽpore pur
gatio q; pauciſsima procedit, & in iuniorib. paucioribus diebus purgantur, in
ſenioribus uero pluribus. Cæterũ maxime laborãt ac dolent in partu, & partus
purgationibus mulieres primiparæ, & quæ rarius pariunt magis dolent, quàm
quæ ſæpius. Atqui purgationes à partu mulieribus ea gratia fiũt, quòd primo
tẽpore uſq; ad dies quadraginta duos in fœmella, in maſculo uero ad dies tri-
ginta, pauciſsimus ſanguis in augmẽtum pueri deſcendit. Ab hoc autem tem-
pore copioſior, donec pariat. Oportet itaq; purgationẽ reddi in toto puerperij
tempore, & foras exire ac reſpondere pro dierum ratione ac proportione. Prin
cipium autem huiuſmodi purgationis tale mulieri fit. Dum ex partu laborat,
conturbatur ſanguis mulieri, & à forti pueri motu uehemẽter caleſcit. Contur-
batus autẽ, primus quidẽ foras prodit. Deinde puer, poſt puerũ uero, mucus
craſſus ſanguinolentus, & deductio cõtingit huic, quemadmodũ aquæ effuſæ
in mẽſa. Poſtea poſt illum per omnes dies purgatio procedit, uſq; ad prædictũ
tẽpus, copia atticæ heminæ unius & dimidiæ primũ, aut paulo plus minus'ue,
pro eius tẽporis ratione, donec deſinat. Procedit autẽ ſanguis uelut à uictima,
ſi ſana eſt, & ſana futura eſt mulier, & ſtatim cõgelatur. Si uero mulier ſana nõ
eſt, neq; ſana futura eſt, purgatio paucior procedit, et ſpecie deterior, & non ci-
to cõgelatur. Id uero hoc modo habet. Si mulier uterũ geſtans morbũ habuerit
nõ cognatũ, in puerperij purgatione perit. Si uero nõ purgetur in priorib. die-
bus uterũ gerens, ſtatim ſana exiſtens, aut etiã non, cõmoueatur aũt ipſa purga
tio ſiue à pharmacis, ſiue ſua ſpõte de repẽte, iuxta dierũ rationẽ procedet, qui-
bus nõ una uice, ꝓcedit. Si enim nõ purgetur mulier à purgatiõib. partus, mor
bus magnus ipſam corripiet, & periculũ uitæ incurret, niſi cito curetur, et quis

conue-

conueniētē ipſi purgationē inducat. Hæc propterea produxi ut oſtenderem quòd in pueris membrorū diſcretio longiſſima cōtingit, in fœmella in quadraginta duobus diebus, in maſculo in triginta. Argumento eſt purgatio à partu, quæ in fœmella fit in quadraginta duobus diebus, in maſculo in triginta, ut tardiſsime cōtingat. Repetam autē iterum eandem rem ijſdem uerbis, maioris lucis ac declarationis gratia. Dico enim talionē rependi, quòd geniture in utero exiſtenti paucißimus ſanguis à matre in uterū uenit, ſi fœmineam geniturā habeat, in quadraginta duobus diebus, in his enim coarticulantur puerorū membra: ab hoc uero tēpore copioſior ſanguis uenit. Et in maſculo rurſus iuxta rationem dierum triginta. Quòd uero hæc uera ſint, etiam alterum teſtimonium adeſt, hoc modo habens. Primis diebus ubi genitura in uteros illapſa eſt, paucißimus ſanguis à muliere in uteros uenit, deinde copioſior. Si em̄ aceruatim & multus ſemel ueniret, genitura ſpirationem habere nō poſſet, ſed ſanguine multo accedente ſuffocaretur: Repēditur autem in purgatione uice uerſa, purgatio enim puerperij in primis diebus plurima procedit, deinde paucior, donec deſinat. Multæ aūt mulieres puerum maſculū iam perdiderunt paulo ante trigeſimū diem, & inarticulatus apparuit. Qui uero poſterius perditi ſunt, aut ſimul cū trigeſimo die, omnes articulati apparuerunt. In fœmella itidē iuxta rationem quadraginta duorū dierum habet, Nam ubi his abſolutis perditur, articulatio membrorū apparet. Siue autē prius ſiue poſterius perdetur puer, iuxta hanc rationē apparet. Nam & ſecundū rationē, & neceßitatē, articulatio cōtingit in fœmella, in diebus quadraginta duobus, in maſculo, in triginta. Teſtimonium enim præbent abortus puerorū, & à partu purgationes. Quòd autē fœmella poſterius cōformatur ac coarticulatur, cauſſa hæc eſt: quòd genitura fœminea debilior eſt ac humidior ꝙ̄ maſcula, & iuxta hanc rationē neceſſe eſt poſterius cōformari fœmellam ꝙ̄ maſculum, atq; ea gratia etiam purgatio diuturnior eſt in fœmella quàm maſculo. Redibo autem rurſus retrò unde digreſſus ſum. Poſtquā iam articulatus fuerit puer, ſpeciebus membrorū ipſius augeſcētibus, tunc & oſſa duriora fiunt, & cauantur, atq; hæc à ſpiritu fiunt. Caua autem exiſtentia trahunt ad ſeſe à carnibus quod in ſanguine eſt pinguißimum: & progreſſu temporis ramificantur rurſus extremitates oßium, quemadmodum arboris extremitates poſtremū ramos ſpargunt, ſic & in puero digiti manuum ac pedum inter ſe diſparātur. In ipſis autem extremitatibus ungues enaſcuntur. Deſinūt autem uenæ hominis omnes in digitos manuum ac pedum. Et craßißimæ quidem ſunt uenæ totius corporis, uenæ capitis, deinde crurum, & brachiorum ac cubitorū. In pedibus autem & manibus, tenuißimæ ac denſißimæ & plurimæ uenæ ſunt. Nerui item tenuißimi ac denſißimi & plurimi, & oſſa magnitudine minima, atq; hæc maxime in digitis manuum ac pedum exiſtunt. Verum ex digitis, utpote oſſa denſa ac parua habentibus, uenas itidē ac neruos, ſic etiā ungues tenues ac denſi naſcūtur, & intercipiūt ac cōcludūt uenarū extremitates, ut ne amplius augeſcāt, neq; altera alteri præmineat: ut nihil miri ſit ungues in extrema corporis parte denſißimos eſſe, ex denſißimis enim cōſtant. Simul autē cū unguib. etiā capilli in capite radicātur. Cæterū pilorū natura hoc modo ſe habet. Oriūtur equidē maximi ac plurimi, qua corporis parte cuticula rariſſima eſt, et ubi pilus moderatū humorē in alimentū ha

bet

bet: & ubi cuticula poſterius rara fit, ibi etiam pili poſterius naſcuntur, uelut in mento, & pube, & ſicubi aliàs pili naſcūtur. Simul enim ut genitura prodit, etiā caro rareſcit, & cuticula & uenæ aperiuntur magis q̃ priori tēpore Nam dum adhuc puer eſt, & uenæ tenues exiſtunt, nō procedit per ipſas genitura, eadem ratio de menſib. uirginū eſt, Simul autē ut uia fit & geniturę, & menſtruis uirginibus, etiā pilos emittit pubes, tū pueri, tum uirginis, rara nimirū cuticula reddita, ſimulꝗ pilus moderatā humiditatē in alimentum habet, & non pauciorē. Sic uero & in mento uiri cōtingit. Rara enim fit cuticula, procedēte in ipſam de capite humiditate, Simul enim & in coitu, ſimulꝗ interiecto tēpore, pilus moderatam humiditatē in alimentum habet, & tunc maxime, quum tempus contingit humiditati de capite deſcēdenti in coitu, ad mentū à pectore diſtans. Signum autem eius quod in rariſsimis cuticulæ partibus pili enaſcuntur: ſi quis uelit inurere cutem, & puſtulam tantū facere, eamꝗ ſanare, cutis denſa reddita per cicatricem pilos nō producet. Quicūꝗ uero Eunuchi dum pueri ſunt fiūt, propterea neꝗ in pube, neꝗ in mento pilos producunt, leuesꝗ toti exiſtunt, quòd uia genituræ nō facta, cuticulam nō rarefacit per totā ſuperficiem. Intercepta eſt enim ac cōcluſa genituræ uia, quemadmodum paulo ante à me relatū eſt. At uero Mulieres leues fiunt, & mento, & corpore, quòd in coitu ipſarū humiditas nō ſimiliter agitata uelut uiri, cuticulam raram nō facit. Quicunꝗ autē calui fiunt, hi ſanè pituitoſi ſunt. & pituita in capite ipſorū ſimul cum coitu agitata & calfacta, ad cuticulam allabens pilorū radices exurit, & defluunt pili. Verum Eunuchi propterea calui nō fiunt, quòd uehemētem motum non faciant, neꝗ pituita in coitu calfacta pilorum radices exurit. Cæterum cani ob id fiunt quòd longo tempore pertranſeunte in homine humiditate, albiſsimū eius ſecernitur, & ad cuticulam allabitur, & pilus albidiorem humiditatem trahens albidior fit quàm priori tempore, itemꝗ ipſa cuticula, præſertim ubi cani ſunt, albidior alia euadit. Et quicunꝗ ex natiuitate canum quid in capite habent, etiam illis cuticula ſumma ubi cani ſunt, reliqua albidior exiſtit. Illic enim albiſsima eſt humiditas. Habet autem res hoc modo. Qualemcūꝗ humiditatem caro attraxerit, ſiue albam, ſiue rufam, ſeu nigram, tali colore etiam pilus inficitur. Atꝗ hæc de hoc dicta ſunt. Redibo autem rurſus ad ſermonē relictum. Quum itaꝗ extremitates corporis pueri foras ramos ſparſerint, & ungues ac pili radices egerint, tunc iam etiam mouetur, & tempus ad hoc fit, maſculo quidem menſes tres, fœmellæ uero quatuor. Sic enim ut plurimum contingit. Sunt autem aliqui pueri qui ante hoc tēpus mouētur. Mouetur autē primū maſculus, quia fortior eſt q̃ fœmella: & primū quoꝗ conformatur maſculus. nam à fortiore & craſsiore genitura fit. Quum autē mouetur fœtus, tunc ſanè lac indicationem ſui, matri præbet. Mammæ enim attolluntur, & papillæ gliſcunt ac turgent, Lac uero nō prodit: & in mulieribus denſam carnē habentibus, lac poſterius ſignificationē de ſe præbet ac prodit, in rarū uero carnē habentibus, prius. Lac autē ob huiuſmodi neceſsitatē fit. Quū uteri tumidi præ puero ſunt, uentrem mulieris cōprimunt: eius autē pleni ubi cōpreſsio cōtigerit, pinguiſsimū de cibis ac potibus foras proſilit, in omentū ac carnem. Quemadmodū ſi quis corium illinat multo oleo, & imbibere permittat, & ubi imbibit, corium ipſum premat, oleum utiꝗ exilierit foras ex corio cōpreſſo. Sic etiam ſi uenter pingui

tudinem

tudinem in ſe habeat à cibis ac potibus, comprimaturq́ꝫ ab uteris, pinguitudo proſilit in omentū ac carnem. Et ſi raræ carnis mulier fuerit, citius percipit eius perſultationem: ſi non, poſterius. Quin & pecora prægnātia ſi nō ægrotent, ab eodem potu ac cibo pinguiora propterea fiunt. Similiter aūt & mulier. Et à pinguitudine calfacta ac alba exiſtente, quod edulcatū eſt à caliditate, quæ ab uteris acceſsit, expreſſum uenit in mammas, & in uteros quoq; parum uenit, per eaſdem uenas. Tendūt enim & in mām̄as & in uteros uenulæ hæ, & cōſimiles aliæ. Et ubi peruenerit in uteros de lacte, puer ipſo paululum fruitur, Mammæ uero ſuſcepto lacte impletæ attolluntur. Et ubi peperit mulier principio motus facto, lac in mām̄as ipſas procedit, ſi lactauerit. Sic enim res habet. Dum mammæ lactant ac exuguntur, uenulæ in mām̄as ampliores fiunt, ampliores autem factæ, à uentre pinguitudinē trahentes, in mammas diſtribuūnt. Nam & uir ſi multū coeat, uenæ ampliores redditæ, Venerem magis inducūt. Habet autem & hoc eo modo. Alimentū & augmentum puerorum fit, ubi ea quæ à matre ueniunt, in uteros proceſſerint, & prout mater habet iuxta ſanitatē aut debilitatem, ſic & puer habet. Quemadmodū etiam quæ in terra creſcunt, à terra nutriuntur, & prout terra habuerit, ſic etiam naſcentia in terra habent. Etenim ſemen ubi deiectū fuerit in terram, humiditate quadam ab ipſa impletur. Habet enim in ſe terra omnigenū humorem, ut naſcētia nutrire poſſit: impletū autem humore ſemen, inflatur & intumeſcit, & uis quæ in ſemine leuiſsima eſt, ab humore condenſari cogitur, condenſata autē à ſpiritu uis, & humore folia producente, ſemen rumpit, & primū folia foras emergunt. Vbi uero emerſerint, quū non amplius ab humore in ſemine exiſtente folia nutriri poſsint, rumpitur inferne ſemen, itemq́ꝫ folia, & ſemen à folijs coactū, uim ſuam ad inferna demittit, quæ uidelicet in ipſo reſtat propter grauitatem, & fiunt radices ex folijs diſtentæ. Poſtquā autem planta iam firmiter radices inferne egerit, & alimentum à terra ſumit, tunc ſanè totum euaneſcit, & in plantam cōſumitur, præter corticem, qui ſolidiſsimus exiſtit. Rurſus autē cortex in terra putrefactus progreſſu temporis euanidus fit, & quædā folia ramos producūt. Ex ſemine itaq; tanq̄ ex humido nata planta, donec quidem tenera & aquoſa fuerit, in augmentum ſuperne ac inferne procedens, fructū excludere non poteſt. Non enim uim habet fortem ac pinguem, ex qua ſemen condenſari queat. Vbi uero ſolidior facta eſt, & progreſſu temporis radices egerit, tunc iam & uenas habet amplas, tum ad ſupernam, tum ad infernam partem: & tunc ſanè nō amplius aquoſum ex terra trahit alimentū, ſed craſsius & pinguius ac copioſius, quod calfactum à ſole efferueſcit in extremitates, & fit fructus iuxta cognationē, ex quali etiam generatus eſt. Multus autē ex modico propterea fit, quòd ſingula ex terra naſcentia maiorem uim ex terra, q̄ ex eo unde generata ſunt, trahunt, & efferueſcunt non ſecundū unum, ſed ſecundum multa. Quū autem fructus prodierit, à planta ſua nutritur. Planta enim à terra trahens, fructui trāſmittit. Sol autem fructum coquit, & ſolidū facit, quod aquoſius in ipſo eſt, ad ſeſe trahens. Atq; hæc mihi dicta ſunt de his quæ ex ſemine naſcūtur à terra & aqua. Cæterum ex plantarijs ab arboribus arbores fiūt, hoc modo. Ramus uulnus habet, quà parte ab arbore defractus eſt, in infima ad terrā parte, unde radices prodeunt. Parigitur autem, & in terrā demittitur, hoc modo. Quum planta quæ in terra exiſtit

ſtit,humorē acceperit à terra,tumeſcit & ſpiritū habet,quæ uero pars ſupra terram eminet,nondum.Spiritus autē & humor cōdenſans in inferna plantæ parte uim,quãtum eius grauiſsimū eſt,in infernam partē erūpit, & ex ipſo radices teneræ fiunt.Poſtq; autē in infernam partem receptus fuerit, tūc iam ex radice humorē trahit,& parti ſupra terrā eminēti trãſmittit:& tunc ſanè rurſus ſuperna pars intumeſcit,ac ſpiritū habet, & quantū ex ui in plãta leue ineſt, idipſum congregatū germinat,ac folia producit,& iam in ſupernã partem augmentum facit,itēq; in infernam. Sic itaq; contrariū contingit circa germinationē, in his quæ ex ſemine,& in his quæ ex plantarijs proueniūt.Ex ſemine enim prius folium emergit,deinde radices in infernam partem demittūtur. Verū arbor primū radices agit,deinde folia acquirit, propterea ꝙ in ſemine ipſo humoris copia ineſt,& in terra quū totum inſit,alimentū ineſt primū folio ſufficiens,unde foliū nutritur donec radicetur. Verū in ramo non ſic fit.Non enim gignitur ex altero,unde folium primum alimentū habeat, ſed ipſe ramus eſt,& uelut arbor habet,& multa eius pars ſupra terrã eminet.Quare quū ſupra terrã exiſtat,humore impleri non poteſt, niſi ex inferna parte magna quædã uis procedens, in ſupernã humorem diſtribuat.Et plantariū primo neceſſe eſt ſibiīpſi alimētum ſufficere à terra in radices, deinde ubi ſic à terra attraxit, ſurſum diſtribuere, & folia ad germen & augmentū concitare.Quū autem augmētum cepit planta, à tali neceſsitate ramos ſpargit,quam referam. Quū plus humoris ipſi acceſſerit ex terra attracti,erūpit præ multitudine,qua parte q̃ plurimus fuerit,et hac parte plãta ramos emittit.augetur autē & in amplitudinē, & in ſupernã,& in infernam partē,propterea ꝙ inferna terræ pars hyeme quidem calida eſt,æſtate autem frigida. Atq; hoc propterea cōtingit, ꝙ terra humida eſt in hyeme, præ aqua de cœlo delabente,& cōprimitur in ſeipſam,utpote humore grauiore exiſtente:denſior autē ab hoc ipſo eſt, & nullam tranſpirationē habet. Non enim amplius magna raritas ipſi ineſt:& propter hoc inferna terræ pars hyeme calida eſt.Nam & fimū denſius accumulatū,intus calidius eſt,q̃ quod rarū exiſtit, & aliàs humecta ac cōpreſſa,à ſeipſis cōcaleſcunt,& breui à calore ualde exuſta putreſcūt.neq; enim permeat ſpiritus per ipſa,nimirū quum denſa exiſtunt.Si uero ſicca fuerint,ac rarè poſita,multominus caleſcūt ac putreſcūt.Atq; ſic ſanè frumentum ac hordeum humidū ac madefactum,intus calidius eſt, q̃ ſi ſiccum ſit,& rarè poſitum.Et ueſtes pelliceæ colligatæ ac fortiter cōpactæ,à ſeipſis cōburuntur,uelut ego uidi,quemadmodū ab igne exuſtæ. Sed & alia ſi quis uelit conſiderare, Omnia quæ comprimūtur à ſeipſis, calidiora reperiet, quàm quæ rarè poſita ſunt. Nō enim habent unde frigiditatē inſpirent à uentis. Sic etiam inferna terræ pars quū plena ſit,& ipſa à ſeipſa cōprimatur, nimirum grauis ac denſa exiſtens,ab humiditate in hyeme caleſcit,nullam enim caliditatis perſpirationem habet. Sed ubi de cœlo aqua cadit in ipſam, quum ſpiritus prodierit ab ipſa in terra, non ulterius penetrat,utpote terra denſa exiſtente, ſed ſpiritus retrò ad aquã abit:et propterea fontes ac marinæ aquæ,hyeme calidiores ſunt, & auctiores q̃ æſtate,quia ſpiritus dum exhalat, retrò abit ad aquam, quū terra denſior exiſtat,& per ſe ſpiritū non tranſmittat. Et aqua multa exiſtens quæ cōtigerit, ea perrumpens procedit, & uiam ſibiīpſi ampliorē facit q̃ ſi modica exiſtat. Aqua enim in terra nō conſiſtit, ſed ſemper in decliue procedit. Si autē ſpiritum

ſpiritum ab aqua prodeuntē terra per ſe hyeme trāſmittat, paucior aqua ex ipſa procederet, & fontes hyeme magni non eſſent. Atq; hæc omnia in hoc dicta à me ſunt, quòd terræ inferna pars calidior eſſe apparet hyeme, q̃ æſtate. Nunc aūt dicere uolo, ꝙ æſtate frigidior q̄ hyeme, inferna terræ pars eſſe uidetur. Terra æſtate rara eſt & leuis, nimirum ſole uehemētius irruente, & ab ipſa humiditates ad ſeſe attrahēte. Habet autem terra in ſe ſemper aquam plus aut minus. Spiritus autem omnes nobis ſunt ab aqua. Id quod ſic ſe habere, unde coniectare poſsis demonſtrabo. Etenim ab omnibus fluminibus ac nebulis ſpiritus ſemper procedunt. Eſt autē nebula aqua in aere cohærens & continua. Et tunc ſanè terra rara eſt ac leuis æſtate, & aquā in ſe habet, & aqua in decliue fluit, procedente autem aqua, ſemper inde alius ex alio ſpiritus exhalat. Qui uero exhalat, per terrā abit leuem ac raram exiſtentē, & frigiditatem terræ inducit, & ipſa aqua ſimul perfrigeratur. Habet autē ſic, Quemadmodū ſi quis aquam in utre exiſtentem fortiter cōprimat, & per puncturam acus, uel paulo maiorem, perſpirationem aquæ faciat, & ipſum utrem in ſublimi ſuſpendat, nullus ſpiritus per foramen procedat, ſed aqua, non enim habet ſpatioſitatem per quam aqua ſpiritum emittat. Sic ſanè ſe habet etiam hyeme aqua in terra. Si autem aquæ in utre locum ſatis amplum feceris, & utrem in ſublimi ſuſpēderis, ſpiritus per foramen procedet. Locū enim ſpiritus habet ab aqua mota, procedendi per utrem, & propterea per foramen ſpiritus trāſit. Sic ſanè ſe habet etiam æſtate aqua in terra. Satis amplū enim locum habet, nimirū terra rara exiſtente, & ſole ab ipſa humorē ad ſe trahente, & pertranſit ſpiritus, utpote qui frigidus exiſtit; ab aqua per ipſam raram exiſtentē ac leuē. Ob hoc itaq; inferna ipſius pars ęſtate frigida exiſtit, & aqua ipſa adhuc magis q̃ ſpiritus, qui in terra frigidus exiſtit, & ipſa in ſeipſam, & in terram, ſpiritū emittit. Sed & aqua quæ hauritur in puteo ſpiritū ſemper mouet, uelut flabellū, atq; hoc ipſum aquæ frigiditatē inducit. Quæ uero nō hauritur æſtate, ſed ſtans denſa exiſtit, nō ſimiliter ſpiritū in ſe à terra ſuſcipit, neq; in terrā à ſeipſa diſtribuit. & ſimul à ſole, & aere in puteo non diſperſo, ſed ſtante ac firmato, primum ſuperficies ipſius calefit, deinde alia eius pars ad aliam deorſum caliditatē diſtribuit. & propterea aqua quæ æſtate non hauritur, calidior eſt ea quæ hauritur. Quin & fontes ualde profundi æſtate ſemper frigidi exiſtūt: & aqua hauſta hyeme, terra calida exiſtente, ex tali fonte, ſtatim quidem calida eſt, ubi uero tempus progreſſum fuerit, frigida eſt ab aere uidelicet frigido exiſtente talis facta. Perflatur enim à uento, & ſpiritus per ipſam pertrāſit. Quemadmodū etiā aqua quæ æſtate hauritur, ubi hauſta fuerit, ſtatim frigida eſt, calida autē fit poſtea, propterea quòd terra rara exiſtente, & ſpiritu in ipſa exiſtēte, perfrigeratur: Vbi autē hauſtæ tempus acceſſerit, ſtabilis fit, & calida cōſpicitur. Calefit enim ab aere calido exiſtente, quemadmodum & aqua quæ nō hauritur in puteo æſtate, ob hoc ipſum calida redditur. Atq; hæc à me de hoc dicta ſunt. Repetam autē rurſus ꝙ æſtate inferna terræ pars frigida eſt, hyeme uero calida: Superna autē uice uerſa. Et oportet arbori non duo calida ſimul accedere, neq; duo frigida ſimul, ſi ſana eſſe debet. Verū ſi quidem ex ſuperna caliditas acceſſerit, ex inferna frigiditatē ipſi accedere oportet, & uice uerſa, ſi ex ſuperna parte accedat frigiditas, ex inferna caliditatē ipſi contingere oportet. Et radices ubi attraxerint, arbori tranſmittūt, & arbor

 uiciſsim

uiciſsim radicibus. atq; ſic & frigidi & calidi cõſeruatio cõtingit. Quemadmodum homini ingeſtis cibis in uentrẽ, qui dum cõcoquuntur calfaciũt, perfrigerationem à potu facere oportet. Sic & arbori contrariũ rependi oportet, ex inferna parte ad ſupernã, & uiciſsim, & augeſcit arbor & in ſupernam, & in infernam partẽ, propterea ꝙ alimentum ex inferna & ſuperna ipſi accedit. Et quandiu quidem uehemẽter tenera fuerit arbor, fructum nõ producit. Nõ enim eſt in ipſa pinguis uis, neq; craſſa, quæ ad fructũ conferre poſsit. Progreſſu autem temporis uenæ in ipſa dilatatæ, pinguẽ ac craſſam influxionẽ ex terra in ipſam faciunt, ſol autem ipſam diffundens, ebullire facit utpote leuem exiſtentẽ, in extremitates, & fructũ producere. & tenuem quidem humiditatẽ à fructu ſol aufert, craſſam autẽ concoquens & calfaciẽs edulcat. At uero arbores nõ fructiferæ, in ſe pinguitudinẽ tantam non habent, quantũ eius in fructũ eſt expendendum. Omnis autẽ arbor quum per tempus ſolida facta fuerit, & ex inferna parte radices firmarit, iam penitus cõſtanter augeſcere deſinit. Quicunq; uero in arbores, ab alijs arboribus oculos indiderunt, et arbores in arboribus enatæ uiuunt, & fructificant nõ ſimilem fructũ arboribus, quibus inſitæ ſunt, id ipſum tali modo cõtingit Oculus primũ quidem germinat. Alimentũ enim habet primum ab arbore, ex qua ablatus eſt, deinde ab ea in quã inſitus eſt. Vbi autẽ germinauerit, ſic in arborẽ radices tenues à ſe demittit, & primũ humore fruitur in arbore, in quã inſitus eſt, exiſtente, deinde tẽpore accedente, demittit radices in terram, per eam in quã inſitus eſt, & fruitur humore, quẽ à terra trahit, et alimẽtum inde ipſi cõtingit, ut nõ mirũ ſit, inſitas arbores, alios fructus producere. à terra enim uiuũt. Hæc mihi de arboribus & fructibus dicta ſunt ea gratia, ꝙ indignũ mihi factũ uidebatur, & ne poteram quidẽ, hanc tractationẽ ſemiperfectam relinquere Redibo nũc rurſus retrò ad illũ ſermonẽ, cuius gratia à me hęc de iſtis relata ſunt. Cẽſeo enim terræ naſcẽtia omnia uiuere ex terræ humore, & qualem terra humorẽ in ſeipſa habet, talem etiã naſcẽtia ex ipſa habere. Sic etiã puer uiuit de matre in uteris, & quali mater ſanitate prædita eſt, talem etiã puer habet. Qđ ſi quis cõſiderare uelit ea quæ de his dicta ſunt, ab initio uſq; in finẽ, inueniet naturã omnẽ conſimilem eſſe, & ex terra naſcentiũ, et hominũ. Et hæc mihi de hac dicta ſunt. Cæterũ puer in uteris exiſtẽs manus apud genas habet, caput autẽ prope pedes: & non datur probe ac certo cognoſcere, etiamſi puerũ in utero uideas, utrum caput ſurſum habeat, an deorſum. Verum ex umbilico pelliculæ tentæ ſunt ipſum cõtinentes. Nunc autẽ referam dinotionem, quam paulo ante me demõſtraturum dixi, quantũ humanæ menti poſsibile eſt manifeſtum exiſtentẽ, omni qui de hoc cognoſſe uelit, ꝙ genitura in pellicula eſt, & quòd iuxta medium ipſius umbilicus eſt, & per illum ſanè, primo ſpiritũ in ſeipſam trahit, & foras emittit. & quòd ex umbilico pelliculæ tentæ ſunt. Sed & aliam pueri naturam, quam dixi, ſic totam habere uſq; in finẽ reperiet, quomodo uidelicet à me in his ſermonibus declaratũ eſt, ſi quis teſtimonijs, & oculari bus inſpectionibus à me producendis uti uelit. Etenim ſi quis oua uiginti aut plura, quo pulli ex ipſis excudantur, gallinis duabus aut pluribus ſubijcere uelit, & ſingulis diebus à ſecunda exordiendo, uſq; ad ultimã qua excudetur pullus ex ouo, ſubtrahere, confringere, ac uidere, inueniet omnia ſe habere iuxta meum ſermonem, quomodo uolucris naturam, ad humanam cõferre oportet.

Quòd

Quòd em̃ pelliculæ ex umbilico tẽtæ ſunt, et reliqua quæ de puero dicta ſunt, ſic ſe habere in ouo uolucris reperies, ab initio in finẽ. Atqui ſi quis nõdum uidit, mirabitur in uolucris ouo umbilicum ineſſe. Atq; hæc ſic habẽt, & ſic à me relata ſunt. Quando uero mulieri partus appropinquat, tũc puero ſe mouẽte, & manibus ac pedibus calcitrante, pelliculam quandam internã rumpi contingit, rupta autem una, etiam aliæ debiliorẽ uim habent, & rũpuntur primũ quidem illi contiguæ & cohærẽtes, poſtea extrema. Quum autẽ ruptæ fuerint pelliculæ, tũc fœtus à uinculo exoluitur, & agitatus foras procedit, Neq; enim amplius robur habet pelliculis amiſsis, neq; uteri amplius puerum continere poſſunt, pelliculis uelut dixi amiſsis, & ab ipſis abruptis. Cohærẽt enim pelliculæ etiam uteris, ubi circum puerũ obuoluuntur, nõ adeo ui ualida ac multa. Quando autẽ procedit puer, uiolat & dilatat uteros in exitu, utpote teneros exiſtentes. Procedit autem in caput, ſi ſecũdum naturam prodierit. Grauiſsimæ enim ſunt ipſi ſupernæ partes, ſi ex umbilico perpẽdantur. Quum autẽ in uteris eſt, magis cõtinens exiſtit uſq; ad pellicularum rupturã ſimul cum decimo menſe, quando partus matri propinquat, & adeſt. Si uero uiolentam affectionẽ perpetiatur puer, etiã ante præfinitũ tẽpus ruptis pelliculis prodit. Quin & ſi alimẽtũ à matre prius puero defecerit, etiã ſic partus matri prius aduenit, & ante decimum menſem puer prodit. Cæterũ quæ longius q̃ decem menſium tempus uterũ geſtare ſibi uiſæ ſunt: nam hoc iam ſæpe audiui, illæ ipſæ hoc modo quẽ dicturus ſum deceptæ ſunt. Quum uteri ſpiritũ acceperint in ſeipſos, à uentre flatum exhibente, eleuãtur ac intumeſcũt, cõtingit enim hoc, Vidẽtur ſanè ſibi mulieres tunc cõcepiſſe. Præterea ſi menſes non procedentes, congregati fuerint in utero, & diutius manſerint, ſemper perfluunt in uteros, aliquando unà cum flatu à uentre, aliquãdo etiam caleſcẽtes, & ſanè tũc quoq; in utero habere mulieres ſibi uidẽtur, nimirũ mẽſibus non prodeũtibus, & uteris eleuatis. Deinde aliquãdo menſes ſua ſponte erumpũt, aut alijs ſuperueniẽtibus à corpore in uteros, & priores protrudentibus, & flatus egreditur, & multis iam ſtatim poſt menſium purgationẽ uteri hiant, & ad pudendum uertũtur, & tunc uiris permixtę, ad ſe geniturã concipiũt, eadem die aut omnino in paucis. Exiſtimãt autem inexpertæ harum rerũ ac rationum, etiã illo tempore ſe in utero habuiſſe, quando menſes nõ prodibant ipſis, & uteri erant eleuati ac tumẽtes. Quòd autem nõ diutius q̃ decem mẽſibus contingat uterum geſtare, ego demonſtrãbo. Alimentũ & augmentũ quod à matre deſcẽdit, non amplius ſufficiens eſt puero, ubi decẽ menſes præterierint, & fœtus auctus fuerit. Trahit enim quod dulciſsimum eſt in ſanguine ad ſeſe, ſimulq; etiam lacte modice fruitur. Quum autem hæc ipſi rariora ac pauciora ſint, & puer plenus ac maturus exiſtat, copioſius alimentũ deſiderans calcitrat, ac pelliculas rumpens, initiũ partus matri inducit. & hoc perpetiuntur magis mulieres primiparæ: deficit enim pueris alimentum, ut ad decimum uſq; menſem ſufficere nõ poſsit. deficit autem per hunc modum. Sunt quædam mulieres quibus ſufficientes menſes purgantur, quædam quibus pauciores: hoc ipſum ſi ſemper fiat, in natura, & genere, maternum ipſis exiſtit. Quæ uero menſes paucos demittũt, hæ etiã pueris poſtremo tempore, ubi iam maturi fuerint, alimẽtum rarius exhibentes, ipſos calcitrare faciunt, ut & ante decimũ prodire feſtinẽt. Modicus enim ſanguis à iuuẽ-

culis ac nouellis matribus procedit: ut plurimum uero cõtingit tales mulieres etiam ſine lacte eſſe, quæ paucos mẽſes demittunt. Sicciores enim ſunt, & denſiorem carnem habent. Huic autem rationi, quòd uidelicet deficiente alimento prodit puer, etiamſi nõ aliqua uiolenta affectio ipſi accidat, etiam hoc teſtimonio eiſe poteſt. Volucris ex oui luteo naſcitur, hoc modo. Incubãte matre ouũ caleſcit, & quod in ouo ineſt à matre mouetur, caleſcens autem id quod in ouo ineſt, ſpiritum habet, & alterum frigidũ ab aere per ouũ attrahit. Ouum enim adeò rarum eſt, ut ſpiritum qui attrahitur ſufficientẽ ei quod intus eſt tranſmittat: & augeſcit uolucris in ouo, & coarticulatur modo eodem ac cõſimili uelut puer, quemadmodũ iam antea à me relatũ eſt. Naſcitur autem ex luteo oui uolucris, alimentum uero & augmẽtum habet ex albo, quod in ouo eſt. atq; hoc iam omnibus manifeſtũ factum eſt, qui animum aduerterunt. Vbi autem deficit alimentũ pullo ex ouo, nõ habens id ſufficiens unde uiuat, fortiter mouetur in ouo uberius alimẽtum quærens, & pelliculæ circum dirũpuntur, & ubi mater ſentit pullum uehementer motum, putamen excalpẽs ipſum excludit. atq; hæc fieri ſolent in uiginti diebus, & manifeſtũ eſt quòd ita ſe habent. Vbi enim excuſa eſt uolucris, nullus humor in oui teſtis ineſt, qui ſanè memorabilis exiſtat, expenſus eſt enim in pullũ. Sic etiam ubi auctus fuerit puer, mater nõ amplius ſufficiens alimentũ ipſi exhibere poteſt. Vberius itaq; præſente alimentum puer quærens, calcitrãdo pelliculas dirũpit, & à uinculo exolutus ſimul foras prodit. atq; hæc ut longiſsime in decem mẽſibus fiunt. Et ſecundũ hanc rationẽ etiam pecoribus ac feris partus aduenit, in tempore quo ſingula pariũt, non tardius. Etenim unicuiq; animali neceſſe eſt tempus eſſe, in quo alimẽtum fœtui rarius erit, & deficiet, et partus adeſt. Et quæ quidẽ paucius alimentũ pueris præbent, citius pariũt. Quæ uero uberius, poſterius. Atq; hæc mihi de hoc dicta ſunt. Porrò diruptis pelliculis, ſi pueri momentũ in caput inclinatũ prædominabitur, mulier facile parit. Si autẽ obliquus, aut in pedes procedet: contingit enim hoc ſæpe ſi momentũ huc inclinarit, ſiue præ uterorum ſpacioſitate, ſiue ſi mater in labore ex partu primũ non quieuit: & ſi ſic procedet, mulier difficulter pariet. Multæ aũt uel ipſæ perierunt, uel puer, aut ſimul matres unà cum fœtibus. Cæterum ex parietibus ac puerperis maxime laborant primiparæ, propter inexperientiã dolorum, & dolent quidem totũ corpus, maxime uero lumbos ac coxẽdices. Nam coxendices ipſarũ diſparantur. Verum expertæ iam partus, minus primiparis dolent. Quæ uero multoties pepererunt, multo minus dolent Si porrò in caput proceſſerit puer, caput primũ foras prodit, deinde alia mẽbra conſequuntur, poſtremus autẽ umbilicus. Ex umbilico autem ſecunda tenta eſt. Poſt hæc aquoſitas & mucus ſanguinolentus tum à capite, tum à reliquo corpore ſecretus, præ uiolentia & dolore ac calore, atq; hic uiam ſtruit purgationi à partu cõſequenti. Poſt exitum autẽ eius muci cruẽti, purgatio fit per tempus antea relatũ. Et tum mammæ, tum reliqua mẽbra quæ humidiora ſunt, mulieribus rũpuntur, minime quidem in primo partu, poſtea uero prout plures pariunt, ita amplius rũpuntur, euacuatis uenis præ partus purgatione. Atq; hæc à me de hoc dicta ſunt. Gemelli autem fiunt ab uno coitu, hoc modo. Vteri ſinus frequentes & curuos habẽt, alios remotiores, alios propinquiores pudendo. Et animalia quæ multa gignunt, plures ſinus habent, q̃ ea

quæ

quæ pauca. Similiter autem habent & pecora, & feræ, & uolucres. Vbi itaque contigerit genituram findi, & in duos ſinus peruenire, & uteri geniturã ſuſceperint, & ſinus alter ad alterum non hiauerit, nec dimiſerit, ſegregata genitura in utroque ſinu pelliculas induit, & uiuificatur eodem nodo quo unus fœtus, quapropter uero id fiat diximus. Quòd uero ab uno coitu gemelli gignantur, hoc teſtimonio conſtat. Eſt canis, & ſus, & alia animalia, quæ ab uno coitu pariunt & duo, & plura, & unũquodq; animal in utero, in ſinu ac pellicula exiſtit: atq; hæc ipſi fieri uidemus, & hæc omnia eadem die ut plurimum pariunt. Sic autem & mulieri ab uno coitu gemelli facti, uterq; in ſinu & pellicula eſt, & eadem die utrũq; parit, & alter prius foras procedit, & pellicula ipſius ſiue ſecunda. Quòd autem gemelli, fœmella & maſculus generãtur, hoc cauſſæ eſſe ſentio. In muliere & in uiro, & in omni animali, in ſingulis & debilior, & fortior genitura ineſt, & non ſemel ac ſimul genitura procedit, ſed & bis & ter ebullit ac eiaculatur: & non eſt poſsibile omnem eſſe fortem, tum quæ prius exiuit, tum quæ poſterius. In utrum autẽ ſinum, craſsiorem ac fortiorem genituram ingredi contigerit, illic maſculus gignitur. In utrum uero rurſus humidiorem ac debiliorem, illic fœmella generatur. Si uero in utrunque fortis ingredietur, ambo maſculi fient. Sin debilis, ambo fœmellæ. Atq; hic ſermo ſic relatus totus finem habet.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE CARNIBVS, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

EGO ad hunc uſq; ſermonem cõmunibus ſentẽtijs utor, tum aliorum qui me præceſſerũt, tum etiam meis. Neceſſe enim eſt commune principium ſententijs ſupponere eum qui uelit hanc de arte medica tractationem cõponere. Verum de rebus ſublimibus in aere ac cœlo, neque opus habeo dicere, niſi quòd quantum ad hominem & reliqua animantia, quæ ſunt, & nata ſunt, pertinet, demõſtrabo, & ꝙ anima ſunt, & quòd ſanitas, & quòd morbus, & quod in homine malum ac bonum, & unde moritur. Nunc autem ipſe meas ſententias profero. Et uidetur ſanè mihi id quod calidũ uocamus, immortale eſſe, & cuncta intelligere, & uidere, & audire, & ſcire omnia tum præſentia, tum futura. Huius igitur plurima pars, quum turbata eſſent omnia, in ſupernam circũferentiam ſeceſsit. Et uidentur mihi ipſum ueteres Aethera nominaſſe. Altera pars inferna, appellatur Terra, frigidum quid & ſiccũ, & multis motionibus obnoxiũ, & in hac ſanè multum calidi ineſt. Tertia pars aeris, mediũ locum occupauit, calidum quid ac humidum exiſtens. Quarta uero pars terræ proximũ locum cœpit, humidiſsimũ quid ac craſſiſsimum. Hæc itaq; quum turbata eſſent, & in orbem circũuoluerentur, multa calidi pars in terra cõcluſa eſt, alibi maior, alibi minor, alibi ualde pauca, alibi copia multa: & temporis progreſſu terra à calido arefacta, hæc concluſa in ipſa putredines faciunt ueluti tuniculas, & quantum quidem ex putredine

terræ pingue fuit, & minimum humoris habuit, id ipſum per multum tempus caleſcens, celerrime exuſtum eſt, & in oſſa mutatū. Quæ uero glutinoſiora fuerunt, & frigiditate participarunt, ea calefacta exuri nō potuerunt, neq; uero liquida fieri, propterea ſpeciem alieniorem ab alijs acceperunt, & nerui ſolidi facti ſunt. Neq; enim multū frigiditatis ipſis inerat. Verū uenæ frigiditatis multum habebant, atq; eius frigidi quantum circūcirca glutinoſiſsimum erat, à calido exaſſatum, membrana euaſit. frigidū uero quod erat, à calido ſuperatum, diſſolutum eſt, & ob id liquidū factum. Iuxta eandem autem rationē etiam fauces, & ſtomachus ſiue gula & uēter, & inteſtina in podicē uſq;, caua facta ſunt. Quum enim frigidum ſemper caleſcat, quantū eius circumcirca glutinoſum erat, exaſſatum eſt, & membrana tunica facta eſt. Quod uero intra frigidū erat, colliquatum eſt, & factū eſt liquidum. Non enim erat in ipſo neq; pingue, neq; glutinoſum multū. Iuxta eandem rationē etiam ueſica. Multum frigidū quod ipſam circūcirca concluſit, à calido calfactū, diſſolutum eſt, & euaſit liquidum, quum neq; pingue, neq; glutinoſum in ipſo eſſet: quod uero ſupererat, tunica euaſit. Sed & de alijs quæ caua ſunt eodem modo res ſe habet. Vbi enim plus glutinoſi quàm pinguis erat, mēbrana tunica facta eſt. Vbi uero pinguis plus quàm glutinoſi, oſſa facta ſunt. Eadem ratio & oſsium eſt. Vbi quidem nō inerat glutinoſi, uerum pinguis & frigidi, citius exuſta ſunt propter pinguitudinem, atq; hæc oſſa durisſima & rigidiſsima exiſtunt. Vbi uero pingue & glutinoſum ſimilia ſunt, hæc oſſa antroſa ſunt. Et de his quidē ſic habet. Frigidum quidem congelat, Calidum autē diffundit, in multo uero tempore etiam exſiccat. Vbi aūt pinguitudinis aliquid affuerit, citius exurit et ſiccat. Vbi uero glutinoſum affuerit frigido, citra pinguitudinē, exuri nō uult, ſed tēpore caleſcens congelatur. Cæterum cerebrum ſedes & metropolis eſt frigidi ac glutinoſi. Calidum uero pinguis ſedes & metropolis eſt. Quòd enim caleſcit primum omnium quū diffunditur pingue fit. Et propterea cerebrum, quia minimū pinguitudinis habet, plurimū uero glutinoſitatis, à calido exuri nō poteſt, ſed tempore tunicam, membranam craſſam accepit, circum membranā uero oſſa, quantum calidum ſuperauit, & in quibus pinguitudo erat. Sed & medulla ſpinalis appellata, à cerebro deſcendit, & non eſt in ipſo, neq; pinguis, neq; glutinoſi multū, quemadmodū & cerebro. & propterea neq; nomen medullæ iuſte poſſidet. Nō enim eſt alij medullæ ſimilis, quæ in alijs oſsibus ineſt. Sola enim mēbranas habet, quas alia medulla nō habet. Signa porrò horum manifeſta ſunt. Si quis enim neruoſa & glutinoſa, itē& alia aſſare uelit, alia quidē cito aſſantur, Verum neruoſa & glutinoſa aſſari non uolunt, minimum enim pinguitudinis habent. Pinguiſsimū autem & unguinoſum celerrime aſſatur. At uero uiſcera ſic mihi cōſtituta eſſe uidētur: nam de uenis prius à me dictū eſt. Cor multū glutinoſi ac frigidi habet, & à calido calfactum, caro euaſit dura & uiſcoſa, & membrana circum ipſum, & cauū factum eſt, non quemadmodū uenæ: & ſitum eſt in capite uenæ cauiſsimæ. Duæ enim ſunt cauæ uenæ à corde, alteri nomen eſt arteria, alteri uena caua, iuxta quā cor ſitū habet. Et plus habet calidi arteria, q̃ uena caua, & ſpiritum condit ac conſeruat. Verum præter has duas uenas, etiā aliæ in corpore ſunt, Cauiſſima aūt uena, ad quā cor ſitū eſt, per uentrē omnem tranſit, & per ſeptum trāſuerſum, & in utrūq; rhenem finditur, & in lumbis finditur

ditur, & exilit tum in alias partes, tum in crus utrunqꝫ, Sed & ſupra cor ad ceruicem, partim in dextram, partim in ſiniſtrā, & tunc in caput aſcēdit, & in temporibus finditur utrinqꝫ. Poſſunt autē & numero maximæ uenæ dici, Verum in ſumma, à uena caua, & ab arteria, aliæ uenæ per totum corpus fiſſæ ſunt, cauiſsimæ autem ſunt prope cor, & ceruicē ac caput, & infra cor uſqꝫ ad coxendices. Et calidum plurimū in uenis ac corde ineſt. & propterea ſpiritum cor habet, utpote quod omniū intra hominē membrorum calidiſsimū exiſtat. Procliue eſt autem condiſcere, quòd ſpiritus calidus eſt. Cor & uenæ cauæ ſemper mouentur, & plurimū calidi in uenis ineſt, & propterea ſpiritum cor trahit, ex omnibus in homine maxime calidum exiſtens. Poteſt etiam aliter cognoſci. Si quis ignem in domo accendere uelit, quū uentus non inſpirat, flamma mouetur aliquando magis, aliquādo minus. Sed & lucerna accenſa & ardens, eodem modo mouetur, modo magis, modo minus, uento nullo mouente, quem ſanè nos ſpirātem cognoſcere poſsimus, & alimentū calido frigidum exiſtit. Cæterum puer in utero cōprimens labra ex utero matris ſugit, et tum alimentū, tum ſpiritum, cordi intrò trahit, ubi ſanè mater reſpirarit. Eſt enim hoc calidiſsimū in puero, & hoc calidum etiam reliquo corpori, & alijs omnibus partibus motum præbet. Si uero quis interroget quomodo hoc quis ſciat, quòd puer in utero trahit & ſugit: illi ſic reſpōdendum eſt. Pueri naſcūtur ſtercus in inteſtinis habentes, & ubi nati fuerint celerrime uentrem, tum homines, tum pecora exonerant. Atqui nō haberent ſtercus, niſi in utero ſuxiſſent, Imò neqꝫ mammam ſtatim ut natū eſt ſugere noſſet, ſi nō in utero ſuxiſſet. Et de motu cordis ac uenarum ſic habet. Porrò pulmo iuxta cor ita natus eſt. Cor ex humido quod glutinoſiſsimū erat calfaciens cito exſiccauit, ueluti ſpumam, fecitqꝫ antroſum, & uenulas multas in ipſo. Venulas autem ideo fecit. Quantum enim in glutinoſo inerat frigidi, id ipſum quidem à calido colliquatum eſt, & liquidum euaſit. Ab ipſo uero glutinoſo, tunica facta eſt. At uero Iecur ſic cōpactum eſt. Quum unà cum calido multū humidi cōcluſum eſſet, citra glutinoſum ac pingue, frigidum ſuperauit calidum, & cōgelatum eſt. Huius ſignū hoc eſt. Quando quis uictimam mactat, donec calidus fuerit, liquidus eſt ſanguis, poſtquam autem perfrigeratus eſt, congelatur. Si uero quis ipſum conquaſſet, & fibras eximat, non congelatur, fibræ enim frigidæ ſunt & glutinoſæ. Splen autem hoc modo conſtitutus eſt. Cum calido & glutinoſo cōcluſum fuit, calidum quidem plurimum, frigidi autē minimum, tantum ſolummodo quantū ad glutinoſi compactionem ſatis erat: ſunt autē id fibræ in ſplene exiſtentes, & propter has fibras, mollis eſt ſplen, & fibroſus. Rhenes porrò ſic producti ſunt. Parum glutinoſi, parum calidi, multū frigidi concluſum fuit, & ab hoc congelatū eſt, & duriſsimum uiſcus euaſit, et minime rubrū, quia non multum calidi ſimul cōſtitit. Eadem de carnibus ratio eſt. Frigidum quidem cōſtituit & compegit ac fecit carnem, glutinoſum autē in foramina tranſiit, in foraminibus autem his humidū eſt, uelut in uenis magnis. Calidum autē in toto corpore eſt, plurimum uero & humidi in corpore eſt, & frigidi multū in humido: tantum autē eſt frigidi, quātum congelare humidū ac liquidum poteſt, ſed ſuperatur à calido, quare etiam ab ipſo diffunditur. Quòd uero humidū calidum eſt, hac demonſtratione confirmatur. Si quis corpus hominis ſecet, ubicūque uelit, ſanguis calidus fluet,

&

& quādiu ſanè calidus fuerit, liquidus erit, poſtquam uero refrigeratus eſt, tum ab intrinſeco frigido, tum extrinſeco, pellicula fit & mēbrana, & ſi quis hac pellicula detracta, modico tēpore ſinat, aliam pelliculam factā uidebit, ſi uero quis hanc ſemper adimat, alia rurſus pellicula à frigido generatur. Cæterū ea gratia plura dixi, ut oſtenderem, quòd extremū corporis ad aerem conuerſum, neceſſario pelliculam induit, præ frigido & uentis impetentibus. At uero articuli ſic generati ſunt. Quum oſſa facta eſſent, quæcūq; quidem ex ipſis pinguia erant, celerrime exuſta ſunt, quemadmodū etiam prius dictū eſt ſuperiore ſermone. Quantū autem ex ipſis glutinoſum erat, idipſum exuri non poterat, ſed medio inter uſtum & ſiccatū loco cōtentum, à calido in neruos, & ſaliuam ac mucum tranſiuit. quantū autem ex glutinoſo liquidiſsimū erat, hoc calfactum craſsius redditū eſt, utpote liquidū exiſtens, & ex hoc ſaliua facta eſt. uerum ex illo glutinoſo ungues producti ſunt. Etenim ab oſsibus & articulis ſemper liquidiſsimum ipſorū diſcedens, glutinoſum redditur, & à calido ſiccatum ac arefactū, foras in ungues delegatur. Dentes autē poſterius generantur ex hac cauſſa. Ex oſsibus capitis ac maxillarum incremētum fit glutinoſi, & quod ex pingui ineſt, à calido ſiccatum exuritur, & fiunt dentes reliquis oſsibus duriores, quia nihil frigidi ineſt. Et primi quidem dentes naſcūtur à uictu in utero, & poſtquam natus fuerit, puero lactēti à lacte. Vbi uero hi exciderint à cibis & potibus, excidunt autem, ubi ad annos primi alimenti peruenerint, quibuſdā etiam prius, ſi à morbido alimento nati fuerint. Plurimis uero quum ſeptē annos impleuerunt. Qui uero poſtea enaſcuntur ſimul cōſeneſcunt, niſi præ morbo perforentur. Cæterum dentes propterea poſterius alijs naſcūtur. In maxilla uenæ ſunt, & hæ huic oſsi ſoli inter omnia oſſa, ex inferno uentre alimentū præbent. Oſſa uero tale augmentū dant, qualia exiſtunt, ſed & alia omnia tale augmētum reddūt, qualia ipſa exiſtūt. Etenim uenæ ex uētre ac inteſtinis, in quæ cibi ac potus colligūtur, poſtquā hi fuerint calfacti, tenuiſsimū ac liquidiſsimū trahunt, craſsiſsimū autem & fex iſthic relinquitur, cōputreſcitq; & fit ſtercus in inferioribus inteſtinis. Tenuiſsimū uero trahūt uenæ ex uētre ac inteſtinis, quæ ſupra ieiunum inteſtinū exiſtunt, atq; hoc calfactis iam cibis. Vbi autē ieiunum inteſtinū tranſierint, & in inferiora inteſtina collecti fuerint, ſtercus fiunt. At uero alimentū ubi acceſſerit, unūquodq; talem ſpeciē unicuiq; reddit, qualia ſanè erant. Singula enim ab alimēto irrigata augmentum capiunt, calidum, & frigidum, & glutinoſum & pingue, & dulce & amarū, & oſſa & alia uniuerſa quæ in homine inſunt. Et ob id dentes poſterius naſcūtur. Dictum autem à me prius eſt, quòd ſolæ ex oſsibus maxillæ, ipſæ in ſeipſis uenas habent: & ob id alimentū amplius in ipſas quàm in alia oſſa trahitur, & quia uberius alimentū, & denſiorem influxum habent, augmētum ipſæ à ſeipſis tale pariunt, quales ſanè ipſæ exiſtunt, atq; hoc donec homo integer augeſcat: augeſcit autem ubi conſpicuus euadit, conſpicuus uero fit maxime à ſeptennio, uſq; ad decimū quartum annum. & in hoc tempore, tum maximi ex dentibus, tum alij omnes naſcuntur, poſtquam exciderint hi qui ab alimento in utero nati ſunt. Augeſcit autem & in tertium annorum ſeptenarium, in quo adoleſcēs fit, uſq; ad quartum & quintum ſeptenarium. Quin & in quarto ſeptenario dentes enaſcuntur, pleriſque hominibus duo, qui ſapientiæ dentes appellantur. Porrò capilli

ſic

ſic naſcũtur. Oſſa ſunt & cerebrum à quibus tale augmentũ uenit, utpote glutinoſo circũcirca exiſtente, quemadmodũ & neruis, et pinguitudinis nihil ineſt. Si enim pinguitudo affuiſſet, ex calido ſanè exuſta eſſet. Fortaſsis autẽ mirabitur quis quòd etiã ſub alis & in pube pili multi, & quibuſdam in toto corpore exiſtunt. Verum hic ſermo de eo eſt, quòd ubicunq; in corpore glutinoſum eſt, ibi pili à calore fiunt. Auditus autẽ inde contingit, foramina aurium ad os durum & ſiccum lapidi ſimile pertingunt. Iam uero ad ipſum os eſt cauitas antroſa. Strepitus autem ad durum firmãtur, os autẽ cauum reſonat per durum. Pellicula uero in aure iuxta os durũ tenuis eſt, uelut aranei tela, & omniũ pellicularum ſiccißima. Quòd autẽ id quod ſiccißimũ eſt maxime reſonat, multa ſigna ſunt. Quum igitur plurimũ reſonuit, maxime audimus. Et ſunt quidam qui de natura ſcribentes prodiderũt, ꝙ cerebrum eſt quod ſonũ edit. hoc autem fieri nõ poteſt. Ipſum enim cerebrũ humidũ eſt, & mẽbrana ſiue tunica circũ ipſum humida eſt & craſſa, itemq; circum tunicam oſſa. Nullum igitur humidũ reſonat, ſed ſicca, reſonãtia autem auditũ faciunt. Olfacit porrò cerebrũ humidum exiſtens, aridorũ odorem unà cum aere, per corpuſcula chartilaginoſa ipſum trahens. Cerebrũ enim in cauitatẽ naſi pertingit, atq; hac parte non eſt ante ipſum os aliquod, ſed chartilago mollis uelut ſpongia, neq; caro, neq; oſsiculum: & ubi quidẽ cauitas naſi ſicca fuerit, ipſum ſeipſo exactius arida olfacit, Aquã ẽm nõ olfacit, humidior eſt enim q̃ cerebrũ, niſi ſit putrefacta. Putrefacta enim aqua craſsior fit, & alia omnia. Quũ uero nares humectæ fuerint, olfacere non poſſunt. Nõ enim aerem attrahit cerebrũ ipſum ad ſeipſum. Similiter etiã ubi cerebrũ ipſum de ſeipſo plurimũ liquefecerit, in palatũ, & fauces, & pulmonẽ, ac reliquum uentrẽ: cognoſcunt aũt hoc homines, & ex capite deſtillare dicũt, deſtillat autẽ & in reliquũ corpus. Et eſt modus eius calidus. At uero uiſus propterea cõtingit: à cerebri mẽbrana uena in utrunq; oculum per os deſcendit: per has duas uenulas, quod eſt glutinoſiſsimi tenuiſsimũ de cerebro percolatur, & propterea ipſam circũ ipſum oculum tunicã talem facit, quale eſt ipſum oculi pellucidũ, quod ad aerem uergit, ad quod uenti ac flatus irruunt, eadem planè ratione quemadmodũ de alijs mẽbranis ac tunicis dixi. Sunt autẽ multæ hæ tunicæ præ oculis pellucidæ, quales ipſi exiſtunt. Huic enim pellucido lumen & omnia ſplendida relucent, per hoc igitur relucens uidet: quod uero non ſplendidum eſt, neq; relucet, per hoc nõ uidet. Verum reliquum quod circum oculos eſt album, caro eſt. Quæ uero pupilla oculi appellatur, nigra apparet, ob id quod in profundo eſt, & tunicæ circũ ipſam nigræ ſunt: tunicam autem appellamus id quod uelut pellicula ineſt. Eſt autem non nigra ſi quis inſpiciat, ſed alba ac pellucida, humidum uero oculi, glutinoſum exiſtit. Sæpe enim uidimus, in oculo rupto exire humorẽ glutinoſum, & ſi quidẽ adhuc calidus fuerit, liquidus eſt. Poſtquam uero perfrigeratus eſt, ſiccus euadit, uelut thus tranſparens. Atq; hoc & in hominibus & in brutis ſimiliter habet. Cæterũ oculum moleſtia afficit omne quod inciderit, et uenti irruẽtes, & alia quæ ſplendidiora ſunt, quàm ipſe eſt. Et ſi quis interroget reſpondere licet, propterea quòd conſimilis coloris exiſtunt. Quemadmodũ os, & lingua, & reliquus uẽter, humida ſunt. Sermonis porrò facultas inde eſt. Totũ corpus ſpiritũ intrò trahit, plurimũ uero in cauitates ſibijpſi accumulat. Is aũt qui per inane foras currit, ſtrepitũ facit.

caput

caput enim reſonat, lingua uero articulat, occurrens in faucibus, obturáſq; ac
pellens ad palatum & dentes, claritatẽ eius facit. Si autem lingua ſemper occur
rens non articularet, nõ poſſet homo clare diſſerere, ſed ſingula à natura unam
uocem haberent. Huius ſignũ eſt. Muti ex natiuitate diſſerere nõ poſſunt, ſed
unam tantum uocem ſonant, etiam ſi quis ſpiritũ efflans ſermonẽ proferre co-
netur. Manifeſtum autem hoc eſt. Homines ubi uoluerint magnã uocem ede-
re, attrahentes ſpiritum forinſecũ, eum foras propellunt, & magnam uocem e-
dũt, prout ſpiritus durat, poſtea uero uox cõtabeſcit. Sed & citharœdi, quum
ipſos uocem intendere oportuerit, ſpiritũ quàm plurimum intrò trahẽtes pro-
nunciationẽ extendunt, & uociferãtur ac uocem magnã edunt, prout ſpiritus
durarit. Vbi uero ſpiritus defecerit, deſinũt. Ex quibus manifeſtum eſt ꝙ ſpiri
tus eſt qui uocẽ edit. Vidi autem iam quoſdam qui ſibijpſis manu illata guttur
penitus præſecuerant, atq; hi uiuũt quidem, uerum nullam uocem edunt, niſi
quis guttur cõſtringat, hi autem ſermonem proferũt. Manifeſtum uero & hoc
eſt, quòd præſecto gutture ſpiritum attrahere intrò in cauitates non poſſunt,
ſed per præſectam partẽ exhalat. Sic ſanè res de uoce ac ſermone ſe habet. Por-
rò uita hominis ſeptem dierum eſt. Primũ etenim poſtquã genitura in uteros
peruenit, in ſeptem diebus habet quæcũq; corpus habere debet. Mirari autem
quis poſsit, quomodo ego id ſciam. Verũ multa ego uidi hoc modo. Meretri-
ces publicæ quæ ſæpius de ſeipſis periculũ fecerunt, ubi cum uiris rem habue-
rint, ſciunt quando in uentre concipiant, & poſtea cõceptum intra ſe perdunt.
Poſtquam autem iam perditus eſt, elabitur uelut caruncula. Hanc carunculam
in aquam coniectam ſi cõſpicatus conſideraueris, omnia membra habere repe-
ries, & oculorũ regiones, & aures, & manus & manuũ digitos, & crura, & pe-
des & pedum digitos, & pudendum, & reliquũ totum corpus manifeſtum. Sa
tis etiam manifeſtũ eſt harum rerum peritis, quòd mulier quum in uentre con-
cepit, ſtatim horret, & calor, & dentium ſtridor cõſequitur, & conuulſio occu-
pat tum articulos, tum totũ corpus, & uterum ſegnities ac torpor. Et quæ pu-
ræ ſunt, hoc perpetiũtur. Quæ uero craſſæ et mucoſæ hoc perpetiũtur, pleræq;
ex his mulieribus non percipiunt, nec cognoſcunt. Certe quatenus mihi oſten
derunt, hoc ipſum ſe cognouiſſe, eatenus ſcio ac prodo. Quòd uero uita homi
nis ſeptem dierũ ſit, etiam ex hoc manifeſtũ redditur. Si quis in ſeptem diebus
nihil edere aut bibere uelit, pleriq; quidem in ipſis moriũtur. Sunt autẽ qui ip-
ſos tranſmittũt, & tamen moriũtur. Sunt etiam quidam qui perſuaſi ſunt ut ne
deſperarent ſeipſos fame cõficientes, ſed comederent ac biberent: uerum uen-
ter non amplius ſuſcipit. Ieiunum enim inteſtinũ in his diebus concreuit, mo-
riunturq; etiam illi. Sed & ex hoc coniectare licet, hominis uitam ſeptẽ dierum
eſſe. Puer ſeptimeſtri partu natus, pro ratione natus eſt, & uiuit, & rationẽ ta-
lis habet, ac numerũ ad hebdomadas ac ſeptenariũ exactum. Octimeſtris autẽ
natus nullus unquam uixit. Nouem uero mẽſium & decem dierum partus fit,
& uiuit, et habet ad hebdomadas numerũ exactũ. Quatuor enim denarij heb-
domadum, dies ſunt ducenti et octoaginta, In denarium autem hebdomadum
ſeptuaginta dies incurrunt. Habet aũt et ſeptimeſtris partus tres denarios ſiue
decadas hebdomadũ, & in unaquaq; decade ſeptuaginta dies. Tres uero heb-
domadum decades, ex toto ſunt dies ducenti ac decem. Quin et morbi acutiſsi

mi

mi ſic hominibus fiunt, præteritis diebus hebdomadis dimidiæ, aut unius, in quibus iudicantur, & moriuntur aut ſani euadunt: & tertij generis in undecim diebus, hoc eſt una & dimidia hebdomade: & quarti in duabus hebdomadis. & quinti in duodeuiginti diebus, hoc eſt duabus & dimidia hebdomadis. At uero alij morbi non habent ut certa ſententia pronũciari poſsit, quanto tẽpore homines ab ipſis ſani euadant. Ad eundem modũ etiam ulcera magna in capite ac reliquo corpore: quarto die inflammari incipiũt, in ſeptem autem inflammatio ſedatur, aut etiam quatuor & decem, aut duodeuiginti. Si quis autẽ diligenter medeatur, & uulnera in capite magna in hoc tẽpore nõ ſedentur, homines moriuntur. Cæterũ inexpertus quiſpiam mirari queat, ꝙ ſeptimeſtris puer naſcatur. Ego quidem igitur hoc ipſum uidi, & quidem frequenter. Si quis aũt hoc deprehẽdere uult, facile eſt obſtetrices adire, quæ parietibus adſunt, & ex ipſis percunctari. Eſt autẽ & aliud ſignum. Pueri ſeptem annis præteritis dentes explent. Et in ſeptem annis ſunt & ratione & numero exacte hebdomades trecentæ ac ſexaginta. Neceſsitatem autem naturæ, quapropter in ſeptem hæc ſingula diſpenſentur, ego alijs locis declarabo.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE SEPTIMESTRI PARTV, IANO CORnario Medico Phyſico interprete.

SEPTIMESTRES autem naſcũtur diebus centum & octoaginta duobus ac dimidio, & inſuper accedente diei particula. Si enim primi menſis dies quindecim ſupputaueris, deinde quinqꝫ menſium, dies centũ quadraginta ſeptem ac dimidium: In undeſexaginta enim diebus q̃ꝫ proxime duo menſes perficiuntur. his igitur ſic habẽtibus, ad ſeptimũ menſem ſuperſunt dies nõ plures q̃ꝫ uiginti. Et eſt tota ſumma dimidij anni, unà cum aliquantula diei parte. Quum itaqꝫ ad hoc perfectionis principium partus peruenerit, matureſcẽte fœtu, & robore multum augeſcente, in perfectione magis quàm alijs temporibus, pelliculæ in quibus ab initio nutritus fuit, quemadmodũ ſpicarum membranæ laxãtur, ad id coactæ anteaquam fructus perfecte matureſcat: & fortiſsimi ac pleniſsimi fœtus uiolantes ac dirũpentes pelliculas, partũ fieri cogunt, et plurimi ex his pereũt. Quum enim parui ſint, tranſmutatione maiore q̃ꝫ alij utũtur, & quadraginta dierũ afflictionem perferre coguntur, ex utero egreſsi, id quod etiã ex decimeſtribus multos peremit. Sunt autẽ ex his ſeptimeſtribus qui etiã ſuperſtites manent, ex multis pauci. Propterea quòd ratio & tempus in quod enutriti ſunt in utero, conſtitit, ut omnium participes ſint, quorũ etiam perfectiſsimi participes exiſtunt, maxime qui ſuperſtites manent, & proceſſerunt de matre prius pariente, utpote in octauo menſe ægrotaturi. Si enim in his laboribus ſuccedant, ut in cõſpicuum prodeat puer, impoſsibile eſt ſuperſtitem eſſe, ob prædictas affectiones, quas ego octimeſtres perimere dico, Immo etiam multos decimeſtres. Cæterũ multi fœtus ſeptimeſtris ætatis, quũ pelliculæ laxantur, ſecedunt in id quod cedit, & hic alimẽtum ſumunt, primos quidẽ quadraginta dies laborantes, alij plus,

alij minus: propter permutationē autē ex locis & pelliculis quæ ipſos aluerũt, tranſmutantur, & pro umbilico, trahunt & tranſumũt etiam per matrē labores. Pelliculæ enim dum tenduntur, & umbilicus conuulſus, dolores matri inducunt. Et fœtus ex antiquo uinculo exſolutus, grauior redditur. Multæ uero mulieres etiam febricitant his contingētibus, quædam etiam pereunt unà cum fœtibus, uerum omnes in breui ex hoc cõtaminantur ac inquinãtur. Aiunt autem & octonos menſes difficilime uteros ferre, recte id dicentes. Eſt autē octauus menſis nõ ſolum hoc tēpus, ſed & dies accedũt à ſeptimo mēſe, & à nono, & ab ipſo anno. Verũ dies nõ ſimiliter, neq; dicũt, neq; cognoſcunt mulieres. Decipiuntur enim ex eo quòd non eodem modo fiunt, ſed aliquãdo à ſeptimo mēſe plures dies accedũt ad quadraginta, aliquãdo à nono. Tũc enim fieri neceſſe eſt, prout cõtigerit mulierem in uẽtre concipere, tum menſe, tum tempore. Menſis autē octauus minime dubius eſt, ſecundũ hunc enim cõtingit, ut iudicatio difficilis exiſtat. Et mea ſentētia pars etiã in undecimo mēſe, menſis eſt, ut hic ſatis memorabilis exiſtat. Porrò mulieribus de partibus fidem derogare non oportet, dicunt enim omnia, & ſemper dicunt, & ſemper proferunt. Neq; enim aut opere, aut ſermone perſuaſæ ſunt, ſed ex eo quod cognouerũt in corporibus ſuis cõtigiſſe. Licet autē & uolentibus aliud dicere, Quæ uero iudicio præditæ ſunt, & uictoriã de hac ſententia pronũciant, ſemper dicũt ac teſtãtur, naſci ſeptimeſtres, & octimeſtres, & nouimeſtres, & decimeſtres, & undecimeſtres: & ex his octimeſtres nõ ſuperſtites manere. Dicunt autē & abortus plurimos in primis quadraginta diebus fieri, ſed & reliqua cõſcripta his accidere, in quadragenarijs, ac in ſingulis mēſibus fieri dicũt. Quum autē ſeptimo mēſe pelliculæ dirumpãtur, & fœtus ſeceſſerit, labores qui circa octauũ menſem, & ſextũ quadragenariũ, in partu fieri tradũtur, corripiunt. hoc aũt tēpore præterito, quibus bene futurũ eſt, inflãmationes tum fœtus, tum matris exoluũtur, ut uenter molliatur, & tumor à præcordijs & laterũ mollitudine deſcendat ad locos inferiores, ad facilem partus tēpore progreſsionem. & ſeptimo ſanè quadragenario plurimo tempore fœtus iſthic exiſtũt. Nam loci ipſis molles ſunt, & tranſmotiones ipſis faciliores ac frequētiores fiunt, & propterea ad partum magis ſolubiles conſiſtunt, & mulieres per hos ultimos dies ex toto quadragenario facilius uteros ferũt, donec cõtigerit fœtũ uerti. Poſtea uero dolores partus ac labores incumbũt, donec à puero & à ſecũda mulier liberetur. Quæcũq; uero mulieres multos pueros pepererũt, & quidam ex ipſis claudus natus eſt, aut cæcus, aut aliud quoddã malum habens, aiũt in hoc puero octauũ menſem ipſas difficilius tranſegiſſe, q̃ in his quos pepererunt nihil mali habentes. Fœtus enim mancus in octauo menſe fortiter ægrotauit, ut etiam morbus abſceſſum ac ablationē ſiue mutilationem alicuiuspartis fecerit, quemadmodũ etiam uiris fortes morbi faciunt. Qui uero fœtus in alio tempore fortiter ægrotant, pereunt prius q̃ ipſis abſceſſus eiuſmodi fiat. Quicũq; autē octimeſtres fœtus non ualde ægrotant, ſed iuxta unã aliquam partē, ex ſeceſſu afflictionē pertulerunt, quadraginta quidē dies in imbecillitate tranſigunt, ut plurimũ in utero, propter prædictas neceſsitates, ſani autē fiunt. Quicũq; autem natus fuerit in his quadraginta diebus, eum impoſsibile eſt ſuperſtitem manere. ægrotanti enim adhuc ipſi in utero trãſmutationes & afflictiones poſt partum accedunt.

Quicũq;

Quicunq; uero ægrotans in utero ad nonũ menſem peruenerit,& in hoc menſe natus fuerit,ſuperſtes erit.Et ſuperuiuũt quidẽ non minus hi quàm ſeptimeſtres.uerum pauci etiam ex his educãtur.Neq; enim craſsitudinẽ habẽt, quam perfectiſsimi habent,& labores in utero nõ diu ante tolerauerũt, ut tenues euaſerint.Seruabitur autẽ uel maxime talis puer, ſi nouem mẽſium fuerit in exitu. fortior autẽ euadet etiam is,qui plurimũ abeſt à morbis,qui octimeſtribus accidere ſolent.Qui enim in ſeptem quadragenarijs naſcũtur, decimeſtres appellati,ob id maxime educantur,quòd fortiſsimi ſunt,& plurimũ à uulgarium puerorum tempore abſunt,in quo affligũtur quadraginta ægrotantes diebus, circa octauũ menſem. Declarant autẽ de morbis & afflictionibus octimeſtrium, etiã nouimeſtres tenues naſcentes. Iuxta multitudinẽ enim temporis,etiã magnitudo corporis contingit,ex morborũ afflictione progreſsis,& nõ uelut ſeptimeſtres carnoſi gignũtur,& craſsitudinẽ probe coaltã habentes, ut qui tempus quo in utero geſtabãtur ſine morbis trãſegerunt. Verũ enimuero conceptus,& abortus,& partus mulieribus in eo tẽpore,in quo etiam morbi,& ſanitas,& mors omnibus hominibus fiunt. hæc uero omnia partim ſecundũ dies, partim ſecundum menſes,partim ſecundũ dierum quadragenarios, partim ſecundum annum,ſignificationẽ ſui præbent.In omnibus enim his temporibus inſunt ad unumquẽq;,& utilia multa,& hoſtilia multa.Ex utilibus igitur,ſanitas & augmentũ contingit,ex contrarijs,morbi & mors.Dies quidẽ igitur maxime inſignes in plurimis ſunt,primi & ſeptimi,multũ potentes in morbis, & multum in fœtibus.Nam plurimi abortus in his diebus fiunt, nominãtur autẽ tales effluxus,nõ abortus. Verũ alij dies intra quadrageſimũ inſignes quidem minus ſunt,multi uero iudicant.Cæterũ in mẽſibus,eadem quæ in diebus fiũt, iuxta rationem inſunt.Menſes enim mulieribus ſanis ſingulis menſibus apparent,tanquã peculiarem in corporibus uim menſis habeat. Vnde ſanè ſeptimi menſes his quæ uterũ geſtant,fœtus in principiũ perfectionis cõſtituunt. Pueris uero ubi ſeptẽ menſes à natiuitate impleuerũt,tum alia utilia in corporibus fiunt,tum dentes in eo tẽpore apparere incipiunt. Eadem ratio eſt etiam in decretorijs diebus,ſi quidem fortaſsis unà cum his quos recẽſui coniungere quis uelit, hiſtoriæ ac cognitionis gratia referentur. Etenim Medicũ qui ægrotorũ ſalutem recte cõiectare uolet,animaduertere quidẽ oportet & cõtemplari omnes dies,ex paribus uero decimũ quartum,& uigeſimũ octauum,& quadrageſimum ſecundũ. Hic enim terminus ponitur à quibuſdã pro harmoniæ ratione,& integer ac perfectus numerus,uerum ob quam cauſſam,longius fuerit in præſenti exequi.cõtemplari autẽ ſic oportet per ternarios ac quaternarios,ternarijs quidem omnibus copulatis,quaternarios autẽ,duobus ad duos connexis.At uero quadragenarij primũ in fœtibus iudicant.Quiſquis enim primos quadraginta dies trãſmiſerit, abortus effugit ex omni cauſa cõtingentes, plures autem fiunt in primo quadragenario abortus,quàm in alijs omnibus. Hoc autem tempore præterito,fœtus fortiores ſunt, & ipſorũ corporis per ſingula membra diſcretio fit:& maſculorũ quidem partes omnes ualde cõſpicuæ fiunt fœmellæ uero in hoc tempus,carnes apparent exortus ac proceſſus ſolum habentes.Similia enim longius tempus in ſimili ſunt,& tardius diſcernũtur, propter conſuetudinem & amicitiã:quanquã alias quũ à matre ſegregatæ fuerint,

filiæ citius quàm filij pubeſcãt, & ſapiant, ac ſeneſcãt, propter corporum imbecillitatem, & uictus rationẽ. Alter quadragenarius eſt, in quo circa octauũ menſem fœtus in utero ægrotant, de quibus hic totus ſermo inſtitutus eſt. Tertius eſt, in quo ubi naſcantur pueri etiã male afflicti, ſi effugerint quadraginta dies, apparent magis robuſti ac ſapientes. Nam & ſplendores clarius uident, & ſtrepitum audiunt, quod prius non potuerunt, tanquã incrementum habeat hoc tempus, cum iuxta alia, tum iuxta ſapientiã ex corpore eluceſcentẽ. Peculiarem quidẽ ſapiẽtiam in corpore ineſſe manifeſtũ eſt, in prima ſanè die. Nam in ſomnis, ſtatim ubi nati ſunt pueri, ridere & plorare uidentur. Vigilantes quoq; ſua ſponte ſtatim rident ac plorant, prius q̃ quadraginta dies trãſeant Nõ rident autem, etiam ſi titillentur ac irritentur, priuſquã hoc ipſum tempus tranſeat. hebetantur enim uires in muccis: quanq̃ mors etiam per fatum ſit ſorte deſignata. ut hoc exemplo omnibus ſit, quòd omnia exiſtẽtia quæ naturã ex ijſdem habent, tranſmutationes per tempora uenientia habeant. Declaratur autem in ſingulis, quum alia naſcantur, alia corrũpantur. Porrò anno finiẽte multi quidem morbi fiunt, multæ etiã ſanitates, iuxta temporis rationẽ, ad mẽſes, & ad ſingulos dies. Septenarijs autẽ annorũ, cum alia multa inſignia corporibus fiũt, tum dẽtes pueris excidũt, & alij naſcũtur. Quæ enim in corporib. fiũt, ea ſcribam.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE OCTIMESTRI PARTV, IANO CORnario Medico Phyſico interprete.

De octimeſtri partu ſic ſentio. Impoſsibile eſſe ut duas conſequenter ſuccedentes afflictiones pueri ferre poſsint, & propterea octimeſtres non ſuperſtites manere. Contingit enim ipſos cõſequenter affligi, tum ea quæ in utero fit afflictione, tum ea quæ in partu accedit, & ob id nullus octimeſtris uitalis eſt. Inſuper & decimeſtres appellatos, in ſeptem quadragenarijs dierum magis in lucem edi ſentio, & maxime cõtingere ut educẽtur. Nam perfectiſſimus eſt fœtus in primis quadraginta diebus, ubi uero plures acceſſerint, perit. Cogũtur enim multa in pauco tempore aſſumentes ac perferentes, multũ ægrotare, ex quibus mors cõſequitur. Incipit autem laborare puer ante partum, & interitus periculum ſubit, quũ in utero uertitur. Producuntur enim omnes ſurſum habẽtes caput, pariuntur autem multi in caput, & ſecurius diſcedunt ac liberãtur his qui in pedes pariuntur. Flexibiles enim corporis partes non impedimento ſunt, puero in caput exeunte. Verum quum in pedes prodierit, obturamenta cõtigunt. Verſiones ſcilicet in utero, & alia pericula, & umbilici puerorum iam ſæpe circa colla apparuerũt. Si enim iuxta partem quamcũq; umbilicus fuerit in utero porrectus, magis hac parte puer umbilici circũactionem, dum uertitur, faciet, quàm circa ceruicẽ. Si uero iuxta humerum, umbilici circũactionem retrahit. hoc autem ubi fit, etiam matrem magis laborare neceſſe eſt, & puerum aut perire, aut difficilius exire. Quare multi iam pueri principiũ morbi intus nacti prodiere, & conſequenter alij perierunt, alij morbidi ſuperuixerunt. Quicũq; uero probe ac tuto prodierint

rint

rint,& in conſpicuũ exierint,de repente ex neceſsitate in uẽtre liberati,& craſſiores ac maiores q̃ pro ratione ſtatim exiſtũt,his nõ ex augmento,ſed laxo tumore id cõtingit,& multi ſani ex his pereũt. Si enim tumor nõ reſidat citius q̃ tertio die,aut paulo ſerius,morbi ex ipſo fiũt. Quare etiã alimenta ac reſpirationes periculoſe mutãtur. Si quid enim morbidũ inducũt,per os & per nares inducũt:& pro eo q tanta ingerãtur edulia quanta ſufficiunt, & ea etiã nõ ſuperentur,multo plura ingerũtur:ut neceſſe ſit & cogãtur præ ingeſtorum copia, & præ ipſa adeò affectione, qua pueri corpus afflictũ eſt, alia quidem per os & nares rurſus exire,alia uero per inteſtinũ ac ueſicam inferne tranſire, antea nullo horum ita cõtingente. Sed & pro flatibus ac ſpiritibus, & humoribus ita cognatis, cũ quibus neceſſe eſt in utero cõſuetudinem ac beniuolentiã habuiſſe, omnibus peregrinis utitur,crudioribus ac ſiccioribus,& minus manſuetis, ut neceſſe ſit dolores aboriri multos,pleriſq; etiã mortes:quandoquidẽ etiã uiris tranſmutationes locorũ ac uictus,morbos faciũt. Eadẽ ratio eſt & de ueſtibus. Pro eo enim q carne & humoribus induti fuerũt, ijſq; tepidis ac liquidis & cognatis,tales ueſtes pueri induunt quales ipſi uiri. At uero umbilicus per quem alimẽti ac ſpiritus ingreſſus pueris cõtingunt,ſolus ex omni corpore utero adhæret, & per hunc introitus ac ingreſſus ingredientium particeps fit, reliquæ partes conniuent,& nõ prius apertæ ſunt,q̃ ubi in exitu fuerit puer ex uentre. Quum autẽ in exitu fuerit,reliquæ omnes aperiuntur, uerũ umbilicus attenuatur,& cõniuet ac reſiccatur. Quemadmodũ autem in his quę ex terra naſcũtur, fructus pleni ac maturi ſecernũtur ac decidunt, iuxta diſcriminationẽ qua parte inhærent: Sic etiam pueris maturis ac perfectis,umbilicus quidem conniuet ac clauditur,reliqua uero aperiũtur, ut & ingredientia ſuſcipiant, & exitus habeant ſecundũ naturam,quibus neceſſe eſt uiuentes uti. Singula enim ſeparantur,iuxta modum quo agmina cõgregantur repẽtia:optima autẽ ſunt,quæ maxime ſoli cõnutrita ſunt. Cæterum decimeſtres & undecimeſtres partus,ex ſeptem quadragenarijs eodem modo fiunt,uelut ex dimidio anno ſeptimeſtres. Plurimis enim mulieribus neceſſariũ eſt in uentre concipere,poſt mẽſtrua purgamenta,ubi ab his exolutæ fuerint. Oportet igitur mulieri tempus dare menſis,in quo ipſa purgatio cõtinget:& hoc tẽpus quibus breuiſsimũ fit, tres ſunt dies. Pleriſq; autẽ multo plures. Sũt aũt & alia multa impedimẽta etiã in uiris, ex quib. cõceptus retardatur. Oportet autẽ uel maxime hoc cõſiderare. Quòd nouilunium quod dies unus exiſtit,exactiſsime trigeſima menſis pars eſt. duo autẽ dies, fermè quindecima menſis pars ſunt. Tres uero dies, pars menſis decima ſunt,& reliqua iuxta horũ rationem.& nõ eſt poſsibile in paucioribus. partibus fieri,neq; menſtruorũ ſolutionem,neq; fœtuũ conceptionem. Ex his igitur omnibus neceſſariũ eſt pleraſq; mulieres circa pleniluniũ,& ultra in uentre concipere,ut ducenti & octoaginta dies,ſæpe undecimũ menſem apprehendere uideantur,tot enim dies ſeptem quadragenarios cõſtituunt. Nam quũ ultra pleniluniũ mulier concipit,neceſſe eſt eum conceptum undecimum menſem attingere ac apprehẽdere, quo ad ultimum circuitum perueniat.

HIPPOCRATIS COI LIBER
DE SVPERFOETATIONE IANO CORNArio Medico Phyſico interprete.

QVVM ſuperfœtarit mulier, ſi primum puerũ in medio uteri habuerit, ſuperfœtatio elabitur, à primo ac ueteri expulſa. Si uero in altero cornu ſuperfœtationẽ habuerit, poſterius ipſam inſuper parit non uitalem, nimirum uitalitate ubi uterus laxatus & humectus fuerit exſoluta. Si uero non ſtatim ſecedat ſuperfœtatio, dolores exhibet, & fluxum fœtidum, ac febrem: & facies intumeſcit, tibiæq; ac pedes, & ſi pereat, cibum auerſatur donec exciderit. Superfœtant autẽ mulieres, quarum ſtomachus id eſt uteri os, poſt primum conceptũ non clauditur ita ualde, idq; apparentibus ſignis conſtat, clauditur autẽ poſt ſuperfœtationes quæ poſterius inſuper pariũtur. Si ſuperfœtatio nondũ partiũ diſcriminationẽ habeat, ſed caro ſit, non quidẽ intumeſcit, ſed putreſcit donec ex utero exeat. Si cui exeat ſecunda pueri in utero, priuſquam puer foras procedere incipit, ægre parit: & magis adhuc periculoſe, ſi caput nõ præcedat. Si uero alicui unà cum ſecunda puer foras exierit, & ad ſtomachum id eſt os uteri progreſſus, rupta ſecũda emerſerit, magis facile parit. Itemq; ſi puer quidem foras prodit, ſecũda uero adhæreſcit, & ſeipſam retrahit, atq; iſthic manet. Quum puer non uitalis futurus naſcitur, caro ipſius ungues ſupereminet, unguesuero tum in manibus, tum in pedibus deficiunt.

Quum uitali puero naſcente manus præminuerit, primũ retro retrudenda eſt, donec retruſeris: & ſi ambæ præminuerint, ambas retrudes. Et ſi crus præminuerit, etiam hoc repelles. Vbi uero ambo crura in propatulo manſerint, neq; aliò proceſſerint, fomẽto uti opus eſt, à quo humectiſsimus uterus reddatur. habeat autẽ odorem ipſum fomentũ. Et quũ caput in propatulo fuerit, reliquũ uero corpus intus erit, etiam ſic fomẽto uteris. Et quũ pars corporis in utero, pars in pudẽdis, pars extra pudenda intumeſcit ac manet, etiam ſic fomẽtum adhibebis. Et ſi quidẽ à fomẽto proceſſerit, ſatis eſt: ſin minus, os uteri elaterio craſſo aqua diluto oblines, quo partũ producat. Sed & à potibus ac cibis partus promouendus eſt, & pudenda ipſa cerato illinenda, ſi ſicciora quàm ex re eſt, eſſe tibi uidebũtur. Quũ pueri capite ex ſtomacho apparente, reliquũ corpus procedere nõ uult, puer autem mortuus eſt, digitos aqua madefactos inter ſtomachũ ac caput immittito, & in orbem circũducito, deinde ſubditum ſub mentũ digitum in os intrudito, ac foras trahito. Quũ uero reliquũ corpus extra pudenda fuerit, caput autẽ intus, in pedes uidelicet prodeũte fœtu, poſtq̃ digitos in orbẽ circũduxeris, ambas manus inter ſtomachũ ac caput aqua præ madefactas immittito ac extrahito. Si uero extra ſtomachum fuerit, uerum intra pudenda, immiſsis manibus apprehenſum capite educito.

Si porrò fœtus intus maneat mortuus, & non poſsit neq; ſponte, neq; per medicamenta iuxta naturam excidere, manu cerato maxime lubrificante uncta, deinde in uterum intruſa, humeros à collo magni digiti conamine deducito. Oportet autem ad huiuſmodi etiam unguem inſtrumẽtum in magno digito habere, & diſtractione facta manus educere, deinde rurſus immiſſa manu, uẽtrem diffindere,

&

& ex diffiſſo inteſtina ſenſim eximere: deinde his exemptis latera confringere,
quo cõſidens corpuſculũ leuius ac expeditius fiat, & facilius exeat nõ tumidũ
exiſtens. Cæterũ ſi ſecunda nõ facile excidat, maxime quidẽ ad fœtum appẽ-
dere ſinenda eſt, & puerpera uelut ſuper ſella uentri exonerãdo deſtinata, laſa-
num græci uocant, locanda. Sit aũt in altum extructa ſella, uel ſimile quiddam,
quo fœtus depẽdens grauitate ſua ſecundam ſimul extrahat. Senſim aũt hoc fa
ciendũ eſt, nõ uiolenter, ne præter naturã diuulſa, inflammationẽ inducat. Sub
ſternere igitur lanas molis q̃ maxime recens carminatas fœtui oportet, quo
paulatim remittant ac cõſidant, Aut utres duos copulatos aqua plenos ſuppo
nere, & ſupra utres lanas inſternere, & ſupra has puerũ. deinde utrunq; utrem
ſtilo perforare, quo paulatim aqua effluat, effluente autẽ aqua, utres remittunt
ac cõſidunt, cõſidentibus autẽ utribus, fœtus umbilicũ attrahit, umbilicus ue-
ro attrahit ſecundam. Si uero ſupra laſanum, uel ſimile quiddã puerpera ſedere
nequeat, ſuper reclinatã ſellam perforatam collocetur. Si uero adeò debilis eſt,
ut omnino ſedere nõ poſſit, lectũ q̃ erectiſsimum à capitis partibus ſtruemus,
ut deorſum declinet ac repat, & ſic fœtus grauitas q̃ maxime ſimul ſecundam
trahat. Verum puerperã ſub alis, foris ad lectum faſcia, aut loro lato ac molli, al
ligare oportet, ut ne quũ erectus ſit lectus, corpus ipſius deorſum feratur. Iuxta
eundẽ autem modũ etiam ſi umbilicus abruptus ſit, aut etiam ante tempus re-
ciſus, moderate grauibus ponderibus appẽſis, ſecundæ eductionẽ facere opor
tet. Optima enim hæc curatio in talibus exiſtit, & minime lædit. Si cui puer
in utero immoriatur, et nõ egrediatur humido utero exiſtẽte, & quũ iam nõ ha
beat amplius humiditatẽ, ſed ſiccatus fuerit uterus, primũ quidem intumeſcit
puer, deinde colliqueſcũt ac putreſcũt carnes, foraſq; effluũt, poſtremũ aũt oſ-
ſa procedunt: & fluxus aliquãdo corripit, ſi nõ prius moriatur. Quũ puer im-
mortuus fuerit, tum alijs ſignis cõiectare id licet, tum iubere, ut aliquãdo in de-
xtro latere iaceat, aliquãdo in ſiniſtrũ tranſmutet. Translabitur enim in utero
puer eò quò mulier ſe uertit, uelut lapis aut aliud quiddam, ſi mortuus fuerit, &
pectinem frigidũ mulier habet. Si uero uiuat, & pecten calidus eſt, & uẽter to-
tus translabitur unà cum reliquo corpore extẽtus, & in ipſo nihil translabitur
abſq; reliquo corpore. Si cui ex partu laborãti fluxus multus ſanguinolẽtus
citra dolorem, ante puerũ prodeat, periculũ eſt puerũ mortuũ exoluendũ eſſe,
& non uitalem proceſſurũ. Prægnãtibus mulieribus pleriſq; ſtomachus u-
teri prope extat ante partũ. Mulier prægnãs ſi nõ coitu utatur, facilius à par
tu liberabitur. Quæ gemellos geſtat, eadẽ die parit uelut cõcepit, habet autẽ
utroſq; pueros in una ſecunda. Muliere ægre pariente, ſi puer in genitalibus
locis hæreat, & nõ facile exeat, ſed cũ labore ac medici machinamẽtis, tales pue
ri modicæ uitæ ſunt. horũ umbilicũ ſecare nõ oportet, priuſq; mingãt, aut ſter-
nutent, aut uociferẽtur, ſed ſinẽdi ſunt, & mulier proxime apud puerũ perma-
neat, & ſi ſitierit, aquã mulſam bibat, & ſi umbilicus infletur uelut ſtomachus,
& moueatur, aut puer ſternutet, aut uocẽ rumpat, tũc ſanẽ ſecetur dum puer re
ſpirat, ſi uero nõ infletur umbilicus, neq; moueatur, tempore accedente uiuet.

Prægnantẽ mulierẽ ſi aliter nõ cognoſcas, oculi tracti & cauiores fiũt, & can
didum oculorũ albedinis naturã non habet, ſed liuidius exiſtit. Si qua partui
uicina ſit, & oculos cauos habeat, & facies intumeſcat, & ipſa tota itemq; pedes

tument, ut uelut à pituita alba apprehenſa appareat, & habeat aures albas, & ſummum naſum album, & labia liuida, ea ipſa mortuos geſtat quos pariet, aut uiuos praue, & nõ uitales, & exangues, utpote morboſos, aut prius peperit nõ uitales. Huic ſanguis in aquoſitatem cõuerſus eſt. Oportet igitur tali poſt partum odorata in uuluam apponere, & comedere ipſam ac bibere odorata. & primum in facie naſus ſummus inſignis euadit, ac colorem recipit. Si qua prægnans terram edere cõcupiſcat, aut carbones, eaꝗ edit, in capite pueri ubi natus fuerit, ſignum à talibus apparet. Mulierem id noſſe expedit, utra mamma ipſi maior eſt, illic enim fœtus exiſtit. Similiter autẽ & oculum cõſiderabit. Maior enim & ſplendidior omnino erit intra palpebram, etiam eius partis cuius mamma maior exiſtit. Si cui ab appoſitis in uuluam nõ ualde fortibus, dolores in articulos perueniant, & ſtridor dentiũ corripiat, & membris tendatur, ac oſcitat, hanc magis cõcepiſſe ſpes eſt, ꝙ eam quæ nihil tale patiatur. Mulier quæ præter naturã craſſa eſt, ac pinguis, & pituita repleta, nõ concipit hoc tempore. Quæ uero ex natura talis eſt, horũ gratia concipit, ſi non aliud quiddam ipſam impediat. Mulieribus pleriſꝗ quũ menſes apparituri ſunt, ſtomachus uteri in ſeipſum contrahitur, magis ꝙ aliàs. Mulier quæ facile concipiebat, ſi prægnans eſſe deſiit, bis per annũ à manibus ac cruribus uenam ſecari ſinat. Si cui dolores in coxendice, aut in capite, aut manibus, aut aliqua alia corporis parte fuerint: quum uero prægnãs eſt deſinunt, conceptu autẽ ab utero exoluto rurſus inſunt, odorata & bibere, & ad uteri os apponere conducit. Quum mulieri alicui conceptus gratia medeberis, ubi purgata eſſe uidebitur, & os uteri recte habuerit, lauetur, & caput cõfricetur, nullo autem unguine illinatur. deinde linteum inodorũ lotum circum capillos ipſos circũdatum, reticulo loto aut nihil olenti obliget, ita ut primũ linteum ipſum capiti imponatur, poſtea quieſcat galbano ad uteri ſtomachũ appoſito, quod coctum ac mollitum ſit ad ignem, & nõ ad ſolem. Deinde mane depoſito reticulo cum linteo, uerticem ſuum alicui olfaciendum exhibeat, & ſi quidem oluerit, probe purgata eſt, ſin minus, male. Hæc autẽ ieiuna faciat, & ſi nõ fœcunda fuerit, nũquam olebit, neꝗ purgata, neꝗ aliàs, & ſi prægnãti idem medicamẽtum apponatur, neꝗ ſic probe olebit. Quæ uero prægnãs futura eſt frequenter, & facile concipit, ac ſana exiſtit, etiam ſi nõ appoſueris neꝗ purgaueris, uertex ipſius olebit, aliud uero nihil. Vbi autẽ omnia probe uidebũtur, & ad uirum accedere oportuerit, mulier ipſa ieiuna ſit: Vir autem non ebrius, frigida lotus, & commodo alimento nutritus. Et ſi cognouerit mulier geniturã ſe concepiſſe, eo tempore uirum non accedat, ſed quieſcat. Cognoſcet autẽ ſi quidem uir ſe emiſiſſe dixerit, ipſa uero præ ſiccitate ignorauerit. Si uero uterus rurſus in pudenda genituram reddat, ipſaꝗ humecta fiant, rurſus cum uiro coeat, donec concipiat.

Mulier quæ concipit quidem, perdit autẽ fœtus bimeſtres, exacte in eodem tempore, & neꝗ prius, neꝗ poſterius, atꝗ hoc iterũ atꝗ iterum perpeſſa fuerit, immo ſi etiam trimeſtres aut quadrimeſtres, ſiue uetuſtiores perdiderit, iuxta eundem modum, Talibus uteri puero augeſcente, & bimeſtre aut trimeſtre, aut quantũcunꝗ tempus tranſgrediente, ſi quando etiam aliàs augeſcit, in maiorem amplitudinẽ non porrigũtur, ita ut non amplius ſufficiant capiendo fœtui, ſed propterea perditur eodem tẽpore. Huic cucumerariũ medicamẽtum

in

in uterum dare oportet, ipſumq́; diſtendere ac inflare pharmacis appoſititijs hiſce. Cucumeris ſylueſtris medulla cōtundatur ac cribretur, deinde modicū de ipſa melle cocto copioſiori miſceatur, addito ſilphio modico: ſit aūt uelut di xi, mel coctum. hoc circū ſpecillum oblinatur, craſsitudine formata quantā ute ri ſtomachus ſuſcipere poteſt: apponatur autē ad os uteri, & impellatur quo in internā uteri partē penetret. Quū uero colliquuerit medicamētum, ſpecillū ex‐trahatur. Sed & elateriū hoc modo præparatū apponere potes, Similiterq́; co‐locynthidem ſylueſtrē. Per hoc autē tempus edat allia quàm plurima, & ſilphij caulem, & quicquid flatum in uentre inducit. Hoc appoſititium pharmacū per tertiam diem apponatur, donec probe habere uiſa fuerit, copia quātam uterus admittit. Interiectis diebus, mollientibus utendum eſt: poſtquā autem ex mol‐lientibus præparatum fuerit os uteri, poſt menſium apparitionē ubi ſicca fue‐rit, cum uiro cōmiſceatur. Si cui uterus ſuppuratus fiat, aut poſt partum, aut ex abortu, aut quomodocūq; aliàs, & nō in uaſe alio ac tunica, uelut in tuberculo ſolet, pus fuerit: huic conducit ſpecillum unctoriū in uteri os demittere. Mi‐nus enim opus fuerit uſtura, ſi ad ſpecillum proceſſerit. deinde erucas à tithy‐malide colliges: habēt autem uelut aculeos quoſdam, quos leniter reſcindes, ne pabulum internum ex ipſis elabatur. deinde ſiccabis ipſas in ſole, ac teres. Ver‐mes quoq; ſtercorarios ſimiliter in ſole ſiccabis ac teres, & erucæ quidem pon‐dus duorum oboloru Aeginæorum, uermium uero duplum miſcebis, modico aniſo addito, aut aliquo eius generis. Nam mali odoris medicamētum euadit. Hæc autem leuia facta ac cōtrita uino albo odorato diluito, Et poſtquā biberit, grauitas accedit, & torpor in uentrē irruit. Si itaq; accedit, aquam mulſam mo‐dicam inſuper bibat. Si qua liberis carens, imprægnatione ac puerorū gene ratione indigeat, atq; ea iam prægnans fuit ac peperit, & hoc ipſi cōtingat, aut quum ſtomachus uteri ſiccus, aut ſumma parte affectus, aut cōcluſus fuerit, aut non recte habuerit, ſed ad coxendicem alterum diſtortus, aut ad rectum inteſti num occultatus, aut in ſeipſum contractus fuerit, aut labiū ſtomachi ſibijpſi ut cunq; incubuerit, aut ſtomachus uteri aſper et calloſus fuerit: durus autem fit, & à concluſione, & à calloſitate: his mēſes non apparent, aut pauciores quàm oportet, & per longius tempus apparent. Sunt autem in quibus etiam menſes iuxta corporis ſanitatem, & uterorū exitum reperiūtur, immo cōſueto & iuſto modo, & ſtomacho uteri præ caliditate ac humiditate mēſium non ualde læſo. Verū genituram non ſuſcipit propter hanc læſionē, quæ impedit ſuſceptionē, ſtomacho nō recte habēte. Huic per totū corpus fomentū adhibere oportet, & pharmacū bibendum dare, ac corpore primū purgatā ac mundā reddere, ſiue ſuperne & inferne opus habuerit, ſiue ſuperne ſolum. Et ſi quidē ſuperne pur‐gans medicamentū dederis, fomentū ante purgationē non præmittes. Verum fomentū adhibebis inferne purgaturus. Si uero ſuperne purgante medicamen to non egere uidebitur, præmiſſo fomento, inferne purgans bibendum dato. Quum autem probe purgatum eſſe corpus uidebitur, poſtea utero fomētum adhibeto, frequentes inſeſſus ipſis adornans, ſi ita conferre uidebitur. Immit‐tes autem in fomētum, cupreſsi ramenta, & lauri folia contuſa, lauabisq́; mul‐ta & calida aqua. Vbi uero recēs lota fuerit, & fomētum admiſerit, uteri os di‐latabis ſpecillo ſtanneo, corrigesq́; ubi opus fuerit: potes & plumbeo uti, ini‐

tio

tio per paruum facto, deinde craſsiore adhibito ſi ſuſcipere poteſt, donec recte habere uidebitur. Intinges autẽ ſpecilla in mollitorio quopiã diluto, aut etiã liquido reddito, ſi cõferre uidebitur. Specilla ipſa retro caua facienda ſunt, deinde circũ ligna longiora adaptanda, ſicꝗ ipſis utendũ. Cæterũ hoc tẽpore bibat, in uino albo odorato dulci & ꝙ ſuauiſsimo decoctam tædam ꝙ pinguiſsimam, in tenuia ſegmẽta cõciſam, & apij ſemen cõtuſum, & cumini Aethiopici ſemẽ, & thus ꝙ optimũ. ex hoc bibat ieiuna copia quãta moderata eſſe uidebitur, tot diebus quot ſatis habere uidebitur. Et edat catulos coctos, & polypum in uino dulci coctum, iuſculumꝗ ipſum bibat, & braſsicã coctam. Vinũ autem album inſuper bibat, & ne ſitiat, & calida bis per diem lauet. A cibis autẽ hoc tempore abſtineat, ab eo uero tẽpore ſi quidẽ proceſſerit per ſtomachum, & quid purgationis foris apparuerit, adhuc de potione bibẽdum eſt unum atꝗ alterũ diem, & à ſpecillorũ uſu deſiſtendũ, ac conandum ut uteri appoſititijs medicamentis purgentur. Cuicũꝗ autẽ ſtomacho recto, ac magno & ſano exiſtẽte, ac probe habente, & in loco ubi conuenit & oportet ſito, mẽſes nõ apparuerint ex toto, aut pauciores, & per longius tempus, & non ſani, morbũ ipſum inueſtigabis quẽcunꝗ tandem uteri habẽt, & ſi corpus quoꝗ aliquid conferat, cauſam perſcrutaberis ob quam non concipit: & hæc ſic habeant, & curationẽ facies ſi medelam ſuſcipere uolet, initio à fortibus facto, prout opportunũ uiſum fuerit, ita ut deſinas in molliorũ uſu, donec uterus uiſus tibi fuerit probe eſſe purgatus, & ſtomachus recto ſtatu eſſe conſtitutus, & rite ſitus. Si uero à potu ac medicamento menſes non proceſſerint, etiam ſi moderato tempore id biberit, nequaquam à potu ceſſandum eſt: ubi uero probe habuerit, ſpecillorum uſu os ſtomachi molliendũ eſt, & faciẽdum ut hiet, ac uiam præbeat appoſititio medicamento, idꝗ pharmacis ſuffitui aptis ac molliẽtibus perficies. Quum autem ſatis ſuffitum ac mollitum eſſe uidebitur, appoſito medicamẽto ſubdititio uteri purgationẽ facies, donec rite habere uidebitur, à mollibus ad fortiora progreſſu facto, ita ut rurſus in mollibus ac odoratis deſinas. Nam pleraꝗ ex fortibus medicamentis ſtomachum exulcerant ac corrodunt. Deinde uero tum ſtomachum ad rectum ſtatum ac ſanitatẽ redigito, quo aptus ſit ad ſuſcipiendam genituram, tum uterum ſiccum reddito, & flatũ immittito. Si mulier præ pinguitudine uterum ad concipiendum læſum habere uideatur, attenuatio ꝙ maxime, & gracilitas inducatur, ſupra reliquam curam. Tempus porrò uernũ aptiſsimum eſt ad cõcipiendum. Vir autẽ non ſit ebrius, neꝗ uinum albũ bibat, ſed quod fortiſsimũ eſt ac meraciſsimũ, itemꝗ edulia fortiſsima, & calida nõ lauet: robuſtus autem ſit, & ſanus, & à cibis abſtineat ad rem non conferentibus. Et ubi marem generare uoluerit, menſibus deſinẽtibus aut defectis miſceatur, & quàm penitiſsime intrudat, donec deſæuiat. Vbi uero fœmellam generare uolet, quum plurimi menſes prodierint mulieri, & dum adhuc eunt, coeat, ac dextrum teſtem obliget, quantum id tolerare poterit: ſed ſi marem generare expetat, ſiniſter teſtis obligandus erit. Stomachus uteri à ſuffimentis quidem, ubi cõcluſus fuerit, hians redditur, ab emollientibus uero molleſcit. Suffire autem oportet, loti corticem, lauri ſemen ſiue baccas, & folia eiuſdem uiridia contuſa, thus, myrrham, artemiſiæ ſemen aut folia: item aniſum & adipem aut ceram ſimul contuſa, ſulphur, cupreſsi ſemen, peucedani radicem, myrti

folia

folia uiridia contuſa,fibri teſtem,aſini maſculi ſtercus,allia,ſtyracẽ,adipem ſuillum.ſed & ſi diſtortũ os uteri fuerit, his ſuffiendũ eſt. Sic quidem igitur hians redditur ac conuertitur. Mollire aũt per hæc uteri os oportet, ſandaracham uidelicet,adipem caprinum, fici ſuccum, ſilphij ſuccũ, cyclamini ſuccum, Thapſiam, ſuccum tithymalli, cardamomi ſemen, herbam quæ peplos appellatur, fibri teſtem, lini ſemẽ, nitrum,ari radicem, ſtaphidem ſylueſtrem, calaminthæ folia uiridia,herbæ lanariæ ſiue ſtruthij ſemen,ſcillę internam partem.

Medicamenta emollientia,& ad ciendũ idonea,quo fortis purgatio fiat.

THapſiæ radicem, medullam bouis, adipẽ anſerinũ, roſaceum, hæc trita ac feruefacta per quatriduũ apponat,& bibat porri ſuccum,ac uinũ dulce album. Item reſinã,& oleum tepidum,cuminũ,nitrum,mel,ſordida lana excipiat,& per quatriduum utatur,bibatq́ apij ſemen,& thuris nucleos quinq́, & cuminum Aethiopicũ in uino albo meraco dulci, lauetq́ bis per diem.

Item myrrham,thus,fel bouis,reſinam terebinthinã,aut netopon ſiue metopium unguentũ,horum ſingulorũ æqualem mẽſuram miſceat,& in lana pura,aut linteo tenui apponat. Intingat aũt linteum in unguento albo Aegyptio odorato,& filo obligatum,à balneo ſubdet.& polypum plagis mollitũ edat,& apij ac aſparagi ſemen ac uinum albũ bibat, ter in die ieiuna exiſtens. Aut myrrham,caſiam,thus, cinamomũ,netopum, ſingulorum æquas portiones lana exceptas,aut in glandes redactas apponat. Aut cucurbitæ ſylueſtris interiora,cuminũ toſtum,anethi ſemẽ,cupreſsi radicem,trita ac melle cocto ſubacta in glandes cogito,eaſq́ ſubdendas exhibeto,& bibat Pæoniæ radicem,apij ſemen,ac ſilphij ſuccum,cum uino. Sed & Bulbium ipſum ſubditũ purgat. Item myrrhã primariã,& florem æris modicũ in uino albo odorato ſubdat.

Medicamenta ſubdititia ad uterũ purgandum cõuenientiſsima.

ACcipe æris florem ac nitri tertiam partẽ,melleq́ cocto ſubacta in glandulas iuſtæ magnitudinis ac craſsitudinis redige,atq́ ſic ad uteri oſculũ appone.ſi uero fortius facere uelis,elateriũ ammiſce,ad florem ſolum,& hoc modo coactas glandulas ſubdendas præbe. Potes & ramulorũ fici corticem deraſum ac tenuiter tritum ammiſcere,quum os uteri ſiccius eſſe uidebitur,dimidia portione eodem modo. Aliud. Elaterium & æris florem trita,duabus floris partibus, una elaterij acceptis,dilue, & cyclaminũ tritum prout oportunum uidebitur ammiſce,& in lana ſimul coacta ſubde.

Glandulæ album fluxum purgantes.

ARtemiſiam herbam,nitrum,cyclaminum ſemiaridum,cuminum, ſubde. Alia. Artemiſiam herbam uiridẽ tritam,& myrrhæ tertiam partem, ammixto uino odorato,in lana alba obuolue,eamq́ uino tinctam apponẽdam præbe. Vbi uero hiauerit uterus,nitrum, cucumeris ſylueſtris medullam, cyclaminum ſemiaridum,in lana appone.

Subdititia omnis generis purgare potentia.

STaphidẽ ſylueſtrem uiridẽ tritã,artemiſiæ herbæ folia trita,melle cocto excipe,et in umbra ſiccata in glãdulas coge,ac ſubdẽdas exhibe. Aliud. Florẽ æris,& alumen Aegyptiũ cũ cyclamino dilue, & uelut priora melle cocto excipe,aut in caricã inde, cũ modica myrrha. Aliud. Cyclaminũ tritam uino albo odorato ammixto,in linteo tenuiſsimo puro obliga, & ſubdendã præbe.

Aliud. Cyclaminum ſemiaridum, nitrum, cantharidas, adipem, ſandarachen, ſubde.

De uirgine.

SI uirgini menſes maturi nõ prodeant, multũ & febricitat, & dolet, & ſitit, & eſurit, & uomit, & furit, et rurſus reſipiſcit: uterus mouetur, & quũ ad uiſcera uertitur, uomitus, ac febris, & deliriũ accedit. ubi uero ſedatur uterus, & hæc quieſcunt, eſurit, ac ſitit, & febris lenis, hepialon græci dicunt, tenet. Huic pelles agninas calidas ad uentrẽ apponere oportet, & ſuffitũ facere in ipſa pudenda ꝙ penitiſsime, ita ut ſuper amphoræ collo deſideat, & fumum admittat. Fiat autẽ ſuffitus ex myrrha magnitudine fabæ, & thuris dupla portione, ammixta etiam zea freſa. hæc ſimul ſuffire debet, & in ignem immittere maxime dum ieiuna eſt, & multa calida lauare.

Medicamentum ſubditìtium.

ALumen Aegyptium emollitum lana inuolutũ ſubdat. Aliud. Artemiſiam tritam, & uino albo ſubactam, apponendam præbe.

Puerperæ recens enixæ.

ROſaceum, myrrham, ceram, mixta in lana apponenda præbe. Vbi autem uterus ipſi prociderit, acida & acerba offerenda ſunt, tum potãda, tum foris adhibenda. Item ficum nigram, allium, nitrum, cuminum, hæc omnia tenuiter trita in lana apponenda dato. Aliud. Sepiæ teſtam tuſam, & uino imbutam, cum leporinis pilis, lana excipe, & apponendam præbe. Si uero poſt partum uterus doleat, ptiſſanam, & porrum, ac adipem caprinũ coquat, indeq́ꝫ modicũ ſorbeat.

Subditìtium medicamentum.

Nitrum, cuminum, ficum, omnium æquas portiones ſubde.

Subditìtium purgans & molliens.

NEtopum, roſaceum unguentũ, adipem anſerinũ, linteis tenuibus excipe. Si menſes multi prodeũt, Pæoniæ grana nigra bis ſeptem numero, in uini cyathis duobus bibenda præbe. Si uero uteri frequẽter prolabantur, uteros aqua tepida madefacies, ipſam uero mulierem ſupinã reclinabis, miſcebisqꝫ mali coriũ, gallam, & rhoem rubrã, hisqꝫ in uino albo tritis uteros illines, ac immittes. Poſtea lauri folia in uino auſtero bibẽda dabis. Quũ autem mulier prægnãs mẽſes profluos habet, ſtercus aſini ſiccũ, & rubricã, ac ſepiæ teſtam, trita ſimulqꝫ linteo illigata apponat, ſi uero ſecũda nõ purgetur, elaterij oboli Attici põdus in uini albi Cyathi menſura tritum bibendum præbe, & purgabitur.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE EXECTIONE FOETVS, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

DE his qui nõ iuxta naturalem modũ pariuntur, ſed excinduntur, hoc modo ſe res habet. Primum quidem Sindone ſupra mulierẽ iniecta, eam ſupra mammas circũdato, & caput obuelato, ne uidens quod facturus es timeat ac exhorreſcat. Si itaqꝫ fœtus oblique prolapſus manũ protẽſam habuerit, manu apprehẽſa foras producere ꝙ maxime conare, & brachiũ ipſum excoriato, atqꝫ ubi os brachij denudaueris, ſquatinæ

pellem

pellẽ circũ duos manus digitos obligato, ne caro lubricitate ſua elabatur. Deinde uero carnem circa humerũ reſcinde, ipſumq; iuxta iuncturam exime, poſtea caput iuxta naturam protruſum foras producere tenta. fœtũ uero ipſum intrò protrudito, ferramento per latus & coſtas, ſiue clauiculam adacto, quo flatum emittat fœtus, & conſidat ac cõtrahatur, atq; ipſi facilior exitus pateat. Cæterum caput ſi fieri poteſt iuxta naturam extrahe, ſin minus, confringe: atq; ſic fœtũ unà ſubextrahe. Poſtea calida large perfuſam, & oleo illitam decũbere iubeto, pedum ſitu alternatim uariato. Bibat autem uinum dulce, album, meracius temperatum. Sed & reſina melle trita ac uino ammixta, in potu præbeatur. De cætero uero curanda eſt, uelut dixi, iuxta ea quæ relata ſunt. Quum uero parienti mulieri fœtus oblique prolapſus fuerit: id quod contingit dum uertitur puer, & umbilicus circũ collum obuoluitur, & exitum fœtus impedit, & caput in coxendicem incumbit, & manus ut plurimum foras prominet, quod ipſum mortui fœtus ſignum eſt. Quibus autem manus non exerta eſt, ut plurimũ uiuunt fœtus, periculum autem etiam hoc modo eſt. Aliquæ enim purgamenta ante partum mittũt, & neceſſe eſt cognoſcere ex eo partum ſiccum, & cum dolore laborioſum eſſe. Quibus autem purgamenta ante partum non prodeunt, hæ in pariendo facilius liberantur. Concutere porrò oportet hoc modo. Sindone ſubſtrata mulierem reclinabis, & aliam ſuperinijcies, quo pudendum ipſius ſit obuelatum, obuoluesq; ſindonem circum utrunq; crus & circum utranq; manum. Mulieres autem duæ utrunq; crus apprehẽdant, & aliæ duæ utranq; manum, deinde concutiant ualide ipſam tenentes nõ minus quàm decies. Poſtea in lectum reclinetur mulier in caput, ita ut crura ſurſum uergãt, & mulieres omnes ipſum pedibus corripiant, manibus dimiſsis, ſæpeq; concutiant, ac reiectionem in humeros faciant in lecto, quo fœtus in ſpacioſiorem locum retruſus uertatur, & naturaliter prodire poſsit. Et ſi dictamnum creticum habueris, ipſum bibendum dabis: ſin minus, fibri teſtem in uinum chium derades. Si uero uteri foras prodierint, ſiue ex dolore, ſiue ex partu, ſi quidem iuuenculæ fuerint, aggreſsionem facito: ſin minus, ſinito. Aggreſsio autẽ hoc modo fiat. Pelliculam uteri iuxta naturalem modum & oblique inciſam, linteo cõfricato donec inflammetur, & illinito phocæ oleo ſiue adipe, aut pice, aut mali punici flore integito, & molles ſpongias uino reſperſas apponito, & ex humeris ipſas alligato. Mulier uero decũbat cruribus quàm maxime ſurſum uerſus porrectis.
Moderatis autem edulijs ueſcatur.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE DENTITIONE, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

PVERI natura habitiores, non pro carnoſitatis ratione etiam lac ſugunt. Voraces uero & multum lactis trahentes, nõ pro ratione carnoſi fiũt. Pueri ſugẽtes ſi multum mingant, minime anniculi fiunt. Quibus aluus multũ profluit, & bene concoquunt, hi ſaniores ſunt. Quibus modice profluit, & uoraces ſunt, & nõ pro ratione ſimiliter nutriũtur, morboſi. Quibus multũ lactoſum reuomitur, his aluus ſupprimitur. Quibus in dentitione aluus amplius ſubducit, minus cõuelluntur, q̃ quibus parũ. Quibus in dentitione febris acuta accedit, parũ conuelluntur. Quicunq; dentientes habitiores manẽt, & altiore ſomno utũtur, periculum eſt ne cõuulſione corripiantur. Qui hyeme dentiunt, reliquis ſimilibus exiſtentibus, melius liberantur. Non omnes in dentitione cõuulſi moriuntur, ſed multi etiam ſeruantur. Qui cũ tuſsicula dentiunt, tardius dentes producũt, in perpũctione autẽ magis gracileſcũt. Quicũq; in dentiendo hyemem habent, ſi attente tractentur, dentitionẽ facilius ferunt. Qui plus mingunt q̃ egerũt, pro ratione habitiores ſunt. Qui nõ pro ratione mingunt, uerũ aluus frequẽter cruda à pueris egeſsit, morboſi ſunt. Qui bene dormiũt, & habitiores ſunt, multum alimentũ adſumũt, idq; adiacet, nõ ſufficiẽter diſtributum. Qui dum ſugunt interim cibũ adſumũt, facilius ablactationẽ ferunt. Qui ſæpe cruenta ac cruda per aluũ egerunt, plurimi in febre ſomniculoſi ſunt. Vlcera in tonſillis citra febrem facta, ſecuriora ſunt. Quibus infantibus in ſugendo tuſsis inſtat, uuam maiorẽ habere ſolent. Quibus cito in tonſillis ulcera ſerpentia conſidunt, febribus ac tuſsi permanẽtibus, periculũ eſt rurſus generanda eſſe ulcera recurrentia. Vlcera tonſillarũ in infantibus periculoſa. Pueris memorabilis magnitudinis, ſi ulcera in tonſillis ſint, & deglutire poſsint, ſalutis ſignũ eſt. Quũ uero maiores prioribus, deglutire in tonſillarũ ulceribus nõ poſſunt, his multã bilem reuomi, aut per aluũ prodire, periculoſum eſt. In ulceribus tonſillarum ſi quid araneoſum ineſt, nõ bonum. In tonſillarũ ulceribus poſt prima tempora, pituitam per os effluere, ſi prius nõ fuit, cõmodum eſt, & tamen reducẽda eſt. Si uero incipiat, & omnino remittat, gaudendũ eſt. Si autem non ſic effluat, uereri oportet. Qui tõſillas deſtillatione uexatas habẽt, his aluus amplius ſubducta, ſiccas tuſſes ſoluit. Verũ pueris ſi quid concocti ſuperne prodierit, amplius ſoluit. Vlcera multo tẽpore in tõſillis citra augmentũ prouenientia, ante quintũ aut ſextũ diem periculoſa nõ ſunt. Sugentes qui multũ lactis adſumunt, utplurimũ ſomniculoſi ſunt. Sugentes qui nõ probe aluntur, macilenti fiunt, & ægre uires recolligunt. Vlcera in tonſillis æſtate facta, peiora ſunt quàm alijs temporibus, citius enim proſerpunt. Vlcera in tonſillis circa uuam proſerpentia, in his qui ſeruãtur uocem alterant. Vlcera proſerpẽtia circa fauces, grauiora & magis acuta, ut plurimũ ſpirandi difficultatẽ inducunt.

HIPPOCRATIS COI LIBER
DE CORPORVM RESECTIONE, IANO CORnario Medico Phyſico interprete.

ARTERIA ex utraq; fauciũ parte exortum faciens, in ſummitatem pulmonis deſinit, circulis cõpoſita conſimilibus rotũdis, in ſuperficie ſe mutuo cõtingentibus. Ipſe autẽ pulmo teſtitudinem coadimplet, in ſiniſtrã cõuerſus, quinq; apices habẽs, quos lobos & ſummitates uocãt, cinereo colore præditus, notis cauernoſis compunctus, naturaq; antroſus exiſtens. Ad medium uero ipſius cor ſitũ eſt, rotũdius ac oblongius q; in omnibus animalibus. A corde uero ad hepar multa chartilaginoſa arteria procedit, & cũ ipſa uena magna appellata, per quã totũ corpus nutritur. Hepar autem ſimilitudinẽ quidem cum omnibus alijs habet, uerũ ſanguinolentius q̃ alia exiſtit, apices habẽs duos, quos portas appellãt, in dextris locis ſitas. Ab hoc uero obliqua uena inferne ad rhenes tendit. Rhenes aũt conſimiles colore, malorum ſpeciem præ ſe ferunt. Ab his canales obliqui ac ferme triangulares in ſummum ueſicæ apicem tendunt. Veſica autẽ tota neruoſa eſt, magnaq; ac late ſe extẽdens capacitas intra eam à natura diſpoſita eſt. Et has ſex partes intus per mediũ corpus natura diſpoſuit. Gula autẽ à lingua principiũ faciens, in uentrem deſinit, quam ſanè græci etiã œſophagum, & ſtomachum, id eſt os uentris, ſignificanter appellant. Cæterum à ſpina retro hepar, ſeptum tranſuerſum productũ eſt. Ex latere uero notho, ſiniſtro uidelicet, lien initio ſumpto extentus eſt ad humani ueſtigij ſimilitudinem. Venter autem hepati adiacens iuxta ſiniſtram partem, totus quidem eſt neruoſus. A uentre uero extat inteſtinũ uentri conſimile, longũ cubitorum nõ minus duodecim, pampinoformiter in ſinibus inuolutum, quod aliqui colum uocant, per quod alimenti delatio contingit. A colo aũt ſitum eſt rectũ ac princeps inteſtinum poſtremum, carnem copioſam habens, & in ſummum anum deſinens. Reliqua porrò natura ipſa ordinauit ac diſpoſuit.

HIPPOCRATIS COI LIBER
DE CORDE, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

COR figura uelut pyramis eſt, colore autem abunde puniceũ, & tunicam leuem circũdatam habet, et eſt in ipſa humor modicus uelut urina, ut putare poſſis in ueſica cor diuerſari. Facta eſt autem ea gratia, ut ſanum in cuſtodia floreſcat. Habet aũt humiditatẽ tantam quãta ſatis eſt æſtuanti in medelam. Cæterum hunc humorem cor emingit, bibendo ipſum aſſumens ac cõſumẽs, pulmonis nimirũ potũ lambens. Etenim homo multo maximam partem in uentrẽ bibit, Gula enim ſiue ſtomachus uelut infundibulum, potus copiam & quæcũq; uolumus excipit. Bibit autem &

in guttur ac arteriã, minus uero & quantũ latere poſsit per rimam illapſum, Operculum enim exactum epiglo ſsis, lingula ſiue minor lingua appellata, ne permiſerit quidem aliquid amplioris potus penetrare. Signum autem huius rei hoc eſt. Si quis enim aquam cæruleo colore, aut rubrica temperatã, ſitienti ualde bibendam dederit, maxime ſui, hoc enim pecus nõ eſt curioſum, neqꝫ mũdiciei deditũ. Deinde dũ adhuc bibit ipſius guttur reſecet, hoc colore ipſum tinctum reperiet: ſed nõ eſt cuiuſuis hæc chirurgiæ aggreſsio. Nequaquã igitur fides noſtra ſuſpecta eſſe debet de potu, quòd homini in guttur uergat. Sed quomodo aqua aceruatim irruẽs, turbationẽ ac tuſsim multam exhibet? propterea inquã, quòd contra reſpirationẽ fertur. Quod enim per rimam illabitur, tanqꝫ iuxta parietem delabẽs, aeris elationi nõ inſtat, ſed leuem ac lubricam quãdam uiam humectatio ipſi præbet. Hũc itaqꝫ humorẽ cor de pulmone unà cũ aere abducit. Aerẽ quidẽ igitur ubi in medelam ceſsit, neceſſario oportet retrò per eandem uiam qua adduxit reijcere. Verũ humorẽ partim in culeũ ac uaginam ſuam expuit, partim rurſus unà cum aere foras propellit. Quapropter etiam palatum eleuat, quum ſpiritus recurrit. Merito autẽ recurrit. Non enim humanæ naturæ alimenta hæc ſunt. Quomodo enim hominis alimẽtum ſint uentus & aqua cruda? ſed ſunt magis cognatæ affectionis caſtigatio & medela. Porrò ut ad inſtitutum ſermonẽ reuertamur. Cor muſculus eſt ualde fortis nõ neruo, ſed denſitate ac cõſtrictione carnis, & duos uentriculos habet diſcretos in uno amiculo, ab utraqꝫ parte unum. Nihil autem inter ſe ſimiles ſunt. Alter enim in dextris ad oſculum ſitus eſt, contingens alteram uenam. Alter in ſiniſtris. Totum enim cor in his ſedem ſuam firmauit. Sed ille etiam omnino amplioris uentris, & magis inanis quàm alter eſt, neqꝫ extremitatẽ cordis attingit, ſed caudam eius ambit, ſolidus item eſt, ueluti extrinſecus aſſutus. Alter autem ſubter ſiniſtram mãmam maxime in directũ ſitus eſt, ubi etiam ſaltus ipſius ſignificationem ſui præbet. Amiculum autẽ habet craſſum itemqꝫ foueam. Foueæ enim ſpeciem præ ſe fert ſimilem mortario. Sed enim hic etiam pulmonem ſubit cum manſuetudine, & circũiectu ipſius, caloris intẽperantiam caſtigat. Etenim pulmo natura frigidus eſt, ſed & inſpiratiõe perfrigeratur. Ambo autem denſi ac aſperi ſunt interna ſui parte, et uelut ſubcorroſi, magiſqꝫ ſiniſter quàm dexter. Nam inſitus à natura ignis nõ eſt in dextro. Quare mirũ eſt ſiniſtrum aſperiorẽ fieri, ubi intemperatũ aerem inſpirauerit. Quapropter etiã roboris caloris cuſtodiẽdi gratia craſsius intus cõſtrictus eſt. Oſcula autẽ ipſis nõ ſunt aperta, niſi ſi quis cordis auriculas præſecet, aut caput cordis præcidat. Si autem quis præſecet, apparebũt duplicia oſcula in duobus uẽtriculis. Craſſa enim uena ex altero excurrens uiſum decipit, ſi fuerit reſecta. Hi fontes ſunt humanæ naturæ, & hic flumina ſunt quibus totũ corpus irrigatur: atqꝫ hi etiam uitam homini cõferunt, & ubi reſiccati fuerint, homo moritur. At uero prope exortum uenarũ, corpuſcula circum uentriculos cõſurgunt, mollia, cauernoſa, quæ auriculæ appellantur. Non ſunt autẽ foramina auriũ, non enim clamorem exaudiunt. Verum ſunt organa quibus natura aerem rapit. Et ſanè uidetur mihi boni ac præſtantis artificis opificiũ eſſe. Quum enim conſideraſſet figuram ſolidam futurã ipſius uiſceris, propter ſanguinis ex uenis effuſi collectionẽ ac concretionẽ, deinde attractoriũ ipſum eſſe totum uidiſſet, folles ipſi appoſuit,

quem-

quemadmodum fabri ferrarij fornacibus ſolent, quo per ipſos ſpiritum appre
henderet. Signum autem ſermonis hoc eſt. Etenim cor uideas ex toto uentila-
ri, aures uero priuatim tum inflari, tum cōſidere ac contrahi. Et propter hoc e-
tiam dico, quod uenæ quidem operantur reſpiratione͂ in ſiniſtrum uentriculū,
arteria autem in alterum. Molle enim magis attrahit, & incrementū capit. O-
portebat autem nobis magis incumbentia cordis tegmina perfrigerari. Eſt e-
nim calor nō in dextris: quare propter hāc affectione͂, non acceperūt amplum
organum, ut ne in totum ab ingrediente aere ſuperarentur. Reſtant dice͂dæ
cordis pelliculæ latentes, opus digniſsimū cognitione. Sunt enim & aliæ quæ-
dam in uentriculis pelliculæ, uelut araneorum telæ extentæ, quæ undiquaque
oſcula cingunt, & ſtrias ac ſegmenta in ſolidum cor inſerūt. Hæ mihi nerui ip-
ſius uiſceris, & uaſorum principia aortis eſſe uidentur, eſt autem ipſarum par
unum. Cæterum oſculis ſingulis tres pelliculæ ſubornatæ ſunt, rotūdæ in ſum
mo, uelut circulus ſemiſectus. Et qui rei intelligentes ſunt admirātur, quomo-
do oſcula & aortarum fines claudunt. Et ſi quis ueteris, eximendi cor mortui,
moris gnarus, aliam auferat, aliam reclinet, neq; aqua, neq; flatus immiſſus in
cor penetrarit, atq; hæ magis in ſiniſtri uentriculi oſculis exactius, & merito ſa
nè ſubornatæ ſunt. Mens enim hominis in ſiniſtro uentriculo inſita eſt, & reli-
quæ animæ imperat. Nutritur aute͂ neq; cibis neq; potibus à uentre, ſed pu-
ra & illuſtri ſubſtantia ex ſanguinis diſcretione nata. Adſumit autem alimentū
ex proxima ſanguinis ciſterna, radios ſuos eò immittens, & depaſce͂s, uelut ex
uentre inteſtinorum alime͂tum non naturale exiſtat. Quo uero nō in mora ſit,
qui in arteria eſt in fluctuatione cōſtitutus cibus, uiā in ipſam occludit. Magna
enim arteria uentre͂ depaſcitur ac inteſtina, plenaq; eſt alimento nō principali.
Quod aute͂ non nutritur ſanguine apparente, & que͂ uidemus, arteria ipſa ma-
gna, ex hoc manifeſtū exiſtit. Mactato enim animali, & ſiniſtro ue͂triculo diſſe-
cto, tota deſolata apparet, modico ſeroſo humore excepto, flauaq; bile, ac pelli-
culis, de quibus iam mihi dictū eſt. Arteria aute͂ altera ſanguine nō eſt deſtitu-
ta, neq; uentriculus dexter. Hoc quidem igitur uas cauſſa fuit, mea ſanè ſenten
tia, ut pelliculæ producere͂tur. Id uero quod ex dextro fertur uentriculo etiam
ipſum quidem cōmiſſura pellicularū clauditur, uerū non ualde ſalit præ imbe-
cillitate. Sed aperitur quidem in pulmonis uaſa, ſanguine͂ exhibens ipſis in ali-
mentū, clauditur autem in cor, nō tamen cōfeſtim, quo ingrediatur quide͂ aer,
non autem multus. Debilis enim eſt hic calor, frigiditatis facultate ſuperatus.
Sāguis enim nō eſt natura calidus, neq; enim alia aliqua aqua, ſed
caleſcit, Multis autem uidetur natura calidus eſſe.
Et de corde ſanè talia dicta ſint.

HIPPOCRATIS COI LIBER
DE GLANDVLIS, IANO CORNARIO
Medico Phyſico interprete.

DE GLANDVLARVM tota natura ſic habet. Natura ipſis eſt ſpongioſa, Sunt enim raræ & pingues, & neqꝫ carnes ſunt reliquo corpori ſimiles, neque aliud quid ſimile corpori, Sed friabiles ſunt, & uenas multas habent. Si uero diſſeces, ſanguis largus erumpit, ſpecie albus & uelut pituita. Tangenti autem uelut lanæ apparent. Et ſi multa ui ipſas digitis compreſſeris, glandula humorem oleoſum remittit, qui & ipſe conteritur ut plurimum, ac diſperit. Aegrotant autem non ualde, ſed unà cum reliquo corpore. Quum uero proprio morbo ægrotant: nam parum etiam cum reliquo corpore ægrotãt: morbi tubercula fiunt, & ſtrumæ reſultant, & febris corpus occupat. Perpetiũtur autem hæc, ubi humiditate repletæ fuerint, ex reliquo corpore in ipſas influente. Influit autem ex reliquo corpore per uenas, quæ per ipſas extentæ ſunt multæ & cauæ, ut humor quemcunqꝫ tandem traxerint, facile in ipſas ſequatur. Et ſi multa ac morboſa fuerit fluxio, glandulæ reliquum corpus in ſe diſtendũt, atqꝫ ſic febris incenditur, & eleuantur ac inflammantur glandulæ. Cæterum glandulæ in corpore ſunt plures ſiue maiores, in cauis ipſius partibus, quàm in articulis, & quæcunqꝫ in alijs humectis ac ſanguinolentis locis cõſiſtunt: atque illæ quidem, ut quod ſuperne in cauas partes influit, ſuſcipientes in ſe trahant, hæ uero ut rurſus naſcentem præ laboribus humiditatem in articulis, ſi quam articuli remittant, eius multitudinem ſuſceptent: & ſic nimia humectatio in corpore non ineſt.

Nam ſi etiam quid gignatur humiditatis, nõ ſtatim nimia humectatio inde ſucceſſerit. Reflectitur enim & conſumitur tum multa, tum modica, in ipſas glandulas, atque ſic reliqui corporis redundantiam glandulæ ſibi lucrifaciunt, & alimentum hoc eſt ipſis coaleſcens. Quare ubi cœnoſæ partes ſunt & humectæ, ibi etiam glandulæ. Cuius ſignum eſt, Quod ubi eſt glandula, ibi etiam pili. Natura enim facit glandulas & pilos, utraque eadem utilitate participantes. illas quidem ut quod influit, uelut antea dictum eſt, ſuſcipiant.

Pili uero ex glandulis opportunitatem habentes naſcuntur & augeſcunt, colligentes id quod in extremitates redundat ac efferueſcit. Vbi autem corpus ſiccum eſt, neque glandula, neque pilus ineſt. At uero teneræ & exercitijs deditæ & humectæ partes, glanduloſæ ſunt ac piloſæ. Glandulæ porrò ſunt ab utraque aurium parte iuxta iugulares colli uenas, & pili etiam ibidem. Item ſub alis utrinque & glandulæ & pili ſunt. Inguina & pubes ſimiliter ut alæ, & glandulas & pilos habent. Et hæ quidem cauæ corporis partes ſunt, & ad humoris redundantiam expoſitæ. Nam & laborant hæ, & ex omnibus corporis partibus maxime mouentur. Reliquæ uero glandulas tantum habent, uelut inteſtina. Habent enim & hæc glandulas in omentum maiores: pilos autem non habent. Nam & in cœnoſis ac humectis

terræ locis, ſemen non naſcitur, neque ſupra terram aſcendere conatur, ſed per redundantiam putreſcit ac ſuffocatur. Violat enim ſemen, Violat autem & in inteſtinis copia ac multitudo humoris, & pilos enaſci non ſinit. Glandulæ autem in inteſtinis maiores ſunt, quàm alibi in corpore, & paſcũtur humectationem nimiam ex inteſtinis exprimentes. Inteſtina uero ex uaſis in omentum ſuſcipiunt ac remittunt humiditatem. Omentum autem in glandulas diſtribuit. Habent præterea etiam rhenes glandulas, Nam & hi multa humiditate exſatiantur. Maiores uero etiam hac parte quàm aliæ glandulæ exiſtunt. Influens enim humor in rhenes non imbibitur, ſed perfluit infra in ueſicam. Quare quicquid eius lucrifaciunt de canalibus, hoc ad ſe trahunt. Sed & aliæ in corpore glandulæ ſunt paruæ ualde, Verum non uolo hunc ſermonem longius euagari permittere, Nam earum quæ alicuius mométi ſunt gratia, hoc ſcriptum inſtitutum eſt. Nunc itaq; ſermone progreſſum faciam, & dicam de tota natura glandularũ colli. Collum ab utraq; ſui parte hinc et hinc glandulas habet, & uocantur hæ glandulæ tonſillæ, in hunc uſum atque utilitatem.

Caput ſupra ſitum eſt, ſurſum cauum ac rotũdum exiſtens, & humiditatem ex reliquo corpore complectens, & corpus ſimul uapores omnis generis ſurſum in caput demittit, quos caput rurſus retro dimittit. Non enim immorari ac manere poteſt id quod influit, non habens ubi ſedem firmet. Niſi ſanè caput ægrotet. Tunc enim non remittit, ſed iſthic retinet. Poſtquam uero attractionem remiſerit in glandulas fluxio uergit. & nihil moleſtat, donec pauca & moderata fluxio fuerit, & ipſæ glandulæ ualidæ ac potentes extiterint. Si enim multa & acris influxerit, manſeritque acris & glutinoſa, inflammatur ac intumeſcit & collum diſtenditur, atque ſic ad aurem progreditur, & ſi quidem in utrãq; partem proceſſerit, utraq; auris: ſin ad alteram, altera tantum ægrotat. Si autem pituitoſa, & multa ac lenta fuerit fluxio, etiam ſic inflammatur. & inflammatio quum ſtabilis humor exiſtat, ſtrumas peſsimum colli morbum generat. In alas autem etiam tunc quid confluit. Sed ubi copioſi fuerint acres & ſeroſi humores, etiam ſic in ipſis tubercula producuntur. Sed & in inguinibus glandula à partibus ſuprà ſitis humiditatem trahet, ſed ubi multitudo eius occupauerit, inguina intumeſcunt, & ſuppurantur ac inflammantur, ſimiliter ut alæ ac collum. Atque hæc ſanè tum bona, tum mala glandulæ exhibere uidentur. & de his quidem hæc ſuffecerint. Porrò inteſtina multam ſatietatem ex cibis ac potibus habent, & præterea humiditatem ſub cuticula habent. Sed & hæc tota reflectitur ac conſumitur in glandulas, ſimiliter uelut ſuperior. Morbos autem non facit ferè, quemadmodum in articulis contingit. Frequentes enim glandulæ & expaſſæ, ac non cauæ ſunt, & altera alterius multitudine non multum fruitur, & aliàs ſi qua etiam plus habere uelit, copiam eius habere non poteſt, Sed quod in paucas ac ſingulas confluit in articulis, id in multas hic diuiditur, & æqualitas ipſis exiſtit.

Caput etiam ipſum glandulas habet, cerebrum nimirum ſimile glandulæ. Eſt enim cerebrum album ac friabile, quemadmodum etiam glandulæ. Et ob id in commoditatem capitis glandulas facit, & per relatas à me cerebrum auxilium ferens humiditatem aufert, & in extremitates foras ablegat, per fluxiones ex magna parte. Maius autem eſt cerebrum quàm aliæ glandulæ, & ca-

pilli etiam maiores quàm alij pili. Maius enim eſt cerebrum, & in amplo ſpacio in capite ſitum eſt. Facit autem morbos & minores, & maiores, quàm aliæ glandulæ. facit autem quum in infernas corporis partes redundantiam ac ſuperfluitatem ſuam ablegarit. Fluxiones porrò de capite uſq; ad ſecretionē contingunt, per aures ſecundū naturam, per oculos, per nares, atq; hæ tres ſunt, & aliæ per palatū in guttur, & in gulam, & alia per uenas in medullam ſpinalem, & in ſanguinem. Quæ omnes ſeptē numero exiſtunt, hæ fluxiones cerebri ſordes ac purgamēta diſcedentes exiſtūt, & ſi nō diſceſſerint, morbus ipſi inde oboritur. Sic autē & reliquo corpori aliqui morbi accedūt, ſi intrò abierint ac diſceſſerint hæ fluxiones, & nō foras. Et rurſus turbatio multa oboritur, ſi hianter ac affatim attrahat, & acrem quidem fluxionē cerebrum demittat, quæ influxiones corrodit & exulcerat. Et ſi id quod cerebro influit copioſum fuerit, fluxio deſcendens nō deſinet, donec multitudinē influentis exhauſerit atq; ſic id quod influit foras demittēs, & aliud ſuſcipiens, ac ſemper in conſimili ſtatu conſiſtens, & humores trahit, & morbos facit. Ambo autem magno tædio ac moleſtia naturā frangunt, quæ ſi fuerit affecta, doloroſa afflictio exiſtit. Affectiones enim naturæ ſunt prædictæ fluxiones, & multitudinē moleſte ferunt, & morſum ac roſionē perceptāt, ex eo quod præter rationē & non conſuetum exiſtit. Cerebrū autem cladem perfert, etiā ipſum nō ſanum exiſtēs, ſed ſi quidē rodatur, turbationē multam ſuſtinet, & mens deſipit, & cerebrū conuellit ac diſtrahit totū hominē, qui in ſeipſo uocem nō edit, ac ſuffocatur, & hæc affectio ſideratio, ac græce apoplexia appellatur. Aliquādo uero acris quidē non eſt fluxio, ſed copioſa in cerebrū irruens, ipſum affligit, & mens perturbatur, & homo circū ambulat, aliena cogitans, & aliena uidens, perferens morbi mores, uiſis, riſu, & peregrinis imaginationibus. Alia fluxio ad oculos ophthalmia græcis, latine lippitudo appellatur, & oculi in ipſa intumeſcūt. Si uero ad nares defluxio fiat, arrodūtur nares, & nihil aliud graue accedit, nam uiæ ipſarū amplæ ſunt, & ſibi auxiliari poſſunt, inſuperq; non compactum eſt quod ab ipſis diſcedit. At uero aures intortus quidē meatus & anguſtus, cerebrū autē prope ipſum ipſis auribus apprimitur. Aegrotās uero hoc morbo, plurima excernit. & auris à frequēti fluxione per tempus uexatur, & pus graueolens effluit. Sic etiam fluxiones ad oculos foris conſpicuæ ſunt, & nō lethales in totū. Si uero fluxio retrò proceſſerit per palatū, & in uentrē pituita peruenerit, fluunt quidem horum uentres, non autem ægrotant. Si uero inferne maneat pituita, affectiones uoluuloſæ fiunt diuturnæ. Alijs autem ſi per palatum in guttur multa fluxio contingat, ut plurimū morbi tabis oriuntur, replentur enim pulmones pituita, atq; ea ipſa pus fit, id quod pulmones exedit, & ægroti non facile ſuperſtites manent, & mens medici ſi bonus & prudens eſt, ut plurimū cauſſam intelligit. Alius morbus oritur ex defluxione capitis per uenas in ſpinalem medullam. Inde autem in ſacrum os impetū facit, quo medulla ipſa fluxionem perducit, & in coxendicū acetabula ſiue iuncturas deponit. & ſi tabem fecerit, homo marceſcit, atq; hoc modo contabeſcit, & uiuere non expetit. Statim enim ſcapulæ dolent, amboq; pedes ac crura conſequuntur, & ſemper tandem pereunt multo tempore curati. atque ſic defloreſcit homo ac moritur.

Hæc mihi de fluxionibus capitis dicta ſunt. Sūt autem affectiones cerebri,

etiam

etiam alij morbi, Deliria, inſaniæ, omnia periculoſa, & ægrotat cerebrũ, & aliæ glandulę. Habet enim & dolorem, & alius congreſſus corporis hic contingit, Quin & glandulæ in pectoribus mammæ appellantur, & attollũtur ac lac faciunt, aliquibus uero lac non faciunt. Et faciũt quidem lac mulieres, uiri uero nõ faciunt. Mulieribus enim rara eſt glandularum natura, quemadmodũ etiam reliquum corpus rarũ habent, & alimentũ quod in ſe trahunt, in lac permutant. Et ab utero accedit ad mammas, quod poſt partũ puero ceſſurum eſt in alimentum, quod ipſum ſanè exprimit ac ſurſum mittit omẽtum, ad ſupernas partes ab ipſo fœtu coarctatũ. Verum maribus locorũ anguſtia, & corporis inſuper denſitas conducit ad hoc, ut glandulæ nõ ſint magnæ. Mas enim plenus eſt, & uelut pallium denſus, tum ad uiſum, tum ad tactum. fœmina uero rara & laxa, & uelut fluida, tum ad uiſum, tum ad tactum. Quare humiditatem nõ remittit id quod eſt rarum & molle. Mas autẽ non amplius quid eius ſuſceperit, quũ denſus exiſtat ac cohærẽs & cõpactus, ſed & labor corpus ipſius corroborat, ut non ſit locus ubi redundantia ac ſuperfluitates recipiat. Atq; hoc modo cogit ac cõcludit hæc ratio, & pectora, & mammas, & reliquũ corpus mulieribus laxa ac mollia eſſe, tum ob ociũ ac ſegniciem, tum ob alia prædicta. Viris autẽ uice uerſa. Porrò faciunt etiã mammæ tubercula ac inflãmationes, lac ipſum putrefacientes. Cõmoda aũt habent ſuperiorib. ſimilia, & reliqui corporis redundantiam auferunt: teſtimoniũ abunde præbent mulieres, quibus morbus, aut alia quædam calamitas mammas adimit. Nam et uox ipſarũ aſpera redditur, & humores in gulam feruntur, & multo ſputo uexãtur, & caput dolent, & ab his ægrotãt. Lac enim proficiſcẽs ac influens ab utero, quemadmodũ etiam antea in ſuperna uaſa tranſibat, quum propria uaſa non habeat, nec reperiat, utpotè ipſis per mammarũ ademptionem priuatũ, in principales corporis partes incurrit, cor uidelicet ac pulmonem, atq; ſic ſuffocantur.

HIPPOCRATIS COI LIBER
DE OSSIVM NATVRA MOCHLICVS, id eſt uectiarius, Iano Cornario Medico Phyſico interprete.

OSSIVM natura hæc eſt. Digitorũ quidem oſſa ac articuli ſimplicia ſunt. Manus autẽ & pedis multa alia, alio modo coarticulata. Maxima uero ſuprema parte. Calcanei uero unũ, uelut extra apparet. Ad ipſum autem poſteriores tendines tendunt. Tibiæ uero duo ſunt, quæ ſuperne ac inferne cohærẽt. Iuxta medium uero diſtant. Paruũ eſt quod extrinſecus eſt, iuxta paruũ digitum paulo tenuius. Plurimũ autem hac parte diſtant, & minore momento iuxta genu: & tendo ex ipſo enaſcitur, qui circa poplitem foris eſt. Habẽt aũt inferne cõmunem appendicem, ad quam pes mouetur. Aliã uero ſuperne habent appẽdicem, in qua femoris articulus mouetur ſimpliciter, & expedite in longitudinẽ, ſpecie nodoſa, patellã habẽs. Ipſum aũt femur foras, & in anteriore parte incuruũ eſt. Caput aũt eius appẽdix eſt rotũda, ex qua neruus, qui in coxæ acetabulo eſt, naſcitur. Subobliquus aũt etiã hic

Coxo os.

annexus eſt,minus uero quàm brachiū. Coxa uero magno uerticulo, quod iuxta os ſacrum eſt, ex ligamento chartilagineo ac neruoſo adhæret. Spina uero à ſacro oſſe, uſq; ad magnū uerticulū gibboſa eſt, & ueſica, & genitura,& recti inteſtini pars inclinata,in hac parte eſt. Inde uero uſq; quo ad ſeptum tranſuerſum peruenit,in directum repanda eſt. & muſculi lumbares hac parte exiſtunt. Hinc uero uſq; ad magnum uerticulū,quod ſupra ſupernas humeri partes eſt, è directo gibboſa eſt. Immo magis eſſe uidetur quàm eſt. Nam poſteriores oſſium propagines hac parte altiſsimæ ſunt. Ceruicis autē articulus repādus eſt. Verticula uero intrinſecus inter ſe æqualia ſunt:ab externis autem chartilaginibus ac neruis continentur. Coarticulatio uero ipſorū in poſteriore medullæ ſpinalis parte eſt. A poſteriore autem parte exortū acutum habent,qui appendicem habet chartilaginoſam, unde neruorū propago prona fertur: quemadmodum etiam muſculi à ceruice ad lumbos adnaſcuntur,coſtarū ac ſpinæ medium explentes. Coſtæ uero iuxta diſcriminationes uerticulorū, neruo annexæ ſunt,à ceruice uſq; ad lumbos intrinſecus. Ab anteriore autem parte, iuxta pectus, laxam ac mollem ſummam partem habētes, ſpecie præ cunctis animalibus maxime obtorta. Hac enim parte anguſtiſsimā molem homo habet. Qua uero parte coſtæ non ſunt,exortus obliquus,breuis & latus,ad ſingula uerticula neruo annexus eſt. At uero pectus cohærēs ipſum ſibiipſi,diſcriminationes habet obliquas,qua parte coſtæ annexæ ſunt.laxum autē eſt & chartilagineum:clauiculæ uero rotūdæ ſunt ad anteriorē partem,ad pectus quidem breues motus habentes,ad ſummū uero humerum frequentiores. Summus autem humerus ex ſcapulis naſcitur,in pleriſq; diſsimiliter. Scapula ad ſpinam chartilaginea eſt,reliqua parte laxa,inæqualem partem foras habens. ceruicem uero & acetabulum habet chartilagineum,ex quo coſtæ motum habent. Facile autem ut inter oſſa exoluitur, brachio excepto. Huius autē caput ex neruo ex acetabulo dependet, chartilaginis laxæ rotūdam appendicem habens. Ipſum uero brachium incuruū foras, & anteriore parte obliquum, non rectum eſt ad acetabulū. Pars uero ad cubiti gibbum lata eſt, & nodoſa, & repagulo ſimilis, & ſolida, poſteriore parte caua, in qua cornix ineſt ex cubito, quū manus fuerit extēta. Ad hanc etiam torpidus neruus,qui ex cubiti oſsium diſcriminatione media enaſcitur,perficitur ac terminatur. Oſſa manus uiginti ſeptē ſunt. pedis uiginti quatuor. Colli uſq; ad magnū uerticulum ſeptem. lumbi quinq;. ſpinæ uiginti. capitis unà cum oculorū oſsibus octo. In uniuerſum nonaginta unum,cum unguibus uero centū ac undecim. Cæterū ut nos ipſi ex hominis oſsibus didicimus,uerticula ſupra clauiculam unà cū magno ſeptem ſunt. Iuxta coſtas autem tot quot coſtæ ſunt,duodecim uidelicet. Iuxta laterū mollitudinem uero forinſecus ubi coxēdices,in lumbo quinq;. Semen porrò uelut fauus ab utraq; ueſicæ parte eſt. Ex ipſis autem rhenibus uenæ ab utraq; meatus urinæ parte,in pudendū tendunt. Potus per fauces ac gulam:larynx enim qui caput arteriæ eſt,in pulmonem ac arteriam tendit:ab his in ſummam ueſicam. Hepatis extremitates quinq; ſunt. ſuper quarta autem extremitate fel incumbit, quod oſculum ad ſeptū tranſuerſum, & cor,ac pulmonē profert.

Circū cor pellicula eſt. Inteſtina craſſa homo maiora q̃ canis habet,depēdēt aūt ex Meſenterij membrana, quæ Meſocolon hac parte uocatur, Meſocolon

autem

autem ex neruis de ſpina ſub uentrem. Rhenes ex neruis de ſpina. Arteriæ fons cognatus cor eſt. Vena tendit per ſeptum trãſuerſum, hepar, ſplenem, rhenes, ad coxendicem, circa ſuram ad ſummũ pedem. Altera autem ex corde ſub alas, clauiculas, iugula, caput, naſum, frontem, iuxta aures, humeros, dorſum, pectus, uentrem, per cubitum. Aliæ uero per alias ad cubitũ, ad ſummam manum. Neruorũ exortus ab occipitio uſq; ad ſpinam, ad coxendicẽ, in pudenda, in femora, pedes, tibias, in manus. Alij in brachia, partim in carnes, partim ad fibulam, in magnũ digitum, partim ex carnibus in alios digitos. Alij ad ſcapulas, pectus, uentrẽ, oſſa, ligamenta. A pudendo uero ad princeps inteſtinum ac podicem, acetabula coxarũ, partim ſupra femur, partim infra ad genua. Inde alius ad genu extẽtus ad tendinem, pernam, pedes. alius ad fibulam, alius in rhenes. Ipſæ porrò uenæ in utrãq; partẽ bifariã maxime finduntur, partim ab una utriuſq; rhenis parte, partim ab altera: & perforatæ ſunt in rhenes. Habent autẽ cordis formam ipſi rhenes. Nam etiam ipſi uentriculos habent. At uero Rhen cauam ſui partem ad uenas magnas habens ſitus eſt. Vnde enaſcuntur ex ipſo uenæ in ueſicã, qua parte potus trahitur per uenas in rhenes, & per ipſa inteſtina per quæ procedit. Deinde uero uelut per qualum, per rhenes aqua percolatur. Spongiforme enim eſt ipſorũ corpus ad ueſicam, & hic percolatur ac ſecernitur à ſanguine urina, quapropter etiam rubra exiſtit. Neq; enim in rhenes aliæ procedũt uenæ quàm quæ dictę ſunt, neq; eſt alius locus ubi potus colliqueſcat, quantũ ego noui. Venæ circa coſtas tendentes, ſubter unãquanq; coſtam ſunt, non à capite, inferius etiam ab arteria. Arteria quidem igitur ſubtermeans in coſtas diſtribuit. A craſſa uero uena à corde recurrit una in ſiniſtram partem incluſa. Deinde hæc quidẽ per medias uertebras uſq; ad ſummas coſtas meat, non ex æquo diſtribuens coſtis à dextris ac ſiniſtris ramos ac ſegmenta ſua. Alia uero æquos quidem, uerũ ſuperne in dextris finditur. Cæterum iuxta utranq; clauiculam duæ uenæ ſurſum, duæ ſub pectus, partim ad dextras, partim ad ſiniſtras, ramos ſiue ſegmẽta, ſpargunt, illæ quidẽ magis ad ceruicem, duæ uero alteræ magis ad cor, partim ad dextras, partim ad ſiniſtras, ab utraq; parte iuxta coſtas, & ſub ipſis uelut inferiores ſcindũtur, donec recurrenti inferne à corde cõmiſcentur. At uero ſanguiflua uena ab arteria hac, propterea finditur, quod ſublimis hic eſt per cor means. Infra uero coſtas uena ſanguiflua craſſa appellata, uerticulis rurſum ſeipſam ingerit, & hic adhæret, & nõ amplius pendet, uelut ſuperne per hepar means. Eſt autẽ iuxta lumbũ quidem ſuperne arteria, infra autem ſanguiflua, ab hepate per ſeptum trãſuerſum ſublimis ueniens, & ad dextram cordis fertur uſque ad clauiculas ſimplex, præter quàm quantum cum corde cõmunicat, iuxta uaſa quidem in ipſo magis in ſuperficie fiſſa, uerum iuxta uaſa in uentriculo cordis penetrans, poſtea à corde ad ſiniſtrã ſe demittit, et ſimplex ad ſpinã rurſus currit, ad ſuperna quidẽ corporis uſq; ad ſupremas coſtas, & ramos à ſeipſa habet iuxta unãquãq; coſtam extentos iuxta naturã uſq; ad pectoris cõmiſſuram, & in ſiniſtrã, & in dextram, & rectitudo ipſius magis ad uerticulũ eſt, q; arteriæ extẽſio, itemq; uenæ ab hepate uenientis. Ad inferiorem uero cordis partẽ, recta extenſio ab ipſa magis ad uerticulũ eſt, q̃ arteriæ extẽſio altera, quæ iuxta cor et in infernas partes ſepti trãſuerſi ad ſpinã appenſas cõuerſa eſt. Inde uero rami in unãquãq; rectitudinẽ

inferuntur, per oſſa & carnes mutuo tranſeũtes. At uero uenæ craſſæ ſic habent. Ex oculo iuxta ſuperciliũ per dorſum, iuxta pulmonẽ ſub pectore, altera ex dextra in ſiniſtram, altera ex ſiniſtra in dextrã tranſit. & quæ quidem ex ſiniſtra uenit, per hepar in rhenem ac teſticulum deſcendit. Quæ uero ex dextra, in ſplenem & rhenem ac teſtem, his autem oſculũ eſt ipſum pudendum. A dextra uero mamma in ſiniſtram coxendicem, & in crus deſcendit, & rurſus à ſiniſtra in dextram. Oculus uero dexter, ex ſiniſtro uenam ſuſcipit, itemq́ꝫ teſticulus. Iuxta eundem modũ rurſus ſiniſter ex dextro. Craſſiſsimæ porrò uenæ in hũc modum ſe habent. Quatuor paria ſunt in corpore. & aliquæ quidẽ ex ipſis, à capite retrò per ceruicẽ foris iuxta ſpinam ab utraqꝫ parte ad coxendices perueniũt, et ad crura, deinde per tibias ad malleolorũ partes externas, ac in pedes procedunt. Oportet igitur uenæ ſectiones in doloribus in dorſo, ac in coxendicibus, à poplitib. facere & à malleolis forinſecus. Alteræ uero uenæ ex capite iuxta aures per ceruicẽ, ſphagitides, id eſt iugulares appellatæ, intrinſecus iuxta ſpinam, ab utraqꝫ parte iuxta lũbos procedunt in teſtes, & in femora, & per poplites ab interna parte, Deinde per tibias ad malleolos intrinſecus, et ad pedes. Oportet igitur uenæ ſectiones facere ad dolores lumborũ ac teſtiũ, à poplitibus ac malleolis intrinſecus. Tertiæ uenæ ex tẽporibus per ceruicẽ in ſcapulas procedũt, deinde in pulmonẽ deferuntur, & perueniũt altera quidẽ à dextris in ſiniſtras ſub mammam, in ſplenem & in rhenem. Altera uero à ſiniſtris in dextras ex pulmone ſub mãmam in hepar & in rhenem. deſinũt autem ambæ hæ in inteſtinũ rectum ac podicem. Quartæ autẽ uenæ ab anteriore capitis parte ac oculis, ſub ceruicẽ & ſub clauiculas procedunt. Deinde à brachijs ſuperne ſub curuaturas, poſtea per cubitos, ad manuũ iuncturas ac digitos. Poſtea rurſus à digitis, per manuũ pectora, hoc eſt uolas, & per cubitos in curuaturas, & per brachiorũ infernam partẽ ad alas, & ex coſtis ſuperne, altera quidem in ſplenem procedit, altera in hepar, deinde ſupra uentrẽ ambæ in pudendum deſinunt. Et craſſæ quidem uenæ hoc modo ſe habent. Sunt autem & à uentre uenæ per corpus multæ & omnigenæ, per quas alimẽtum corpori uenit, procedunt autem & à craſsis uenis in uẽtrem ac reliquum corpus, & ab extremis, & ab intimis, & inter ſe mutuo diſtribuũt, internæ foras, externæ intro. Venæ igitur ſectiones facere oportet iuxta hos modos. Operamq́ꝫ dare oportet, ut q̃ꝫ longiſsime à locis, ubi dolores fieri ſolent ac ſanguis colligi, ſecemus. Sic enim minime mutatio magna de repente fiet, & cõſuetudinẽ tranſtuleris, ut ne amplius in eundem locum colligatur. Cæterum Hepatitis uena in lumbo uſqꝫ ad magnum uerticulũ, inferne etiam uerticulis ſe ingerit, inde ſublimis eleuata per hepar, & per ſeptum tranſuerſum in cor: & hæc quidem recta ad clauiculas procedit. Inde uero aliæ quidem ad collum, aliæ ad ſcapulas, aliæ deorſum reflexæ iuxta uerticula ac coſtas declinant, à ſiniſtris quidem una prope clauiculas, ex dextris autem in quendam ipſarum locum. Alia uero utrinqꝫ deflexa. Alia paulo inferius deflexa, ubi quidẽ illa deficit, coſtis ſe ingerit, donec ad uenam in ipſum cor acceſſerit ad ſiniſtras deflexa. Infra autem decuruata ad uertebras deſcẽdit donec perueniat, & inde incipit eleuari, ingerens ſe coſtis reliquis omnibus, & hinc atqꝫ hinc ramos iuxta ſingulas ſpargens quum una exiſtat, à corde quidem in locum quendam in ſiniſtris magis exiſtens, de-

inde

inde infra arteriam,donec cõſumatur & perueniat eò,ubi hepatitis eleuata eſt. priuſquã aũt eò uenit,iuxta extremas duas coſtas bifida fit, & altera pars hinc, altera inde ad uertebras progreſſa cõſumitur. Altera uero recta à corde ad clauiculas tendens, ſupra arteriã eſt, & ab hac (quemadmodũ & ea quæ iuxta lumbum infra arteriam eſt) in hepar exilit, partim in portas, & extremitatẽ, partim in reliquum cõſequenter procedit paulo infra ſeptum trãſuerſum. Septum autem tranſuerſum hepati adnatum eſt,ut nõ facile ſeparari poſsit. Duplices autem uenæ à clauiculis,alteræ hinc,alteræ inde,ſub pectus ad pubẽ ac pectinem tendunt, quò uero inde,nondũ noui. Septum uero tranſuerſum iuxta uerticulum infra coſtas,ea parte qua rhen ex arteria cõſurgit, Arteriæ uero ex rhene oriuntur, hinc & hinc ab arteria neruum habentes.Et hac parte in recurrente à corde hepatitis deſinit. Ab hepatitide uero per ſeptum trãſuerſum maximæ duæ,altera hinc,altera inde ſublimes feruntur. Multifidæ aũt per ſeptum ſunt, & circum ipſum innaſcũtur. Verum ſupra ſeptum hæ magis conſpicuæ ſunt.

Duo autem craſsi nerui,à cerebro ſub os magni uerticuli ſuperne, & magis ad gulam,ab utraq; arteriæ parte uterq; progrediens, inter ſe committũtur, ut uni ſimiles exiſtant,Deinde uerticula ac ſeptum tranſuerſum hic ſunt ubi deſinunt.Et quidam dubij,ad hepar & ſplenem ab hac ſocietate tẽdere ipſos putauerunt.Alius neruus utrinq; ex uerticulis iuxta clauiculam ad ſpinam tẽdit,ex obliquo uerticulorũ,& ſe in coſtas ingerit: atq; hi quemadmodũ uenæ per ſeptum tranſuerſum ad meſenteriũ mihi tendere uidentur.ubi autẽ hæ deficiũt, rurſus hinc ubi ſeptum exoritur,ab eo cõtinui ac cohærentes exiſtentes,iuxta medium infra arteriam,de cætero ad uerticula ſe ingerũt quemadmodũ uenæ, donec totum ſacrũ os pergreſsi cõſumuntur. Oſſa corpori ſtabilitatẽ,& rectitudinem,ac ſpeciem exhibẽt. Nerui flexionem & cõtractionem ac diſtentionem. Carnes & cutis omnium colligationẽ ac conſtructionem. Venæ per corpus diffuſæ ſpiritum & fluxum ac motũ exhibent,ab una multæ germinantes.atq; hæc una unde oriatur,& ubi deſinat,non ſcio, Circulo enim facto principium non inuenitur. Cæterũ rami ac germina ipſius unde pendeant,& qua parte corporis deſinant,& quid una his cõſentit,& in quibus locis corporis extentæ ſunt,ego declarabo. Circa caput iuxta medium ex obliquo circũſita eſt uena lata & tenuis,non multi ſanguinis,In cerebrum enim iuxta cõmiſſuras multæ tenues uenulæ radices egerunt,& circum totũ caput extẽtæ ſunt, uſq; ad frontem ac tempora. Ipſa autẽ in rectum extẽditur retro caput forinſecus iuxta ſpinæ cutem, inde uero circa externã ac internã uenam ex his quæ in iugulis ſunt demittitur. Vltra aures aũt ſubfiſſa à gena forinſecus tẽdit craſſa. Ab hac in linguam multæ & tenues procedũt,excepta ea quæ ſub linguã & ſub maxillares dentes fertur.Ipſa autẽ craſſa per clauiculam deſcẽdit ſub ſcapulas: & hac parte ab ipſa germinat per neruũ ſubter ſummam humeri partem ſiue cuticulã, Vena humeralis appellata. Ipſa aũt ſanguiflua eſt & ſanguine plena, & ægre curatur, ſi rũpatur aut cõuellatur. Ab altera enim parte neruus latus ipſam ambit,ab altera chartilago,mediũ uero locum ipſa tenet, & pellicula ſpumoſa. Quũ igitur locus non ſit carnoſus,facile rũpitur, & carnẽ circũ naſci non contingit. & ſi ſanguis in hãc partem ſubtercurrat,nactus ſpacioſum locũ non diſcedit,ſed induratur, Induratus autẽ morbum & dolorem exhibet. Atq; hæc

quidem finit ubi prius dixi. Illa uero ſub ſcapulas germina emittit ſub mãmas denſarum & tenuium ac uarie implicatarũ inter ſe uenularũ, & per humeralem uenam, prætergrediẽs chartilaginẽ, ipſam ſubter ſubattingens ad brachiũ tendit, muſculum in ſiniſtra habẽs. Dextra autem ipſa finditur circa humerum, & cubiti ſupernam partẽ. Inde uero cubitum utrunq; penetrãs, poſtea manus iuncturam, inde autem defluens per totam manum uarie uagans radices agit.

Vena Magna

Cæterum principalis uena iuxta ſpinam ſparſa, per dorſum, & iugulum, ac guttur, in cor inſeritur, & de ſeipſa uenam magnã multorũ oſculorum in corde producit, inde uero in os procedens fiſtulam facit, quæ ſanè arteria appellatur, per pulmonem tranſiens, pauci ſanguinis ac multi ſpiritus exiſtẽs. Propter ſpacioſitatem enim ac raritatẽ uiſceris, multis locis per pulmonẽ deriuatur, cætera uero chartilaginoſa facta eſt. Quapropter ſanè etiam ſi quid in has uias pulmonis delatũ fuerit ex inſuetis, uel in potu, uel in ſpiritus ac ſanguinis trãſitu, utpote uenis talibus exiſtentibus, & uiſcere ſpongiformi, ac multũ humorem ſuſcipere potente, & ſurſum procedente: tum humorũ ingreſſorũ lex conſtituta eſt, tum ſanguis amplius per has uenas non multus cõtinetur, neq; multum conſtringitur, & non cito procedens, illabentia nõ educit. Ipſis autẽ non ſubeductis, ſed intus manẽtibus, calloſa cõcreſcit duricies. Sic autem deſtruitur alimenti acceſsio ac ingeſtio, quum hac parte arteriæ capitis acceſſus ad externas partes exiſtat. Interceptis uero trãſitib. per calloſam duriciem, uelocitas ac difficultas ſpirãdi oboritur, quum neq; emittere neq; attrahere ſpiritum facile poſſint. Ex huiuſmodi autẽ tales morbi fiunt, uelut ſunt anhelationes, & tabes ſicca. Si uero humor amplior in ipſis conſiſtens præualuerit, ut craſſefactus ſpiſſari non poſsit, & pulmonẽ putrem facit, & uicinas ipſi partes, fiuntq; ſuppurati ac tabidi. Fiunt autem hi morbi etiam ob alias cauſſas. Inde porrò hæc uena pulmonem occupat, & per extremitates duas magnas intrò conuerſas, ſub ſeptum tranſuerſum extenta eſt ad ſpinam, alba ac neruoſa, uenulas per reliquum condenſatũ corpus ſpargẽs. hinc autẽ per uerticula denſis uenulis in ſpinalem medullã inſeritur, ac inſtar hederæ implicatur. Et aliæ quidẽ uenæ in corpus diſtributæ ex omnib. partibus ad ſpinam tẽdentes, unaquæq; quod tenuiſsimũ ac ſinceriſsimũ eſt colligens huc ductat. Hæc uero uelut præſes impoſita per demiſſas plicationes in idem cogit. Inde uero etiam in rhenes radices agit, tenuibus ac fibroſis uenulis iuxta ſpuriã coſtam. hinc aũt tendens condenſatur, poſteaq; etiã neruoſa fit ad princeps inteſtinũ ac podicẽ, cõprimẽſq; muſculos adſtrictorios ipſi inſeritur. In ueſicam etiam, & teſtes, ac adſtites radices agit, multiplicibus implicatis tenuibusq; ac ſolidis & fibroſis uenis. Inde uero craſſiſsima ac rectiſsima ipſius pars rurſus conuerſa in caulem tranſit, hoc eſt pudendum. In reflexu autẽ in illa ipſa adaptatur. Et per pectinem ſupra ſubter cutem uentris & ipſius uenæ, procedunt uenæ ad eas quæ deorſum tendũt, quæ in ſeipſas mutuo deriuãtur. Penetrant autẽ & per pudendũ uenæ craſſæ, & tenues, & denſæ, & curuæ. At uero in fœminis illa ipſa in uteros tendit, & in ueſicam ac urinæ meatũ. hinc autẽ rectà procedit, & mulieribus quidem circa uteros pendet, maſculis uero circa teſtes diſſeminatur. Ob hanc autem naturam ipſa uena etiam plurima fœcunda ac genitalia concipit. A plurimis enim ac ſinceriſsimis partibus cõnutrita, paucíq; ſanguinis exiſtens ac caua, &

denſa

denſa inſtar nerui,ac ſpiritu referta,intentaq; à pudẽdo,demiſſas ad ſpinam ue nulas cogit:hæ uero uelut cucurbita medicinali in ſeipſas coactæ, omnia in ſupernam uenam emittunt. Confluit autẽ & ex alijs corporis partibus in hãc, uerum multo maxima pars uelut dictum eſt, de medulla hac colligitur. {Voluptas uero accedit,uena hac genitura expleta, Quum igitur ſoleat reliquo tempore modici ſanguinis ac multi ſpiritus eſſe, repleta & calfacta & ſemine deorſum confluente,ea quæ in ſeipſa habet cõſtringit. Spiritus autẽ in ipſa exiſtẽs, & præſens uiolentia,& caliditas,& uenarũ undiquaq; cõcitatio,titillationẽ inducit. Illa autẽ quæ à ſeipſa germinauit,per dorſum & iugulum iuxta ſpinam ſparſa,multis uenulis coſtas intertexit, & uerticula per carnes alternatim condenſat,ut & probe nutrita & ſanguine plena exiſtat. Ipſa autẽ iuxta coxẽdicem ac nates meat,per muſculũ ſub femore ſubmerſa,à natibus uero iuxta acetabulum femoris iuxta caput in uenam perforata eſt, quæ femori reſpirationẽ exhibet,trans femur autẽ iuxta flexurã ad genu. Alteram uero iuxta inguina demittit frequẽtibus radicibus,& ægre tranſeuntẽ. Hæc uero per muſculum tendens,& circa genu diſſeminatur,& per oſsis tibialis ſummitatẽ uenam de ſe in fiſtulam cauat,quæ medullam nutrit,& deriuatur per infimam tibiam,iuxta pedis illigationẽ ac connexionẽ. Ipſa autẽ per patellam genu ad interna per tibiæ muſculum ſubmerſa extenditur,& per malleolũ implicatur, intus craſſa & ſanguine plena,atq; hic circa malleolũ,et tendinẽ,uenas ægre cognobiles producit ac inuoluit. Ipſa uero infra ad pedẽ,ſub ſummũ pedem decurrit,et hic ſe implectens,et in magnũ digitum innitens,duplam ſanguine refertã uenam ſuperne ſub cutem ex ſummo pede reflectit,et apparet ſanè craſſefacta iuxta externã malleoli partem,ac ſurſum ſpargitur iuxta oppoſitum tibiæ radiũ. Iuxta ſuram autem uelut fundam facit. Inde extenditur iuxta internam genu partem. Immittit etiam patellæ uenas,et iuxta internam patellæ partẽ quæ caua eſt,uenam implicat,quã ſi quis doleat,celerrime bilioſum ſeroſum ac ſanioſum humorẽ colligit. procedit autẽ ipſa iuxta [illegible]ternã genu cauitatẽ. Diſtribuit etiam de ſe in poplites multas implicatas uena[illegible]uæ inde tendentes iuxta neruos ſub femore, radices agunt in teſtes,& in r[illegible] inteſtinũ ac podicem, et circa os ſacrum attenuatæ unitæ circũtenduntur[illegible]ero procedens iuxta internã genu cauitatem,ſurſum iuxta internã femor[illegible]rtẽ,in inguen tranſit,et per coxẽdicẽ ultra ad ſpinã et lumbũ foras ueniens,craſſa et lata ac ſanguine plena ſurſum porrigitur ad hepar,et ubi bifidam produxit ſanguine referam uenam, dextrã hepatis extremitatẽ,ad rhenem occupat, Rurſus uero ſubter hepar diſperſa in uenam craſſam finditur. Fiſſa uero in craſsitudinẽ hepatis inſeritur, et altera quidem ipſius pars in ſuperficie uiſceris extat,in qua etiã eſt fel, habetq; multas radices inſtar cirrorum ac plicationũ per hepar diſperſas. altera uerò pars per internas ipſius partes deriuatur. Duæ autẽ uenæ inter duas latas extremitates explicantur, et una quidem per uertices ac cutem penetrans ex umbilico effertur. Altera uero premens ſpinam,in rhenem,ac ueſicam,et pudendũ,uelut ancoris iactis inſeritur. Verũ ex coxendice incipiens aſcẽdere ad pubem, multas uagabundas producit uenas,et coſtas ac uerticula ad ſpinam illigat, & propagines ſuas multipliciter per uenas trãſmittit,et inteſtina ac uentrẽ inuoluit. Et aliæ quidẽ à pube ad mãmas,et ſupra mentũ,et ſummos humeros exporrectæ

Voluptas in coitu unde accedat.

diuagantur. Alia uero procedens iuxta craſsitudinē hepatis,ubi fel in fiſtulam coegit,ſurſum ſub ſpinam diſpergitur,per ſeptum tranſuerſum itinere facto.

Cæterum uena ex ſiniſtris partibus,in reliquis quidem iuxta eandem naturam,uelut ea quæ in dextris, radices agit. Verū ex ſiniſtris emergens in hepar non ſe ingerit,ſed in ſplenem inſeritur,iuxta caput quod in craſsitudine ipſius cōſiſtit.Inde uero internas ſplenis partes ſubit, ipſasq; uenulis ſanguinolentis inſtar aranearū telæ intertexit. Hic uero totus ex omento eleuatur, uenulis ex ſeipſo ſanguine plenum ipſum reddens. Quæ uero à capite ſplenis ad ſpinam accedunt,per ſeptum tranſuerſum penetrant.Inde uero ſurſum & dextra & ſiniſtra ſub pulmonem extēduntur.Quæ aūt ſanguine plenæ ſunt,ſub ipſum & in ipſum corriuantur.Quæ uero pauci ſanguinis & tenues à pulmone intrinſecus procedentes,qui natura rarus exiſtit,utpote ab ipſo emulctæ,in cor frenantur circa auriculas ipſius,& in cauitates internas diffluūt.Ingerunt aūt & priores in ipſum. Etenim in anguſtia tranſitus ſitū eſt, uelut ex omni corpore habenas habens. Quapropter ex omni corpore maxime circa thoracem ſenſus exiſtit.Colorum quoq; mutationes corde adſtringente uenas ac laxante fiunt. Laxante quidem igitur rubicundi colores fiunt, & bene colorati ac pellucidi, conſtringente uero, uirides cum pallore & liuidi. Verum tales euariant iuxta præſentes in unoquoq; colores.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE LOCIS IN HOMINE, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

MIHI quidem uidetur principiū corporis nullum eſſe, ſed omnia ſimiliter principiū, & omnia finis. Circulo enim ſcripto principium non reperitur. Similiter etiam morborū in toto corpore. Quod enim ſiccius eſt, morbos magis recipere, ac magis dolere, à natura ſol[illegible] humidū uero minus. Morbus enim qui in ſicco eſt,ſta[illegible] & non ceſſat. Qui uero in humido,diffluit, & aliàs a[illegible] corporis partē occupat, & ſemper tranſmigrans requiem facit,& citius q[illegible] ſedatur, utpote non ſtabilitus. Corporis aūt ſingulæ partes altera alteri,ubi hinc aut illinc proceſſerit, morbū ſtatim facit,uēter capiti,caput carnibus ac uētri,& reliquæ omnes iuxta eādem rationē, quemadmodū uenter capiti,& caput carnibus ac uētri. Etenim quum uēter egeſtionē moderatā non fecerit, & in ipſum cibus ingeratur, humiditate ciborū ingeſtorum corpus irrigat. Ipſa autē humiditas à uentre obſtructa, aceruatim ad caput uiam facit, & ubi ad caput peruenerit, à uaſis in capite nō recepta,fluit quocūq; cōtigerit,& circū circa caput,& in cerebrum per os tenue,& partim quidem os ipſum ſubit, partim uero circum cerebrū per os tenue. Et ſi quidem in uentrē rurſus peruenerit,uentri morbū inducit. Si uero ad aliam aliquam partē incubuerit, illi ipſi morbū facit, Ita etiā reliquæ partes altera alteri morbum inducit, & optimū fuerit ſic curare ægrotas per has quæ morbos faciūt. Sic enim ꝙ optime principiū ægrotantis quis ſanauerit. Corpus porrò ipſum ſibiipſi idem ac ſimile eſt, & ex iiſdem cōpoſitum eſt. Similiter aūt habet

bet

bet & paruas & magnas partes, itemq; infernas ac ſupernas. Et ſi quis minimā corporis partem acceptam male afficere uelit, totum corpus affectionē ſentiet, qualiſcūq; tandem ea fuerit: propterea quòd minima corporis pars omnia habet quæcūq; & maxima. Inſuper quicquid tandem minima pars pertulerit, ad gentilitatem refert ac trāsfert, unaquæq; ad ſuam, ſiue bonū ſiue malum id fuerit. & propterea corpus & dolet, & lætatur, cum minima gēte, quia in minima omnes inſunt partes, & hæ ad gentiles ſibijpſis ſingula transferunt, & omnia denunciant. ¶ Cæterum natura corporis, principiū ſermonis in arte medica, primum perforata eſt qua parte audimus. Etenim uacua circū circa aures, non aliud inaudiunt q̃ ſtrepitū & clamorē, Quicquid autē per membranā in cerebrum peruenerit, id liquido & clare auditur. Ob id etiā foramē ſolum per membranam circū cerebrum extentā eſt, In nares autem nō ineſt foramen, uerū mollis laxitas uelut ſpongia & propterea per longiorē diſtantiam audit q̃ olfacit, odor enim ab olfactu lōge diſpergitur. ¶ Et in oculos uenulæ tenues ad uiſum ex cerebro per ambientem membranā feruntur. Hæ autē uenulæ uiſum alunt humore de cerebro puriſsimo, qui etiam in oculis apparet. Eædem uenæ etiam uiſum extinguunt, ubi fuerint reſiccatæ. ¶ Membranæ autē tres ſunt quæ oculos cuſtodiunt. Superna quidem craſsior, media tenuior, tertia tenuis, quæ humorem conſeruat. Ex his ſuperna & craſſiſsima ſi lædatur ac mutiletur morbos facit. Media uero etiam ipſa periculoſa eſt, & ubi rupta fuerit prominet foras, uelut ueſica. Tertia autē tenuiſsima omnino periculoſa eſt, quæ humorem conſeruat. ¶ Membranæ cerebri duæ ſunt. altera ſuperna craſsior, altera tenuis cerebrum attingens, non amplius eadem permanens, poſtquā fuerit uulnerata. Venæ aūt tranſeunt ad uerticem per carnē uenientes ad oſsiculum. feruntur & per carnem duæ ex uertice rectà, qua parte ſupercilia claudūtur, & deſinūt ad angulos oculorū. Vna autem à uertice ad naſum fertur, & in utrāq; naſi chartilaginem finditur. Aliæ uero duæ uenæ iuxta tempora feruntur, in medio temporū & aurium, quæ premūt oculos, & ſemper pulſant, Solæ enim hæ ex uenis ſanguine non rigantur, ſed auertitur ex ipſis ſanguis. Qui autem auertitur influenti occurrit, & quiquidem auertitur uolens diſcedere, qui uero ſuperne influit uolens infra procedere, hic impelluntur ac diffunduntur ac mutuo circūagitantur, & pulſum uenis exhibēt. ¶ Viſus humore de cerebro nutritur, quū autem quid eius de uenis acceperit, fluxione turbatur, & humor ipſe non apparet, & ob oculos moueri ipſi uidentur aliquando uelut auicularum imagines, aliquando uelut lentes nigræ, & nihil exacte iuxta rei ueritatē uidere poteſt. Aliæ duæ uenæ in medio auriū & aliarū uenarum, quæ feruntur ad aures, & premunt aures. ¶ Aliæ duæ uenæ ex oſsis cōcluſione in aures feruntur. Quædam uero infra ad corpus conuertuntur; duæ quidem uenæ iuxta tendines colli feruntur & iuxta uerticula, & deſinunt in rhenes, hæ autem etiam in teſtes penetrant, & quum hæ affectæ fuerint homo ſanguinem mingit.

Aliæ duæ uenæ à uertice ad humeros feruntur, & ſanè humerales uocantur. Aliæ duæ uenæ à uertice, iuxta aures, ab anteriore colli parte utrinq; ad cauam appellatam uenam feruntur. Caua autem uena finitur quidem uelut gula, conſiſtit autē inter gulam & guttur ſiue arteriam, ferturq; per ſeptū tranſuerſum & per cor, & inter ſeptum, & finditur ad inguina, & ad femora intrò,

& diſparationes in femorib. facit, & ad tibias intus fertur ad malleolos. Hæ & infœcũdum faciunt hominẽ, quũ fuerint ſectæ, & in magnos digitos deſinũt.

Ex caua autẽ uena producitur quædam in ſiniſtrã manum, fertur aũt ſubter ſplenem ad ſiniſtri lateris mollitudinẽ, unde ſplen propagatur, per omentũ, & finem ſortitur ad thoracẽ. Producitur autẽ iuxta ſeptum, & cũ humerali cõmittitur ſubter cubiti articulũ. atq; hæc ſplenis gratia ſecatur. Alia etiam ad dextram manũ eodem modo à caua producitur. Cõmunicant autem omnes uenæ, & cõfluunt inter ſe mutuo, & aliæ quidem ſibiipſis per ſe committũtur ac coincidunt, aliæ uero per uenulas à uenis extentas. Quæ autẽ carnes nutriunt, ea parte inter ſe cõfluunt. Et quicũq; morbus à uenis oritur leuior eſt q̃ qui à neruis. diffluit enim unà cũ humore qui in uenis ineſt, & nõ quieſcit. Et natura uenis in humore eſt, in carnibus. Nerui aũt ſicci ſunt, & uentriculos ſiue cauitates nõ habent, & ad oſſa cõſiſtunt, & maxima ex parte ab oſsibus nutriuntur. Nutriũtur & à carnibus, & colorẽ ac robur inter oſſa ac carnẽ medium habẽt. & humidiores quidẽ ſunt ac carnoſiores q̃ oſſa, ſicciores aũt ac magis oſſei q̃ carnes. Quicũq; aũt morbus in ipſos peruenerit, roboratur & quieſcit in eodẽ loco, & difficile eſt ipſum educere. Maxime uero impetunt ipſos diſtentiones, & alij morbi à quibus tremor corpus occupat, & qui tremere ipſum faciunt. Nerui aũt premunt articulos, extẽtiq; ſunt per totũ corpus. Robuſti autem maxime & ſemper craſsiſsimi ſunt in illis corporis partibus, in quibus pauciſsimæ carnes ſunt. Et corpus quidẽ omne neruis plenũ eſt. Verũ circa faciem & caput nõ ſunt nerui, ſed fibræ conſimiles neruis, inter oſſa & carnes, tenuiores & ſolidiores. Capita ſuturas habent, alia tres, alia quatuor. & quæ quidẽ quatuor habent, his ſunt utrinq; iuxta aures, & tertia ab anteriore, quarta à poſteriore capitis parte. Sic quidem in capite quod quatuor habet, in eo uero quod tres, iuxta aures utrinq; ſunt, & ab anteriore parte tertia. Poſteriore uero parte ſutura nulla eſt, uelut in eo quod quatuor habet. Saniores aũt capite ſunt, qui plures ſuturas habẽt. Inter ſupercilia os deſcẽdit ac tranſit, & mandibularũ clauſura in medio mento, & ſuperne ad caput eſt. Verticula alij plura, alij pauciora habent. Qui pauciora habẽt, his duodeuiginti ſunt. horũ alia ſurſum ad caput, alia deorſum ad ſedẽ tendũt. Coſtæ ſeptem à poſteriore corporis parte, ad uerticula cõnectuntur, anteriore parte in pectore inter ſe committuntur.

Clauiculæ articulos habẽt, alios in medio pectoris iuxta guttur, atq; hic coarticulatę ſunt, alios uero ad humeros, reclinatos ad ſcapulas, qui humeris ſemper adhærent. Scapulæ uero ad membra brachij ſiue totius manus coarticulantur, incumbentes in ipſum os quod in membro eſt. Iuxta os autem appendices duæ prodeunt, altera intrinſecus, altera forinſecus, quæ ad ſcapulas oſsi adnaſcentes, infra coarticulatæ ſunt. Quæ uero in cubiti flexura ſunt, infra quidem radio coarticulatæ ſunt, iuxta os natura cauũ exiſtens, ſupra autem radiũ paululum, in cubiti gibbũ. & tunc tum os, tum radius in idem cõmiſſa, articulũ in cubiti gibbo faciunt. Iuxta ulnam uero appendices prodeunt tenues ualde quatuor, duæ ſurſum, duæ deorſum, & ad cubiti gibbũ quidem duæ appẽdices cõſiſtẽtes, ſupra ex oſſe hærent, hæ cũ oſſe cohærẽtes, iuxta oſsis articulũ in cubiti gibbũ coarticulãtur. Quæ uero infra ſitæ ſunt, & intus reclinatæ, hæ utræq; cõmittuntur ad radiũ ex ſupernis à membro procedentẽ, & intus ad mẽbrum

coarticulantur,& radium appellatū faciunt hæ ſibijpſis intus in cubito cōmiſſæ.Infra autem ad manū os articulum habet. Appēdices uero hac parte teneræ exiſtentes,duæ quidē non exeunt in articulū. Superna autē & inferna cū oſſe coarticulantur ad manū. Cæterum manus articulos multos habent.Quæcunq; enim oſſa inter ſe cōmittuntur, omnia articulos faciūt. Digiti articulos habēt multos,unuſquiſq; tres. Vnū ad unguem, in medio unguis & nodoſæ prominētiæ,alterū in ipſa nodoſa prominētia,qua parte etiā digitos conflectunt. Tertiū qua parte digitus à manu exoritur. At uero in coxēdicibus articuli duo ſunt,quæ acetabula appellantur, & femora in hos inarticulata ſunt. Iuxta femora autē appendices duæ protēduntur, altera intus, altera foris, & in articulum neutra procedit, neq; ab altera parte, ſed ad os ad femur inſeruntur.

Femur autē ſuperne ubi in acetabulū ingruit,bifidū eſt huiuſcemodi bicipitate.In ea quidem parte quæ intro inclinata eſt,in ſummitate rotundū eſt ac leue,quæ etiam in acetabulū ingreditur. Altera autē bicipitatis pars exterior, magis foras prominet,& inferius apparet ad nates,et coxēdix appellatur. Ad genu uero os femoris taliter biceps eſt. Bicipitio aūt huic os tibia appellata, uelut in cardine adaptatū eſt, ſupra adaptatū autē Mola ſiue patella incūbit,quæ humiditatē à carne in articulū expaſſum deſcēdere prohibet.Iuxta tibiā aūt appēdices duæ procedūt,quæ inferne ad malleolos pedis finiūt,ſuperne ad genu, nō aūt perueniūt ad articulū. Ad pedē uero tibia iuxta malleolos articulū habet,& aliū infra malleolos. Et in pedibus articuli multi quēadmodū & in manibus ſunt.Quot enim oſſa, tot ſunt articuli,& in digitis pedū eodem numero ſunt,ac pari modo habēt. Articuli inſuper multi in corpore parui ſunt,nō ſimiliter omnibus,ſed alij alijs. Hi aūt qui ſcripti hic ſunt, omnibus ſimiliter habent. Aliæ etiā uenæ alijs ſunt,ſed nō memorabiles. Mucus omnib. à natura eſt,& quū hic purus fuerit,articuli ſani ſunt,& bene moueri poſſunt,utpote lubrici inter ſeipſos.Labor autē & dolor fit,ubi à carne humiditas fluxerit uitioſa.Primū enim articulus ſtabilitur,Non enim lubrica eſt humiditas quæ de carne influxit. Deinde ut multa,& ualde ſparſa,& ex carne nō irrigata, ſemper reſiccatur.& ut multa exiſtēs,& articulo ipſam nō capiente,effluit:& male ſtabilita eleuat neruos,quibus articulus colligatur, ipſosq; incōnexos ac diſſolutos facit.& propterea claudi fiūt,quū hoc magis fit,magis:quū minus,minus. In uentrē porrò ea quæ comedūtur ac bibūtur procedūt. Ex uentre autē, fibræ in ueſicam,qua parte humorē percolat,extentæ ſunt. Fluxiones autē,& perfrigerata ualde carne,& percalfacta fiunt,ac ſuperinflāmata. Fluxiones propter frigus fiunt,quū caro in capite, & uenæ tenſæ fuerint, Hæ enim horrente carne,& ad anguſtias perueniēte,adſtrictaq; ac excludēte,humiditatem exprimunt.Et ſimul carnes ipſæ cōtra exprimūt,ad anguſtias peruenientes:& capilli ſurſum erecti fiūt,utpote ſimul undiquaq; fortiter cōpreſsi. Quicquid igitur inde expreſſum fuerit, id ipſum quocunq; cōtigerit fluit. Fluit autem etiam propter caliditatem,quum carnes rarefactæ tranſitus præbuerint,& humor calefactus tenuior redditus fuerit. Omnis enim humor calefactus tenuior fit, & omne cedens fluit, Maxime uero ubi ualde fuerit inflammatum propter hanc fluit cauſam. Carnes ualde plenæ factæ quum capere non poſsint, fluit humor qui capi non potuit,fluit autem quocūq; contigerit. Vbi uero ſemel flui-

dæ factæ fuerint fluxiones, diffluunt ad locum quò tandem contigerit, donec trāſitus fluxionis compreſsi fuerint propter gracilitatē. Quum autem corpus fuerit reſiccatum, & alioqui corpus ipſum ſibijpſi cōmunicans ſit, etiam quum ſiccum eſt, diducit, & concipit ac ducit, ubicunq; humor tandē obtigerit: ducere autem ipſum nō difficile eſt, utpote corpore uacuo & non intumeſcēte, præ gracilitate. Aliquando autē infernæ partes ſiccæ fiunt, ſupernæ uero humidæ. Magis aūt ſuperna uaſa humida ſunt. Venæ enim plures ſupra ſunt quàm infra, & carnes in capite minori humiditate opus habent. Ducit itaq; ſicca corporis pars humiditatē ex capite, & ſimul tranſitus magis ducenti patent, q̃ ei quæ ducitur. Nam ipſi tranſitus, utpote ſicci exiſtentes, eam ſibi lucrifaciūt, & ſimul humores à natura deorſum procedere ſolent, ſi uel modica quædā neceſſitas contingat. Fluxiones de capite ſeptem ſunt, in nares, in aures, in oculos, atq; hæ ex capite fluxiones ob oculos conſpicuæ exiſtunt. Poſtquā autem in thoracem fluxerit præ frigore, bilis fit. Magis autē in thoracem præ frigore fluit, propterea ꝙ facilis eſt fluxio ad guttur, utpote non contectū, præ frigore uero à bile infeſtati propterea laſsitudine affligūtur, quia carnes quū bilem habuerint, nō quieſcunt, ſed cōcutiūtur, & cōcuſſæ laborant ac delaſſantur, utpote uelut in itinere faciēdo concuſſæ, & ſuppurati fiunt quū in thoracem fluxerit, itemq; tabidi. Quū uero in medullam fluxio cōtigerit, tabes occulta ac in cōſpicuā oboritur. Quum aūt retro ad uertebras, & in carnes defluxerit, hydrops fit. Id quod ex hoc cognoſcere datur. Siccæ enim anteriores partes ſunt, caput uidelicet, et nares, ac oculi: & oculis amplius hebetudo accedit, fiuntq; cū uirore pallidi, itemq; reliquū corpus: & nihil expuit homo, etiāſi multū fluat. Fluxus enim per mediam carnē retro fluēs, & ab anteriore auerſus, anteriores partes ſiccas facit, poſteriorū uero carnē irrigat, & magis eam quæ intus eſt ad uentrē, q̃ quæ foris eſt ad naſum. Et propterea corpus foris magis ſolidū eſt, q̃ intus, & anguſtiores meatus ac foramina habet. Quare ſanè quum tenuia ſint foramina cōſtringuntur, ipſaq; ſibijpſis medētur, & fluxus nullus hac tranſire poteſt. Intus uero foramina ampliora ſunt, & intermedia tenuiora habēt. fluxus uero utpote ab altioribus procedens, & tenuia impedimenta contra ſe habens, influit & carnes humiditate replet. Sed & humiditas à cibis in idem procedens corrūpitur, corrupta autē ipſa præ ammixtione, & ſimul cū ipſa ea quæ à capite defluit, corpus nutriunt. Carnes uero multa humore nutritæ, & morboſo augeſcentes, hydrope plenæ ſunt. Si autē modicus fluxus fuerit, coxēdicum & articulorū diuturnā affectionē facit, ubi fluere ceſſauerit. Nam ut modicus, & undiquaq; ab omnibus fortioribus depulſus, ad articulos refugiū facit. Fiunt præterea articulorū ac coxendicum affectiones, à talibus morbis ſanatis, quum morbum quidem efficiens ſanatur, in carne uero quid relictū fuerit, cui nō ſit exitus, neq; rurſus intrò, neq; foras, ſed ad cutem egreſſum tuberculum utiq; fecerit, fugit aūt in id quod cedit, articulos uidelicet, & aut articulorum, aut coxendicū affectiones inducit. Si porrò intumuerint nares, & pituita plenæ fuerint, atq; ea cōpacta, oportet pituitam cōpactam ac congelatam attenuare aut fomentis, aut medicamento, & nō auertere. Si enim fluxus auerſus aliò procedet, omnino maiorem morbum faciet. Quum uero in aures fluxerit, primū dolorē exhibet, uiolenter enim procedit: dolorem aūt exhibet,

donec

donec in fiſtulam redactus fuerit. Vbi autē fluere cōſueuerit, nō amplius dolorem facit. Ei uero quem dolor affligit medicamentū natura calidū, tepidum factum & netopo dilutū, infundendū eſt, & retrò cucurbita medica affigenda, ſi ſiniſtra auris doluerit, ad dextrā, ſin dextra, ad ſiniſtram. nō autem ſcarificando pertundere oportet, ſed ut trahat ſolum ſinenda eſt. Si uero per hæc dolor non ſedetur, frigefacientia à natura frigida infundātur, & medicamentū potandum præbeatur, quod ſeceſſum deorſum faciat, ſurſum autem non, quādoquidem uomitus nō auxiliatur: & de cætero frigidis utendū eſt, et ſemper nō ſanantem uariare oportet modū, & ſi quidem peius reddiderit malū, ad cōtrarium te conuerte: ſi uero ad ſanitatē tendat, omnino nihil ab his quæ adhibētur auferre oportet, neqꝫ quicquā aliud addere aut apponere. Si uero iam in fiſtulam redactus fuerit, & multa purulēta ſanies fluxerit, quæ graueolens ſit, ſic facere oportet. Spongiam ſiccante quopiam ſicco medicamento imbue, & in aurem q̃ penitiſsime inde. et in nares purgatoriū medicamentū mitte, quo ea quæ prius in aures fluebant, in nares ferantur, & non id quod morboſum eſt in caput rurſus recedat. Cæterum ubi in oculos fluxio proceſſerit, oculi inflammantur & tument. Sic autem affectum hominē medicamento liquido, aut ſicco inſperſili curare oportet. Si uero ſtatim inflāmati fuerint, nihil omnino illine, ſed aut fortiſsimo quàm infime urito, aut alio quopiam aluum ſubducente medicamento attenuato, uitando ne uomitum facias. Si uero uelut lapilli ſubtercurrerint, medicamētum illines quod plurimā lachrymam ducere poteſt, & reliquū corpus humectabis ac tumidū facies, quo oculi humidiores fiant ac colluātur, ut lachrymā adſtrictam ac cōpactam decurrere facias. Quum aūt in oculos paulatim fluxerit, & pruritum fecerit, ſic affectum molli medicamēto illines, quod ſiccare poteſt, ſimulqꝫ modicam lachrymā ducere, & ad nares medicamentum adhibebis, aut ſingulis diebus, aut alternis eodem utēs. Sit autem tale medicamentum, quod non plus quàm acetabulum per nares deducat, idqꝫ paulatim: quod uero oculis adhibetur reſiccet, ut quod oculorū pharmacum reſiccarit ac obſtruxerit, id ipſum ad nares feratur. Medicamēta caput purgātia, quæ quidem fortia ſunt, à toto capite ducunt. quæ uero debilia, ab oculis & hinc à uicinis naſo partibus. Si autem à carne & oſſe, muco inter os & carnē ſubſiſtente, fluxus ad oculos fiat, ex hoc manifeſtū fit quod inde profluit. Cutis in capite cōpreſſa cedit, & ulcera in capite enaſcuntur, & oculi lachrymantur, & palpebræ non exulcerantur, nec mordax eſt fluxus, nec uiſum hebetat, ſed homo ipſe acutius uidet. Fluxus enim nō eſt ſalſus, utpote non de cerebro, ſed magis mucoſus. Hunc ſic ſanare oportet. Medicamento caput purgandum eſt non forti, & corpus attenuādum, & cibis & medicamentis infra corpus ſubducentibus, donec attenuato corpore fluxus reſiccetur, aut medicamento in nares indito emoueatur. Verū ad ipſos oculos nullum pharmacum adhibendum eſt. Si uero neqꝫ ſic ſanus fiat, caput ſecare donec ad os perueneris oportet, non ſuperficialibus neqꝫ trāſuerſis aut obliquis fiſſuris, incuſſis uſqꝫquo ad os ipſum pertigeris. frequenter autem ſecare oportet, ut compactus humor citius prodeat per ulcera effluens. & ſimul ut frequentes ſectiones, extenſionem carnis ad os faciant. Sic mederi oportet, ſi huic hoc modo res ſuccedat. Si uero hæc non commoda fuerint, & fluxus non eluitur, ut elutus

acutē

acutè cernere faciat, ſemper ab incumbēte oculi magis ſplendeſcentes fiunt,& acutus uiſus hominis extinguitur. Si in uiſum,in humorem purum cruentus aliquis humor ingrediatur,huic uiſus intra oculū non rotundus eſſe apparet,propterea quod in quocūꝗ ineſt cruētus humor,id ipſum nō apparet.huic itaꝗ deficit ut uiſus rotūdus appareat,& ante oculos aliqua moueri ipſi uidentur,& nihil reuera uidet.Huius uenas uiſum premētes exurere oportet, quæ uidelicet ſemper pulſant,& inter aurē ac tempora cōſiſtunt:& ubi has obturaueris,oculis pharmaca quæ humectant adhibe,& lachrymā ꝗ plurimā prolecta, quo id quod in oculis compactū eſt,& morbū facit, eluatur.Si uero oculus rūpatur,mollibus medicamētis & acerbis utendū eſt, ut ulcus adſtrictū in anguſtum coeat,& cicatrix tenuis fiat.Si autē adhuc humorib. plenus fuerit,lachrymare oculo conducit. At uero quum in thoracē fluxerit, & bilis fuerit, ex hoc manifeſtum fit. dolor lateris mollitudinē occupat, & clauiculam eiuſdem partis,& febris adeſt,& lingua ſuperne pallida ac uiridis fit, & exſcreat compacta.huius morbi periculū ſeptima aut nona die inſtat. Alia bilis. Quum ambo latera doluerint,reliqua autē ſimilia uelut in priore fuerint. Hæc quidem peripneumonia eſt.Illa uero pleuritis. Hæ autem propterea fiunt. Quum in pulmonem fluxerit ex capite,per guttur, & aortas appellatas appendentes partes pulmonis, pulmo tāquam natura rarus & ſiccus, trahit in ſe humorem quantū eius capere poteſt,& ubi influxerit maior fit:& ubi quidem in totū fluxerit,extremitas eius maior reddita utrūꝗ latus cōtingit,& peripneumoniam pulmonis appellatum morbū,facit.quum uero alterum tantum,pleuritis id eſt coſtalis morbus fit. Peripneumonia multo periculoſior eſt,& dolores multo fortiores ſunt,qui ad laterū mollitudinem & ad clauiculas tendūt, & lingua multo uiridior ac pallidior,& fauces præ fluxione dolēt, & laſsitudo fortis occupat,& ſpiritus ſexta aut ſeptima die corripit. hūc ſi nō ſeptima die febris dimiſerit,moritur aut ſuffocatur,aut utrūꝗ.Si uero nona die, duabus diebus interpoſitis, corripiat, ut plurimum etiam hic aut moritur, aut ſuppuratus euadit.Si uero duodecima die,ſuppuratus fit.Si quarta & decima, ſanus fit.Et quicunꝗ præ peripneumonia aut pleuritide ſuppurati fiunt,nō moriuntur, ſed ſani fiunt. Suppurati ut plurimū fiunt,quum fluxus in idem uelut in bile contingit,ſed in bile quidem multū defluit,& ubi defluxit ſedatur. Suppuratis uero minus defluit,& nō ſedatur. Fiunt etiam ſuppurati,quū minus exſcreant ꝗ influit in pulmonē.Hoc enim quod in pulmone cōſiſtit,& quod influit,pus fit.Pus autem in pulmone & in thorace cōſiſtens ac cōgregatum,ulcerat & putrefacit,& poſtquā exulcerata fuerint,ab ulcerato influit,& quum exſcreat caput ſimul cōcuſſum magis fluit,ſimulꝗ ex ulcerato in thorace ac pulmone magis fluit,& ulcera agitata refringūtur.ut etiam ſi fluxus à capite ceſſet, is qui ab ipſis ulceribus uenit ſufficiens ſit morbum facere. Fit præterea etiam ab ulcere ſuppuratus,& leuior hic morbus exiſtit.Fit etiam extra pulmonem,maxime quidem à ruptura,& ubi caro cōtuſa fuerit. Iuxta hanc enim pus congregatur,& cōgregatum fluctuat,ſi quis corpus concutiat,& ſtrepitum facit,& hæc uruntur. Tabes autē fit quū in idem,uelut in ſuppurato,fluxio fit per guttur,& appendentes pulmonis partes,appellatas aortas,quæ pulmonē & guttur continent ac cōiungunt. Fluit aūt in pulmonem frequenter & paulatim,& humi-

humiditatē in pulmone nō multam facit. Reſiccatum enim id quod influit, & in gutture cōpactū, utpote quod nō eluitur, ſed paulatim influit ac detinetur, tuſsim excitat, & in aortis id quod influit detentū, utpote quum anguſta foramina aortæ habeant, anguſtum ſpiritui locum exhibet, & talem ſpiritū habere facit, qui uelut defectus ſemper reſpirare concupiſcit. Et in pulmone uelut non uehementer humido exiſtente, pruritus cōtingit. Quum uero multum de capite fluxerit, pruritus in pulmone non fit. Multū enim eſt quod in ipſum influit, & ſuppurati ex his tabidis ſiue phthiſicis græce appellatis fiunt, ubi corpus humectius factum fuerit. & contrà ubi ſiccius fuerit factum, ex ſuppuratis tabidi.

¶ Suppurati hoc modo cognoſcūtur. Lateris mollitudinē à principio dolor occupat. Quum uero iam pus collectum eſt, & dolor ſimiliter habet, & tuſsis fit, & pus exſcreat, & ſpiritus corripit, Si uero nondū erupit pus, in lateris mollitudine cōcutitur, & uelut in utriculo ſtrepitū facit. Si uero horū nihil adſit, ſuppuratus autem ſit, ex his coniectare oportet. Spiritum multū habet, ſubraucoſiusq́ loquitur, & pedes ac genua intumeſcūt, magis autē ab ea lateris mollitudinis parte, in qua pus eſt, & thorax cōcuruatus eſt, & membrorū diſſolutio fit, & ſudor per totum corpus diffluit, & aliquādo ſibiipſi uidetur calidus eſſe, aliquādo frigidus, & ungues circūtenſi ſunt, & aluus calida fit. Ex his ſuppuratos cognoſcere oportet. ¶ Porrò quum retrò in ſpinam fluxio proceſſerit, huic tabes fit eiuſmodi. Lumbos dolet, & anteriores capitis partes uacuæ uidentur ipſi eſſe. Bilis autem periculoſa eſt, ſi icterus ſiue regius morbus in oculis accedat, & in unguibus liuiditas ſi fiat. & ſi corpus ulcera habeat, & partes circa ulcera liuidę ſint, & quum ſudor non toto corpore erumpit, ſed una aliqua corporis parte, & quum febre adhuc exiſtēte exſcreat æger pallidum uiride, aut ſi dum adhuc in pulmone ineſt pallidum uiride, exſcreatio ceſſet. Sic autem quum ineſt, & nō ineſt, cognoſcere oportet. Quum ineſt, in faucibus reſpirātis ſtrepit, & ſpiritus periculoſus eſt, & ſingultus adeſt, & febris diſcedit, exſcreatione adhuc in pulmone hærente, & aluus debili iam exiſtenti ſeceſſum facit. Hæc pleuritidis & peripneumoniæ periculoſa indicia exiſtunt. ¶ Cæterum pleuritidem hoc modo curare oportet. Febris ſedanda nō eſt per ſeptem dies. Potu utendum aut aceto mulſo, aut aceto & aqua: hæc autem quàm plurima offerre oportet, quo humectatio fiat, eaq́ facta exſcreationē faciat: & dolor ſedandus eſt calfactoriis medicamētis, & abſorbendum dandum eſt quicquid exſcreationē facit, & balneis utendū quarta die, quinta aūt & ſexta oleum illinendū eſt. Septima lauandum eſt, ſi febris dimittere nō uelit, quo prę balneo ſudor cōtingat. Inſuperq́ & quinta & ſexta fortiſsimis utendū eſt exſcreatoriis medicamentis, quo ſeptimam diem q̃ facilime tranſigat. Si uero neq́ ſeptima die febris ceſſet, nona ceſſabit, ſi non aliud quid periculoſum accedat. Poſtquā autem febris dimiſerit, ſorbitiones q̃ debiliſsimæ offerātur. Si uero euacuatio oboriatur, ſi quidē iuuenile adhuc eſt corpus, potus auferendi ſunt. Si uero febris dimiſit, triticeis ſorbitionib. utaris. Et eodē modo peripneumoniā curato. ¶ At uero ſuppuratis, caput purgare oportet non fortibus medicamentis, ſed paulatim auertere in nares. & ſimul eduliis uentrē ſubducētib. uti. Et quū principium morbi nondū eſt, ſed eò fluxus uertitur ac uergit, exſcreationem facere, & tuſsim excitare, & medicamentis infuſilibus in nares uti, & cibis ſimul

ingeſtis

ingeſtis. Quū autem exſcreationē facere oportet, pluribus cibis & ſalſis ac pinguibus utendum eſt, & uino auſtero, & quū ſic habet tuſsis inducenda.

¶ Tabidos item eodē modo quod ad reliqua attinet curabis, præterquā quòd cibi non multi ſimul ingerēdi ſunt, & obſonia nō plura ꝙ cibaria frumētacea, & uino inter edendum utendū eſt aquoſo, ut ne calfaciat, & corpori debili exiſtenti caliditatem exhibeat, & ſimul ambo calfaciant in eodem tempore, & caliditate multū fluxum inducant. ¶ Quum porrò per gulam fluxus in uentrem proceſſerit, morbus infra fit, aliquando etiam ſuperne. Huic ſi quidē in uentre dolor inerit, ſubducendus eſt primū medicamento aut ſucco, deinde pharmaco fortiore utendū eſt, cibis uero aluū ſubducentibus, donec dolor perſeueret. Vbi uero dolor ſedetur, cibis ualidiorib. utatur. Eodē modo ubi morbus multos dies hæſerit curabis. Si uero debilis fuerit, & prę imbecillitate hæc offerri non poſsint: primum quidē ptiſanæ ſucco per clyſterē infuſo, aluus eluenda eſt, pòſt ubi per hunc purgaris, aliquo ex adſtringentiū numero. ¶ Quum autem retrò in carnem iuxta uertebras fluxus illapſus hydropem fecerit, ſic mederi oportet. Caro in collo inter uenas cruſtis tribus uratur, & ubi uſſeris, conſtringatur, & cicatrices ꝙ tenuiſsimæ inducātur, & ubi fluxum obturaris, medicamentū in nares adhibe, ut eò uertatur, & aliud rurſus, donec auertatur. & anteriores quidē capitis partes calfacito, poſteriores uero perfrigerato. Et poſtquam anterioribus capitis partibus excalfactus fuerit, cibos edat ꝙ pituitoſiſſimos, ac minime uentrē ſubducentes, quo fluxionum meatus in anteriore capitis parte ꝙ maxime dilatentur. Poſtea ubi obturaris & auerteris influxionē, ſi quid prius ꝙ curaris fluxum, in corpus peruenerit, ſic mederi oportet. Si quidem magis ad cutem ſeceſſerit, externis partibus fomētum adhibebis. Si uero intrò ad uentrē, foris autē non conſpicuū ſit, medicamentū bibendū dabis. Si uero in utranꝗ partem, ab utraꝗ detrahes. Verum hoc ſtudio habere oportet, ut proximū exitum facias, ſiue inferne ſiue ſuperne, aut etiā alia aliqua corporis parte, ubi exitus ſunt. ¶ Quum coxendicū morbus à fluxione fiat, cucurbitā medicam affigere oportet, & foras trahere, & nō ſcarificando pertūdere. & calfactorijs medicamētis in potu exhibitis intus calfacere, quo exitus fiat tum foras ad cutem per cucurbitæ tractionem, tum intus ad uentrem per caliditatē.

Nam quum obturatus fuerit fluxus, & nō habeat quò iter faciat, uiam ad articulos facit, & in id quod cedit influit, & ſic coxendicū morbum inducit.

¶ Tabes ex fluxione retrorſum. Qui hac affectus eſt, ei caput eſt purgandum debili medicamēto, donec fluxus auertatur, diæta aūt utere uelut in tabe ſuperiore. Medicamentū potandū præbe Elateriū deorſum purgans, & inferne aluum lacte infuſo elue, de cætero fomētis utere. ¶ Quum ſplen præ febre magnus factus fuerit, fit autem quū corpus attenuatur. Ex ijſdem enim et ſplen floreſcit, & corpus cōtabeſcit. Quum autē corpus tenue fuerit, & ſplen floruerit, & omentum ſimul cū corpore attenuatū fuerit, pinguitudo in omento colliqueſcit. Vbi uero uaſa pinguitudine uacua facta fuerint, & à ſplene florente ac augeſcēte in omentū defluxerit, utpote uicinum ualde exiſtens, & ut uaſa habens eaꝗ uacua, excipit, & ubi morbus ſemel in corpore factus fuerit, ad id quod eſt morboſum uertitur, niſi quis probe diſponat ac curet. Nā etiā ſi quis bene tractet, periculo non uacat. Hunc ſic ſanare oportet. Medicamenta in

potu

potu exhibenda ſunt quæ aquam purgent, & edulia ꝗ pituitoſiſsima offerenda. Si uero neq; ſic leuior fiat, inurendæ ſunt cruſtæ ꝗ tenuiſsimæ, & ꝗ maxime in ſuperficie, quo aquā continere poſsis, circū circa umbilicū, & unà in umbilicum, et emittere ſingulis diebus. Quū enim morbus periculoſiſsimus ſit, in his periclitari oportet. Si enim ſucceſſerit, ſanum facies: ſin minus, quod etiam aliàs futurum erat, id ipſum perpetitur. Cæterum in puero hydropem ſic curare oportet. Partes tumidæ & aqua plenæ aperiēdæ ſunt ſcalpello, & frequenter ac parum educēdum eſt. Educendū autē eſt à ſingulis corporis partibus, & fomentis utendum, & ſemper locum apertū unde eduxeris calfactorio medicamento illines. Pleuritis ſicca citra fluxum fit, quū pulmo ualde exſiccatus fuerit præ ſiti neceſſaria. Pulmo enim natura ſiccus exiſtens, ubi amplius quidquàm pro natura ſiccatus fuerit, gracilis fit, & impotēs redditus, & ad latus pręimpotentia reclinatus, latus cōtingit, & poſtquā contigerit ipſum humidū exiſtens, cohæret & adglutinatur, & pleuritidem hoc eſt lateris morbū facit. Tūc uero & dolor fit in latere, & in clauicula, & febris, & album exſcreat. hunc multis potibus curare oportet, & lauare, & doloris medicamētum præbere, & alia quæ exſcreationem faciunt. hic in ſeptē diebus ſanus fit, & morbus minime periculoſus eſt, & cibos præbere non oportet. Febres porrò propterea fiunt, quum corpore ſuperinflammato carnes intumuerint, & pituita ac bilis concluſa quieuerint, & neq; refrigeretur quicquā, neq; exeat, neq; moueatur, neq; aliud quid ſubeat. Quū itaq; laſsitudo occuparit & febris ac repletio, lauare multa aqua oportet, et oleo illinere, & ꝗ maxime calfacere, quo caliditas aperto corpore, præ ſudore egrediatur. conſequenter autē hæc facienda ſunt per tres, aut quatuor dies: & ſi non ſedetur ac ceſſet, pharmacū in potu exhibendū eſt quod bilem educat, & febris perfrigerāda eſt, prætereꝗ ſi quartana exiſtat. Medicamentum tamen donec corpus floridum eſt ne propinato, non enim uacuantur, niſi parum, utpote corpore turgente. Quum autem gracilis ac macilentus fuerit, tunc bibēdum exhibe, & euacuabitur. Febrienti cibum ne offeras, neq; ſorbitionibus ſubtus aluum ducas. In potu dabis aquā calidam, & aquam mulſam, & acetum cū aqua. hæc autem ꝗ plurima bibat. Si enim non frigidus ingreſſus fuerit potus calidus exiſtens ac manēs, ex corpore ægroto detrahet, & uel per urinam eijciet, uel exſudabit. Vndiquaq; autem apertū, & reſpirans, ac motum corpus, id quod cōducibile eſt faciet. Quum uero gracilem exiſtentem febris urat, manifeſtum eſt quòd non propter corporis tumorē febris occupet, & ſi non ceſſet, nutrire oportet ac tumidū facere, & ſi neq; ſic conducat, palàm eſt quòd non oportuerit febrē inducere. Hūc itaq; medicamētum potare oportet quod educat, qua parte febris magis hæret, ſiue ſuperne, ſiue inferne, & ſi quidē ſuperne hæreat, ſuperne, ſin inferne, inferne. Nihilo autē minus oportet etiam debiles fortia medicamēta potare, ſed ſimiliter: aut ſolum ſic, ut fortibus quidē forte, debilibus uero debile exhibeas. Ardores uero potionibus & ſorbitionibus, quemadmodū febrem frigefactorio medicamento exoluere oportet, cammaro uidelicet, aut alio quopiam huiuſcemodi: & ſi nauſeam contrahat à frigefactorio, calfactorijs utere cōſequenter. Vbi uero nō ceſſet, frigefactorijs rurſum utere. Icterum ſiue regium morbum ſic curare oportet. Quum ſuſceperis nutrito, & balneis, & pinguefacientibus, potibuſq; ac cibis

humectato,per tres aut quatuor dies. Poſtquam aūt humectatū fuerit corpus, purgato & reſiccato ipſum, pinguitudinemq́; derepente exhaurito, & undiquaq́; ſi poſsibile ſit medicamentū adhibens,humiditatē educito, ad caput uero purgatorio debili utitor: & urinam cientia bibēda dato, eaq́; ante cibos hoc tempore quo turbatam humiditatem purgaueris in potu præbe, ne ab eo tempore corpus nutriatur. Quum uero attenuatum fuerit, etiam balneis purgato, & contuſa cucumeris ſyluestris radice,eaq́; in aquam coniecta, inde lauato.

Cæterum medicamēta bilem ducentia ne propinato, ne corpus magis cōturbes. Vbi uero ſiccum fuerit id quod cōturbatum fuit, nutrito,nullo aluum ſubducēte medicamento,neq́; urinā ciente utēs,ſed uino uinoſo, & his quæ rubicundiorē hominem faciunt. Si uero uiridis ac luteus ſit, rurſus exhaurito, nequaquā uero ſiccato,ut ne is color ſtabilis reddatur. Vlcus ferinum in corpus propterea uenit. Poſtquam caro tumida & inflammata circū circa fuerit, & margines ulceris magni extiterint,& ulcus ipſum humidū, & in ulcere ſanies reſiccata inerit, aut ulcus cōſtrictum fuerit.Sanies computrefaciens ab ulcere defluens,foras prodire à cōſtricto ad carnē ulcere prohibetur. Caro autē ſuſcipit,utpote eleuata exiſtens ab inflāmatione.& quum in ipſam peruenerit ſanies ſubterfluens,putrefacit & attollit. Hunc medicamētis humectantibus ipſum ulcus illinere oportet,ut ex humectato ulcere fluxus foras effluat, & nō ſubter carnē. Influētia etiam in ulcus frigefaciētibus pharmacis illinenda ſunt, quo perfrigerata caro exiſtat,& nō dirupta rurſus fluxionē immittat. Sed & alia ulcera frigefacientibus oblinēda ſunt, & ſuper ipſa humectantia imponenda. Angina quam cynanchen græci uocāt à ſanguine fit,quū ſanguis in uenis quæ in callo ſunt cōpactus fuerit. Sic affectis à uenis quæ in brachijs ſunt, ſanguinem detrahes, & ſimul aluum inferne ſubduces, quo id quod morbum exhibet detrahatur. Lingua quoq́; quum magna ulcera habuerit, ſimiliter curanda eſt. Morbos à principio curare oportet, & ſi quidē à fluxionibus fiunt, primum fluxiones ſedare.ſi uero ab alia cauſa,principiū morbi ſedare ac curare: deinde id quod influxit, ſi quidem multū fuerit educere, ſin modicum, per diætam moderari ac componere.

Capitis fracturæ.

Si quidem os fractum fuerit ac cōtritum,periculo uacat,& curare oportet hunc humectantibus medicamentis. Si uero rumpatur,& fiſſura fiat, periculoſum eſt. Huic ſerram adhibere oportet,ne in oſsis ſciſſuram ſanies influens membranam cerebri putrefaciat,Nam ut per anguſtum intrans,nō autem exiēs, affligit,& furere hominē facit.Huic itaq́; ſerram adhibere oportet,ut ſanies exitū habeat,nō ſolum ingreſſum,ampla ſerratura facta, Medicamētis autem utendū quæ humorē in ſeſe trahūt,& lauandū. Febricitāti caput ne purgato,ut ne furioſus fiat,Calfaciunt enim caput pharmaca purgatiua.& ſanè ad caliditatē febrilē accedens ea quæ in medicamēto eſt,inſaniā facit. Ex quacunq́; cauſſa male affligēte quis atrā bilē reuomuerit, moritur qui uulnus habet. Et qui ab euacuatiōe detinetur,& debilis eſt,& tenuis exiſtēs derepēte ſiccus ſubſidit, moritur. Quū à caliditate detēto, ulcuſcula eruperint debili exiſtēti circū circa liuida, moritur. Quū à morbo quopiā detēto,debili iam exiſtēti,liuida ulcuſcula enata fuerint,mortale. Quū quis à medicamēti potu ſuperægrotarit, et inferne ac ſuperne ab ipſo ſeceſſerit,uinū ſorbeat primū quidē dilutū,deinde

meracum

meracum frequenter, & ſanabitur. Medicamentũ aũt neq; euacuatiuũ, neq; uomitoriũ ſumat. Bilis ubi ſua ſpõte eruperit, aut inferne, aut ſuperne, difficilius ſedatur. Quæ enim ſpõte procedit, præ uiolẽtia corpori facta impellitur. Si uero à medicamẽto fluat, nõ à gentilitatis cognatione uiolatur. Quũ ſuſceperis uinoſum & uomentẽ, uomitũ ne ſedato. Vomitus enim euacuationẽ ſedat. facilius autẽ uomitus poſtea ſedabitur. Si uero debilis fuerit qui hæc patitur, ſomnificũ medicamentũ à uomitu præbebis. Sanguis quũ morbũ facit, dolorẽ exhibet, Pituita aũt grauitatẽ utplurimũ. Morbũ ſi quis non cognoſcat, medicamentũ bibẽdũ præbeat nõ forte. Si itaq; leuior inde fiat, demõſtrata uia eſt, quod gracilitatẽ inducẽdo curãdus eſt. Si uero nõ leuior reddatur, ſed peius habeat, cõtraria facienda ſunt. Si nõ profuerit gracilem facere, tumidũ facere cõducet, & frequẽter permutare, ita ut hoc cõſilio utaris. Si quis in morbis quid permutaturus eſt, forti quidem ægroto, debili autẽ morbo, tunc quidem cõfidenter fortiore q̃ morbus eſt medicamẽto utendũ eſt. Nã etiãſi quid de ſano abducat unà cũ debili ac ægroto, nullũ detrimentũ eſt. Si uero morbũ fortiorẽ, ægrotũ aũt debilẽ acceperis, debilibus pharmacis curabis, quæ ipſum morbũ ſuperent & abducãt, uerum ægrotum nihilo debiliorẽ reddant. Ars exercitandi corpora, & Medicina cõtrariæ ſunt. Ars enim exercendi corpora: gymnaſtice græcis appellata: nõ opus habet permutatione, ſed Medicina. Sano enim nõ auxiliatur trãſmutatio ex præſenti ſtatu, uerum ægroto. Morbi quicũq; ulcera ſunt, & ſuper reliquũ corpus eminent, eos ſimul cũ medicamentis etiã fame curare oportet. Fluxione ex capite fluente uomitus conducit.

Antiqui morbi difficilius curantur q̃ recẽtes, uerum morbos antiquos primum recẽtes facere oportet. Vlcus calloſum factũ, eiecta primũ duricia per putrefactoriũ medicamentũ, conſtringere deinde oportet. Pharmaca quæ tumefacere maxime ſolent, ea pura ulcera adſtringũt. Quæ uero attenuãt, ea purgant. Si uero quis conſtringat ulcera nõdum matura, corpus ægrotũ nutrit quod ulcus habuerit. Et ſi quidem adſtringere oporteat ulcus ac implere, tumefacere prodeſt, etiãſi in capite carnẽ uelis. Renutrita enim à cibis caro, propulſat eam quæ à medicamento putrefacta eſt, & ſimul cũ natura debellat. Verum eleuatã aut leuem carnẽ, cibis gracilẽ reddere oportet. Triſtes anxios & ægrotos, ac ſe ſtrãgulare uolẽtes, mãdragoræ radice mane in potu data minore pondere q̃ quod inſanire facit, curabis. Cõuulſioni ſic mederi oportet. Ignis ab utraq; lecti parte ſuccendatur, & mandragoræ radix in potu præbeatur minore põdere q̃ quod inſaniã facit. Et ad tendines poſteriores ſacculi calidi imponantur. A cõuulſione ſi febris inuaſerit, ſedatur eadem die, aut ſequenti, aut omnino tertia. A ruptura febris nõ corripit amplius q̃ tres aut quatuor dies. Si uero corripiat, & quis putat ſe à ruptura habere, ab alia ſanè quapiam cauſa corripitur, & nõ oportet ipſam uelut à ruptura curare. Quũ homo manibus ac pedibus diſtentus ac tortus fuerit, inſaniã ſibiipſi facit. Venam porrò ſic urere conuenit cõmodam ad morbũ, ex quocũq; tandem quis ægrotarit. Si uſtus fuerit homo, & fluxerit ſanguis, ita ut hoc non periculoſum ſit ipſi, ambo hæc facere licet. Si uero percuſſeris ipſam in dolore, cuius gratia urebatur, non coaleſcit, uerum fluxui prodeſt. Si enim peruſta fuerit, non fluit. Nam poſtquã peruſta eſt, extremitas utraq; uenæ recurrit, qua parte peruſta eſt, & exareſcit.

Si uero quid relictum fuerit, præ relicto perfluente fluxũ humectatur. At ſi ſanguis ex uena fluit, per tranſuerſum perurito. Si uero non ceſſet, ad hæc ſupra ac infra utrincꝗ diſſecato, quo ſanguinis fluxus auertatur. Diductum enim facilius eſt medicamẽto ſedare, quàm coaceruatum. Doloris in capite gratia, ſanguinem de uenis detrahito. Si uero non ſedetur, & diuturnus ſit, perure uenas, & ſanus euadit. Si uero caput purgaueris, magis affliges. Medicinam cito diſcere non eſt poſsibile, propterea quòd impoſsibile eſt ſtatam ac certam doctrinam in ipſa fieri, uelut uerbi gratia, Qui ſcribere didicit, iuxta unum modum, quem omnes docẽt, nouit, & ſciẽtes omnes ſimiliter nouerunt, propterea quod idem & ſimiliter factum, & nunc, & non nunc, non poteſt fieri contrarium, ſed ſemper exacte ſimile eſt, & non opus habet occaſione.

Medicina uero & nunc, & ſtatim, nõ idem facit, & ad eundem cõtraria facit, & hæc etiam contraria ſibijpſis. Primum aluum ſubducentia non ſemper hoc faciunt, & aluum ſubducentia utrũque faciunt. Fortaſsis autem necꝗ ſic ſe habent aluum ſubducentia, uelut aluum ſiſtentibus cõtraria. Reſtitante enim aluo, propter uehementem ſtabilitatem corpus intumeſcit, pituita in uentrem perueniente, ſic ſtabilitas ſeceſſum facit. Vbi enim pituita in uentrem ingreſſa fuerit, euacuatio contingit. Inſuper uero aluũ ſubducentia ex natura, ſtabilitatem faciunt in uentre, ſi quidem non ſubducẽtia feceris, Si autem exoluatur & humectetur id quod morbum facit, poſtquã exolutum fuerit, ſanus euadit. Et ſic uentrem ſiſtentia, ſubducentibus ſtabilitatem uentris faciunt, & uiciſsim ſubducentia uentrem, ſiſtentibus. Eodem modo res ſe habet circa rubicundos & pallidos. Nam & pituitoſa ac tumefacientia & pallidos faciunt, & boni coloris, Itemcꝗ attenuantia. utriuſcꝗ autem medicamẽtum ſunt contraria contrario. Verbi cauſſa, Quum intumuerit pallidus exiſtens, exoluitur ſanè ſi quod medicamentũ attenuãs adhibitum fuerit. atcꝗ hic tumenti attenuans opitulatur. Rurſus autem quod aliquãdo utilitatem cœpit, nunc hic opitulanti opitulatur, quũ ſanè præ gracilitate decolor & pallidus factus fuerit. Si quis enim pituitoſum ac tumefaciens medicamentũ exhibuerit, pallor ſedatur.

Inſuper uero etiam dolor, & propter frigiditatẽ fit, & propter caliditatem, & propter ualde exuperans, & propter imminutum. Et in perfrigeratis quidem natura extra corpus ad cutẽ, propter calfaciens ualde, dolor fit. In calidis uero natura, propter frigidum. Et in ſiccis natura, ſi humectẽtur. & in humilis natura, ſi reſiccentur. In ſingulis enim quorum natura permutatur ac corrumpitur dolores fiunt. Sananturcꝗ dolores contrarijs, idcꝗ etiam unicuique morbo propriũ eſt. Nam in calidis natura propter frigiditatem ægrotantibus, dolores calefiunt. & reliqua iuxta hanc rationem fiunt. Alius porrò modus hic eſt. per ſimilia morbus fit, & per ſimilia adhibita ex morbo ſanantur. Velut, urinæ ſtillicidium idem facit, ſi non ſit, & ſi ſit, idem ſedat. Et tuſsis eodem modo, uelut urinæ ſtillicidium, ab ijſdem fit & ſedatur. Alius rurſus modus hic eſt. Febris quæ propter tumefactionẽ ex pituita fit, aliquando quidem ab ijſdem fit, & ſedatur, aliquando autem à contrarijs. Aliquando enim ſi quis uult aqua calida lauare, & multum potum exhibere, ſanus æger fit, & febris quæ propter tumefactionem facta eſt, pituitoſis ac tumefactionem facientibus oblatis & adhibitis ſaneſcit. Et ſi quis uult medicamentũ bibendum dare, aluum

aluum ſubducens & uomitoriũ,codẽ modo & à facientibus ſedatur, & à ſedantibus fit.Nam ſi quis homini uomenti,aquam multã bibendã dare uelit, eluentur ea propter quæ uomit, unà cũ uomitu. Et ſic quidem per uomitũ uomitus ſedatur.Rurſus autẽ propterea quod ſedatur,quia inferne procedere ipſi fecit, ex illo id quod intus eſt uomitũ facit,et ambobus cõtrarijs modis homo ſanus fit.Et ſi quidẽ ſic in omnibus haberet,ſtata ſanè ac certa medicina eſſet. Ita alia quidẽ contrarijs curare oportet,qualia tandẽ ſint, & à qua cauſa fiant: alia uero ſimilibus,qualia tandẽ ſint,& à qua cauſa fiant. Huius aũt rei cauſa corporis debilitas exiſtit. Corpus enim à cibis æqualibus æqualiter nutritur, à corpore uero cibi ſuperantur. Poſtq́; uero plus aut minus in ipſum ingeſtũ eſt, aut alia quæpiam trãſmutatio facta eſt ſuperatur,ſuperant aũt cibi.Et quũ ſanè ſuperatur corpus ab his quæ ipſi offerũtur,florere hæc ipſa facit,& ſuperãt hæc ſimul corpus,& cõtraria ipſi faciunt. Et calida lauari, donec quidẽ corpus ſuperat eius exhibitionẽ,florere corpus facit.Quũ uero ſuperatũ fuerit,gracile corpus facit.Et cõuiuari ſimiliter ut lauari facit.Hæc enim donec ſuperãtur florere corpus faciũt, Vbi uero ſuperauerint,et alui ſeceſſus,et uaria uitia inducũt. Quũ aũt id quod offertur,trãſmutatur,neceſſe eſt & id cui offertur, trãſmutare. Etenim corpus trãſmutatum parũ efficax ac potens eſt,& ab omnib. offenſiones percipit.Hoc aũt faciunt,& aluũ ſubducẽtia:& florere ipſum facientia, gracile corpus faciũt,& reliqua omnia cõtraria his faciẽtia. At uero Medicina breuẽ occaſionem habet:& qui hoc nouit,illa ſtata ac certa habet, & ſcit quæ conſueta ſint,& quæ nõ cõſueta,ad quæ cognoſcẽda nõ eſt occaſio in medicina, & q̃ aluum ſubducẽtia,nõ ſubducẽtia fiunt,& reliqua q̃ cõtraria ſunt,& cõtrarijſſima nõ cõtrarijſsima. Occaſio aũt hæc eſt,ut cibos offeramus ea copia, quantam corpus cui offerũtur ſuperare ualeat. Nã ſi quis ſic fecerit,omnino neceſſe eſt cibũ aluũ ſubducentẽ oblatum,ſubducentẽ eſſe,& pituitoſum,pituitoſum. Si igitur ſuperauerit corpus ipſos cibos,neq; morbus, neq; contrarietas fit ex his quæ offerũtur,& hęc eſt occaſio quã medicũ noſſe oportet. Quũ uero occaſionẽ ſupergreſſus fuerit,contrariũ fit, & anteq̃ ei exceſſum factũ eſſe putãt, conſequẽs eſt ut caleſcat.Donec enim corpus id qđ oblatũ eſt ſuperauerit,corpus nutritur. Vbi uero hanc occaſionẽ tranſmiſerit,contrariũ fit,nam attenuatur & gracileſcit. Sed & alia omnia,& quæ tumefaciũt,donec quidẽ ſuperauẽrit corpus,ampliusq́; pro occaſione offerũtur,etiam iuxta naturã ſuam ſingula faciunt,& pituitoſa ſiue tumefaciẽtia tumefaciunt.ubi uero occaſionẽ tranſmiſerint,contraria ſunt. Medicamẽta ſunt omnia quæ præſentẽ ſtatum trãſmouent.Omnia autẽ fortiora trãſmouent. Licet aũt ſi uelis, medicamẽto trãſmouere,& rurſus ſi uelis,alimẽto ac cibo.Omnia uero ex præſenti ſtatu tranſmouere,ægrotanti opitulatur.Si enim id quod morbũ facit non tranſmoueris,augeſcit. Medicamenta fortia à natura, in debilibus morbis dare non oportet,neq; paucitate medicamẽti,debilitas ipſius facienda eſt,Sed fortibus natura,fortibus pharmacis utendũ eſt,debilibus uero,pharmacis non fortib. Neq; partiendũ eſt medicamentũ,ſed ſingulis ſecundũ naturã, debilibus quidẽ debilia à natura,fortibus uero morbis,fortis naturæ pharmaca exhibenda ſunt.

Cæterum morbi ea parte qua proximi ſunt educẽdi ſunt,& qua parte ſingulis exitus q̃ proximus eſt extrahendi. Aluum autẽ ſubducentia talia ſunt,

quæcunq; lubrica & inciſiua ſunt, & quæcunq; in calidis attenuātur, Vēter enim calidus eſt: & reliqua quæ ſalſuginoſa ſunt, & quæcūq; ex talibus plurimū participant. Contrà aluum nō ſubducentia, ſed ſiſtentia ſunt, quæ flatum exhibent, humida enim reſiccata flatum faciunt: & quæ adſtringunt, & quæ à calore compacta ſunt, & friabilia, & ſicca. Omnia aūt quæ foris extenuant, intra corpus aſſumpta tumefactionē inducūt, eadem autem & uentrē ſiſtentia, & pituitoſa, ac tumefaciētia exiſtunt. Et quæ aluum ſubducūt ac extenuant, cū calefacientibus eadem ſunt. Inſuper autē etiam acida pituitoſa ſunt. Omnia uero quæ frigefaciunt ea quæ in uentre ſunt, talia aluū ſubducūt, Item quæ frigida ſunt, & quæ humida. Quum autem nō aluum ſubducētia fuerint, calfaciunt. frigefaciunt autē & calida in uentrem aſſumpta, & cito ſeceſſum faciunt. Si uero ſeceſſum nō faciant, calida in uentre exiſtūt. Ex his quæcūq; repletionem faciunt, maxime pituitoſa ſunt. Quæ uero plurima aſſumpta repletionem non faciunt, aluum ſubducunt. Medicina itaq; mihi iam tota inuenta eſſe uidetur, quæ ſic habet, & quæ docet ſingulas & conſuetudines, & occaſiones. Qui enim ſic Medicinā nouit, minime fortunā reſpicit aut expectat, ſed & citra fortunam, & cum fortuna, recte faciet. Cōſtans enim ac firma eſt tota medicina, & doctrinæ optimæ in ipſa compoſitæ, minime fortuna egere apparēt. Nam fortuna ſui iuris eſt, & nullius imperio ſubeſt, necq; optātis eſt ad ipſam peruenire. Scientia uero imperata facere cogitur, & facile eſt ipſam feliciter aſſequi, ſi quis ſciens uti uelit. Deinde uero quid opus eſt Medicinæ fortuna? Si enim morborum medicamēta clara ſunt & manifeſta, uelut equidem arbitror, nō expectant ſanè fortunā ad ſanandos morbos ſi quidem ſunt medicamenta. Si uero cū fortuna exhibere ipſa prodeſt, nō magis medicamenta ꝙ ea quæ non ſunt medicamenta, unà cū fortuna adhibita ſanos faciūt. Quicūq; uero fortunā ex Medicina, aut alia quapiā arte expellit, dicitq́; eos qui probe rem aliquā ſciunt fortuna non uti: is contrariū mihi iudicare uidetur. Mihi enim ſoli hi fortunate aſſequi, itemq́; infortunate nō aſſequi uidentur, qui recte quid, & male facere ſciunt. Fortunate enim aſſequi, eſt recte facere. hoc aūt hi qui ſciunt faciunt. Non aſſequi autē hoc eſt, ſi quis nō ſciat, hoc nō recte faciat. Indoctus autem qui eſt quomodo fortunate aſſequi poſsit? Si quid enim etiā aſſequatur, non memorabilem ſanè ſucceſſum habebit. Qui enim nō recte quid facit, nō fortunate aſſequi poterit, quū reliqua quæ æquū eſt facere nō faciat. Morbi muliebres.

Vteri omniū morborū cauſæ ſunt: hi enim ubi ex natura trāſmoti fuerint, morbos exhibent, ſiue aſcenderint, ſiue deſcēderint. Et quum quidē uteri oſculum ſuum non demittentes, & pudendi eminētias non contingētes, tranſmoti fuerint foras, leuiſsimus morbus eſt. Quum uero in anteriorē partem promoti fuerint, & oſculū in pudendi eminentias ac labra immiſerint, primum quidem ipſo cōtactu dolorem uterus percipit ac exhibet: deinde obturatus, & uelut operculo contectus, ex eo quod pudendi eminētijs incumbit, fluxus nō contingit, qui menſium nomine uenit. Hic uero fluxus congregatus, tumorē ac dolorem exhibet. Et ſi quidem infra deſcendens & auerſus, in inguen ſe immiſerit, dolorem exhibebit. Si uero ſurſum aſcēdens auerſus & obturatus fuerit, etiam ſic propter raritatem ac coarctationem dolorem exhibet. Quum uero propter hoc ægrotarit, coxendicum ac capitis dolorem facit. Vbi uero uteri impleti

intumue

intumuerint, nihil fluit, & pleni fiũt: quum autẽ pleni facti fuerint, coxẽdicesq́ contingunt, dolores exhibẽt, & in coxẽdices, & in inguen, & uelut pilæ in uentre diſcurrunt, & caput dolore affligũt, modo altera ipſius parte, modo totum, prout contingit ipſi morbus. Hæc itaq́ ſic curãda ſunt. Si quidem deſcenderit ſolum, & illini poſsit, utere quocũq́ libet ex graueolentiũ genere, aut cedro, aut allij intrito, myttoto græcis appellato, aut aliquo alio ex grauiter et male olentium numero, eoq́ ſuffitũ facito, & fomenta ne adhibeto, neq́ cibo neq́ potu urinam ciente hoc tẽpore utitor, neq́ calida lauato. Si autẽ ſurſum aſcenderit, & non auerſa fuerit, medicamẽtis appoſititijs bene olentibus, & quæ ſimul calfaciũt utere. Velut ſunt myrrha, aut unguentũ, aut aliud quoddã odoratum ſimulq́ calfactoriũ. Et his quidem ſubdititijs uteris, fomentũ autẽ ex infernis ex uino adhibebis, & calida aqua lauabis, & urinã cientibus uteris. Ex hoc autem manifeſtum fit auerſa ſit nec ne. Si enim ſurſum progreſſa auerſa nõ fuerit, fluxus procedit. Si uero auerſa ſit, fluxus, menſtrua appellata, nõ contingit.

Hunc morbum fomento primũ tali curare oportet. In uinum groſſos immittito, ipſumq́ uinum calfacito, & cucurbitam circum oſculum uaſis in quo calefit addito, hoc modo. Cucurbitam per mediũ diſſectam euacuato, & ſummitate ipſius modice reſciſſa, uelut in utriculis fieri ſolet, hanc ipſam uaſi uelut operculum circũdato, quo odor per anguſtiam means ad uterũ perferatur. Inſuper autẽ & calida aqua fouere, et calfaciẽtibus medicamẽtis ſubdititijs uti oportet. Calfacientia aũt ſunt ea quæ ducunt ex ſuperius relatis, itemq́ hæc. Stercus bubulum, fel bubulum, myrrha, alumẽ, galbanũ, & ſi quod aliud eiuſmodi eſt. Plurimis etiam ipſarũ per purgãtia inferne medicamenta aluus ſubducenda eſt, & per debilia quæ uomitũ faciunt, ne euacuatio ex ſuperuacuatione fiat.

Cæterũ ſubdititias glandulas ſic facere oportet, ſi fortes facere uelis. Mel ſemicoctum facito, & ex præſcriptis ſubdititijs pharmacis ea quæ ualde efficacia ſunt immittito, & ubi immiſeris, glandulas formato inſtar earũ quæ in ſedẽ induntur, uerũ longas facito has ac tenues. Mulierẽ uero ſupinam reclinato, locis à pedibus lecti altius inſtratis, deinde apponito, et panniculo intecto, aut alia quadam re cõſimili calfacito, donec colliqueſcat. Si uero debiliorẽ glandulam ſubdere uelis, in linteolum illigato. Sed & ſi humore pleni uteri oſculum tumidũ habuerint, & nõ fluxerint, fluxionẽ facere oportet, & ſubdititijs pharmacis ſanare, itemq́ fomẽtis uelut ſcriptum eſt, ita faciendo uelut in priore fluxione ſuppreſſa. Quin & ſi in anteriorẽ partem procedẽs uterus auerſus fuerit, fluxionẽ facere oportet, uelut in ſuperiore fluxione ſuppreſſa. Quũ uero fluxus nimius fuerit, neq́ calida aqua, neq́ alio quopiã calfacere oportet, neq́ urinam cientibns uti, neq́ cibis aluum ſubducẽtibus. Lecti autẽ partes à pedibus altiores eſſe oportet, ut ne declinatio fluxui facilitatem præbeat. Vtere autem ſimul etiam ſubdititijs adſtringẽtibus. Fluxiones porrò quũ confeſtim uenerit purgatio ſtatim ſubcruentæ fiunt, quũ uero tardius prodierit, purulentæ. Et iunioribus ſubcruẽta magis prodeũt. Seniores uero magis mucoſa menſtrua habent.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE AERE, AQVIS ET LOCIS, IANO COR-nario Medico Phyſico interprete.

QVICVNQVE artem medicā integre adſequi uelit, primum
quidem temporum anni rationē habere debet, quantum po
tentia quodlibet eorum ualeat: nō enim ſimile quicquam in
illis exiſtit, uerum differunt inuicē propter uarias quæ in eis
fiunt mutationes. Deinde uentorum calidorūq; & frigido-
rū, maxime qui ex his omnibus hominibus ſunt cōmunes,
& mox qui in unaquaq; regione ſunt indigenæ & proprij.
Neq; uero negligentiorem ſe circa aquarum facultates cognoſcēdas exhibere
conuenit. Quemadmodū enim guſtu differūt, & pondere ac ſtatione, ſic quoq;
uirtute aliæ alijs lōge præſtant. Quare ſi quis ad urbem ſibi incognitam perue-
niat, circūſpicere oportet eius ſitum, quo modo ſcilicet ad uētos, & ſolis exor-
tus iaceat: non enim æquales uires ſunt, ad Septētrionem ſitæ, & uergentis ad
Auſtrū: neq; eius quæ ſolem exorientē, & quæ eundem occidentē ſpectat. Hęc
itaq; diligēter oportet perſcrutari, ac ſimul quo modo habeāt circa eam aquæ:
num ne paluſtribus utantur & mollibus, aut duris & ex ſublimi loco prolaben
tibus, & ſcaturiētibus ex petris, ſiue ſalſis, & crudis. Terra etiam ipſa cōſideran
da, nudáne ſit & aquis carens, aut denſa & aquoſa, & an concaua ſit & æſtuoſa,
uel alta & frigida, hominū inſuper diæta perquirenda, qua maxime capiantur.
An bibuli ſint & lurcones & ocio dediti, aut exercitijs uarijs utētes, et tolerātes
laborū, ciborūq́; plus adpetentes q̃ poculorū. Ex his enim ſingula ſunt inueſti
ganda. Nam qui hæc omnia probe, quantū fieri poteſt, cognouerit, aut horum
plurima, eum non latere poſſunt quum in urbem etiam ignotā ſibi peruenerit,
neq; morbi regioni peculiares & patrij, neq; cōmunis regiōis natura, quæcūq;
tandem ea fuerit, ut non poſsit in cognoſcēdis morbis dubius hærere, aut erra
re ſicubi ad morborū medicationē adhibeatur. Quæ ambo illis euenire ſolent,
qui non prius prouidi hæc diligenter cognouerūt. Quare qui ea ſtudioſe rima
tus fuerit, uniuſcuiuſq; temporis, ac anni futuri cōſtitutionem prædicere pote-
rit, qui uidelicet morbi cōmuni adfectione ciuitatē ſint inuaſuri tū æſtate, tum
hyeme, & quæcunq; pericula unicuiq; ſint timenda ex diætæ ac uictus immu-
tatione: quum enim temporū mutationes, & aſtrorū ortus ac occaſus obſerua-
uerit, quemadmodū ſingula horū eueniant, prænoſcet utiq; & de anno, qualis
hic ſit futurus: hoc nāq; modo ſi quis rimatus fuerit ac præcognouerit tempo-
rum occaſiones, maxime de ſingulis ſciet, ut plurimūq; ſanitatē adſequetur, &
recta uia procedet, non minima artis ſuæ gloria. Quod ſi cui hæc ſublimiora ui
deantur, is ſi ab hac ſententia diſcedat, diſcet ſanè non minimā partem cōferre
ad rem medicam ipſam Aſtronomiam, ſed omnino plurimā, quum unà cū tem
poribus & uentriculi in hominibus mutentur. Quomodo autem ſingula quæ
diximus ſcrutari ac explorare oporteat, deinceps dicam manifeſte. Quæcunq;
quidem ciuitas ad uentos ſita eſt calidos, puto autē eos qui inter brumalem ſo-
lis exortū itidemq́; occaſum perflant, huic hi uenti ſunt peculiares. A Septen-
trionalibus autē uentis tuta ac protecta ea ciuitas exiſtit. Aquæ uero eius mul-

tæ & ſubſalſæ ſunt, & neceſſario non ſublimes, æſtate quidem calidæ, hyeme frigidæ. Et quæ quidē urbes bene ſitæ ſunt ad ſolem, & ad uentos, & aquis bonis utuntur, hæ minus à talibus mutationibus afficiūtur. Quæ uero aquis paluſtribus ac lacuſtribus utūtur, & nō bene ſitæ ſunt ad uentos, & ad ſolem, hæ magis. Et ſi quidem æſtas ſicca fuerit, citius ſedantur morbi. Si uero pluuioſa, diuturni fiūt: & phagedænas adedentes ex omni occaſione oboriri ueriſimile eſt, ſi ulcus fiat. Si uero hyēs frigida ſit, homines capita humida ac pituitoſa habere par eſt: & uentres ipſorū frequēter exturbari, pituita à capite influēte: & formas ipſorum utplurimū debiliores eſſe: ipſosq; ad edendū ac bibendū non appoſitos eſſe. Nam qui capita debilia habent, nō fuerint boni potores. Crapula enim magis grauat. Morbi uero hi ipſis uernaculi ſunt. Primū quidem mulieres morboſæ, ac fluxionibus obnoxiæ ſunt. deinde multæ ſteriles ſunt ex morbo, nō à natura, & frequēter abortiūt. Pueris uero incidūt conuulſiones ac anhelationes, quæ morbus puerorū, & ſacer eſſe putātur. Viris autē dyſenteriæ, & alui profluuia, & febres lenes, diuturnæ, hybernæ, et puſtulæ nocturnæ multæ, & hæmorrhoides in ſede. Pleuritides autem, & peripneumoniæ, & febres ardentes, & quicunq; acuti morbi putantur, nō multū proueniunt. Non enim fieri poteſt ut iſti morbi uigeant, ubi alui liquidæ exiſtunt. Lippitudines uero oboriūtur humidæ, nō graues, nec diuturnæ: ſi nō ex mutatione temporū morbus aliquis omnibus cōmunis occupet. Et ubi quinquageſimū annū trāſgreſſi fuerint, defluxiones ex cerebro accedentes, homines ſemiſyderatos faciunt, ubi caput derepēte inſolatū, aut frigore correptū fuerit. Atq; hi quidē morbi ipſis uernaculi ſunt: præterq̄ ſi morbus aliquis omnib. cōmunis ex temporū mutatione oboriatur, nam & huius participes fiūt. Quæcūq; uero ciuitates his ex oppoſito ſitæ ſunt, ad uētos frigidos, inter occaſum ſolis ęſtiuū, et orientē æſtiuū: etiā ipſis hi uēti uernaculi ac indigenæ ſunt, ab auſtro uero et calidis uētis protectæ ſunt. Et de his urbibus ſic ſe res habet. Primū quidē aquæ & duræ & frigidæ utplurimum dulceſcūt. Homines aūt uegetos & ſiccos eſſe neceſſe eſt: & plures uētres infernos crudos ac duros habere, ſupernos uero fluidiores: biliosoſq; magis q̄ pituitoſos eſſe. Capita uero ſana ac dura habēt. & plerūq; uaſa ipſis rūpūtur. Morbi aūt populares ipſis hi ſunt, pleuritides et quos acutos eſſe receptū eſt. Neceſſe eſt aūt ita habere, quū alui duræ exiſtāt. & ſuppurati multi ex omni occaſione fiūt. Huius aūt cauſa eſt, corporis extēſio, ac uētris duricia. Siccitas em̄ et aquę frigiditas facit ut uaſa rūpātur. Edaces aūt tales naturas eſſe neceſſe eſt, & nō multū bibaces. Nō enim fieri poteſt ut ſimul multū edāt ac bibāt. Lippitudinesq; his fieri ex tēporis interuallo neceſſe eſt, duras aūt ac uehemētes, & ſtatim oculos rūpi. Sāguinis itē ex narib. fluxiones uehemētes æſtate fieri iuniorib. triginta annis. Morbos etiā ſacros appellatos, paucos quidē, uerū uehemētes. Lōgæ uero uitæ magis q̄ alios, hos homines eſſe par eſt: & ulcera nō pituitoſa oboriri, neq; efferari. Mores uero magis feros q̄ māſuetos. Ac uiris quidē hi morbi uernaculi ſunt: præterq̄ ſi quis omnib. cōmunis ex tēporū mutatiōe ingruat. Ex mulierib. uero, primū quidē multæ ſteriles fiūt, ꝓpter aquas quæ duræ ſunt ac crudæ, et frigidæ. Purgatiōes em̄ mēſiū nō cōtingūt cōmodę, ſed paucę ac prauæ. Deinde pariūt difficulter. et nō ualde abortiūt. Vbi uero pepererint, pueros nutrire nō poſſunt. Lac em̄ ab aquarū duricia ac cruditate

tate extinguitur: & tabes frequẽtes à partu fiunt. Præ uiolentia enim ruptiones ac uulſuras habent. pueris autem hydropes in teſtibus fiunt, quãdiu parui fuerint. deinde ætatis progreſſu euaneſcũt. Pubeſcunt autẽ ſerò in hac ciuitate. Et de calidis quidem uentis ac frigidis, & urbibus ad hos ſitis, hoc modo uelut dictum eſt, res ſe habet. Quæcũq; uero ciuitates ſitæ ſunt inter æſtiuos ac hybernos ſolis ortus: & quæcũq; ex oppoſito harũ, de his ita habet. Quæ quidem ad orientem ſolem ſitæ ſunt, eas par eſt eſſe ſalubriores his quæ ad ſeptẽtrionem conuerſæ ſunt, & his quæ ad calidos uentos ſitæ ſunt, etiamſi ſtadiũ ſolum interſit. Primum enim moderatior eſt caliditas ac frigiditas. deinde aquas quę ad ſolis ortus ſunt, omnes ſplẽdidas eſſe neceſſe eſt, & odoratas, & molles, & amabiles oriri in hac ciuitate. Sol enim emergẽs ac illuſtrans ipſas caſtigat. Matutinum enim tempus ipſe aer utplurimũ ſemper occupat. Et hominũ formæ boni coloris ſunt, & magis floridæ, ſi nõ quis alius morbus prohibeat. Et clara uoce præditi ſunt homines, & ad iram ac intelligentiã præſtantiores ſeptentrionalibus, ſi quidem & alia quæ in ipſa naſcũtur meliora exiſtũt. Et ciuitas quæ hoc modo ſita eſt ueri maxime ſimilis eſt, iuxta caliditatis ac frigiditatis moderationem. Et morbi pauciores fiunt ac debiliores, ſimilesq; ſunt morbis, qui in ciuitatibus ad uentos calidos conuerſis oriũtur. Et fœminæ iſthic ualde fœcundæ ſunt, ac facile pariunt. Et de his quidem ita habet. Quæ uero ad occaſus ſitæ ſunt, & ipſæ à uentis ab oriẽte ſpirantibus protectæ ſunt, & tum calidi uenti leuiter afflant, tum frigidi ab Vrſis præterflant: eas urbes neceſſe eſt ſitu morboſiſsimo poſitas eſſe. Primum enim aquæ non ſunt ſplendidæ. Cauſa uero eſt quòd aer matutinũ tempus utplurimum occupat, qui aquæ immixtus claritatem eius diſperdit. Sol enim priuſquã eleuetur, non illuſtrat. Aeſtate uero, mane quidem auræ frigidæ ſpirant, & ros decidit. de cætero uero ſol ad ipſas occidens, quàm maxime homines percoquit. Quapropter etiã decolores ac infirmos ipſos eſſe par eſt, & ex omnibus prædictis morbis participare. Nulla enim re ab ipſis ſeparantur. Veriſimileq; eſt ipſos graui uoce præditos ac raucoſos eſſe, propter aerẽ, eo quòd impurus plerũq; iſthic eſt, & morboſus. Neq; enim ab aquilonaribus ualde expurgatur. Non enim perſeuerãt uenti. Qui uero perſeuerant ac ipſis incũbunt, aquoſiſsimi exiſtũt. Nam uenti occidentales, ſimiles ſunt autũno. Et huiuſmodi ciuitatis ſitus eſt ad diei mutatiões, eo quòd multum temporis inter matutinũ ac ueſpertinũ intercedit. Et de uẽtis quidem qui cõmodi ſunt ac incõmodi ita ſe res habet. Cæterũ de aquis deinceps narrare uolo, quæ morboſæ ſint, & quæ ſaluberrimæ: & quæ mala ab aqua fieri ueriſimile eſt, itemq; quæ bona. Plurimã enim partem cõferunt ad ſanitatẽ. Quæcunq; igitur paluſtres ſunt, & ſtabiles ac lacuſtres, eas neceſſe eſt æſtate eſſe calidas, ac craſſas & olentes. Quũ enim nõ defluant, ſed aqua pluuia ſemper noua inferatur, & ſol urat, neceſſe eſt ipſas decolores eſſe, & prauas ac bilioſas. Hyeme uero glaciatas & frigidas ac turbatas præ niue ac glacie, ut pituitoſiſsimæ ac raucoſiſsimæ exiſtant: Bibentibus aũt ſplenes ſemper ſint magni ac pleni: & uentres duri, tenues ac calidi. Humeri uero & clauiculæ & facies attenuata. In ſplenem enim carnes colliquãtur, quapropter graciles exiſtũt. Edaces aũt eſſe tales ac ſiticuloſos par eſt, uentresq; tum ſupernos, tum infernos, calidiſsimos habere, ut etiam fortioribus medicamẽtis opus habeãt. Atq; hic morbus

ipſis & æſtate & hyeme familiaris eſt. Ad hæc etiam hydropes plurimi ac leta- liſsimi fiũt. Aeſtate enim dyſenteriæ multæ ac alui profluuia incidũt, & febres quartanæ diuturnæ. Hi aũt morbi prolõgati, tales naturas ad hydropas dedu- cunt ac occidũt. Et hi quidẽ morbi ipſis æſtate fiũt. Hyeme uero iunioríb. quí- dem peripneumoniæ, & inſaniæ morbi. Senioribus uero, febres ardẽtes, pro- pter uẽtris duriciem. Mulieribus aũt, tumores oboriũtur, & pituita alba, & uix in uẽtre concipiunt, ac difficulter pariũt, & fœtus magnos ac tumidos. deinde ex alimentis tabeſcentes ac deprauati fiunt. Et purgatio cõmoda poſt partum mulieribus nõ contingit. Pueris uero herniæ accedunt, & uiris uarices, & ulce ra in tibia. Quare fieri nõ poteſt ut tales naturæ lõgæuę ſint, ſed ante temporis aduentũ ſeneſcũt. Præterea fœminæ ſe in utero habere putãt, & ubi partus tem pus adeſt, uẽtris moles illa ac plenitudo euaneſcit. Hoc autẽ contingit ex aqua, quum uteri ex aqua concepta laborãt. Atq; has quidem aquas ad omnem rem improbas eſſe cenſeo. Secundo uero loco eas quarum fontes è petris ſcatu- riunt. Duras enim eſſe neceſſe eſt: aut iſthic ubi calidæ aquæ exiſtunt: aut ferrũ naſcitur, aut æs, aut argentũ, aut aurum, aut ſulphur, aut alumen, aut bitumen, aut nitrum. Hæc enim omnia præ uiolentia caloris naſcũtur. Non itaq; ex hu- iuſmodi terra aquæ bonæ prodeunt, ſed duræ & æſtuoſæ, quæ & difficulter minguntur, & ad alui egeſtionẽ contrariæ ſunt. Optimæ uero ſunt quæ ex ſublimibus locis, ac terreis collibus fluunt. Hæ enim & dulces ſunt, & albæ, & uinum modicum ferre poſſunt. & hyeme calidæ fiunt, æſtate uero frigidæ. Ta- les enim fuerint ex profundiſsimis fontibus. Maxime uero laudare eas opor- tet, quarum fluxiones ad ſolis exortus erumpũt, & præſertim ad æſtiuos. Ne- ceſſe eſt enim odoratas eſſe ac leues. Quæcũq; uero ſalſæ, & crudæ ac du- ræ ſunt, ad hoc quidem ut eas omnes bibant, non bonæ ſunt. Sunt tamen ali- quæ naturæ, & morbi, quibus tales aquæ in potu commodæ ſunt, de quibus ſtatim dicam. Habet autẽ & de his hoc modo. Quæ quidem aquæ fon- tes ſuos ad orientes habent, hæ præ omnibus optimæ ſunt. Secundum ab his locum habent, quæ inter æſtiuos ſolis exortus ac occaſus emergunt, & magis hæ quæ ad orientes. Tertio loco ſunt, quæ inter occaſus æſtiuos ac hybernos ſcaturiunt. Peſsimæ uero quæ ad auſtrũ, & quæ inter æſtiuum ortum & occa- ſum. Et hæ quidem ad auſtrales partes ualde prauæ ſunt, ad boreales uero me- liores. His autẽ hoc modo uti conuenit. Quiſquis ſanus eſt ac ualet, is nul lum diſcrimẽ faciat, ſed ſemper eam quæ præſens eſt bibat. Quicũq; uero mor bi gratia, eam quæ cõmodiſsima eſt bibere uolet, is ſi ita fecerit, maxime ſanita- tem aſſequi poterit. Quorũ quidem uentres duri ſunt, & idonei ad hoc ut amburantur, his dulciſsimæ & leuiſsimę ac ſplendidiſsimæ conducunt. Quo- rum uero molles uẽtres, & humidi ac pituitoſi ſunt, his duriſsimæ & crudiſsi- mæ, ac ſubſalſæ aquæ cõferunt. Sic enim maxime reſiccari poterint. Quæcũq; enim aquæ optimæ coctu ſunt, ac facilime liqueſcũt, eas par eſt & uentrẽ maxi me exoluere ac eliquare. Quæ uero crudæ ſunt, & minime coctu bonæ, hæ ma gis cõſtringunt uẽtres ac reſiccãt. At enim mentiũtur homines de ſalſis aquis, propter imperitiã, in eo quòd per aluũ ſecedere eáq; ſoluere putantur. Maxime enim cõtrariæ ſunt ad alui egeſtionẽ ac ſeceſſum. Sũt enim crudæ, & coqui nõ poſſunt. Quare uenter magis ab ipſis adſtringitur q̃ eliquatur. Et de fontanis

quidem

quidem aquis hoc modo res ſe habet. De pluuialibus autẽ, & quæ à niue fiunt, ut habeat, deinceps dicam. Aquæ igitur pluuiales leuiſsimæ & dulciſsimæ, & tenuiſsimæ ac ſplendidiſsimæ ſunt. Primũ enim ſol quod tenuiſsimũ ac leuiſſimũ eſt in aqua educit ac ſurſum rapit. Clarũ aũt hoc, ipſum mare facit. Quod ẽm ſalſum eſt iſthic relinquitur, prę craſsitudine ac grauitate, et fit mare. Quod uero tenuiſsimũ eſt ſol ſurſum rapit, præ leuitate. Rapit autẽ tale non ſolum ab aquis ſtagnãtibus, ſed etiam ex ipſo mari, & ex omnibus in quibus aliquid humoris ineſt. Ineſt autem in omnibus rebus. Et ex ipſis hominibus tenuiſsimũ ac leuiſsimũ humorem ducit. Eius rei maximũ ſignũ inde ſumere licet, ubi homo ueſtib. indutus in ſole iter fecerit, aut ſederit. Quaſcũq; enim corporis partes ſol aſpicit, hæ nõ exudant. Sol enim quicquid comparet ſudoris ſurſum rapit. Quæ uero ſub ueſte contectæ ſunt, aut ſub aliqua alia re, hæ exudant. Educitur enim ac domatur à ſole ſudor. Seruatur aũt ex tegmentis, ut ne diſperdatur à ſole. Quum uero in umbram deuenerit, totũ corpus ſimiliter ſudore perfluit. Non enim amplius ſol affulget. Quapropter etiã ex omnibus aquis hæ citiſsime putreſcunt: & odorẽ malum pluuialis aqua habet, eo quod ex plurimis cõgregata eſt ac permixta, ut citiſsime putreſcat. Ad hæc uero, ubi rapta eſt & in ſublime eleuata, dum circũfertur & ad aerem permiſcetur, quod turbidũ eſt in ipſa, ac noctem refert, id excernitur ac decedit, & fit aer, & nebula. Quod uero tenuiſsimũ eſt ac leuiſsimũ in ipſa, hoc relinquitur ac dulceſcit, dum à ſole uritur ac coquitur. Fiunt autem & alia omnia quæ coquũtur ſemper dulcia. Quãdiu igitur diſperſa fuerit, & nondũ congregata, fertur ſublimis. Vbi uero coaceruata fuerit, ac ſimul cõgregata derepente à uentis inter ſe aduerſarijs: tũc deorſum prorumpit, qua parte plurima collecta fuerit, Tunc enim hoc magis fieri uerſimile eſt, quũ nebulas à uento ſtabilitatẽ non habẽte concitatas ac procedentes, derepente uentus contrarius, ac aliæ nebulæ reliſerint: atq; tunc quidem prima ipſius pars congregatur; quæ uero à poſteriore parte ſunt, inſuper accedunt, & ſic craſſeſcunt, & nigreſcũt, ac ſimul cõgregantur, & præ grauitate deorſum prorumpunt, & pluuiæ fiunt. Atq; hæ quidem aquæ optimæ ſunt ſecundum hanc rationẽ. Verum opus habẽt ut decoquãtur, ac excolentur. Sin minus, odorem prauũ habent, & raucedines & uocis grauitatẽ bibentibus inde accedere par eſt. At uero aquæ ex niue ac glacie fiẽtes, omnes malæ ſunt. Quum enim ſemel concretæ fuerint, nõ amplius in priſtinam naturã reſtituuntur. Sed quod quidẽ in ipſa clarũ ac leue, & dulce eſt, excernitur ac diſperditur. Quod uero turbidiſsimũ eſt ac põderoſiſsimum, relinquitur, Hoc uero cognoueris hoc modo. Si enim uolueris hyemis tempore, uaſculũ certa aquæ mẽſura infuſa, ſub dio exponere, quo maxime cõgeletur: deinde poſtridie in locũ calidum deportatum ſinere, quo maxime glacies liqueſcat, & ubi exoluta fuerit, aquam metiri: reperies aquam multo pauciorem. Atq; hoc ſignũ eſt, q; à congelatione id quod leuiſsimũ ac tenuiſsimũ eſt diſperditur, & non quod grauiſsimum ac craſſiſsimũ exiſtit. Non enim hoc diſperdi poterit. Hac igitur de cauſſa has aquas quæ à niue ac glacie eliquantur, peſsimas eſſe puto ad omnes res: Itemq; eas quæ ad has ſequũtur. Atq; ſic quidem de pluuialibus, & niualibus, ac glacialibus aquis res ſe habet. Calculo uero maxime laborant homines, & ex rhenum affectionibus, & urinæ ſtillicidio, & coxẽdicum morbo corripiuntur

tur,& herniæ fiunt,ubi aquas omnigenas bibunt,& de magnis fluminibus, in
quæ alia deferũtur:& de ſtagno,in quod fluxiones multæ ac omnis generis de
ueniunt. Et qui aquis inuectitijs utuntur,quæ ex longo,& nõ breui locorũ in=
teruallo afferuntur. Nõ enim fieri poteſt,ut alia aqua ſimilis ſit alij. Sed aliæ dul
ces ſunt,aliæ ſalſæ, & aluminoſæ,aliæ de calidis fluunt. Vbi uero hæ ſimul in=
ter ſe miſcentur,diſsident:& quæ fortiſsima eſt,ſemper ſuperat. Præualet autẽ
non ſemper eadem,ſed aliàs alia. Sed & ex uentis,alij quidẽ Boreas robur exhi
bet,alij uero Auſter.& de reliquis eadẽ ratio exiſtit. Talibus igitur neceſſe eſt li
mum & arenam in uaſis ſubſidere, & ab his ſi potentur, morbi prædicti fiunt.
Quod autẽ non omnibus, cõſequenter declarabo. Quorũ quidem aluus ſatis
fluida eſt ac ſana, & ueſica non ardens,neq; ſtomachus ueſicæ ualde coardeſcit,
hi facile urinam eijciunt, & in ueſica nihil ipſis cõgregatur. Quorũ uero aluus
ardens ac feruida fuerit,in his neceſſe eſt etiã ueſicam idem perpeti. Quũ enim
magis ꝗ̃ pro natura fuerit calefacta,ſtomachus ipſius inflammatur. Vbi uero
hæc perpetitur,urinam non dimittit,ſed in ſeipſa cõcoquit,& adurit: & quod
quidem tenuiſsimũ in ipſa eſt,excernitur:& quod puriſsimũ eſt,trãſit & emin
gitur. Quod uero craſsiſsimũ ac turbidiſsimũ eſt, coaceruatur,& cõcreſcit pri
mum quidem parum,deinde maius fit. Dum enim uoluitur ab urina,quicquid
craſſum cõpactum fuerit,ad ſeipſum adaptat,atq; ſic augeſcit, & in tofum con
creſcit. Et quũ urinã emittit, ad ueſicæ ſtomachũ allabitur ab urina impulſum,
& urinæ emiſsionẽ impedit,& dolorem uehementẽ exhibet. Quare pueri cal=
culoſi fricant ac trahunt pudenda. Videtur enim ipſis cauſſa mictionis eo loco
eſſe. Signum autẽ eius quòd hæc ita ſe habent,hoc eſt. Vrinam ſplendidiſsimã
calculoſi mingunt ad ſimilitudinẽ ſeri,eo quod id quod craſſiſsimũ eſt ac bilio=
ſiſsimum iſthic manet,& coaceruatur ac cõcreſcit. Et pleriq; ſanè hoc modo la=
pidem & calculum cõtrahunt. fit autẽ pueris etiam ex lacte,ſi nõ ſalubre id fue=
rit,ſed ualde calidum ac bilioſum. Ventrẽ enim percalefacit,& ueſicam. Quare
urina dum aduritur hæc patitur. & ſanè ſentio melius eſſe pueris uinum quàm
aquoſiſsimum dare. Minus enim uenas adurit ac reſiccat. Muliebribus autem
pudendis non ſimiliter cõtingit. Meatus enim urinæ in ueſica breuis eſt et am=
plus, ut facile urina impellatur. Neq; enim manu pudendum fricat, ueluti ma=
ſculus, neq; urinæ in ueſica meatum contingit. Ad pudenda enim perforatus
eſt. Et quia meatus ſunt ampli,etiam plus bibũt quàm pueri. Et de his quidem
ſic res ſe habet, aut his ꝗ̃ proxime. Cæterum de annis hoc modo conſide=
ratione facta quis cognoſcere poſsit, qualis'nam annus ſit futurus, ſalubris'ne
an morboſus. Si enim ſecũdum rationem fiant ſigna in aſtris occidentibus ac
orientibus:& in autumno aquæ fiãt: & hyems ſit moderata, & neq; ualde cle=
mens,neq; modum excedẽs frigiditate: & in uere ac in æſtate tempeſtiue plu=
at:ſic ſanè ſaluberrimũ eſſe annum par eſt. Si uero hyems quidem ſicca ſit,& bo
realis, uer autem pluuioſum & auſtrale, neceſſe eſt æſtatem febriculoſam fieri,
& lippitudines inducere. Quum enim æſtus derepente accedat,terra humida
exiſtente à uernis imbribus, & ab auſtro:neceſſe eſt æſtum duplicatũ eſſe, & à
terra irrigua ac calida,& à ſole urente:quũ uentres in hominibus nondũ cõſtri
cti ſint,neq; cerebrũ reſiccatum. Nõ enim fieri poteſt, quum uer tale exiſtat,ut
corpus & caro non humore fluida fiant,adeò ut febres acutiſsimæ in omnes ir

ruant, maxime autem in pituitoſos. At dyſenterias par eſt fieri & mulieribus, & uiris humidioribus. Et ſi quidem circa canis exortum accedat aqua ac tempeſtas, & Eteſiæ ſpirauerint, ſpes eſt ceſſationis, & ut autumnus ſalubris fiat. Sin minus, periculum eſt ne & pueri, & mulieres moriātur: Minime uero ſenes: & ne qui ſuperſtites euadūt, in quartanas deſināt, & ex quartanis in hydropas. Si uero hyems auſtralis fiat, & pluuioſa, & clemens, uer autē boreale & ſiccum & tempeſtuoſum, primū quidem mulieres quæ uterum geſtant, & partus ipſis ad uer inſtat, abortū facturas eſſe ueriſimile eſt. Quæ uero etiam pepererint, impotentes ac morboſos pueros parere, ita ut aut ſtatim pereant, aut tenues & debiles, ac morboſi uiuant. Atq; hæc quidē mulieribus, reliquis uero dyſenterias & lippitudines ſiccas: et aliquibus defluxiones à capite in pulmonē. Pituitoſis igitur dyſenterias fieri ueriſimile eſt, & mulieribus, pituita de cerebro defluente, propter naturæ humiditatē. Bilioſis uero lippitudines ſiccas, propter carnis caliditatem ac ſiccitatem. Valde autē ſenibus defluxiones, propter raritatē ac eliquationem uenarum, adeo ut aliqui quidē derepente pereant, aliqui uero ſemiſiderati, aut dextra aut ſiniſtra parte fiant. Quū enim hyems fit auſtralis, & pluuioſa, ac calida, & corpus nō adſtringatur, neq; uenæ: uere accedēte boreali & ſicco ac frigido, cerebrum poſtquā ipſum diſſolui ac purgari cōtigit, à grauedine ac raucedine, tunc ſimul cum uere ſtabilitur ac cōſtringitur. Quare derepente æſtate accedente, & ardore ac mutatione contingente, hi morbi incidunt. Et inteſtinorū leuitates & aqua intercus fere reliquis morbis deſinentibus ſuperueniunt, quum non queant facile uentriculi à concepta humiditate exſiccari. Si autem æſtas pluuioſa ſit & auſtro multū perfletur ſimilisq; ſequatur autūnus, neceſſe eſt hyemē morbidam eſſe, & his qui pituita abūdant, & qui quadrageſimum annum exceſſerūt febres ardentes fieri ueriſimile eſt, qui uero bile abundant, coſtarum inflāmationes & pulmonis, pleuritidas ac peripneumonias dictas. Si uero æſtas ſicca exiſtat, & borealis, ſequens uero autumnus pluuioſus & auſtralis, capitis dolores ad hyemem expectare cōuenit, & cerebri corruptiones, ampliusq; raucedines, grauedines, & tuſſes, aliquibus etiam tabes. Quod ſi borealis ſit autūnus ac ſiccus, & neq; ſub caniculā, neq; ſub Arcturi occaſum pluuioſus, cōfert pituitoſis natura, et maxime qui natura ſunt humida, et mulieribus. Bilioſis autē infeſtiſsimū hoc tēpus exiſtit. Valde enim exſiccantur accidūtq; eis lippitudines aridæ, & febres acutæ, ac diuturnæ, & aliquib. bilis atra, ſiquidē quod liquidiſsimū & aquoſiſsimū in bile eſt cōſumitur, denſiſsimū uero & acerrimū relinquitur, quod idē accidit ſecundū eandē rationē & circa ſanguinē, unde hi morbi his accidunt, pituitoſis autē hæc omnia cōmoda ſunt. Exſiccantur enim & in hyemē perducūtur, minime humecti, ſed reſiccati. Hæc igitur ſi quis mēte concipiet & cōſiderabit, is pręcognoſcet plurima omnino quæ ex huiuſmodi mutatiōibus ſint futura. Maxime aūt obſeruare oportet magnas tēporū mutatiōes, ut neq; medicinas in illis libētes exhibeamus, neq; uramus quæ circa uentrē, neq; ſecemus, priuſquā prætereāt dies decē aut plures, & nō pauciores. Periculoſiſsima ſunt etiā ambo ſolſtitia, maxime uero æſtiuū Periculoſum etiā æquinoctiū utruq;, magis uero autumnale. Oportet aūt & aſtrorū exortus cōſiderare, præcipue canis, deinde arcturi, & Pleiadū occaſum. Morbi enim in his maxime diebus iudicantur, alijq; perimunt, alij uero deſinunt, aut

in aliam ſpeciem,aliumq́; ſtatum trāſmutantur. Et circa hæc quidem ſicut dixi habet. Volo aūt & de Aſia & Europa demonſtrare,quantum differant inter ſe per omnia, & de gentiū formis quid diſtent,& nihil inuicē ſimile habeāt. Verū de omnibus ſi quis dicere uelit in immēſum excreſceret ſermo, quare de maximis,& plurimū differētibus diuerſitatibus dicam,quantū ſaltē mihi in ea re eſt cōpertum. Ac dico quidē plurimū differre Aſiam ab Europa ſecūdum naturas omnium ex terra naſcentiū,itemq́; hominū.Longe enim pulchriora & maiora omnia naſcūtur in Aſia.Eſtq́; regio ipſa,hac noſtra multo māſuetior, ſunt etiā hominum mores benigniores & cultiores.Cauſſa uero horū eſt temporum anni temperata miſtura. Siquidem in medio ſolis exortu ſita eſt ad aurorā,à frigiditate ac caliditate omni remotior.Incrementū autem & benignitatē inde proficiſci omnibus in cōfeſſo eſt,quum nihil ſit præcellens & cogēs uiolenter, ſed per omnia æqualitas uigeat,quanquā non habeant ubiq́; per omnē Aſiam omnia ſecundū eūdem modū. Quæcūq́; enim in ea regio in medio ſita eſt calidiq́; & frigidi,ea omniū fertiliſsima exiſtit,& arboribus refertiſsima & maxime ſerena,aquiſq́; utitur & cœleſtibus & ex terra promanātibus. Neq́; enim à calore cōbuſta eſt ualde, neq́; à ſqualore & aquarū inopia exſiccatur,neq́; à frigore oblæditur. Verū auſtris perflatur & irrigua eſt, tum propter imbres multos, tum propter niues.Fructus autē ſuo tēpore maturos multos in ea naſci par eſt, ſiue ex ſparſis ſeminibus hi proueniant,ſiue terra ipſa per ſe ſpōte producat eorum plantas,quarū fructibus utūtur homines,eas ex agreſtibus cicures & domeſticas facientes,& pro cōmoditate ſua trāſplantantes.Pecora etiam ipſa pleniora proueniūt,quæ & pariūt ſæpius & pulcherrime educantur. Quin & homines habitiores eſſe ac ſpecie pulcherrimos, & magnitudinis eximiæ, minimeq́; differentes,quantū ad formam ac corporū proceritatem adtinet,conſtat. Certūq́; eſt hanc regionē proxime accedere ad naturā ac temperaturā optimæ cōſtitutionis,uerum uirilitatem,laboris tolerantiā,ac audaciam non ueriſimile eſt huic naturæ innaſci, Sicut neq́; eiuſdem neq́; diuerſi generis conſtantes ac perpetui ſunt amatores. Vincit enim in ipſis uoluptas, quæ ratio eſt multiformes generari partus,præcipue in feris. Atq́; ſic quidem de Aegyptijs ac Libycis mihi habere uidetur. Qui uero ad dexterā hyberni ortus ſolis uſq́; ad Mæotidem paludem habitāt:hic eſt enim Europæ & Aſiæ terminus: ſic habēt. Multo maior diuerſitas eſt inter illas ipſas gētes,q̄ de quibus iam dixi,quū propter uarias temporū mutationes,tum ob regionis naturā,Habet autē eodem planè modo,quemadmodū & circa aliorū hominum terras accidit. Vbi enim tempora magnas mutationes faciūt & frequentiſsimas,illic & regio agreſtis & maxime inæqualis exiſtit,inueniaſq́; & mōtes plurimos & denſos,itēq́; campos & prata. Vbi aūt non ualde uariant tēpora,illic æqualiſsima regio eſt,quod idem & de hominib. ipſis eſt intelligendū. Si quis enim recte cōſideret,uidebit quorundam naturā, montanis, ſyluoſis ac aſperis locis ſimilem eſſe, aliorū uero aquoſa ac exilia loca referre: ſicut quidā pratorū ac paludum naturā præ ſe ferūt, atq́; alij ſunt à quorū planitieb. nudiſq́; ac ſiccis terris cōſtitutio ſimilis exiſtit. Tēpora enim quæ formarū naturā uariant,ſunt diuerſa: quū ergo inter ſeſe fuerint maxime diuerſa,uarias & multiplices formas producunt. Porrò quæ parū inter ſe differūt gentes relinquā, Quæ aūt plurimū non natura ſolum,ſed & le-

gibus ac cõſuetudinibus diſcrepãt, de illis referã quomodo habeãt. Ac primũ omniũ de Macrocephalis, quũ nulla omnino alia gens ſit, quę ſimilia capita habeat. A principio quidẽ cõſuetudo in cauſa fuit, ut tam lõgis capitibus eſſent. Nũc autẽ natura ipſa cũ cõſuetudine cõſpirauit, Si quidẽ generoſiſsimũ apud eos putatur, caput habere ꝙ maxime longũ: cõſuetudinis autẽ hoc initiũ fuit. Quum recẽs infans natus eſt, caput eius adhuc tenerũ ac molle exiſtẽs ꝙ celerrime cõſtringunt manibus, coaptãtesq́ꝫ cogunt in longitudinẽ augeri, quin & uinculis cõnectunt, ac aptis inſtrumẽtis colligãt, quo rotũditas capitis ꝓhibeatur, ac lõgitudo augeatur. Ea cõſuetudo tantũ effecit ut eiuſmodi natura capitũ exiſteret. Tẽporis uero progreſſu natura quoqꝫ tales produxit, ut non eſſet neceſſe cõſuetudine priore cogere. Quũ enim ſemẽ genitale ab omnib. corporis membris procedat, à ſanis quidẽ ſanũ, à morbidis morboſum, fiatq́ꝫ ut ex caluis calui gignãtur, ex cęſiis cæſii, & utplurimũ diſtortus diſtortũ generet, eadẽq́ꝫ ratio ſit circa reliquas formas: quid prohiberet ut nõ ex Macrocephalis Macrocephali gignerẽtur? Nũc aũt non naſcũtur ita magnis capitib. quemadmodũ prius, quũ conſuetudo nõ amplius duret, per incuriã hominũ intercepta. Et de his quidẽ hæc ſufficiãt. De illis autẽ qui Phaſim accolũt adijciam. Regio eorũ paluſtris eſt, calida, aquoſa & denſa, imbresq́ꝫ in eam decidunt omnibus tẽporibus & magni & impetuoſi, homines uero ipſi uitã agunt in paludibus domosq́ꝫ ligneas et ex arũdinib. in ipſis aquis habẽt extructas, neqꝫ multũ inde ꝓdeunt, ut adeant uel emporia uel urbes. Verũ nauiculis ex uno ligno fabrefactis permeãt ſurſum ac deorſum, habẽt enim foſſas ac ductus aquarũ plurimos. Bibunt autẽ aquas calidas & ſtagnantes, quæ & à ſole ſunt putrefactæ, & ab imbrium caſu auctæ. Ipſeq́ꝫ fluuius Phaſis omniũ fluuiorum ſtagnãtiſsimus eſt, & qui lentiſſimo curſu profluat: fructus autẽ qui illic naſcũtur omnes inſalubres ſunt, euirati imperfectiq́ꝫ præ multitudine aquarũ, neqꝫ unquã matureſcũt. Atqꝫ quum multus aer ab aquis regionẽ occupet, ob hãc ipſam cauſam, ꝙ ad formã ac corporũ ſpeciem adtinet, Phaſiani ſunt à reliquis hominibus lõge diuerſi. Sunt enim magnitudine ingẽti, ac corpulentia ualde excellenti, neqꝫ iuncturæ eorũ ullæ, neqꝫ uenæ cõparent. pallidumq́ꝫ præ ſe ferũt ſemper colorẽ, quemadmodũ qui regio ſunt obnoxij morbo: loquuntur aũt ut ſi qui alij omnium hominum grauiſsime, nimirum aere utẽtes non ſereno, ſed obſcuro, & maxime humectato, Sunt inſuper ad laborẽ à natura ipſa ſegniores, anniq́ꝫ tẽpora non uarias habent, neqꝫ ad æſtum, neqꝫ ad frigus permutationes. Venti aũt eis ſunt plurimi auſtrini omnes, præter unum eius regionis propriũ & indigenã, qui aliquãdo uiolentior ac moleſtior calidus exiſtẽs ſpirat, quẽ Cenchrona patrio uocabulo appellant. Verum Boreas nõ ualde ad eos pertrãſit, ꝙ ſi aliquãdo ſpiret, debilis tamen exiſtit ac ualde lenis. De natura ergo ac diuerſitate & forma eorũ qui Aſiam & Europam incolunt, ita habet. Quòd autẽ timidiores, effœminatiores, ac imbelles præ Europæis Aſiani exiſtãt, moribusq́ꝫ mãſuetiores, tempora ipſa anni in cauſa ſunt, quæ non magnas permutationes faciunt, neqꝫ caloris, neqꝫ frigoris, ſed ſemper æqualia permanẽt: unde neqꝫ mẽtes ſtupore percelluntur, neqꝫ corpora fortem tranſmutationẽ incurrunt. A quibus ueriſimile eſt iram exaſperari, cognitioneq́ꝫ & calorẽ amplius excitari, ꝙ ſi ſemper in eodem ſtatu quis perſiſtat. Mutationes enim ſunt quæ hominis mentẽ ſemper excitãt, neqꝫ

ſinunt

ſinunt quieſcere. Propter quas ſanè cauſas imbelle uniuerſum Aſianorũ genus
exiſtit, atq; adhuc amplius propter leges. Multo maxima enim Aſiæ pars ſub
regibus eſt. Vbi aũt non in ſua poteſtate uiuũt homines, neq; ſui iuris ſunt, ſed
dominis ſubiecti, ibi nõ multũ curioſi ſunt quo modo ſe ad bellũ adparent, imò
magis hoc curãt, ut ne bellicoſi uideãtur. Pericula enim eis nõ æqualia inſtant.
Nam hi in militiam proficiſci, laboresq́; perferre, ac mortẽ oppetere pro domi
nis ſuis cogũtur, relictis interim domi liberis, uxorib. ac reliquis amicis: atq; ſi-
quidẽ uiriliter et feliciter bellũ geſſerint, dominis inde cõmoda accedũt, eorũq́;
facultates inde augẽtur. Verum ipſis pręter pericula & cædes nihil demetitur.
Proinde neq; his hominib. regionẽ frequẽter habitatã eſſe neceſſe eſt, Imò eam
propter inertiã bellicam ac otium à pleriſq; relinqui. Vt enim quiſq; maxime
à natura uirilis & magnanimus eſt, ita plurimũ eius animus leges auerſatur: cu
ius rei magnũ indiciũ uel inde habere licet, Quòd quicunq; in Aſia Græci itẽq;
Barbari dominis non ſubſunt, ſed iure ſuo degũt, ſibijpſiſq́; omnes labores lu-
crifaciunt, illi bellicoſiſsimi omniũ exiſtunt. Periclitãtur enim ipſi ſibi, uirilita-
tiſq́; præmia ipſi reportãt, ſicut timiditatis ac ignauiæ pœnã luunt pariter. In-
uenias aũt & Aſianos ipſos inter ſe plurimũ differẽtes, generoſiores alios, alios
degeneres, quorũ omnium cauſa ad temporũ mutationes eſt referẽda, quemad
modũ & in præcedẽtibus dixi. Atq; ſic quidẽ habet in Aſia. In Europa uero ge
nus hominũ eſt Scythicũ, circa paludem habitãs Mæotim, quod à reliquis gẽ-
tibus maxime differt, Sauromatæ appellãtur. Horũ fœminæ equites ſunt, arcu
bus utũtur, ac ſagittas iaculãtur ex equis, cũ hoſtibus cõgredientes, dum uirgi-
nes exiſtũt, neq; deuirginãtur prius, q̃ hoſtiũ tres cõfecerint, neq; prius mari-
tis cohabitãt, q̃ ſacra deo patrio more fecerint. Quòd ſi qua ſibi uirũ acceperit,
ab equitatu libera eſt, niſi neceſsitas cogat cõmuni expeditione omnes exarma
ri. Dexterã aũt mammã non habẽt. Nam puellis adhuc infantibus matres æreo
inſtrumẽto in hunc uſum parato, igneq́; cãdefacto eam auferũt, ac exurunt, ne
iterum ſuccreſcere cõtingat, atq; ut omnis uis ac robur in dextrum humerũ &
brachium deferatur. Cæterũ reliqui Scythæ quod ad formã adtinet, ipſi ſibi
ſimiles ſunt, alijs diſsimiles. Sicut quoq; Aegyptij ipſi inter ſe, præterq; quòd
hi à uehemẽti calore, illi ab intẽſo frigore ſunt cõpreſsi. Verũ ſolitudo quæ Scy
thica dicitur, in planitie ſita eſt, pratis abũdans, ſublimis & mediocriter aquo-
ſa. Sũt eĩm fluuij in ea magni, in quos aqua ex cãpis per riuos deducitur. In hac
itaq; Scythę degũt, qui Nomades uocãtur, propterea q̃ nullas habeãt domos,
ſed in curribus habitãt. Sunt autẽ currus ex quibus minimi quatuor rotis, reli-
qui ſex circumagũtur. Sunt etiã luto obturati ac inſtar domorum fabrefacti, ali
qui ſimplici, aliqui etiã triplici tabulato, Vnde robur illis ineſt aduerſus omnes
iniurias aquarũ, niuis ac uentorũ propellendas. Trahunt currus aliquos quidẽ
boum paria duo, aliquos tria, atq; hi cornibus carẽt, quũ præ frigore regionis
cornua eis nõ enaſcantur. In his itaq; curribus degũt mulieres. In equis autẽ ue
huntur uiri. Sequuntur autem ſimul oues, boues & equi. Tãdiu deinde in uno
ſubſiſtunt loco, dum ſufficit ipſis pecoribus pabulum, quo deficiente in aliam
regionẽ commigrãt. Veſcuntur aũt ipſi carnibus coctis, bibũtq́; lac equinũ, co
medunt etiã Hippacen, id autem eſt caſeus equinus. Hactenus ergo de uictu &
moribus diximus, tẽporibusq́; anni ac formis, quæ à reliquis hominib. lõgiſsi-

me ſunt Scythiæ genti diuerſæ. Ipſa enim ſibi inter ſe gens ſimilis exiſtit quemadmodũ & gens Aegyptiorũ. Minime aũt fœcũda ea gens eſt, regioq́ ipſa minimas feras enutrit, neq; numero, neq; ſpecie inſignes. Sub ipſis enim Vrſis Riphæisq́ mõtibus ſita eſt, unde Boreas ſpirat, Solq́ ipſe ſupremo æſtiuo ſolſtitio deficiens proxime accedit, ac tum quidẽ exiguo tẽpore calefacit. Neq; uero uenti à calidis locis ſpirãtes ualde ad eam regionẽ penetrant, niſi parũper & debiles. Verũ ab Vrſis uẽti procedentes ſunt illic perpetui frigidi, à niuibus, glacie, imbribusq́ cõdenſati. Qui nunq́ à mõtibus decedũt, ut proptea etiã inhabitabiles fiant. Aerq́ ipſe totũ ferè diem nubilus cãpos occupat. Ipſi uero in humidis locis degũt. Et ferè perpetua eſt ipſis hyẽs, æſtas aũt pauciſsimis diebus atq; illis non ualde multa, Sunt enim planities eminẽtiores, & nudæ, neq; ullis mõtibus circũſeptæ, ſed ferè ſub ipſis Vrſis accliues. Neq; feræ naſcuntur illic magnæ, ſed quales poſsibile eſt ſub ipſa terra cõtegi. Prohibet enim hyems & nuditas terræ, quæ & diuerticulis & umbraculis caret, propter temporũ anni mutationes, neq; multas neq; fortes, ſed ſimiles ſemper, uel parũ admodũ diuariantes, unde & formas corporũ inter ſe ſimiles habẽt, quũ eodẽ utantur uictu & amictu, æſtatis et hyemis tẽpore, attrahũtq́ aerẽ aquoſum condenſatũ, aquã inſuper bibentes à niuibus & glacie reſolutã, nullo etiã corporis exercitio accedente, quũ nõ uериſimile ſit corpus aut animũ ullis exercitationibus apta fieri, ubi nõ mutationes temporũ fiũt fortes. Propter quas cauſas formæ eorũ ſunt craſſæ & carnoſæ. Iũcturæ uero humectæ & inefficaces, uẽtriculiq́ humidi omnes, maxime omniũ tamen inferior aluus, Nequit enim ipſa exſiccari in eiuſmodi quũ regionis, tum naturæ & tẽporis cõſtitutione. Sed pinguedine & nuditate carnis formæ inuicem ſunt ſimiles, maſculorũ maſculis, & fœminarũ fœmellis. Tẽpora enim quũ ſint inter ſe ſimilia, nullas corruptiones, neq; malignitates inferũt in ſeminis genitalis mixturã ac compactionẽ, niſi quiddã aliud fortuito uel caſu cõtingat, aut à morbo. Magnũ aũt argumẽtum humiditatis corporum Scytharũ hoc exhibebo. Multos enim ipſorũ, præcipue qui Nomades ſunt, reperias exuſtos humeros ac brachia habẽtes manuũq́ iuncturas, pectora, coxas, & lũbos, nullam ſanè aliã ob cauſam, niſi ob humoris & molliciei naturæ detractionẽ. Nam neq; arcus intẽdere, neq; telũ torquere poſſunt præ impotẽtia humiditatis humerorũ: quum aũt urũtur, humor ipſe à iũcturis exoluitur, fiuntq́ corpora ipſorũ ualidiora, melius nutriũtur, & magis reddũtur articulorũ uſu potẽtia. Fluida uero fiunt ac lata primũ propterea ꝙ faſcijs nõ colligãtur, queadmodũ fieri ſolet in Aegypto. Deinde quòd nõ animaduertũt quo modocũq; inter equitandũ equis inſideãt. Poſtremũ etiã propter deſidiã perpetuam. Maſculi enim eorũ anteq̃ potẽtes fiant equos cõſcendere, atq; in illis uehi, plurimũ temporis deſident in curribus, raroq́ prodeũt ut inambulent, propter exilia ac perpetuas circulationes. Muliebriũ autẽ corporũ formæ ad miraculum uſq; fluxæ exiſtũt. Porrò Scytharũ gens fului ualde coloris exiſtit propter frigus ingens. Nõ enim uehemẽs accedit ad eos ſol, à frigore uero albedo exuritur & fit fulua. Neq; uero poſsibile eſt fœcundam eſſe eorũ naturam, quũ uiri minime cupidi ſint cũ fœminis cõmiſceri, ob nimiam corporis liquiditatẽ, uentrisq́ mollitiem ac frigiditatẽ, quæ cauſæ adparẽt minime uiros ad coitum incitari. Accedit his laſsitudo ex cõtinua equitatione cõtracta, quæ eos ad com

miſtionem

miſtionẽ reddit impotẽtiores,atqꝫ hæ ſunt cauſæ cur uiri infœcũdiores puten tur.Mulieres pinguedo carnis et humiditas ſteriles facit,præ quibusuteri earũ genitale ſemẽ nequeũt cõtinere.Lunares nãqꝫ purgationes eis nõ eueniũt quẽ admodũ eſt neceſſe,ſed minus & intẽpeſtiue per lõgius tẽpus.Ipſumqꝫ amplius uteri os præ pinguedine cõcluditur,ut nequeat ſemẽ ſuſcipere. Sũt eñ ocioſę & pingues,uẽtresqꝫ earũ frigidi & molles,unde neceſſario ſequitur nõ multum fœcundã Scytharũ gentẽ eſſe,cuius rei famulæ earũ indiciũ exhibẽt.Nam hæ uiris miſceri plurimũ gaudent,in uteroqꝫ conceptũ cõtinent,ꝓpter corporis exercitiũ frequẽs carnisqꝫ gracilitatẽ.Amplius autẽ plurimi Scythæ Eunuchi fiũt,& muliebria officia obeũt,inſtarqꝫ fœminarũ omnia faciũt, & loquuntur,uocãturqꝫ hi effœminati.Et regiõis quidẽ incolæ cauſam ad deũ referũt,coluntqꝫ hos ipſos homines & adorãt,ſibiȷpſis timẽtes ne quid tale accidat.Mihi uero hi affectus diuini quidẽ eſſe uidetur,ſicut & reliqui oẽs,neqꝫ ullũ aliquẽ alio eſſe diuiniorẽ aut humaniorẽ,ſed diuinos oẽs,uerũ unuſquiſqꝫ eorũ ſuã propriã habet naturã,neqꝫ aliqs citra naturã accidit.Quare qũo hic affectus cõtingat,ut mihi uidere uideor,narrabo.Ab equitatiõe ipſa diuturni eos corripiunt articulorũ dolores.Nimirũ propendentib.ſemper ex equis eorũ cruribus, deinde claudi fiũt,cõtrahũturqꝫ coxẽdices quũ inualuerit morbus. Medicãtur aũt ſibiȷpſis hoc modo.à principio morbi utrãqꝫ uenã retro aures incidũt, quo facto ſanguine multo promanãte, ſomnus eos corripit præ imbecillitate, ſicqꝫ obdormiſcũt:quorũ quidẽ aliqui depulſo ſomno ſani exurgũt,aliqui uero minime.Atqꝫ mihi ſanè uidẽtur ea medicatiõe ſe ipſos perdere. Venæ enim retro aures ſunt,quas ſi quis ſecet ſterilitatẽ inferat his quibus ſecantur,quare id etiã ipſis ex earũ inciſione accidere certũ eſt.Quãdo igitur poſtea uxores adeũt impotẽtesqꝫ ſe factos uident cũ illis coire,primũ quidẽ nihil moleſtius cogitantes quieſcũt,quũ aũt bis aut ter,aut amplius fruſtra opus tẽtarunt,neqꝫ quicꝗ proficiũt,mox putãt ſe deũ offendiſſe,in quẽ culpã reȷciunt.Induũtqꝫ ſe ueſte muliebri,palã ſe euiratos eſſe cõfitentes,ad mulierũqꝫ cõtubernia trãſeunt earũ opera tractãtes.Hoc itaqꝫ malo ditiſsimi Scytharũ afficiũtur, minime uero infimi.Imò qui maxime & genere et potẽtia præualẽt ex nulla alia,ꝗ cõtinuę equitationis cauſa hoc perpetiũtur.Pauperes uero minus, quum nõ multũ equitẽt. Vnde ſi hæc affectio aliȷs diuinior cẽſenda eſſet,nõ nobiliſsimis,nõ ditiſsimis Scytharũ ferè ſolis accideret.Sed eſſet omnib,æqualiter peculiaris. Imò magis inuaderet pauperes circa cultũ deorũ negligẽtiores,ſi ſaltẽ gaudent dȷ in hominũ admiratione cõſtitui,et pro hoc beneficia hominib.retribuũt.Diuites enim ſæpius dȷs ſacra faciunt,uictimas offerũt,ſtatuas erigũt,colũtqꝫ,quũ pecuniȷs abũdent,pauperes aũt minus id faciunt,quum non habeãt.Quinetiã aliquãdo deos deteſtãtur,qui eis opes nõ ſuppeditẽt,ut ueriſimilius eſſet,pauperes ac parum abũdantes hoc malo propter crimina ſua puniri,ꝗ diuites & qui opib.abũdant. Verũ ſicut & prius dixi,diuinus quidẽ hic affectus eſt,ſecundũqꝫ naturã accidit ſimiliter ut aliȷ omnes,neqꝫ alia eius cauſa ꝗ ea quã dixi, Scythis exiſtit. Simili aũt modo et reliquis hominib.euenit. Vbi eñ frequẽter et cõtinue homines equitãt:ibi plurimi à diuturnis dolorib. articulorũ, coxẽdicũqꝫ maxime & pedũ corripiũtur,ad coitũqꝫ fiũt impotẽtes,quæ omnia mala Scytharũ gẽti adſunt.Atqꝫ ꝓpterea Scythæ omniũ hominũ minime ſunt ad coitũ ualẽtes. Et qꝫ

Anaxyridas (braccarum ſiue fœminaliū id genus eſt) ſemper habent, & plurimum temporis in equis deſides degunt, ut neq; manu tractare pudenda liceat, atq; præ frigore & laſsitudine uoluptatis ac iucunditatis coeūdi obliuiſcātur, neq; prius aliud ſibi faciendū putent, q̄ ut euirati fiant. Hactenus ergo de Scytharum gente recenſui. Reliquum autē in Europa hominum genus ualde inter ſe diſsimile eſt & diuerſum, tum quod ad magnitudinem adtinet, tum quod ad formam, atq; id propter temporū mutationes cōtingit apud eos magnas & frequentes. Sūt enim eis calores uehemētes, & hyemes fortes, pluuiæ multæ, rurſumq́; ſiccitas diutina, et uēti plurimi, ex quibus multæ et omnimodæ fiūt trāſmutationes. Neq; à uero diſcrepat circa generationē has ipſas mutationes ſentiri, inq́; ſeminis genitalis coactione aliā, neq; ex eodē etiam eandē, æſtatis pariter ut hyemis, pluuioſo ut ſicco tēpore, progigni. Eaq́; cauſa eſt, cur putē Europæos magis q̄ Aſianos ſecundum corporum formas inter ſe diſcrepare, & magnitudines diuerſiſsimas in ſingulis adeò urbibus prouenire. Plures enim corruptiones cōtingunt in ſeminis coactione, quum tēpora frequenter uariant, q̄ ſi eadē ſunt & ſimilia. Eadem aūt morum ratio in utriſq; exiſtit. Feritas, integritas, & audacia à natura Europæis innaſcitur. Frequētes enim mētis perculſiones feritatem inducunt, manſuetudinē contrà & benignitatē extirpant. Quare etiam magnanimos magis eos qui Europā incolunt Aſianis iudico. Siquidem ſimilitudo & æqualitas ſegnitiem parit. Mutatio aūt & animum & corpus ad exercitationē excitat. Augetur itaq; à deſidia & ocio timiditas, ab exercitio uero & laborib. creſcit uirilitas. Vnde bellicoſiores quoq; Europæi extāt, nō ob hanc ſolū cauſam, ſed & propter leges. Nō enim regibus obediūt quemadmodum Aſiani. Vbi enim ſub regib. uiuitur, ibi neceſſe eſt homines timidiſsimos eſſe, quemadmodū & ſupra oſtēdi. Seruitute nāq; animi eorū preſsi non libenter, neq; uolentes temere pro alijs ſe periculis exponūt. Europæi autē ſuo iure uiuētes, quū pro ſeipſis pericula belli ſubeāt, magna cupiditate ferūtur, uolentesq́; ac alacres difficultates omnes adgrediūtur, ipſiq́; ſibi ex re bene geſta præmia reportāt, ut certū ſit leges plurimū ad magnanimitatē conferre. Tota itaq; & uniuerſa res de Europa & Aſia ſic ut retuli habet. Cæterū Europa ipſa adhuc habet gētes inuicē differētes, nō magnitudine & forma ſolū, ſed & magnanimitate ac fortitudine. Quæ uero in eis hanc diuerſitatē faciāt, in præcedētib. dixi dicāq; amplius magis manifeſte. Quicūq; regionem montanā, aſperā, nudam & nō aquoſam incolunt, his mutationes temporū contingunt magnæ & diuerſæ, unde & hominū formas magnas progigni cōuenit, qui & ad laborem & ad uiriliter agendū à natura præſtēt, quibusq́; feritas & immanitas non mediocriter à natura ſint cōgenita. Qui uero loca cōcaua, pratēſia & æſtuoſa habitant, uētosq́; calidos plus ſentiūt q̄ frigidos, & aquis utuntur calidis, hi magni quidē eſſe nō poſſunt, neq; bene cōpoſiti & longi ac erecti, ſed in amplitudinē à natura producti carnoſi ſunt, & capillis nigris. Imò & ipſi toti nigri magis q̄ albi, & qui minus de pituita habeāt q̄ de bile. Virilitas autē & tolerantia laboris non æque ipſis à natura ineſt, niſi conſuetudo accedat, & hæc in eis efficiat. Quòd ſi flumina extēt in ea regione, quæ ſtagnātes & pluuias aquas euehant, homines ipſi incolumes ac ſplēdidi uiuent. Si uero flumina deſint, aquasq́; puteorū ſtagnātes & olentes bibāt, neceſſe eſt ab ipſis illis aquis & uentrē lædi &

ſplenem

ſplenē. Quicunq; aūt altam habitāt regionē, planam, uentis expoſitam & aquoſam, eorū formæ magnæ ac inuicē ſimiles & erectæ. Animi quoq; eorū exiſtūt manſuetiores. Qui uero macra, aquis carētia, & nuda loca tenent, & quæ tēporum mutationibus nō ſunt permixta, horū formas neceſſe eſt eſſe aſperas et uegetas, flauas magis q̄ nigras, mores etiam eorū rigidi ſunt, pertinaces & cōtumaces. Vbi enim mutationes temporū cōtingunt frequētes, & plurimū inter ſe diuerſæ, ibi & formas, & mores, et naturas reperias plurimū differētes. Temporū itaq; uarietates potiſsimæ ſunt, quæ naturā ipſam permutāt. Deinde etiā regio in qua multæ uariationes fiunt, poſtremū aūt aquæ. Inuenias em̄ ferè ſemper & formas hominū & mores regiōis naturæ cōpares. Nā ubi terra pinguis eſt & mollis, & aquoſa, aquæ aūt ualde ſublimes, ita ut æſtate calidæ ſint, & hyeme frigidæ, & temporū ratio aliàs probe cōueniat, ibi & homines carnoſi, articulis nō adparētibus, humidi, laboris intolerātes, & ut plurimū maligni naſcūtur. Segnitiesq; & ſomnolentia eis ineſt multa. Sūtq; ad artes tractādas craſsi, nō acres aut ſubtiles. Vbi aūt regio eſt nuda, natura munita & aſpera, quæq; & à frigore hyberno prematur, & à ſole æſtiuo exuratur, ibi duros & robuſtos, & articulis probe diſiūctis, uegetosq; & hirſutos reperias homines, & in quibus à natura laboris tolerātia, & uigilantia inſit. Quiq; mores habeāt pertinaces, ad iram procliues & cōtumaces, magisq; feritate participātes q̄ manſuetudine. Inſuper ad artes etiā acutiores & plus ſolertes, et ad res bellicas gerēdas aptiores. Quin & omnia quæ è terra ꝓueniunt, terræ ipſius naturā reſipiūt & ſequūtur. Atq; hactenus quidē maxime cōtrarias corporū naturas & formas diximus, è quibus cōiectura facta, ſi quoq; reliqua cōſideraueris, nunq̄ à uero aberrabis.

HIPPOCRATIS COI LIBER
DE FLATIBVS, IANO CORNARIO
Medico Phyſico interprete.

SVNT quædam artes, quæ illis quibus earum cognitio contigit, multū laboris ac moleſtiarū exhibēt: illis uero qui earum uſu indigent, iucundæ ac utiles exiſtunt. Imò ignaris etiam ac plebeis hominibus cōmune quoddam ſunt bonū. His uero qui eas exercent planè moleſtæ. Ex harum artiū numero eſt & ea quæ medicina appellatur. Medicus enim oculis perluſtrat ſingula pericula, cōtrectat etiam nulla uoluptate, et ex alieno malo proprias ſibi demetit moleſtias. Aegrotātes autē artis beneficio, à maximis malis liberātur, à morbis, à doloribus, à triſtitia, à morte. Omnibus enim his euidens medicina auxiliatrix reperitur. Huius autē artis quæ uilia uulgo putātur, cognoſcere difficile eſt. Quæ uero alicuius precij exiſtūt, facile: atq; uilia quidē ſoli medici norūt, uulgus ignorat. Nō enim corporis, ſed animi opera exiſtunt. Quæcūq; quidem manuū operam exigunt, ad ea cōſuetudine perueniendum eſt, Eſt enim uſus ipſe egregius manuū exercitator & magiſter. Verum de non adparētibus & difficillimis ægritudinib. planè opinio magis q̄ ars ipſa iudicat. In his ergo plurimū refert expertus'ne ſit quis, an omni experiētia carens. Vnum autē eſt horum omnium iudiciū, hoc ſcilicet, Quæ tādem cauſa

ſit morborum,& quod principium ac quaſi fons ſit, ex quo corpori mala omnia ſcaturiãt. Si quis enim cauſas corporis affecti probe cognouit,potẽs eſt ualde ea adferre, quæ corpori cõmodent,nimirũ cõtraria corporibus morborum natura perſpecta. Eſt em̃ maxime ſecundũ naturã ipſa medicina. Quare ſtatim ubi fames moleſtat,morbus fit. Quicquid enim homini moleſtiã ac triſticiam infert,hoc morbus uocatur. Quod ergo eſt famis remediũ? hoc ſcilicet quod famem ſedat,id autem facit cibus, eo ergo malum illud medicandũ. Amplius aũt ubi ſitis urgeat,bibere cõpeſcit: & rurſus, repletioni euacuatio, euacuationi repletio,labori quies ſuccurrit, & quietis medelam ex labore reperias: atq; ut breuiter dicam,contraria contrariorum ſunt medicamina. Medicina enim nihil aliud eſt niſi adpoſitio & ablatio. Ablatio quidem eorum quæ excedunt, adpoſitio uero eorũ quæ deficiũt: qui autẽ iſtud optime facere poteſt,is optimus medicus cẽſebitur,quantũq; quis ab hoc præſtando deficit,tantum deficit quoq; ab ipſa arte. Atq; hæc quidẽ præter inſtitutũ futuri ſermonis à me dicta ſunt. Morborũ autem omniũ unus & idem modus eſt. Locus uero ipſe eorum differentiã facit. Quare uidentur quidẽ morbi inter ſe nihil ſimile habere,propter diuerſitatem ſcilicet locorũ, quũ ſit tamen una morborũ omniũ & ſpecies & cauſa quoq; eadem. Quæ autẽ hæc ipſa ſit,in ſermonis huius progreſſu manifeſtũ facere conabor. Corpora enim omnia tum hominũ,tum reliquorũ quoq; animantium à triplici nutrimento ſuſtentantur. Horũ autem nutrimentorũ nomina hæc ſunt,cibus,potus,ſpiritus. Ac ſpiritus quidem qui in corporibus ſunt, flatus uocantur: qui uero extra corpora exiſtunt,aer. Qui ſanè maximus eſt in omnibus quæ corpori accidunt & autor & dominus. Quare operæprecium eſt eius potentiã diligẽtius perſpicere. Ventus enim ipſius aeris fluctus & unda exiſtit. Quãdo igitur multus aer fortes fluctus facit, tum & arbores radicitus euellũtur, & mare undis exæſtuat,ſpirituũ potẽtia ita cogẽte, & naues onerarias etiã et ingẽtes in altum diſiiciẽte. Talem itaq; uim in iſta exercet, etiãſi oculis minime ſit conſpicuus,& tantũ cõſideratione cognoſcatur,& effectu ſuo fiat manifeſtus. Quid aũt ſine hoc fit tandem? aut cui rei nõ adeſt? Omne enim quod inter cœlum & terrã eſt,ſpiritu repletũ eſt. Hic & hyemis & æſtatis cauſa eſt. In hyeme quidẽ frigidus & cõdenſatus. In æſtate autem mitis & trãquillus. Quin & ſolis & lunæ, & aſtrorũ omniũ curſus per ſpiritũ procedunt. Et enim igni ſpiritus nutrimentũ præbet,quo ſi ignis priuetur,uiuere non poſsit. Et ſolis perpetuũ curſum, aer perpetuus & tenuis conſeruat. Verum neq; mare ipſum ſpiritus exors eſſe omnibus manifeſtum eſſe puto. Nõ enim uiuere natantia animantia poſſent,ſi nõ ſpiritu participarent: quomodo aũt participarẽt, ſi non per aquã & ex aqua ſpiritũ adtraherent? Et Lunæ hic fundamẽtum eſt, & terræ uehiculũ,neq; quicquã uſquã eſt ſpiritu uacuũ. Atq; hactenus quidẽ quãtum aer alijs cõmodet diximus. Mortalibus autẽ uitæ,& morborũ ægrotis, ſolus is eſt autor. Tãtaq; omnibus corporib. ſpiritus neceſsitas extat, ut ſiquidẽ omnibus alijs abſtineat homo,neq; cibũ ſumat,neq; potum,poſsit tamen dies duos uel tres & plures ducere, Si cui uero ſpiritus in corpus uiæ intercipiãtur, in breui parte unius diei intereat, ut uel hinc quãto uſui ſpiritus corpori ſit liceat æſtimare. Amplius aũt ab omnib. operibus aliquãdo immunes quieſcũt homines: multæ em̃ ſunt mutationes in uita, uerũ ab hoc opere nulla omnib. mortalibus

talibus animantibus requies cõtingit,ut ceſſent ſpiritũ adducere,ac rurſum ex halare. Vides ergo ex his quæ dixi quãta cõmunio omnibus animãtib.in fruẽdo acre exiſtat. Subijciã igitur mox & illud, ꝙ nõ aliunde unquã uerisimile ſit morbos euenire ꝗ̃ inde,ſi is aut plus,aut minus,aut cumulatior, aut morbidis ſordibus inquinatior in corpus ſe ingerat. Sed hęc de uniuerſa hac re dicta ſufficiãt. Ad ipſa nunc opera ſermonẽ conuertẽs demõſtrabo, omnes morbos ex hoc oriũdos corporib. innaſci,ac generari. Primũ autem à cõmuniſsimo morbo febrili exordiũ ſumam, & qui omniũ morborũ comes eſt:præcipue tamen ex inflãmatione & tenſione abſceſſuũ. Quod ſatis indicant ſequẽtia offendicula,ſtatim enim cũ inflãmatione inguinũ abſceſſus & febris cõſequitur. Sũt aũt febriũ genera duo,ut hoc quoq; nunc attingã, quorũ alterum cõmune omnib. peſtis adpellatur,alterũ propter malam diætã priuatim his cõtingit qui ea utũtur,utriuſq; aũt generis aer autor & cauſa exiſtit. Cõmunis ergo febris ꝓpterea omnibus accidit,ꝙ eũdem ſpiritũ omnes adtrahũt, fitq; ut ſimili corpori ſimiles ſpiritus ſimiliter permixti,ſimiles gignãt febres. Sed eſt fortaſſe qui dicat ut quid ergo nõ omnibus animãtibus,ſed alicui eorũ generi incidũt hi morbi? Cui ego ſic reſpõderim, Differt corpus à corpore,natura à natura, & nutrimẽtum à nutrimẽto. Nõ enim omni animantiũ generi eadẽ aut non cõferunt, aut cõmoda ſunt,ſed ſunt alia alijs magis cõuenientia. Quãdo igitur aer eiuſmodi inquinamẽtis plenus eſt,quibus humana natura offenditur,homines ęgrotãt. Quãdo uero alteri cuipiã animantiũ generi aer inconueniens eſt,tum morbus illud genus corripit. Qui ergo populares ſint morbi hactenus dictũ ſit,& quare,& quomodo,& quibus,& unde gignãtur. Quomodo autẽ propter malam diętã febris accidat deinceps exponã. Eſt aũt mala dięta hæc. Primũ quidẽ quũ quis plures cibos,liquidos aut ſiccos ingerit in corpus, ꝗ̃ ipſum corpus ferre queat,neq; laborẽ aliquem ciborũ ſaltem multitudini parem adiungit. Deinde quũ uarios & diſsimiles inter ſe cibos adſumit,ſeditionẽ eñ mouent quæ ſunt inæqualia,aliquaq; citius, alia difficilius cõcoquuntur. Cũ multorũ aũt ciborũ ingeſtione neceſſe eſt & multũ ſpiritũ ingredi. Omnia enim quæ edũtur & bibuntur,ſpiritus in corpus inferũt,aliquãdo plures,aliquãdo etiã pauciores. Id aũt inde manifeſtũ fit,ꝙ plurimis eructationes poſt cibos & potus euenire ſolent,diſcurrẽte nimirũ aere incluſo, ubi perruperit bullas quibus fuerat incluſus. Quando igitur corpus cibis expletũ eſt,ac ſpiritus quoq; multitudo uehementer excellit,cibiq; uentri diu immorãtur,quũ præ multitudine exire nequeant,& inferior uenter uel aluus ipſa ſit obturata,per uniuerſum corpus permeant flatus,ſanguineq; plenas corporis partes maxime petẽtes eas infrigidant: infrigidatis autẽ his locis unde fontes & radices ſanguinis prodeunt, per uniuerſum corpus horror cõſequitur: uniuerſo autẽ ſanguine frigefacto,totũ corpus horret. Quæ ratio eſt cur primum horrores ante febres corpus cõcutiant, quantoq; maiore impetu multitudinis & frigiditatis ipſi flatus præcelluerint, tanto maior fit & horror,à pluribus uidelicet & frigidioribus fortior,à paucioribus ac minus frigidis,minus etiam fortis. Cum horroribus autem & tremores corporis accidunt,ſecũdum eundem planè modum. Sanguis enim præſentis horroris timore perculſus concurrit, ac penetrat per omne corpus ad locos maxime calidos. Hi enim ſunt eius ſaltus. Decedente itaque ab extremis corporis

poris partibus ſanguine,uiſcera cõtremiſcunt & carnes. Sunt autem quædam corporis partes ſanguine plenæ,quædam uero exangues. Exangues itaq; pro pter frigus non tremunt, ſed parumper cõmouentur quum calor ex eis deſe• cerit. Sanguine autem abũdantes propter ſanguinis multitudinẽ & tremũt,& inflammationes ſuſcitant. Nequit enim fieri ut ſanguinis multitudo conquie• ſcat. Hiatus etiam præcedere ſolet febres,ſiquidem multus aer coaceruatus,cu• mulatim ſuperne petens cõmouet ac diducit os, quũ per hoc facillimus ei exi• tus pateat. Quemadmodũ enim ab aquis in lebete feruẽtibus uapor multus ele uatur: Sic & corpore calefacto penetrat per os aer cõuolutus,& quadã ui erum pens. Amplius autẽ & articuli exoluũtur ante febres,calefacti enim nerui didu cuntur. Quando autem cõgregatus fuerit cumulatim plurimus ſanguis,calefit rurſus ipſe aer,qui antea ſanguinẽ infrigidauit. Nimirũ à calore multo uictus, accenſusq; ac uelut igneus factus per omne corpus calorem ſpargit, cooperan te ei in hoc etiam ipſo ſanguine. Liquefit ergo quicquid ignea uis illa adtigerit, fitq; inde ſpiritus. Qui quũ ad meatus corporis irruerit,ſudores fiunt. Siquidẽ ſpiritus compactus in aquam trãſmutatur,& per meatus penetrans extra pro• rumpit,eodem planè modo, quo à feruẽtibus aquis uapor eleuatus,ſi obſtacu• lum habeat,ad quod impingere oportet,pinguefit ac condenſatur,guttæq; de• ſtillant ab his corporibus quibus uapor ipſe fuit impactus. Inſuper aũt & dolo res capitis ſimul cum febre accidunt,cuius rei hæc cauſa eſt. Sanguinis trãſitus in capite magna anguſtia coarctantur. Repleti enim ſunt multo aere. Cuius a• bundantia ac concluſio dolorem excitant in capite. Sãguis enim ipſe natura ca lidus exiſtens,ui coactus per anguſtam uiam tranſire celerrime nõ poteſt, quũ multa impedimento ſint obſtacula, & oppilationes, quapropter etiam pulſus fiunt circa tempora, Hoc ergo modo,ut dixi,febres fiunt,& cum febribus dolo res,ac aliæ quædã ægritudines. Porrò ſunt aliquæ aliæ infirmitates utpote uol uuli,agitationes inteſtinorum,tormina atq; oppilationes: q autem hæ ipſæ o• mnes à flatibus cauſſentur,nemini puto nõ manifeſtũ eſſe. Omniũ enim horũ cauſſa eſt ſpiritus tranſitus. Nam is quũ contingit locos teneros,incõſuetos,ac prius intactos,quemadmodũ ſpiculum infixũ penetrans per carnẽ perrumpit, aliquando præcordia petens,aliquãdo ilia, Immo quandoq; utraq; ſimul adfli• gens. Quare ſolent quidam calida fomenta extra adhibentes dolorem mitiga• re. Rarefacto enim corpore à calore fomentũ ſpiritus inde exhalat,ut quies in• de aliqua & mitigatio cõtingat dolorum. Sed dixerit fortaſsis quiſpiam, Quo• modo ergo fluxus generãtur per ipſos flatus? Et quonam modo ſanguinis ru• pturarum circa pectus flatus autor & cauſſa exiſtit? Opinor autem ego me iſta per hæc manifeſte declaraturũ. Quũ igitur uenæ circa caput aere repletæ ſunt, primum quidẽ caput ipſum propter flatus incluſos aggrauatur, deinde cõuol• uitur ſpiritus cũ ſanguine propter anguſtiam uiarũ, tenuiſsimũ aũt ipſius ſan• guinis per uenas excluditur,atq; idipſum tenuiſsimũ liquidum quum coacer• uatur,per alios meatus fluit,& ubi tandẽ cumulatim progrediens cõſtiterit,ibi conſtituitur & morbus. Si itaq; ad oculos peruenerit,ſequitur eorũ dolor. Si ad aures,morbus & illas occupat. Si ad nares,grauedinẽ generat. Si ad pectus,rau cedinem. Pituita enim ipſa acribus humoribus permixta,quocũq; proruperit, maxime in non cõſuetos locos,eos exulcerat. Quòd ſi fauces teneras aliàs flu•

xus

xus petiuerit, eas exaſperat: ſpiritus enim qui fauces ingreditur, ad pectus uſq; procedit, ac rurſus effertur per eandē uiam. Quū autē ſpiritus ingrediēs in fluxum qui intus eſt inciderit, tuſsis gignitur, & repellitur ſurſum pituita. Quæ quū ſic habeāt, fauces exulcerātur, exaſperātur & inflāmantur, adtrahūtq; calefactæ humorem de capite, caput aūt rurſus ab alijs corporis partibus adtrahēs his trāſmittit. Quū igitur hic fluxus cōſueuit ſic manare, implentur meatus, & trāſmittunt in pectus. Acris aūt quum ſit pituita carnē penetrans, exulcerat ac perfringit uenas. Ex quibus ſanguis effuſus in alienos ſibi locos ubi morā traxerit putreſcit, ac in pus cōuertitur, & neq; ſurſum poteſt cōſcendere, neq; infra exire. Surſum nō, nam nō facilis eſt uia humori ad ardua prodire, ſicut neq; alijs rebus, quæ aliquā admixtam ſecum habent grauitatē. Infra autē procedere prohibet ſeptū tranſuerſum. Quare ſanè contingit fluxū aliquē citra ſpiritum rumpi, & aliquādo quidem ſua ſpōte, quandoq; etiā propter dolores. Ac ſpōte quidē quum aer in uenas ultro receptus ſanguinis meatus coarctat. Multitudine nāq; ſua cōpreſſus ſanguis meatus perfringit, qua eius copia maxime prorumpit. Effuſione autē eius facta, uenæ rurſus ſpiritu cōplentur, & ex eo dolor ſequitur. Neceſſe eſt enim affectum locum ſpiritu occupari, aliaq; dictis ſimilia fieri. Rupturæ aūt omnes fiunt hoc modo. Quū uiolentia quadā inuicem diſcedunt & finduntur carnes, fiſſurā ſubtercurrit ſpiritus, ac dolore adfligit: quum aūt ipſi flatus carnes pergreſsi, meatus corporis rarefecerint, ſequitur poſt flatus humiditas, cui uiam iam antea aer præſtrauit. Irriguo itaq; corpore ab humiditate facto, liquefiūt carnes, tumoresq; in ſuras deſcēdunt, atq; morbus fit, qui aqua intercus adpellatur. Maximū autē ſignum eſt, morbū hunc à flatibus generatum eſſe, q̄ iam ſæpe aliqui hoc malo affecti exoluti ſunt, & ab aqua euacuati. Atq; his quidē ſubito aqua ex uētre prorūpens multa adparet, poſt moram aūt paucior fit. Cur uero hoc fiat ſatis manifeſtū eſt. Nā primū ſubito prorumpens aqua aere plena eſt, is tumorē ac aceruū præ ſe fert ingētem: quū autē aeris ſpiritus euanuerit, remanet planè eadē aqua, & adparet quidē paucior, uerum penitus eadē exiſtit. Adijciā aūt aliud adhuc ſignū. Si quis uniuerſum uentrem penitus euacuet, nō tres procedūt dies rurſus plenus fit. Quid ergo aliud quod impleat putandū eſt q̄ ſpiritus? Quid enim aliud tam repente impleſſet? Nā neq; tantū potuū in corpus ingeſtū eſt, neq; carnes in cauſſa eſſe poſſunt, utpote antea liquefactæ. Superſunt aūt oſſa, nerui, chordæ, fibrę, à quorū nullo ullum aliquod aquæ augmentū poteſt ꝓuenire. Ergo quomodo aqua intercus fiat iam ſit dictū, q̄ uero ſtupor attonitus uel ſyderatio à flatibus fiat, deinceps demōſtrabo. Quū ergo flatus frigidi multi penetrēt ac inflēt carnes, partes corporis ſtupidæ fiūt, et ſiquidē plurimi flatus per uniuerſum corpus diſcurrāt, totus homo ſyderatur. Si per partē, pars illa ꝑcutitur, atq; ubi abierint flatus, ceſſat & morbus: quādiu aūt permāſerint, cōſiſtit & morbus, idq; ſic habere indicat perpetuus ſyderatorū hiatus. Videtur autē mihi amplius & ſacrū adpellatum morbū ab ipſis flatibus gigni: quibus autē rationibus ego perſuaſus ſum, illis ipſis & auſcultaturos perſuadere conabor. Opinor aūt inter omnia quæ in corpore ſunt, nihil magis ad prudentiā cōferre q̄ ſanguinē. Hic ergo quum in cōſtanti habitu perſiſtit, cōſiſtit & prudētia: ſanguine uero permutato, cōcidit ſimul & prudentia. Quòd autem hæc ita habeāt, multa ſunt teſtimonia. Ac pri-

mum quidem, qui omnibus animantibus cõmunis eſt, hæc cõfirmat ſomnus. Quum enim corpus inuaſerit ſomnus, ſanguis frigeſit. A natura enim ſomno frigefaciẽdi uis eſt. Infrigidato aũt ſanguine, languidiores fiũt eius meatus: qđ hinc palàm fit, ꝙ corpora adgrauata reclinãtur, Omnia enim grauia natura ad fundum deferuntur: & oculi ardent, & prudentia permutatur, opinionesq́ꝫ peregrinæ mentẽ occupant & exercẽt, quæ ſanè inſomnia adpellãtur. Quin & in temulentis per ebrietatẽ aucto repẽte ſanguine percellitur animus, & in animo prudentia, fiuntq́ꝫ pręſentiũ malorum obliuioſi, ac futurorũ bonorum fœcũda ſpe beãtur. Poſſem aũt plurima eiuſmodi cõgerere, in quibus ſanguinis permutationes, animi quoqꝫ prudentiã permutant. Siquidẽ igitur penitus totus conturbatus eſt ſanguis, penitus & prudẽtia proſternitur. Affectus enim & cognitiones à cõſuetudine contingunt: quũ autem à conſuetudine ſolita recedimus, aufertur nobis prudentia. Dico itaqꝫ & ſacrũ morbum tum fieri, quũ plurimus ſpiritus per omne corpus uniuerſo ſanguini fuerit permixtus: tũ enim multæ oppilationes fiũt multifariã per omnes uenas, quũq́ꝫ in craſsiores & pleniores ſanguine uenas aer prodierit, progreſſusq́ꝫ diutius maneat, ꝓhibet ſanguinis curſum, atqꝫ alio quidẽ loco cõſiſtit, alio lẽtius penetrat, alicubi adhuc tardius. Qua ſanè inæqualitate trãſitus ſanguinis per corpus facta, omnigenæ inæqualitates per omne corpus cõtingunt. Omne enim corpus undiquaqꝫ contrahitur ac turbatur, nimirũ corpore partes ſuas ad tumultũ ac conturbationem ſanguinis ſubminiſtrãte: contingũtq́ꝫ ex ſanguinis peruerſione, totius omnino corporis ſubuerſiones. Eo enim quo corripiũtur à morbo, tẽpore, neqꝫ ſentiũt quicquã, neqꝫ audiunt quæ dicuntur, neqꝫ uident quæ fiunt, neqꝫ ullos aliquos dolores percipiunt. Sic nanqꝫ aer cõturbatus ſanguinem turbauit, ac cõſpurcauit. Spumaq́ꝫ etiam per os illis excurrit, neqꝫ id ab re eſt. Nam per iugulares uenas aer trãſiens, penetrat quidẽ ipſe, adducit aũt ſimul ſecũ quod tenuiſsimum eſt in ſanguine, idipſum quum humidũ ſit, multa permixtione albeſcit. Tenues enim mẽbranas purus permeans aer pellucet, quapropter & albæ ſpumæ omnes adparent. Porrò liberãtur aliquãdo huic morbo obnoxij, maxime accedente hyeme. Quomodo aũt id fiat, dicam. Quãdo uarijs laboribus exercitatũ corpus calefactũ eſt, calefit et ſanguis, qui calefactus, rurſus calefacit & flatus, hi uero calefacti, diſſoluũtur & ipſi, & cõpactum ſanguinẽ diſſoluunt ſimul, procedũtq́ꝫ è corpore partim cũ ſpiritu, partim cũ pituita eiecti. Deferuẽte itaqꝫ ſpuma, & cõſiſtente ſanguine, tranquillitateq́ꝫ per omne corpus facta, quieſcit etiã morbus. Quare, ut dixi, flatus ipſi uere omniũ iſtorum morborũ omnimodæ exiſtunt cauſæ. Cæteraq́ꝫ omnia quæ cauſæ uideri queãt, uel hos adiuuant, uel cõſequenter poſt hos in corporibus morbos generãt. Hactenus ergo morborum omnium cauſas flatus eſſe demõſtraui. Id enim à principio receperam me facturum. Recẽſui autem ſpiritum ipſum, quum in alijs omnibus rebus potẽtem, tum maxime in animantium corporibus plurimum poſſe. Deduxi autem ſermonem uſqꝫ ad morborũ cognitionem, atqꝫ adeo ægritudinũ ſingularum, in quibus uerum argumentum huius ſermonis eſt à me manifeſtatum. Quòd ſi pergerem ſingula ægritudinum genera recẽſendo amplius corroborare, longius quidem ſermo ipſe extẽderetur. Verus autem nihilominus futurus eſſet, & qui fidem ſuam omnibus probaret.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE MEDICAMENTIS PVRGANTIBVS,

Iano Cornario Medico Phyſico interprete.

MEDICAMENTORVM purgantiũ res nõ ita ſe habet, quemadmodũ uulgo putatur. Eodẽ enim medicamento purgãtur & nõ purgãtur. Quãdoq; uero alia purgat ꝗ quę purgare ſolet. Aliquãdo nimium purgat. Aliquãdo ea quæ debet facit. Quare fieri nõ poteſt ut quis medicamẽtis cõfiſus, ea temere exhibeat. Nam & cibos nos alentes, medicamẽta eſſe putandũ eſt, uerũ minus ꝗ illa. Homines enim qui his recte in cibo utuntur, ſani ſunt: qui non rectè, ægrotãt: qui uero modum excedunt, purgantur quidem uelut à ſinceris medicamẽtis, uerũ minus & tardius ꝗ à ſinceris medicamentis. Clarũ igitur eſt, quòd & hi medicamenta exiſtunt. At uero hi tardiores, qui & familiares nobis ſunt, & quotidie in corpus ingrediũtur, ſi temere & negligenter exhibeantur, temere homines turbant, & quodãmodo morbos inducunt. Quin & ſinceros & acidos cibos ſi quis citra delectũ ac inconſiderate exhibeat, nihil cõmodi perficient. Oportet igitur primũ bilioſis dare quod bilem purgat. Pituitoſis quod pituitã. hydropicis quod aquam. atrabiliarijs quod bilem atram. Si uero extra hæc purgaueris, quæ quidem purgari debent, non purgabis: quæ uero non debent, ea euacuabis. Quare in utranq; partem peccabis. Quũ itaq; pharmacũ alicui dare uoles, ſiue deorſum ſiue ſurſum purgãs, interrogare ipſum oportet, an prius biberit medicamentũ, & an aluus ex deorſum purgãtibus cita ſit, & celeriter obediat, aut dura. Et ſi citam ac facilem ſolutu eſſe dixerit, mollioribus & paucioribus medicamentis opus habet. Si uero dura fuerit, fortioribus indiget. Idem modus in ſurſum purgãtibus requiritur. At ſi nunquã neq; ſurſum, neq; deorſum, ſe purgatũ eſſe dixerit, neq; medicamentũ bibiſſe: cognoſcere oportet an ad ea quæ ſanus in corpus ingeſſit, aluus deorſum ſolutu facilis fuerit, aut ſurſum uerſus appoſita ad uomitionem, & an ad repletionẽ aliquã alui profluuiũ ipſi ſucceſſerit. Hæc omnia interrogare oportet, quo recte conſulere poſsis. Turpis enim eſt calamitas, medicamento purgãte dato hominẽ occidere. Quicũq; igitur à febrib. fortibus corripiuntur, his medicamẽta purgatoria dare nõ oportet, donec remiſerit febris. Sin minus, ſaltẽ non intra quatuordecim dies. Carnes enim ipſorũ & uentres, quum calidi ſint, medicamentũ aſſumunt, & nihil depurgãtur, & febris maior fit, & color euertitur, & morbi regij ſpeciẽ præ ſe ferunt. Cõmota enim bile, & nõ purgata, non ſorbere uult æger, neq; bibere, ſed omnia abominatur, & plerũq; perit. Si uero detinet medicamentũ, ante meridiem nihil purgatur: à meridie uero nimiũ purgatur, & perit. At ſi hac die ſuperſtes maneat, & unà cũ purgatione remittat febris, ſanus fit. Quapropter in febribus uehemẽtibus medicamenta purgatoria exhibere non oportet. Verũ ſi alicui opus fuerit, infuſum per clyſterem adhibere potes, quotieſcũq; uolueris. Hoc enim minoris periculi eſt. Iuxta eandem rationem etiam tempore æſtatis, à canis ortu, per dies quinquaginta uitare oportet, & non dare medicamentum, ſed infuſis per clyſterem uti. Idem enim periculum imminet.

HIPPOCRATIS COI DE DIAETA SIVE VICTVS RATIONE, LIBER I.

Iano Cornario Medico Phyſico interprete.

SI quis mihi ex prioribus, qui de diæta humana ad ſanitatem conferente ſcripſerũt, recte cognouiſſe ac omnia per totum, quantum humanæ menti poſsibile eſt, conſcripſiſſe uidere-tur: ſatis eſſet mihi aliorum laboribus, quos noſſem recte ha bere, uti, prout ſingula utilia eſſe uiderẽtur. Nunc uero mul ti quidem iam ſcripſerunt, nullus autẽ recte nouit, quid'nam fuerit ipſis ſcribendũ. Et alij quidẽ aliud aſſequuti ſunt, Ve-rum totũ nullus adhuc ex prioribus. Immerito autẽ ullus aliquis ipſorũ repre-hendatur, propterea quòd inuenire nõ potuerunt. Imò laudandi potius omnes quòd inueſtigare conati ſunt. Itaq; redarguere ea quæ non recte dicta ſunt, mi-nime inſtitui, Verũ his quæ ſufficienter cognita ſunt, teſtimoniũ præbere ani-mus eſt. Quæcũq; quidẽ igitur recte à prioribus dicta ſunt, ut nõ ſit poſsibile me aliter cõſcribere, recte cõſcribã. Quæcũq; uero nõ recte dixerũt, ſi quidẽ re-darguã hæc quod nõ ſic ſe habẽt, nihil perfecero. uerũ exponẽdo qua de cauſſa ſingula ipſorũ recte mihi habere uidentur, declarare uolo. Propterea uero hũc ſermonem præpono, Quod multi homines ubi audierint aliquẽ prius de re ali qua expoſuiſſe, eum qui de his poſterius diſſerit nõ recipiunt, non cognoſcen-tes quòd eiuſdẽ intelligentiæ eſt, ea quæ recte dicta ſunt poſſe iudicare. Ego igitur uelut dixi, recte quidem dictis teſtimoniũ præbebo, quæ uero non recte dicta ſunt ac cognita, qualia ſint declarabo. Quæ aũt nullus ex prioribus expla nare tentauit, ea etiã ipſa qualia ſint demõſtrabo. Porrò eum qui de uictu hu mano ſcripturus eſt, cenſeo primũ quidem totius hominis naturã noſſe ac diju dicare oportere. Noſſe quidẽ ex quibus ab initio cõſtitutus eſt, dijudicare uero quæ in ipſo partes dominiũ obtineant, Si enim cõſtitutionem ab initio non co gnoſcet, & id quod in corpore dominatur, nõ poterit ea quæ homini cõducũt offerre. hæc igitur ſcriptorẽ cognoſcere oportet. Deinde uero ciborũ ac potuũ omniũ, ex quibus uictũ habemus, facultatẽ, quam tandem ſingula habent & ſe cundũ naturam, & ſecundũ neceſſitatẽ ac artem humanam. Oportet enim ſcire quomodo fortiũ natura uim detrahere oporteat, & quomodo debilibus robur per artẽ addere oporteat, prout ſingulorũ occaſio ſe obtulerit. Et ſi relata iam e-tiã cognouerit, nondũ ſufficiens eſt hominis curatio, propterea quod homo e-dẽs ſanus eſſe nõ poteſt, niſi etiã laboret. Cõtrarias enim inter ſe uires habẽt ci-bi & labores. Verũ inter ſe mixti cõferunt ad ſanitatẽ. Labores enim ea quæ in ſunt cõſumere ſolẽt, cibi aũt & potus ea quæ euacuata ſunt explẽt. Oportet aũt uelut par eſt laborũ uim pernoſcere, tũ naturaliũ, tum eorũ qui per uim fiunt, & qui ex ipſis carnes in augmentũ præparãt, & qui in defectũ. & nõ ſolũ hæc, ſed etiã menſuram ac proportionẽ laborũ ad multitudinẽ ciborũ, & hominis natu ram, & corporũ ſtaturas ac ætates, & ad tempora anni, & ad mutationes uento rum, & ad ſitus regionũ in quibus degũt, & ad anni conſtitutionẽ ac ſtatũ. Sed & Aſtrorũ ortus & occaſus cognoſcere oportet, quo mutationes et exceſſus ci borum ac potuũ, & uentorũ, & totius mũdi, ex quibus ſanè morbi hominibus

oriuntur

oriuntur, obſeruare ſciat. Quum autē hæc omnia cognouerit, nondum ſufficiens inuentum eſt. Siquidem enim ſupra hæc inuēta fuerit ciborum menſura, & laborum ad unamquãq; naturã numerus, ita ut exceſſus neq; ſupra, neq; infra modum fiat, inuenta ſanè exacte fuerit hominibus ſanitas. Nūc uero prædicta quidem omnia inuēta ſunt, qualia ſint, hoc uero inuenire impoſsibile eſt. Si quidem igitur præſens quis ſit, & inſpiciat, cognouerit utiq; hominem exeuntem & in gymnaſiis exercitantem, ut cuſtodire ſanum poſsit, alia detrahendo, alia apponendo. Verum nō præſenti impoſsibile eſt cibos ac labores exacte præſcribere. Nam quantum poſsibile eſt inuenire à me iam relatū eſt. At enim etiam ſi ualde parum defectuoſiora q̃ alia fiant, in multo tempore neceſſe eſt corpus ab exceſſu ſuperari, & ad morbū peruenire. Alij itaq; hucuſq; inquirere conati ſunt, & neq; hæc dixerunt ac prodiderunt. A me uero hæc inuenta ſunt priuſquã homo ægrotet, ut ab exceſſu in utram tandem partem factus fuerit, prænotio contingat. Non enim derepente morbi hominibus accedunt, ſed paulatim collecti, aceruatim apparent. Priuſquã igitur in homine ſanitas à morbo ſuperatur, quæ perpetiuntur homines à me inuentum eſt, & quomodo hæc in ſanitatem reſtituere oportet. Hoc autem ubi acceſſerit ad ea quæ ſcripta ſunt, ratiocinationū huius doctrinæ conatus perficitur. Cōſtituuntur quidem igitur tum animãtia alia omnia, tum homo ipſe ex duobus differentibus quidem facultate, concordibus uero & commodis uſu, igne inquam, & aqua. Hæc autem ambo ſimul ſufficientia ſunt, tum alijs omnibus, tum mutuo ſibijpſis. Vtrumuis uero ſeorſum, neq; ſibijpſi, neq; ulli alteri ſufficiens eſt. Vim igitur ac facultatem utrūq; ipſorum talem habet. Ignis enim omnia per omnia mouere poteſt, Aqua uero omnia per omnia nutrire, Particulatim uero utrūq; ſuperat & ſuperatur, ad ſummum ac minimū, quantum eius fieri poteſt. Neutrum enim ſuperare penitus poteſt, ob hanc ſanè cauſam. Igni quidē ubi ad extremitatem aquę peruenerit, deficit alimentū. auertitur igitur eò unde nutriri poteſt. Aquæ uero ubi ad extremitatem ignis peruenit, deficit motus. Siſtitur itaq; in hac, quum uero ſteterit, nō amplius potens eſt, ſed ab illabente igne in alimentum cōſumitur. & propterea neutrum penitus ſuperare poteſt. Si uero etiã alterutrum ſuperetur, nihil ſanè ex his quæ nūc ſunt fuerit uelut nūc habet. Quum autem ſic ſemper ſe habeant, erunt & eadem & neutra, & neq; ſimul deficient. Ignis igitur & aqua uelut à me dictum eſt, ſufficiētia ſunt omnibus per omnia ad ſummum ac minimū ſimiliter. Cæterū utriq; horū hæc adſunt, Igni quidem caliditas & ſiccitas, aquæ uero frigiditas & humiditas. Habēt autē inter ſe mutuò, ignis ab aqua humiditatē, Ineſt enim ab aqua humiditas. Aqua uero ab igne ſiccitatē, Ineſt enim in aqua ab igne ſiccitas. Quum autē hęc ſic habeãt, multas & omnigenas formas ac ſpecies, tum ſeminū, tum animalium, à ſeinuicem ſecernunt, quæ nihil inter ſe ſimile habēt, neq; uiſu, neq; facultate. Etenim quum nunquã ſimul in eodem conſiſtant, ſed ſemper alterētur, neceſſarium eſt etiam ea quæ ab ipſis ſecernūtur ac producuntur diſsimilia fieri. Equidem nullum omnino corpus perit, neq; fit quod prius nō erat, Verum permixta et diſcreta alterãtur. Homines autem putant hoc quidem ex orco in lucem auctum generari, illud uero ex luce in orcum imminutum perire ac corrūpi. Oculis autem magis credere oportet quàm opinionibus. Ego uero hæc ex ſententia ex-

ponā. Animalia enim ſunt & illa & hæc,& neq; animal mori poſsibile eſt non cum omnibus, Vnde enim moriatur? neq; quod non eſt generari,quum nō ſit unde generetur. Sed augentur omnia ac minuuntur,ad ſummū & ad minimū, quantū eius fieri poteſt. Quid uero dicam generari & perire,uulgi gratia interpretabor. hæc autē cōmiſceri & diſcerni ſignificare declaro. Habet autē res hoc modo. Generari & perire ſiue corrūpi, idem eſt. Idem eſt cōmiſceri & ſecerni. Generari idem eſt quod cōmiſceri. Perire corrūpiq; ac minui idem eſt quod ſecerni. unūquodq; ad omnia,& omnia ad unūquodq; idem ſunt. Cōſuetudo enim in his naturæ cōtraria eſt. Seorſim aūt omnia & diuina & humana ſurſum ac deorſum uiciſsitudinē habent ac tranſeunt,dies & nox ad ſummum ac minimum, Sic & Luna ad ſummū ac minimū. Ignis acceſſus eſt & aquæ. Sol ad longiſsimū ac breuiſsimū. Rurſus hæc,& non hæc. Lux Ioui, tenebræ orco. Lux orco,tenebræ Ioui. Accedunt & trāſmutentur illa huc,hæc illuc, Omni tempore trāſigunt illa res horum,hæc autē illorum,& quæ quidem faciūt,non ſciunt, quæ uero faciunt,ſcire ſibi uidentur. & quæ quidē uident,non cognoſcūt, attamen omnia ipſis fiunt per diuinā neceſsitatē,& quæ uolunt,& quę nō uolunt. Accedentibus aūt illis huc,his uero illuc,& inter ſe permixtis, unūquodq; deſtinatū fatum explet,& ad maius,& ad minus. Corruptio autē omnibus mutuo inter ſe eſt,maiori à minore, & minori à maiore. Et augeſcit maius à minore. Reliqua aūt omnia,& hominis anima,& corpus uelut anima,ornātur ac gubernātur. Irrepunt autē in hominē partes partiū,tota totorū temperaturam habētia,ignis uidelicet & aquæ,partim acceptura,partim datura, & quæ quidem accipiūt,plus faciūt,quæ uero dant,minus. Secāt homines lignū per ſerram, alter trahit,alter protrudit,Idem aūt hoc faciūt, & minus faciētes, plus laborāt ac faciūt. Sic & hominis natura,aliud protrudit,aliud trahit,aliud dat, aliud accipit,& alij dat,ab alio accipit,& alij quidē tanto plus dat, ab alio uero nihil minus accipit. Locum autē unumquodq; ſuū ſeruat,& quæ quidē ad minus eūt, ad minorē locum ſecernūtur,quæ uero ad maius uadūt, permixta in maiorem ordinem mutantur. Peregrina uero non eoſdē mores habentia, ex aliena regione protruduntur. Semper autē anima & maiora, & minora habens,ſuas ipſius partes circūambulat,nō appoſitione,neq; detractione partiū indigens, uerum augmēto & decremēto earū quæ iam ſunt opus habēs. Locū uero unicuiq; perficit,ad quē perueniant,& allabētia ſuſcipiant. Non enim poteſt id quod nō ſimiles mores habet, in diſcordib. locis permanere. Oberrāt enim uelut ignota, permixta uero inter ſe cognoſcūtur. Cōcors enim cōcordi adhæret ac aſsidet, diſcordia aūt rebellant,& pugnāt,atq; inter ſe diſsidēt. Quapropter anima hominis,in homine augetur,in alio uero nullo,& aliorū magnorum animaliū ſimiliter. Quæcūq; uero aliter ab alijs per uim ſecernūtur,de alijs quidē animalibus prætermittā,de homine uero declarabo. Irrepit in hominē anima, ignis & aquæ temperamentū habens,partē corporis humani. Fœmellæ aūt & maſculi,& multi & omnigeni nutriūtur. Nutriūtur autē & augeſcunt per diætā qua homo utitur. Neceſſe eſt aūt omnia quæ ingrediūtur partes habere, Cuiuſcūq; enim pars nō inerit à principio,augeri nō poterit, neq; multo, neq; modico alimento ingrediēte. Non enim habet quod augeſcere faciat. Id uero quod omnia habet,augeſcit,unūquodq; in ſuo loco. Alimēto autem ingrediente ab aqua &

igne

igne,ſicco & humido,alia quidẽ intro coguntur,alia uero foras protruduntur. Quemadmodum fabri lignarij lignũ ſerra diſſecãt, & alter quidem trahit,alter protrudit,idẽ ſanè faciẽtes. & qui deorſum premit, ſuperiorẽ trahit, neq; enim aliàs admitteret deorſum ire. Si uero uiolenter cogant, toto opere aberrabunt. Similiter & circa hominis alimentũ ſe res habet.aliud trahit,aliud protrudit.intro autẽ coactũ,foras repit. Si uero importune & uiolẽter cogatur, om̃i ſucceſſu priuabitur. Singula aũt tãto tẽpore eundẽ ordinẽ habẽt,donec locus nõ amplius ſuſcipiat,neq; alimẽtũ aquarũ ac ignis ſufficiẽs ad ſummũ habeat. Poſtea ad externã regionẽ tranſeunt & fœmellæ & maſculi,eodẽ modo præ uiolentia & neceſsitate impulſi. Quæcunq; autẽ deſtinatũ fatum expleuerint,ea primũ ſecernũtur,ac ſimul cõmiſcentur. Singula enim ſecernũtur,omnia autẽ hæc commiſcentur. Poſtq̃ uero regionẽ permutauerint,& nacti fuerint harmoniã recte habentẽ ſymphonias tres cõprehenſim penetrãtes per omnia,uiuunt & augeſcũt iiſdem quibus etiã antea. Si uero harmoniã nõ aſſequuti fuerint, neq; grauia acutis cõſona fiãt,prima ſymphonia perit. Et ſi etiã ſecunda generetur,propterea quòd unus per omnia corruptus eſt,om̃is tonus uanus eſt. Nõ enim cõcentũ habuerit,ſed trãſitio fit ex maiore ad minus,ante deſtinatũ fatũ.qđ qui faciũt,nõ ſciunt quid faciãt. Cur aũt utriq; tũ maſculus,tũ fœmina fiant,in ſermonis ꝓgreſſu declarabo. Vter aũt ipſorũ harmoniã aſſequetur humidus exiſtẽs mouetur ab igne,motus aũt uiuificatur, & alimentũ attrahet ab ingredientib. in mulierẽ cibis ac ſpiritu,primũ quidẽ undiquaq; ſimiliter,donec recẽter rarus eſt.à motu aũt & ignis ſiccatur ac cõſolidatur,cõſolidatus aũt & firmatus circũcirca dẽſatur. Et ignis incluſus nõ amplius ſufficiẽs alimentũ attrahere poteſt, neq; ſpiritũ expellit,ꝓpter ambiẽtis corporis denſitatẽ. Cõſumit enim humorẽ intus exiſtentẽ. Quę igitur ſolida natura ſunt in cõpacto ac ſicco,ea nõ cõſumũtur ab igne in alimentũ:ſed ualida ac robuſta fiũt, & cõſiſtũt humore deficiẽte, atq; hæc ſanè oſſa ac nerui nominantur. Ignis aũt ex cõmixto ac moto humore corpus ſecundũ naturã ordinat ac diſponit,ꝓpter talẽ neceſsitatẽ. Nã p ſolidũ & ſiccũ nõ poteſt diutinos trãſitus facere,quia alimentũ nõ habẽt. per humida uero & mollia poteſt,hæc enim ipſius ſunt alimentũ. Ineſt aũt & in his ſiccitas, quæ ab igne nõ cõſumitur. Hæc aũt inter ſe cõgregãtur mutuo. Ignis igitur penitiſſime ad intima obturatus,et plurimus eſt,& maximũ exitũ facit. Plurimus enim humor in ea parte ineſt,quę uẽter appellatur,et excidit inde ubi alimentũ non habet foras,& exitũ facit. Plurimus autẽ humor in uẽtre ineſt, tum ꝓpter alimenti ingeſtionẽ,tum propter concoctionẽ. Qui uero in reliquũ corpus cõcluſus eſt ignis,triplices circuitus facit. Etẽm quod humidiſsimũ eſt in igne, in his locis quæ uenę cauæ appellãtur,exiſtit. In media autẽ horũ id quod reliquũ eſt aquæ cõgregatum ſtabilitur,atq; ea uocãtur carnes. In ſumma,ignis omnia quæ in corpore ſunt,ſecundũ ſuũ ipſius modũ exornauit,ad uniuerſi imitationem,parua ad magna,& magna ad parua, Ventrẽ quidem maximũ,ſicco et humido prõptuarium,ut det omnibus, & accipiat ab omnibus, iuxta maris facultatẽ quod eſt animaliũ in ipſo nutritorũ ac nutriri ſolitorũ alimẽtum, diſcordiũ uero pernicies. Circũ hunc aũt aquæ frigidæ & humidæ cõgregatio,trãſitus ſpiritus frigidi & calidi,ad terræ imitationẽ,omnia quę in ipſum incidũt alterãtis,Et alia quidem cõſumens, alia uero augẽs, aquæ tenuis ac ignis diſperſionẽ

fecit, inſuperq́; non obſcuri & apparētis à compacto ſecretionē, in quo delata omnia in apertum perueniunt, ſingula iuxta deſtinatum fatum. In hoc uero triplices circuitus ignis fecit, inter ſe mutuo intro ac foras terminantes, alios quidem ad cauitates humorū lunæ facultate, alios uero ad externam circumferentiam, ad ambientē ſoliditatem aſtrorum facultate. Medij uero & intro & foras terminantes, calidiſsimum ac fortiſsimū ignem habent, qui ſanè omnibus dominatur, omnia ſecundum naturā gubernans, ſine ſtrepitu, tum ad uiſum, tum ad tactum. In hoc Anima, Mens, Prudentia, Augmētum, Motus, Imminutio, Permutatio, Somnus, Vigilia. Hic omnia per omnia gubernat, & hæc, & illa, nunquā quieſcens. At uero homines ex manifeſtis obſcura conſiderare non nouerunt. Quum enim artibus utantur ſimilibus humanæ naturæ, id ipſum ignorant. Diuina enim Mens edocuit ipſos ſua ipſorū imitari, ita ut cognoſcāt quæ faciunt, & non cognoſcant quæ imitentur. Omnia enim ſimilia ſunt, diſsimilia exiſtentia, & omnia cōcordia, diſcordia exiſtentia, quæ comprobamus, non comprobamus, æquitatē habentia, iniqua ſunt. cōtrarius eſt modus ſingulorum ei quē confitentur. Lex enim & natura, quibus omnia tranſigimus, non confitentur quæ confitentur. Legem enim poſuerunt ac tulerunt homines ipſi ſibijpſis, non cognoſcētes de quibus tulerunt. Naturam uero omnes dij exornauerunt. Quæ igitur homines ſanciuerunt, nunquā eodē modo habent, neq; recte, neq; nō recte. Quæ uero dij ſanciuerunt, ſemper recte habent. Et recta ac non recta intantum differunt. Ego uero Artes hominis manifeſtas, affectionibus & manifeſtis, & obſcuris, ſimiles eſſe declarabo. Vaticinatio tale quid eſt. Ex manifeſtis quidē cognoſcere obſcura, ex obſcuris uero manifeſta, & ex præſentibus futura, & ex mortuis uiuētia. Et ea quæ intelligi non poſſunt, uates intelligunt, qui quidē doctus eſt, ſemper recte, qui uero non doctus eſt, aliàs aliter. Naturam hominis etiā hæc quantum poſsibile eſt imitantur. Vir mulieri concumbens puerum facit, Hoc manifeſto obſcurū cognoſcere datur, quòd ſic futurum eſt. Mens hominis obſcura, cognoſcens manifeſta, ex puero in uirum tranſit, hoc præſenti futurū cognoſcit. Non ſimile à morte ullum aliquod animal exiſtit, neq; mortuo animal uiuum. Venter quod intelligi nō poteſt nouit. per hunc enim intelligimus quod ſitit aut eſurit. Hæ artis uaticinandi & humanæ naturæ affectiones, cognoſcētibus quidem ſemper recte habent, uerum nō cognoſcentibus aliàs alter. Artis fabrilis ferrariæ inſtrumēta ferrum circumliquant, flatu ignem fabri cogunt, & alimētum iam præſens auferunt, ubi uero rarefecerint, feriunt ac tundunt. Aquæ autē alimento ferrum rurſus roboratur. Eadem patitur homo à pædotriba, præſens enim alimentum igne detrahitur, quum præ ſpiritu homo cogatur, rarefactus autē tunditur, atteritur, ſubuertitur. Aquæ autē aliunde acceſsione corroboratur ac fortis euadit. Et fullones idem tranſigūt, calcitrant, feriūt, deſtruentes, tundūt, trahūt deſtruētes, robuſtiora faciunt, deradētes ſupereminētia, & attexētes pulchriora reddūt. Eadē etiā homo perpetitur. Sutores coriarij tota in partes diſſecātes, ſcindētes et pungētes, marcida ac lacera, ſana et integra, faciūt, Et homo idē patitur. Ex totis partes ſecātur, & ex partibus cōpoſitis tota fiunt. Pungūtur & ſecātur à medicis marcida, ſanātur q́; ac uiuit homo. Medicina id quod moleſtat tollit, & id à quo homo ægrotat auferēs, ſanū facit, Natura eadē ſua ſpōte

nouit

nouit. Deſidens conatur reſurgere, currens conatur requieſcere, & alia eiuſce modi natura habet quæ medicinæ ſunt. Fabri lignarij ſerra ſecantes, alter trahit, alter protrudit, Idem autē uterq; facit, & in utrāq; partem tendit. Iidem terebrant, alter trahit, alter protrudit, & qui premit, ſuperiorem deorſum trahit, & minus facientes plus faciunt, naturāq; hominis imitantur. Spiritus alter trahit, alter protrudit, Idem autem uterq; facit, & in utranq; partē tendit. Cibi partim deorſum premuntur, partim ſurſum uergunt. Ab una anima diuiſa, plures & maiores, & minores & pauciores fiunt. Aedificatores ex diuerſa rebus unam cōcordem facientes, ſicca quidem humectantes, humida uero ſiccantes, & tota diuidētes, diuiſa uero cōponentes, Si enim non ſic cōtingeret, nihil priuatim ac proprium cōſtitui poſſet: diætam humanā in hoc imitantur. Nam & in hac ſicca humectantes, & humida reſiccantes, tota quidem diuidunt, diuiſa uero componūt. Hæc omnia diuerſa ac diſcordia exiſtentia, cum natura cōcordant. Muſices autem organū primum producere oportet, in quo harmonia quæ uult declarabit. Conſtructiones ex iiſdem non eædem ſunt, ex acuto, ex graui, nomine quidem ſimilibus, ſono autem nō ſimilibus. Quæ plurimum diuerſa ſunt, maxime concordant, & quæ minimum diuerſa ſunt, minime cōcordant. Si uero quis ſimilia omnia faciat, non ineſt delectatio. Plurimæ ac multiformes tranſmutationes, maxime delectant. Coci obſonia hominibus parant, omnis generis diuerſa cōmiſcentes, ex iiſdem non eadem, ad hominum cibum ac potum. Quòd ſi omnia ſimilia facerēt, non haberent delectationem, & ſi in eodem etiam omnia cōſtruerent, non utiq; recte haberent. Pulſantur toni in muſica partim ſuperne, partim inferne. Lingua muſicam imitatur, cognoſcens quidem dulcedinē & acorem eorum quæ allabūtur, itemq; diſſonantia. pulſat autem ſonos ſuperne ac inferne, & neq; ea quæ ſuperne pulſantur, ſi inferne pulſentur recte habent, neq; quæ inferne, ſi ſuperne. Quum autem lingua probe fuerit attēperata, ſymphoniæ delectatio cōtingit. Si uero diſcors fuerit ac incōgrua, moleſtia. Pellium tinctores tendūt, terūt, pectināt, lauant. Eadem eſt puerorū curatio. Plicatores ac textores ducētes in orbem fila plicant, à principio in principiū deſinunt. Idem circuitus in corpore eſt, unde incipit, in hoc deſinit. Aurum operātes, tundunt, lauant, molli igne liquāt, forti aūt nō conflatur, Vbi uero elaborarūt, ad omnia utuntur. Homo frumentū tundit, lauat, molit, & ubi igne coxit, utitur, & forti quidem igne in corpore non conflatur, uerum molli ac lento. Statuarij imitationem corporis faciunt, anima excepta, mentem autem habentia non faciunt. ex aqua & terra humida ſiccantes, & ſicca humectantes, ab his quæ ſuperabūdant detrahūt, & ad ea quæ deficiunt apponūt, ex minimo ad maximū augentes. Eadem patitur homo, augeſcit à minimo ad maximū, ex ſuperabūdantibus detrahens, & deficientibus appones, ſicca humectans & humida ſiccans. Figuli rotā uerſant, & neq; retrorſum, neq; antrorſum procedit, ſed ſimul in utranq; partē, Vniuerſi hæc imitatrix circularis exiſtit. In eadem aūt quū iam circūfertur, omnis generis opera efficiūt, ut alterū altero in nulla re ſimile exiſtat. Ex iiſdē homines eadē patiūtur, itemq; reliqua animalia in eadem circūferentia omnia operātur, & ex iiſdem nihil ſimile, iiſdē inſtrumētis ex humidis ſicca faciētes, & ex ſiccis humida. Grāmatica tale quid eſt, figurarū cōpoſitio, quæ ſigna ac notæ ſunt humanæ uocis,

facultas

facultas reuocandi in memoriā præterita,& quæ facienda ſunt declarandi. Per ſeptem figuras noticia cōtingit. Eadem omnia homo tranſigit, ſiue ſciens literas,ſiue literarū rudis.Per ſeptem figuras etiam ſenſus hominibus cōtingit. Auditus ſonorum, Viſus manifeſtorū,Naſus odoris,Lingua uoluptatis & iniucunditatis, Os ſermonis, Corpus tactus calidi aut frigidi, Spiritus tranſitus intro ac foras.Per hæc cognitio hominibus cōtingit. Paleſtra & pædotribæ tale quiddam docēt.præuaricari ſecundū leges,iniuriam facere iuſte,defraudare,furari,rapere,uiolare honeſtiſsima ac turpiſsima.Qui hæc non facit,malus. qui hæc facit,bonus eſt.Oſtentatio multorum ac uulgi eſt, deſipiētiæ hæc eſſe uident,& unum ex uniuerſis bonum iudicant, reliquos uero malos.Multi mirantur,pauci cognoſcunt. Homines in forum progreſsi eadem perpetrant, defraudant uendentes & ementes,Qui plurimum defraudauit in admiratione eſt. Bibentes & inſanientes eadem perpetrāt,currūt,luctantur,pugnāt, furantur,defraudant.Vnus ex omnib.præfertur. Simulatores & deceptores alia ad ſcientes dicunt,& alia ſentiūt,Iidem ereptāt,& irrepunt nō ijdem.Ineſt aūt homini,alia dicere,alia facere,& eundē non eſſe eundē, & nunc aliam habere mentem,nunc rurſus aliam.Sic quidē artes omnes cū humana natura cōmunicant.

Cæterum anima hominis,quemadmodū etiam antea à me dictum eſt, ignis & aquæ temperamentū habens, partes autē hominis , irrepit in omne animal quod ſanè ſpirat,itemq́; in omnem hominē,& iuniorē,& ſeniorem. Non autē ſimiliter in omnibus augeſcit,ſed in iuuenibus corporibus, utpote celeri circūuolutione exiſtente,& corpore auctili,expaſſæ & attenuatæ partes illæ animę, in corporis augmentū conſumuntur.In ſenioribus autē,utpote tardo exiſtente motu,& corpore frigido,in decrementū hominis conſumuntur. Quęcunq; autē corpora in uigore ſunt,& in ætate fœcūda,eas nutrire & augere poſſunt.

Potentes aūt homines,ut quiſq; plurimos homines alere poteſt, ita fortis iudicatur ac potēs,ubi uero defecerint quos alat,imbecillior cēſetur. Sic etiā circa ſingula corpora res ſe habet.Quęcūq; plurimas animas nutrire poſſunt, ea fortiora ſunt,ubi uero hæ diſceſſerint,imbecilliora. Quicquid igitur in aliud corpus ingreſſum fuerit,non augeſcit. Quicquid uero in fœminam, augeſcit,ſi ea quæ ipſi congrua ſunt cōtingant. Diſcriminātur autem partes & augeſcunt ſimul omnes,& neq; prius alteræ alteris,neq; poſterius. Verum maiores natura priores apparent minoribus,quū non priores exiſtant. Non autē in æquali temporis ſpatio omnes fœtus exornātur,ſed alij citius,alij tardius,prout ſinguli & ignē & alimētum fuerint nacti.aliqui itaq; in quadraginta ac tribus diebus ſcaturiunt ac formātur,aliqui in quatuor mēſibus. Similiter etiam uitales fiunt ac gignuntur,aliqui citius,ſeptimo mēſe perfecte.aliqui tardius,perfecte nono menſe in lucē prodeunt,& oſtendunt ſe temperamētum habere, quod ſemper habebunt.Maſculi igitur & fœmellæ hoc modo gignuntur,quantum eius fieri poteſt. Cæterum fœmellæ ab aqua magis,& à frigidis ac humidis & mollibus augeſcunt tum cibis,tum potibus,itemq́; ſtudijs ac exercitijs.Maſculi uero magis ab igne,à ſiccis uidelicet ac calidis cibis & reliqua diæta.Si igitur fœmellam parere uelit,diæta ad aquā uergente utēdum eſt.Si uero maſculū,exercitijs ac uictu ad ignē tendente utetur.Et non ſolum uirum hoc facere oportet, ſed etiam mulierē , Nō enim ſolum quod à uiro ſecernitur auctile eſt,ſed etiam

quod

quod à muliere,ob hāc ſanè cauſſam. Vtraq; quidē pars ſufficientem motū nō habet ad humoris multitudinē,ut quod influit cōſumat,& propter ignis debilitatē coagmētantur.Quū uero ambæ in idē coinciderint,mutuo inter ſe incurrunt & obuoluūtur,ignis ad ignē,& aqua ſimiliter.Siquidē igitur in ſicco loco circūuoluitur ignis,coillapſum aquā ſuperat,& ab hoc ignis augeſcit, ne ab illabente unda extinguatur,aliūq; accedentē ſuſcipiat ac ſibi cōſociet. Si uero in humorē inciderit,ſtatim ab initio extinguitur ab illabēte unda, & in minorē ordinē diſſoluitur.In una aūt die uniuſcuiuſq; mēſis,cōſociare ac ſuperare ea quę accedūt poteſt,& hoc ſi coinciderint ab utriſq; in unū locum. Cōſiſtere autem poſſunt inter ſe & fœmella & maſculus,propterea q; anima quidē idē eſt in omnib. animatis. Corpus aūt uniuſcuiuſq; differt. Anima quidē igitur ſemper ſimilis,& in maiore,& in minore. Nō enim alteratur neq; per naturā, neq; per neceſſitatē.Corpus aūt nunq̄ idem in ullo aliquo eſt,neq; ſecundū naturā,neq; ex neceſsitate,propterea q; partim ſecernatur in oīa, partim permiſceatur ad omnia. Si quidē igitur maſcula corpora ab utriſq; ſecreta fuerint,augeſcūt pro re præſenti,& fiūt hi uiri animis ſplēdidi,& corpore fortes,ſi nō à diæta poſtea detrimētum ſentiāt.Si uero à uiro quidē maſculū ſecernatur,à muliere uero fœmineū,& ſuperauerit ſi ita cōtingat maſculū,(Genitura eñ ammiſcetur ad fortiorē aut debiliorē,Nō enim habet ex præſentibus aliquid ad quod familiarius ſecedere poſsit.Suſcipit enim parua maiorē,& maior minorē. In cōmune autē ſuper hæc quæ adſunt dominiū exercent) corpus ſanè maſculū augeſcit, fœmineū uero minuitur,et in aliam ſortē ſecernitur.Et hi quidē minus priorib.ſplēdidi fiunt,tamen quia maſculum à uiro ſuperauit,uiriles euadūt,& hoc nomen merito habēt.Si uero à muliere quidem maſculum ſecretū fuerit,à uiro aūt muliebre,ſuperauerit aūt maſculum,augeſcit eodē modo ſicut prius,fœmineū uero minuitur.Et fiūt hi Androgyni,id eſt uiri effœminati,atq; ſic recte appellantur.Tres quidē igitur hæ ſunt generationes hominū,differētes in eo quod magis aut minus tales ſint,propter partiū aquę temperamentū,& alimenta,& inſtitutiones,ac conſuetudines.declarabo autē in progreſſu ſermonis etiā de his.

Cæterū fœmella eodem modo gignitur.Si enim ab utriſq; fœmineū ſecretū fuerit,fœminoſiſsimę ac ingenioſiſsimę fiēt.Si uero à muliere quidē fœmineū, à uiro aūt maſculum,ſuperauerit autē fœmineum, audaciores quidē prioribus fient,ueruntamē ornatæ ac moderatæ etiā ipſæ.Si uero à uiro quidē fœmineū, à muliere uero maſculum ſecretū fuerit,& fœmineum ſuperauerit,augeſcit eodem modo,& fiunt hæ audaciores adhuc prioribus, & uiriles ac uiragines nominantur. Si autem quis non credat animā animæ ammiſceri,demens eſt.Si quis enim carbones ardentes ad ardentes adĳciat, fortes ad debiles, & alimentum ipſis præbuerit, ſimile corpus omnes exhibebunt, & alter præ altero non cognoſcitur, ſed in qualicunq; corpore ignē ſuſceperint, tale in omnibus erit. Vbi uero præſens alimentum cōſumpſerint,ſecernuntur ac obſcurātur. Idem hoc anima hominis patitur. At uero quomodo gemini naſcātur, hoc ſermone declarabo. Equidem natura uterorū in fœminis ut plurimum in cauſſa eſt. Si enim ſimiliter in utrāq; partem iuxta oſculum diſpoſiti à natura fuerint,et ſimiliter hiauerint,& à purgatione ſiccantur,alere poſſunt,ſi ſemen uiri cōceperint ita ut ſtatim diſcindatur. Sic enim neceſſe eſt diſpergi in utrūq; uterum ſi-

militer. Siquidem igitur multum ſemen ab utriſq; & forte ſecretum fuerit, in utriſq; locis augeri poteſt, dominiū enim habet in alimentū quod accedit. Si uero aliter cōtingat, gemini non fiunt. Quū itaq; maſculum ab utriſq; ſecretū fuerit, neceſſariū eſt in utriſq; maſculos gigni, quū uero fœmineū ab utriſq;, fœmellæ fiunt, quum autem alterū fœmineum, alterū maſculū fuerit, utrū altero præualeſcet, idipſum augeſcet pro ea ratione. Similes porrò inter ſe fiūt gemelli, ob hanc cauſſam. Primū quidem quòd æquales ſunt loci in quibus augeſcūt. Deinde quòd ſimul ſecreti ſunt. Poſtea quòd ijſdem alimētis augeſcunt, uitalesq; in lucem prodeunt. Cæterū ſuperfœtationes hoc modo fiunt. Quum uteri calidi & ſicci natura fuerint, ipſaq; mulier eiuſmodi, & ſemen calidum ac ſiccum illapſum fuerit, non fit amplius ulla aliqua humiditas in uteris, quæ ſemen ſuperillabens contineat. Quapropter conſiſtit ab initio ac uiuit, perſeuerare autem nō poteſt, ſed etiam id quod iam adeſt inſuper corrumpit, quia nō eadem utriſq; conferunt. Etenim quod tenuiſsimū eſt in aqua, & quod rariſsimū in igne, ſi in hominis corpore temperamentū acceperint, ſaniſsimū habitū conſtituunt. Propterea quod neq; in temporū anni maximis mutationibus, neq; in regionū permutationibus, neq; in ciborū ac potuum alterationibus, aqua denſiſsima euadit in aquæ impetuoſis incurſibus, neq; ignis in ignis impetu. Poſſunt enim ambo & generationē & ſatietatem plurimā ſuſcipere. Aes molliſſimum ac rariſsimum, plurimū temperamētum ſuſcipit, ac optimū euadit. Eodem modo etiā quod tenuiſsimū eſt in aqua, ac rariſsimū in igne, ubi temperamentum acceperint. Qui igitur hanc naturā habent, ſani perſeuerāt omni tempore uſq; ad quadrageſimū annum, aliqui uero etiam uſq; ad extremā ſenectutem. Qui uero à quadrageſimo anno, à morbo aliquo correpti fuerint, nunquā fermè euadunt. Quæcūq; autē corpora ignis fortiſsimi, et aquæ denſiſsimæ temperamentū acceperint, fortia & robuſta fiunt, uerū multa cuſtodia opus habent. Magnas enim tranſmutationes in utrāq; partem habēt, & in aquæ incurſibus in morbos incidunt, & in ignis cōſimiliter. Qui igitur eiuſmodi naturam habet, eum uictu uti cōducibile eſt temporibus anni cōtrario. Et aquæ quidem incurſu contingente, uti oportebit eum ab his quæ ab aqua ſunt, paulatim pro temporum ratione diſcedendo. Porrò ubi aquæ craſsiſsimæ & ignis tenuiſsimi in corpore mixtura facta eſt, talia cōtingunt, ex quibus frigidam & humidā naturam cognoſcere oportet. Talia enim corpora in hyeme morboſiora ſunt, quàm in æſtate, & in uere q̄ in autumno. Cæterum quod ad ætates attinet, Saniſsimi ex talibus pueri ſunt. Deinde adoleſcētes. Morboſiſsimi autē ſenes, & his uicini. & hæ naturæ cito ſeneſcunt. Talibus in uictu cōferunt quæ calfaciunt ac ſiccant, tum in cibis, tum in exercitijs, & externas corporis partes magis q̄ internas exercere cōducit. Si uero humidiſsimū in igne, & denſiſsimū in aqua, in corpore mixturā acceperint, ex his humidā ac calidam naturā cognoſcere oportet. Laborāt quidē ex morbis huiuſmodi maxime in uere, minime in autūno, quia in uere exceſſus eſt humiditatis, in autūno uero ſymmetria & moderatio ſiccitatis. Ex ætatib. uero morboſiſsimæ ſunt iuniores. Corpora autem cito augeſcūt, & tales diſtillationibus obnoxij ſunt. His cōducit exhibere quæcunq; ſiccant ac frigefaciūt, & in cibo, & in potu ac laboribus. Verum labores intra corpus his facere maxime confert. Si uero mixturam acceperint fortiſsimum

mum in igne, et tenuiſsimũ in aqua, ſicca & calida eſt natura, et talibus morbus in ignis acceſsionibus contingit, ſanitas uero in aquæ. Et in ætatibus uigẽtibus ad carnis bonam habitudinẽ, morboſiſsimi ſunt, ſaniſsimi autẽ ſenes. Ita etiam utriſq; proximi. Diætæ quæ frigefaciunt ac humectant, & ex laboribus qui mi nime excalfaciunt ac colliquant, plurimam frigiditatẽ exhibebunt. Huiuſmodi naturæ uiuaciſsimæ ac ſaniſsimæ exiſtunt. Si autẽ mixturam acceperint cor= pora ignis rariſsimi, & aquæ ſicciſsimæ, ſicca & frigida talis natura eſt, morbo= ſa quidẽ in autũno, ſana uero in uere, & uicinis tẽporib. Similiter ætates ad an= nos quadraginta morboſæ, pueri ſaniſsimi, Ita & utriſq; proximi. Diętę his cõ ferunt quæ calidæ exiſtentes humectant, & labores ſenſim adhibiti leniter cal= facientes, & nõ multum ab his quæ adſunt auferẽtes. De naturæ igitur cogni= tione ſic à prima cõſtitutione cognoſcere oportet. Cæterum ætates ipſæ ad ſeipſas hoc modo habent. Puer itaq; ex calidis & humidis tẽperatus eſt, quia ex his cõſtitutus eſt, et in his augmentũ accepit. Humidiſsima igitur & calidiſ= ſima ſunt corpora proxima generationi, & augeſcunt q̃ plurimum, & quæ his proxima ſunt eodem modo. Adoleſcens autẽ calidus quidem eſt, quia ignis impetus aquæ dominatur. Siccus autẽ, quia humidũ ex puero cõſumptum eſt, partim in augmentũ corporis, partim in motũ ignis, partim præ laboribus ac exercitijs. Vir quũ ſteterit iam corpus, ſiccus eſt & frigidus, quia caliditatis im petus non amplius dominatur, ſed ſtat corpus ab augmẽto quieſcens, ac perfri geratum. Verum ex adoleſcenti ætate ſiccitas ineſt. Ab inſequẽti autem ætate & aquæ acceſſu, humiditatẽ non habet. quapropter ex ſiccis & frigidis exupe= ratus eſt. Senes autem frigidi ſunt & humidi, Quia ignis quidem receſſus contigit, aquæ autẽ acceſſus, & ſiccorum quidẽ ſublatio, humidorũ autem ſta= tus. Ex omnibus autem maſculi calidiores ſunt & ſicciores, fœminæ uero humidiores ac frigidiores. Propterea quòd ab initio utrique in talibus geniti ſunt, & à talibus augeſcũt. Vbi uero in lucem editi ſunt maſculi, uictu ac diæta laborioſiore utuntur, ut excaleſcãt ac reſiccentur. Fœminæ uero humidioribus ac pigrioribus diætis utuntur, & caliditatis purgationem ex corpore ſingulis menſibus faciunt. Porrò de animæ ſapiẽtia ac deſipientia, hoc modo ſe res habet. Quod humidiſsimũ eſt in igne, & ſicciſsimũ in aqua, ſi in corpore tẽ= peramentum acceperint, ſapiẽtiſsima ſunt. Quia ignis quidem habet humidi= tatem ab aqua, aqua autẽ ſiccitatẽ ab igne. uterq; autem ſic ſufficiẽtiſsimus eſt. Neq; ignis alimenti indigẽtior multũ procedit, neq; aqua motus indiga mul= tum leuis redditur. Sic itaq; utraq; & per ſe ſufficientiſsima ſunt, & inter ſe per mixta. Quod enim minime uicinis indiget, hoc maxime præſentibus obtẽpe= rat, uelut ignis qui minime mouetur, nõ præ neceſsitate: & aqua quæ maxime, non præ uiolentia. Ex his autẽ anima temperata, ſapientiſsima eſt, & memoria ualentiſsima prædita. Si uero aliquo aſcitamento utens, alterutrum horum au= geſcat aut contabeſcat, deſipientiſsima redditur, propterea quòd quum ſic ha= beant ſufficientiſsima exiſtunt. Si autem ignis ſinceriſsimi, itemq; aquæ tem peramẽtum anima ſortiatur, ſit autẽ ignis paulo inferior ac defectuoſior quàm aqua, ſapientes quidem ſunt etiam hi, uerũ defectuoſiores quàm in priore tem= peramento: propterea quòd ignis ab aqua ſuperatus, & tardiorem motum fa= ciens, ſegnius ſenſibus allabitur. cõſtantes autem cum mãſuetudine ſunt eiuſ=

modi animæ, ad quancũq; tandẽ rem animũ applicuerint. Si uero recto uictu utantur, & ſapiẽtiores & acutiores præter naturã fieri queant. Talibus confert uictu uti ad ignẽ magis tendente, et nõ repletionibus, neq; ciborũ, neq; potuum. Curſibus itaq; utendũ eſt uelocibus, quo & corpus humore euacuetur, & humor amplius citius ſiſtatur. Luctis autẽ & fricationibus & eiuſmodi exercitijs uti nõ cõducit, ut ne meatus cauiores redditi repleantur. A talibus enim animæ motũ grauari neceſſe eſt. Cõfert & deambulationibus uti, tum à cœna, tum mane, itẽq; à curſibus. A cœna quidem, quo alimentũ ſiccius anima ſuſcipiat ab ingrediẽtibus ac ingeſtis. Mane uero, quo trãſitus humoris euacuẽtur, & meatus animæ nõ obturentur. Ab exercitijs uero, ut ne in corpore relinquatur quod ſecretum eſt à curſu, neq; animæ cõmiſceatur, neq; tranſitus obturet, neq; alimentũ conturbet. Cõfert & uomitibus uti, quo corpus depurgetur, ſi quid defectuoſius labores tranſegerunt. à uomitu aũt paulatim adijciẽdo cibus offerẽdus eſt, minimũ ad quatuor dies. At uero ungi cõducibilius eſt ꝙ lauari. Coitu utendũ eſt, aquæ acceſsibus cõtingentibus, frequentiore, in ignis autẽ impreſsionibus, pauciore. Porrò ſi in aliqua anima defectuoſiorẽ uim ignis accipiat ꝙ aqua, eam tardiorẽ eſſe neceſſe eſt. & appellantur tales ſtolidi. Nã ut tardiore exiſtẽte circuitu, ſenſus paulatim allabũtur, & qui acuti exiſtũt parum cõmiſcentur, propter circuitus tarditatẽ. Senſus enim animæ qui per uiſum ac auditũ contingunt acuti ſunt, qui uero per tactum, tardiores & facilius percipiũtur. hos quidẽ igitur percipiũt etiam tales nihilominus, uelut ſunt frigida & calida ac cõſimilia, Quæ uero per uiſum aut auditũ percipere oportet, quæ non prius ſciunt, percipere nõ poſſunt. Si enim non cõmota fuerit anima ab igne allabẽte, nõ percipere poterit quale quid tandẽ ſit. Tales igitur animæ nõ perpetiũtur hoc ob celeritatẽ, Si autẽ recta diæta utatur, etiã talis homo melior fieri poſsit. Cõferunt itaq; huic eadem quæ priori, Verũ ſiccioribus ac paucioribus cibis utetur, laboribus autẽ pluribus & acutioribus ac uelocioribus. Confert & fomẽtis uti, & uomitibus à fomentis, & exhibitionibus ciborum à uomitibus ex longiori tẽpore, ſi defectuoſius cõtigerint uomitus. Et ſanè hæc faciens, ſanior ac ſapiẽtior fuerit. Si uero amplius adhuc ſuperetur ignis à præſenti aqua, hos iam alij deſipiẽtes, alij attonitos ſiue ſtupidos appellant. Et hæc inſaniæ quædam ſpecies tardior exiſtit. hi plorant nemine moleſtante aut uerberãte, formidantq; nõ formidanda, & triſtantur in rebus nihil ad ſe pertinentibus, & ſentiũt ea quæ nõ conueniunt ſapiẽtibus. Cõfert itaq; his, fomentis uti, & à fomẽtis ueratris expurgari, ac diæta uti quã prius dixi, indigetq; talis homo attenuatione pulmonis ac ſiccitate. Si autẽ aqua defectuoſiorem uim accipiat ꝙ ignis, quum aliàs ſincerũ temperamentũ habeant, ſani ſunt homines corporibus, & ſapiẽtes. Talis aũt anima cito percipit allabentia, & non ſæpe ab una re ad aliam tranſit. Natura quidẽ igitur talis, animæ bonæ eſt. Melior aũt reddetur rectæ diætæ uſu, & peior prauæ. Confert huic, diætæ uſus ad aquam magis uergentis, ita ut exceſſus uitet & ciborũ, et potuum, & laborum. Vtetur & curſibus curuis & rectis reuertẽtibus, luctiſq; ac reliquis exercitijs, ita ut in nullo exceſſum faciat. Si enim ſanũ fuerit corpus, & non ab aliquo alio perturbetur, animi temperamentũ ſapiens exiſtit. Si uero amplius aquæ uis ab igne ſuperetur, tali homini neceſſe eſt tanto acutiorẽ animam eſſe, quãto ci-

tius mouetur, & ad ſenſus citius allabi, uerum minus conſtantem priore, propterea quod iudicat ea quæ obueniũt, & in pulmonẽ procedit ob celeritatem.

Confert tali homini diæta uti magis ad aquã uergente, q̃ priori, & maza magis q̃ pane, & piſcibus magis q̃ carnibus, & potu aquoſiore, & Venere rarius utetur, et laboribus qui ſunt maxime ſecundũ naturã q; plurimis, uiolentis autem uti nõ eſt neceſſe. Vtetur & uomitibus paucioribus ex repletionibus, quo corpus quidem euacuetur, q; minime uero caleſcat, Conducit etiã talibus ad ſapientiã, ut minime carnoſi ſint, Nam ad carnis bonã habitudinẽ, ardoris inflãmationem fieri neceſſe eſt. Quum autẽ tale quid huiuſmodi anima perpetitur, ad inſaniam adigitur, ex ſuperata aqua adacta. Talibus cõfert actiones obire ac trãſigere à cibo accepto magis q; ieiunis. Stabilior em̃ redditur anima alimẽto cõmodo ammixto, q; alimẽti indiga. Si uero adhuc amplius ſuperetur aqua ab igne, talis anima ualde acuta eſt, & tales neceſſe eſt ſomnia uidere, uocãt aũt ipſos ſubfurioſos. Nam res ualde propinqua inſaniæ eſt, Etenim à breui & incõmoda inflãmatione inſaniũt, & in ebrietatibus, & carnis bona habitudine, & præ carniũ eſu. Verũ talem oportet ab his omnib. abſtinere, itemq; à reliqua repletione, ac exercitijs uiolentis. In uictu utendũ eſt Maza uino dulci nõ ſubacta, & oleribus coctis, ſed nõ purgãtibus, & piſciculis ex muria, & aquã bibere præſtantiſsimũ eſt, ſi fieri poſsit, ſin minus, uinũ molle et albũ quod aquæ ſit proximum. Deambulationibus quoq; multis mane utendum, à cœna uero ſatis eſt exſurgere, quo cibi quidem non reſiccentur à deambulationibus poſt cœnam, corpus autem euacuetur à matutinis. Lauare autem magis conducit aqua tepida circumaffuſa, quàm ungi. Confert & in æſtate interdiu ſomno uti breui non multo, ut ne corpus ab anni tempore reſiccetur. Conueniens eſt etiam uere ueratris purgare, fomentis antea præparatos, deinde ſenſim ad diætam inducere, & neq; hunc ieiunum actiones obire oportet. Et ex hac ſanè cura, huiuſmodi anima ſapientiſsima fuerit. Sapientis quidem igitur ac deſipientis animæ hoc temperamentũ cauſſa eſt, quemadmodũ à me ſcriptum eſt, poteſtq; ex diæta & melior, & deterior fieri. Cæterum curſus impetu igne præualeſcẽte, impoſsibile forte fuerit aquæ aliquid apponere, Similiterq; aqua præualente in temperamẽto, ignem augere. Ex his uero & ſapiẽtiores & deſipientiores animæ fiunt. At uero taliũ non amplius temperamentũ eſt, qualis eſt, Iracũdus, Segnis, Doloſus, Simplex, Infeſtus, Beneuolus. Taliũ omnium natura meatuũ per quos anima meat cauſſa eſt, per qualia enim uaſa ſecedit, & ad qualia allabitur, & qualibus ammiſcetur, talia ſapiũt. Ob id itaq; impoſsibile eſt talia ex diæta trãſmutare. Naturã enim obſcurã trãsformare non eſt poſsibile. Similiter autem & uocis qualiſcũq; tandẽ fuerit, meatus ſpiritus cauſſa ſunt, per qualeſcũq; enim aer mouetur, et ad qualeſcunq; allabitur, talem neceſſe eſt eſſe uocem: & hanc quidem tum deteriorẽ, tum meliorem facere poſsibile eſt, quia leuiores ac breuiores meatus ſpiritus facere poſsibile eſt. Verũ illa ex diæta alterare impoſsibile exiſtit.

HIPPOCRATIS COI DE DIAETA SIVE VICTVS RATIONE, LIBER II.

Iano Cornario Medico Phyſico interprete.

REGIONVM ſingularũ ſitum & naturã hoc modo cognoſce
re oportet. Et in ſumma res hoc modo ſe habet. Regio
ad meridiem ſita calidior eſt, & ſiccior, q̃ ea quæ ad ſepten-
triones iacet, propterea quòd ſoli propinquior eſt. Et in his
regionibus neceſſe eſt & hominũ genera, & naſcentia ex ter
ra, ſicciora ac calidiora & fortiora eſſe, q̃ in contrarijs. uelut
Libyca gens ad ponticã, & utriſq; uicinæ. Ipſa autem lo
ca iuxta ſeipſa hoc modo habent. Alta & ſquallida & ad meridiem ſita, ſic-
ciora ſunt quàm campeſtria & æqualiter ſita, propterea quòd pauciores humo
res habent, Illa enim ſtationem pro aqua pluuia non habent, hæc habent. At ue
ro lacuſtria ac paluſtria humectant & calfaciunt. Et calfaciunt quidẽ quia caua
ſunt & circumdata, & non perflantur. humectant autem, quia naſcentia ex ter-
ra quibus homines aluntur, humidiora ſunt, & ſpiritus quem attrahimus craſ-
ſior eſt, propter aquæ ſtationem ac immobilitatem. Verum caua loca & non
aquoſa, ſiccant & calfaciunt. Et calfaciunt quidẽ quia caua ſunt & circũdantur.
Siccant autem, tum propter alimenti ſiccitatẽ, tum quòd ſpiritus quem inſpira
mus ſiccus exiſtens, humorem ex corporibus trahit in alimentũ ſibijpſi, quum
non habeat alium humorẽ ad quem allapſus nutriatur. Vbi autem regionibus
montes adiacent ad auſtrum, in his ſquallidi auſtri & morboſi afflant. Vbi au-
tem ab Aquilone montes adiacent, in his aquilones perturbant ac morbos fa-
ciunt. Vbi uero ab Aquilone caua loca urbibus adiacent, ab æſtiuis uentis ca-
lida & morboſa hæc regio exiſtit, propterea quòd neq; aquilo perflans puram
ſpiritus inductionem exhibet, neq; ab æſtiuis uentis perfrigeratur. Cæte-
rum inſulæ propinquæ cõtinenti tempeſtuoſiores ſunt & ægre in ipſis hyber-
namus. Marinæ uero hyeme tepidiores ſunt, propterea quod niues & glacies
in cõtinenti ſtationes habẽt, & uentos frigidos in uicinas inſulas mittunt. Ve-
rum inſulæ intra pelagus poſitæ non habent in hyeme niuium ſtationem.

Porrò de uentis quã naturam ac facultatẽ ſinguli habẽt, hoc modo cogno-
ſcere oportet. Naturam quidẽ habent omnes uenti humectandi ac frigefa-
ciendi, tum animaliũ corpora, tum naſcentia ex terra, ob hanc cauſſam. Neceſ-
ſe eſt omnes uentos ſpirare à niue, à glacie, & gelu uehemẽti, & fluminibus, &
ſtagnis, terraq́; humecta ac perfrigerata. Et fortiores quidem uentos, à maiori-
bus & fortioribus, debiliores uero à minoribus & debilioribus. Quemad
modum enim animalibus ſpiritus ineſt, Sic etiã alijs omnibus, alijs quidem mi
nor, alijs uero iuxta magnitudinẽ. Naturam quidem igitur habent humectan-
di ac frigefaciendi omnes uenti, Verũ propter ſitum regionũ ac locorum, per
quæ uenti ad ſingulas regiones accedunt, diuerſi inter ſe fiunt, frigidiores, cali-
diores, humidiores, ſicciores, morboſiores, ſalubriores, Singulorũ autem cauſ-
ſam ſic cognoſcere oportet. Boreas ſiue aquilo frigidus ſpirat ac humidus,
quia progreditur à talibus regionibus, meatq́; per tales locos, ad quos non ac-
cedit ſol ipſe, neq; aerem reſiccans, humorem ebibit ac exhaurit, Quare ad ter-
ram

ram habitabilem accedit ſuam ipſius uim habens, ubi non per regionis ſitum corrumpitur. & his quidem qui proxime habitãt frigidiſsimus eſt, qui uero remotiſsime, minime. Auſter autem à ſimilibus aquiloni natura regionibus ſpirat. Ab Auſtrali enim polo ſpirans, & à niue multa glacieq́ȝ ac gelu fortibus procedens, neceſſario his qui prope ipſum illic habitant talis ſpirat, qualis nobis eſt Aquilo. Verum omnem nõ item ſimilis accedit regionem. Nam quũ per ſolis iter & in meridiem ſpiret, humiditas ipſius à ſole ebibitur, & reſiccatus rareſcit. quapropter neceſſe eſt ipſum calidum ac ſiccũ huc accedere. In proximis igitur regionibus neceſſe eſt ipſum talem uim calidam ac ſiccam exercere. & hoc ſanè in Libya facit, Nam & terræ naſcentia exareſcunt, & homines latenter reſiccat, Quum enim non habeat nec mare, nec fluuium unde humiditatem accipiat, ex animantibus ac plantis humorem exhaurit. Vbi uero pelagus tranſit, tanquam calidus & rarus exiſtens, multa humiditate regionẽ in quam illabitur implet, & neceſſe eſt ipſum calidum ac humidum eſſe, ubi non regionum ſitus alterius qualitatis cauſa exiſtat. Eodẽ modo etiam aliorum uentorum facultates ſe habent. Cæterũ iuxta ſingulas regiones uenti hoc modo ſe habent. Venti ex mari in regiones illabentes, ſicciores quodammodo ſunt. Qui uero à niue aut glacie, aut ſtagnis aut fluminibus procedunt, omnes humectant ac frigefaciũt, tum plantas, tum animantia, & ſanitatem corporibus exhibent qui non frigiditate ſuperexcellunt. Hi enim lædunt, propterea quod magnas mutationes calidi ac frigidi in corporibus inducũt. Hæc autem perpetiuntur hi qui in regionibus habitant paluſtribus ac calidis, prope flumina magna. Reliqui uero uenti qui à prædictis ſpirant utiles ſunt, tum aerẽ purũ ac ſincerum exhibentes, tum animæ calori humiditatem præbentes. Quicunq́ȝ uero uenti ex terra accedunt, eos neceſſe eſt ſicciores eſſe, tum à ſole, tum à terra reſiccatos. Quum autem non habeant uenti unde alimentum trahant, à uiuentibus humorem trahentes, & plantas & animalia omnia lædunt. Et quicunq; uenti relictis montibus ad urbes accedunt, non ſolum ſiccant, ſed etiam turbant ſpiritum quem inſpiramus, & corpora hominum morboſa faciunt. Naturam quidem igitur & uim ſingulorum ſic cognoſcere oportet. Quomodo autẽ ad ſingulos ſe præparare oporteat, in ſermonis progreſſu declarabo. At uero ciborum ac potuum ſingulorũ uim, tum eam quæ ſecundum naturam eſt, tum eam quæ per artẽ acceſsit, hoc modo cognoſcere oportet. Quicunq́ȝ igitur in ſumma dicere aggreſsi ſunt, aut de dulciũ, aut pinguium, aut ſalſorum, aut alterius cuiuſdam conſimilis facultate, non recte iudicant. Non enim eandem uim habent, neq́ȝ dulcia inter ſe, neq́ȝ amara, neq́ȝ ulla aliqua eiuſmodi. Multa enim ex talibus ſunt quæ & aluũ emolliunt, & ſiſtunt, ſiccantq́ȝ & humectant, Similiter autẽ etiam in reliquis omnibus. Sunt & quæ adſtringunt, itemq́ȝ aluum mouent, & urinã cient. Sunt quæ neutrum horum faciunt. Similiter & ex calfaciẽtibus ac reliquis omnibus, alia aliam facultatem habent. De omnibus quidem igitur impoſsibile eſt qualia nam ſint declarare, Verum quam uim ſingulatim habeant, docebo. Ordeum natura quidem frigidum eſt & ſiccum. Ineſt & purgatoriũ quiddam à ſucco palearum. Eius ſignum habebis ſi uoles ordeum non purgatum coquere, Purgat enim is ſuccus fortiter, Si uero decorticatũ coxeris, perfrigerabit magis ac aluũ ſiſtet. Quum

autē toſtum fuerit, humor quidē purgatorius præ igne perit. Frigiditas autem & ſiccitas relinquitur. Quęcunq; uero perfrigerare ac ſiccare oportet, id ipſum polentæ tranſigunt. Maza omnis generis ſic utimur, facultatē autem habet maza hæc talem. farinæ ex toto collatæ alimentū quidem minus habēt, uerum magis per aluum ſecedunt. Puræ autē magis nutriunt, minus uero per aluum ſecedunt. Maza prius ſubacta, reſperſa, uino dulci non emollita, leuem facit, & per aluum ſecedit, ac frigefacit. Et frigefacit quidem, quia frigida aqua madefacta eſt, per aluum autem ſecedit, quia cito cōcoquitur. leuem uero facit, quia multum alimenti cum flatu foras excernitur. Quū enim tranſitus alimenti anguſtiores ſint, aliud inſuper accedens non ſuſcipiūt, & quod quidem cum flatu attenuatum eſt, foras excernitur, quod uero intus manet, flatum inducit, & partim ſuperne eructatur, partim inferne ſecedit. Multum itaque alimenti à corpore diſſlatur. Si uero uelis mazam ſtatim ut ſubacta eſt exhibere, talis reſiccatoria eſt. Quum enim polenta ſicca exiſtat, & aqua ſit madefacta, atq; ſic præparata in uentrem illabatur, humorem ex ipſo trahit calidum exiſtentem. Solet enim calidum attrahere frigidum, & rurſus frigidum calidum. Cōſumpto autem humore ex uētre neceſſe eſt ſiccari. Aqua uero quæ unà cum maza ingreſſa eſt, frigefacit. Quæcūq; igitur ſiccare oportet aut frigefacere, aut uentris pro fluuio diffuſum, aut alia quapiam eiuſmodi caliditate, maza efficax exiſtit.

At uero ſicca, uino dulci emollita ac trita maza, ſiccat quidem non ſimiliter, propterea quòd uehementer eſt adſtricta, alimētum uero plurimum corpori præbet, Nam ut leniter liqueſcentis alimentum tranſitus ſuſcipiunt. Per aluum quidem igitur tarde ſecedit, flatū autem nō inducit, neq; eructatur. Quæ uero & aqua, & uino dulci emollita ac prius ſubacta eſt, nutrit quidem minus, per aluum autem ſecedit, & flatum magis inducit. Cyceon autem ſolum in aqua quidem frigefacit ac nutrit, in uino uero calfacit ac nutrit, & aluum ſiſtit. In melle autem calfacit quidem minus ac nutrit, per aluū uero magis ſecedit, ſi non meracum mel fuerit: ſin minus, nō ſecedit, ſed aluum ſiſtit. In lacte uero bene alunt omnes Cyceones, hoc eſt farinæ. Verūtamen ouillum aluum ſiſtit, caprinum uero magis per aluum ſecedit. Bubulum uero minus.
Equinum autem & aſininum magis ſecedunt. Triticum fortius eſt ordeo & magis nutrit, minus autē per aluum ſecedit, tum ipſum, tum ſuccus.

Panis autem ex tota farina collata, ſiccat & per aluum ſecedit. Purus autem magis nutrit, minus uero ſecedit. Ex ipſis porrò panibus, fermentatus quidem leuis eſt & ſecedit. Et leuis quidem eſt, quia à fermenti acore humiditas conſumpta eſt, quæ ſanè alimētum exiſtit, ſecedit autem, quia cito concoquitur. Non fermentatus ſecedit quidem minus, nutrit autem magis.

Qui ſucco ſubactus eſt, leuior eſt, & multum nutrit, ac per aluum ſecedit. Nutrit, quia purus eſt. leuis eſt, quia leuiſsimo ſubactus eſt, & fermentatus ac toſtus ab eodem eſt. per aluum ſecedit, quia paſſo, & aluum mouēte tritici parte, permixtus eſt. Ex ipſis autem panibus maximi maxime alunt, propterea quod minime exuritur humiditas ab igne. Et furnacei panes magis alunt q̃ focarĳ & ueruarĳ, propterea quod minus exuruntur ab igne. Clibano autem cocti & ſubcinericĳ ſiccisſimi ſunt, hi quidem propter cinerem, illi uero per teſtam humore priuati. Similaginei omnium horum fortiſsimi ſunt, Et adhuc

huc magis qui ex alica fiunt, ualdeq; nutriunt, uerum non ſimiliter ſecedunt.

Farina pura in aqua pota frigefacit, & lotura pollinis tritici. Furfurum ſuccus coctus, leuis, per aluum ſecedit. Verum farinæ in lacte datæ magis per aluum ſecedunt, quàm in aqua, propter ſerum, & maxime inter aluum mouentia numerantur. Quæcunq; uero farinæ cum melle & oleo coquuntur, aut aſſantur, omnes æſtuoſæ ſunt, & ructū cient. Et ructum quidem cient, quia probe alentes non ſecedunt. Aeſtuoſæ autē ſunt, quia pinguia, & dulcia, & inter ſe concordia, non eadem coctura indigentia, in eodem ſunt. Similago & alica cocta, fortia ſunt & alunt, non tamen per aluum ſecedunt. Trygis, id eſt Tragus ſiue olyra, leuior eſt tritico, & quæ ex ipſa fiunt ſimiliter ut ea quę ex tritico parantur, & magis per aluum ſecedunt. Auena comeſta humectat ac perfrigerat, iteq; in ſorbitione accepta. Polentæ ac farinæ recentes ſicciores ſunt uetuſtis, quia igni & præparationi propinquiores exiſtunt. Vbi uero uetuſtæ fiunt, calor exhalat, & frigiditas inducitur. Panes calidi ſiccant, frigidi minus, gracilitatem autem quādam inducunt. Fabæ alunt, aluum ſiſtunt, & inflant. Inflant, quia meatus aliud inſuper accedens alimentum non ſuſcipiunt. Aluum ſiſtunt, quia totam alimenti fecem habent. Piſa inflant quidem minus, per aluum autem magis ſecedunt. Ochri ſiue eruiliæ, & dolichi ſiue phaſioli ac ſiliquæ, his magis per aluum ſecedunt, minus inflant, & probe alunt. Cicer album per aluum ſecedit, & per urinam eijcitur, & alit. Et alit quidem, carnoſum in ipſo. Per urinam uero eijcitur, dulce. per aluum autē ſecedit, ſalſuginoſum. Milij grana ac paleæ ſiccant, & uentrem ſiſtunt, & cum ficubus, fortibus doloribus cōferunt. Ipſum autem Milium coctum alit, nō tamē aluo ſecedit. Lentes æſtuoſæ ſunt & turbatiuæ, & neq; per aluū ſecedunt, neq; ipſam ſiſtunt. Eruum aluum ſiſtit, & robuſtum eſt, & craſſefacit, & explet, & boni coloris hominē facit. Lini ſemen comeſtū aluum ſiſtit. habet & quiddā frigefactoriū. Hormini ſemen conſimilia lini ſemini facit. Lupini natura robuſti ſunt & calidi, uerū per præparationē leuiores ac frigidiores fiunt, & aluo ſecedūt. Irio humectat & aluo ſecedit. Cucumeris ſemen per lotiū magis abit q̄ ſeceſſum. Explet autem & craſſefacit. Et ſecedit quidem per aluū, propter paleam externam, explet autem & craſſefacit, propter carnem. Lotum uero ſecedit quidem, uerū minus, craſſefacit autem & explet magis. humectat autē & urit, propter pingue & oleoſum. Cnicus aluum mouet. Papauer aluū ſiſtit, magis aūt nigrum hoc facit, ſed & album idem agit, alit autē, & robuſtum eſt. Horum porrò omnium ſucci carnis aluum mouent. oportet itaq; in præparatione id obſeruare, ut quæ ſiccare uelis, ab his ſuccos detrahas, & carne utaris. quæ uero aluū mouere uelis, ut ſucco copioſiore, carne uero pauciore & ſucculentiore utaris.

Cæterū de animalibus quæ in ciborū uſum ueniunt, ſic cognoſcere oportet. Carnes Bubulæ robuſtæ ſunt, & aluum ſiſtunt, & ægrè in uentre concoquuntur, propterea quòd craſsi ac multi ſanguinis eſt hoc animal, & carnes graues, itemq; ſanguis, ac lac. Quorum autem animalium lac tenue eſt, & ſanguis ſimiliter, eorū etiam carnes cōſimiles ſunt. Caprinæ carnes his leuiores ſunt, & magis aluo ſecedūt. Suillæ robur quidem magis q̄ hæ corpori inducūt. multū autē aluo ſecedunt, propterea quòd tenues et modici ſanguinis

uenas ſues habent,carnem uero multam. Agninæ leuiores ſunt ouillis,& hedinæ caprinis,quia exanguiores ſunt & humidiores. Quũ enim ſicca & robuſta natura ſint animalia,dum quidẽ teneræ ſunt,aluo ſecedunt,ubi uero augmentum ſumpſerint,nõ ſimiliter.Et uitulinæ carnes eodem modo ſe ad bubulas habent. Verum porcinæ ſuillis grauiores ſunt.Quum enim animal ſit natura carnoſum & exãgue,humiditatis exceſſum in tenella ætate habet. Quũ igitur meatus ſuperaccedens alimentũ non ſuſcipiant,intus manens calfacit ac perturbat uentrem.Aſininæ carnes aluo ſecedunt, & pullorum adhuc magis.

Equinæ leuiores ſunt.Caninæ calfaciũt ac ſiccant & robur inducunt, non tamen aluo ſecedunt. catulinæ uero humectant & ſecedunt. Suis ſylueſtris caro ſiccat & robur exhibet,ac ſecedit. Cerui ſiccat, minus autem ſecedit,magisq́ꝫ urinam prolicit. Leporinæ ſiccæ ſunt & aluum ſiſtunt,urinæ autem citamentũ quoddam faciũt. Vulpinæ humidiores ſunt & urinam cient,Et erinaceorũ terreſtrium carnes humidiores ſunt ac urinã cient. Porrò de uolucrium generibus ſic res ſe habet.Omnia ferme uolucrium genera ſicciora ſunt q̃ꝫ quadrupeda.Quæcunqꝫ enim ueſicam nõ habent,neqꝫ mingunt, neqꝫ ſputum aut ſaliuam fundũt,omnino ſicca ſunt.Propter caliditatem enim uentris, humiditas ex corpore conſumitur in alimẽtum caliditatis, quare neqꝫ mingunt,neqꝫ ſputum aut ſaliuam fundunt. Cui autem tales humiditates non inſunt,id ipſum neceſſario ſiccat.Sicciſſima igitur caro eſt palumbis,deinde columbæ.tertio loco perdicis,ac galli,& turturis.humidiſsima uero anſeris. Semileges autẽ uolucres prædictis ſicciores ſunt. Verum anatis carnes,& reliquarum auicularum quæ in paludibus degunt, aut in aquis, omnes humidæ ſunt. At uero ex piſcibus ſicciſsimi ſunt hi, ſcorpius, draco, callionymus, cuculus, glaucus, perca, thriſſa. Leues autem ſunt petroſi fermè omnes, uelut turdus, phuca,elephetis, gobio. Tales autem & prædicti itidem, leuiores ſunt erronibus,Nam hi ut quieſcẽtes raram ac leuem carnẽ habent, Errones autem & undas uerberantes laboribus fracti,ſolidiorem carnem habent. Torpedines autem & ſquatinæ ac Rhombi,& huiuſmodi,ſunt leuiores. Quicunqꝫ uero piſces in lutoſis & aquoſis locis alimenta habent,uelut capitones, mugiles,anguillæ,& reliqui eiuſmodi, grauiores ſunt, propterea quòd ab aqua & luto, & in his naſcentibus,alimenta habent,à quibus etiam ſpiritus in hominem ingrediens ipſum lædit ac grauat. Fluuiatiles autem & paluſtres his adhuc grauiores ſunt.Polypi uero & ſepiæ,& eiuſmodi piſces,neqꝫ leues uelut uidentur ſunt,neqꝫ per aluum ſecedunt. quapropter etiam oculos comeſti grauant, Iuſcula tamen horum aluum mouent. Cæterum conchylia uelut ſunt pinæ, purpuræ,patellæ,buccina,oſtrea, ipſa quidem ſicca ſunt, ſucci autẽ ipſorũ aluũ mouent. Mituli uero & pectines ac tellinæ magis aluo ſecedunt, Vrticæ aũt & chartilaginoſi generis piſces,maxime humectant ac aluũ mouẽt. Cæterũ Erinaceorũ oua, & locuſtarũ humor, & muſculi, & urſæ, ac cancri, magis quidem fluuiatiles,ſed & marini,aluum mouẽt & urinam cient. Salſamẽta ſiccant & attenuant,pleraqꝫ etiam aluũ leniter mouent.Ex ſalſamentis ſicciſſima ſunt marina, deinde fluuiatilia, Humidiſsima autem ſunt paluſtria. Ex ipſis autem ſalſamentis piſces percæ appellati ualde ſicci ſunt. Animalium porrò cicurum ea quæ in ſyluis & agris paſcuntur, ſicciora ſunt his quæ intra

ædes

ædes nutriuntur, quia labore reſiccantur, itemq́ꝫ præ ſole ac frigore, & ſpiritu ſicciore nutriuntur. Verum ſylueſtria ſicciora ſunt manſuetis, & crudiuora ac ſyluarum materie paſta, itemq́ꝫ parũ edacia, ſicciora ſunt edacibus. Et frugiuora herbiuoris ſicciora ſunt, Et frugiuora non frugiuoris, & paucibiba multibibis, & ſanguine referta exanguibus ac paucum ſanguinem habentibus, & quæ in uigore ſunt uetuſtis ualde ac iuuẽculis, & maſcula fœmineis, & caſtrata non caſtratis, & nigra albis, & hirta nudis. Contraria uero his humidiora ſunt.

Ex ipſis autem animalibus carnes hæ fortiores ſunt, quæ optime exercentur ac ſanguinolentiſsimæ ſunt, & in quibus recumbunt. Leuiſsimæ autem carnes ſunt, quæ minime exercentur, & in umbra degunt, & in intimis animalis partibus ſitæ ſunt. Exanguiũ autem partium robuſtiſsimæ ſunt, cerebrum & medulla. Leuiſsimæ uero carniũ partes ſunt capitales, & ſub uentre, muſculi, pectines, pedes. Ex piſcibus ſicciſsimæ ſunt ſupernæ partes, leuiſſimæ ſub uẽtre, Et capita ipſorum humidiora ſunt, propter pinguedinẽ ac cerebrum. Oua uolucrum robuſtũ quid habẽt, & alunt, & inflant. Robuſtum quid habent, quia generatio eſt animalis. Alunt, quia hoc eſt pulli lac. Inflant, quia ex parua mole in multam diffunduntur. Caſeus robuſtus eſt & æſtuoſus & alit. Robuſtus quidem, quia proximus eſt generationi. Alit autem, quia carnoſæ reliquiæ ſunt lactis. Aeſtuoſus eſt, quia pinguis. Aluum autem ſiſtit, quia ſucco & coagulo compactius eſt. Aqua frigefacit. Vinum calidũ eſt & ſiccum, Habet & purgatoriũ quiddam à materia. Vina nigra & auſtera ſicciora ſunt, & aluum non mouent, neqꝫ urinam cient, neqꝫ ſaliuã faciunt. Siccant autem & calfaciunt, humiditatem ex corpore cõſumentes. Mollia uero nigra humidiora ſunt, & inflant atqꝫ aluum magis mouẽt, Dulcia nigra humidiora ſunt, calfaciũt autem & inflant humiditatẽ inducentia. At uero alba & auſtera calfaciunt, magisq́ꝫ urinam cient, q̃ꝫ aluum mouent. Noua uina aluum magis mouẽt, quia propiora muſto ſunt, itemq́ꝫ alunt, & odorata magis quàm inodorata eiuſdem ætatis, quia magis concocta ſunt: & craſſa magis quàm tenuia. Verum tenuia dulcia magis urinã cient, & aluum mouẽt, & humectant corpus, & ſanguinem debilem faciunt, & aduerſariũ corporis ſanguinem in corpore augent. Muſtum inflat, & ſubducit, ac cõturbat feruens in uentre, & aluo ſecedit. Inflat quidem, quia calfacit. ſubducit autem ex corpore, quia purgat. conturbat aũt, quia feruet in uentre, atqꝫ ita aluo ſecedit. Vina acida frigefaciunt, attenuãt & humectant. Frigefaciunt quidem & attenuãt humiditatis euacuationem à corpore facientes. humectant autem per aquam unà cum uino ingrediẽtem. Acetum frigefacit, quia colliquans humiditatem in corpore conſumit. Siſtit autem magis quàm mouet aluum, quia non alit & acre eſt. Sapa calfacit & humectat ac ſubducit. Calfacit, quia uinoſa eſt. humectat, quia alit. ſubducit, quia dulcis eſt. Vinum recens ſub torculari expreſſum & nondum excolatum, humectat, ſubducit, & inflat, quia etiam muſtum idem facit. Mel calidum eſt & ſiccum, ſi meracum ſit, cũ aqua autem humectat & aluum mouet bilioſis, pituitoſis uero ſiſtit. Dulce uero uinum pituitoſis magis aluo ſecedit. De oleribus porrò hoc modo res ſe haet.

Alliũ calidũ eſt, & aluũ mouet & urinã ciet corpori, oculis uero non eſt cõmodum. Multã enim corporis purgationẽ faciens, uiſum hebetat, aluũ autem

&

& urinam mouet, propter uim purgatoriam, coctũ debilius eſt quàm crudũ, flatum autem inducit, propter ſpiritus intẽtionem. Cepa uiſui commoda eſt, corpori uero mala, quia calida & æſtuoſa eſt, & aluo ſecedit, & alimentum quidem nullum corpori præbet neq; utilitatem, calfaciẽs autem ſiccat propter ſuccum. Porrum calfacit quidem minus, urinã uero ciet, & aluum mouet. habet & quid purgatoriũ. humectat autem & ructum acidum ſedat. Præſtat à reliquis cibis poſtremũ ipſum edere. Raphanus ſiue radicula, humectat pituitam diffundẽs ſua acrimonia. folia minus proſunt, præterq; ad articularem morbum. Radix uitioſa eſt, innatãs ac ægre cõcoctilis. Naſturtiũ calidum eſt, & carnem liquat. ſiſtit autẽ pituitam albam, quare urinæ ſtillicidiũ inducit. Sinapi calidum eſt & aluum mouet, ſed & hoc urinæ difficultatem facit. Quin & Eruca idem facit. Coriandrũ calidum eſt, & aluum ſiſtit, & ructum acidum ſedat, & ſomnũ conciliat, ſi poſtremũ edatur. Lactuca frigidiſsima eſt, prius q; ſuccum habeat, debilitatẽ autem quãdam corpori inducit. Anethum calidum eſt, & aluum ſiſtit, & ſternutamenta ſedat olfactatum. Apium magis urinam ciet q; aluũ mouet. & radices magis q; ipſum, aluum mouent. Ocymum ſiccum eſt & calidũ, & aluum ſiſtit. Ruta urinam magis q; aluũ mouet, Habet & uim quandã condenſandi, & ad medicamenta noxia cõmoda eſt præpotata. Aſparagus ſiccus eſt & aluum ſiſtit. Saluia ſicca eſt & aluum ſiſtit. Solanum frigefacit, & ſemen in ſomnis effundere non permittit. Portulaca fluuiatilis frigefacit, ſale uero condita ac ſeruata, calfacit & purgat. Calamintha calfacit & purgat. Mintha calfacit & urinam ciet, & uomitus ſiſtit, Et ſi quis ſemen eius ſæpe comedat, colliquefacit ut quis difluat, & arrigere prohibet, & corpus debile facit. Rumex calfacit ac aluum mouet. Atriplex humida eſt, nõ tamẽ aluum mouet. Blitum calidum eſt, non mouens aluum. Braſsica calfacit ac aluum mouet, & biliosa ducit. Betæ ſuccus quidem aluum mouet, ipſum autẽ olus comeſtũ ſiſtit. Radices uero magis aluum mouent. Cucurbita frigefacit & humectat, & aluum mouet. Rapum æſtuoſum eſt, humectat autẽ & conturbat corpus, non tamen aluo ſecedit, & urinæ difficultatem inducit. Pulegium calfacit & aluum mouet. Origanũ calfacit, & bilioſa ſubducit. Thymbra ſimilia origano efficit. Thymum calidum eſt, per aluũ ſecedit & mingitur, ducit & pituitoſa. Hyſſopum calidum eſt & pituitã ducit. Porrò ſylueſtria olera, quæ os calfaciunt, & odorata ſunt, ea calfaciũt & minguntur magis q; per aluum ſecedunt. Quæ uero humidam habẽt naturã frigidamq; ac fatuam, & odores graues, magis per aluum ſecedunt, q; per urinam. Quæ autem acerba & auſtera ſunt, aluum ſiſtunt. Quæ acria & odorata ſunt, urinam cient. Quæ acria & ſicca in ore ſunt, ea omnia ſiccant. Quæ acida ſunt, frigefaciunt. Cæterum ſucci urinam cientes ſunt, crethmi, apij, allij cremor, cytiſi, fœniculi, porri, adianti, ſolani, qui & frigefacit. Item ſcolopendrium, mintha, ſeſeli, caucalides, hypericũ, urticæ. Aluum autem mouent & purgant, cicer, lenticula, ordeum, beta, braſsica, mercurialis, ſambucus, cnicus. Hęc omnia aluum magis mouẽt quàm urinam. At uero de pomis hoc modo ſe res habet. Quæ quidem ſeminibus referta ſunt, ea magis aluum mouẽt, Item uiridia magis q; ſicca. Verum uis & facultas ipſorum referatur. Mora calfa-

ciunt

ciunt & humectant ac aluo ſecedũt. Pira matura calfaciũt & humectant ac aluum mouent. Dura uero ſiſtunt. Pira ſylueſtria, hyberna, matura, aluũ mouent ac purgant. Cruda uero ſiſtunt. Mala dulcia ægre cõcoquuntur. Acida uero & matura, minus. Cydonia adſtringunt, & nõ mouent aluum. Succi autem malorum, uomitus ſiſtunt, & urinã cient. et ante uomitũ odores ipſorum idem præſtant. Mala ſylueſtria aluum ſiſtunt. Cocta comeſta magis aluum mouẽt. Verum ad reſpirationẽ quæ erecta ceruice fit, & ſucci ipſorum, & ipſa quoq;, hauſta proſunt. Sorba, Meſpila & Corna, & quæcunq; alia huius generis poma, aluum ſiſtunt & acerba ſunt. Mali punici dulcis ſuccus aluũ mouet. habet autẽ quid æſtuoſum. Mala punica uinoſa, minus æſtuoſa ſunt. Acida uero magis frigefactoria. Nuclei autem omniũ aluum ſiſtunt. Cucumeres crudi, frigidi ſunt & ægre concoctiles. Maturi autem & pepones, minguntur & per aluum ſecedunt. uerum flatuoſi ſunt. Botri uuarũ calidi ſunt & humidi ac aluum mouent, maxime albi. Dulces quidẽ igitur calfaciũt fortiter, propterea quod multum iam caliditatis habent. Immaturæ uero minus calfaciunt, magis autem purgant potati. Ficus & uuæ paſſæ æſtuoſæ ſunt, ſed aluum mouent. Ficus uiridis humectat & aluũ mouet, ac calfacit. humectat, quia ſucco plena eſt. Calfacit, propter ſuccum itidem, aluũ mouet, propter ſucci dulcorem. Primæ ficus peſsimæ ſunt, quia ſucculentiſsimæ. optime aũt ſunt poſtremæ. Ficus aridæ æſtuoſæ ſunt, ſed aluo ſecedunt. Amygdalæ æſtuoſæ ſunt, uerum probe nutriunt. Aeſtuoſæ quidem ſunt propter pinguitudinẽ, nutriunt autem propter carnoſitatẽ. Nuces rotundæ ſimiles his ſunt. Latæ uero maturæ probe alunt, & aluum mouẽt. Depuratæ uero etiam flatum inducunt. Tunicæ uero ipſarum aluum ſiſtunt. Acyli ilicis glandes, & quercinæ ac fagineæ glãdes, aluũ ſiſtunt crudæ & aſſatæ, coctæ uero minus. Pingues carnes æſtuoſæ ſunt, ſed aluum mouent. Carnes conditæ ac aſſeruatæ in uino quidem ſiccant & alunt, & ſiccant quidem propter uinum, alunt autem propter carnem. In aceto autem aſſeruatæ calfaciunt quidẽ, uerum minus propter acetum. multum autẽ nutriunt. At uero ſale ſeruatæ minus quidem alunt, humiditate per ſalem priuatæ, attenuant autẽ & ſiccant, ac ſufficienter aluũ mouent. Cæterum uires ſingulorũ detrahere, & addere ac augere, hoc modo oportet. Ex igne & aqua omnia cõſtituuntur, & animalia, & terra naſcentia, & ex his augeſcunt, & in hæc ſecernuntur ac reſoluũtur. Fortium quidem igitur eduliorum uim ſæpe coquendo ac frigefaciendo detrahere oportet, et uice uerſa augere. Humidorũ autem torrẽdo ac aſſando humiditatẽ eximere. Siccorum uero rigãdo ac madefaciendo. Salſorũ rigando & coquendo. Amarorũ & acrium dulciũ mixtura. Acerborũ pinguiũ temperamẽto. & de reliquis omnibus ex prædictis iudicium facere oportet. Quæcũq; toſta aut aſſata ſunt, aluũ magis ſiſtũt q̃ cruda, ꝑpterea quòd humiditas itẽq; pinguitudo per ignẽ ablata ſunt. Quũ itaq; in uentrẽ inciderint, humiditatẽ ex uentre trahunt, & oſcula uenarũ concludunt ſiccantq; ac calfaciũt, quare trãſitus humiditatis ſiſtunt. Quæ uero ex inaquoſis ac ſiccis & æſtuoſis locis ueniũt, ea omnia ſicciora ac calidiora ſunt, & robur amplius corpore exhibẽt, propterea quod pari mole ac copia grauiora ſunt & denſiora, & maiorẽ redditũ tribuũt, q̃ quę ex humidis et riguis ac frigidis. Hæc eñ humidiora ſunt et leuiora ac frigidiora. Nõ

igitur

igitur ſolũ ipſius cibi & potus,& animaliũ ipſorum uim noſſe oportet, ſed etiã patriæ unde ſunt. Quũ igitur forte alimentũ corpori offerre uoles,& ex iiſdem cibis,his quæ ex inaquoſis locis ueniunt utẽdum eſt, & cibis, & potibus, & animalibus. Vbi uero leuiore & humidiore,his quæ ex riguis ueniunt uteris. Dulcia & acria,& ſalſa,& amara, & auſtera, & carnoſa,calfacere ſolent. Item quæ ſicca ſunt,& quæ humida. Quæcunq; igitur de ſicca parte plus in ſe habent,ea ſiccant & calfaciunt.Quæ uero humidæ partis plus habent, ea omnia calfacientia humectant,& aluum magis mouẽt q̃ ſicca. Nam ubi alimentum amplius corpori præbuerunt,reuulſionẽ in uentre faciũt, & humectantia aluo ſecedunt. Quæ autẽ excalfacientia ſiccant,tum edulia tum pocula,neq; ſaliuam,neq; urinam,neq; ſeceſſum facientia,corpus ſiccant, idq; ob hãc cauſſam.Corpus calfactum humore uacuatur,& pars eius ab ipſis cibis,pars in alimentum caloris ipſius animæ conſumitur.Pars etiam calfacta & attenuata per ipſum corpus expellitur. Dulcia & pinguia ac oleoſa replent, quia ex modica mole multum diffundũtur.Calfacta autem & diffuſa,caliditatem in corpore replent ac tranquillam eſſe faciunt. At uero acida,& acria, & auſtera, & acerba,& ex toto collata,& ſicca ,non replent:propterea quòd oſcula uenarum aperiunt & expurgant,& partim ſiccantia,partim mordentia ac adſtringentia,humiditatem carnis horrere ac conſidere & in modicam molem cõtrahi faciunt, atq; ita uacuũ multum in corpore fit.Quum igitur uoles à modicis implere,aut à pluribus euacuare,talibus utaris. Recentia omnia maiorem q̃ alia fortitudinem habent,propterea quòd propinquiora uiuo ſunt. Verũ antiqua & marcida,magis q̃ recẽtia aluum mouẽt,quia propiora putredini ſunt. At uero cruda alunt & ructus cient,propterea quòd quæ ignem coquere oportebat,ea uẽter tranſigit, debilior q̃ ingeſta ſunt exiſtens. Cæterum obſonia ex uariis intritis præparata, æſtuoſa & humida ſunt : propterea quòd pinguia,& toſta, & calida,& inæquales inter ſe uires habẽtia, in eodem cohærent. Verum quæ in muria præparantur meliora ſunt, & non æſtuoſa. Porrò de balneis hoc modo habet. Aqua potabilis humectat & frigefacit,exhibet enim corpori humiditatẽ. Salſum autem balneũ calfacit ac ſiccat . Quum enim natura calidum ſit,trahit à corpore humiditatẽ. Calida autem balnea ieiunũ attenuant ac frigefaciunt:per caliditatem enim humiditatẽ de corpore auferunt,euacuata autẽ de carne humiditate,corpus perfrigeratur. à cibo accepto eadem calfaciunt, ac humectant,ea quæ ſupereminent in corpore diffundentia in maiorẽ molem.

Balnea autẽ frigida uice uerſa,uacuo quidẽ corpore præbent quandam caliditatem. Vbi autem cibus ingeſtus eſt,ab humido exiſtente detrahũt, & frigidum exiſtens ſiccitate replent. Illuuies ſiccat quum humiditas cõſumatur. Similiter etiam unctionis neglectus. Vnctio uero calfacit,humectat,ac mollit.

Sol & ignis ſiccant, propterea quòd quũ calida ſint & ſicca, humiditatẽ ex corpore trahunt. Vmbra & frigus moderate humectant, dant enim magis q̃ accipiunt. Sudores omnes abeuntes ſiccant & attenuant,humore ex corpore deficiente. Coitus attenuat,humectat & calfacit,Calfacit quidẽ propter laborem & excretionem frigiditatis. Attenuat autẽ propter euacuationem. humectat,propter colliquationis reliquias in corpore præ labore. Vomitus attenuant propter cibi euacuationẽ,non tamen ſiccant,ſi quis poſtridie recte cu-

ret

ret, ſed humectant, propter repletionem & colliquationē carnis præ labore. Si uero quis ſinat hæc poſtridie conſumi in alimētum caliditati, & diætam ſenſim adhibeat, ſiccant. Ventrem autē compactum uomitus ſoluit, & egerentem magis quam oportet, ſiſtit, illū quidem humectans, hunc uero ſiccans. Quum igitur aluū quis ſiſtere uolet, auide deuoratū cibum euomere oportet, priuſquā humeſcat & infra detrahatur; & magis acerbis & auſteris edulijs uti. Vbi uero ſoluere aluum quis uelit, plurimo tēpore cibis immorari confert, & acribus, ac ſalſis, & pinguibus, ac dulcibus, tum cibis, tum potionibus uti. Somni ieiunum attenuant & frigefaciunt, ſi non longi fuerint, præſentem humiditatē euacuantes. Qui uero magis calfaciūt, colliquant carnem, & corpus diffundentes exoluunt, ac debiles faciunt. à cibo uero ſumpto calfacientes humectant, alimentum in corpus diffundentes. à matutinis autē deambulationibus ſomnus maxime ſiccat. Vigilia in exſatiatis cibo noxia eſt, non permittens cibum liquari ac concoqui. Ieiunos autē attenuat quidem, uerū minus lædit. Segnicies ac ocium humectat, & corpus debile facit. Anima enim quieſcēs humiditatem ex corpore nō conſumit. Labor ſiccat, & corpus robuſtum facit.

Semel in die cibum capere attenuat, & ſiccat, & aluū ſiſtit, propterea quòd per animæ caliditatem humiditas ex uētre & carne cōſumitur. Prandium contraria facit. Aquæ potus calidus attenuat, ſimiliter & frigidus. At uero & ſpiritus, & cibus, & potus, humiditatē in corpore cōgelant, ſi excellenter frigida fuerint, & per cōgelationem ac frigiditatem aluos ſiſtunt. Nam animæ humiditatem ſuperant. Rurſus autē etiā caliditatis exceſſus eandem congelant, in tantum ut diffundi nequeat. Quæcunque uero calfacientia corpus, & alimentū non præbentia, carnem humiditate euacuant etiam exceſſum non facientia, ea frigiditatem homini exhibēt. Nam præſente humiditate mota, flatu ab ipſa repletur ac perfrigeratur. Cæterum quam uim labores habeant nunc exponam. Sunt enim alij naturales, alij uiolēti. Naturales igitur ſunt, Viſus labor, auditus, uocis, curarum. Viſus quidem igitur talis uis eſt. Anima in id quod uidetur intenta, mouetur & caleſcit. Calfacta uero, euacuata humiditate ſiccatur. Per auditum uero allabente ſono, anima cōcutitur & laborat, laborans autem caleſcit & ſiccatur. Quæcunque fiunt hominibus in cura, anima etiam ab his caleſcit ac ſiccatur, & humiditatē conſumens laborat, & carnes attenuat, & hominem euacuat. Quicunque labores uocis ſunt, uelut ſermo, aut lectio, aut cantus, omnes hi animam mouent, Mota aūt ſiccatur & caleſcit, & humiditatem in corpore conſumit. At uero deambulationes etiam ipſæ maxime præ reliquis naturales ſunt, Habent autē quid uiolentum. Vis ipſarum talis eſt. Deambulatio à cœna & aluū, & corpus, & uentrē ſiccat, ipſumque amarum fieri non ſinit, ob hanc cauſam. Quum mouetur homo, calefit corpus, itemque cibi. Attrahit igitur humiditatē caro, & aluū amarā fieri non ſinit. Corpus quidem igitur repletur, aluus uero attenuatur. Siccatur autem eadem, ob hanc cauſſam. Quum corpus mouetur & caleſcit, quod tenuiſsimum eſt alimenti conſumitur, partim per inſitum calorem, partim uero unà cū flatu foras excernitur, partim etiam per lotium eijcitur. Quod uero ſicciſsimū eſt de cibis relinquitur, Quare unà cum aluo etiam caro reſiccatur. Matutinæ deambulationes attenuant, & partes circa caput leues, & agiles, ac promptas reddunt,

& aluum ſoluunt. Attenuant quidem, quia motum corpus caleſcit, & humiditas attenuatur ac purgatur, partim per ſpiritũ ac flatum, partim uero emungitur & exſcreatur: ſed & aliqua pars in alimentũ caliditatis animæ conſumitur. Aluum autem ſoluunt, quia quũ calida ſit, frigido ſpiritu ſuperne allabente, caliditas frigiditati cedit. Leues autem partes circa caput faciũt, ob hanc cauſam. Quũ euacuata eſt aluus, ex reliquo corpore & capite humiditatem in ſeipſam attrahit, nimirũ calida exiſtens. Euacuato autem capite, & uiſus & auditus depurgantur, & homines agiles fiunt. Deambulationes autem poſt exercitia, corpora pura reddunt, & attenuant, non permittentes carnis colliquationem fieri præ labore, ſed ipſam depurgant. Cæterũ curſus longi ac curui ſenſim facti, calfacientes carnem, concoquere ac diffundere poſſunt, & uim ciborũ in carne concoquunt: uerũ corpora tardiora ac craſsiora reddũt quàm curſus circulares. Et multa comedentibus cõmodiores ſunt, & hyeme magis quàm æſtate. Qui uero in ueſte fiunt, eandem uim habent, magis autem excalfaciũt, & corpora humidiora faciũt, & decoloratiora: quia ſincerus ſpiritus allabens ipſa non depurgat, ſed in eodem ſpiritu exercentur. Conferunt itaq; & ſiccis, & carnoſis qui carnem demoliri & abolere uolunt, itemq; ſenioribus, propter corporis frigiditatem. Curſus autem recti reuertẽtes, & equeſtres indefiniti, carnem minus diffundunt, attenuant autem magis, propterea quod externis animæ partibus hi labores ſunt, & humiditatem ex carne reuellunt, & corpus attenuant ac ſiccant. Circulares uero curſus carnem minime diffundunt, attenuant autem & diſtendunt carnem & uentrem maxime, propterea quod acutiſsimo ſpiritu utentes, humiditatem in ſeipſos celerrime trahunt. At uero concuſsiones ſiccant quidem derepente, non ſunt autem idoneæ, neq; commodæ. nam conuulſiones inducunt: quia excalfactũ corpus, cutem quidem fortiter attenuat, carnem uero minus coagmentat q̃ curſus circulares, carnem autem humore euacuant. Cõmotiones & alleuationes carnem quidem minime excalfaciunt, corpus autem & animã irritant, & ſpiritu euacuant. Lucta & fricatio, externis corporis partibus magis laborem exhibent. calfaciũt aũt carnem, & corroborant ac augeri faciunt, ob hanc cauſam. Quæ ex natura ſolida ſunt, confricta conſidunt ac coagmentantur, quæ uero caua ſunt, augeſcunt. Quod itaq; denſum eſt in carne, id confrictũ coagmẽtatur, caua uero augeſcũt, itemq; uenæ. Nam carnes calfactæ ac ſiccatæ, alimentũ in ſeipſas per uenas trahũt, deinde augeſcunt. Volutatio in puluere cõſimilia luctæ efficit. Magis autem ſiccat propter puluerem, & minus incarnat. Micatio per ſummas manus attenuat, & carnes ſurſum trahit. Follis, & manuum ad rythmũ motus, conſimilia faciunt. Spiritus detentio, meatus diſparare, & cutem attenuare, & humiditatẽ ſub cutem extrudere poteſt. Exercitia in puluere & oleo in tantum differunt, quòd puluis quidem eſt frigidus, oleum autẽ calidum. In hyeme igitur oleum corpus magis auget, propterea ꝙ frigus prohibet à corpore quid auferre. In æſtate uero caliditatis exceſſum faciẽs, carnẽ liquat: quũ et à tempore, & oleo, ac labore, corpus calefiat. At uero puluis qui inter exercendum accedit, in æſtate quidẽ magis auget. Nam frigefaciẽs corpus, in exceſſum calfieri nõ permittit. In hyeme uero frigus & algorẽ inducit. Morari in puluere poſt exercitia in æſtate, modico tẽpore, cõfert frigefaciendo. Verũ longior mora ſu

per

perreſiccat,& corpora dura ac lignoſa efficit. Frictio ex oleo & aqua mollit,& nõ uehemẽter excalfieri ſinit. Porrò de laſsitudinibus quæ in corpore fiunt, hoc modo res ſe habet. Homines inexercitati ab omni labore laſſantur. Nulla enim corporis pars exercitata eſt ad ullum aliquẽ laborem. Corpora autẽ exercitata, ab inſuetis laboribus delaſſantur. Aliqua uero etiam à cõſuetis exercitijs laſſantur, ſi modũ exceſſerint. Species quidem igitur laſsitudinum eiuſmodi ſunt. Vis autẽ ipſarum ſic habet. Etenim inexercitati humidam carnem habentes, quum laborauerint corpore calefacto multã colliquationem remittunt. Quicquid igitur exſudauerit, aut cum corpore depurgatũ fuerit, non exhibet magis laborẽ in corporis parte præter conſuetudinẽ euacuata. Quicquid uero ab excretione intùs remãſerit, non ſolũ huic laborem exhibet, ſed etiam ei parti quæ humiditatẽ ſuſcepit. Non enim cõmoda eſt corpori, ſed infeſta. Et in carnes quidẽ corporũ non ſimiliter cõgregatur, Verũ in carnoſas partes, quare his laborẽ exhibet, donec exiuerit. Tanquã enim circuitũ non habens, quieſcẽs calefit tum ipſa, tum quæ allabũtur. Si igitur multũ fuerit quod excretũ eſt, etiã ſanum corpus exſuperat, ut totũ concaleſcat, & febrem fortem inducit. Calefacto enim ſanguine & attracto, celerem circuitũ faciunt ea quæ in corpore ſunt, & tum reliquũ corpus præ ſpiritu purgatur, tum quod compactum eſt caleſcẽs attenuatur, & ſimul ex carne foras ſub cutem extruditur, atq; hoc ſudor calidus uocatur. Hoc aũt excreto, & ſanguis in naturalẽ ſtatum reſtituitur, & febris remittit, & laſsitudo ſedatur maxime tertia die. Cæterum eiuſmodi laſsitudinem ſic curare oportet, ut fomẽtis & balneis calidis id quod cõpactum eſt diſſoluamus, & deambulationib. uehemẽtibus depurgemus, & modico cibo ac attenuationib. carnis euacuationẽ cogamus ac coagmẽtemus, & oleo ſenſim multo tẽpore fricemus, ut ne uiolenter excaleſcat. Vnguẽtis etiã tum exudatorijs, tum molliẽtibus, unguere ac mollire cõducit. At uero exercitatis, ab inſuetis laboribus propterea laſsitudo cõtingit. Quũ corpus nõ fuerit laboribus exercitatũ, neceſſe eſt carnẽ humidã eſſe ad eum locũ, ad quem nõ eſt adſuetus ſe laboribus exercere, quemadmodũ etiã ad ſingula exercitationũ genera. Carnẽ igitur neceſſe eſt colliquari, & excerni, cõſidereq; ac cõtrahi, uelut priori. Cõfert autẽ hoc modo curari. Exercitationibus utendũ eſt cõſuetis, quo id quod cõpactum eſt caleſcẽs extenuetur ac depurgetur, & reliquum corpus nõ humectetur, neq; inexercitatũ maneat. Vtile eſt & hunc balneis calidis uti, itemq; frictione ſimiliter ut priorẽ. Verum fomẽtis nihil habet opus. Labores enim calfaciẽtes ſufficiẽtes ſunt attenuare & depurgare id quod compactũ eſt. Laſsitudo aũt à cõſuetis exercitijs hoc modo fit. A moderato quidẽ labore laſsitudo nõ mouetur. Quũ uero maior q̃ oportet labor fuerit, carnẽ ſuperreſiccat, euacuata autẽ humore caro, calefit, & dolet, & horret, & ad febrem perducitur longiorẽ, ſi non quis recte curet. Oportet aũt primũ quidem ipſum balneo nõ ualde multo, neq; nimis calido lauari. deinde exhibito à balneo molli uino, in cœna offerre plurima & omnigena edulia, et potu aquoſo, uino uero molli ac multo uti. Poſtea lõgo tẽpore his immoretur, donec uenæ repletæ attollantur. Deinde uero uomat, & poſt modicam ſtationem, molliter dormiat. Poſtea per dies ſex ſenſim ad cibos et labores conſuetos adhibeatur, atq; ita ad cõſuetum cibum ac potũ perducatur. Vim aũt habet hæc curatio talem. Reſic-

catum excellēter corpus, humectare poteſt citra exceſſum. Si quidē igitur poſſibile eſſet, laboris exceſſum noſſe, quãtus is eſſet, commodũ foret ipſi per moderatũ cibum mederi. Nunc uero illud impoſsibile eſt, hoc uero facile. Corpus enim reſiccatũ, ab ingeſtis omnigenis edulijs id quod cõducibile ſibíjpſi eſt ſumit, unaquæq; pars de ſingulis cibis, repletũ autē & humectatũ, aluo per uomitum euacuata, rurſus exceſſum remittit. Aluus aũt uacua exiſtēs reuellit. Excedentē itaq; humiditatē caro eructat, moderatam uero nõ remittit, niſi per uim, aut labores, aut medicamēta, aut aliam quãdam reuulſionē. Qui autem additione cibi ſenſim creſcente utitur, is corpori diætam placide conſtituit.

HIPPOCRATIS COI DE DIAETA SIVE VICTVS RATIONE, LIBER III.

Iano Cornario Medico Phyſico interprete.

DE diæta humana exacte quid cõſcribere, ut ad ciborum copiam, laborũ cõmenſuratio ac ſymmetria fiat, nõ eſt poſsibile, quemadmodũ etiã antea à me relatũ eſt. Multa enim ſunt impedimenta. Primũ quidem hominũ naturæ, diuerſæ exiſtentes. Nam & ſiccæ ipſæ ad ſeipſas, & ad alia collatæ magis ac minus ſiccæ ſunt & humidæ. Similiter etiã aliæ omnes. Deinde ætates nõ íjſdē indigētes, Inſuper & regionũ ſitus, & uentorum mutationes, & temporũ alterationes, & anni cõſtitutiones. Eſt & inter ipſos cibos multa differentia, Triticũ enim à tritico differt, & uinũ à uino, & reliqua omnia ex quibus uictũ facimus diuerſa exiſtentia, impediũt quo minus poſsibile ſit exacte de diæta cõſcribere. At enim prænotiones inuētæ ſanè à me ſunt eorũ quæ in corpore dominãtur, ſiue labores cibos, ſiue cibi labores ſuperēt, & quomodo ſingulis mederi oporteat, prædiſcereq́; ſanas naturas, & ut nõ accedãt morbi, niſi quis ualde multũ delinquat ac ſæpe. hæc aũt medicamētis iam opus habēt. Sũt autē quæ neq; per medicamēta ſanari poſſunt. Quantũ quidē igitur inueniri poſsibile eſt quæ maxime ad rem faciũt, à me inuentũ eſt. Verũ exacte à nullo. Primũ igitur multis ac uulgo hominibus cõſcribam, ex quibus maxime utilitatem capere poſsint, qui ſanè cibis uulgaribus utũtur, ac laboribus neceſſarijs, profectionibusq́; neceſſarijs, ac operis marinis ad uitam degēdam repertis: quiq; caleſcunt plus q̃ expedit, perfrigerãturq́; præter cõmoditatem, & reliqua diæta incõſtanti utuntur. His itaq; ex præſentibus ſic uictũ facere conducit. Annũ equidē in quatuor partes diuidunt, quas plerìq; omnes nouerũt, hyemē, uer, æſtatem, autũnum. Et hyemē quidē à pleiadũ occaſu, uſq; ad æquinoctiũ uernum. Ver autē ab Aequinoctio uſq; ad pleiadũ exortum. Aeſtatem uero à pleiadum ortu uſq; ad Arcturi exortum. Autũnum ab arcturi ortu, uſq; ad pleiadum occaſum. In hyeme quidem igitur tempori frigido & cõpacto ſe opponēdo, hoc uictu uti cõducit. Primũ quidem ſemel tantũ in die cibum capere cõuenit, niſi quis ualde ſiccum uentrē habeat. Id uero ſi fieri non poſsit, modicum prandere. Victu aũt utendum eſt ſicco & auſtero, & calfactorio, & ex toto collato, ac meraco. Pane autē magis uti expedit, & obſonijs aſſatis potius q̃ coctis. Et potionibus nigris meracioribus ac paucioribus

bus. Oleribus minimũ, præterq̃ calefacientibus & ſiccis. Succis item ac ſorbitionibus minime utendũ eſt. Laboribus autẽ multis omnibus, curſibuſq́; curuis ſenſim creſcẽte acceſsione, & lucta in oleo longa, à leuibus ordiendo ac ſenſim addendo. Et deambulationibus ab exercitijs, acutis ac celeribus. à cœna uero, tardis in tepore. Matutinis autẽ multis, leni initio facto, ac ſenſim creſcente acceſsione, ita ut placide rurſus deſinas. Vtendũ eſt & ſtrato duriore, & nocturnis itineribus, & funambulationibus, ac curſibus per funem uti cõfert. Omnia enim hæc attenuant ac calfaciũt. Vtendum etiã nauigatione. Vbi autem quis lauari uelit, ſi quidem in paleſtra ſe exercuerit, frigida lauetur. Si uero alio quopiam exercitio uſus fuerit, calida cõmodior exiſtit. Vtendũ & uomitibus, ſi humidiores ſint ter in mẽſe, ſin ſicciores, bis à cibis omnis generis. à uomitib. ſenſim perueniendũ eſt ad cõſuetum cibum per dies tres, eoq́; tempore laboribus leuioribus ac paucioribus utẽdum. à bubulis aũt & porcinis carnibus, aut alijs, quicquid tandem modum exceſſerit, repletus uomat: & à caſeoſis & dulcibus ac pinguibus, cum qui non eſt adſuetus repleri, uomere cõducit: & ab ebrietate, ac ciborũ mutatione, & regionũ alteratione uomendũ eſt. Oportet autem frigori ſeipſum purum exhibere, præterq́; à cibis ac exercitijs. Sed & in matutinis deambulationibus ubi corpus calefieri cœperit, itemq́; in curſibus etiam in alio tẽpore, exceſſum uitare oportet. Melius eſt enim corpori hyemem ferre, q̃ exerceri hoc tẽpore. Nam neq; arbores quæ hyemem non pertulerunt hoc tẽpore, fructũ ferre poſſunt, neq; ipſæ ſanæ eſſe. Vtẽdum eſt & laboribus hoc tẽpore multis uſq; ad exceſſum, niſi laſsitudines ſuccedãt. Signũ autem docebo idiotas, oſtendãq́; quapropter hęc ita ſe habent. Tempore exiſtente frigido ac compacto, cõſimilia patiuntur etiam animalia ipſa. Neceſſe igitur eſt corpora tarde calefieri à labore, & modicam quandam humiditatis præſentis partem excernere. Deinde modicũ tempus cõceſſum eſt quo laborẽt, multum autem quo quieſcãt. Dies enim breuis eſt, nox uero lõga. propterea igitur neq; tempus, neq; labor exceſſum habet. Ob hãc itaq; cauſam hoc tempore ſic diætam inſtituere oportet, à pleiadum occaſu uſq; ad ſolſtitium hybernum diebus quadraginta quatuor. Circa ſolſtitium aũt maxime in cuſtodia ac tutela eſſe, & à ſolſtitio alios totidem dies eadem diæta uti. Poſtquã autem tẽpus adduxerit fauoniũ, & mollius factũ fuerit, oportet etiam cum tempore diætam ſequi, diebus quindecim, quum arcturus oritur & hirundo uolat. Sequẽs uero tẽpus magis uarie tranſigere oportet uſq; ad æquinoctium diebus triginta duobus. Oportet igitur etiam diæta uti hoc tẽpore uariegatiore, mollioreq́; ac leuiore, & cibo, & potu, & labore, atq; ita ſenſim ad uer perducere. Quum autẽ æquinoctiũ iam factum fuerit mollius, & dies longiores, ac noctes breuiores, & tempus calidũ ac ſiccum cõſtiterit, etiã præſens uictus probe nutriens ac meracus ſit. Quemadmodũ igitur arbores rationẽ non habentes, hoc tempore præparant ſibi ad æſtatis cõmoditatem, tum incremẽtum, tum umbram: Sic oportet hominẽ, quũ ſanè mente ac ratione præditus ſit, carnis incrementũ ſalubre ſibi præparare. Oportet igitur ut ne derepẽte diæta trãſmutetur, tempus in ſex partes diuidere, per octo dies. In prima itaq; parte, & labores detrahere oportet, & reliquis quoq; uelocioribus uti. Cibis aũt mollioribus, & potibus aquoſiorib. ac albioribus, & lucta cũ oleo in ſole utendũ eſt. In ſingulis aũt temporibus ſin-

gulas diætas paulatim trāſmutare oportet,& deambulatiões detrahere à cœna plures,matutinas pauciores: & mazā pro pane offerre,& olera cocta exhibere, & obſonia cocta aſſatis adæquare, & balneis uti, & parū prandere,& re uenerea pauca uti,& uomitib. primū quidem quarto quoq; die,deinde per longius tempus,quo & corpus pura carne incarnatū cōſtituas,& diætā in hoc tempore mollem,uſq; ad pleiadum exortum. Et in hoc iam æſtas adeſt,& ad hanc nunc diætam inſtituere oportet. Quum itaq; pleias exorta fuerit,cibis mollioribus ac paucioribus uti oportet. Deinde maza magis q̃ pane, atq; ea prius ſubacta,& uino dulci nō emollita. potibus autē mollibus albis aquoſis, prādio modico,& ſomnis à prādio breuibus,& repletionib. ex cibis ac potibus q̃ minimis. Potu inter edendū utendū eſt ſufficiēte,per diem uero minime bibendum, niſi neceſſaria aliqua ſiccitate corpus utatur. Vtendum eſt & oleribus coctis,exceptis ęſtuoſis ac ſiccis. Vtendū etiā crudis,exceptis calfaciētibus ac ſiccis. Vomitib. niſi ſi qua repletio cōtingat,utendū nō eſt. Re aūt uenerea minime. Balneis aūt tepidis uti licet. At uero poma fortiora ſunt q̃ pro humana natura. Melius eſt igitur à pomis abſtinere. Si uero quis cū cibis utatur, minime deliquerit. Laboribus quoq; ac curſibus circularibus exerceri oportet,& curſibus rectis reuertētib. modicis multo tēpore,& deambulationib. in umbra,lucta aūt in puluere,quo q̃ minime excaleſcat. Verū uolutationes in puluere meliores ſunt q̃ curſus circulares. Frigefaciūt enim corpus humore euacuātes. à cœna deambulandū non eſt,ſed ſaltem ſurgendum. Mane uero deambulationibus utendū. Soles uitādi ſunt,itēq; frigora,tum mane,tum ueſpere,quæ flumina,aut ſtagna,aut niues exhalant. Hanc aūt diætam tolerare oportet uſq; ad ſolſtitiū æſtiuū,quo in hoc tēpore adimas oīa quæ ſicca ſunt et calida et nigra ac meraca,itēq; panes,præterq̃ ſi parū q̄d uoluptatis gratia cōcedere uelis. Sequēti uero tēpore utetur mollibus & humidis & perfrigerātib. ac albis, uſq; ad arcturi exortū ac æquinoctiū per dies nonaginta tres. Cæterū ab æquinoctio ſic diætam inſtituere oportet,per autumnū ad hyemē adducēdo,ita ut mutatiōes frigorū ac teporis uites ueſtitu craſſo. Vtendū aūt hoc tēpore motu in ueſte,frictioneq; ac lucta in oleo,ita ut ſenſim acceſsio creſcat. Deambulatiões quoq; in tepore faciēdæ ſunt,& calidis lauacris utendū,& ſomni diurni detrahēdi. Cibis aūt utendū eſt calidioribus,ac minus humidis,& puris, & potibus nigrioribus,uerū mollibus & nō aquoſis. Oleribus uero minus. Reliquā item diætam omnē ſic cōſonam adhibere oportet, ut ab æſtiuis detrahas, hybernis aūt utaris nō ad ſummū, quo hybernū uictū q̃ proxime conſtituas, in diebus duodequinquaginta,uſq; ad pleiadū occaſum,ab æquinoctio. Hæc porrò multitudinis commonēdæ gratia ac uulgi hominū cauſa prodo, qui ex neceſsitate uitam temere tranſigunt,neq; licet ipſis aliorū negligentes eſſe,ac ſuam ipſorū ſanitatē curare. Quibus uero iam hoc certū ac percognitū eſt, quòd neq; diuitiarū,neq; corporis,neq; ullius alterius rei ulla utilitas eſt,citra ſanitatē, ad hos inuēta eſt à me diæta,quantū poſsibile eſt, ad ueritatē ac certitudinē poſsibiliū rerum adducta. Hanc itaq; in ſermonis progreſſu declarabo. Inuentū autē hoc honeſtum quidē mihi repertori,utile uero diſcentibus,nullus adhuc priorū ne attētauit quidē componere, quod ad omnia alia magni æſtimandū duco. Eſt autē præcognitio antequā ægrotent cognitio,quid corpora perpetiantur,utrū

cibus

cibus ſuperat labores, aut labores cibos, aut moderate inter ſe habeant. Vtrum enim tandem ſuperetur, morbi fiunt, ab æqualitate autẽ inter ipſa mutua, ſanitas adeſt. Ad hæc ſanè cõmemoranda accingor, & demõſtrabo qualia fiunt hominibus qui ſani ſibi eſſe uidentur, & iucũde comedunt, laborareq́ poſſunt, & corporis ac caloris ſatis habẽt. Nares citra cauſam apertam à cœna implẽtur, & repletæ eſſe uidentur, emungunt autẽ nihil. Vbi aũt deambulare mane incipiunt ac exerceri, tunc emungunt ac ſpuunt. & progreſſu tẽporis etiam palpebras graues habent, & pruritus frontẽ occupat, & à cibis abſtinẽt, & bibere minus poſſunt, & color fit decolor, & aut deſtillationes mouentur aut febres horridæ, iuxta quodcũq́ tempus repletio fuerit mota. Quicquid aũt eo tempore fecerit, in id ipſum culpã ac cauſam reijcit, quũ id ipſum cauſa non ſit. Huic enim cibi ſuperant labores, & repletio paulatim collecta in morbum ipſum adduxit. Sed nõ huc uſq́ differre oportet, uerũ ubi prima ſigna cognouerit, ſcire quod cibi labores ſuperãt, & paulatim collecta repletio exiſtit. Mucus enim & ſaliua repletionis indices ſunt ac ſigna, & quieſcẽte quidem corpore, meatus ſpiritus obturant, multa repletione exiſtente. ubi uero calefactũ eſt præ labore, attenuata excernũtur. Talem autẽ ſic curare oportet. Exercitatũ in cõſuetis exercitijs citra laſsitudinem, calidaq́ lotum, cibis omnigenis expleto, ac uomere facito. à uomitu uero os & fauces colluat uino auſtero, quo oſcula uenarũ cõſtringantur, & nihil attrahant, uelut à uomitu fieri ſolet. deinde ſurgens modice deambulet in tepore. Poſtridie uero deambulationib. quidẽ utendũ eſt. exercitijs aũt paucioribus. & leuioribus q̃ prius. & ſi æſtas fuerit impranſus degat, ſin minus, parũ comedat, & de cœna quam ſumere ſolebat, dimidiũ detrahat. Tertia autem die labores quidem obeat omnes conſuetos ac deambulationes, uerum cibos ſenſim ingerat, quo quinta die à uomitu cõſuetum cibũ aſſumat. Et ſi quidem ab hoc ſatis bene habuerit, de cætero cibis quidẽ paucioribus, laboribus aũt pluribus curetur. Si uero ſigna repletionis nõ quieuerint, interpoſitis duobus diebus ab ea qua cõſuetos cibos aſſumpſit, rurſus uomat, & eodẽ modo ſenſim ad cõſuetos cibos redeat. Quod ſi nõ ſucceſſerit, etiam tertiũ eadem repete, donec à repletione liberetur. Sunt autẽ homines qui ubi labores ſuperantur à cibis, talia patiũtur. Incipiente quidẽ repletione ſomni longi & dulces ipſis cõtingunt, & interdiu etiã dormiunt. Somnus aũt contingit carni, & ſanguis funditur, & ſpiritus diffuſus tranquillus eſt. Quum uero nõ ſuſcipiat amplius corpus repletionẽ, ſecretionẽ iam remittit intro, præ circuitus uiolentia, quæ ſanè ſecretio cõtraria alimẽto à cibis, animã perturbat. Quo tempore non amplius iucundi ipſis ſunt ſomni, ſed neceſſe eſt hominẽ perturbari, & uidetur ſibi cum aliquo pugnã cõmittere. Qualiacũq́ enim patitur corpus, talia uidet anima, uiſu iam concluſo. Quũ igitur ad hoc peruenerit homo, prope iã eſt ut ægrotet. Quòd aũt ueniet morbus, ualde maniſeſtũ eſt, Qualis eñ ſecretio uenerit, & quancũq́ partẽ ſuperauerit, eam ipſam morbo affligit. Verũ nõ oportet ita deſipiẽtem eſſe & hucuſq́ differre, ſed ſtatim ubi prima ſigna cognouit, curã cõtingere, & hũc uelut priorẽ curare. longiori autẽ tempore, ac fame opus habet. Sunt præterea etiã talia repletionis ſigna. Dolet corpus aliquibus totũ, aliquib. pars quædã, quæcũq́ tandẽ. Dolor aũt eſt uelut laſsitudo, & delaſſati eſſe ſibi uidentur, ſegniciéq́ ac repletione curantur donec ad febrẽ perueniant.

& adhuc nondũ hoc cognoſcũt, ſed balneis ac cibis utẽtes, ad pulmonis inflã-
mationẽ, peripneumoniã græcis dictam, morbũ deducunt, & ad extremũ peri
culũ deueniunt. Verũ oportet prouidere antequã ad morbos perueniãt, & hoc
modo curare, ut maxime mollibus fomẽtis hominẽ foueamus, aut ſi id fieri ne-
queat, multa calida lauemus, ac corpus diſſoluamus, & à multis ingeſtis cibis,
primũ quidem acribus ac plurimis, deinde ſalſis, probe uomere faciamus. quo
facto exurgat ac modico tempore deambulet in tepore. deinde dormiat. Mane
uero deambulationib. ſenſim creſcẽtib. utendũ eſt, & exercitijs leuibus, & cibo
rũ exhibitiõib. ſenſim creſcẽtibus, uelut prius. Attenuatione aũt plurima opus
habet, itẽq; deambulationib. Si uero prouidẽtia nõ adhibita ad febrẽ peruene-
rit, nihil aliud offerre oportet præter aquã per dies tres. Si quidẽ igitur ex hac
ſedetur, bene eſt: ſin minus, ptiſanæ ſucco curandus eſt, & aut quarta aut ſepti-
ma die decedet febris, ſi exſudabit. Bonũ autẽ eſt & unguẽtis exſudatorijs uti,
ſub iudicatiões: exſudare enim cogũt. Quidã uero etiã talia à repletiõe perpe
tiũtur. Caput ipſis dolet ac grauatur, & palpebræ ipſis à cœna concidunt, &
in ſomnis turbantur, et calor ineſſe ipſis uidetur, & aluus aliquando ſiſtitur. Et
talis ubi uenere utitur, leuior ſtatim eſſe ſibi uidetur, poſtea uero magis graua-
tur. *His* caput repletionẽ reuellens, et aluũ ſiſtit, & ipſum grauatur. Periculũ au
tem ſubeſt, ut quò erũpat ipſa repletio id ipſum corrũpat. Verũ prouidere hoc
modo oportet. Si curã celerẽ facere uelit, ueratro purgãdus eſt. deinde exhibẽdi
cibi leues ac molles ad dies decẽ, atq; hi aluũ mouẽtes, quo uẽter inferior ſupe-
ret, et de capite reuellere ualeat. Vtendũ et curſib. tardis ac matutinis, et deam-
bulationib. multis. Item lucta in oleo, & prãdio, & ſomno à prãdio nõ longo: à
cœna uero exurgere ſatis eſt, et partim balneis, partim unctiõe utendũ, balneis
uero tepidis, à uenere aũt abſtinendũ. Hæc quidẽ uelocior cura eſt. Si uero me-
dicamẽtũ bibere nolit, multa calida lotus, à cibis dulcib. ac ſalſis uomat. à uomi-
tu uero ſatis eſt ut exurgat: manę autẽ deambulationib. adhibẽdus eſt, et exerci
tijs præſcriptis ad dies ſex. die ſeptima repletione corporis facta à ſimilibus ci-
bis uomitũ faciat, et eodẽ modo cibi rurſus ſenſim adijciẽdo exhibeantur. atq;
his hoc modo ad quatuor hebdomadas utatur. In tãto enim tẽpore maxime ſe
datur. Deinde cibi exhibẽdi quo corpus reficiatur, et diæta paulatim ad cõſue-
tum morẽ redigenda eſt. Fiunt etiã talia à repletione. Quibuſdam uenter qui
dem cõcoquit cibũ, carnes aũt non ſuſcipiunt. Alimentũ autem intus manens
flatum inducit. Vbi uero pranſi fuerint ſedatur. Nam à fortiore id quod leuius
eſt expellitur, et uidentur ſibi liberati eſſe. Verũ malũ multo maius poſtridie ac
cedit. Quũ autẽ quotidie augeſcens fortius inualuerit, id quod prius ineſt ſu-
peringeſta ſuperat, & calfacit ac perturbat corpus, et profluuiũ uẽtris facit. Sic
enim nominatur q̃ diu ipſum ſolũ alimentũ putrefactũ ſecedit. Vbi aũt corpo
re calefacto purgatio acris fiat, tũc et inteſtinũ raditur ac exulceratur, & ſangui
nolenta egerũtur. hoc aũt dyſenteria, à mala inteſtinorũ affectione appellatur,
morbus grauis et periculoſus. Sed prouidere oportet, et prandiũ detrahere, &
cœnæ tertiã partẽ. Curſibus aũt pluribus, et luctis ac deãbulatiõibus uti, tũ ab
exercitijs, tũ mane. Quũ uero dies decẽ præterierint, dimidiũ cibi detracti ap-
ponere, ac uomitũ uti, atq; ſic ad dies quatuor cibũ exhibere: ubi aũt alij decẽ di
es præterierint, etiã reliquũ cibũ apponere, ac uomitũ facere: atq; ſic ad cõſuetũ
cibum

cibum reducens,& talem laboribus cõfidenter premens ac urgens,in hoc tempore ſanum facies. Fit etiam talis repletio. Poſtridie cibum eructant crudum,citra ructum acidum. Aluus autẽ egerit, pauciora quidem ꝙ pro ratione ciborũ,attamen multũ.Dolor uero nullus intus eſt. His uentriculus frigidus exiſtens,cibos in nocte cõcoquere nõ poteſt. Quum igitur motus fuerit, cibũ crudum eructat. Oportet itaq; huic præparare uentriculi caliditatẽ, tum ex uictu,tũ ex laboribus.Primũ quidem igitur utendũ eſt pane ex tota farina collata,fermẽtato,diffracto in uinũ nigrũ,aut in iuſculũ ſuillæ carnis. piſcibus uero coctis in muria acri. Vtendũ etiam carnoſis,uelut extremitatibus percoctis, & ſuillis carnibus coctis pluribus,& porcinis nõ multis,& catulorũ,ac hædorum. Ex oleribus uero porro & allio cocto ac crudo,blitoq; cocto & cucurbita.Potionibus uero meracioribus,ſomniſq; longis citra prandiũ prima die, itemq; ſomnis ab exercitijs,curſibus aũt curuis ſenſim acceſsione augeſcẽte, luctaq; molli in oleo,balneiſq; modicis.Eſt & ficus cum cibis bona,& meracum uinum ab ipſa.Ex hac autẽ curatione alijs citius,alijs tardius repletio ſedatur.

Alij porrò quidam talia patiũtur. Faciem decolorẽ habent,& ubi comederint,paulo poſt eructant acida,& acor in nares proſerpit. His corpora pura non ſunt,& plus eſt quod de carne colliquatur præ labore,ꝙ quod depurgatur præ circuitu.Et hoc ſanè intus manẽs alimẽto contrariũ eſt,ipſumq; uiolat ac acidum facit.Alimentũ quidem igitur eructatur,illud ipſum uero ſub cutem expellitur,& hominẽ decolorẽ facit,et morbos ſimiles aquæ inter cutem parit. Verum prouidere oportet hoc modo. Velocior quidem curatio eſt poto ueratro,exhibere cibos quemadmodũ à me ſcriptũ eſt. Verum tutior à diæta, hoc modo. Primum quidẽ calida lotus uomitũ faciat,deinde ſeptẽ à uomitu diebus cibum cõſuetum capiat.decima autẽ à uomitu die rurſus uomat, & ſimiliter cibũ aſſumat,& tertiũ ſimiliter faciat.Et curſibus quidẽ circularibus paucis ac uelocibus utatur,& motibus,ac frictione,& mora lõga in gymnaſio ac exercitio. Vtatur & uolutatione in puluere,& deambulationibus multis ab exercitijs,ſed & à cœna.Plurimis autẽ matutinis in puluere utatur.Quũ autem lauari uult,calida lauetur,& eo tempore impranſus degat.Et ſi quidem uno menſe reſtituitur, de cætero cõuenientibus curetur.Si uero quid reliquũ fuerit, medela utatur. Sunt autem quidam quibus poſtridie ructus acidi fiunt. His in nocte ſecretio præ repletione fit.Quũ igitur motũ fuerit corpus ex ſomno denſiore ſpiritu uſum, calidum ac acidum unà cum ſpiritu foras expellit, & ex hoc morbi fiunt,niſi quis prouidentia utatur.Conducit autem etiam his facere uelut priori. Verum laboribus pluribus hos uti oportet. Quibuſdam etiam talia fiunt.In corporibus denſa carne præditis, quum cibi concaleſcunt ac diffunduntur,& à primo ſomno,& præ cibis carne caleſcente,ſecretio per ſomnũ fit à carne multæ humiditatis.Deinde caro denſa exiſtens alimentũ non ſuſcipit,Id uero quod à carne ſecretum eſt alimento cõtrarium ac foras protruſum, hominem ſuffocat ac calfacit, donec euomuerit. Poſtquã autem leuior factus eſt,dolor nullus in corpore manifeſtus ineſt, ſed decoloratur. Progreſſu uero temporis,& dolores,& morbi fiunt. His cõſimilia patiuntur etiã qui inexercitati derepente laborauerũt,& colliquationẽ carnis uiolentã ac multã fecerũt. Hos aũt ſic curare oportet.De cibo detrahẽda eſt tertia pars. Vtendũ aũt cibis

acribus, & ſiccis, & auſteris, ac odoratis, & urinā cientibus. Curſibus uero plurimis curuis in ueſtitu, rectis aūt reuertentibus & circularibus, exutis ueſtibus, frictione & lucta modica. Micatio per ſummas manus cōmodior eſt ꝙ follis. Vtendū & deambulationibus ab exercitijs multis, itemq́ꝫ matutinis. A cœna uero etiam uocis exercitatio ualde cōmoda eſt. humiditatis enim euacuationē faciēs rarefacit carnē. Cōducit & impranſum degere. His autē cibis utendū eſt per dies decē, deinde dimidiū ablati apponēdum eſt ad dies ſex, & uomitus faciendus. ab unoquoqꝫ uero uomitu, ad dies quatuor ſenſim adijciēdo exhibendus eſt cibus. Quū aūt dies decem à uomitū trāſierint, omnem detractū cibum aſſumat, laboribusq́ꝫ ac deambulatiōibus deditus ſit, & ſanus euadet. Talis autem natura copioſiore labore quàm cibo opus habet. Quidam etiā talia perpetiuntur. Secedit ipſis cibus per aluū liquidus inconcoctus, uelut ex inteſtinorum leuitate, & dolorem nullum exhibet. patiūtur autem hoc uentres maxime qui humidi ac frigidi ſunt: & propter frigiditatē quidem non cōcoquunt. propter humiditatem uero ſeceſſus fit. Corpus igitur contabeſcit, alimentū conueniens ac debitū non accipiēs, Ventresq́ꝫ corrūpuntur, & in morbos incidunt. uerum prouidere oportet. Confert huic de cibis tertiā partem auferre. Sint autem cibi, panes non fermentati ex tota farina collata, clibano cocti, aut ſubcinericij calidi, in uinū auſterū tincti, & piſciū partes ex dorſo ac cauda. Verū capitales & ſub uentre ſinendæ ſunt uelut humidiores. & coctos quidem piſces in muria edere oportet, aſſatos aūt in aceto. Vtendū etiā carnibus ſale & aceto inueteratis, & caninis aſſatis, et de palūbe ac reliquis eiuſmodi uolucribus, aſſatis ac coctis. Oleribus uero minime. Vino utendū eſt nigro, & deambulationibus à cœna ac matutinis, à deambulatione autē dormiat. Curſibus uero curuis ſenſim acceſsione augeſcēte utatur. Sit & frictio multa, & lucta tarda, & in oleo, & in puluere, quo caro cōcaleſcens reſiccetur, & humiditatē ex uētre reuellat. Vngui autē magis cōducit ꝙ lauari, impranſus uero degat. Quū autē dies ſeptem tranſierint, dimidiū cibi apponatur, & ad quatuor dies exhibeatur, & uomat. Poſt alios uero ſeptem dies, omnē cibū aſſumat, & uomitu rurſus facto, cibus eodem modo exhibeatur. Quibuſdā uero alijs talia fiunt. Seceſſus nō putrefactus per aluū abit, et corpus cōtabeſcit cibis nō fruens, hi uero progreſſu temporis in morbos incidūt. His uētres frigidi ac ſicci ſunt. Quū itaqꝫ neqꝫ conuenientibus cibis, neqꝫ exercitijs utūtur, talia perpetiūtur. Cōducit aūt ſic affecto, panibus puris furnaceis uti, et piſcibus coctis cū intritis, & carnibus coctis ſuillis, & extremitatibus percoctis, & plurimis aſſatis, et ex acrib. ac ſalſis his quæ humectāt, et ſalſuginoſis. Vinis aūt nigris mollibus. et inter cibos uuis ac ficubus impleri cōfert. Oportet et modicū prādere, & exercitatiōib. plurib. uti, curſibusq́ꝫ curuis ſenſim creſcētibus, poſtremū aūt curſib. circularibus, et poſt curſum lucta cū oleo: deābulatiōib. uero nō multis ab exercitijs, à cœna uero ſatis eſt exurgere. Matutinis aūt pluribus deambulatiōib. utatur. Lauetur calida, & utatur laborib. ac unctiōib. ſomnoq́ꝫ lōgiori indulgeat, et molliter cubet. Oportet et uenere aliquo modo uti. Verū de cibis quarta pars detrahenda eſt, et poſt dies decē rurſus ad cōſuetos cibos reducēdus eſt. Sūt etiā quibus ſeceſſus liquidus ac putrefactus per aluū abit, et qui aliàs ſani ſunt ac exercētur, nullū dolorē res exhibet. Quibuſdā uero excluduntur ea quę cōueniebāt, ꝑgreſſuq́ꝫ tēporis

uenter

uenter per caliditatem carnes attrahit, & dolorem exhibet, & cibi excludũtur, & uenter exulceratur, & ipſum ſiſtere iam operoſum ac difficile eſt. Verũ prius prouidere oportet, ac noſſe uentrẽ calidũ ac humidum magis ꝙ debet eſſe, laborũq́ꝫ incõmodorũ exceſſum factũ eſſe. Per diætam igitur frigefacere ac ſiccare oportet, & primũ quidem exercitia ex dimidia parte detrahere, & de cibis tertiam partem. Vtatur autẽ Maza antea ſubacta, ac uino dulci emollita, & piſcibus ſiccisſimis coctis, & neqꝫ pinguib. neqꝫ ſalſis. Vtatur & carnibus aſſatis uolucriũ, coctis quidẽ, palumbis ac columbæ, aſſatis autẽ perdicũ & gallorum, citra condimẽta. Leporinis uerò coctis in aqua, itemq́ꝫ ferinis omnibus. Ex olerib. autẽ quæ frigefactoria ſunt, uelut beta cocta acida. Vino uero nigro auſtero. Gymnaſiis autẽ, curſibus circularibus uelocibus, uerũ frictio nõ multa adhibeatur, ſed modica, neqꝫ lucta. Micatio per ſummas manus, & manuũ ad rythmũ motus, & follis, & Volutatio in puluere, cõmoda ſunt, ſed nõ multa. Deambulationibus ab exercitijs utatur ſufficiẽtibus iuxta laborẽ, & à cœna pluribus, iuxta cibum, & mane moderate, iuxta habitum. Lauet autẽ tepida, ac quieſcat. Sic ubi in hac diæta tranſegit dies decem, apponatur cibi dimidiũ, & laborũ tertia pars, & uomitũ faciat à cibis ſiccis & acerbis, & in cibo ne moretur, ſed ꝙ celerrime uomat. à uomitu ad dies quatuor & cibus, & labor partitus exhibeatur. Vbi aũt dies decem prȩterierint, reliquũ cibi apponatur, & uinum potabile, uerum labores pauciores, & ubi uomitum fecit, cibus uelut ſcriptum eſt exhibeatur. Hoc uero tempore ſemel tantũ in die cibum capere conducit, donec malum ſedetur. ❡ Alijs porrò quibuſdam ſiccus & peruſtus ſeceſſus fit, & os ſiccũ, & progreſſu tẽporis etiam amarũ fit, & aluus ſiſtitur, itéqꝫ urina. Quum enim nõ habeat inteſtinũ humiditatẽ circa excrementũ, intumeſcens tranſitus obturat, & dolorem exhibet, & calor occupat, & quicquid biberit aut ederit homo, id ipſum reuomit. Poſtremũ uero etiam ſtercus uomit. atqꝫ hic nõ ſuperuiuet, quũ ad hoc peruenerit. Verum prouidere oportet ac noſſe, quòd caliditas & ſiccitas in homine prædominatur. Victum igitur ipſi conſtituere oportet ex maza prius ſubacta reſperſa, & pane ex tritico trimeſtri, ſucco furfurum fermẽtato. Oleribusq́ꝫ utendũ, exceptis acribus & ſiccis, atqꝫ illis coctis, & piſcibus leuiſsimis coctis, & partibus capitalibus tum piſcium, tum locuſtarum, & mitilis, & herinaceis, & cancris, & conchyliorũ ſuccis, ipſisq́ꝫ liquidiſsimis. Carnibus autẽ ſuillis, & extremitatibus anterioribus coctis, & hædorũ et agnorũ ac catulorũ coctis. Piſciũ uero fluuiatilium ac in ſtagnis degentiũ coctis. Vino molli aquoſo. Laboribus autẽ utendũ eſt non multis, neqꝫ uelocibus, ſed omnibus quietis. Deambulationib. uero mane utatur, iuxta habitũ ſufficiẽtibus, et ab exercitij laboribus, moderatis. à cœna uero ne deambulet. Balneis utatur et ſomnis mollibus, et prãdio, et ſomno à prandio nõ longo. Pomis etiã humectantib. unà cũ cibis utatur, et cicere uiridi, ac ſicco in aqua macerato. De laboribus uero prioribus dimidiũ detrahat etiã hic à principio, & uomitũ faciat à dulcibus & pinguibus ac ſalſis, hiſq́ꝫ plurimis. moretur aũt plurimũ tempus in cibis uſqꝫ ad uomitũ. Deinde cibũ exhibeat ad triduum, & non maneat imprãſus. Quũ uero dies decem præterierint, labores ſenſim adijciendo augeat. & ſi quidem repletio inerit à cibo, aut uentris uitio, uomat: ſin minus, ſic reliquo tempore curetur. ❡ Fiunt inſuper etiam talia. Horrores à

deambu-

deambulationibus matutinis accedunt,& caput grauatur. Huic plures fiunt deambulationes ꝙ modus requirit. Corpus enim & caput humore euacuatū horret ac grauatur. Progreſſu uero temporis ad febrem perueniunt horrores. Sed nō hucuſq; differre oportet,uerum prius curare hoc modo. Quāprimum aliqua ſigna apparuerint,unctus ac frictus modice prandiū amplius ſolito faciat,& uinum multū bibat molle,deinde ſomno utatur à prandio ſufficienter.ad ueſperam uero ubi exercitijs leuibus uſus eſt,calidaq́; lotus,conſueto more cœnet. deambulationibus autē à cœna ne utatur,uerū ad tempus differat. Poſtridie in aqua lauetur,& ſomnis mollibus tempus trāſigat.Et per dies quinq; paulatim ad cōſuetos cibos ac labores procedat. Sunt autem quidam qui horrent ex gymnaſiis,& quū ſe exuunt donec decertēt,ubi uero perfrigerati ſunt, rurſus horrēt,& ſtridor dentium tremulus corpus occupat,ſomnoq́; talis grauatur. Vbi aūt expergiſcitur,ſæpe oſcitat,et à cœna palpebræ ipſi graues ſunt. progreſſu uero tēporis etiam febres malignæ accedunt. Verum cauere oportet,& nō hucuſq; differre,ſed prius curare hoc modo. Primum quidem ab omnibus exercitijs dimidiū auferatur. Cibis uero omnibus humidioribus ac frigidiorib. utatur,et potibus mollioribus ac dilutiorib. Vbi uero præterierint dies quinq;,tertia pars laborū ablatorū apponatur, Cibis uero ijſdem utatur. Poſt alios autem quinq; dies,dimidiū reliquorum laborū apponatur.Et rurſus poſt alios quinq;,omēs labores & leuiores & pauciores reddito, ut ne rurſus exceſſus fiat.Nam his qui hæc ſigna perpetiūtur,labores maiores ſunt ꝙ cibi.Adæquare igitur hæc oportet.Quidam uero nō hæc patiuntur,ſed aliqua ex his,aliqua uero non.In omnibus autē his ſignis,labores ſuperant cibos,& curatio eadem eſt.Et confert his calida lauare,ac molliter cubare,& ſemel atq; iterum inebriari,uerum non uſq; ad exceſſum,& uenere uti, ubi exceſſus cōtigerit, & ſegnem eſſe ad labores.Deambulationes autem in totum nō ſunt faciendæ.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE INSOMNIIS, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

QVIS QVIS de his quæ in ſomnis obueniūt recte coniectat, is magnam habere uim ad omnia,ipſa reperiet. Anima enim uigilat,& quum quidē corpori inſeruit, in multas partes diſtributa,non ſui iuris eſt,ſed partem aliquam ſingulis corporis partib. ſiue ſenſibus diſtribuit, auditui, uiſui,tactui, greſſui,actioni,ac omni corporis facultati. Ipſa autem animæ cogitatio ſui iuris non eſt. Quum autē corpus quieſcit, anima in motu eſt,& corporis partes perreptās,domū ſuam gubernat,& omnes corporis actiones ipſa perficit. Nā corpus dormiēs nō ſentit, ipſa uero uigilans cognoſcit,ac uiſibilia uidet,& audibilia audit,uadit,tāgit,triſtatur,animaduertit. In ſumma,quæcūq; corporis aut animę munia, ea omnia anima ipſa in ſomno obit. Quicunq; igitur hęc recte iudicare nouit, magnā ſapiētiæ partem nouit. Quæcūq; quidem igitur ſomnia diuina ſunt,& quædam euentura ſignificant, aut urbibus,aut populo priuato,ſiue bona,ſiue mala, non ob ipſorū delictum,

de

de huiuſmodi ſunt qui iudicāt certā artem habētes. Quæcūq; aūt corporis affectiones ſunt, & anima per ipſas repletionis aut euacuatiōis rerū à natura inſitarum exceſſum, aut conſuetorū mutationē præmonſtrat, de his quidē itidem iudicāt, & partim aſſequūtur, partim aberrāt, & de neutris recte ſentiūt, cur nam fiant: neq; ſciūt quando aſſequūtur, neq; quādo aberrant, cauere admonentes ne quid mali accidat. Atq; hi nō docent quomodo cauere oporteat, uerum dijs ſupplicare iubent. Et ſupplicare quidē decorum ac ualde bonū eſt. Oportet aūt etiam ipſum opitulari, & deos inuocare. De his igitur res hoc modo ſe habet. Quæcūq; Inſomnia mēs hominis in noctē per ſomnū offert de diurnis actionibus, & reddit quo modo facta ſunt, ea quæ ſeria ac iuſta in re per diē facta ſunt, aūt de quibus conſiliū initū eſt: hæc homini bona ſunt, ſanitatē enim ſignificāt propterea quod anima in diurnis cōſilijs perſeuerat, neq; repletione, neq; euacuatione, neq; aliqua alia forinſecus allapſa re, uicta. Quū aūt Inſomnia diurnis actionib. aduerſantur, & de ipſis pugna oboritur, quū ſanè hoc contigerit, turbationē in corpore ſignificat. Et ſi quidē fortis fuerit, forte eſt malū: ſi uero leuis, debilius. De actione quidē igitur, an auertēda ſit, ſiue nō, nihil decerno. Verū corpus hominis curari cōſulo. Repletione enim aliqua intus facta, ſecretio quædā cōtigit quæ animā perturbauit. Si igitur fortis fuerit contrarietas, uomitū facere cōducit, & cibos leues exhibere ſenſim adijciēdo aliquid ad dies quinq;, et deambulationib. multis ac uelocibus ſenſim augeſcētib. uti, & exercitijs exerceri moderatis, pro ciborū aſſumptorū ratione. Si uero debilior fuerit cōtrarietas, detracto uomitu, tertiā cibi partē adime, atq; hanc ſenſim rurſus ad dies quinq; adijce, & deambulationib. preme. Sed & uocis exercitijs utatur, & dijs ſupplicet, & turbatio ipſi ſedabitur. At uero ſolē & lunā, & cœlū ac ſtellas, pura atq; agilia ſolito more uidere, ſingula bona ſunt. Sanitatē enim corpori ſignificāt ab omnib. præſentib. Verū talem habitū præſenti diæta conſeruare oportet. Si uero quid contrariū his fiat, morbū quendā corpori ſignificat: à fortibus quidē, fortiorē: à debilioribus uero, leuiorē. Et aſtrorū quidē exterior eſt in corpore circuitus, ſolis uero medius, lunæ aūt ad cauitates. Quodcunq; igitur horū aſtrorū extingui, aut lædi, aut diſparere, aut ſiſti à circuitu ſuo uidetur, iuxta illam ipſam partē morbū redundare ſignificat: & ſi quidē ab aere, aut nebula, aliquod ex ipſis aſtris pati quid horū uidet, debiliorē: ſi uero ab aqua, aut grādine, fortiorē. Significat aūt ſecretionē in corpore humidam ac pituitoſam factam eſſe, & in externā circūferentiam illapſam eſſe. Cōducit itaq; huic & curſibus in omni ueſtitu uti multis, ſenſim augeſcētibus, ut q̄ maxime exudet. Item deambulationib. ab exercitio multis citra prandiū uti, & detracta ciborū tertia parte, ad dies quinq; ſenſim adijciēdo rurſus exhibere. Si uero fortius uideatur malum eſſe, etiā fomētis uti. nam per corporis cuticulā purgationē facere expedit, propterea quòd in externa circūferentia offenſa ac læſio exiſtit. Cibis uero utendū eſt ſiccis, acribus, auſteris, meracis, & laborib. maxime ſiccātibus. Si uero quid horū luna patiatur, reuulſionē intro facere cōducit, utiq; uomitu ab acribus, & ſalſuginoſis, ac mollibus cibis, curſibus autē circularibus celeribus, & deambulationibus uelocibus. Vtendū & uocis exercitijs, & prandiū auferēdum, cibiq; detractione, ac rurſus appoſitiōe, eodē modo utendū eſt. Ob id aūt intro reuellendū eſt, quia ad cauitates corporis offenſa apparet. Si autē ſol tale

quid pati uideatur, fortius iam malū eſt, & difficilius exigi poteſt. Oportet aūt in utrāq; partē reuulſiones facere, & rectis curſibus, & curuis, & circularib. uti, & deambulationibus, & alijs laboribus omnibus. Ciborū autē detractione, ac rurſus appoſitione, eodē modo. deinde uomere, & rurſus ſenſim cibos augere, ad dies quinq;. Si uero ſerenitate exiſtēte premātur hæc, & debilia eſſe uideantur, & præ ſiccitate à circuitu ſuo impediri, periculum ſignificant delabendi in morbū. Verū oportet labores detrahere, et diçta humectiore ac molli uti, & balneis ac ocio ampliori, & ſomno lōgo ac multo, donec malū ſedetur. Si autem igneū ac calidum eſſe uideatur quod ſe illis opponat, bilis ſecretionē ſignificat. Si uero ſuperata hæc diſpareant ac euaneſcāt, periculū eſt ad mortē perueniendi ex morbo. Si uero uerſa ac mutata hæc eſſe uideantur, præſentē ſtatum in fugam uerti ſignificant. Fugere autē ipſa celeriter, eſſeq; qui ea perſequātur, periculum denūciant futuræ inſaniæ hominis, ſi nō curatus fuerit. Omnibus aūt his cōducit, ut ueratro purgati, optimā uictus rationē inſtituant. ſin minus, ut uictu ad aquā tendente utātur. uinum uero nō bibant, aut omnino albū, tenue, molle & aquoſum. Abſtineant aūt ab acribus, reſiccātibus, calfaciētib. ac ſalſuginoſis. Laboribus ſecundū naturā plurimis utātur, & curſibus in ueſtitu plurimis. Frictio uero ne fiat, neq; lucta, neq; uolutatio in puluere. Somnis utatur mollibus, & in ocio degat, exceptis laboribus naturalibus, à cœna deambulet. Bonū eſt et fomētis uti, à fomētis uero uomere, per triginta uero dies nō repleatur. Quū aūt repletus fuerit, bis in mēſe uomat à dulcibus & aquoſis ac leuib. Quæcūq; aūt ex his aliàs aliò præ nulla neceſsitate errant, animæ turbationem quandā præ cura ſignificāt. Confert aūt huic ociū, & animū conuerti ad ſpectacula, maxime riſum mouentia: quod ſi fieri nō poſsit, ad id ex quo ad biduū aut triduū maxime uoluptatē capiat, & ſedabitur. Sin minus, periculū eſt delabēdi in morbū. Quæcūq; aſtra ex circūferētia excidere uidētur, ſuntq; pura & ſplēdida, & ultra ac prorſum ferri uidētur, ſanitatē ſignificant. Quicquid eñ in corpore parū ex circuitu excernitur ſecundū naturā, à ueſpera in aurorā: id ipſum recte habet. Nā & quæ in uētre ſecernūtur, & quæ in carnē eructantur, omnia ex circuitu ac circūferentia excidūt. Quæcunq; uero nigra & obſcura ſunt, & ad ueſperā ac occaſum ferri uidētur, aut in mare, aut in terrā, aut ſurſum, ea magis morbos ſignificant. Et quæ quidē ſurſum ferūtur, fluxū capitis ſignificant. Quæ uero in mare, uētris morbos. Quę in terrā, tubercula maxime ſignificant ex carne enaſcētia. His cōducit tertiā cibi partē detrahere, & à uomitu, ad dies quinq; eandē rurſus ſenſim adijciēdo exhibere, in alijs aūt quinq; diebus cibos omnes aſſumere, & uomitu facto, rurſus eodē modo cibus ſenſim auctus exhibeatur. Quæcūq; uero ex his pura & candida in cœlo hærere uidebuntur, ſanū eſſe ſignificāt, quią quod in hominē deſcēdit ex æthere eſt. Tale autē uidet anima, quale ſanè deſcēderit. Quæ aūt nigra fuerint, & non pura, neq; conſpicua, morbū ſignificāt, nō propter repletionē, neq; euacuationē, ſed forinſecus inductū. Huic cōfert curſib. circularib. uelocibus uti, quo q̃ minima corporis colliquatio fiat, & ſpiritu q̃ denſiſsimo utēs, id quod inductū eſt excernat. à curſibus aūt deambulatiōib. celeribus utendū eſt. Victus aūt mollis & leuis ad dies quatuor offeratur. Quicquid porrò à deo accipere quis ſibi uidetur purum, bonū eſt ad ſanitatem. Significat enim ea quæ in corpus ingeſta ſunt pura eſſe.

Quicquid

Quicquid uero huic contrariũ uidere quis putat, nõ eſt bonũ. Morbũ enim in corpus ueniſſe ſignificat. Oportet igitur uelut priorẽ etiã hũc curari. Si quis ſe cõplui putet clemẽti cœlo, aqua molli, et nõ ualde madefieri, neq; uehementẽ tempeſtatẽ ingruere, bonũ eſt. ſignificat enim moderatũ ac purũ ſpiritum ex aere ingreſſum eſſe. Si uero uice uerſa, ualde cõplui quis ſibi uideatur, & tẽpeſtatem ac turbinẽ eſſe, id'q; aqua non pura, morbũ deſignat à ſpiritu qui in ipſo eſt. Verũ oportet etiã hunc ſimili diæta uti, & om̃es hos pauco cibo ali. De ſignificatiõib. quidẽ igitur aſtrorũ ſic iudicare oportet, prouidereq; ac diętã ſtatuere, & dijs ſupplicare, in ſecũdis quidẽ rebus Soli, Ioui cœleſti, Ioui poſſeſſori, Mineruæ opulẽtæ, Mercurio, Apollini. In cõtrarijs uero, dijs malorũ auerſoribus, & terræ, & heroibus, quo mala ac grauia omnia auertãt. Cæterũ & hæc ſanitatẽ præſignãt. Nimirũ ea quæ in terra fiũt, acute uidere, & audire, et ſecure iter facere, & ſecure ac citra timorẽ currere. & uidere terrã leuẽ ac probe cultã, & arbores florẽtes, fructuoſasq; ac ſatiuas, & flumina ſolito more fluẽtia, & aquã pura, neq; copioſiore, neq; pauciore q̃ cõueniens eſt. Itẽ fontes et puteos eodẽ modo. Hæc omnia ſic uiſa, ſanitatẽ homini deſignãt, & corpus recte habere, omnesq; circuitus, & exhibitiones ciborũ, ac ſecretiones, integras eſſe. Si uero quid his contrariũ uideatur, detrimentũ aliquod in corpore ſignificat. Et uiſus quidẽ ac auditus lęſus, morbũ circa caput ſignificat. Itaq; matutinis deambulationibus, iteq; à cœna pluribus utendũ eſt, ad ſuperiorẽ diætam. Cruribus uero læſis, uomitibus reuellendũ eſt, & lucta ampliore utendũ, ultra ſuperiorẽ diætam. Terra aũt aſpera, carnẽ non purã ſignificat. quare deambulationib. ab exercitijs pluribus utendũ eſt. Arborũ uero ſterilitas, ſeminis humani corruptionẽ indicat. Si igitur folia arborib. decidant, ab humidis ac frigidis corpus læditur. Si uero floridæ ſint arbores, uerũ infructuoſę, à calidis & ſiccis. hæc igitur per diætã frigefacere ac humectare oportet, illa uero ſiccare ac calfacere. Flumina aũt nõ ſolito more fluentia, ſanguinis circuitũ ſignificant, & auctiora quidẽ fluentia, exceſſum: imminuta uero, defectũ. Oportet itaq; per diætam hunc quidẽ augere, illũ uero imminuere. Nõ pura aũt fluentia, turbationẽ ſignificãt, quę à curſibus circularib. & deambulationibus, corpore per denſum ſpiritũ moto, purgatur. Fontes uero & putei cõmoti cõſpecti, flatus circa ueſicam ſignificãt, quos medicamentis urinã cientibus expurgare oportet. Mare perturbatũ, uentris morbũ ſignificat, ſed oportet aluũ mouẽtibus, leuibusq; ac mollibus expurgare. Terrã aut domũ moueri uidere, ſano quidẽ uiro debilitatẽ ſignificat, ægrotãti uero ſanitatẽ, & ex præſenti ſtatu tranſmotionẽ. Sano itaq; trãſmutare diætã conducit, Itaq; primũ uomat, & rurſus, ubi paulatim cibum aſſumpſit. à præſenti enim diæta totũ corpus mouetur. debili uero eadem diæta uti cõducit. Nam corpus ex præſenti ſtatu trãſit. Terrã ab aqua aliqua aut mari inũdatam uidere, morbũ ſignificat, humiditate multa in corpore exiſtente. Verũ oportet uomitibus, & prãdij detractione, et laborib. & ſicco uictu uti, deinde ſenſim adijciẽdo, ac modico cibo renutrire. Sed neq; nigrã, neq; combuſtã terrã uidere bonũ eſt, ſed periculum eſt delabẽdi in fortẽ ac lethalem morbũ. Siccitatis enim exceſſum in carne eſſe ſignificat. Verũ oportet & labores detrahere, & cibos qui ſicci & calidi, & acres ac urinã cientes ſunt: nutrireq; ptiſanæ ſucco decocto, & omnib. mollibus ac leuib. modicis: & potu uti aquo-

ſo,albo,copioſiore:et balneis multis calidis,ſed ieiunus ne lauet,molliter cubet ac dormiat,& in ocio degat.frigus & ſolē uitet. Supplicet aūt terræ,& Mercurio,& Heroibus. Si uero in ſtagno,aut in mari,aut in fluminibus natare quis ſibi uideatur,nō eſt bonū,humiditatis em̄ exceſſum ſignificat. Cōfert aūt huic & diæta ſicca,& laboribus uti.febricitāti uero id bonū eſt, extinguitur enim caliditas ab humorib. Quicquid porrò quis circa ſeipſum uidet ſolito more fieri,ad naturā ſuiĳpſius,neq; maius,neq; minus,bonū eſt ad ſanitatē.Et ueſtitum albū indutū eſſe,& calciamentū pulcherrimū,bonū eſt.Quicquid uero mēbris maius fuerit,bonū non eſt.ſed neq; quodcūq; tandem fuerit minus:& oportet hoc quidē per diætā augere,illud uero minuere.Nigra aūt morboſiora ſunt, & periculoſa.Mollire itaq; oportet & humectare.Noua quoq; tranſmutationem ſignificāt.Mortuos uidere puros in ueſtibus albis,bonū eſt,et accipere aliquid ab ipſis purū,bonū eſt.Sanitatē enim ſignificat corporū,& ſalubritatē ingeſtorum.à mortuis enim nutrimēta,& incremēta, ac ſemina fiunt. Hæc aūt pura in corpus irrepere,ſanitatē ſignificat.Si uero contrà quis uideat ipſos nudos, aut nigris ueſtibus indutos,aut nō puros,aut aliquid accipiētes,aut ex domo portātes,nō eſt cōmodum.Morbū enim ſignificat.quæ enim in corpus ingerūtur nociua ſunt. Verū oportet curſib.circularibus & deambulatiōib.depurgari,& alimēto molli ac leui à uomitu ſenſum nutriri.Quęcūq; uero formæ peregrinæ corpora in ſomnis apparēt, & hominē perterrēt,ciborū inconſuetorū repletionē,& ſecretionē,& bilis ſuperne ac inferne eruptionē, & morbū periculoſum ſignificāt. Verū oportet uomitū facere,et ad dies quinq; cibos q̄leuiſſimos nō multos,neq; acres,neq; ſiccos,neq; calidos ſenſim adĳciēdo accipere,& laboribus naturalibus maxime uti,exceptis deambulatiōib.à cœna. Vtendū etiā balneis ac calidis lauacris,& ocio,Solē uero & frigus uitet. Si uero quis per ſomnum edere aut bibere cōſuetos cibos ac potus ſibi uideatur, inopiā alimenti ſignificat,& animæ triſtitiā.Et ſi carnes robuſtiſsimas quis edere ſe putet, maximum alimēti exceſſum deſignat.Si uero debiliſsimas,minorē. Quemadmodū enim id quod editur bonū eſt,Sic etiā id quod uidetur. Cibos igitur detrahere cōducit.Nam alimēti exceſſum hoc ſignificat.Sed & panes ex caſeo ac melle facti per ſomnū comeſti,ſimiliter ſignificāt.Aquā autē purā bibere bonū eſt,reliqua omnia nociua ſunt. Quæcunq; homo ex cōſuetis ac familiarib.ſe uidere putat,ea animæ concupiſcentiā ſignificāt. Quæcūq; uero fugit perterrefactus, ſanguinē ſiſti ac præ ſiccitate coerceri ſignificant. Cōfert itaq; frigefacere ac humectare. Quū uero quis pugnat,aut pūgitur,aut ab alio ligatur, ſecretionem circuitui cōtrariam corpori cōtigiſſe ſignificat.Cōducit igitur uomere,& attenuare ac deambulare,& cibis leuib.uti, & à uomitu ad dies quinq; ſenſim renutrire.Quin & oberrationes & aſcēſus in ſomnis uiſi,grauia ſignificant. Fluminum trāſitiones,& hoſtes armati,mōſtra formæ peregrinæ,morbū aut inſaniam ſignificāt. Cōfert itaq; his qui talibus inſomnĳs uexantur, cibis modicis uti leuibusq; ac mollibus,itēq; uomitibus,atq; ſic ſenſim rurſus ad dies quinq; cibū exhibere. Vtendū & laboribus naturalibus multis,præterq; à cœna, Calida lauacra,& ociū,frigusq; ac ſolē uitent.Qui igitur his quemadmodū conſcripta ſunt utetur,uitam ſanus deget,& inuēta eſt ſanè à me hæc ipſa diæta, quantum poſsibile eſt humano ingenio excogitare,dĳs auxiliantibus.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE ALIMENTO, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

Hunc librum Galenus Hippocratis eſſe negat. Sed tamen non alicuius plebei ac uulgaris hominis eſſe dicit, & fortaſsis ipſius Theſſali. Quidam Herophilum autorem putant.

ALIMENTVM & alimenti ſpecies,unum & multæ,unū quidem,quatenus unum genus eſt.Species uero humiditate ac ſiccitate finitur.& in his formæ,ac quātitas eſt,& ad quædā, & ad tot. Auget autem,& corroborat,& incarnat,& aſsimilat,& diſsimilia facit quæ in ſingulis ſunt, iuxta uniuſcuiuſq; naturam ac facultatē quæ ab initio adeſt. Aſsimilat autē pro uiribus, quū id quod ſuperingeritur ſuperatur, id uero quod prius ineſt ſuperat.Exile autē fit aliquādo quidem prius, in tempore diſſolutū aut inſuper appoſitum,aliquādo uero poſterius,in tempore diſſolutum aut appoſitum.Deſtruit autē utrunq; in tēpore & poſt tempus,id quod extrinſecus aſsiduo ſuperingeſtum eſt, & per multum tempus omnibus membris ſolide implicatum eſt, & propriam quidē formam producit, priorē uero, aliquando autē & priores, deſtruit. Facultas porrò alimenti peruenit & ad oſſa,& ad omnes partes,& in neruum,& in uenā,& in arteriam,et in muſculū, & in pelliculam,& carnem,& pinguedinē,& ſanguinē, & pituitam,& medullam,& cerebrū,& medullam ſpinalem,& interanea,omnesq; ipſorū partes, & ſanè etiam in caliditatē,& ſpiritū,& humiditatē. Alimenti uero & id quod hoc nutrit,alimentū eſt,& quod uelut nutrimentū eſt, & quod nutrimentū futurum eſt:Principium aūt omnium unū eſt,& finis omniū unus.& idem finis eſt atq; principium:& quæ particulatim in alimento probe & male diſtribuuntur.Probe quidem,quæ prædicta ſunt.Male uero, quæ contrariū his ordinem habent. Succi uarij,& coloribus,& uiribus,& in detrimentū,& in utilitatem,& neq; lædentes,neq; cōmodantes,& multitudine,& exceſſu, et defectu, & implicatione,aliquorū quidem, aliquorū uero non. Et omnium caliditatem lædunt ac iuuant,et frigiditatē lædunt ac iuuant,& facultatē lædunt ac iuuant.

Facultatis autē uariæ naturę ſunt.Succi corrūpentes & totum,& partem, & forinſecus ac intrinſecus,ſpōtanei et nō ſpontanei,Nobis quidē ſpontanei, cauſæ uero nō ſpontanei. Rurſus autē cauſæ,aliæ manifeſtæ,aliæ obſcuræ, & alię poſsibiles,aliæ impoſsibiles. Natura omnibus ſubuenit.Ad hanc uero forinſecus quidem cataplaſma,Illitio,Vnguentū,Nuditas & totius & partis. Caliditas & frigiditas, iuxta eandē rationem & Adſtrictio, & ulceratio, & morſus,& corroſio.Intrinſecus uero & quædā ex prædictis,& ſupra hęc cauſſa obſcura,& parti & toti,& alicui et nō alicui,excretiones uentris ſecundū naturam,item urinarū,ſudoris,ſaliuæ,muci,uteri,iuxta hæmorrhoidas, uerrucā, lepram,tuberculū,carcinoma,ex naribus,ex pulmone, ex uentre,ex ſede,ex cole,ſecūdum naturam,et præter naturā.diſcrimina horū alijs iuxta aliā rationē, aliquando etiam aliter. Vna natura ſunt hæc omnia, & nō una. Multæ naturæ

ſunt hæc omnia,& nõ una.Medicina ſurſum & deorſum,& neq; ſurſum, neq; deorſum.In alimento medicina,optimũ.In alimento medicina malum.Malum & optimum ad aliquid. Vlcus,cruſta, ſanguis,pus, ſanies,lepra, furfur, ulcera capitis manantia,impetigo,uitiligo,lentigo,aliquãdo lædit, aliquãdo prodeſt. aliquando neq; lædit,neq; prodeſt.Alimentũ,non alimentũ.Si nutrire nõ poteſt,nomen eſt alimentũ,non opus.Opus & res eſt alimentũ,non nomen.In pilos alimentum,& in ungues,& in extremam ſuperficiem intrinſecus peruenit. Forinſecus alimentũ ex extrema ſuperficie, ad intima peruenit. Cõfluxio una, conſpiratio una,Conſentientia omnia.Iuxta totius quidẽ corporis naturã omnia,iuxta partem uero, partes in unaquaq; parte ad opus.Principiũ magnũ ad extremã partẽ peruenit. Ex extrema parte ad magnũ principiũ peruenit. Vna natura,eſſe,& nõ eſſe. Morborum differentiæ,in alimento,in ſpiritu, in calore,in ſanguine,in pituita,in bile,in humoribus,in carne,in pinguedine,in uena,in arteria,in neruo,muſculo,pellicula,oſſe cerebro,medulla ſpinali,ore, lingua,ſtomacho,ſiue gula,uentre, inteſtinis, ſepto tranſuerſo, peritonæo membrana aluum ac inteſtina amplectente,hepate,ſplene,renibus,ueſica,utero, cute.Hæc omnia & ſingulatim & particulatim. Magnitudo ipſorũ magna, & non magna. Signa,titillatio,dolor,ruptura,mens,ſudor,urinarũ ſubſidẽtia, quies,iactatio,uiſus,imaginationes, morbus arquatus, ſingultus, morbus comitialis,ſanguis integer,ſomnus. & ex his, & ex alijs naturalibus, & quæcũq; alia huiuſmodi ad detrimentũ & utilitatem procedũt. Labores totius & partis.Et magnitudinis ſigna,alterius ad maius,alterius ad minus,& ab utriſq; ad maius,& ab utriſq; ad minus.Dulce nõ dulce.dulce ad potentiam,uelut aqua. Dulce ad guſtũ,uelut mel.Signa utrorũq;,ulcera,oculi,& guſtus.& in his magis & minus.Dulce ad uiſum,& in coloribus,& in alijs mixturis.Dulce magis & minus.Raritas corporis ad perſpirationem,quibus amplius aufertur, ſaniores ſunt.Denſitas corporis ad perſpirationem,quibus minus aufertur,morbidiores.Qui probe perſpirant,debiliores & ſaniores ſunt,& à morbis facile reconualeſcunt.Qui male perſpirant,priuſquam ægrotẽt,fortiores ſunt. Vbi autem ægrotarunt,difficilius à morbis reconualeſcũt.Hæc autem & toti & parti.

Pulmo contrariũ corpori alimentũ trahit, reliqua uero omnia idem.Principium alimenti ſpiritus,nares,os,guttur,pulmo, & reliqua reſpiratio. Principium alimenti & humidi & ſicci,os,gula,uẽter. Verum antiquius & primordiale alimentum,per abdomen umbilicus. Radicatio uenarum hepar.Radicatio arteriarũ cor.ex his aberrant in omnia ſanguis & ſpiritus,et calor per hęc meat. Vis una & nõ una,qua omnia hæc & alia gubernantur. alia quidẽ ad uitam totius & partis,alia ad ſenſum totius & partis. Lac nutrimentum, quibus uidelicet ſecundum naturam alimentũ eſt,alijs uero non. Alijs autem uinũ alimentum eſt,& quibuſdam non alimentũ.Et carnes,& aliæ multæ alimenti ſpecies,& iuxta regionem et iuxta cõſuetudinem alunt,partim ad augmentum, et ad eſſe,partim ad eſſe ſolum,uelut in ſenibus.Quædam uero ſupra hæc, etiam ad robur. Diſpoſitio Athletica non eſt à natura. Habitus ſanus melior in omnibus.Magna res eſt quantitas ad uires ſolerti ratiocinatione adoptata.

Lac & ſanguis alimenti ſunt redũdantia.Circuitus ad multa conſoni ſunt, ad fœtum eiuſq; alimentum.Rurſus autem ſurſum repit in lac,& in alimentũ,

&

& ad infantem. Viuificantur non animalia, uiuificantur animalia. Viuificantur partes animalium. Naturæ omniũ nullo doctore uſæ ſunt. Sanguis alienus utilis. Sãguis proprius utilis. Sãguis alienus nociuus. Sãguis proprius nociuus. Humores proprij nociui. Humores alieni nociui. Humores alieni cõducibiles. Humores proprij conducibiles. Conſonans diſſonans eſt. Diſſonans conſonans eſt. Lac alienum bonum. Lac proprium nociuum. Lac alienum nociuum. Lac proprium cõmodum. Cibus iuuenibus facile ac leuiter putrefactus. Senibus uero ad ſummũ tranſmutatus. His qui in uigore ætatis cõſiſtunt impermutabilis. Ad figuratione͂, ſoles triginta quinq;. Ad Motum, ſeptuaginta. Ad perfectionem, ducenti & decem. Alij tradunt. Ad formam, quadraginta quinq;. ad motum, ſeptuaginta ſex. ad exitum, ducenti & decem.

Alij ſic. Ad formam, quinquaginta. ad primũ ſaltum, centum. ad perfectionem, treccenti. Alij ſic. Ad diſcriminatione͂, quadraginta. ad tranſitũ, octoaginta. ad elapſum, ducenti quadraginta. Non eſt, & eſt. Gignuntur autem in his & plures & pauciores, ſecundum totum, & ſecundum partes. Non multo autem plures aut pauciores. pauciores uero tot, & quæcunq; alia his ſimilia.

Oſsium alimentũ ex confractione. Naſo bis quinq;. Maxilla & clauiculæ, & coſtis duplicia. cubito triplicia. Tibiæ et brachio quadruplicia. fœmori quintuplicia. Et ſi quod in his plus aut minus poteſt. Sanguis humidus & ſanguis ſolidus. Sanguis humidus bonus. Sanguis ſolidus malus. Ad aliquid omnia mala & bona ſunt. Via ſurſum deorſum una. Potentia alimenti melior q̃ moles. Moles alimenti melior quàm potentia. Et in humidis & in ſiccis detrahit & apponit idem. & alteri quide͂ aufert, alteri uero apponit idem. Venarũ pulſationes, & reſpiratio ſpiritus, iuxta ætate͂, & conſonantia & diſſonantia ſunt, & morbi & ſanitatis ſigna. et ſanitatis magis q̃ morbi, & morbi magis quàm ſanitatis. Alimentum enim etiam ſpiritus eſt. Humidum alimentum magis facile tranſmutatur quàm ſiccum. Siccum alimentum facilius tranſmutatur quàm humidum. Alimentũ quod ægre alteratur, ęgre cõſumitur. Quod facile apponitur, facile conſumitur. Et quicũq; ueloci appoſitione opus habe͂t, his humidum ad reficiendas uires medicamen optimum. Quicũq; uero adhuc ueolciori indigent, per olfactum. Qui autem tardiore appoſitione opus habe͂t, ſolido alimento utantur. Muſculi ſolidiores ægre magis q̃ alia colliqueſcunt, excepto oſſe & neruo. Quæ denudata ſunt ægre tranſmutantur, & ſecundum genus ipſa ſeipſis fortiora ſunt quàm pro re ipſa: propterea ipſa ſeipſis ægrius colliqueſcunt. Pus ex carne, purulentum ex ſanguine, & ex alia humiditate. Pus ulceris alimentum. Pus alimentũ uenæ, arteriæ. Medulla alimentum oſsis, propterea callo obducuntur. Facultas & potentia omnia auget & nutrit, & germinare facit. Humiditas alimenti uehiculum eſt.

HIPPOCRATIS COI LIBER
DE HVMIDORVM SIVE LIQVIDORVM VSV,
Iano Cornario Medico Phyſico interprete.

AQVA potabilis,ſalſuginoſa,mare.potabilis quidem in officina medica optima.Nam & ferramẽtis & æramẽtis optima,& medicamentis plurimis inueteratis cõmuniſsima. Verum ad corpus noſſe oportet,quòd hęc aut madefacit,aut frigefacit,aut calfacit. Aliter uero nulli cõmodat,aut detrimento eſt potata. Vbi modica potabili in ſpõgia uteris,optimũ oculis eſt. Cutis ipſa ſuperne exulceratur calidæ aſperſione. Fomentũ corporis totius aut partis.

Cutis durę mollitio,diſtentæ laxatio,neruorum,carniũ, humorum ſub cutem effuſio,ſudoris ſecretio. Humectare prolutione,uelut nares,ueſicam,flatus.Incarnare,attenuare,liquefacere,minuere,colorem reuocare,colorẽ diſpergere.Somniferum & in caput,& in alia.cõuulſionum,tenſionũ, mitigatiuũ dolores ſtupefacit auris,oculorũ,& quæcunq; talia.frigida calfacere,uelut pix ulceribus,præterquã à quibus ſanguis erũpit, aut erupturus eſt, fractis, luxatis, reliquis quibus linteola ſunt medicus,Capitis grauitati. Moderatio in uno quoq;,ne ultra torqueamus. uelut calida corpori, ex exceſſu in utrãq; partem, ut ab utraq; non aberret,coniectatione ex detrimento,aut inutili facta,uelut in tepida.Oportet enim detrimẽtis aut utilitatibus etiã ſi ſint uti, uſq;quo iuuẽt, aut donec lædant. Madefactio itaq; & humectatio,debile quid eſt. Frigefactio uero & calfactio,forte:uelut ex ſole. Verum frigida calida exiſtens,uelut potabilis aqua,debile quid eſt.Calida aũt ne ulterius pergat,ut urat. Iudicat autem de his ipſe ægrotus, exceptis mutis, aut leuiter ſyderatis, aut ſtupefactis, aut uelut in uulnerib.perfrigeratis,aut nimio dolore uexatis. his enim hæc ſenſu non percipiuntur.Nam nõ ſentiunt hi peruſti.Itemq; profundæ ac magnæ luxationes. Iam uero etiam pedes deciderũt perfrigerati, ex calidæ perfuſione. Sed his corpus perfuſi iudex eſt, ſimiliter etiam frigidæ. Harum aut utrarunq; paucitas,debile quid eſt. Multitudo uero,forte.ueruntamen ſinere oportet,donec fiat id cuius gratia fiunt. antea uero q̃ poſtremũ fiat, ceſſandum eſt.

Harum porrò utraq; lædit,& calida quidẽ amplius ea utentibus has læſiones inducit,carnium effœminationẽ, neruorum debilitatẽ, mentis ſtuporem, ſanguinis eruptiones,animi deliquia hæc ad mortẽ. Frigida uero cõuulſiones, tenſiones,nigrores,rigores febriles. Mediocritas quidẽ extra noxam eſt. Reliqua uero lædunt ac proſunt,uelut relatum eſt. Voluptatibus, & iucunditatibus,& doloribus ac moleſtijs,prout ſingula ex ipſis cõueniunt,ita ſani apparent. Corpus tegi ac uelari adſuetum,quicquid inſuetũ eſt, quicquid lõgiſsime à familiari caloreabeſt,& peregrino frigori propinquiſsimũ,id ipſum auerſatur:& propterea ſanè calida gaudet,& ferre poteſt. Cerebrũ et quæ ab hoc oriũtur, frigida quidẽ triſtantur,calida uero gaudẽt, ſi ſanè frigidius et ſolidius à natura fuerit. Propterea oſsibus,dentibus,neruis frigida inimica, calida uero amica,quia ab illa conuulſiones,tenſiones,rigores febriles, quæ ſanè frigida facit, calida uero ſedat.Ob id etiam à calida uoluptates,et illecebræ,à frigida uero dolores et auerſationes. Ideoq; ſpina,pectus,dorſum,præcordia, magis frigida

gida

gida aggrauant.calida uero gaudēt,& ferre ipſam poſſunt.ꝓpterea ſanè ſpina, pectus, dorſum,præcordia,cōtraria ꝑpeſſa ſunt,qa ſunt cōtraria. Propterea ſanè in hoc loco anxietatē ex calida obortā,frigida ſedat.ꝓpterea ſanè frigidæ potu gaudet.ꝓpterea ſanè cibis calidis delectatur.propterea ſanè & in animi deliquijs frigidā extremis partib. affundere ꝓdeſt.Quòd aūt poſteriores partes calidā magis ſufferūt ꝗ̄ anteriores,quæ relata ſunt in cauſa ſunt. Quòd uero etiā frigidæ,recte habet.Nā & extremæ partes anteriores ſunt, & tegi nō adſuetæ: uelut etiā interna pars ſe habet ad externā.Cogitādū aūt ꝙ utraq; in unoquoq; corpore potior eſt externa cute,quæ & fibrjpſi, & neruo ſanguineo cōtinua ac cohærens,eo ꝙ extra propriū calorē,in externo frigore eſt,ab utriſq; frequēter ſupatur,et utriſq; frequēter opus habet,frequētius aūt calida ad uoluptatē.Per petiuntur aūt & extremæ partes tale quid,quare cito multa percipiūt,tarde aūt primū attollūtur.Et uenæ quoq; aliæ prius,aliæ poſterius.Atq; ſic om̄ia apparēt,& ubi frigeſiūt extremę partes,& ubi caleſiūt,in uaſorū euacuationibus, in animi deliquijs.Et iuxta rationē merito etiā uenas ſequūtur, ea quæ ab his eueniūt.Et calefacit primū calida, uelut in manibus, internas partes. At ulcera calida gaudēt ex cōfeſſo,quia tegi adſueta ſunt.Merito itaq; altera grauatur.Merito igitur & ipſæ uenę,quia ſunt in calido.Merito etiā ipſe thorax,& uētriculus ipſe à frigida ſuperatus, moleſte fert, & mortē minatur,quia maxime deſuetus eſt. Verū plurimū abeſt ab eo ut patiatur:propinquiſsima aūt inter ſe ſunt,egere,et pati.Merito igitur frigidæ potu delectatur. Et [illegible]c cōſentiunt inter ſe omnia hæc.Quòd uero omnia deſquamata & ambuſta in ſuperficie,nō ualde tegi adſueta,maxime frigidā moleſte ferūt,par eſt.Citiſſime enim ſuperātur.Et profundiſsima ſi ſuperētur,maxime utiq; grauētur.deinde etiā natura neruoſa participāt. Quoniā imus uēter calida delectari uidetur,cōſiderandus locus eſt,et poſtea extremæ partes,& ueſica,& genitales partes,et uirilis mēbri glans natura frigidior eſt,ꝗ̄ quis putat.Surſum enim nō deorſum exilit caliditas:& propterea calida delectatur.Cōſiderandum etiā, quòd poſt calidā frigeſcit corpus magis perfrigeratū: poſt frigidā uero recaleſcit magis cōtrariū:uelut etiā aquæ frigefaciēdæ & calefaciēdæ ſunt,propter tenuitatē.Et ꝙ poſt calidam dureſcit corpus magis reſiccatū,uelut oculi poſt frigidā. Altera enim ſimilis eſt aeri ambiēti,altera nō.Mare pruriginoſis,& qui ab acribus humoribus uellicātur prodeſt,ut & lauēt,& foueāt ex calido.Qui uero nō adſueti ſunt,aliquantū læduntur. Verū ad ulcera,& ambuſta,ac deſquamata,& quæcūq; talia,contrariū eſt. Aptū eſt aūt puris.Bonū eſt & ad attenuādū,& ad piſcatorū ulcera.Hæc enim neq; ſuppurātur,ſi nō uellices:& ad ulcera cuniculoſa,& depaſcētia proſerpendo ſedat ac ſiſtit,uelut ſal, ſalſugo, nitrū. Omnia autem hæc ſi quis parum utatur,irritant:ſi excellenter,bona ſunt.Melius autē eſt calidū ad plurima. Acetum ad corpus & articulos, ſimile eſt mari, & potentius, ad perfundendum & ad fomentum : & ad ulcera recens uulneratis, & ad ſanguinis grumos, ubi nigredines ſunt in pudendis.collutio eſt ad aures, & ad dentes. Calido autē hæc fiunt,& alia,ſed & ex tempore coniecturam facere oportet.Eliquat uelut ſal, & ut alia quæ impetigini,lepris ac uitiliginibus cōducunt,affuſum ad calidū ſolē, maxime uero conducit unguibus leproſis . Superat enim poſt tempus . uerrucas formicarias attenuat,& ſordes in auribus ſanat.Mollit autem & corpus,&

multos

multos alios locos, ſi non odor offenderet, & maxime mulieres. Valuerit & ad podagram, ſi non corpus uulneraretur. Eadem etiam fex aceti facit. Vinum dulce ad diuturna uulnera cõmodum eſt aſsidue utenti. Sed & ad medicamentorum potionẽ. Auſterũ autem & album, & nigrũ uinum, frigidum ad ulcera cõmodum eſt, frigidum propter caliditatẽ. Lanæ quæ frigiditatis gratia, aut perfunduntur, aut induntur, aut intingũtur, aquã frigidiſſimã poſtulant. Quæ uero adſtrictionis gratia, uinũ nigrum etiam lanas aſpergere poteſt, uelut etiã betarum folia, aut linteola intingũtur, in plurima quibus adſtrictio ineſt, uelut ſunt hederæ albæ folia, & quæ acerbiora ſunt, aut friabiliora, uelut hedera & rubus, rhus coriarius, ſaluia: & in ea quæ mollire oportet, uelut farina cocta.

Aqua frigida prodeſt papulis rubicũdis, quales alia atq; alia parte ſublatæ erumpunt, quales per ſplenia attractoria emergũt: In carnoſis uero & tenera carne præditis ſubrubicũdæ ſunt: in nigris aũt rotundæ, dothienes hoc eſt furunculi appellatæ, & quales in ipſis calidis lauacris oboriũtur, & mulierib. ex menſium ſub cutem recurſu fiunt, & ab irritamẽtis cutis, aut inſolita ueſtimẽtorum aſperorũ geſtatione, & ex ſudoris exitu, aut ubi quis ex frigore, derepente ad ignẽ, aut calida lauacra acceſsit. Nam ſi hæc poſterius fecerit, nequaq; amplius erumpũt. Alioqui quæ ex frigore fiunt, aut quæ exaſperantur inſtar milij, deinde exulcerantur, eas frigida lædit. Calida uero prodeſt. Tumores in articulis, & dolores ſine ulcere, ac podagricos, & conuulſa, plurima ex his frigida multa affuſa leuat ac extenuat, & dolorẽ torpefacit. Torpor aũt moderatus, dolorem ſoluit. Sed & calida aqua attenuat ac mollit. Podagricis, reſolutis, ante ac retro diſtentis, cõuulſis, talia accedũt, diſtentiones, tremores, leues ſiderationes: Talibus laxatis, claudicationes, torpores, uocis interceptiones, ad talia, excretiones per infernas partes ſuppreſſæ. Cauẽdum autẽ eſt in frigidæ uſu, ne modum excedamus. Articulos induratos, aut ab inflãmatione aliquãdo oborta, aut à diſtortione, operęprecium eſt ſanare, aqua calida in utriculũ infuſa. Manũ deligare, et oculos, lachrymas lenit, ita ut ad acres, ſtillamentũ lene infundat qs, ut ne ſalſuginoſa cõtactu lædat. Et foſſulis ulcerib. oculorũ elotio prodeſt, & repletio ad naturã reducẽs. Calida oculis cõuenit, doloribus, ſuppuratiõibus, lachrymis mordacibus, ſiccis omnib. Frigida doloris exortibus, ualde rubicũdis, & qui collectiões tuberculorũ iuxta uenas habere ſolẽt, qualia ſunt ulcuſcula capitis manãtia, circa thoracẽ, & alia dura. Verũ podici & utero, nõ ualde cõmoda eſt, neq; ſanguinẽ in frigore mingẽtib. Vlceribus quidẽ frigida mordax, cutẽ obdurat, doloroſa nõ ſuppurari facit, liuefacit, nigrefacit, rigores febriles facit, conuulſiones, ante ac retro diſtentiones. Quãdoq; uero in hac diſtẽtione, ſine ulcere, iuueni carnoſo, media æſtate, multæ frigidæ aquæ effuſio, caloris reuocationem facit. Calor autẽ hæc ſoluit. Calida ſuppuratoria eſt, non in omni ulcere, maximum ſignum ad ſecuritatem, cutem mollit, attenuat, dolorem eximit, rigores, conuulſiones, ante ac retro diſtentiones lenit, capitis grauitatem ſoluit, plurimum autem conducit oſsium fracturis, magis autem denudatis, & ex his maxime his qui in capite ulcera habent, & quæcunq; præ frigore, aut moriuntur, aut ulcerãtur: itemq; in ulcerationibus uoluntarijs ac inuoluntarijs, qualia ſunt deſquamata: herpetibus ſerpẽdo adedentibus, denigratis aut in gingiuis, aut in aure, aut in ſede, aut utero. His omnibus calida amica

eſt

eſt ac iudicatoria. Frigida uero inimica & occidens, præterquam in quibus ſanguinem fluxurum eſſe timor eſt. Atq; hoc modo utendum eſt liquidorū perfuſionibus, inunctilium illitionibus, foliorū impoſitionibus, aut linteolorū cataplaſmatis, quæcunq; aut frigiditate, aut caliditate proſunt, aut nocent.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE HVMORIBVS, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

Genuinum Hippocratis librum hunc eſſe Galenus dicit, Verum quædam inſunt ad extremam dictionis breuitatem contracta: quædam rurſus ultra modum extenta.

IMPETVS & ferocitas humorū, ubi nō reciprocatio humorum eſt, uelut florum, ducēdus eſt quā repit per cōuenientes ac cōmodas regiones, exceptis his quorū maturitas tempore contingit. Maturationes extra aut intro repunt, aut aliò quò oportet. Cautio, infinita magnitudo, experiendi difficultas, pilorū nuditas, uiſcerum uacuitas, infernis repletio, ſupernis alimentū, mutatio ſurſum, mutatio deorſum. Spontanea ſurſum & deorſum. quæ proſunt & lædūt. Cognata ſpecies, regio, mos, ætas, tempus, conſtitutio morbi, exceſſus, defectus. Quibus quantum deficit, aut non, medela, declinatio, deriuatio, in caput, in obliqua, quà maxime repit. aut reuulſio, in ſupernis deorſum, in infernis ſurſum. aut ſiccare, aut aliquibus inferna, aut aliquibus ſuperna, aut eluitur, aut quibuſdam mitigabitur. humores effuſi ne intro reuellātur, ſed ſecretiones ſiccentur. Turbatio, infuſio per ſedem, pelluuiū, quibus abſcedit ad ſedem, unde exoluitur aut medicamentum, aut ulcus, aut humor aliquis cōpactus, aut eruptio puſtuloſa, aut flatus, aut cibus, aut animalculū, aut æſtus, aut alia quædam affectio. Conſideranda hæc, ſpontanea deſinentia, aut uelut ab exuſtione excitatæ bullæ, in quibus qualia lædunt aut proſunt. Figuræ, motus, eleuatio, & rurſus ſubſidentia, ſomnus, uigilia. Quæ facienda, aut impedienda, cito aſſequi. Caſtigatio per uomitū, inferne per exitum, aut ſputum, mucū, tuſſim, ructum, ſingultū, flatum, urinam, ſternutationem, lachrymas, pruritus, euulſiones, contactus, ſitim, famem, repletionem, ſomnos, labores, ocium, corpus, mentē, diſciplinam, memoriā, uocem, ſilentium, uteri purgationem. Quæ ſuperne erumpunt ac torquent, pinguia, intemperata ac meraca, ſpumoſa, calida, mordacia, æruginoſa, uaria, ramētoſa, feculenta, cruenta, flatus expertia, cruda, cocta, ſicca. Quæcūq; circumfluunt, ferendi facilitatem cōtemplari oportet, itemq; difficultatē, priuſquā periculū ueniat. Item quæ ſedare nō oportet, maturatio, deſcēſus eorū quæ infra ſunt, redundantia & fluctuatio eorū quæ ſupra. & quæ ex uteris, & in auribus ſordes, concitatio ac permixtio, apertio, euacuatio, calfactio, perfrigeratio, intrinſecus, forinſecus. horum quidem, horum uero non. Quū infra umbilicum fuerit id quod torquet, tardum & molle eſt tormen. Vice uerſa, contrà. Quæ per aluum egeruntur quà repunt, non ſpumoſa, matura, cruda, frigida, fœtida,

ſicca, humida. Quæ olfactum male afficiunt. Sitis quæ prius nõ adfuit, neq; æſtus, neq; alia cauſa. Vrina, naſi humectatio. Iactationẽ. Siccitatẽ. & non eſſe contractum ac arefactum, & ſpiritũ turbulentũ. præcordia, extremitates, oculos male affectos. coloris trãſmutatio. Pulſus, frigiditas, palpitationes, cutis duricies, neruorum, articulorum, uocis, mentis, figura uoluntaria, pili, ungues. facile ferre, aut nõ, qualia oportet. Signa hæc. Odores corporis, oris, ſeceſſus, auris, flatus, urinæ, ulceris, ſudoris, ſputi, naſi. Corpus ſalſuginoſum, aut ſputũ, aut naſus, aut lachryma, aut alij humores. Penitus ſimilia, iuuantia, lædentia.

Inſomnia qualia uideat, & in ſomnis qualia faciat, an acute audiat, & obedire paratus ſit animo, an magis fortia ſint ac plura quæ cõmoda ſunt ac ſeruant, quã alia, an ſentiant omnia omnibus ſenſibus, & ferant, ueluti odores, ſermones, ueſtitus, figuras, & huiuſmodi patienter, quæ ſanè & ſua ſponte cõparentia proſunt, & quando etiã talia iudicationẽ inducunt. Item tot, & talia, ueluti ſunt flatus, urina, qualis, & quanta, & quãdo. Quæ uero cõtraria ſunt, auertere, ipſisq; aduerſari. Quæ propinqua & cõmunia ſunt affectionibus, prima & maxime affligũtur. Conſtitutionẽ autem ex primis incipiẽtibus, quicquid tandẽ excernatur ex urinis, qualesq́; fuerint. & qualis ſit corporis collapſio, coloris immutatio, ſpiritus imminutio, & reliquæ cum his uictus rationes. Scire etiam oportet an ſimilia ſint quæ decedũt, tranſitus, urinæ, per uteros, ſputa, per nares, oculi, ſudor, ex tuberculis, ex uulneribus, ex puſtulis, quæ ſua ſponte, quæ arte. Quòd ſimilia ſunt inter ſe omnia quæ iudicãt, & quæ proſunt, & quæ nocent, & quæ perimunt, quo hæc quidem fugiens auertat, illa uero accerſat, & ducat, ac ſuſcipiat. Sed & alia eodem modo, cutis, extremarũ partium, præcordiorũ, articulorũ, oculorum, oris, figurarum, ſomniorũ, qualia iudicant, & quando, talia machinari. Inſuperq; qui tales abſceſſus fiũt. Qualia proſunt cibis, potibus, odoribus, uiſu, auditu, cogitatu, ſecretionibus, humoribus, calefactiõe, frigefactione, ſiccitatibus, humectando, ſiccãdo, unguẽtis, illitionibus, cataplaſmatis, emplaſtris, inſperſionibus, deniq; & epithematis quæ imponũtur. Figuræ, defrictio, curatio, labor, ocium, ſomnus, uigiliæ: ſpiritibus ſuperne, inferne, cõmunibus, proprijs, arte paratis. In exacerbationibus neq; præſentibus, neq; futuris, neq; pedum frigiditate, ſed in declinante deorſum morbo. In exacerbationibus per circuitus fientibus, ciborũ oblationes dandæ non ſunt, neq; cogere oportet, ſed auferre de appoſitionibus ante iudicationes. Quæ iudicantur, & iudicata ſunt integre, neq; mouere oportet, neq; nouare, neq; medicamẽtis, neq; alijs irritamentis, ſed ſinere. Concocta medicamẽtis aggredi oportet, & mouere non cruda, neq; in principijs, ſi non turgeant. Multa uero nõ turgent. Quæ ducere oportet, quò maxime repunt per cõuenientes locos, eò ducere oportet. Quæ prodeunt non multitudine æſtimare oportet, ſed quãdiu prodeant qualia oportet, et facile æger ferat. Vbi uero opus eſt, debilitare etiã, aut animi deliquium inducere oportet, donec hoc feceris, cuius gratia hoc fit, interim aliò uertere, aut ſiccare, aut humectare, aut reuellere, ſi ſufficiat æger, id quod ex his conjectabis. Sicca quidem calida erunt, humida uero frigida. Quæ uero aluum mouent, plerunq; contraria. Hæc imparibus diebus, ſurſum, ſi et circuitus, et conſtitutio talis ſit ex exacerbationibus. Fiunt autẽ plurima paribus diebus, deorſum: ſic enim & ſua ſponte proſunt: ſi non circuitus faciant exacerbationes in

paribus

paribus. In talibus autem, in paribus ſurſum: in imparibus deorſum. Tales aũt pauci ſunt. Et tales cõſtitutiones etiam difficilius iudicantur. Quin & ulterius tempore progreſſa ſic fieri neceſſe eſt, uelut ad decimãtertiam, ac decimãquartam diem. Decimatertia quidẽ deorſum, decimaquarta uero ſurſum. Ita enim ad iudicationẽ conducit. Et quæ ad uigeſimam. Cæterũ quæ infra prodeũt, multum purgare oportet, & hæc nõ prope iudicationẽ, ſed longius ab ea. Raro autem in acutis, multa ducere oportet, in delaſſatis, totum. In febribus ad articulos, & circa maxillas maxime abſceſſus fiunt, prope ſanè dolores uniuſcuiuſq;, ad ſupernã partem magis & in totum. Si uero lentus fuerit morbus & deorſum tendens, inferne etiam abſceſſus fiunt. Maxime autẽ pedes calidi, inferne ſignificãt: frigidi ſuperne. Quibus uero ex morbis ſe erigẽtibus ſtatim in manibus aut pedibus dolores fiunt, in his abſceſſus contingunt. Sed & ſi quid doluerit quis antea q̃ ęgrotet, ad eas partes firmatur. Queadmodũ etiam tuſſientibus & anginoſis in Perintho. Faciunt enim tuſſes abſceſſus, uelut etiam febres. Iuxta eandẽ rationem contingit ab humorũ aut corporis colliquatione & frigiditate. Proinde noſſe expedit, in quibus temporibus humores florent, & quales in ſingulis morbos faciunt, & quales in unoquoq; morbo affectiones: & reliquum corpus ad quem morbũ maxime natura repit: & quale quid ſplen intumeſcens facit. Horũ ſanè & natura, & fermè colores deteriores ſunt, et corpora tumẽt. Et ſi quid aliud eſt, in his exercere ſe prodeſt, uelut eſt Animi intẽperantia circa cibos ac potus, ſomnũ, uigilias, aut ob amores quoſdã, uelut teſſerarũ, aut propter artes, aut propter neceſsitates: tolerantia laborũ, & quorum ordinata eſt, aut inordinata: Mutatiões ex qualibus ad qualia: ex moribus animæ induſtria, aut quærens, aut meditans, aut uidens, aut dicens, aut aliud quid, uelut triſtitiæ, iracũdiæ, cupiditates, quæ ex caſu cõtingunt. Moleſtiæ animi aut per oculos, aut per auditum, uelut etiam corporum, Molis quidem ad ſeipſas attritis, dentes ſtupeſcunt. Ambulanti uero circa cauum locum, crura tremunt: quum autem quis manibus ea quibus opus habet leuat, hæ tremunt: Serpens derepente cõſpectus pallorem cũ uirore inducit. Timores, pudor, mœror, uoluptas, ira, aliaq; huiuſmodi quomodo obediunt. Vnicuiq; autem pars corporis ad actionẽ pertinens, in his obedit. Sudores, cordis palpitatio, & eiuſmodi potentiæ. Quæ extrinſecus proſunt aut nocent, unctio, perfuſio, illitio, cataplaſmatũ uſus, deligatio lanarum & talium rerũ: & internæ partes talibus obediunt, non ſolum externæ his quæ intro aſſumũtur: Sed & quæ in lanis ab ouili ſuccidis adhibẽtur, & quod à rege nomen habet cuminum, uidentibus & olfacientibus. Quæ de capite ducunt, turbãt, ſermones, uox, & huiuſmodi, mammæ, genitura, uterus, & quæ ſigna in ætatibus, & in ſuffocationibus, & tuſsi, & quæ ad teſticulos. Quemadmodũ arboribus terra, ita animalibus uetriculus: & nutrit, & calefacit, & frigefacit. Frigefacit, dũ euacuatur. calefacit, dũ impletur. Quemadmodũ terra ſtercorata hyeme calida eſt, ita etiã uetriculus. Arbores corticẽ tenuem ſiccũ habẽt, intrinſecus aũt carne ſicca, ſanæ, nõ putridæ, diuturnæ. Ita & ex animalib. teſtudines, & quicquid eiuſmodi eſt. Aetatibus, temporibus, annis, ſimilia animalia, nõ deteruntur ſi moderate melioribus utantur. Quemadmodũ hydria quod recens eſt trãſmittit, quod inueteratum retinet. Sic & uentriculus tranſmittit alimentũ, & fecem retinet, uelut ua

p ſculum

ſculum. Modi morborum hi ſunt, partim quidē cognati ſunt, de quibus interrogãdo diſcere oportet: partim à regione, familiares enim ſunt per multas, & multi ipſos noſcunt: partim ex corpore, & uictus ratione, ac temperiei cõſtitutione, aut à temporibus. At regiones ad tēpora male diſpoſitæ, tales morbos pariunt, quali tempori ſimiles fuerint, Verbi gratia, Inæqualis calor aut frigus eadem die, quū talia fuerint, morbos autumnales faciũt. Et in alijs temporibus ſecundum rationē, alij ab odoribus cœnoſis aut paluſtribus: alij ab aquis, calculoſi, ſplenici: alij à uentis bonis & malis incipiunt. Qualia uero ſunt tempora, tales erunt etiã morbi, & conſtitutiones ex ipſis. Si tempora tēpeſtiue, & ordinate ſe habuerint, morbos iudicatu faciles faciunt. Vernaculi autē temporum morbi iudicant mutationes, & prout euariauerit tempus, ſimiles aut diſsimiles erunt morbi, qui in hoc tempore oriũtur. Si uero ſimiliter procedat, eiuſmodi quoqꝫ fuerint morbi, & ad talem modũ tracti, ueluti eſt morbus regius autũnalis. Frigora enim ex caloribus, & calor ex frigore. Et ſi æſtas billioſa fiat, & bilis aucta intus relinquatur, etiam aliquantũ ſplenici fient. Quum igitur & Ver ſic proceſſerit, etiam uere fit morbus regius. Proximus eſt enim hic motus tēpori, iuxta hanc ſpeciem. Quũ uero æſtas fiat ueri ſimilis, ſudores in febribus, & febres faciles, & nõ peracutæ, neqꝫ linguis obaridæ fient. Si uero hybernum fiat uer, & poſtremũ hyemis tempus, hyberni etiam morbi, & tuſſes, & peripneumoniæ, & anginæ. Et autũnus ſi non in tempore ac derepente hybernarit, non aſsidue, tales morbos facit, eo quod nõ in tempore incepit, ſed inæqualiter fit. Quapropter etiam tēpora à iudicatione aliena ac incõſtantia fiunt: quemadmodum etiã morbi, ſi præerũpant, aut præexcernãtur, aut intus relinquãtur. Recidiuas enim etiam tempora faciunt, quemadmodũ & morbos ita inducũt. Itaqꝫ inſuper conſiderandũ eſt, quomodo habētia ſe corpora tēpora ſuſcipiant. Auſtri auditũ grauant, caliginē inducunt, caput grauant, torpidi ſunt, diſſoluunt. Quum hic præualuerit, talia in morbis patiuntur, ulcera glabra, maxime os, pudendum, & aliæ partes. Si uero aquilo, tuſſes, faucium affectiones, uentres duriores, urinæ difficultates, horrores, dolores laterũ ac pectoris. Quũ hic dominatur, tales morbos magis expectare oportet. Si magis redundauerit, ad ſqualores ſequuntur febres, itemqꝫ ad pluuias, ex qualibus tandē redundantię trãſmutatæ fuerint, & quomodocunqꝫ habentia ſe corpora ex alio tēpore ſuſceperint, & quocũqꝫ tandem humore in corpore dominãte. Cæterum ſiccitates & auſtrinæ ſunt, & Aquilonares. Differunt enim & alia hoc modo. Magnum enim & hoc eſt. Nam alius in alio tempore ac regione magnus eſt. Veluti Aeſtas bilem parit, Ver ſanguinē, reliqua prout ſingula. Mutationes maxime pariũt morbos, & præſertim maximæ: & in tēporibus magnæ mutationes, & in alijs. Quædam ſenſim fiente progreſſu fiunt. Tempora huiuſmodi ſunt ſecuriſsima, uelut etiam diætæ, & frigus, et calor maxime ſenſim facto progreſſu. Et ætates ſic trãſmutantur. Naturæ quantum ad tempora attinet, aliæ ad æſtatem, aliæ ad hyemem, bene aut male diſpoſitæ ſunt. Quantũ uero ad regiones, & ætates, & uictus rationē, & alias morborum conſtitutiones, aliæ ad alias bene aut male ſe habent. Et ætates ad tempora, & regiones, & uictus rationem, & morborum cõſtitutiones. Et in tēporibus, uictus, & cibi, & potus, qualitatem ſuam requirũt. Nam hyems ab operibus ociũ habet, & quæ in corpus ingeruntur

tur

tur matura ac ſimplicia poſtulat. Magnum enim & hoc eſt. Autũnus autem laboribus deditus. Sub inſolationibus potus frequentes ſunt, cibi incõſtantes, uina, arborum fructus. Quemadmodũ autem ex tẽporibus morbos coniectare datur, ita quandoq; etiam ex morbis aquas, & uentos, & ſiccitates prænoſcere licet, & aquilonares, & auſtrinas. Licet aũt ei qui probe ac recte didicit, unde ſint hæc cõſideranda, uelut & lepræ quædam, & circa articulos dolores. Aquæ ubi futurę ſunt, pruriginoſi ſunt, & alia huiuſmodi. Et quæ pluuiæ alternis, aut ſingulis diebus, aut per alios circuitus, aut aſsiduæ fient. Et uẽti aliqui per multos dies flant, & contrario inter ſe modo flant, alij per pauciores. Et ijdem per circuitum. Hæc habent cum temporum cõſtitutionibus ſimilitudines. Verum breuius talia. Si uero annus diutius talis fuerit, qualem conſtitutionẽ fecerit, tales etiam morbi diutius erunt. Et ſi magis fortes fuerint, maximi quoq; morbi ſic fient, & cõmuniſsimi, & ad plurimũ tempus. Ex primis aquis, ubi poſt multam ſiccitatẽ, aqua futura eſt, de aqua inter cutẽ prædicere licet: & ubi talia parua ſigna apparuerint in uentorum quiete, in trãſmutatione. Colligenda igitur ſunt, quæ in qualibus aquis aut uentis morbi ſignificant, & audiẽdus eſt ſi quis nouit, quod tali hyeme prægreſſa, tale uer aut æſtas erit.

Colores non ſunt ſimiles in tẽporibus, neq; in aquilonaribus, neq; in auſtrinis, neq; in ætatibus, neq; in unoquoq; ad ſeipſum, neq; in alio ad alium. Conſiderandum autem eſt ex his quæ præſentia ac quieſcentia nouimus de coloribus, & q̃ ætates temporibus ſimiles ſunt, & colore, & mutatione. Qui hæmorrhoidas habent, neq; pleuritide, neq; peripneumonia, neq; phagedæna, neq; furunculis, neq; tuberculis terebinthi figuram habentibus corripiuntur. Fortaſsis autem neq; lepris, fortaſsis neq; uitiliginibus. Multi tamen intẽpeſtiue curati, non tarde correpti ſunt, & ſic pernicioſæ fuerunt. Et quicunq; alij abſceſſus, uelut fiſtulæ, aliorum medela ſunt. Quæ ubi inſuper cõparent ſedare ſolent, ea prius fientia impedimenta ab his liberãt. Alterius loci morbos loca excipientia, aut dolore, aut grauitate, aut ob aliud quiddam liberant, aut quòd alijs ſunt cõmunicationes. Propter inclinationẽ nõ amplius ſanguis prodit, ſed iuxta humoris cognationem talia ſpuunt. conuenit quibuſdam ſanguinem detrahere tempeſtiue in talibus, in alijs autem, uelut in his, non hoc cõuenit. Impedimentum in ſpuentibus cruenta, tempus anni, pleuritis, bilis. Tubercula circa aurẽ quibus circa iudicationem exorta, non ſuppurata fuerint, his diſparẽtibus recidiua fit, & pro ratione recidiuarum, recidiua fiente, rurſus intumeſcũt, & permanẽt, quemadmodum febrium recidiuæ, in ſimili circuitu: in his ſpes eſt ad articulos abſcedere. Vrina craſſa, alba, qualis Archigenis familiari erat, in laſsitudinoſis febrib. quarta die aliquãdo prodit, & liberat ab abſceſſu. Si uero ultra hoc, etiã ſanguis ẽ naribus large eruperit, etiam ualde. Cui inteſtinũ in dextra parte dolebat, & articulari morbo correptus eſt, quietior erat. Poſtquam autem hic curatus fuit, magis dolebat.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MORBO SACRO, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

Non genuinũ Hippocratis, ſed memorabilis tamen uiri, hunc librũ Galenus eſſe dicit, tum quod ad dictionẽ, tum quod ad ſententiã attinet. Hippocratis autem neq; dicendi modum, neq; ſententiarum acumen, in ipſo eſſe.

Morbus sacer cur dictus.

De morbo ſacro appellato ſic ſe res habet. Nulla re uidetur mihi alijs diuinior eſſe morbis, neq; ſacratior. Verũ naturã habet quam etiam reliqui morbi, unde fit. Homines uero naturam & cauſam eius diuinã eſſe putauerunt, præ inexperiẽtia & admiratione, propterea quòd reliquis morbis nulla re ſimilis eſt. & per inopiam quidẽ quòd nõ cognoſcunt, diuinitas ipſi cõſeruatur. Per abundantiã uero & parabilem modũ ſanationis medentur. Exoluũtur enim aut expiationibus aut incantamẽtis. Si uero propter admirationẽ diuinus cẽſetur, multi morbi ſacri erũt, & nõ unus: quemadmodũ ego demõſtrabo etiam alios nihil minus admirabiles, neq; minus mõſtroſos, quos nemo ſacros eſſe cẽſet. Primũ etenim febres quotidianæ, & tertianæ, & quartanæ, nihil minus mihi ſacri eſſe uidentur, nec minus à deo fieri q̃ hic morbus, etiãſi nihil admirabile habeãt. Deinde uideo inſanos homines & delirãtes à nulla manifeſta cauſſa, & multa & ſimul importuna facere, uidiq; multos in ſomno plorare ac uociferari, alios uero ſuffocari, alios exilire & foras fugere, atq; ita delirare donec expergiſcũtur. poſtea autẽ etiam ſanos eſſe ac ſapientes uelut prius, eſſeq; ipſos pallidos ac debiles. atq; hæc non ſemel, ſed ſæpe, aliq; multi ſunt ac omnigeni morbi, in quibus ſingulis recẽſendis in longum ſermo extenderetur. Cæterum qui primi hunc morbũ ſacrum eſſe pronunciauerunt, tales homines mihi fuiſſe uidentur, quales etiam nũc ſunt magi & expiatores & circulatores, & quidã arrogantes, qui ſe uehementer pios eſſe ſimulant, & amplius quid ſcire. Hi itaq; cõſilij ac mentis inopiæ obuelantes ac prætexentes diuinitatẽ, quum nihil haberent quod exhibitum prodeſſet, ut ne manifeſta fieret ipſorũ ignorantia, ſacram hanc affectionẽ eſſe pronunciarunt. & rationibus idoneis collectis, curationẽ conſtituerunt ſibijpſis ſecurã, expiamenta offerentes & incantamẽta, & à balneis abſtinere iubẽtes, & à cibis multis ac ineptis ad hominũ ægrotorũ eſum, uelut ex marinis quidẽ à mullo, & melanuro, mugiliq; ac anguilla, hi enim piſces opportune haberi poſſunt. Ex carnibus uero à caprina, ceruina, ſuilla, ac canina. Hæ enim carnes maxime aluum turbant. Ex uolucribus autẽ, à gallo & turture ac otide. inſuperq; ab his quæ robuſtiſsimæ eſſe cẽſentur Ex oleribus à mentha, allio, ac cepa. Nihil enim acre infirmo conducit. Palliũ præterea nigrum habendũ non eſſe præcepere. Niger enim color mortalis eſt. Neq; in caprina pelle decumbẽdum eſſe, neq; eandem geſtare oportere. neq; pedem ſupra pedem habendũ eſſe, neq; manũ ſupra manum. Hæc enim omnia curationis impedimenta eſſe. Omnia aũt hæc diuinitatis gratia apponũt, uelut amplius quid ſcientes, & alios prætextus proferẽtes, quo ſi ſanus æger euadat, ipſis gloria & dexteritas adſcribatur, ſin moriatur, in

tuto

tuto poſitæ ſint ipſorum excuſationes, habeantq́; prætextũ quod non ipſi ſint in cauſſa, ſed dei. Neq; enim medicamẽtum aliquod edendũ aut bibẽdum exhibuerunt, neq; balineis incoxerunt, ut ipſi in cauſſa eſſe uideri poſsint. Mihi autem uidetur nullum ex his qui mediterranea Africæ inhabitant ſanũ eſſe poſſe, propterea quòd caprinis pellibus ac carnibus utuntur, quũ neq; ſtratũ, neq; pallium, neq; calceamentũ habeant, quod non ſit caprinũ. Non enim alia ulla ipſis ſunt pecora, præter capras & boues. Si autẽ hæc admota & comeſta morbum augent, & non comeſta ſanant, non eſt ſanè deus alicuius autor aut cauſſa, neq; proſunt expiamẽta, ſed edulia ſunt quæ & ſanant & lædunt. Numinis uero uis diſsipatur. Sic igitur mihi uidentur hi qui hoc modo hos morbos curare aggrediuntur, neq; ſacros ipſos putare, neq; diuinos. Vbi enim præ talibus expiamentis ac tali curatione tranſmutantur, quid uetat etiam præ alijs artibus ſimilibus illis, & diſcedere ab hominibus & accedere? Quare nõ deus autor eſt, ſed aliquid humanum. Quiſquis enim luſtrationibus & magicis incantamentis talem affectionem abducere potens eſt, is etiam alijs artibus abduxerit, & ex hac ratione diuinitatis opinio penitus peſſum it.

Talia itaq; dicentes ac excogitantes, amplius quid ſe ſcire ſimulant, & homines decipiunt, proponentes his luſtrationes ac purificationes, quũ uerba ipſorum magna ex parte ſe ad deum ac dæmoniũ extendant. Atqui mihi ſanè non de pietate uerba facere uidentur, uelut ipſi putant, ſed potius de impietate, & quòd dei non ſunt, pietasq́; ac diuinitas ipſorum impia eſt ac ſceleſta, uelut ego docebo. Si enim & lunam abolere, & ſolem obſcurare, tempeſtatemq́; ac ſerenitatẽ facere, pluuias item ac ſiccitates, & mare ſterile itemq́; terram, & alia huiuſcemodi omnia, ſe ſcire profitentur, ſiue ex ſacrorum myſterijs, ſiue ex alia quadam profeſsione aut meditatione, hanc potentiam iactent, qui talia ſtudio habent, impij ſanè mihi eſſe uidentur, & deos non eſſe putare, neq; ſi ſint, aliquid poſſe, neq; ullum aliquod etiam extremum malum prohibere. Quod quum faciant, quomodo non ipſis infeſti ſint? Si enim homo incantamentis ac ſacrificijs utẽs, & lunam abolebit, & ſolem obſcurabit, & tempeſtatem ac ſerenitatem faciet, non utiq; ego horum aliquid diuinum eſſe putauerim, ſed humanũ, ſi ſanè diuinitatis potentia ab humana uolũtate ſuperatur, & in ſeruitutem redacta eſt: fortaſsis autem hæc nõ hoc ſe modo habet, ſed homines uictus indigi multa & omnigena moliuntur & euariant, tum in alia omnia, tum in hunc morbum, in ſingulis affectionis ſpeciebus cauſſam deo adſcribẽtes. Non enim ſemel, ſed ſæpius eorundem mentionem faciunt. Siquidem enim capras imitẽtur, & ſi balatum edant, & frendant, & ſi dextris partibus conuellantur, Matrem deorum cauſſam eſſe aiunt. Si uero acutiorem & concitatiorem ſonum emittant, equo aſsimilant, & Neptunum autorem eſſe dicũt. Si uero etiam aliquid ſtercoris emittant, quod ſæpe quibuſdam contingit præ morbo coactis, Hecates enodiæ appellatio additur. Si autem tenuiorem & denſiorem uocem edant, uelut auiculæ, Apollo Nomius, id eſt paſtor, ſi uero ſpumam ex ore remittant, ac pedibus calcitrent, Mars cauſſam habet.

Quicunq; porrò pauores noctu ingruũt, timoresq́; ac deliria, & exſaltationes è lecto, terroresq́; ac fugæ foras, Hecates inſidias eſſe dicunt, & heroum inſultus, expiamentisq́; utuntur ac incantamentis, & ſceleſtiſsimum ac impijſsimũ, meo ſanè iudicio, faciunt numen. Expiant enim mor

bo correptos ſanguine, itemq; alijs ſceleribus inquinatos, aut iniuſtos, aut ab hominibus intoxicatos,aut qui ſceleſtum aliquod facinus perpetrarunt, quos cōtraria his facere oportebat,ſacrificare nimirum ac precari, & ad templa progreſſos dijs ſupplicare.Nunc uero horū quidem nihil faciunt, uerum expiant, & alia expiamenta terra occultant,alia in mare proijciunt, alia ad montes deferunt,ubi nemo attingat,neq; conculcet. Oportebat autem ea ad templa deferre ac deo contribuere,ſi quidem deus eſt autor, Non tamen ego puto hominis corpus à deo inquinari, ſordidiſsimū ſcilicet à puriſsimo. Verum etiamſi contingat ab alio inquinari,aut quid perpeti,cupierit utiq; à deo purgari ac purificari magis quàm inquinari.Deus itaq; eſt qui maxima ac ſceleratiſsima peccata purgat ac purificat,et liberatio noſtra exiſtit,ipſiq; terminos templorū ac delubrorum dijs deſignamus, ut nullus qui non purus ſit eos tranſcendat, & ingreſsi reſpergimur,nō uelut qui inquinemur, ſed ſi quod etiam prius ſcelus habemus purificemur.Et de expiationibus quidem ſic ſe res habere mihi uidetur.

Hic uero morbus nulla re diuinior reliquis mihi eſſe uidetur.Sed naturā habet,quam etiam alij morbi,& cauſſam unde ſinguli gignūtur.Naturam autem & cauſſam,ab eodem deū fieri,à quo etiam alia omnia.Et ſanabilis eſſe mihi uidetur nihilo minus q̃ alij, niſi iam præ temporis longitudine inualuerit,ut fortior ſit medicamentis quæ adhibentur,Incipit autem uelut etiam alij morbi ſecundum genus.Si enim ex pituitoſo pituitoſus,ex bilioſo bilioſus gignitur,& ex tabido tabidus, & ex ſplenico ſiue lienoſo lienoſus? quid prohibet ut cuius pater & mater hoc morbo correpti fuerint, etiam poſterorū ac nepotū aliquis eo corripiatur? Semen enim genitale ab omnibus corporis partibus procedit, à ſanis ſanū,à morbidis morboſum.Aliud porrò ſignū magnū eſt,q; nihilo diuinior reliquis ſit morbis:pituitoſis enim natura oboritur, bilioſis uero nō accidit.Atqui ſi diuinior eſt reliquis,ſimiliter omnibus morbū hunc fieri oportebat,& non diſcrimen facere inter bilioſos ac pituitoſos.Sed enim ipſis cerebrū autor eſt & cauſſa huius affectionis,uelut etiam aliorū maximorū morborum. Quo uero modo, & ex qua cauſſa fiat,ego manifeſte docebo. Cerebrū hominis duplex eſt,quemadmodū etiam alijs omnibus animalibus. Mediū autē ipſius diuidit mēbrana tenuis.Quapropter non ſemper eandē capitis partē dolet,ſed particulatim utramuis,aliquādo uero totum.Sed & uenæ in ipſum tendunt ex uniuerſo corpore,multæ & tenues, duæ uero craſſæ, altera ab hepate, altera de liene.Et quæ quidē ab hepate uenit,hoc modo ſe habet. Altera quidem uenæ pars deorſum tendit,per partes ad dextrā,iuxta ipſum rhenē ac lumbum,ad internam femoris partem,& deſcēdit in pedem,& uocatur uena caua. Altera uero ſurſum tendit per uenas dextras ac pulmonem.Finditur autem & in cor,& in brachium dextrum. Reliquū uero ſurſum fertur per clauiculam in dextram ceruicis partē,ad ipſam cutem,ut conſpicua fiat.Iuxta aurem uero occultatur.Atq; hic finditur,& craſsiſsima quidem ac maxima & cauiſsima ipſius pars,in cerebrum deſinit.alia uero pars in aurem dextram, quæ ſanè uenula tenuis eſt, alia autem in oculum dextrū, alia in ipſum naſum. Atq; ſic quidem uenæ ab hepate habent. Tendit autem & à liene uena in ſiniſtra ſurſum ac deorſum,uelut ab hepate,uerum tenuior & imbecillior. Cæterū in has uenas etiam ſpiritus copiam inducimus.Hæc enim corporis noſtri reſpirationes ſunt,

aerem

aerem in ſeipſas trahētes, & in reliquum corpus ac uenulas deriuantes, refrigerantq́ꝫ ac rurſus dimittunt. Non enim poſsibile eſt ſpiritum ſtare, ſed procedit ſurſum ac deorſum. Si enim alicubi conſtiterit ac interceptus fuerit, impotens redditur illa pars ubi conſtiterit. Cuius rei ſignum hoc eſt. Quum enim deſidenti aut decumbēti uenulæ compreſſæ fuerint, ut ſpiritus à uena non diſcurrat, ſtatim torpor occupat. Et de uenis quidem reliquis ſic habet. At uero morbus ipſe fit in pituitoſis, in bilioſis uero non. Incipit autem fieri in fœtu adhuc in utero exiſtente. Purgatur enim & floreſcit cerebrum, uelut etiam aliæ partes prius quàm gignantur. In hac autem purgatione, ſi quidem probe ac moderate purgatum fuerit, & neqꝫ plus neqꝫ minus quàm oportet defluxerit, hic fœtus ſaniſsimum caput habebit. Si autem amplior colliquatio à toto cerebro facta fuerit, morboſum caput augeſcēs fœtus habebit, & ſonitu plenum, & neqꝫ ſolem, neqꝫ frigus tolerabit. Si uero ab una aliqua parte colliquatio contigerit, aut ab oculo, aut ab aure, aut uena aliqua ſimul gracilis facta fuerit, ille ſic afficitur qualiter ſanè colliquatio contigerit. Si uero purgatio non contingat, ſed in cerebro ſpiſſetur ac cogatur, ſic neceſſe eſt fœtus pituitoſos eſſe. Et quibuſcunqꝫ quidem pueris exiſtentibus erumpunt ulcera in caput, & in aures, ac in reliquum corpus, & qui ſaliuoſi fiunt ac mucoſi, hi ipſi progreſſu ætatis faciliime degunt: hic enim abit ac purgatur pituita, quam in utero purgari oportebat, & qui ſic purgati fuerint, comitiali ſiue ſacro morbo ferè non apprehenduntur. Qui uero mundi ſunt, & neqꝫ ulcus ullum, neqꝫ mucus, neqꝫ ſaliua ulla prodit, neqꝫ in uteris purgationem fecerūt, talibus periculum imminet, ut ab hoc morbo corripiantur. Si porrò ad cor progreſſum fecerit defluxus, tremor apprehendit & anhelationes, & pectora corrumpūtur, aliqui uero etiam incurui fiunt. Quum enim deſcēderit pituita frigida ad pulmonem aut ad cor, perfrigeratur ſanguis. Venæ autem uiolenter perfrigeratæ, ad pulmonē & cor aſsiliunt, & cor tremore cōcutitur, ut præ hac neceſsitate anhelationes incidāt, & ſpiratio ceruice erecta. Non enim ſpiritum ſuſcipere poteſt, donec id quod influxit à ſanguine fuerit ſuperatum, & calefactū in uenas fuerit diffuſum. Deinde & tremor & anhelatio ſedatur, ſedatur aūt prout copia eius fuerit, Si enim amplius influxerit, tardius. ſin minus, citius. Et ſiquidem denſiores ac crebriores fuerint defluxus, crebrius comitiali morbo corripitur, ſin minus, rarius.

Hæc itaqꝫ perpetitur homo ſi ad pulmonem ac cor fluxus proceſſerit. Si uero in uentrem, profluuia alui apprehēdunt. Si uero ab his uijs excluſus fuerit, & in uenas quas dixi defluxum fecerit, mutus fit & ſuffocatur, & ſpuma ex ore effluit, & dentes conſtringuntur, & manus cōuelluntur, & oculi diſtorquētur, & nihil ſapiūt, aliquibus etiam ſtercus inferne ſecedit. Atqꝫ hæc fiunt aliquando in ſiniſtra, aliquando in dextra, aliquādo utrinqꝫ. Quomodo uero ſingula hæc perpetiatur ego narrabo. Mutus quidem eſt, quū pituita derepente in uenas delapſa, aerem excluſerit, & non admiſerit neqꝫ in cerebrū, neqꝫ in uenas cauas neqꝫ in uentriculos, ſed occuparit reſpirationē. Quum enim accipit homo per os & nares ſpiritum, primū quidem ad cerebrū uenit, deinde uero in uentriculum magna ex parte, pars etiam ad pulmonem, & pars ad uenas. Ex his uero ad reliquas partes in uenas diſpergitur, & quantum quidem eius ad uentriculum uenit, perfrigerat, & nihil aliud confert. Idem præſtat & quod ad pul-

monem uenit. Qui uero ad uenas peruenit aer, cõfert ad uentriculos ingreſſus & ad cerebrum. Atq; ſic ſapientiam & motũ membris exhibet. Quare ubi fuerit excluſus à uenis aer præ pituita, cumq; non ſuſceperint, mutum ac deſipientem hominem reddunt. At uero manus impotentes fiunt ac cõuelluntur, ſanguine quieſcente & dum non diffunditur uelut ſolebat. Oculi quoq; diſtorquentur aere à uenis excluſo, & cõmouentur. Spuma uero ex ore prodit ex pulmone. Quum enim ſpiritus non ingrediatur in ipſum, ſpumeſcit & ebullit uelut moriens. Stercus uero ſubit dum uiolẽter ſuffocatur. Suffocatur autem, hepate & uentre ſurſum ad ſeptum trãſuerſum irruẽtibus, & ſtomacho uentris concluſo. Irruunt autem, quum tantũ ſpiritus in os non ingreditur quantũ ſolebat. Calcitrat autem pedibus, quum aer in membris concluſus fuerit, & foras penetrare nõ poterit præ pituita, uerum exiliens per ſanguinẽ ſurſum ac deorſum, cõuulſionem ac dolorem inducit, & propterea ſanè calcitrat. Porrò omnia hæc perpetitur, quũ pituita frigida defluxerit in ſanguinẽ calidum exiſtentem. Perfrigerat enim & ſiſtit ſanguinem. Et ſi quidem fluxus multus fuerit ac craſſus, ſtatim occidit. Dominatur enim ſanguini per frigus, ipſumq; cõgelat. Si uero paucior fuerit, in præſens quidem dominatur obturans reſpirationem. Deinde temporis progreſſu quũ diſperſus fuerit per uenas, & ammixtus ſanguini, multo exiſtenti ac calido, ſi ſic ſuperatus fuerit, uenæ aerem ſuſcipiunt, atq; ita ægri reſipiſcunt. Et quicunq; quidem pueri parui hoc morbo corripiuntur, utplurimum moriuntur, ſi multus fluxus contingat, isq; humidus exiſtat. Venæ enim tenues exiſtentes pituitã præ craſsitudine ac multitudine ſuſcipere non poſſunt, ſed perfrigeratur ac congelatur ſanguis, & ſic moriuntur. Si uero modica exiſtens pituita in utraſq; uenas defluxum fecerit, aut in alterius partis, ſuperuiuũt, nota ex morbo impreſſa relicta. aut enim os conuellitur, aut oculus, aut ceruix, aut manus, ubicũq; ſanè uena pituita repleta ſuperata fuerit & gracilis reddita. Hanc itaq; uenã neceſſe eſt debiliorẽ eſſe, & hanc corporis partem læſam defectuoſiorem. Verũ ad longius tempus plerunq; prodeſt. Non enim amplius morbo apprehenditur, ſi ſemel notam impreſſam ſuſceperit. Quapropter neceſſario etiam reliquæ uenæ affligũtur, ac partim ſimul gracileſcunt, ut aerem quidem ſuſcipiant, pituitæ autem defluxus non amplius ſimiliter illabatur. Debiliora tamen ſimiliter membra eſſe uériſimile eſt uenis afflictis. Quibuſcũq; autem imperfectis & ualde modica pituita defluxerit, & ea in dextras partes, hi citra notæ impreſsionẽ ſuperuiuunt, uerũ periculum eſt ne morbus cõnutriatur ac ſimul augeſcat, ſi non his quæ commoda ſunt curentur. Pueris quidẽ igitur ſic fit hic morbus, aut quàm proxime huic modo. Seniores uero non occidit ſi accedat, neq; diſtorquet. Nam & uenæ ſunt cauæ, & ſanguine calido refertæ, quapropter neq; ſuperare poteſt pituita, neque perfrigerare ſanguinem ut congelet ipſum, ſed ipſa ſuperatur, ac ſanguini cito ammiſcetur. atq; ſic uenæ aerem ſuſcipiunt, & ſapientia contingit, ſignaq; prædicta minus inuadunt propter fortitudinem. At uero antiquiſsimis ſi hic morbus accedat, propterea ipſos occidit, aut leuiter ſideratos facit, quia uenæ ipſis ſunt euacuatæ, & ſanguis modicus eſt ac tenuis & aquoſus. Si igitur multum defluxerit, & hyemis tempus fuerit, occidit. Suffocat enim reſpirationes, & ſanguinem congelat, ſi in utranque partem defluxus fiat. Si uero in alteram

tantum,leuiter ſideratū facit,Non enim poteſt ſanguis pituitā ſuperare, quum tenuis ſit frigidusq; ac modicus, ſed ipſe ſuperatus cōgelatur, ut impotētes fiant illæ partes iuxta quas ſanguis fuerit corruptus. Ad dextras autē magis defluit ꝙ ad ſiniſtras,quia uenæ ſunt cauiores & plures ꝙ in ſiniſtris. Ab hepate enim tendunt & liene. Defluit autē & eliquatur pueris maxime, quibus ſanè caput fuerit percalefactū,ſiue à ſole,ſiue ab igne,ſiue etiam derepente inhorruerit cerebrum,etiam tūc pituita ſecernetur. Eliquatur etenim per calorē ac cerebri diffuſionem,ſegregatur aūt à frigore ac cōcretione,& ſic defluit.Et quibuſdam quidē defluxionis cauſa hæc eſt.Alijs uero etiam ubi derepēte poſt aquilonares uentos auſter flare cœperit,compactū ac debile cerebrum derepēte ſoluit ac laxat;ut pituita redundet;& ſic defluxū facit.Defluit inſuper & ex ignoto timore,ſi quidē timuerint aut aliquo uociferante,aut inter plorandum ſpiritum cito reuocare non potuerint,id quod pueris frequenter contingere ſolet. Quicquid ſanè horū ipſorum acciderit,ſtatim horret corpus, et æger mutus factus ſpiritū non trahit,ſed ſpiritus quieſcit,& cerebrū compingitur,& ſanguis cōſiſtit,& ſic ſecernitur ac defluit pituita. Et pueris quidē hæ ipſæ cauſſæ ſunt, ut ab initio à ſacro morbo corripiātur. At uero ſenibus hyems infeſtiſsima eſt. Quum enim ad multū ignem ſenex caput & cerebrū percalfecerit,deinde in frigore uerſatus fuerit ac inhorruerit,& ex frigore ad teporē acceſſerit,& ad ignē deſederit,idem hoc patitur,ac ſic à morbo ſacro apprehenditur iuxta prædictū modū.Periculum uero multum eſt ut & uere patiātur idem hoc, ſi caput fuerit inſolatum. Minime aūt æſtate, non enim fiunt repētinæ mutationes. Poſtꝙ uero uiginti anni præterierint,nō amplius hic morbus corripit, præterꝙ paucos aut nullum,niſi ex puero cōnutritus fuerit. Venæ enim plenæ ſunt,& cerebrum cōpactum eſt,& acerbū ac rigidum,quare nō defluit in uenas:ſi uero defluxerit, ſanguinem nō ſuperat multū ac calidū exiſtentē. In quo uero à puero augmentū cepit ac cōnutritus eſt, in eo per conſuetudinē facit ut in mutationibus uentorū patiatur,& utplurimū morbo ſacro corripiatur,præcipue auſtrali ac humida aeris cōſtitutione.Et liberatio difficulter contingit. Cerebrū enim humidius ꝗ ex natura ſit,& præ pituita inūdat,ut defluxiones quidē frequētiores fiant,non aūt amplius poſsibile ſit pituitā excerni,neq; cerebrū reſiccari,ſed perrigatur & humidū exiſtit. Cognouerit aūt hoc ipſum quis maxime ex ouibus hoc morbo correptis,& præſertim capris, Hæ enim frequētiſsime corripiūtur.Si enim caput ipſarū diſſecueris, reperies cerebrū humidū eſſe,& ſudore refertū,ac male olēs. Et in hoc nimirū cognoſces quòd nō deus corpus affligit,ſed morbus.Sic uero ſe res habet etiā in homine. Quū enim ætatē adeptus fuerit morbus,nō amplius curabilis eſt,cerebrū enim eroditur à pituita ac colliquatur. Id uero qđ colliquatur,aqua fit,& foris cerebrū ambit ac circūalluit, & ꝓpterea frequētius ac facilius à morbo hoc corripiūtur.Propterea uero diuturnus eſt morbus,quia id quod influit uenis tenue eſt præ multitudine,& ſtatim ſuperatur à ſanguine ac caleſcit. Quicūq; uero iam aſſueti ſunt morbo,præcognoſcūt ſe corripiēdos,& ex hominū frequētia fugiūt,ſi domus ipſorū in propinquo fuerit,ad domū:ſin minus,in locū deſolatiſſimū,ubi ꝗ pauciſſimi ipſos lapſos ſint uiſuri,ſtatimq; ſe obuelāt,idq; faciūt præ pudore affectiōis, nō præ timore,uelut multi putāt,dæmonij. At uero pueri primū quidē cadūt ubicūq;

tandem

tandem cõtigerit præ inaſſuetudine, Quum autẽ ſæpius à morbo corripiãtur, poſtq̃ præſenſerint cõfugiunt ad matres, aut ad aliũ maxime notũ, præ timore ac formidine affectionis. uerecũdari enim pueri nõdum ſciũt. Cæterũ in mutatiõib. uentorũ propterea morbo ſacro corripi cẽſeo, maxime quidẽ auſtrinis, poſtea uero etiã aquilonaribus, deinde etiã reliquis uẽtis, hi aũt ſunt qui fortiſſimi ex ipſis exiſtũt, & inter ſe tũ ſtatione, tũ uiribus cõtrarijſsimi. Etenim aquilo cõpingit aerẽ, & turbatũ ac nubiloſum excernit, et illuſtriorẽ ac pellucidũ facit. Eodẽ modo etiã alij omnes uẽti ex mari ac alijs aquis proficiſcẽtes. Ex omnib. enim rebus, atq̃ adeò ex ipſis hominib. humiditatẽ ac tenebroſitatẽ excernũt. Quapropter ſaluberrimus omniũ uentorũ aquilo exiſtit. Auſter autẽ cõtraria huic operatur. primũ enim incipit aerem compactũ liquare ac diffundere, quapropter etiam nõ ſtatim magnus ſpirat, ſed primũ lentus ac lenis eſt, quoniã aerem ſtatim ſuperare nõ poteſt, qui prius denſus eſt & cõpactus, ſed tẽporis progreſſu ipſum diſſoluit. Idẽ porrò hoc etiã in terrã operatur et in mare, fluuiosq̃ ac fontes & puteos, & quæ ex terra naſcũtur, & in quibus humor ineſt. Eſt aũt in omni, in alio plus, in alio minus. Omnia aũt hæc uentum hunc ſentiũt, & ex ſplendidis tenebroſa fiunt, & ex frigidis calida, & ex ſiccis humida. Et quęcũq̃ in domibus uaſa iuxta terrã ſunt cũ uino aut alio quopiã liquore, ea omnia auſtrũ ſentiunt, & formã in aliam ſpeciẽ trãſmutant. Solem uero & lunã ac ſydera multo hebetiora q̃ ex natura ſunt reddit. Quũ igitur etiã his quæ adeò magna ſunt ac fortia intantũ dominetur, & corpus ſentire faciat, ut ex horũ uentorum alterationibus trãſmutetur, neceſſe eſt ab auſtris quidẽ ſolui ac humectari cerebrum, & uenas laxiores reddi, ab aquilonis uero flatibus, quod ſaniſſimũ eſt in cerebro cõpingi, quod uero morboſiſſimũ ac humidiſsimũ eſt excerni, & forinſecus circũalluere, atq̃ ſic defluxus in horũ uentorũ mutationibus ſuccedere. Hoc modo hic morbus fit & floret, tum ab accedẽtibus, tum à decedẽtibus, & nullatenus difficilior aut cognitu aut curatu eſt q̃ alij, neq̃ etiã diuinior alijs. Porrò expedit homines noſſe, q̃ ex nulla alia nobis parte uoluptates cõtingũt, & læticiæ, & riſus & luſus, q̃ ex cerebro. Itemq̃ mœrores & anxietates triſtitiæq̃ ac eiulatus & querelæ. Et hoc ſapimus maxime ac intelligimus, & uidemus & audimus, & cognoſcimus turpia & honeſta, mala & bona, iucunda & iniucunda, partim cõſuetudine diſcernẽtes, partim utilitate percipientes. Eodẽ uoluptates & iniucunditates pro opportunitate dinoſcimus, & nõ eadem nobis placent. Eodẽ & inſanimus & deliramus, & terrores & timores nobis accedunt, partim noctu, partim interdiu, & inſomnia, & errores intẽpeſtiui, & curæ inanes, & ut nõ noſcamus adſtantes, & deſuetudo, & inexperientia. Atq̃ hæc omnia perpetimur à cerebro, quum ſanũ non fuerit, ſed aut calidius q̃ ex natura fiat, aut frigidius, aut humidius, aut ſiccius, aut aliud quid perpetiatur præter naturam, & conſuetudinẽ. Et inſanimus quidem præ humiditate. Quũ enim humidius fuerit q̃ pro natura, neceſſe eſt moueri. ubi uero mouetur affectio, neceſſe eſt neq̃ uiſum quieſcere, neq̃ auditũ, ſed aliàs aliud uidere & audire, & linguã talia dicere qualia ſemper ac ſingulis uicib. uiderit ac audierit. Quãto uero tẽpore cerebrũ quieuerit, tãto etiã homo ſapit. Fit aũt corruptio cerebri à pituita & bile. Vtriuſq̃ cognitio ſic contingit. Qui enim à pituita inſaniunt, quieti ſunt, & nõ uociferãtur neq̃ tumultuãtur. Qui uero à bile, uociferatores

ſunt

ſunt & malefici, & nō quieti, ſemper aliquid intempeſtiuū facientes. Si quidem igitur aſsidue inſaniunt, hæ ipſis ſunt cauſſæ. Si uero terrores ac timores accedant, à cerebri tranſmutatione id cōtingit, tranſmutatur autē dum caleſcit. caleſcit autē præ bile, ubi ad cerebrū impetum fecerit ex corpore per uenas hæmatitidas hoc eſt ſanguinarias appellatas. & timor adeſt donec rurſus redierit in uenas ac corpus, deinde quieſcit. Angitur aūt homo & inquietudine multa iactatur intēpeſtiue, dum cerebrū perfrigeratur, & præter cōſuetudinē cōpingitur. Hoc uero à pituita perpetitur, ab hac aūt affectione etiā obliuioſus euadit. Noctu uero clamat & uociferatur, quū derepēte cerebrū percalefiat. hoc aūt perpetiūtur bilioſi: pituitoſi enim nō percalefiūt: quū ſanguis multus ad cerebrū peruenerit et efferbuerit, uenit aūt per uenas prædictas: Quū cōtigerit ut homo uideat inſomniū horrendū, et in timore fuerit, uelut etiā ſi uigilet, tūc magis facies igneſcit, et oculi rubeſcūt, quū timuerit, et mēs meditatur aliquid mali operari, ſic etiā in ſomno patitur. Vbi uero expergefactus fuerit, & reſipuerit, atq; ſanguis rurſus in uenas prædictas diſperſus fuerit, quieſcit. Et ꝓpterea iudico cerebrum uim plurimā in homine habere. Hoc enim eſt nobis eorū quę ab aere fiūt interpres, ſi ſanū fuerit. Sapientiā aūt ipſi exhibet aer. Oculi uero & aures & lingua, & manus & pedes, qualia cerebrum ſtatuit ac cognoſcit, talia ſubminiſtrāt. Sapiētia enim toti corpori cōtingit, prout aere participarit. Ad intelligentiā uero internūcius eſt cerebrū. Quū enim homo ſpiritū in ſeipſum attraxerit, primū quidē ad cerebrū peruenit, & ſic ad reliquū corpus aer diſpergitur, relinquēs in cerebro ſuū ipſius uigorē, & quicquid prudēs ac ſapiētia præditum fuerit. Si enim in corpus primū perueniret, & poſterius in cerebrū, relicta in carnibus ac uenis dinotione ac iudicio, ad cerebrū calidus iam exiſtēs perueniret, & nō ſincerus ac purus, ſed ammixto humore à carnib. et ſanguine, ut nō amplius exacte ſincerus eſſet. Quapropter dico cerebrū intelligētiæ ac prudētiæ internunciū ac interpretē eſſe. Cæterū præcordia aliās fortuitū nomen apud græcos per conſuetudinē habēt, quū phrenes à ſapiētia dicta uideātur, reuera autē nō, neq; ex natura. Neq; ego ſanè noui quā uim habeant præcordia, ut ſapiant & intelligāt, præterq; ſi homo ex improuiſo nimio gaudio perfundatur, aut triſtitia afficiatur, tūc ſanè exiliūt & anxietatē exhibent præ tenuitate & q diſtenta ſunt maxime in corpore, & uentriculū non habent ad quē ſuſcipiant aut bonum, aut malū allabēs, ſed ab utriſq; his turbātur, ꝓpter naturæ debilitatē. Nā nullo ſanè prius ſentiūt ex his quæ in corpore inſunt, ſed fruſtra hoc nomen & cauſam habēt, Quemadmodū quæ ad cor ſitæ ſunt aures appellātur, quū nihil cōferant ad auditū. Porrò dicunt quidā q corde ſapimus, & q hoc eſt quod angitur, & quod curā gerit, Verū hoc nō ita ſe habet, ſed cōuellitur quidem uelut præcordia, & magis etiā propter eaſdē cauſſas. Ex omni enim corpore uenæ ad ipſum tendūt, & cōcluſiones habet ut ſentiat, ſi quis dolor, aut collectio homini cōtingat. Neceſſe eſt enim & dum angitur, inhorrere corpus ac diſtendi, & ſi quis nimio gaudio perfundatur, idem pati. Quapropter cor quidem & præcordia maxime ſentiunt, ſapiētia tamen minime participant, ſed omnium horum cerebrum cauſſa eſt. quemadmodū igitur etiam prudentiam ac aerem omnium primum ex his quæ in corpore inſunt percipit cerebrum, Sic etiam ſi qua mutatio fortior in aere cōtingat, præ tēporibus anni, etiam ipſum à ſeipſo

diuerſum

diuerſum redditur in aere. Etenim cerebrum propterea primum ſentit, quia etiam morbi in ipſum irruunt acutiſsimi, & maximi, ac præcipue lethales, & qui difficilem iudicationẽ habent apud inexpertos. Hic uero morbus ſacer appellatus, ex ijſdem cauſis oritur, à quibus etiam reliqui, ab accedentibus nimirũ ac decedentibus, uelut frigore, ſole, uentis, quæ & tranſmutantur, & nunq; quieſcunt. Hæc autẽ ſunt diuina. Quare nequaquã hunc morbũ ab alijs diſcriminare oportet, neq; reliquis morbis diuiniorẽ putare, ſed omnes diuinos omnesq́; humanos. Naturam autem unuſquiſq; habet & uim in ſeipſo, & nullus nec auxilij nec remedij expers eſt, & pleriq; his ipſis curantur, à quibus etiam naſcuntur. Alterum enim alterius nutrimẽtum eſt, alterius uero pernicies ac afflictio. Hoc itaq; Medicum noſſe oportet, & temporis occaſionẽ in ſingulis pernoſcere, quòd alterum quidem per alimentũ abſoluet & augebit, alterum uero detrahet & minuet. Oportet aũt tum in hoc morbo, tum in reliquis omnibus, nõ augere morbos, ſed feſtinare ut ipſos exteramus, id quod aduerſiſſimũ eſt morbo exhibendo, nõ quod amicum & familiare. A familiari enim & conſueto floret ac augeſcit, ab aduerſo uero & hoſtili perit & diſsipatur. Quiſquis autẽ talem mutationem in hominibus nouit, & humidũ ac ſiccum facere poteſt hominẽ, calidum item ac frigidum per diætam, hic utiq; & hunc morbũ ſanauerit, ſi occaſionem eorũ quæ conferunt pernoſcet, citra expiamẽta ac incantationes, citraq́; omnem aliam huiuſcemodi machinamentorum abſurditatem.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS, LIBER I. IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

QVI de ſanatione recte inquirere uelit, percunctantiq́; reſpondere, & cõtradicere recte, eum hæc animaduertere oportet. Primũ quidem à quibus omnes morbi hominibus fiunt. Deinde uero qui morbi neceſſario ubi facti fuerint, aut lõgi ſunt aut breues, aut lethales aut non lethales, aut aliquã corporis partem mutilent, aut non mutilent. & qui poſtquã orti ſunt dubij ſint, an mala ab ipſis euentura ſunt, aut bona. Et à quibus morbis ad quales tranſitus fiat. Et quæ per fortuitũ ſucceſſum medici ægrotos curantes faciunt. Et quæ bona aut mala ægrotantes in morbis perpetiuntur. Et quæ importune aut dicuntur, aut fiunt à medico ad ægrotũ, aut ab ægroto ad medicũ. Et quæ exacte fiunt ac dicuntur in arte. Et quæ recta in ipſa, & quæ nõ recta. Et quod ipſius principiũ, aut finis, aut medium, aut aliud quid eiuſcemodi demõſtratum, quod recte habet ut in ipſa ſit, aut nõ ſit. Et quæ parua & magna, & multa & pauca. Et quod omne in ipſa unũ eſt, & omnia quod unum. Et quæ fieri poſſunt intelligereq́; ac dicere. et ſi opus ſit, neq; intelligere, neq; dicere, neq; facere. Et quòd facilitas in ipſa ſit, & quòd difficultas, & quòd opportunitas, & quòd intẽpeſtiuitas, & quibus alijs artibus ſimilis ſit, & quibus nihil ſimilis ſit. Et de corpore, quod calidũ ſit aut frigidum, aut ſiccum aut humidum. Et quod forte aut debile, aut denſum aut rarum. Et quæ multa, pauca fiunt, aut in peius, aut in melius. Et quod honeſte aut turpiter, aut tarde aut cito

cito,aut recte aut non recte.Et quod malū ſupra malum fieri neceſſe eſt. Hæc animo uerſantem obſeruare oportet in ſermonibus, quantū quis ab his delinquat,aut in dicendo aut percunctando,aut reſpōdendo.Et an quæ multa ſunt, pauca dicat,et an quę impoſsibilia ſunt,poſſibilia eſſe aſſerat.Et quicquid ſanè etiam aliud dixerit ac aberrarit,hac ratione obſeruare oportet,& in cōtradictione aggredi & impetere. Morbi quidem igitur uniuerſi fiunt ex his quidē quæ in corpore inſunt,tum à bile,tum à pituita.Ab externis uero,à laboribus et uulneribus.Sed & à calido & ſupercalefaciente,& à frigido ac ſuperfrigefaciēte,& ſicco ac ſuperreſiccante,& ab humido ac ſuperhumectante.Et bilis quidē ac pituita unà cum naſcentibus gignuntur, & ſunt in corpore aut plus, aut minus. Morbos autem exhibent,partim à cibis & potibus,partim à calido ſupercalefaciēte,& à frigido ſuperfrigefaciente. Neceſsitatē autē talia habēt, ut fiant hæc quum ipſa fiunt,uelut uerbi cauſa.In uulneribus eos qui craſſos neruos ſauciatos habent,neceſſe eſt claudos fieri.Itemq́ꝫ ſi muſculorū capita ſaucia ſint,præſertim eorum qui ſunt in femoribus. Moritur autem ſi quis cerebro ſauciatus fuerit,aut ſpinali medulla,aut hepate,aut præcordijs ſiue ſepto tranſuerſo, aut ueſica, aut uena ſanguiflua, aut corde. Non moritur autē uulneratus in his partibus,in quibus hæc membra non inſunt, ſed ab his longiſsime abſunt. Ex morbis uero tales neceſsitatem habent,ut ab ipſis perimantur quum fiant, Tabes, Aqua inter cutem ac ſubter carnem naſcēs, & ſi mulierem fœtum in utero habentem peripneumonia id eſt pulmonis inflammatio corripiat,aut febris ardens,aut pleuritis ſiue lateris inflammatio, aut phrenitis id eſt membranarum cerebri inflammatio,aut Eryſipelas ignis ſacer appellatus, in utero fiat. Dubij autem morbi, ut & perdant, & non,tales ſunt, peripneumonia, febris ardens, phrenitis,pleuritis,angina,uua,hepatitis,ſplenitis,nephritis,dyſenteria,in muliere fluxus ſanguinolentus. Tales uero nō lethales ſunt,niſi quid ipſis accedat. affectiones fluidæ circa articulos,atra bilis, podagra, coxendicum morbus, tineſmus qui eſt uoluntas egerendi ineuitabilis,quartana,tertiana, ſtrangulatus urinæ.lippitudo,lepra,impetigo, morbus articularis, Multi autem frequenter ab his mutili fiunt,ſiderantuŕqꝫ manibus ac pedibus, & linguæ impotētes redduntur.Et ab atra bile quidam leuiter ſiderātur. Claudi uero à coxendicū morbo fiunt.Oculi autem & auditus mutilantur à pituita obfirmata. Longos autem neceſſe eſt eſſe,tabem,dyſenteriam,podagram, affectiones fluidas circa articulos,pituitam albam,coxendicum morbum,urinæ ſtrangulatum,in ſenioribus uero Nephritim.Mulieribus uero fluxum ſanguinolentū,hæmorrhoidas ani,fiſtulas. At uero febris ardens,phrenitis,peripneumonia, angina, uua, pleuritis,cito decernunt. Tranſitus autem fit in his, ex pleuritide in febrem ardentem,ex phrenitide in peripneumoniam. Verū ex peripneumonia febris ardens non fit,ad dyſenteriam tineſmus accedit,& à dyſenteria, lienteria ſiue leuitas inteſtinorū, ſequitur:ex lienteria in aquam inter cutem tranſitus fit, & ex pituita alba in aquam inter cutem,& ex peripneumonia ac pleuritide,in pectoris ſuppurationem. Mala porrò ſupra mala fieri neceſſe eſt,uelut ſi rigor corripuerit,ardor igneus ſuperuenit. Et ſi neruus diſſectus fuerit, conuulſionē facit,& ut diſſectus neqꝫ coaleſcat,& fortiter inflammetur.Et ſi cerebrum cōcuſſum fuerit ac doluerit eius qui percuſſus ſit, neceſſe eſt eueſtigio mutū fieri, &

neqꝫ uidere,neqꝫ audire. Si uero ſauciatum fuerit,febrem neceſſe eſt ſuperuenire,& bilis uomitum,& aliquam corporis partem ſideratam fieri ac perire. Si uero omentū exciderit, neceſſe eſt putrefieri. Et ſi ſanguis ex uulnere aut uena effluxerit,in ſupernum uentriculū,neceſſe eſt ipſum in pus conuerti. Temporum autem occaſiones,ut in ſumma dicam,multæ ſunt & uariȩ in arte,quēadmodum etiam morbi & affectiones,& horum curationes.Maxime uero repentinæ ſunt,in his quibus animo defectis opitulari oportet,& qui neqꝫ urinā neqꝫ ſtercus egerere poſſunt,& qui ſuffocātur, & ſi mulierem parientē aut ſauciatam liberare oportet. & quæcūqꝫ eiuſcemodi. Et hæ quidem occaſiones repentinæ ſunt,& paulo poſterius nō ſufficiūt.Pleriqꝫ enim paulo poſterius pereunt.Occaſio uero eſt,ſi horum aliquid perpetiatur homo, & quis antequam animam efflet opituletur, hoc totū ex occaſione opitulatur. Eſt quidem igitur fermè hæc occaſio etiam in omnibus alijs morbis. Semper enim in quocunqꝫ ſanè quis opituletur tempore,ex occaſione opitulatur. Quicunqꝫ uero morbi,aut uulnera non ad mortem tendunt,ſed temporarij ſunt ac periculoſi,doloresqꝫ in ipſis fiunt,uerū poſsibile eſt ut ceſſent, ſi quis recte medeatur: His ſanè non proſunt auxilia à medico adhibita,quū adhibeantur. Nam & non præſente medico utiqꝫ ceſſaſſent. Alij uero morbi ſunt,quibus occaſio eſt ut curentur matutina diei hora, nihil autem refert an ualde mane, aut paulo poſterius.

Alij morbi ſunt quibus occaſio eſt,ut ſemel in die curentur,nec refert quo tēpore id fiat. Alij per tertium,aut quartum diem curantur,& alij ſemel per menſem,& alij per tertiū menſem,nec refert an id ipſum tertij augmēto uel fine fiat.

Tales itaqꝫ occaſiones ſunt, in quibus non aliam ꝗ hanc certitudinem habent. Intempeſtiuitas autem hæc eſt, ſi quæ mane curari oportebat in meridie curentur. Propterea uero intempeſtiue curātur, quia inclinationē ad peius habent,propter curationem nō in tempore factam. Quæcūqꝫ etiam citius ſiuè in meridie,ſiue ueſperi,ſiue noctu curentur,intempeſtiue curantur.& ſi uere curari oporteat,curentur autem hyeme,aut ſi hyeme oporteat,curentur aūt æſtate: aut ſi quod iam curari oportet,id ipſum differatur, aut quod differre oportet,id ipſum iam curetur. Talia omnia intempeſtiue curantur. Recte porrò & non recte in ipſa hæc fiunt. Non recte quidem fit, ſi morbum alium exiſtentem,alium eſſe pronūcies,& magnum exiſtentē,paruum dicas, & uiciſsim paruum, magnum. & ſi ſuperuicturū, non ſuperuicturum pronūcies, & periturū non periturū.Et ſi ſuppuratum exiſtentē non cognoſcas,nec morbū magnum in corpore nutriri cognoſcas. & ſi medicamēto aut potione quis opus habeat, quo ipſi opus ſit non cognoſcas.& ſi quæ ſanari poſſunt nō ſanes,& quæ ſanatu impoſsibilia ſunt,te ſanaturū recipias. Atqꝫ hęc quidem circa ſententiā non recte fiunt.Circa chirurgiam uero hæc.Pus in ulcere aut tuberculo exiſtens nō cognoſcere:& fracturas ac luxationes nō cognoſcere,& ſpecillo admoto ad caput non cognoſcere an os fractum ſit:& fiſtulam in ueſicam immiſſam demittere non poſſe,& lapidem in ueſica exiſtentē non cognoſcere: & ſuppuratum exiſtentem ex cōcuſsione non dinoſcere,& ſecando aut urendo, aut à profunditate,aut à longitudine aberrare, aut urere & ſecare quæ non oportet. Et hæc quidem non recte.Recte autē fiunt hæc. Morbos cognoſcere qui ſint,& à quibus,& qui ipſorum longi, & breues,& lethales & non lethales,& qui tranſmu

tantur

tantur,& qui augeſcunt,& qui minuuntur, & qui magni, quiq́; parui. & dum curas poſsibiles quidem curare,impoſsibiles uero ſcire cur curatu ſunt impoſsibiles. & dum curas eos qui tales habent, per curationē quantum poſsibile eſt opitulari. Quæ uero offerūtur ægrotis, ea ſic obſeruare oportet, recténe an ſecus fiant, ueluti ſi quis quæ ſiccare oportet, humectet. aut ſi craſſefacere oporteat,non exhibeat à quibus craſsitudo inducitur.aut ſi quæ attenuare oportet, non attenuet,quæ frigefacere,non frigefaciat.quæ calfacere,non calfaciat.quæ putrefacere,non putrefaciat,& reliqua iuxta eandem rationem. Talia autem ſua ſponte ac caſu hominibus in morbis fiunt,tum bona,tum mala. Febrienti ac bilioſo, in tēpore foras diſperſa bilis,bonū: diffuſa uero ac diſperſa ſub cutem,toleratu leuior eſt habēti,& curatu facilior ſananti.diffuſa autem ac diſperſa & ad unam aliquam corporis partem allapſa,malum. Aluus turbata in pleuritico aut peripneumonico,aut ſuppurato,malum. Febrienti aut uulnerato aluus reſiccata,malum. Subaquoſo ac lienoſo ab alba pituita detēto,aluus fortiter turbata,bonum. Eryſipelas ſi extra diffuſum intro uertatur,malum. Si uero intra diffuſum foras uertatur,bonum. A profluuio alui forti correpto,uomitus ſuperueniens,bonum. Mulieri ſanguinem uomenti mēſes erumpere,bonum. A fluxione uero infeſtatæ, ad nares aut os fluxionem tranſire,bonum. Mulieri à cōuulſione preſſæ ex partu, febrem ſuperuenire, bonum Et tetano ac cōuulſione occupante,igneum ardorem ſuperuenire,bonum. Talia enim per nullam medicorū ignorantiam, aut ſcientiam, fiunt, & non fiunt,ſed ſua ſponte ac fortuito caſu fientia,& proſunt,& nocēt, iuxta eandem rationem. Cæterum Medici talia per fortuitū ſucceſſum bona, in curatione faciunt.Nimirum ſi medicamento ſurſum purgante dato,& ſurſum & deorſum probe purgant.Et ſi mulieri medicamēto dato,quod bilem aut pituitam deorſum purgat,menſes aliàs nō fluentes erumpant.Et ſi lienem ſuppuratum habenti medicamentū dederint,quod bilem ac pituitam deorſum purget, & ſic pus deorſum à liene expurgent,& à morbo liberent. Et ſi medicamēto exhibito calculoſo,calculum in urinarium meatū præ pharmaci uiolentia protrudant,ut per urinam eijciatur.Et ſi medicamentū dederint quod pituitā ſurſum purgat,ei qui pus in ſuperiore uentriculo in tuberculo habet,nō ſcientes quòd habet,isq́; pus uomat ac ſanus fiat. Et ſi eum qui ex medicamēto ſurſum purgante ſuperpurgatur,ſua ſponte aluo ſubter erūpente, à uomitu ſanum faciant.

At uero Mala operantur Medici præ infortunio hæc.Si pharmaco bilis aut pituitæ ſurſum ductiuo dato,uenam in pectore præ uomitu rūpant, ei qui prius nullum manifeſtum dolorē in pectore habuit, atq́; ſic fiat morbus. Et ſi mulieri in utero habenti medicamentū ſuperne purgans exhibeant, aluus autē inferne erumpens fœtum expellat.Et qui ſuppuratum curat,ſi aluus proflua fiat, ipſum perdit.& qui oculos curat ac ſublinit, ſi dolores incidant acutiores,& ſi ita contingat,rumpantur oculi & deſtruātur, accuſant medicum quòd oculos ſubleuit. Et ſi puerperæ in uentris dolore medicus aliquid det, & male habeat aut pereat,medicus in culpa eſt.Fermè autem quæcunq́; neceſsitatē habent ut fiant in morbis ac uulneribus mala ſupra mala,ea ubi fiūt,in medicum culpam reijciunt,& neceſsitatem talia fieri cogentem nō agnoſcunt. Et ſi ad febricitantem aut uulnus habentem ingreſſus,admotis q́ primum remedijs non opitu-

letur, ſed poſtera die æger peius habeat, medicum accuſant. Si uero opituletur, non æqualiter laudant. Oportere enim ipſum perpeti putant, ulceraq; inflammari, & in morbis quibuſdam dolores fieri oportere, neq; tales eſſe ut ne fiant. Neruus præciſus ac diſſectus non coaleſcit, neq; ueſica, neq; aliquod ex tenuibus inteſtinis, neq; uena ſanguiflua, neq; tenuis genæ pars, neq; pudendi pellicula. Porrò principium ſanationis demõſtratum quidem non eſt, quod ſanè recte principium ſit uniuerſæ artis, neq; ſecũdum aliquod, neq; mediũ, neq; finis. Sed incipimus ab ea aliquando dicentes, aliquando operantes, & definimus eodem modo. Et neq; dicẽtes ex ijſdem ſermonibus incipimus, neq; ſi de ijſdem dicamus, neq; in ijſdẽ definimus. & operantes iuxta eandem rationem, neq; ex ijſdem operibus incipimus, neq; in ijſdem definimus. At uero facilitas ac promptitudo in his eſt. Quum quis ſecãs aut urens, neq; neruum ſecet, neq; uenam. Et ſi ſuppuratum urat, pus conſequatur. Et ſi ſecet, eodem modo. Et fracturas recte componere. Et ſi qua pars corporis ex natura excidat, ut ipſam recte ad naturam retrudat. Item apprehẽdere fortiter ea quæ oportet, & apprehendendo premere. Et apprehẽdere leniter ea quæ oportet, & apprehendendo non premere. Et in obligando tortuoſa non facere ex rectis, neq; premere quæ non oportet. Et in contactu ubicũq; tandem contigerit, dolorem ex ſuperfluo non exhibere. Hæc quidem igitur facilitatis ac prõptitudinis exiſtunt. At uero digitis decenter attingere, aut probe, aut nõ probè, aut longis, aut breuibus, aut probe deligare omnes deligaturas, non ad artem pertinere iudicatur de facilitate ac promptitudine, ſed ſeorſim. Quicunq; ſuppurati fiunt pulmone, aut ſuperiore uel inferiore uentre, aut tubercula habent, ſiue in ſuperiore uentre ſiue inferiore, aut in pulmone, aut ulcera intrinſecus, aut ſanguinem uomunt aut ſpuunt, aut dolorem aliquem habẽt, uel in pectore uel in dorſo: Hæc omnia habent ex his quidem quæ in corpore inſunt, à bile & pituita: ab externis uero ab aere inſito calori ammixto. Sed & à laboribus ac uulneribus. Et quicunq; quidem pulmone ſuppurati fiũt, ab his fiunt. Si peripneumonia correptus in iudicatorijs diebus nõ purgetur, ſed relinquatur in pulmone ſputum ac pituita, ſuppuratus fit. Et ſi quidem ſtatim curatus fuerit, utplurimum effugit, ſi uero neglecta fuerint illa in pulmone, corrũpitur, illis & inhærentibus & putreſcentibus, ulceraturq; pulmo & ſuppuratus fit, & non amplius intro ad ſeipſum nutrimentũ memorabile trahit, neq; quicquam depurgatur ab eo ſurſum, ſed ſuffocatur, & ſemper amplius difficulter ſpirat, & reſpirãdo ſtertit, & reſpirat illinc ſurſum ex pectore, tandem uero obturatur à ſputo, & moritur.

Fit autem & ſuppuratus, ſi pituita ex capite ad pulmonem deſtillet, & primum quidem utplurimũ latenter defluit, tuſsimq; tenuem exhibet, & ſputum paulo amarius ſolito, & aliquando tenuis adeſt calor. Temporis autẽ progreſſu, exaſperatur pulmo, & intus exulceratur à pituita inhærente ac putreſcente: & grauitatem exhibet pectori, & dolorem acutum ante & retro, caloresq; acutiores in corpus incidunt, & pulmo à calore trahit ad ſe pituitam ex toto corpore: & maxime ex capite. Caput uero calefactum ex corpore, & hanc putreſcentem ſubcraſſam ſpuit. Quanto uero magis tempus progreditur, tanto magis pus ſincerum ſpuit, & febres acutiores fiunt, & tuſsis frequens ac fortis, & inedia uexat, & tandem aluus inferne turbatur. Turbatur autem à pituita. pituita

uero

uerò de capite deſcēdit. Hic quum ad hoc peruenerit, perit quemadmodum dictum eſt in ſuperioribus, purulento ac putrido pulmone facto, aut uentre infra erumpente. Fit præterea & ab his pulmo ſuppuratus. Quum uenula uidelicet aliqua in ipſo fuerit rupta, rumpitur autem à laboribus: & ubi rupta fuerit, ſanguinem fundit, ſi quidem craſsior fuerit, amplius, ſin tenuior, minus, & ſanguinem quidem ipſum partim cōfeſtim ſpuit, partim uero niſi uena adſtringatur, in pulmonem funditur, & in ipſo putreſcit, & ubi putrefactus fuerit pus facit. progreſſu uero temporis aliquando pus ſincerū, aliquādo pus ſubcruentum, aliquando ſanguinem, & ſi magis repleta fuerit uena, ipſam ſanguinis copiam aceruatim à ſeipſa reuomit, ſpuiturq; pus craſſum ab acceſſoria & intus putreſcente pituita. Hic ſi anticipetur incipiente morbo, priuſquam uena ſanguinem fundat ac fortiter laxetur, & priuſquam attenuetur, & in lecto decumbat, & caput corrumpi incipiat, & reliquū corpus colliquari, ſuperſtes ab hoc morbo euadit. Si uero neglectus fuerit, & hæc occuparint, ut ea perpetiatur aut omnia, aut plurima, perit. perit autem hic aut ex ijſdem quæ ſuperius dixi, aut à uomitu, ſanguine multo multoties per uomitum reiecto. Si uero uena omnino quidem rupta non fuerit, uerum acutus tractus in ipſa fiat, fit autem maxime uelut uarix, qui etiam ſtatim ubi factus fuerit, dolorem quendam tenuem inducit, ac tuſsim aridam. Si uero diu durauerit & neglectus fuerit, primum quidem ſanguinem modicum ac ſubnigrum dimittit ac reijcit, deinde uero adhuc copioſiorem & ſinceriſsimum, deinde pus, patiturq; quæcunq; in ſuperioribus dicta ſunt. Conducit autem talibus, ſi ab initio curandos ſuſcipias, ut & uenæ de manibus ſanguinem emittant, & diæta à qua quàm ſicciſsimus & exanguiſsimus fiat. Eodem porrò modo etiam uenæ in latere afficiuntur, quæ intus in ſuperficie ſitæ ſunt. Quum igitur affectæ fuerint, uaricoſæq; factę, & intus eleuatæ, & neglectæ fuerint hæc perpetiūtur. Erumpunt & ſpuunt à ſe ſanguinem, & aliquando etiam uomunt, & ſuppurati fiunt, & ut plurimum pereunt. Si uero curētur incipiente morbo, rurſus in loco uenæ conſidunt ad latus, humilesq; fiunt. Et pulmo ab his ſuppuratus redditur, & ab ipſo etiam talia perpetiuntur, & ſic moriuntur. / Cæterū ſuperiore uentre ſuppurati multipliciter fiunt. Nam quum pituita de capite copioſa & aceruatim in ſuperiorem uentrem fluxerit, putreſcit & in pus uertitur. Putreſcit autē maxime in diebus uiginti una. Hoc igitur pus concutitur & intus fluctuat ad latera allabens. Hic ſi uratur aut ſecetur priuſquam diuturnum fiat pus, ſanus plerunq; euadit. Fiunt autem & ſuperiore uētre ſuppurati ex pleuritide, quū fortis fuerit, & in iudicatorijs diebus neq; putruit, neq; ſputo reiecta eſt, ſed latus exulceratum fuerit à pituita affixa, & bile, & quum ulcus factum fuerit, reddit de ſe pus, & ex uicinis locis præ caliditate in ſeipſum pituitam adducit, & hæc ubi computruit, pus ſpuitur. Aliquando uero etiam ex uenis ſanguis ſe in ulcus ingerit, & putrefactus pus fit. Hic ſi eueſtigio aſſumatur, ſanus plerunq; fit. ſi uero negligatur, perit. Fiunt præterea ſuppurati etiam, ſi pituita de capite delapſa, ad latus adglutinata fuerit & putruerit. Tunc enim latus utplurimum inflammatur, & patitur eadem quæ ex pleuritide ſuppuratus. Fiunt & quū præ labore, aut exercitijs, aut alio quopiam modo, uena ante aut retro fue-

rit rupta,& ſic rupta ut non ſtatim ſpuatur ſanguis, ſed in carne acutus tractus ſiue uarix fiat:& caro tracta ac conuulſa humiditatem modicam traxerit,& ſub liuida facta fuerit:& ſtatim quidem ſic affectus nõ percipit præ robore ac bona habitudine, aut ſi etiam ſentit, nihil moleſti eſſe putat. Hic ubi deprehenderit, quum iam præ febribus,aut potu, aut uenere, aut aliqua alia re correptus, fuerit attenuatus, caro ſauciata ſubreſiccatur & ſubcaleſcit,& humiditatem in ſeipſam à uicinis tum uenis, tum carnibus trahit. Vbi autẽ attraxerit, intumeſcit & inflammatur,& dolorẽ exhibet tenuem,& tuſsim raram & ſiccam primum. Deinde adhuc magis trahit in ſeipſam,& dolorem inducit uehementiorem, & tuſsim frequentiorem. Et primum quidem ſubpurulentum ſpuit. Aliquando uero liuidum & ſubcruentum. Et quanto magis tempus progreditur, amplius in ſeipſam trahit ac putrefacit. et de ipſa carne quantũ ab initio liuidum erat, hoc pus fit:& dolorem acutũ exhibet,& febrem,& tuſsim multam ac frequentem, & per ſputum ſincerum pus expuit. Si uero pus in uẽtre moram traxerit,totũ corpus ab ipſo caleſcit. Maxime uero uiciniſsimæ partes. Caleſcente autẽ corpore,humiditas maxime eliquatur. Et quæ quidem à ſupernis partibus eliquatur, in ſupernũ uentriculũ maxime confluit, & pus fit, ad hoc quod iam in ipſo eſt. Pars uero eius etiam in infernum uentriculum fluit: & quandoq; aluus ab ipſa turbatur,& hominem perimit. Nam cibi ingeſti ſecedũt inconcocti, & alimentum ab ipſis corpori non accedit. Et ſputi ſurſum purgatio non æqualis contingit,aluo nimirum calefacta,& omnia deorſum trahente in ſeipſam. Et à ſputo quidem ſuffocatur & ſtertit, dum nõ purgatur: à uentre uero fluente debilitatur, & plerũq; perimitur. In huiuſmodi autem morbis hunc fluxum maxime exhibet caput,utpote quod cauũ eſt,& ſuperne ſitum. Quum enim ab aluo fuerit calefactum,tenuiſsimã pituitam de corpore in ſeipſum trahit. Vbi uero hæc in ipſo fuerit collecta, reddit ruſum aceruatam & craſſam, uelut dictum eſt:& pars quidem ipſius in ſupernum uentriculum defluit, pars uero in infernum. Quum igitur caput fluere inceperit,& reliquum corpus colliquari,non amplius æqualiter, ne uſti quidem, ſuperſtites euadunt. Superant enim ſupra pus influentia mala,ea quæ defluunt:& carnes liqueſcunt magis à malis,quàm nutriũtur ab ingeſtis. Qui uero huiuſmodi morbos habent, partim ab his breui pereunt, partim diutius tempus extrahunt. Differt enim corpus à corpore,& ætas ab ætate,& affectio ab affectione,& tempus à tempore, in quo ægrotarint:& aliqui maiorem tolerãtiam in morbis habent, alij omnino ad tolerandum impotentes ſunt. Proinde certitudo exacta temporis in quo pereunt nõ eſt,an longum, aut breue futurum ſit. Neq; enim hoc tempus certum eſt quod quidam definiunt:& plerunq; neq; hoc ipſum ſuppurat. Differt enim & annus ab anno,& tempus à tẽpore. At ſi quis de ipſis recte cognoſcere ac dicere uelit,is cognoſcet omni tempore,& perire, & ſuperſtites euadere, & pati quæcunq; tandem patiantur. Cæterum inferno uentriculo ſuppurati fiunt, maxime quidem quum pituita aut bilis aceruata inter carnem & cutem collecta fuerit. Fiunt autem & à conuulſionibus, quum uenula conuulſa rupta fuerit,ſanguis effuſus putreſcit & ſuppuratur. Si uero caro conuulſa fuerit,aut cõtuſa,ſanguinem ex uenis ſibijpſi propinquis trahit, atq; hic putreſcit

treſcit ac ſuppuratur. His ſi quidem foras de ſe ſignificationem præbuerit & eruperit pus, ſani fiunt. Si uero ſua ſponte intro proruperint, pereunt. At uero diffuſum pus in uētriculo inferno, ueluti in ſuperno dictum eſt, generari haud quaquam poterit, ſed uelut à me dictum eſt, in tunicis & in tuberculis innaſcitur. Et ſi quidem intro notas habuerit, cognitu difficile eſt. Neq; enim ex concuſsione cognoſcere licet. Cognoſcitur autem maxime ex dolore ubi fuerit, & ſi terram figulinam, aut aliud quid huiuſcemodi impoſueris, breui id reſiccat.

Eryſipelas autem in pulmone fit, ubi pulmo fuerit nimium reſiccatus, id quod contingit ab ardore, & à febribus, & à labore, ac intemperie. Et quum ſuperreſiccatus fuerit, plurimum ſanguinis in ſeipſum trahit, maxime quidem & plurimum ex magnis uenis. Hæ enim ipſi uicinißimæ ſunt, ac ipſi incumbunt. Trahit etiam ex alijs uicinis. Et tenuißimū ac debilißimum trahit. Poſtquam autem traxit, febris ex ipſo fit acuta, & tuſsis ſicca, & repletio in pectoribus, & dolor acutus in anterioribus ac poſterioribus partibus, maxime circa ſpinam, nimirum magnis uenis percalefactis: Et uomunt aliquando ſubcruentum, aliquando liuidum. Vomunt item pituitā & bilem, & frequenter animo linquuntur, propter ſanguinis tranſmutationē derepente cōtingentem: atq; hoc maximum ſignū eſt Eryſipelatis in pulmone generati, & ſi aſsidua febris inuaſio cōtigerit. Huic ſi quidem duobus aut tribus aut quatuor ad ſummum diebus, id quod intus eſt diffuſum fuerit ac tranſierit foras, pleruncq; ſanus euadit. Si uero non diffundatur ac foras tranſeat, intus putreſcit, & ſuppuratus fit ac perit. Perit autem breui, utpote pulmone toto ſuppurato ac putrido. Si uero foras diffuſum, intro uertatur & pulmonem corripiat, huic nulla uitæ ſpes reliqua eſt. Quum enim antea reſiccatus pulmo, traxerit in ſeipſum, non amplius dimittit, ſed ſtatim ab ardore, & ſiccitate, nihil amplius ſuſcipit, neq; quicquam ſurſum diſtribuit, ſed corrūpit. Tuberculum in pulmone fit hoc modo, quum pituita aut bilis coacta putreſcit. Et quandiu quidem adhuc crudius fuerit, dolorem exilem, ac tuſsim ſiccam inducit. Poſtquam autem maturum factum fuerit, dolor & ante & retro acutus fit, & calores corripiunt, ac tuſsis uehemens.

Et ſi quidem quàm citiſsime maturuerit, & eruperit, & pus ſurſum uertatur, ac totum expuatur, & uentriculus in quo fuerat pus, contrahatur ac reſiccetur, penitus ſanus euadet. Si uero ruptum quidem fuerit quàm celerrime, & maturatum, ac repurgatum, uerum penitus reſiccari non poterit, ſed ipſum tuberculum à ſeipſo pus produxerit, & à capite ſanè tunc, itemq; reliquo corpore pituita ad tuberculum defluens putreſcit, & pus fit, ac expuitur, per quod homo perimitur. Perimitur autem à uentre fluēnte, ab his quæ antea relata ſunt, & loquente ipſo aç intelligente omnes res, æque ut in priori tempore, reſiccatur ac perfrigeratur, conniuentq; uenæ in corpore omnes, utpote ſanguine ex ipſis à febre exuſto: quandoq; uero etiam præ temporis longitudine, ac morbi magnitudine, tum malorum iam præſentium, tum eorum quæ inſuper accedunt. Quod ſi multo tempore rumpi non poſsit, neq; ſua ſpōte, neq; à medicamētis, conſumitur debilitatus à doloribus uehemētibus, & inedia, & tuſsi, & febribus, & utplurimum perimitur. Si uero iam attenuato, & in lectū reclinato, pus eruperit, neq; ſic ualde reualeſcunt, ſed tali modo perimuntur. At ſi

eruperit quidem quàm celerrime, & maturuerit, maturatum autem multa ſui parte ad ſeptum tranſuerſum effundatur, ſtatim quidem melius habere ſibi uidetur. Verum progreſſu temporis ſi quidem totū per ſputum reiecerit, & uentriculus in quo pus inerat, cōſidat ac reſiccetur, ſanus euadit. Si uero & tempus lōgius protrahatur, & ipſe debilior fiat, & per ſputū reijcere nequeat, ſed uſtus fuerit aut ſectus, & pus exeat, ſtatim quidem & ſic melius habere ſibi uidetur, uerum tempore procedente perimitur ab ijſdem quæ prius relata ſunt. Porrò in latere fiunt tubercula, & à pituita & bile, eadem ratione qua in pulmone.

Fiunt etiam à laboribus, quum uena aliqua tracta rupta fuerit, nō tamen penitus rupta, ſed ita ut acutus tractus in ipſa factus ſit. Siquidem igitur rupta fuerit, ſtatim ſanguis è uena effuſus putreſcit & ſuppuratur. Si uero acutus tractus in uena fiat, principio quidem dolorem exhibet ac pulſat. progreſſu uero temporis diſtribuit uena ſanguinem in carnem, atque hic in carne putreſcens, pus fit. Eodem modo & caro, ſi quidem magis doluerit, & ſanguinis plus in ſeipſam trahit ex uiciniſsimis uenis, & ſtatim ſuppuratur. Si uero minus doluerit, tardius & trahit, & ſuppuratur. Quibuſdam autem quum debiles facti fuerint tractus in carnibus, aut uenis non ſuppuratur, ſed fiūt dolores diuturni, & uocantur Ruptiones. Et quæ quidem in carne fiunt, hoc modo fiunt. Quum caro afflicta fuerit, aut conuulſa, aut percuſſa, aut aliud quid perpeſſa, liuida uelut antea dixi fit, non ſincero ſanguine, ſed tenui & aquoſo, eoq; modico. Quum autem plus ſolito fuerit reſiccata, percaleſcit & dolorem exhibet, & à uenis ac carnibus uicinis humiditatē in ſeipſam trahit: & ubi nimium fuerit humectata, atq; ea ipſa humiditas ubi à carne fuerit ſupercalefacta, per totū corpus diſpergitur, qualis eſt attracta, magis tamen in uenas diſpergitur quàm in carnes. Venæ enim magis trahunt quàm carnes. Trahunt tamen etiam carnes. Quando uero ad multam in corpore humiditatē, modica de carne attracta fuerit, obſcura iam fit, & doloris exors, & pro morbida cum tempore ſana euadit. Si uero caro magis fuerit percalefacta, & ampliorem humiditatem traxerit, dolorem exhibet: & ad quamcunq; corporis partem ab ipſa proceſſerit ac firmata fuerit, dolorem inducit acutū, & aliqui putant ipſis ruptionem tranſmutatam eſſe, uerum hoc fieri non poteſt. Propinquiſsima uero ulceri ſunt quæcunq; talia & alia. At humiditas de carne exilit per uenas, quum autem percalefacta, & craſſa, & copioſa facta fuerit, dolorem exhibet, donec ſimilis fiat reliquæ humiditati, in tenuitate ac frigiditate. Quæcunq; uero in uenis fiunt, ſic habent. Ipſa quidem uena inquantum tracta eſt, in loco manet. Quum autem tracta fuerit (trahitur autem ac conuellitur à labore & uiolentia) fit ueluti uarix. Percaleſcit aūt & trahit in ſeipſam, liquidam quādam humiditatē, quæ eſt à bile ac pituita. Et ubi mixta fuerint ſanguis & humiditas de carne, craſſeſcit ſanguis, & multipliciter ipſe ſeipſo, ea parte qua uena cōuulſa eſt, & morboſior fit, & amplius ſtabilior. Et quū copioſior factus fuerit, plenitudo ipſa trāſmigrat, quocunq; tandem contigerit, & dolorem inducit acutum, ut aliquibus uideatur ruptio locū permutaſſe. Et ſi contigerit ut ad humerū transferatur, & grauitatem in manu inducit, & torporē ac ſegniciem. Et ſi quidē ad uenam proruperit, aut ad humerū & dorſum tendat, dolor plerūq; ſtatim quieſcit. Fiunt

porrò

porrò conuulſiones & à laboribus, & lapſibus, & à plaga, & ſi quis onus maius leuet, & à curſibus & lucta, & eiuſmodi omnibus. Quicunque uero à uulneribus ſuppurati fiunt, aut ex haſta, aut pugione, aut iaculo, intro ſauciati fuerint, quandiu quidem habuerit ulcus reſpirationem foras, per antiquum uulnus, & hac parte frigidum in ſeipſum adducit, & calidum à ſeipſo hac parte emittit, & ſanè facile tũ pus, tum ſi quid eſt aliud expurgatur. Et ſi quidem & interna & externa pars ſimul fuerint ſanatæ, ſanus penitus homo euadit. Si uero externa quidem ſanata fuerit, interna uero non, ſuppuratus fit. Et ſi etiam ſanatæ ſimul ſint interna ac externa pars, cicatrix autem intus debilis fiat, & aſpera ac liuida, reulceratur quandoque, atque ſic ſuppuratus fit. Rurſus exulceratur etiam ſi quid amplius laborarit, & ſi attenuatus fuerit, & ſi pituita aut bilis ad cicatricẽ affixa fuerit, & ſi alio morbo correptus attenuatus fuerit. Vbi uero ulcus factum fuerit, ſiue hoc modo, ſiue ubi externa pars priuſque interna coaluit, dolorem acutum inducit, & tuſsim, & febrem: & frigiditatẽ ipſum ſibijpſi ulcus inducit, eo quod amplius calidum exiſtat: & ipſum à ſeipſo caliditatem efflat, & pus expurgatur, & per longius tẽpus curatur, & tardius ſaneſcit: quandoque uero neque ſaneſcit. Nam caro, & ulcus, ab ardore qui eſt in corpore coquitur, & nimium humectatur, ut non poſsit neque ſiccari, neque carnem producere, neque ſanari. Sed cum temporis progreſſu moritur, patiens talia quæ etiam prius dicta ſunt. At ſi contingat ut craſſarum uenarum aliqua ſaucietur, & ſanguis intro fluat ac putreſcat, ſuppuratus fit. Et ſi quidem hoc pus totũ per ſputum reiectum fuerit, & uena ſauciata coaluerit, & ulcus intus ac foris ſanatum fuerit, penitus ſanus euadit. Si uero neque ulcus intus coaleſcere poterit, neque uena conſtringatur, ſed aliàs atque aliàs ſanguinem remittat. Et ſi ſtatim uomatur & ſpuatur, aut etiam putreſcat, & pus expuatur, plerunque perimitur, aut ſtatim ſanguinem uomens, aut poſteriori tempore, dum perit ab ijſdem quæ antea dicta ſunt. Sæpe uero hi quibus uenarum aliqua intus ſauciatur à uulneribus, aut quibuſdam laboribus, aut exercitijs, aut alia quadam cauſſa, quum coaluerit & ſana eſſe uidetur uena, alio tempore iterum rumpitur, idque ab ijſdem contingit cauſsis, à quibus etiam prius patiebatur. Vbi uero iterum rupta eſt, ſanguinem fundit, & ſtatim pereunt ſanguinem multum ac ſæpe uomentes (aut aliàs atque aliàs ſanguinem recentem uomunt) pus autem ſpuentes per omnem diem multum ac craſſum, tali aut conſimili modo pereunt, uelut etiam in alijs morbis dictum eſt. At uero in his ac ſimilibus morbis multum refert, quantum ad facilem ac difficilem curationem, uir ſit an mulier qui morbum habet, iuuenis an ſenex, & mulier iuuencula an anicula. Et præterea tempus à tempore differt in quo ægrotant. Intereſt item an ex alio morbo ægrotent, aut non ex alio. Differt etiam affectus ab affectu, maior à minore, & corpus à corpore, & curatio à curatione. His autem ſic inter ſe differentibus, neceſſe eſt etiam tempus diuturnitatis differre: & alijs longius fieri, alijs breuius: & alios perire, alios non: & morbos alijs durabiles eſſe & maiores, alijs minores & breuis temporis: alijs permanere uſque ad ſenectutem & commori, alias perire ab ipſis breui. Et qui quidem iuniores patiuntur eas affectiones, quæ à laboribus fieri dictæ ſunt, hi & ampliores & uehementiores ipſas patiuntur, & magis quàm alij dolent, & ſtatim in ipſis manifeſtæ fiunt, ut ſanguinem aut ſpuant,

aut uomant. Sed & quædam fientia fallunt ipſos, præ bona corporis habitudi-ne. Seniores autem raro quidem patiuntur, & ſi patiantur, debiles ipſas perpe-tiuntur, utpote ipſi debiliores exiſtentes, & remittunt magis ipſis, & affectio-num maiorem curam gerũt, Fiunt igitur ab initio omnino minus ſeniori quàm iuniori, & ubi factæ fuerint, ſeniori debiliores fiunt, iuniori uehementiores. Et iuniori quidem, utpote qui habet corporis uigorem & ſiccitatẽ, & carnem den ſam ac robuſtam & ad ipſa oſſa aſsidentẽ, cute circum ipſam circũtenta: quum aliquid amplius laborarit, ſolito magis & derepente, cõuulſiones uehementes fiunt, & ruptiones multæ ac omnigenæ uenarum ac carnium. Et horum aliqua ſtatim manifeſta fiunt, aliqua poſteriori tempore cõparent. At ſenioribus uigor fortis non ineſt, & carnes circum oſſa diffluũt, & cutis circum carnes: & ipſa caro rara eſt ac debilis, & neq; tale quid pati poſsit ſimiliter ſenior ueluti iu nior. Et ſi quid patiatur, leuiter patitur, & ſtatim manifeſtũ redditur. Atq; in-tantum quidem in affectionum principio, iuniores ſenioribus difficilius libe-rantur. Quum uero morbus conſpicuus factus fuerit, & aut pus, aut ſangui nem, aut utrunq; expuerint, qui quidem iuniores ſunt, quum corpus ipſorum ſit robuſtum ac denſum, non æqualiter depurgari poſſunt ab ulceribus, quorũ pus in ſuperno uentriculo exiſtit. Nam & pulmo non ualde trahit ad arterias, ut qui denſior ſit: & arteriæ quum tenues & arctæ ſint, pus non ſuſcipiunt, niſi modicum & raro. Quare neceſſe eſt pus in thorace, & in ulceribus coaceruari & craſſum fieri. At ſeniori & pulmo rarior ac cauior eſt, et arteriæ ampliores, ut pus non diutius in uentriculo & ulceribus moretur, & quicquid eius inſuper generatum fuerit, hoc totum neceſſario ſurſum attrahitur à pulmone ad arteri-as, & ſtatim expuitur. In iuniore igitur, utpote quũ ſint affectiones uehe-mentiores, & purgatio pro ſputi ratione nõ fiat, & febres acutiores & frequen tiores fiunt, & dolores acuti incidunt, tum in ipſo affectionis loco, tum in reli-quo corpore: nimirum quum uenæ ſint robuſtæ ac ſanguine plenæ. Vbi uero hæ percaleſcunt, dolores ab ipſis tranſiliũt aliàs ad aliam corporis partem. Ac hi quidem plerunq; breui perimũtur. Senioribus uero quũ affectiones ſint de-biliores, & ſputum ab ipſis purgetur, & febres mitiores, ac paucæ fiunt, & do-lores adſunt quidem, uerũ exiles. Et ab huiuſmodi affectionibus ne ſenes qui-dem penitus liberantur, ſed longo tempore afflicti pereunt. Et aliquando pus ſpuũt, quandoq; ſanguinẽ, quandoq; neutrũ, tandemq; cũ his moriuntur. Mo riũtur autẽ hoc modo, quũ ipſos morbus aliquis huic quẽ antea habent conſi-ſimilis apprehẽdit, ita ut & hunc habeant, & is quẽ prius habent uehementior fiat, & utplurimum pereũt. At uero morbi qui hos morbos efficiunt, maxime ſunt pleuritis & peripneumonia. Febris porrò ab his fit. Quum bilis aut pituita calefacta fuerit, totum reliquum corpus ab his caleſcit, & uocatur hoc febris. Caleſcit autem bilis & pituita, intrinſecus quidem à cibis & poti-bus, à quibus etiam nutritur ac augetur. Extrinſecus autem à laboribus ac uul-neribus, & à calido nimium calefaciente, & à frigido nimium frigefaciente. Ca leſcit item à uiſu & auditu, Verum minimum ab his. Rigor autem in mor-bis fit quidem & ab externis, uentis, aqua, ſerenitate, & alijs huiuſmodi. Fit au-tem & ab ingeſtis cibis ac potibus. Maxime uero & uehementior fit, quum bi-lis & pituita ſanguini fuerint permixta, aut altera ex his, aut utraq;. Magis ta-

men ſi pituita ſola permixta fuerit. Eſt enim pituita frigidiſsima ex natura. Calidiſsimus autē ſanguis. Frigidior eſt etiam aliquāto bilis ſanguine. Quū igitur hi humores ambo, aut alter ſolum, permixti fuerint ad ſanguinem, ipſum congelant, non tamen omnino. Neq; enim uiuere poſſet homo, ſi ſanguis denſior & frigidior ſeipſo multis modis fieret. Frigeſcente igitur ſanguine, neceſſe eſt & reliquum totum corpus perfrigerari, & ubi huiuſmodi quid factum fuerit, rigor appellatur. Et ſi quidem uehemens fiat rigor, uehemētior eſt etiam tremor. Nam dum contrahuntur uenæ, ſanguine & coacto & cōgelato, corpus & contrahunt, & tremere faciunt. Si uero minus aliquanto ſanguinis coactio fiat, hoc rigor appellatur. Horror autē dicitur debiliſsimus rigor. Quòd autem poſt rigorem neceſſario corripiat febris, aut maior, aut minor, ſic habet. Quum ſanguis percaluerit, & uim depulerit, ac rurſus ad ſuam naturam redierit, concaleſcit ſimul & pituita, & bilis ſanguini permixta. Et ſanguis ipſe ſeipſo multipliciter calidior euadit. His igitur percalefactis, neceſſe eſt febrem ſuccedere poſt rigorē, præ ſanguinis caliditate. Sudor uero fit hac de cauſa. Quicūq; morbi in iudicatorijs diebus iudicātur, & febrilis ignis dimittit, in his de pituita & bile quod tenuiſsimum eſt eliquatur & ſecernitur, & ſecedit partim extra corpus, partim intus & iſthic in corpore relinquitur, partim pręcaliditate attenuatur, & uapor fit, & cum ſpiritu permixtum foras procedit. Atq; hæc quidem huiuſmodi ſunt, & ab his ſudor generatur. Quare uero quādoq; calidus, quandoq; frigidus eſt, ita contingit. Calidus quidem de percalefacto malo, & exuſto, & attenuato, & debili, & non ualde multo ſecernitur, & neceſſe eſt ipſum calidiorem ex corpore excerni. Frigidus autem de ampliore malo ſecernitur, & de eo quod reliquum eſt & adhuc ualidum, & nondum putrefactum, neq; attenuatum, neq; exuſtum, & frigidior ac craſsior & graueolentior prodit. Manifeſtum autem hoc ex hac re fit. Qui frigidum ſudorem exudant, è longis morbis plerunque ægrotant, inualeſcente malo eo quod in corpore relinquitur. Qui uero calidum ſudorem excludunt, citius à morbis liberantur. Pleuritis & Peripneumonia fiunt hoc modo. Pleuritis quidem, quum potiones aceruate & fortes ualde corripiunt. Percaleſcit enim totum corpus ac humectatur à uino. Maxime autem & bilis & pituita percaleſcit ac humectatur. Et ſanè his cōmotis ac humectatis, continget ut rigor inuadat ebriū ſiue ſobriū. Et quum latus natura carne nudū ſit, præ omnibus corporis partibus: & nō ſit quicquā in ipſo quod renitatur, præter uētriculi cauitatem: maxime rigorē percipit. Et quū riguerit ac perfrigeratū fuerit, tum caro quæ eſt in latere, tum uenæ, contrahuntur ac conuelluntur. Et quantū in ipſa carne ineſt bilis ac pituitæ, aut in uenis quæ in ipſa carne ſunt, id magna ex parte, aut totū ſecernitur, introq; cōpellitur ad caliditatē, carne extrinſecus cōdenſata: atq; id ad latus affigitur, & dolorem uehementē exhibet, & percaleſcit: & per caliditatē trahit ad ſeipſum, à uicinis uenis ac carnibus, pituitā ac bilē. Atq; hoc ſanè modo fit. Vbi uero ad latus affixa putruerint, & per ſputum reiecta fuerint, ſani fiunt. Si uero & antiquum multum affixum fuerit ad latus, & aliud inſuper acceſſerit, ſtatim pereunt, præ ſaliuæ copia expuere nequeūtes: aut ſuppurati fiunt, & partim pereunt, partim euadunt. Indicium autem hæc de ſe præbent in ſeptem diebus, aut nouem, aut undecim, aut quatuordecim: dolorem quoq; inducunt ad humerum, & ad cla-

uiculam

uiculam, & ad alas, hac de cauſſa. Vena quæ ſplenitis appellatur, tẽdit à ſplene ad latus, à latere uero ad humerum & ſiniſtram manũ. Hepatitis autem ad dexteras partes eodem modo: & quum huius in latere pars à rigore contracta fuerit, & ſanguis in ipſa horruerit, ad alas & clauiculam ac humerum concedit, & conuellit ac dolorem inducit. Eodem modo & loci circa dorſum, ab affixo ad latus humore pituitæ ac bilis percaleſcunt: & quandoq; dolorem locis infra latus exhibent. Sæpe uero ſi ad infernas partes conuertatur, dolorem per uenas ad ueſicam diſtribuit, multũq; ac bilioſum æger mingit. Arbitrãtur autem huius morbi cauſſam ac principium rigorem eſſe. Peripneumonia fit quum cõmota ac calefacta pituita ac bile, pulmo præ caliditate traxerit in ſeipſum de uicinis locis, ad ea quę iam ſunt in ipſo. Et percalfacit quidem totum corpus ac dolorem exhibet, maxime autẽ dorſo, & coſtis, & humeris, ac ſpinæ: nimirum ab his in ſeipſum attrahens plurimã humiditatem, & ſuperreſiccantur hæ partes, & nimium caleſcunt. Poſtquã autem attraxit in ſeipſum, & tum bilis, tum pituita, ſedem in pulmone occupauit, putreſcit ac ſuppuratur. Et ſi quidẽ in diebus iudicatorijs putrefacta per ſputum reiecta fuerint, æger ſuperſtes euadit. Si uero & ea quæ ab initio aduenerunt ſuſceperit, & alia inſuper acceſſerint, & neq; ſpuens, neq; putrefaciens ſuperarit, præ copia eorum quæ inſuper accedunt, utplurimum moriũtur. Si uero ad dies perueniant duos & uiginti, & febris remittat, & in his per ſputum purgati non fuerint, ſuppurati fiunt. Fiunt autem maxime ex his, quibus & pleuritis & peripneumonia uehementiſsima exiſtit. Fit autem & peripneumonia & pleuritis ſine ſputo, ambæ ex eadem cauſſa, præ ſiccitate. Siccãt autem & calida, ubi nimiũ calfaciunt: & frigida, ubi nimium frigefaciunt. Cõgelatur autem latus, & quæ ſunt in ipſo uenæ, & conuellitur. & quãtum in ipſo ineſt pituitæ aut bilis, id à caliditate reſiccatur, & dolorem inducit, & à dolore febrem. Huic uenam ſecare conducit in manu ſplenitidem appellatam, aut hepatitidẽ, iuxta utram ſanè fuerit morbus. Atq; ſic dolor mollior fit, & lateris, & aliarum partium. Nam uena & quãtum in ipſa ineſt bilis ac pituitæ, & ipſius ſanguinis ægrotantis unà cũ his magnam partem foras dimittit. Pars uero ex carne per medicamenta & potiones diffunditur, & à calefactorijs forinſecus adhibitis, ita ut morbus per totũ corpus diſpergatur. Vocatur autem hæc pleuritis ſine ſputo. Peripneumonia uero quum pulmo etiam ipſe ſuperreſiccatus fuerit, & quantum in ipſo ineſt bilis aut pituitæ, neq; putrefacit æqualiter, neq; per ſputum reddit: & quantum in ipſo eſt humiditatis, aut à potu, aut à ſorbitione, aut à uicinis locis, hoc totum exurit, præ nimia ſiccitate ac caliditate. Huic potiones bibere conducit, à quibus pulmo humectatur, ac ſputum reijcit. Si enim ſputum non reiecerit, & durior fit, & coareſcit, & hominẽ perimit. Febris ardens corripit magis bilioſos, corripit item pituitoſos. Corripit autem hoc modo. Quum bilis cõmota fuerit per corpus, & contigerit ut uenę & ſanguis attrahant bilem, eamq; plurimã ex carnibus ac uentriculo, ad eum qui prius ineſt, utpote quum etiam natura calidiſsimus ſanguis in corpore exiſtat. Quũ itaq; percaluerit ex carnibus & uentriculo, ſupra eum qui iam ineſt, adhuc magis à bile, percalfacit etiam reliquũ corpus. Et quędam ſane partes præ multa humiditate, penitus reſiccari non poſſunt. Si uero reſiccatæ fuerint, homo moritur. Extremæ uero corporis partes, utpote natura

ſiccæ

ſiccæ, reſiccantur, & plurima humiditas ex ipſis exuritur: & ſi ipſas contingere uelis, frigidas comperies ac ſiccas. Quapropter hi qui à febre ardente corripiuntur, internis quidem partibus à febri exuruntur, externis autem frigidi ſunt. Et lingua ac fauces ab interno ſpiritu ac caliditate exaſperantur & areſcunt.

Quantum autem in uentriculo & in ueſica ineſt bilis, quod quidem in uentriculo eſt, aliquãdo deorſum exturbatur. plerũq; uero in primis diebus uomitur, aut in quatuor aut quinq;. Vomitur autẽ hac de cauſſa. Quũ ſupernus uentriculus ſupercalefactus fuerit, attrahit in ſeipſum, & fit uomitus. Et ob hoc ipſum etiam ex febre ardente, & ex pleuritide, ad peripneumoniam maxime morbi tranſmutantur. Vbi enim ſupernus uentriculus ſupercalefactus fuerit, trahit in ſeipſum, & ſuſcipit pulmo, & fit peripneumonia: & plerunq; pereunt, nimirum debiles iam exiſtentes, & morbo alio nouo inſuper generato, dies trãſigere nequeuntes, donec ſputum in pulmone concoquatur. Verum utplurimum pereunt præ debilitate. Aliqui tamen euadunt. At quibus in ueſicam confluit quid bilis, his craſſa urina mingitur, craſſa autem à pituita. Bilioſa uero alui egeſtio prodit, eo quod cõbuſta ſint ea quæ ſunt in uentre. Phrenitis hoc modo ſe habet. Sanguis qui eſt in homine, maximam partem ad prudentiam confert. quidam dicunt totũ. Quum igitur bilis cõmota ad uenas & ad ſanguinem ingreſſa fuerit, ſanguinem ex conſueta compage ac motione dimouet, & ſeroſum facit, ac calfacit. Calefactus autem, etiam reliquum corpus totum percalefacit, & deſipit homo, & non ſibi conſtat, præ febris copia, & ſanguinis ad ſeroſitatem tranſmutatione, & motione non ſolita contingente. Aſsimiles autẽ ſunt maxime hi qui phrenitide tenentur, his qui ab atra bile delirant. Nam & hi ubi ſanguis ex bile & pituita corruptus fuerit, morbum habent, & demẽtes fiunt. Aliqui uero etiam inſaniũt. Et qui phrenitide correpti ſunt eodem modo. Tanto autem minor inſania ipſumq; delirium fit, quanto paucior ac debilior eſt bilis ꝙ pituita. Porrò ſubcruentũ & liuidum eſt ſputum in pleuritide ac peripneumonia, idq; ob hanc cauſſam. Principio quidem plerunq; neutrũ ſpuunt, neq; liuidum, neq; ſubcruentũ. unde noſſe cõuenit morbum uehemẽtem eſſe. Quum autem ſputum ſubcraſſum ſpuere cœperint, tunc maxime purgantur. Spuitur autem id à diſtentione uenarũ, in pleuritide quidem earum quæ ſunt in latere: in peripneumonia uero earum quæ ſunt in pulmone: & caliditatẽ ad ſeipſam affectio trahit. Si uero ægro abſceſſus fuerit ruptus, ac purulentus fuerit, prima mox die ſanguinem, & pus ſubcruentũ ac liuidũ cum ſaliua ſpuit. Liuidum autem fit à ſanguine, ſi modicus ad multam ſaliuam ammixtus fuerit, & non ſtatim ſpuatur, ſed ſemiputrefactũ & effœminatũ in corpore manet. Moriuntur autem ex pleuritide, ubi & multum pituitæ ac bilis ab initio lateri fuerit affixum, & multum inſuper ex reliquo corpore affluxerit, & neque ſpuens, neq; putrefaciens ſuperarit, præ materiæ afflueẽtis copia. Implentur autem arteriæ ab his quæ inſunt, pituita ac pure. Deinde ſtertit, & frequenter, & illinc ſtatim reſpirat, tandem uero omnia obturantur, & moritur. Eodem modo ex peripneumonia pereunt. Quicũq; uero ex febre ardente moriũtur, omnes præ ſiccitate moriuntur. Et reſiccantur primũ quidem extremæ ipſorũ partes, manus ac pedes. Deinde partes ſicciores. Vbi autẽ humiditas ex corpore penitus fuerit exuſta ac reſiccata, ſanguis quidem cõgelatur penitus ac perfrigeratur. Reli-

quum uero corpus exſiccatur,ac ſic homo moritur. At ex phrenitide ita perit. Deſipiunt in hoc morbo ſemper, nimirum ſanguine corrupto, & ex conſueta motione emoto. & quum deſipiant, nihil eorum quæ ipſis exhibentur accipiunt, quod ſaltem memoratu dignũ ſit. Quum uero progreſſum fuerit tempus, marceſcunt ac imminuti conſumũtur, tum ex febre, tum quòd nihil alantur. Et primũ quidem extremæ partes cõſumuntur ac perfrigerãtur. Deinde ipſis proximæ. Sed & frigiditatis, & febris, & dolorũ principium hoc habet. Quũ ſanguis qui eſt in uenis perfrigeratus fuerit à pituita, tranſmutatur & cõuellitur aceruatim aliàs alia parte, & tremit. Tandẽ uero om̃ia perfrigerãtur, & moritur.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS, LIBER II. IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

MVLTVM urinæ emittitur ubi caput nimiũ incaluerit. Liqueſcit eñ in ipſo pituita. liqueſcẽs autẽ ſecedit partim ad nares, partim ad os, partim per uenas quæ ducunt ad pudendum. Quum autem ad pudẽdum peruenerit, mingit homo & patitur quemadmodum ab urinæ ſtillicidio. Cæcutiunt autem quum ad uenas in oculis peruenerit pituita. Aquoſior enim fit uiſus & turbulentior, & ſplendor in oculis non ſimiliter ſplendidus eſt, neq; in ipſo comparet ſi uidere uoluerit, ſimiliter ſicut ante quũ ſplendidus & purus eſſet. Hic in quadraginta diebus maxime ſanatur. Si uero longo tempore poſtea morbus reuertatur, cutis capitis craſſeſcit, et reliquũ corpus attollitur, & craſſeſcit, ac bonũ colorem habet. Hæc pituita ad carnes conuertitur, & ab hac craſſus eſſe uidetur. Nã carnes quũ ſint perrigatæ & eleuatæ ac rariores, ſanguinẽ ex uenis trahũt, & propterea bene colorati eſſe uidentur.

Alius morbus. Caput ulceribus impletur, & corpus intumeſcit, & color morbi regij eſt, & aliàs alia corporis parte ulcera erũpunt: et febris aliàs atq; aliàs corripit, & ex dorſo aqua fluit. Huic quum in capite pituita ſubbilioſa cõnutrita fuerit, ulcera fiunt ubi ſinciput pituita & bile perrigatũ fuerit, & ubi pituita rara & aceruata fuerit, itemq́; bilis. Hæc enim conſiſtit, putreſcit. & exulceratur. Attenuata uero pituita ad aures penetrat. At in reliquo corpore ulcera eadem ratione qua in capite fiunt, ſanguine & bile putrefactis quacunq; in parte fuerint collecta. Hac enim parte caro putreſcit & exulceratur, & accedentem pituitam ac bilem inſuper putrefacit, & fit pus. Alius morbus. Dolor circum circa caput uexat, & uomit bilem, & difficulter mingit, & deſipit. Hic caput quidem dolet, præ nimia eius calefactione. Deſipit autem quum ſanguis in capite à bile aut pituita fuerit calefactus, & plus ſolito cõmotus. Vomit autem bilem, utpote cõmota ipſa in corpore. Et caput prę caliditate trahit in ſeipſum, & craſsiſsimum quidem uomit, tenuiſsimũ uero in ſeipſum trahit. Mingit autem & in hoc morbo ab ijſdem, uelut etiam in ſuperiore dictum eſt.

Alius morbus. Si circa cerebrum uenulæ ſupereuomant, nomẽ quidem rectũ morbo non eſt. Neq; enim fieri poteſt ut aliqua uena, ſiue parua, ſiue magna ſupereuomat. Nominant tamẽ & dicunt ſuperuomitum. Si uero etiam

quàm

ꝙ maxime ſupereuomãt,morbum ab hoc ipſo fieri nõ eſt uериſimile.Nam à bono malum fieri non poteſt,neq; a malo utiq; bonum fiat. Neq; rurſus bonum plus iuſto fieri poteſt. Verum ſupereuomere uidẽtur, quũ ad uenas bilis aut pituita ingreſſa fuerit. Eleuãtur enim uenæ & pulſant, & dolor per totum caput diſpergitur,et aures ſonitũ percipiunt ac nihil audiunt.Et ſonitum quidẽ percipiunt,utpote uenis pulſantibus & palpitãtibus. Tunc enim ſonitus eſt in capite.Grauiter aũt audiunt,partim præ interno ſtrepitu ac ſonitu,partim quũ cerebrum & uenæ circa ipſum eleuãtur. Præ nimia enim caliditate,uacuã circa aurem partem cerebrũ de ſeipſo implet:& quũ æqualis aeris copia nõ inſit, uelut priore tempore,neq; æqualem ſonum exhibeat,ea quæ dicũtur non æqualiter ſe imprimũt,atq; ex hoc grauem auditũ habent. Hic ſi quidem erumpat ipſi ad nares, aut ad os aqua & pituita, ſanus fit. Si uero non erumpat, ſeptima die maxime moritur. At ſi in capite uenæ ſupereuomãt, id quod ab ijſdẽ fit quæ & prius relata ſunt. Signũ uero ꝙ tali modo ſupereuomant hoc eſt. Quũ quis aut manum,aut caput,aut aliam quandã corporis partem,hoc patientẽ incidat,ſanguis niger profluit,& turbatus ac morboſus:quanquã neq; ſanguis nominari iuſte mereatur,niſi tunc quum rubicũdus ac ſincerus fluit. Quũ itaq; ſupereuomant ab ijſdem cauſsis,dolor & uertigo,& grauitas caput occupãt. Dolor quidem,præ nimia ſanguinis caliditate. Vertigo uero,quũ aceruatus ad faciẽ proceſſerit ſanguis. Grauitas autem,quòd copioſior ſanguis fit in capite,& turbulentior ac morboſior,ꝙ intrinſecus.

Cerebri corruptio.

SI cerebrum corruptum fuerit,dolor ex capite ſpinam occupat,& ad cor animi deliquiũ procedit,& ſudor adeſt,& ſomni expers eſt, & ex naribus ſanguis fluit. Sæpe etiam ſanguinẽ uomit. Corrumpitur aũt cerebrum tali modo, quum aut nimiũ calefactus aut perfrigeratus, bilioſus aut pituitoſus plus ſolito factus fuerit. Vbi uero horũ aliquid perpeſſus fuerit,etiam ſpinalem medullam ſupercalefacit. Et quũ etiam hic percaleſcit, dolorẽ ſpinæ inducit. Animo uero linquitur homo,quũ pituita aut bilis ad cor cõſiſtit. Conſiſtere aũt neceſſe eſt cõmotis ac humectatis. Sudor autẽ fit præ dolore. Sanguinẽ uero uomit, quum uenæ quæ ſunt in capite,à cerebro fuerint calefactæ:quæ uero circa ſpinam ſunt,à ſpina. Spina autẽ à ſpinali medulla. Medulla uero à cerebro,unde ſanè originem trahit. Quũ igitur calefactæ fuerint uenæ,& ſanguis in ipſis efferbuerit,quæ quidem in capite ſunt uenæ,diſtribuunt ipſum ad nares, & ad os: quæ uero circa ſpinam ſanguifluæ,in corpus. Hic tertia aut quinta die plerũq; perit.

Alius morbus.

Derepẽte dolor occupat caput,& ſtatim uox intercipitur ac ſui impotens fit. Hic in ſeptem diebus moritur,ſi non febris inuaſerit. Si enim hæc inuaſerit,ſanus euadit. Patitur autem hæc,quũ atra bilis ipſi in capite cõmota fluxerit,maxime in partem in qua plurimæ ſunt uenæ,in collũ inq́,ac pectus. Deinde poſtridie ſideratus fit ac impotẽs,ſanguine nimirum perfrigerato. Et ſi ſuperior euaſerit,ita ut ſanguis caleſcat,ſiue ab his quæ exhibentur,ſiue à ſeipſo,attollitur & diffunditur ac mouetur,& ſpirationem inducit,& ſpumeſcit,& à bile ſeparatur,& ſanus euadit. Si uero ſuperior non euaſerit,adhuc magis perfrigeratur: & ubi penitus perfrigeratus fuerit, & calor ex ipſo defecerit, congelatur,& moueri nõ poteſt, ſed moritur. At ſi ex ebrietatibus hæc patiatur(nam & hoc contingit)itidem moritur.

Caries oſsis capitis.

QVum caries facta fuerit in oſſe, dolor ex oſſe corripit. Temporis autẽ progreſſu cutis de capite alia atq; alia parte diſcedit. Talia uero patitur is cui in ſecunda oſsis lamina, pituita ſuperueniẽs reſiccata fuerit. Hac enim parte rarum fit, & omnis humiditas ex ipſo deficit, & quia aridum eſt, cutis ab ipſo diſcedit. Hic morbus lethalis non eſt. Alius morbus. Si ſideratus fiat, anteriorem capitis partem dolet, & oculis nõ æqualiter uidet, & ſoporatur, & uenæ pulſant, & febris debilis tenet, & corporis impotentia. Hic patitur hæc, quum uenæ in capite fuerint calefactæ, & calefactæ pituitã in ſeipſas traxerint. Et principium quidem morbi ex hoc fit. Anteriorem uero capitis partem ideo dolet, quòd uenæ in hac ſint craſsiſsimæ, & cerebrũ ad anteriorẽ capitis partẽ magis ſitum eſt q̃ ad poſteriorem. Et oculis ideo non uidet, procũbente eò cerebro ac inflammato. Impotẽtiæ uero ideo corpus occupant. Poſtquam uenæ pituitam in ſeipſas traxerint, neceſſe eſt præ pituitæ frigiditate, ſanguinem magis nunc ſiſti ac perfrigeratum eſſe q̃ priori tempore. dum autem ſanguis non mouetur, fieri non poteſt ut nõ etiam corpus quieſcat ac torpeat. Et ſi quidem ſanguis ac reliquum corpus ſuperarint, ita ut caleſcant, homo euadit. Si uero pituita præualuerit, ſanguis magis perfrigeratur ac congelatur. Et ſi frigiditas ac congelatio augeſcant, penitus congelaſcit ac perfrigeratur homo, & moritur.

Angina.

ANgina ſiue Cynanche fit, quum pituita in capite cõmota aceruatim deorſum fluxerit, & in maxillis ac circa collum cõſtiterit. Hic neq; ſaliuam deglutire poteſt, reſpirat autem uiolenter ac ſtertit, & aliquando etiã febris ipſum corripit. Et morbus ſanè ex hac cauſſa fit. & aliquando ſub ipſam linguam, aliquando paululum ſupra pectus.

Vua morbus.

VVa fit quum pituita de capite ad gurgulionem deſcenderit, & gurgulio præceps dependet, ac fit rubicundus. Temporis autem progreſſu, nigreſcit. Nigreſcit autem hoc modo. Venoſus eſt gurgulio ac craſſus, & poſtquam inflammatus eſt, caleſcit; & præ caliditate ſanguinem ex uena adtrahit, ac ab ipſo nigreſcit. Quapropter ſi non turgentem ſeces, ſtatim inflammantur. Nam uena calefacit, & præ caliditate partes circa gurgulionem ſanguine replet, & breui ſuffocantur.

Tonſillæ ac uicinæ partes.

TOnſillæ, & partes ſub lingua, & gingiuæ, & lingua, & quæcũq; huiuſmodi hoc loco conſiſtunt: hæ omnes partes ex pituita ægrotant. Pituita autẽ de capite deſcendit. Caput autem ex corpore trahit. Trahit autem ubi fuerit calefactũ, percaleſcit autem à cibis, & ſole, & frigore, et laboribus ac febrili calore. Quum uero calefactum fuerit, tenuiſsimum ex corpore ad ſeipſum trahit, Vbi uero traxerit, rurſus id ad corpus deſcendit.

Morbi à capite fientes.

QVum repletum fuerit caput, & ab aliquo ex relatis percalefactum, torpor caput tenet, & frequẽter mingit, & alia patitur quæ ex urinæ ſtillicidio cõtingere ſolent. Idem per nouem dies hæc patitur. Et ſi quidem per nares aut aures, aqua & mucus erumpat, à morbo liberatur, & urinæ ſtillicidium ſedatur,

mingitq;

mingitq́ꝫ citra dolorem, urinam multam & albam, ad uiginti dies. Et dolor capitis ceſſat, & intuenti ſplendor ex oculis ſubtrahitur, & dimidiatas rerum facies ſe uidere putat. Hic quadrageſima die pe̅nitus ſanus euadit. Multis uero quandoq́ꝫ morbus redit, ſeptimo aut decimoquarto anno. Et capitis cutis ipſi craſſeſcit, & ad tactum cedit. & de paucis cibis tener ac bene coloratus apparet, & no̅ acutum auditu̅ habet. Quum ita habentem offenderis in principio morbi, priuſquam erumpat aqua per nares & aures, & tenuerit ipſum dolor: deraſo capite utrem coriaceum circum fro̅tem deligare oportet, aqua plenum calidiſsima, quantu̅ ſuſtinere poteſt, atq́ꝫ hinc ipſum calefieri permittere, & ubi perfrigeratus fuerit, alium adhibere. Si uero hinc debilitetur, deſiſtere: ac te̅pore interpoſito eadem repetere, donec remiſerit dolor. Et ſi aluus non egerat, infuſum per clyſterem immittere, & urinam cientibus in potu datis, aquam mulſam aquoſam inſuper bibendam exhibere. & calore q̄ꝫ maxime foueatur. Sorbeat autem ſuccum ptiſanæ tenuem. Si uero uenter non ſubeat, mercurialem in aqua coctam terito, ac ſuccu̅ excolato, & de ipſo, ac de ptiſanæ ſucco, parem menſuram permiſceto, & modicum mellis adijcito. Hunc ſuccum ter in die ſorbeat, & uinum mellei coloris, aquoſum, album modicum, à ſorbitione inſuper bibat. Poſtquam autem eruperint ipſi per nares mucoſa, & urina̅ craſſam eiecerit, & à dolore capitis liberatus fuerit, utre amplius ne utatur, ſed multa calida lotus, urinam cientia, & aquam mulſam aquoſam bibat. Et primis quide̅ diebus milium delingat, & cucurbitam edat, aut betas per triduum. Deinde cibis utatur mollißimis ac q̄ꝫ maxime per aluum ſubeuntibus, ita ut ſemper modicu̅ ad cibos priores addat. At ubi quadraginta dies præterierint, (ſedatur enim morbus maxime in tanto tempore,) capite ipſius purgato, prius medicame̅to exhibito, ipſum deorſum purgato, ſi tempus anni hoc permittat. Deinde ſerum ad dies ſeptem bibendum dato, aut pauciores, ſi debilis exiſtat. Si uero morbus reuertatur, fomento per totum corpus adhibito, poſtridie ueratrum bibendum dato. Deinde quanto tempore tibi uiſum fuerit intermittito, & tunc capite purgato, medicamento deorſum purgante exhibito, cruſtas octo capiti inurito. duas circa aures, duas in occipitio, hinc atq́ꝫ hinc ad ceruicis neruum, duas in naſo circa angulos oculorum. Venæ autem circa aures urendæ ſunt, donec pulſare deſinant. Ferramentis uero cuneoli forma paratis obliquas uenas perurito. Atq́ꝫ hæc ubi feceris, ſanitas continget.

Alius morbus.

Vlceribus impletur caput, & crura intumeſcunt, uelut ab aquæ potu, & in tibias tumor infarcitur, & ſi premas, color morbi regij apparet, & ulcera aliàs alia corporis parte erumpunt, maxime tamen circa tibias, & malum aſpectum præ ſe ferunt. Vbi uero inflammatione liberata ſunt, cito ſana fiunt. & febris aliàs atq́ꝫ aliàs corripit. Caput autem ſemper calidum eſt, & ex auribus aqua fluit. Quum ita habet, medicamentum ei dandu̅ eſt, à quo pituita & bilis ſurſum purgatur, ſi quidem frigus fuerit, præfoto ac calida loto. Deinde tribus diebus interpoſitis caput purgato. Poſtea etiam deorſum purgans medicamentum bibendum dato. Si uero tempus anni ferat, etiam ſerum poſtea bibat. Sin minus, lac aſininum. Poſt purgationes cibis quàm paucißimis, & quàm maxime per aluum ſubeu̅tibus utatur, & non lauet. Si uero caput exulceratur, fecem uini ad ſmegma faciendum comburito, & glandis corticem tritum leuigatum ammiſceto, & pari

nitro ammixto, his defrictus multa calida lauetur. Inungat autem caput baccis lauri tritis, & gallis, & myrrha, & thure, & argenti flore, adipeq; ſuillo ac oleo laurino. His permixtis inungatur. Poſt hoc autem tempus uomitibus utatur bis in menſe, & exerceat ſe ac calida lauet. At ſi his adhibitis, ex reliquo quidem corpore morbus fuerit excluſus, uerum in capite ipſi ulcera adhuc fiant, rurſus capite purgato, medicamentum deorſum purgans poſtea bibendũ dato. Dein deraſo capite, fiſſuras raras incutito, & ubi ſanguis effluxerit confricato. Poſtea lanas ſuccidas uino imbutas ſuperligato, & poſtquã exolueris, ſpongia detergito, et ne humectato. Deinde oleo ſublito cupreſſum inſpergito. Laneis autem deligamentis donec ſanus fiat utatur. Alius morbus. Dolor caput corripit, & ſi paululum moueatur, bilem uomit. Quandoq; etiam urinam difficulter emittit, ac deſipit, & ſeptima die quandoq; moritur: & nona quoq; ac undecima, ſeptimam tranſgreſſus, ſi non eruperit per nares aut aures. Si uero eruperit, euadit. Fluit autem aqua ſubbilioſa. Deinde temporis progreſſu putrefacta pus fit. Quum igitur ita habuerit, quandiu quidem dolor tenuerit in principio, priuſquam ex naribus ac auribus erumpat, ſpongias aqua calida imbutas cito capiti admoueto. Si uero his non laxetur, utre utaris eodem modo uelut in ſuperiore morbo. Bibat autem aquam mulſam aquoſam. Sin minus, aquam de farina craſſa in ipſa macerata. Sorbeat ptiſanæ quoq; ſuccum, & uinum album aquoſum inſuper bibat. Poſtquã uero per aures eruperit, & febris ac dolor remiſerit, cibis utatur per aluum ſubeuntibus, à modicis initio facto, ſemper aliquid addendo. Et caput calida lauetur: & aures colluat aqua pura, & ſpongiam melle tinctam indat. Si uero neque ſic reſiccetur, ſed diuturna fluxiõ fiat, collutione facta, argenti florem, ſandaracham, ceruſam, ſingula æquis portionibus trita leuigataq; in aurem indito, eamq; expleto, & ſi quid præterlabatur, de medicamento amplius ſuperaddito. Vbi uero reſiccata fuerit auris, expurgato ac medicamẽtum eluito. Poſtea (obſurdeſcit enim primum reſiccata) lenibus fomentis aures foueto. Nam & ſic uix ac longo tẽpore ſedabitur. Moriuntur autem etiam, ſi dolor in aure fuerit, & nihil in ſeptem diebus eruperit. Hunc multa calida lauato, & ſpõgias aqua calida imbutas exprime, & tepidas ad aurem appone. Si uero neq; ſic erumpat, auri fomẽtum adhibeto. Sorbitionibus autem ac potionibus ijſdem utatur quibus in ſuperioribus.

Alius morbus. Si aqua in cerebro fuerit, dolor acutus per ſinciput ac tempora emergit, aliàs alio loco: & rigor ac febris aliàs atq; aliàs, & regiones oculorum dolet, & cæcutit, & pupilla finditur, & ex uno duo ſe uidere putat, & ſi ſurrexerit, uertigo ipſum corripit, & uentũ non ſuſtinet, neq; ſolem: & aures tinniunt, ac inter audiẽdum ſtrepitu offenditur. & uomit ſaliuam ac pituitam, quandoq; etiam cibos: & capitis cutis attenuatur, & contactu gaudet. Quum ſic habuerit, primum dandum eſt ipſi medicamẽtum quod ſurſum pituitam educit, & poſtea caput purgato. Deinde interpoſito tempore medicamentũ deorſum purgans bibendum dato. Poſtea cibis quàm maxime aluum ſubeuntibus ipſum reficito, ſemper modica addendo. Poſtq; uero comederit iam cibos ſufficientes, uomitibus ieiunus utatur, lenticulæ decocto mel & acetũ miſcens, & olera antea comedens: & in die illa qua uomuerit, primum cyceonem bibat tenuem. poſtea ad ueſperam cibis modicis utatur, & non lauet, & à cibis deambulet

bulet

bulet,itemq́ꝫ mane,uitans uentum ac ſolem, & ad ignem ne accedat. Et ſi quidem talia faciens,ſanus fiat,bene eſt. Sin minus,uere ubi ipſum prius purgaris primum ueratro,poſtea etiam in nares medicamẽtum infundito,& pauco tempore interpoſito deorſum purgato. Deinde cibis reficito. Poſtea inciſo capite iuxta ſinciput, ad cerebrum uſqꝫ perforato, & ueluti ſectionem ac perforationem curato. Alius morbus. Rigor, dolor, & febris per caput, maxime ad aurem,& ad tempora,& ad ſinciput,& oculorum regiones dolet, & ſupercilia ipſi incumbere uidentur,& grauitas caput detinet,& ſi quis ipſum mouerit minget,& multum ac facile mingit.& dentes torpent,& ſtupor ipſos tenet,& uenæ attolluntur ac pulſant in capite,& non poteſt quietus eſſe, ſed anxius eſt ac deſipit præ dolore. Huic ſi quidem per nares aut aures eruperit, aqua profluit ſubpurulenta,& ſanus euadit.Sin minus, plerunque in ſeptẽ diebus moritur. Hic morbus maxime fit ex febre lipyria, quum liberatus à febre,nondum purgatus,aut cibis ſe impleuerit,aut inebriatus fuerit, aut in ſole laborarit.Quum ſic habuerit,primum ſanguinem de capite mittito, undecũqꝫ tibi uiſum fuerit. Et poſt ſanguinis miſsionem, raſo capite perfrigeratoria ipſi adhibeto.Et ſi aluus non ſubeat,infuſum per clyſterem immittito.In potu uero ptiſanæ ſuccum frigidum dato,& aquam inſuper bibendam.Si uero ad perfrigeratoria non remittat,trãſmutatione facta,utre utitor ac calefacito.poſtquam autem quieuerit dolor, cibis utatur aluum ſubeuntibus, & ne impleatur. Vbi uero uigeſimum diem attigerit ſedato dolore, fomento capiti ipſius adhibito, ad nares medicamentum apponito,et interpoſito triduo medicamẽtum deorſum purgans exhibeto. Alius morbus. Si uenæ circa cerebrum ſanguinem ſupereuomuerint,ac cerebrum calefecerint,febris emergit fortis,& dolor ad tempora,& ſinciput,ac poſteriorem capitis partem,& aures tinniunt ac flatu implentur,& nihil audit, & anxius eſt, & ſeipſum præ dolore iactat. Hic quinta aut ſexta die moritur. Quum ſic habuerit, caput ipſius calefacito. Si enim per aures aut nares aqua eruperit, mortem effugit. Si uero ſex dies euaſerit,uictum ipſi uelut in ſuperiore morbo conſtituito. Alius morbus.

Si uenæ ſuperuomuerint in caput, dolor grauis totum caput tenet, & ad collum, & aliàs ad alias capitis partes tranſit. Et ubi ſurrexerit, uertigo ipſum corripit, febris autem non inuadit. Quum igitur ſic habuerit, deraſo capite ſi non calefactorijs ceſſerit, frontem ea parte qua capillus deſinit à capite findito:ubi uero ſecueris diſparata ac diducta cute, quum ſanguis defluxerit, ſalem tenuiſsimum inſpergito:& poſtquam effluxerit ſanguis fiſſuram cõponito,& duplici filo totam ipſam includito. Deinde ſplenium cera ac pice illitum,ulceri imponito,& lana ſordida ſuperimpoſita deligato,& ad dies ſeptem ne ſoluito, ſi non dolor uexet:ſi uero dolor adſit,exoluito.Donec autem ſanus fiat,aquam de macerata in ipſa craſſa farina bibendam dato, & ptiſanæ ſuccum ſorbendum,& aquam inſuper bibendam. Alius morbus. Si cerebrum bile infeſtatur,febris emergit debilis,& rigor, & dolor per totum caput,maxime ad tempora,ad ſinciput,& ad regiones oculorum: & ſupercilia ipſis impendere uidentur, & ad aures dolor procedit, & quandoqꝫ per nares bilis defluit: & oculos hebetes habent, & pleriſque dolor ad dimidiam capitis partem extenditur, quandoqꝫ etiam per totum caput. Quum ſic habuerit, perfrigeratoria

ad caput apponito, & poſtquã dolor ac fluor ceſſarit, apij ſuccum in nares inſtillato, & ne lauet quandiu dolor obtinuerit. Et ſorbeat milium tenue modico melle affuſo, & bibat aquam. Si uero aluus nõ ſubeat, braſsicas edat & ſuccum ſorbeat. Sin minus, folia ſambuci eodẽ modo. Et poſtquã tempeſtiuũ tibi eſſe uiſum fuerit, cibos quàm maxime aluum ſubeũtes ipſi exhibeto. Et ſi depulſo fluore ac dolore, grauitas ipſi ſupra ſupercilia incũbat, & in naſo mucus craſſus ac putridus fuerit, fomento ex aceto, & aqua, ac origano ipſi adhibito, deinde calida aqua loto, florem æris & myrrhã ad nares apponito. Atq; his factis plerũq; ſanum efficies. Morbus autem non eſt lethalis. Alius morbus. Si cerebrum corruptũ fuerit, dolor ex ceruicis neruo ad ſpinam tendit, & ad cor frigus deſcendit, & derepente nouus ſudor adeſt, & per nares ſanguis fluit, Vomunt quoq; multi. Hic triduo moritur. Si uero ſeptẽ dies trãſgrediatur: plerìq; autem nõ tranſgrediũtur; & ſi ſanguinẽ uomat, aut è naribus fundat, neq; calida ipſum lauato, neq; calefactoria adhibeto. Verum acetũ album aquoſum bibendum dato, et ſi debilis ſit, ptiſanam ſorbendã. Si uero plus iuſto ſanguinem uomere tibi uideatur, aut ex naribus ipſi fluat, à uomitu quidẽ bibat farinã trimeſtris tritici in aquã inſperſam. Si uero ex naribus fluat, uenas & in brachijs, & in temporibus, ſplenijs ſuppoſitis deligato. At ſi neutrũ horum ipſi affuerit, dolet aũt ceruicis neruũ, & collum, & ſpinam, & frigus ad cor proceſſerit, cum eruo pectora, & dorſum, & ceruicis neruũ, & collum calefacito. Nam his factis maximam utilitatem capere poterit. Verum pauci huiuſmodi morbum effugiunt. Alius morbus. Sanum derepente inuadit dolor circa caput, & ſtatim uox intercipitur, & ſtertit, & os hiat, & ſi quis ipſum uocet aut moueat, ſolum ſuſpirat, nihil aũt intelligit, & multũ mingit, & mingere ſe nõ ſentit. Hic ſi non febris ipſum corripiat, in ſeptẽ diebus moritur. Si uero corripiat, plerũq; ſanus fit. Huiuſmodi uero morbus ſenioribus maxime fit, & magis quàm iunioribus. Hũc ubi ſic habuerit, lauare oportet multa calida, & quàm maxime calefacere, & aquam mulſam tepidam in os inſtillare. At ſi reſipiſcat, & morbum effugiat, ubi ipſum cibis refeceris, ita ut uiribus ualere tibi uiſus fuerit, indito in nares ipſius medicamento, & paucis diebus interpoſitis, pharmacũ deorſum purgans bibendũ dato. Si enim ipſum nõ purgaueris, timor eſt ne rurſus morbus reuertatur. Effugiunt autem non ita ualde ex primo. Alius morbus. Si quis ex ebrietate uoce priuetur, & ſtatim ſanè ipſum etiam febris corripiat, ſanus fit. Si uero nõ corripuerit, die tertia moritur. Si itaq; in ita affectũ incideris, multa calida lauato, & ſpõgias in aqua calida tinctas ad caput apponito, & cepas decorticatas in nares indito. Hic ſi quidem apertis oculis, & loquutus, ad ſe redierit, & nõ nugetur, hac die ſopore preſſus iacet, poſtridie uero ſanus fit. Si uero exurgens bilem uomuerit, inſanit, & moritur maxime in quinq; diebus, ſi non dormierit. Huic igitur hæc facere oportet. Multa calida lauato, donec ipſe ad ſe ipſum redeat. Deinde multo oleo illitum, ad ſtragula molliter reclinato, & ueſtimentis contegito: & neq; lucernam apud ipſum ardere, neq; loqui permittito. Vtplurimum enim ex balneo obdormit, & ſi dormierit, ſanus euadit. Poſtquã uero ad ſe redierit, primis tribus aut quatuor diebus, milium tenue ſorbeat, aut ptiſanæ ſuccum, & uinum mellis ſpeciem referens bibat. Deinde cibis utatur molliſsimis, ac paucis primum.

Cerebri corruptio.

SI corruptio cerebrum inuaſerit, dolor tenet maxime anteriorem capitis par-
tem, & paulatim etiam intumeſcit, & liuida fit: & febris, & rigor apprehen-
dit. Quum ita habuerit, ſecare oportet qua parte intumuit, & perpurgato oſſe,
ipſum radere donec ad ſecundā laminā perueniat. deinde uelut fracturā curare.

Caries ſiue teredo.

QVum caries facta fuerit in oſſe, dolor ex hoc corripit ipſum os, et progreſ-
ſu temporis attenuatur ac inflatur, & fit in ipſo fractura. Et ſi hanc reſecue
ris, comperies ipſum os eleuatum, & aſperum, ac fuluum. Quibuſdam uero eti
am ad cerebrum uſq; corroſum. Vbi in hoc modo affectū incideris, ſi quidem
ultra corroſum fuerit, ſinere optimum eſt, & ulcus q̃ celerrime curare. Si uero
corroſum non fuerit, ſed aſperum, ad ſecundam uſq; laminam raſum, uelut pręę
cedens curare. Alius morbus. Si ſideratus quis fiat, & anteriorem ca-
pitis partem dolet, & oculis uidere non poteſt. ſed ſopor ipſum tenet, & uenæ
in temporibus pulſant, & febris debilis tenet, & totius corporis impotentia, &
emaceſcit. Quum ſic habuerit, multa calida ipſum lauato, & calefactoria ad ca-
put adhibeto. A fomentis uero myrrham & æris florē in nares infundito. Sor-
beat autem ptiſanæ ſuccum, & aquam bibat. Et ſi quidem ubi hæc feceris meli-
us habuerit, bene eſt. Sin minus, quæ una ſpes reliqua eſt, ſinciput ipſius findi-
to, & ubi ſanguis defluxerit, labijs compoſitis curato ac deligato. Si uero non
ſecueris, decimo octauo aut uigeſimo die plerunq; moritur. Angina.

FEbris corripit & rigor, & dolor capitis: & maxillæ intumeſcūt, & ſputum
difficulter deglutit. Expuit autem & ſaliuas duras ac paucas: & infra in fau
cibus ſtertit: & ſi apprehenſa lingua inſpexeris, gurgulio non magnus eſt, ſed
mollis, fauces autem intrinſecus ſaliua uiſcoſa plenæ ſunt, & nō poteſt exſcrea
re, & decumbere nō ſuſtinet, uerum ſi decumbat ſuffocatur. Hunc ſi ita affectū
deprehēderis hæc facito. Primū quidem cucurbitas ad uerticulum in collo pri-
mum affigito. Deinde in capite pręraſo, & iuxta aurem ab utraq; parte apponi
to. Et ubi cucurbitā affixeris, ad multū tempus adhærere ſinito. Poſtea fomen-
tum ipſi ex aceto, nitro, origano, & naſturtij ſemine adhibeto. Hæc terito, & cū
aceto pari aqua permixta diluito, ac parū olei inſtillato. Deinde in ollulam infu
ſis, operculo addito, arūdinem cauā immittito, & prunis impoſita feruefacito:
& ubi per arundinis fiſtulam uapor aſcēderit, hianti ore uaporem intro trahat,
cauens ne fauces adurat. Forinſecus autē ſpongias aqua calida imbutas, ad ge-
nas ac maxillas apponat. Gargariſmus porrò ipſi parandus eſt, ex origano, ſa-
tureia, apio, mētha, & modico nitro, cū aqua mulſa aquoſiore, & modico aceto
inſtillato. prædictarum herbarū folia trita, & nitrū, in aqua mulſa diluito, tepe-
facito, ac ſic gargariſet. At ſi ſaliua ſupprimatur, myrti ramulum complanatum
ſumito, & tenera ipſius ſumma parte incuruata, ac molli lana obuoluta, in fau-
ces immiſſa, ſaliuam expurgato. Et ſi uenter non egerat, glandem ſubdito, aut
clyſterem adhibeto. Sorbeat autem ptiſanæ ſuccum, & aquam bibat. Si ue-
ro tumor ipſi oboriatur, & ad pectus intumeſcat, ac rubicundus ſit, & ardeat,
amplior ſpes ſalutis eſt. Facienda uero hæc ſunt, poſtquam inflammatio foras
conuerſa fuerit. Betas in frigidam aquam tinctas apponat. Tepidas collutio-
nes ore gargariſet, & ne lauet. Hęc faciens maxime euaſerit. Eſt autem morbus

letalis,& pauciſsimi euadunt. Alia angina. Febris & dolor capitis corripit,& fauces inflammantur,itemq́ꝫ maxillæ,& ſaliuam deglutire non poteſt, ſpuit autem craſſam ac multam,& difficulter loquitur. Quum ita habuerit,primum cucurbitam affigito,eodem modo ueluti ſuprà diximus. Deinde ſpongiam aqua calida imbutam, ad collum ac maxillas adhibeto. Aquam autem mulſam aquoſam colluendam dato. Et ſuccum ptiſanæ ſorbere cogito. Si uero ipſi talia facienti ſaliua non exierit, eodem modo uelut in priore fomentum adhibeto. At ſi ad pectus conuertatur inflammatio, aut ad collum, betas aut cucurbitas conciſas,in frigidam aquam tinctas ſuperimponat, & frigidam aquam bibat, quo ſaliua facilius exſcreetur. Quum autem ad pectus extumuerit, pleriqꝫ euadunt. Si uero faucibus ac tumoribus ſedatis, morbus ad pulmonē conuerſus fuerit,febris ſtatim corripit,& lateris dolor, & utplurimū moritur, ubi hoc factum fuerit. Si uero quinqꝫ dies effugerit,ſuppuratus fit, ſi non ipſum ſtatim tuſsis inuaſerit. Si uero inuaſerit,facta exſcreatiōe depurgatus,ſanus fit. Huic quàm diu dolor latus tenuerit,latus calefaciēdum eſt, & adhibenda quæ in peripneumonia adhiberi ſolēt. At ſi quinqꝫ dies effugerit, & febris remiſerit, tuſſis autem remanſerit,primis quidem diebus ſorbitionibus utatur. Poſtquā autem cibos ſumere inceperit, q̄ꝫ pinguiſsimos ac maxime ſalſos edat. Quod ſi tuſsis non affuerit,nimirum ſuppuratum fieri ſcito,& ubi cœnauit quum dormire uolet,allium edat crudum q̄ꝫ plurimum. & uinum inſuper bibat uinoſum meracius. Et ſi quidem ita pus eruperit,bene habet. Sin minus,poſtridie calida loto ſuffitum adhibeto,& ſi eruperit,uelut ſuppuratū curato. Alia angina.

Linguæ poſterior pars inflammatur,itemq́ꝫ locus ſub tonſillis ad guttur, & neqꝫ ſaliuam, neqꝫ quicquā aliud deglutire poteſt. Si uero coactus fuerit,per nares ipſi effluit. Quum ita habuerit,mentam uiridem tritam,apium,origanū, & nitrum,& rhoem rubrū melle diluito,et ad craſſam formā redacta, intus linguę qua parte tumet illinito. Poſtea ficus aqua coquito,et de rhoe parū tritum, hoc ficuū decocto diluito,ac gargariſandū dato ſi id poteſt,ſin minus, colluendum. Bibendam uero aquam de farina craſſa in ipſa macerata exhibeto. Foris autem ceruicē & maxillas,farina calida in uino & oleo cocta integito, & panes calidos apponito. Suppuratur enim plerunqꝫ in loco ſub tonſillis,& ſi quidem ſua ſponte eruperit,ſanus fit. Si uero non rūpatur,ubi digito cōtigeris an molle ſit,ferramento acuto ad digitum alligato perforato. His adhibitis multi ſani fiunt. Eſt autem hic morbus minime lethalis.

Vua,morbus.

SI uua morbus in faucibus fiat, ſumma gurgulionis pars aqua impletur, & rotunda fit ac pellucida, & ſpirationē intercipit. Et ſi maxillæ ab utraqꝫ parte inflammatæ fuerint,ſuffocatur. Si uero ipſe morbus per ſe conſiſtat,maxillis non inflammatis,minus moritur. Quum ſic habuerit,gurgulionē digito apprehenſum ſurſum ad palatum apprimito,& ſummam ipſius partē præſecato. Poſtea foliorum hortenſium cōdimentariorū decoctum gargariſandū dato,& farinam frigidam delingendam,aquāqꝫ inſuper bibendam: & ne lauet.

Tonſillæ,morbus.

SI tonſillæ fiant,intumeſcunt ſub maxillis ab utraqꝫ parte,& ad contactū foris durum eſt tuberculum,& gurgulio totus inflammatus eſt. Quum ſic habuerit

buerit, immiſſo digito tonſillas protrudito, ad gurgulionem autẽ florem æris ſiccum illinito: & foliorum condimentariorum hortenſium decoctum, uelut à ſole calidum gargariſandum dato. Foris qua parte tumor eſt, ordeaceam farinam in uino & oleo coctam calidã pro cataplaſmate apponito. Poſtq; uero tubercula mollia eſſe tibi uiſa fuerint intrinſecus ad contactum, ſcalpello ipſa pertundito. Quædam etiam ſua ſponte ſedantur.

Tuberculum ſub lingua.

SI tuberculum ſub lingua, hypogloſsis appellatũ, fiat, lingua intumeſcit, & pars ſub ipſa ac externa ad tactum dura eſt, & ſaliuam deglutire nõ poteſt. Quum ſic habuerit, ſpõgiam aqua calida imbutam apponito, & ordeaceam farinam uino ac oleo coctam, foris ubi tumor eſt imponito. Gargariſet ficuũ decoctum, et ne lauet. Poſtquã autem purulentũ factum fuerit, ſecato. Aliquando uero ſua ſponte erumpit, & ſedatur non ſectũ. Si uero foras ſuppurauerit, perurito.

Inflammatio conſiſtens ad palatum.

SI inflammatio conſtiterit ad palatum, intumeſcit & ſuppuratur. Quum ſic habuerit, tuberculum inurito. Vbi uero exierit pus, reliquũ eluito, primum nitro & aqua calida. deinde uino. Poſtquam autẽ elueris, uuam paſſam albam exemptis uinaceis tritam, in uſturæ locum indito, & ubi exciderit uino meraco tepido colluat, & ubi edere quid aut ſorbere ualet, ſpongiam indat, atq; hæc faciat donec ſanus fiat.

Polypus.

SI polypus fiat in naſo, ex medio cartilaginum dependet, ueluti gurgulio. & ubi expirationem facit, progreditur foras, & eſt mollis, ubi uero inſpirationem facit, retrocedit: & loquitur obſcure, & quum dormit ſtertit. Quum ſic habuerit, ſpongiam in rotundum conciſam, & uelut ſpiram factam, lino Aegyptio obuoluito, ac duram efficito. Sit autẽ eius magnitudinis, ut ad naſum quadret. Spongiam uero quadruplici lineo filo deligato, ita ut unumquodq; longitudinem habeat cubitalem. Deinde facto uno ipſorum principio, uirgam ſtanneam tenuem ſumito, quæ ad alteram ſui partem foramen habeat, & transmiſſo per foramen filorum principio, uirgam in acutam in os tranſmittito, & attrahito donec filorum principium apprehendas. Poſtea ſpecillo inſtar ungulæ bifurcato ſub gurgulionem ſubpoſito, renitens trahito, donec polypum extraxeris. Poſtquã uero ipſum extraxeris, & ſanguis fluere deſierit, ſiccum linamentũ ſpecillo obuolutũ indito, & de cætero æris flore in melle cocto, linamẽtum illine, atq; ſic in naſum inde. Et ubi iam ulcus curatũ fuerit, plumbũ efformatũ ita ut ad ulcus perueniat, melle illine, & donec ſanus fiat appone.

Alius polypus.

Impletur naſus carnibus, & ad contactũ caro dura apparet, & per naſum ſpirare non poteſt. Quum ſic habuerit, fiſtula immiſſa, ferramentis tribus aut quatuor urito, & poſt uſtionem ueratrum nigrũ tritum inijcito, & poſtquam computruerit ac exciderit caro, linamenta melle illita cum æris flore indito. & ubi curatum fuerit ulcus, plumbeas maſſas ſiue fiſtulas melle illitas immittito, donec ſanus fiat.

Alius polypus.

Intrinſecus ex cartilagine caro rotunda prominet, quæ ad contactum mollis eſt. Quum ita habuerit, chordam nerueam accipito, & facta in ipſa parua anſula, eam tenui filo obligato. deinde alterum principium per anſulam trãſmittito, alia maiore anſa facta. Poſtea principium illud per uirgam ſtanneam tranſmittito. Deinde anſam illam maiorem

in naſum indito, & ſpecillo inſecto ipſam circum polypũ obducito ac adaptato, & ubi circumſita fuerit, uirgam in os tranſmittito, & arreptã ipſam trahito, eodem modo ſpecillo inſtar ungulæ bifurcato ſuppoſito ſub gurgulionẽ ac renitente. Poſtquam autem extraxeris, curato uelut ſuperiorẽ. Alius polypus.

Intrinſecus circa cartilaginem alicunde durũ quid naſcitur, & uidetur quidem caro eſſe, ſi uero ipſum attigeris, ſtrepitũ edit uelut lapis. Quum ſic habuerit, fiſſo per ſcalpellum naſo expurgato, deinde inurito. Atq; hoc facto naſum rurſus conſuito, & ulcus curato, linamentũ melle illitum indens, & ubi cõputruerit, æris florem cum melle illinito. Fiat autem curatio plũbeis maſsis itidem immiſsis. Alius polypus. Naſcuntur ex obliquo cartilaginis in ſummo, uelut cancelli. Omnes autẽ hos urere oportet, & poſt uſtionem ueratrum inſpergere. Poſtquã autem computruerint, æris flore cũ melle expurgare. Curatio autem etiam plumbo immiſſo fiat.

Morbus regius niger.

COlor fit niger circa faciem, & maxime circa partes uelut in umbra occultas: & oculi cum uirore pallidi, itemq; lingua inferne, & uenæ ſub lingua craſſæ ac nigræ: & eſt homo ſine febre, ac mingit urinam craſſam, bilioſam.

Quum ita habuerit, primum uenas ſub lingua ſecato, deinde calida multa loto, aſphodeli radices bibẽdas ieiuno dato, ita ut æquales quinq; radices depurgatas in uino coquas, & apij foliorũ quantũ manus plena capit addas. Affundito autem uini dulcis tres heminas dimidiatas Aeginenſes, ut à coctura ſemihemina ſuperſit. Hoc permixtum bibendũ dato. Poſtquam autẽ minxerit, cibis aluum ſubeũtibus utatur, & à cibo cicer album edat, & uinum album, multum, aquoſum bibat: & apium ac porrum in cibo edat. faciat autem hæc per dies ſeptem, & ſi quidem in his color probe depurgatus eſſe tibi uiſus fuerit, bene eſt. Sin minus, etiam alios tres hæc faciat. Poſtea interpoſita una atq; altera die, medicamentũ ad nares apponito. Deinde pharmacũ deorſum purgans bibẽdum dato, à quo bilis purgatur. Et ſi ſplenicus fuerit, aſininum lac aut ſerum poſtea exhibeto. Hæc faciens, ſanũ efficies. Alius morbus regius. Febris corripit debilis, & grauitas caput tenet, et quibuſdam ſanè febres ceſſant, Ipſe uero fit cum uirore pallidus, & maxime oculi, & debilis eſt, & corporis impotentia adeſt, & urinam craſſam cũ uirore pallidam emittit. Hunc calida lauato, & urinam cientia bibenda dato. Poſtquam autẽ purior eſſe tibi uiſus fuerit, & color melior apparuerit, medicamentũ ad nares appone, & poſtea deorſum purgans bibendum præbe. Cibis autem utatur q̃ mollisſimis. Vinum bibat albũ, dulce, aquoſum. Hæc faciens ſanus euadet.

Febres à bile.

SI bile infeſtatur homo, febris ipſum corripit quotidie, ac dimittit. Detinet autem in meridie. & os amarum eſt, & quũ ſine cibo manet, offendit hoc ipſum. Vbi uero ederit, ſtrangulatur, & à modicis quibuſdam cibis impletur, & abominatur, & uomitiones ipſum inuadunt, & ad lũbos ac crura grauitas incumbit, & multũ dormit. Hic ſi poſt febrem exudarit frigidũ ac multum ſudorem, & febre non liberetur, morbũ diuturnũ ſentiet. Si uero non ſudarit, citius iudicatur. Quũ ſic habuerit, & ad nonũ diem deuenerit, pharmacũ dato. Nam ſi ſtatim à febris initio dederis, poſtquam purgatus eſt febris repetit, & rurſus medica-

medicamento opus habet. At ſi os non afficiatur, uerum ad imum uentrē tormen irruat, pharmacum deorſum purgans bibendum dato, & poſtea lac aſininum, aut ſerum, aut aliquem ſuccū. Si uero debilis fuerit, per clyſterem ſubtus eluito. Ante medicamenti uero potionem, ſi quis febriat, danda eſt ipſi aqua mulſa aquoſa. Altera autem die qua febris detinet: aquam frigidam quantū bibere uolet dabis. Vbi uero remiſerit febris, ptiſanæ ſuccū, aut milium tenue ſorbeat, & uinum album, odoratū, aquoſum inſuper bibat. Si uero febris neq; noctu, neq; interdiu remittat, & ad cōtactum ſupernas partes habeat calidas, uenter autem & pedes frigidi ſunt, & lingua aſpera: huic medicamentū ne dederis, ſed molli infuſo per clyſterem ſubluito, & ptiſanæ ſuccum bis in die frigidū ſorbendum dato, & uinum aquoſum inſuper bibendum. Reliquo uero tempore aquam frigidiſsimam bibat. Hic ſi quidem ſeptima die exudarit, et febris ipſum dimiſerit, bene eſt. Sin minus, decimaquarta die plerunq; moritur.

Alia febris. Foris ad contactum febris debilis eſt, intrinſecus autem ardet, & lingua ipſius aſpera eſt, & per nares et per os ſpirat calidum. Quinta die præcordia dura ſunt, & dolor ineſt, & calor qualis in morbo regio apparet, & craſſam ac bilioſam urinam eijcit. Hunc ſi ſeptima die rigor, & febris uehemēs apprehēderit, & exudarit, bene eſt. Sin minus, moritur ſeptima aut nona. Corripit autem maxime hic morbus, ſi non annus ſquallidus fuerit. Quum ſic habuerit, quotidie calida lauato, aquamq; mulſam aquoſam multam bibendā dato, & ptiſanæ ſuccum frigidum bis in die ſorbēdum. A ſorbitione uero uinum bibat aquoſum, album, modicum. Si uero aluus non egerat, clyſterem adhibeto, aut glandulam ſubdito. Cibum aūt ne exhibeas, donec febris remittat. Vbi uero ſedata fuerit, pharmacum deorſum purgans bibat. Reuertitur enim quandoq; morbus, ſi impurgatus permanſerit. Et amplius morbus hic rurſus corripit, ſi ſanguis nimiū bilioſus factus fuerit. Alia febris. Si tertiana febris tenuerit, ſi quidem non omiſsis tribus inuaſionibus, quarta corripiat, pharmacum deorſum purgans bibendū dato. Si uero pharmaco non opus habere tibi uideatur, radicum quinquefolij tritarum acetabuli menſuram, ex aqua bibendam dato. Si uero neq; ſic ceſſet, multa calida loto, trifolium, & ſilphij ſuccum, in uino pari aqua ammixta, bibenda præbeto, & reclinato ueſtimenta multa integito, donec exſudet. Poſtquā uero exſudarit, ſi ſitiat, polentā cum aqua bibat. Veſperi aūt milium coctum tenue ſorbeat, & uinū inſuper bibat, donec febris ceſſet; & cibis quàm molliſsimis utatur.

Febris quartana.

QVum febris quartana ex alio morbo non purgatum apprehenderit, pharmacum deorſum purgans bibendum dato. Deinde caput purgato. Poſtea rurſus infra purgato. Si uero his factis non ceſſet, interpoſitis duabus inuaſionibus poſt purgationem infernam, multa calida ipſum lauato, & ſeminis hyoſcyami milij magnitudinem, & mandragoræ tantundem, & ſucci ſilphij trium fabarum magnitudinem, & trifolij tantundem, in uino meraco bibat. At ſi firmus & ſanum ſe eſſe putans, ex laſsitudine, aut profectione febre correptus, ad quartanam deueniat: fomentis ipſi adhibitis allium dato, in melle tinctum. Deinde lenticulæ decoctum bibat, melle & aceto ammixtis. Poſtquam autem repletus fuerit, uomat. Poſtea calida lotus, ubi frigidus factus fuerit, cyceonem

ex aqua bibat. Veſperi cibis mollibus & non multis utatur. Altera uero exacerbatione, ubi multa calida laueris, & ſtragula ipſi intexeris, donec exudet, ſtatim ueratri albi radices trium digitorũ longitudine, & trifolij drachmam, & ſucci ſilphij duarum fabarum magnitudinẽ, in uino meraco bibat. Et ſi uomitiones ipſum urſerint, uomat. Sin minus, poſt caput purgatũ. Cibis aũt utatur q̃ mollißimis & acerrimis. Quum uero exacerbatio ipſum inuaſerit, ieiunus medicamentum ne bibat.

Pleuritis.

PLeuritis ubi corripuerit, & febris & rigor tenet, & dolor per ſpinam ad pectus, & erectæ ceruicis ſpiratio, & tuſsis, & ſaliua alba ac ſubbilioſa, & non facile per tuſsim reijcit, & per inguina dolor eſt, & cruentam urinam mingit. Quum ita habuerit, ſi quidem febris ſeptima die remiſerit, ſanus euadit. Si uero non remittat, deuenit morbus ad undecimũ aut decimũ quartum diem. Et ſanè multi in his diebus moriũtur. At ſi decimũquartum trãſgrediatur, euadit. Quũ ita habuerit dolor, calefactoria adhibeto. Bibat autẽ mel, æquali aceto affuſo coctum, ita ut quanta fuerit menſura cocti mellis & aceti, undeuigeſimam partem aquæ affundas. Hoc paulatim et frequenter bibẽdum dato: & poſtea quoq; aquam modico aceto affuſo ammiſceto. Sorbeat et milij ſuccũ, melle modico adſtillato frigidum, quartæ heminæ partis mẽſura, quoties utrunq; cibum ſumit, & bibat uinum albũ uinoſum, aquoſum modicũ. Sit aũt uinum q̃ mollißimũ, odorem nõ habens. Vbi uero febris dimiſerit, per biduũ milium bis in die ſorbeat, et betas iucundißime paratas edat. Deinde catulũ aut auiculam coquat, & ius ſorbeat, & de carnibus parũ edat. Reliquo uero tempore, maxime quandiu à morbo tenetur, in prandio miliũ ſumat, ueſperi cibis paucißimis ac mollißimis utatur. Alia pleuritis. Febris tenet, et tuſsis, ac rigor, et dolor ad latus, et quãdoq; ad clauiculam, et ſaliuã ſpuit ſubbilioſam ac ſubcruentam. Quòd ſi ægro abſceſſus ruptus fuerit, qua parte dolor maxime urget, calefactoria adhibeto, et calida lauato, ſi non magna febris ipſum teneat. Sin minus, nõ. Bibendum autẽ dato fauũ in aqua maceratũ, ita ut aquã iam ſubdulcem facias, & poſtea quoq; aquam ammiſcens. Sorbeat ptiſanæ ſuccum bis in die, & uinum inde bibat album, aquoſum. Et ſi quatuordeci m dies effugerit, ſanus euadit. Alia pleuritis. Febris detinet, et dentium ſtridor, et tuſsis ſicca, et cum uirore pallida reijcit, quandoq; etiam liuida: et dolor latus corripit, et dorſum ſubrubidum fit. Caput et pectus caleſcunt, aliquando etiã uenter, et pedes, et crura. Et quũ erectus ſedet, magis tuſsit: et aluus turbatur, et alui egeſtio cũ uirore ualde pallida eſt, ac graueolens. Hic in uiginti diebus moritur. Si uero has effugerit, ſanus fit. Huic donec quatuordecim dies prætierierint, aquam de farina craſſa in ipſa macerata bibendam dato, et uinum album uinoſum, aquoſum poſtea bibendum. Sorbeat ſuccum ptiſanæ frigidum, bis in die. Verũ præ melle mali punici ſuccum, ad ptiſanæ ſuccum admiſceto, poſtquã iam hic ptiſanæ ſuccus coctus fuerit, et lauet non multa. Vbi uero quatuordecim dies prætierierint, in prãdio milium ſumat. Ad ueſperã carnibus auicularũ, cum iuſculo, et paucis cibis utatur. At talem morbum pauci effugiunt.

Peripneumonia.

FEbris detinet dies quatuordecim ut minimum, ad ſummũ duas de uiginti, et per hos dies fortiter tuſsit, & primum quidem exſcreat ſaliuã craſſam ac

purã, ſeptima et octaua die. Si uero febris corripuerit, nona ac decima, ſubdulcẽ & purulentam, donec quatuordecim dies præterierint. Et ſi quidẽ decimaquinta die pulmo reſiccatus fuerit, & tuſsiendo reiecerit, ſanus fit. Sin minus, duas de uiginti obſeruato, & ſi quidẽ in his diebus tuſsis ſedata fuerit, euadit. Si non ſedata, interrogato ipſum, an ſaliua ipſi dulcior appareat, & ſi hoc cõfeſſus fuerit, morbus annũ durabit. Nam pulmo ſuppuratus fit. Huic primis diebus uinum dare conuenit dulce, album, aquoſum, paulatim frequenter bibendũ. Sorbeat etiam ptiſanę ſuccum melle ammixto bis in die, donec dies decem & octo præterierint, & febris deſiuerit. Periclitatur autem maxime in ſeptem, aut quatuordecim. Poſtquam autem decem & octo dies tranſgreſſus fuerit, nõ amplius moritur, ſed pus ſpuit, & pectus dolet, & tuſsit. Quum ſic habuerit, ieiunus cum ſaluia uini illam potionem bibat, & leguminis freſi decoctum ſorbeat, adipe multo ammixto, ſi non calor fuerit. Si uero fuerit, ne ſorbeat, ſed cibis utatur ſalſis ac pinguibus, & marinis potius ꝙ carnibus. Et ſi pro ratione purgari tibi uiſus fuerit, in os infundito, ac fomẽta adhibeto: ſi quidem craſſum fuerit pus, fomenta adhibeto: ſi uero tenue, infundito. & ex cibis hæreat ꝙ maxime, & ab acribus abſtineat, & à carnibus bubulis, ouillis, ac porcinis.

Suppuratus ex peripneumonia.

QVum ex peripneumonia ſuppuratus factus fuerit, febris detinet, & tuſsis ſicca, & difficultas ſpirandi, & pedes intumeſcunt, & manuum ac pedum ungues contrahuntur. Hũc ita affectum ad decimã diem à ſuppurationis initio progreſſum, multa calida lauato, & ari radicẽ tali magnitudine tritã, & ſalis granum, & modicum mellis, & aquã, & olei parũ, extracta lingua tepida infundito, & poſtea humerum concutito. Et ſi quidem ab his pus erumpat, bene habet. Sin minus, aliud facito. Cibos acres et cyclaminũ exſuccato, ſitq; ſucci utrunq; acetabulum paruũ, deinde ſilphij ſuccum fabæ magnitudine terito ac diluito, & lactis caprini aut aſinini acetabulum ammiſceto. Hoc tepidum infundito. Quod ſi ab hoc nõ erumpat, raphani corticem, & æris florem, trium fabarum magnitudine terito: Sit autem raphani duplum: & oleo diluito quarta heminæ parte. Hoc tepidũ infundito. Et ſi eruperit pus, cibis ꝙ ſalſiſsimis ac pinguiſsimis utatur. At ſi nõ ꝓdierit pus, paulatim fomentũ adhibeto in os, ex ſij ſucco, uino Tornio, lacte bubulo, aut caprino, ſingulis pari mẽſura permixtis, ita ut ſint heminę tres, in quas poſtea furni teſtas igni candefactas inijcito, atq; inde uaporẽ per fiſtulam trahat, cauendo ut ne aduratur. Poſtquam autem purius iam ſputum prodierit, urticæ ſemen, thus, origanum, in uino albo, melleq; ac oleo modico, ipſi infundito, idq; per tertium diem. poſtea uero butyrũ, reſinam in melle eliquatam. Et cibis non amplius utatur ſalſis, neq; pinguibus. At diebus interpoſitis, infuſionũ oris uſu ceſſante, ſaluiam, rutã, ſatureiam, origanũ, pari portione ieiunus ex uino bibat acetabuli menſura, omnibus illis inſperſis. Quòd ſi ab infuſionibus his oris nõ eruperit, nihil miri eſt. Sæpe enim prorũpit ad aluum, et ſtatim melius habere ſibi uidetur, ubi ex anguſto ad ampliorem regionem deuenerit. Alius morbus. Quum tempus longius protrahitur, & febris uehemens ac tuſsis corripit, & latus dolet, & ad ſanã partem decumbere nõ poteſt, ſed ad dolentem, & pedes, & oculorũ cauitates intumeſcũt. Hunc ubi decimuſquintus ab eruptione dies adeſt, multa calida lotũ in

lo abſtuleris, exuretur Poſtq́ue autē fota fuerit, ſcillam apponito, uelut infra ſcriptum eſt. Apponito aūt donec dixerit molle & amplū eſſe uterorū oſculum. & ſi quidem exulcerata fuerit, & puſtulæ in purgatione fuerint, ſi ſumma labia ulcerata fuerint, aniſum, & adipē anſerinū, in roſaceo oleo terito, et in lana inuoluito. & accepta carne bubula, magno pedis digito craſsiore, ſex digitorū longitudine, ipſam pharmaco illinito, et lana exceptā inuoluito, et ad extremā carnis partē quæ foras ſpectat filum alligato, & reliquā in uteros indito, ubi eſt ulcus.

Menſium purgatoria. Si non procedat mēſtrua purgatio, cucumeris ſylueſtris internā partem pōdere trium obolorum, & artemiſiam herbam, & thuris obolum, terito & ammixto melle in lana inuoluito, & ad os uteri apponito, quinquies in die hoc faciens. Aliud. Vitem uiridē terito, & melle ammixto lana excipito, & eodē modo apponito. Aliud. Cupreſsi fructū, & cucumeris ſylueſtris internā partem, & thus, terito & melle ammixto lana excipito, & eodē modo ſubdito. Aliud. Cupreſsi fructū & thus terito, & melle ammixto lana excipito, ac ſubdito. Aliud. Abrotoni obolos tres, cū melle lana excipe ac ſubde. Aliud. Elaterij obolū, & myrrhæ obolum terito, & cū melle lanæ inuoluito, ac ſubdito. Purgatoriū ſi mulier non cōcipiat. Tauri urinam collige trium heminarū menſura. Deinde artemiſiā herbam, aut parthenium, aut adiantū, & laurū uiridem, & cedri ramenta ſimul contunde. Deinde in effoſſa ſcrobe carbones accēde, & impoſita olla urinā tauri infunde, & contuſa in mortario adijce. poſtea ſellam circūpone, & artemiſiam herbam, aut hyſſopū, aut origanū impone, & muliere ſuper hæc collocata, donec ſudet foue. Vbi uero ſudarit, laua cum calida, et in lauacrū artemiſiā & laurum immitte. Deinde ſubdititiū medicamentū adhibe. Aut artemiſiā, aut bulbiū in uino albo tritū lanæ inuolutū ſubdat. Hæc ad tres dies faciat, & deinde cū uiro dormiat. Subdititiū pharmacum ad conceptū faciens. Ex nitro & thure, cū melle glandem formato, & apponito. Aliud purgatoriū molliens. Caricam coquito donec granula abijciat, & hanc expreſſam leuiſsime tritam in lana cū roſaceo unguēto apponat. Aliud acrius. Braſsicæ, rutæ, pares portiones tere ac utere eodem modo. Aliud molle & purgatoriū. Medullam anſeris, aut bouis, aut cerui, magnitudine fabæ, affuſo unguēto roſaceo et lacte muliebri terito, uelut molle pharmacum teri ſolet. Deinde ex hoc os uteri illinito. Aliud tepidum purgatorium. Anſeris medullam magnitudine nucis, reſinæ lentiſsimæ aut terebinthinæ magnitudinem nucis. Hæc in unguento roſaceo ad lentū ignem liquefacito, & uelut ceratum facito. et deinde ex hoc tepido os uteri illinito, et pectinem madefacito. Aliud detrahens purgationem et ſiſtens. Pæoniæ grana nigra aut rubra, tria aut quatuor in uino trita bibenda dato. Si uero magis detrahere uoles, grana nigra eodem modo trita bibenda præbeto. Aliud purgans ac detrahens. Lauri baccas ad ſummum uiginti, et ſeſelis dimidium acetabulum, cum uino trita bibat. Aliud. Tauri fel trium dimidiorum obolorū Atticorū pondere, in uino ieiunæ bibendum dato. Et efformata quoq́ue ex ipſo catapotia deuoranda dato. Aliud. Farinam recentem, myrrhæ obolos tres, croci tantundem, caſtorij obolū, Hæc cum unguento roſaceo trita apponat, Aliud purgatoriū. Semē urticæ, et maluæ ſuccū, cū adipe anſerino tritum ſubdat. Aliud. Si nō purgata fuerit ex partu, floris farinæ quantum

tribus

tribus digitis cōprehendi poteſt coquito,& melle affuſo, uentri uelut cataplaſma imponito,& bibendum dato. Aliud quod uteros aperit & purgat. Cantharidas quinq; aceto albo affuſo terito,& non ualde liquidum pharmacū facito, ſed ut digitis effingi poſsit,& de ficu alba pingui, ſine granulis & pelle, duplam cantharidū partem ammiſceto, & efformatam glandulam tenui lana inuolutam ſubdito. Aliud. Si ex partu non fuerit purgata, trifoliū in uino albo bibendum dato. hoc etiam mēſes educit,& fœtus expellit. Aliud purgans uteros. Quum puero immortuo ſanguis intus manſerit, colocynthidē ſylueſtrem in melle tritā delingat, aut ſubdat. Aliud ſanguinē purgans. Sanguinem ex uteris expelles, ſi uiolę albæ ſemen tritū, uino dilutū bibēdum dederis.

Aliud quod ſimiliter ſanguinē ex uteris expellit. Rhois ſeminis quū rubrū fuerit, grana uiridia triginta terito, & roſas caninas rubras, rubicundo ex ipſis delecto, in uino bibenda dato, quū ſanguis eruperit. Aliud purgatoriū. Si menſes non apparuerint, ſtyracem & origanū terito, cōmiſceto, & adipe anſerino affuſo apponito. Aliud quod ſubditū uteros purgat ac euacuat. Abſinthij radicem tritam cū melle, cum oleo apponito. Subdititia uteros purgantia, aperientia, & aquam ducentia. Scillæ fruſtum longitudine ſex digitorum,& digiti parui craſsitudine accipito,& de hoc duos digitos circūderadito ac leuigato,& reliquū lana ſordida inuoluito, eam uero partem quæ circūraſa eſt ad os uterorum ſubditam, per diem ac noctem appoſitā ſinito. Poſtquam aūt lauit & abſtulit, aqua odorata colluatur. Aliud purgatorium molle, quod aquam & pituitam ducit,& pallidos ac ſubcruentos menſes detrahit, ſi nō diuturni fuerint,& os emollit. Vnguentum narciſsinū, cuminū quod edimus, myrrham, thus, abſinthium, cupreſſum, ſalem, roſaceū oleum ſumito. Et de alijs quidem ſingulis cōgium accipito, narciſsini uero partem quartā, & omnia in glandem efformata, ac crudi lini linteo excepta ſubdito. Aut linteum tenue pennæ circūdato ac deligato,& in oleo albo Aegyptio tinctū apponito,& tota die appoſitum ſinito. Deinde ubi lauit & abſtulit, aqua odorata colluatur.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS MVLIEBRIBVS LIBER I. IANO CORnario Medico Phyſico interprete.

De muliebribus morbis ſic ſentio. Mulierem quæ non peperit grauius et citius è mēſibus ægrotare, quàm eam quę peperit. Quum enim peperit uenulæ fluidiores ſunt ad menſes. Fluidas autem ipſas facit purgatio illa quæ fit à partu. Et ubi hæc erumpit, uicinæ maxime uentri ac mammis corporis partes diſcinduntur. Diſcinditur item reliquum corpus. à quo uero hoc fiat, dictum eſt à me in natura pueri in partu. Diſciſſo autem corpore neceſſe eſt uenas magis aperiri,& ampliores ac fluidiores ad menſes fieri: itēq; uteros magis aperiri, nimirū puero per ipſos egreſſo, qui & uim & dolorem induxit.& quum hæc ſic ſe habeant, mulier purgationē à partu experta, minus laborioſe menſibus decurrentibus purgatur. Si uero etiā affectio aliqua mulieri quæ iam peperit accidat, ut mēſes uenientes probe purgari non

poſsint

poſsint,facilius dolorem feret,ꝙ ſi nõ peperiſſet, Aſueti enim ſunt uteri,& corpus idoneum ut impleatur,utpote in uentre habẽti, & ſimul multa amplitudo in corpore eſt. Maior autẽ fit etiã amplitudo ubi peperit,nimirũ corpore diſciſſo.& corpus in amplitudine exiſtens, minus dolore affligitur, ſi non uenæ ſuperimpleantur,& nimium doleant. At uero ei quę nõ peperit,quũ corpus non aſuetũ ſit,ſi impleta fuerit,& fortius ac ſolidius & dẽſius ſit, ſi purgationẽ à partu experiatur:& quũ uteri ægrius aperiantur,menſes laborioſe prodeũt,et affectiones plures accidũt:ut propterea menſes obturẽtur,ſi prius nõ peperit. Habet autẽ res ſe hoc modo,uelut etiam prius à me dictum eſt. Dico mulierem rariore carne præditam & teneriorem eſſe ꝙ uirum.& hæc res ſic ſe habet.à uentre trahit humiditatẽ,& citius,& magis,corpus mulieris ꝙ uiri. Etenim ſi quis ſuper aqua,& per regionẽ aquoſam,duobus diebus ac duabus noctibus, molles lanas ponat,& ueſtem puram & cõtextam æquali ad lanas pondere, ſublatis utriſꝙ apponderatione facta,multo grauiores lanas cõperiet ꝙ ueſtem. Fit autem hoc ex eo quod ſemper ab aqua ſurſum decedit in uaſa ampliora oſcula habentia.& lanæ quidem tanꝙ raræ & molles,ex decedẽte amplius ſuſcipiũt. Veſtis autem ut quæ plena eſt & ex cõtextu obturata, explebitur,nõ multum ex decedente aqua ſuſcipiens. Sic ſanè etiam mulier,uelut quæ rarior eſt, ampliorẽ à uentre humiditatẽ corpori attrahit,& citius ꝙ uir. & tanquã teneriori carne præditę mulieri,ubi corpus ſanguine repletũ fuerit,ſi non ab ipſo receſſerit,carnibus impletis ac calefactis,dolor oboritur. Habet enim mulier ſanguinẽ calidiorem,& propterea calidior eſt ꝙ uir. Si uero amplior accedẽs ſanguis receſſerit,dolor nõ fit à ſanguine,neꝙ calor. Vir aũt ut qui ſolidiore carne præditus eſt ꝙ mulier,neꝙ in ſuperna uẽtris parte adeò ſanguine ſuperimpletur, ut niſi aliquid ſanguinis ſingulis menſibus ſecedat,dolorẽ fieri neceſſe ſit: & ſanguinis quantũ ſatis eſt ad nutrimentũ trahit:& quum corpus ipſi nõ ſit tenerũ, non dolore affligitur,neꝙ ſuperincaleſcit à plenitudine,uelut mulieri. Multum aũt confert ad hoc uiro,quod magis laborat ꝙ mulier. Nam labor aliquid humoris abducit. Poſtꝙ igitur mulieri quæ nõ peperit,occultati fuerint menſes,et uiam foras reperire nõ poterint,morbus fit. Hoc aũt contingit,ſi uterorũ os cõcluſum fuerit,aut diſtortũ,aut aliqua pudendi pars cõtracta. Si enim horum quid fuerit,mẽſes exitũ inuenire nõ poterint, priuſꝙ uteri ad ſanam naturam redierint. Fit aũt hic morbus his maxime,quæ anguſtos uteros habẽt,aut ceruicẽ ultra pudendũ ſitam. Si enim horũ alterum fuerit,et mulier uiro nõ miſceatur,et uẽter magis ꝗ oportet euacuetur,ab hac affectiõe uteri obtorquẽtur. Neꝙ enim humidi in ſeipſis ſunt,utpote muliere nõ coeũte:& amplitudo ipſis ſpatioſa eſt,utpote quũ uenter magis uacuus exiſtat. Quare obtorquẽtur, dum ſiccior et leuior eſt uẽter ꝙ conuenit.& aliquãdo dum ipſi obtorquẽtur,etiã os ipſorũ diſtorqueri contingit,nimirũ ceruice ultra pudendũ ſita. Si enim humidi fuerint uteri à coitu,& uenter nõ euacuetur,nõ facile diſtorquentur. Hęc igitur cauſa eſt ut ipſi ſint cõcluſi,nimirũ à uenere abſtinẽte muliere. In tertijs porrò mẽſibus optime afficietur,ſi quæ prius inſunt progreſſa fuerint educta. Sin minus,mulier hæc patietur. Suffocatio aliàs atꝙ aliàs in ipſam irruet, & febris aliàs atꝙ aliàs corripiet,ac horror,& lumborũ dolor. hæc patietur in tertijs mẽſibus,ſi ipſi nõ prodierint. In quartis uero ſi nõ egreſſi prioribus exitũ fecerint,

etiam tūc tertij mēſis afflictionibus omnibus magis affligetur, & maxime tem pore menſium. Deinde minus. Sæpe uero etiam à dolore libera ſibi eſſe uidebitur. Erunt autem in quartis etiam hæc ſigna. Vrinam multam ac craſſa eijciet, aliàs atq; aliàs. Et uēter ipſius durus erit, & maior q̄ prius, & dentibus fremet, & cibum auerſabitur, & uigilabit. Hæc patietur in quartis menſibus. Si uero cu retur, etiā in his ſana euadit. Et in quintis ſi non multi menſes deſcenderint, do lor adhuc fortior accidit. In ſextis uero iam incurabilis eſt. & iuxta priora quidem ſigna magis dolebit. Deinde ad ea etiā hæc aderūt. Anxia erit, & aliàs atq; aliàs ſeipſam iactabit, & animo deficiet, & pituitam uomet, & ſitis fortis ipſam corripiet, Nimirum dum exuritur uenter ab uteris ſanguine plenis. & ad contactum dolebit, maxime pectinē. Et aliàs atq; aliàs acute febriet. & uteri aliàs atq; aliàs murmurabūt, dum uidelicet ſanguis in ipſis commouetur ac diſcurrit. & uenter conſueto modo nō ſecedet. Neq; ueſica urinā excolabit, maxime quum uteri ad ſtomachum qui neruoſus eſt, mulieri allapſi fuerint, & ad uētrem irruerint, dolet ſpinam, & totū dorſum. & lingua ipſius refrenatur. & hanc non claram habet. & animi deliquium adeſt. Aliquibus etiam uocis priuatio. & ſtomachus mordetur. & flaua bilis exit. & ſpiritus offendens. & anxia eſt, & iactat ſe ipſam, & ardet. Poſtquam autē trāſmutati fuerint, & ueſica tenuem ſanguinem ab uteris trahet, tunc urina mingitur rubra. Et dolet quidem reliquum corpus, maxime uero collum, & ſpinam, & lumbos, ac inguina. Et ipſi ad hoc progreſſæ, & uenter attollitur, & crura ſupra modum intumeſcūt, & tibiæ ac pedes. & mors ſuccedit. Et circa hanc quidē ſic finiūt menſtruæ purgationes ad ſex menſes occultatæ. fiunt item hæc. Quibuſdam mulieribus menſes bimeſtres in uteris exiſtentes multi ad pulmonem procedunt. & ubi recepti fuerint, omnia patiuntur quæ in tabe dicta ſunt. & non eſt poſsibile ipſam ſupereſſe. fiunt & hæc. Quibuſdam ſuppurati fiunt menſes, ubi per duos aut tres menſes moram traxerint. Hoc autem maxime fit, ſi à febre fuerint cōbuſti. Signa uero ſunt ſi ſuppurati fuerint. dolores enim incidūt in pectinem, & pulſationes fortes, & contactum non ſuſtinet. & ſi melius habitura eſt, menſes ipſi erūpuntur in pudendum, & procedit pus ac ſanguis, & procedit graueolens, ad ſeptē, aut octo, autem nouem dies. In priore uero tempore dolet uelut dictum eſt antea. Poſtq; autem depurgata fuerit, optimū quidem eſt ſi non fiant ulcera. Si uero reliquantur ulcera, ampliore curatione opus habebit, quo ulcera non putreſcant, & graueolentia fiant. Sterilis autem euadet, etiam ſi melius habebit, ubi magna ulcera fuerint quæ in uteris facta ſunt. Si uero non cōtinget, ut menſes ipſi in pudendum procedant ſuppurati facti, ad partes ſupra inguen, iuxta lateris mollitudinem erumpent, citra tuberculum, utpote pure rupto, & illa parte purulenta graueolentia procedent. & ſi hoc fiat, mulier non ſuperſtes manet. Si uero etiam ſuperſtes maneat, ſemper ſterilis erit. Hac enim parte de cætero uia fit mēſibus ut foras prodeant. Nam os uterorum ad hunc locum allapſum eſt. fit & hoc. Quibuſdam ubi bimeſtres aut trimeſtres aut diuturniores fuerint menſes, & ad lateris mollitudinem allapſi fuerint, quū non ſuppurati ſint menſes, uelut tuberculum fit ſupra inguen, ſine capite, magnum, rubrum. & uulgus medicorū ignarum quid hoc eſſet, iam ſæpe ſecuerunt, & ſic in periculum induxerunt. Cæterum id quod uelut tuberculum fit, tali modo fit. Fruitur ſanguine

caro ipſa,utpote oſculo uterorũ lateris mollitudini adiacente. & impletur caro ab ipſo,& inſurgit ac eminet,uelut ſanguine repleta. Et aliquando ſi tranſmotũ fuerit os uterorum,& ad pudendum cõuerſum, & menſes proceſſerint per pudendum,id quod circa lateris mollitudinem eminuit ſedatur. In uteros enim diſtribuitur,hi uero foras laxantur. Si uero non cõuerſum fuerit os uterorum ad pudendum,circa lateris mollitudinem ſuppuratur,& hac parte trãſitus fit menſibus. & eadem pericula ſunt,quæ prius ſunt relata. Sed & ad uomitum cõuertitur,& quibuſdam in ſedem,uelut in uirginum morbis à me dictum eſt,& ſigna & dolores eoſdem oſtendit,quos iſthic retulimus. At hanc uiam minus faciũt menſes mulieribus quàm uirginibus. Quum menſes fuerint occultati,dolor habebit imum uentrem,& onus quoddam incũbere uidetur, & lumbos & laterum mollitudinẽ mirum in modum dolet. Si uero omnino nõ procedunt, præ morbo aut craſsi & uiſcoſi,aut glutinoſi fiunt. Primum igitur uentrem purgare oportet ſurſum ac deorſum. Deinde uteros ſubditit io medicamento, à quo ſanguis purgatur. Atq; ita quieſcere, & potandũ dare pharmacum, à quo ſanguis prodeat. Bibat etiam Crethmon in uino tædaceo. Si uero fluxus ipſi non fiat,continget ut prægnans eſſe uideatur,& dum cum uiro coit doleat,ut putet quid incumbere. & grauitas fit in uentre. & uenter prominet,& deſiderijs ſimilibus afficitur,uelut in uentre habeat. & ſtomachi dolore afficitur, maxime ubi quinquaginta dies præterierint. Et dolor aliàs atq; aliàs habet uentrem,& partem circa umbilicum,& collum,et inguina,& lumbos. Et poſtquã menſes duo aut tres præterierint,quandoq; menſes aceruatim ipſi in pudendum erũpunt. & quę prodeunt uelut carnem eſſe putat,quemadmodũ ex fœtus corruptione & nigra. Quibuſdam etiam ulcera fiunt in uteris,& opus habent diligenti animaduerſione. Multis uero contingit ut putent ſe ſex menſibus in utero habere,aut etiam paulo breuiore tẽpore. & uenter prominet,et alia ſibi fieri putat, uelut in uentre habẽti. Poſtea ſunt et quibus ſuppurati eruperũt ſupra inguen, ſimul cum quinto aut ſexto mẽſe,et uiam ea parte patefecerũt. Quibuſdam autem ulcera fiunt in uteris etiam infra ſub inguine. et periclitatur mulier de uita. Si uero etiã ſuperſtes maneat, ſterilis erit. Quibuſdam etiam in pudendũ erumpunt,et prodeunt ipſi putrefacti ac purulenti. Et ab his ulcera fiunt in uteris, & periclitatur. Et oportet ut ne antiqua fiant ulcera, cum attentione mederi. Sterilis autem et hæc fit,etiamſi fuerit curata. Si uero non eruperint menſes ſex menſibus intus concluſi,omnia patietur uelut ea quæ non peperit,in qua mẽſes uiã inuenire non poſſunt. Et ſi quidem curata fuerit,ſana erit. Sin minus, etiam ad octo menſes durans moritur. Multis uero contingit, ut menſes pituitoſi ad multum tempus prodeuntes,etiam pauciores ſanis ſint,ſana aũt talis fit, ſi conuenienti cura fuerit ſanata. Si uero menſes mulieri prodeant quidem,uerũ pauciores q̃ conuenit,utpote oſculo uterorum paululũ à pudendo emoto,aut nuper concluſo ad hoc, ut prodeant quidem, uerum obturentur ab ipſis etiam tranſitus,per quos penetrant ubi ad uteros deſcendũt: moderati ſanè paulatim prodeunt,ſanguine ſemper perfecte oſculo incũbente. Et poſtquã dies præterierint quibus purgari ſolet,et concluſus fuerit ſanguis in uteris relictus,et alij menſes ſubdeſcendentes non expulerint concluſum ſanguinem, ſed ſemper paulatim grauant,et primis menſibus duobus aut tribus non ualde prodeunt.

Poſtquam

Poſtquam autem plures menſes præterierint, adhuc magis dolebit. & non habet in uentre, ꝙ diu ſanè ſic habuerit. et febris corripiet ipſam debilis, maxime in diebus quibus purgari ſolet. Veriſimile eſt autem et in intermedio tempore ipſam febrire, et horrere, et ſtomachi dolore uexari, et ad multitudinem addere ſingulis diebus. Et dolet aliàs atq; aliàs corpus, et maxime lumbos, et ſpinã, et inguina, et articulos manuũ ac pedũ. Verum his locis non ſimul dolet, ſed aliàs atq; aliàs, qua parte ſanguis diſcretus, et in uteris eſſe non potens impetu ſuo grauarit. & qua ſanè corporis parte incubuerit, tumor eſt, fitq; etiam conuulſio fortis articulorũ corporis. Et aliàs aliud ex relatis antea ſignis ipſi apparet. Hęc ſiquidem iuxta debitum modum curata fuerit, ſana euadet. Sin minus, morbus ſeptimeſtris aut diuturnior factus, lethalis fuerit, aut claudam faciet, aut artes aliquas impotentes efficiet, ſi præ rigore & cibi faſtidio, ſanguis circa neruos compactus fuerit, quęcunq; tandem locum occupauerit. Hic autem morbus magis fit his quæ uirum non habent. Si uero hi morbi iam relati, aut quicunq; poſtea referentur, incidant in eam quę partũ nõ ſit experta, diuturniores erunt, & minus doloroſi. Verũ ſigna eadem, & ijdem fines, tum ei quæ non peperit, tum ei quæ puerperia experta eſt, contingunt, ſi nõ curentur. Oportet autem ſtatim curationem facere. Sin minus, ſtatim comparẽt morbi. Si uero menſes plures quàm oporteat prodeant, & craſsiores: Nimirum corpore natura fluido exiſtente, & oſculo uterorum prope pudendum ſito, & ad hæc multo cum uiro coitu utatur, & conuiuetur, ſemel aliquãdo multi deſcendentes, & cumulate prodeuntes, os uterorum impetu ſuo magis dilatant. & ſi ad hæc nõ incidat uaſorũ euacuatio, ſed rurſus multus acceſſerit calor, & os amplũ faciunt, & corpus: utpote dum cõuiuante & uoluptatem ac conſuetudinem uiri conſectante muliere, facili fluxu ad uteros etiam calor defertur. & decolor erit ꝙ diu ſic habuerit. & ſi poſtea morbus aliquis aut affectio inciderit, ut corpus affligatur, & uteri ſimiliter iuxta ſolitum morem ampli ſunt, & corpus facili fluxu in ipſos præditum eſt. Et poſt hæc febris habet, & cibũ auerſatur, & anxia eſt, & tenuis ac debilis. & lumbos ex menſibus dolebit. & progreſſu temporis ſi non curata fuerit, omnia ipſam magis affligent in intermedio tempore. & periculũ ipſi imminet, ne ſterilis fiat, aut à tẽpore & morbo uexata, ſi alius morbus coincidat, ex hoc moriatur. prodeunt autẽ menſes craſsiores & plurimi, in intermedijs diebus. Incipientes aũt & deſinentes, pauciores & tenuiores. Moderati uero ſunt menſes prodeuntes in omni muliere ſi ſana ſit, ut duarum heminarum Atticarum menſura ſecedant, aut paulo plures, uel pauciores. atq; hoc ad duos aut tres dies. Longius autẽ tempus aut breuius, morboſum & ſterile eſt. Coniectare porrò oportet, mulieris corpus inſpiciendo, & interrogare collatione ad priora facta, an ſemper morboſa uiuat, aut nõ. Si enim pauciores aut plures dies ꝙ ſolent prodeant, aut ipſi pauciores aut plures fuerint, morboſi ſunt: Niſi natura ipſa morboſa & ſterilis fuerit. Si uero hoc fuerit, & ad ſalubriorẽ ſtatum tranſmutatur, melius eſt. procedit autem ſanguis uelut à uictima, & cito congelatur ſi ſana fuerit mulier. Quibus uero in natura eſt, ut plures ꝙ quatuor dies purgentur, & menſes ualde multi prodeunt, hę tenues fiunt, & fœtus ipſarum tenues, & emarceſcunt. Quibus autẽ purgatio infra tres dies fit, aut pauci menſes ſecedunt, hæ craſſæ ſunt, & bene coloratæ, uirileſq; ac partus immemores.

& neq; concipiunt. Si ſuffocatio derepēte acceſſerit: fit autem maxime his quæ cum uiris non coeunt, & ſenioribus magis q̃ iunioribus. Leuiores enim uteri ipſarum ſunt: fit autem potiſsimū tunc, ubi mulieri uaſa euacuata fuerint, aut plus ſolito laborarit: reſiccati à labore uteri conuertūtur, ut qui uacui ſint ac leues. Eſt enim ipſis locus ſpatioſus ut conuertantur, utpote uentre uacuo exiſtente. Dum autem conuertuntur, impetunt hepar, & iuxta conſiſtunt, & ad præcordia irruunt. Currunt enim & progrediuntur ſurſum ad humiditatem, tanquam à labore magis q̃ opportunum eſt reſiccati. Hepar autem humidum eſt. Poſtq̃ autē impetiuerint hepar, ſuffocationem faciunt, derepente perſpirationem circa uentrē intercipiētes. & aliquādo ſimul incipiunt hepar impetere, & à capite pituita defluit ad prçcordia, uelut ab eo quod ſuffocatur. et aliquādo ſimul cum pituitæ defluxu, deſcēdunt ab hepate ad locum ſuum, & ceſſat ſuffocatio. Deſcendunt autē detrahentes humiditatē, & grauati. Stridor aūt ab ipſis fit, dum ad ſuam ipſorū ſedem procedunt. poſtquā aūt eò deuenerint, aliquādo uenter poſt illa humidior fit, q̃ ſuperiori tempore. Laxat enim iam caput pituitam in uentrem. Vbi uero apud hepar & præcordia fuerint uteri, & ſtrangulatint, mulier albas oculorum partes ſubuertit, & frigida fit. Sunt autē & quæ liuidæ fiunt. Quędam etiam dentibus frendunt. & ſaliuæ ad os fluunt. & ſimiles ſunt his qui ab Herculeo morbo detinētur. Si uero diutius morā traxerint uteri apud hepar & præcordia, mulier ſtrangulatur. Quādoq; uero ubi mulier uaſa euacuata habuerit, & inſuper laborarit, uteri cōuerſi ad ueſicæ ſtomachum allabuntur, & urinæ ſtillicidium inducunt. Aliud autem nihil mali habet, & curata cito ſaneſcit, quandoq; etiam ſponte. Quibuſdā uero ex labore aut inedia, ad lumbos aut ad coxas allapſi, dolores exhibent. Si mulier corpore male habuerit, & menſes biliosi prodierint, ex hoc probe cognoſci poſſunt. Nigri ſunt ualde, quandoq; uero nigri aut ſplendidi. & pauciſsimi prodeunt, & citiſſime congelantur. & ſemen amborum, & maris & fœminæ euaneſcit. & non habet in uētre. & incipiente quidē morbo, purgatur diebus quibus ſolita fuit, non pluribus. progredientibus autem menſibus, pluribus diebus purgatur, & menſes pauciores ſingulis diebus apparent. Et febres ſuccedunt erroneæ acutæ, cum horrore & cibi faſtidio aliàs atq; aliàs, & ſtomachi dolor. & dolebit maxime ubi mēſes ipſi appropinquarint. Poſtquā autem purgata fuerit, & ad modicum tempus, ſuperiorū reſpectu melius habuerit, poſtea rurſus ad idem perueniet. Dum autem curatur, cito ſana fit. Si uero non curetur, & tempus procedat, omnia prius relata ualde ipſum affligent. & dolor corripiet, nunc uentris partem infra umbilicum, nunc inguina, nunc lumbos & coxēdicum ad ſedem iuncturam, nunc collum, aliquādo uero ſtrangulatio fortis accidet. & caligo ante oculos obuerſabitur, & uertigo, utpote purgatione ſurſum uergēte ac aſcendente. Si enim corpus male habuerit mulieri menſes pauciores fiunt. & quibus corpus plenum fuerit, his menſes plures prodeunt. At uero bilioſæ ſi menſes prodeant, puſillanimitas incidit, & cibi faſtidiū aliàs atq; aliàs, & anxietas, ac uigilia, & eructat frequēter. & nō uult deambulare, & triſtis eſt, & nō uidere ſibi uidetur, & timet. Et ſi curetur, ex his ſana erit. Si uero tēpus proceſſerit, adhuc magis dolebit. Optime autē cum hac agatur, ſi uomitus bilioſus ſuccedat, aut uenter turbetur, non fortiter, & ſubeant bilioſa. & ſi fluxus ſuccedat ipſi nō for
tis

tis. Si enim quid ex his forte inciderit in corpus aflictũ, periclitabitur. Si uero leniter depurgetur aliquid bilioſi aut totum id quod moleſtum eſt, ſana fiet. Si uero neq; curetur, neq; quicquã horum fiat, moritur mulier. plerũq; tamen cõtingit ut fluxus incidat bilioſus ex hoc morbo. & ſi fluxus fiat, primũ quidem pauca ſunt quę comparent. per omnes aũt dies omnino plura contingũt. Temporis autẽ progreſſu plerũq; etiã morbus acutus fit. & uteri à purgatione bilioſa prodeũte mordentur, ac exulcerãtur. Sed & in hoc adhuc ſana fit, ſi curetur, & fluxus cõpeſcatur. Si uero uteri ab ulceribus fuerint inflammati, adhuc acutior morbus erit, & multa graueolentia ac purulenta prodibunt, ab ipſis uteris iam egreſſa, & ſemper uelut aqua de carnibus. & prius relata omnia ipſam magis affligent. & ulcera adhuc magis efferatiora erunt, donec ipſam uincãt. Si uero etiam ſanata fuerit, ſterilis erit à cicatricibus. Si mulier corpore male habuerit, & pituitoſi menſes prodierint. cognoſci autem poſſunt ſi pituitoſi prodeant. Pelliculoſi enim apparent, & uelut araneorum caſſes diſtenduntur, & ſubalbidi ſunt. Hoc aũt contingit, ſi corpus & caput ipſi pituita repleta fuerint, & hæc non ſubpurgetur, neq; per nares, neq; per ſedem, neq; per urinæ meatum. Sed in menſibus, & in turbatione ſanguinis, unà cum purgatione foras exit. Et ſi hæc ſic habuerint, ad duos quidẽ aut tres menſes nihil ægrotat. poſtquam autem amplius tempus progreſſum fuerit, & nõ curetur, magis dolebit. & febris erronea corripiet. & cibum aliàs atq; aliàs faſtidiet, & ſtomachum dolebit, & maxime dolebit ubi menſes appropinquarint. Quũ uero purgata fuerit, ad modicum tempus, ſuperiorum reſpectu melius habebit. poſtea ad idem relabitur. & ſi non curetur, ſed tempus procedat, fient ipſi omnia quæ ei cui bilioſi menſes prodibant, donec fluxus ſiſtatur. Conſequitur etiam ut hæc fluxum pituitoſum habeat, aut alia quæ ego dicam paulo poſteà. Et ſi quidem fluxus ſuccedat, ſemper procedunt per omnes dies, nunc aceruata, nunc pauca. & quandoq; uelut à carnibus aqua prodit, quandoq; uelut ſanies. & in hoc ipſo multi ſanguinis grumi inſunt. & radit terram uelut acetum, & mordet ubicũq; mulierem contigerit, & uteros exulcerat. Et ubi ad hoc peruenit, reliqua quidem ſimiliter patitur, uelut prior. Minus uero quàm illa caput dolebit. et ulcera neq; deformia, neq; magna, neq; purulenta, neq; graueolentia, ſimiliter uelut illi fiunt, ſed minus huic. Si uero curetur, ſana euadit, etiã ubi morbus progreſſum fecit, & non ualde moritur, Verum prægnans eſſe non poteſt quæ ſic habet. Quæcunq; uiro cohabitantes in uentre habere non poſſunt, interrogandæ ſunt, an ipſis menſes prodeant, aut non: & an purulenti ſint, aut frigidi.

Si quidem igitur reſponderit, interrogetur an ſtatim exeat genitura, an poſtera die, aut tertia, aut ſexta, aut ſeptima. Si igitur dixerit ſtatim exire ubi coiuit, uteri oſculum rectum non eſt, ſed diſtortum, & genituram non capit. Si uero dixerit, poſtera die, aut tertia, uterus perhumectus eſt, & ſemen eluitur. Si uero ſexta aut ſeptima, ſemen computreſcit. putrefactũ uero exit. Si igitur ab initio non ſuſcipiat ſemen, os uteri primum curandum eſt, ut rectum ſit. Si uero eluatur poſtera, aut tertia die, uterus & caput. Si uero computreſcat & exeat, & uterus, & totum corpus curetur. Atq; hæc ſingula ſic cognoſcere oportet. Quali uero purgatione opus habeat, hoc modo cognoſcit. Quum menſes prodeunt, linteum complicatũ palmi magnitudine ſuper tenuem cinerem ex-

pandito, deinde ut quæ exeunt ſuper hoc defluant curato. Præſtat aũt duo eſſe lintea, utrunq; ſeorſim, alterum diurnum, alterum nocturnũ. & diurnum quidem, poſtera die lauare oportet. Nocturnũ uero, ubi per diem ac noctem ſuper cinere ſitum fuit. In lotura uero conſiderare oportet, qualia'nam fiant lintea lota, ubi in ſole fuerint ſiccata. Optimũ tamen eſt in tenebricoſo loco ea reſiccari. Si quidem igitur pituita fuerit quæ conceptionem impedit, mucoſa lintea erunt. Si uero propter ſalſuginem & bilem impeditur, fulua & ſubliuida. His igitur conſideratis, & diligenti animaduerſione expenſis, totũ etiam corpus inſpicito, an multa purgatione opus habeat, aut ſecus, ita ut & ad colorem, & ætatẽ, & robur, & anni tempus, & qua diæta utantur reſpicias. Curatio uero & totius corporis eſt, & uteros ac oſculum ipſorum ſanare. & ſi hoc concluſum fuerit, aperire. Si uero illi diſtorti fuerint, dirigere oportet. Si autẽ humidi fuerint, reſiccare. & alia quoq; facere contraria. Fermè autẽ omnibus multa curatio eadẽ eſt, excepta mẽſium detractione. Nam quibus nihil prodit, his detrahere oportet. Immo quicquid in menſibus mali ineſt, hæc auferre oportet: quum uidelicet pituitoſi ſunt, & pelliculoſi, & ſanioſi, & tenues, aut albi, & grumoſi: & quum nigri ſunt, & carbũculoſi, aut caliginoſi, aut acres, ſalſi, turbati, purulenti. Hæ omnes cauſæ tollendæ. Prohibent enim in uentre conceptum. Quibuſcũq; igitur menſes pituitoſi ac pelliculoſi ſunt, hæ carnoſę ſunt, & his os humectũ eſt, et ſaliua multa ac uiſcoſa. Et ſi acidum aut acre quid guſtarint, ſputũ in ore liquidius erit, & inſulſum. et ad omnia quæ ederint aut biberint, turbatio ſequitur. & ſupprimitur ipſis ac attollitur uenter. & nauſea adeſt, & anxietas ac iactatio multa. Et à capite fluxus defluit, & omnia obducit, & multã humiditatem inducit. & partes ſub oculis liuidæ ſunt ac inflatæ. Has totas fouere oportet, & frequẽter uomere, & à cibis, et ieiunas. Infernũ autem uentrem mollire, ſed pharmacis omnino leuibus, quæ minime bilem ducunt. & ſemel in die cibũ capere, & frequenter exerceri. Et cibo ſicciſsimo uti, & potu paucisſimo meraciore. Melius autem eſt ut uenter facile ſolubilis cõſeruetur. Verum uteros ſi ad hãc diætam non paruerint, pharmacis ſubdititijs nõ mordacibus purgare oportet. Fomentum tamẽ ſemper purgationibus præmittendũ eſt, prius id quod ex fœniculo paratur. Deinde quod ex ſuffimẽtis. Fomento uera & ſubditiones medicamẽtorũ facito, cõiectura facta ut omnia fiant, & pro ratione adhibeantur, quo tempore menſes prodeunt. Si quidẽ igitur puri & ſinceri ac cruenti fiant, ita ad uirum accedat incipientibus mẽſibus. Optimũ autem, deſinẽtibus, & adhuc euntibus, magis q̃ ubi diſparuerunt. Quũ autem ad uirum itura eſt, ſuffimentum quoddam ex adſtringẽtibus ſuffiat, atq; hoc per caniſtrũ, & arundinem, pharmaco calido cineri inſperſo. Quũ uero inſperſeris, & caniſtrũ, ſiue operculum circũponito, & per arundinẽ inſidenti fomentũ adhibeto. Vbi uero opus fuerit ipſam ſuffiri, plũbea fiſtula utere, ut aperto oſculo ſuffiatur. Deinde quũ ſurrexit, rurſus in lecto plumbeam fiſtulam apponat, Deinde ea ſubtracta cũ uiro coeat. Et ſi ea quæ à uiro prodeunt, nõ fuerint ei manifeſta, extentis & alternatim poſitis cruribus quieſcat. Ieiuniũ autem utile eſt in hac die, præterquã ſi cyceonem uelit non ſalſum in aqua. Hunc autem tunc bibat quum uult ſuffiri. Si uero ubi cum uiro coiuit, poſtridie detineat genituram, & neq; altera die exeat: à cibis quidem & balneis prohibeatur. Bibat autem polentam in aqua non ſal-

ſam

ſam,bis ac ter in die. Atq; hæc diæta ſit per ſex dies,aut quod melius eſt, ſeptẽ, ſi non exierint ea quæ à uiro ſuſcepit dum cũ ipſo coiuit.Illota uero maneat per omne tempus,et det operã ut motus uitet. Si uero deambulare uelit,deambulet in loco plano et leui,nequaq̃ accliui,neq; decliui.Deſideat etiam ſuper mollia,ſi conceperit. Reliquam uero diætam eandẽ faciat uſq; ad dies triginta. Illota aũt ſit,aut ſi lauari opus habeat,pauca & nõ ualde calida lauetur. Caput uero ne madefaciat.Cibis autẽ utatur & panibus, & maza ſi uelit. Ex carnibus autem, palumbe,& ſimilibus.ex marinis,his quæ aluum ſiſtunt.prohibeatur ab oleribus acribus. Vino uero nigro utatur.Carnibus autem aſſatis potius q̃ coctis, tum manſuetis,tum ferinis.Et hæc quidẽ ſi conceperit,hoc modo facere oportet. Si uero non cõceperit,ſed ſecunda aut tertia die exeũt ea quæ à uiro immiſſa ſunt, fluentia cũ multa humiditate:manifeſtũ eſt quòd uteri ſunt humidiores.Curare itaq; oportet iuxta relatũ modum,donec ſicci fiant. Quum aũt ſicci eſſe uidebuntur,ſic curato.Optimũ eſt pharmacũ mollitoriũ,& retro,& anteriori parte ipſi adhibitũ,donec uteri ad naturam ſuam redeant. & rurſus ad uirũ accedat, quum menſes nõ amplius multi,ſed pauci & bene colorati fuerint, & ad libidinem concitatur.Sed & in alijs diebus cum uiro cõſuetudinem habere oportet, ſi optime habuerint uteri. Quum autẽ in relatis diebus cõſuetudinem habuerit cum uiro,ſi probe parati fuerint uteri, & ſi geniturã ad decẽ aut duodecim dies detinuerit,ne adeat uirum. Si uero non concipiat,uteri autem ſani ſint: cõtingit enim & hoc pleriſq;, quum debiles exiſtentes uteri,ab affectione macilenti fiunt:aut præ medicamentis & fomento multo,genituram ferre non poſſunt, priuſquã aſueti fiant et conualeſcant.Hoc autẽ ſic cognoſci poteſt.Quũ ab ipſa exierint, ſecũda aut tertia die exeunt,aut adhuc prius, craſſa & compacta uelut mucus:niſi mali quid ſit,& propter aliũ uterorum morbum genitura diſcedat. Quum igitur talia apparuerint,curatione quidẽ uterorum nõ eſt opus, uerum reliqui corporis cura habenda eſt,quo huiuſmodi bonus habitus ſit ipſi,ut contractum ſimul ſit corpus,& iuſta mole præditũ,ex paucorũ balneorũ, plurium uero & leuium laborum uſu. Ab acribus aũt & ſalſis prohibeatur. Vomitibus utatur ante dies quibus mẽſes fieri ſolent.& rurſus fame maceretur,& alia perficiat quæ dicta ſunt. Atq; hæc quidem harũ curatio eſt. Quibus aũt ſtatim ubi coiuerint diffluunt ea quæ à uiro ſunt immiſſa,his os uterorũ cauſa eſt. Curare uero ſic oportet. Si quidem ualde cõcluſum fuerit, tædis & plumbeis fiſtulis immiſsis aperito.& molli fomẽto ex fœniculo foueto.et ſubdititijs,quæ uteros attenuant,& in directũ redigunt,purgato.Poſt purgationes autẽ & fomẽta,ea infundito quæ cauſæ ſunt cõtraria. Quibus uero os diſtortũ eſt, & ad coxam allapſum:fiũt enim etiã talia prohibẽtia ne uterus ſemen ſuſcipiat:Quũ igitur tale quid acciderit,odoratis fomẽtis fouere oportet.poſt fomentum aũt, per digitũ auulſum à coxa detrahito.Quũ autẽ diſceſſerit,tædis & plumbeis fiſtulis immiſsis iuxta priorẽ rationem in rectitudinẽ dirigito.ubi uero rectificati ac aperti fuerint uteri,medicamẽtis ſubdititijs purgato,& alia facito iuxta relatam rationẽ. Quum autẽ magis q̃ oportet aperti fuerint uteri,purgatione opus habent.poſt purgationes aũt,collutionibus & ſuffimẽtis.Si uero propiores ſint q̃ oportet,uomitibus uteri opus habent,& fomento fœtido,donec ad ſuum locum redeant.Diæta uero utendũ eſt relata. Si uero os pingue fuerit

& craſſum, & propterea non concipiat, ſinapi coctum ieiuna edat, & meracum inſuper bibat. Apponat autem nitrum rubrum, & cuminum, ac reſinam. Optimum autem fuerit nitrũ uino ammiſcere & reſinæ, unà cum cumino & unguẽto albo. Aut cornu cerui urito, & duplũ crudæ ordeaceæ farinæ cũ uino ammiſceto. Si uero non melius habeat, porrum coquito, & ipſam inſidere facito. Aut phagum id eſt glandem tritam apponat. Et allio recenti ueſcatur, & aqua mulſa inſuper pota uomat. Quibus porrò intus manet uiri ſemen & computreſcit, & turbationem facit, his atriplicis ſemẽ aut ſuccum, cum melle aut cum cumino delingendũ dato. Quum autem à uiro immiſſa graueolentia fuerint, non concipit. Portulacam igitur & adipem anſerinum miſceto & apponito. Quibus uero ſexta aut ſeptima die, à uiro immiſſa prodeũt putrefacta, his ueriſimile eſt ab utriſq; fieri, & bilis, & ſalſuginis influxu. Curare autẽ ſic oportet, per ueratrũ, aut ſcammoniam, aut pepliũ. Hæc enim ſurſum ac deorſum pituitam & bilem purgant, & flatus educunt. Ante purgationes aũt fomentis utendum eſt ex ſuffimẽtis. Vbi uero fomentum adhibueris, per ſubdititia purgato, eodẽ modo uelut in prioribus. Et poſt ſubdititiorũ ac purgationũ uſum, mollitorijs utere, & ſubdititio medicamento ex mercuriali & artemiſia herba, & anemona, & ueratro albo aut nigro. Atq; hæ quidem medicationes hoc modo his cõducunt. Diætã uero reſpectu ad totũ hominis corpus facto cõſtituere oportet, ſiue ſiccior, ſiue carnoſior mulier eſſe uideatur. Et ſi quidẽ ſiccior fuerit, balneis pluribus, & obſonijs omnibus coctis, tum marinis, tũ carnibus utatur. Vino uero aquoſo, & oleribus coctis, & pinguibus omnibus ac dulcibus. Hæc enim plerũq; faciũt ut humiditas ſit, tũ in reliquo corpore, tum in uteris. Si uero humidior fuerit, tales uteri nullo ex his opus habẽt, ſed uice uerſa neq; cõtrectare, neq; lauare recẽti motu facto oportet, neq; ſuffire. Nam ad periculũ hæc procedere ſolẽt. Et ſi magis q̃ pro natura fuerint humectæ, ſiccare ſanè ac ſuffire oportet. Si uero bilioſa in ipſos cõfluãt, medicamentũ dare quod bilẽ purgat. Si uero ſalſuginoſa, lac aſininũ, & uinũ, & alia auxiliaria. Morborũ porrò uires cõſiderare oportet, & cauſas ex quibus morbi fiũt exquirere, atq; ſic ad alia procedere, & morbos circa locos curare. & quæ quidẽ ob cauſam oſculorũ hiantium prohibentur, ut ne detineant in uẽtre, horũ oſcula præparare, ut probe diducta ſint. Quũ uero humiditas prohibuerit, hãc inſpicere ut ne impediat, totis mulierũ negotijs expẽſis, ſiue ex toto corpore quid moueri uideatur, ſiue ex ipſis uteris, ſiue ex utriſq;. Vteros aũt ſic curare oportet, ut neq; humidi ſint, neq; ualde ſicci. Imò ſicciores quidẽ, tãto magis bono ſucco, quãto ſunt ſicciores, eiuſmodi humiditate ut pingues magis fiãt q̃ graciles. Humectos uero & madidos ſiccare, ita ut relinquas quo humidi ſint, et nõ ualde reſiccẽtur. Exceſſus enim in his ualde ſunt uitãdi. Concipit aũt in uẽtre, neq; ea quę humiditatẽ habet, neq; quę reſiccata eſt, niſi quid horũ in ueteri natura fuerit. Cæterũ uirum adire ipſam oportet, poſt adhibitã curationem, deſinẽtibus aut inchoantibus menſib. Optimum eſt etiã ubi quieuerint. Maxime uero in his diebus experiendũ eſt, an pręgnãs fieri poſsit. hi enim ſunt oportuniſsimi. Si uero nõ ſtatim cõcipiat, & reliqua bene habeãt, nihil prohibet etiã alijs diebus cũ uiro coire. Nã hæc exercitatio alacritatẽ ipſi inducit, & uenulæ hinc laxãtur. & ſi ea quę à uiro prodeũt concurrerint ſecundũ rectitudinẽ cum eo quod à muliere, citius cõcipiet. Hęc enim

cauſſa

cauſſa eſt his,quibus ſiue ſtatim,ſiue poſteriore tēpore exeunt. Atq; hæc quidē de his dicta ſunt. Si uero humidius fuerit os uterorū, genituram attrahere non poſſunt. Vtendū autē eſt medicamētis ſubdititijs acribus. Cōmorſus enim & inflāmatus ſtomachus,ſolidus ac firmus quādoq; fit,& aliquo modo accōmodatur. Sed & ſi in callū indurati fuerint,præſtat acria apponere quæ mordeant. Quę enim tenuia et feruida ſunt,calli duriciā diffundūt. Si uero mollitus fuerit callus,mollibus curato,& his quæ nō mordent. Quòd ſi diu nō concipiat,menſibus nō apparētibus,quū tertia aut quarta dies aderit, alumen tritum,unguēto dilutū,& lana exceptum apponito,& habeat per triduū. Quarta uero die fel bubulū ſiccū in oleo feruefacito, & lanam tenerā eo imbutā ſubdito, & habeat per triduū. Poſtridie aūt eximat,& cū uiro coeat.

Si geniturā non ſuſcipiat mulier,mēſibus ſecundū naturam prodeūtibus,membrana præpoſita eſt. fit etiā ex alijs cauſis. cognoſces aūt ubi digito obicem cōtigeris. facito autē medicamentū ſubdititiū,reſinam et æris florē cum melle ſubacta in linteo apponito q̃ penitiſsime, filo ad extremitatē alligato. ubi uero hoc extraxerit,myrtū in uino coquat,& uino tepido perluatur. præſtat aūt membranā auferre. Sūt aūt mulieres quæ facile quidē in uentre cōcipiunt,geſtare uero nō poſſunt,ſed fœtus ipſis corrūpuntur,aut tertio,aut quarto mēſe,nulla cauſa accedēte,neq; cibo incōmodo ingeſto. et hæc eſt cauſa quæ relata eſt,& maxime quū uteri augmentum fœtus dimiſerint,aut uēter ipſis turbetur. Debilitas autē,& febris uehemēs,& cibi faſtidiū incidit eo tēpore quo fœtus corrūpunt. Eſt aūt & hæc cauſſa,ſi uteri fuerint leues, aut natura,aut ulceribus in ipſis innatis. Si enim leues fuerint, quādoq; continentes ipſum pelliculæ,minus q̃ oportet cohærēt: utpote quū uteri ipſi pleni exiſtant. cognouerit aūt quis hæc ſingula,ſi de his exacte interroget. De leuitate uero cognouerit,ſi alia mulier contigerit,dum uteri uacui ſunt. Non enim hoc tempore manifeſtū fit. Si uero menſes prodierint his aceruatim prodeunt. Quibuſdā tamen ipſarū contingit ut fœtus edant. Et ſi qua curetur, ſpes partus adeſt. & de his quidē ſic habet.

Si mulierem puerperam facere uelis,aliàs concipere nequeuntē,menſes conſiderare oportet,an pituitoſi ſunt aut bilioſi. Cognoſces autē ſic. Arenā tenuem ac ſiccam ſubijcito, & quū menſes prodeunt,in ſole ſanguinē ſuperfundito, ac ſiccari ſinito. Et ſi quidē bilioſa fuerit,ſanguis in arena ſiccatus pallidus erit. Si uero pituitoſa fuerit, uelut mucus. Vtrum igitur horū fuerit,uentrem purgato, ſiue ſupra opus habuerit,ſiue infra. poſtea uteros purgato. Si uero cōcipere uoles,hederæ grana ſeptem, aut folia,ſingulis mēſibus in uino ueteri,ceſſantibus mēſibus bibēda dato. Et mali coriū in uino odorato meraco coquito,& glandem ex hoc factā in meridie ſubdito. Aut alumen Aegyptiū tritum lanæ illigatū apponito. Quū aūt ſol occiderit,eo detracto,uino odorato perluatur. Hæc aūt ceſſantibus mēſibus facere oportet. Sed & hoc ſic habet.

Quū purgatæ fuerint mulieres,maxime in uētre cōcipiunt cū uiro conſuetudinē habētes. et genitura ipſis corroboratur,ſi quādo oportet coiuerint. Et ſemen uiri facile ammiſcetur,& ſi præualuerit,illi accōmodatur ac appropriatur. Tunc enim maxime os uterorū hiat, & diſtentū eſt poſt purgationes. Et uenæ geniturā attrahūt. At in priore tēpore,et os uterorū cōcluſum eſt,& uenæ magis ſanguine plenæ exiſtētes,nō ſimiliter geniturā attrahunt.

Si uero genitura iugi curſu defluat,mulier uiro miſceri non cupit,

& ſi miſceatur, non concipit: & lumbi ac coxendices doloribus uexãtur, & febris debilis corripit, & impotentia ac animi deliquium ſuccedit. & aliquando uteri in ſuo loco non ſunt. Si quidẽ igitur præ plenitudine defluat, ſinere ipſam optimum eſt. Si uero uterus laxus fiat, diæta ſit alica, caro ſuilla, aut palũbis, & uinum nigrũ. potiones uero, quæ ad fluxum deſcribentur. Nunc porrò dicam de morbis earum quæ in uentre habent. Pronuncio aũt de muliere in uentre habẽte duos aut tres menſes & ultra, ſi mẽſes ſtatim prodeant ſingulis menſibus, neceſſe eſt tenuem ipſam fieri ac debilẽ. Quãdoq; etiam febris ipſam corripit his diebus, quàm diu menſes prodierint. Et dum prodeunt, & poſtquàm prodierint, pallida fit. Sed & pauci prodeunt. His uteri magis quàm opportunũ eſt hiant, & augmentũ fœtus dimittunt. Deſcendit enim quũ mulier in uentre habet, ſanguis paulatim in uteros à toto corpore, & in orbẽ circa id quod in uteris eſt circumſtans, illud auget. Si uero hiarint uteri magis quàm oportet, ſanguinẽ ſingulis menſibus, uelut procedere ſolet, dimittunt. Et quod in uteris eſt, tenue ac debile fit. Si uero curetur mulier, melior & fœtus, & mulier euadit. Si uero non curetur, fœtus corrũpitur. Sed & ipſa periclitatur, ne diuturnum habeat morbum, ſi purgatio plus quàm oportet prodeat. Quia & poſt corruptionem periculum imminebit, nimirũ uteris magis apertis. Si uero mulieri in utero habenti caput pituitoſum fuerit, & pituita acris in uentrẽ deſcenderit, & à capite uentrem perrũpit, & febris debilis ipſam corripit, & palpitationes quibuſdam debiles ſubexolutæ, augeſcentes acutæ. Si uero etiam cibi faſtidiũ, & impotentia corripiat, periculum eſt ne breui fœtus corrumpatur. Sed & ipſa in periculum adducetur, ſi non curetur. ubi uero effugerit, utpote uentre fluido exiſtente, ſtatim concludere ac cõſtringere oportet. Multa uero etiam alia ſunt pericula, in quibus fœtus corrumpuntur. Nam ſi mulier in uentre habens ægrotarit, aut debilis fuerit, aut onus leuarit, aut percuſſa fuerit, aut ſaltarit, aut cibum faſtidierit, aut animi deliquio correpta fuerit, aut amplius aut minus nutrimentum accipiat, aut timeat, & conſternetur, aut uociferetur, aut intemperanter uiuat fœtum corrumpet. Nam et cibus corruptionis cauſſa eſt, et potus multus. Sed & ipſi uteri naturas habent, quibus abortum faciunt, quum ſunt flatuoſi, denſi, magni, parui, & alia his ſimilia. Si mulier in utero habens, uentrem aut lumbos doleat, formidare oportet ne fœtum per abortum edat, pelliculis qui ipſum cõtinent ruptis. Sunt etiam quæ fœtus corrumpunt, ſi acre quid, aut amarum ederint, aut biberint præter conſuetudinẽ, dum adhuc paruus intus eſt puerulus. Si enim puero quid accidat præter cõſuetudinem, & ſi paruulus adhuc fuerit, moritur. Et ſi eiuſmodi edat aut bibat, uelut diximus, ut neceſſe ſit ipſi turbari uentrem, dum adhuc paruus eſt puer. Percipiunt enim & concitantur ipſi uteri, fluxione ex uẽtre ſecedente. Et ſi laborarit mulier plus quàm oportet, et uenter ipſius concludatur, aut magnus fiat, etiam ſic puer corrumpitur, uelut à labore calefactus, et à uentre preſſus. Plerũq; enim dum parui ſunt, debiles ſunt. Quidam uero etiam magni corrumpuntur. Quare mirari non oportet mulieres, quòd inuitæ corrũpunt. Nam cuſtodia & ſcientia multa opus eſt, ut in uteris geſtent puerum & enutriant, & ut euadant ab ipſo in partu.

Si uero mulier in uentre habens, corpore male habeat, & fuerit bilioſa & doloribus uexata, & aliàs atq; aliàs febricitet, & os examareſcat, & lingua cum

uirore

uirore pallida fiat, oculi uelut morbo regio affecti, ungues bilioſi, urina acris: hæc tum aliàs, tum ſi febricitet, aliàs atq; aliàs ipſi accident: poſtquã uero etiam purgationem contigerit bilioſam eſſe, planè timendum eſt etiam pueros debiles fore: hæc ſi bilioſa per ſeceſſum egerat (id quod ualde contingit) melius deget. Et ſi bilioſa aut ualde nigra ſunt partus purgamenta, etiam ut plurimũ pinguedo ſuccedit, & prodeunt paulatim, & non cito congelantur. & primo quidem tempore leuius fert, poſtea uero grauius, & minus purgatur quàm oportet. Si enim corpus male habuerit, etiam partus purgamẽta pauciora ac deteriora ipſi procedẽt. Patietur autem & hæc omnia, etiam ſi menſes prodeant bilioſi. Verũ breuiori tempore ægrotabit. Et morbus ad eadem pericula, & ſigna, & trãſmutationes deueniet. Aut enim ipſis uomitus bilioſus, aut purgatio per uentrẽ, in hoc morbo fit, et uteri exulcerantur. Multa uero cuſtodia mulier opus habet. Quum igitur tale quid factũ fuerit, ut ne moriatur, ſterilis erit. Si uero nihil horum fiat, et non curetur, ſed partus purgamenta fuerint ipſi occultata, in triginta et una diebus utplurimum moritur. Huic pharmacum in potu exhibendum eſt quod bilem ducat. Prodeſt & aniſum, & quæ ad urinam ciendam dantur. Vomat autẽ, & ſudores eliciantur, & aluus ſucco ptiſanæ, & melle, & ouis, & maluæ aqua infuſa eluatur. Quibus in uentre habentibus circa ſeptimum aut octauum menſem, derepente mammarũ & uentris plenitudo collabitur, & ubera gracileſcunt, & lac nõ apparet, his dicendum eſt, puerum aut mortuum eſſe, aut uiuere & debilem eſſe. Si enim in uẽtre habuerint, & apparuerint menſes: aut abortus fiunt, ſi plures fuerint & male olentes, aut fœtus morboſi fiũt.

Si mulier in uentre habẽs pituitoſa fuerit, & caput dolet, et aliàs atq; aliàs febrit. & in capite obuoluitur pituita. Et grauitatẽ exhibet ac frigus. & in corpus procedit, & in uenas, quũ caput fuerit repletũ. Fit etiam colore plumbo ſimilis, & uomit pituitã, lingua alba eſt, & urina cõmuniter exalbeſcit, frigida eſt, turbatio adeſt, & æger motus. Vbi uero pepererit, procedet ipſi purgatio pituitoſa, & apparebit pelliculoſa, & uelut araneorũ caſſes in hac diſtenti erunt. & patietur quidem eadem omnia etiam ea cui menſes pituitoſi prodeunt. uerum breuiore tẽpore ægrotabit. & eadem pericula, & ſigna, & trãſmutationes morbus habebit, Continget enim ipſi uomitũ pituitoſum fieri, & affectiones ſimiles uelut illi accident. Depẽdent enim eodem modo partus purgamẽta, & menſes pituitoſi, uerum purgamenta partus breuiore tempore quàm menſes. & niſi eruperit ipſa purgatio quæ diu morã traxit, moritur in quinq; & quadraginta diebus, etiamſi pituitoſum partus purgamentũ ipſi prodierit. Curata aũt mulier, ſana fiet. et inflabitur ab initio ſi ſanata fuerit. Grauis enim erit hic morbus. Huic dare oportet pharmacũ quod pituitã ducit. & lac caprinum coctum cum melle miſcere. Si uero ſæpe nõ obediat, naſturtiũ, aut cnicum, aut cneorũ, aut polypodiũ, aut ſerũ, aut medicamentũ ex ſale cõpoſitum exhibeto, & quæcũq; pituitã laxant, ac educũt. Si uero mulier in utero habẽs, lienoſa ſit à relatis affectionibus, in hoc morbo mẽſes hydropi ſimiles & pituitoſos demittit. & partus purgamẽta procedẽt hydropi ſimilia, et prodibũt modo multa, modo pauca, et fiũt quemadmodũ aqua à carnibus, uelut ſi quis carnes cruentas abluat. Aliquãdo uero paulo craſsiora, et nõ cõgelantur. Et patietur eadẽ omnia etiã ea cui mẽſes aquoſi procedunt, & pericula eadem ac trãſmutationes morbus habebit. Continget

tinget enim ipſi fluxum aquoſum fieri, aut purgationẽ occultari, & ad uentrem conuerti, & ad crura, aut ad pectus, aut aliquam harum partium. & pericula erunt eadem quæ prius ſunt relata. Si prægnans intumeſcat, urticæ ſemen plurimum, & mel, & uinum dilutum odoratum potandum dato, bis in die.

Si prægnantem bilis uexet, ptiſanæ ſuccum dato, rhoe rubro inſperſo, aut eo qui ex moris paratur. Sorbeat autem frigidam, & ſiſtetur. Si ſuffocatio derepente accidat prægnanti. Fit autem hoc maxime ubi mulier laborarit, & cibum faſtidierit, uteris à labore calefactis, & pauciore humore fœtui accedente. Et quum uterus ac uenter inanior ſit quàm oportet, procedit fœtus ad hepar & præcordia, ut quæ ſunt humecta, & ſuffocationem fortem derepente inducit. Intercipit enim perſpirationem circa uentrem, et mulier uoce priuatur, et albas oculorum partes ſubuertit, et reliqua patitur omnia quæ relata ſunt, ſi mulier non prægnans ab utero ſuffocetur. Quin et ſuffocatio fieri incipit mulieri in uentre habenti, quum à capite defluit pituita ad præcordia, utpote corpore reſpirationem trahere non potente. Et ſi quidem unà cum pituitæ deſcenſu, fœtus redierit ad ſuum locum, uelut qui humorem attraxit, et à pituita delatus ſit, mulier ſana fit. Stridor autem fit fœtu locum ſuum occupante. Et uenter mulieris utplurimũ humidus fit. Si uero non breui redeat fœtus in ſuum locum, duo iam fiunt quæ fœtũ affligunt, pituita quæ à capite deſcendit, grauat enim et inſiſtens frigefacit: et loci alienitas, et periclitabitur. Et ſi non breui quis commodiorem diætam adhibuerit, mulier ſuffocabitur. Et de his quidem ſic habet.

Si uero mulieri in uentre habenti, tempus partus iam affuerit, et dolor partus tenuerit, et ad multum tempus mulier puerum edere non poterit, omnino obliquus aut in pedes procedit. Vtile eſt autem in caput procedere. Et ſi obliquus procedat, difficilis fit affectio. Sicut enim ſi quis in uas oleariũ anguſti oris nucleum immittat, nõ procliue eſt extrahere ipſum obliquatum. Sic ſanè etiam mulieri grauis affectio eſt, ubi fœtus fuerit obliquatus. Difficile eſt enim ipſum exire. Graue autem eſt etiam ſi in pedes proceſſerit, et ſæpe aut matres pereunt, aut pueri, aut ambo. Eſt autem et hæc magna cauſa ut non facile exeat, ſi mortuus, aut ſyderatus, aut duplicatus fuerit. Quum mulier in uentre habuerit, tota fit cum uirore pallida, quoniã purus ipſius ſanguis ſemper quotidie ex corpore deſtillat, et in fœtum deſcendit, et augmentum ipſi accedit. Et quum paucior ſanguis ſit in corpore, neceſſe eſt ipſam eſſe pallidam, et ſemper alienos cibos appetere, et ſanguinea in uentrem intrare. Et debilior fit, quoniam ſanguis minuitur. Aſſero porrò mulierẽ ubi pariet, frequentem ſpiritum emittere. Et ſi purgatio inceperit, uenter plenus eſt, et calore preſſus. Maxime uero frequẽter reſpirat, ubi partus appropinquat. Et tunc maxime lumbos dolet. Nam et lumbi à fœtu colliduntur. Dolet autem ſtomachum ſiue uentriculi oſculum in intermedio tempore aliàs atq; aliàs, utpote dum uẽter, maxime uero uterus, circum fœtũ obuoluitur. Et ſi puerperæ uterus infletur, ouiculæ aut capræ hepar cinere obruito, deinde coquito, et hoc edat, ac uinum meracius uetus, ſi nihil prohibuerit, bibat ad dies quatuor, ſi longius aberit à partu. Si uero lumbos doleat, aniſum et cuminum Aethiopicum bibat. Et calida lauetur. Si uero anhelatio corripiat, ſulphuris magnitudinẽ fabæ, et cardamomi tãtundẽ, et rutę ac cumini Aethiopici tantundẽ. Hæc terito, et uino diluta ieiunę

bibenda

bibenda præbeto. Et à cibis frequenter abſtineat. Si in partũ purgatio multa prodierit, uterus contrahitur, & ueſica, & inteſtinum, & neq; ſtercus continent, ſed & urinam emittunt. Oua igitur ſorbenda dato, & panem cinericiũ edendum. & reliqua quæ ſcripta ſunt. Si uero ea quæ in partu eſt, ſicca fuerit, & difficulter humectetur, oleũ bibat, & locos oleo calido cum maluæ aqua irriget. & cerato liquido illinat, & anſerinũ adipem cum oleo infundat. Si uero parere non poterit, reſinam, aut cuminum, aut pinus corticem ſuffito.

Quicunq; uero tumores uteri in partu, aut ex partu fiunt, eos adſtringere non oportet, uelut medici faciunt: uerum pharmaca optima exhibeto. Cuminum Aethiopicum quantum tribus digitis capi poteſt, & aniſi, & ſeſelis grana quinq; aut ſex, pæoniæ radicis aut etiam ſeminis teſtam conchæ maioris dimidiã. Hæc in uino albo odorato maxime, ieiunæ exhibeto. Aut dauci Aethiopici radicem, ſeſeli, pæoniæ radicem, eodem modo. Aut hippoſelini, aut dauci Aethiopici ſemen, eodem modo. Aut crethmi radicem. Aut cuminum Aethiopicum quatuor obolorũ Atticorũ pondere. Aut piper, aniſum, daucũ, pæoniæ Atticæ radicẽ, hæc in uino terito, & bibenda dato. Aut myrtidani ramulos duos aut tres, & cuminũ Aethiopicum, & pæonię radicẽ. Aut etiam lini ſemen ſimiliter, quo etiam pueros tuſsientes nutriũt, cum oui aſſati uitello, & cum ſeſamo toſto. Si prægnãti pudenda ſuperficiario ac feruido ulcere affecta ſint, amygdalas tritas, & medullam bubulam in aqua coquito, & modica farina adiecta, pudenda illinito. & aqua à coctis myrti baccis perluito. Nunc uero dicam de puerperij purgamentis, & his quæ poſt partum exeunt. Quũ mulieri aut partus purgamenta nõ fuerint purgata, aut mẽſes non prodierint, aut etiam uterus durus fuerit: dolor habet lumbos, & lateris mollitudinẽ, & inguina, & femora, & pedes amare dolet. & uẽter attollitur. & horrores per corpus diſcurrunt. Ex talibus autem febres fiunt acutæ. Hanc ita habentem, ſi quidem ſine febre fuerit, balneis curato. Caput autem oleo anthino inungito. Maluam autem coquito, & oleo cyprino in aquam eius infuſo, mitigandi gratia inſidere iubeto. In omnibus autem morbis in quibus fomentum auxiliatur, melius eſt poſtea oleo ungi. Si uero febris habeat, à balneis abſtinere. fomentis autẽ & tepefactorijs imum uentrem & lumbos curare. In potu autẽ exhibere pharmaca uterina, aut ſepiæ ouis, aut caſtorio ammixtis. poſt hoc uero farinam cum ruta coctam, aut ptiſanæ ſuccũ ſorbendum dare. Si uero mulieri cum puero in partu non prodierit humor uelut oportet, ſed ſiquidem in capite habuerit humorem à calore attractum, in partu & ante, caput dolebit. Si uero in uentrẽ aceruatim deſcenderit, ubi concitatus fuerit, ipſum turbabit. Et non oportet lõge progredi ſinere, ſed auxilium ferre, ut ne ex partu uẽtris profluuiũ ſuccedẽs, corpore male habente, ipſam dolore affligat. Si uero à capite delatus fluxus, ad puerperij purgationẽ uertatur, & multum concitetur, melius habebit. Si uero plus moderato, curam adhibeto. Si uero in uentrem, facilior utiq; exitus puero contigerit. Si uero purgatio modica mulieri prodierit, dolor fortis corripit lumbos, & omnem circa pudenda locum, & intumeſcit, & femora ardent. Et ex ore ac naribus pituita fluit fortiter aquoſa. & dolet caput. & febris habet, & horror, & tumet. & dentes ſtridunt. & uenter, & ueſica conſtringetur. & oculos ſubuertit. & caliginoſum uiſum habet. Quum mulieri puerperæ

purgatio non facile procedit,uelut uteris inflammatis,& oſculo ipſorum conclusō. Obtorquetur enim ſtomachus uteri poſt pueri egreſſum. Si enim quid horum fuerit,purgatio non procedet. Si uero non proceſſerit purgatio, cōtinget ipſam febrire,& horrorem habere,& uētrem magnū eſſe. & ſi ipſam attigeris,totum corpus dolere, maxime ſi quis uentrē attingat,& aliàs atq; aliàs ſtomachi dolore uexatur,& lumbos dolet. & cibi faſtidium,& uigiliæ,& punctura adeſt. poſtea quinto aut ſeptimo die quandoq; uenter turbatur, & ſecedunt nigra,& ualde graueolētia aliàs atq; aliàs,et urina uelut aſinina. Et ſi ſeceſſerint, uidetur ſibi melius habere,et curata,breui ſana fit: ſin minus,periclitabitur profluuio uentris forti ipſi illapſo. Et puerperij purgamenta ipſi occultabuntur. Si uero uenter ipſi non turbetur,neq; purgatio prodeat ſua ſpōte,neq; ea quæ cōmoda ſunt breui exhibeantur,tempus autē progrediatur,multo magis ex prædictis affligetur. Et inſuper periclitabitur,ne liuida fiat uelut plumbū,et aquam intercutem incidat. et umbilicus extabit ipſi, ab uteris eleuatus. Et circumcirca nigrior erit. et ubi hæc facta fuerint, fieri nō poteſt ut mulier ſuperſtes maneat. Pereunt autem alię alio tempore,pro corporis et affectionis ratione. Verū unā et uiceſimam diem non excedunt,id quod plerūq; ſic contingit. Si uero purgatio ipſi eruperit,ſiue à pharmacis,ſiue ſua ſponte: fit enim et hoc ſi uteri os laxarint,à ſanguine aceruatim derepēte delato coacti: et ſi eruperit, graueolentia purulenta depurgātur, Quādoq; etiam nigra. et melius habebit, et curata ſaneſcit. Fiunt autem et ulcera in uteris, utpote puerperij purgamentis putrefactis. Si uero fiant,maiore cura opus erit,ut ne ipſi ulcera magna et putredinoſa fiāt: periculum eſt autem ne aut moriatur,aut ſterilis fiat. Signa uero hæc fiunt,ſi ulcera intus fuerint. Quum purgatio ipſi prodierit,uelut ſpina per uteros tranſire uidetur. et calor ipſam corripit,ac maxime uentrem inuadit. Et ſi attingatur, partem infra umbilicum dolet,uelut ſi purum neruoſum ulcus contingat. Poſt dolores fortes aliàs atq; aliàs in uteros incidunt. Et febris aliquando ad contactum manus debilis. et aliàs atq; aliàs puerperij purgamenta procedunt, maligna,purulenta,graueolentia. Hæc ſunt ſigna,ſi ulcera in uteris fuerint,et multa cura opus habent. Atq; huius quidē morbi tot fines exiſtunt. Si uero purgatio puerperij primis tribus aut quatuor diebus proceſſerit,uerum poſtea derepente euaneſcit: eaſdem affectiones cōſimiles priori patitur,ſed minus. et ſi trāſmutetur morbus,in idem tranſmutabitur. Diuturnus autē et debilior priore erit. Si uero curetur mulier, ſuperſtes erit,ſi cito curetur. et de hoc morbo ſic habet.

Si uero ex partu non fuerit purgata,uenter intumeſcit,et ſplen,et crura. Et febris habet,et rigor corripit,et dolores proſiliunt ad lumbos. Aliquādo etiam ad uiſcera. Et perfrigeratur,et febris habet. pulſus debiles ſunt,et aliquādo acuti,et aliàs attolluntur,aliàs deficiunt. Hæc patitur incipiēte morbo,et ſic habet. Temporis autem progreſſu,cauę faciei partes rubeſcūt. Quum ſic habuerit,leues cibos exhibeto. Et ſi turget,pharmacū infra purgans bibendū dato,ſi bilioſa fuerit,quod bilem purgat: Si pituitoſa,quod pituitam. Poſtea uero uteros odoratis foueto,et mollitorium in die apponito. Si uero oſculum ſolidū fuerit, tota die foueto,et mollitoria apponito. Deinde calida aqua lauato,et plumbeas fiſtulas indito. poſtea ſalis grana, et myrrham in linteum illigato, et picem coctam ammixtis aromatis lana excipito,et ſingulorum pares portiones ad gallę

paruæ

paruæ figuram efformato,& per diem ac noctem apponito. Deinde uero intermiſsis tribus diebus,iiſdem foueto.Et grana cnidia decorticata duarum potionum menſura,& piperis grana trita,oleo Aegyptio albo,& melle optimo ammixto,in lanam infarcito,& pennæ obuoluta,tota die ac nocte apponito. Et ſi tibi purgata eſſe uideatur,melius eſt ſinere.Si uero purgatione opus habere uideatur,duobus diebus interpoſitis,rurſus id quod ex cucumere ſylueſtri paratur,per diem ac noctem ſubdito.Deinde Netopon,et oleum roſaceũ odoratiſſimum,& adipem cerui liquefacito, & die una in lana ſubdito. & multa calida, quantum eius fieri poteſt,leniter lauato.Statim autem ubi purgatoriis, & calida,fuerint purgata loca affecta,adipe anſerino,& myrrha,et reſina tepida os uterorũ illinat,& foueat.uteros uero poſtridie uino et oleo narciſsino eluat.Aut ſi narciſsinum nõ ſit,uino ſolo.Atq; hæc die uno ante menſes faciat.Poſtq; autem menſes prodierint,primis diebus atramentum,hoc eſt ſpodium cyprium terat,& ſalis granũ addat,& hæc lana excepta paululum in corpore habeat. Et ieiuna uinum meracum odoratum abſorbeat. Vbi uero quieuerint menſes,per diem id quod ex pulegio paratur apponat,& uirum accedat.Et ſi in uentre conceperit,ſana euadit.Cibis autem in purgatione utatur.Ad hæc cõmodat, mercurialem coquere,& porrum,allium,braſsicam,& grana mali punici ammiſcere,& ſuccum ſorbere.Aliis autẽ obſoniis marinis potius q̃ carnibus utatur.A dulcibus uero & oleoſis prohibeatur. Bibat autẽ ſemper ieiuna id quod ex tæda paratur,donec purgetur.Et menſibus prodeũtibus idem ualde bibat. Si uero paulo pauciora q̃ oportet prodierint mulieri puerperii purgamẽta, uelut uteris anguſto ore præditis ac diſtortis, Aut aliqua pudẽdi pars ualde fuerit cõcluſa ab inflammatione:Mulier acutẽ febrit,& ſtomachi dolore uexatur, & dolet totum corpus,& moleſte fert. & ad articulos manuum ac crurum & lumborum dolor procedit.& locum circa collũ,& ſpinam & inguina dolebit.& quædam corporis partes impotentes fient. Poſtea calor quietus erit, & horror ualde manifeſtus. Vomunt autem & pituitoſa, amara,acria.& de hac ſic habet,& continget ut ſi curetur,ſana fiat.Sin minus,clauda & quarundam corporis partium impotens erit.Non autem ualde ſterilis eſt hic morbus. Si quidem ulcerati fuerint uteri,& puerperii purgamenta non prodierint, uelut oportet, omnia dolebit.& ſi non magna fuerint ulcera,curata breui ſaneſcit.Oportet autem curationem ulcerũ in uteris exacte facere, ut quæ in tenera & ſubtili ſenſu prædita ſint parte,& in neruoſa cauitate. Multæ autẽ ſunt partes cum quibus ſocietatem habet,ſinciput,ſtomachus.Mens percellitur,& improba fit,& non facile intelligit.Si uero uteri anguſti oris ipſi fuerint,& puerperii purgationem non emiſerint,inflammantur:& ſi non curetur breui, omnia magis ipſam affligent.Et odor malus erit,& exitus intumeſcit. Et ſi non inflammati fuerint uteri,ſua ſpõte exit malum graue olens,& liuidũ,aut nigrũ grumoſum. & mulieri puerperii purgamẽta purgantur.Quãdoq; uero non exit, ſed mulieri mortem portendit,niſi quis breui uenã ſecet,aut uẽtrem emolliat.præſtat aũt etiam clyſterem adhibere.Si uero ad uomitũ facilis fuerit,etiam uomitum inducere. Melius autem eſt lotium ciere & exudare. Verum in his occaſio optima eſt, quum opus his fuerit. Si uero ex partu purgata mulier fuerit, paulo plura quàm oportet.Contingit enim hoc,ſi uteri amplioris oſculi fuerint,& uenę quædam

ruptæ ſint, quæ ſub uteros tendunt, præ uiolentia egreſſus ipſius fœtus: febris & rigor habebit ipſam tenuis, & calor per totum corpus. Aliquãdo etiam horror, & cibi faſtidium, & omnino abominabitur. & tenuis erit ac debilis, & pallida, & tumida, & cibum auerſatur. Si uero quid edat aut bibat, non cõcoquitur. Quibuſdam uero etiam aluus & ueſica erũpit. & horror magis obtinet. Et de hac ſic habet. Si uero puerperæ aliqua pudẽdi pars obturata fuerit: Iam enim etiam hoc cognoui: ſi ulceratũ fuerit os pudẽdi, ubi ſanè ulceratum fuerit, in partu à pueri exitu uiolatum, ſimile quid fit ulceri ſuperficiario ac feruenti, & ualde inflammatur. Et labia præ inflammatione inter ſe coincidũt, & ſe mutuo contingunt, utpote quæ ſunt exulcerata. Sed & frigus fit, & ambo labia clauſa ſunt, conſtringentia purgationẽ relictam. Si uero prodiret purgatio, ulcera nõ concluſa eſſent. Nunc autẽ influit, & aliena carne craſſeſcunt. Proinde ea ſanare oportet, uelut in reliquo corpore, & ad cicatrices perducere. Locus autem leuis & concolor reddatur. Mulier quædam patiebatur eadem quæ patiũtur uteri dum à puerperij purgamentis non purgantur, & ad hæc dolebat pudendum. Et ex contactu cognouit, quòd obturata eſſet, et narrauit, & curata depurgata eſt, & ſana euaſit ac fœcunda. Si uero curata non fuiſſet, neq; purgatio ipſi ſponte erupiſſet, ulcus maius feciſſet, & malo non remittente, periclitata fuiſſet ne ulcera canceroſa fierent. Si uero proceſſerit mulieri puerperij purgatio ad caput, thoracemq́; ac pulmonem: fit enim & hoc: moriuntur ſæpe ſtatim, ſi detineatur ac firmetur. Si uero probe exeat per os aut nares, ſana euadit. Si uero morbus paulo diuturnior fiat, patietur ſanè mulier ea quæ dicta ſunt de uirgine, cui menſes primum cõparentes ſurſum impetum fecerunt. Verum mulier longiore tempore ſuperſtes erit quàm uirgo, et affectiones debiliores erunt, donec pulmo purulentus fiat. Si uero puerperij purgatio non exeat per os, ſed ſurſum tamen impetum fecerit, occultabitur, & nõ procedet iuſto modo. Et tuſsis corripiet, & anhelationes. Et impleto pulmone à ſanguine, ualde dolebit latus & dorſum. Et quum tuſsiet, ſicce tuſsiet. Aliquãdo uero ſpumoſum expuet. Temporis autẽ progreſſu ſputũ apparet ſubnigrum & turbatũ. Et calor pectora tenet, magis quàm reliquum corpus, nimirũ ſanguine ipſa calefaciente. Et febrit mulier. & uenter ipſi coarctatur. & cibum faſtidit, & uigilabit, & abominabitur. & non ſuperſtes manet, ſed moritur plerunq; uiceſima prima die. Si uero purgatio ſurſum progreſſa, per os nõ exeat, neq; in pulmonem uertatur: conuertetur ipſi ad faciem, & erit hæc ualde rubicũda, & caput graue, quod neq; mouere poteſt abſq; doloribus. & oculi ualde rubicundi erunt, & ex ipſis ſanguis tenuis fluet. Et quibuſdam ex naribus ſanguis manat. Et ſi hic exierit, diuturnior morbus fit. Et aures nõ acute audiũt in hoc morbo. & ſtomachi dolore uexatur, & eructat, & mente alienatur, & deliria fiunt furioſa. Quibuſdam autem adeſt oculorum diſtortorum ferocitas. Et reliqua omnia perpetietur, uelut ſi purgatio ad pulmonem uertatur. Verũ non tuſsiet, neq; exſpuet eiuſmodi, neq; dorſum ſimiliter dolebit. Curata uero ſana fit. Non multa uero ſpes eſt de uita ipſius. Et ſi etiam ſuperſtes maneat, ſurditas aut cæcitas omnino ipſi accedet. Atq; hic eſt huius morbi finis. Si ex partu fluxus corripiat, & cibi in uentre non maneant, uuam paſſam nigram, & mali punici dulcis grana terito, & uino nigro dilutis utitor, ita ut caſeum caprinum deraſum, & polentam tritici torrefactã in-

ſpergas

ſpergas,& bene tẽperata bibenda præbeas. Si ex partu ſanguinem uomat, hepatis fiſtula ſauciata eſt.& dolor ad uiſcera procedit, & cor cõuellitur. Hanc multa calida lauare oportet.& tepefactoria quę maxime admiſerit adhibere. & lac aſininum ad dies ſeptem uel quinq; bibendum dare. poſtea uero uaccæ nigræ lac bibendum præbere,ita ut ſine cibo degat,ſi fieri poterit,ad dies quadraginta. Ad ueſperã uero ſeſamum tritũ bibat.Morbus hic eſt periculoſus.Quomodo autem lac fiat,dictũ à me eſt in pueri in partu natiuitate,& alia ſimiliter.

Si lac fuerit extinctũ,porrum tritũ & aqua dilutum bibendũ dato. Et calida lauetur,& in cibo porrũ ac braſsicam edat.Sed & cytiſi folia ſimul coquat,et ſuccum ſorbeat.Bibat etiam fœniculi ſuccũ,& de radicibus fœniculi. Et ordeũ molitum ac butyrum ſimul coquito,frigefacito,ac bibenda præbeto. Bonũ eſt & hippomarathrũ,& hippoſelinũ,& cytiſus.Hæc omnia ſimul multum lac faciunt & augent.Capræ item Scyriæ,caſei autẽ maxime cõmodi ſunt.Sed & ſal uiam coquat:Aut à iuniperi baccis,aut cedri fructu, ſuccum diffundat,& uino affuſo bibat.& reliqua oleo affuſo edat.& ab acribus,& ſalſis, & acidis, & crudis oleribus omnibus prohibeatur.Naſturtiũ uero in uino potum cõmodum eſt.Nam lac purgat.& calida lauetur, & ſubcalidã bibat. Viticis item fructum in uino bibendũ dato.& betæ ſuccus potatus multũ lac facit. Seſamum quoq; recens,& ordeũ trimeſtre,in mortariũ coniecta terito, & ſuccũ per linteũ exprimito,& mel aut amamelidas ammiſceto.deinde in uino nigro bibenda dato.

Quũ mulier peperit,& à ſecunda non fuerit liberata,præſtat dare ea à quibus maxime purgantur puerperij purgamenta:allia cocta aut aſſata in uino & oleo,cum polypis ac ſepiolis ſuper prunis toſtis,quicquid tandẽ ex his uoluerit.Caſtorium uero aut nardum bibat.Bibat etiam rutam in uino nigro dulci ieiuna,aut ſine uino.Si uero uinum nõ fuerit dulce,melius eſt mel ammiſcere. Edat etiam braſsicam coctam cũ ruta & mercuriali. & ſemẽ aliquod utero cõmodum bibat. Si uero puerperij purgamenta in grumos fuerint coacta,& dolor in imo uentre fiat, porrũ coctum, & quæcunq; ſylueſtria ac hortenſia olera dato,uerum omnia pinguia facito:& per tertiũ quenq; diem ſub clemẽti cœlo lauetur.Frigus enim his inimicũ eſt.Et poſt balneũ inungere melius eſt,& non multa calida uti. Quum ſecunda non ſtatim exierit poſt partũ,imi uentris dolores fiunt,in laterũ mollitudine, & rigores ac febres. Et ſi diſceſſerit ſecunda,ſanatur etiam mulier.Sæpe uero putreſcit,& diſcedit ſexta aut ſeptima die, aut etiam prius.Huic autẽ dare oportet pharmaca quæ ego deſcribam,& ſpiritum cõtinere iubere.Omniũ uero optimũ noui artemiſiam herbam,& dictamnum,& uiolæ albæ florem.Et ſilphij ſuccus optimus eſt fabæ græcæ magnitudine in aqua potus.Et ſi ſecũdas excludere nõ poterit,à cibo abſtineat.Et poſtea uiticis folia trita in uino & melle,oleo affuſo tepefacito,& heminæ mẽſuram bibendam dato,& exibunt. Si mulieri ſecũda in uteris relicta fuerit,hoc ſic cõtingit.Si per uim ruptus fuerit umbilicus,aut ab obſtetrice umbilicoſeca per imperitiam reſectus,quæ uidelicet umbilicum pueri prius incidit, antequã ſecunda ex uteris exijſſet, & uteri ſurſum retrahunt ſecundam, utpote lubricam & diffuſam,& in ſeipſis detinent.Nam ſecũda ex umbilico pueri hæret.& umbilicus poſtremus ex uteris exit.Si enim prior exiret,non accederet per ipſum puero nutrimẽtum, quoniam ex ipſo dependet. Quum in uentre habens

fœtum corruperit menſtruum, aut bimeſtrem, & ſecundæ exire non poterint,
fuerit autem tenuis: huius corpus tunc purgare oportet ac pinguefacere. Non
enim prius exeũt fœtus putrefacti, niſi fortes fuerint uteri, & probe compacti.

Si mulieri ſecũda relicta fuerit, ſi non ampli fuerint uteri, purgatio ipſa mi
nus ꝙ oportet procedit, & uenter durus fit ac magnus. Et frigus detinet, & fe-
bris acuta. & dolor per totum corpus, & uentris maxime partẽ eam quæ eſt in-
fra umbilicum. & grauitas fit in uteris, & tormẽ, uelut fœtus inſit. Et curata ſe-
cundam breui eijcit putrefactam, & ſana euadit.   Si ex partu uterus ulcera-
tus fuerit, roſarum floribus curato. Sed & acerbis infuſis colluatur. Si uero os
eius ulceratum fuerit ac inflammatum, myrrham, & adipem anſerinum, & ce-
ram albã, & thus, pilis leporinis ſub uentre enatis miſceto, & ſimul trita in lana
apponito.   Si ex partu uteri fuerint inflammati, febris debilis corpus tenet,
& caligo adeſt. Ex uentre uero nunquam deficit calor, & ſitit, & coxas dolet, &
uenter imus fortiter intumeſcit, & aluus turbatur. Seceſſus aũt eſt malus & oli-
dus. & calor uehemens corripit, & cibum auerſatur, & dolor iuxta ſinciput eſt,
& uentris ſtomachus non poteſt trahere cibos ac potus, & cõcoquere nequit.
& niſi curentur ſtatim, plurimæ moriũtur. Venter aũt eſt in cauſa. Sambuci igi
tur folia tenerrima, in craſsiore tritici recẽtis farina cocta, leuiter tepida ſorbeat.
Dato & aquã mulſam, & uinum aquoſum. Et pectinem cataplaſmatis frigefa-
ctorijs integito. Cibum autẽ ꝙ minimum edat, & uenter ſiſtatur, & caput cure
tur. præcordijs uero & uterorum loco, cataplaſmata adhibeto.   Quum do-
luerit ſedem, aut aliud quid, iuniperi baccas, aut apij & urticæ ſemẽ terito, ac bi-
bendum dato.   Si ex partu doleat, reſinam terebinthinam, & mel, & uinum
tepidum, ſorbẽda dato. Et ſi inflammati fuerint uteri, inde ſedantur. Si uero nõ
doleat uterorum locũ, amygdalas amaras tritas, & oleæ folia tenera, & aniſum,
& irionem, & origanum, & nitrũ. Hæc miſceto, terito, & uterorum collyria ef-
formato. Si uero inflammati fuerint, & dolor habuerit, roſarum folia, cinamo-
mum, & caſsiã, ſimul terito, & netopo affuſo, placentulas ac paſtillos drachma
les formato, easꝙ; in ollam nouã fictilem igne candẽtem mittito, circũlocataꝙ;
muliere ac ueſtibus cõtecta, in uteros ſuffito. Hoc dolores ſedat.   Si uero ex
partu uteri doluerint, calor debilis habet. uerum uenter imus intus igne ardet.
& ad coxendicem aliquando intumeſcit. & dolor habet imum uentrem, & late
rum mollitudinem. Et ſeceſſus bilioſi ſunt & graueolentes. & ſi nõ ſiſtatur uen
ter, derepente moritur. Quum igitur ſic habuerint, uẽtrem frigefacere oportet,
cauendo ne horreſcat. Bibat autem ſi non ſiſtatur, aquam de craſsiore tritici fari
na in ipſa macerata, & panis farinam edat. Sorbeat autẽ mali punici uinoſi ſuc-
cum aqua dilutum, farina lentium inſperſa. Et hoc coquito, miſce lentem, & cu
minum, & ſalem, & oleum, & acetum, atꝙ; hanc ſorbitionem frigidam exhibe-
to. Lenticulam item acidam dato, et uinũ uinoſum pramnium inſuper ſorben-
dum. Ab alijs autẽ cibis abſtinere oportet donec febris ſoluatur. Si uero uiſum
fuerit, etiam lauetur. Si uero debilis fuerit, polentam bibendam dato. Et ſi im-
becillior ſit, ex aqua frigida. Cibum autem exhibeto leuem, qui non euacuet, u-
bi calor remiſerit. Morbus hic acutus eſt & lethalis.   Si inflammati fuerint
puerperæ uteri, uenter ardet, & magnus fit. & ad præcordia ſuffocatio habet.
Quum ſic habuerit, muſcum marinũ quem ſuper piſces inij ciunt, pro cataplaſ-
mate

mate adhibeto. Verum in mortario miſceto ac tundito, crudam ordeaceam farinam, & cinerem ſarmentitium, & lini ſemen toſtum, & hæc oleo & aceto ſubigito, & uelut cyceonem craſſum facito, deinde coquito donec uelut farinæ ſubactæ maſſa fiat, atq; ita q̃ calidiſsima imponito. & ſi opus fuerit, etiam inſidere facito. Si puerperæ inflammati fuerint uteri, intumeſcunt. & ubi puerperij purgamenta intus manſerint, occulte diſtenduntur. diſtendũtur autem ubi condenſati fuerint à frigore. His ſi quidẽ perfrigerẽtur, calefacere cõducit. Si uero inflammati fuerint, & frigus diſceſſerit, medicamentum ſubdititium facere, quod inflammationi aduerſatur. & ſimul lauare, ac fouere, & pharmaca adhibere, quæ ego deſcribam, & uaporem in os ac nares attrahere. Si uero ſuffocent, lentes in aceto, & ſale, & origano multo coquere, & attractionẽ facere. Et mercurialem edat, & in ſucco eius tenuem farinã ſorbeat. & quàm celerrime ac prius quàm dolor corripiat, pharmaca dato quæ uterorũ dolores ſedant. & cibos per aluum ſecedentes aſſumat. & ſi uenter ſit inflammatus, clyſtere adhibito q̃ citiſsime ſubluatur. Si uteri pituita fuerint impleti, flatus in uteris fiunt, & menſes procedunt pauciores, albi, pituitoſi. Quãdoq; etiam ſanguis tenuis ſincerus, pelliculis plenus. Quibuſdam etiam conturbatur, & ter in menſe comparet. & præ humiditate cum uiro commiſceri non uult, neq; libidine ad hoc faciendum concitatur. & tenuis fit. Dolet autem imum uẽtrem, & lumbos & inguina. & ſi mordeat id quod effluit, & exulceret oſculi uteri circũferentiã ſummam, fluxionem diuturnam fore pronũciato. Et ſi non multa fuerit fluxio, lenticulæ decoctum cum ueratro exhibeto ad uomendum. Deinde in nares infundito. & pharmacum deorſum purgans bibendum dato. A cibis autem acribus prohibeatur. Si uero grauetur, & frigeat, & torpedo habeat, lac præbeto, & uinum odoratum. Bibat autem ieiuna hypericũ, apij ſemen, ſaluiam, in uino odorato aquoſo. & uteros medicamẽto ex uini fece colluat. & ſi ulcerati fuerint, interpoſitis diebus duobus aut tribus, pharmaco ex grano cnidio eluat, et poſtea cum acerbis lauet, myrti ac lauri decocto, & medicamento ex flore argenti illinat. Morbus aũt eſt grauis & paucæ effugiunt. Si uero acetabula pituita plena fuerint, menſes fiunt pauciores. & ſi in uẽtre habuerit, corrumpit ubi fœtus fortior factus fuerit. Non enim corroboratur, ſed defluit. Cognoueris autem hinc. Humida fit, & quod defluit mucoſum & uiſcoſum uelut à uẽtre defertur, & non mordet, & in menſibus poſtquã ſanguine purgari deſierit, per duos aut tres dies, muci ex uteris prodeũt. & horror tenet, & calor non acutus, uerũ non deficit. Hanc ſucco groſſorum colluito, à quibus omnis aqua purgatur, & hoc iterum atq; iterum. Poſtquam autem purgata fuerit, de cætero acerbis utatur. Apponat autẽ mollia, à quibus pituita purgatur. & foueat uteros medicamento ex lauro, & colluat pharmaco ex aceto. & aromatis ſuffitũ faciat, poſtquam menſes ceſſarint. poſtea uero à cibis & balneis abſtinere oportet. Coeat autem cum uiro, & cibos ac uinum parce ſumat, & calide degat, & tegumẽta cruribus circumdet, & oleo illinat. Si aqua intercus in uteris naſcatur, menſes pauciores & praui fiunt, & ante tẽpus deficiunt. & imus uenter intumeſcit. et mammæ ſolidæ, molles fiunt, & lac malum. Et putat ſe in uentre habere. & ex his cognoſces quod aqua intercus eſt. Sed & in uterorum oſculo ſignificationem de ſe præbet. Ad tactum enim gracile & humidum apparet. & rigor ac febris cor-

ripit. Quanto uero magis tempus proceſſerit, tanto magis dolor habet imum uentrem, & lumbos, & laterum mollitudinē, ac inguina. Hic morbus ex abortu fit. Sed & ex aliȷs cauſis, & quum mēſes fuerint occultati. Hanc multa calida lauare oportet, et tepefactoria adhibere ſi dolor habuerit, Poſtquam autem ſedatus fuerit, pharmacū infra purgans bibendum dare oportet, & uteros medicamento ex bubulo ſtercore fouere. Deinde id quod ex cantharide paratur apponere, & biduum aut triduū intermittere. Et ſi robur affuerit, netopo colluere. & ſi uenter mollis fiat, & febres ceſſent, & menſes ſecundū rationē prodeant cum uiro dormiat, & in medicamentis ſubdititiȷs perſeueret. & interpoſita die crethmi corticem bibat, & pæoniæ grana nigra quinqꝫ, & ſambuci fructum in uino ieiuna. Et mercurialem q̄ꝫ plurimam edat, & allium crudum ac coctum. & mollibus ad ſomnū utatur, & multa potione, & aliȷs mollibus. & obſoniȷs marinis potius q̄ꝫ carnibus. & ſi pepererit, ſana euadit. Si hydrops in uteris fiat, menſes pauciores fiunt ac deteriores, & per longius tempus, & pauciores q̄ꝫ oportet, aut paulo plures. & uenter intumeſcit, & locus ſupra pectinē, & tibiæ, & lumbi. Vbi uero multum temporis proceſſerit, & in uentre habuerit, corrūpit ac eȷcit. & aqua cum ipſo fœtu effunditur. & mulier plerunqꝫ moritur. Sanguis autem corrumpitur, & aquoſus redditur. Huic lac bibendum dato, & peplum album potandum, donec fœtus moueri poterit. Quin & ante hoc utplurimum fœtus corrumpitur, & per abortū eȷcitur. & uteri ſanguine & aqua manant. Hæc autem patitur nihilo magis ex labore, q̄ꝫ aliter. Cognoſcere uero poteris quod hydrops eſt, ex digiti contactu. Deprehendes enim oſculū ipſorum gracile & plenum humiditate. Si uero fœtus in ipſa non circa initia, ſed iam bimeſtris corrumpitur ac ſuffocatur, tunc & uenter imus intumeſcit, & ad contactum dolet, uelut ulcere pręſente. & febris magna ipſam ac dentiū fremitus corripit, & dolor acutus & uehemens pudenda, & imum uentrē, & lumbos, & laterum mollitudinē, & coxas. Quū ſic habuerit, calida ipſam lauato. & ſi dolor habuerit, tepefactoria adhibeto, experimento facto de eo quod maxime admittat. & pharmacū deorſum purgans bibendū dato. Intermiſsione uero facta per tempus quantū tibi ſatis eſſe uidebitur, & colluito, & foueto, & cyclaminū melle ſubactum, ac linteo exceptum, ad os uterorū apponito. Et cupreſsi ramēta in aqua madefacta, eodē modo apponito. Verū hæc breuiore tempore, & per longius tēporis interuallum, quāto magis mordent & lancinant. Et ſpecillum ſtanneum paratū immittito, et digitū eodem modo. Potiones quoqꝫ bibēdas dato, quaſcunqꝫ maxime libenter admiſerit. & cū uiro dormiat, maxime opportuno tēpore præſente. Si enim geniturā conceperit, & prægnās facta fuerit, ac pepererit, ſubpurgātur, & ea quę prius in ipſa fuerūt, unà cum ipſis puerperiȷ purgamentis ſubeūtia. Atqꝫ ſic maxime ſana fieri poterit. Si mulier aqua intercute laborarit, ſplene ipſius magno & aquoſo exiſtente. Fit autē ſplen aquoſus ab hac affectione, quū febris habuerit, & nō dimiſerit hominē, & ſitis ipſum corripuerit fortis, & biberit, ac non reuomuerit. Nam quod in ueſicam penetrat, per urinam eȷcitur. Reliquū uero ſplen capit, abſtrahēs à uentre ad ſeipſum, ut qui rarus eſt & ſpongiformis, & ſecundum uentrē ſitus. Et ſi his ſic habētibus non exudarit, neqꝫ aluus laxetur, ab hoc ſplen attollitur, & hoc magis ſi aqua fuerit potus. & ſi quis ipſum contingat, mollis eſt uelut molliſsima pluma ſiue lana:

quan-

quandoque uero etiam renititur. Eleuatus autē & impletus, diſtribuit per uenas corpori, & maxime in omentū, & locos circa uentrē, et crura. Altera enim pars ad alteram delegat in corpore, ubi ſingulis plus quàm oportet affuerit, & cōtinere non poterint. Succedit autem ex hoc ſemper hydrops, ubi ſplen ad ſeipſum trahere cōſueuerit, quū natura rarus ſit ac mollis. Quibuſdā uero hoc morbi principium fit ſine febre, ſi calor quidam in uentre conſtiterit, uelut pituita in ipſum collapſa. & ſi homo ſitim non continuerit, neque ueſica, neque uenter, urinā & ſtercus iuſto modo excolarint: neque cōmoda diæta homo utatur. Si uero hydropica fuerit, prodeunt menſes multi derepēte, quādoque uero pauci. Et fiunt aliquādo uelut aqua à carnibus, ſicut ſi quis cruentas carnes abluiſſet: aliquando uero paulo ſpiſsiores, & non cōgelantur. & anhelatio ipſam corripit priuſquā menſes prodeunt. & dolor in ſplene, & magis ſi quid dulce ederit. & uenter attollitur ac magnus fit. Et ubi plura quàm ſolita eſt ederit, dolet uētrem, & lumbos aliàs atque aliàs dolor uexat. & febris ipſam paulatim corripit. poſtquàm autē depurgata fuerit, melius ſibi habere uidetur ſuperiorū reſpectu. poſtea ad idem relabitur. & ſi curetur uelut conuenit, ſana euadet. Sin minus, & fluxus comparet, & per omne tempus ſemper fluet paulatim uelut ſeroſa ſanies, & ampliore curatione opus habet. Si uero fluxus non ſuccedat, ſed uteri à prioribus menſes non laxarint: tunc & uenter ipſi magnus erit, & grauitas intus erit, uelut in uentre habenti. et uelut puer in uentre ipſius moueri uidebitur, nimirum dum uteri aqua pleni ſunt, & aqua mouetur. Aliàs enim atque aliàs fluctuat in ipſis aqua, uelut in utre. & pars infra umbilicum ad contactum dolet. & clauiculæ, & thorax, & facies, & oculi attenuantur. & mammæ attolluntur. Quibuſdam uero & uenter, & crura aqua implentur. Quibuſdam autē alterum horum. & ſi quidem ambo impleta fuerint, nulla ſpes eſt de hominis uita. Si uero etiam alterum horum, modica ſpes eſt ſi curetur, & non ualde fuerit attenuata. Diuturnus eſt autem hic morbus. Et fiunt omnia magis his quæ non pepererunt, fiunt autem ſæpe etiam his qui pepererunt. Periculoſa uero ſunt uelut dictū eſt, & plerūque acuta & magna, & intellectu difficilia, eo quòd mulieres participant morbis, & aliquando neque ipſæ ſciunt quòd ægrotant, priuſquam morbos experiantur à menſibus, & ſeniores factæ fuerint. Tunc autem & neceſsitas, & tempus, ipſas morborum cauſſam docet. & quandoque non cognoſcentibus ex quo morbo ægrotent, morbi incurabiles fiunt, antequam doceatur recte medicus ab ægrotante ex quo morbo ægrotet. Veretur enim narrare, etiamſi ſciant: & præ imperitia ac ignorantia, turpe ſibi id eſſe putant. Sed & medici ſimul peccant non exacte cauſſam morbi percunctantes, ſed uelut uiriles morbos ſanātes. et multas noui iam ab huiuſmodi affectionibus corruptas. Quare ſtatim cauſſam exacte interrogare oportet. Multum enim differt muliebrium morborum ac uirilium curatio. Si uteri fuerint ulcerati, ſanguis & pus purgatur, & fœtor grauis oboritur. & dolor acutus corripit lumbos, & inguina, & imum uētrem. & dolor ſurſum procedit ad laterum mollitudinem, & ad coſtas, & ad ſcapulas. Aliquando etiam ad clauiculas peruenit. & mordetur, & caput uehementer dolet, & delirat. Progreſſu uero temporis tota intumeſcit. & debilitas ipſam corripit, & animi deliquium, & febris tenuis, & perfrigeratio. Intumeſcunt autem maxime crura. Morbus autem corripit ex abortu,

ſi qua corrupto ac putrefacto intus puero, nõ fuerit expurgata. & calor totum corpus tenet. Corripit etiã ex fluxibus, & ſi in ipſis acria fuerint, & bilioſa mordeant. Si in hoc modo habentẽ incideris, ubi quidem dolores habuerint, multa calida lauato. & tepefactoria adhibeto qua parte fuerit dolor. & ſi quidem ſuperne fuerint dolores, & mulier fortis eſt, totam fomentato. & pharmacũ deorſum purgans bibẽdum dato. & ubi tempus anni fuerit, ſerum coctum inſuper bibendum præbeto, per dies quinq;, ſi id facere poterit. Si uero non fuerit ſerũ, lac aſininum coquito, & per dies tres aut quatuor bibendũ dato. Poſt lactis autem potum, cum aquis ipſam reficito, & cum cibis commodis, carnibus ouillis teneris recentibus, & uolucrium: & beta, et cucurbita. Abſtineat autem à ſalſis & acribus, et marinis omnibus. Et à carnibus porcinis, & bubulis, ac caprinis. Edat autem panes. Si uero animi deliquia teneant, & non ualida ſit, & perfrigeretur, ſorbitionem accipiat. Sunt autẽ quidam qui his caput dolentibus lac bibendum præbent, quia caput dolent. Alij aquam, quia animo linquantur. Ego uero uice uerſa, ſi caput dolent, & mente percellantur, aquam cõmodam puto. Quum autẽ mordentur, & acria ſunt quæ pungunt, lac his lenitatem inducit. Vbi uero tibi ualida eſſe uidebitur, uteros colluito. primũ medicamẽto ex uini fece. poſtea interpoſitis diebus tribus aut quatuor, eo quod cum braſsicæ decocto tepido paratur. Et rurſus intermiſsis diebus tribus eo quod cũ butyro paratur eluito. Et ſi ubi hæc feceris ſaneſcant uteri, eo quod cum malicorio paratur colluito. Super ulcera uero argenti florem, & gallam, & myrrham, & thus, & ſpinæ Aegyptiæ fructum, & œnanthen ſylueſtrem, & chryſocollam, & ſquamam æris, & loti ramenta, & crocum, & alumen Aegyptium combuſtum illinito. Horum ſingulorum una æqualis ſit portio. Alumen uero & gallam, & crocum, una omnium portione ſumito. Hæc omnia trita ac permixta in uino albo dulci diluito, deinde coquito donec mellis craſſitudo fiat, et dato ut cũ hoc pharmaco bis in die ulcera inungat, ubi aqua tepida prius lauit. Coquãtur autem in aqua, & hedera, & ſaluia. Et ubi tibi hæc faciẽti melius habere uiſa fuerit, lac caprinum coctum præbibendũ una die dato. Poſtea uero lac bubulũ præbeto eodem modo uelut in prioribus. poſt lactis aũt potum, per cibos q; maxime craſſefacito, & ut in uentre habeat facito. Sana enim fiet. Plerũq; uero ex hoc morbo euadunt, & ſteriles fiunt. Senioribus aũt non ualde quid horũ accidit. poſtea uero bibenda ſunt pharmaca, lini ſemen torrefactũ, & ſeſamum, et urticæ ſemen, & pæoniæ radix amara, hæc in uino nigro odorato trita bibat. Si uteri ulcerati fuerint, & ſanguis, & pus, & feroſa ſanies fluit: putreſcentibus enim uteris, morbus ab ipſis fit, & uenter imus eleuatur, & attenuatur, & ad contactum dolet, uelut ulcere præſente, Et febris ac fremitus ipſam occupat. & dolor acutus ac uehemens inuadit pudenda, & pubem, & imum uentrem, & lateris mollitudinem, & lumbos. Morbus autem maxime corripit ex partu, ſi quid in ipſis diuulſum cõputruerit. Iteq; ex abortu, & aliàs ſua ſpõte. In has ſi incideris, aqua multa calida lauato. et qua parte dolor habuerit, tepefactoria adhibeto & ſpõgiam ex aqua calida expreſſam. & colluito acribus & acerbis uitatis, molliorib. uero ammixtis, prout tibi tempeſtiuũ eſſe uidebitur. & lini ſemen ac ſambuci fructũ tũdito, et ammixto melle pharmacũ facito, atq; hoc utitor. calida uero aqua lauato. Et acceptã ſpongiam, aut mollẽ lanam, in aqua calida tingito, &
pudenda

pudenda ac ulcera expurgato. Deinde in uino meraco, rurſus ſpongiam aut lanam tingens, eodem modo utere. Et poſtea pharmaco hoc inunge, quoties tibi tempeſtiuum eſſe uiſum fuerit. Poſtea reſina & adipe ſuillo mixtis ſimul illinito ſæpe interdiu ac noctu. poſtea uero lini ſemen torreto, tūdito, ac cribrato: & peplum album in polenta tūdito ac cribrato: & caſeum caprinum aſſato, & ſordes ac ſalſuginem deradito, & pinguitudinem eius, & polentæ pollinem ammiſceto. Sit autem una pharmaci menſura, & caſei, & polentæ. Hæc bibenda dato mane ieiunæ, in uino auſtero diluto. Ad ueſperam autem miſceto, & craſſum cyceonem præbeto, & quicquid muliercula maxime libenter admiſerit, bibendum dato. Et donec quidem ſanguis multus fluxerit, & dolores acuti habuerint, & modico tempore intermiſerint, hæc facito. Poſtquā autem ulcus minus fuerit, & dolores debiles apprehenderint, & per longius tempus, pharmaca bibenda dato à quibus purgetur deorſum magis ꝙ ſurſum. & intermiſſo tempore quantū opportunum eſſe uiſum fuerit, lenibus fomētis foueto, muliere in alto collocata, prout tempeſtiuum eſſe uidebitur. Hæc ſi fecerit, ſana euadet. Morbus autē eſt lenior & lethalis. & paucæ ipſum effugiūt. Si uero uehementer exulcerati fuerint, ſanguis & pus purgatur, & odor fit grauis. Et quū dolor apprehēderit, uelut à partus dolore fiunt ea quæ circa fluxū contingere ſolent. Et quum tempus affuerit, crura & pedes intumeſcūt. Et curant medici hunc morbum uelut hydropem, uerum hic talis non eſt. Hanc ſi curandam acceperis, primum calida lauato, & calefacito. Et acribus ac mollibus et acerbis, & aqua & uino colluito. Et polycarpon, & polycnemon, ac mel ſimul coquito, deinde lanā in his tingito, & pudenda illinito. Et reſinam, ac mel, & pinguedinem ſuillam illinito. Et bibendum dato ſemen lini ac ſeſamum torrefactum, & butyrum, & caſeum caprinum, & polentam in omnibus. Bibat autem in uino ieiuna. Ad ueſperam uero plurimum mellis affundito. Et donec quidem ſanguis purgetur, & dolores acuti habuerint, & modico tēpore intermiſerint, hoc facito. Quum autem ipſi minus prodierit, & dolores debiliores per longius tēpus tenuerint, pharmacum deorſum purgans bibēdum dato, ac ſinito. Hæc ſi fecerit, ſana euadet. Sobolis autem ſpes non adeſt. Quæcunqꝫ ulcerationes in uteris fiunt, ex abortu, aut alia quadam cauſa, eas omnes reſpectu ad totum corpus facto curare oportet, quacūqꝫ curatione opus habere uiſæ fuerint, ſiue ex uniuerſo corpore hominem curandam eſſe putaueris, ſiue ex ipſis uteris. Cognoſces autem an ab ipſis uteris ſint, hoc modo. Quæ enim ulcerationes ab ipſis uteris ſunt, purgationem exhibent purulentam & compactam: quæ uero non ab ipſis, tenuem & ſanioſam. Quum igitur tenues ſunt fluxiones, cū pharmaco eas curare oportet, & dare quod & ſurſum, & deorſum purget. Primū autem ſurſum. Et ſi quidem poſt pharmaci potionem, fluxiones pauciores fiunt ac faciliores, intermiſsione facta rurſus eodem modo medicari oportet. Poſt pharmaci uero potionem, talem uictum præſcribito, ex quo homo ipſa quàm ſiccisſima fiat. Id autem continget, ſi toti ipſius corpori, per tertiam aut quartam diem, fomentum adhibueris, & à fomentis ſtatim uomitus feceris. poſt uomitus autem & fomenta, diætam conſtituito ex illuuie, & aquæ potu, & panis cibo, nullo uero obſonio, quàm uino nigro meraco. Nullo item olere. Quum uero uomitum præparas, multis & acribus oleribus opus habes, quibus ipſam impleas, multis

tis etiam cibis, et obſonio quodcunq; uoluerit. Et ut impleas ipſam multo uino aquoſo, & ut à fomentis ipſam laues multa calida. Atq; hæc quidem curatio eſt huiuſmodi fluxionum. Melius tamen eſt ut utraſq; pharmacis cures, & uomitum procures, & ſurſum trahas. Diæta uero ſiccatoria melior eſt, & illuuies. Cæterum uteros hoc modo curare oportet. primum quidem fouere ſambuci folijs in aqua coctis. Deinde poſt fomentũ, ſmegmate ex uini fece colluere. Et ſi quidem putredo in ulceribus fuerit, & quæ exeunt graueolentia, ſmegmate meraciore. Si uero nihil tale, aquoſiore. poſt fecem autem, cum aqua in qua cocta eſt myrtus & ſaluia. Poſtea uero cum uino colluere, meraco, albo, tepido. Quũ autem mordetur iam à collutionibus, tunc iam pura ſunt ulcera. colluere igitur oportet fece aquoſiore, & uino nigro. poſt uinum uero, adipem ſuillum recẽtem liquato, & pinguedinem anſeris ſi affuerit, ſin minus, aliam, maxime gallinaceam, aut ex uolucriũ gente. Si uero neq; hæc adſit, oleũ uetus ex oliuis ammiſceto, atq; hoc tepido colluito poſt uinũ, per alium clyſterem in os uteri infuſo. Et ſi fuerit ulceratum, linamenta ex mollitorijs facta apponito. Et ſi hæc ſubdita ardorem induxerint, his ademptis mulierem aqua tepida lauari iubeto, tali quali colluebatur. Si uero ad hanc diætam fluxiones nõ diſcedant, pauciores tamen fiant, & uehemẽter mordeant, & ea quæ effluunt bilis fuerint ac ſalſugo: & nõ ſolum internas partes, ſed etiã externas exulcerent, diætam tranſmutare oportet, & totam humectare, quo fluxiones q; aquoſiſsimæ fiant, & minime mordaces, balneis multis calidis, maza, oleribus coctis omnibus pinguibus, piſcibus carthilagineis, cũ cepis & coriandro, in muria dulci coctis: coquantur autẽ pingui modo: carnibus coctis omnibus, excepta bubula & caprina: His enim percoctis cũ anetho & fœniculo: uino mellei coloris, fuluo, aquoſo, uberiore lactis potu cum uino dulci. Reliqua uero de collutionibus iuxta relatũ modum facito. Atq; hæc quidẽ eſt eiuſmodi fluxionũ curatio. Quũ uero purulenta & compacta exierint, harum quidem totũ corpus nõ mouere oportet. Verum colluere, & per collutiones totã curationem facere. Colluere autẽ oportet cum iiſdem infuſis, quæ prius dicta ſunt eodem modo. Cõſcribentur tamen etiam aliæ collutiones. Vlcerũ curatio. Ceruinũ adipem recẽtem ac uiridem ſubdito. Omnia uero ſtatim uino ſirço ſiue ſapa colluere oportet. Optimũ aũt eſt ceruſſa, ſi ulcera fuerint, & oleo narciſsino. Cibis aũt molliſsimis utatur, & non acribus. Si uero ſordida fuerint, & proſerpãt, ac proximũ locum mordeant, purgato, & nouã carnem producito, & carnẽ ad cicatricẽ perducito. facile enim reſoluuntur, & maligna fiũt. et frequẽter lauato. Si uero mulier ex abortu uulnus accipiat, aut ex medicamẽtis ſubditiтijs uteros exulceretur: Qualia multa ſemper mulieres faciunt ac medicando excitãt, & fœtus corruptus fuerit, et mulier non purgetur, ſed uteri inflammati fuerint uehementer ac concluſi, et purgationem emittere non poterint, niſi primum emittãt ſanguinẽ qui eſt in fœtu. hæc ſi quidẽ curetur, breui ſana euadet, uerum ſterilis. Si uero puerperij purgamenta ipſi ſua ſponte eruperint, et ulcera ſanata fuerint, etiam ſic ſterilis erit. Si uero purgatio quidem ipſi fiat, ulcera aũt non purgentur, periculũ eſt eã putredinoſa eſſe. Si uero purgatio prodierit ipſi iam afflictæ ac extenuatę, moritur. Quin et ſi in partu uteri ualde fuerint exulcerati, fœtu non ſecundum naturam exeunte, eadem patientur quæ patitur ea quæ ex corruptione fœtus uteros ulceratos

habet

habet. Et tranſmutationes ac fines eoſdem morbus habet, ſiue ex fœtus corruptione, ſiue ex partu uteri fuerint ulcerati. et ſi puerperij purgamēta omnia prodierint, minus dolebit, niſi magna ulcera fuerint. Et ſi curetur, breui ſaneſcit. Oportet autē curam cito adhibere, ſi ulcera in utero fuerint. Nam ut quæ in tenero loco ſunt, cito augeſcūt, & breui putreſcunt. Curare uero oportet ulcera, uelut etiam ea quæ in reliquo corpore ſunt, Nimirum ut inflammationem arceas, & repurges, & repleas, & ad cicatricem perducas. Danda eſt autē aqua in potum, uinū minime. cibos item paucos, ac minime multos exhibeto. Quicunq; abortus facti diſcedere non poſſunt, dum aut toti, aut partes fœtuū ſunt maiores, aut minores & obliqui ac impotentes, tales ſiquidem ſecundum naturam ſiti fuerint, pharmaco aliquo dato ex his quæ ego referā expellito, ubi multa calida prælaueris. Et ſi prodire uolentes, non facile exeant, quū ſiti ſint ſecundum naturam, talibus ſternutatorium admoueto. Apprehendito autē naſum, & os cōprimito, ac ſic ſternutet, quo ſternutatio q; maxime efficax ſit. Vtatur item cōcuſsionibus. Sic autem concuſsionē facito. Lectum altum robuſtum ac inſtratū ſumito, & mulierem ſupinā reclinato. pectus uero & axillas ac manus, faſcia aut molli lato loro ad lectū alligato ac cingito, & crura incuruato, & malleolis apprehenſam detineto. Quum autem ſic diſpoſueris, ſarmentorum mollium faſcem, aut aliquid huic ſimile parato, tantum quantus ſufficit, ut lectum non negligat excipiendo ipſum, dum in terram proijcitur, quo non pedibus iuxta caput, terram contingat. Poſtea uero ipſam manibus lectum apprehendere iubeto, & lectum ad caput ſublimem habere, ut decliuis ſit in pedes, animaduerſione habita ne pronua ſit homo ipſa. ubi uero hæc facta fuerint, & lectus ſublimis fuerit, retro ſarmēta ſupponito. maxime autem dirigito, quo pedes terram non contingant dum lectus proijcitur, & ut ſint intra ſarmenta. Eleuent autem duo uiri ex utroq; pede hinc atq; illinc, quo in directum lectus cadat, planè ac æqualiter, & conuulſio ne fiat. Concutiendum eſt autem maxime unà cum partus dolore. Et ſi quidem diſcedant, ſtatim quieſcendum. Sin minus, interſtitio facto rurſus concutito, & in lecto geſtatam attollito, ac agitato. Atq; hæc quidem ſic facienda ſunt, ubi recte & ſecundum naturam diſcedāt. Oportet autem cerato liquido præillinere, quod in omnibus huiuſmodi circa uterum affectionibus optimum eſt: & maluæ aquam affundere, & fœnigræci, aut potius ptiſanæ triticeæ ſuccum. Oportet autem uſq; ad inguina, ſedem & pudendum fouere, & inſidere, ubi partus dolores maxime infeſtarint, & nihil aliud mente uerſare. eā uero quæ medicatur, oſcula mollibus aperire oportet, & leniter hoc facere. Vmbilicum uero unà cum fœtu attrahere. Quicunq; uero duplicati complicantur, & in oſculo uterorum incumbunt, eos ſiue uiui fuerint, ſiue mortui, rurſus retro protruſos uertere oportet, quo ſecundū naturam in caput exeant. Quum autē retrudere uoles aut uertere, ſupinæ ipſi reclinatæ molle quiddam ſub coxas ſubſternere oportet, & ſub lecti pedes, quo altiores ſint hi à pedibus, ſemper aliquid ſupponere. Sed & coxæ altiores capite ſint, & ut nullum ceruical ſub capite ſit prouideto. Quum uero retruſus fuerit fœtus, & hinc atq; illinc obuoluitur, ut ſecundum naturam conſtituatur, & quicquid ſub lecti pedes ſuppoſuiſti ac lapides, & quicquid ſub coxas ſubdidiſti, ſubtrahito. Capiti uero puluinar ſubijcito. Atque talia hoc modo curato. Quicunq;

uero

uero fœtus uiui, manum aut crus foras præmittunt, aut etiam ambo: eas oportet quàm celerrime ubi exitum ſignificarint, prædicto modo intro retrudere, & in caput uertere, & ad uiam reducere. Et quicunque fœtus complicantur, ad lateris mollitudinem, aut coxam in partu collapſi, eos dirigere ac uertere oportet. & in aquam calidam deſidere facere, donec mulier refocilletur. Quicunque uero fœtus mortui, aut crus, aut manum, foras protendunt, eos optimũ quidem fuerit, ſi id fieri poſſet, intro retrudere, & ambas has partes in caput uertere. Si uero hoc fieri non poterit, uerum intumeſcit, ſecare hoc modo. Diſſectum per ſcalpellum caput, cum contuſorio inſtrumento, ut ne in ramenta findatur contundito, & oſſa per oſsium uolſellam, aut tractorium inſtrumẽtum, iuxta clauiculam immiſſum, prout habuerint extrahito, nõ multis ſimul, ſed paulatim exemptis, ac rurſus ablatis. Quum uero hæc foras extraxeris, & in ipſis humeris fueris, ambas manus in articulis cum ipſis humeris ſecato. Et ubi hæc extraxeris, ſi quidem fieri poterit ut exeant, etiam reliqua facile extrahito. Si uero non obediant, totum pectus uſque ad iugulum findito, Verum caueto ne in uentrem ſeces, & aliquid de inteſtino denudes. Exit enim uenter, & inteſtina, & ſtercus. Si uero horum quid excidat, maioris negotij iam res fit. Contundito autem coſtas, & ſcapulas contrahito. Et facile poſtea reliquum fœtus procedet, niſi iam uentrem tumidum habuerit. Si enim tale quid fuerit, melius eſt uẽtrem fœtus leniter perforare. Flatus enim ſolum à uentre exit, & ſic facile prodibit. Si uero exciderit manus, aut crus, immortui fœtus, ſi quidem fieri poterit, ambas partes retrudito, & fœtum rite dirigito. Hoc enim optimum fuerit. Si uero fieri nõ poterit ut hoc facias, quicquid ſanè foris fuerit quantum potes penitiſsime reſecato. & reliquũ profunditate intus explorata protrudito, & fœtum in caput uertito. Quũ autem uertere ac ſecare puerum uoles, ungues de manibus tuis reſecato. Scalpellum uero quo diſſecas, incuruũ potius ſit quàm rectum, & huius caput occultato per indicem digitũ, eodemque interna explorato ac deducito, ita ut caueas ne uterum contingas. Cæterũ molæ conceptus hæc cauſſa eſt. Quũ multi menſes, modicum & morboſum ſemen conceperint, neque conceptus rectus fit, & uenter plenus eſt uelut prægnantis. Nihil autem in uentre mouetur, neque lac in mammis generatur. Mammæ aũt turgidæ ſunt. Hęc igitur ad duos annos, ſæpe etiam tres, ſic habet. & ſi quidem una caro fiat, mulier perit. Neque enim fieri poteſt ut ſuperſtes maneat. Si uero plures, erumpit ipſi per pudendũ ſanguis carnoſus plurimus. & ſi hoc moderate fiat, ſeruatur. Sin minus, à fluxu correpta perit. & morbus quidem talis eſt. Iudicare uero oportet ex plenitudinis mole, & quòd in uentre non mouetur. Nam mas trimeſtris, fœmina quadrimeſtris motum habet. Poſtquam igitur tempore hoc prætergreſſo nõ mouetur, nimirum hic morbus eſt. eſt autem hoc magnum ſignum, quòd lac in mammis non generatur. Hanc igitur maxime quidem ne curato. Aut certe cũ prædictione. Et primum quidem totũ corpus foueto. Deinde per ſedem clyſterem adhibeto, quo ſanguis multus erũpat. Fortaſsis enim quod compactũ eſt commoueris, id quod fœtus eſſe putatur, muliere à pharmaco concalefacta. Sed & uteros colluito, quo ſanguinẽ educas. Sin minus, ſubditítijs utatur fortiſsimis è bupreſti. Et dictamnum creticum in uino bibat, ſin minus, caſtoris teſtem. Et retrò cucurbitam ipſi ad laterum mollitudinẽ affigito, & plurimũ ſanguinem

detrahito. Atq; hoc maxime rerum ac uirium ipſarũ coniectura facta facito. Et hactenus quidem dictum eſt de morbis à puerperij purgamẽtis fientibus. Sũt autẽ pericula in ipſis non parua, Acuti enim ſunt & cito tranſmutantur. & magis affligũtur primiparæ, q̃ quæ ſunt partuum expertæ. Prodeunt autẽ puerperij purgamẽta ſanæ mulieri ſufficiẽter, primũ ſeſquiheminæ mẽſura, aut paulo plura. poſtea adhuc pauciora iuxta hanc rationẽ, donec ceſſent. Prodeunt autem uelut ſanguis à uictima, ſi ſana uelut dixi, mulier fuerit, & ſana futura eſt, & cito congelantur ac purgantur. & poſt partum plerũq; ſanæ mulieri contingit ut poſt puellæ partum, in quadraginta duobus diebus diuturniſsima purgatio fiat. Extra periculum autẽ eſt etiam ſi uigintiquinq; diebus purgetur. poſt maſculi uero partum, purgatio diuturnior fit in triginta diebus. extra periculũ eſt etiam quæ in uiginti diebus contingit. & in his quæ fœtus corruperunt ſecundum horum dierum rationem purgatio contingit. & in iunioribus quæ corruperunt paucioribus diebus. In ſenioribus aũt, pluribus. Eædem uero ſunt affectiones ex puerperij purgamẽtis, & ei quæ corrupit fœtum, & ei quæ peperit, ſi menſtruum corruperit fœtum. & quæ corruperunt magis periclitantur. Corruptiones enim grauiores ſunt q̃ partus, Non enim fieri poteſt ut citra uiolentiam fœtus corrũpatur, aut pharmaco, aut potu, aut cibo, aut ſubdititijs medicamentis, aut aliqua alia re. Violentia uero malum eſt. In huiuſmodi enim periculum eſt ne uteri exulcerentur, aut inflammentur. Hoc autẽ eſt periculoſum.

At uero lac quomodo fiat, dictum eſt à me in natura pueri in partu. Poſtq̃ autem prægnans fuerit mulier, menſes non ualde prodeunt, præterquam quibuſdam pauci. Dulciſsimus enim humor ex cibis ac potibus ad mãmas uertitur ac exſugitur. Et neceſſe eſt etiã reliquũ corpus magis euacuari, & minus ſanguine plenum fieri. Atq; hoc ita contingit. Sunt aũt quæ natura ſine lacte ſunt, & quibus lac deficit ante tẽpus. Hę uero natura ſolidæ ſunt, & denſæ carnis. & propterea ſufficiens humor non penetrat à uẽtre in mammas, quum uia ſit denſa. Ad menſes detrahendos. Elaterij potiones duas ſumito, & adipem ouillum de rhenibus, pari elaterij portione ammiſceto, & nõ conterito, uerum duas glandulas ſubdititias facito. Aut melanthiũ ex tritico terito, & aqua ſubigito, & duas glandulas formato, atq; has ante dies quibus affuturi ſunt apponito. Si enim non prodeunt, rigores ac febres inducunt. Mollitoria, à quibus aqua & arena purgatur, ducunt etiã menſes, ſi non fuerint diuturni, et oſculum emolliunt. Narciſſum, myrrham, cuminũ, thus, abſinthium, cyperũ, ſingula æqualibus portionibus ſumito, narciſsi uero ſolum quatuor portiones: et puluillum ſtupæ dum pectinatur crudum linum ammiſceto, & hæc cum aqua origani cocti terito, ac glandem formato & ſubdito. Aut cyclaminũ magnitudine tali, & æris florem magnitudine fabæ terito, & cum melle glandem formato, ac apponito. Aut pulegium, myrrham, thus, fel ſuis ac bouis, cum melle ſubigito, et glandem efformato. Si menſes non prodeant, adipem anſeris, & netopum, ac reſinam permixta ac lana excepta apponito. Medicamentum ſubdititium, purgatoriũ, mollitorium. Caricam percoctã ac expreſſam leuiſsime terito, et in lana ſubdito cum roſaceo unguẽto. Aut acris braſsicæ & rutæ, utriuſq; dimidiũ terito, ac utitor eodem modo. Purgatoriũ. Medullam anſeris aut cerui magnitudine fabæ affuſo unguento roſaceo et lacte mulie

F bri

bri terito, uelut pharmacũ teri ſolet, & cũ hoc os uteri illinito. Aliud ſubdititium molle. Medullam anſeris magnitudine nucis, ceram magnitudine fabæ, reſinæ lentiſcinæ aut terebinthinæ magnitudinẽ fabę. Hæc cũ roſaceo unguento ad lentũ ignem liquefacito, & uelut ceratũ efficito. deinde ex hoc tepido os uteri illinito, & pectinem irrigato. Aliud purgatoriũ. Farinam recentem, myrrhæ obol. iij. croci tantundẽ, caſtorij obolũ, hæc trita cũ unguento irino apponat. Aut urticæ ſemen, & maluæ ſuccũ, ac anſeris adipem ſimul permixta ſubdat. Aliud ſubdititiũ purgatoriũ, ſi menſes non cõpareant. Styracem & origanũ terito, & permixtis adipẽ anſerinũ affundito ac apponito. Aliud quod uteros expurgat, ac ſanguinẽ euacuat. Abſinthij radicẽ tritam, melle ac adipe anſerino ammixtis apponito. Aliud purgatoriũ. De bupreſti caput & pedes & alas tollito, & reliquũ ipſius terito, ac ficus internã partẽ ammiſceto. Sit autẽ pinguitudinis ficus portio dupla. Hoc uteros inflat. Hoc etiã deſperatis optimum eſt. Aut mercurialis folia trita ſubdito. Hoc tenuẽ bilioſam purgationẽ ducit. Sed & artemiſia facit uelut mercurialis, & melius purgat. Veratrum quoq; nigrum cũ aqua tritum, uelut aquã à carnibus ducit. Sed & alumen ac reſina idem facit. Cyperũ, abſinthiũ, ariſtolochiam, cuminũ, ſalem, mel. Hæc omnia ſimul terito ac apponito. Et ueratrũ cum uino dulci, & farina lolij ac tritici, melle ſubacta in lana ſubdatur. Subdititia ſi catapotia non purgarint. Mercurialem, myrrham, uiolam albam, cepam acerrimam, & melanthium ac mentã, ſi ſufferat, permixta apponito. Subdititia acria ſanguinem ducentia. Cantharidas quinq; demptis pedibus ac capitibus, & myrrham ac thus ſimul miſceto, & mel addito. Deinde in oleum roſaceum aut Aegyptium tinctũ per diẽ ſubdat, & ubi mordet, tollat. & rurſum in lac muliebre ac unguentum Aegyptium tingat, & hoc per noctẽ apponat. & aqua odorata perluat, & adipem ſubdat. Cõduxerit & bupreſtis, ſi quidem parua fuerit, ſine alis & pedibus ac capite. Si uero magna fuerit, nõ cõmiſceto eadem quæ cantharidibus, ſed ſolam ſumito ac ſimiliter apponito. Si uero molliore opus habuerit, ad bupreſtim uinum & cuminũ Aethiopicum ammiſceto, uuam item paſſam & pollinem ſeſelis ac aniſi. & uinũ ferueſacito, eoq; affuſo reliqua terito, & paſtillos drachmales efformato, eosq; apponito myrrha ac thure ammixtis. facito autem eodem modo uelut cũ cantharidibus. Aut melanthium ex tritico, tritum ac melle ſubactum apponito. Aut hoc ipſum melanthiũ cum melle tritum uelut glandẽ efficito, circũ pennam autẽ obducito. Subdititiũ efficax. Succũ mandragoræ & cucurbitæ ſylueſtris, cũ lacte muliebri apponito. Aut fecem ſiccam ex uino ueteri albo urito, & uino extinguito ac ſubdito. Cucurbitã item ſylueſtrem, mercurialem, nitrum & irionem. Citius detrahit et mandragorę radix, cantharis, ſerpyllum, lauri fructus, unguentũ irinum, laurinũ. Tithymali ſuccũ permiſceto ac agitato, et detracto uiſco, erui magnitudine exhibeto. Optimum eſt et glandem ſubdititiã ex eo facere. Si uero amplius prodierit, uino proluatur. Aut æs uſtum diſſoluito, et tepidum lana excipito ac apponito. Medicamentũ ad conceptum. Cedriæ acetabulum, adipis bubuli drach. iiij. ſimul terito, et talorũ figuras efformato, quas ieiuna apponat, et dum appoſitas habet per diem ieiunet. Apponat autẽ bis, mane et ueſperi, poſt menſes, poſt cœnam uero lauetur, et cum uiro dormiat. Aut melanthium contundi

to

to,& in linteo illigato,& adipe anſerino addito,ſubdendũ dato. Aliud ad conceptum. Quo cures mulierẽ ut in uentre cõcipiat, urinã ſumito ueterem, & ferri recrementũ tantum,ut in fragmẽta reſoluere poſsis.poſtea mulierem in ſella collocato,& corpore & capite uelato,peluiq́; ad pedes ſuppoſita, ignita recremẽti ferri fragmenta tria pro una uice inijcito. Sit aũt uetus hæc urina cõgij mẽſura.& cum his triginta fomẽtis ipſam foueto. Dum aũt fomentũ adhibes, caput lauato,ita ut donec fota fuerit rurſus lapides illos recremẽti ferri in urina extinguas,& fomentũ rurſus calefacias.Poſtea uero caput lauato plurimũ,polio & uiticis folijs ꝙ plurimis in aqua coctis.Hæc autẽ facito ad dies ſeptẽ.Ter uero per ſingula hæc fomenta ſuffito,anteq́; laues.A balneo uero oleo laurino inungatur.poſt cœnã autẽ,ubi cepas melle tinctas comedit,& aquam mulſam tepidam quatuor heminarũ menſura bibit,et paululũ continuit,uomat.& ſupina reclinata,rutã habeat auribus & naribus inditam. Et panẽ fermentatũ ſexta chœnicis parte,in iuſculum uolucris confringat, habeat aũt hoc iuſculum apij chemam,& ſic aſſumat.& rurſus tantundẽ in cœna dato. Et hoc per dies ſeptẽ facito.poſtea uero uentri per dies ſeptẽ clyſterem adhibeto.Sit aũt infuſum clyſteris,reſinæ drachmæ quatuor,mellis acetabulũ, olei platæenſium tantũdem, furfurũ recentiũ ſuccus,ſpuma nitri,oua tenuia.Sit autem infuſum heminæ octo,& ex his tres ſucci ptiſanæ.Obliquæ uero clyſterem adhibeto, & parum lauato.Apponat etiam glandes ſeptẽ in die,& detineat donec fuerint liquefactę. Sint autẽ ex thure,nitro,galbano,melle cocto.Cibo uero eodem utatur. Suffito aũt aſini albi pilos,& lupi ſtercus.De his plurimũ prunis inijce, ipſamq́; circumlocatã ac contectam ſuffito,cauẽdo ne cõburas. Si uero mulier parere nequeat quę prius peperit,nitrũ & reſinam,& myrrhã,& cuminũ Aethiopicum, & unguentũ ſimul terat,& apponat.Aut pulegium ſiccum in linteo ſubdat.Bibat autem pulegium ubi dormire uolet. Aliud ad conceptum. Victus rationem mulieri cõſtituere oportet,quæ prægnans fieri cupit,& ad edendum ac bibendum exhibere ipſi,quæ libenter admittit.Viro autẽ mulieris reliqua dato, præter alliũ,& cepam,& legumina freſa cocta, & ſilphij ſuccũ, & quæ inflant. Ab his ſanè abſtineat. Medicamentũ quod ſimiliter infunditur ſi non concipiat. Lac mulieris maſculũ alentis,grana mali punici recẽtis terito ac ſuccũ exprimito,& teſtudinis marinę partẽ inter anum & pudendum cõburito ac terito.& hæc in pudendum muliebre infundito. Aliud quod ſimiliter infunditur nõ concipienti.Lac & reſinam, & mali punici dulcis ſuccum, Hæc omnia melle ammixto infundito. Aliud ad conceptum. Bulbi albi ſemen, aut florem,cum melle terito,et lanæ inuolutũ per triduum ad uterũ apponat. Quarta uero die,maluam ſyluestrẽ latifoliam terat, lacte muliebri ammixto,et lanæ inuolutam apponat.deinde cũ uiro dormiat. præſorbeat autẽ pulegium in farina coctum,et bibat pulegiũ tenue in uino.Si uero huic nõ obediat,conyzam odoratam cõtundat,& expreſſum ſuccum uino mixtum ieiuna bibat. Aliud. Aſparagi ſemen ſimiliter in uino bibat. Aliud. Secũdam mulieris,& uermium carniũ capita,et alumẽ Aegyptiũ,cum adipe anſerino diluito, & in lana ad os uteri apponat. Aliud. Aeruginẽ,florem æris,utrunq́; oboli dimidij pondere,thuris maſculi,aluminis ſciſsi,fructus uitis ſyluestris,gallæ, myrrhæ, malicorij,reſinæ,polij,ſingulorum obolũ,in melle tritũ,per triduum bis in die

apponat. Si uero fortaſsis acrius fuerit, anſeris adipē ac nitrum toſtum ammiſceto. Vinum aūt exhibeto, fortitudinē in ipſo uitans. Aliud ad conceptum. Vermem carniū qui caudam habet accipito, & de ipſo tres aut quatuor partes ſumito. & origanum tenuem ſimul cū roſaceo unguēto terito. & hoc ad uteri os apponat. Aliud. Portulacam cum adipe anſerino, & myrrha, & porri ſemine, & felle bubulo terito, et lanę inuoluta ad os uteri apponito. Si mēſes quidem fiant multi, non cōcipit autem, floris æris obolos duos, et aluminis ſciſsi tantundem, cum melle terito, & lana excipito. Illiget autem mulier lanam in linteum cū filo, & ſibijpſi ſubdat, ita ut filum extra promineat. Deinde quum probe purgata fuerit extrahat, & uino odorato myrti folijs iniectis feruefacto proluat, & uirum accedat. Subdititium ad conceptum. Mel, myrrham, myricæ fructum, reſinam liquidam, adipem anſerinum, omnia ſimul trita lanæ inuoluta apponat. Aliud, quod uterum ualde aperire poteſt, quū concluſus eſt, & concipere non poteſt, & ad aquā expurgandam. Accipe anchuſam paruam, & lentiſcum, & cuminū, & cyperum, & cucurbitam ſyluestrem, & nitrum rubrū, & ſal Aegyptium, & anchuſam magnā. Hæc omnia trita per linteum rarum excernito, & acceptum mel ad lentū ignem coquito. Poſtquam uero efferbuit, ceram ac reſinam ammiſceto. Deinde etiam alijs omnibus ammixtis oleū affundito, ac ab igne tollito. & tepida lanæ cōuolutæ inuoluta utero apponito, donec purgata fuerit. Aliud. Si mulierē concipere uelis, ad purgatoria quibus utitur, etiam uirū accedere oportet. Et baccas lauri nigras decem, thuris pugillos tres, & cumini modicū, cū melle trita in lanam ſuccidam inuoluat, & ſemel in die ſubdat, & ſemel auferat, ad quatuor dies, & ijſdem diebus à cibo abſtineat. Conceptum impediens. Si uero cōcipere non oporteat, miſyos magnitudinē fabæ aqua diluito, ac bibendam dato, & per annum ut ita dicam, non concipiet. Partum accelerans ægre parienti. Lauri radicē deraſam, aut lauri baccas dimidij acetabuli mēſura in aqua calefacta bibēdas dato. Aliud partū accelerans. Dictamni obolos duos tritos in aqua calida bibat. Aut abrotoni drachmā, & lauri baccas, & aniſum, in uini dulcis ueteris cyatho terito, & aquæ cyatho affuſo bibendū dato. Hoc bonum eſt ſi ante partus dolores fuerit datum. Aut dictamni obolū, myrrhæ obolū, aniſi obolos duos, nitri obolum. Hæc cū uini dulcis cyatho uno terito, & aquæ calidæ cyathis duobus affuſis bibenda dato. Deinde calida lauato. Aliud partū accelerās. Reſinam terebinthinam, mel, oleū duplum horum, uinum odoratū q̃ ſuauiſsimū. Hæc mixta tēpefacta ſæpe ebibēda dato. Oportet aūt, & uteros ſedare, ſi fuerint inflammati. Aliud. Cucumeris ſyluestris quicūq; albus fuerit ſemen cerę infarcito, deinde lanæ rubræ inuolutū lumbis alligato. Si uero prægnans multo tempore cohibeatur, & parere non poſsit, ſed diebus pluribus ex partus doloribus laboret: Sit aūt iuuenis, in uigore, et multo ſanguine referta, ſecare oportet uenas in malleolis, & ſanguinē detrahere, uiriū reſpectu habito. & poſtea calida lauri corticibus incoctis lauato. Viticis aūt ſemen, & dictamnū creticam, utrūq; pari portione, in uino albo aut aqua bibendū dato. Subdititiū autem medicamentum facito, galbano, et baccis lauri, et oleo roſaceo, in lana inuolutis ac ſubditis. Aliud. Filicis quercinæ radicē tritam in uino bibendā dato. & adiantum tritum in oleo dilutū illinendum, & in uino meraco bibendū dato. Aliud, quod

puerperæ

puerperæ puerperij purgamẽta melius purgat. Teſtudinis marinæ hepar uiride adhuc uiuẽtis, in lacte muliebri terito, & cũ unguento irino ac uino ſubigito, & apponito. Aut mercurialem tritam in lana apponito. Aut artemiſiã tritam ſimiliter in lana ſubdito. Aut mercurialis & cucumeris ſylueſtris parũ terito, & uino ac melle ſubactũ apponito. Purgatoriũ puerperij purgamentorum ex partu. Triticũ trimeſtre fractũ ac freſum, dimidiæ chœnicis menſura, in aquæ heminis quatuor coquito. Quum aũt efferbuerit ter aut quater, ſorbendum dato. Aliud. Sambuci folia in aqua coquito, & aquã bibendam dato. Edat aũt & braſsicas coctas; & porrũ, & fœniculum, & anethum, & polypos, & locuſtas piſciculos. Aut rhois folia & eryſimũ ex uino, aut polentę pollinem bibendũ dato. Aut miſy duorũ obolorum pondere tritum ac uino ſubactũ apponito. Purgatoriũ menſium & puerperij purgamentorũ. Ducit etiam aquã & alia. Radicis ſtruthij tuſi triti quantũ tribus digitis apprehendi poteſt, melle ſubactũ apponito. Naſcitur aũt in Andro in littoribus. Aliud ſimiliter purgans. Eryſimũ in aqua coquito, & ubi ebullijt oleum affundito, ac bibendum dato. Cõmodum eſt etiam ſuccũ pro fomẽto adhibere per ſuffitũ. & cibis mollibus uti. Aliud quod puerperij purgamẽta purgat. Eryſimũ placide terito, & corticem difflato. Quum autẽ purũ feceris, leuiter terito, & aquã adſtillato, ſalemq́ ac oleum ammiſceto. & ubi polentã inſperſeris coquito, ac ſorbendum dato. Aliud. Si nõ deſcenderit purgatio, aut puerperij purgamẽta nõ prodierint. Cucumeris ſylueſtris internã partem, trium obolorũ põdere ſume, & artemiſiam herbã, & thus oboli põdere, & hæc trita, & melle ammixto, lanæ inuoluta, ad uteri os appone. Et hoc ſemper noctu ac interdiu per dies quinq; facito. Aut uitis pampinos aut folia uiridia terito, & melle ammixto lana excipito. & eodẽ modo ſubdito. Aut cupreſsi fructũ & thus ſimul trita, roſaceoq́; ac melle diluta, & lana excepta apponat. Aut abrotoni drachmã, & cucumeris ſylueſtris medullæ obolum, & thus cũ melle terito, & in lana inuoluta apponito. Aut elaterij obolum, & myrrhã, cum melle terito, & lana excepta apponat. Aut cupreſsi fructũ, & cucumeris ſylueſtris internã partem, & thus, melle ammixto, in lana ſubdat. Purgatoriũ ſi ex partu non purgetur. Trifoliũ in uino bibendũ dato. Idem etiam appoſitũ menſes erumpere facit, & fœtum eijcit.

Purgatoriũ uterorum, quũ puero mortuo ſanguis in hoc manſerit. Cucurbitam ſylueſtrem tritam cũ melle delingat, aut apponat. Ad omnia puerperij purgamenta ſi nõ probe prodeant. Eryſimũ coquito cũ polenta, & oleo affuſo ubi coctũ fuerit ſorbeat. & cibis molliſsimis utatur. Aut ſcãmoniam cũ lacte muliebri tritam, ac lana exceptã apponito. Aut radicẽ dulcem melle, & roſaceo aut Aegyptio unguento ſubactã, in lana ſubdat. Aut farinã lotam ſimiliter apponat. Bibat aũt crethmi, & ſeſelis, & rutæ, & ſilphij ſemen, ita ut de ſingulis obolos duos ſimul teras, & in uino meraco, ſi nõ febricitarit, præbeas. Subdititiũ quod ſecundã relictam eijcit. Ex ſambuci foliorũ decocto prius fomentum adhibeto, & id quod ex cãtharide fit apponito. Hoc & ea quæ debilia ſunt ſanat. Si uero lancinet ac mordeat, ſtatim tollito, & lanã roſaceo tinctã ſubdat.

Potiones quæ ſecundã educere poſſunt, & menſes detrahere, itemq́ fœtũ enectũ. Cantharidas quinq;, alis et cruribus ac capite auulſis, & tribulum ad mare natũ cũ radice ac folijs tritũ conchæ mẽſura, & euãthemi, ac ſeminis apij

tantundẽ,& ſepiæ oua quindecim,in uino dulci tẽperato bibenda dato.Et ubi dolor habuerit in aqua calida deſideat,& aquam mulſam aquoſam bibat,& uinum dulce. Alia. Ranunculi foliorũ ac floris triti,ſtateris Aeginęi pondus, in uino dulci bibat. Si uero dolor habuerit,cicer albũ & uuas paſſas,in aqua coquito,perfrigerato,ac bibendũ dato.& ubi urinæ ſtillicidiũ uexarit, in aqua tepida deſideat. Aliud quod eijcit ſecundas.Cucumeris ſylueſtris ſuccũ in mazam cõſperſum apponat,ubi prius ad biduũ ieiunarit.Hoc nullũ aliud pręſtantius inueneris. Fœcũditatis experimentũ. Caput allij integrũ deraſum appone,& uide an per os oleat. Aliud experimẽtum. Netopon modicũ lana inuolutũ apponito,ac uideto an per os oleat. Alia ſubdititia. Scorpij marini fel,lana exceptũ & in umbra ſiccatũ appone. Aut pulegiũ ſiccatum & tritũ ac melle ſubactũ,in lana apponito. Aut florẽ æris cum melle linteolo illigatũ ſubdito. Aut cucumeris ſylueſtris ſemen,& teſtam cõbuſtam,cũ uino ſubigito,& leporinis pilis ac lana excepta ſubdito. Aliud ſubdititium. Alumen Aegyptiũ lanæ inuolutũ apponito. Aut cantharidas tritas uinoq́ ſubactas ſubdito. Aut artemiſiam herbã uino ſubactam apponito. Aut melanthiũ cum uino tritum in lana ſubdito. Aut bulbion ex tritico tritum & uino ſubactũ apponito. Aut uini ueteris albi fecẽ comburito,& uino albo extinguito,teritoq́ ac in linteo apponito. Aut galbanũ,& netopon,& miſy cũ roſaceo unguẽto in linteo ſubdito. Aliud. Elaterij potiones duas,& fauũ cũ uino in linteo apponito. Aut butyrũ & alumen melle ſubacta ſimiliter. Aut ſcãmoniæ ſuccũ & adipem cũ maza miſceto,& uino imbuta in linteo apponito. Potiones quæ poſſunt ſecũdam in utero detentã educere. Colocynthidis ſylueſtris internã partem cũ lacte muliebri tritã,in linteo apponat. Ad idem. Silphiũ magnitudine fabæ in uino bibendũ dato. Aliud quod fœtũ expellit. Mulierẽ ſub alis apprehẽſam fortiter cõcutito.In potu uero dato,uiticis folia in uino. Aut dictamnũ creticum oboli põdere in aqua terito ac exhibeto. Aut conyzæ graueolentis manus plenæ menſuram cũ porri ſucco diluito,& netopũ chemæ plenæ mẽſuram addito,atq́ hæc trita in uino bibẽda dato. Aut tædã pinguiſsimã cũ uino dulci coquito,trium cyathorũ menſura uini affuſa,& galbani obolos tres, & myrrhã adijcito,& ubi cocta craſſa facta fuerint,tepida bibẽda dato. Aut porri ſuccum,& myrrhã,& uinũ dulce ſimul exhibeto. Aut portulacæ ſemẽ terito,& in uino albo ueteri dato. Aut populi nigræ creticę grana nouẽ in uino trita bibat. Aut ranũculi herbæ foliorum ac floris triti,drachmæ Aegineæ põdus, in uino dulci bibat. Si uero adhuc ſecũda intus detineatur, Senectæ anguiũ obolum in uino terito,ac bibendũ dato. Aut apij radicẽ,& myrti baccas coquat, & per dies quatuor bibat. Aut cuminũ Aethiopicũ,& caſtorij obolũ, & cantharidis parũ,hæc in uino bibẽda dato. Aut fœniculi radicẽ,in uino & oleo ac melle feruefactã bibat. Si ſecunda non prodierit, conyzã tritam in lana ſubdito. Melius aũt eſt ut bibat. Aut conyzæ quantũ manus capit,& porri ſuccũ,et netopũ chemæ mẽſura miſceat,& hæc in uino bibat. Aliud quod ſecundã eijcit. Holoconitidis dulcis radicẽ,eſt aũt uelut bulbus,& parua uelut oliua: Hanc in uino terito,ac bibendã dato. Et ſi quidem parua fuerit duas dato, Si uero maior,una ſufficit. Ammiſceto aũt ex ſeminibus cuminũ Aethiopicũ,& ſeſeli maſsilienſe. Aut ſilphij libyci ſemen ſiccũ chœnicis dimidiæ mẽſura,in uini heminis tribus

coquat

coquat,& ad dimidias redigat,& de hoc bibat. Aliud. Viticis ſemen,& ſeſelis,pari portione ſimul cũ myrrha terito,& cũ aqua bibẽda dato. Alia ſecũdas expellẽtia. Viticis albæ recẽtis acetabulũ,in uino albo odorato tritũ bibẽdum dato. Aliud. Caſtorij aut ſagapeni obolũ, bituminis drach.i. nitri drach.ij. Hæc omnia terito,& in uino dulci,ac olei hemina dimidia obolos duos ieiunæ bibẽdos dato.Et calida probe lauato. Aliud ſimiliter habẽs. Herinaceos marinos tres totos tenuiter tritos,in uino odorato bibẽdos dato. Aliud. Mẽtæ faſciculũ paruum,& rutæ & coriãdri,& cedri aut cupreſsi ſemẽ,in uino odorato bibendũ dato.Et de herinaceis ſi habuerit,plurimũ ſorbeat.poſtea uero ſimiliter calida lauato. Aliud. Aniſum,cedri baccas,ſemẽ apij,cuminũ Aethiopicũ,ſeſeli,ſingulorũ dimidiũ acetabulum,tenuiter tritũ,ex uino albo bibendum dato. Aliud. Dictamni faſciculũ,& dauci ſeminis drach.ij.& melãthij tantundem,tenuiter terito & in uino albo bibẽda exhibeto.Et multa calida lauato.Dato aũt iuxta corporis robur. Aliud. Galbanũ oliuæ magnitudine,in oleo cedrino tritũ apponat.hoc corrũpere & eijcere morãtes ſecundas poteſt. Aliud ſecundarũ expulſoriũ quod uteris infunditur. Quũ ſecunda à frigore mortificata cõputruerit,ubi uentus frigidus fuerit,crocũ leuiter tritũ drachmæ põdere, cũ adipe anſerino infundito,& ad plurimũ tẽpus ſinito. Potus ad idẽ probe cõferens. Conyzã ſuaue olentẽ, & mel,& reſinã terito,inq́ uino odorato,aut in ſyrmæa potione moderate purgãte bibẽda dato.et calida lauato. Alius ſimilis potus ad puerũ & mala intus exiſtẽtia. Aeruginẽ tritam cũ melle,& ſyrmæa potione,bibendã dato. Aliud ſubdititiũ,ad eijciendũ fœtum immortuũ. Aeris ramẽta in molle linteũ indita,ad os uteri apponito,& profueris. Aliud. Teſtam recentẽ,& adipem anſerinũ terat ac apponat. Aliud. Nitrũ cum reſina coctũ,& in glandẽ efformatũ,gallinaceo adipe tinctũ appone. Aliud. Charien appellatur herba,huius radicẽ nõ multo adeo tẽpore ad umbilicũ apponito. Aliud. Cucurbitã ſylueſtrẽ,et muriũ ſtercus,leuiter trita apponito. Aliud quod alligatur. Reſinã & adipem gallinaceũ,trita ac ſimul mixta,ſuper umbilicum ac uentrẽ deliget. Aliud ſubdititiũ. Hederæ albæ ſemẽ, & cedri ramenta terat,et glãdes hinc factas ſubdat. Aliud. Teſtudinis marinæ cerebrũ,& crocum Aegyptiũ,et ſalem Aegyptiũ terito,miſceto,glãdes formato, ac ſubdito.

Suffimentũ expulſoriũ quod et ſanguinẽ uentris expellere poteſt. Salicis folia in ignẽ poſita ſuffito,et mulierẽ circũlocatam ſinito,donec fumus in uterũ intrauerit. Abortus ſanatio. Quũ mulier abortũ fecerit,et puer nõ fuerit egreſſus,ſiue putrefactus fuerit,et intumuerit,aut aliud quid eiuſmodi paſſus fuerit. Porri & apij ſuccũ per linteũ expreſſum, de utriſq; colligito, & olei roſacei heminã,& adipis anſerini quadrantẽ adijcito, reſinæq́; obolos tres in oleo liquefacito.& ubi mulierẽ ad pedes altiorẽ feceris,in uteros infundito, ac decumbẽs ad plurimũ tempus cõtineat.deinde ad dies quatuor deſidere iubeto, et egredi tur puer putrefactus.Sin minus,ſalẽ Aegyptiũ et cucurbitã ſylueſtrẽ uiridẽ accipito,& melle ammixto trita edẽda dato.Et poſtq̃ ederit, hinc & hinc moueatur. Aliud. Salem Aegyptiũ,et muriũ ſtercus,et cucurbitã ſylueſtrẽ ſumito,et mellis ſemicocti quadrantẽ affundito,et reſinæ drach.i. in mel inijcito,& cucurbitã ac muriũ ſtercus,omnia probe cõterito,& in glãdes efformato,eaſq; ad uterũ ſubdito,q̃ diu oportunũ eſſe uiſum fuerit. Aliud expulſoriũ,quod puerũ

enectum eijcit. Helxinem in uino tritam bibendã dato. Aliud eiectoriũ, quod puerũ liuidũ expellit. Veratri nigri radices tenues tritas, quantũ tribus digitis apprehẽdere potes, & myrrhã magnitudine fabę, in uino dulci bibẽda praebe. Aliud expulſoriũ. Coriandrũ cum radice, & netopũ apponat, ac deambulet. Aliud quod infunditur, ſi mortuus fuerit puer, ut ipſum eijciat. Crocum terito, & anſerinũ adipem affundito, & excolata in uteros infundito, & ad plurimũ tempus relinquito. Ad fœtũ immobilem corrũpendum ac expellendum. Aluminis ſciſsi drachmã unam, myrrhæ tantundẽ, ueratri nigri obolos tres, in uino nigro leuiter trita, in glãdes afformato, & apponito donec paulatim fuerit exolutus. Collutiones uteros purgãtes, ſi ex partu aut inflammatione fuerint exulcerati. Groſſos hybernos aqua affuſa feruefacito, et excolato. Deinde oleo tepido affuſo miſce, & duas heminas ad ſummum infunde. Omnes aũt collutiones nõ ampliore q̃ hac mẽſura uteris infundantur. Malicoriũ item & mannam thuris, in uino nigro auſtero coquito, & excolatũ uinũ infundito. Alia collutio. Fecem uini uſtam liquefacito, & cũ aqua infundito. Deinde malicoriũ, myrti baccas, iuncũ odoratum, lentes, in uino coquito, et diffuſum uinũ infundito. Alia. Butyrũ, thus, reſinã, mel, ſimul liquefacito, & affuſo uino, tepida infundito. Aut ſambuci fructũ in aqua coquito, & excolata aqua, apiũ, myrrhã, aniſum, thus, ſimul in ipſa terito, & uinũ odoratum pari aquæ mẽſura affundito, excolatoq́ per linteũ, & tepefactũ infundito. Alia. Braſſicã, & mercurialem, et lini ſemen, & linũ uiride, in aqua coquito, excolato, ac infundito. Aut foliorũ myrti acetabulũ, myrrham, aniſum, mel, reſinam, unguentũ Aegyptium, omnia terito ac unito, affuſisq́ uini albi odoratiſsimi heminis duabus, excolato, tepefacito, infundito. Aut lauri fructũ & pulegium in aqua coquito, & unguentum roſaceũ affundito, & cũ hoc tepido colluito. Aut anſeris adipem reſinæ ammiſceto, affuſoq́ ad hoc uino, tepefactum infundito. Alia. Butyrũ & oleum cedrinũ, in modico melle tepefacito ac infundito. Aut mel, butyrũ, iuncum odoratũ, calamum odoratũ, muſcum marinum ſumito, & in uino coquito, excolato, ac infundito. Aut apij ſemẽ, ſeſeli, myrrhã, aniſum, melanthiũ, in uino coquito, & excolatũ uinum infundito. Aut cedrũ in uino coquito, & cũ uino colluito. Aut hederã in aqua coquito, et aquam infundito. Aut elaterij, aut cneſtri potiones duas in aqua coquito, et duas heminas ex hac tepida infundito. Aut cucumeris ſylueſtris interioris magnitudinem digiti, in duabus aquæ heminis coquito, et melle ac oleo ad aquã affuſo infundito. Aut radicis thapſię potiones duas leuiter terito, affuſoq́ oleo ac melle, in duabus aquæ tepidæ heminis diluito, ac infundito. Aut ueratri nigri potiones duas, uino dulci et aqua dilutas infunde. Aut grana cnidia ſexaginta terito, melleq́ ac oleo & aqua affuſa infundito. Collutio corroborãs, ſi ulcera pura fuerint. Groſſos hybernos terito, et aquã affundito, & per totã diem macerato, & oleo affuſo colluito. Aut malicoriũ, & loti ramẽta in uino nigro coquito, & infundito. Quum autem impura fuerint, & ſordes deferuntur, fecem uini uſtam, cum uino et aqua infundito. Aut malicorium, rhoem coriarium, myrtiq́ ac rubi folia, in uino nigro coquito ac infundito. Collutiones quæ infundũtur ad uetera ulcera. Succo braſsicæ cocto collue. Et mercurialẽ ſimiliter ac nitrũ rubrum modicũ ammiſce, et myrrhæ acetabulũ, thus, ſeſeli, aniſum, apij ſemen,

netopum

netopum,reſinam,mel,adipē anſerinum,acetū album, unguentū album Aegyptium,Hæc omnia ſimul trita,& uini albi heminis duabus diluta,tepida infunde. Aut mercurialem in aqua coque & excola,& myrrhæ acetabulū,thus, ſeſeli,netopum,ſingulorū pares portiones adde,ac tepida infunde. Aut ſaluiam & hypericū in aqua coquito,& cum aqua colluito. Aut ſambuci fructū,& lauri baccas,æquis portionibus in uino coquito,& cum uino colluito. Aut pulegij aqua colluito. Aut adipem anſeris in reſina liquefacito, & ſimiliter oleum cedrinum modicū affundito,& cū melle liquefacito,ac tepida infundito. Aut argenti florem in uino & melle ac cera liquato, & cyperū, & iuncū odoratum, ac calamum(quæ ſanè etiam in unguentū ammiſcentur)& iridem ac muſcum, in uino coquito & infundito. Aut apij ſemen,aniſum,ſeſeli,myrrham,melanthium,in uino coquito ac infundito. Aut cedrum creticam in uino coquito, aut in aqua,& infundito. Aut hederā creticam in aqua coquito ac infundito.

Atqꝫ hæc faciēda ſunt ſi uulnus habet.& myrrham in aqua dilutam infunde. Aut elaterij potiones duas cum aqua infunde. Aut colocynthidas ſylueſtres duas in uino aut in lacte cocto,quatuor heminarū menſura macerato,& excolato,ac infundito. Aut cucumeris ſylueſtris interioris,palmi magnitudinem in aquæ heminis quatuor coquito, & melle ac oleo affuſo colluito. Aut radicis thapſiæ duas potiones,in uino dulci dilutas, cū aquæ heminis duabus, tepide infundito. Aut ueratri potiones duas, in uini dulcis heminis duabus dilutas infunde. Aut thlaſpios acetabulū,melle ammixto in aquę heminis duabus dilue,& tepido utere. Aut cucumeris ſylueſtris magnitudinem palmi,& cneori potionē unam,in aquæ heminis quinqꝫ coquito, & melle ac oleo affuſo colluito. Aut grana cnidia ſexaginta,in melle aut in oleo diluta, cū aqua infundito.

Si ex partu alui profluuio corripiatur. Bibat uuam paſſam nigrā,& punici dulcis malicoriū,& internū nucleum,& coagulum hœdi. Hæc uino nigro diluta,& caſeo caprino,ac polenta triticea inſperſis,bibenda dato. Triticū autem modice torreto.Si uero ex partu ſanguinē uomat, huic hepatis fiſtula ſauciata eſt. Hæc lac aſini bibat, deinde uaccæ nigræ,ad quadraginta dies. Et ſeſamum tritū donec probe habeat.Bibat aūt lac ieiuna. Si ex partu ſedem doleat,iuniperi fructū & apij radicem coquat,& ad dies quatuor bibat.et lactucæ ſemen cū anſerino adipe tritū edat. Si uero ex partu uteri inflāmati fuerint, ſolani ſuccū infundito,aut betæ,aut rhamni. Si ex partu crus ab uteris clauſum factū fuerit,& exurgere nō poterit,ſemen hyoſcyami chemæ menſura,in uino nigro ad triduū bibat.Si uero mēte percellatur ipſa bibēs,lactis aſinini poculum bibendū dato.Deinde pharmacū à quo pituita purgatur.ex ſandaracha aūt & cerato,& pilis leporis,per triduū ſuffitus fiat. De inflammatione ex partu. Si ex partu uteri inflāmati fuerint,ſolani ſuccū intra pudenda infundito. Aut apij,aut rhamni,aut betę,aut cucurbitę ſuccū expreſſum.Aut ſambuci medullā ac tenerrimam partē deraſam, oblōgam indito. Aut abſinthiū in aqua terito,& lana exceptū ſubdito. Si uero horruerit tollito.Aut cotyledonis folia, & porrū,in craſsiore tritici farina coquito, & oleo ipſis affuſo præbeto. Bilē ex utero purgātia. Cucumeris ſylueſtris internā partē tritā ac melle ſubactā, in glandē efformato ac apponito.Pharmacū aūt dare oportet,qđ ſurſum ac deorſum purget,et calida lauare.apponere uero aniſum,aut melanthiū:aut colocyn

thidis

thidis ſylueſtris internam partē terito, & melle ſubactā apponito. Aut elaterij potiones quatuor, ammixto adipe anſerino aut caprino, in oblongiorē glandē redactas apponito. Aut nitrū, & cuminū, & allium, & ficū, omnia leuiter trita & melle ſubacta apponito. Calida uero lauetur, & à balneo bibat. Aut thlaſpi leuiter tritū, & melle ſubactū apponito. Aut ficus ueteris pinguitudinē deraſam elaterij potionibus duabus ammixtis, & nitro tantū quantū eſt elaterium, cum melle ſubigito ac apponito. Aut peucedani tres cyathos bibendos dato. Et aniſum ac melanthiū uino diluta bibēda dato. Aut elaterij potiones quatuor, adipe ouillo ammixto apponat. Et hoc ablato aqua odorata lauet, quæ leniter adſtringat. Aut elaterij potiones tres cū ouillo adipe, in glādem circū pennā efformato. & ubi amouerit, ſufficiēti aqua probe eluatur. Aut thlaſpis potionē cum melle dato. Collutio ſi biliosa fuerit. Elaterij potiones duas aqua dilue, & oleū narciſsinū affunde, & cū tepido collue. Aut colocynthides ſylueſtres duas in lactis aſinini cocti heminis quatuor macerato. & unā excolato, ac oleū narciſſinū ammiſceto, & infundito. Alia collutio bilioſa & pituitoſa. Cucumeris ſylueſtris internā partē palmi magnitudine, in aquę potabilis heminis quatuor coque, et melle ac oleo anthino ammixto infundito. Alia pituitā et bilē purgās. Grana cnidia ſexaginta, melle ac oleo anthino ammixto, cum aqua infundito. Aut cneſtrum in aquæ potabilis heminis quinq; coquito, & duabus excolatis, mel & oleū anthinū cum narciſsino ammiſceto, ac colluito. Collutiones purgatoriæ. Groſsi hyberni uſti in aqua macerātur. & ad aquā excolatā oleum ammiſcetur, ac infunditur. Poſtea uero collutio fiat ex malicorio, galla, loti ramentis. Hæc aūt in uino nigro coquere oportet. Aut fece uini uſta utere cū aqua. Et poſtea hæc infundito, myrti folia & rhoem coriariū. Coquantur aūt in uino nigro odorato. Et poſtea lentiſci folia, & hypericū, & ſaluiā, cū uino nigro odorato cocta infundito. Aut cū braſsicæ aqua, in qua mercurialis cocta ſit, modico nitro adiecto, colluito. Aut elaterij potionē, cū oleo narciſsino aut anthino, tepidam infundito. Si uero bilioſa fuerit, colocynthidas duas, in lactis aſinini cocti quatuor heminis macerato, & cū excolato colluito, oleo narciſsino aut anthino ammixto. Aut cucumeris ſylueſtris internā partem palmi magnitudine, in aquę potabilis heminis quatuor coquito, et melle ac oleo anthino addito, colluito. Hæc collutio pituitoſæ ac bilioſæ cōducit. Collutio pituitā trahēs. Granum cnidiū, & mādragoræ liquorē terito cū aqua, Nam purgatio multa & omnis generis ex hac collutione cōtingit. Aut allij caput integrū, nitrū, ficus internam pinguem partē, ęquis portionibus trita ad gallæ magnitudinē efformato, ac apponito. Aut cumini folia cū uino trita, in lana ſubdito. Aut radicē albam terito, & melle affuſo feruefactā in glandē redigito, ac apponito. Aut ſilphij liquorem cum ficis emollito, & glandem efformato. Bonum eſt & cucumeris ſylueſtris ſemen ſimiliter tritū ac præparatū. Aut fel tauri, & nitrū rubrum, & netopum, ac cyclaminū, illorū quidem gallę magnitudinē, cyclamini uero ampliorem portionē, melle ammixto mulier quæ curatur apponat. Aliud ſubdititium. Cyclamini caput purgatū aqua terito, & lana tenera exceptū apponito. Aut myrrham, ſalem, cuminum, fel tauri, cū melle eodem modo. Aut grana cnidia triginta, & Indici pharmaci oculorū, quod uocatur piper grana tria, decorticato: & rotūdi item tria. Hæc autem terito, & uino ueteri tepido diluta, inſtar

glandis

glandis circum uolucris pennã efformato,& ſic adhibeto. Aut tithymali ſuccũ melle ſubactum. Aut ſcillæ radicem longitudine digitorum ſex,duobus digitis lana obuolutis ſubdito. Aut ipſam ſcillam abſq; radice terito,& ſimiliter lana obuolutam apponito. Collutio ſi pituitoſa fuerit mulier. Veratri potiones duas in uini dulcis heminis duabus diluito,et permixta infundito. Si purgatione opus habuerit, porrum coquere oportet, aut ſambuci fructũ, aniſum, thus,myrrham,uinum. Hæc omnia terito, & cum ſucco horum colluito. Aut braſsicam in aqua coquito,& in huius ſucco mercurialem coquito, & nitri parum.& excolatum infundito. Aut cneſtri potionem in melle dilutã immittito. Verum menſes cõſiderare oportet,an bilioſi ſint,aut pituitoſi. Ad hoc arenam ſiccam tenuem in ſolem ſubijcito,& quum menſes prodierint,ſanguinẽ ſuperfundito,ac ſiccari ſinito. Et ſi quidem bilioſi fuerint,ſanguis in arena ſiccatus uiridis euadit. Si uero pituitoſi,uelut mucus cõſpicitur. Si igitur pituitoſi fuerint, cneſtri potionem cum aquæ mulſæ hemina infundito. Purgatorium molle,aquam ducit & pelliculas,ac ſaniem ſubcruentã. Detrahit & menſes,niſi diuturni fuerint.& uterorũ os mollit. Vnguentum narciſsinũ, & cuminum quod editur,myrrham,thus,abſinthium,cyperum,unguentũ roſaceum, Horum ſingulorum pares portiones, narciſsini uero quatuor partes ſumito, & crudi lini puluillo dum à ſtupa depectinatur ammixto,omnia terito,& glandem circum pennam efformato,& linteo tenui circundato deligato,& in oleum album Aegyptium tingito, ac apponito,& per totam diem ſinito. Et ubi lauit & amouit, aqua odorata perluatur. Aliud purgatorium. Ducit aquam & pelliculas, & mucos, & ſaniem ſubcruentã. Myrrham, ſalem,cuminum,fel tauri,melle ſubacta & linteo indita apponito, & totum diem inſita ſinito. Deinde ubi lauit & amouit,aqua odorata perluatur. Aliud. Salem,cuminum, fel tauri, melle ſubigito ac ſubdito. Et ſilphium ficui ammiſceto ac apponito. Deinde unguento roſaceo illinito. Aut grana cnidia decorticato,potionẽq; ipſorum terito,ac in glandem efformato. Aut allium & nitrum rubrũ,& ficum, paribus portionibus melle ammixto ſubdenda dato. Et ubi amouerit,cerui adipẽ apponat in uino liquefactum. Aut piperis grana quinq; cum modico elaterio, muliebri lacte inſtillato,in lana unguento tincta apponat, ac amoueat eodem modo. Aut pinguiſsimam ficus partẽ cum elaterij potione, & nitri rubri ac mellis æquali portione, eodem modo. Aut fel tauri,nitrum rubrum, netopum, cyclaminum, paribus portionibus eodem modo cum melle in glandem efformato. Aut fel tauri oleo Aegyptio tinctum apponat. Et eo amoto roſaceum illinat. Aut cucumeris ſylueſtris longi internam partem,exẽpto ſemine,cum lacte mulieris maſculũ alentis,& myrrham purã, & modicum mel, & unguentum Aegyptiũ,terito & apponito. Aut cucumeris ſylueſtris partẽ internã ſiccato,& ſine ſemine tundito,& adiecto melle feruefacito,& glandẽ oblongã efformato,atq; oleo albo tinctũ ſubdito. Aut ſylueſtrẽ cucurbitã eodẽ modo. Aut elaterij potiones tres cũ farinæ maſſa terito,& glandem formato. Aliud ſimiliter faciens. Grana cnidia decorticata trium potionum menſura coquito, & melle affuſo apponito. Deinde roſaceum illinito. Quæcunq; uero glandem ſubdunt, eas prius lanam in glandem infigere, deinde linteum tenue circumdare oportet,atq; ſic oleo Aegyptio tinctam apponere. Ducunt autem

hæc

hæc maxime,& pelliculas auferũt. Subdititia purgatoria fortia, quæ aquã ducere poſſunt,et mucos,ac pelliculas,magis ꝙ priora. Piperis grana quatuor maxima,aut etiam parua, ſi opus fuerit, ad elaterij potionẽ ammixta terito, & muliebri lacte inſtillato,cum modico melle ſubigito. Atq; hæc in lanã mollem circum pennam obuoluito,& linteo circũdato apponito, ubi prius in oleũ Aegyptium tinxeris. Maneant autem ſubdita per diem, & ubi amouerit, adipem cerui apponat. Potiones,ſimiliter purgatoriæ,quæ ſecũdas eijcere poſſunt, & menſes detrahere,& fœtum enectũ educere. Cantharides quinq;, alis & cruribus ac capite auulſis: & tribulum ad mare natum cum radicibus ac folijs tritũ conchæ menſura: & euanthemi uiridem ſiue luteam internam partem,& ſeminis apij tantundem,& ſepiæ oua quindecim,in uino dulci temperato bibenda dato. Et ubi dolor habuerit,in aqua calida deſideat,& aquam mulſam aquoſam bibat,& uinum dulce. Alia. Ranunculi foliorũ ac floris triti,æginæi ſtateris pondus in uino dulci bibat. Quum autem dolor habuerit, cicer album & uuas paſſas in aqua coquito,& perfrigeratam bibendam dato. Et ubi urinæ ſtillicidium uexarit,in aqua tepida deſideat, & uinum dulce bibat. Subdititia purgatoria ſi potiones non purgarint. Mercurialem tritam ac myrrham apponito. Aliud ad omnem morbũ,& aperire,& purgare potens. Myrrham modicam & ſaluiam,& aniſum terito ac utitor. Purgatoriũ quod ſterilem purgare poteſt. Si os uteri non recte habuerit, ſtercus bubulum ſiccum tuſum ac cribratum quatuor chœnicum menſura,& aceti heminas decem,& urinæ bubulæ tantundẽ,& ſalſuginis marinæ heminas uiginti,pro fomento adhibeto. & ad multum tempus hoc leniter facito. Deinde lota ubi lenticulæ decoctum,& mel ac acetum mixta bibit, uomat. Et farinam ſorbendam dato. & uinum odoratum uetus ſub dio per noctem expoſitũ, inſuper bibẽdum. Cibum autem ea die ne guſtet. Sequenti uero granum cnidium deuorãdum dato. Tertia uero pharmacum urinam ciens exhibeto, ita ut uuas paſſas & cicer album, duarum chœnicum menſura ſumas,& aquæ ſemicongios tres affundas. Deinde facta coctura excoles,& ſub dio per noctẽ exponas,& poſtera die bibẽdum præbeas. & ſubdititijs pharmacis utatur. Aliud purgatoriũ melium. Stercus bubulũ uelut conchæ teſtam efformato, & cupreſsi ramenta ammiſceto ac ſubigito,& in ſole ſiccato. & in hoc ſuffimẽta inijcito, ac ſuffito. Aliud quod infunditur ad ſimilem affectionẽ, ſi menſes non prodeant. Spinæ albæ folia trita,& excolata ac tepefacta infundito. Illitio purgatoria, quæ uteros purgat. Porri & naſturtij ſemen tritum,& uino ac lacte cocto dilutum, imo uentri illinito. Illitio mollitoria. Ducit aquã,& mucos,et pelliculas. Et puerperij purgamenta detrahit,& non exulcerat. Myrrhę optimæ dimidiam partẽ, & ſalis granum,& picem aromatibus conditam,contũdito ac trita miſceto. Sit autem myrrhæ dimidia pars,ad ſalem ac picẽ contuſam, Hæc in linteum ad gallæ magnæ magnitudinem efformata immittito. Sint autem duo lintea, ut alterum in die,alterũ nocte habeat, donec colliqueſcant. Lauetur autem calida. Et deinde ubi amouit,aqua odorata perluatur. Si uoles mulierem concipere, ipſam & uteros purgato. Deinde ieiunæ farinam edendam dato,& uinum meracũ inſuper bibendum, & nitrum rubrũ,aut cuminũ,& reſinã,melle ſubigito,& in linteo ſubdito. & ubi aqua defluxerit,nigros ſubdititios talos ad emolliendum

lien[illegible] apponito,& cum uiro cõcumbat. Si uero os cõcluſum fuerit,etiam fici ſuccum apponat,donec fuerit apertũ,& ſtatim aqua eluat. Cæterum acci pitris ſtercus in uino dulci terat,& ieiuna bibat, & tunc uiro condormiat. Aut ubi menſes deſierint,anſeris aut uulpis ſtercus,in roſacco unguẽto terat,& pudendum illinat,ac cõdormiat. Si ulcera fuerint acria & inflãmata, hac collutione utere. Adipem anſeris & reſinam miſce,& aqua tepida diluta infunde. Aut butyrum melli ammixtum liquefacito ac infunde. Aut bryoniæ albæ conchæ teſtam paruam deradito, & myrrham ac mel ſimiliter. Hæc in uino nigro odorato diluito,ac tepidũ infundito. Si ulcerata aut puſtulis plena fuerint ſumma labra,carnem bubulam ſumito,& butyrum ſiue adipem anſerinum, & aniſum aut crocum,aut ſpodium cyprium. Hæc omnia terito,& carni oblita apponito. Si ulcera fiant ac mordeant,Bubulam carnẽ adipe illinito,& carnem ſubdito. Et ſi ſordida fuerint,eluito,& fomentũ ex fici radice adhibeto. Et poſt ea etiam de pinguedine in uino dulci bibat. Si in pudendis fiant ulcera,bubulum adipem illinito. Et myrtum in uino coquito, & cum uino perluat. Aut oleæ folia,& rubi,& mali punicæ,eodem modo. Sit autẽ uinum pramniũ. Atq; hæc quidẽ ſic facienda ſunt. Et perſeæ arboris uidelicet folia terito,& ad pudenda apponito. Aut anethi & apij ſemen tritum illinito. Si feruido ac ſuperficiario ulcere pudenda laborẽt,ſic curare oportet. Carnem bubulam longitudine duorum palmorum paruorum,craſsitudine uero ligni quod in foramen bipennis immittitur,pudendi uidelicet uirilis forma,uſq; ad ueſperam apponat. Noctu uero auferat. Poſtera die autem rurſus apponat uſq; ad meridiem. & bibat uinum dulce,melle ad uinum ammixto. Collutio ſi ulcerati fuerint uteri,& ſi urinæ ſtillicidiũ uexarit. Porrum,ſambuci fructum,ſeſeli,aniſum,thus, myrrham,& uinum æquali menſura ad horum ſuccum. Hæc mixta & ferueſacta frigefacito,& moderate colluito. Aut mel,butyrũ,medullam,& ceram immittito,ac illinito. Ad ulcera quæ in pudendo ſunt ac enaſcuntur. Folia oleæ,& rubi,& hederæ, & mali punicæ dulcis terito, & uino ueteri diluta, noctu in lana pudendis apponito, & pro cataplaſmate adhibeto. Quum aũt dies uenerit,detrahito. & myrti baccas in uino coquito,ac colluito. Aut anſeris adipem & reſinam liquefacito ac infundito. Aut butyrum & oleum cedrinũ,modico melle ammixto infundito. Ad ulcera in utero reſiccanda. Argẽti florem in uino terito ac infundito. Aut butyrum cũ melle infundito. Aut bryoniam albam,& myrrham,& mel,uino diluta infundito. Poſtridie uero uino nigro tepido eluito. Aut lentiſci folia in aqua coquito,et cum hac poſtea colluito.

Si ulceratum fuerit os uterorũ,Butyrum,thus,myrrham,reſinam, medullam ceruinam infundito. Aut lenticulã in aqua coquito, & cum excolata aqua colluito. Quũ uero aqua ex uteris fluxerit,& ulcera fuerint,& lancinarint, anſeris adipem & ouũ illinito. Aut ouillum aut ſuillum adipẽ. & lentem in uino coquito,& hoc pari aqua temperatũ infundito. Quæ uero in pudendo ſunt ulcera,cum hoc perfundito,& mannam thuris,rubum,pini corticem inſpergito. & cum aqua horum lauentur. Expulſorium ſi mortuus fuerit fœtus. Galbanum oliuæ magnitudine linteo inuolutũ,ac oleo cedrino tinctum, ad os uteri apponat. Aliud. Calamum odoratũ, & cucumeris ſylueſtris medullam,cum adipe anſerino terito. Deliget autẽ umbilicum & pectinem,& de hoc

modicum lanæ inſtillatũ,ad os uteri apponat. Et ab hoc paulatim extrahetur.

Aliud. Rubiam & cedri ramenta cõtundito,& aqua affuſa ſub dio per noctem exponito. Deinde mane ad dolores partus exhibeto. Aliud. Silphij drachmam unam,& porri ſucci acetabulum,cedrini olei dimidio cyatho paruo ammixto,bibẽda dato. Aliud. Tauri fel oboli unius aut ſemioboli pondere,in uino terito ac exhibeto. Aut fermento oblitũ, torrefactũ deuorandum dato. Aliud. Cancros fluuiatiles quinq;,& rumicis ac rutæ radicem, & fuliginem de furno,omnia ſimul trita,et cum aqua mulſa unita,ſub dio per noctẽ exponat,& ieiuna ter bibat. Aliud. Cucumeris ſylueſtris medullam tritam, in cedrina pice lanę inuoluito,& cum filo ad pennam deligato,apponat autem intro,ita ut pennæ dura pars paululum foras promineat ex lana. Quum autem ſanguis apparuerit,amoueatur. Aliud. Veratri nigri uirgulam longitudine ſex digitorum lana obuoluito,extremam uero ipſius partem nudam ſinito. Deinde q̃ maxime intro apponat, & ubi extrema pars cruentata fuerit, amoueat. Aliud. Veratrũ nigrum, & cantharidas, & conyzam in aqua terito, & glandulam mollem ſex digitorum longitudine efformato,ſiccato,& ubi dura facta fuerit,lana inuolutam apponat. Summam autem partem cedria illinat, ſitq; ipſa nuda. Quum uero ſanguis apparuerit, amoueatur. Aliud expulſorium. Si fœtus mortuus aut ſyderatus intus fuerit, ranunculum & elaterij parum in aceto meraco miſceto ac bibẽdum dato. Aut braſsicę tener coliculus, in ſumma parte netopo illitus immittatur.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS MVLIEBRIBVS LIBER II. IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

FLVXVS albus in ſenioribus mulieribus magis fit, q̃ in iunioribus. Fluxus fuluus in utriſq;. Fluxus ruber in iunioribus. Et ruber quidem fluxus fit ex febre. Magis autẽ ex abortu. fit & ex menſium interceptione, quum concluſi derepente eruperint. Fit etiã ex partu & febribus. & ſanguis profluit ualde multus,& grumi excidũt. Et dolor fit clauicularum ac tendinũ. & corporis torpor, & crurũ perfrigeratio. Aliquãdo uero etiam naſus effundit ad dentes, ſi amplior ſanguis diſceſſerit. & ſudor multus diffunditur. Ad hæc & ſtomachi morſus fiũt,& perfrigerationes,& febris bilis meracæ ac pruriginoſæ. & eadem die ſæpe rigent,& rurſus ſudant. & aliquãdo à ſupernis locis conuulſiones ipſis fiunt,aliquãdo ab infernis. & ad inguina dolores acuti ac fortes irruunt,procedentes uelut dolores partus. Quandoq; etiam urinæ ſtillicidium adeſt,& os ſiccũ eſt,& ſitis premit. & lingua aſpera eſt. & digiti pedum magni contrahũtur,& ad ſuras ſemper cũ femore diſtenduntur. Et lumbi dolore uexãtur. & manus impotentes fiũt. Quum autem huiuſmodi fiunt,tunc etiam neruorum antrorſum ac retrorſum diſtentiones fieri ſolent,à clauiculis iuxta iugulum,ad maxillas & linguam. A talibus uero paulo poſt retrorſum,à tendinibus iuxta ſpinam, ad lumbos. atq; ſic per uiolentiam pereunt. prædicere igitur oportet fluxibus inchoantibus,& diætam cõſtituere

hoc modo. Mane quidem dandũ eſt pharmacum ad fluxiones, ex his quæ ego deſcribam, quocunq; maxime opus habere uiſæ fuerint. Dandũ autem & ter & quater, ſi multus ſanguis diſceſſerit. Diæta igitur cõſtituatur, ſi quidem ſine febre fuerint, ex cibis. Si uero febricitarint, ex ſorbitionibus. Sunt aũt ex ſorbitionibus hæ cõmodiſsimæ, panicũ, lenticula, farina horni ac recentis tritici cocta, alica cocta ſorbilis, zea cocta. Ex potionibus uero polentæ pollen in aqua, & ramenta à panibus deraſa contuſa. Et polentæ recẽtes tenues in aqua madefactę, quas etiam inſulſas delingere prodeſt. Ex cibis uero panis exaſſatus in cinere. Obſoniũ autem ſit leporis caro, & colũbæ, ac palũbis, & cocta, & aſſata. Et hæc di caro aſſata, nullo aſcititio cõdimento addito, ſed ut in acetũ ſaltem intingãt. Hepar item capræ aut bouis in cinere aſſatũ. Oui tenue, aut ipſum luteum. Caſeus inſulſus. Ex oleribus autẽ nullum guſtent, necq; coctum, necq; crudum. Et à balneis abſtineant. Et manus ipſis deligato, ita ut lana ſordida ipſas circundes, & laqueũ immittas ſupra cubitos, & ad poplites, ſupra genua. Et cũ cucurbitis ſub mammas affixis, ipſas eleuato, modo ad dextrã, modo ad ſiniſtram partem translatis. Si uero ſpirãdi difficultas oriatur ad cucurbitæ admotionẽ, cucurbitam amoueto, ſanguinẽ autẽ ne detrahito. Verũ ſubdititijs utere, quæ ego deſcribam, & ad ſiſtendũ ſanguinem in talibus ſunt apta. Et ſi quidẽ ex fluxionibus mulier euaſerit, ubi multus ſanguis diſceſsit: et color eſt exalbidus, et facies eleuata, & ſub oculis tumores laxi, & crura turgida, & uterus humidus, ac ſemper præter rationẽ hians. Et quæ diſcedũt aquoſa ſunt, uelut à crudis carnibus ſuccus. Talibus ſi robuſtæ fuerint, uomitus ciere oportet ieiunis, & poſt uomitus prandiũ exhibere. His cõducit modicus cibus. Vinũ nigrum meracius. Illuuies, aut frigidę lotio. Deambulationes. Semel in die cibũ capere, omnis reſiccatio. Si uero ad hæc nõ ſedentur, necq; cõſidant uteri, necq; à fluxionibus liberentur, reſpectu uiriũ corporis habito, ſi quidẽ robuſta fuerit, ueratrum dare oportet. Si uero nõ obediat, caput purgare. facta aũt purgatione, per diætam reliqua curare eodem modo uelut circa ſteriles. Cõſiderare porrò oportet etiam naturas mulierũ, & colores, & ætates, & tempora, & locos, & uentos. Aliæ enim frigidæ. aliæ humidæ ac fluidæ. aliæ calidæ quidẽ, ſicciores autẽ & ſtabiles ſunt. Nam quæ ſuperalbidæ ſunt, humidiores ſunt ac fluidiores. Nigræ uero, ſicciores & acerbiores ac adſtrictiores. Quæ uero uini colorẽ referũt, medium quiddam inter utraſq; habent. Sic aũt & in ætatibus cõtingit. Iuuẽculæ enim humidiores ſunt, et multo ſanguine plerũq; refertæ. Aniculæ uero ſicciores, & modicum ſanguinẽ habẽtes. Mediæ uero mediũ quiddã inter utraſq; habẽt, ut quæ nunc æquales exiſtunt. Oportet aũt eũ qui recte hæc tractare uolet, ſemper mulierum naturas diſcernere, & temporũ occaſiones, & ætates, & tempora, & locos, & uẽtos. Si fluxus in uteris obortus fuerit, ſanguis multus fluit, & grumi cõpacti excidunt. & dolor occupat lumbos, & laterũ mollitudinẽ, ac imum uentrẽ. & durus eſt uẽter, & ad contactũ dolet. & rigor ac febris acuta corripit. & debilitas oboritur. & omnia præter humeros ac ſcapulas dolet. & calor inuadit, & rubeſcit. & uenæ duræ fiũt ac renitẽtes. Morbus hic maxime fit ex abortu. Fit & quũ menſes multo tẽpore retenti derepẽte eruperint. Huic ubi ſic habuerit, groſſum ſiccũ contuſum ac cribratũ in linteum alligato, ac apponito. & imo uentri perfrigerãtia imponito, cauens ne horreat. Poſtq; autẽ fluxus ſtete-

rit,oleæ ſylueſtris folia in acerrimo aceto coquat,eoq́ pudēda perluat.Bibat au tem uinacea.& rhoem rubrū in aceti acerrimi hemina dimidia coquat,& eo pu denda perluat.Aut mora rubi rubra ſiccata ac trita,cū farina recenti,pari portio ne mixta,ieiunæ bibēda dato.Si uero fortius facere uoles,duabus farinæ parti- bus ammixtis,bibendum dato.Et ne lauetur.Cibis aūt utatur ſiccis, & uino ni gro uinoſo.Si uero intumuerit,fluxu iam ſedato,pharmacū deorſum purgans bibendū dato.poſt pharmacū autē uteros groſſorū decocto colluito. & poſtea acerba infundito.Si uero his factis,humecta fuerit,ſuffitum faciat donec reſic- cet. Ruber fluxus fluit talis,qualis ſanguis uictimæ recēs mactatæ,& grumi pellucētes.Aliquādo uero etiam fluxū rubrū emittit, & uenter imus attollitur, & attenuatur,& impotēs fit,& indureſcit,et ad contactū dolet,uelut ulcere pręſente.& febris habet,& dentiū fremitus.& dolor ad ipſa pudēda, & pubem,& lateris mollitudinē,& lūbos,& tendinē,& uentrē,& pectus, & ſcapulas irruit. Et alias omnes partes dolet. & impotentia ac puſillanimitas occupat. & color mutatur.In principio quidē morbi hæc corripiūt.Si uero hæc omnia morā tra hant,adhuc magis debilitatur.& manifeſtus eſt morbus.& cauæ partes attollū tur,& pedes intumeſcūt.Morbus hic ex partu maxime corripit, ſi quid in ipſa dilaniatū non prodierit,ſed intus cōputruerit,& fœtus exaſperatus fuerit.Hāc ſi in principio cōtigeris,ſpōgiam humectā ipſi adhibeto,quū fuerit dolor.Aut linteū tenue molle raſum,aqua frigida madefactū,uentri imponito,& aqua per fundito.& lectū à pedibus altiorē facito,atq́ ſic inſternito.& ad mēſes ciendos medicamentū quodcunq́ magis admiſerit,bibendū præbeto.Apij ſemē torre to, tūdito,ac cribrato,& eryſimū ſimiliter,& peplij ſemen cū polenta cribratū, & urticæ ſemen ſimiliter,& ſcabiem oleæ ſylueſtris,& gallam,& rutā, & origa num,& pulegiū cum polēta cribrato ac miſceto:polentā uero craſſam torreto, & triticeam polentam cōmolito:& caſeum caprinū ſordibus deraſis,& de alijs quidē ſingulorū æquales portiones miſceto.Origani uero et rutę,& ſcabiei,& gallæ dimidiū.Hæc ieiunæ ante motū bibenda dato.Miſcere uero etiā oportet ad uſum,ſi acriora prodierint,& cyceonē exhibere.Et de pharmaco quidē pars una ſit,& caſei una,& una polentæ.Ad ueſperā aūt melle ammixto bibenda da to.& donec quidē principiū morbi fuerit,& ſanguis multus prodierit,et modi co tempore intermiſerit, & dolores acuti tenuerint,hæc facere oportet.Si uero ſanguis paucior fluxerit,& per breuius tēpus,ea quæ deorſum aut ſurſum du- cunt bibēda dato.& pudēda lenibus fomētis foueto,prout ſemper opportunū uiſum fuerit,& zeam unà cū cortice fractam,& groſſos ſiccatos,tuſos ac cribra tos,& oleæ folia ſimiliter,ſingulorū pares portiones in cataplaſmate adhibeto. & lac bubulū coctū,aut crudum bibendū dato,reſpectu ad id quod recte habet facto,& prout opportunū eſſe uiſum fuerit.& uidetur morbus hic debilis ac le thalis eſſe,& paucæ ex ipſo effugiūt. Quū mulieri ſanguis ab articulis fluxe rit,à partu aut à labore corruptę,quidā putāt ex medicis hoc fluxū eſſe. Eſt aūt aliud. Nam hoc quod ex articulis,& ex lūbis,ac coxēdice aliud eſt, glutinoſum eſt ſimul cū ſanguine.Illud uero quod ab uteris & cauis uenis fluit,ſanguis pu- rus eſt.Hāc ſuffire oportet hoc modo.zeæ fractę ſemodiū aceto modico ſubigi to,ut ne per totū uteros humectes:& ſulphuris uiui ſemiobolum ad zeas tritas ammiſceto,& aceto ſubacta per noctē ſinito.Mane uero multo igne accēſo,ob-

turamen-

turamenta de dolijs olearijs imponito, & ſordes officinæ fullonũ, & ſerpentis ſemen ammiſceto. Mox aũt multũ ignem tollito, & nõ urito, ſed maxime ſuffumigare facito. Oportet aũt ſellam perforatã adeſſe, et mulierẽ ueſtibus contectã inſidere, ut ne quid præterſpiret. In ignẽ uero medicamentũ cum aceto præparatũ inſpergito, itẽq; de ſemine ſerpẽtis. Sed & myrrha ammixta efficax eſt, ut ſuffita pudendorũ cruentationẽ ſedet. Si uero ſatis habuerit, eryſimi ſemen torrefactum terito, & in uino exhibeto. Fluxus fuluus fluit uelut ex ouo uitioſo multus & graueolens. & uteri inflammãtur. & dolor ex lumbis & inguinibus emergit. & prodeũtia multa ſunt, & ſi nõ liberetur, celeriter fluẽtia. At etiamſi tempus accedat, quæ reſtãt putrefacit, quã maxime id fieri poteſt. Riget enim, & uelut à carnibus aſſatis humor defluit. et cũ his ſimul febres fortes ac rigores fiunt. Ex huiuſmodi uero fluxibus multæ pereũt, paucæ effugiunt. & ſi quidẽ in principio acceſſeris, ſic curare oportet. Si ſine febre fuerint ac robuſtæ, ueratrũ ipſis dato. et intermiſsis tribus aut quatuor diebus, pharmacũ deorſum purgãs exhibeto. Poſt purgationẽ uero ſic diætã cõſtituere debes, quo fluxiones aquoſæ ſint ac tenues. Mane quidẽ ieiunæ pharmacũ aliquod ex his quæ ego deſcribam ad fluxũ, ebibendũ dato in uinũ inſperſum. Poſt pharmacũ aũt, alia diæta curato. Vteros uero ſic curato. Si quidẽ inflammati fuerint ac concluſi, fomẽta adhibere oportet mollia, donec os uterorũ molle fiat. Poſt fomẽta, infuſis qualibus opus habere uiſæ fuerint colluito, ſiue magis purgãtibus, ſiue mollioribus. Poſt collutiones, mollitoria apponito. Si uero nõ facile ſolubile ſit oſculũ, foueto & ſubdititijs mollito, quæ ego deſcribã, donec apertũ fuerit. Quod ſi ad hæc fluxiones nõ ſedentur, caput purgato, & ſic uictus rationẽ cõſtituito. Si quidẽ ſine febre fuerit, aſininũ lac bibat. & oleribus coctis hortẽſibus ac ſylueſtribus utatur, excepto allio, porro, braſsica & raphano longo. Ex marinis aũt, raia leui, ſcorpio, cõgro, torpedine, anguilla, paſſere, gobio: coquere uero oportet cũ cepis & coriãdro, in muria dulci ac pingui, ita ut probe percoquãtur. Ex carnibus aũt, maxime ſuilla, deinde agnina, aut ouilla, coctis potius quã aſſatis, & ipſarũ iuſculis. Vino uero albo mellei coloris, aut aquoſo. Balneis aũt nõ ualde calidis, neq; multis, excepto capite. Si uero ex hac diæta, ab ulceratione & inflãmatione liberẽtur, humidi uero ſint uteri, pro balneis quidẽ, illuuie. pro fuluis aũt uinis, nigris. & pro aquoſioribus, meracioribus. et pro polenta panibus, & pro piſcibus carnib. aſſatis, & omnibus cibis ſiccãtibus, quibus ſanè in alui profluuijs utimur. à collutionibus aũt omnibus abſtineat, excepto uino et aqua. Suffitus aũt fiat per adſtringẽtia. Optimũ aũt eſſet ſi cõciperet. Si uero iuuencula fuerit, frequẽter ieiuna uomat, & poſtea parũ prandeat. Atq; hæc harũ fluxionum diæta eſt. ¶ Fluxus albus fluit uelut alba aſini urina, & in facie ſunt tumores albi, & partes ambę ſub oculis tumẽt. & hydropiformes ac nõ ualde bona ſpecie præditi ſunt oculi, & ſplendor abeſt. & lachrymoſi ſunt oculi ac hebetes. & color corporis exalbidus ac puſtuloſus. & uẽter imus tumidus. & in maxillis puſtulæ paulatim rubẽtes, paruæ, aquoſæ ac malignæ. & in crurib. tumores laxi, & ſi preſſeris digito, notæ imprimũtur uelut in fermẽto, & os ſaliua impletur. & ſtomachi morſus percipiũt quũ ieiunæ fuerint, aut etiã uomuerint uelut acidam aquã, & ſi ad accliuem locũ procedũt, anhelatio citius corripit, & ſtrãgulatio, & crurũ perfrigeratio, et genuũ impotẽtia. & in ore ulcera feruida ac ſuperficiaria

ficiaria.& uterus præter ratione aperitur,& ad oſculum procidit grauis,ueluti plumbũ.Et dolores per femora tendũt.& omnia inferna perfrigerãtur, ab imo uẽtre inchoantia uſq; ad pedes.& plantæ torpẽt,ac ingredi nõ poſſunt. Tales difficile eſt à morbis liberare.Nam & ætate prouecta ſunt,& afflictiones conſe neſcũt.Niſi caſus aliquis ſpõtaneus forte fortuna allapſus ipſas ſoluat.Has ex⸗ haurire oportet quũ redũdarint,per pharmaca quæ bilẽ flauã non purgãt.Sed urinã cientia his pota cõferunt,& capitis purgationes, & illuuies, & epithymi albi potus,& deãbulationes.et omnis reſiccatio in uictu.Hęc ubi fecerint,ſanæ quidẽ penitus nõ fiunt,facilius aũt degunt. Fluxus albi alterius curatio. Pur gatur albũ ſubluteũ,& quũ mingit,morſum percipit,& lancinatur,et uterus ul ceratur.& febris corripit acuta,& calor multus,ſitis,uigiliæ,& mẽte mouẽtur. Et quũ aliquid feſtinãter egerit,anhelatio ipſam inuadit.& mẽbra exoluuntur. Hanc mecona,hoc eſt peplum albũ bibere oportet,& urticæ ſemẽ,& quod prę ſtat,mali punicæ dulcis radicẽ,& rhoem,ac gallam.Hæc in uino acerbo bibẽda dato,& mali punici ſuccũ,aut caſeum caprinũ ammiſceto.Subter aũt ſuffito ze am,&groſſos hybernos,et oleę folia,& ſcabiẽ eiuſdem,& cucumeris ſylueſtris cortices ex tertia parte,reliqua paribus portionib.Sorbeat etiam olera cocta,& ſorbitiões ex amygdalis & ſeſamo.& geſtetur ac curru uehatur,& nõ quieſcat. Alius fluxus. Defluit multũ uelut urina ouilla.color eſt albus,& tota intume ſcit,& in tibijs eminẽtiæ laxæ & rubicũdæ emergũt. & ſi digito attingas,notæ foueas præ ſe ferẽtes tibijs ac pedibus imprimũtur. & ſi quid edat, impletur ac inflãmatur.& ubi iter fecerit,& opus aliquod obierit,anhelatio & dolor ipſam corripit,& color albus,quãdoq; ſubluteus.huic ſi robuſta & iuuẽcula fuerit,& alia apparuerint,ab initio pharmacũ ſurſum ac deorſum purgãs bibendũ dato. & caput purgato,ſi pituitoſa eſt,per ea quæ pituitã purgãt.Si uero biliosa, per ea quæ bilem.& ſi tẽpus anni fuerit,& à natura nõ eſt lienoſa,& ſi quid ex rela⸗ tis fuerit,ſerũ dato.Decoquat aũt hoc & bibat q̃ plurimo tẽpore. & ad ueſpe⸗ ram uinũ dulce aquoſum,ſi opus habuerit.Cibũ uero ne cõtingat.Si uero debi lis fuerit,ſorbitione modica utatur.& nõ lauet.Poſtq̃ autẽ tempeſtiuũ eſſe tibi uidebitur,à potu ceſſet.et poſt purgationẽ cibis utatur,ita ut abſtineat à pingui bus,& acribus,& dulcibus,ac ſalſis.et ab oleribus acribus. Vtatur aũt piſcibus petroſis,&carnibus ouillis,aut uolucriũ,aut leporinis.pane frumẽtaceo,aut ex ordeo freſo. & oleribus coctis utatur,& ſylueſtribus quæ cruda edũtur,itemq; hortẽſibus,acribus exceptis.& deambulet mane & à cibo. Vbi uero his factis ſiccior eſſe uiſa fuerit,uteros fece uini colluito.& tribus aut quatuor diebus in⸗ terpoſitis, poſtea acerba infundito. & intermiſsione facta,ſi quidẽ ſicca fuerit, quieſcito.Et ſi à natura fuerit billioſa aut pituitoſa, à uictu uero & pharmacorũ potione attenuata,& ſe recolligere nõ poterit,lac bubulũ bibat per quadragin⸗ ta dies,calidũ de uacca.Pręſtat tamẽ pituitoſam cibis q̃ paucíſsimis uti,quãdiu lac biberit.Sit aũt menſura ſex heminarũ Atticarũ.Incipiatq; à duabus,et ſingu lis diebus unã apponat,donec ſex fiãt.& inde paulatim ad duas rurſus deſcen⸗ dat.& poſt lactis potũ,cibis reficito & per uictus rationẽ.& poſt lactis potum, mane ieiuna adiantũ bibat.hoc ſiccatũ,tuſum,& exacte cribratũ,in uino nigro odorato diluto exhibeto. Si uero reuertatur morbus,totã ipſam foueto.& rur⸗ ſus pharmacis infra purgato.& poſtea uteros colluito,ſi quidẽ natura fuerit pi tuito⸗

tuitoſa,per cnidiū granum,aut thapſiæ radicē. Si uero blioſa,ſcāmoniæ ſucco, aut colocynthide ſylueſtri. hāc enim coniectā,duabus aquæ heminis affuſis,co quere ad dimidias oportet,& huic mel,& oleū narciſsinū aut anthinū ammiſce re. Sit autē mellis quadrās heminæ,olei uero hemioliū mellis,hoc eſt mēſura ip ſius tota,inſuperq; dimidia. Poſtea uero colluendū eſt melle,& uino, & oleo ſo lo.& ſuffitus adhibēdi,& tribus aut quatuor diebus quieſcendū. Bibat aūt adi antū.& ſi in uētre non cōceperit,morbus reuertitur.& ſi morbus reuertitur,pe rit. Quū uero ſeniores morbus hic corripuerit, etiā uteri computreſcūt. Valde uero paucæ euadunt. Alius fluxus. Purgatur uelut ex ouo crudo luteū ſub albidum,& ulcerat pudendū.& tument pedes ac tibiæ.& cauæ oculorū partes intumeſcūt.& oculi humidi ac lachrymoſi ſunt.& ſi iter faciat, anhelatio ipſam corripit,& debilitas oboritur. Si uero euaſerit,morbus pituitoſus fuerit,et ſi nō purgata fuerit,febricitat,bile uehemēter cōmota. Seniores aūt hic morbus ma gis inuadit q; iuniores. Quū ſic habuerit,ſi quidē uehementer intumuerit,phar macū deorſum purgās bibendum dato,quod pituitā & bilē purgat. Si uero nō fortiter tumuerit,& pituitā ipſam preſſerit,pharmacū ſurſum purgās dato.et ſi quidē potens fuerit,ueratro purgetur. Sin minus,pharmaco quod bilem & pi tuitā ducit. Poſt pharmaca uero ſerū coctum bibēdum dato,per plurimos dies, cum modico ſale. Edat autē inſuper mentā. Ad ueſperā cibum ne attingat, ſed modicū ſorbeat,& uinū dulce inſuper bibat,ſi opus habuerit. Si uero nō affue rit ſerū,lac aſininū coquito,et exhibeto per quatuor dies. Ad ueſperā uero eadē faciat,niſi febris noctu corripiat. Si uero natura fuerit lienoſa,aut flatuoſa,et ex anguis,neq; ſerū,neq; lac bibat. Sed purgātibus inferne purgato.& ubi tibi tē peſtiuū uiſum fuerit,uteros colluito,primū quidē medicamēto ex uini fece,bis aut ter. Poſt hoc ſcāmoniæ ſucco. Affundito autē ad hunc,uinū dulce,heminæ Atticæ mēſura,& olei narciſsini maxime,quartā heminæ partē. Poſtridie uero cū uini hemina colluito,et mellis quarta heminę parte,et reſinę tertia mellis par te. Oleum aūt ſit melli æquale. Si uero ea quæ ab infuſa collutione ſecedūt pro dierint pituitoſa,etiam rurſus colluito, interpoſitis tribus aut quatuor diebus. poſtea grani cnidij duas potiones decorticato, & ipſas infundito. Si uero non affuerit cnidium granū,radicis thapſiæ potionē unam infundito. & poſtea ijſ dem colluito. poſtq̄ aūt purgata fuerint ea quæ ſecedūt ad has collutiones,& ſi prodierit aliquid cruētum,uelut ab ulcere, per acerba poſtea colluito.& ſi poſt hæc ipſa interrogata,dixerit os uterorū durū eſſe,et dolorē habere,eodē modo eo quod paratur cū butyro colluito,donec uteri fuerint reſiccati,& ſana eſſe ui debitur. diebus uero inter collutiōes intermedijs, ſambuci fructū bibat,& lepo ris coagulū, & pepli corticē,& urticæ ſemē, & mali punici dulcis corticē, ita ut de ſingulis pares portiōes terat,& polentā ac adiantū ammiſceat,& in uino ni gro odorato ieiuna bibat. cibis aūt utatur mollibus,nō ſalſis,neq; acribus. Car nes aūt præſtātiores ſunt piſciū,aut uolucriū,aut leporinæ.& lauetur calida nō multa. Si uero non quieſcat fluxus,ſed relinquatur, & uteri humeſcāt,medica mentū ex malicorio ſuffito.& poſtea uirū accedat.& ſi in uentre cōceperit,ſana euadit. At ſeniores à morbo leuari nō poſſunt,ſed pereūt præ debilitate. Flu xus alius. Fluit ſubluteū uelut ex ouo, & uiſcoſum, & uēter imus intumeſcit, ac durus fit,& ſi cōtingas dolet, & dentibus ſtridet, & febris occupat.& dolor

ad pubem,& ad pudenda,& ad imum uentrē, & ad lūbos irruit. & animi deliquiū,& anxietates, & perfrigerationes, & ſudor multus, & pulſus ad manum accelerātes,debiles,deficientes.& ſtatim pereunt. Si uero ſuperſtes manſerit,& color ipſi mutatur,& fit uelut fauus aut cera.& ſi corpus digito prematur, mollescit,& notæ uelut in maſſa farinæ ſubacta fermēto imprimūtur:& pedes intumeſcunt ac crura. Hic autē morbus fit maxime,ſi in ipſis aliquid dilaniatum fuerit,aut intus computruerit in partu. Seniores aūt magis afficiūtur.& huiuſmodi morbus non eſt ualde leuis. Alius fluxus. Purgatur uelut à carnibus aſſatis humor,& pudendum exulceratur,& ad quācunq; aliam corporis partem deſtillarit. Et rigor,& febris acuta,denſa,magna, & ſimul horror corripit. Dolores autem quales in omnibus fluxibus. Hæc tota intumeſcit,& infra umbilicum,& cruribus.& color fit morbi arcuati. Talis aūt fluxus ex hoc fit. Poſtquā ſanguis exhauſtus,ſubbilioſus factus fuerit,& nō fuerit purgatus. Quū ſic habuerit,pharmacū bibere oportet, Si quidē fortis fuerit,ex ueratro. Si uero debilis,radicē & elateriū.& poſteriore tempore lac caprinum. Aut pharmacū deorſum purgans dato,quod bilem & pituitam ducit. Vteros aūt medicamento cū braſsicæ decocto parato colluito. Bibat aūt ſaluiam,hypericum,apij ſemē,ſingula in uino nigro auſtero. Ieiunæ autē hæc bibenda dato. Si uero ulceratū fuerit pudendū,poſtea butyro colluito. Deinde pharmacū bibendū dato, & ulcera butyro,reſina, myrrha, flore argenti illinito. Perluantur autē myrti ac ſaluiæ ex aqua decocto tepido. Cibis utatur neq; ſalſis,neq; acribus,ut ne mordax urina fiat.& à marinis prohibeatur,& carnibus bubulis,& ouillis ac porcinis. Alijs autē carnibus utatur coctis. Edat etiam panē, & uinum uetus odoratum nigrum bibat. Si uero hæc fecerit,& ſana nō fiat,totam foueto,& poſtridie pharmacū ſurſum purgans dato. Deinde intermiſsione facta,rurſus quod infra purget.& ſi quidē manſerit fluxus poſt pharmaca,decoctū ſerum quotidie bibendū prębeto. Veſperi uero ſorbitionibus,& uino dulci albo utatur. Si uero non affuerit ſerū,lac aſininū coctum per dies quatuor bibat. Ad ueſperā autē ijſdem utatur. Poſtea per dies quadraginta lac bubulū calidum bibat.& per diem nihil edat,ut ita dicā. Optimū enim hoc eſt. Nam & purgatur, & nutritur, & fluxus obtunditur ab huiuſmodi lacte. Veſperi uero cœnet carnē uolucris modicam aſſatā,& panem modicū ſubcineritiū. Bibatq; inſuper uinum nigrū uetus uinoſum,quādiu lac biberit,ſi multa prodierint,& acrimonia uexarit.& ſi his factis in uētre conceperit,ſana fit. Quæcūq; uero ſeniores ſunt,in his morbus quandoq; reuertitur,& pereunt. Iuuenculis autē nō eſt lethalis. Diuturna porro eſt ſanioſi fluxus curatio. fluit aūt talis ſubcruentus,uelut à carnibus aſſatis humor,& mordet uelut muria,& corrodit ac exulcerat pudenda.& uterus exulceratur circūcirca,et femora,& aliæ partes.& ubi ſuper ueſtes deſtillarit,tingūtur & ęgre elui poſſunt.& uēter attollitur ac durus fit,& ad contactū dolet.& calor corripit.& dolor ad pudēda,& ſedē,& imū uentrē,& laterū mollitudinē, & coxas,& lūbos irruit.& impotētia adeſt.& color mutatur,uelut morbi arcuati. Si uero tēpus & morbus producatur,hęc omīa amplius corripiūt.& cauæ partes attollūtur,& pedes tumēt,& crura à lūbis. At hic morbus corripit ubi quid de fœtu dilaniatū fuerit,aut in abortu,aut in partu. Oportet aūt fomēta adhibere, & ſuffire,& bibēda prębere omnia ea quę fluxū ſiſtūt.& lac aſininū et alia exhibere

bere.et uomere ſi opus fuerit.Si uero ſine febre fuerit,& debilis febris habuerit, ſiccum fomẽtum adhibere melius eſt. Quũ ad caput cõuerſi fuerint uteri,& hac parte ſuffocatio deſinit,caput grauat. Verũ alijs alicubi aliàs finis habetur. Signũ autẽ hoc eſt. Venas in naſo,& partes ſub oculis dolere dicũt. & ſopor altior tenet.& ſpumat,ubi leuius habuerit.Hãc multa calida lauare oportet.Si uero nõ obediat,frigida etiã circa caput,ita ut laurũ et myrtum in aqua coquas,ac frigefacias. Vnguento aũt roſaceo caput illinatur,& odorata ſubter ſuffiantur. graueolentia uero ſub nares.& braſsicã edat,& ſuccũ ſorbeat. Si uero ad cor progreſsi uteri ſuffocent,& aer impeditus uiolenter attrahatur, anxia eſt & uomit.& quibuſdã ſtatim tractus deorſum cedit,& flatus exit.& aliqua quidẽ uomit ſpumoſa.alicui uero quies cõtingit.Quibus aũt non decedunt,his porri ſemen,& peplũ,trita & tribus aquæ cyathis diluta,bibẽda dato.Auxiliatur & aceti albi cyathus potatus.Aut iuniperi fructũ & ſaluiam dato,aceto aut uino ad has ſpecies ammixto.Oportet aũt ipſam calefieri.Aut adipẽ ſumere anſerinũ, & ceratũ reſinatũ ac picem,in ipſo liquefacere,& ſubdititias glãdulas efformare. Quũ aũt ad præcordia allapſi ſtrãgularint,ubi hic fuerit affectionis ſoliditas,& uomitus feruidus acris corripit,& modico tẽpore mitior fit, & dolor ad caput & ad collũ penetrans. Tepefactoria igitur apponito,ſi ſurſum ſtrangularint.Sub nares uero graueolentia ſuffito,ſenſim progrediẽdo:Si enim acerua tim uteri infra decedũt,turba oboritur:Odorata uero inferne.& caſtoriũ ac conyzam bibẽda dato.Quũ uero deorſum tracti fuerint,abominãda ſubter ſuffito,ſub nares aũt odorata.Si uero dolores quieuerint, pharmacũ deorſum purgans bibendũ dato.& poſtea lac aſininũ aut ſerum bibendũ præbeto, ſi nõ lienoſa fuerit à natiuitate,aut exanguis,aut decolor,aut auriũ ſonitus habuerit,uelut hæ quibus propter cognationẽ morbi à iuuẽtute ſunt familiares. At ſupernum uentrẽ ne moueto.cæcutiẽt enim,aut circa fauces turbationes,& alia inſeſtabũt. Verũ ptiſanæ ſuccũ dato.Si uero etiã ualdè facilis ſit ad uomitũ,uomat. Collutio aũt optima eſt ex narciſſo.Subdititium uero id quod ex cãtharidibus præparatur.Quũ uteri apud præcordia cõſtiterint, ſuffocatur uelut à ueratro. & recta ceruice ſpirat.& ſtomachus fortiter uellicatur. Quædã etiam uomunt quandoq; ſaliuã acidam.& os aqua impletur.& crura perfrigerãtur.Tales ſi nõ breui à præcordijs uteri diſcedant,loqui nõ poſſunt.& partes circa caput ac linguam torpor occupat.Proinde ad uteros quidem lanam q̃ maxime fieri poteſt ad foramẽ apponito,ita ut pennæ obuolutã,unguento albo aut Aegyptio,aut Bacchario,aut amaracino tingas. In nares uero,de pharmaco nigro ad caput præparato,ſpecillo exceptũ infarcias.Si uero hoc nõ fuerit, ſilphij ſucco nares illinas.Aut pennã aceto tingito,& immittito, nareſq; illinito. Aut ſternutatoriũ apponito.Quũ aũt concluſum fuerit oſculũ & internus trames, caſtoriũ in uino bibendũ dato.Nares uero phocæ adipe illinito.Lanã aũt appoſitã ſinito, donec cõſidant.Quũ aũt quieuerint,auferre oportet.Si uero ea ablata rurſus recurſarint,lanã rurſus eodẽ modo apponere.Sub nares uero cornu capræ nigrũ, aut ceruinũ ſuffire,ſcalptum & in cinerẽ calidũ inſperſum,quo maxime ſuffumigetur,& nidorẽ ſurſum per nares q̃ maxime poteſt trahat.Suffito etiã phocæ adipẽ,prunis teſtæ impoſitis,ipſaq; obuelata,et capite imminẽte, quo odor maxime ingrediatur,ita ut de adipe inſtilles,& ipſa odorẽ ſurſum trahat, os uero

ro clauſum habeat. Et ſi quidem ſurſum allapſi fuerint uteri, hæc facere oportet.

Si uero ad hepar cõuerſi fuerint uteri, mulier derepente uoce deſtituitur, et dentes cõſerti ſunt, & color liuidus fit. Derepẽte uero hæc patitur ſana exiſtẽs. Contingit autẽ maxime uirginibus antiquis, & uiduis quæ pepererũt aliquando, & uiduitatem agũt. Maxime uero contingit omnino nõ ferentibus uterũ, & ſterilibus ex partu. Non enim prodit puerperij purgamentũ, & non intumeſcit uterus, neq; mollitur, neq; uomũt. Quum ſic habuerit, tumorẽ ab hepate cũ manu infra leniter detrudito, & præcordia cũ faſcia deligato, & os aperito. Vinum uero odoratiſsimũ dilutum infundito, quãdo ſanè etiã graueolẽtia ad nares adhibere ac ſuffire cõuenit. ad uteros uero odorata & ſuffimẽta. & poſtquã ſic curaueris, pharmacũ deorſum purgans bibendũ dare oportet, ſi quidẽ biliosa fuerit, quod bilẽ purgat. Si uero pituitoſa, quod pituitã. Et poſtea lac aſininũ coctum bibendũ præbeto. & uteros odoratis foueto. & medicamentũ quod cũ bupreſti præparatur apponito. poſtridie uero netopum. Interpoſitis autẽ duobus diebus rurſus uteros odoratis colluito. & poſtea intermiſſo die, aromatis ſuffito. Atq; hæc uidua faciat. Optimũ aũt in uentre habere. Virginẽ uero perſuadeto ut uiro cohabitet. Ad nares autẽ nihil adhibeto, neq; medicamentũ ieiuna bibat. Verũ caſtorium & conyzã in uino odoratiſsimo bibat per dies uiginti, & caput odorato aliquo ne ungat, neq; aliquod odoratũ olfaciat. Si uero uteri inflammati fuerint circa latus, ſi cõtigeris durũ apparet. & quum ad pręcordia allapſi fuerint, ſtrãgulant. & uomit pituitam acidam. & dentes ſtupeſcũt. & ubi uomuerit, melius habere uidetur. Quũ uero deorſum proceſſerint, diſcedunt de uẽtre aliàs alio, Maxime uero ad laterũ mollitudinẽ quandoq; incidunt, & ad ueſicã, & urinæ ſtillicidiũ corripit. & ad ſedem, & cacare ſibi uidetur. & mẽſes prius aut poſterius ſolito fiunt, aut nõ ſtatim huic apparẽt. In hoc morbo ſi ſurſum ſtrangularint, tepefactoria apponito. & graueolentia ad nares ſuffito, ad uteros autẽ odorata. & conyzã fœminam, & caſtoriũ, in uino ieiuna bibat. poſtq; uero ad naturã ſuam cõſederint, placide ſuffito. Bibat aũt urinam cientia. Atq; hæc faciat q; diu dolores tenuerint. Vbi uero quieuerint, totã foueto. Deinde pharmacũ deorſum purgans bibendũ dato, ſi biliosa fuerit, quod bilem purgat: ſi pituitoſa, quod pituitã ducit. & lac aſininum bibendũ dato, aut ſerum caprinũ decoctum. Si uero lienoſa fuerit, lac ne bibat, neq; ſerũ. & in purgationibus, cibis utatur mollibus, & per aluum ſecedentibus. piſces autẽ meliores ſunt carnibus. & uteros foueto, aut ſubdititijs purgato, ipſosq; colluito. & ubi ſuffitum admiſit, ad uirum accedat. Solutio uero morbi cõtingit, ubi in uentre cõceperit. Si uteri ad latera allapſi fuerint, tuſsis obtinet, & dolor ſublatus. et inſidet uterus durus uelut pila. & ad contactũ dolet, uelut ab ulcere, & cõtabeſcit, & uidetur ipſi peripneumonia eſſe, & cõtrahitur, & gibboſa fit, & mẽſes non apparẽt, Aliquibus aũt quibus prius apparuerũt, etiam pereũt. & ſi tũc prodeãt, imbecilles ſunt, & pauci, ac deteriores. & genitura nõ fit hoc tempore. Quũ ſic habuerit, pharmacũ deorſum purgãs bibendũ dato. & multa calida lauato, & ex tepefactorijs quęcũq; admiſerit adhibeto. et à quibus ſanguis purgatur ea apponito. Et lini ſemẽ torreto, tũdito, ac cribrato: & peplũ albũ, & ſaluiã cũ tenui polenta, et caſeum caprinũ muria deraſa. Hęc miſce, ut caſei ſint partes duæ, reliquorũ uero, et polẽtæ nõ ſalſæ pars una, et ieiunæ in uino bibẽda dato.

Veſperi

Veſperi uero cyceonẽ craſſum melle affuſo exhibeto, & ex potibus quencũq; admiſerit bibendum dato. Et frequenter fomentum adhibeto. & calidam aſpergito. & per ceratum leniter mollito, ac à latere detrudito. & latus faſcia lata deligato. Et lac bubulum q; plurimum ad dies quadraginta bibendũ præbeto. Cibis autem utatur q; molliſsimis. Morbus hic uehemens eſt & lethalis, & paucæ etiamſi ſic curentur effugiunt. Si uero in lumbis fuerint uteri, aut in lateris mollitudine, & ſpiritus ſublimis iuerit, et ſuffocatio habeat, et anhelatio denſa ipſam corripiat, & moueri non uult: ſulphur, aut bitumen, aut cicutam, aut myrrham terito, & melle cocto affuſo, glandulam longã efformato ac craſſam, eamq; in ſedem indito. Si uteri deuoluerint ſeipſas ad intermediam lumborum ac coxarum partem, dolor habet imum uentrem, & crura cõtrahuntur, & iuncturas coxarum ad ſedem dolet. & quũ aluum exonerat, dolores emergunt acuti, & ſtercus cum uiolẽtia prodit exiguum, & urina deſtillat, & puſillanimitas ipſam corripit. Quũ ſic habuerit, fiſtulam ad ueſicam alligare oportet, & oleum calidum in uteros infundere. Et fomentũ adhibere, aut multa calida aqua lauare. & in oleum & in aquam deſidere. Suffire autem ſubter pudenda, graueolentia. ſub nares uero odorata. poſtquam autem dolor quieuerit, pharmacũ ſurſum purgans dato. Infernum uero uentrem turbare non oportet. Vbi uero uteri conſederint, pharmacum deorſum purgans bibendũ dato, & lac aſininum, ſi non fuerit lienoſa. Poſtea fomẽta adhibeto uteroſq; aſpergito. et ſubdititiũ purgatorium quod cum lauro præparatur, & non mordet, apponito. Deinde aromatis ſuffita, ad uirum accedat. & ſi in uentre habuerit, ſana fit. Verum pleræq; ſteriles & cruribus mutilatæ fiunt. Quibuſcunq; oſculum aliò inclinatur, & ad coxam allabitur. Contingunt enim & hæc, quæ uterũ purgari prohibẽt, & geniturã ſuſcipere, & liberos gignere. Hanc odoratis fouere oportet. & poſt fomẽtum, digito reuellere & à coxa diſparare. & poſtea tædulis ac plumbeis fiſtulis immiſsis dirigere. Nõ enim ueliociter cogi poteſt, uelut dictum eſt. Quũ autem ad naturalem ſitum redierit, & uteri aperti fuerint, ſubdititijs mollibus purgato, & alia cõuenienter facito. Quibuſcunq; uteri ad coxam collabuntur, ſi non breui diſcedant, & rurſus in locum ſuum redeant, ad coxam reſiccantur. Neceſſarium eſt autem oſculum auerſum eſſe, & in ſupernis detineri. Quũ uero auerſum fuerit, concluſum eſſe. Ex auerſione uero ac concluſione, durum fieri, & mutilatum eſſe. Vbi uero uteri concluſi fuerint, menſes ſurſum ad mammas delegare, & ad pectus aſcendere facit. & imus uenter attollitur, & inexpertæ in uentre ſe habere putant. Talia enim patiuntur, qualia prægnãtes, uſq; ad ſeptem aut octo menſes. & uenter pro temporis ratione creſcit. & pectora eleuantur, & lac innaſci uidetur. Quum autẽ hoc tempus præterierit, & mammæ gracileſcũt ac minores fiunt, & uenter idem perpetitur. & lac euaneſcit. Venter item eo tẽpore in quo ſe pariturã ſperabat, euaneſcit ac concidit. His uero contingentibus, uteri modico tempore fortiter contrahuntur, et oſculum ipſorum reperire non datur, adeò omnia contrahuntur ac reſiccantur. & in mammis tubercula fiunt dura, partim maiora, partim minora. Hæc autem non fiunt ſuppurata, ſed ſemper duriora. Deinde ex ipſis naſcuntur cancri occulti. Quum autem cancri futuri ſunt, prius ora amareſcunt, & quicquid ederint, omnia amara eſſe uidẽtur. & ſi quis plura dederit, accipere renuunt, & compeſcenda faciunt.

Mente

Mente uero percellūtur, & oculi duri fiunt, & non acute uident. & ex mammis dolores ad iugulum tranſiliunt, & ſub ſcapulas. & ſitis tenet. & mammæ graciles, & ipſæ per totū corpus attenuatæ ſunt. & nares ſiccæ ac obſtructæ ſunt, & non leuantur. Spiritus eſt imminutus, & nihil omnino olfaciunt. & in auribus dolor quidem non oboritur, uerum aliquando calloſa concretio. Quum igitur ad hoc temporis progreſſæ fuerint, ſanæ fieri non poſſunt, ſed pereunt ex his morbis. Si uero priuſquam huc perueniant curatæ fuerint, & menſes ſoluti fuerint, ſanæ fiunt. At uero curare tales oportet hoc modo. Primum quidem omnium ſi adhuc fortem aſſumpſeris, reliqui corporis reſpectu habito, quacunq; tandem purgatione opus habere uidetur, medicamentum exhibeto. Vbi uero corpus præparaueris ſic ad uterorum medelam procedito. Si uero totū corpus minime mouendum eſſe uideatur, necq; morbi cauſæ hinc proficiſci, uerum uteri à ſeipſis morbum habeant, curam hoc modo auſpicare. Primum quidem uteros ſic foueto. Ollæ duas ſextulas capiēti, operculū imponito ac adaptato, ut nihil prȩterſpiret, deinde uero operculi fundum pertundito ac foramen facito. In foramen autem arundinem indito longitudine cubitalem. Oportet autē arundinem operculo probe adaptari, ut penitus nihil præterſpiret. Quū autem hȩc paraueris, operculū ollæ obdito, lutoq́; oblinito. & ubi hæc feceris, foſſam duorum pedū altitudine effodito, ea magnitudine quæ ollam capere poſsit. poſtea uero ligna immiſſa urito, donec foſſa ab igne excandeſcat. Quod ubi factū fuerit, ligna ac prunas quæ craſsiſsimæ ac ignitȩ fuerint eximito. Cinerem uero ac fauillam in foſſa relinquito. Quum autem olla efferbuerit, uapor ſurſum proceſſerit, ſi quidem ualde calidus fuerit uapor, abſtineat. Si uero non, ſummæ arundinis parti inſideat, ipſamq́; in uteri ſtomachum indat. Atq; ſic fomentum admittat. Si uero perfrigeretur, prunas ignitas adijcito, cauendo ut ne acutū fomentum facias. Si uero adiectis prunis, acutum fiat fomentū, magis q̃ conuenit, prunas detrahito. At uero hoc fomentū clementi cœlo parare oportet, ubi uentus non afflarit, necq; perfrigeret. Ipſam aūt indumentis obuelatā eſſe oportet. Cæterum in ollam allium ſiccū inijcere oportet, idq́; magis cōminutum quàm ea quæ ſunt contuſa, & aquā affundere, quo ipſum permadeſcat, & aqua tribus digitis ipſum excedat. & phocæ oleum ſuperfundere, atq; ſic calefacere, ac fomentū adhibere per multum tempus. poſt fomētum uero ſi potens fuerit, lauetur toto quidem corpore ad uoluptatē, lumbis autē & partibus infra umbilicum, amplius. In cœnam porrò dato mazam, panem, & allium coctum. Poſtridie uero ſi quidem exoluta fuerit à fomento, eam diem intermittito. Sin minus, rurſus fomentum adhibeto. A fomento uero ſi cōſiderare hoc poteſt, oſculum contingere iubeto, num fomentū ipſum uteros flatu implet. Si enim flatu implentur, oſculum ex ualida auerſione, & ad coxam allapſu magis dirigunt, ac aperiuntur. Tanquam igitur tale ſit fomentum, & hæc facere poſsit, ſic fouere oportet. Quum autem fomentum adhibebis, allium inijcere oportet, & phocæ adipem ſuperfundere. Atq; hoc faciendum eſt, donec uteri uidebuntur inflati, & oſculum fortiter ſurſum tractum. Nam ad hoc fomentum talia contingent. Poſt fomentum uero diætam conſtituito, uelut priuſquā fouebatur. Quum uero commoti fuerint uteri, ac facile ſolubiles fiant, fœniculi radicibus foueto, & aliam ollam eodem modo præparato. Radices autem fœniculi elotas cōtundi-

to,& in ollam mittito,& affuſa aqua eodē modo fomentū facito. Poſtea uero lauato. & ad ueſperam mazam cœnet. Si uero panem uoluerit, & bolbidia parui polyporum generis,& ſepiolas paruas,in uino ac oleo coquito, & edēda dato. At inter fomenti adhibitionem, oſculum contingere coneris,an fomentū uteros propinquiſsime adducat,Hos fouere oportet ad dies quinq; uel ſex, hominis conſideratione habita. & ſi quidem exoluatur ac debilis fit,differre ad ſufficiens tempus. Si uero non exoluatur,fouere per omnē diem. Poſt fomenta uero,ſubditîtia apponere conare,ex albicante tæda pinguiſsima. Illitio autem ſit oleum. facito autem hæc lōgitudine quidem digitorū ſex. numero uero quinq; uel ſex. figura uero in anguſtum abeunte. Sit autem alterū altero paulo breuius. craſsitudo uero eius quod craſsiſsimū eſt, ſit digiti indicis, & forma ſimilis digito,ſumma parte tenuiſsima,in proceſſu uero craſsior. Hæc autē leuiſsima ac rotundiſsima facito,cauendo ne ulla adſit fiſſura. Apponat autem primum id quod tenuiſsimum eſt, & ubi appoſuit quieſcat, obſeruans ne excidat. Apponatq; primum ſummā partem,deinde ſemper amplius, ſimulq; obtorqueat ac circumcirca tædam intro trudat. & ubi parum ſuſceperit,in hoc paruo ſe contineat, cauēdo ne excidat. poſtea rurſus eodē modo intro trudat,donec quatuor digitorum menſura intra oſculum uterorum recipiatur. Quum autē hoc ſuſceperit,alterum poſtea apponat ſimul ut prius inſitum aufert,quo priuſquā oſculum conniueat recipiatur,dum adhuc rectum eſt & apertū. Hoc autē ita continget,ſi alterū eximatur,alterum aūt indatur. Oportet aūt & plumbū ſimile figura craſsiſsimæ tædæ formatum intrudere, quod cauum ſit,quo continere quid poſsit. plumbi uero amplitudo ſit talis fabricata,qualis in ulcera impellitur, ita ut os ipſius leue ſit,& non ſauciet. formato autem hæc uelut etiam ſubditîtia ex tædis. Quum autem factus fuerit huiuſmodi plumbeus penicillus,adipe ouillo trito ipſum expleto. & ubi ita præparatus fuerit,tædam quidē ſubtrahito, plūbum autem indito. Si uero plumbum appoſitum ardorē exhibeat, plumbū quidem detrahito,tædam uero rurſus apponito. Et plumbum in aquam frigidam immergito,& poſtea rurſus apponito,ac tædam eximito. Semper autē aliquid appoſitum eſſe oportet,& interdiu quidem melius eſt tædam habere,noctu autem plumbū. Si uero ſurgere uoluerit, cū cautione hoc faciat,quo penicillus intus quieſcat. Sin minus,ſtatim rurſus ſubdatur. Si uero ex tædis appoſitis nullam ſuſcipiat,tenuiorem facito,donec ſuſcipiat,ex his ad illa trāſeundo,& obedientes uteros faciendo. Si uero neq; oſculum aperiri poterit,neq; uteri prope acceſſerint,rurſus ad ueterem medicinam redito,à prima ad ſecūdam,donec molleſcant,& propinquiſsime accedant. Et poſtquā aperti fuerint ſubdititia facta apponito. Sint autem magnitudine oliuæ. Horum autem alterum appoſitū ſit donec liqueſcat,& deinde alterum apponito. Quum autem apponere uoles, ipſum ſubditium medicamentū ex reſina præparatū,in oleum roſaceum aut irinum tingito. Nam aliàs ab oſculo uterorū recedit. Prius tamē plumbum appoſitum eſſe oportet,quo recto oſculo,in internam oſculi partē attrahatur. Poſtea uero mollitoria apponito. Lauet autem calida,& ante,& poſt ſubdititia medicamēta. Et in cœna exhibeto quid ex relatis marinis. Exhibeto autē duobus aut tribus diebus ab appoſitione, conſideratione habita an oſculum uterorum bene habeat,& purum ſit. Quod ſi eſt,ab hoc ſubdititio quieſcito. Poſtea uero

mollitoria apponito. Quum uero inflammatũ fuerit os uterorum, rurſus eodem modo pharmaca apponito, reliquaq́ facito iuxta relatum modum. Vbi uero probe habuerit corpus, uelut dictum eſt ſufflato. Sed & oſculũ, & uteros ſufflare oportet ſic. Subdititium factũ cum ficu apponito, duo autẽ ſubdititia facito, & antequã ſubdas fomentũ adhibeto ex fœniculo prius relatum. poſtridie uero poſt fomentum, apponito medicamentum. & quum apponere uoles, præ omnibus ſubdititijs ubi prius laueris ipſam ita apponito. poſtera autẽ die mollitoria auxiliantur quandiu inflammati fuerint. poſt inflammationem uero, alia facito iuxta priorem rationẽ. facito item de hoc ſubdititio talia, qualia de priore. Et ſi quidem in mẽſe ſemel appoſitũ, ſatis uidebitur inflaſſe uteros, quieſcito. Si uero aliqua opus habuerit, rurſus apponito eodem modo quo prius. Poſtea uero ubi bene habere tibi uiſa fuerit, et tempeſtiuũ eſſe, fomentũ ex ſuffimentis præparato. præparatur autem hoc modo. Cyperũ tuſum præparato teſtæ conchæ menſura, & calamum unguentariũ eadem menſura, & iunci unguentarij tantundẽ. cardamomi tantundẽ. Cumini item Aethiopici, & aniſi, & rutæ ſiccæ, & hyperici ac fœniculi ſeminis. Quũ aũt hæc præparaueris, uini auſteri albi odoratiſsimi heminas ſex in ollam infundito, & de cõtuſis quadrantẽ inſpergito ac permiſceto. Deinde unguẽti Aegyptij optimi, aut amaracini, aut irini, triũ obolorũ pondus affundito, permiſceto, & molli fomẽto plurimo tempore foueto. Ante fomentũ uero lauato, & duos aut tres dies foueto. Quũ autẽ foueri deſierit, operculũ quoddam fomento imponere oportet, ut ne trãſpiret. poſtea uero tædis & plumbis utere. Quũ autem duobus aut tribus diebus fomentũ adhibueris, alias duas aut tres intermittito. Intermedijs autẽ diebus bis in die lauato. Edat autẽ porrum coctũ & crudum, & raphanos, & naſturtium, & allium aſſatum ac coctum. & potus ſit meracior. & marinis prędictis utatur. Quum uero intermedij dies præterierint, rurſus fouere oportet, ita ut modicũ de ſingulis contuſis ad prius fomentũ inſpergas, & uinum inſuper affundas, ſi opus eſſe uidebitur, itemq́ oleum, atq́ cũ hoc foueas. Poſtquã autem fomenta bene habere tibi uiſa fuerint. & oſculum molle eſſe ac apertũ, uelut conuenit, & ipſi uteri prope: poſtera die à fomento, pharmacũ quod cum myrrha præparatur apponito. Sunt aũt appoſititia duo. poſtridie uero poſt purgationem, mollitoria ſubdito, quandiu uteri fuerint inflammati. poſtea uero tædis ac plumbeis penicillis utere. Poſt hæc intermiſsis diebus quotquot uiſum fuerit reſpectu ad inflammationes uterorũ habito, & uiriũ corporis coniectura facta, rurſus uelut ſcriptum eſt refoueto. Si quidem prius fomentũ adhuc ſufficiens eſſe uidebitur, cõiectis ad hoc ſuffimẽtis uelut prius, & uino ac oleo affuſo. Si uero inutile eſſe prius illud fomentũ uideatur, aliud ex integro præparato. Oportet autem hoc pharmacũ renouare in ſingulis adhibitionibus, quãdiu ſubcruenta purgãtur. Si uero talia purgata fuerint, quieſcat. Diæta porrò hoc modo conſtituatur. Interrogato in quibus diebus menſes ipſi prodierint, & ab his initio facto, hanc diætam præſcribito. Primũ quidem multa calida lauetur, capite excepto. Quum aũt ceſſauerit, caſeum acrem, & rutam, uino nigro pari aqua temperato diluito, & poſtea polenta inſperſa, ſtatim ex balneo bibenda dato. Deinde prandium tempeſtiue exhibeto. Edat aũt mazam aut panem, & porrũ coctum aut crudum, & de huiuſmodi omnibus acribus præſcriptis, & aliquando legu

minis

minis fracti decoctum: ſpumam autẽ ne detrahito, & ſilphiũ multum deraſum addito, ac multa allia incoquito. Obſonijs autẽ utatur piſciũ, chartilagineis omnibus coctis aceto mulſo dulci, aut fauorum cremore cocto: bolbidijs, polypodijs, in uino & oleo. & ſilphij ſemen tritum bibat. & ꝙ plurima tum in prãdio, tum in cœna edat. Lauetur autẽ poſt cœnam, quum requieſcere uolet. Hac diæta ad dies quinqꝫ uel ſex utatur. poſt hos dies, mane ieiunę ſambuci fructus baccas ſex, in uino meraco dato, & ſepiæ oua decem aut duodecim. Hęc trita ſimul mane ieiunæ bibenda præbeto. poſt hoc uero pharmacũ, potionẽ dato. At ubi interquieuit lauetur. Sit autẽ potio, ruta & caſeus, atqꝫ ſic prandeat præſcripto modo. Serius autem cœnet. & ſemper bis in die lauetur. Hæc aũt diæta ad dies tredecim aut quatuordecim procedat. Quũ uero hi dies præterierint, catapotia ex ſucco ſilphij fabæ magnitudine formato, atqꝫ hæc primũ dato, poſtea uero alia præſcripta facito. Quum aũt dies trãſacti fuerint uiginti quinqꝫ in hac diæta, reliqua quidem facito eodẽ modo. Ante prandium uero ubi prandere uolet, allij ſegmẽta quatuor, & caſeum acrem tali magnitudine, terito & polentã modicam ammiſceto, ac maſſam efformato, eamqꝫ primũ edendam dato. Ante cœnam uero meracũ abſorbeat, atqꝫ ita cibum capiat. De cætero uero eadem dięta utatur. Quum autẽ nouem dies reliqui fuerint ad tempus menſiũ, primum hoc dato. Cum ouis & ſambuco, cuminũ Aethiopicũ, et caſtorij obolum. Vbi uero duo dies reliqui fuerint, ab his omnibus potionibus ac catapotijs abſtineat. Verum pharmacũ cum tæda præparatũ ieiuna ubi lauit, ſumat. Poſt medicamenti uero potum, mercurialem & braſsicã ſimul in aqua cocta dato, cũ aceto mulſo dulci, aut fauorum cremore cocto, ſale, ſilphio & oleo cõdita. Atqꝫ hæc in prandio edenda præbeto, & ſuccos ſorbendos. & potum meraciorem bibat. Obſonijs autẽ utatur polypodio cocto aut ſepiolis. & hæc quidem in prandio. In cœna uero ſumat carnem caprinã, aut ouillam, aut agninam percoctã. & porrum, & alia acria, quæcũqꝫ uoluerit. A cœna uero lauetur. & hæc ſit diæta poſtremis duobus diebus. Si uero ex hac diæta menſes non fuerint detracti, ſequẽti menſe eandem diætam ab initio repetito, uſqꝫ ad poſtremos duos dies. In quorum priore appoſititia facta apponat, iuxta ſuperiorẽ rationẽ, ex pharmaco in aqua facto. Apponat autẽ prælota. Verum cõſiderare oportet etiam uteros quomodo habẽt, quo ſemper omni tẽpore bene habeant, & os rectũ ac apertum ſit, & ſi ita uiſum fuerit ante appoſitionẽ fomenta adhibeto. Quod ſi eruperint menſes, ſi quidem frequentes fuerint, paucioribus lauacris utendum eſt, & reliqua diæta ac curatione. Si uero pauciores, pluribus. Si uero ſignificationẽ de ſe præbuerint, rurſus eadem diæta utendũ eſt, ac curandũ donec mẽſes apparuerint. Quum autẽ ſemel talibus prodierint, optimum fuerit in uẽtre concipere. Atqꝫ hæc eſt omniũ huiuſcemodi morborũ curatio. Si uteri contingãt coxam, & incũbant, dura ac ſolida ſit coxa ad lateris mollitudinẽ. & dolores imi uentris. & ad ipſam lateris mollitudinẽ, & lumbos, ac crura dolor incidit ac extenditur. & ſuppurantur, & linamentis opus habent, et pereunt, niſi quid ſeces aut uras. Quũ ſic habuerint, pharmacũ deorſum purgans bibendũ dato. & multa calida lauato, & uteros foueto, ita ut urinã ueterem in peluim infundas ac ferueſacias, & ſupra ipſius cauitatẽ mulierem colloces ueſtibus cõtectam, ut ne præterſpiret. & ſi frigeſiat urina, ferri igniti fruſta in urinã immittas, et fomentũ facias do

nec ſe obſcure uidere, & animo deficere dixerit. Lauato autem calida aqua, & poſtea digito cõtingens os uterorũ ad ſanam coxã trahat. Et noctu mollitoria apponat. Poſtquam autẽ dixerit directũ eſſe, facto prius cũ odoratis fomento, rurſus mollitoria quædam apponito. Imò & plũbeos penicillos per triduũ, ſingulis diebus unũ. poſt hos uero bryoniã albam, aut ſcillam per triduũ. poſtea uero cõſideratis menſibus diſce, an bilioſi ſint, aut pituitoſi, aut an ſanguis ſit corruptus. & ſi opus fuerit ipſi ſanguinẽ purgare, quocũque maxime opus habere tibi uiſa fuerit, id apponito. Et poſtea cũ eiuſmodi colluito. Apponito autẽ ſubditi tia medicamẽta, donec ſanguis purus educatur, & hoc per triduũ facito. Deinde ceruinum adipem liquatũ, molli lana eo imbuta apponat. poſtea per diẽ pulegium ſubdat. & aromatis ſuffita ſic ad uirũ accedat. Si uero ex partu morbus fiat, ubi ex urinæ fomẽto penitus purgata eſt, ſtatim ad odorata accedat. & poſtea lota, oleum albũ Aegyptiũ ad ſanam coxã apponat, & ſuper hanc decũbat. Si uero neque ad hæc trãſmoueãtur uteri, ieiuna pęoniæ grana nigra quinque in uino odorato bibat. Et in cibo ſumat allia cruda, & aſſata, & cocta. Obſonijs autem utatur paucisſimis. Si uero ſana nõ fiat, ſimiliter ipſam purgato uelut in priore dictum eſt. Cæterum in hoc morbo ſi nõ ſtatim in uentre habuerint, ſteriles fiunt. Si uero ſic habuerint, mẽſesque non fiant, neque febrilis calor corripiat, primũ pharmacis ſurſum maxime purgato. Si uero debilis fuerit, deorſum. Et poſt pharmaci potionẽ, ſi pituitoſa eſſe uiſa fuerit, uomat ieiuna, & accepto cibo. & plerunque ſana fiet. Si uteri ad coxam decurrerint, menſes craſsi exiſtentes non prodeũt. Verũ dolor ad imum uentrẽ procedit, & ad lateris mollitudinem, & morſum percipit. Quũ ſic habuerit, multa calida lauato, & allia plurima edenda dato, & lac conuenienter bibendũ. deinde uinum meracum. & totam foueto. & pharmacũ ſurſum purgans exhibeto. Si uero debilior fuerit, infra. Si uero curata fuerit, uteros cũ fœniculo foueto, & abſinthium ammiſceto. Poſtquã autẽ recens fota fuerit, os uterorũ ſenſim cum digito ad ſanam coxam detrahito, ita ut & ipſum os, & partes circũcirca affectas leniter mollias, & mollitoriũ quoddam apponas, & poſtea plumbeos penicillos, & mox ſcillam, deinde narcisſinũ una diẽ interpoſita. Quum uero pura eſſe uiſa fuerit, netopũ apponat in lana. & poſtridie oleum roſaceũ. At menſibus prodeuntibus, melius eſt nõ apponere. Si uero nõ prodeant, cantharidas quatuor ſine alis, ſine pedibus, & ſine capite, & pæoniæ grana nigra quinque, & ſepiæ oua, & apij ſemẽ modicum, in uino bibat. Et ſi dolor affuerit, & urinæ ſtillicidiũ uexarit, in aqua calida deſideat. & aquã mulſam aquoſam bibat. Si uero nõ purgetur, rurſus pharmacũ bibat. Si autem purgatio prodeat, ieiuna cum uiro coeat. Si uero nõ prodeat, dato quod detrahat ipſam, reſpectu ad uires mulieris habito. & tũc tutum eſt ut ad uirũ accedat. Si enim in uẽtre habuerit, ſana euadit. In purgatione uero ſi multa prodeat, mercurialẽ edat, & polypos teneros coctos. & cibis mollibus utatur. Si puerperæ uteri in coxam incubuerint, aut ad lateris mollitudinẽ, ad alteram coxam oleum Aegyptiũ album, aut roſaceum apponito. Sed & in ſanam coxam decũbere melius eſt. Bibat aũt pæoniæ grana nigra quinque, & ſambuci fructus in tędis cõchæ teſtam maiorẽ, & caſtoriũ magnitudine fabæ. Et cibis utatur mollibus. Cõuenerit aũt mercurialis ante cibum, cocta uelut braſsica. Sorbeat autẽ & ipſam decocti aquã. & acria comedat, exceptis raphano &

cepis

cepis ac naſturtio. Optima eſt & lactuca. Quot uero morbos ex uteris fieri contingit? Dico autē quum uteri ex loco moti fuerint, alio alias allabuntur. Ad quęcunque uero locum allapſi fuerint, dolores ingētes incumbunt. Et ſi quis ueſicam cōtingat, dolorem exhibēt. & urinam nō ſuſcipiunt, neque geniturā in ſeipſos trahunt. & ambo dolent. & ſi nō celeres ſolutiones fiāt, uteri poſtea ſuppurantur iuxta eoſdē locos, ſi ad ipſos decurrerint. Cōtingit aūt hoc & in laterum mollitudine, & in inguinibus, & ſuper pectine. Cæterū in principijs quum dolor habuerit, ſic curare oportet, & tepefactoria adhibere, & in aqua calida ſedere, Bonum enim & hoc eſt: aut ſpōgijs ex calida aqua expreſsis fouere. & pharmaca uteris cōmoda bibere. Si uero ad hæc nō ſoluatur, pharmaco ſurſum aut deorſum purgare, utro tandē opus fuerit. cognoſces aūt id hoc modo. Si enim ad inguina, & pectinē, & ueſicam irruerint, hæc purgatione ſurſum opus habēt. Si uero ad laterum mollitudinē, & præcordia, hæc pharmaco deorſum purgāte indigēt. At uero huiuſcemodi morbi omnes ſenioribus magis q̄ iunioribus fiunt, ad mēſes ſuppreſſos. fiunt etiā iuuenculis, ubi multo tēpore uiduæ manſerint. Si uero ad ſedem cōuertantur uteri, ſeceſſus recremēta impediuntur, & dolores occupāt lumbos, & imum uentrē, & inteſtinū rectum ac podicē. Quū ſic habuerit, calida ipſam lauare oportet, & lumbis fomentū adhibere, et poſtea graueolentia ſubter ſuffire, & apponere quæ purgāt & impellunt uteros. & bibenda dare quæcūque libēter admiſerit ex maxime cōferentibus. Si uero incumbant in inguina, & urinæ meatus, dolores fiunt fortes, & torpor in cruribus. & urinæ meatus obturatur, & urinā nō emittit. Curare uero oportet hoc modo. Ad nares quidē odorata apponito, & unguēta. Ad uteros uero graueolētia ſuffito. Porrò omnis occaſio uteros propellere poteſt, ſi quid mali habeāt. Nam & à frigore pedum ac lumborū, & à ſaltatione, & terrore, & lignorū ſectione, & curſu ad accliuē ac decliuem locū, & ab alijs multis propelluntur. Proinde hæc cōſiderare oportet, ad totū corpus reſpectu habito, quū præſentes morbi affuerint. propter talia enim omīa neceſſe eſt plus aut minus ægrotare. & poſtq̄ hæc reluxerint, maxime hac parte repētini morbi manifeſti fiūt. Quū igitur hæc aduenerint, penitius ex tota homine deprehēdere oportet. Nam quæcūque perfrigerationes crurū, aut ſtupefactiones ex frigore fiunt, hæ omnes etiā in uterorū morbis uteros eleuāt. In talibus itaque aquā calidam affundere oportet uteris & circūſitis locis. & ipſos ac crura excalefacere, quū allapſi fuerint. Si circūuerſi fuerint uteri ex partu ad dextrā partem, et puerperij purgamēta nō fiant, & dolor imum uentrē habet, & lumbos, & laterum mollitudinē. & dextrū crus grauatur, & torpor occupat, & nō tremit, & oſculum uterorū contingere non poteſt, ſed ipſos leues ac fortiter planos deprehēdet. Quū ſic habuerit, pharmacū bibēdum dato, à quo ſurſum ac deorſum purgetur. magis uero deorſum. & totum corpus foueto, & præſertim uteros leniter. & calida bis in die lauato. & ex potibus quęcunque libēter admiſerit, experimēto facto præbeto. & uiro frequēter cōdormiat. & braſsicā edat. Si uteri ad ſiniſtrā partem, aut coxam declinauerint, dolor acutus ac uehemēs habet lumbos, & laterum mollitudines, ac ipſum crus. & claudicat. Quum ſic habuerit, pharmacū infra purgans bibendum dare oportet, & poſtera die ſuffire hoc modo. Ordei chœnices duas, & oleæ folia parum cōfringito. & gallam cōtundito ac cribrato, & hyoſcyami tertiā chœnicis partem. Hæc mixta & olei hemina dimidia ſubacta in olla noua, per dies

quatuor ſuffito. Nocte uero lac bubulum, & mel, & aquam bibat. & calida lauetur. Si uteri tranſuerſim ſitũ habeant,& obliqui fuerint,itemq; os ipſorũ, menſes ipſi partim occultãtur,partim prius cõſpicui euaneſcũt. & non ſimiles fiũt, ſed deteriores & pauciores q̃ antea. & genitura nõ fit hoc tempore. & dolor habet imum uentrẽ,& lumbos,& coxã, & ipſa attrahitur. Quum ſic habuerit,pharmacũ infra purgans bibẽdum dare oportet.& calida lauare,ac fouere. Vbi uero recens fota & lota fuerit, digito immiſſo os uterorũ corrigat ac dirigat.& odoratorum ſuffitum admittat. & ex potibus dato iuxta experimentũ, quẽ libenter ſuſceperit.Cibis autẽ utatur mollibus,& allia edat cruda ac cocta. & cum uiro dormiat.et in ſanam coxam decumbat. Alteri uero fomẽtum adhibeat. Morbus aũt hic ægre cedit. Si uero propinquiſsimi fuerint uteri frequenter uomat. Vteros autẽ graueolentibus ſuffiat,donec in locũ ſuum firmati fuerint. Diæta uero uentrẽ non emolliente utatur. Si uteri extra naturam progreſsi fuerint,febrilis calor habet pudendũ & imum uentrem. & urina frequenter ac paulatim deſtillat. & pudendũ uehementer mordetur. Patitur autẽ hæc ſi recens ex partu uiro cõdormierit. Quum igitur ſic habuerit, myrti baccas, & loti ramẽta, in aqua coquito, & aquã per noctem ſub dio exponito,atq; ſic frigidiſsimã pudendo affundito,& leuiter trita hæc apponito. Poſtea aquã lentium cum melle & aceto bibens uomat,donec uteri fuerint retracti. Sed et lectum à pedibus altiorẽ facere oportet.& pudẽdum graueolentibus ſuffire, nares aũt odoratis. Cibis uero utatur molliſsimis ac frigidis.& uinũ aquoſum album bibat.& ne lauetur, neq; cũ uiro coeat. Si penitus ex pudendo exciderint uteri,dependent uelut ſcrotũ.& dolor corripit imum uentrẽ,& lũbos,& inguina. & quum tempus proceſſerit,nõ uolunt in ſuum locum redire. Morbus aũt hic corripit, quũ recens ex partu laborarit, aut fatigata fuerit,ut uteros cõtactu læſerit:aut cũ uiro coiuerit in puerperiorũ purgatione. Quũ ſic habuerit,frigefactoria mitigantia apponere oportet ad pudendũ.& quod extra propendet depurgatum,malo punico in uino nigro cocto abluere, & intro protrudere. Deinde mel & reſinam pari utriuſq; portione colliquare, & in pudendum infundere. Et decumbat ſupina pedes ſurſum extẽtos habens. Poſtea ſpongias apponat,& ad lumbos deliget. Quandiu uero ſic habuerit, à cibis quidem abſtineat, potu uero parciſsime utatur,donec ſeptem præterierint dies.& ſi quidem ſic obedire uoluerint & redire, ſatis ſit: Sin minus,ſummas uteri oras deraſas & ablutas,picato cerato illinito. Deinde pedes ad ſcalam deligato,ut caput deorſum pendeat, & manu intro detrudito. Poſtea lauato,& crura ipſius uiciſsim colligato, atq; ſic per noctem ac diem ſinito. & modicum ptiſanæ ſuccum frigidum dato,aliud autem nihil. Poſtera uero die reclinato,& cucurbitam quàm maximam ad coxam affigito,& multo tempore trahere ſinito,& ubi ipſam detraxeris ne ſcarificato,ſed reclinatã ſinito,& nihil præter ſuccũ ptiſanæ exhibeto,donec ſeptẽ præterierint dies. Si uero ſitis uexet,modicũ aquæ bibat. Quũ aũt ſeptẽ tranſierint dies,cibis molliſſimis ac pauciſsimis utatur. Vbi uero uentrẽ exonerare uoluerit, decumbens id faciat, donec quatuordecim prætereant dies. Deinde tepidis fomentis colluatur,melius aũt eſt calida uelut ex ſole. & q̃ parciſsime deambulet,& ne lauetur. Ventrẽ aũt ne ſolueris. Cibis uero pauciſsimis utatur, neq; acribus, neq; ſalſis. & pudendũ graueolentibus ſuffiatur.& poſtquam obambulare inceperit, ſubligar geſtet. Si uero extra pudendum

os uterorũ exciderit, utpote ceruice uterorũ prope pudẽdum ſita,& ampla exi-
ſtente: fit aũt hoc magis ſterilibus, contingitqꝫ maxime ex fatigatione, quũ mu
lier laborarit, & uteri calefacti fuerint ac exudarint: tũc euertitur os ipſorum per
ceruicẽ ut quod in humidiore ac lubriciore & calidiore ſit loco, q̃ in priori tẽpo
re. & ubi hoc cõtigerit, procedunt uteri foras ad frigus, & oſculum ipſorũ euer-
ſum prodit. Et ſi quidem breui curata fuerit, ſana fit. Verũ ſterilis penitus relin
quitur. Si uero non breui, oſculũ durum ſemper ipſi extra erit, & fluet illic aliàs
atqꝫ aliàs ſanioſus humor uiſcoſus ac graueolens. Et ſi menſes prodierint, ſi ad-
huc eius ætatis fuerit, in lecto decumbet. Temporis aũt progreſſu huiuſmodi
morbus incurabilis fit, & conſeneſcũt uteros foris habẽtes. Si uero uteri ex-
tra prominuerint, ablutos ipſos aqua tepida, oleoqꝫ ac uino illitos rurſus indi-
to ac deligato, & graueolentia ſubter ſuffito. Sub nares autẽ odorata. Si uero
multo tempore uteri promineant, & ſtupide perfrigerentur, multam calidam
aquam affundito, quo refocillentur. Si uero iam inflẽtur, etiam aceto ad aquam
ammixto foueto: Sitqꝫ hæc aqua aut lauri aut myrti decoctum, & leniter pro-
trudito, & cerato unguento illinito, & ſi paruerint, ſatis eſt: Sin minus, cum a-
qua abluito, & aceto modico tepefacto perfundito. Deinde illinito. Vbi uero
cõſederint, ablutos uelut dictum eſt indito, & alia prædicta facito. Oleum uero
ne adhibeto, neqꝫ aliud pingue, aut pinguitudinem habens. Si quid ex o-
ſculis uteri complicatum fuerit, menſes non fiunt, aut pauci & praui ac dolori-
fici. & quum uiro condormierit, dolet. & quicquid uir immiſerit ex coitu exit,
& contingi nõ uult, neqꝫ attrahit genituram. Et dolor habet imum uentrem ac
lumbos. & os uterorum ad contactum non comparet. Quum igitur ſic ha-
buerit, urina ueteri foueto. deinde uomat à lentis decocto, melle & aceto ammi
xto. poſtea aqua calida lauetur. Deinde oleo albo Aegyptio in phialã argẽteam
aut æneã infuſo, & ſale addito cõtecta phialæ inſideat, & ſi quidẽ odor olei per
os ipſi penetrarit, ipſam parituram eſſe, & poſtera die ſanam fore pronũcia, ac
cõfidere iube. et ubi dormire uolet, oleum Aegyptiũ in lana apponat. Poſtridie
uero cõſideret an os uterorũ magis ſit directum. & ſi eſſe dixerit, per triduũ o-
doratis foueto, & ſubdititia quæ nõ mordeãt apponito, purgatoqꝫ & cũ odora
tis ac mollibus poſtea colluito, totidem diebus uelut prius. Quum aũt menſes
prodierint, ieiuna, & illota, aromatis ſuffita, ad uirum accedat. Pleræqꝫ uero ex
hoc morbo ſteriles fiũt, ſi nõ curatus fuerit. Si ulcerati fuerint uteri, & extre-
me foras proceſſerint, oleo illitis manibus indito. & myrrhæ puræ pilulas tres
deuorandas præbe. & laurũ uiridem tritam bibat uino dilutam. & ſic ſana fiet.

Si in arctum contracta fuerint pudenda, ſubdititiũ apponito Aniſi uidelicet
ſemen & apij tritum pudendis ſubdito. Si uteri nõ in loco manſerint, ſed mo
do huc, modo illuc trãſierint, ut dolores exhibeãt, & nunc incõſpicui fiant, nũc
exeãt uelut ſedes. & quum quidem ſupina fuerit, in loco maneant, quũ uero ſur
rexerit, aut ex ſomno expergiſcatur, aut ſe inclinauerit, aut aliũ quẽdam motũ
fecerit, exeunt. ſæpe uero etiã dum quieſcit. Hanc q̃ maxime quieſcere, & non
moueri oportet. & lectũ à pedibus ſternere altiorem. & uomitibus uti. Oportet
enim ipſos ſurſum reuellere, & acerbis perfundere. & graueolẽtia ſubter ſuffi-
re. Sub nares autẽ odorata. & ex malis punicis quodcũqꝫ maxime cõuenerit &
nihil impedierit, in medio per umbilicũ perforatũ, in uino tepefactũ q̃ penitiſ-
ſime ſubdito. deinde lata faſcia deligato ac circũdato, ut ne elabatur, ſed maneat

& quod opus eſt faciat. & de peplo, cū caſeo, & polenta bibendū dato, quemadmodū ſupra in allapſu ſcriptū eſt. et de potionibus experimēto facto, quancūq; maxime admiſerit, bibēdam præbeto. Cibis autē molliſsimis utatur. & cū uiro ne dormiat, donec ad locū ſuum redierint. Si uteri exciderint, hederā ſiccisſimam tritam, ac linteo illigatā apponito. & nihil pingue adhibeto. In potu autē exhibeto triticum recēs, & peplum albū, & ſaluiam, & cyperū, & aniſum. Hæc trita uino diluta, cū furfuribus ordei bis in die dato, pro uice heminā dimidiā.

Si ad crura & pedes uteri cōuertantur, cognoſces ſic. Magni pedū digiti cōuelluntur ſub ungues, & dolor habet crura ac femora, & incubit ac premit neruos circa femur. Quū ſic habuerit, multa calida frequēter lauare oportet, & fomentū adhibere ſi ferre poterit, & graueolētia ſubter ſuffire. Et femora roſaceo oleo inūgat. Si uero loqui nō poterit, crura derepēte frigida repereris, & genua, & manus. & ſi uterū contigeris, nō in ſuo mundo eſt. & cor uibratur, & dentib. frendit, & ſudor eſt multus, & alia quæ à ſacro morbo correpti patiūtur, et quæ ab aure exſudāt. His frigidā aquam multā affundere oportet ſuper crura & manus, & alia facere uelut prius dictū eſt. Si cōmoti uteri aliquo allapſi fuerint, & dolorē exhibuerint, oleæ ſcabiem, & lauri ac cupreſsi ramenta in aqua cocta, lana excepta ſubdito. Quū mulier recens enixa, onus maius q̃ pro natura leuarit, aut timuerit, aut ligna ſecuerit, aut cucurrerit, aut alia quædā huiuſmodi fecerit, uteri excidunt ob hæc maxime: aliquādo uero ad ſternutationē. Non enim uiolatur, ſi per uim ſternutans, nō apprehēderit nares. Proluere itaq; aqua tepida uteros oportet. Deinde betæ ſucco feruefacto ſimiliter. poſtea uino nigro meraco. Si uero non obediat, mollitoria facere oportet. Verū hæc facere oportet priuſq̃ perfrigerētur, & leniter intro indere. Deinde crura extendere, ac ſubalternatim ponere, & molle quiddā ipſis ſupponere. à potu uero coerceri oportet tales q̃ maxime, & uentrē cuſtodire, ut ne exturbetur. Naribus aūt odorata adhibere. Huiuſmodi uero poſtea ſi nō quieuerint, ſed moueantur, ueratro purgare oportet. Et ſi nō ſatis fuerit, etiā uomitus facere, & non lauari, tacereq; ac quieſcere. Si inflati fuerint uteri, uēter attollitur, & inflatur, ac ſonitū edit. & pedes & cauæ faciei partes intumeſcūt, et color iniucūdus fit. Et mēſes occultantur. & genitura hoc tēpore non manet intus. & anhelat, ſpumatq;, ac anxia eſt. & quū expergiſcitur è ſomno, recta ceruice ſpiratio ipſam corripit. & quicquid ederit aut biberit, ipſam moleſtat, & ſuſpirat, ac triſtatur magis q̃ priuſq; edit. & ſuffocatur, & nerui cōtrahuntur. Et uteri ac ueſicæ dolent. & manus cōtactū non admittunt. Neq; lotiū emittunt, neq; genituram ſuſcipiunt. Quum ſic habuerit, pharmacū deorſum purgans bibendum dato. & calida lauet, ac frequenter inſideat toto corpore. Quandoq; etiā uſq; ad umbilicū fomentū adhibeto. & interpoſito tempore ea apponito à quibus purgetur, & nō mordeatur. Suffumiget autē odorata ſubter pudenda: ſub nares uero graueolentia. Et potiones dato quæ uteros purgāt, & ad locum impellunt. Et mercurialem edat, & poſtea lac bibat, uelut de latere ſcriptū eſt. Morbus autē hic non eſt diuturnus.

Si uelut in callū indurati fuerint uteri, & oſculū exaſperatur, & mēſes ocultātur. Quum aūt prodierint, aſperi apparēt uelut arena. Si uero etiā digito cōtigerit, os uteri aſperum cōperiet, & ſemper uelut callus accreſcit. Quū ſic habuerit, cyclaminū terere oportet, et ſalē ac ficū ſimul miſcere, & cū melle glandulā efformare ac ſubdere. & fomēto adhibito, purgātibus eluere. Edat aūt mercurialem

& braſsicã coctam, & ſuccum ſorbeat. Itemq́ porrũ. & calida lauetur. Si uero uelut in callum indurati fuerint, & menſes obtorquẽtur, & oſculũ ipſorum clauditur, & non cõcipit, & uelut aliud quid eſt. & ſi contigeris, uelut lapis illic eſſe uidetur. & eſt os aſperum ac multis radicibus præditũ, & nõ leue aſpectu, & qui ipſum cõſiderat, digitũ intromittere non poteſt. & febris circũfrigerans corripit, & fremitus. & dolor uteros habet, & imum uentrẽ, & laterum mollitudinẽ, ac lumbos. Patitur autem hæc, ſi ipſi corrupti mẽſes cõputruerint. Quandoq́ uero etiam ex partu, & frigore, aut mala diæta, & aliter. Medicamentũ igitur bibendũ dare oportet, & multa calida aqua lauare. Oleo itẽ utere, & fomentum adhibe. Quum aũt recẽs lota aut fota fuerit, ſpecillo immiſſo aperito, & os ipſorũ dilatato, idemq́ cũ digito ſimiliter efficito. & mollitoria uelut dictũ eſt apponito. & potiones ſimiliter bibẽdas dato, & eodẽ modo curato. Si uero obduruerint uteri, oſculũ ipſorum durũ fit, & clauditur, & mẽſes non prodeũt, ſed pauciores & deteriores. & dolor incidit, & febris & rigor corripit circa imũ uentrẽ, & lumbos, & laterũ mollitudinem. Quũ ſic habuerit, multa calida lauato, & tepefactoria adhibeto, ſi dolor habuerit. & uteros multo tẽpore cũ aqua decocti cucumeris ſylueſtris foueto. deinde mollitoria apponito. Atq́ hæc per triduũ facito. & ſi ex contactu oſculum uterorũ molle apparuerit, ex crudo lino tres penicillos ſuppuratorios indito, primũ tenuem, ſecũdum paulo craſsiorẽ. Craſsiſsimus autẽ ſit magnitudine digiti parui, lõgitudine uero quinq́ digitorum, ita ut hos adipe anſerino illitos ſubdas. Sed & ubi fomentũ adhibueris ex odoratis, glandẽ mollitoriã apponito: Aut nitrũ tali magnitudine illitũ, ut ne ſauciet. Non enim pungere oportet. & appoſitũ ſit ad duos dies. Decedit autẽ uelut cortex & pellicula craſſa. Intermiſsis uero tribus diebus, cyclaminũ cum narciſsino ſubdito. Si uero hæc nõ purgarint, cum multa cõſideratione apponito id quod cũ bupreſti paratur, & appoſitũ maneat per diem. & ubi fortiter momorderit, glandẽ extrahat, & pudendũ colluat cũ aqua calida, & in oleo inſideat. poſtridie uero lota, ceruinũ adipem liquatũ, & molli lana exceptũ apponat. & ſi tibi adhuc purgatiõe opus habere uideatur, tribus interpoſitis diebus, id quod cũ narciſsino paratur ſubdito. poſtridie aũt netopũ. Deinde rurſus tribus diebus interpoſitis, uteros odoratis & pinguibus colluito. poſtridie uero pulegiũ per unũ diem apponito. & ſequẽti die cũ aromatis ſuffito ac foueto. Vtatur aũt cibis acribus, marinis, aut carnibus. In menſibus uero caſtoriũ bibat. & ieiuna illita ſuffita, & cyceonẽ bibens ad uirũ accedat. Si uero os uterorũ non ſuſcipiat geniturã, ſed durum fuerit ac cõcluſum, plumbeũ penicillũ apponat, uelut dictũ eſt per triduũ, ubi calida lota eſt. & mollitorĳs utatur, & ſupina decũbat. & in aquã calidam inſideat. & lanam unguẽto imbutã apponat. Verũ noctu magis apponere oportet. Iuxta coxas uero ueſtes laneas aut lineas molles ſupponat, ut ne corpus in alterutrã partem dilabatur. Vtatur & ſubditítĳs mollibus, ex myrrha pinguiſsima, pice, cera, & adipe anſerino. Sit autẽ myrrhæ dimidiũ, reliquorũ uero duplũ, et in lana ſubdat. duo uero ſint ſubditítia quorũ alterũ lota per diẽ ſubdet, alterũ per noctẽ, donec molle factũ fuerit. & ubi hoc detraxerit, aqua odorata colluatur. Aut grana cnidia decorticata quindecim, & Indici medicamẽti aliquantulũ, ſi ita uiſum fuerit, in lacte mulieris maſculum lactantis terito, & cerui medullã, & alia quę dicta ſunt, ac modicũ mellis ammiſceto

to. Sit autē lana qua hæc excipiuntur mollis & pura, & ad diem ſubdat. Si uero fortius facere uoles, myrrhæ parū quid ammiſceto. Optimum aūt eſt oui candidum, & adeps caprinus, & mel, & oleum roſaceū: his ammiſcere farinam, & tepefacere ad ignē oportet, & quod deſtillat lana colligere ac apponere. Aut adipem rubrum anſeris aromatibus conditum, & unguentū roſaceum, permixta & lana excepta apponito. Præſtat autē anſeris adipem, & adipē ouillum, ceram albam, reſinam, netopum, oleū roſaceum, hæc ſimul liquare ac miſcere. Vbi uero lota eſt, hæc tepida intro ad uterorū oſculum apponat. Aut cerui medullam, & anſeris adipem liquato, & roſaceo aut irino oleo ammixto, in ualde molli lana apponito. Quum mulieri uteri duri facti fuerint, & ad pudēda exierint, dura fiūt inguina, & ardor in inguinibus eſt, & omnia cancerantur. Quū igitur ſic habuerit, cucumeris ſylueſtris internā partem, & fauū terito, & aquæ hemina affuſa in ſedem infundito, & purgatur. Si os uterorū durum fiat, & ceruix, præ ſiccitate, & morbus leuiter hæſerit, ex digiti cōtactu cognoſces. & ſi ad coxam deuoluātur, nihil acre adhibeto. Si enim exulceretur aut inflāmetur, periculū eſt ne penitus ſterilis fiat. Verū apponito ea quæ non mordent, à quibus purgetur. Quū uero duri fuerint uteri, & ſic doluerint, ſubdititia apponito, uelut eſt cerui medulla, aut anſerinus uel ſuillus adeps. & unguentū irinum cum melle. & oui luteum, ac ceram albā, uelut cataplaſma emollito, et ordeaceam aut triticeam farinam, cū aqua & ruta coquito. Si uteri concluſi fuerint, oſcula ipſorum dura fiunt, & genituram non amplius ſuſcipiūt, ſed ſtatim ubi cum uiro cōdormierit, dum crura mouet, exit. & dolores imum uentrē, & lumbos, & inguina occupant. & mēſes omnino non prodeūt. Si uero eant, pauci & praui ac decolores prodeunt. Quū ſic habuerit, multa calida lauato. poſt balneum uero caſtorium cum pæoniæ radice, in uino nigro odorato permixta bibenda dato. Cibis autē uelut puerpera utatur. & ſi manifeſti fuerint menſes, diem unā intermittito, & totam foueto, & pharmacū potandum dato, ſi adſuetæ fuerint, ſurſum purgās, aut ſi egere uiſa fuerit, deorſum. Lac itaq; aſininū, aut ſerum exhibeto. & leniter foueto, & mollitoria utero apponito, & cyclaminū, & narciſsinum. Cucumerū uero paruorū ſylueſtrium internam partē ſumito, & ex diuulſis ſemen eximito, ac lacte mulieris maſculū lactantis affuſo terito, myrrha pura & melle optimo ammixtis, oleoq; Aegyptio albo. & ne liquidū facito medicamentū, ſed ſiccum, atq; hoc in lanā mollem purā infarciat, & in oleo Aegyptio albo tingat, & lota apponat. Subligetur aūt & ſub tecto maneat quū purgatur. Poſtq̃ autem ſufficiēter habere tibi uiſa fuerit, quieſcat. Sin minus, rurſus aliud apponat. poſtea uero obuolutam lanam mollem, rotūdam faciat, & netopū immittat, & diem unā ſubdat. poſtridie uero oleum roſaceū itidem in lana. Deinde rurſus cerui adipem, etiam ipſum liquatum in lana. Lauetur aūt calida aqua ſemper ante ſubdititiorū appoſitionē. Et odoratis leniter foueatur multo tempore. Poſtea uero una interpoſita die, colluito. ſi quidē pituitoſa fuerit, eo quod cū grano cnidio paratur. Si uero billioſa, eo quod cū ſcāmonia. poſt hæc ambo, poſtridie etiā narciſſino cū uino dulci colluito. Si uero narciſſinū non fuerit, cū anthino aut irino q̃ optimo. Sit aūt olei tertia uini pars. deinde interpoſitis duobus diebus, id quod cū pulegio præparatur unū diem apponat. Si uero prodierint mēſes, ieiuna per triduū bibat caſtoriū, cū uino odorato albo: ubi uero deſiuerint

uerint menſes,& ſtabiles fuerint,lauetur.& aqua frigida perluta,cyceonē bibat non ſalſum.Cibum autem ne cōtingat.et cum uiro dormiat duobus aut tribus diebus.Quanto uero tempore purgatur,mercurialem in aqua coquens, ubi coсta fuerit exprimat,& alliū ac cuminū,& ſalem ſubterat,& oleū his ammiſceat, & modico ſucco affuſo feruefaciat. Atq; hoc edulium ante cibos edat. Allium item coctū ac aſſatum q̄ plurimum accipiat. Si uero mercurialis non fuerit tenera,tritam cū braſsica coquere oportet, & condire, & lenis erit.& ſi in uentre conceperit,ſana euadet,& omnia ipſi iuxta ornatum procedent. Si os uterorum concluſum fuerit,fit forte uelut groſſus. & ſi digito cōtigeris, deprehendes durum ac cōuolutum,& digitū non admittit.& menſes occultantur, & genituram non ſuſcipit hoc tempore.& dolor habet imum uētrem. & lumbos ac laterum mollitudinem.Quādoq; uero etiam ſurſum aſcēdit & ſuffocat.Quum ſic habuerit,pharmacum deorſum purgans bibēdum dare oportet, & multa calida lauare,& apponere ea quæ os molliunt.& ſpecillum immittere ac aperire, itemq́; digitum,& ſimiliter leuigare.Quum autē molle fuerit,apponere ea quæ ſanguinem purgant. & potiones exhibere, & experiri ut præbeas quodcunq; aliud libenter ſuſceperit. Braſsicam autem edat,& ſuccum ſorbeat. Si uteri concluſi fuerint,& menſes non apparuerint, colocynthidem ſyluestrem, & ſilphij ſemen,& cuminū Aethiopicum,& nitrū,& ſalem thebaicū,& adipem rhenalem,& farinā, & myrrhā,& reſinam,omnia ſimul feruefacito, & trito mixta, & in glandē efformata apponito. Si grumoſi facti fuerint uteri,os ipſorū uelut eruo plenum fit,& ſi contigeris,uidebis ita habere,& menſes nō fiunt, neq; genitura intus manet. Quandiu ſic habuerit,cyclaminū cortice detracto, & allium,& ſalem,& ficum,ac modicum mellis,terito,miſceto, ac glandem formato,& ad os uterorum apponito.Itemq́; alia ſubdititia, quæ acria ſunt ac corrodunt,& à quibus ſanguis purgatur.& de potionibus dato eas quæ uteros purgant. Si uteri præter naturā hiarint,menſes plures prodeūt & uiſcoſi,& frequenter.& genitura intus nō manet, & oſculum hians eſt. & fieri nō poteſt ut genituram attrahat.& febris ac rigor corripit infernū uentrē,& lumbos.Morbus autem corripit ex fluxu ſanguineo.fit & quum mēſes ſuppreſsi derepente eruperint,Diætæ itaq; ratio prius relata eſt.Oportet autē ſubdititijs curare,in principio quidē purgatorijs ſimulq́; mollibus. Deinde leniter adſtringētibus. & partes infra umbilicū per ſpōgias fouere,cū myrti aut rubi aqua, aut ex oleæ aut roſarum, aut œnanthes, aut uitis foliorū decocto. Si os uterorū hiarit amplius q̄ in menſibus ſolet,menſes ita fiunt plures & deteriores omnes,& liquidiores,& per longius tēpus.et genitura nō attingit,neq; manet, ſed rurſus exit.& ſi permāſerit,oſculum cōperies diſparatum,& impotētia præ menſibus obtinet. & leuis eſt ac debilis uterus, & ulterius procedit. & uires laxantur. & febris debilis,ac rigor,et dolor habet imum uentrem,& laterum mollitudinem ac lumbos. patitur autem hæc maxime, ſi quid in ipſa corruptum computruerit ac compactum fuerit.Quædam uero etiam ex partu patiūtur.aliæ etiam aliter. Quum itaq; ſic habuerit, pharmacum bibendum dare oportet, & facilius iudicabitur. & ſi dolor habuerit,tepefactoria adhibeto. & frigida lauato,ac intermiſsione facta colluito.& ex potionibus dato quamcunq; maxime libenter admiſerit.& ſuffito ea quæ reſiccant.& polypos edat ac mercurialem. Si ue-

ro non concluſi fuerint uteri uelut oportet, in aqua deſideat in qua cocta ſit myrtus, aut lentiſcus, aut uitis aut oleæ folia, aut roſarum. Diæta uero ſit quæ relata eſt in rubro fluxu. Optimum uero ipſi auxilium eſt ſitis, frequẽtes uomitus, & prohibitiones balneorum. Quum uteri magis ꝙ cõuenit fuerint aperti, & non concluſi, & purgatione opus habent, & collutionibus, & ſuffimẽtis. Si uero menſes effloruerint, plures fiunt & deteriores, & liquidiores, & frequentes. Et genitura non manet intus, ſed quando illi prodierint, perit. Et ſi os cõtingas digito, comperies ipſum leue. Et impotentia ipſam præ mẽſibus corripit. Et febris ac rigor obtinet. & dolor imum uentrẽ, & lumbos, & laterũ mollitudinem corripit, maxime ſi quid in ipſa corruptum cõputruerit, itemꝗ ex partu, & aliter. Quum igitur ſic habuerit, curare oportet, ubicũꝗ tandem dolor fuerit, uelut in ſuperioribus ſcriptum eſt. Si uteri inflammati fuerint, menſes obtorquentur, & ceruix multis tenuibus uenulis, ad telarum araneæ ſimilitudinẽ uariegatur. Et febris eſt acuta, & mentem percellens, & menſes praui ac pauci ipſi comparent. Et quum ieiuna fuerit, uomitus quidam ipſi ſuperuenit. Quũ uero quid comederit, reuomit. Et dolor occupat imum uentrẽ & lumbos. & animo linquitur. & per totũ corpus perfrigeratur. Venter autẽ nunc durus, nunc mollis eſt, & incenditur & attollitur. & putat ſe in uentre habere. Quandoꝗ uero uẽtris moles uacua apparet, & aluus aqua impletur, & umbilicus prominet. & oſculum gracile fit. & derepente apparent menſes ſtridentes, & pauci ac praui. & attenuatur circa clauiculas & collum, & pedes intumeſcunt, & præſertim pedum extremitates. Quum ſic habuerit, pharmacum infra purgans bibendũ dato. & ſubditítijs utatur, & fomentis uteri foueãtur odoratis. Per diem uero plũbeis penicillis utatur. & ante appoſitionem, aqua calida nõ mordenti colluito. & poſt appoſitionem hoc infuſo colluito. Cneſtri duas potiones in aquæ hemina coquito, & aquam excolato ac infundito, oleo narciſsino aut anthino ammixto. Poſt hæc tres dies intermittito, deinde cum eo quod cũ aceto paratur colluito. & ante cibum, mercurialem cum aliquãtulo uino coquẽs edat uelut braſſicam. & ſuccum ſorbeat. Si uero permanſerit, pharmaca bibẽda dato à quibus aqua de uteris purgatur. Cibis autem utatur panibus, & oleribus coctis, flaccidis. Marinis autem potius q̃ carnibus. Aut extremis partibus coctis, flaccidis. & laboret ꝙ plurimum, & ante & poſt cibum & ꝙ minimum lauetur frigida. & à dulcibus ac pinguibus omnis generis arceatur. Diebus autem purgationũ intermedijs, adiãtum bibat ieiuna in uino diluto. At morbus hic lethalis eſt, & paucæ effugere poſſunt, ſi non in uentre conceperint. In uterorum inflammatione menſes obtorquentur, & quũ ieiuna eſt uomit. Vbi uero comedit, dolor habet imum uentrem & lumbos. Et totus uenter modo durior, modo mollis fit, & non ualde conſidet. Aluus magna fit, & non purgatur, & ſibi prægnãs eſſe uidetur, & patitur quæcunꝗ prægnantes perpeti ſolent. Et ſi uentrem contigeris, leuem comperies tumorem uelut in utre. & quum partus tẽpus eſſe uiſum fuerit, uteri concidunt, & menſes pauci ac deteriores fiunt. Huic pharmacum deorſum purgans bibendum dare oportet, & purgatoria apponere. Purgata uero ſana euadit. Si inflammatus fuerit uterus, uellicatur. Si uero quid corruptum fuerit, ac uitiatũ recruduerit, febris corripit acuta et magna, et horror durus, partes circa pudenda. & horribiliter afficitur, & mordetur, & concitatur

tatur. & ſi quis digito contingat, rurſus peius habet. & pũgitur, & caput dolet ac ſincipu t. & caligo adeſt, & ſudor frontis. Extremæ partes perfrigerantur ac tremunt. & ſopor profundus aliquando occupat, & audire nõ poteſt. Neq; reliquus ſenſus operatur. faſtidium cibi eſt multum, & ſtomachus & uenter omnino nõ continent cibum. & uociferatur, & exilit. & pectinem dolet, & inguina, & lumbos, & occultos pudendi locos. & cito moriũtur. Si uero dolores ad extremam debilitatem deduxerint, ſpõgijs calidis ex aqua & oleo expreſsis foueto. & ſubdititia mollia apponito, medullam cerui, adipem anſerinũ, & ceram albã, & oui luteũ. Aut ceratum picatũ cum reſina ſubdito. Vino uero aut lacte caprino purgato, aut uolucris iuſculo. Vinũ aũt ne bibat, & ptiſanæ ſuccũ ſorbeat. Ad dolorem uterorum medicamentũ infuſile. Si dolor ſolum fuerit uehemens & uiolentus, caligo in uteris ineſt, & flatus non exit, ſed iſthic manet malum. Oportet igitur ſic curare. Atriplicis ſylueſtris ſemen, & betas ſimul trita ac tepefacta, in uteros infundito. Aliud dolores uterorũ ſedans. Vini ſuauiſsimi pari aqua temperati tres ſemicongios Atticos ſumito. & fœniculi radices ac ſeminis eiuſdem trietem. & olei roſacei heminã dimidiam. Hæc in ollam nouam immittito, & uinum ſuperfundito, deinde foueto. Apponito autem & ſcillam, donec oſculum molle factũ fuerit & ad lationẽ idoneum ac apertum. Et quum in purgatione puſtulæ circa oſculum uteri exortæ fuerint, ſic curato. Carnem bubulam, cum butyro aut adipe anſerino & aniſo tritis illine, & ipſam carnem in pudendum inde. Si ignis ſacer habuerit uteros, intumeſcunt pedes, & mammæ, & corpus. & dolor ipſam corripit. & recta ceruice ſpiratio fit, & dolet laterum mollitudinẽ, & partes ſub uẽtre, & pectora, & caput. & tremor occupat, & torpor manus, & inguina, & poplites tremũt. Quãdoq; uero & in poplitibus liuidæ fiũt, & modico tempore melius habent ex hoc colore. Maxime uero mammæ attolluntur iuxta gentilitatis cognationẽ. Attamẽ nõ ualde dolet. & febris ac rigor corripit. et facies rubicũda fit. & ſitis fortis eſt. & hepar reſiccatur. Hæc ſi prægnanti acciderint, moritur, & nõ poterit effugere. Si ignis ſacer in uteris fiat, tumores fiũt liuidiſsimi, à pedibus exorſi uſq; ad crura tota, & ad lumbos. Quanto uero tempus amplius progreſſum fuerit, etiam pectus percipit, & intumeſcit. & tota perfrigeratur. & febris habet magna, & rigor ſuperuenit, & ſpiritus denſus, & animi deliquium, & debilitas, & dolor totius corporis, & triſtatur, & mente uariatur. Et affectio aſcendit ex inferno uentre ad lumbos, & ad dorſum, & præcordia, & pectora, & collũ, & caput, & ſtomachum, & mortua eſſe uidetur. Quum aũt dolor ſolutus fuerit, torpor habet lumbos, & inguina, & crura. & in poplitibus liuores fiunt, & modico tẽpore melius habere ſibi uidetur, deinde rurſus affligitur. & corpus puſtulis completur, & rubores cõſpicui ac manifeſti faciem occupant. & guttur ſiccũ eſt, & lingua aſpera. Hic morbus ſi prægnantẽ inuaſerit, occidit. Sin minus, medelam adhibere oportet, & lac aſininum bibendum dare ac purgare. Si uero ſic non ſoluatur, uentrem mollibus frigefactorijs perfrigerare, & ſubdititijs non moleſtis & leuibus paulatim purgare, Itemq; uomere. Ad hoc commodum eſt ſambuci folia ſumere cocta, cum origano, aut thymo, aut ruta. Si uero febris dimiſerit, etiam uinũ ac cibos dulces dato. Verũtamen paucæ curãtur. Aqua intercus ſi in uteris fiat, menſes prodeunt arenoſi & aquoſi, & non ualde cruen

ti. Intumeſcit & uterus, & uenæ, & propinquiſsimæ partes. & prægnans fit, deinde ſuffocatur, & mammæ fluũt, & imus uenter durus eſt, ac intumeſcit, & omnis circũcirca locus, & dolet ſi quis ipſum attingat. Et febris ac ſtridor dentiũ corripit, & dolor uehemens laterũ mollitudinẽ ac lumbos. & ſemen in ſomnis effundit, & peius habet. Hanc calida lauare oportet ac tepefacere. pharmacũ autem bibẽdum dare, & cum debilibus fouere. & cyclamini obolos tres in linteo deliget ac apponat. Et cupreſsi ſuccũ in aqua madefaciat, ac cantharidas eadem terat, & modico tẽpore apponat, & per multũ temporis interuallũ. Efficax eſt.

Subdititium. Cuminũ chemæ menſura, uua paſſa alba. Aliud. Vrticæ ſemen, ari radix. Horũ quodcunq; uoles leuiter apponito, ubi uero expurgaueris colluatur, ita ut detrahas & cũ infuſo pudenda colluas. & ſimul cũ uiro dormiat. & ſi fœtum ad partus tempus geſtarit, tota expurgatur, & ſana fit. Alia aqua intercus uterorũ. Subcruentũ quiddam fluit ſanioſum, & purgatur, & mordet ualde, & ulcerat pudenda uelut muria, & circũſitas partes. & quocunq; deſtillarit ulcerat, & color eſt morbi arcuati. De cætero uero purgatur copia uelut in alijs fluxionibus. Morbus autẽ hic & debilior eſt, & aliquãdo lethalis fit, ſi uteri egreſsi fuerint. Hãc curato uelut eam quæ à fluxu albo uexatur. & lac aſininum bibendũ dato, & extenuato, & prædictis pharmacis curato. Eclegma.

Quod delingitur ad aquam intercutẽ. Si aqua ex uteris fluat, ſulphur & anſeris adipẽ delingat. Si uentus in uteris fuerit, flatus exit, & ſtridet, & tota intumeſcit. & febris habet & ardor. & ad hæc ualde exilit præ dolore. & uirũ non admittit, & ualde ægre fert coitũ, & erigi nõ poteſt, & uelut onus graue ipſi in uteris iacet, & caput dolet, & anxia eſt, & loqui non poteſt. Si uero dolor acceſſerit, clamat, & dolet omnia, & lumbos, & pubem, & ſedem. & urina ſupprimitur, & uẽter ſuffocatur, & mori cupit. & præcordia diſtendũtur. & ſtomachus mordetur. & os amarum eſt. & uomit acida & pura ac meraca. & frequẽter ructat, & melius habet. Sin minus, intumeſcit. & ſi attigeris, renititur & dolet. Proinde uterũ cum aqua mulſa, & aceto mulſo ac oleo colluere oportet. Et cuminũ aut aniſum tritũ, ſumere, & lini folia terere, & uolucrinũ adipem cũ ouis in aqua infundere. Subdititijs uero ac potionibus utere, quæ ego deſcribam. Deſideat autẽ in oleo calido, & aromata in ipſum immittito, iunci odorati florem. Aut in aqua lauri, aut marina deſideat. Optimũ autem eſt mollibus infuſis uentrem purgare, aut glandem apponere quemadmodũ puero uẽter ſoluitur, lanã illotam cũ melle. Si uero antiquior fuerit, cepam in oleũ aut mel tinctã apponito. Aut taurinũ fel, aut nitrũ cum melle. Aut mali punici acidi nucleũ, cum melle & ordeacea farina. * Si mola ipſa innaſcitur à craſſa genitura intus retenta, thymbrã tritam in aceto & aqua, liquidam bibendam prębeto. Aut hyoſcyami ſemen tritum. & cũ muria ac ſilphij ſucco & aceto colluito. Aut ſi opus fuerit cũ aqua. Optimũ uero eſt aquam mulſam infundere, cum aqua lentium, aut erui, aut floris uiolæ. Si uero purgata fuerit à talibus quæ ſunt uelut igne ambuſta, myrtũ coquito ac perluito, & myrrham ac netopũ cum lana apponito. Si uentus in uteris fuerit, ac momorderit, & qua tranſit colorem facit, & præ ardore intumeſcit, & dolet, & uirũ auerſatur, & coitum ualde ægre fert. & tenditur ac intumeſcit pecten, & erigi non poteſt, nec dirigi. Quum ſic inueneris, ſcito quod uentus & genitura in uteris eſt, & propterea nunc ægrotet. Accipe itaq;

mel

mel,ceram,lini folia trita,& adipem uolucrinũ,& hæc in uino odorato tepefa-ćta per clyſterem in uteros infunde. Apponat aũt folia lini. Aut ſemen lini terito,& in lanam inuoluito,& ad os uteri apponito. Sin minus, efficaciore utere. Irinum & crocũ,& lini folia,& adipem uolucrinũ terito,& lacte muliebri diluta,raſura de tenuibus linteolis deraſa excipito ac illigato, & ad uteri oſculũ apponito. Et ſi pinguitudo carnoſior enaſcatur,quod cõſumat indito,& mediocriter attenuato. Quæ enim ualde attenuãtur, raræ fiunt & abortiũt. Si uero geniturã non ſuſcipit uterus,ſed dimittit,& calorẽ in ſeipſo nõ habet,inſtrumentum parare oportet,cui inſidens uaporem intra uterũ recipiat,ita ut ueſtes circũcirca ponãtur. Suffire autẽ oportet caſiã,cinamomũ, myrrham, ſingulis pari portione uino ſiræo ſiue ſapa ſubactis,et ſuper prunas cõiectis. Modice uero lauetur,& modice cibũ ſumat. Opitulatur & ſubdititiũ huiuſmodi. Myrrhã mollem cũ melle efformato. Sit aũt oblonga uelut glans. & ſæpe hæc facito uirium reſpectu habito. Proſunt & pelecini in frumento naſcẽtes,cũ myrrha triti. Mel quoq; coquito,& cũ tædis agitatũ permiſceto, & fabæ Aegyptiæ magnitudinem apponito. fel item taurinũ,& rhoem rubrũ pari portione. Conyza herba eſt ſimilis apio criſpo,naſcitur aũt prope mare in locis arenoſis, odor uero eius ægre tolerari poteſt. Hanc cũ melle & uino apponito. Aut bulbion, cõſpicitur aũt in tritico,maxime Aegyptio,acre ſimile cumino Aethiopico: hoc & allium & nitrũ ſimul apponito. Verũ antea lauetur. Quum mulier caput dolet,& ſinciput ac collum,& uertigo prę oculis obuerſatur,& timet,& triſtis fuerit,& urinæ nigræ,& ſimilia etiã per uterũ prodeunt, & anxietas ac mœror ipſam tenuerit: atra bilis in uteris ineſt. Curetur autẽ ſic. Cucumeris ſylueſtris anniculi internam partẽ,fel tauri,florẽ æris,cũ bacchare terito,& ſubdititia formato. & pharmacũ bibendum dato,ac lauato. Quũ uero mulier uteros mordetur,& dolet,lancinaturq́;,& bilem flauam mingit. & uterus hiarit,& oculi fuerint uelut morbo regio affectorũ: ſcito quòd bilis in uteris eſt. Quapropter optimum eſt expurgare totũ corpus,& ipſos uteros ſubdititijs,quæ bilem educũt. Quũ uero perfrigeratur uterus,& onus inſitum eſſe uidetur,& color non eſt clarus, & cõpactus eſt uterus. Quum ſic habuerit,purgare oportet cum eo quod pituitam ducit,& attenuare,ac frequẽter uomere. Quum mulieri male oluerit ex ore,& gingiuæ nigræ fuerint ac prauę,caput leporis,& mures tres ſeorſim exure,& ex duobus muribus uentrẽ exime,hepar autẽ & rhenes non. & in pila lapidea marmor,aut lapidem album tere ac cribra,deinde ſingulorum pares portiones miſcere, ac dentes confricare oportet & locos in ore. & poſtea lana ſuccidiſsima fricet,& cũ aqua colluat. Tingat autẽ lanam ſuccidam in melle, & confricet dentes ac gingiuas,& internas ac externas partes. Terat item aniſum,& anethi ſemen,& myrrham pondere duorũ obolorum,atq; hæc in uini albi meraci hemina dimidia diluat,& cum his os colluat,& multo tempore in ore contineat. Hoc autẽ frequenter faciat,& ieiuna gargariſſet,& poſt cibum. Optimũ uero eſt modico cibo uti,& optima quoq; ingerere oportet. Hoc pharmacum dentes purgat,& bene olentes facit. Vocatur autem Indicum medicamentum.

Quum mulieri mamma aſpera facta fuerit, ſtœbes aut rubi fructum, cum aqua & oleo coquito,& cataplaſmate facto mammas integito,& betæ folia ſuperponito. Deinde ex linteo uelut pileum conſuito, & magnitudine ut mam-

mam capiat,atq; ſic mammam indito. Si uero ſuppuretur,ſecato, & ex lana ſuccida linamētum ſiue penicillum immittito,& eadem ſuperponito. Poſtea uero ex lenticula cocta cum polenta permixta,cataplaſma adhibeto. Si in pudendo mulieris,aut inteſtino recto aſcarides naſcātur, uiticis ſemen aut folia, cū fellis bubuli obolo permiſcentur, & oleo cedrino ſubigūtur, & lana ſuccida molliſsima excipiūtur.Indūtur autem tertio quoq; die,per noctē ac diem.Poſtridie uero ubi amouit,calida lauetur.& allium coctum ac crudum edat. & Aſcarides exeunt ac moriūtur.Muria uero etiam colluere oportet. Ad faciem ornandam. Hepar tauri terito cum oleo.illinito autē cum uino meraco.Fel autē fur fures exterit.Sed & ptiſanæ ſuccus ſimiliter illuſtrat,& ouorū candidum.& farina lupinorum,& erui,cum ficis in cataplaſmate adhibita.Et braſsicæ radix ac ſemen.Hæc etiam lentigines tollunt.Itemq; alcyonium.Et ſi puluis faciem læſerit,ceratum liquidum ex roſaceo præparatū ſublinito,& aquam frigidā affundito.Et rugas leuigat hoc.In pila lapidea plumbaginē terito, & mēſtrua ex ſitu aqua affuſa paſtillos formato, qui ubi reſiccati fuerint, oleo dilutos rugoſæ faciei illinito. At ſi capilli defluant,ladanū cum roſaceo aut anthino unguento terito,& cū uino illinat.Aut terrā cimoliam cum uino,aut roſaceo,aut omphacino,aut acacia.Si uero calua facta fuerit,cuminum impone,aut ſtercus columbinum,aut raphanum tritum. Aut cum cepa confricet, aut cum beta, aut urtica.

Cæterum ſolares appellatas maculas tollit,erui decoctum,betæ ſuccus, ouorum candidum, ptiſana, cucumeris ſylueſtris radix ſicca, cum uini fece trita, ac illita.Aut fici folia adhibita.Itē ſeſamo trito fricari,aut amygdalis amaris.& urticæ ſemen,& alliij cortex ſuperligatus,& lepidium. Impetigines omnes extrahit. Acetum,manna thuris,pumex,ſulphur cum aceto,naſturtium ſylueſtre uſtum & in cinerem redactum, uiperæ exuuium, rumicis ſylueſtris radix. Teratur autē cum aceto uinoſo.Si uero puſtulæ emergant,etiam ſpuma argenti utere. Potio ad fluxum rubrum cōmoda. Cornu cerui uſtum,ad duplū crudæ ordeaceæ farinæ ammiſceto,atq; hæc in uinum pramniū inſperſa bibat, & ſiſtitur. Alia. Adianti radicē tritam,& cicer torrefactum,& lentium farinam ex melle bibat,aut uelut potum exhibeto.Aut farinæ tritici recentis acetabulum, gummi albi dimidiam, mannæ thuris tertiam partem, & iunci odorati parum. Aut de pinu,uel cupreſſo aqua dilue,& bibendū præbe. Bibat autem in die. Aut cornu cerui comburito ac terito,& crudam ordeaceam farinam cum cedri baccis quinq;,& uinum auſterum nigrū cum tædis ammiſceto. Aut mali punici dulcis aſſati ſuccū, cum uino nigro bibat. Aut cupreſsi baccas tres aut quatuor.& myrti baccas nigras,& ſimul,& ipſas per ſeipſas,ad robur corporis mulieris reſpectu habito.Cum uino uero potio fiat.Aut caſtorij obolum in uino nigro auſtero terat,ac bibat. Potio ad fluxum,& omnes morbos qui ab uteris fiunt. Pæoniæ ſemen & radices, cuminum Aethiopicum, & melanthium in uino albo exhibeto.Aut ferulæ raſæ acetabulū,& porri ſuccum,in uino albo diluto.Hoc etiā ex naribus manantē ſanguinem ſiſtit.Aut malū punicum in uino nigro coquito,ac decorticato,et interna in uino nigro terito,& cū polentæ farina exhibeto.Aut linū, uel eryſimū toſtum, & oleæ folia uiridis, & radicem nigrā aſpalathi,& peplum plenū,hæc trita in eodē uino diluto bibēda dato. Aut coagulū aſininū & mali punici dulcis radicē, & gallā, omnia æquis

por-

portionibus,& mali punici dulcis ſuccũ, cũ uino bibat. Aut rumicis ſemen, cũ gallæ parte externa circũraſa. Hæc ſimul terito, & poſtea cyceonẽ facito ac exhibeto. Si ſanguis largus ex uteris fluat, uiticis folia cum uino nigro dato. Acerba item omnia fluxũ ſiſtunt, uino nigro ammixto. Ad fluxum & dolorem.

Canchryos radicẽ in uino nigro bibat. Si uero amplior fuerit, terebinthi fructus tritus prodeſt. Oportet autem uino & aqua diluere ac bibere. Si fluxus fiat, cancros fluuiatiles in uino ſuffocato, & de tali uino cũ aqua bibendũ dato. Si uero adhuc feratur fluxus, promalon ſiue myricam torreto, et tritam in uino dato. Aut porri ſuccũ. Si uero multus defertur fluxus, muli ſtercus cõburito, terito, & cũ uino dato. Si autẽ diuturnus fiat fluxus, ſpongia combuſta auxiliatur. Terẽda eſt autẽ ſpongia, & cũ uino odorato exhibenda. Cataplaſma ad fluxus. Allium & portulacam, & apiũ, & loti ac cedri ramenta trita ſimul miſceto. & cũ aqua mulſa diluito, & cataplaſma facito. Aut rubi, & rhamni, & oleæ folia trita ſimul miſceto, & in aqua mulſa diluito, & cũ polenta in cataplaſmate adhibeto. Aut ſambuci & myrti folia in cataplaſmate adhibeto. Aut loti ramenta, & mori folia, ac roſæ folia, cũ uua paſſa ad cataplaſma redigito. Fomenta ad fluxus. Loliaceam farinã torrefactam in poſca meraciore coquito, & linteo illitam pro fomẽto adhibeto. Aut lentes torrefactas ac decorticatas in craſsiorẽ inſtar alicæ farinã redigito, & in aqua coquito, ac ſimiliter adhibeto. Aut eruum eodẽ modo. cõmoda eſt & ſaluia. Aut paleas ordei in ſaluiæ & hyperici decocto coquito, & imponito. Aut loti ramẽta & cupreſsi, in uuæ paſſæ cremore cocta, linteo inducito, ac pro fomẽto adhibeto. Aut oleæ folia, aut hederæ, aut myrti, in aqua coquito, & cũ his etiam ordei paleas coquito. Aut furfures triticeos in aromatum aqua coquito. Aut furfures triticeos in uuæ paſſæ cremore coquito. Aut uiolæ albæ ſemen, uel radices coquito, & ad aquam decocti furfures triticeos inijcito, ac foueto. Aut cum eo decocto furſures triticeos ſubigat, & panẽ faciat, eoq́ꝫ calido lanæ inuoluto foueatur. Aut in ſerpilli decoctum furfures triticeos inijcito, & eodẽ modo foueto. Sed & fomentũ adhibendum eſt cũ ſpongijs calidis, & cũ mollibus lanis, ſi dolore uexetur, & cum uaſis teſtaceis aqua infuſa, & cũ ueſicis oleo calido plenis. Collutiones ad fluxus.

Myrti folia, & lauri, & hederæ in aqua coquito, & cum hac tepida colluito.

Sambuci & lentiſci folia in aqua coquito, & cum excolata leuiter tepida colluito. Aut œnanthen, & cyperum, & uuas paſſas in aqua mulſa coquito, ac colluito. Aut cum fœnogræci aqua, aut rubi decocto, aut oleæ uiridis, aut cupreſſi, aut ſerpilli, aut mali punicæ, aut radicis uiolæ albę, aut lentiſci decocto leuiter tepido colluito. Aut medicamentũ ex butyro, et reſina, & adipe anſerino infundito. Aut id quod ex medulla & adipe ſuillo præparatur. Suffitus ad fluxus. Ordeum toſtum prunis inſperſum ſuffito. Aut cerui cornu cum oliuis immaturis. Aut rhoem rubrũ, & polentã torrefactam, cum oleo & uino duplo. Aut paleas ordei, & ſtercus bubulum ſimiliter. Aut loti ramẽta, aut rhoem, aut cupreſſum ſiccam, cum uino nigro auſtero ſuffito. Aut galbanũ, aut mannam thuris, aut reſinam uino ſubactam. Aut capræ cornu, & gallam. & ſiſtetur fluxus. Alij ſuffitus. Effodere oportet ſcrobem, & uinaceorũ uuæ duarũ chœnicum Atticarũ menſuram torrefacere, & de cinere in ſcrobem mittere, & uinũ odoratũ irrorare. Mulier aũt circũinſidens, ac ſeipſam cõtegens ac cõuoluens,

ſuffitum admittit. Aut ſordes pilorũ circa ſedem capræ ſiccas tundito, & torre to, atq; cũ ordeo fracto, & oleo ſubactas ſuffito prunis inſperſas. Aut ordei paleas ijſdem prunis inijcito. Aut cupreſsi ramenta unguẽto ſubacta ſuffito. Aut cicutam, aut myrrham, aut thus, unguẽto affuſo ſuffito. Aut bitumen & ordei paleas ſimiliter. Aut cupreſsi radicẽ roſaceo oleo perfuſam ſuffito. Aut ad calamum, iuncum odoratũ, cyperum, apij ſemen, aniſum, oleo roſaceo affuſo ſuffito. Similiter aũt & reſinã, prunis inijcito. Et cinamomũ, & myrrham, cũ rubi folijs, aut roſarũ folijs, aut menta, addito modico croco & ſtyrace. Hæc omnia ſimul terito ac ſuffito, oboli Attici põdere, in cinere ſarmentorũ uitis, aut in ſtercore bubulo inſtar acetabuli formato. Sit autẽ ignis ex ſarmentis uitis. Mulierẽ uero imponito prius, ut ne odorẽ percipiat. Nam ſi odorem ſenſerit, melius eſt non ſuffire. Subdititia ad rubrũ fluxum. Myrrha & bulbion cũ melle tritum, optimum præſtant ſubdititiũ. Aut roſæ in aqua coctæ, quas ſanè cũ roſaceo unguẽto tritas, ac lanæ inuolutas apponito. Aut loti florem in aqua coquito, & deinde cũ roſaceo unguẽto terito, & in lana ad uteri os adhibeto. Aut cyperum, & irim, & aniſum, ſingula pari portione, cũ roſaceo unguẽto trita, intro in uteri oſculũ detrudito. Aut myrti nigræ folia, in uino albo terito, & pini corticem ammiſceto, & ſimiliter facito. Aut cupreſsi fructũ, & thus, pari portione ſimul ambo in unguẽto terito, & apponito. Si reſiccare fluxũ opus fuerit, calamintham in uino nigro coquito, et linteo inuolutã apponito. Aut hyoſcyami folia, & cicutã ſimul coquito: Similiter porrũ, & maluã: & ceram ac anſeris adipem ammiſceto. Deinde tepida ad pudenda ſubdito. Aut uinũ meracum, cum reſina & malicorio cocto terito, ac ſimiliter apponito. Aut cnicum cũ uino tritum ſubdito. Aut loti ramẽta ſimiliter. Aut lẽtiſci folia. Aut rhoem melle cocto ammixto apponito. Si uero nõ ceſſet, Suſinum, aut blitum herbã, quæ uelut lingua eſt, in lana ad ſubdititiũ efformato. Ad fluxum aquæ ſubdititiũ & infuſile. Si mulieri aqua fluat ex pudendis, reſinã ſiccã, & myricæ folia, & lini ſemen, in uino terito, & uolucrinũ adipem ammiſceto, & per clyſterem in pudenda infundito. Aut farinæ puriſsimæ chemam, ſiue cõchæ teſtam cauiorem, aut amylum in lana ad uteri ſtomachũ apponat. Aliud ſimiliter infuſile. Quum aqua ex pudendo fluxerit, myricæ folia, & thus, & reſinam, cum anſerino adipe terito, & per clyſterẽ in pudenda infundito. Si pecten præ fluxu aquoſo doleat, uiticis ſemen cũ melle terito, & in cataplaſmate pectini probe adhibeto. Si fluxus ſanguinolentus, aut albus, aut qualiſcũq; fuerit, Sulphur & mandragorã in uino meraco terito, & lana excepta apponito. Et ſupina dormiat, & immota maneat. Aut malicoriũ ſiccũ in uino pramnio terito, ac bibẽdum dato. Ad fluxũ album potus. Hederæ albæ ſemẽ, & pini corticem, in uino auſtero exhibeto. Aut cornu cerui uſti partẽ unam, crudæ ordeaceæ farinæ partes duas, & cedri baccas quinq;, aqua terat ac bibat. Quum ab uteris ſtrangulatur, caſtoriũ & conyzam in uino, & ſeorſim, & ſimul utranq; bibat. Aut bituminis obolos tres. Aut phocæ adipis quantũ duobus digitis apprehẽdi poteſt. Aut radicis pæoniæ dimidiã potionem, in uino odorato bibendam dato.

Quũ uero uteri ſuffocarint, & ſimul tuſsierit, ſandaraches obolũ, & ſulphuris uiui tantũdem, & amygdalas amaras depurgatas tres aut quatuor, miſceto & in uino odorato exhibeto. Si uero adhęſerint uteri, ordeũ terito, & unà cum

paleis

paleis,& cornu cerui,oleo ſubigito,& ſuffito. Quum aũt ſurſum aſcẽderint, & cor ac ſtomachus prematur, & ſubſtiterint, myrrhã aut reſinã, aut netopũ, aut caſtoriũ,aut ſilphij ſuccũ bibendũ dato. Quũ uterus ſtrangularit,ſpiritus autem aceruatim ſurſus cõmotus fuerit, & grauitas incubuerit, & mens perculſa fuerit,& loqui nõ potuerit,& perfrigeratio adeſt, ac ſpiritus offendens,& oculi obſcurãtur: caput ꝗ citiſsime radito,& per faſciã ſupra umbilicũ,ſi opus fuerit,deligatã detrudito. Dato aũt caſtoriũ,& conyzã,& rutæ aquã, cuminũ Aethiopicũ,raphani ſemẽ,ſulphur,myrrhã. Ad nares graueolẽtia,ad uterũ bene olentia adhibeto. Si uero ſuſtinuerit, etiã grani cnidij internã partẽ, albã illam, melle ſubactã ac mixtã,naribus illinito. Aut ſchinũ ſcillæ ſpeciẽ quæ mordeat. Quũ aũt dolor habuerit ac ſuffocatur,maluæ radicẽ,aut acetũ mulſum,aut fœniculi corticẽ,aut crethmũ in aqua bibendũ dato. Optimũ uero eſt eructare, & ſedentẽ collocare,& ſternutationẽ facere,aut ueratrũ naribus admouere. Si uero ſub ſepto trãſuerſo ac præcordijs uteri ſedere uideãtur, derepẽte uoce deſtituitur,& præcordia dura fiũt,& ſtrãgulatur,& dentes cõſerit, & uocata non audit. Oportet igitur ſub nares ſuffiri lanã accẽſam, bitumen in ignẽ coniectũ, & caſtoriũ,& ſulphur, & picẽ. Inguina uero & femora unguẽto odoratiſsimo intus inũgere. Aut ſtellas marinas nigras, & braſsicã uino odorato miſceat, ac bibat. Aut myrrhæ obolos tres,coriãdri parũ,reſinam,pæoniæ radicẽ,cuminũ Aethiopicũ,hęc in uino albo & aqua trita,aut cũ aqua mulſa diluta,leuiter tepida bibat. Auxiliatur & peucedanũ,ariſtolochia, cepæ lachryma, panaces in uino aut aqua leuiter tepida datũ. Vteros ad locũ ſuum reducit,crotonis radix pota, aut cuminũ Aethiopicũ, aut apiũ, aut fœniculi & aniſi ſemen, aut piper, aut myrrha,et papaueris ſuccus potus. Si cor ſtranguiatur, ab utero reprimitur,& ſpiritus habet,et anhelatio: Viticis,& pæoniæ ſemẽ in uino bibere oportet. Aut abrotonũ,& panaces, & ammoniacum. Aut rutam, aut ſomnificũ papaueris ſuccũ. Rurſus igitur ſi ſimiliter habet,melanthiũ terito,& melle ſubigito,& uelut glandulam efformato,ac pennæ circũdato,& apponito. Aut philiſtion ſimiliter ſubdito. Aut telephiũ, aut anemones folia trita, in linteũ indito, & modica myrrha ammixta apponito. Si in lumbos uteri incubuerint,ſuffocatio uero caput nõ contigerit,polypos coctos edat, & uinum nigrũ odoratum meracum ꝗ plurimum bibat. Quũ uero uelut ad uiſcera conuerſi ſtrangularint,uinum cedrinũ,& uinum Aethiopicũ bibat.& calida lauetur.& odoratis fomentis utatur. Si uento inflati fuerint uteri,aromata omnia in unguentũ immittũtur,& laurus,& myrtus,& ſaluia,& cedri ac cupreſsi ramenta. Hæc cõtundito,& trita cribrato,& in uinũ odoratum inſpergito,& oleum roſaceum ſuperfundito. Quum uero tranſmoti uteri preſſerint,ordeum unà cũ paleis,& myricam,& cerui cornu,uino ſubigito,ac ſuffito. Quũ aſſiſtẽtes ſtrãgularint,funiculũ lucernariũ accendito,& prę naribus extinguito,quo fuligo & nidor ipſas ingrediantur.& picem,& caſtoriũ,& peucedanũ,& myrrhã, unguento irino diluito:& ſubacta apponat. Bibat autẽ reſinam oleo dilutam.

Si ualde ſtrangularint, Aut teſtudinis iuxta mare natæ obolos tres,in uini albi hemina, uel cyathis tribus tritos, bibendos dato. Aut cedro in lucernam infuſo,lucernam accendito, & ubi extincta fuerit, ad nares adhibeto. Aut cœnum fœtidiſsimum ſimiliter. Aut lanam incenſam ſub nares mulieris ſuffito.

Aut bituminis parũ tritum in uino albo bibat. Aut eryſimi conchæ teſtam, & caſtoriũ in uino albo bibenda dato, & lauato. Si uero etiam tuſsiat, ſandarachæ obolũ, ſulphuris uini obolos duos, amygdalas amaras depurgatas tres aut quatuor, & caſtorij obolum, cum uino odorato miſceto, & bibenda dato. Si uero ſtrangularint uteri, & ſtrangulatio cor contigerit, & os concluſum fuerit, acetum calidum ſorbendum dato, & os paxillo aut radio aperito, & uinũ inodorũ ſimiliter exhibeto, & cum aceto mulſo. Si uero ualde ſtrangularint, & uoce deſtituta fuerit, cepam in uino tepido tritã, in nares inſtillato & excitato. Si uero uſq; ad hepar aſcenderint, & ſuffocatur, uoce deſtituitur, & nihil uidet, & dentes conſerit, & dura fit, & nihil ſentit, & frequẽter reſpirat, & nõ audit. Hãc ſub præcordijs manibus comprehenſam frequẽter inungito. Et dentibus cum paxillo diductis, uinum meracũ tepidum infundito, ſi nihil prohibuerit. Et plerunq; ſtatim melius habet. Si ad inguina incũbant ac innitantur, caprini ſtercoris pilulas, & leporis pilos, phocæ adipe ſubigito ac ſuffito. Aut hederæ fructum, aut folia, aut corticem ſiccato, et quercus folia ac reſinã ammiſceto, oleoq; ſubigito ac ſuffito. Aut coaguli phocæ pellem cõterito, & ſpongiam ac muſcũ, cum phocæ adipe ammiſceto ac ſuffito. Aut ſtercoris caprini pilulas, & phocæ pulmonem, ac cedri ramenta ſuffito. Sed & bubulum ſtercus ſuffito. Aut cornuum bouis ramenta, & bitumen. Aut ſpinæ Aegyptiæ fructũ, & cedri ramenta, & myrti folia ſicca. Hæc molli unguẽto ſubacta ſuffito. Multa uero aromata in unguẽtum inijcito. Aut uinacea tuſa trita, & cedri baccas, & reſinã pineam, ſimul mixta & paſſo cocto ſubacta ſuffito. Fomenta à quibus diſcedunt.

Stercus bubulum cõtuſum, aceti dimidia mẽſura, & decocti erui ex aqua marina aut dulci ſimiliter dimidia adiecta, pro fomẽto adhibeto. foueto aũt leuiter & lenticulæ decoctũ bibendũ dato, ac reuomendũ. Et farinã ſorbendã, & inſuper uinũ. Poſtridie uero granũ cnidiũ dato. Sed & quod urinã ciet. Ciceris partes duas tritas, uuæ paſſæ optimę tertiã partẽ, affuſa aquæ cõgio coquito, deinde excolatã aquam per noctẽ ſub dio exponito, & poſtridie bibendã dato. et de cætero ſaluiã, & lini ſemẽ, & polentã, bis per diẽ in uini diluti heminis quatuor dato. Aut olei heminas dimidias tres, foliorũ ſambuci manus plenæ menſurã, hæc coquito, & cũ calidis foueto: aut teſtis calidis immiſſis fomentũ facito, muliere in ſella collocata, & ueſtimẽtis cooperta. Aut ſambuci folia cum myrto coquito, & in excolata aqua paleas ordei coquito, & fomentũ facito, ſi calorẽ ſufferre poterit. Aut acetum; oleum, mel, aquã. Hæc permixta ac ualde feruefacta, in ueſicã infundito. Aut pini corticẽ, et rhois folia in aquã inijcito, & fortiter coquito, & in excolatã aquã etiã ordei paleas immittito ac coquito, & affuſo oleo foueto. Aut loti & cupreſsi ramẽta, aqua et oleo affuſo, probe coquito, ac foueto. Aut cũ aromatis unguentũ infundito, & gallã inijcito, & rhamni corticẽ, & polentã triticeã cũ aqua. Si uero uteri extra prominuerint, & dependẽt uelut ſcrotũ: myrti baccas, loti ramẽta, rubi & oleę folia, ſimul coquito, & leuiter tepide foueto. Aut cũ uino unà cũ illis & cũ graueolẽtib. ſimiliter. Externas aũt partes cũ oui candido oblinito. Quũ uero perfrigerãtur, & liuidæ factæ fuerint, cũ aqua calida. Mollitoria uteri. Adipem ouillũ, ouorũ uitellũ, mel, oleũ roſaceũ ſumito, & cũ his farinã ſubigito, & ad lentũ ignẽ tepefacito, & quod deſtillat lana exceptũ emollito ac apponito. Aut adipẽ ouillũ aromatis conditũ, et

nitrum

nitrum rubrũ,anſeris adipem,& oleum roſaceum colliquata & lana excepta ap ponat. Aut anſeris adipem,ouillum adipẽ,ceram albam,netopũ,roſaceum oleũm. Hæc q̃; optime permiſceto, & tenuibus linteis excipito, & ſtatim ubi lota eſt,apponat tepida oſculo uterorũ. Aut cerui medullam,& anſeris adipẽ, in roſaceo oleo liquefaciat,& molli lana excepta ſubdat. Mollia ſubdititia,quæ aquam ducũt,& mucos,& pelliculas,& non exulcerant. Myrrham q̃; optimã, & ſalis granũ,& picem aromatis imbutã,terito & apponito. Aliud. Grana cnidia decorticata triginta,Indicum quod Perſæ piper uocãt,& in hoc ineſt rotundũ,quod appellatur myrtidanũ,cũ lacte muliebri ſimul terito, & melle diluito. Deinde lana molli ac pura excepta,& pennæ obuoluta ſubdito,& per diem ſinito. Si uero fortius facere uoles, modicũ myrrhæ ammiſceto,tertiã uidelicet partem,ſiue trientẽ,& lanam mollem purã ſemiſuccidam. Ex uteris educũt, & oſculũ molliũt,narciſſus,cuminũ,myrrha,thus,abſinthiũ,cyperis. Hæc ipſa per ſeipſa,et cũ oleo roſaceo,aut albo,aut Aegyptio. Apponantur autẽ ubi lota eſt. Aliud quod ſaniem cruentã educere poteſt. Cũ tędis miſceto myrrhã,ſalem,fel taurinum,cuminũ,mel,& in lana ſubdito. Aut cumini folia ſimiliter in uino trita. Aut ſilphij ſuccum ad ficum ammiſceto,et glandulam inde factã ſubdito. Idem facit & mori radix cũ melle. & poſtea roſaceo illinito. Efficax eſt & allij caput integrũ,& nitrũ rubrum,& ficus pinguis,pari portione. miſceto autem & gallam paruã,& glandẽ facito,eamq̃; liquore aliquo tinctam ſubdito. Et poſtea lota cerui adipem in lana ſubditũ habeat. Aliud quod cruenta omnia magis prioribus ducere poteſt,& mollire. Piper,elaterium, & lac muliebre miſceto,& cũ his terito etiam mel,& oleum albũ, & cerui adipẽ, & linteo excepta ſubdat. Vehemẽter uero ducit omnigena hoc. fici pingue,elaterij potiones duas,nitrum rubrum quantũ elaterij,mellis parum, cũ linteo aut cũ lana glandem facito. Aliud. Netopum,fel tauri,nitrũ,cyclaminũ,gallam, cũ melle terat. Poſtea uero lota adipem cerui ſubditũ habeat. Aut pulegiũ & fel tauri tritum pennæ obducat,& in oleum Aegyptium tinctũ ſubdat. Aut cyclaminũ magnitudine tali cum æris flore. Aut anemones caput cum farina tritũ pennæ obducito,& in oleo albo tingito. Aliud quod omnia ducit. Cucumeris ſyluestris oblõgi internam partẽ,exempto ſemine,cũ lacte terito, & myrrhã puram unà cum ipſis,adiectoq̃; modico melle, & oleo Aegyptio, molli lana excipito. Aut cucumeris ſylueſtris internã partem ſiccato,& melle affuſo terito,ac glandẽ formato. Poſtq̃; aũt lota fuerit,adipẽ ſubdat. Aut elaterij potiones tres cum aqua.

Mollitoria. Oui candidũ,farinã,mel,ceram albam. hæc ſimul tepefacito,& quod deſtillat lana exceptũ apponito. Aut adipẽ anſeris,ceram albam,reſinam, unguentũ roſaceum,cerui medullã liquefacito. Aut ouillũ uel caprinũ adipem, oui candidũ,unguentum roſaceum. Ex his aut glandẽ facito,aut lana excipito.

Fomẽta per quæ uteri purgãtur,ſi duri fuerint. Vinũ ſuauiſsimũ pari aqua tẽperare oportet,triũ ſemicongiorũ Atticorũ mẽſura & fœniculi radices ac ſeminis eiuſdẽ quadrãtem,& olei roſacei heminã dimidiã,in ollam mittere,cuius operculũ foramẽ habet,& uinũ ſuperfundere,et arũdine indita fomentũ facere; & poſtea ſcillã apponere. Si dolores repẽtini irruerint,et animi deliquia affuerint,roſarũ folia,cinamomũ,myrrhã purã,netopũ,papaueris ſuccũ,hæc in paſtillos drachmales efformato,& ſuper fruſto amphoræ candẽti ponito, & pro

ſuffi-

ſuffimento utitor. Aut ſtyracis modicũ in oleum mittito, ac utitor uelut priore. Omnia quæ in unguenta iniiciũtur tundito ac cribrato, & ſuper ſtercus bubulum mittito, itemq́ ſtyracẽ, & netopum, roſaceũ oleum q́ optimum, & Aegyptium albũ affundito, & poſt purgationes ſuffito. Aut lauri & myrti folia tundito, & cyperi fructũ, cum unguento albo Aegyptio ſubigito, addito etiã netopo, & ſuper ſtercore bubulo ſuffito. Auxiliatur & manna thuris, & cupreſsi ramenta, & cyperi radix tuſa. Sed & iuncũ odoratum aromaticũ, & cardamomũ, & iridem tũdito ac cribrato, atq; hæc omnia miſceto, & roſaceũ oleum ac netopum ipſis affundito, & utitor in craſsiore tritici farina. Aut reſinã in recens formato fictili ſuffito, caſtorio, aut aliquo ex aromatis adiecto. Caput uero oleo roſaceo tingito, in aures autẽ myrteum, aut melinũ oleum infundito. Et cicer album, & uuas paſſas coquito, ac decoctũ bibendum dato. & in aqua calida deſideat. Et oliuas albas priuſquã oleum remittunt lancinato ac ſiccato, & in uino odorato terito, & acetabulum Atticum præbeto. Aut cantharidũ uentres, aut adiantum, & nitrum rubrũ Aegyptium, & ferulæ radicem, & apii ſemen tritũ, hæc exhibeto. Si uero urinæ ſtillicidium corripiat, in aqua deſideat, & uinũ dulce bibat. Si maxime ſtrangulatur in uterorũ dolore, uinum ſuauiſsimũ pari aqua temperatũ, trium ſemicongiorũ Atticorũ menſura, & fœniculi radices, & ſeminis eiuſdem trientẽ, & olei roſacei heminam dimidiã. Hæc in nouam ollam mititto, & uino ſuperfuſo foueto. Et ſcillam apponat, donec oſculũ molle & amplũ eſſe dixerit. & ſi exulceratũ fuerit, ac puſtulę ubiq; in ipſis fuerint, præſtat adipe anſerino cũ thure curare. Ad uterorum dolorem. Peucedanũ, ariſtolochiam, panaces, hæc ſimul in uino dulci miſceto, & tepefacta bibẽda dato. Et peplum album ſorbeat, & urticæ ſemen. Aliud fomentũ ſiue ſuffimentum. Si dolor habuerit, malicoriũ punici dulcis, loti ramẽta oleæ folia ſicca tuſa. Hęc cũ oleo ſubigere oportet, & ſuper ignitũ ſtercus bubulum mittere. Aut galbanum, myrrhã, thus, oleum albũ Aegyptiũ, ſuper uitis ſarmẽta. Aliud fomentũ fortius ex bitumine. Bitumen, radicẽ xanthii, pilos leporis, rutã, coriandrum ſiccũ, hæc omnia terito, & formatas inde placẽtulas ſiue paſtillos ſuffito. Aut ad picem, & ſandarachã tuſam tritã, cupreſsi ramẽta ammiſceto, & unguento affuſo placentulas formato, & in ignẽ miſſas ſuffito. Aut cornu capræ in ramẽta confectũ oleo ſubigito, & in ignẽ miſſum ſuffito. Aut effoſſa ſcrobe, uinacea uuæ torreto, & cinerẽ in ſcrobẽ mittito, & uino odorato inſperſo, mulieri circũinſidenti fomentũ facito. Sint autem uinaceorum chœnices duæ, atq; hæc ipſa quàm maxime ſicca. Si uero uterus doleat uſq; ad ueſicam, porri ſemen cum aqua tritum bibat. Aut cyclamini radicem, in uino albo ieiunæ bibendam dato, & calida lauetur, & ſubcalidam ieiuna bibat, & tepefactoria apponat. Aut allii caput integrũ, & nitrũ toſtum, & cuminum, trita ac melle ſubacta apponito. & calida lauetur. & ſubcalidam bibat. Ad omnem uterorũ morbum curandũ. Lini ſciſsi unà cũ ſtipula pugillũ tenuiter tuſum, in uino albo q́ ſuauiſsimo per noctẽ madefacito, deinde excolatũ in ollula tepefacito, & in eo lanã molliſsimã tinctã apponito, & uiciſsim priore detracta aliam ſubdito. Opitulatur autem & crocus, & myrrha, & ponticæ nuces, alba & pura lana excepta, & cum adipe anſerino ac unguento irino appoſita. Si dolor uexarit ex ſubditītiis purgatam, myrrhæ acetabulum, thuris tantundem, melanthium, cyperum

cyperum,ſeſeli,aniſum,apij ſemen,netopũ,mel, reſinam,adipem anſerinũ, oui candidum, unguentũ Aegyptiũ,ſingula paribus portionibus in uino albo dulci,duarum heminarũ menſura terito,& tepidis infuſis colluito. Si dolor uehemens habuerit,cantharides,cyperus,calamus, iuncus odoratus, & iris proſunt. Hæc in uino nigro coquito,ac utitor. Alia collutio. Si dolor & urinæ ſtillicidiũ uexarit,porri ſuccum,ſambuci fructũ,ſeſeli,aniſum,thus,myrrhã,uinum,in ſuccum redigito,miſceto,ac infundito. Aut myrrhæ acetabulũ,thuris tantundẽ,melanthij & cyperi tantundẽ,ſeſeli,aniſum,apij ſemen,netopũ, mel, reſinam,anſeris adipem,oui candidũ,unguentũ Aegyptiũ,ſingula paribus portionibus in uino albo dulci diluito,ac infundito. Aut mercurialis aquã decoctã cum myrrha,thure,netopo. Aut ſaluiam,& hypericũ,in aqua coquito ac infundito. Aut apij ſemen,aniſum, melanthiũ, ſeſeli, myrrham,caſiæ fructũ, in uino coquito ac colluito. Alia collutio. Si dolor fuerit uehemẽs poſt purgationem. Sambuci fructum,& lauri baccas,in uino nigro coquito ac colluito. Aut ſambucũ in aqua coquito,et aquã excolato,et uino dulci affuſo colluito. Si poſt collutionẽ infuſam dolor oboriatur,aromata quæ in unguẽta inijciũtur coquito,& de aqua duas heminas excolato,miſceto autem adipem anſeris,& oleũ roſaceũ,& tepida infundito. Amplius autẽ infuſum nulli,ut ſemel dicam, cõpetit ꝗ̃ duarum heminarũ. Aut mercurialem in aqua coquito,& ad ſuccũ,myrrham ammiſceto,aut thus,& netopũ pari menſura,& tepidum infundito. Si uero uteros doleat cyclamini radicẽ in uino albo ieiunæ bibendam dato. Et calida lauetur. & ſubcalidam bibat. Si ex feruido & ſuperficiario ulcere pudẽda fuerint exulcerata,myrti baccis in uino coctis colluat. & melilotũ apponat. Et mali punici dulcis putamina in uino coquito,& myrrhã ac reſinam ſimul mixta uino diluito,& intinctũ in his linteũ ſubdito. Et ſi urinæ ſtillicidium corripiat, fomentũ adhibeto,& pectinem illinito. Deſideat aũt in decocto roſarũ, aut rubi,aut myrti,aut oleæ,aut pampinorũ uitis,aut iuniperorũ baccarũ,aut ſaluiæ.

Si uentus in utero obortus fuerit,& dolor uehemens,& flatus nõ exit,cuminum apponat. Et ſaluiam ac cyperũ tuſa madefacito per noctẽ, & mane excolato,& lucidum ac clarum cremorẽ in uas infundito,et craſsiorẽ tritici farinã cum uino albo ammiſceto,& ſilphij ſuccũ magnitudine fabæ,cũ farina coquito,& crudius ſorbenda dato. Si columella in pudendis naſcatur,dolor obtinet. Et doloris quidem medela eſt apij ſemen. Columellam uero reſecare oportet. Si ulcera in pudendis oboriantur,& pruritus corripiat,oleæ folia,& hederæ,& rubi,& mali punici dulcis trita,& uino ueteri diluta,cum recenti carne apponito,ita ut folia carni oblinas. Et habeat ſubditã per totam noctem. Mane uero eximens,& myrtum in uino coquens,cum uino pudenda colluat.

Notha ad finem primi libri De morbis muliebribus adiecta.

Ad tuſsim pueri. Thapſiam in polenta edendam dato. Aliud. Ex ouo aſſato uitellum acceptum terito,& ſeſamũ album toſtum,et ſalem,cũ melle delingẽda dato. Ad aluũ pueri ſoluendam. Lanam illotã melle tinctam indito. Si uero antiquior fuerit puer,ceparũ internas partes tritas cũ melle indito. Si lac nõ fuerit. Recentis tritici farinã elotam, melle ac oleo ammixto,tepidam ſorbendã dato. Ad anhelitũ pueri facit. Thus in uino dulci,& illuuies.

Purga

Purgatorium. Glandulas facito ex mellis hemina, aniſi acetabulo, bitumi nis drachmis duabus, felle bouis, myrrhæ drachmis tribus, elaterij potiõe. Hæc in uaſe æneo coquito, & anſeris adipem ammiſceto. & ubi uti uoles, glandulis anſerino aut ouillo adipe illinito, lana autem utere molli. Vomitum ſoluit. Ocymi ſuccus in uino albo. Aliud. Farinæ tritici recentis exſuccatæ aqua. Aut de malis punicis dulcibus & acidis ſuccum exprimito, & deinde mel ammiſceto. Corroſiuum ſic paratur. Veratrum nigrum, ſandaracham, ſquamam æris, ſingula paribus portionibus ſeorſim terito. Quum autem trita fuerint, ad unam partẽ, duplam calcem ammiſceto, & cedrine ſubacta illinito.

Aliud corroſiuũ pharmacũ ſic paratur. Florem æris pure cõbuſtum donec ruber fiat, terito ac utitor. Pharmacũ nigrum. Squamã æris, & florẽ æris, ſeorſim ambo terito. Vbi uero contriueris, ita miſceto. Duas aut tres pharmaci ſpecies facito. Vnam fortiſſimam quæ habet ad ſquamam, tertiam floris partẽ. Alteram, quæ quartam. Tertiam, quæ quintam. Hoc pharmacũ ad omnia conueniens eſt. Illitio ad anginam. Roris marini ſemen, ſtaphis ſylueſtris, abſinthium, elaterium, mel. In doloribus podagricis. Abſceſſus nitro trito aqua diluto, cataplaſmatis modo integito, & tribus diebus non lauato. Vbi uero laueris, rurſus nitrum rubrum crudũ cum modico melle terito, & hoc ſemper utitor. Inflammata illine portulaca cum farinæ maſſa, & lactucæ rubræ drachma, ex aqua diſſoluta. Medicamenta occultatoria. Aes uſtum, ærugo, fel capræ, myrrha. hæc diſſoluũtur, & omnia ſimul trita uino albo diluuntur, poſtea in arundinem coniecta, ſicca in uſum ueniant. Puluillus. Miſy præparatum in pila terito, & ſpumæ argẽti chryſitidis appellatæ cinerẽ lotum ammiſceto, Sint autẽ cineris partes tres, miſyos una. At miſy in maza comburito uitans ne diffluat. Nam dum torretur liqueſcit, ubi uero probe toſtum fuerit, puniceum fit. Alius puluillus. Ceruſa eodem modo cum miſy toſto miſcetur, uelut chryſitidis cinis. Alius puluillus fortior priore. Spodium cyprium ex fuligine lota, & ceruſa, & miſy torrefactum. Sunt autem duæ partes ceruſæ de ſpodio, una uero miſyos. In hæc anemonæ folia cõtuſa exprimito, & in æris rubri uaſe ad ſolem exponito, & ut nihil illabatur cõtegito. Quum uero craſſa facta fuerint, paſtillos formato, deinde ſiccato, & ſiccatos quàm maxime fieri poteſt comburito, & poſtea perfrigeratos leuiter terito, & de ſpodio ex fuligine loto parem portionem miſceto, deinde netopon inſtillato, & parum terito, deinde melle diluito, & reſiccata in uaſe æreo aſſeruato, ac utitor. Puluillus mollis. Spodium cyprium, chalcitis non lota leuiter trita, flos æris. Hæc paribus portionibus miſceto ac terito. Alius. Spodium cyprium, chalcitis leuiter trita, & cinis chryſitidis illotus. Hæc inter ſe terito, Alius. Spodium lotũ, chryſitis, & æris flos, paribus partibus trita. Alius. Vuæ acerbæ ſuccus, & ſpodium cyprium. Vuam immaturam in uigore conſtitutã ſume, & ſuccum per linteũ, in uas æris rubri exprime, & aceti albi acerrimi tertiam partem ammiſce, atque ſic in ſole coque, & quinquies in die agita ac cõturba. Et ubi craſſus factus fuerit ſuccus, ſpodium cyprium tritum adijce ac permiſce, ita ut ubi ſex aut ſeptem dies in ſole poſitus ſteterit, ad heminam ſucci Atticam, ſpodij drachmas octo immittas. Si uero acrius efficere medicamentũ uoles, minus de ſpodio: ſin mollius, plus. Poſtea uero ſiccato hæc, donec in paſtillos formari

poſſunt

poſſunt. Deinde domi ſiccato, ſurſum in fumum ſuſpenſa, atq; hoc tandiu donec teſtacea fiant, ut inter terendũ non adhæreãt. poſtea ſic utere. Reponito autem in loco humiditatẽ nullam habente. Alius. Spodium, chalcitidem, aceto albo ſubigito: deinde factos inde paſtillos ſiccato, & ubi oculũ ſublinire uoles, q̃ optime terito, & uino ueteri dulci concalefacito. Ad argemon oculi ulcus. Populi nigræ lachrymam, lac muliebre, miſce ac utere. Si oculus lachrymetur, & dolor uexet. Mali punici dulcis ſuccum expreſſum in æreo uaſe coquito, ut niger fiat inſtar picis. Si uero æſtas fuerit, ad ſolem exponito, deinde liquidum ſublinito. Si uero dulci lachryma fluat oculus, quum uua fuerit alba, ualde matura, & gracilis in uite, decerptam exprimito ac excolato, deinde in ſole ſiccato, & ubi ſiccus factus fuerit ſuccus deradito, & æruginis dimidium obolum attici ponderis ammiſceto. Deinde hoc ſublinito. Puluillus inſperſilis. Plumbum & ſpodium, æquis partibus, myrrhæ decimam partem, ſucci papaueris parum, uinum uetus, arida tere ac utere. Alius. Accipitur ſcoria ſiue recrementũ plumbi, & ſpodij tertia pars, & ceruſæ tertia, & chartæ uſtæ tertia, & myrrhæ pars decima. Si pilos ex corpore extirpare uoles, uitis lachrymã cum oleo illinito. Si uero etiam circa oculum tollere uelis, euellito & illinito, & cum tenui cuticula diſcedet, et locus rubicundus ac boni coloris erit.

Ad inteſtinorum leuitatem. Lentes ac triticum recens duarũ chœnicum menſura aqua macerato, & ubi mollia facta fuerint, in pila aut mortario fortiter conterito. deinde aquæ heminis ſex affundito, ac fortiter cõmoueto. & ubi purgamẽta diſceſſerint, in ollam infundito, & modico melle affuſo coquito, & ualde cocta torrefacito, ac edenda præbeto. Si uero ſitierit, uinũ uetuſtiſsimum bibat, atq; hoc utatur donec ſanus fiat. Ad grauedinem. Si quis grauedinem habeat, myrrham tritam ammixto melle, linteo excipiat, & nares cõfricet.

Infuſum ſedis pituitam ducens. Thapſiæ potionem, & uuas paſſas quadraginta: aut grani cnidij, aut cneſtri potionem ſumito, & mellis dimidiam heminam, ac olei tantundem ammiſceto, & aqua marina diluito, in qua furfures cocti ſunt, aut ptiſana, donec pinguis facta fuerit. Aut adipẽ betæ ſucco ammiſceto, & nitri drachmas decem. Aut ſalis heminam plenam aquæ marinæ ammiſceto. Si uero bilem ducere uoles, ſucci ſilphij potionẽ, elaterij drachmam unam & dimidiam, colocynthidis drachmã, terito & ijſdem quibus prius diluito. Si autem uehementius ducere uelis, cucumeris ſylueſtris internam partem quarta drachmæ parte in dimidia aquæ hemina macerato, & per ſedem infundito, & ſi in egreſſu mordeat, ptiſanæ ſuccum poſtea infundito. Aliud. In lacte aſinino cocto, aut in betæ ſucci heminis tribus, internã cucumeris ſylueſtris partem macerato, & ſalem, mel, ac oleum ammiſceto. & poſtea ptiſanæ ſuccum infundito. Aliud. Colocynthidis drachmam terito, & in lacte aſinino macerato, eademq; miſceto. Aliud. Cucumeris ſylueſtris interioris drachmam, elaterij potionem, ſalis quantum tribus digitis apprehendi poteſt, mel, oleum, aqua marina diluito. At ſi ſtercus educere uoles, nullum pharmacũ bibito, ſed alijs utere. Infuſum ad dyſenteriam. Punici dulcis malicorium in uino ad dimidias coquito, & olei, quartam heminæ partem ammiſceto, & thuris quartam drachmæ partem. Aliud. Vnguenti roſacei dimidia hemina, ptiſanæ ſuccus, aqua marina cocta. Aliud. Veratri potiones duas tritas, in aquæ di

Potio dyſentericis bibenda. Alia. Alia. Alia.

midia hemina diluito, & olei tantundem affundito. Potio. Mala cotonea diſſecato, & in aqua macerato, & ubi aqua odorem acceperit, bibendam dato. Alia. Ptiſanæ farinam in congiũ aquæ miſſam, coquito donec pinguis fiat. Alia. Mala conciſa ſiccata, & fauũ mellis, in aqua macerato, ac ſimul terito, & ubi ſubdulcis facta fuerit excolato, & apij folia inijcito. Alia. Vuam paſſam albam, & calaminthen, & fauum mellis, in aquam mittito ac terito, donec aqua ſubdulcis fiat.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE STERILIBVS, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

De his quidem quæ accidunt mulieribus in ſingulis affectionibus, prius dictum eſt. Nunc autem oſtendam ob quas cauſas mulieres omnino ſteriles fiunt, & cur non pariũt antequam ſanentur. Cauſam uero hanc eſſe dico, ſi os uterorũ omnino auerſum fuerit à pudendo, non concipiunt. Non enim ſuſcipiunt uteri genituram, ſed ſtatim foras exit. contingit autem hoc etiam ſi parũ diſtortum fuerit os uterorũ præter naturã à pudendo. Et ſi omnino cõcluſum fuerit os uterorum, neq; ſic ſuſcipiũt. Neq; ſi recens cõcluſum fuerit magis q̃ oportet. Singula uero relata manifeſta ſunt. Etenim ſi omnino auerſum fuerit, aut cõcluſum, mẽſes non prodeũt omnino, aut prodeũt uiolenter cũ morbo, ſi ſanguis coegerit uteros pro more conuerti. Et ſi purgata fuerit mulier, aliquãdo os uterorũ ipſi à pudẽdo auertitur. Si uero parũ diſtortũ, aut recens concluſum fuerit, prodeunt quidẽ menſes, prodeunt autẽ uiolenter, & paulatim per multos dies. Hæc autem omnia manifeſta fiunt, ſi ſic habent, contingenti mulieri. & ſi horũ aliquid fuerit, curata mulier fœcunda fit. Quandoq; uero etiam ſua ſponte. Hæc autẽ ſingula cur fiant, dicetur. Dictum autem eſt & in muliebribus morbis. Si leues fuerint uteri, Cõtingit autem hoc & ex natura quibuſdã, & ſi ulcera innata magnas cicatrices reliquerint: Si leues igitur uteri fuerint, mulier in uentre non cõcipit. Nam genituram ſuſcipiunt quidem uteri, ſi non alia aliqua cauſa obſtiterit, non autem concipiunt, ſed ſemen foras emittunt. Hoc autem maxime clarum fit contingenti, & ſi interrogetur an aliquando ulcera in uteros ipſi oborta fuerint. Menſes uero ſano quidẽ modo prodeunt in hoc morbo. Verũ talis plerunq; incurabilis eſt. & hæc cauſa eſt, ut in uentre ne concipiat. Si ulcus in uteris factum fuerit ab affectione quadam ex relatis, & nõ ſtatim ſanatum, ſed impurum factum fuerit, permanet ulcus ad multum tempus, quemadmodũ & id quod in aure exiſtit. & male olet mulier. & quandoq; ſanies male olens ipſi ex pudendo fluit. & quã diu ſanè ulcus habuerit, in uentre non concipit. Non enim concipiunt uteri genituram. Huic autem menſes ſano modo procedunt. Verum ex cõtactu, & interrogatione, maxime clarum fit de relatis. Curata uero fœcunda fit, exigua tamen ſpes eſt. Si quid ex menſibus in uteris remanens ſciſſuram ac ſegmentum habeat, quod circa oſculum aut paulo penitius caleſcat, et rurſus frigeſcat, neq; ſic in uentre concipit. Impedimẽtum enim hoc incumbens, geniturã quà

oportet tranſire nō permittit. Et ſi quidem in principio curetur, ſaneſcit, & fœcunda fit. Si uero tempus acceſſerit, ſterilis manet. Manifeſta eſt autem affectio maxime ad contactū. Durum enim quiddam intus eſt. Et ſi magis ꝗ̃ cōuenit uteri hiarint, neq; ſic prægnans fit. Non enim concipiunt uteri ſemen genitale. Sed & hoc ad contactum clarum fiet, & menſes aceruatim prodeūt, & per paucos dies. Fit autē & natura hæc affectio, & à relatis morbis. Et ſi quidē à natura fuerit, incurabilis eſt morbus: Sin minus, nō ſani prodeunt menſes, utpote muliere non exiſtente ſana, neq; ſic prægnās fit. Non enim cōpingitur ſemen à ſanguine morboſo. Sed ſanguis qui à corpore morboſus deſcendit, geniturā ſeroſam facit. Seroſa uero facta genitura, tēpore modico aut multo, foras progreditur unà cum ſanie. Atq; hoc ex corpore mulieris, & ex mēſibus manifeſtum fit. Prodibunt enim ipſi mēſes uelut dictū eſt, ſiue slioſa, ſiue pituitoſa, ſiue aquoſa fuerit. At breui curata fœcunda fit: Sin minus, non. Si uero mulieri menſes non prodeaut omnino, aut ab omnibus relatis, etiam ſic nō concipit. Venę enim ſanguine plenæ, geniturā non ſuſcipiūt. & in uteris aliquid inueterati ſanguinis ineſſe neceſſe eſt, quod geniturā nutriri prohibet. Si uero pauciores ꝗ̃ debeant menſes prodeant, neq; ſic prægnās fit. cauſæ uero in priore morbo relatæ ſunt. fit autē hoc manifeſtū ex interrogatione. & ſi quidem à natura pauci menſes prodeunt, incurabilis eſt. Si uero ab affectione aliqua ex relatis, breui curata, fœcunda erit. Et ſi plures ꝗ̃ debent menſes mulieri prodeāt, neq; ſic in uentre cōcipit. Vteri enim ſanguine euacuato, geniturā non concipiūt, præ debilitate. Si uero etiam cōceperint, ſanguis multus derepente in uteros mulieris deſcendens, geniturā ſuffocat. Manifeſtū autem & hoc eſt ex menſibus qui multi prodibūt. Et ſi quidem natura mulier multos menſes demittit, ſterilis fit. Si uero non natura, ſed ab aliqua ex relatis affectione, breui curata fœcūda erit.

Et ſi os uterorū ex pudendo exciderit, neq; ſic concipit, Nam os durum fit, & geniturā non ſuſcipit, & intumeſcit, & propterea in totū infœcunda fit. Manifeſta eſt autē hæc affectio, ex eo quod cōtingit. Et ſi nō prodeant mēſes ue lut debent, ſed deorſum proceſſerint in ſedem, neq; ſic in uētre concipit. Manifeſtum eſt enim, quòd os uterorū à pudēdo auerſum eſt, aut cōcluſum. & ſi quidem ad ſedem auerſum fuerit oſculū, aut cōcluſum, curata fœcūda fit. Vtrunq; uero ex interrogatione ac reſponſione manifeſtū fit. Si enim menſes ſemper ſic prodierint, clarū eſt quòd his morbus cauſa eſt. Atq; tot ac talia mulieribus cōtingunt, propter quæ nō pariuut antequā curētur, & propter quæ omnino ſteriles fiunt. Quare mirari mulieres nō oportet, quādo coeunt quidē, non autem ſæpe pariunt. Experimenta per quæ indicatur an prægnans fiet mulier. Si cognoſcere uoles an mulier prægnās fiet, Butyrū & lac mulieris maſculū alentis bibendū dato. & ſi eructauerit, cōcipiet, Sin minus, non. Aliud. Netopū modicū lana exceptū ſubdat, & poſtea mane, an quod ſubditū eſt per os oleat, conſideret. & ſi quidem oleat, concipiet. Sin minus, non. Aliud. Cuicunq; mulieri à ſubditițjs nō ualde fortibus, dolores ad articulos proceſſerint, & ſtridor dentium ipſam habuerit, & uertigine affecta fuerit, & oſcitarit. Huic maior ſpes eſt ut prægnans fiat, ꝗ̃ ei quæ nihil horum patitur. Aliud. Caput allij integrum depurgatū ac deraſum, ad uterū apponat, & poſtridie uideat an per os oleat, & ſi oluerit, concipiet. Sin minus, non. Aliud. Si cognoſcere uoles

an mulier cõcipiet,aniſum in aqua tenuiſsime tritũ bibat, ac dormiat. & ſi quidem pruritus ipſam circa umbilicũ corripuerit,cõcipiet. Sin minus,non. Prægnantem mulierem ſi nõ ex alio cognoſcas, ex hoc cognoſces. Oculi uidentur diſtracti ac cauiores. & candidũ in oculis,albedinis naturam non habet,ſed liuidius apparet. Quæ in uẽtre habent,maculã ſolarem in facie habẽt. & poſtq̃ conceperunt,uinũ odio habent,& cibos auerſantur,& oris uẽtris morſu,ac ſaliua plenæ fiunt. Mel & aniſum tenuiſsime terito,deinde in aqua diluito,ac exhibeto,& dormire ſinito. & ſi quidẽ tormen ipſi fiat circa umbilicũ,prægnãs eſt: Sin minus,non eſt. Poſt hæc autẽ omnia,farinam bibat,& mel,& origanũ, in uino & oleo. Quæcunq; in utero habentes,maculam ſolarem in facie habent,fœmellam geſtãt. Quæ uero bene coloratæ permanẽt, maſculum plerũq; geſtant. Si papillæ ſurſum cõuerſæ fuerint, maſculũ geſtat. Si deorſum, fœmellam. Accipe de lacte,& farinam miſce,& paſtillum forma, & ad lentum ignem aſſa. Et ſi quidẽ comburatur,marẽ geſtat. Si uero diffundatur, fœmellã. Aut idem hoc lac ſuper folia emulctum cõtemplare. Et ſi quidem condenſatur, maſculum geſtat. Si uero diffuſum fuerit,fœmellam. Curationes ad conceptionem experimẽto cognitæ. Si qua liberorũ generationẽ expetat,quæ ſine liberis ſit,& ſi qua iam antea prægnãs fuerit,nunc aũt non pariat. Quum ſtomachus uteri durus fuerit totus,aut ſumma parte,& cõcluſus ac nõ rectus fuerit,ſed ad alteram coxam auerſus,aut ad inteſtinũ rectum inclinatus,aut in ſeipſum contractus,aut labium ſtomachi ſibijpſi incubuerit. Vndecũq; igitur aut aſper fuerit,aut calloſus. fit autẽ durus & à cõcluſione,& à calloſitate. His menſes non apparent,aut multo pauciores aut peiores q̃ oportet apparent, & per longius tempus, Et mẽſes quidem iuxta ſanitatem corporis & uterorũ,exitum inueniũt. Itemq; iuxta naturalem ac iuſtum modum, & à calore & humiditate menſium,& ſtomacho non ualde læſo. At genituram rurſus non ſuſcipit,propter læſionem,quæcũq; tandem impedierit ſuſceptionẽ à ſtomacho non bene habente. Huic poſt fomentũ toto corpori adhibitũ,pharmacum bibendũ dare oportet,& corporis purgationem primum facere,ſiue ſurſum & deorſum, ſiue deorſum ſolum. Et ſi quidẽ ſurſum purgans pharmacũ dederis,ante purgationem fomentum ne adhibeto,ſed poſtea. At fomẽto prius facto, pharmacũ deorſum purgans bibendũ dato. Si uero ſurſum purgante nõ opus habere uideatur,præmiſſo fomento,deorſum purgans bibendum dato. Quum autem corpus probe habere uiſum fuerit,poſtea fomentũ adhibeto,ita ut uteros frequenter inſidere facias,in fomẽto quod maxime cõferre uiſum fuerit. Injcito autẽ in fomẽta,cupreſsi ramenta,& lauri folia cõtuſa. & multa calida ſępe lauato. Quũ uero recens lota & fota fuerit,uteri oſculũ dilatato,ſimulq; dirigito ſi opus fuerit,cũ ſpecillo ſtanneo aut plũbeo,à tenui auſpicatus. Deinde cũ craſsiore ſi admiſerit,donec probe habere uidetur. Tingito autẽ ſpecillum in mollitorio diluto,quodcũq; liquidum factũ conferre uidebitur. Specilla uero retro lata facito. Deinde lignis longis adaptato,ac ſic utitor. At uero hoc tempore,in uino albo dulci q̃ ſuauiſsimo,tædam pinguiſsimã in tenuia fruſta conciſam coquens bibat,& apij ſemen cõtuſum,& cumini Aethiopici ſemen, & thus q̃ optimum. De hoc ieiuna bibat moderata copia,per quot dies bene habere uiſa fuerit. et edat catulos pingues percoctos,& polypũ in uino dulciſsimo coctũ,& de iuſcu

lo

lo bibat.& braſsicã coctam,& uinũ album inſuper bibat.& ne cœnet. & bis in die lauetur. A cibis uero hoc tẽpore abſtineat.Poſtea uero ſi proceſſerit ſecundum ſtomachũ,& purgationẽ aliquam foras oſtenderit,de potione aliquid bibat,per unum atq; alterum diem,& à ſpecillorum uſu ceſſet. & conetur uteros purgare ſubdititijs,& medicamentis. Cuicũq; uero,ſtomacho recto, & molli & ſano,& probe habente,& in debito loco ſito,menſes omnino nõ apparuerint, aut pauciores, & per amplius tempus, & non ſani:morbum perſcrutatus quem uteri habẽt,et an corpus etiam aliquid conferat,comperies cauſam à qua prægnans non fit.& quũ quidem ſic habet,curationẽ facito adhibens id quod conuenit,ſi admiſerit,curationẽ incipiens à fortibus, prout tempeſtiuũ eſſe uidebitur.deſinens autẽ in molliora,donec uterus probe purgatus eſſe uiſus fuerit, & ſtomachus conſiſtere recte habens in ſufficiente loco ſitus. Si uero à pharmaco & à potione non proceſſerit, neq; ubi ipſum bibit moderato tempore, à potione quidem hac ceſſet.Quum uero probe habuerit,per uſum ſpecillorum os ſtomachi mollito,& ut hiet facito,ad uiam ſubdititio præſtandam,tum à medicamentis ſuffumigabilibus, tum à mollitorijs. Poſtquam autem probe mollitum ac ſuffitum eſſe uidebitur, appoſitis pharmacis uteri purgationem facito, donec probe habere uiſum fuerit, incipiens à mollibus ad fortiora, deſinens autem rurſus in mollia odorata. pleraq; uero ex fortibus medicamentis ſtomachum exulcerant,& prohibent ne rectus cõſiſtat,& probe habeat ad genituræ ſuſceptionẽ,& uterum ſiccum faciunt. Si uero mulier à pinguedine uteros ſibi læſos eſſe putet ad cõceptionẽ,attenuato ipſam q̃ maxime,& ad reliqua gracilem facito. Vernũ autẽ tempus optimũ eſt ad conceptũ. At uir nõ ſit ebrius,neq; uinũ albũ bibat,ſed fortius ac meracius, & cibos edat fortiſsimos. & calida ne lauetur.& robuſtus ſit ac ſanus.& à cibis abſtineat qui ad rem non conducunt.Quum aũt mulier purgata uiſa fuerit, & ſtomachus uteri recte habere,lauetur,& caput fricetur,& nihil omnino illinatur.Poſtea linteo inodoro loto capillis circundato,reticulo loto nihil olente deliget, linteo primũ ſuppoſito.Deinde ubi galbanũ ad ignem aut ſolem calefactũ,ac probe mollitũ ſubdidit,quieſcat.Poſtea mane exoluto reticulo ac linteo,caput ſuum alicui olfaciendum exhibeat.& ſi probe fuerit purgata,olet.Sin minus,non olet. Verũ hæc à cibis abſtinens faciat.Si uero nõ fœcundæ appoſueris,nunq̃; olet,neq; purgata,neq; aliàs.& ſi prægnãti appoſueris,neq; ſic olebit.Quę uero ſępe concipit, & fœcũda eſt ac ſana,ei ſi appoſueris,etiamſi nõ purgaris, olebit ipſius uertex, alibi uero non.Quum uero cognoueris ipſam recte habere, ad uirum accedere iubeto.& mulier quidem à cibis abſtineat. Vir autẽ non ſit ebrius. Verum frigida lotus,& cibis paucis cõducentibus paſtus.& ſi mulier geniturã ſe cõcepiſſe cognouerit,primo tempore non amplius ad uirũ accedat,ſed quieſcat.Cognoſcet autem ſi quidem uir dixerit ſe emiſiſſe,Mulier autẽ præ ſiccitate ignorat.Si uero uterus rurſus reddiderit geniturã eadem die, humidus erit, & ſi humidus factus fuerit,rurſus cũ uiro miſceatur,donec concipiat. Alia curatio. Vbi fomentũ toti corpori adhibueris,medicamentũ bibendum dato ſurſum ac deorſum purgans.Deinde lacte aſinino poſtea in potu exhibito,uteros per fiſtulam duobus diebus foueto,cũ urina muliebri putrida,nitro iniecto. Tertia uero die,cũ urina bubula.Quarta aũt & quinta,fœniculi ſemen tritũ, & ſambuci

folia ac lauri,& cupreſsi ramenta. Hęc coquito aqua affuſa. Oportet aũt poſt fo mentũ,multa calida lotã,apponere adipẽ aromatis imbutũ,ſtatim à fomẽto, & ad noctem. Poſtea uero hoc præparato. Myrrham ſtacten,butyrũ, adipẽ anſeri num,medullã cerui,reſinã,& netopũ. Horũ ſingulorũ æquales portiones per- mixtas ac liquefactas apponat in lana Mileſia molli ꝙ optima. Deinde plũbeis penicillis quinqꝫ,ad octo digitorum longitudinẽ fabricatis,uterũ aperito. Pri- mus ex his ſit tenuis,alter craſsior, & reliqui alius alio craſsior ſit. Aperiuntur aũt per dies quinqꝫ,& ſemper lota apponat,& ex lũbis deliget,ut ne excidãt,& ſemper ulterius intrudat. Poſtremũ uero ꝙ penitiſsime. Poſtqꝫ aũt aperueris, purgatoriũ appone,cãtharidas tritas quinqꝫ,et colocynthidis lõgę internã ſpõ gioſam partẽ,& myrrham. Hæc melle cocto ſubacta,& in glandẽ efformata,la- na inuoluito,excepta ſumma parte. Deinde in oleũ ſuauiſsimũ tingito ac appo nito. Vtere aũt & hoc purgatorio,felle tauri,et flore ęris aſſato,et nitro,& myr rha modico melle dilutis,ac linteo tenui deligatis, & linteo ſuperne pharmaco obducto apponito. Vtere & bupreſti cũ myrrha. & elaterio cũ melle cocto. & cantharidibus cũ elaterio & myrrha. Poſtq̃ aũt purgata fuerit,poſtridie ubi la- uit uterũ colluito. Cuminũ Aethiopicũ tritum,& melanthiũ,& reſinã, & oleũ, & mel,ac uinũ dulce. Hæc mixta & tepefacta infundito. Poſtqꝫ uero infuderis, erectã obambulare iubeto,quo collutio infuſa cõcutiatur. Subdito aũt crocũ,et myrrhã,et thus,ſingula paribus portionibus ſicca linteo illigata,ita ut anſerinũ adipẽ ammiſceas ac linteo oblinas. Atqꝫ hæc apponito per dies ſeptẽ. Octauo uero ſuffitũ facito,cum myrrha,bitumine,& ordeo, oleo odorato ſubactis: his lento igni iniectis,ac ſuffito per fiſtulã facto. Poſtqꝫ aũt ſuffitum feceris, poſtri die caſtoris teſtẽ terito,uino albo affuſo,& ipſum melle oblitũ,& lanæ inuolu- tũ,apponat in noctẽ. Mane uero eo ſublato ac emollito,ad uirũ accedat, & ubi condormijt quieſcat. & ſi nõ prima uice cõceperit,eodẽ rurſus appoſito,uirum adeat. Cęterũ hunc medicationis ductũ incipere oportet ubi mẽſes prodierint. Deſinẽtibus aũt menſibus,cõceptorio medicamẽto appoſito cõdormire. Prio re uero tẽpore neqꝫ mulier ad uirũ accedat,neqꝫ uir ad mulierem. Quum aũt mulier nõ conceperit,prius cõcipere ſolita,uteri uero uiri geniturã in ſeipſos ſu ſcipiũt: penitus neceſſe eſt mulierẽ,ſeroſam hanc facere. Quãdoqꝫ enim in ute- ris pus innaſcitur. pus aũt in uteris à tuberculis fit. Et ſanè ob hoc genitura ui- ri,quãdo cũ uiro coit,uteros nõ contingit,quo uidelicet ipſa uiri genitura com pingatur. Nam pus ipſam diſsipat,ut ne afferatur. Mortificat enim pus,& pu- trefacit geniturã. proinde & pus ex uteris expurgare oportet. et tuberculũ in u- tero ſedare,quo de cætero ne impediat genturã compingi ac afferri. Feſtinare itaqꝫ oportet ad expurgandũ,priuſqꝫ pus in uteris in callũ cõcreſcat. & uteros colluere hoc modo. Lac equinũ coctum exacte colato, ut tenuiſsimũ & puriſsi mũ euadat,& hoc infundito,clyſteris inſtrumẽto idoneo facto. Et ſumma qui- dem clyſteris pars leuis ſit,argẽtea uelut ſpecilli,& ſtatim modico intercedente ſpacio foramẽ perforetur. Sint autem & alia foramina,nõ magna,ſed anguſta, hinc atqꝫ hinc,ex trãſuerſo clyſteris æquali interſtitio diſtãtia. et clyſteris quidẽ apex ſolidus ſit. Reliquũ uero totũ cauum ſit,uelut fiſtula. Alligare aũt oportet ueſicã ſuis fœminæ,atqꝫ hãc probe radere ac cõfricare. poſtq̃ aũt alligaris,lac in ueſicã infundito,foramina uero tenui linteo obſtruito,ne lac affluat. Vbi uero

obturaueris

obturaueris,ueſicā deligato,& ipſi mulieri dato,cui colluſionē infūdere paras. Illa uero exēptis obturamentis,in uterū indat.Ipſa eñ ſciet ubi indere oportet. Poſtea aūt tu ueſicā manu premito,quādiu pus foras effluxerit. Manifeſtū aūt hoc erit,ubi nō amplius pus ſimul cū lacte exierit.palàm eñ clarū eſt, quod nō amplius ineſt. Atq; tūc ceſſare oportet.& poſt hoc ubi paululū recreata fuerit, ad modicū tēpus,cucurbitę ſiccę fundū reſecato,itēq; apicis ſummā partē,quo perforata ſit,ita ut ſimilē efficias in reliquis,excepto apice,uelut clyſterē: craſsitudine uero paulo tenuior ſit q̄ uirile pudendū. Hāc cucurbitā ſic formatā uaſi circūponito,uaſe uino impleto. Sit aūt uinū odorū fragrantiſsimum,& ſicciſsimum ac uetuſtiſsimū. deinde lapidē nigrū pellucidū in uinū iniĳcito. deinde cucurbitā ex ære albo factā circūponito,& mulier circūinſideat, pudendū circum cucurbitæ glandē adhibens qualiter oportet,quo cucurbita uera ſuper æream emineat,duorū digitorū intra pudendū menſura. Quū mulier geniturā ſuſcipere nō poterit,neceſſe eſt mēbranam ſuperexcreuiſſe in oſculo uterorū. Oportet igitur æruginē æris,& fel tauri,& ſerpētis adipē,ſimul miſcere,deinde pharmaco hoc lanā imbuere, & in byſsinū linteū inuoluere, linteo melle ſublito,& facere ſubdititiū magnitudine maximæ oliuæ,& apponere ad pudendū per totam noctē. Supina aūt iaceat.& in die auferat,& calida aqua lauetur q̄ plurima ex myrti decocto. Apponat autē & poſtea ſingulis noctibus.& deinde cū uiro coeat. Alia curatio. Marrubĳ foliorū manus plenæ menſurā, in uas Atticū iniĳcito,& aquæ potabilis heminas Atticas quatuor affundito,& ubi per nouē dies præmacerauit,per alios nouē dies ieiuna,lota,duos cyathos de hoc bibat, pari mēſura paſsi albi ammixta. Quum aūt tertiam diē potando trāſegerit, fomentū adhibeatur,cicutæ folĳs in ignē miſsis,per nouē dies.& poſt fomētum lauetur. Atq; ſic rurſus de hoc bibat. Quū uero per triduū fomentū adhibuerit, marrubiū ipſum tritū in die apponat per triduū. & mercurialē tritam in melle Attico bis in die. præmaceretur autē in uini albi cōgio,hippomarathri & fœniculi radix,et tædæ pinguiſſimæ ramuli,& rubiæ quarta pars,& fœniculi ſemē, & uerbenacæ radices multæ. præmacerēturq; diebus non minus q̄ nouem.& poſtea loto capite,in balneo heminā per diē de meri cremore bibat. et poſtea reclinata ſeipſam cōcalefaciat. Atq; hinc poſt potū,alternis diebus id quod ex felle paratur,per diē ad dies ſex apponat. Quū autē iam uirū accedere uult probe purgata,hyoſcyami folia ac radices in aqua feruefaciat,& ex his q̄ calidiſsimis per triduū ad noctem fomētum adhibeat,& lota uirum accedat. poſt hoc uero fomētum,etiā cerui pudendū ſiccum ſufficit:& de hoc in uinū album dilutū de radēs,per triduū bibendū,& quū partus dolor inſtiterit,bibēdum dato. Nam hoc partū accelerat. Alia curatio. Fel tauri feruefacito, & alumē melium, & cornu cerui uſtum terito,& permixtis ac in glādulas efformatis utitor. Aliud curatiuū. Cuminū in uino nigro coctū tritū,in glandē efformato,& ad noctē apponito. poſt hæc uero fecem uini albi, tenuiſsimā uidelicet fecis partē, comburito,& cōbuſtam in penna auferas,linteoq; illigatā,ad noctē ſubdas.& porrū coctū edat. poſt hoc tragiū terat, & melle dilutū in noctē apparet. & deinde tragĳ fructū tritū,in uino albo dilutū,tædæ ramētis adiectis bibēdum dato.& poſtea origanū alternis ſuffito. et ſic ad uirū accedat. Alia curatio ad mulierē parere nequeuntē. Si mulierē parere nequeuntē,puerperā facere uelis,in mēſib.

conſiderare oportet,an bilioſa ſit,ſiue pituitoſa. cognoſces autem utrũ horum magis ſit,ſi ubi mẽſes prodeunt,arenam tenuem & ſiccam in ſole ſubſtraueris, & de ſanguine infuderis,& ſi quidẽ bilioſa fuerit, ſanguis in arena ſiccatus, luteus fit. Si uero pituitoſa,uelut mucus. Vtrũ igitur horũ fuerit, uentrem purgabis,ſiue ſurſum ſiue deorſum opus habere uidetur. Deinde intermiſsis tribus diebus,uteros purgato.& ſi humidius uterorũ oſculum fuerit,acria apponito, quo cõmorſum & inflammatũ os uterorũ durũ euadat. Si uero mulier internis partibus non febriat,neq; præ uteris concipiat,neq; uiro miſceri queat,ſed dormiat,& cibũ auerſetur,uinũ melle ammixto pudẽdis infundatur.et myrrhã ſuffito.In ſedẽ uero glandes indat.& uinum adipe anſerino ammixto, in pudẽdum infundat.Deinde etiã oleum pari melle mixtũ infundat. Si mulieri uteri gracileſcãt,& oſculũ ipſorũ exaſperetur,& cõcludatur,& mẽſes ipſi nõ appareant,neq; cõcipiat.Sed febris corripit lenta,& dolores incidunt ei in lũbos,& imũ uentrẽ.Morbus aũt hic maxime fit,quũ quid in ipſa fuerit corruptũ.fit aũt & ex partu.Hanc calida lauare oportet,& fouere. Quũ aũt lota ac fota fuerit,os uterorũ dilatare cũ ſpecillo.& myrrhã tritam cũ pari netopo apponat.Aut unguentũ,aut oleũ roſaceũ in linteo.& plumbũ inſtar glandis formatũ apponat, felle bubulo illitũ.Et in quatuor diebus infœcundas cognoſces.& fomentũ adhibeto,& pharmacũ bibendũ dato. Si uero præter naturã mulier fuerit craſſe facta,in uentre nõ concipit.Nam omentũ craſſum ac multũ incumbens,os uterorũ deprimit,& geniturã non ſuſcipiunt.Hanc attenuare oportet, & pharmacum deorſum purgãs bibendũ dare.& ad uteros apponere quod purgat,ac flatum inducit. Si os uterorũ durũ fiat,aut ceruix, ex digiti cõtactu cognoſcet. Itemq; ſi ad coxam auerſi uteri fuerint. Quũ ſic habuerit,nihil acre adhibeto.Si enim os uterorũ exulceraueris,quũ inflammatũ fuerit, omnino periculũ eſt ne ſterilis fiat. Verũ apponito quę nõ mordent,à quibus pituita purgatur. Quũ menſes mulieri prodierint,& præterierint,primũ quidem caput purgare oportet.Deinde ueratrũ exhibere,ſiue ſemel ſiue bis opus fuerit.Poſtea uero fomentum adhibere, fomẽtatorio ex cucurbita cõſtructo, ſic aũt facto. Aquam marinam in uas infundito,& porro immiſſo, fiſtulam cucurbitis imponito, & cũ luto q; optimo illinito,ut ne tranſpiret.Deinde per ſellam erectam quadrangularem,tranſmittito ipſam fiſtulam,quo duorũ digitorũ menſura emineat ultra ſectionẽ.deinde prunas ſubaccendito.& in deſeſſu caueat,& quũ deſidet, & quũ ſurgit,ut ne cõburatur.Sed deſideat dum adhuc frigidum eſt fomẽtatorium,& ſurgat dum fiſtula eſt perfrigerata.In hoc uero fomento plurimam diei partem cõſumat,& in huiuſmodi fomenti uſu ad quinq; dies perſeueret.Per decẽ uero dies pro porro,alliũ in fomentũ immittito.& huius faſciculũ cõtuſum in aquã marinam inijcito.Poſtea uero reliquis diebus,ipſa ſola aqua marina foueatur, ut ultra ne procedat per totam curationẽ.Cæterũ poſtremũ fomẽtum quũ à curatione deſiſtere uoles ſic facito. Catulũ recentiſsimũ reſecato, & aromatũ omnis generis odoratiſſimorũ ac ſicciſſimorũ ſpecies cõtundito,et interaneis catuli exẽptis,aromata indito ac expleto. Subiectis autẽ lignis,& catulo in uas miſſo uinũ odoratiſsimũ affundito,& fomentũ per fiſtulã facito.& ſi uires permittũt,totã diẽ cũ hoc fomento ipſam foueto,ac interrogato,an odor aromatũ per os olere uideatur,nõ enim exiguũ hoc ſignũ eſt ei quæ curatur,ad cõceptionẽ.

Subditi-

Subdititijs uero utere,croci quantũ uoles, & myrrhæ magnitudinẽ fabarum duarum,& ſalem ſufficiẽtem permiſce illorũ reſpectu,& fellis taurini fabarum duarum magnitudinẽ. Si uero mitiore uti uoles,minus fellis ammiſce: Si fortiore,plus. Hæc trita melle inſtillato tere, donec id quod teritur fiat tale, ut digito efformare poſsis. Quãto aũt magis triueris, tãto ſiccius, & uiſcoſius,ac melius erit. Vbi aũt efformaris craſsius ꝙ glandẽ,& ſummã partem acutã,& medium craſsius,& deinde cõſequenter quo ad uterũ apponatur,in hoc ipſum ſurculos origani duos leuigatos infigito. Sint aũt longitudinis ſex digitorũ. Deinde lana mollíſsima ſurculos inuoluito,& filo tenui ſuperne deligato, & præmineat filum quatuor digitorũ longitudine præ ſurculis infixis. poſtꝗ aũt perfudit & purã ſeipſam fecit,ipſum ad uteri os apponat,linteũ ſub coxas ſubijciẽs,& per noctem appoſitũ ſinat. Erit autem ipſi purgatio aquoſa. poſtridie ubi ſurrexit, lauetur,& ea die ſuper fomentũ ne inſideat. Quũ autem fomẽtum adhibuerit, & de fomẽto ſurrexerit,ceratũ ſit ꝙ optimũ prima illa die factũ,& in ipſum ceruí maxime medullam cõmiſceto: Sin minus,adipẽ anſerinum. & quũ à fomẽto ſurrexerit,quotidie ubi ſe perfudit,& purã circa uẽtrem fecit,cerato uterũ inungat. Aut reliqua quidem omnia ſuperioribus ammiſceto,excepto felle;origanũ uero leuiſsime tritũ in glandem permiſce,& apponat. Aliud. Reliqua quidem omnia ad eundem modũ facta,uerum pro origano abſinthiũ ammiſceto, & eodem modo efformata apponat. Aliud. Ex tritico melanthium deligito,& probe terito,melleꝗ ammixto in pilæ formam redactũ apponat. Verum febres inducit,& articulũ tumefacit,& uehemẽter mordax hoc eſt. Aliud. Mel,& ueratrũ nigrum tenue non multũ,coquito. Vehementer enim mordax euadet. Sed & hoc febrificum eſt. Eodem modo mel coctũ,& elaterij potionẽ coquito, & factã inde glandẽ ſubdendam dato. & hoc febrificũ eſt. Ducit autẽ & ſanguinẽ. Quædã uero ex his etiam pelliculas. Si uero uoles,etiã dracontium derade (Eſt aũt lene) & hoc cũ melle cocto aut crudo,in pilæ figurã uelut magnam gallam efforma. Cæterũ conare ut phyſicus ſis, ad hominis habitũ ac robur reſpiciẽs. Ex his enim nullus eſt qui nõ omnia ad amuſsim faciat. Proinde ex his ipſis coniecturã faciẽs,totius corporis,& capitis purgationibus, medicamẽtis,& uteri fomentis,ac appoſititijs uti conare. Hæc autem elemẽta tibi ſunt. Verũ medela horũ unícuiꝗ particularis eſt. Et ubi horũ quid nõ feceris, ſemper in fomẽto perſeueret. Hoc eñ eſt quod mollit,& ducit ſeroſos ac ſanioſos humores. Poſtꝗ uero ab hac curatione deſiueris,his quæ ſecundũ naturam fiunt deſinẽtibus,ſanguinem de manu detrahere oportet. ſi quidẽ fortis fuerit, de ambobus brachijs. ſi uero debilior,de altero ſufficit. At uero diæta qua in his curationibus uti oportet,alibi à me indicata eſt. Si uero ſuffire uoles,loliũ ex tritico deligito,& molito,factoꝗ igne ſarmẽticio lentiſsimo, in catinũ mittito,& mulierẽ ſuper ſellam impoſitã,mollibus linteis inſtratã,ſedere iubeto,cruribus ꝗ maxime diductis. Atꝗ hæc curatio ſi quidẽ ſufficiẽs tibi fiat in quatuor mẽſibus,bene eſt: Sin minus, ad hæc præcipe etiã ut ad uirũ ne accedat, eo tẽpore quo curatur. Inter curandũ autẽ,tædam in aqua macerato,& ieiunę cyathũ bibendũ dato. & penicillũ ſtanneum aſsidue ſubditũ habeat. & cotyledonas ſiue umbilicos ueneris, unà cũ ſale & cumino,in aqua coquito, & tepidã ſorbendã exhibeto. Et latæ quidẽ cotyledones fœmellas gignere uidentur: paruę uero &

concluſæ,maſculos.... Conceptoriũ ſummum. Melanthium mulieri in uino nigro acerbo bibẽdum dato. Mulierem iuuenculam fluxus ruber infeſtabat,& medicamentis datis,& capite purgato,ac uena ſecta,nihil melius habebat. Videbatur autem hæc cauſa ipſi eſſe,ut ne conciperet.Dabam itaq; ipſi uinum album,in quo aſpalathi radices efferbuerant,mane & ante cœnam. & fluxus ſedatus eſt,& nõ longe poſt cõcepit,& peperit maſculum.Erat autẽ corpore coloris candicantis,& probe carnoſa. De mola. Molæ porrò cõceptus cauſa hæc eſt,Quũ multi menſes,modicum & morboſum ſemen conceperint, neq; fœtus rectus fit,& uenter plenus eſt uelut prægnantis.Nihil autẽ in uentre mouetur,neq; lac in mammis generatur.Mammæ autẽ turgidæ ſunt. Hæc itaq; & ad duos annos,ſæpe etiam tres ſic habet.Et ſi quidem una caro fiat, mulier perit.Neq; enim fieri poteſt ut ſuperſtes maneat.Si uero plures, erũpit ipſi per pudẽdum ſanguis multus ac carnoſus.Et ſi hoc moderate fiat,ſeruatur.Sin minus,à fluxu correpta perit. & morbus quidem talis eſt. Iudicare uero oportet ex plenitudinis mole,& quòd in uentre non mouetur.Nam mas trimeſtris, fœmina quadrimeſtris motũ habet. Poſtquã igitur tempore hoc pretergreſſo non mouetur,nimirum hic morbus eſt.Eſt autem hoc magnum ſignum, quòd lac in mammis non generatur.Hanc igitur maxime quidem ne curato, aut certe cum prædictione.Et primum quidem totum corpus foueto. Deinde per ſedem clyſterem adhibeto,quo ſanguis multus erũpat.Fortaſsis enim quod compactum eſt commoueris,id quod fœtus eſſe putatur,muliere à pharmaco concalefacta.Sed & uteros colluito,quo ſanguinem educas:Sin minus, ſubditițijs utatur è bupreſti.& dictamnum creticum in uino bibat:Sin minus,caſtoris teſtem.& retro cucurbitam ipſi ad laterum mollitudinem affigito,et plurimũ ſanguinem detrahito,atq; hoc maxime coniectura uirium ipſius facta. Ad uteri purgationes,quum non fiunt,ſiue ex partu,ſiue etiam aliàs.Tædam pinguiſsimam contuſam in uino albo coquito,& trium cyathorũ menſura utatur. Aut pæoniæ grana quatuor,cumini Aethiopici parũ,& ſeſelis paulo plus. Aut cedri baccas. Si uero ſuffocationes affuerint,caſtorij parum. Si uero purgatione moderata ex partu facta,uenter maneat,aut etiam flatus concluſus,& dolore uexetur,ſiue cum febre,ſiue citrà febrem,ſucci ſcammoniæ quintam potionis partem,aut ſeſeli,aut aliud quoddam ex odoratis,& rutam in uino albo bibendam dato. Si autem bibere nolit,illitionem ad ſedem facito,uelut uerbi cauſa,ex felle taurino,& melle,ac litro. Si uero ex purgationis corruptione dolore uexetur,& odoratis exhibitis nihil cedat,& febris adſit, lactis caprini heminas duas decoquito,deinde eo perfrigerato pinguedinẽ detrahito, excolatoq;, & aquæ mulſæ tertiam partẽ ammiſceto, quo dulcius fiat. Bibat autem hoc ter ieiuna.Si uero dolor non quieſcat,neq; uenter ſubeat, ad ueſperam in calidam aquam in ſolio inſideat.Quum autem perfota fuerit,ubi inde ſurrexit, cum uino nigro auſtero aqua diluto, olei dimidia parte addita,tepide colluito.& inde dormiat. Subdititium uterorum. Si concluſum fuerit,aut durũ oſculum uterorũ.Ficum albam expurgato,& nitrum Aegyptium puriſsimũ tritum am miſceto,& ſubdititiũ facito magnitudine gallæ non magnę,quod in lana molli in unguentum irinũ tinctum apponat,per tres aut quatuor dies,prout uiſum fuerit.Poſt hoc cõducit fomẽtum odoratum. poſtea uero molli quodam opus

eſt

eſt ſubdititio,quod ſanioſa maxime ducat. Deinde mercurialē, ſi tenera fuerit, cum unguento roſaceo,in linteo ad diem ac noctē ſubdat. Ad idem. Fel taurinum & ſalem feruefacito,& ſulphure trito ammixto, in oblongam ſpiram ac tractum efformato,& ad duos dies ac noctes nudam, ad ipſos uteros apponito. Et deinde rurſus mercurialē. Poſt hoc myrrhā puram inſpergito, & roſaceo ac irino unguēto ammixto diluito,indeq; uteri oſculum q̃ penitiſsime illinat. Ad idem. Iridem odoratam contuſam ac cribratā ſeorſim,et cyperi tantundem,& crocomagma magnitudine maſſæ manū implentis, uino odorato diluito,& ad unguēti formam redigito,& ſplenijs palmi longitudine inducta ac illita,in paruam pyxidem reconde,ut ne tranſpirent,& apponat. Si uero ulcerati fuerint uteri,aut oſculū exaſperatum fuerit,aut ab aliquo ſubditītio commorſi fuerint,adipē in lana illinito.& roſaceum ac ceræ parū inungito. Quū prægnans corruperit fœtum menſtruū,& ad finem perferre non poterit, & tenuis præter naturā fiat,huius uteros purgare oportet, & ipſam medicamentis curare,& craſſefacere. Non enim ad perfectionē geſtare poterit,donec ſeipſam refecerit,& uteri robuſti facti fuerint. Si uero concipiat quidem,corrūpat autem fœtus bimeſtres,exacte eodē tempore,& neq; prius neq; poſterius.& hoc perpeſſa fuerit bis aut ter eodē modo. Aut etiam ad amplius tēpus progreſſum corrūpat eodem modo. Huius uteri nō amplius extenduntur,fœtu in ipſis augeſcente,& ex bimeſtri aut trimeſtri,ad ampliorē modum excedente. Verū fœtus quidem augeſcit. Vteri uero nō creſcunt,& propterea multæ eodē tempore corrumpunt. Huius uterū colluere oportet,& ſubditītijs q̃ maxime inflare, aut hiſce medicamētis. Colocynthidis internā partem tuſam cribrato,& ſilphij parū,cum paulo ampliore melle cocto ammiſceto.& hæc circū ſpecillum obducito,ea craſsitudine quantam ſtomachus ad uteri os ſuſcipere poteſt,et ſemper ultra protrudito,donec ad internā uteri partē penetrarit. Quū autem pharmacum colliquuerit, ſpecillum eximito,& rurſus eodē modo paratum elaterium, & colocynthidem ſylueſtrē, ſimiliter uelut prius medicamentū apponito. Edat aūt hoc tēpore allium multū,& ſilphij caulem,& reliqua diæta utatur, quæ flatū maxime in uentre inducere poteſt. Apponat aūt ſubditītiū tertio quoq; die, donec bene habere uiſa fuerit. Quandoq; uero pluribus diebus interpoſitis.& in ſumma,prout libēter admiſerit. Interiectis aūt diebus,utatur mollibus.poſtquam uero per emollitoria oſculum uteri præparauerit,& mēſes apparuerint, paulum remorata, ubi iam ſicca fuerit, cū uiro coeat. Quū autē flatum in uterū inducere uoles, allij caput integrū, & ſilphij ſuccum, ad ſubditītia ammiſceto. Quòd ſi qua prægnans decē mēſes perficere nō poſsit,ſed corrūpit, & hoc ſæpe patitur,ex huius utero aquam purgato,& ipſam medicamentis curato,quo aqua purgetur. Si uero genituram continens,non prægnans fiat,id quod multis contingit,ſtomacho uteri præter naturam hiante:menſes plures quàm conuenit,& humidiores prodeūt,ut & id quod à fœmina prodit ſemen,ad fœtificationem non concipiatur,& uiri genitura inſuper accedens corrumpatur. Contingunt autem hæc, & corpore, & uteris ægrotantibus. Verum oportet huic medicamenta deorſum purgantia dare,& interpoſito aliquo tempore,totum corpus fouere, & uteros cum aceto & aqua marina, ſpecillis ac ferramentis ignitis immiſsis. Conijciantur autem in fomentū cupreſsi ramenta,& lauri

uiridis

uiridis folia contuſa,& polycnemi folia. faciendum eſt hoc fomētum tempore opportuno. poſt hoc uero lauetur,& fomētum adhibeatur ex loti ramentis,& roſis,ac polycnemi folijs aceto incoctis. Ad finem autem ſuffitus fiat,ex uerbaſci folijs contuſis ac loti ramentis. Verum ante lotionē ſuffito myrrhā & thus, utraq; æquis partibus trita,& myrti ac lauri folia. His permixtis & in lentum ignem coniectis,recens adhibito fomento ſuffito,bis in die,fomentū autem adhibeatur recēs lotæ. Sed & poſt ſuffitum lauet,& uteri ſtomachū ad priſtinam naturam reducat. Et ſi uires ſufficiant,ante hæc omnia uenam in manu ſiniſtra ſecato,atq; ita reliqua facito. Si uero ſtomachus ſic habeat, menſes aūt nō prodeant,aut uitioſe,aut minus,ad reliqua omnia ampliorē purgationem adhibeto,& ſic curato,ſubdititijs etiam utens ſi opus habeat,& ex prioribus lauās,& ſuffitum faciens,ac ſiccans. Si mulier inuita abortū faciat,nec ita eijcere uelit, triticum torrefactum & molitū,& uuam paſſam albam cōtuſam, aqua mulſa dulci diluta,modico oleo affuſo,ieiunæ bibenda dato. poſtea raphani ſemen tritum,& acetum ac adipem anſerinum,permixta bibat,et lauri folia trita apponat. Deinde bibat origanum,& pulegium,& polentam ex aqua,ita ut lauri folia tuſa ac trita ammixto gummi,aquę inſpergat,diluat,ac bibat. Aut adipem ouillum,& anſerinum,& mel ſimul mixta ac trita delingenda præbeto. Aut paſtinacæ ſemen leuiſsime terito.& lacti ſuperſtantem cōcretionem ammiſceto, & adipem anſerinum eliquatum. Hæc feruefacta ſorbenda dato. Aut origani folia uiridia,ſi haberi poſſunt,ſin minus, ſicca leuiſsime trita, ex aqua bibenda dato. Aut lauri baccas leuiſsime terito,& ſuis fœminæ adipē liquatum, & mel ammiſceto,& ſimul omnia trita delingenda præbeto. Aut paſtinacæ ſemē leuiſsime tritum ex uino diluto bibendum dato. Si uteri genituram non contineant,plumbum,& lapidem qui ferrum ad ſe rapit,leuiter terito,et linteo illigato,quo in muliebri lacte tincto,ſubdititio utatur. Aut æris florem tritum ac melle dilutum ſubdat. Quum uteri genituram uiri eructant tertia die, neceſſe eſt mulieris, quæ hæc patitur,uteros callo repletos eſſe, & non poteſt uiri genitura intus in utero manere,ſed excluditur, & propterea concipere non poteſt, quandiu callus in utero fuerit. At calli expulſio ſic fit. Pennas ſumito minutiſsimas ac molliſsimas, hiſq; ſimul colligatis uteros illinito, quemadmodū oculos illinere ſolent,ita ut pennas exæques,ipſarūq; ſummas partes tenuiſsimo filo deliges,& multo roſaceo illinas. Sic autē facito. Supinā reclinato,et ſub medios lumbos puluinar ſubijcito,& ſpecillum immittito, ita ut cruribus mulieris extentis,& hinc atq; illinc diductis,ſpecillū ſurſum ac deorſum uertas donec promineat. poſtquā autem uideris in oſculo uteri callum, optimū quidem hoc fuerit,ſi non adhæreat in coxa,ſed ultro ſequatur,Si itaq; in oſculo uteri inhæret,uolſella tenuiſsima prehēſum extrahere conare,prouidus ut placide hoc fiat,& non uiolenter. Et poſtea uiro condormiet. Si prægnanti menſes compareant,ſtercus aſininum ſiccum,& rubricam,& ſepiæ teſtam terito,& linteo illigata apponito. Aut pæoniæ ſemina nigra, in uino diluto trita bibenda dato.

Si uero à coitu,imum uentrem dolet,& ſanguis recens ipſi appareat, lini ſemen tuſum,& muſcum mollem,& adipem anſerinū,mixta ac molli lana excepta imponito. Si uteri extra naturam progreſsi fuerint, calor habet maxime pudenda,& ſedem:& urina paulatim deſtillat & pudendū mordet. patitur autem

tem

tem hæc ſi recẽs ex partu uiro condormierit. Quum ſic habuerit, myrti baccas & loti ramenta in aqua coquito, & aquã per noctem ſub dio exponito, atq; ſic frigidiſsimam pudendis affundito,et trita hæc apponito. Poſtea aquam lentiũ bibens,melle & aceto ammixtis,uomat donec uteri fuerint retracti. & lectus à pedibus altior ſit.& graueolentia ſub pudenda ſuffito,odorata uero ſub nares. Cibis utatur ꝙ molliſsimis ac frigidis.& uinum aquoſum album bibat,& non lauetur,neq; cũ uiro dormiat. Si uero omnino ex pudendis exciderint,dependent uelut ſcrotum,& dolor corripit.Hoc autẽ contingit quum ex partu laborarit,ut uteros cõcuſſerit,et cũ uiro dormierit in puerperij purgatione.Quũ ſic habuerit,frigefactoria apponat,& quod foris eſt depurgatũ,ac cum uino nigro uinoſo,in quo malum punicum coctũ eſt ablutum,intro detrudat.Deinde mel & reſina,pari menſura eliquata,in pudenda infundantur.& decumbat ſupina pedes ſurſum extẽtos habens.poſtea ſpõgias apponat,& ad lumbos deliget. Quandiu uero ſic habuerit,à cibis abſtinere oportet.Potu uero ꝙ pauciſsimo uti,donec ſeptem dies prætereãt.& ſi quidem ſic redire uoluerint,bene eſt: ſin minus,ſummas uteri partes deradito,lauato,& cerato picato illinito. Deinde pedes ad ſcalam deligato,ſcalamq; iuxta caput pulſato,& cum manu intrudito.Poſtea crura ipſius alternatim colligato,& diem ac noctem ſinito in quiete,& modicum ptiſanæ ſuccum frigidũ dato,aliud aũt nihil. Poſtera die ipſam reclinato,& cucurbitam ꝙ maximam ad coxam affigito,& multo tempore trahere ſinito:& quum detraxeris,reclinatã iacere ſinito,& nihil aliud præter ptiſanæ ſuccum exhibeto,donec ſeptẽ præterierint dies. Cibis autẽ tunc molliſsimis ac pauciſsimis utatur.Si uero uentrem exonerare uoluerit,decũbens id faciat,donec quatuordecim dies prętereant.poſtea ſurgat,& ꝙ parciſsime deambulet,& ne lauetur,& cibis modicis utatur,ſub pudenda uero ſuffitus per graueolentia fiat.Et poſtquam obambulare inceperit,ſubligar geſtet.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIBER I. IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

SECTIO PRIMA.

Conſtitutio temporis prima.

IN Thaſo autumni tẽpore, circa æquinoctiũ & ſub pleiadas, aquæ multæ,aſsiduæ,molles,uelut in auſtrinis.hyems auſtrina.parui uẽti aquilonares,ſqualores.& omnino hyems quale uer fieri ſolet. Ver autẽ auſtrinũ, frigidum, pluuiæ paruæ. Aeſtas pleruncq; nubila,aquarũ inopia.Eteſiæ parum,modice,ſparſim ſpirarunt. Quum autẽ totus hic aeris ſtatus ad auſtrina uergeret,ac cum ſiccitatibus fieret:ante uer quidem ex priore ſtatu,ſubcontrario & aquilonio fiente,paucis obortæ ſunt febres ardentes.atq; his omnino boni ſtatus.& paucis ſanguis erupit,neq; ex his moriebãtur. Tubercula uero circa aurem alteram multis erant,plurimis ex utriſq;, citra febrem erecte obambulantibus. Quibuſdam uero etiam parum incaleſcebant.

Extincta ſunt omnibus abſq; nocumento. Neq; cuiquã ſuppurarũt, quẽadmodum ea quæ ex aliis cauſis ſunt oborta. Erat autẽ natura ipſorũ hæc, laxa erãt, magna, diffuſa, nõ cum inflammatione, doloris exortia. omnibus obſcure euanuerũt. Fiebant autẽ hæc adoleſcentibus, iuuenibus, in uigore cõſtitutis, & ex his plurimis qui circa palæſtram & gymnaſia exercebantur. Mulieribus uero paucis fiebant. Plurimis uero tuſſes ſiccę, qui tuſsiebant & nihil reiectabant, & uoces non longe poſtea raucoſæ. Quibuſdam uero etiam interpoſito tempore inflammationes cũ dolore, in altero teſticulo, quibuſdam in utroq;. Et aliis quidem febres, aliis non. Hæc aũt plurimis laborioſe fiebãt. De cætero uero, quantum ad ea quæ in officina medica ad chirurgiã pertinentia fiunt, ſine morbo degebant. At uero ante æſtatis initium, & per æſtatem ac hyemẽ, multi ex his qui longo iam tempore ſubcorrupti erant, tabidi decubuerunt. Nam & multis qui ambigui erant, tunc tabes cõfirmata eſt. Quibuſdã uero primum cœpit. Et his natura ad tabem uergebat. Moriebantur aũt multi, & plurimi ex his. Et de his qui decubuerũt haud ſcio an quis etiam modico tempore ſuperuixerit. Moriebantur autem citius q̃ tales morbi tranſigere ſolent. Nam alios & lõgiores, & cum febribus cõiunctos, facile ferebant, & nõ moriebantur. De quibus paulo poſt ſcribetur. Solus enim & maximus ex his qui tum uigebant, tabidus morbus multos occidit. Erant aũt plurimis ipſorum affectiones huiuſmodi: febres horridæ, continuæ, acutæ, in totũ non intermittentes. Modus aũt erat ſemitertianus, una die leuiores, altera amplius exacerbeſcentes, & in ſumma acutiores increbeſcentes. Sudores uero ſemper, non per totũ. frigiditas extremitatũ multa, & quę uix recaleſceret. Alui turbatæ, bilioſę, ex paucis, puris, tenuibus, mordacibus. frequenter ad exonerandos ſe ſurgebant. Vrinæ tenues, & crudæ, & decolores, & paucæ: Aut craſsitudinẽ habentes, & ſubſidentiam paruam, non probe deſidentes, ſed cum cruda quadam ac intẽpeſtiua ſubſidẽtia. Tuſsiebãt autem, pauca, condenſata, concocta, paulatim uix educentes. Quibus uero uiolentiſsima accidiſſent, his neq; modice concoctio aderat, ſed cruda ſpuere perſeuerabant. Fauces autem plurimis horum ab initio, & perpetuo dolebãt, ruborem habentes cum inflammatione. fluxiones paruæ, tenues, acres. Breui colliqueſcebant, & affligebantur, omnes cibos perpetuo faſtidientes, ſitis exortes, & pleriq; circa mortem deliri. Et circa tabidos quidem hæc. Cæterũ æſtate iam & autumno, febres multæ, continuæ, nõ uiolentæ, diu quidem ægrotantibus, non autẽ aliàs ita male habentibus oboriebantur. Plurimis alui turbatæ, ita ut ualde toleranter ferrent, & nihil memorabile lædebãt. Vrinæ item plurimis boni quidem coloris & puræ. Verum tenues, & poſt tempus circa iudicationem cõcoctæ. Tuſsiebant autem non ualde, neq; ea quæ per tuſsim reiectantur difficultatẽ exhibebant, Nęq; cibum faſtidiebant, ſed etiã ualde licebat ipſis offerre. In ſumma ſubægrotabant tabidi, nõ tabido modo, febribus horridis parum inſudantes, aliàs alij, ut qui erroneo modo exacerbarentur, febribus quidem in totũ non intermittẽtibus, ſed quæ iuxta naturæ febris tertianæ morem exacerbarentur. Iudicabantur aũt quibus inter hos breuiſsimæ eſſent, circa uigeſimũ diem. plurimis circa quadrageſimũ. Multis circa octoageſimũ. Quibuſdã neq; ſic, ſed uago modo & circa iudicationẽ deficiebãt. horum autẽ plurimis febres rurſus non multum tempus intermittentes reuerſæ ſunt. Ex recidiuis autem in

iiſdem circuitibus iudicabantur. Multis uero ipſorũ producebãtur, ut ſub hyemem ægrotarent. Ex omnibus porrò in hac temporis cõſtitutione deſcriptis, ſolis tabidis lethalia acciderunt. In aliis autem febribus, non.

SECTIO SECVNDA.

Conſtitutio temporis ſecunda.

IN Thaſo ante autumnũ tempeſtates non tempeſtiue, ſed derepente in aquilonijs & auſtrinis multis, humidæ & præerumpentes. Huiuſmodi uero durabant uſq; ad pleiada, & ſub pleiade. Hyems autem aquilonia. Aquæ multæ, largæ, magnæ. Niues. Plerũq; mixta aeris ſerenitas. et hæc quidẽ fiebãt omnia. frigora uero nõ admodum intempeſtiua. Iam uero poſt brumale ſolſtitium, & quando fauonius ſpirare incipit, poſterior hyems magna erat. aquilonia multa. Niues & aquæ aſsidue multæ. & cœlũ procelloſum ac nubilum. Hæc autẽ durabant & nõ remittebãt uſq; ad æquinoctium. Ver autẽ frigidum, aquiloniũ, aquoſum, nubilum. Aeſtas nõ ualde æſtuoſa fiebat. Eteſiæ aſsidue ſpirarunt. Mox circa arcturũ in aquilonijs, aquæ ualde multæ. Quũ autẽ annus totus humidus & frigidus et aquilonius eſſet, per hyemẽ ſano modo plerũq; habebant. Ante uer autẽ multi quidã, & plurimi morbide degebãt. Primũ igitur cœperũt lippitudines fluidæ, doloroſæ, humidæ, crudæ. Lemæ paruæ & multis difficulter erumpẽtes, plurimis reuertebãtur. defecerũt ſero ad autumnũ. Aeſtate iam & autumno, lienteriæ, & dyſenteriæ, & teneſmi, & alui profluuia ex bilioſis, tenuibus multis, crudis, & mordacibus: quibuſdã uero etiã aquoſis. Multis autẽ & urinæ fluxiones cũ dolore bilioſæ, aquoſæ, ramẽtoſæ, purulentę, cum ſtillicidio, nõ rhenales. ſed his alia pro alijs. Vomitus pituitoſi, bilioſi, & ciborum crudorum reiectiones. Sudores. Omnibus undiquaq; multa humiditas. Fiebãt autem hæc multis erecte obambulantibus, nõ febriẽtibus. Multis itẽ febriẽtibus, de quibus paulo poſt ſcribetur. In quibus autẽ omnia hæc præſcripta apparebant cum dolore, tabidi fiebãt. Iam uero autũno & ſub hyemẽ, febres cõtinuæ, & quibuſdã ipſorum paucis ardẽtes, diurnæ, nocturnæ, ſemitertianæ, tertianæ exactæ, quartanæ, erroneæ. Singulæ uero prædictæ febres multis fiebãt. At ardentes & paucisſimis obortæ ſunt, & ex ægrotis hi minimum laborauerunt. Neq; enim ſanguis erupit, niſi ualde parum, & paucis. Neq; delirabant, aliaq; omnia tolerabilia erãt. Iudicabantur autẽ plurimis ualde bono ordine, cum intermittẽtibus in ſeptẽ ac decem diebus. Neq; mortuum aliquem tunc in febre ardente noui, neq; phrenitim tunc cuiquã factam ſcio. At uero tertianæ plures quidem q̃ ardẽtes febres erant ac grauiores, uerũ ordinate in his omnibus, à prima acceſsione quatuor circuitus habebãt, in ſeptem autem perfecte iudicabantur, neq; ulli horum reuerſæ ſunt. Quartanæ uero multis quidẽ ab initio ex ordine quartanæ cœperunt. Quibuſdã autẽ non paucis, ex alijs febribus ac morbis abſceſſus ad quartanas fiebant, atq; hos diu, quemadmodum ſolent, & adhuc diutius tenebant. ~~Diurnæ~~ uero quotidianæ, & nocturnæ, & erroneæ multæ, multis & multo tempore permanebãt, & erecte obambulãtibus, & decumbentibus. Plurimos horum ſub pleiada, & uſq; ad hyemẽ, febres cõſequebantur. Multos cõuulſiones, magis autẽ pueros ab initio, & febriebãt. & in febribus cõuulſiones fiebant. & erant hæc pleriſq; diuturna, uerum innocua, niſi ad hæc, etiã ex alijs omnibus pernicies adeſſet. At continuæ quidẽ in totum, &

nihil intermittẽtes, exacerbeſcẽtes autẽ omnibus ad naturæ tertianæ modum, una die ſubleuantes, & una exacerbeſcẽtes, omniũ quæ tunc fiebant uiolentiſsimæ erãt, & longiſsimæ, ac cũ maximis doloribus, leniter auſpicãtes, & in totũ ſemper augeſcentes, & in iudicatorijs diebus exacerbeſcẽtes, & in peius procedentes, parũ alleuantes, & ſtatim rurſus ex intermiſsione uiolentius exacerbeſcentes, in iudicatorijs plerunq; diebus peiores fientes. Rigores uero omnibus quidẽ inordinate & erroneo modo fiebãt, parciſsime autẽ & minime his. Verũ in alijs febribus maiores. Sudores multi, his minimi, nihil alleuãtes, ſed ſubcontrario modo damna inferentes. Frigiditas extremitatũ his multa, & uix recaleſcens. Neq; ſomni in totũ, maxime uero hi etiã rurſus ſoporoſi. Ventres aũt omnibus turbati & mali, his aũt longe peſsimi. Vrinæ uero plurimis horũ aut tenues, & crudæ, & decolores, & poſt tẽpus parum cõcoctę iudicatorio modo. Aut craſsitudinẽ quidem habẽtes, uerum turbatæ, neq; cõſiſtentes, neq; ſubſidentes neq; cõcoctæ. Aut paucæ, & crudæ, ac malæ, & ſubſidẽtes. Peſsimæ autem hæ omnes. Et tuſſes quidẽ ad febres comitabantur. Verum non habeo quod ſcribam, an detrimentũ aut utilitas tunc ex tuſsi cõtigerit. Diuturna igitur & moleſta, & ualde inordinate ac erroneo more, & citra iudicationẽ, plurima horum perſeuerabant, tum his qui pernicioſe habebãt, tum his qui non. Si enim aliquos ipſorum paululũ relinquerent, ſtatim rurſus reuertebantur. Quibuſdã uero paucis ipſorũ iudicabãtur, quibus breuiſsime adeſſent, circa octoagesimam diem. & horũ aliquibus reuerſa ſunt, ut plurimi ipſorũ per hyemẽ adhuc ægrotarint. plurimis autẽ citra iudicationẽ defecerũt. Hæc uero pariter acciderũt, & his qui ſuperſtites manſerunt, & qui non. Quum aũt multa & uaria fieret iudicationis impeditio ex morbis, maximũ etiam ac peſsimũ ſignum perpetuo comitabatur, quod pleriq; omnes cibos faſtidirent, & ex his maxime hi, quibus etiã alia exitialia erant. Siticuloſi uero nõ adeo intempeſtiue in his febribus erãt. Quũ uero tẽpus produceretur, & dolores eſſent multi, ac colliquatio mala, his abſceſſus ſuccedebant, aut maiores q̃ ut ferre poſſent, aut minores q̃ ut quicquã prodeſſent: ſed ſtatim recurrerẽt & ad peius courgerẽt. Erãt autem quæ his fiebãt hæc: dyſenterię, teneſmi, lienteriæ & alui profluuia. Quibuſdam etiã hydropes, partim cũ his, et partim abſq; his. Quicquid aũt ex his uiolenter accedebat, ſtatim uires deijciebat: aut rurſus nihil proderat. Papulæ paruæ, & nõ pro dignitate rationis excretionis morborũ, & ſtatim rurſus euaneſcentes. Aut iuxta aures tumores, qui nõ ſoluebantur, & nullã de ſe ſignificationẽ præbebãt. Quibuſdã in articulos, maxime uero in coxendicem, paucis iudicatorio modo ceſſantes, & ſtatim rurſus ad habitũ ab initio inualeſcentes. Moriebãtur autẽ ex omnibus, & plurimi ex his pueri iam ablactati, & maiores natu, octennes ac decẽnes, & nondũ puberes. Fiebant aũt hæc his, non ſine prius ſcriptis. Priora uero multis, ſine his. Solũ uero bonũ & maximũ inter ea quæ fiebant ſignum, & quod plurimos in maximis periculis conſtitutos liberauit, quibus ad urinæ ſtillicidiũ conuertebãtur, & ad hoc abſceſſus fiebãt. Accidit autẽ pleriſq; urinæ ſtillicidiũ, maxime his ætatibus. Fiebat & alijs multis, tum erecte obambulantibus, tum in morbis. Statim uero etiã magna quædã mutatio omnium, his fiebat. Alui enim etiamſi humectæ eſſent, maligno modo mox ſiſtebãtur, cibosq; omnes libẽter ſumebãt. Et febres poſtea mites erãt. Verum urinæ ſtillicidium

dium his diuturnũ & laborioſum erat. Vrinæ uero his erãt multæ,craſſæ,uariæ,rubræ,purulentæ cũ dolore. Atq; hi omnes ſuperſtites manſerũt, & nullũ ex his mortuũ noui. Quæcunq; uero nõ periculoſæ fiunt,concoctiones excremẽtorum omnes undiquaq; tempeſtiuas aut bonas, & iudicatorios abſceſſus,cõſiderare oportet. Concoctiones celeritatẽ iudicationis, & ſecuritatẽ ſanitatis ſignificant. Cruda uero & incõcocta, & in malos abſceſſus cõuerſa, aut iudicationis ſublationẽ,aut dolores,aut diuturnitatẽ,aut mortẽ,aut eorundem recidiuas. Quod uero ex his potiſsimũ futurum ſit,ex alijs conſiderandum eſt. Præterita dicito,præſentia cognoſcito,futura prædicito. Hæc tractato. Exerceto circa morbos duo,ut iuues,aut non noceas. Ars ex tribus cõſtat, morbo, ægroto,& medico artis miniſtro. Aegrotũ cum medico aduerſari morbo oportet. Capitis & colli dolores ac grauitates cũ dolore, cum febribus, & ſine febribus,Phreniticis quidem cõuulſiones,Sed & uiroſa uomunt,et quidã ex his ſubito moriũtur. In ardentibus aũt & alijs febribus,quibus colli dolor,& tẽporum grauitas,& caligo uertiginoſa circa oculos,aut etiam præcordiorũ diſtentio,non cũ dolore fit,his ſanguis per nares erumpit. Quibus aũt grauitates quidem totius capitis,oris autem uentriculi morſus adſunt, & nauſeabundi ſunt, hi bilioſa & pituitoſa uomũt. Plerunq; uero pueris in talibus afflictionibus cõuulſiones fiunt. Mulieribus autem tum eadem,tum ab uteris dolores. Senioribus autẽ & quibus iam calor ſuperatur, paraplegiæ uocatæ,leues ſiderationes, aut inſaniæ,aut oculorum priuationes.

Conſtitutio temporis tertia.

IN Thaſo paulo ante arcturum,& ſub arcturo,aquæ multæ,magnæ,in aquilonijs. Circa æquinoctiũ autẽ & uſq; ad pleiada,auſtrinę pluuię paucæ. hyẽs aquilonia. ſiccitates,frigidi uenti,magnæ niues. Circa æquinoctiũ hyemes maximæ. Ver aquiloniũ,ſiccitates,pluuiæ paucæ frigidæ. Circa ſolſtitium æſtiuũ aquæ paucæ,magna frigora uſq; ad canem. Poſt canem uſq; ad arcturum,ęſtas calida,æſtus magni,non ex acceſsione augeſcentes,ſed continui ac uiolenti. Aqua non delapſa eſt. Eteſiæ ſpirarunt. Circa arcturũ pluuiæ auſtrinæ uſq; ad æquinoctium. In hac autẽ conſtitutione,per hyemem quidem receperunt reſolutiones ex ſideratione,& multos inuaſerunt. & quidã ex ipſis ſubito moriebantur. Nam hic morbus ſatis popularis erat. Cætera incolumes degebant. Ante uer autem cœperunt febres ardentes,& uſq; ad æquinoctiũ,& ad æſtatem durabant. Quicunq; igitur uere & æſtate ineunte ſtatim ægrotare cœperunt,plurimi ſeruabantur. pauci uero quidam moriebantur. In autumno iam & quũ pluuiæ fierent,lethales erant,& plures peribant. Erant autem febrium ardentiũ affectiones. Quibus quidẽ bene ac large ſanguis per nares erupit, per hoc maxime ſeruabantur. & nullum noui qui in hac conſtitutione mortuus eſſet, ſi recte ipſi ſanguis profluxiſſet. In Philiſco enim & Epaminone ac Sileno, quarta ac quinta die parum de naribus ſtillauit,& moriebantur. Plerıq; igitur ægroti circa iudicationẽ rigebant,maxime hi quibus ſanguis nõ erupiſſet. Iidem uero etiam poſtea inſuper riguerunt, & exſudarunt. Quibuſdam morbus regius accidit ſexta die. Verum his purgatio per ueſicã, aut aluus exturbata profuit, aut larga ſanguinis eruptio. Velut Heraclides qui decumbebat apud Ariſtocydem. nam huic & ex naribus ſanguis erupit,& aluus turbata eſt,& per ueſicam

purgatus eſt. Vigeſima die iudicatus eſt. nõ uelut Phanagoræ ſeruus, cui nihil tale factum eſt, & mortuus eſt. Sanguis autẽ plurimis erupit, maxime adoleſcẽtibus & in uigore cõſtitutis, & taliũ plerique perierũt, quibus ſanguis nõ erupit. Senioribus uero ad morbum regiũ res deuenit. aut alui ipſis turbatæ ſunt, aut dyſenterici facti ſunt. Velut Bioni apud Silenum decũbenti contigit. Populariter graſſabãtur etiam dyſenteriæ per æſtatem. & quibuſdam qui ægrotarunt, quibusque etiam ſanguis erupit, ad dyſenteriam tranſitus factus eſt. uelut Eratonis filio & Mylo, qui multa ſanguinis eruptione facta, in dyſentericũ ſtatum delapſi ſuperſtites manſerunt. Multis igitur maxime hic humor redundauit. Nam & quibuſdam circa iudicationẽ ſanguis non erupit, ſed tubercula iuxta aures excitata euanuerunt. Quæ ubi euanuiſſent, iuxta ſiniſtri lateris mollitudinem, & ad ſummã coxam grauitas fuit. Quum aũt dolores poſt iudicationem fierent, & urinæ tenues prodijſſent, parũ ſanguinis profundere cœperũt. Verum circa quartã & uigeſimam, abſceſſus ad ſanguinis eruptionem fiebant Antiphõti Critobuli filio, quæ ſedata eſt, & perfecte iudicatus eſt circa quadrageſimam. Mulieres porrò multæ quidem ægrotarũt, pauciores autẽ quã uiri. & pauciores etiã mortuæ ſunt. Plurimæ uero grauiter ex partu laborarunt, & poſt partus inſuper ægrotarunt, & hæ maxime perierunt. Velut Telebuli filia, quæ ſexta à partu die mortua eſt. Plurimis itaque in febribus mẽſes apparebant. Quibuſdam uero ex naribus ſanguis erupit. & uirginibus multis id primũ factum eſt. Quibuſdam & ex naribus ſanguis, & mẽſes proruperũt. Velut Dætharſei filiæ uirgini apparuerũt tunc primũ, & ſanguis largus è naribus fluxit. Neque ullam mortuã noui, ex his quibus aliquid horũ probe factum eſſet. Quibus aũt prægnantibus cõtigit ægrotare, omnes fœtus perdiderũt, quas ego noui. Vrinæ uero plurimis boni quidem coloris, uerum tenues & ſubſidentias modicas habẽtes, ex recrementis tenuibus ac bilioſis. Multis aũt alijs iudicatis ad dyſenterias res deuenit. Velut Xenophani & Critiæ. Vrinæ aquoſæ, multæ, puræ, tenues poſt iudicationẽ, & ſubſidentia bona facta, & alijs probe iudicatis. Mentionẽ faciam eorũ quibus factæ ſunt, Bioni qui apud Silenum decũbebat. Cratiæ quæ apud Xenophanẽ. Aretonis filię uxori Mneſiſtrati. Poſtea uero omnes hi dyſenterici facti ſunt. Quod urinas minxerũt aquoſas, cõſiderãdum eſt. Circa arcturũ autẽ multis undecima die iudicatio facta eſt, & bis recidiuæ nõ pro ratione fientes reuerſæ ſunt. Erant aũt ſoporoſi circa tẽpus hoc, plures aũt pueri. & hi omniũ minime moriebãtur. At uero circa æquinoctiũ, & uſque ad pleiada, & ſub hyemẽ, comitabãtur quidem febres ardẽtes. Sed & phrenitici plurimi tũc fiebant. & plerique horũ moriebãtur. fiebant autẽ & per æſtatem pauci. Quũ igitur febres ardentes inciperẽt, ſignificationẽ de ſe præbebãt quibus pernicies immineret. Statim enim ab initio febris acuta, parum inſuper rigebant, uigiles erant, ſiticuloſi, anxij, parum exudantes circa frontem & claui culas, nullus per totũ, multum delirabant, tumores, triſtitiæ, extremitates ſubfrigidæ, pedes ſummi & maxime manuum ſummæ partes. Exacerbationes in diebus paribus. Plurimis autẽ quarta die dolores maximi, & ſudores plerunque ſubfrigidi, & extremitates non amplius recaleſcentes, ſed liuidæ, ſubfrigidæ. & neque ſitiebant. Ad hæc urinæ his nigræ, paucæ, tenues, & alui ſiſtebantur. neque ſanguis è naribus erupit ulli ex his quibus hæc accidiſſent, ſed parum ſtillauit.

Neque

Neq; ad recidiuam ulli horũ res deuenit. Sed ſexta die mortui ſunt cũ ſudore. Phreniticis autem acciderunt præſcripta non omnia. Iudicabantur autẽ his plerunq; die undecima, quibuſdã uigeſima. Quibus non ſtatim ab initio phrenitis cœpit circa tertiam aut quartã diem, ſed moderate habebãt primo tempore, his circa ſeptimam morbus ad acumen tranſiit. Magna itaq; erat morborum multitudo. Ex ægris aũt maxime moriebãtur adoleſcẽtes, iuuenes, in uigore ætatis cõſtituti, leues, ſubalbicante cute, rectos itemq; nigros capillos habentes, & oculos nigros, & qui in quiete & ocio uixerant, & alta uoce, aut gracili, aut aſpera præditi, balbi, iracundi, & mulieres plurimæ ex hac ſpecie moriebantur. At in hac conſtitutione ex quatuor ſignis maxime ſeruabantur. Quibus uidelicet ſanguis è naribus probe erupiſſet. Aut urinæ multæ, & multam ſubſidentiam habentes per ueſicam prodijſſent. Aut per uentrẽ turbata, bilioſa tempeſtiue proceſsiſſent. Aut qui dyſenterici facti eſſent. Acciditq; multis ut non ex uno præſcriptorum ſignorum iudicarentur, ſed per omnia percurrerent. & grauius quidem habere uidebantur, cõſeruabantur autem omnes quibus hæc accidiſſent. Mulieribus autẽ & uirginibus accidebant item præſcripta ſigna omnia. Quibus autem uel horũ quippiã bene accideret, aut menſes large apparerent, per hæc ſeruabãtur ac iudicabantur, neq; ullam interijſſe noui, cui ex his aliquid accidiſſet. Philonis enim filiæ ſanguis ex narib. large fluebat. Septima autem die intẽpeſtiuius cœnauit & mortua eſt. Quibus in febribus acutis, magis ardentibus, lachrymæ inuitæ defluũt, his ſanguinis à naribus eruptionem expectare oportet, ſi etiam alia pernicioſe non habeant. Nam his qui male habent, non ſanguinis eruptionem, ſed mortem ſignificant. Tubercula iuxta aures in febrientibus cum dolore oborta, quibuſdam febre iudicatorio modo deficiente, neq; ſedantur, neq; ſuppurantur: hæc bilioſum alui profluuium, aut dyſenteria, aut craſſarum urinarũ ſubſidentia ſoluit. Velut Hermippo Clazomenio. Iudicationes autẽ ex quibus cognoſcimus, aut ſimiles ſunt, aut diſsimiles. Velut duo fratres qui ſimul eadem hora ægrotare cœperunt. Decumbebant autem iuxta theatrum Epigenis fratres. Horum ſeniori ſexta die iudicatio facta eſt, iuniori uero ſeptima. Recidiua facta eſt utriſq; ſimul eadem hora. Intermiſit dies quinq;. Ex recidiua iudicatio facta eſt utriſq; ſimul in totum, die decima ſeptima. Plurimis autem ſexta die iudicatio facta eſt, intermiſit ſex. Ex recidiuis autem iudicatio facta eſt quinta die. Quibuſdam uero ſeptima iudicatus eſt morbus, & ſeptem diebus intermiſit. Ex recidiua uero iudicatus eſt tertia. Quibuſdam autem iudicatus eſt quinta, intermiſit ſeptem, redijt per tres, intermiſit unam, inſuperq; unam rurſus occupauit. Aliquibus uero iudicatus eſt ſexta, intermiſit ſex, redijt per tres, intermiſit unã, & una iudicatus eſt: Velut Euagonti Daipharſis filio. Quibuſdam autem iudicatus eſt ſexta, intermiſit ſeptem: ex recidiua uero iudicatus eſt quarta. Velut filiæ Aglaidæ. plerinq; igitur ex his qui ægrotarunt in hac conſtitutione, hoc modo ægrotarunt. & nullum noui ex his qui ſuperſtites manſerunt, cui nõ redijſſent recidiuæ ſecundum rationẽ fientes, & ſeruati ſunt omnes quos ego noui, quibus hoc genus recidiuæ factæ ſunt. Neq; ægrotantiũ hoc modo ullum aliquẽ noui, quem recidiua iterum repetijſſet. Moriebantur autem in morbis his plurimi ſexta die: uelut Epaminondas, & Silenus, & Philiſcus Antagoræ filius. Quibus

autem tubercula iuxta aures facta eſſent, his iudicatio facta eſt uigeſima die. Re ſtincta autem ac ſedata ſunt omnibus, & non ſuppurata ſunt, ſed ad ueſicã conuerſa. Cratiſtonacti qui apud Heracleum habitabat, & Scymni fullonis ancillæ ſuppurauerunt, & mortui ſunt. Quibus autem iudicatus eſt ſeptima die, intermiſit nouem, reuerſus eſt morbus. Iudicatus eſt ex recidiua quarta die. Quibus autem iudicatus eſt ſeptima die, intermiſit ſex, deinde rediјt, & iudicatus eſt ſeptima uelut Phanocrito, qui decũbebat apud Gnathonem pictorẽ. Sub hyemem circa ſolſtitium hybernum, & uſq; ad æquinoctiũ, perſeuerabant quidem & febres ardentes, & phrenitides, & multi moriebantur. Iudicationes tamen tranſmutatæ ſunt, & iudicatio facta eſt plurimis ab initio die quinta, intermiſit quarta, recidiua facta eſt, ex recidiua uero iudicatio facta eſt quinta die. In ſumma quatuordecim diebus. Sic autem facta eſt iudicatio pueris plurimis, immo etiam ſenioribus. Quibuſdam uero morbus iudicabatur die undecima. Reuertebatur decimaquarta, iudicabatur perfecte uigeſima. Si uero aliqui inſuper riguiſſent circa uigeſimã, his iudicabatur quadrageſima. Superriguerũt autẽ plurimi circa iudicationẽ ab initio. Qui uero circa iudicationẽ ab initio riguerũt, etiã in recidiuis unà cũ iudicatione riguerũt. Riguerũt aũt paucíſsimi uere, æſtate plures, autũno adhuc plures, hyeme longe plurimi. At ſanguinis eruptiones ceſſabant.

SECTIO TERTIA.

MOrbos dinoſcimus edocti, ex cõmuni omniũ natura, & ex uniuſcuiuſq; propria, ex morbo, ex ægroto, ex his quæ offerũtur, ex eo qui offert. Ex his enim & breuiores, & grauiores redduntur: ex tota ac partiali conſtitutione cœleſtiũ, & uniuſcuiuſq; regionis, ex uictu, ex uitæ ſtudiјs, ex ætate cuiuſq;, ſermonibus, moribus, taciturnitate, cogitationibus, ſomnis, uigiliјs, inſomniјs quibuſdã & quando, uellicationibus, pruritibus, lachrymis, exacerbationibus, ſeceſsibus, urinis, ſputis, uomitib. & quæ ex quibus, in quos, ſucceſsiones morborum: & qui abſceſſus ad perniciem, & ad iudicationem: Sudor, rigor, frigiditas, tuſsis, ſternutationes, ſingultus, ſpiritus, ructus, flatus ſilentes, ſtrepentes, ſanguinis eruptiones, hæmorrhoides. ex his aũt, & quæ per hæc fiunt, cõſiderandũ. Febres quædam cõtinuæ ſunt, quædam interdiu tenent, noctu intermittunt. Aut nocte tenent, die intermittũt. Semitertianæ, tertianæ, quartanæ, quintanæ, ſeptimanæ, nonanæ. Sunt autẽ acutiſsimi, & maximi ac grauiſsimi morbi, & maxime lethales, in cõtinua febre. Securiſsima uero omniũ, et facillima ac lõgiſsima eſt quartana. Non enim ſolũ ipſa à ſeipſa talis eſt, ſed etiã ab aliјs magnis morbis liberat. At in ſemitertiana appellata, contingit quidem & acutos morbos fieri, & eſt hæc præ cæteris maxime lethalis. Sed & tabidi, & quicunq; ex aliјs lõgis morbis ægrotãt, ex hac maxime ægrotãt. Nocturna nõ admodũ lethalis eſt, uerũ lõga. Diurna lõgior. Quibuſdã aũt & ad tabem uergit. Septimana lõga eſt, uerũ nõ lethalis. Nonana adhuc lõgior, & nõ lethalis. Tertiana exacta cito iudicatur, & nõ eſt lethalis. Quintana peſsima omniũ eſt. Nam & ante tabem, & iam tabidis ſuperueniens, occidit. Sunt aũt modi, & conſtitutiones, & exacerbationes ſingularum harum febrium, æque cõtinuarum ac intermittentium. Velut uerbi cauſa, Cõtinua quibuſdam ab initio floret, & uiget maxime, & ad deterius procedit. Circa iudicationem uero & unà cum iudicatione, imminuitur. Quibuſdam uero molliter incipit & ſubmiſſe, augeſcit

autem

aũt & exacerbatur quotidie, Circa iudicationẽ uero & unà cũ iudicatione, acer uatim elucet. Quibuſdã leniter auſpicata augeſcit & exacerbatur. & ubi aliquã diu in uigore fuit, rurſus remittit uſq; ad iudicationẽ, & circa iudicationẽ. Atq; hæc cõtingere ſolent in omni febre, & in omni morbo. Oportet autẽ uictus rationem ex horũ conſideratione offerre. Multa uero etiam alia ſigna his ſunt cognata, de quibus partim ſcriptũ eſt, partim ſcribetur. Ad quę ratiocinari oportet, examinareq; ac cõſiderare, cui horũ acutus ac lethalis ſit morbus, aut à quo ſuperſtes ſit futurus. & cui offerendũ ſit, aut non, & quãdo, & quantũ. & quid offerendũ erit. Quæ uero paribus diebus exacerbantur, paribus iudicantur. Quorum aũt exacerbationes in imparibus fiunt, ea in imparibus iudicãtur. Eſt autẽ primus iudicatorius, ex circuitibus diebus paribus iudicantibus, quartus dies. Deinde ſextus, decimus, decimuſquartus, decimuſoctauus, uigeſimus, uigeſimus quartus, uigeſimus octauus, trigeſimus, trigeſimus quartus, quadrageſimus, ſexageſimus, octogeſimus, & cẽteſimus uigeſimus. Ex circuitibus uero in imparibus diebus iudicãtibus, primus eſt dies tertius. deinde quintus, ſeptimus, nonus, undecimus, decimus ſeptimus, uigeſimus primus, uigeſimus ſeptimus, & trigeſimus primus. At uero noſſe expedit, ſi aliter iudicatio fiat, extra præſcriptos dies, recidiuas fore ſignificat, & fuerit ſane pernicioſa. Oportet autem animaduertere noſſe, in his temporibus iudicationes futuras eſſe, ad ſalutem, aut perniciem: aut inclinationes ad melius, aut deterius. Erroneæ porrò febres, & quartanæ, & quintanæ, & ſeptimanæ, & nonanæ, in quibus circuitibus iudicentur conſiderandum eſt.

AEGROTI QVATVORDECIM. PRIMVS

PHiliſcus prope muros habitabat, decubuit. Primo die febris acuta, ſudauit, noctem laborioſam habuit. Secũdo die omnia exacerbata ſunt. Veſperi ab infuſo per clyſterẽ adhibito bene habuit, noctẽ quietã. Tertio mane & uſq; ad meridiem, uiſus eſt à febre liber eſſe. Ad ueſperã febris acuta cũ ſudore, ſiticuloſus erat, lingua reſiccabatur, nigra minxit, noctẽ moleſtã habuit, nõ dormiuit, omnino delirauit. Quarto omnia exacerbata ſunt, urinæ nigræ, nox tolerabilior, urinæ melioris coloris. Quinto circa meridiẽ parũ de naribus ſtillauit nõ mixtum. Vrinæ uariæ, quæ habebãt innatantia quædã rotunda, geniture ſimilia, diſperſa, nõ ſubſidebãt. Subdita glande, flatuoſa pauca prodierũt. noctẽ habuit laborioſam, ſomni parui, ſermones, deliramẽta, extremitates undiq; frigidæ, et nõ amplius recaleſcẽtes. minxit nigra, dormiuit parũ, ad diẽ uoce deſtitutus eſt, frigidũ ſudauit. extremitates liuidæ. Circa meridiẽ ſexta die mortuus eſt. Huic ſpiritus ad finẽ uſq; uelut reuocãti, rarus & magnus. Splen eleuatus eſt orbiculari gibboſitate. Sudores frigidi perpetuo. Exacerbationes diebus paribus.

AEGROTVS II

SIlenus habitabat in Platamone, prope filios Eualcidis. Hũc ex laſsitudinib. & potationibus, ac exercitijs intẽpeſtiuis febris corripuit. Cœpit aũt ægrotare ex lũbis, & caput grauitas tenebat. & colli diſtẽtio erat. Ab aluo prima die millioſa, mera, ſpumoſa, abũde colorata, multa prodierũt. Vrinæ nigræ nigram ſubſidentiã habentes, ſiticuloſus, lingua reſiccata, nocte nihil dormiuit. Secũda die febris acuta, ſeceſſus plures, tenuiores, ſpumoſi. Vrinæ nigræ, nox moleſta, parum delirauit. Tertia omnia exacerbata ſunt, præcordij diſtentio utrinq;

oblonga

oblõga ad umbilicũ ſubmollis. Seceſſus tenues, ſubnigri. Vrinæ turbatæ, ſubnigræ. Nocte nihil dormiuit, ſermones multi, riſus, cantus, continere ſe nõ potuit. Quarta per eadem. Quinta ſeceſſus meri, bilioſi, leues, pingues. Vrinæ tenues, pellucidæ. parũ reſipiſcebat. Sexta circa caput parum ſudauit. extremitates frigidæ, liuidæ. Iactatio multa. ab aluo nihil prodijt. Vrinæ ſuppreſſæ ſunt, febris acuta. Septima die uoce deſtitutus eſt. extremitates non amplius recaleſcebãt. nihil minxit. Octaua ſudauit frigidũ per totũ ſudorẽ. papulæ cum ſudore rubræ, rotundæ, paruæ, uelut uari permanebant, nõ abſcedebãt. Ab aluo uero cũ parua irritatione, ſtercora tenuia uelut incõcocta, multa prodibãt cũ dolore. Vrinã reddebat cũ dolore mordacẽ. Extremitates parũ recaleſcebãt. Somni tenues, ſoporoſi. Vox intercepta. Vrinæ tenues, pellucidæ. Nona per eadem. Decima potum non ſuſcipiebat. Soporoſus erat, ſomni autem tenues. Ab aluo ſimilia. Minxit aceruatim ſubcraſſum, depoſitum ſubſidens. ſubſidentia craſſæ farinę ſimilis, alba. Extremitates rurſus frigidę. Vndecima mortuus eſt. Ab initio huic & ad finem uſq; ſpiritus magnus rarus. præcordij palpitatio aſsidua. Aetas erat circa annos uiginti.

AEGROTVS III

HErophonti febris acuta. Ab aluo pauca ab initio uelut in teneſmo. Poſtea uero tenuia prodibant bilioſa, frequẽtiora. Somni nõ aderant. Vrinæ nigræ, tenues. Quinta mane ſurditas. Exacerbata ſunt omnia. Splen eleuatus eſt. Præcordij diſtentio. Ab aluo pauca, nigra prodierũt. delirauit. Sexta delirabat. ad noctẽ ſudor, frigiditas. delirus permanebat. Septima perfrigerabatur, Siticuloſus, delirabat, noctu reſipiſcebat, obdormiuit. Octaua febricitauit, ſplen minuebatur, intelligebat omnia. doluit iuxta inguen, tumor primũ è directo ſplenis. Deinde dolebat utraſq; tibias. nox tolerabilis. Vrinæ coloris melioris paruã ſubſidentiã habebant. Nona ſudauit, iudicatus eſt morbus, intermiſit. Quinta reuerſus eſt. Statim aũt ſplen eleuatus eſt, febris acuta, ſurditas rurſum. Poſt recidiuã tertia die ſplen minuebatur, ſurditas minor erat, crura dolebant, noctu ſudauit. Iudicatus eſt die ſeptimadecima. Neq; delirauit in recidiua.

AEGROTVS IIII

IN Thaſo Philini uxorem, quæ filiam pepererat, quum purgatio ſecundũ naturam facta eſſet, & aliàs leuiter degeret, decimaquarta à partu die febris uehemens corripuit cum rigore. Ab initio uero cor dolebat, & circa præcordium dexterũ. muliebrium partiũ dolores. purgatio ceſſauit. Vbi uero glandẽ ſubdidiſſet, hæc quidẽ leuiora facta ſunt. Capitis aũt colli & lumborũ dolores permanebant. Somni nõ aderant. Extremitates frigidæ. Siticuloſa erat. aluus combuſta. pauca egerebat. Vrinę tenues, ab initio decolores. Sexta die ad noctẽ multũ delirauit, et rurſus reſipiſcebat. Septima ſiticuloſa. ſeceſſus bilioſi, abũde colorati. Octaua ſuperriguit. febris acuta. cõuulſiones multæ cũ dolore. multũ delirabat. Glãde ſubdita exurgebat, multaq; cũ fluxione bilioſa prodibãt. Somni nõ aderãt. Nona cõuulſiones. Decima parũ reſipiſcebat. Vndecima dormiuit. omniũ recordata eſt. Statim aũt rurſus delirauit. Vrinã aũt reddebat cũ conuulſionibus, aceruatã, multã. illis aũt parũ admonẽtibus, craſſam albã: qualis eſt ex his quæ ſubſiderũt, ubi multo tẽpore ſita, fuerint cõturbata. non ſubſidebat. color & craſsitudo talis, qualis eſt in urinis iumẽtorũ. Talia mingebat, quæ & ego ui

di

di. Circa decimum quartũ diem palpitationes per totũ corpus, ſermones multi, parum reſipiſcebat. Verum ſtatim rurſus delirabat. Circa decimum ſeptimũ uoce deſtituebatur. Vigeſima mortua eſt.

AEGROTVS V

EPicratis uxorem, quæ decumbebat apud Archegetem, partui iam propinquam, rigor fortiter corripuit. non incaluit, uelut dicebant. Et poſtridie eadem erant. Tertia die peperit filiam, & alia omnia iuxta rationẽ uenerunt. Poſtridie à partu febris acuta eam inuaſit, cordis dolor & muliebrium partiũ. Vbi uero glandem ſubdidiſſet, hæc quidem leuiora facta ſunt. Capitis aũt & colli ac lumborum dolor. Somni nõ aderant. Ab aluo modica bilioſa, tenuia, pura prodibant. Vrinæ tenues, ſubnigræ. Sexta die à quo febris ipſam corripuit, ad noctem delirauit. Septima omnia exacerbata ſunt. uigilans delirauit, ſiticuloſa, ſeceſſus omnes bilioſi abũde colorati. Octaua ſuperriguit, plus dormiuit. Nona per eadem. Decima crura laborioſe dolebat. Cordis dolor rurſus. capitis grauitas. non delirauit. magis dormiuit. aluus reſtitit. Vndecima ſudauit. minxit melius colorata, multam ſubſidentiã habentia. leuius degebat. Decimaquarta ſuperriguit. febris acuta. Decimaquinta uomuit bilioſa, flaua, ſatis multa. Sudauit ſine febre. Ad noctẽ febris acuta. Vrinæ craſſæ ſubſidẽtiam albam habẽtes. Decima ſexta ad noctem exacerbata eſt, & cum moleſtia non dormiuit, delirauit. Decimaoctaua ſiticuloſa, lingua combuſta eſt. non dormiuit. multũ delirauit. crura dolebat. Circa uigeſimam mane parũ riguit, ſoporoſa, quiete dormiuit. uomuit bilioſa, pauca, nigra. Ad noctem ſurditas. Circa uigeſimã primam lateris ſiniſtri grauitas, per totũ cum dolore. parum inſuper tuſsijt. Vrinæ craſſæ, turbatæ, ſubrubræ, quæ depoſitæ non ſubſidebant. cætera leuiora. non ſine febre. Statim ab initio fauces dolebat, rubor aderat, columella reuulſa, fluxio acris, mordax, ſalſa, perpetuo perſeuerabat. Circa uigeſimã ſeptimã febri libera, in urinis ſubſidentia. latus dolebat. Circa primam & trigeſimã febris corripiebat. aluus ex bilioſis turbata eſt. Quadrageſima die uomuit pauca bilioſa. Iudicata eſt perfecte libera à febri die octogeſima.

AEGROTVS VI

CLeanactiden qui ſupra Heracleum decumbebat, febris corripuit erroneo modo. Dolebat aũt caput ab initio, & latus ſiniſtrũ. & aliarũ partiũ dolores aderant, laſſatorũ modo. febres exacerbabãtur aliàs aliter inordinate. Sudores quãdoq;, quãdoq; nõ. Exacerbationes utplurimũ in iudicatorijs diebus magis accedebãt. Circa uigeſimã quartam ſummas manus dolebat. Vomuit bilioſa, flaua, ſatis multa. Paulo poſt aũt æruginoſa. Ab omnibus alleuatus eſt. Circa trigeſimam ſanguis ex utriſq; naribus erũpere cœpit, atq; hoc erroneo modo paulatim uſq; ad iudicationẽ. Nõ autem faſtidiebat cibum, neq; ſiticuloſus erat per totũ tempus, neq; inſomnis. Vrinæ tenues, non decolores. Circa quadrageſimam minxit ſubrubra, ſubſidentiã multam ualde rubram habentia. alleuatus eſt. poſt hæc autem urinæ uarie, quandoq; ſubſidentiam habebãt, quandoq; non. Sexageſima urinis ſubſidentia multa, & alba, & leuis. Remiſerũt omnia. febres intermittebant. Vrinæ tenues quidem, uerũ boni coloris. Septuageſima à febre liber permãſit diebus decem. Octogeſima riguit, febris acuta corripuit. multũ ſudauit. Vrinis ſubſidentia rubra, leuis. perfecte iudicatus eſt.

AEGROTVS VII

MEtonē febris uehemens corripuit, lumborū grauitas doloroſa. Poſtridie ubi aquam bibiſſet ſatis multā, ab aluo probe prodijt. Tertia capitis grauitas. Seceſſus tenues, bilioſi, ſubrubri. Quarta omnia exacerbata ſunt. Fluebat à dextra nare bis ſanguis modicus. Noctē moleſte tulit. Seceſſus ſimiles tertiæ diei. Vrinæ ſubnigræ, habebant quiddam in medio innatans, ſubnigrū, diuulſum. non ſubſidebāt. Quinta effluxit ex ſiniſtra nare ſanguis largus, merus. Sudauit. iudicatus eſt. Poſt iudicationem inſomnis, delirabat. Vrinæ tenues, ſubnigrę. Capitis lotionib. uſus eſt. dormiuit. reſipiſcebat. Huic recidiua facta non eſt, Sed ſanguis erupit ſæpe etiam poſt iudicationem.

AEGROTVS VIII

ERaſinum qui habitabat circa Bootæ torrentem, febris uehemēs corripuit poſt cœnā. nocte turbatus fuit. diem primam quiete, noctē laborioſe trāſegit. Secunda omnia exacerbata ſunt, ad noctē delirauit. Tertia doloroſe, multum delirauit. Quarta moleſtiſsime, ad noctem nihil dormiuit. Inſomnia & ratiocinationes. deinde peiora, & magna, & periculoſa, timor, moleſtia. Quinta mane reſipiſcebat ac intelligebat omnia. Verum ad meridiem multū inſanijt. continere ſe non potuit. Extremitates frigidæ ſubliuidæ. Vrinæ inconcoctæ. Circa ſolis occaſum mortuus eſt. Huic febres perpetuo cum ſudore. præcordia ſublimia. diſtentio cum dolore. Vrinæ nigræ habentes quædam in medio ſuſpenſa innatantia rotunda, non ſubſidebant. Ab aluo ſtercora prodibant. Sitis perpetuo non ualde. Conuulſiones multæ cum ſudore, circa mortem.

AEGROTVS IX

CRitoni in Thaſo erecte obambulanti, pedis dolor fortis à magno digito cœpit. Decubuit eadem die. horridus, anxius, parū ſubcaleſcens. nocte deſipuit. Secunda die tumor laxus per totū pedem, & circa malleolum ſubrubens cum diſtentione. Puſtulæ nigræ. febris acuta. inſanijt. Ab aluo uero mera, bilioſa, ſatis multa prodibant. Mortuus eſt altera ab initio die.

AEGROTVS X

CLazomenium qui ad Phrynichidæ puteum decumbebat, febris uehemēs corripuit. Dolebat autem caput, collum, lumbos ab initio. Statim aūt ſurditas. Somni nō aderant. Febris acuta inuaſit. Præcordium eleuabatur cum tumore. diſtentio non ualde. lingua ſicca. Quarta ad noctem deſipuit. Quinta laborioſe omnia exacerbata ſunt. Circa undecimam parum remiſerunt. Ab aluo uero ab initio & uſq; ad decimāquartam, tenuia multa aquei coloris prodibāt. Toleranter ea quæ ad ſeceſſum pertinent ferebat. Poſtea aluus reſtitit. Vrinæ perpetuo tenues quidem, uerum boni coloris, & multa in medio ſuſpēſa habebant diuulſa, non ſubſidebant. Circa decimāſextam minxit paulo craſsiora, habebant ſubſidentiam paruam, paululum alleuarūt, reſipiſcebat magis. Decima ſeptima rurſus tenuia. Circa utraſq; aures tubercula extiterunt cū dolore. Somni non aderant. delirabat. Circa crura dolebat. Vigeſima à febre liber iudicatus eſt. nō ſudauit. omnia intelligebat. Circa uigeſimā ſeptimam coxæ dextræ dolor fortis, cito quieuit. Tubercula uero iuxta aures neq; ſedata ſunt, neq; ſuppurata, uerum dolebāt. Circa trigeſimā primam profluuiū alui ex multis aquoſis, cum eiuſmodi quæ in dyſenteria prodire ſolent. Vrinas craſſas mingebat.

Tubercula

Tubercula circa aures ſedata ſunt. Circa quadrageſimũ oculum dextrum dolebat, obſcurius uidebat. Reſtitutus eſt.

AEGROTVS XI

DRomeadæ uxorem quæ filiam pepererat, & alijs omnibus ſecundũ rationem factis, ſecunda die rigor corripuit. febris acuta. Cœpit autẽ prima die dolere circa pręcordia faſtidioſa ac nauſeabũda, horrida, anxia. & ſequentib. nõ dormiuit. Spiritus rarus, magnus, ſtatim reuulſus. Altera à rigore die, ſtercora ab aluo bene prodibant. Vrinæ craſſæ, albæ, turbatæ: qualis fit ex his quæ ſubſiderunt, ubi multo tempore ſita, fuerit conturbata: nõ ſubſidebant. nocte non dormiuit. Tertia circa meridiem ſuperriguit. Febris acuta. Vrinæ ſimiles. præcordij dolor, faſtidioſa ac nauſeabunda. nox moleſta, nõ dormiuit. Sudauit per totum ſubfrigida. Statim aũt rurſus recalefacta eſt. Quarta die circa præcordia parum alleuata eſt. Capitis grauitas cum dolore. in ſoporem incidit. parũ de naribus ſtillauit. lingua ſicca. ſiticuloſa. Vrinæ tenues, oleoſæ. parum dormiuit. Quinta ſiticuloſa. faſtidioſa. Vrinæ ſimiles. nihil ab aluo. Circa meridiem multum delirauit, & ſtatim rurſus parum reſipiſcebat. exurgẽs in ſoporem incidit. frigiditas parua. nocte dormiuit. delirauit. Sexta mane ſuperriguit. Statim autẽ recalefacta eſt. Sudauit per totum. Extremitates frigidæ. delirauit. Spiritus magnus, rarus. Paulo poſt conuulſiones à capite cœperunt. Statim mortua eſt.

AEGROTVS XII

HOmo quidam calefactus cœnauit, & bibit amplius. Vomuit omnia noctu. febris acuta. Præcordij dextri dolor. Inflammatio ſubmollis ex interna parte. noctem moleſte tulit. Vrinæ ab initio rubræ, craſſæ, depoſitæ nõ ſubſidebant. Lingua ſicca. non ualde ſiticuloſus. Quarta febris acuta. Dolores omnium. Quinta minxit leue, oleoſum, multum. febris acuta. Sexta ueſperi multũ delirauit. Nec nocte dormiuit. Septima omnia exacerbata ſunt. Vrinæ ſimiles. ſermones multi. continere ſe non potuit. Ab aluo cum irritatione prodierũt liquida turbata, cum lumbricis. Nox laborioſa. Mane riguit. febris acuta. Sudauit calidum. A febre liber eſſe uiſus eſt. non multũ dormiuit. A ſomno frigiditas, ſputatio. Veſperi multum delirauit. Paulo poſt uomuit nigra, pauca, bilioſa. Nona frigiditas. multũ delirabat. non dormiuit. Decima crura dolebat. Omnia exacerbata ſunt. delirauit. Vndecima mortuus eſt.

AEGROTVS XIII

MVlierem quæ decumbebat in littore, trimeſtri fœtu grauidam febris uehemens corripuit, ſtatimq́ue lumbos dolere cœpit. Tertia dolor colli, capitis, iuxta clauiculam, & manũ dexterã. Statim lingua uoce deſtituta eſt. dextra manus reſoluta eſt cum conuulſione, uelut his qui aliqua ſiderantur parte contingere ſolet. Delirabat penitus. noctem moleſte tulit, nõ dormiuit. aluus turbata eſt, ex bilioſis, meris, paucis. Quarta die lingua uoce ſoluta eſt. Cõuulſiones eorundem. dolores omnium permanebãt. Iuxta præcordia tumor cum dolore. non dormiebat. penitus delirabat. aluus turbata. Vrinæ tenues, non boni coloris. Quinta febris acuta. præcordij dolor. planè delirabat. ſeceſſus bilioſi. ad noctem ſudauit, à febre libera. Sexta reſipiſcebat. Ab omnibus alleuata eſt. Verũ circa ſiniſtram clauiculam dolor permanebat. ſiticuloſa. Vrinæ tenues. nõ dormiuit. Septima tremor. in ſoporem incidit. parum delirauit. dolores iuxta clauiculam

M culam

culam,& ſiniſtrum brachiũ permanſerunt.Reliqua alleuata ſunt.Omnia intelligebat.Tres dies à febre libera mãſit.Vndecima reuerſa eſt,ſuperriguit, febris uehemens corripuit.Circa decimamquartam uomuit bilioſa,flaua,ſatis multa, ſudauit.A febre libera iudicata eſt.

AEGROTVS XIIII

MElidiæ,quæ decũbebat iuxta Iunonis templum,capitis & colli, & pectoris dolor fortis cœpit.Statim autẽ febris acuta corripuit.Mẽſes pauci apparebant.Dolores omniũ horum cõtinui. Sexta die ſoporoſa, anxia,horrida, rubor in maxilla.parũ delirauit.Septima ſudauit.febris dimiſit.Dolores permanebant.Rediјt.ſomni pauci.Vrinæ perpetuo boni coloris,uerũ tenues.Seceſſus tenues,bilioſi,mordaces,ualde pauci,nigri, graueolentes prodibant.In urinis ſubſidentia alba,leuis.Sudauit.Iudicata eſt perfecte undecima die.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIB. II. IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

SECTIO PRIMA.

CARBVNCVLI in Cranone æſtiui, pluebat in ardorib. aqua larga.Cõtingebat hoc per totũ,& maxime ab auſtro.& ſubnaſcebantur quidem in cute ſanies.dum autẽ intro concipiebantur,caleſcebant,& prurítũ inducebant. Deinde puſtulæ uelut ab igne inuſtæ excitabantur. & ſub cutem uri ſibi uidebantur, in ardoribus ſiccitatis. Febres plerũq; citra ſudorẽ. In his uero ſi minutæ imbris guttæ deciderint,magis ſudatoriæ fiunt ab initio.At hæc difficiliora iudicatu manent, q̃ aliter: Attamen minus,ſi non propter hæc fuerint,ſed propter morbi modum. Febres ardẽtes in æſtiuis magis fiunt,& in aliјs temporibus.Reſiccantur autem magis æſtate. Autumno maxime ferinũ,& oris uentriculi dolor,quanquã & ipſe minus maleficus fuerit,ipſo morbo tali exiſtente. Aſcarides ueſperi ſimiliter huic. & illæ tunc infeſtant in die plerunq;,nõ ſolum ideo quod magis affligũt,ſed etiã ipſæ per ſeipſas.In autumno acutiſsimi morbi & maxime lethales. & omnino ſimilitudinẽ habent,eo quòd ueſperi exacerbantur: tanq̃ annus ipſe habeat circuitũ morborũ.Quale eſt dies morbi,quale eſt ueſpertinũ tempus ad exacerbationẽ: Tale eſt morbi,& uniuſcuiuſq; cõſtitutionis inter ſe,ubi non quid in ſuperiori ſpecie fuerit innouatum.Sin minus, alia ſanè conſtitutione hæc imperiũ obtinuerint.Quare etiã annus ad ſeipſum hoc modo ſe habet.In quietis ac conſtantibus temporibus, & annis tempeſtiue tempeſtiua præbẽtibus, boni ſtatus & iudicatu facillimi morbi fiunt.In incõſtantibus uero,inconſtantes & qui difficulter iudicantur:quum ſanè in Perintho defecerit aut abũdauerit quid, ut aut uenti ſint,aut non uẽti:aut aquæ, aut ſiccitates:aut ardores,aut frigora.Ver autem omnino ſaluberrimum,ac minime lethale.Circa principia morborum conſiderandum,an ſtatim florent.Clarum autem hoc fit ex incremento. Incrementa uero ex circuitibus,& iudicationes quoq; hinc manifeſtæ fiunt, itẽq; ex acer

bationibus

bationibus in circuitibus, ſi citius accedant, aut non: & ſi diutius durent, aut non: & ſi magis affligant, aut non. Ex omnibus autem continuis aut intermittentibus, & diuturnis, & uulneribus, & ſputis, & doloribus. Itemq; tuberculorum inflammationes, & quæcunq; alia poſterius apparet, fortaſsis autem & ex alijs communibus rebus, quæ quidem citius fiũt, breuiora ſunt: Quæ uero tardius, lõgiora: quum etiam in circuitibus citiorem recurſum, ac reliquum augmẽtum, morbus neget. Nam & eorum qui ſtatim pereunt, uelociores ſunt iudicationes, quoniam & dolores, & continui ac fortes. Quæ uero ad melius iudicant, non ſtatim apparent. Iudicatoria non iudicantia, partim lethalia ſunt, partim difficilis iudicationis. Quæ præiudicata ſunt, ſi crude iudicata fuerint, recidiuæ fiunt: Sin minus, iudicationis impeditiones aut malæ iudicationes. Poſſunt etiam fieri pernicioſa, ea quæ non parua ſunt. Quæcunq; iudicatoria ſigna fiunt, eadem hæc ſi non fiunt, difficilis ſunt iudicationis. Quæ uero contraria ſignificant, malum: non ſolum ſi recurrant, ſed etiam primariæ naturæ contraria repentia. Quemadmodũ etiam malorum ſignum, ea quæ ad contraria repunt. Conſiderare uero ſic oportet, in cibis, compreſsionibus uenarum, tumoribus præcordiorum, ſurſum uergẽtibus, deorſum uergentibus. Sed & multa ſunt eiuſcemodi, uelut abortientium mammæ graciles fiunt, neq; enim contrarium eſt: Neq; tuſſes diuturnæ, quoniam ubi teſtis intumuit ceſſant: & teſtis tumor à tuſsi ceſſat & alleuatur: quæ res commonefacit nos communionis pectorum, mammarum, geniturę, uocis. Abſceſſus aut per uenas, aut per oſſa, aut neruos, aut cutem, aut alias emotiones. Boni autẽ ſunt qui infra morbum fiunt, uelut uarices, lumborum grauitates ex ſupernis. Optimi uero potiſsimum ſunt inferni, & longiſsime infra uentrem, & remotiſsimi à morbo: & qui per effluxionem fiunt, uelut ſanguis è naribus, pus ex aure, ſputum, urina, quæ per effluxionem fiunt. At abſceſſus quibus hæc nõ fiunt, ſunt uelut dentes, oculi, naſus, ſudor. Sed & quæ ſub cutem abſcedunt foras tubercula, uelut putreſcentia, & quæ ſuppurantur, aut ulcus, aut eiuſmodi puſtulæ, aut ſquamæ, aut defluuiũ capillorum, uitiligines, lepræ, aut eiuſmodi quæ abſceſſus ſunt acceruatim fluentes, & non ſemirepẽtes, & quæcũq; alia dicta ſunt. & ſi nõ pro rationis excretionis morbi dignitate fiant, uelut Temeni nepti, ex morbo forti ad digitum decubuit, qui quum non ſufficeret ad ſuſcipiendũ morbum, recurrit, Mortua eſt. Abſceſſus aut per uenas, aut per aluum, aut per neruos, aut per cutem, aut iuxta oſſa, aut ſecundum ſpinalem medullam, aut ſecundum alias effluxiones, os, pudendum, aures, nares, ex utero menſes. Iudicationes poſtridie fiunt, uelut ad lumbos, aut ad femur, & ad teſtes: Quãdoq; ex tuſsi, & teſtis ipſe à ſeipſo. Tuſsiculoſi abſceſſus, qui ſupra uentrẽ ſunt, non ſimiliter perfecte liberant. Sanguinis eruptiones largæ ex naribus plerunq; liberant, uelut Heragoræ, quod medici non animaduerterunt. Qui uoces aſperas natura habent, his etiam linguæ ſubaſperæ ſunt, & quæcunq; aſperitates à morbis ſimiliter. Quæ igitur duræ ſunt linguæ à natura, etiã ſine morbo hoc habẽt. Molles uero tardiores ſunt, & ad peccatum, & ad bonum, quàm prior natura. Conſideranda ſunt etiam longa capita, ex uiuendi ratione, & ceruices longæ, ab inclinationibus. & uenarũ amplitudo & craſsitudo, ab eadem, & anguſtiæ, ac latitudines, & breuitates, ac tenuitates, ex contrarijs.

Quorum uenæ amplæ, & uentres, & oſſa ampla, hi ſunt qui tenues ſunt. Pingues uero his contraria habent. & in his qui fame macerantur, mediocritates. Ab his conſideranda ea ſunt quæ præpropera incrementa unicuiq; detrahunt,& quæ diminutiones adaugent.& ea quæ incrementa coadaugent,& quæ corroborant.Et quæ ſint communes uenarum diſſectiones. Pectinum ruptiones quæ quidem circa pubem fiunt, utplurimum ſtatim ſunt innoxiæ. Quæ uero paululum ſupra umbilicum in dextera parte, hæ doloroſæ ſunt & anxioſæ,& ſtercoris uomitum inducunt,uelut etiam Pittaco accidit. Fiunt autem hæ,aut à plaga,aut uulſura, aut alterius inſultu: Quibus id quod medium eſt inter abdomen & cutē inflatur,& non ſedatur. Color eſt uelut qui multum pallidus eſt, & qui ex candicante pallet: quoniā omne huiuſmodi ab hepate eſt, & ex hoc ſunt hepatici in his morbi. & morbi regij ab hepate, ad ſubalbidum colorem uergunt. & qui ex aqua inter cutem, & ex pituita alba laborant. Qui uero à ſplene ſunt,tum hydropes,tum morbi regij,nigriores ſunt. Sed & ulcera quæ ægre perſanantur exalbidorum ſunt,qui ferè lentis colorem referunt: & cutis diffringitur ac labia, uelut Antilochus habuit & Aleuas, ab humoribus ex corpore ſalſuginoſo, quod ſub cute maxime,& à capite contingit, quum à pulmone fuerit calefactum. Occaſiones unde quis ægrotare cœpit, conſiderare oportet, ſiue capitis ſit dolor, ſiue auris, ſiue lateris. Signum autem ſunt in quibuſdam dentes,& in quibuſdam inguinum tumores. Vlcera fientia ac iudicantia febres, & tubercula: Quibus hæc non fiunt, iudicatio ſublata eſt. Quibus intus relinquuntur, certiſsimæ recidiuæ ac celerrimæ.

Crudos ac liquidos ſeceſſus, milium ſolidum in oleo coctum ſiſtit. Exemplo eſt nautæ puer,& Myriochaune.

SECTIO SECVNDA.

MVlier cor, hoc eſt os uentriculi dolebat, & nihil remittebat dolor. Huic polentæ pollen in mali punici ſuccum inſperſus, & ſemel in die acceptus in cibo ſatis fuit,& non reuomebat,uelut Charioni contigit. Mutationes proſunt, ſi non ad praua mutentur, uelut his qui à medicamentis uomunt febrium gratia. Fines in meraciora deſinentes,putrefactionē ſignificant,uelut Dexippo. Serapis ex liquida aluo intumuit.Pruritus autem haud ſcio quot diebus, non ultra.Habebat autem & abſceſſum quendam in lateris mollitudine, qui nigrefactus occidit. Et Stymargi uxor ex uentris per paucos dies turbatione, ubi multum in ſiſtendo laboraſſet, & poſt pueri ſexus fœminei quadrimeſtris ex corruptione diſceſſum ſana facta eſſet intumuit. Moſcho è calculo laboranti fortiter, in ſuperna palpebra ordeolum obortum eſt magis ad aurem. Deinde intro exulceratum eſt. Quinta & ſexta die ex internis pus erupit. Infernas affectiones ſoluit. Glandularum tumor ac inflammatio circa aurem erat,itemq; inferne in collo, è directo ſuperni tumoris. Ariſtæi uxoris frater fatigatus in uia incaleſcebat. Deinde in tibia tumores fiebant terebinthi fructui ſimiles. Poſtea febris continua fiebat, & poſtridie ſudor factus eſt, & alijs paribus diebus ſemper idem fiebat. Adhuc autem febris tenebat. Erat autem ſublienoſus. Ex ſiniſtra nare ſanguis erumpebat frequenter & paulatim. Iudicatus eſt. Poſtridie iuxta ſiniſtram aurem tumor. Sequenti die etiam circa dextram,ſed hic minor, & inſuper tepeſcebat. Hi euanuerūt,

& non ſuppurati ſunt. Qui ab Alcibiade uenit, ei ex febribus modicis ante iudicationem teſtis ſiniſter intumuit. Habebat autem ſplenem magnum. & ſanè tunc iudicata eſt febris uigeſima die. Deinde aliàs atque aliàs ſubincaleſcebat, & ſubfloridum ſpuebat. Cuidam manus dextra, & crus ſiniſtrum, quum ex tuſsi parum & nihil memorabile eieciſſet, ſiderationis modo reſoluta ſunt: alia uero nulla re alterata eſt, neque facie, neque mente: Nec uero adeò fortiter illis partibus. Cœpit ad melius procedere circa uigeſimam diem. Factum autem hoc eſt illi ferè circa mēſium eruptionem, & fortaſsis tunc primum apparebant. Erat enim uirgo. Apœmantus & pater fabri illius qui caput fregit, & Nicoſtratus non extuſsiebant quicquam. Erant autem alibi circa rhenes dolores. Interrogationes factæ ſunt. dicebant ipſos ſemper repleri potu aut cibo. Dolores fortiſsimos quo modo dinouerit quis conſpicatus, fuga, tolerantiæ, experientiæ, & timiditates indicant. Aqua quæ cito caleſcit, & cito frigeſcit, ſemper leuior eſt. Cibi & potus experientia opus habent, an ad æqualitatem maneant. Dicendum quòd ubi ſanguis effluxit, excalleſcunt, & quæcunque alia huiuſcemodi. Abortus maſculus ſexaginta dierum, in partiū ſuppreſsionibus ſalubris. Hercules intumeſcebat mali ipſius die octaua. Magis ex dyſenteria laborat, quiſquis ſanè etiam è teneſmo uexatur. Quædam lactans puſtulas per corpus ubique habebat. Poſtquam autem lactare ceſſauit, ſedatæ ſunt per æſtatem. Coriarij illius qui coriacea præparabat, uxori, quum peperiſſet & perfecte exoluta eſſet, uiſum eſt de ſecunda membranoſum quiddam remanere: diſceſsit autem quarta die male. Nam urinæ ſtillicidio uexabatur. Statim concipiens peperit maſculum. Habebat autem iam multos annos, & poſtremum neq; menſes prodibant. Quando autem peperiſſet, urinæ ſtillicidium paulum intermittebat.

Quædam priuſquam conciperet, coxam dolebat. Poſtquam autem concepit, non amplius dolebat. Vbi uero peperit, uigeſima die rurſus doluit. Peperit igitur maſculum. Prægnanti in tibia inferne dextera, tertio aut quarto menſe puſtulæ, ad quas manna thuris utimur, itemq; in manu dextera iuxta magnum digitum: haud ſcio an peperit, reliqui enim ipſam ſemeſtrem, habitabat autem uelut ego puto, in ædibus Archelai ad rupem. Antigenis uxor habitabat iuxta Nicomachum, peperit puerum carnoſum quidem, uerum qui haberet maximas partes diſcretas, magnitudine uero eſſet quatuor digitorum, & ſine oſsibus, deinde craſſus ac rotundus. Hæc autem anheloſa erat ante partum. Deinde ſimul cum partu pus reuomuit modicum, uelut ex furunculo uocato tuberculo. Quæ filias peperit gemellas, & difficulter peperit, & non ualde purgata eſt, tota intumuit. Deinde uenter ipſi magnus fiebat. Reliqua uero reprimebantur. & rubicunda prodibant uſque ad ſextum menſem. Deinde alba ualde per omne iam tempus. Atque hæ fluxiones ueneri officiebant, & mera rubicunda ipſi profluebant. In diuturnis inteſtinorum leuitatibus ructus acidus fiens, antea nūquam factus, ſignum bonum, uelut Demænetæ contigit. Fortaſsis autem licet etiam arte parare. Nam turbationes eiuſmodi alterāt. Fortaſsis autem & ructus acidi inteſtinorum leuitatem ſoluunt. Sanata eſt ueratri potione Lycia. poſtremum ſplen magnus

gnus, & dolores, & febris, & ad humerum dolores. Et uena quæ in ſplene eſt, in cubito ſecabatur. & ſaliebat quidem ſæpe, Aliquando uero etiam non eſt ſecta, ſed unà cum ſudore ſanguis penetrauit, aut ſua ſponte. Ex quo autem prodibat, Splen dextera parte intendebatur, ſpiritus intus duplicabatur, non tamen magnus. mente mouebatur, contegebatur, flatus inerat, non prodibat inferne quicquam, neq; mingebat. Mortua eſt ante partum. Quæ circa fauces ad alterutram partem repentia proceſſerunt, exulcerata non ſunt, ad ſiniſtra tranſiuerunt, ad ſplenem dolor uenit citra iudicationem. Hieroni iudicatio facta eſt decima quinta die. Coi ſorori hepar eleuatum eſt ſplenico modo. Mortua eſt ſecunda die. Bion ſimul multum mingebat quod non ſubſidebat, & ſanguis ex ſiniſtra nare manabat. Erat enim & ſplen ſurſum in gibbum eleuatus, ac durus, ſuperſtes manſit, recidiua. Erant autem anginoſorum affectiones hæ. Colli uerticula intro uergebant, quibuſdam amplius, quibuſdam prope. Et collum forinſecus conſpicuam cauitatem intro habebat, & hac parte ad contactum dolebat. Erat autem & cuidam infra os dentis appellatum, quod nõ ſimiliter acutum eſt: quibuſdam uero etiam ualde rotundum, maiore circumferentia. Si non cum dente appellato, fauces non inflammatæ, uerum iacentes. Partes ſub maxilla tumidæ, non inflammatis ſimiles. Neque glandulæ ulli intumuerunt. Sed magis ſecundum naturam. linguam non facile uertebãt, ipſisq; & maior eſſe uidebatur, & prominentior. & ſub lingua uenæ conſpicuæ. deglutire non poterant, aut ualde difficulter. Immo ad nares fugiebat, ſi ualde cogerent. & per nares loquebantur. Spiritus autem his nõ ualde ſublimis. Quibuſdam uero uenæ in temporibus, & in capitibus ac ceruice eleuatæ. At recrudeſcentibus, ex his, parum quiddam tempora calida, etiamſi aliàs non febricitarent. Non ſuffocabantur plurimi, niſi quum deglutire cupiebant, aut ſaliuam, aut aliud quiddam. Neque oculi intus deſidebant. Quibus igitur tumor erat rectus, nec in alteram partem uergebat, hi neque leuiter ſideratorum modo reſoluebantur. An uero aliquem perijſſe uiderim, in memoriam reuocabo. Quos autem nunc noui, ſuperſtites manſerunt. Erant autem partim celerrime alleuantia. Plurima uero ad quadraginta dies deueniebant. & in hoc plerique etiam ſine febre. Multi uero etiam ad ualde longum tempus, partem aliquam tumoris habebant. Et deglutitio, & uox indicabat. & columellæ liqueſcentes ſignificationem quandam prauam exhibebant, quamuis nullum grauius malum habere uidebantur. Qui uero tumores ad alteram partem uergentes habebant, hi unde uerticula inclinata fuerunt, iſthic reſoluebantur. Atque inde ad alteram partem diſtrahebantur. Erant autem hæc in facie maxime conſpicua, & in ore & interſepto iuxta gurgulionem. Sed & maxime inferne pro ratione immutabantur. Cæterum reſolutiones leuiter ſideratorum modo, non per totum corpus fiebant ueluti ex alijs, ſed uſque ad manum, ab anginoſa affectione. Atque hi & matura expuebant, eáque pauca ac difficulter. Quibus autem in rectum tumor tendebat, itidem expuebant. Quibus uero etiam cum febre, hi multo magis & difficulter ſpirabant, & aliena loquebantur, & uenæ his magis eleuatæ. Et pedes omnibus quidem

affectiones

quidem frigidiſsimi erant, maxime autem his. Et hi ad erecte ſtandum impotentiores erant. Et quidam non ſtatim moriebantur. Quos autem ego noui, omnes mortui ſunt.

SECTIO TERTIA.

Conſtitutio temporis.

IN Perinthum circa ſolſtitium ferè æſtiuū uenimus. facta autem eſt hyems clementi cœlo, auſtrina. Ver & æſtas ualde ſine aquis uſq; ad pleiadum occaſum. Nam ſi etiam quid aquæ cecidiſſet, id erat uelut minutæ roris guttæ. Et Eteſiæ non ualde ſpirarunt. Et qui ſpirarunt, diuulſe id fecerunt. Aeſtate febres ardentes populariter graſſatæ ſunt multæ. Erant autem ſine uomitu. & alui turbatæ ex tenuibus, aquoſis, non birioſis, ſpumoſis, multis, quæ aliquando depoſita etiam ſubſidētiam habebant, ex quibus ſane etiam id quod ſub dio noctu exponebatur, ſimile erat. Aequales ſpecie alui ſeceſſus ſemper, malum. In his multi ſoporoſi erant, & mente moti. hi uero ex ſomnis tales fiebant. Quum autem ſuſcitati eſſent, omnia intelligebant. Spiritus ſublimes, non tamen ualde. Vrinæ tenues quidem plurimis & paucæ, aliàs autem non decolores. Sanguinis eruptiones è naribus non fiebant, niſi paucis: neq; parotides iuxta aures, de quibus poſtea ſcribam: neque ſplenes attollebantur, neque dextrum præcordium, neq; doloroſum ualde, neque fortiter intentum erat. Erat tamē quid quod iudicationem faciebat. Et maxime iudicabantur omnia plerūque circa decimam quartam diem, pauca cum ſudore, pauca cum rigore. & ualde paucis recidiuæ fiebant. At uero ſub minutas uelut roris guttas quæ in æſtate fiebant, apparebat ſudor. In febricitantibus etiam quidam ſudores ſtatim ab initio fiebant, non tamen maligno modo. & quibuſdam ſub hoc tempus etiam iudicatio facta eſt cum ſudore. Fiebant autem in febribus æſtiuis, circa ſeptimam, octauam & nonam diem, aſpretudines in cute miliaceæ, culicum morſibus maxime ſimiles, nō ualde pruriginoſæ. Hæ perſeuerabāt uſq; ad iudicationem. Nulli equidem maſculo tales erupiſſe uidi. Mulier autem nulla mortua eſt, cui hæ fiebāt. Et graui auditu præditæ & ſoporoſæ erant. Prius autem non ualde ſoporoſæ erant hæ, quibus illæ affuturæ eſſent. Non tamen in totum durabant, Verum ſoporoſæ & ſomnolentæ erant per æſtatem, & uſque ad pleiadum occaſum. Poſtea uero magis uigiliæ aderant. Sed neque in totum ab hac conſtitutione moriebantur. Aluum igitur per cibos ſiſtere non dabatur, immo præter rationem putaſſet quis mederi conducere, etiamſi minus multa quibuſdam prodirent, per hoc quod in frigore quis iaceret ſtrato ſuppoſito. Nam ulcerat quidem frigidum, calefacit autem eiuſmodi ſpecies ſenſim progrediendo adhuc magis, etiamſi nulla afflictio naturæ accedat. & in quibus, & qualia ſigna, & plura aut pauciora fientia, oſcitatio, tuſsis, ſternutatio, diſtentio cum oſcitatione, eructatio, flatus: omnia talia corrumpunt. Quibus in febribus anxioſis, horridis, rubeſcunt facies, laſsitudines, oculorum dolores, capitis grauitates, reſolutiones leuiter ſideratorum modo, & menſes ſi apparuerint, maxime quibus primum, ſed & uirginibus & mulieribus, quibus per tempus: Sed & quibus non in quo ſolet tempore, aut uelut oportet apparent. Deinde pallidæ

fiunt. Magnum autem in omnibus, id quod & cõſequenter fit, & in quo tempore, & in quibus. Valde bilioſis, in febribus maxime, omnino quibuſdam ad crura purgatio. Medicamentorum modos ſcimus, ex quibus qualia, & quæ fiunt. Non enim omnes ſimiliter, ſed alij aliter componuntur. Et alibi citius, aut ſerius, in manuum tractationes aſſumuntur, uelut eſt aut ſiccare, aut tundere, aut coquere, & eiuſmodi. Omitto plurima, quæ unicuique, & in quibus morbis, & quo tempore morbi, ætatem, ſpeciem, uictum, qualis hora anni, & quæ, & qualiter procedat, & huiuſcemodi. Zoilo iuxta murum ex tuſsi matura, febris acuta, & faciei rubor, & aluus intercepta, præterquam ad neceſsitatem coactè; lateris ſiniſtri dolor, & auris è directo ualde doloroſa, & caput non uſque adeò. Spuens ſemper ſuppuratum ægrotabat. Sed alia iudicata ſunt, & iuxta aurem pus multum erupit, circa octauam aut nonam diem. Principia uero noni diei ex dolore auris. Haud ſcio quomodo ſine rigore iudicatio facta eſt. Sudauit caput ualde. Et hic ſudor firmus erat, quòd quidem ardor etiam ſiniſtri lateris eſſet. Superne unà cum aure dolor ſedatus, maxime circa ſcapulas. Sed & ante ſputa multa, ab initio florida reiecta, & circa ſeptimam aut octauam diem. Deinde laborioſa. Aluus reſtitit uſque ad nonam & decimam diem. Dolor extinctus eſt. Tumor remittebat, & ſudores fiebant parui, non autem iudicabant. Manifeſta autem erant hæc tum ex alijs, tum ex ſeceſſu. Nam incipiente auris dolore, etiam uenter turbatus eſt. Erupit autem ex aure nona die, & iudicatus eſt morbus decima quarta ſine rigore eadem die. Sed & ſputum largius ibat, & maturius, poſtquam auris erupit. Sudores autem, & ſerpentia ulcuſcula ad multum tempus, in capite fiebant. Reſiccata ſunt tertia die. Quæcunq; ſine ſigno iudicationis iudicatorio diſparent, male iudicata ſunt, uelut Eryſipelas ancillæ Polemarchi. In glandularum tumoribus febres, malum, exceptis diarijs. Et in febribus glandularum tumores, deteriores, qui in acutis ab initio uigorem remiſerunt. Spiritus, præcordijs eleuatio mollis, & intentio neutra, in ipſis ſuperne rotundum, in dextris uelut circumferentia ſuppuratoria, aliud longius magis, aliud diffuſum, aliud deorſum repens, & hinc atq; hinc diſtentio uſq; ad umbilicum. In omni ſurſum uerſus è directo latione, ſi reuocetur, & in rotunditatem concludatur, quatenus quidem ſpiritus fuerit, citra iudicationem calore attenuatur. Si uero hunc effugerit, ad ſuppurationem procedit.

Spiritus denſi, parui: magni, rari, parui, rari: extra magnus, intra paruus, alius quidem extendens, alius uero urgens, dupla intro reuocatio, uelut ſuperinſpirantibus, calidus, frigidus. Medela aſsiduarum oſcitationum ſpiratio longa. Non potantibus, & uix, ſpiratio breuis. E directo etiam laterum intentio doloroſa, & præcordiorum intenſiones, & ſplenis eleuationes, è naribus eruptiones. Quæ relinquuntur poſt iudicationem, recidiuas facere ſolent. Primum itaque lienis eleuationes, ſi non ad articulos finierint, ſanguinis è naribus eruptio fit, aut præcordij dextri intentio, ſi non penetrauerint urinæ. Hæc enim eſt interceptio utrorunque, & recidiuæ horum merito fiunt. Abſceſſus igitur horum facere oportet ſi non fiant, eos uero qui iam fiunt declinare. Eos autem excipere, ſi prodierint iam, & qualia opor-

oportet, & qua parte oportet. Qui uero non ualde, eos coadiuuare. Eos uero auertere, ſi omnino incommodi fuerint, maxime ſi hi affuturi ſunt: ſin minus, ſi iam ueniunt. Quarta die fientes ſanguinis è naribus eruptiones ægre iudicant. Febres quæ una die intermittentes, altera ſuperrigent, unà cum iudicatione, ad ſeptimum circuitum durant. Scopo ex mucoſis, bilioſis, & faucium inflammatione, malo uictu uſo aluus ſuppreſſa eſt, & febris acuta facta, & lingua florida, & uigil ſine ſomno. Pectinis intentio fortiter, æqualiter, paulatim ad infernam partem in dextris. Spiritus ſubdenſus, præcordia dolebat, & reſpirans, & quum uerteretur. Sine tuſsi uero excreabat ſubcraſſa.

Peplus ipſi data, à præcordio quidem depulit, tranſiuit autem nihil. Poſtridie glandes duæ appoſitæ non apparuerunt. Vrina craſſa & turbata. Subſidentia leuis & plana. & reſtitit aluus in turbulentia, uenterque mollior erat. Et ſplen eleuatus, & deorſum uergens factus eſt. Potu utebatur aceto mulſo dulci, aut fauorum cremore cocto. Decima ſanguis ex ſiniſtra nare aquoſus paucus uenit: non autem ualde infirmus erat ob hoc ipſum: & urina ſubſidentiam habens. In ſubſidentia uero ſubalbum quiddam adhærens uaſi, tenue, neque genituræ ſimile, neque diſsimile. Defluxit hoc breui. Poſtridie iudicatus eſt, à febre liber, & ſubijt ſubuiſcoſum undecima die. Hoc uero circa defluxum erat quid bilioſum. Vrinæ uero purgatio multa, tum copia, tum ſubſidentia. & priuſquam uinum bibere inciperet, ferè pituitæ ſimilis. Penetrauit autem undecima die, ut quæ non eſſet multa. Viſcoſa uero erant ſtercora & turbata.

Huiuſmodi autem iudicatorio modo fiebat. Nam & Antigenis in Perintho tale erat. Quæ circa linguas eleuantur collectiones, & humiles calculi, & quæ podagricis fiunt, circa debiles illorum articulos ſunt. Nam oſsium natura cauſa eſt, ut hæc & indurentur, & diſtendantur. Collectio Hippoſtrati uxori ex quartana annua ad faſtigium eleuata eſt, quum ſubfrigida palàm eſſe uideretur, impetus in totum corpus factus eſt, & ſudor. iudicata eſt hoc modo. & poſtea menſes plures copia & tempore. Tunc enim ſuppreſsi fuerant. Abſceſſus non conſiſtere uiſus eſt. In pulſantibus ſanguinem fundentibus figura ampla, & in totum ſi ex omnino decliui accliue fiat. Quapropter etiam deligationes in uenarum ſectionibus impetum faciunt. fortes uero ſanguinem impediunt. Sanguineum & ſubbilioſum, ructum acidum facit. Fortaſsis autem ad atræ bilis morbum his deſinet. Rigores incipiunt mulieribus quidem magis à lumbis, per dorſum ad caput. Sed & uiris poſteriore corporis parte magis quàm anteriore, uelut cubitis, femoribus. Sed & cutis rara. Indicat autem pilus animantium. Quibus nihil intra conſtitutum tempus accidit, ſingulis partus uitales fiunt. Apparentia in quibus menſibus fiunt. Labores in circuitibus, Quicquid in ſeptuaginta mouetur, in triplicitatibus perficitur. Poſt menſes, dextera & ſiniſtra hiant. Humiditas per prodeuntia, requirit diætam ſiccisſimam. Quod citius motum eſt ac diſcretum, rurſus augeſcit etiam tardius, & ad longius tempus. Labores, circa quinquageſimum tertium diem, & circa centeſimum ſextum. Labores tertio, quinto, ſeptimo, nono menſe, & ſecundo, ac quarto. Quæ noſſe oportet ad ſeptimum menſem, aut à menſium fluxu numerandi ſunt nouem menſes, aut à conceptione. & ad ſeptuaginta ac ducentos dies, græci menſes fiunt. & ſi quid

quid amplius ultra hos eſt, & aut maſculis, aut etiam fœmellis, hæc fiunt, aut contraria. A cibis & potibus humeri ac mammæ inflantur. & impotentiæ, & inflationes in capite, incrementa faciunt, donec oſſa fuerint ſolida facta. Menſtruarum purgationum circuitus eſt. Quæ ante has fiunt grauitates, ſimiles ſunt laboribus octimeſtribus. Primipararum lac, alimento quidem tranſmutationē accipiente, octimeſtri uero perficiente. Si in uulneribus fortibus, tumor non appareat magnus, malum. Laxi bonum: ſurſum paſcentes, peius. Menſtruę purgationes ſimiles octimeſtribus, in tendentibus ad decimū menſem fientes, malum. Quibus tumores in ulceribus, non ualde cōuelluntur, neq; inſaniunt. His autem derepente diſsipatis, quibus quidem ad poſteriores partes, conuulſiones cum doloribus, quibus autem ad anteriores, aut inſaniæ, aut dolores lateris acuti, & dyſenteria rubra. Tumores præter rationem alleuantes, prauum: uelut Andronici filio Eryſipelas recurrit: ſi non ad eundem locum rediens, bonum quid ſignificet. Hoc ex natiuitate circa aurem, ad pubem diſtributū eſt. Alteri tertia ex natiuitate die factum, ſuppuratū eſt nona. Hic ſeptima die ſanus euaſit. Maligniora ſunt quæ derepente diſparent.

SECTIO QVARTA.

De uenis.

Hepatitis in lumbis uſq; ad magnum uerticulum, inferne etiam uerticulis ſe ingerit: hinc ſubleuata per hepar, & per ſeptum tranſuerſum ad cor. & quæ quidem recta eſt, ad clauiculas: hinc aliæ quidem ad collū, aliæ uero ad ſcapulas, aliæ deorſum deflectentes, ad uerticula & coſtas declinant. Et ex ſiniſtris quidem, una prope clauiculas. Ex dextris uero ad quendam ipſarum locū. Alia uero utrinq; deflexa. Alia paulo inferius deflexa, ubi quidem illa deficit, coſtis ſe ingerit, donec ad uenam in ipſum cor acceſſerit, ad ſiniſtras deflexa. Infra autem decuruata ad uertebras deſcendit donec perueniat, & inde incipit eleuari ingerēs ſe coſtis reliquis omnibus, hinc atq; hinc ſingulis ramulos prębens, quum ſit una: à corde quidem ad locum quendam à ſiniſtris magis procedens. Deinde infra arteriā, donec conſumpta fuerit, & uenerit eò unde hepatitis ſubleuata eſt. Priuſquam autem eò uenit, circa extremas duas coſtas diuiſa eſt, & partim ab hac, partim ab illa uerticulorum parte progreſſa conſumitur. Quæ uero recta à corde ad clauiculam tendit, ſupra arteriā eſt: & ab hac, uelut etiam iuxta lumbos infra arteriam, ad hepar inſilit, partim in portas & pinnas, partim in reliquum deinceps procedit paulo infra ſeptum trāſuerſum. Septum autem tranſuerſum adhæret hepati, neq; facile eſt ipſum ſeparare. Duplices porrò uenæ à clauiculis, alteræ hinc alteræ iſthinc, ſub pectus ad pectinem procedunt: quò uero hinc, nondum ſcio. At Septum tranſuerſum infra iuxta uerticulum quod eſt infra coſtas, qua rhenes ex arteria, ea parte conſurgunt: Verum arteriæ ex ipſo rhene oriūtur, hinc atq; hinc ab arteria neruum habentes. Atque hac parte alicubi in recurrente à corde Hepatitis deſinit. Cæterum ab hepatitide per ſeptum tranſuerſum maximæ duæ, altera hinc, altera iſthinc, ſublimes feruntur, multifidæq; per ſeptum ſunt, & circa ipſum cōſiſtunt in ſuperna parte, atq; hæ magis ſunt conſpicuæ. Duo uero nerui à cerebro ſub os magni uerticuli, ex ſupernis & ad gulam magis, ab utraq; arteriæ parte deſcendunt, & uterque in ſeipſum incidens, uni ſimilis, ubi uerticula & ſeptum ſunt,

ibi

ibi deſinūt. & quidam ambigui, ex hac ſocietate ad hepar & ſplenem ipſos tendere putauerūt. Alius neruus ab utraq; uerticulorum parte iuxta clauiculam ad ſpinam procedit, ex obliquo uerticulorū, & ad coſtas diſtribuitur. & quemadmodum uenæ, ſic hi per ſeptum, ad meſenterium mihi tēdere uidentur. Vbi autem hæ deficiunt, rurſus hinc ubi ſeptum exoritur, ab eo cohærentes ac continui exiſtentes, iuxta medium infra arteriam, deinceps ad uerticula diſtribuuntur, quemadmodum uenæ, donec ad ſacrum os progreſsi conſumuntur. In Aeno ex aſsiduo leguminum eſu, fœminæ & maſculi, crurum impotētes facti ſunt, ac uitam degerunt. Sed & his qui eruo ueſcuntur, genua dolent. Diligentia adhibenda eſt ut excandeſcentia inducatur, & coloris reparandi, & ſanguinis in uaſa ſubter cuticulam colligendi gratia: itemq; lætitia, & timor, & huiuſmodi. & ſi quidem reliquum corpus ſimul ægrotarit, ſimul curare: Sin minus, ſatis eſt. Stymargi famula Idumæa erat, quæ ubi filiam peperiſſet, cōuerſum eſt ei uteri oſculum, & dolor ad coxam & crus. Iuxta malleolum ſecta uena liberata eſt, & quidem quum etiam tremores totum corpus detinerent. Verū ad cauſam deuenire oportet, & ad cauſæ principium.

SECTIO QVINTA.

Naturæ indiciorum notio.

QVicunq; fului, naſo acuto, oculis paruis, mali. Quicunq; fului, ſimi, oculis magnis, boni. Hydropici rauos oculos habent, & calui ſunt. Vocis gracilitatem ſoluit uarix, ad ſiniſtrum & dextrū teſtem, abſq; horum altero fieri non poteſt ut ſoluatur. Magni, calui, balbi, gracili uoce præditi, boni. Morbos autem habent, balbus, aut caluus, aut gracili uoce præditus, aut hirſutus, fortiter atrabiliarios. Qui lingua offendunt, & labiorum non ſunt potentes, eos neceſſe eſt dum illa ſoluuntur, ſuppuratos fieri. Dolorem in locis infernis fortem, ſurditas ſoluit, itemq; ſanguis multus ex naribus erumpens. Inſania magni morbi ex more fientis ſolutio. Si puerperis conuulſio fiat, febrem excitato: & cerato multo tepido in ueſicam immiſſo, ac per clyſterem infuſo colluito.

Si capitis os confractum fuerit, lac, & uinū ammixta aquæ pari menſura, bibenda dato. Si uero ulcus fuerit, internas uenas ſecato, ſi non febricitet. Si autem deſipiat, caput irrigato, ſi non præcordia fuerint eleuata. Si caput doluerit, ad pectus deſcendit, deinde ad præcordia, poſtea ad coxam, Omnia uero ut doleant fieri non poteſt. Ventoſitatem flatuoſam uenæ ſectione, fluxionem pharmaco illito ſiſtito. Fluxus enim ex uena magna eſt. Si uero ſua ſponte multum fluat, ieiunet: aut aquæ partes duas, lactis quatuor bibat. Infœcundas fomentis ac medicamentis curato. Quicunq; derepente uoce deſtituuntur, ſi ſine febre fuerint, ipſis uenā ſecato. Pituitæ fluxiones ex mammis trahunt oculi, & eructant per nares ad pulmonem. Quibus tuſsis ſicca eſt, his non ſoluitur, niſi dolor fortis ad coxas, aut ad crura, aut ad teſtem irruat.

Si hydropicum tuſsis corripiat, ſiquidē ſtatim animo linquatur, calidis omnibus utatur: Sin minus, inebriato, ac cibis ipſum impleto. Venas autem internas ſecato, dum morbus magnus in intentione eſt. Solutio coxarum doloris, oculorum diſtortiones, cæcitas: teſtium tumoris, mammarum eleuatio.

Si febre tenente, partes circa faciem graciles fuerint, in die impari, ſequenti die ſoluetur. Hydropicus ſi tumorem in cruribus habens tuſsiat, malum.

Si aures

Si auris doleat, lacte utatur. Si non in die impari febris dimittat, recidiuare neceſſe eſt. Cui uena in cubito pulſarit, inſanus & iracūdus eſt: cui uero quieuerit, ſtupidus. Vulnus ſi ſanguinē fundat, ulcus ne madefacito, uerum caput calida rigato. Si os uentriculi doleat, panē calidum cum uino meraco exhibeto. Vomitus ſolutio. aquam calidam bibendam dato, & uomat. Quæcūq; corrupta torpeſcunt, euulſa uena ulcerato, ac ſanato. In conuulſione digitorum manus citra febrem, uenam ſecato, ſi non caput doleat: Sin minus, aquam calidam affundito. Ad oculos. Spodij partem duodecimam, croci quintam, nuclei oliuæ unam, ceruſæ unam, myrrhæ unam. Aquam frigidam ſuper caput fundito. & allia cum maza edenda dato. Varices caluorū ſi nō magni fuerint, furioſi ſunt. Ad uitiliginem & lepram. Calcem in aqua adhibeto, ut ne exulceres. Secundarum purgatio ſi non diſcedant. Sternutatorium ad nares apponito, ut ſternutet. & ſternutantis nares ac os apprehendito.

SECTIO SEXTA.

Naturæ indiciorum notio.

CAput magnum, oculi parui, balbi, iracūdi ſunt. Qui longæ uitæ ſunt, plures dentes habent. Balbi, celeri lingua præditi, atræ bilis humori obnoxij, bilioſiq; ſunt, oculis non nictantes, iracundi. Magnum caput, oculi nigri & magni, naſum craſſum & ſimū habentes, boni. Oculi raui, magni, caput magnum, ceruix tenuis, pectora anguſta, cōgrue adaptati hominis ſunt. Caput paruum habens, neq; balbus eſſe poterit, neq; caluus, niſi fuerit glaucus. In conuulſionibus ſi uox in die impari ſoluitur, à magno morbo liberat. Puerperæ febricitanti & dolenti aquam affundito, & ptiſanam craſſam ter in die calidam dato. Puer nutritur ſeptimo mēſe, aut nono, aut decimo, & uoce firmatur, & robur ſequitur, & manibus ualidus fit: dum uox ſoluitur, omnia ſoluuntur. Solutio enim ſimilis eſt uoci. Soluitur autem in die impari. Si uenæ pulſauerint in manibus, & facies ſana ac robuſta fuerit, & præcordia non fuerint mollia, diuturnus fit morbus, qui ſine conuulſione non ſoluitur, aut ſanguinis multi ex naribus eruptione, aut dolore ad coxas. In gutturis dolore, aquam calidam ſuper caput fundito, ſi non frigus fuerit: Sin minus, farinam q̄; calidiſſimam dato, & uinum meracum. In turbatione uentris, fabas coctas dato, ſi non ſupernæ partes abunde fuerint bilioſæ. Aut cuminū cum fabis edendū dato. At interceptio morbi fieri nō poterit, niſi in die impari. Neq; principiū fieri poterit, niſi in die pari, itemq; menſe ac anno pari. Nitrum autem Aegyptium, & coriandrum, ac cuminū cum oleo terito, & uentri illinito. Qui moriuntur eos neceſſe eſt die impari, & menſe impari, & anno impari mori. Bonū autē fuerit prædicere mortem, aut dolores fortes. Quorū oculi robuſti non ſunt, his mors breui imminet. Si uero in impari anno fiat, ab utriſq; impares fieri neceſſe eſt. Si aūt in anno pari & die pari, neceſſariū eſt in impari die mori. Ex numero tertia fortiſsima eſt. Anginā & lippitudinē uenæ ſectio. Vulnerato inteſtino, reſpiratio prodit inferne incōſpicua iuxta uulnus, & euacuātur pectora. Dato igitur lac & uinū, pari aquę mēſura ammixta. Quorum pectora bilem generant, balbi, furioſi, & calui ſunt. Quicunq; horum ex natiuitate etiam ſtrabones, hi imprudentes ſunt, aut calculoſi aut inſanientes. Quibus autem non, alterius mali ſolutio fit. Circa naturam plurimam uim habet mamma dextera,

oculus

oculus dexter,& quæ infra ſunt hac parte. Nã & maſculi dextris inhærẽt. Mulieribus menſes ut ſiſtas, cucurbitam maximam ad mammam affigas. Trimeſtris puer omnia præ ſe fert,& lac tunc habet. Si multum fluat lac, neceſſe eſt fœtum debilem eſſe. Si ſolidiores fuerint mammæ, ſanior eſt fœtus.

Vena craſſa eſt in utraq; mamma: quapropter maximam habent prudentię partem. Vrinæ ſtillicidium ſoluit uenæ ſectio. Si superni loci turgent qui ſunt circa caput, ulcerum purgatio, uomitus, hydrops. A uentris turbatione, aut à tuſsi, ſi cancer fiat, os amareſcit. Dato aũt elaterium bibendum bis aut ter, ſi non balbus fuerit. Deligare uero oportet florem ęris uſtum, donec fuluus euaſerit, & ſpongiam, ſi non balbus fuerit. In anxietate, horrore, oſcitatione, dato uinum pari aquæ menſura ammixta. Ad auris dolorẽ cucurbitam affigito. Quicquid ſupernarũ partiũ doluerit, dolor ad coxas, aut ad genua, & anhelatio fiens, omnia hæc ſoluit. In uoluulo molli, frigidum uinũ multum meracum pro ratione dato, donec ſomnus, aut crurũ dolor fiat. Soluit autem & febris, & dyſenteria citra dolorem. Si præcordia diſtenta fuerint, manu comprimito ac lauato. Ad paronychiam unguium abſceſſum, galla nigra cum melle. Aqua ſecedente, lactis heminas octo bibendas dato. Si uero uomat, & non bibat, allij aut ceparum intritum dato. Vt mulier in utero concipiat, polypos paruos ſuper flamma calidiſsima aſſatos, & ferè ſemiambuſtos, edendos dato. Et nitrum Aegyptium tritum, coriandrũq; ac cuminũ, in paſtillos efformato, in pudendumq; ſubdito. Si ex crapula caput doleat, uini meraci heminam bibat. Si uero aliter caput doleat, panem q; calidiſsimum cum uino meraco edat. Si hominem calor corripiat, nõ à bile, neq; à pituita, ſed aut à laſsitudine, aut aliàs febriat, aquam multam calefacito, deinde ea ſuper inſula caput rigato, donec pedes ſudarint: & farinam craſsiſsimã coquito. Poſtquam autem pedes ſudarint, farinam plurimam & calidiſsimam edens, ac uinum meracum inſuper bibens, ueſtimẽtis contectus facile quieſcat. Aut narciſsi duo aut tria capita in cœna edat. Qui inſania corripietur, ei hoc ſignũ præſagit, ſanguis colligitur ipſi ad mammas.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIB. III. IANO CORnario Medico Phyſico interprete.

SECTIO PRIMA. AEGROTVS I.

PYTHION qui habitabat iuxta telluris templum. Cœpit tremor à manibus prima die, febris acuta, delirium. Secunda omnia exacerbata ſunt. Tertia eadem. Quarta ab aluo pauca, mera, bilioſa prodierunt. Quinta omnia exacerbata ſunt. tremores perſeuerabant, ſomni tenues, aluus reſtitit. Sexta ſputa uaria, ſubrubra. Septima os diſtractum eſt. Octaua omnia exacerbata ſunt. Tremores perſeuerabant. Vrinæ ab initio quidẽ, & uſq; ad octauã tenues, decolores, in medio pendens nubiloſum quiddam habebant. Decima ſudauit. Sputa aliquantulũ matura, iudicatus eſt. & uri

næ ſubtenues circa iudicationem. Poſt iudicationē uero, quadraginta diebus poſtea ſuppuratio circa ſedem, & abſceſſus factus eſt cum urinæ ſtillicidio. P. M. V. Q. S. hoc eſt, probabile multitudine urinæ quadrageſima ſanatum.

AEGROTVS II

HErmocraten qui ad nouum murum decumbebat, febris uehemens corripuit. Cœpit autem dolere caput, lumbos. Præcordij diſtentio molliter. Lingua ab initio aduſta eſt. Surditas ſtatim. ſomni non aderant. Siticuloſus non ualde. Vrinæ craſſæ rubræ, depoſitæ non ſubſidebant. Ab aluo uero non pauca combuſta prodibant. Quinta minxit urinas tenues, habebant quid in medio pendens, non ſubſidebant. Ad noctem mente motus eſt. Sexta morbo regio correptus eſt. omnia exacerbata ſunt. non reſipiſcebat. Septima moleſta fuit. Vrinæ tenues ſimiles, ſimiliter etiam ſequentibus diebus. Circa undecimam omnia uiſa ſunt alleuata eſſe. Sopor cœpit. Vrinæ craſſæ ſubrubræ, infra tenues, non ſubſidebant. Placide reſipiſcebat. Decima quarta à febre liber, non ſudauit, dormiuit, intelligebat omnia. Vrinæ conſimiles. Circa decimam ſeptimam redijt, calefactus eſt, ſequentibus diebus febris acuta. Vrinæ tenues. Rurſus autem uigeſima die iudicatus eſt, à febre liber, non ſudauit. Cibum faſtidiebat per totum tempus. reſipiſcebat, loqui non poterat, lingua arida. non ſitiebat. dormiebat ſoporoſus. Circa uigeſimam quartam calefactus eſt. aluus lubrica multis tenuibus fluens. & ſequentibus diebus febris acuta. lingua combuſta eſt. Septima & uigeſima mortuus eſt. Huic ſurditas perpetuo perſeuerabat. Vrinæ craſſæ & rubræ non ſubſidentes. Aut tenues decolores, & in medio quid pendens habentes. guſtare autem non poterat. P. S. S. V. S. M. hoc eſt, probabile ſeceſsibus ſuppreſsis uigeſima ſeptima mortuum.

AEGROTVS III

QVi in Dealcis horto decumbebat, capitis grauitatē, & tempus dextrum doloroſum habebat multo tēpore. Cum occaſione uero febris corripuit, decubuit. Secunda die ex ſiniſtra nare modicus merus ſanguis fluxit. Ab aluo ſtercora probe prodierunt. Vrinæ tenues, uariæ, in medio pendens quiddam habentes minutim diſperſum. uelut farinæ craſsiores, & genituræ ſimiles. Tertia febris acuta, Seceſſus nigri, tenues, ſpumoſi, ſubſidentia ſeceſsibus liuida. ſomno grauiore aliquãtulum premebatur, moleſte ſurgebat. Vrinis ſubſidentia liuida, ſubuiſcoſa. Quarta uomuit bilioſa, flaua, pauca, paulo poſt æruginoſa. De ſiniſtra nare modicus merus ſanguis fluxit. Seceſſus ſimiles. Vrinæ ſimiles. ſudauit circa caput & clauiculam. ſplen eleuatus eſt. femoris dolor è directo. Præcordij dextri diſtentio ſubmollis. nocte non dormiuit. parum mente motus eſt. Quinta ſeceſſus plures, nigri, ſpumoſi, ſubſidentia ſeceſsibus nigra. nocte nõ dormiuit. mente motus eſt. Sexta die ſeceſſus nigri, pingues, uiſcoſi, graueolentes. dormiuit, intelligebat magis. Septima lingua ſicca, ſiticuloſus, nõ dormiuit, mẽte motus eſt. Vrinæ tenues, nõ boni coloris. Octaua ſeceſſus nigri, pauci, cõpacti. dormiuit. intelligebat. ſiticuloſus non ualde. Nona riguit. febris acuta. ſudauit. frigiditas. mente motus eſt. dextro oculo diſtortus eſt. lingua arida, ſiticuloſus, inſomnis. Decima circa eadē. Vndecima intelligebat per totum omnia, à febre liber. ſudauit. urinæ tenues circa iudicationem. Duobus diebus

diebus à febre liber fuit, decimaquarta rediјt. Statim autem nocte nõ dormiuit. penitus mente motus eſt. Decima quinta urina turbata, qualis ex his quæ ſubſi derunt fit, quum fuerint agitata. febris acuta. penitus mente motus eſt. non dor miuit. genua & tibias doloroſa habebat. ab aluo ſubdita glande, ſtercora nigra prodierunt. Decimaſexta urinæ tenues, habebant quid in medio uehens nubiloſum. mente motus eſt. Decima ſeptima mane extremitates frigidæ, contegebatur, febris acuta. ſudauit per totum. alleuatus eſt. intelligebat magis. non à febre liber, ſiticuloſus. Vomuit bilioſa, flaua, pauca. Ab aluo ſtercora prodierunt paulo poſt nigra, pauca, tenuia. Vrinæ tenues, non boni coloris. Decima octaua non reſipiſcebat. ſoporoſus. Decimanona per eadem. Vigeſima dormiuit, omnia intelligebat. ſudauit. à febre liber. non ſitiebat. Vigeſima prima parum mente motus eſt. paululum ſitiebat. præcordiј dolor, & circa umbilicũ palpitatio perpetuo. Vigeſimaquarta urinis ſubſidẽtia. intelligebat omnia. Vigeſima ſeptima coxæ dextræ dolor. Vrinæ tenues, & ſubſidentiam habebant. in reliquis commodiſsime habebat. Circa uigeſimam nonam oculi dextri dolor. Vrinæ tenues. Quadrageſima egeſsit pituitoſa, alba, aliquanto plura. multum ſudauit per totum. perfecte iudicatus eſt.

SECTIO SECVNDA. AEGROTVS IIII

IN Thaſo Philiſtes caput multo tempore dolebat. & quãdoq; etiam aliquanto grauiore ſomno preſſus decubuit. Quum autem ex potationibus febres continuæ obortæ eſſent, dolor exacerbatus eſt. nocte excalefactus eſt primum. Prima die uomuit bilioſa, pauca, flaua primũ. poſtea uero plus æruginoſa. Ab aluo autem ſtercora prodibant. noctem habuit moleſtam. Secũda die ſurditas. febris acuta. præcordium dextrum diſtẽtum eſt, declinauit ad internas partes. Vrinæ tenues, pellucidæ, habebant quiddam in medio pendens genituræ ſimile. Parum inſaniuit circa meridiem. Tertiam diem moleſtam habuit. Quarta conuulſiones. exacerbata ſunt omnia. Quinta mane mortuus eſt.

AEGROTVS V

CHærionem qui decũbebat apud Demænetũ, ex potu febris corripuit. Statim aũt capitis grauitas doloroſa. nõ dormiuit. aluus turbata ex tenuibus bilioſis. Tertia die febris acuta. capitis tremor, maxime autem labiј inferni. paulo poſt rigor, conuulſiones, penitus mente motus eſt. Noctem moleſte tulit. Quarta per quietem, parũ dormiuit. parum delirauit. Quinta laborioſe omnia exacerbata ſunt. deliriũ. noctem moleſte tulit. non dormiuit. Sexta per eadem. Septima ſuperriguit. febris acuta. ſudauit per totum. iudicatus eſt. Huic perpetuo ab aluo ſeceſſus bilioſi, pauci, meri. Vrinæ tenues boni coloris, in medio nubiloſum quiddam pendens habentes. Circa octauam minxit urinas melioris coloris, habentes ſubſidentiam albam, paucam. reſipiſcebat. febris intermiſit. Nona rediјt. Circa decimamquartam febris acuta, ſudauit. Decima ſexta uomuit bilioſa, flaua, ſatis multa. Decima ſeptima ſuperriguit. febris acuta. ſudauit. à febre liber, iudicatus eſt. Vrinæ poſt recidiuam & iudicationẽ, melioris coloris, ſubſidentiam habentes. Neq; mente motus eſt in recidiua. Decima octaua parum caleſcebat. inſuper ſitiebat. Vrinæ tenues, quod in medio pendebat nubiloſum erat. parum mente motus eſt. Circa decimã nonam à febre liber, collum doloroſum habebat. Vrinis ſubſidentia. perfecte iudicatus eſt uigeſi-

ma. P. M. B. V. V. S. hoc eſt, probabile multitudine bilioſarum urinarum uigeſima ſanatum.

AEGROTVS VI

EVryanactis filiam uirginem febris corripuit. Erat autẽ ſine ſiti perpetuo, nihil ad guſtandum admittebat. Ab aluo pauca prodibant. Vrinæ tenues, paucæ, non boni coloris. Incipiente autem febre circa ſedem dolebat. Sexta die à febre libera, non ſudauit. iudicata eſt. Quod uero circa ſedem erat, parum ſuppuratum eſt. erupit unà cum iudicatione. Poſt iudicationem ſeptima die riguit, parum incaluit, ſudauit. poſt iudicationem octaua die, riguit nõ multum. poſtea uero extremitates frigidæ ſemper. Circa decimam poſt factũ ſudorem, mente mota eſt. & rurſus breui reſipiſcebat. Dicebant autem ex guſtato botro ipſam hæc pati. Die uero una intermiſſa, rurſus duodecima multum delirabat. aluus turbata eſt ex bilioſis, paucis, meris, tenuibus, mordacibus. frequẽter ſurgebat. Die ſeptima ab ea qua mẽte mota fuit, mortua eſt. Hæc incipiente morbo fauces dolebat. & perpetuo ruborem habebat. & gurgulio reuulſus. fluxiones multæ, paruæ, tenues, acres. Tuſsiebat, maturum nihil educebat. Omnes cibos per totum tempus faſtidiebat, neq; ullum aliquẽ appetiuit. ſine ſiti erat. neq; quicquam memorabile bibit. Tacens nihil loquebatur. Triſtitia deſperata rurſus corripiebat. Erat autem & innata quædam tabes.

AEGROTVS VII

ANginoſa illa quæ apud Bitonem erat, primum à lingua cœpit. Vox non clara, lingua rubra reſiccata fuit. Prima die horrida, incaluit. Tertia rigor. febris acuta, tumor ſubruber, durus, colli & pectoris ex utraq; parte. extremitates frigidæ, liuidæ. Spiritus ſublimis. potus per nares fundebatur, deglutire nõ poterat. alui ſeceſſus & urinæ ſuppreſſa erant. Quarta omnia exacerbata ſunt. Mortua eſt anginoſa. P. S. S. Q. M. hoc eſt, probabile ſeceſsibus ſuppreſsis quinta mortuam.

AEGROTVS VIII

ADoleſcentem qui decumbebat in mẽdacium foro, febris corripuit, ex laſſitudinibus, & laboribus, ac curſibus inſolitis. Prima die aluus turbata ex bilioſis, tenuibus, multis. Vrinæ tenues ſubnigræ. nõ dormiuit. ſiticuloſus. Secunda omnia exacerbata ſunt. Seceſſus plures, intempeſtiuiores. nõ dormiuit. Mens turbata. parum ſudauit. Tertia moleſte habuit. ſiticuloſus, anxius. multa iactatio. deſperatio. mente motus eſt. Extremitates liuidæ ac frigidæ. præcordiĳ intenſio ſubmollis utrinq;. Quarta non dormiuit. Malum in peius procedebat. Septima mortuus eſt. Aetate circa uigeſimũ annum erat. P. N. S. M. hoc eſt. probabile nouationibus ſeptima mortuum.

AEGROTVS IX

QVæ apud Tiſamenum decumbebat mulier, ei uoluuloſa moleſte procedebant. uomitus multi. potum continere non poterat. Dolores circa præcordia. Et in infernis partibus iuxta uentrem dolores, tormina continua, non ſiticuloſa. incaleſcebat. Extremitates frigidæ perpetuo. anxia. inſomnis. Vrinæ paucæ, tenues. ſeceſſus crudi, tenues, pauci, prodeſſe non amplius quicquam poterat. Mortua eſt.

AEGROTVS X

MVlierem ex his quæ apud Pantimedem degebāt, ex abortu infantis, prima die febris corripuit. Lingua arida. ſiticuloſa. anxia. inſomnis. Aluus turbata ex tenuibus, multis, crudis. Secunda die ſuperriguit. febris acuta. ab aluo prodiere multa. non dormiuit. Tertia die dolores maiores. Quarta mēte mota eſt. Septima mortua eſt. Aluus ſemper lubrica, ex ſeceſsib. multis, tenuibus, crudis. Vrinæ paucæ, tenues. febris ardens.

AEGROTVS XI

ALteram ex abortu circa quintum menſem, febris corripuit. Ab initio ſoporoſa erat. & rurſus inſomnis. lumborum dolor. capitis grauitas. Secūda aluus turbata eſt paucis, tenuibus, meracis primum. Tertia plura, deteriora. nocte non dormiuit. Quarta mente mota eſt. Timores. Triſtitiæ. dexter oculus diſtortus eſt. ſudauit circa caput ſudorem modicum, frigidum. extremitates frigidæ. Quinta omnia exacerbata ſunt. multū delirabat. & rurſus breui reſipiſcebat. Sitis. inſomnis. Ab aluo multa, intempeſtiua, perpetuo prodibant. Vrinę paucæ, tenues, ſubnigræ. Extremitates frigidæ, ſubliuidæ. Sexta per eadem. Septima mortua eſt phrenitide.

AEGROTVS XII

MVlierem quæ decumbebat in mendacium foro, primum tūc enixam doloroſe maſculū, febris corripuit. Statim ab initio ſiticuloſa. anxia. cor dolebat. lingua arida. uenter turbatus eſt tenuibus, paucis. non dormiuit. Secūda die parū riguit. febris acuta. parum circa caput ſudauit frigidū. Tertia laborioſe ab aluo cruda, tenuia, multa prodierunt. Quarta riguit. Omnia exacerbata ſunt. Inſomnis. Quintā laborioſe tulit. Sexta per eadē. Ab aluo uero prodierūt liquida, multa. Septima riguit. febris acuta. ſitis multa. iactatio. Circa ueſperā frigidū ſudorem per totū ſudauit. frigiditas. extremitates frigidæ, nō amplius recaleſcebant. & rurſus ad noctem riguit. Extremæ partes nō recaleſcebāt. non dormiuit. parum mente mota eſt. & rurſus breui reſipuit. Octaua circa meridiem recalefacta eſt. Siticuloſa. ſoporoſa. faſtidioſa ac nauſeabunda. Vomuit bilioſa, pauca, ſubflaua. Noctem moleſte tulit. non dormiuit. Vrinā minxit multam aceruatam inſcia. Nona remiſerunt omnia. ſoporoſa. Ad ueſperam parum riguit. Vomuit pauca, bilioſa. Decima rigor. febris exacerbata eſt. nihil dormiuit. Mane multam urinam ſubſidentiā habentem minxit, extremitates recalefactæ ſunt. Vndecima uomuit uiroſa, bilioſa. Nō ita longe poſtea ſuperriguit. & rurſus extremitates frigidæ. Ad ueſperā ſudor, rigor. Vomuit multū. noctem laborioſe tranſegit. Duodecima uomuit multa, nigra, graueolentia. ſingultus multus. ſitis laborioſa. Decimatertia nigra, graueolentia, multa uomuit. rigor. Circa meridiem uoce deſtituta. Decimaquarta ſanguis per nares. Mortua eſt. Huic perpetuo aluus lubrica. horrida. Aetas circa annum decimūſeptimum.

SECTIO TERTIA.

Conſtitutio temporis peſtilens.

ANnus auſtrinus, pluuius. Venti perpetuo quieſcentes. Quum ſquallores fuiſſent ſuperioribus temporibus ad annum, in auſtrinis circa arcturum aquæ multæ. Autumnus umbroſus, nubilus. aquarum copia. Hyems auſtrina, humida, mollis. Poſt ſolſtitium longe poſtea, prope æquinoctium ſeræ hye-

mes. Et iam circa æquinoctium aquilonares uenti niuoſi non multo tempore. Ver rurſus auſtrinum, ſine uentis. Aquæ multæ perpetuo uſq; ad canem. Aeſtas ſerena, calida. æſtus magni. Eteſiæ parum diſperſum ſpirarunt. Rurſus circa arcturum in aquilonaribus aquæ multæ. Quũ autem eſſet annus auſtrinus, humidus, & mollis, per hyemẽ quidem ſani degebant, exceptis tabidis, de quibus ſcribetur. Ante uer autem ſimul cum fientibus frigoribus, ſacri ignes multi, quibuſdam cum occaſione, quibuſdam non, atq; hi maligni multos peremerunt. Multi fauces doluerunt. Voces uitiatæ. febres ardentes. phrenitici. ora ulcere feruido affecta. in pudendis tubercula. Lippitudines. Carbunculi. Alui turbatæ. Ciborũ faſtidia. Aliqui ſiticuloſi, aliqui non. Vrinæ turbatæ, multæ, malæ. Diu ſoporoſi, & rurſus inſomnes. Multæ iudicationes penitus interceptæ. Quædam ægre fientes. Hydropes. tabidi multi. Atq; hi quidẽ erant populares morbi. In ſingulis aũt relatis ſpeciebus ægroti, & moriebantur multi. Acciderũt autem ſingulis horum hoc modo. Multis equidem ignis ſacer cum occaſione, ex uulgaribus & ualde paruis uulnuſculis, in toto corpore, maxime ſexagenarijs, circa caput ſi uel parum neglecta eſſent. Multis uero etiam in ipſa curatione, inflammationes magnæ fiebant. & ſacer ignis multus, breui, undiq; depaſcebatur. Plurimis igitur ipſorum abſceſſus ad ſuppurationes contigerunt. carnium & neruorum ac oſsium elapſus magni. Erat autem & fluxio collecta non puri ſimilis. Sed alia quædam putredo, & fluxio multa ac uaria. Quibus igitur circa caput horum quid fieri contigit, his glabricies totius capitis ac menti fiebat. & oſsium denudationes ac elapſus. & multę fluxiones, & hæc in febribus, & ſine febribus. Erant autem hæc horrenda magis quàm mala. Quibus enim ad ſuppurationem talium maturatio peruenit, horum pleriq; ſeruabantur. Quibus uero inflammatio quidem & ignis ſacer diſceſsit, talem autem nullum abſceſſum fecit, horum multi perierunt. Similiter autem & ſi alicubi in alia corporis parte horum quid oberraret, hæc acciderunt. Multis enim brachium, & totus cubitus defluxit. Quibuſdã uero hæc affligebant latera, aut anteriorem aut poſteriorem aliquam partem. Quibuſdam autem totũ femur, uel tibiæ denudabantur, & totus pes. Erat autem ex talibus omnium grauiſsimum, ubi circa pubem & pudenda accidiſſet. & circa ulcera quidem, & cum occaſione, huiuſcemodi erant. Multis autem in febribus, & ante febrem, & ex febribus ignes ſacri inciderunt. & qui quidem horũ abſceſſum feciſſent per ſuppurationem, aut per aluum turbatio quædam tempeſtiua, aut urinarum bonarum excretio contigiſſet, per hæc ſoluebãtur. Quibus autem nihil horum accidiſſet, uerum obſcure diſparuiſſet, hi lethales erãt. Plerunq; igitur plurimis accidit ſacer ignis uere. conſequebantur autem & per æſtatem, & ſub autũnum. Multa uero turbatio quibuſdam, & circa fauces tubercula, & linguę inflammationes, & abſceſſus circa dentes. Vocesq; multis ſignificationem de ſe præbebant, quòd eſſent uitiatæ ac impeditæ & inuolutæ, primũ quidem, tabidis incipientibus, immo etiam ardenti febre correptis, & phreniticis. Cœperunt igitur febres ardentes ante uer, itemq; phrenitis, poſt facta frigora. & plurimi tũc ægrotarunt. Acuta uero & lethalia ſymptomata his aderant. Erat autem conſtitutio febrium ardentium hoc modo. Ab initio ſoporoſi, anxij, horridi. febris acuta. non ualde ſiticuloſi. non deliri. De naribus parum ſtillauit. Exacer-

bationes pleriſque diebus paribus. Circa exacerbationes obliuio, exolutio, & uocis priuatio. Extremitates manuum ac pedum ſemper his frigidiores, præſertim circa exacerbationes. & rurſus tarde ac non bene recaleſcebãt: rurſumq́ & intelligebant & loquebantur. Detinebat etiam ipſos ſopor continuus, non ſomniculoſus. Aut uigiliæ cum doloribus. plurimis horũ alui turbulentæ, ſeceſsibus crudis, tenuibus, multis. Vrinæ multæ, tenues, nihil neq; iudicatorij, neq; boni habentes. Nec uero aliud aliquod iudicatorium ita habẽtibus fiebat. Neq; enim ſanguis bene erumpebat, neq; alius aliquis abſceſſus iudicatorius fiebat. Moriebaturq́ unuſquiſq; prout contigit erroneo modo, plerunq; circa iudicationes. Quidam uero diu uoce priuati. Multi ſudantes. & his quidẽ qui pernicioſe habebant, hæc accidebant. Conſimilia uero etiam phreniticis. Sine ſiti autem hi erant. Neq; quiſquam phreniticus inſaniuit, uelut ex alijs, ſed alia quadam mala ac lenta in ſomnum delatione grauiter peribant. Erant inſuper etiam aliæ febres, de quibus ſcribetur. Ora multis ulcere feruido affecta, ulceroſa. Fluxiones circa pudenda multæ, ulcerationes. Tubercula foris, intus, circa inguina. Lippitudines humidæ, longæ, diuturnæ, cum doloribus. Eruptiones palpebrarum foris, intus, multorum oculos corrumpentes, quas ficus uocant. Erumpebant etiam in alijs ulceribus multa, & in pudendis.

Carbunculi per æſtatem multi, & aliæ quæ ſeps uocãtur, puſtulæ magnæ. Herpetes multis magni. At uero circa aluum multis multa & nociua accide runt. Primum quidem teneſmi multis doloroſe. plurimis autem pueris, & omnibus qui erant ante pubertatem, & plurimi horum peribant. Lienterici multi, dyſenterici, neq; hi ualde doloroſe. Seceſſus autẽ bilioſi, & pingues, & tenues, & aquoſi. Et multis quidem ipſe morbus ad hoc decubuit, & ſine febribus & in febribus. cum doloribus, tormina, & uoluuli maligni, multorum quæ in corpore erant, & ſuppreſſa erant exitus. & exeuntia progreſſa dolores non ſoluentia, & his quæ offerebantur difficulter cedentia. Nam purgationes plurimos amplius lædebant. Ex his autem qui ſic habebant, multi quidem cito peribant. Multi uero longius uitam degebant. & in ſumma, omnes & qui longis morbis ægrotabant, & qui ex acutis, maxime ex his quæ per aluum ſecedebant mortui ſunt. Omnes enim aluus ſuſtulit. Cibum autem faſtidiebant omnes, ob cunctos præſcriptos morbos, in quos ſanè ego incidi. Multi uero, & maxime hi ipſi, & qui tales erant, ſed & alij, pernicioſe habebant. & ſiticuloſi alij erant, alij non. Ex his qui febribus alijsq́ laborabãt, nullus ſiticuloſus intempeſtiue. Sed licebat circa potum uictus rationem conſtituere, prout uelles.

Vrinæ autem prodeuntes multæ quidem erant, non pro potus ingeſti ratione, ſed multum excedentes. Verum multa quædam malitia urinarum eiectarum erat. Neq; enim craſsitudinem, neq; concoctiones, neq; purgationes bonas habebant. Nam in multis morbis purgationes per ueſicam fientes, bonæ ſunt. Significabant autem plurimis colliquationem, & turbationẽ, & dolores, & nullam iudicationem. Soporoſi uero maxime phrenitici, & febre ardẽte laborantes erant. Sed & in alijs morbis omnibus maximis, qui cũ febre fiebãt. In totum autem plurimos aut grauis ſopor comitabatur, aut paruos ac tenues ſomnos habebant. Multa præterea alia febrium genera populariter graſſata ſunt, tertianarum, quartanarum, nocturnarum, continuarum, longarum,

erronearum, anxiarum, inconſtantium. Omnes aũt hæ cum multa turbatione fiebant. Nam alui plurimis turbatæ. horrores. ſudores non iudicatorij. & urinæ uelut præſcriptum eſt. Atq; hæc pleriſq; horum longa erãt. Neq; enim abſceſſus his fientes iudicabant, uelut in alijs. Et omnia quidem omnibus difficulter iudicabantur, & nullæ iudicationes fiebant, & diuturnæ, maxime uero his. paucis autem horum iudicatio circa octogeſimum diem fiebat. Plurimis prout contigit defecerunt. Moriebantur autẽ horum pauci ex hydrope erectè obambulantes. Multos uero etiam in alijs morbis tumores infeſtabant, maxime uero tabidos. Maxima autẽ & grauiſsima erat tabes, et plures occidit. Nam multi per hyemem incipientes, partim decumbebant, partim erectè obambulabãt. Ante uer autem pleriq; ex decumbentibus moriebantur. Aliorum uero tuſſes nihil defecerunt. Verum æſtate remiſerunt. At ſub autumnũ omnes decubuerunt, & multi mortui ſunt, plurimi uero horum diu ægrotauerunt. Cœpit igitur plurimis horum derepente ex his afflictio. frequentes horrores erant, ſæpe febres continuæ, acutæ. ſudores intempeſtiui, multi, frigidi perpetuo. Multa frigiditas, & uix rurſus recaleſcebant. Alui uarie adſtrictæ, & rurſus breui humeſcentes. Et quæ circa pulmonem erant omnia, infra diſtribuebantur. Multitudo urinarum non bonarum, colliquationes malæ. Tuſſes autem aderant quidem perpetuo multæ, & multa educentes matura ac liquida, non autẽ ualde cum doloribus. Sed etſi aliquantulũ dolerent, ualde tamẽ leniter omnibus purgatio à pulmone fiebat. fauces non ualde mordaces. neq; ſalſugines quicquam infeſtabant. Viſcoſa tamẽ, & alba, & liquida ac ſpumoſa multa de capite deſcendebant. Magnum aũt malum & hos, & alios comitabatur ciborum faſtidium, uelut præſcriptum eſt. Nam neq; potum cum cibo libenter ſumebãt, ſed ualde ſine ſiti degebant. Grauitas corporis. Soporoſi. Plurimis ipſorum tumor, & ad hydropem deueniebant. Horridi. deliri circa mortem. Forma tabidorũ erat leuis, ſubalbida, lentis colorem referens, ſubrubra, raua. Pituita alba referti. Scapulas alarum modo eminentes habentes. & mulieres ſic. Atrębilis item forma, & ſubſanguinea. febres ardentes, & phrenitides, ac dyſenteriæ hos tentabant. Teneſmi iuuenibus pituitoſis. lõga alui profluuia, acresq; ſeceſſus & pingues, bilioſis. Erat autem omnibus præſcriptis grauiſsimum quidem uer, & multos occidit. Aeſtas autem facilima, & paucisſimi perierunt. Autumno uero & ſub pleiada rurſus multi moriebantur quartanarij.

AEGROTI SEDECIM. PRIMVS.

IN Thaſo Parium quendam, qui decũbebat ſupra Artemiſii ædes, febris corripuit acuta. ab initio cõtinua, ardens, ſiticuloſa. Principio ſoporoſus, & rurſus inſomnis. Aluus turbata in principio. Vrinæ albæ. Sexta die minxit urinam oleoſam, mente motus eſt. Septima exacerbata ſunt omnia. nihil dormiuit. Sed & urinæ ſimiles, & mens turbata. Ab aluo uero bilioſa, pinguia prodierunt. Deinde octaua parum de naribus ſtillauit. Vomuit uiroſa pauca. parum dormiuit. Nona per eadem. Decima omnia remiſerunt. Vndecima ſudauit, non per totum. Circumfriguit quidem, uerum breui rurſus incaluit. Duodecima febris acuta. Seceſſus bilioſi, tenues, multi. In urinis quiddam in medio uehebatur. mente motus eſt. Decima ſeptima laborioſe trãſmiſſa eſt. Neq; enim ſomni, neque febris augeſcebat. Vigeſima ſudauit per totum. inſomnis.

ſeceſſusillioſi. cibum faſtidiẽs. ſoporoſus. Vigeſima quarta recidiua facta eſt. Trigeſimaquarta à febre liber. Aluus non ſuppreſſa eſt. Et rurſus incaluit. Quadrageſima à febre liber. aluus non multo tempore ſuppreſſa fuit. Cibum faſtidiens. parum rurſus febricitauit, & ſemper erroneo modo. partim ſine febre, partim non. Nam etſi reliquiſſet & alleuata eſſet, rurſus reuertebatur. Eduliis quoque multis & uitioſis utebatur. Somni mali circa recidiuas. mente motus eſt. Vrinas craſsitudinem quidem habentes tũc mingebat, uerum turbatas & prauas. & aluus iam adſtricta erat, & rurſus ſoluta. febriculæ cõtinuæ. ſeceſſus multi, tenues. Centeſima uigeſima die mortuus eſt. Huic aluus aſsidue à prima die lubrica erat, ex bilioſis, liquidis, multis: Aut adſtricta ex feruidis ac crudis. Vrinæ uero perpetuo malæ, Sopores plerunque, cũ doloribus inſomnis. cibum faſtidiens. febris ardens continenter.

AEGROTVS II

IN Thaſo decumbentẽ apud frigidam, à partu ubi filiam peperiſſet, & purgatio facta non eſſet, febris acuta, horrida, tertia die corripuit. Multo autẽ tempore ante partum febriculoſa erat, decumbens, cibum faſtidiens. Poſtquam autem riguiſſet, febres continuæ, acutæ, horridæ. Octaua multũ mente mota eſt, & ſequentibus diebus. & breui rurſus reſipiſcebat. Aluus turbata, ex multis tenuibus, aquoſis, bile permixtis. ſine ſiti erant. Vndecima reſipiſcebat. uerum ſoporoſa erat. Vrinæ multæ, tenues, & nigræ. inſomnis. Vigeſima parũ circumfriguit, & breui rurſus incaluit. parum delirauit. inſomnis. Alui ſeceſſus iidem. Vrinæ aquoſæ, multæ. Vigeſima ſeptima à febre libera. aluus adſtricta eſt. Nõ multo tempore poſtea coxæ dextrę dolor fortis multo tempore. Febres rurſus comitabantur, & urinæ aquoſæ. Quadrageſima dolores circa coxam alleuati ſunt. Tuſſes autẽ aſsiduæ, humidæ, multæ. aluus ſubſtitit. Cibum faſtidiens. Vrinæ in iiſdem. febres autem in totum quidem non deficientes, erroneo uero modo exacerbeſcentes, partim ita, partim non ita. Sexageſima tuſſes quidem obſcure defecerunt. Neque enim aliqua ſputorũ concoctio fiebat, neque alius conſuetus abſceſſus. Maxilla uero ex dextris diuulſa eſt. ſoporoſa. rurſus delirabat. & breui reſipiſcebat. Cæterũ à cibis auerſum animũ habebat. & maxilla quidẽ ad locũ ſuum rediit. Aluus autẽ bilioſa, pauca egeſsit. febricitauit acutius. horrida. & ſequentibus diebus uoce deſtituta eſt, & rurſus reſipiſcebat ac loquebatur. Octogeſima mortua eſt. Vrinæ huic perpetuo erant nigræ, & tenues, & aquoſæ. & ſopor comitabatur. Cibum auerſans. Triſtis. Inſomnis. iræ. moleſtiæ. Mens melancholica.

AEGROTVS III

IN Thaſo Pythionem qui ſupra Herculeum templum decumbebat, ex laboribus, & laſsitudinibus, & neglecta uictus ratione, rigor magnus, & febris acuta corripuit. lingua arida. ſiticuloſus. bilioſus. non dormiuit. Vrinæ ſubnigræ. quod in medio ipſarum pendebat, ſublime erat. Secunda die circa meridiem frigiditas extremarum partium, & magis circa manus & caput. loquela & uoce deſtitutus. Breuiſpirus ad multum tempus, rurſus incaluit. Sitis. Nox quieta. Sudauit parum circa caput. Tertia dies quieta. Veſperi uero ſub ſolis occaſus parum friguit. Turbatio nocte doloroſe. nihil dormiuit. Ab aluo pauca compacta ſtercora prodierunt. Quarta mane quietus. Circa ueſperam om-

nia exacerbata ſunt. frigiditas. loquela & uoce deſtitutus. in deterius recalefactus eſt poſt tempus. Vrinas minxit nigras in medio quid pendens habentes. Nocte quiete dormiuit. Quinta uiſus eſt alleuatus eſſe. Verũ iuxta aluum grauitas cũ dolore. ſiticuloſus. Noctẽ laborioſe tulit. Sexta mane quietus. Veſperi dolores maiores. exacerbatus eſt. Veſperi clyſtere adhibito, ab aluo probe egeſsit. Nocte dormiuit. Septima die anxius. ſubmoleſte ferebat. Vrinã minxit oleoſam. noctu turbatio multa. delirabat. nihil dormiebat. Octaua mane parũ dormiuit. Mox autẽ frigiditas. Vocis interceptio. Spiritus tenuis imminutus. Veſperi rurſus excalefactus eſt. mente motus eſt. Iam autem ad diem parũ alleuatus eſt. Seceſſus meri, pauci, bilioſi. Nona ſoporoſus. anxius, quum excitaretur. non ualde ſiticuloſus. Circa ſolis occaſus moleſte ferebat. delirabat. noctem malam habuit. Decima mane uoce deſtitutus. frigiditas multa. febris acuta. Sudor multus. mortuus eſt. dolores huic in diebus paribus.

AEGROTVS IIII

PHreniticus prima die decumbens uomuit æruginoſa, multa, tenuia. febris horrida. ſudor multus, continuus per totum. Capitis & colli grauitas cum dolore. Vrinæ tenues. in medio ipſarum pendentia, parua, diuulſa. non ſudauit. Ab aluo ſtercora aceruatim egeſsit. multum mente motus eſt. nihil dormiuit. Secunda mane uoce deſtitutus. febris acuta. ſudauit. non intermiſit. Palpitationes per totum corpus. Nocte conuulſiones. Tertia exacerbata ſunt omnia. Quarta mortuus eſt.

AEGROTVS V

IN Lariſſa caluus, femur dextrum doluit derepente. ex his quæ offerebantur nihil proderat. Prima die febris acuta, ardens, quiete tenebat. dolores autem conſequebantur. Secunda femoris quidem remiſerunt dolores. febris autẽ acuta eſt. ſubmoleſte ferebat. non dormiebat. extremitates frigidæ. Vrinarum non bonarum copia prodibat. Tertia femoris dolor quieuit. Mentis emotio, & turbatio, & multa iactatio. Quarta circa meridiem mortuus eſt celerrime & acutiſſime.

AEGROTVS VI

IN Abderis Periclem morbus corripuit acutus, continuus, cum dolore. Sitis multa. anxietas. potum continere non poterat. Erat autem ſublienoſus, & capite grauatus. Primo die ſanguis è ſiniſtra nare erupit, multa tamẽ febris augeſcebat. Vrinam minxit multam, turbatam, albam. depoſita non ſubſidebat. Secunda omnia exacerbata ſunt. Vrinæ tamen craſſæ quidem erant, uerum magis ſubſidebãt. & anxietas leuata eſt. dormiuit. Tertia febris emollita eſt. Vrinarum copia: quæ concoctæ multam ſubſidentiã habebant. Nox quieta. Quarta circa meridiem, multum calidum ſudorem per totum excluſit. A febre liber. iudicatus eſt. non redijt. morbus acutus.

AEGROTVS VII

IN Abderis uirginem quæ decumbebat in ſacra uia, febris ardens corripuit. Erat autem ſiticuloſa & inſomnis. Menſes autem primũ ipſi deſcendebant. Sexta anxietas multa. rubor. horrida. mœſta. Septima per eadẽ. Vrinæ tenues quidem, uerum boni coloris. Venter non uexabat. Octaua ſurditas. febris acuta. inſomnis. anxia. horrida. intelligebat. Vrinæ ſimiles. Nona per eadẽ, itemq́ſequentibus ſic ſurditas perſeuerabat. decimaquarta mens turbata. febris remi-

ſit.Decimaſeptima ſanguis per nares fluxit multus.Surditas parum remiſit.& ſequētibus anxietas.ſurditas aderat.& delira erat.Vigeſima pedum dolor.ſurditas,delirium intermiſit.ſanguis paucus per nares erupit.ſudauit.à febre libera. Vigeſimaquarta febris rediјt.ſurditas rurſus.pedum dolor permanſit. mentis emotio.Vigeſima ſeptima ſudauit multū à febre libera.Surditas defecit.pedum dolor reſtabat.De cætero perfecte iudicata eſt.

AEGROTVS VIII

IN Abderis Anaxionē,qui decumbebat ad Thracias portas,febris acuta corripuit.lateris dextri dolor aſsiduus.Siccā tuſsim habebat,neq; expuebat primis diebus.Siticuloſus.Inſomnis.Vrinæ boni coloris,multę,tenues.Sexta delirus. Ad calefactoria nihil remiſit.Septima doloroſe agebat.Nam & febris augeſcebat,& dolores non remittebāt, & tuſſes uexabant, difficulterq; ſpirabat. Octaua cubitū ſecui.effluebat ſanguis multus,uelut debebat.Remiſerunt quidem dolores,tuſſes tamen ſiccæ comitabantur. Vndecima remiſerunt febres. parum circa caput ſudauit.Tuſſes adhuc.& quæ à pulmone prodibant, liquidiora erant.Decimaſeptima incœpit pauca,matura ſpuere.alleuatus eſt. Vigeſima ſudauit,à febre liber.poſt iudicationem alleuatus eſt.Erat autem ſiticuloſus,& à pulmone prodeuntiū purgationes nō bonæ. Vigeſima ſeptima febris rediјt.Tuſsiјt,eduxit matura multa.Vrinis ſubſidētia multa,alba.Sine ſiti erat. bene ſpirans.Trigeſima quarta ſudauit per totum.à febre liber. penitus iudicatus eſt.

AEGROTVS IX

IN Abderis Heropythus erecte obambulans caput dolebat. Non multo autem tempore poſtea decubuit.habitabat prope ſuperiorē uiam. febris [illegible]um corripuit ardēs,acuta.Vomitus ab initio multorum bilioſorū.ſiticuloſus.multa moleſtia. Vrinę tenues,nigræ,id quod in medio ipſarū pendebat,ſublime erat aliquando,quandoq; non. noctē doloroſe tranſegit. Febris aliàs aliter exacerbeſcebat,plerūq; inordinate.Circa decimā quartam ſurditas. febres augeſcebant.Vrinæ per eadē.Vigeſima multum mente motus eſt,itemq; ſequētibus. Quadrageſima multus ſanguis ex naribus erupit.& magis intelligebat.Surditas aderat quidem,ſed minor.febres remiſerūt.Sequentibus diebus ſanguis erumpebat frequenter & paulatim. Circa ſexageſimā ſanguinis eruptiones ceſſarunt.Coxæ autem dextræ dolor fortis.& febres augeſcebāt.Non longo tempore poſtea dolores omnium infernarum partium.Contigitq; aut febres eſſe maiores,& ſurditatem multam:aut hæc quidem remittere & leuiora fieri, infernarum autem partium circa coxas,dolores eſſe maiores.Iam uero circa octogeſimam omnia remiſerunt.Nihil tamē defecit.Vrinæ enim boni coloris,& plures ſubſidentias habētes prodibant,& deliria minora erant. Circa centeſimam aluus multis bilioſis turbata eſt,& tempore nō modico multa talia prodibant, & rurſus dyſenterica cū dolore.Reliquorū uero quies erat.In ſumma,& febres defecerūt,& ſurditas ceſſauit.In cēteſima uigeſima perfecte iudicatus eſt.febris ardens.

AEGROTVS X

IN Abderis Nicodemum ex uenere & potu, febris corripuit. Initio autem erat anxius.& cordis dolore uexabatur.ſiticuloſus.lingua combuſta fuit.Vrinæ tenues,nigræ.Secunda febris exacerbata eſt. horridus.anxius.non dormiuit. Vomuit bilioſa, flaua.Vrinæ ſimiles.Nox quieta.dormiuit.Tertia die

remiſe

remiſerũt omnia.& quies erat.circa ſolis occaſus rurſus moleſte ferebat. noctẽ laborioſe tulit.Quarta rigor. febris multa. dolores omnium. Vrinæ tenues,& quid in medio ipſarum pẽdens.Sexta mente multũ motus eſt. Septima quies. Octaua alia remiſerunt omnia.Decima & ſequentibus diebus aderant quidem dolores,uerum omnes minores.Exacerbationes autẽ & dolores huic ad finem uſq; in diebus paribus magis erant. Vigeſima minxit urinam albam,quæ craſſitudinem habebat,& depoſita non ſubſidebat.Sudauit multum.uiſus eſt ſibi à febre liber eſſe. Veſperi uero rurſus incaluit.& dolores ijdem.horror.ſitis. parum mente motus eſt. Vigeſima quarta multam urinam albam, multam ſubſidentiam habentem minxit. Sudorem multum calidum per totum exudauit. à febre liber.iudicatus eſt.

AEGROTVS XI

IN Thaſo mulier moroſa,ex mœrore cum occaſione,erectè obambulans, inſomnis facta eſt,& cibi faſtidiens.& erat ſiticuloſa,& anxia.habitabat autem prope Pyladæ ædes in Leio. Prima die ſub initium noctis timores, ſermones multi,triſticia,febricula tenuis.Mane cõuulſiones multæ.Quum autem intermiſiſſent conuulſiones illæ multæ,delirabat.turpia loquebatur. Dolores multi, magni, continui. Secunda per eadem. nihil dormiebat. febris acutior. Tertia conuulſiones defecerunt.Sopor autem & in ſomnũ grauiorem delatio aderat,& rurſus uigiliæ.exilijt.continere ſe non potuit.multũ delirauit.febris acuta.Ad hanc noctem multum ſudorem calidum per totum corpus excluſit. à febre libera. dormiuit.Penitus reſipuit. iudicata eſt. Circa tertiam autẽ diem urinæ nigræ,tenues:quod in medio ipſarum pendebat aliquandiu rotundũ, non ſubſidebat.Circa iudicationem menſes multi prodierunt.

AEGROTVS XII

IN Lariſſa uirginem febris corripuit ardẽs,acuta.inſomnis.ſiticuloſa. lingua fuliginoſa,arida. Vrinæ boni quidem coloris,ſed tenues.Secunda die laborioſe degebat.non dormiuit. Tertia ab aluo multa prodierũt aquoſa cum uirore pallida.itidemq; ſequentibus diebus prodierũt eiuſmodi tolerabiliter.Quarta urinam egeſsit tenuẽ,paucam:habebat in medio pendens illud ſublime,non ſubſidebat.mente mota eſt ad noctem.Sexta per nares ſanguis multus large fluxit.quumq; inhorruiſſet,ſudorem multum calidum per totũ effudit.à febre libera.iudicata eſt.In febribus aũt,& iam iudicatæ,mẽſes tunc primũ prodierũt. Erat enim uirgo.Perpetuo uero anxia erat.horrida.faciei rubor. oculorum dolor.capitis grauitas.Huic non redijt,ſed iudicata eſt. Dolores diebus paribus.

AEGROTVS XIII

APollonius in Abderis erectè titubans obambulabat multo tempore.Erat autem magnis uiſceribus præditus . & circa hepar dolor multo tempore familiaris ipſum comitabatur.& ſanè tũc etiam morbo regio tenebatur. flatuoſus.coloris ſubalbi.Quum autem ediſſet ac bibiſſet intempeſtiuius carnem bubulam,incaluit parum primũ.decubuit. Lacte uero uſus cocto & crudo, multo,caprino ac ouillo,& uictu malo,omniũ lęſiones magnæ ſequutę ſunt.Nam & febres exacerbatæ ſunt,& aluus nihil memorabile de ingeſtis egeſsit. Vrinę tenues & paucæ prodibant.Somni non aderãt.inflatio mala. ſitis multa. ſoporoſa.præcordij dextri eleuatio cũ dolore.extremitates undiq; ſubfrigidæ.parũ

delirabat

delirabat. Obliuio omniũ quæ loquebatur. mente mouebatur. Circa decimam quartam ex qua quum riguiſſet incaluit, decubuit, & inſanijt. clamor. turbatio. ſermones multi. & rurſus quies. & tunc ſopor acceſsit. poſtea uero aluus turbata, multis, bilioſis, meris, crudis. Vrinæ nigræ, paucæ, tenues. Multa moleſtia. Seceſſus uarie habebant. Aut enim nigri, & pauci, ac æruginoſi erant: aut pingues, crudi, & mordaces. Per tempora uero uidebatur etiam lactoſa egerere. Circa uigeſimam quartam lenitas erat. & reliqua quidem in ijſdem perſeuerabant, parum autem reſipiſcebat: ex quo uero decubuit, nullius meminit: Rurſus autem breui deſipiebat. Omnia in peius procedebant. Circa trigeſimam febris acuta. Seceſſus multi, tenues. delirus. extremitates frigidę. uoce deſtitutus. Trigeſima quarta mortuus eſt. Huic perpetuo ex quo ego noui, aluus turbata. Vrinæ tenues, nigræ. ſoporoſus. inſomnis. extremitates frigidæ. delirus perpetuo. phreniticus.

AEGROTVS XIIII

IN Cyzico mulierem, quæ gemellas filias magna difficultate peperit, & non ualde purgata eſt, primum inuaſit febris horrida, acuta. Capitis & colli grauitas cum dolore. Inſomnis ab initio, taciturna ac tetrica, & nõ obſecundans. Vrinæ tenues et decolores. ſiticuloſa. anxia plerunq;. aluus erroneo modo turbata. & rurſus adſtricta. Sexta ad noctem multũ delirabat. nihil dormiuit. Circa undecimam inſanijt. & rurſus reſipuit. Vrinæ nigræ tenues. Et rurſus tẽpore interpoſito oleoſę. Et aluus multis tenuibus turbata. Decima quarta cõuulſiones multæ. extremæ partes frigidæ. nihil amplius intelligebat. Vrinæ ſuppreſſæ ſunt. decima ſexta uoce deſtituta eſt. decima ſeptima mortua eſt. phrenitis.

AEGROTVS XV

IN Thaſo Dealcis uxorem, quæ decũbebat in Leio, febris horrida, acuta, ex mœrore corripuit. Ab initio contegebatur, & ad finem perpetuo, ſemper tacita manibus palpabat, uellebat, ſcalpebat, pilos legebat. Lachrymæ, & rurſum riſus. non dormiebat. ab aluo irritationes. nihil prodibat, parum cõmonita bibebat. Vrinæ paucæ, tenues. Febres ad manum tenues. extremarũ partium frigiditas. Nona multum delirabat. Et rurſus ſedata eſt. tacita. Decima quarta ſpiritus rarus, magnus, per tempus. Et rurſus breuiſpira. decima ſeptima ab aluo irritatio turbulenta. poſtea uero ipſi potus percurrebant, necq; cõſiſtebant. omnino nihil ſentiebat. Cutis aridæ circũtenſio. Vigeſima ſermones multi, & rurſus ſedata eſt. uoce deſtituta. breuiſpira. Vigeſima prima mortua. Huic perpetuo ad finem uſq; erat ſpiritus rarus magnus. Omnino nihil ſentiebat. ſemper contegebatur. Aut ſermones multi, aut tacita perpetuo. phrenitis.

AEGROTVS XVI

ADoleſcens in Meliboea, ex potationibus & uenere multo tẽpore calefactus decubuit. Horridus autem & anxius erat. inſomnis. & non ſiticuloſus. Ab aluo prima die ſtercora multa prodibant, cum multa defluxione. & ſequentibus multa aquoſa cum uirore pallida prodibant. Vrinæ tenues, paucæ, decolores. Spiritus rarus, magnus, per tempus. Præcordij intentio ſubmollis, oblonga ex utriſq;. Cordis palpitatio perpetuo continua. Vrinam minxit oleoſam. decima ſenſim mente motus eſt. moderatusq; erat ac quietus. Cutis arida & circũdiſtenta. Seceſſus multi & tenues, aut bilioſi & pingues. Decimaquar-

ta omnia exacerbata ſunt. mente motus eſt. multũ delirauit. Vigeſima inſanijt, iactatio. nihil mingebat. paucos potus continebat. Vigeſimaquarta mortuus eſt. phrenitis. Videtur porrò mihi æſtas illa quæ tunc fuit, iuxta rationem commoditatem attuliſſe. Nam æſtiuos morbos hyems ſuccedẽs ſoluit. Et hyemales æſtas ſuccedens tranſmutat. Quanꝗ ipſa in ſeipſa quæ tunc erat æſtas, non ſtabilis erat: ſed derepente calida, & auſtrina, & ſine uentis. Attamen ad aliam tempeſtatem tranſmutata profuit. Magnam uero artis partem eſſe arbitror, etiam de his quæ ſcripta ſunt recte, poſſe conſiderationem facere, ac iudicare. Qui enim hoc nouit, & his utitur, nõ uidetur mihi in arte multum falli poſſe. Oportet autem exacte perdiſcere unãquanꝗ temporũ conſtitutionem, & ipſum morbum. Et quid boni cõmunis ſit in cõſtitutione, aut in morbo. & quid mali communis ſit in ſtatu, aut morbo. & qui morbus longus ſit, & lethalis. & qui longus, & non pernicioſus ad uitam. & qui acutus, ac lethalis. & qui acutus, & ſupereſſe ſinens. Ex his enim ordinem dierum iudicatoriorũ conſiderandi, ac prædicendi facultas datur. Et harum rerum gnaros ſcire cõtingit, quibus & quando, & quomodo uictum præſcribere oportet.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIB. IIII. IANO CORnario Medico Phyſico interprete.

POST æquinoctium & poſt pleiada, qualia ſunt erodentia & mucoſa, quæ caput aperuerunt, ſupra aurem prodierunt. Ei qui apud Leocydis ædes habitabat, in pede. Phanodico digiti in pede, in pectore. Qui tibiam ſectus eſt, hac parte etiã nigrefactus eſt. Erat ulcus magnũ in externa tibiæ parte, & retro prodibat. Quum purum factum eſſet, lateris dolor & pectoris ſiniſtri è directo, & febres. Mortuus eſt à febre. Bilioſum reſtiario abunde coloratũ. Et uſtoria adhibenti circa æquinoctium, ſanguis multus deorſum prodijt. Seni ualde uehementer abſceſsit, non ultra quatuordecim dies. Vulnerato ab Antiphilo, uſto iudicatio facta eſt die ſeptima, bilioſo, ſtupido. Tertia poſt iudicationẽ, ſanguinẽ ſpuit, ſuperſtes manebat. & recidiua facta eſt poſtea. Iudicatus eſt uelut par erat, circa pleiadũ occaſum primum. Poſt pleiadum autem occaſum, bilioſus ad inſaniam uſꝗ. iudicatio facta eſt, ſuperuixit, circa nonam diem, abſꝗ ſudore. Circa æquinoctiũ Chalcidonius à portis delatus ad forum, ex ruptione circa mãmam dextrã dolens, ſpuebat aliàs atꝗ aliàs pallens ſubuiride. Venter egerebat. Sudor auſpicatus ſeptima, tenuit plerunꝗ uſꝗ ad octauã. iudicatus eſt decimaquarta. Circa quadrageſimam tubercula exorta ipſi circa utraſꝗ aures, haud immerito putabatur ſuppuratus fore, non factum eſt. Pectus Ariſtodemo uſtum eſt.

Philidis filio quum abſceſſus factus eſſet ex caſu, & ipſi pectus uſtum eſt. Erat autem dolor quidam etiam antea. poſt æquinoctium autumnale recidiuæ. & aliàs uſꝗ ad ſolſtitiũ hyemale, & cum ſole æſtiuo. Acheloi uxor ſexta die abortiuit, quum eſſet ſanguinea, & horrida. & ſudores. Iudicatio facta eſt decimaquarta, quot menſiũ fuerit fœtus, haud ſcio. Maſculum autem etiam aliũ ad dies

dies uiginti ſe abortiuiſſe dixit,an uera dixerit non ſcio. Circa ſolſtitiū hybernum aquilonares uenti erant.Morbo regio corripiebantur abunde colorati.& partim horridi,partim nō. Linguæ cōbuſtæ tertia die. Et turbationes circa ſextam & ſeptimā,atq; hæ diu durantes.Decimaquarta uentres reſiſtentes, & in medicationibus nō obedientes.Pro ratione febriū etiam nulli ſudores. Splenes quibuſdam parui ad præcordia dextra extenti,& ad manū ſubmurmurantes.Sanguinis fluxiones.& urinis purgatio ac iudicatio.Multo autē magis infra nitebantur.Nam & hoc ſub illud tempus corripiebat.Quibus non ſic erat, ſplenes uero etiam eleuati,his ſanguis ex ſiniſtra nare. Solſtitiū præterierat, hyberna hyberno modo in Aquilonaribus, paulo uero poſt auſtrina erant, ad quindecim dies.Poſtea uero niues quatuordecim diebus. Circa hanc anni conſtitutionem,morbi regij abunde colorati uigebant.qui non ſincere iudicabantur,recidiuabant.Poſt niues,auſtrina ſuccedebant, & pluuiæ, grauedines eruperunt,& cum febribus,& ſine febribus.Cuidam uero etiam ad dentes, qui antea ex medio doluerat:ad dextra,ſuperciliū,& oculos.Erant autē & raucoſi, & fauces inflāmatæ.& glandulæ iſthic ſpōgiæ appellatæ intumeſcebāt. & tubercula circa aures,& maxillam mollia,& cū febre ſedabantur.Incipientibus febricitare fiebant ſupernè,& in utraſq; partes pleraq; horum. & Spongiæ quibuſdam ſub autumnū & hyemem.Sed & porrigines. Et multæ omnibus modis abortiebant,& difficulter pariebant. Sexta die uirgini iudicata,ſexta reuerterunt.iudicata uero ſunt per ſextam. Omnia in his tēporibus ſexta & octaua iudicabātur, circa pleiadum occaſus.Meandri cæci uxor ſtatim cū pallore uiride,& ſtatim purulentū ſpuit circa ſextā. & hepatis feruor, & deorſum ſeceſſus modicus.carnopurulenta ſurſum pauca, alba,lata expuebat. cibum faſtidiens. Mortua eſt prope uigeſimā diem. Ex uicinis Theſtoris famula, ex uſtorijs: ſeceſſu bilioſo,multo:præcordio intenſo:Sexta die ex ſuppreſsione aluus ipſi tenuia,multa,una uice egeſsit.& ſtatim ſudauit, & iudicata eſt. & aluus ſubſtitit.eadem autem hora quum riguiſſet febricitauit.& rurſus eadē hora. Therſandri uxor quum pituita alba prædita non ualde eſſet,lactans acuta febre correpta eſt. Huic lingua cōbuſta eſt,dum alia cōburerentur,ſub hoc tempus:linguaq; exaſperabatur,uelut grādine multa.Et lumbrici per os.Circa uigeſimam autem non perfecte iudicata eſt. Circa pleiadum occaſus Metrophanti filius,caput percuſſus ab alio puero, per teſtam : quum perueniſſet ad duodecimam diem febricitauit.Occaſio autem erat quod quū detergeret partes circa ulcus perfricuit,& perfrigeratus eſt.& labia ſtatim ſunt eleuata. Attenuata eſt autem cutis,multis locis ulterius ab ulcere.quum autē ſectus eſſet non tarde,neq; pus effluxit,neq; alleuatus eſt.Iuxta aurem uero uidebatur ſuppurari,in maxilla ad dextram.Hac enim parte etiam ulcus erat. Poſtea & hoc nō ſuppuratum eſt,& humerus dexter ſuppuratus eſt cito.Mortuus eſt circa uigeſimamquartam. Poſt pleiadum occaſum is qui aurē doluit,circa uigeſimā diem poſtea uoce deſtitutus eſt,& dextrarū partium impotens.ſine febre ſudauit.dextra auris,dexter oculus, conſiſtebat non ualde,& attrahebat quid ex inferna parte.A ſiniſtris autē diſtortus eſt oculus grauiter dolens. collum durū factum eſt, tertia hora poſteaquā doluit. Poſt pleiadum occaſum, ſeruus Antici à quartana correptus,ſtupidus ſedatus eſt.Alius eodē tempore uera ſtupida inſania,ex

phrenitide ac lethargo mixta, correptus eſt. Ad coxas et crura uenit dolor, quieuit, quoto die haud ſcio. Eodem tempore horridi, uomentes, & poſt iudicationem cibũ auerſantes, & bilioſi, & ſplenes magni, duri, doloroſi. & ſanguinis eruptiones. Quibuſdã uero eodem tempore, poſt pleiadum occaſum, ex naribus ſanguis bilioſus ob ſplenes. In Cranone uxorem Nicoſtrati correptã decimaquarta die, ſtatim occupauit impotentia colli, & aliarum partiũ. & cibus incluſus fuit uſq; ad decimã. Spiritus denſus paruus. impotẽtia. palpans digitis. delirans. ſudores. diſtracta ſunt ad dexterã partẽ, collum, os, oculus, naſus. Vrinarum ſubſidentia alba, eruũ referens. alia alba. alia ramentoſa, cum pallore ſubuiridis, farinam lentiũ referens. Huic quãdoq; uelut adipoſum quiddam ſuperſtabat, atq; hoc aceruatũ, non multũ diſperſum, uelut quod in medio ipſarũ pendere ſolet diſparatũ. uelut extrinſecus ex ouicula. poſtea uero etiã non ſubſidens mingebatur. & alia quidem talis erat, alia ſubſidens. alia talis modice ad latitudinem diſperſa. alia conturbata. alia talis. Quod in medio uehi ſolet, nubeculæ ſubnigræ ſimile, quæ putaretur craſsitudinem habere. Laxum autẽ aliud tenue. aliud tenue tale. aliud uelut equi. aliud uelut ſunt caliginoſa. Qui primus delatus eſt adoleſcẽs, huic urina pura tenuis. Omnium ſeceſſus tenuis, multus, ſine bile. lingua ualde aſpera. Febris adurens. inſomnis. aluus gibboſa. Hic mente motus eſt octaua arbitror die, proteruum in modum. exurgebat. pugnabat. turpia fortiter loquebatur, quum talis non eſſet. Huic quũ urinæ multæ tenues prodijſſent ex ſuppreſsione, ſomnus obortus eſt continuus. & ſudor, qui iudicatorius eſſe putabatur, ex quo talis erat forte circa decimã diem. Verum poſtea rurſus inſanijt, et breui mortuus eſt undecima die. Occaſionem fuiſſe puto quod meracum multum bibiſſet, priuſquam inſaniret. Paucos habebat annos, propemodum uiginti. Eumenis uxor autumno uomuit bilem atram. Sed & odores manifeſti erãt. & febres horridæ. & cordis ſiue oſculi uentris dolores. bilioſa pauca uomebat, & lumbricum. Seceſſus tenues per omne tempus. Ante pleiadũ occaſum deſinebant ſtatim ſanguinis eruptiones. & breuiores erant febres ac ſtatim reuertentes breuibus recidiuis. & cibũ auerſantes, & uelut excocti, & anxij, & cor dolentes, & ferini in iudicationibus, & rigore affecti, & bilioſi. Adoleſcens peregrinus erat, cui tertia die ſanguis ex naribus multus fluxit. itemq; quarta ac quinta. Sexta compoſite conſiſtebat. mente motus eſt. Septima die aluus ſubſtitit. ſoporoſus erat. Recidiua tertia die. aluus eniti ceſſauit. Vrinam non uidi. Circa iudicationem uelut debebat. At uero circa pleiadum occaſum auſtrina, & pluuiæ erant. & tunc Adoleſcens mucoſa, ſubbilioſa, uiſcoſa, multa recrementa egerebat. febris uehemens continua. lingua arida. Sexta iudicatus eſt. Septima rurſus inuaſit, dimiſit eadem die cum tremore. auris ſiniſtræ fluxio uiſcoſa, craſſa, die ſexta. Puero ab ulcere Phagedæna eroſo, dentes inferni, & ex ſupernis ac infernis anteriores, emergebãt, cauitatem habebant. Quibus os ex palato diſcedit, his medius conſidet naſus. Quibus uero ſuperni dentes anteriores, his latus eſt ſummus naſus. Qui quintus dens ab anterioribus numeratur, quatuor radices habet, ſingulis paribus ad utrunq; uicinum dentem connexis, extremitatibus omnibus ad internam partem reflexis. Circa tertium dentem ſuppurationes plures q̃ iuxta alios omnes. Et ex naribus fluxiones craſſæ, & à tẽporibus dolores, ex hoc maxime

xime fiunt. Corroditur hic, maxime quintus, ex medio quidem nodum habebat unum, duos autẽ anterius. Paruus primus intrinſecus iuxta duos corrodebatur. Septimus radicem unam craſſam, acutam habebat. Athenadæ puero maſculo doluit à ſiniſtra parte infernus dens, à dextra ſupernus. Huius auris dextra ſuppurata eſt, dum non amplius doleret. Poſt pleiada clemens cœlum, nubiloſum, & caligines. iudicationes quintanæ, & ſextanæ ac ſeptimanæ. Iam uero etiam diuturniores. febres recidiuantes, & quandoq; erroneæ, & cibum auerſantes, & bilioſæ. & dyſenteriæ cibum faſtidiẽtes, febriculoſæ. Circa pleiadum occaſum, auſtrina fortiter erãt. ſanguinis eruptiones. & febres tertianæ naturam referentes, & lenes. Qui in ſutrina decũbebat, ſanguinem abũde bilioſum è naribus effudit. Seceſſus modicus. iudicatus eſt ſeptima cum rigore. Seruus in extrema caupona, quarta die ſanguinem è naribus effudit. multa ſtatim nugabatur. aluus renitebatur. Præcordium doloroſum, durum. Ad ſubditam glandem ſexta die ſubierunt mala, cum pallore uiridia. Septima mane iactatio. clamor multus. uenarum pulſationes circa umbilicũ. In acutiſsimis febribus pulſus denſiſsimi, & maximi. Quale eſt ad ueſperã exacerbari, tale erat in omni morbo. Cæterum ad principia, cõſiderandæ ſunt etiam exacerbationes, & an citius redeant, & continuitas, & anni tẽpus. Poſt pleiadum occaſum, auſtrina. Quę quinta die iudicabãtur, intermiſſa una repetebãt.

At uero laxa, puſtuloſa erant, uelut Acanthio Lapyto. Circa pleiadũ occaſum, ſubſcabra, & aſpera erant pruriginoſa, nullas lachrymas emittentia. & magis quidem hoc tempore. Sed & impetiginoſa turgentia. Hæc erant in Pythodori uxore, & Capelio, cum febre, ſub cuius initiũ ferè Pythodori uxori coxæ impotentes. Poſt pleiadum occaſum horrores. ſanguinis è naribus eruptiones. Sutor quidam ſeptima iudicatus eſt, una intermiſſa, altera rediјt. Rurſus quarta iudicatus eſt. Alius ex his qui à Leocyde uenerant, ſeptima iudicatus eſt. Alius quarta. Moſchus nona. Largus ſanguis ex ſiniſtra, modicus è dextra nare. Ad decimam quartam ad iudicationẽ, ſi quatenus debebant ab initio exacerbarentur. Delinquentes circa edulia decimaſeptima fiebãt. Circa aurem in dextra parte tuberculum, paruum intus durũ, foris paruum laxũ, doloroſum, nihil remittens, decima nona noctu factum eſt. Valde bilioſis ſuppuratis, purgatio ſepiæ atramento maxime ſimilis. Qui cucurbitã affixit, quum in coxa eſſet dolor, huic ad crus deorſum uenit, & melius habuit.

Qui in Ceramico ab equo lapſus eſt, cui non ſtatim cucurbita affixa eſt: uſtus eſt intro, & uigeſima die recruduit malum. ſanguinis eruptiones fœculentæ, & erodentes. Tenedia quarta die abortiuit, maſculum triginta dierum. aluus liquida, tenuia, egeſsit. lingua combuſta fuit. iudicatio quarta die. Poſt pleiadum occaſum lienoſa, uſque ad quintum diem fluebant. iudicata ſunt.

Cuidam ſeptima die urina uelut erui lotura, ſimilis ipſa ſibiјpſi. poſtea pura recidiua. Intermiſit etiam Megaris filio, uerum ſanguis non fluxit. Vrina uelut Antigenis alba, craſſa, ſimilis. Circa ſolſtitium hybernum, ſydus non paruum, quinta & ſexta poſtea terræ motus. Quæ in Perintho morabatur anheloſa, Antigenis uxor, quæ non ſciebat an prægnans eſſet, menſes comparentes rubri. Venter aliàs atq; aliàs paruus, aliàs magnus. Tuſsiens ſemper, uelut ſi celerius iter perfeciſſet. Menſis erat octauus, ſedata eſt prius febricitans.

Apemãti fratris uxor, ſeptima die abortiuit fœmellã uelut dixit ſexaginta dierum. Circa nonam turbata eſt. poſt iudicationem, dextras partes dolebat, uelut à recidiua. Hæc & concipiebat cito, & perdebat. Alia quædã in albis menſibus filiam peperit. Alia in rubris, uelut conueniebat. Horridi, anxij, cibum auerſantes, recidiuantes, bilioſi, ſanguine manantes, ſubſplenici, doloroſo modo plurimi ex ſiniſtris affecti. Apemanti uxori hac parte oculus diſtortus eſt dexter, ad alteram uero partem lateris mollitudo. Ariſtophontis filia tertia & quinta febricitauit. ſicca plerunq; perſeuerauit. Venter tamen huic turbatus. ægre iudicatio fiebat. ultra triginta dies ceſſauit. Puſtulæ ex laſsitudinibus non ualde fortibus, perueniunt ad ſeptimam liuidæ. Rigor ancillæ retro Heroum obortus eſt. At uero albæ magnæ, neq; ipſæ ualde bonæ, graui ſopore preſſorum, & ſomnolentorum, & non conſidentium, & bile renitente: & ſiue lubrica, ſiue dura fuerit aluus, non conſidentes. Zoili fabri pulſus tremuli tardi, Vrina & alui receſſus moderate decolor. pectinis diſtentio utrinq; in directum, uſq; ad umbilicum, cum febre acuta. cibum auerſans. ſiticuloſus. Filiæ ædilis apud Tecomæum, quum obſcurum eſſet ipſi quòd uterum geſtaret, ſecundi menſis initio erupit uomitus pituitoſus, aliquando uero bilioſus. difficulter peperit. perfecte purgata eſt. Vomitus ſimiliter uſq; ad trigeſimam diem perſeuerauit. poſtea uenter turbatus eſt, & uomitus ceſſauit. Lienteria. menſes non prodibãt per duos annos hyeme habuit hæmorrhoidas. Duo fratres Cecropis familiares, quibus nigra ab initio prodibant, ſubfeculenta, edulia ex ſanguine confecta colore referentia, ea ex ſpumoſis bile abunde coloratis uiridia erant. Qui aſinum ex pacto eleuauit, ſtatim febricitauit. Tertia & quarta, & quinta, & ſeptima, & octaua ſanguis erupit. iudicatus eſt. aluus lubrica.

Vir metallicus. præcordium dextrum intentum, ſplen magnus. aluus intenta, ſubdura. ſpirituoſus. decolor. Huic ad genu ſiniſtrũ. recidiua. per totum iudicatus eſt. Temenæ filius habebat quid ſpiritus, ut uiridantis palloris eſſet, ad dorſum: ad manus uiridantis palloris. Maritus Lechus puerperæ apud Sitodochum, arquato morbo infeſtatus, ad quem ſeptima die ingreſſus ſum, octaua moriebatur, neq; mingens, neq; egerens. Præcordia magna & dura, & ſpiritus denſus. Hic moriens ne frontem quidem ſudore humectauit præ dolore. Huius uxor eiecit fœmellam ſeptimeſtrem, ſeptima die. Apparuit autem quarta die. Hanc à principio quidem pedum dolor tenebat. Deſinente uero febre, ſpiritus non eſt ſolutus, ſed intus relictus. dolor ad manus & brachium. Recidiua per longiſsimũ tempus corripuit eos quibus urinæ ante iudicationem ſuppreſſæ fuerant. Quæ erat apud Temenen ipſius ſoror, cum rigore iudicata eſt. Quum autem uiridans pallor cito deſineret, manus & humeri doluerunt: horum autem ceſſante dolore, caput: oculorum palpebræ ſupernæ eleuatæ ſunt, & lachrymæ profluebant. reliqua non noui. Iudicata eſt primum ſeptima die. Menandri uinitor ſimiliter, uerum aluus ab initio tenuia egerebat. poſtea ſuppreſſa eſt, itemq; urina iudicata eſt, non riguit, ſeptima die: quoniam aluus antea turbata fuit. Potamonis filio aluus non egerebat ſeptima die. duobus diebus ante iudicationem non riguit, quapropter neque urina ſupprimebatur. Dens Hegeſiſtratio, cui ſuppuratio iuxta oculum, ſuppuratus eſt iuxta extremum. & rurſus ſanatus eſt oculus

lus. & ſecundum nares pus deſcendit craſſum. Iuxta gingiuam carunculæ paruæ rotundæ abſceſſerunt. Huic circa tertiam diem ſuppuratio affutura putabatur. poſtea auertebatur. Derepente uero intumuit maxilla, & oculi. Quibus abſceſſus ad oculos in febribus ardentibus, hi maxillas rubent, & ſanguinem ex naribus fundunt. Sed & quibus ad aures fiunt. Fortaſsis autem & abſceſſus ad articulos magis, non tamen clare noui. Rigores tremulis, præcordij intentio. Menſes apparuerunt decima ſeptima, iudicatio fiebat ita perpetuo. Si tamen non ſic intus permanſiſſent, iudicabantur tertia. quædam quinta. quædam ſeptima. Hegeſiſtratio poſtremi duo dentes parte inter ſe contigua corrodebantur. poſtremus habebat ſupra gingiuam duos nodos, unum iuxta cauernam, alterum ex altera parte. Qua uero parte duo nodi erant, ibi radices latæ ſimiles ſingulis paribus coincidebant, ad alteram partem medietas una rotunda. Mulier cui ſanguis è naribus erupit quarta & ſexta. Septima iudicata eſt, rubicunda erat. Mulieri ex capite fortiter grauatæ, iudicatio facta eſt circa uigeſimam. Vigeſima præcordia æſtuoſa. Septima die nõ ualde ſanguis è naribus erupit. Seceſſus tenues. ad oculum dextrum circa octauam. Viro eadem, uerum ſeptima iudicatus eſt. Sublienoſus è ſiniſtra parte. Huic octogeſima die, & diuturniores oculi affectiones: fortaſsis quoniam poſt iudicationẽ, & quia multæ. Vxor Temenæ ſpirituoſa præcordia, & intenta. Menſes per tempus apparuerũt. An uero etiam prægnans fuerit, haud ſcio. aluus primum ſuppreſſa, & tunc uomebat. poſtea non amplius. aluus enim multa uiſcoſa ac blilioſa egerebat. præcordium non impediebat. Vndecima ad magnum dextræ digitũ inflammatio. alui egeſtio etiam penitus procedebat. Quibus contingẽtibus, melius habebat. Nam & in ſomnũ delatio minor erat, & febris: & quodammodo facilius ſpirabat, quoniam ſupra malum uomitum, uomuerat. Decimaſexta ſenſim factus eſt ſpiritus denſus, & febris. mortua eſt. Hęc febricitauit ante abſceſſum. Septima poſt abſceſſum perijt. Erat & hæc rubicunda. Filius mulieris ipſius Apemanti ſororis, præcordia magna & ſplen, ſpiritus, ſeceſſus amaræ bilis, aliquantulo ſterco reammixto, laſſus ex operibus. Vigeſima die ad pedes, & iudicatio certe laſsis ad articulos, non ad oculũ. præcordia uero erant intenta. & ſanè erat etiam tuſſicula quædam modice ſicca. Quæ relinquũtur poſt iudicationem recidiuam faciunt. & in ipſis morbis quæ excernuntur, ſputum præmaturum, alui ſeceſſus, intemperies, & ſimilia. Apemantus cui dolores in ſede, in dextri lateris mollitudine, & iuxta umbilicum paulo inferius, & è dextra parte: ante dolorem urinam cruentam mingebat. deſiit tertia die. Et faber in altera parte, ex eadem in directum, & hic quoq; urinam cruentam eijciebat. Quę ubi ceſſaſſet, ambo ſubſidentias in urinis habebãt, & hoc tertia die. Apemantus aũt plurimũ fouebatur. Alter uero non ſentiebat, niſi in dextra parte. Et Nicoſtrato accidit aliquid iuxta ultimas partes à dextris, inferius q̃ quibus in ſiniſtris. longe uero ſubter lateris mollitudinem, uſq; ad umbilicum utriſq;. Anicula apud Soſileum alba pituita referta: Tibiæ duris tumoribus, albis, laxis, itẽq; pedes, uerum minus. Erant autem et in partibus infra femora, etiamſi pleriſq; difficilis huc exitus patet: immo & in lumbis, & uẽter tenuis erat, præcordia ſubmollia, ſpirituoſa non ualde. Erat autem deſinentibus plurimis, etiam alia cura

ubi glauci facti erant oculi. Atque oculorum quidem cura paulo moderatior erat. Coxæ uero ac cruris affectiones uterinæ erant, quum dolores eſſe putarentur. Appoſito enim ac ſubdititio medicamēto odorato, ex farina & unguento, contigit ut breui diſcuterentur ac deſinerent. Tempus autem abſceſſus ad oculum, annus. Circumcirca durus fuit, cui etiam puſtulæ non perfecte contabuerunt. Sunt autem & à diſquamatis talia. Seruus in Hippolochi uilla, cui in præcordijs utrinq; quid collectum erat durum, & fulgorem aliquantulū habens inferne, qualis erat in fabri ferrarij uxore hydropica: Cui tenuia recrementa progreſſa partem aliquam euacuauerunt. Erat autē & hoc ipſum ad dextrū, planum quiddam, ſupra ea quæ circumferentiam habēt eleuatum. Huic umbilicus ex natiuitate denigratus erat, & ulcus profundum fiebat, & umbilicus nō ualde cicatricem contrahebat. & pudendum ſumma parte denudatum erat, quum non ſtatim tale fuiſſet, neq; connatū, & adhuc magis fiebat. Hic plurimum uomebat. febris. cibi faſtidium. ſanatus eſt. Verum circa ſeptimam à decubitu diem (nam & antea ægrotarat) aquam multam bibens, & fortaſsis aliter contemnens, iactabatur & aliquantulū conuellebatur. Deſinente autē conuulſione, circa animaduerſionem extinctus eſt. Ante hoc uero urinam aceruatam minxit, & flatus cum crepitu prodierunt. & ſupernæ partes minime ſunt euacuatæ. Quum autem mortuus eſſet, ſtatim etiam & illæ fortiter emollitæ ſunt, & reliquę rubefactæ ſunt, uelut à flagris per totum corpus, excepta ea parte ubi tumor ille maxime eleuatus erat. & multum quoque calidus erat.

Cuidam uero in Abderis deorſum erupit. Cuidam autem anteriore parte intumeſcebat ſine febre. Tumor ad contactum ſuppurato ſimilis erat.

Famulæ anheloſæ, quum uaſa menſtruum ſanguinem funderent, anhelationes illæ ceſſabant: febris fiebat. mamma ſiniſtra ſuperne ſuppurata eſt. & ab initio etiam auris. Olympiodori famulæ ſanguis ex ſiniſtra nare, & iudicata eſt ad uigeſimam, quemadmodum etiam febricitantibus. & ſeceſſus quales etiam æſtate populariter graſſati ſunt, & quales Hipponactis. Hyle famula Ariſtidis, octaua die in pharmacorum purgatione, inferne ſigna habuit, qualia facile ferunt. & ſi non præter rationem debilitantur, & neque ſpumoſa, neq; ſubſanguinolenta, ſed qualia ſunt oua, uelut Heraclidæ uxor purgata eſt multum, & facile tulit. Quæ in Bulagoræ uilla depurgata erat, cœpit febricitare ex ſplene (Qui uero dextrum præcordium habent, non quidem ſublime, uerum intentum, hi etiam magis rubicundi fiunt) rubicūda quum eſſet, aluum in principio turbatam habuit. expectabam ad oculum decubitum. Huic ſeptima die ſalſuginoſa lachryma mordax ex oculis prodijt, & ſecundum naſum, & fauces, & aurem ſiniſtram. Decimaquinta ſudauit cum rigore. non iudicabatur ante rigorem, pallida facta eſt ualde. & faciei circumtenſio ac contractio. Aurem è directo ſplenis ac lateris dolebat. Pueris uentres turbati, & tuſſes ſiccæ: quandoque ad humerum ſuppuratio fiebat in tuſsibus, poſterioribus diebus. Fullo collum, caput. ſeptima manus torpida. Nona crus torpidum. tuſsis ceſſauit. Cui maxilla diſtracta fuit, in quinto menſe in uentre diſtracta erat ad ſiniſtram partem. In Cranone Lycino Grammatico, ex febre bilioſa ex ſplene, capitis grauitas. ſtridebat ſecundum pulmonem. in labijs utriſque ulcera, intus rotunda, parua. poſtea etiam ſanguinis quid ex nare è directo manauit

manauit. Famulæ quam recens emptã uidi, cui duricies in dextris erat magna, nõ ualde doloroſa. & uẽter magnus ac circũtenſus. nõ ſimilis hydropicæ, & aliàs pinguis ac mollis. & nõ ualde difficulter ſpirans, uerum decolor. Menſes ſeptem annis non prodierant. facta eſt dyſenteria, & nõ teneſmo tentata. Et ſub hæc duricies in dextra doloroſa erat. & febres tenues. & non ultra ſeptem dies etiam aluus turbata eſt, ſeceſſus electrum referens, ſubuiſcoſus, multus ad aliquot dies. Sanata eſt. & menſes poſtea prodierunt. & partes ſecundum uentrem molles fiebãt. & corpus boni coloris ac craſſum ipſi erat. Minois uxor ex ſectione, preſſa ab eam adminiſtrãtibus durius, marcorẽ ac corruptionẽ incidit, malo ad pulmonem deueniẽte, breui ſignificationẽ de ſe dedit quotquot diebus ſupererat. erat & aliud quiddam intrinſecus. Quæ induntur in nares ſi febricitarint, ſi quidem ſolutus fuerit dolor, craſſa per nares effluunt. Si uero neq; dolor, neq; febris, tenuia: & fortaſsis feruida: Veluti tenue quidem Hegeſippo, quum ad noctem quid indidiſſet. Craſſum uero illi in Corintho eunucho ſimili, Celeuris filio erat. Maturi in morbis abſceſſus an iudicent, ſignum eſt, ſi dum feruida ſunt mala, non febricitarint: & dum moleſta ſunt, facile portarint: Velut quæ in ſede acciderunt Charoni. Leambio uero quũ inteſtinum ulceroſum eſſe putaretur, in dyſenteria pharmacis curato, humerus & ſedes ulcerata ſunt in ſiniſtra parte, citra febrem. Cui à flatibus laterũ mollitudo eleuabatur, & aliquantulum dolebat, huic quũ lac uberius & meracius bibiſſet, & inſuper dormiſſet, ſtatim nauſea & calor accedebat. Deinde ignẽ incendenti, & pro cibis farinam craſsiorem in craticula coctam comedenti, aluus ſubſtitit. & purulentũ tamen quiddam egeſsit. Quum autẽ ſedes eſſet inflãmata, ſine febre & ſine dolore ſufficienter erat. hoc aſſero. Senex in lapideis ueſtibulis, lũbos doluit, & ambo crura, & utriq; dolores deſcẽdebant ad femora, & quandoq; tibias, & aliquando ad genua. & quũ diutiſsime durarẽt, recurſiones multæ fiebãt. tumor in pedibus, lumbis, tibia. breues inguinũ tumores. uenter durus. & totus pecten intenſus ac doloroſus. Plerũq; cõpertus eſt etiam ueſicam durã habere ac doloroſam. & papularũ eruptiones, & calores oculis, auribus, naribus, manu. Iudicationes, & alia per quæ cognoſcimus de ipſo ægro, an ſudet, aut tangat, aut aliquid olfecerit, aut guſtauerit, itemq; alia cognoſcuntur. Pili, color, cutis, uenæ, nerui, muſculi, carnes, oſſa, medulla, cerebrũ, & à ſanguine uiſcera, uenter, bilis, alij humores, articuli. & poſtea an doluerit iuxta aurem, iuxta ipſam collectum tuberculum, glandulam nõ attingens, os nõ ſuppurans, & hoc diſparuit. & tunc ſtatim febricitauit. Pulſus, tremores, conuulſiones, ſingultus, circumſpiratio, ſeceſſus, per quæ cognoſcimus. Suppuratis oculis, & dum erumpunt, ulcera magna fiunt, & dum ſecantur, profunda. & utroq; modo oculi ulcerantur. Ariſteas ex pago Amphilochi quarta die mente motus eſt. aluus ſubuiridia egerebat. & ſomni ſalubres. albicantis coloris.

Quibuſdã ab initio ſubtremuli digiti, & labia ubi loquerẽtur, itidemq; aliæ partes: & proterue lingua citiore ac uolubiliore præditi: his rubor in facie maxime erat. Hi ebrioſi erãt, aut uomitu cõmode uſi intumeſcebãt. Qui iuxta Medoſadę ędes habitabat, cui tenuia, nõ bilioſa, aquoſa, multa, per ſeceſſum prodibãt. præcordiũ cedẽs & gibboſum: ſoporoſus fiebat. Circa decimãquartã ad iudicationẽ maxime progreſſo, rigor ſine tremore, diſſolutio, reſolutio, cõtractio.

ſeceſſus

ſeceſſus & egeſtiones.ſoporoſus.mente motus.ex ſomno non inſaniјt. iudicatus eſt circa decimãquartã.nihil è iudicantibus contrarium. Alius ſimiliter in principijs ſeceſſus ſubuiſcoſi, ex quibus quod craſſum eſt iudicatorium eſt. inſomnis.poſtea ſubuiſcoſi,ſubbilioſi,maturi,bilioſi,non tenues: qui ubi compacti fieri cœpiſſent,iudicationes celeres. Præcordiũ intentũ apparuit inflammati,aut uenarũ intentarum modo,circa ſextam. Poſtea dormiuit ſeptima. iudicatus eſt circa nonam.albicantis coloris ambo,non fului. Quũ ſeceſſus aquę ſi ſub dio expoſiti eſſent,ſuperne leues,tenues,iſatidi ualde ſimiles fuerũt:inferne uero ſubſidentiã habebant. Quibus in dextris diſtentio ſubmollis, phrenitici ſunt: ſi non ſoluatur febre deſinente. Quibus autẽ à mollitudine uentris in hac ipſa febre,quiddam collectũ aut durum doloroſum fit, & ualde malignum diffundi non poteſt, ex talibus fortaſsis ſuppurantur. In dextris tumores eleuati,ſi quidem ſi quis plurimum ac maxime premat, ſubmurmurarint, non ualde maligni putandi ſunt. Velut in dextris illi qui ex Amphilochi pago erat, & ei qui iuxta Medoſadæ ædes habitabat. Hi ſoporoſi erant, & inſomnis mente moti. Conſtitutiones quales in quibus temporibus ac regionibus magis & minus fiunt. Vigores morborum, & ad iudicationem, & quotidie.& an citius fiant aut ſerius,tertia,quarta,circuitu.& in quibus circuitibus iudicantia,tumentia,cruenta,& non. Quibus abſceſsibus recidiuæ fiant,uenæ temporũ,& cõtractiones,& colorũ mutationes ante iudicationes, ex rubro ad uiridem ac pallidum,ſi non iudicent. & cutis circũtenſiones abſq; iudicatione.& oculorum cõtractio,corporis duricia ſicca. Qui quidem uolentes lachrymantur,non malum eſt. Quibus autẽ inuitis lachrymæ profluũt, malum. Quibus in dentibus circũcirca uiſcoſa fiunt,malum eſt ſubhiare ac fixis oculis intendere. Qui in tibia ulcus habebat,& Attico uſus eſt,huic puſtulæ eleuatæ,rubrę,magnę:atq; hoc pro tuſsi quæ poſtea acceſsit. prius enim non tuſsijt. In Aeno quicunq; capite uulnerati horridi erãt,maligni & ſuppurati ex teneſmo.ex peregrinatione ac itinere dolor pedum,& in turbationibus laſsitudines. Clinia cibum auerſans,colliqueſcens,purulentũ, aliquãdo parũ cruentũ,purulentũ tumidum eiecit. Hippeæ uxor hydropica,quæ etiã per tres annos uere incipiẽte tuſsijt,amplius aũt ſuppurata eſt,ad hyemem aquoſa facta eſt,ab illis aũt pharmacis curata melius habuit. Mortua eſt ancilla. Ex tuſsientibus qui manibus laborabant,uelut ſeruus ille qui ſarmenta obtorquebat,& Amyntæ filius,ambo ſola dextra reſoluti ceſſauerunt, quãdoquidem perpeſsi ſunt hoc tuſsientes. Qui uero aut equitarũt,aut iter fecerunt, in lumbis ac femoribus reſoluti ſunt. Plurimæ uero tuſſes ſiccæ erant: Sin minus,uiolentæ ſanè. Vxor Emmyris modo nõ morboſo,abſq; febre, ſtupida eſſe uidebatur.poſtea ad tremorẽ totius corporis res ipſi deuenit,et ad colliquationẽ.& cibi faſtidium ac ſitim.& frigida erat. Nyctalopes qui plurimã minxiſſent,poſtea parũ quiddã mingebant. Verũ tuſsientes & inſuper febriẽtes tubercula ad aures habebant,erumpentia circa ſeptimam aut octauã diem.

Emmyris filia febricitabat, & ex aure purulentum fluebat, circa octauam haud pro comperto habeo. Quibuſdam uero etiam dens corroſus fuit,tertius maxime ex ſupernis. Præ omnibus autem hic reperitur corroſus.ad hunc dolor, & quibuſdam etiam circumſuppuratio. Quibus uero ad aures, hi magis

magis tuſsiebant quàm illi. Quibus autem cũ febribus ad ſuppurationẽ, ſeptima recedit. Cuidã poſtquàm exacerbatus fuit, præcordium ſolutum nõ eſt. aluo autem emollita, inerant pauca ſubuiſcoſa, compacta, non bona urina cruẽti coloris. ſpuebat autem ſputum ſpumoſum. Ille ad quẽ Cynicus me induxit, ſeptima exacerbatus eſt. circa decimãquartam iudicatus eſt. Diſparentia, mala ſunt. purus fauces. pauca, lata, matura expuens. ex naribus parũ ſanguinis ſtillauit. capite grauatus erat. Manuum ac pedum diſſolutio. aluus ſoluta profuit. pedes ſemper calidi. ſomni aderant ipſi. & iuxta aurem nõ extuberabat, quoniã matura ſpuiſſet. Demarati uxor, pedes etiam in horroribus calidi: ſiue ad ſuppurationem, ſiue non tendebat, perijt. Senex qui è uita deceſsit, ægrotabat ſimul cũ uxore ſua, furioſum quiddam in ſe habebat. Poſtea uero ubi prodijſſet ab ipſo lumbricus ſubcraſſus, & modicus cibus, ſtatim ſedatus, & dormiuit, & ſanus erat hic ſenex. & corporis cutis circũtenſio. extremæ partes frigidæ. mollis. tremulus ab initio & labijs, & manibus, & uoce. mente motus eſt moderate hiabat ac fixis oculis intendebat. non ualde difficulter ſpirabat. diebus haud ſcio quot ultra uiginti mortuus eſt. Quibuſdam præcordia & aluus ſubegeſſerunt compreſſa, aceruatim, nõ cum murmuratione, uelut in Abderis uermium ſpeciem præ ſe ferentia. Quicquid contingit priore iudicatorios dies præcedente die, & mala & bona ſigna fiũt in diebus, quibus qui exacerbantur diuturniores fiunt: & quibus deſinẽtes remorantur. Quædã non fideliter alleuabant, & quædam per ſeipſa exacerbabãtur. Sputa peripneumonicis quibuſdam bilioſa, quum deſinere uolunt. Valde flaua breuia fiunt. Si qualia ſunt quæ in principijs adſunt, talia poſtea appareant, hæc nõ ualde concoqui puto: ſed iudicare uelut ei qui apud præceptorẽ erat, & uelut aliàs quoque uidi. Nicippus in febribus per ſomnũ ſemen effudit: & nihil ad peius proceſsit. & hoc ipſum ſæpe ipſi factum eſt, & nihil læſit. Prædictum eſt ipſi id deſiturum, poſtquam febres iudicatæ forent. & ſic factum eſt. Critias in febribus ab inſomnijs uexabatur quæ nouimus, & ceſſauit etiam ipſe eadẽ ſomniare unà cum iudicatione. Alcippus quum haberet hæmorrhoidas, à curatione prohibebatur. Curatus inſanijt. febre acuta ſuccedente ceſſauit. In febribus acutis ſiticuloſi, à medicis potu interdicto, aut etiã à ſeipſis abſtinẽtes, multum ſibi bibere poſſe uidentur: his aqua frigida data ut reuomant, prodeſt. Bilioſa enim aderunt. Quod nerui ipſi in ſeipſos trahunt, ſignũ eſt. Si quidẽ enim nerui in ſupernis manus ſauciati fuerint, manus deorſum nutabit, dũ ab infernis neruis trahitur. Si uero contrà, uice uerſa. Tuſsient ſiccam tuſsim, qui teſtes affectos habent. & ex tuſsi uena ſecta, ad teſtem ſolutio fit. & inflammati tuſsiunt. & in febribus ex inguinum tumoribus inſuper tuſsiunt.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIB. V. IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

IN Helide olitoris uxor. febris corripuit ipſam acuta. & medicamenta bibens nihil ſentiebat opis. In uentre infra umbilicum erat quid durum, & altius altero, & dolores exhibebat fortes. Huc enim manibus cum oleo fortiter compreſſum ac emollitum eſt. & poſtea ſanguis frequens ipſi deorſum proceſsit, & ſanata eſt, & uixit. In Helide Timocrates amplius bibit. Inſaniẽs aũt ab atra bile, bibit pharmacũ. hic purgatus eſt. purgatio multã pituitam ac bilem atrã egerebat per diem. & ad ueſperã purgatio ceſſauit, & dolorem pertulit in purgatione multum. & quum polentã bibiſſet, ſomnus ipſum corripuit, & tenuit per noctem, donec ſol oriretur. In ſomno autem præſentibus nihil reſpirare uidebatur, ſed mortuus eſſe. & neq; quid diceretur, neq; quid fieret, ſentiebat. Extentũ aũt fuit corpus et rigidum. Verũ uiuebat, & excitatus eſt. Scomphus in Oeniadis pleuritide correptus, mortuus eſt ſeptima delirus. Pharmacum autem bibit infra purgãs. priore ante potionem die mentis compos erat, & purgatus eſt non multum. quum autẽ purgaretur, delirauit. Phœnici in Oeniadis & Andreæ fratribus maxilla altera intumuit, & labium quod eſt ante maxillam & oculum. & neq; intrinſecus quicquam ſpectanti apparebat, neq; forinſecus ſuppurabat. Sed tumens arida putredine putreſcebat. Et alter eadem perpeſſus eſt. Mortuus eſt autẽ alter ſeptima die, & pharmacum bibit, & nihil profuit. Verũ Phœnici circulus putridus exſectus eſt. & ulcus purgatum eſt magna ex parte priuſquam moreretur. Mortuus eſt autem & hic, ubi diutius uixiſſet. Euridamus in Oeniadis, in peripneumonia decima die incœpit delirare. curatus ad mẽtem rediјt, & ſputa erãt puriora, et morbus ad melius procedebat, & ſomno multo perfuſus eſt. & oculi morbũ regium contrahebant. & mortuus eſt ad uiginti dies. In Oeniadis uir quidam morbo tenebatur, quum ſine cibo eſſet, fortiter in uentre ipſius ſugebat, & dolebat. & quum ediſſet ac cibi contriti eſſent, tempuſq; poſt cibi eſum acceſsiſſet, non lõge poſtea idem hoc patiebatur. & tabeſcebat corpus ac conſumebatur. & alimentum ipſi non cõtingebat à ciborum eſu. & per aluum ſecedebat cibus prauus & combuſtus. Quum uero recens cibum accepiſſet, eo ipſo tempore minime ſugebat, neq; dolor aderat. Hic omnis generis pharmaca bibens ſurſum ac deorſum purgãtia, nihil opis ſentiebat. Vbi uero uena ipſi ſecta eſſet in utraq; manu, donec exanguis redderetur, poſtea utilitatem percepit, & à malo liberatus eſt. Eupolemus in Oeniadis, dolebat coxam dexteram, & inguen, & cõmiſſuram propinquam ad coxam, ab inguine & coxa in anteriore parte. Huic ſanguis detractus eſt à talo, multus ualde, et niger, ac craſſus. & pharmacum bibit aluum deorſum purgans, & multum purgatus eſt. & melius quidem habebat, dolores autẽ non remittebant. Sed ſuppuratam habebat & coxam, & cõmiſſuram in ipſa ad ſedem, & partem circa inguen, quibus locis etiam amplius dolebat. Pus autem ad os magis fiebat, ꝙ ad carnẽ, in profundo, & per tempus ſic habens negligebat, donec ualde debilis fiebat. poſtea

cruſtæ ipſi inuſtæ ſunt, ualde multæ & magnæ, ac inter ſe propinquæ. & pus effluxit multum ac craſſum. & mortuus eſt poſtea paucis diebus, tum præ magnitudine ac multitudine ulcerum, tum ex corporis debilitate. Huic ſi una ampla ſectio inciſa fuiſſet, & per ſectionem pus emiſſum eſſet, & ſi opus fuiſſet, etiam altera ſectio facta eſſet: Hæc ſanè in tempore ſi facta fuiſſent, mihi quidem uidetur quòd ſanatus eſſet. Lycon in Oeniadis, reliqua quidem eadem patiebatur, Verum dolores etiam ad crus non ita ualde progrediebantur, & non factus eſt ſuppuratus, ſed ſanus multo tempore. Bibebat autē pharmaca. & cucurbitas adhibebat. & uenam ſecabat. Atq; his factis melius habere uidebatur.

Homo quidam Athenis prurigine toto corpore uexabatur, maxime autē teſtibus ac fronte, uexabatur autē ualde uehementer. & cutis craſſa erat per totum corpus, & uelut lepra aſpectu, & ex nulla parte cutē apprehendere potuiſſet, præ craſsitudine. Huic nemo opitulari potuit. Tranſgreſſus autem ad Melum, ubi ſunt calidæ balneæ, à pruritu quidē & cutis craſsitudine liberatus eſt, uerum hydropicus factus mortuus eſt. Athenis uirum cholera corripuit, uomebatq; & deorſum egerebat, & dolebat. & neq; uomitus, neq; per aluum ſeceſſus, ſiſti poterat. & uox ipſum deſtituebat. et ex lecto moueri non poterat. & oculi caliginoſi ac caui erant. & conuulſiones tenebant ab aluo & inteſtino, & ſingultus. Verum ſeceſſus multo copioſior erat q̄ uomitus. Hic ueratrum in lentium ſucco bibit, & alterum lentium ſuccum inſuper bibit, quātum potuit, & poſtea uomuit, & coacta ſunt ac adſtricta ipſi ambo. frigidus autē factus eſt. & lauabat inferne uſq; ad pudenda, calida ualde multa, donec etiā ſupernæ partes calefactæ ſunt. & uiuebat. poſtera uero die, polentam bibit ex aqua. In Lariſſa uxori Gorgiæ menſes ſuppreſsi erant per annos quatuor, præter ualde modicos. Verum in utero, ad quācunq; partem ſe inclinaſſet, pulſum exhibebant ac grauitatem. Hæc mulier concepit, & peperit, & puella uiua nono menſe edita eſt, ulcus habens in coxa. & ſecundæ cōſequentes, ac ſanguinis fluxus ualde multus, ſucceſſerunt. poſtridie, & tertia die, ac quarta, etiā grumi ſanguinis concreti. & febris tenebat uſq; ad decem primos dies. & de cætero prodijt ipſi ſanguis ruber, & facies fortiter intumeſcebat, itemq; tibiæ, ac pedes ambo, & alterum femur. & cibos non admittebat. Sitim autē habebat uehemētem, & frigidiſsima aqua conferebat. Vinum autem nequaquā. At uenter poſt primū puerum modice emollitus eſt, ualde autē non cōſidit, ſed durior erat. dolor autem non aderat. Quadrageſima uero die à prima ſuperfœtatio excidit, caruncula quædam. & uenter conſidit omneſq; tumores. & fluxio tenuis, ac ſanguis olens prodijt, & ſana euaſit. Mulier in Pheris caput circūcirca dolebat multo tempore, & nemo poterat illi quicquā opis conferre, neq; dum caput purgaretur. Melius autem habebat, quum menſes ipſi facile prodibant. Hæc quū caput doleret, ex ſubditítijs odoratis ad uterum appoſitis opem ſentiebat, & modice depurgata eſt. & quum concepiſſet, dolores caput relinquebant. Mulier in Lariſſa prægnans erat. Huic decimo menſe ſanguis prodijt multus per quatuordecim dies. Plurimus autem tribus diebus ante pueri editionem. Decimaquarta excidit ex utero puer mortuus, habens dextrum brachiū lateri adnatum. & tertia die noctu eadem hora qua puer, prodijt ſecunda, & purgamenta alba. deinde poſt hæc per tres dies ac noctes multa moderate prodierūt. Poſtea

febris corripuit, per duos dies totidemq́ noctes. & dolebat omnem uentrē, & coxas, maxime uero pectinem. In Lariſſa Hippoſthenes peripneumonia apprehenſus eſſe medicis uidebatur, erat autem nequaquā. Verū principio luctans in duro loco cecidit ſupinus, aduerſario ipſi illapſo, & lauatus eſt frigida, & cœnauit, et grauior factus eſſe ſibi uidebatur. Sequenti autem febricitauit, & tuſsis apprehendit ſiccior, & ſpiritus denſus. Quinta die cruentum exſcreauit, non multum. & delirare incipiebat. Quando tuſsiebat, dolebat pectus & dorſum. Sexta autem ubi ſternutaſſet, ſanguis fluxit è naribus, quatuor heminarū menſura. Ad ueſperam neq́ loquebatur, neq́ ſentiebat, neq́ quid fieret, neque quid diceretur. Vndecima mortuus eſt. Per quinq́ uero dies, modo ſapiens erat, modo non. Erat & ſine febre. Spiritū autem nullum recipiebat, neq́ ſtertorem habebat. Non enim erat ſputū. Scamandrus in Lariſſa, & in coxa marcorem habuit, & in oſſe diu diſparato. Ipſe uero ſectus eſt ſectione magna, etiā ad os ipſum, & poſtea uſtus eſt & tunc die duodecima poſt ſectionē cœpit cōuulſio, & ualde obtinuit. cōuellebatur autē crus hoc uſq́ ad coſtas, & ad aliam quoq́ partem conuulſio progrediebatur. flectebatur autem crus, & extendebatur: & alia membra mouebat. & maxillæ compactę riguerunt. Hic mortuus eſt conuulſus octaua die poſt conuulſionis inuaſionē. Curabatur autem tepefactis utriculis, & fomētis erui, per totū corpus. & infuſum per clyſterem immiſſum eſt, & tunc modicum ſtercoris prodijt. & pharmacum bilem abunde purgans bibit, ac inſuper catapotiū deglutiuit, & ſeceſsit quidē, nihil autem à catapotio opis ſenſit. & ſomnus modicus uenit. & rurſus pharmacū idem forte ad ueſperam bibit, ac ſole emergente mortuus eſt. Videbatur autem multo tempore morbum ferre potuiſſe, niſi ex pharmaci ui perijſſet. Equiſo Palamedis in Lariſſa undecim annorū, percuſſus eſt in frōtem ſupra oculum dextrum, ab equo: & uidebatur os non ſanum eſſe, & exiliebat ex ipſo modicus ſanguis, & ſectus eſt ſectione magna uſq́ ad ſecundam laminā, & curabatur ſic habens ipſum os, quod etiam antea ſtatim os peperit. Vigeſima tumor cœpit circa aurē, & febris & rigor. & in die magis intumeſcebat ac dolebat tumor. & ab initio febricitauit ex rigore. & oculi intumuerunt, & frons, & tota facies. Patiebatur autem hæc in dextra magis capitis parte. Progreſſus eſt autem tumor etiam ad ſiniſtram. nihil tamen hic læſit. Demum febris cōtinua corripiebat. Atq́ hæc minora erant, uſq́ ad octauam diem. Vixit autem uſtus, & per catapotium purgatus, & cataplaſmate tumori impoſito. At uero ulcus nullius mali cauſa erat.

In Lariſſa Theophorbi filius ueſicam ſcabioſam habebat, & uiſcoſam urinam mingebat. & dolebat dum & inciperet mingere, & dum deſineret. & confricabat pudendum. Hic quum bibiſſet pharmacum urinam ciens acre, in ueſicam quidem nihil proceſsit, uerum multum purulentum & bilem euomuit, & deorſum alia huiuſcemodi egerebat. & uentrem dolebat, & intrinſecus ardebat. Reliquum uero corpus frigidum erat, & totus reſolutus eſt. & nihil aſſumere uolebat. Huic exulceratus eſt uenter fortiter ualde, à ui medicamenti, & mortuus eſt tertia poſt potionem die. Vxor Antimachi in Lariſſa, prægnans erat diebus circiter quinquaginta, & reliquo tempore præ faſtidio à cibo abſtinebat, & per ſeptem dies uterum dolebat, & cor. & febris corripiebat. eo tempore nihil per aluum egerebat. huic datum eſt catapotium deorſum

pur-

purgans fortius q̄ conueniebat,& euomuit bilem combuſtam,præ cibi abſtinentia & febre. Nam neq; ullo potu utebatur. euomuit autem pauca uiolenter, & grumoſa. & ubi concitata fuiſſet,ac ipſam emiſiſſet,debilis eſſe uidebatur. & non uolebat aquam bibēs euomere. Poſtea uero dolor fortis tenebat infernum uentrem: exulceratus enim erat à medicamēto,& prodibat ipſi ſtatim poſt ſtercus,ſubcruentū ramentoſum. Semper aūt amplior fiebat & debilitas,& cibi faſtidium: & purgamēti erant heminæ quinq;. Siſtebatur autem aluus,aqua multa ſuper uentrem affuſa. aliud autē nihil potuit admittere. Mortua eſt circa mediam noctem. Videbatur uiuere potuiſſe, ſi aquā bibere potuiſſet,ac ſtatim uomere priuſquam deglutiuiſſet. Famula Oneſidemi in Lariſſa, ulcerata eſt aluum & inteſtinum,à bile ſponte cōmota. & prodibat ſurſum ac deorſum bilis & ſanguis. & febris tenebat. Huic debili datum eſt pharmacū deorſum purgās in potu,debile,aquoſum,ac modicū. & uomuit ab ipſo multum. & infra amplius ſubijt. & ueſperi redijt. Poſtridie febris erat,ſed debilis. Aluus autem ulcerabatur, & adhuc eadem egerebat. Tertia die ad ueſperam mortua eſt, quum febris ualde fortis ipſam corripuiſſet. Quapropter omnino moritura eſſe uidebatur. Minime uero ideo quòd aquam frigidam biberat,donec uomitus tenebat. Poſtquam autē perfrigeratus eſt ſupernus uēter,depurgatus per aquam, ſucco frigido poſtea poto, ſic poſtea infuſum per clyſterem immiſſum eſt. Eudemus in Lariſſa, hęmorrhoidas habens fortes,ac diuturnas,quum exanguis eſſet,bilis commota eſt,ſed leniter in corpore. & aluus turbata deorſum biliosa egerebat,& hæmorrhoides intumeſcebāt. Pharmaco deorſum purgante poto, probe depurgatus eſt. & rurſus bibit ſuccū,& amplius aluus turbata eſt. & dolor ad præcordia conſiſtebat. Huic quum uenter non probe haberet,ſed adhuc curatione indigeret,manus hæmorrhoidibus admotæ ſunt,& uomuit. Poſtea quum cancer ſucceſsiſſet,febris irruit,& non dimiſit antequā occideret. Quandoq; etiam quum rigor ſubrepēs dimiſiſſet, febris uenit: & prodijt ipſi bilis & flatus,& partim prodibat,partim intus erat. & dolor in uētre. Hæmorrhoides autem extra inteſtinum rectum erant, reliquo tempore à purgationibus auſpicatæ. & flatus per ipſas prodibat. & ad ſternutationem principium fiebat.

In Lariſſa uir quidā ſauciatus eſt cominus ex manu per haſtam latā à tergo,et ſummum eius penetrauit infra umbilicum per multum ſpatium,quod liuidum erat & tumidum: poſtquam autem uulneratus fuit,dolor obtinebat primū fortis,& uenter intumeſcebat. Huic poſtridie datum eſt pharmacū deorſum purgans,& egeſsit modicum cruentum,& mortuus eſt. Videbantur inteſtina huius non eſſe ſana,& uenter ſanguine plenus eſſe. Apellæus Lariſſæus ætatem habebat annorum circiter triginta, aut parū aberat. Corripiebatur autem morbo, à quo uexabatur noctu magis in ſomno, q̄ interdiu. Aegrotabat autem ad duos annos ante mortem. Vomebat bilem fuluam aliquando ubi excitatus eſſet. Vomebat etiam nigrā. Hic purgatione à capite forti ualde ad multum tempus purgabatur. & quum pharmacum bis bibiſſet, ſex menſes ipſum penetrauit. Erat ualde uorax multi cibi. & quum corpus haberet bilioſum,multum luctatus,ualde riguit. & febris corripuit, ac morbus ad noctem. poſtridie ſanus eſſe ſibi uidebatur, & rurſus altera die. Sequenti uero nocte morbus inuaſit cœnatum à primo ſomno,& per noctem ac diem, & uſque ad cœnam te-

nebat. Mortuus eſt priuſquam reſipiſceret. Conuellebatur primum circa dextras partes, faciem'que ac reliquum corpus. poſtea in ſiniſtris. et quum uideretur quietus eſſe, ſoporem habebat ac ſtertebat. & rurſus ſuccedebat morbus.

Eumelus Lariſſæus rigida habuit crura, & manus, & maxillas, & non poterat neque extendere, neque flectere, ſi non alius flecteret ac extenderet. Et neque maxillas diducere poterat, ſi non alius diduceret. Aliud uero nihil neque dolebat, neque edebat, niſi mazam, & aquam mulſam bibebat. Vigeſima die ſedens cadit ſupinus, & caput ad lapidem uehementer offendit, & uertigo ipſi caliginoſa offuſa eſt. & paulo poſt ſurgens, ſanus erat. & ſoluta erant omnia, pręterquam poſt ſomnum ubi excitaretur, articuli modice ligati erant. Erat autem duodecim aut tredecim iam annorum. & ægrotauit menſibus tribus aut quatuor. In Lariſſa uirgo quæ ſanguinem uomuit non multum, ſuppurata facta, febribus corripientibus, nō liberabatur priuſquam moreretur. Mortua eſt tertio menſe. Ante mortem uero obſurduerunt ei aures, & non audiebat, niſi quis ualde exclamaſſet. Verum ante ſanguinis uomitum debilis erat. Famula Dyſeridis in Lariſſa, quum iuuēcula eſſet, ubi uenere uteretur, fortiter circumcirca dolebat. Aliàs autem ſine dolore erat. Concœpit autem nūquam. Et quum ſexaginta eſſet annorum dolebat à meridie, uelut ex partu uehemēter laboraret. Hæc quum ante meridiem porrum ediſſet multum, poſtquam dolor ipſam corripuit uehementiſsimus, & priores omnes excedens, exurgens aſperum quiddam in ore uteri deprehendit. poſtea quum ipſa animi deliquium incideret, alia mulier immiſſa manu, expreſsit lapidem aſperum, magnitudine uerticilli fuſi. Et ſana tunc ſtatim, & poſtea erat. Malienſi currus onuſtus inductus eſt ſupra coſtas, & coſtas confregit. & per tempus ſubſtitit ipſi pus infra coſtas. Vſtus ſub ſplenem penicillis ac linamentis utebatur, & peruenit ad decem menſes. Reſecta uero cute, cauerna apparuit ad tenue inteſtinum utrinque procedens, & ad rhenem, & ad oſſa procedebat putrida. In hoc non animaduerſum eſt, quod & corporis habitus bilioſus erat, & in corpore putredo ſicca tenuis inteſtini multa, & aliarum carnium, quas ſtatim eijcere oportebat, ſi quis potuiſſet ſicco pharmaco, dum robur aliquod homo habebat. Nam ab humidis nihil remittebant, ſed putreſcebant. A linamētis uero inditis quū humor ſiſteretur, rigor corripiebat & febris, & magis putreſcebat. affluebat autem iſthic putridum quiddam, ſubnigrum, graueolens. Priuſquam uero curationis aggreſsio fieret, quotidie multum foras penetrabat. Erat autem non probe fluidum. Cognitum eſt naturā morbi eſſe magis remotam, quàm ſubter cutem. Quod ſi uero etiam omnia recte facta eſſent, tamen non uidebatur ſeruari poſſe, etiamſi uētris profluuium ipſum corripuiſſet. Autonomus in Omilo, ex capitis uulnere mortuus eſt die decimaſexta, in media æſtate lapide ex manu ictus, in ſuturas in medio ſincipite. Quare non animaduerti ipſum ſecari opus habere. deceperūt enim me ſuturæ habentes in ſeipſis iaculi læſionem, poſtea enim conſpicuum id fiebat. Primum quidem ad clauiculam, poſtea ad latus dolor fortis ualde. & euulſio ad ambas manus uenit. In medio enim capitis ac ſincipitis ulcus habebat. Sectus eſt autem die decimaquinta, & pus prodijt non multum. Membrana uero cerebri imputrefacta apparebat. Famula in Omilo ex capitis uulnere, duodecim annos nata, moritur in media ęſta

te

te, decimaquarta die. Ianuam quidam ipſi impegerat, & os contuderat ac ruperat. Suturæ uero in ulcere erant. Quare cognitum eſt recte ſectione opus habere. Secta eſt autem non uelut oportebat, ſed quantum relictum eſt, pus in ipſo factum eſt. Octaua, rigor, febris inuaſit. habebat autem non uelut oportebat, ſed quantum etiam prioribus diebus quando febris non tenebat. Nona uero die reliquum reſectum eſt. & ualde modicum pus cum ſanguine ſubtus apparuit. & membrana cerebri pura erat. & ſomnus quidem occupabat. febris autem non dimittebat. Conuulſio uero manum ſiniſtram inuadebat. Nam in dextris magis ulcus habebat. Cyrenius in Omilo ſuppuratus factus, infernum uentrem uſtus eſt, triginta diebus ſerius quàm oportebat. & manſuete ſe habebat. & reſiccatum eſt pus in uentre. Verum in calidiſsimo tempore edens fructus pomorum, & alios cibos non cõferentes, à febre correptus eſt, & à uentris profluuio. & mortuus eſt. Hecaſon in Omilo, uelut etiam alter ſerius uſtus eſt, attamen reſiccatus eſt uenter, modico excepto. Dyſenteria uero arripiebat ipſum, quã ubi effugiſſet, omnia edebat donec totus intumuit, & erupit ipſi pus deorſum, & uentris profluuio mortuus eſt. Hecaſon in Omilo, ab immundicia non purgata, & à praua purgatione, dolorem acutum in coxa habebat. & hic quidem diſceſsit, ſucceſſerunt autem ipſi febres. & multo tempore in lecto decumbebat, neq; bibens quicquam, neq; ſitiens. & debilis, & horridus. Huic commode quidem ablatus eſt morbus uelut conueniebat. Opem autem percipiebat ex his quæ offerebantur. Tandem uero erupit morbus deorſum, & totus ſeceſsit præ multa bile. & mente motus eſt, & mortuus. Videbatur autem morbum euaſurus eſſe. Qui in Salamine in anchoram incidit, in uentrem ſauciatus eſt, & circumcirca dolebat. Bibit autẽ pharmacum, & non egeſsit deorſum, neq; reuomuit. Mulier quæ iugulauit ſeipſam, ſuffocabatur: & datum eſt ipſi longe poſtea pharmacum deorſum purgans, & per ſeceſſum ipſi exijt. Qui ex Euboea uenit adoleſcens, quum multum eſſet deorſum purgatus, intermiſsione facta quietus febricitauit. Deinde quum putaret ſe purgatione ſurſum uerſus opus habere, non ualidam radicem ueratri bibit, & poſt potionem quarta die mortuus eſt, nihil expurgatus. Verum ſomnus ipſum tenebat, & ſitis ſedari non poterat. Serua illa cui à catapotio ſurſum quidem pauca prodibant, ac ſuffocabant: deorſum uero multa, nocte mortua eſt. Erat autem barbara. Quidam homo Euboeus poto pharmaco deorſum purgante, per tres dies purgabatur, & mortuus eſt. Habebat autẽ manum ſuppuratam uſq; ad cubitum. Symmachi filius à bile ſuffocabatur, noctu quum dormiret, & febris eum teneret. Pharmacum autem ubi bibiſſet, non continuit, neque purgatus eſt diebus ſex antequam moreretur. Qui iuxta curriculum habitabat, quum noctu ſanguinem uomuiſſet, poſtridie mortuus eſt, ſanguinem uomens multum, & ſtrangulatus. Ad ſplenem uero, & deorſum multus ſanguis ipſi prodibat. Puer à mulo percuſſus uentrem & hepar, mortuus eſt quarta die. Spiritum autem denſum habebat, & non intelligebat quicquam. & febris tenebat. Hermophili filius ægrotabat diebus undecim. Febris autem tenebat, & cibi non deorſum prodibant. & primum quidem delirauit, nocte uero ceſſauit. Sequenti autem die uoce deſtitutus ia-

cebat ſtertens, diſtortos habens oculos, febricitans. Penna uero immiſſa uomuit bilem atram,& quum infuſum per clyſterem immiſſum eſſet, ſtercus prodijt multum. Seruæ Ariſtionis pes ſua ſponte marcore corruptus obtorpuit, iuxta medium pedis intrinſecus ex obliquo:& oſſa putrida facta abſceſſerunt,& prodibant paulatim fiſtuloſa.& uentris profluuiū ſuccedebat,& mortua eſt. Mulier ſana, craſſa, à catapotio conceptus gratia accepto, dolorem habebat uentris,& tormen in inteſtino, et intumuit. Spiritus autem ſiſtebatur, & deſperatio erat cum dolore.& ſanguinem uomuit non multum.& emortua eſt quinquies, ut uita deceſsiſſe putaretur.& neq; uomitu facto ab aqua frigida laxabatur, neque dolor præſens, neque ſpiratio. Superfuſæ uero ſunt ipſi aquæ frigidę amphoræ circiter triginta ſuper corpus.& ſanè hoc ſolum prodeſſe uidebatur.& poſtea deorſum proceſsit bilis multa. Quum autem dolor obtineret, nihil poterat ſecedere.& uixit. Antander à catapotio accepto, cætera ſanus erat. Verum circa ueſicam dolorem habere uidebatur. purgauit ipſam celeriter multo purgamento.& à meridie dolor tenebat fortis ualde.& in poſteram diem ſtrangulatio,& deſperatio,& iactatio.& uomebat,& nihil per ſeceſſum egerebat.& noctu patiebatur.& ſomnus non accedebat. poſtridie uero egerebat multum,& poſtea ſanguinem.& mortuus eſt. Athenadę puero maſculo à Phagedæna ulcere corroſo, doluit à ſiniſtra parte dens infernus, à dextra ſupernus. Huius auris dextera ſuppurata eſt, dum non amplius doleret.

Sutor in Pityo dum ſoleas ueteramentarias ſueret pupugit ſeipſum ſupra genu in femur.& ferme longum digitum immerſit. Huic ſanguis quidem nullus effluxit. Vulnus autem cito clauſum eſt. femur autem totum in tumorē eleuabatur,& procedebat hic tumor uſq; ad inguen & lateris mollitudinem. Hic tertia die mortuus eſt. Quidā iuxta inguen ſagitta percuſſus, quē nos uidimus, maxime præter omnem opinionem ſeruatus eſt. Neq; enim cuſpis exempta eſt, erat enim ualde in profundo: neq; ſanguinis eruptio ulla memorabilis fiebat: neq; inflammatio: neq; claudicauit. Cęterum cuſpidem inuenimus nos, ipſamq́; exeminus, quū ſex iam eſſent anni, ex quo ſauciatus erat. Suſpicio autem erat hæc, inter medios neruos cuſpidem occultatā fuiſſe, nullamq́; uenam aut arteriam diſſectam eſſe. Qui percuſſus eſt ſpiculo acuto retrorſum paulo infra collum, uulnus quidem habebat nō memorabile aſpectu, neq; enim in altum ferebatur, uerum non multo tēpore poſtea exempto ſpiculo, diſtendebatur in poſteriorē partem tractus, uelut opiſthotonici.& maxillæ ligatæ erāt.& ſi liquorem aliquem in os ſumeret, eumq́; deglutire conaretur, rurſus relidebatur ad nares. Cæteraq́; ſtatim peiora fiebant.& ſecūda die mortuus eſt. Adoleſcens per aſperam uiam curſu facto, dolebat pernam, maxime inferna parte. Abſceſſum autem locus accepit nullum, uelut qui colligeret humorē. Verum tertia die totus locus nigreſcebat, uſq; ad talum, aſtragalum appellatū,& uſq; ad cauitatem quæ eſt ad pectus pedis.& quod denigratum erat nō diffringebatur, ſed prius moriebatur. Viginti uero dies ex toto à curſu uixit. Qui ad oculum percuſſus eſt, percuſſus quidē eſt in palpebram, deſcenderat autē cuſpis alte ſatis, barbæ uero ſummum ſupereminebat. Secta palpebra, ſublata ſunt omnia. Nihil erat mali. Oculus enim permanſit,& compendio ſanus factus eſt.

Sanguis

Sanguis autem effluxit large, & multa copia. Virgo illa pulchra Nerij filia, erat quidem annorum uiginti, uerum à muliercula amica ludente, lata manu percuſſa eſt in ſinciput. & tunc quidem uertigine capta eſt, & ſine ſpiritu erat. & quum ad domum ueniſſet, ſtatim febris uehemens corripiebat, & caput dolebat, & rubor circa faciem erat. Septima die circa aurem dextram pus proceſſit graueolens, ſubrubrum, amplius cyatho. & uidebatur ſibi melius habere, & alleuata eſt. Rurſus augebatur febris, & in ſoporem deferebatur, & loqui non poterat. & faciei pars dextera trahebatur, & difficulter ſpirabat. & conuulſio ac tremor aderat. & lingua detinebatur. et oculus ſtupidus erat. Nona mortua eſt.

Cleomenis filius hyeme initio facto cibum auerſabatur, & eius faſtidio citra febrem uexabatur. & uomebat cibos ac pituitam. & per duos menſes cibi faſtidium durabat. Coco in ſpina gibboſitas facta eſt ex phrenitide. Huic nulla medicamenti potio conferebat. Verum uinum nigrum, & panis eſus, & balneorum abſtinentia, & frictio, & lenis fotus non cum multo fomento, ſed placide. Cuidam quæ circa uigeſimum ætatis annum, biberat pharmacum ad fœtum perdendum, accidit dolor, uomitus bilioſorum, multorum, pallidorum ac praſinorum. Quum bibiſſet, conuulſio tenebat, linguam cõmandebat. Ad quartam diem ad ipſam ingreſſus ſum. & erat ei lingua magna, nigra. Oculorum autem alba, erant rubra. inſomnis. Quarta mortua eſt ad noctem. Origanum potum, oculis, & dentibus malum eſt. Puella quæ de rupe cecidit, uoce deſtituta. iactatio aderat. & uomuit ad noctem ſanguinem multũ. quum ad ſiniſtram aurem impegiſſet, amplius inde fluebat. Aquam mulſam difficulter deglutiebat. ſtertor. ſpiritus denſus, uelut morientium. Venæ circa faciem diſtentæ. decubitus ſupinus. pedes tepidi. febris debilis. uocis interceptio. Septima uocem rupit. calores tenuiores tenebant. ſuperſtes manſit. Pythocles ægrotantibus aquam, & lac multa aqua ammixta dabat. ¶ Perniones pertundendi, & calefaciendi ſunt pedes ſic ut maxime excalefacias igne & aqua.

Oculis incommoda ſunt, lenticula, fructus pomorũ dulces, & olera. Doloribus circa lumbos, & crura, & coxam, ex laboribus obortis, aquæ marinæ, acetiq́ calidum fomentum confert, ita ut uel aſpergas, uel ſpongiam his imbutam adhibeas. Deligare uero oportet lanis ſuccidis, & pellibus agninis. Fullonibus inguina extuberabant dura, & ſine dolore. & circa pubem, & in collo, ſimilia erant tubercula magna. febris ante decimum diem. Tuſsi uexabantur à ruptionibus. Tertio menſe autem quarto uenter colliquiuit. Calores ſucceſſerunt. lingua ſicca. ſitis. egeſtiones deorſum malignæ. mortui ſunt. Qui lapide in caput percuſſus eſt à Macedone, & corruit. Tertia die uoce deſtitutus erat. anxietas. febris tenuis. pulſus non ualde in temporibus. Nihil omnino audiebat, neque ſapiebat. nõ quietus, ſed quarta mouebatur. humiditas circa frontem, & ſub naſum, & uſque ad mentum. & mortuus eſt. Eniates in Delo iaculo ictus retro in latus, in ſiniſtra parte, ulcus quidem ſine dolore habuit. Tertia uero uentris dolor uehemens. non egerebat. Infuſo uero per clyſterem immiſſo, ſtercus prodijt ad noctem. afflictio intermittebat. Sedes ad ſcortum extabat. Quarta & ad pubem, & uentrem, dolor irruebat. quieſcere non poterat, biliosa uomuit abunde colorata. Oculi quales animi deli-

quium incidẽtium, Poſt quintum diem mortuus eſt. Calor quidã tenuis inerat.

Ei qui hepar percuſſus eſt iaculo, ſtatim color qualis eſt mortuorum per corpus diffuſus eſt. oculi caui. anxietas, moleſtia. Mortuus eſt priuſquam concio ſolueretur, quum ſub diei exordium percuſſus fuiſſet. Polemarchi uxori hyeme anginoſæ, tumor ſub guttur. febris multa. uena ſecta eſt. ceſſauit ſuffocatio ex faucibus. febris comitabatur. Circa quintam genu dolor ac tumor ſiniſtri. & circa cor uidebatur ipſi aliquid colligi. & reſpirabat uelut hi qui ſubmerſi fuerunt reſpirant. & ex pectore ſubſtrepebat, uelut qui concluſo ore loquuntur, Engaſtrimythi quaſi ex uentre loquentes Græcis appellati. Tale quiddam contingebat. Circa ſeptimam aut nonam ad noctem aluus deorſum prorupit, & multa liquida quæ mala putantur egeſsit. Ipſa uero uoce intercepta mortua eſt. Ventres ſubpurgare oportet in morbis, quũ matura fuerint. infra quidem, ubi conſidiſſe uideris. Signum habes, ſi neque anxij, aut capite grauati fuerint: & quum calores mitiſsimi fuerint, aut quum poſt exacerbationes ceſſarint. Surſum uero, in exacerbationibus. Tunc enim etiam ſua ſponte eleuantur, quum anxij, & capite grauati fuerint, ac ſe iactarint. Ex caſu uulnerato cubito, ob corruptionem cubitus ſuppuratur. Quum autem iam maturus eſt, uiſcoſa ſanies exprimitur. Velut etiam Cleogeniſco, & Demarcho Aglaotelis filio. Similiter autem & ualde ex ijſdem pus nullum. Velut Aeſchyli filio contigit. Suppuratis autem plurimis horror & febris ſuccedebat.

Parmeniſci filio ſurditas accidit. Contulit clyſterem auricularium non adhibere. Verum lana ſolum indita perpurgare. & oleum infundere, aut netopũ. Præcipere uero ut deambularet, mane ſurgeret, & uinum biberet album.

Aſpaſii uxori dolor dentis uehemens, & maxillæ in tumorẽ eleuatæ ſunt. Quum uero caſtorium & piper collueret, opem ſentiebat. Callimedontis puero contulit ad tuberculum, quod habebat in collo durum, & magnum, & crudum ac doloroſum, ſectio uenæ brachij: & lini torrefacti cataplaſma imponere ſubactum uino albo, & oleo imbutum, ita ut deligetur neq; calidum, neq; ualde coctum. Aut cum aqua mulſa coquatur fœni græci, aut ordei, aut tritici farina. Meliſſandro quum gingiua dolore corriperetur, & uehementer intumeſceret, ſectio uenæ brachij: & alumen Aegyptium in principio ſedabat.

Hydropicum laboribus fatigari oportet, ſudare, panem edere calidum, in oleo bibere, non multum lauari, & caput tepide. Vinum autem album & tenue, & ſomnus auxiliatur. Bianti pugili quũ natura uorax eſſet, contigit ut in affectiões cholericas, bilis ſurſum ac deorſum exeũtis, delaberetur, ex carnis eſu. Maxime uero ex porcinis carnib. crudioribus, & ex ebrietate uini odorati, & placentis ac dulciarijs ex melle, & cucumere pepone, & lacte, & polenta recẽti. In æſtate uero affectiones cholericæ, & febres intermittẽtes. Timochari hyeme deſtillatio, maxime in nares. quũ uenere uſus eſſet, reſiccata ſunt omnia. laſsitudo, calor ſucceſsit. caput graue. ſudor à capite multus. defluebat autẽ & per totum corpus. Erat aũt etiam ſanus ſudare adſuetus. Tertia die euaſit ſanus. Poſt canem febres fiebãt ſudoroſæ: & nõ perfrigebantur omnino poſt ſudorẽ, ſed rurſus amplius incaleſcebant: & lõgæ, & leniter ſine iudicatione, & nõ ualde ſiticuloſæ. paucis in ſeptẽ & nouẽ diebus ceſſabãt. Vndecima & de-

cimaquarta, & decimaſeptima, & uigeſima iudicabantur. Polycratem febris inuadebat,& ſudor qualis præſcriptus eſt.Purgatio à pharmaco deorſum facta eſt.& febris erat lenis.Rurſus in temporibus ſudores parui,et circa collũ, ad ueſperam.Deinde in totũ. & rurſus incaluit. Circa duodecimam & decimã quartam diem febris augeſcebat,& ſeceſſus pauci.poſt purgationẽ ſorbitionibus uſus eſt.Circa decimãquintam uentris dolor circa ſplenem,& lateris mollitudinem ſiniſtram. Calidorũ adhibitiones minus profuerunt, ꝗ frigidorum. Quum autem leni ac molli per clyſterẽ infuſo uſus eſſet,dolor ceſſauit. Magnæ nauis gubernatori anchora digitum indicem,& infernum os dextræ manus confregit.inflammatio ſucceſsit,& marcor,& febris.Subpurgatus eſt moderate.Calores lenes,& dolores.de digito quid decidit.Poſt ſeptimũ diem,ſanies exibat lenis.poſtea per linguam dixit ſe non omnia poſſe enunciare. Prædictum eſt opiſthotonum aduentare.Ad hoc conferebant maxillæ cõſertæ, & ad collũ rigidæ.Tertia uero die totus cõuellebatur in poſteriorem partem cum ſudore.Sexta à prædictione mortuus eſt. Harpali filius ex liberta Telephane,luxationem infra in pede magni digiti accepit. inflammatus eſt, & doloroſus erat.& ubi repoſitus eſt,& dolor remiſit proficiſcebatur ad agrum. rediens lumbos doluit,lauit,maxillæ ad noctem conſerebantur, & opiſthotonus aderat. Saliua ſpumoſa uix per dentes foras prodibat. Tertia die mortuus eſt.

Thrinon Damonis filius,habebat circa tibiæ malleolum ulcus, iuxta neruum ſanè iam purum.huic à pharmaco corroſo contigit,ut opiſthotono moreretur. Profecto in omnibus ſuppurationibus,& his quæ circa oculũ ſunt, dolores ad noctem. Tuſſes hyeme,maxime in auſtrinis,craſſa & multa alba exſcreantibus.& febres ſuccedebant leniter,& quinta die ceſſabant. Tuſſes autem circa quadraginta,uelut Hegeſipoli. Eutychides ex cholericis affectionibus,in cruribus ad neruorum diſtentionẽ deſiuit.una cum ſeceſſu deorſum. Bilem multam abunde coloratam uomuit ad tres dies ac noctes, ualdeq; rubram.& impotens erat,& anxius.Nihil autem continere poterat,neq; ex potibus,neq; ex cibis.& urinæ ac tranſitus deorſum ſuppreſsio multa. per uomitum fex mollis prodijt,& deorſum quoq; erupit. Androphani uocis interceptio.ignorantia.delirium. His ſolutis ſupererat adhuc diu multis annis, & recidiuę fiebant.Lingua uero per totum tempus permanebat ſicca.& ſi non collutione uteretur,loqui non poterat,& plerunq; erat ualde amara. Aliquando etiam dolor ad cor,quẽ uenæ ſectio ſoluit. Huic aquæ potus,aut aqua mulſa contulit. Veratrum nigrum bibit. neq; bilioſum prodibat, ſed modicum. Tandem hyeme decubuit,& mente motus eſt.& linguæ affectiones ſimiles.calor tenuis.ſine dolore. lingua decolor. Vox peripneumonica. de pectore ſtragula reijciebat,& ſe educi iubebat.Nihil autem poterat clare loqui.Ad noctem mortuus eſt. Nicanoris affectio erat, quũ ad conuiuiũ progrederetur timor tibicinæ:quũ ſub initium uocis tibiæ, in conuiuio tibia canere audiuiſſet,præ timoribus turbationes. Vix ſe ſufferre poſſe dixit,quum nox eſſet.Interdiu uero audiens,nihil cõmouebatur.Talia comitabãtur ipſum multo tẽpore. Damodes qui cũ illo erat,cęcutire,& corpore exoluto eſſe ſibi uidebatur:& nõ acceſsiſſet ſanè ad præruptũ locũ,neq; trãs pontẽ,neq; minimi ſcrobis altitudinẽ trãſgredi poterat,ſed per ipſum ſcrobẽ.Hæc per tempus aliquod ipſi affuerũt.

Phœnicis affectio ex oculo dextero talis quædam erat, plerunque uelut fulgur elucere putabat. Quum autem non diu ipſum continuiſſet, dolor ad tempus dextrum inſtabat, & per totum caput ac collum. Caput intumeſcebat retro ad uerticula. & diſtentio, & duricies circum tendines. & ubi caput commouere, aut dentes diducere conabatur, non poterat, ut qui ualde diſtendebatur. Vomitus ubi facti fuiſſent, prædictos dolores auertebant, & leniores faciebant. Sed & uenæ ſectio proderat, & ueratri potio. eduxit autem uaria & omnigena, maxime uero praſina. Parmeniſco etiam prius incidebant triſtitiæ, & decedendi è uita cupiditas. Quandoque uero rurſus lætitia. Cononis ſerua ex capitis dolore incipiente, mente mota eſt. clamor. querelæ multæ. raro quies. Circa quadrageſimum diem mortua eſt. Decem autem diebus ante mortem uoce deſtituta, & conuulſa fuit. Adoleſcens quidam multo meraco poto, ſupinus in habitaculo quodam dormiebat. Huic ſerpens Arges appellatus in os ingreſſus eſt. & ſanè quum ſenſiſſet, & loqui non poſſet, dentibus ſtridit, & ſerpentem deuorauit. & dolore magno tenebatur. & manus prætenſas adhibebat, uelut qui ſtrangularetur. & iactabat ſeipſum. & conuulſus mortuus eſt.

Timocharis ſeruus, ex atrabiliarijs eſſe putatus, à talibus ac tot uiris, ſimiliter mortuus eſt circa eaſdem dies. Nicolai filius circa ſolſtitium hybernum ex potationibus horruit. ad noctem febres. poſtridie uomitus bilioſus, merus, modicus. Tertia die quum concio fori adhuc plena eſſet, ſudor totius corporis. ceſſauit. Diopithis ſorori in ſemitertiana, circa acceſsionē etiam cor grauiter dolens, & concomitabatur etiam is dolor tota die. & huiuſmodi cordis dolor etiam alijs ſimiliter aderat. Verūtamen ſub pleiadis occaſum, uiris talia rariora fiebant. Epicharmi uxori antequam pareret, dyſenteria erat. dolor uehemens. receſſus recrementa, ſubcruenta, mucoſa. Vbi peperiſſet, ſtatim ſanata eſt. Polemarchi uxori in morbo articulari, coxę dolor quidam uehemens. cauſa erat quòd menſes non prodirent. Vox intercipiebatur, per totam noctem uſque ad meridiem. Audiebat autem & ſapiebat, & per manum ſignificabat, quòd circa coxam eſſet dolor. Epicharmo circa pleiadum occaſum, dolor humeri, & grauitas in brachium. anxietas. uomitus multi. aquæ potus. Euphranoris filio puſtulæ uelut culicum morſus, uerum modico tempore. poſtridie febricitauit. Siccitates multæ poſt Fauonium factæ ſunt, uſque ad æquinoctium autumnale Sub canem æſtus magni. calidi uenti Febres ſudorificæ. Tubercula iuxta aurem multis oborta ſunt. Tychon in obſidione circa Datum, à catapulta percuſſus eſt in pectus. & paulo poſt riſus erat circa ipſum tumultuoſus. Videbatur autem mihi medicus eximens lignum, reliquiſſe aliquid de ſpiculo in ſepto tranſuerſo. Et quum ipſi uideretur, ad ueſperam infuſum per clyſterem adhibuit, & pharmacum deorſum purgās dedit. Noctem primam trāſegit moleſte. Statim uero ubi dies illuxiſſet, & medico, & alijs, melius habere uidebatur. Erat enim quietus. prædictio facta eſt, quòd ubi conuulſio fieret, breui eſſet moriturus. Sequenti itaque nocte moleſte habens, inſomnis, plerunque in uentrem decumbens, tertia exoriente die conuellebatur, & tunc mortuus eſt. Billo percuſſo in dorſum, ſpiritus multus per uulnus cum ſtrepitu proceſsit. ſanguis erumpebat. Vbi uero medicamentum cruentis uulneribus deſtinatum adhibitum ac deligatum eſſet,

ſanatus eſt. Contigit & infeliciſsimo Philes filio, denudatione in fronte facta, nona die febris. deinde os liuefactum eſt. mortuus eſt. Et Phaniæ & Euergetæ filio, liuefactis oſsibus, & febricitātibus, cutis ab oſſe diſceſsit, & pus non comparuit. Ariſtippus in ſupernum uentrem uiolenter ac grauiter ſagittæ ictu petitus eſt. uentris dolor uehemens, & breui ardebat. deorſum uero non egerebat. anxius erat. binoſa abunde colorata quum uomuiſſet, melius habere uidebatur. paulo poſt rurſus dolores uehemētes, & uenter uelut in uoluulis. calores. ſitis. & in ſeptem diebus mortuus eſt. Neapolis ſimiliter percuſſus, eadem paſſus eſt: acri infuſo per clyſterem immiſſo, aluus deorſum erupit. color per corpus diffuſus eſt, tenuis, pallidus, niger. oculi ſicci, ſtupore rigidi, intus conuerſi, intuentes in corde. Metrodori filio ex dentis dolore, maxillæ marcor, & gingiuarum carnis ſuperexcreſcentia. Moderate ſuppuratus eſt. exciderunt dentes molares, & ipſa maxilla. Mulieri in Abderis, carcinoma obortum eſt circa pectus. & per mammam fluebat ſanies ſubcruēta. obturata uero fluxione, mortua eſt. Pleriq; ex deſtillatione ſecundum dimidiam capitis partem dolebant. & humore ſecundum nares procedente febricitabant leniter. & in quinq; diebus perfrigerabantur. Et quæ in partu concuſſa fuit, dolor circa pectus & latus factus eſt. exſcreationes purulentæ. Tabes cōſtitit. febres per ſex dies. Rurſus alui profluuium. quies. febris. aluus adſtricta eſt: & circa ſeptimam diem mortua eſt. Anginoſa quædam dextram manum & crus doluit. febris tenebat debilis. ſtrangulatio tertia die remiſit. quarta conuulſa, uoce deſtituta, ſtertor, dentium contritio, maxillarum rubor. Mortua eſt quinta aut ſexta die. Signum circa manū ſubliuidum. Alia quoq; in palato ſtertoroſa. lingua ſicca, peripneumonica. non deſipiens mortua eſt.

Et in Olyntho hydropicus, derepēte uoce deſtitutus, deſipiēs per noctem ac diem, mortuus eſt.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIB. VI. IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

QVIBVSCVNQVE ex abortu circa uterum, et tumoribus, ad capitis grauitatem conuertitur, & iuxta ſinciput maxime dolores, & quicunq; alij ab uteris: his in octo aut decem menſibus ad coxam morbus deſinit. Acutum habētes caput, qui quidem ualidam habēt ceruicem, robuſti ſunt tum aliàs, tum oſsibus. Qui uero caput dolent, & aures fluentes habent: his palatum cauum eſt, & dentes inter ſe non è directo reſpondentes. Quibuſcunque os de palato diſceſsit, his medius conſidet naſus. Quibus uero inde unde dentes prodeunt, his ſummus naſus ſimus fit.

Puerorū elucefcentiæ ſimul cum pubertate, in quibuſdā mutationes habent etiam alias. In rhenem dolor grauis, quū implentur cibo, uomūt pituitam. Quum uero redūdarint dolores, æruginoſa. & melius quidem habent. Soluuntur aūt, quū cibis euacuati fuerint, arenulæq; fuluæ ſubſident, & cruētum mingūt, torpor femoris è directo, quieſcere non cōducit. Sed exercitia, nō impleri,

iuuenes

iuuenes ueratro purgare,poplitem ſecare, urinã cientibus purgare, attenuare, & mollire. Menſes aquoſis diu permanent. Quũ uero non breui prodierint,intumeſcunt. In Cranone antiqui dolores frigidi.recentes autem calidi.ex ſanguine uero plurimi.& quæ ex coxa,frigida ſunt. Quæ ad rigores fortes progreſſa ſunt, non ualde mitigantur, niſi prope uigorem. Ante rigorem urinarũ ſuppreſsiones,ſi ex bonis fuerint,& aluus egerat, & ſomni adſint.fortaſsis autem & febris modus. fortaſsis etiam quæ ex laſsitudinibus.

Abſceſſus non ualde,quibus rigores. Crurum effœminationes,ueluti ſi aut ante morbum iter feciſſet,aut ſtatim ex morbo:eo quod fortaſsis ex laſsitudinibus in articulos abſceſsit.ex quo crurum effœminationes. Tubercula extra extuberantia,& acuta,& faſtigiata,& æqualiter matureſcẽtia,& non obdura,& deorſum uergentia,& non bifida, meliora:contraria uero, mala: & quanto plus contraria,peſsima. Ferinum autumno,& oris uentriculi dolores,& horrores,& atra bilis. Circa initia exacerbationes conſidera,& in omni morbo,quale eſt ad ueſperam exacerbari.& annus ad ueſperam. & aſcarides. Infantibus tuſsicula cum uentris turbatione,ac febre cõtinua,ſignificat poſt iudicationem bimeſtri,in totum uigeſima die,etiam tumores ad articulos. Si quidem infra umbilicum conſtiterint,in infernis articulis ſuperna,bonum:ſi uero ſupra,non ſimiliter morbũ ſoluunt, niſi ſuppurata fuerint.

Quæ uero in humeris ſuppurãtur tantillis,muſtellæ cubito præditos, paruumq́ ac macilentum brachium habentes faciunt. Soluerit autem & ulcuſculorum inferne eruptio,ſi non rotunda & profunda fuerint.Talia enim pernicioſa etiam aliàs ſunt pueris. Soluerit itidem ſanguis fluens. Magis autẽ in perfectioribus is apparet. Lachrymæ in acutis male habentibus, ultroneæ quidem bonę.Inuoluntarie uero defluentes,malæ. Quibus circũtenditur palpebra malum. Malus eſt etiam oculus inareſcens,uelut ſpuma.& obſcuratio oculorũ mala eſt. Et ſqualliditas mala. & qui intrinſecus corrugãtur.& rigẽtes.& qui uix conuertuntur.& qui intus conuerſi ſunt. & quęcunq; alia omittũtur. Febres aliæ quidem mordaces ſunt manui,aliæ lenes. Aliæ uero non quidem mordaces,uerum augeſcentes.Aliæ autem acutæ quidẽ,ſed quæ à manu uincantur.Aliæ ſtatim adurentes,aliæ ſemper debiles,ſiccæ.Aliæ ſalſuginoſæ.Aliæ inflatæ,horrendi aſpectus.Aliæ ad manum humectæ. Aliæ rubicundæ ualde.Aliæ ualde pallidæ.Aliæ liuidæ. & alia id genus. Diſtentiones corporis,& articulorum duricię,malum.& ipſe diſſolutus.& cõfractiones articulorum,malum. Oculi audacia delyrij ſignum eſt.& oculorũ deiectiones ac peruerſiones,malum.

SECTIO SECVNDA.

Dilatare,conſtringere,alia quidem, alia uero non. Humores alios quidem expellere,alios uero ſiccare.alios autem indere.& alia quidem parte, alia uero non. Attenuare,craſſefacere,corpus,cutẽ,carnes,& alia.& aliqua quidem,aliqua uero non. Leuigare,exaſperare,indurare,mollire, alia quidem,alia non. Excitare,torpefacere,& quæcũq; alia huiuſcemodi. Deriuare,ſubcedentia ſtatim reuellere,renitentibus concedere. Alium humorem nõ prodeuntem ducere.prodeuntem uero ſimul effundere.operari ſimile, uelut dolor dolorem ſedat. Diſsimilia,ſi uergant ſurſum eleuata, inferne ſol-

uere,& contraria per eadẽ:uelut eſt capitis purgatio, uenæ ſectio, quando non temere detrahitur. Abſceſſus uelut glandularum tumores, ſignũ quidem ſunt earum partium quæ germina habent, ſed & aliarum. Maxime uero circa uiſcera. Maligni autem hi ſunt. Spiritus parui denſi, magni rari, parui rari, magni denſi: extra magni, intus parui: intus magni, extra parui: alius extendens, alius urgens: dupla intro reuocatio, uelut ſuperinſpirationibus. calidus. frigidus. Medela aſsiduarum oſcitationum, ſpiratio longa. In non potantibus,& uix, ſpiratio breuis. E directo & laterum, et præcordiorũ intentiones,& ſplenis eleuationes,& è naribus eruptiones. & aures è directo. Horũ plurima etiam ad oculos. Vtrum igitur omnia? aut quæ quidem ex infernis ſurſum, è directo: qualia ſunt quæ iuxta maxillas, aut circa oculũ aut aurẽ? quæ uero ex ſupernis deorſum, non è directo? Atqui & anginoſi rubores, & laterũ dolores è directo. Aut etiã quæ infra hepar ſunt ex ſupernis diſtributa, uelut in teſtes ac uarices? Conſideranda ſunt hæc quo,& unde,& propter quid. Venæ temporum non conſidentes, neq; uiriditas ſplendida, ſi ſpiritus intus relinquatur, aut tuſsis ſicca, non ferina: ut in articulos decumbat expectare oportet, è directo diſtentionum ſecundum uentrem utplurimum. Habẽt autem horum plurimi,& facies rubicundas,& ex natura ſunt modi albidioris, & de naribus ſanguis nõ erumpit, aut parum erumpit. & ſi quidem ex affuſis intus relinquatur, paratus eſt abſceſſus. Sitis intus relicta,& oris reſiccatio,& iniucunditas,& cibi faſtidium, eodem modo. Febres autem non acutæ, eiuſmodi ſunt, uerum reuertentes. Quæ relinquuntur poſt iudicationem, recidiuas facere ſolent. Primum itaq; ſplenis eleuationes, ſi non ad articulos finierint, aut ſanguinis è naribus eruptio fit, aut dextra prçcordij intenſio: ſi non penetrauerint urinæ. Hæc enim eſt interceptio utrorunq;.& recidiuæ horum merito fiunt.

Abſceſſus igitur horum facere oportet, ſi non fiant. Eos uero qui iam fiunt declinare. Eos autem excipere, ſi prodierint iam,& qualia oportet,& qua parte oportet. Qui uero non ualde, eos coadiuuare. Eos uero auertere, ſi omnino incommodi fuerint, maxime ſi hi affuturi ſunt: ſin minus, ſi iam incipiunt. Quartanæ ſanguinis è naribus eruptiones ægre iudicant. Febres quæ una die intermittentes, altera ſuperrigent unà cum iudicatione, ex quinq; ad ſeptem circuitus durant. Quæcunq; tertianæ naturam habent, his nox moleſta ante exacerbationem: Quæ uero ſequitur, tolerabilior plerunq; eſt. Tuſſes ſiccæ parum irritantes à febre adurente, non pro ratione ſiticuloſæ, neque linguæ torrefactæ, non feritate, ſed ſpiritu. Conſtat id inde. Quum enim loquũtur, aut hiant, tunc tuſsiunt: quum uero non, minime. Hoc autem in febribus ex laſsitudinibus obortis maxime contingit. Nihil temere affirmandum, nihil contemnendũ. Contraria paulatim facta acceſsione adhibenda ſunt, & interquieſcendum. Dolenti capitis partem poſteriorem, recta uena in fronte ſecta profuit. Succeſsiones præcordiorum ex qualibus qualia alterant, & uiſcerum inflammationum qualia poſſunt, ſiue ex hepate ſpleni,& uice uerſa: & quæcunq; huiuſmodi. Reuellere oportet, ſi non qua opprtet repãt, Si uero qua oportet, his oſcula aperire oportet, qualiter ſingula repũt. Latæ puſtulæ nõ ualde pruriginoſę ſunt: Quales Simon habebat hyeme, qui ubi ad ignẽ inũgeretur, aut calida lauaretur, opem ſentiebat. Vomitus non proderant. Arbi-

tror ſi quis calida fomēta adhibuiſſet, opem ferre potuiſſe. Quæcunq; concoqui oportet, concluſa eſſe conuenit. Contraria uero ſiccare, & aperta eſſe.

Oculorum fluxiones, ſi aliàs conducere uidetur, reuellere ad fauces conuenit. Et ubi eructatio conducit, & quæcūq; alia huiuſmodi. Tranſitus apertos eſſe oporret, ueluti nares, & alia quibus opus eſt, & uelut opus eſt, & qualia, & qua parte, & quando, & quantū opus eſt: uelut ſudores, et alia ſanè omnia. In magnis malis facies ſi fuerit bona, bonū ſignum eſt. In paruis autem, cōtraria ſignificans bonæ ſignificationi, malum. Apud magnū Theatrum ubi mulier retro heroum, morbo regio ſuperueniente, permanſit ipſi.

Apud Temenæ neptim ille nigricantis erat coloris. In Perintho genituræ ſimilis urina talis, quæ eſſet iudicatoria, etiam pectinis affectionum. Nam huiuſmodi urinæ talia ſanāt: quoniam neq; flatu multo, neq; ſtercore multo egreſſo euacuabantur. Non enim profecto magnū erat præcordium. Braſsicam ſeptima die quis comedit, quū adhuc difficulter ſpiraret, poſtquam pecten emollitus eſt, recte ſpirans factus eſt. aluus ipſi expulit. De ſanguine ſeroſo, quoniam in pauidis talis, aut in his qui uigilarunt: & ſiue malus, ſiue bonus.

Quibus ſplen deorſum uergit, pedes & manus, & genua calida ſunt: naſus & aures ſemper frigida. Num propter hoc quod tenuis ſanguis? Num & natura talem hi habent? Suppurationibus umbilicus terminus, quibus ſuppuraturis uentres turbantur. Splen durus non ſuperne, inferne. rotundus. latus. craſſus longus. tenuis longus. Minus capitis grauedine laborantibus.

Circa ægrotantē adminiſtratio, & de morbo interrogatio: quæ narrat qualia, quomodo accipiendi ſermones: quæ ad ægrotantē, quæ ad præſentes, quæ ad externos. Quòd in calidiore, ſolidiore, in dextris: & nigri propterea, & uenæ extrinſecus, & multo bilioſiores. Concretū eſt, cōpactum eſt citius: ubi motū eſt, deſinit, & tardius augeſcit, & ad amplius tempus. Quòd ſolidum factū eſt, & bilioſius, & ſanguinolētius eſt: Hic calidior eſt locus animali.

SECTIO TERTIA.

CVtis raritas, uentris denſitas: cutis conſtrictio, carnium incremētum: uentris torpor, uniuerſorum confuſio: uaſorum immundicia, cerebri conſumptio. Quapropter & caluicies, inſtrumentorum attritio. Detractio curſibus, luctis, quiete, multis celeribus deambulationibus, carne ouilla, maza cocta plerunq;, panis modicus. Detractionis ſignum, eandem horam diei ſeruare. derepente enim trahitur Remittito labores, aut defluet. Similiter enim totū concidit. Quum uero iam cōciderint, carnes ſuillas aſſatas exhibeto. Quū autem implentur, ſignū eſt, quòd corpus rurſus floridū fit. In exercitationibus ſignum, ſudor fluens guttatim, qui exit uelut ex canalibus: aut collapſio ex eleuatione. Mulier quam primū curaui in Cranone, ſplen ipſi magnus natura, febris ardens, rubicunda, ſpiritus, decima ſudor plerūq; ſuperne. Sed & infernè, decimaquarta. Minus his qui ex capite grauedine ac raucedine laborant, ubi febre correpti fuerint, recidiuæ uelut puto fiunt. Quicquid ſuppuratur, non reuertitur. Ipſa enim maturatio, & iudicatio ſimul, & abſceſſus.

Quibuſdam ubi uenere utuntur, uenter inflatur, uelut Damagoræ. Quibuſdam uero in hoc ſtrepitus, Arceſilao uero etiam intumeſcebat. Flatuoſitas ſimul cauſa eſt in his qui ſcapulas alarum modo eminentes habent. Sunt

enim flatuoſi. Frigidum ualde, uenas rumpit, & tuſsim mouet, uelut nix, glacies: & conſtringit, uelut ſunt eminentiæ oblongæ, & rotundæ, Pherea & Gongronæ, à ſatyrorum circa aures eminentijs, & arborum quarundam tuberculis appellatæ. Simul cauſa ſunt etiam duricies. Poſt mictionem concretio, pueris magis, num quod calidiores? Figuræ magis alleuantes, uelut qui ſarmenta manu nectebat & obtorquebat, præ doloribus decumbens, arrepta paxilli ſumma parte ſupra ſeipſum infixa, inhærebat, & melius habuit. Quem ex montano labore circa pontē ego uidi crura iactantē, altera tibia minime extenuabatur, femoribus autem ualde. Vrinę & genitura nō ſupprimebantur. Quæcunq; laterum naturæ, ſcapulas alarum modo eminentes habent, propter cauſæ debilitatem, in deſtillationibus malignis, ſiue excretio fiat, ſiue non fiat, malum. Rigores incipiunt mulieribus quidem magis à lumbis, & per dorſum, & tunc ad caput. Sed & uiris poſteriore corporis parte magis quàm anteriore. Horremus enim magis exterioribus quàm interioribus corporis partibus, uelut cubitis, femoribus. Sed & cutis rarior, Indicat autem pilus. A quibus autem alijs rigent, fortaſsis ulceribus, incipiunt à uaſis. Summa, ex natiuitate, & cauſa, & plurimis rationibus, & paulatim in cognitionem uenientibus colligentem ac addiſcentem, an ſimilia ſint inter ſe, & an non ſimilia ſint inter ſe: quo ex diſsimilitudinibus ſimilitudo fiat una. Sic ſanè fuerit uia. Sic etiam eorum quæ recte ſe habent probatio, et non recte ſe habentium redargutio. Sanguinis ex naribus eruptio, aut ſubpallide nigricantibus, aut rubicundè pallentibus, aut ſubpallidis. Parum dimittentem craſſefacere oportet ſicco. Alijs uero minus craſsificatione opus eſt. Sicco autem opus eſt albo, uelut galla, alumen. Poſtquā uenere uti inceperint, aut hircire, ſanguis ipſis è naribus erumpit. In acceſsibus alij quidem ſtrepitum edunt, uelut Arceſilaus. Alij uero acceſſuri, horridi fiunt ac rugoſi. Alij poſtquam acceſſerint, uentre inflantur, uelut Damnagoras. Mutationes cauendæ. Cibus modicus, non delaſſari, non ſitire. Omnis attenuatio laxat cutem, deinde circumtenditur. Renutritio uice uerſa. Cutis confidentis corrugatio, renutritæ extēſio. Rugoſum, læue, utriuſq; ſignum: itemq; ſubbilioſum & ſubrubrum: Sic etiam detractas eſſe mammas, graciles autem ſurſum tractas eſſe & circūtenſas, etiamſi quis non propterea putauerit id fieri, ſed in carnoſis. Claniculæ conſpicuæ, uenæ pellucidæ. Herodicus febricitantes interficiebat circuitibus, luctis, multis fomētis, mala eſt febriculoſitas, inimica fami, luctis, circuitibus, curſibus, frictioni: laborem labore. Ipſis uenarum rubor, liuor, pallor, laterum dolores molles. Non ſitire faciunt, continere os, tacere, uentum cum potu frigidum inducere. Occaſiones unde ægrotare cœperint, conſiderare oportet, ſiue capitis fuerit dolor, ſiue auris, ſiue lateris. Signum ſunt dentes, & in quibuſdam inguinum tumores. Vlcera fientia ac tubercula iudicātia febres. Quibus hæc non fiunt, iudicatio ſublata eſt: Quibus intus relinquuntur, certiſsimæ recidiuæ ac celerrimæ. Sputa rotunda delirium ſignificant, uelut in Pleno. Qui hæmorrhoidas habent, neq; pleuritide, neq; peripneumonia, neq; phagædena, neq; furunculis, neq; tuberculis terebinthi figuram habentibus corripiuntur, fortaſsis autem neq; lepris, fortaſsis neq; uitiliginibus. Multi tamen intempeſtiue curati, talibus non tarde correpti ſunt, & ſic pernicioſæ

fuerunt: & quicunq; alij abſceſſus, uelut fiſtulæ, aliorum medela ſunt. Decubitus humorum ad aliquem locum, in quibus factos affectus liberat, in his prius ipſe factus, illos impedit. Alterius loci morbos loca excipientia, aut ob dolorem, aut ob grauitatem, aut propter aliud quiddam liberant, aut quòd alijs ſunt communicationes. Propter inclinationem non amplius ſanguis prodit, ſed iuxta humoris cognationem talia ſpuunt. Conuenit quibuſdam ſanguinem detrahere, tempeſtiue in talibus. In alijs autem uelut in his, non conuenit. Impedimentum in ſpuentibus cruenta, tempus anni, pleuritis, bilis.

SECTIO QVARTA.

TVbercula circa aurem quibus circa iudicationem exorta, non ſuppurata fuerint, his diſparentibus recidiua fit, pro ratione recidiuarum. Recidiua uero fiente, rurſus intumeſcunt, & permanent, uelut febrium recidiuæ in ſimili circuitu: his ſpes eſt ad articulos abſcedere. Vrina craſſa, alba, qualis Archigenis familiari erat, in laſsitudinoſis febribus quarta die aliquando prodit, & liberat ab abſceſſu. Si uero ultra hoc, etiam ſanguis è naribus large eruperit, etiam ualde. Cui inteſtinum in dextra parte dolebat, & articulari morbo correptus eſt: erat quietior. Poſtquam autem hic curatus fuit, magis dolebat.

Agaſis filia quum eſſet puella denſum ſpiritum habebat. Mulier autē facta, à partu non diu dolore correpta leuiter, magnum onus ſuſtulit. & ſtatim quidem in pectore aliquid crepuiſſe uiſum fuit. Poſtera die & anhelationem habebat, & coxam dexteram dolebat. & quum hæc doleret, tunc etiam anhelatio habebat: coxæ uero dolore ceſſante, etiam anhelatio ceſſabat. Spuebat ſpumoſa, ab initio uero florida. Vbi uero conſidiſſet ſputum, uomitui bilioſo tenui ſimile erat. Dolores maxime erant quum manu laboraret. Hanc ab allio arcere uiſum fuit, porroq;, ac ouicula, & boue. In rebus autem agendis, à clamore, & excandeſcentia. Cui in capite tumor depaſcendo proſerpebat, ei primum alumen uſtum profuit. Habuit alium abſceſſum, forte quòd os abſceſſurum eſſet. Abſceſsit ſexageſima die ſupra aurem, ſurſum ad uerticem uulnus erat.

Inteſtina craſſa habet, qualia ſunt canis, uerum maiora. Dependent autem ex medianis membranis, Meſocolis hac parte appellatis. Hæ uero ex neruis, de ſpina, ſub uentrem. Aegrotantibus gratificationes, uelut eſt pure præparare potus ac cibos, & ea quæ uidet: molliter ea quæ contingit. Aliæ gratificationes, quæ non magnopere lædunt, aut facile reparari poſſunt, uelut frigida, ubi hac opus eſt. Aliæ gratificationes ſunt, introitus, ſermones, habitus, ueſtitus ægrotanti, tonſura, ungues, odores. Aqua decocta partim ut aerem admittat, partim ut uas non plenum ſit, & operculum habeat. Quòd ex ſanguinis eruptionibus, aqua inter cutem corripiuntur. Si qualia oportet purgari, purgentur, facile ferunt. In Aeno legumina comedentes aſsidue, fœminæ, mares, crurum impotentes facti ſunt, & permanſerunt. Sed & eruum comedentes, genuum dolores habebant. Palàm uigilans calidior externis partibus, frigidior autem internis. Dormiens uice uerſa. Calidæ naturæ frigiditas, potus aqua, quieſcere, ſomnus in frigore, contecto, ſomnus ſedentium, erectorum nictatio. Debiles uictus, frigidi: robuſti uero calidi. Aquarum arte non præparatarum, quæ quidem ab æthere excreta eſt, aut cum tonitruo, æſtiua: procelloſa uero mala. Aqua uorax, uigilia uorax.

Percali

Percalidam naturam calido tempore, in frigore cubile craſſefacit: in calido attenuat. Exercitatio ſanitatis, eſt ueſci citra ſaturitatem, non refugere laborem. Inter uigilandum ſiti leui ſomnus medela eſt. Siti uero ex ſomno, uigilia in quibuſdam. Quibus plurimus calor eſt, maxima uoce prædi ti ſunt. Nam & plurimus eſt frigidus aer. Ex duobus autem magnis, magna etiam quæ generantur exiſtunt. Ventriculo calidi, carne frigidi & tenues, hi eminentes uenas habent, & iracundiores ſunt. Terra ſiccitatibus ſqualida, uolucrium genus abundat. Hircire incipiens, uter teſtis extra apparuerit, ſi quidem dexter, maſculum: ſi uero ſiniſter, fœmellam portendit.

Oculi prout ualidi fuerint, ita etiam corpus: Sed & color in peius aut melius uergit. Iuſtum eſt autem, prout ſe habuerit alimentum, ita & quod forinſecus eſt ſequi. Signa lethalia, per cutem, nares, calidus uapor: ubi prius nares frigidum ſpiritum emiſerunt. Signa uero uitalia, contraria ſunt.

Labores cibos præcedant.

SECTIO QVINTA.

MOrborum naturæ medici. Inuenit natura ipſa ſibijpſi aggreſsiones, non ex præmeditato, partim uelut eſt nictare, partim uero & ea quæ lingua ſubminiſtrat, & quæcunq; alia huiuſcemodi, non edocta natura, & nullo magiſtro uſa, ea quibus opus eſt facit. Lachrymæ, narium humiditas, ſternutationes, auris ſordes, oris ſaliuę eductio, ſpiritus introitus, exitus, oſcitatio, tuſsis, ſingultus, non eiuſdem omnino modi. Vrinæ ſeceſſus, & flatus, & huius alterius, alimenti, & tranſpirationis, & ea quæ fœminis ſolis adſunt, & in reliquo corpore ſudores, pruritus, corporis diſtentiones cum oſcitatione, & quæcunq; huiuſcemodi. Hominis anima ſemper producitur uſq; ad mortem. Si uero efferbuerit, unà cum morbo etiam anima corpus depaſcitur.

Morbi connutriti, in ſenecta, & per concoctionem, & per ſolutionem, & per rarefactionem deſinunt. Sanatio, contra ſentientem non conſentire affectioni. Frigidum & auxiliatur, & occidit quæcunque ex calido ſunt.

Excandeſcentia retrahit cor & pulmonem in ſeipſa: & ad caput calida ac humidum. Lætitia uero relaxat cor. Labor articulis & carnibus: cibus, ſomnus, uiſceribus. Animæ deambulatio eſt cura hominibus. In uulneribus ſanguis concurrit, opitulandum igitur ut uacuum expleatur. Si auris doleat, lana digito obuoluta oleum calidum inſtillato. Deinde lanam intus in uolam manus poſitam, ſub aurem ſubdito, ut aliquid ipſi exijſſe uideatur. poſtea in ignem immittito, Dolus. Lingua urinam ſignificat. Linguæ uirides cum pallore bilioſa, Bilioſum autem à pingui: Rubicundæ uero à ſanguine. Nigræ ab atra bile. Sicca à fuliginoſo ardore, & uterina parte. Albæ uero à pituita. Vrina concolor cibo, & potui, & qualis intus eſt humidi colliquatio. Lingua concolor attingentibus ipſam humoribus: quapropter per hanc humores cognoſcimus. Si ſalſæ carnes guſtanti, redundantiæ ſignum. Si mammarum papillæ, & rubor pallidus fuerit, morboſum uteri uas eſt. Hominibus ſordes in auribus, dulcis quidem lethalis, amara uero non. Terram mutare commodum eſt in longis morbis. Debiliores cibi breuem uitam habent. In fluxionibus ad coxam, uenas retro

aures ſecato. Coitus morbis ex pituita commodus. Calido uentriculo præditos, fortes potus ac cibi perturbant. Atræ bilis uelut ſimilis eſt hæmorrhois. Augeſcentes morbos coitus. Frigiditas ea quæ in uentre ſunt indurat. Coitus ea quæ in uẽtre ſunt indurat. Eum qui ueratrum bibit, ſi citius purgare uolueris, lauare oportet aut comedere. Sanguis in ſomno intro magis fugit. Rigor à ſuperiore uentre, febris ab inferiore magis. Attractio, pulmo, ſiccus ardor: Superuacuatum ſiccat & ſomnus multus. Frigidiſsimus cibus, lentes, milium, cucurbitæ. Vlcera exoriuntur ſi quis dum impurgatus eſt laborauerit. Mulier, capra, elaterium aut cucumerem ſylueſtrem comedentes, pueris purgatio. Calido corpori, id quod comedit, intrinſecus frigiditas eſt. forinſecus autem dolor à ſole, igne, ueſtitu, in tempore æſtiuo. Contrario uero cõtrario modo. Cibi partim celeriter ſuperantur, partim tarde.

SECTIO SEXTA.

CArnes attractrices, & ex uentre, & extrinſecus. Indicio eſt ſenſus ipſe, quòd expirabile ac inſpirabile eſt totum corpus. Calidiſsima uenula ſanguinis multitudine, id quod fuliginoſum eſt exerit, & ſtatim ſecernit. Et quibus quidem pingue, bilis flaua: quibus autẽ ſanguis, atra. Mentis, memoriæ, olfactus, aliorum etiam famis inſtrumentorum exercitatio. Labores, cibi, potus, ſomnus, res uenereæ, omnia mediocria. Frigidior in frigido tempore ac regione calidior erit. In doloribus proximum uentrem purgato, ſanguinis autem uentrem ſecato. Vſtio, ſectio, calefactio, perfrigeratio, ſter nutationes, plantarum ſucci, in quibus uim habent, & cyceonis mixtura. Maleficorum autem lac, allium, uinum feruefactum, acetum, ſal. Homo ex laſſitudinibus ex itinere, imbecillus, grauatus, expuit. Tuſsiuit enim ex uertice. febris acuta, ad manum ſubmordens. Secũda die capitis grauitas, lingua combuſta fuit, naris unguibus conſcalpta ſanguinem non effudit. Siniſter ſplen magnus & durus dolebat. A quartana correpti, à magno morbo non corripiuntur, Si uero corripiantur prius, & ſuccedat quartana, liberantur.

Pro qualibus qui morbi. Bilis fit, uelut de uulneribus dixi, quòd ſintillioſæ. Caliditas acrimoniæ ſignum eſt. Turbationes, tranſitus. Nam mente motis dolores laterum deſinunt: quibuſdam & febres, quibuſdam non, Sed cum ſudoribus. quibuſdam autem cum turbatione. quibuſdam uero cutis arida & circumtenſa ac ſalſuginoſa. Torpefactiones quales ex qualibus, & quales illi cui coxa. Per aures, ex auribus, plerunq; tertio die moriuntur. Quibus cutes circumtenduntur aridæ ac duræ, ſine ſudore: quibus laxæ ſunt ac raræ, cum ſudore moriuntur. In recidiuis mutationes proſunt. His tranſmutare oportet ad ea quæ conueniunt, antea quàm male afficiantur, uelut Cherioni. Quæ irritantur ex qualibus, ſtridulæ faucium aſperitates terminum præſcribunt. Quibus quidem id quod ſanum eſt relinquitur, cauſa deorſum ſubmiſſa, eos aut purgato, aut deligato, aut eijcito, aut reſecato, aut exurito. Quibus uero non, non. Quibus ſanguis multus fluit ex naribus, qui quidem decolores mero modo ſunt, his parum prodeſt. Quibus uero colores rubicundi, non ſimiliter. Et quibus capita ſunt quæ facile tolerant

lerant, prodeſt: Quibus ſecus, non. Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior ac copioſior, hi morboſius ſani ſunt. Plurimis autem quibus ex morbo, uice uerſa. Sputa rotunda, mentem emouent, uelut illi in Plinthio. Huic ſanguis ex ſiniſtra nare erupit, & ſolutus eſt quinto die. Vrina multam ſubſidentiam habens, à mentis emotione liberat, qualis erat Dexippi. Poſt pilorum defluuium, quartana febris non ultra annũ. Aurium eruptiones ęſtate quinta die fiunt. Quandoq; uero etiam diutius durant. Ita & circa gingiuas, & circa nares ſuppurationes. Quibus in dentium dolore, de ſupercilio tenuia deſcendunt, his à pipere probe affricto poſtridie craſsiora deſcendunt, ſi etiam alia non obtinuerint. Nam Hegeſippo ſoporiferum inditum non obtinuit, ſed magis & uiolentius inſuper prouocauit.

Oſsium naturam ex capite colligere oportet, deinde neruorum, & uenarum, & carnium, & aliorum humorum, & ſupernorum ac infernorum uentriculorum, & mentis, & morum, & eorum quæ per annum fiunt, tempore quodam anni præcociore, uelut puſtulæ & huiuſcemodi. Simile enim eſt his quæ quotidie citius aut ſerius accipiuntur. Similiter & bilioſum, & ſanguineum corpus atrabiliarium fit, ſi non habet euacuationes. Lycino poſtremũ ſplen magnus doloroſus, in quarta aut quinta.

SECTIO SEPTIMA.

TVſſes cœperunt circa ſolſtitia hyberna, decimaquinta aut uigeſima die, ex frequenti auſtralium & aquilonarium ac niuoſorum tranſmutatione. Ex his aliæ breuiores, aliæ diuturniores fiebant, & poſt has multæ peripneumonicæ affectiones. Ante æquinoctium rurſus pleriſque reuertebantur, quadrageſima ut plurimum ab initio die: & aliquibus ſanè ualde breues ac iudicatu faciles erant, aliquibus autem fauces inflammatæ ſunt, quibuſdam Anginæ obortæ. quibuſdam leues ſyderationes, alijs Nyctalopes, atque hi magis pueris. Verum peripneumonicæ affectiones ualde breues erant. Faucium uero inflammationes poſt tuſsim, aut omnino parum pro tuſsi fiebant, atque hæ breues, magis autem Nyctalopes. Anginæ uero & leues ſyderationes, aut duræ & ſiccæ, aut paruæ & raro matura educentes: quibuſdam uero etiam ualde. Qui igitur aut uocibus amplius ſe fatigarunt, aut riguerunt, in anginas magis deſierunt. Qui uero manibus laborarunt, manibus tantum ſyderati ac reſoluti ſunt. Qui uero equitauerunt, aut amplius iter fecerunt, aut alios labores cruribus perfecerunt, his ad lumbos aut crura impotẽtiæ reſolutoriæ obortæ ſunt, & ad femora ac tibias laſsitudo ac dolor. Duriſsimæ autem & uiolentiſsimæ tuſſes erant quæ ad leuem ſyderationem ac reſolutionem perducebant. Verum omnia hæc in recidiuis fiebant. In principijs uero non ita ualde. Pleriſque autem horum tuſſes in medio remiſerunt, ſed perfecte non defecerunt, uerum cum recidiua affuerunt.

Quibus uoces frangebantur ad tuſsim, horum plurimi ne febricitarunt quidem, Quidam uero parum. Sed neq; peripneumonicæ affectiones ulli horum fiebant, neque leues ſyderationes, neque ullus alius morbus de ſe ſignificationem præbuit, ſed in ſola uoce iudicabantur. At uero Nyctalopicæ affectiones firmabantur, ut quæ etiam ex alijs cauſis fiebant. Fiebant autem

pueris maxime. Oculorum autem nigræ partes aliquantum uariegabantur, quæ pupillas paruas habebant. In ſumma oculus niger ut plurimum erat. Et magnos magis quàm paruos oculos habebāt, & plurimi rectos capillos ac nigros. Cæterum mulieres non ſimiliter à tuſsi afflictæ ſunt. Verū paucæ febricitarunt, & ex his ualde paucæ ad peripneumonicam affectionem deuenerunt, atque hæ ſeniores, & omnes ſuperſtites euaſerunt. Cauſabar autem hoc fieri, eo quod non ſimiliter uelut uiri prodirent, & quòd nequaquam ſimiliter ut uiri morbis corripiuntur. At Anginæ liberis duabus oboriebantur, atque hæ manſuetiſsimi moris erant: abundantius autem famulas corripiebant, quibus & uiolentiſsimæ fiebant, ipſasq; celerrime perimebant. Viris uero multis fiebant, qui partim euaſerunt, partim perierunt. In ſumma, qui ſolum deglutire non poterāt, his ualde mites ac toleratu faciles erant. Qui uero etiam inſuper obſcure loquebantur, his moleſtiores ac diuturniores. Quibus uero etiam uenæ circa tempora & ceruicem attollebantur, his aliquantum malæ erant. Peſsimæ uero his quibus & ſpiritus ſublimis coeleuabatur. Hi enim etiam incaleſcebant. Nam ſicut ſcriptum eſt, ita cōſortia affectionum habebant. Et quæ quidem primum ſcripta ſunt, etiam ſine poſterioribus fiebant.

Quæ uero poſterius, non ſine prioribus. Celerrime autem moriebantur, ubi febrili rigore inſuper riguiſſent. His ita preſsis nihil memorabile proderat, non uentris turbatio, non uenæ ſectio, neque quæcunq; alia tentaui. Secui etiam uenam ſub lingua, quoſdam & ſurſum purgaui. Hæc igitur omnino in æſtate fiebant, ſicut etiam eruptiones omnino multæ, & potiſsimum in ſiccitatibus lippitudines doloroſæ populariter graſſabantur. Sanguinis uenarum ſuppreſsiones faciunt animi deliquium, figura alterata, interceptio, linamentum intortum, appoſitio, deligatio. Inguinum glandularumq; tumores plurimi fiebāt, eo quòd hepatitis affecta eſſet. Erat autem & ab arteria male affecta malum ſignum, ueluti Poſidoniæ. Quibus ſanguis erumpebat, morientes fronte non exudarunt, ſed uelut contracti præ ſiccitate erant. Et anheloſi, ac cum ſudoribus pereuntes, male habebant. Ventrium abundantiæ turbationem ferunt, uelut Poſidoniæ: & quæ animalcula in aluo inducunt. In attenuatione circumtenſio ante obitum, & umbilicus oblongus ipſi protractus eſt: & gingiuarum dentes ambientium exulcerationes.

causa, cur ista nō proderat, tradit Carda. iii. ἀven. cap. xxv. q͞m morbus pestilens erat.

Multa de unoquoque recte præcipi poſſunt, quæ partim eadem poſſunt, partim non: uelut eſt talia diffundi, exolui, & educi, & indurari, & maturari, & ubi mutatione opus eſt, de lecto propellere timidos, & torpētes excitare ad ea quæ relinquunt. Hydropicos citius ſecare oportet, tabeſcētes ſtatim urere, caput ſecare, & huiuſmodi. Hydropicorum pectinem ne contingito, neque internas partes. Simile eſt enim multis genibus. Affectiones circa cor ſiue uētriculi oſculum Xenarcho, & calidum aceruatim exſpirare, & ulcus per euacuationem ab initio fouere. Vox qualis eſt iraſcentibus, ſi talis fuerit non irato, ex natura fuerit. & oculi tales fuerint ex natura turbulenti, quales ſunt ubi iraſcuntur hi qui tales non ſunt. Et alia iuxta morborum rationem, uelut uerbi cauſſa, Morbus tabidam ſpeciem inducit, ſi talis ex natura æger fuerit, ex tali morbo ſuperſtes euadet: & alia eodem modo. Tuſ-

ſes

ſes laborioſæ contingunt locos læſos,& maxime articulos. Sed & in febribus laſsitudinem inducentibus, tuſſes ſiccæ ad articulos decumbunt cum febre, ſi intus relinquantur. Spiritus tabeſcentibus obſcuri mali, & non parientibus,& quicunq; alij tales ab eadem conſtitutione. Tabeſcentibus autumnus malus. Malum item uer, quum fici folia cornicis pedibus ſimilia fuerint.

In Perintho uere plurimi ægrotarunt. Simul cauſa fuit tuſsis per hyemem populariter uagata,& alijs quicunq; diuturni ſunt morbi. Nam & in ambiguis confirmati ſunt. Quibuſdam uero diuturni non ſunt oborti, uelut his qui dolores rhenales habent. Sed & alijs,uelut homo ille ad quem Cyniſcus me adduxit. Dolorum in lateribus, & pectore, & alijs partibus, tempora an multum differant conſiderandum eſt. Nam quum melius habuerint, rurſus deterius habebunt, non delinquentes. In longis dyſenterijs cibi faſtidia mala, tum aliàs, tum ſi inſuper febrierint. Vlcera circumglabra maligna ſunt.

Lumbos dolenti recurſus ad latus,& puſtulæ quæ ſeps uocantur. Rhenum affectiones non uidi ſanatas ſupra quinquageſimum annum. Quæ in ſomnis exacerbantur,& quibus extremæ partes perfrigerantur,& mens turbatur,& alia quæ circa ſomnum fiunt eiuſmodi:& quibus contraria. Quibus nihil intra conſtitutum tempus accidit, ſingulis partus uitales fiunt.

Apparentia in quibus menſibus fiunt. Labores in circuitibus, quicquid in ſeptuaginta mouetur,in triplicitate perficitur: & quicquid in nonaginta mouetur,in triplicitate perficitur. Poſt menſes, dextera & ſiniſtra hiant.

Humiditas per prodeuntia, diæta ſicca opus habet. Quod citius diſcretum ac motum eſt,rurſus augeſcit tardius,& ad longius tempus. Labores tertio,quinto,ſeptimo,nono menſe:& ſecundo ac quarto.

Hæc ex parua tabula conſideranda ſunt.

Victus ratio fit repletione,uacuatione,ciborum,potuũ. Mutationes horũ qualia ex qualibus,prout ſe habent. Odores delectantes,offendentes,implentes,placantes. Mutationes ex qualibus,prout ſe habent. Illabentes,ingreſſos aut egreſſos ſpiritus, aut etiam corpora. Sermones qui audiuntur, alij meliores, alij offendentes. Et à lingua ex qualibus qualia alliciuntur.

Spiritus,tanta caliditas,frigiditas,craſsicies,tenuitas, ſiccitas, humiditas, plenus,imminutus et copioſior,à quibus mutationes, quales ex qualibus,prout ſe habẽt. Continentia,aut cõtenta, aut intus permeantia corpora. Sermonibus,ſilentio,dicere quæ uult,ſermonibus quibus dicit, an magni aut multi,ueri aut conficti. Prodeuntia & egreſſa noſſe oportet,unde cœperũt:aut ubi deſiuerunt, aut quantũ diuulſa ſunt,itemq; colores,in quibus aut caliditatem,aut ſalſuginem,aut dulcedinem,aut tenuitatẽ,aut craſsiciem,ęqualiter aut inæqualiter,corpus,tempus: Mutationes quales ex qualibus habẽt. Incœpit eructationem,non obtinuit. Lachrymæ uolenti,nolẽti, multæ, paucæ, calidæ,frigidæ,craſsicies, ſapor. Sputum an per ſe exſcreet,aut tuſsiendo reijciat,itemq; uomitum. Solis calor,frigus,humectatio,ſiccitas: Mutatio per qualia,ex qualibus,ad qualia ſe habet. Labores,ocia,ſomni,uigiliæ.

Quæ in ſomno fiũt,inſomnia,cubilia,& in quibus,& ex quibus. Mentis intelligentia ipſa per ſeipſam, citra inſtrumenta ac negotia, triſtatur, lætatur

tur, timet, confidit, ſperat, deſperat: uelut Hippothoi domeſtica famula mentis ſuæ per ſeipſam gnara erat, & quæ in morbo acciderant ſciebat. Aetatem ab ætate diſcernere oportet, & an prius aut poſterius quàm cõuenit, quid fiat. ueluti ſi reſolutus eſt hyeme, & ſeni ætate, aut infanti, & æſtate aut prius, aut poſterius quàm conuenit. Dentium emiſsiones, pilorum productiones, genitura magis & minus, pilorum augmentum, craſsitudo, robur, imminutio. quod cognatum eſt, & quod per ſeipſum, quanto magis & minus. Anni tempus, in quo & citius aut ſerius. Tempus in quo factum eſt, pluuioſum aut ſiccum, frigidum aut calidum, ſine uentis aut cum uentis, & qualibus uentis. Temporis in principio, aut medio, aut fine, aut ſemper, præterito aut præſente. Morbi tempus & hora, accidentia, circuitus, & ex circuitibus maiores, & per amplius tempus: incrementa, & totius morbi incrementum, remiſsio, uigor, & magis & minus perficiens, & quando, & qualiter, & in quali hora ac ætate. Populariter graſſantium morborum modi, & ſi quis ex incipientibus incœperit ſine uomitu, ueluti aut ubi biberunt quid continentes, aut parum purgati. Febriculoſi fortaſsis ualde candidi, quorum etiam labia, qualis modus, tempora. Corpus, actio, in conſiderationem ducatur. Viſus, auditus, naſus, tactus, lingua, cogitatio conſideretur. Tumores in ſupernis palpebris relicti, dum alia circumcirca gracileſcunt, recidiuas faciunt: In extremitate uero ſubrubicundi, duri, & ualde uiſcoſi, & inſurgentes ac inhærentes in his ſunt, uelut Pharſalio Polymedi. Erumpentes tumores aut liuores, in lippitudinibus aut ulceribus: Sed & quæ deferũtur ex tuberculis ac ſuppurationibus, quia ſigna ſunt. Circa meſſem tormina circa umbilicum, & dolores, quandoq; à porro: Sed & ab allio his poſtea. Sacri ignes quibuſdam à collo, & circa has partes, in facie iudicabuntur: Nigri etiam quibus à collo, mali erant: & ſi puſtulæ eſſent, malæ erant: & quibus aluus turbata eſſet.

Adamantus atrabiliarius à peplijs pluribus uomuit aliquãdo nigra, quandoq; à cepis. Febres in quibus ulcerantur labia, fortaſsis intermittentes: & tertianis perfrigerationes. At amburentes ſtatim ad manum ſoluuntur ſemper. Quale ineſt in articulis conſiderãdum, an non ſuppurantur. Conſuetudo autem, ex qualibus ſani degimus, uictus modis, tegumentis, laboribus, ſomnis, rebus uenereis, mentis affectionibus. Quomodo morbos ferant, à quibus quæ figuræ, ad quos locos conuerſi ſunt, quando cœperunt, affuerunt, deſiuerunt. In quibus intemperans horrendus. Contrariæ in morbo uictus rationes, qui facile, qui ægre toleratur. Victus rationes quantum fieri poteſt cognoſcendæ. Nam non noſſe, multarum calamitatum res eſt. Bonis autem medicis ſimilitudines pariunt errores ac difficultates. Verum contraria facit cauſa & occaſio. Scio quòd difficile eſt ratiocinari ac cognoſcere uias, ueluti ſi ſit acuto capite, ſimus, ſubaridus, bilioſus, ægre uomens, facile uomens, niger, iuuenis qui temere uitam degit: Hæc ſimul inter ſe conſentire difficile eſt. Cui fiſtula refringebatur, tuſsiculæ permanere impediebant. Cui apex hepatis complicatus erat, eum concuſsi, derepente dolor ſedatus eſt. Satyrus in Thaſo cognomento Grypalopex uocabatur, hic quum annorum uiginti quinque eſſet, ſæpe per ſomnum ſemen effudit: & interdiu quoque frequenter ipſi prodibat. Quum autem ad annum

trigeſi

trigeſimū perueniſſet,tabidus fiebat, & mortuus eſt. In Abderis palæſtræ cuſtos,qui Stheneus dicebatur,multum luctatus aduerſus fortiorem, & in caput lapſus, digreſſus multam bibit frigidam aquam. Poſtea illa nocte uigiliæ obortæ ſunt, anguſtiæ,& extremarum partium frigiditates. Poſtridie ingreſſus ad domum,& glandula aluo ſubdita,non ſubijt,uerum parū minxit, prius aūt nihil minxerat:ad noctē lauit,nihilo minus uigilię et anguſtię aderāt.delirauit. Tertia die frigiditas extremarū partiū, excalefactus ſudauit. pota aūt aqua mulſa tertia die mortuus eſt. Atrabiliarij, etiam comitiali morbo corripi plerunq; ſolent,& uiciſsim comitiales fieri ſolent atrabiliarij. Vterq; uero morbus magis fit, prout ad alteram partem inclinarit. Si quidem enim ad corpus inclinarit, comitiales fiunt.Si uero ad animum, atrabiliarij melancholici dicti.

In Abderis Phaethuſa Pytheæ uxor,priore quidem tempore fœcunda erat:quum autem maritus ipſius in exilium abijſſet,menſes multo tempore ſuppreſsi ſunt. poſtea dolores & rubores ad articulos oborti ſunt.Hæc autem ubi contigiſſent,& corpus uirile factum eſt,& hirſuta penitus euaſit.& barbā produxit, & uox aſpera facta eſt. Et quum nos omnia tentaſſemus, quæ ad menſes detrahendos conferre uiſa eſſent, non prodierunt,ſed mortua eſt,quū non ita multo tempore poſtea uixiſſet. Idem hoc contigit etiam Namyſiæ Gorgippi uxori in Thaſo. Viſum eſt autem omnibus medicis,in quos ſanè ego incidi,unam ſpem eſſe,ſi menſes ſecundū naturam prodirent. Verū & huic profici non potuerunt omnia nobis molientibus,ſed paulo poſtea mortua eſt.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIB. VII. IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

POST canem febres fiebant ſudorificæ, & non perfrigerabantur penitus poſt ſudorem, ſed rurſus incaleſcebant: & leniter longæ,& iudicatu difficiles,& non ualde ſiticuloſæ. paucis in ſeptimo & nono deſinebāt,alijs undecimo, & decimo quarto, & decimoſeptimo. Polycrati febris, & ſudor, qualis deſcriptus eſt. à medicamento purgatio deorſum uehementer.& febris adeo lenis facta eſt, ut obſcura cōſiſteret, præterquam in temporibus. & ſudores ad ueſperam, circa caput, collum, pectus.Deinde rurſus etiam per totum uentrem, & rurſus incaleſcebat. At circa duodecimum & decimumquartum febris aucta eſt, & modicæ alui ſubegeſtiones.poſt purgationem uſus eſt ſorbitionibus. Circa decimumquintum dolores uentris iuxta ſplenem, & ſiniſtram lateris mollitudinem. Calidorum appoſitio minus profuit quàm frigidorum. Quum infuſo per clyſterem molli uſus eſſet,ceſſauit dolor. Idem quoq; Cleocydi profuit,ad dolorem ſimiliter habentem,itemq; febrem. Circa decimāſextam calores leniores eſſe uidebantur, & egeſtiones bilis meracæ,& animus audacior.ſpiritus aūt moderatus. Quandoque uero aceruatim attractum, rurſus aceruatim expirabant, uelut præ animi deliquio, aut uelut in umbra deſidens reſpirare ſolet,is qui per æſtum iter fecit. Decimaſeptima itaq; die deſidēs in ſellam,animi deliquiū incidit, & multo

tempore ſine uoce ac ſenſu iacebat, & uix aquam mulſam ſuſcipiebat, fibras in collo diſtendens, utpote faucibus reſiccatis, ac omni uirium exolutione præſente. Vix itaque intra ſeipſum erat. & calores leniores fiebant. Poſtea uero deſiit morbus uigeſima ſecunda die. Pythodoro eodem tempore febris cõtinua, octaua die ſudor obortus eſt. & rurſus incaleſcebat. Decima rurſus ſudor. duodecima ſorbuit ſuccum, & uſq; ad decimamquartam obſcura erat, in temporibus autem comparebat. & ſine ſiti erat. & ipſe ſibijpſi ſanus eſſe uidebatur. Sudores fiebant omni die. Decimaquinta iuſculum pulli ſorbẽs uomuit bilem, & aluus infra exturbata eſt. & febris exacerbata eſt. rurſus deſiit. & ſudores fiebãt multi. & corpus totum perfrigeratũ erat, exceptis temporibus. Pulſus non defecit. Videbatur quieuiſſe modico tempore ut incaleſcere ſe putaret. Vigeſima quarta quum iam guſtaret cibos multis diebus, & pranſus eſſet, multa erat febris, & ad ueſperam deliriũ, accedente ſimul etiam ſomno. Detinebat itaq; iam continua & uehemens, & quandoq; unam, quãdoq; duas noctes uigilabat. reliquo uero tempore ſomnus abunde contingebat, ut operoſum eſſet excitare. & delirium in ſomno. & ſi quando ex ſomno excitatus eſſet, uix ipſe ſuijpſius erat. Sitis exors. Spiritus moderatus, talis aliquando, qualis Polycrati. Lingua non decolor. Poſt ſeptimam recidiuæ ſucci exhibebantur. poſt decimãquartam cibus. Circa primos ſeptem eructabat, ac reuomebat: quandoq; cum potu ſubbilioſum, citra anxietatẽ, donec aluus deorſum ſoluta eſt. Sudores poſt recidiuam defecerunt, niſi quis circa frontem eſſet tantillus ut uix ſignificationẽ de ſe præberet. lingua ex ſomno ſi nõ collueretur, ſubbalba præ ſiccitate. & ruptiones ulcerum circa ipſam, & in labio inferno, & circa dentes. alui egeſtiones paucæ. Circa decimamquintam ut recidiua facta eſt, frequentiores & uiſcoſæ. Decoctum malicorij ſedauit ipſas. Vrinæ quales ſunt diuturnæ. Sub ultimũ tempus dolor pectoris deglutienti potum. & manus in pectore. Cuminũ & ouum abſorbenti ſedatus eſt. linguę raritas profuit. Quinquageſima à prima circa arcturum, ſudores breues iuxta lumbos & pectus. & corpus perfrigerabatur, exceptis temporibus, ualde modico tẽpore. Prima & quinquageſima remiſit. nec iterum apprehendit. Eratolai filius circa æquinoctium autumnale dyſentericus fiebat, & febris tenebat. Egeſtiones alui erãt bilioſæ, tenues, multæ, & moderate ſubcruentæ. Dolor autem uentris uehemens. Vbi ſerum & lac bibiſſet, ſilice candefacta immiſſa, dolores & ſubcruentæ egeſtiones moderatiores fiebant, ſed bilioſæ comitabantur. & ſæpe ad exonerandam aluum ſurgebat, ſed minore dolore. Febricula uero et ægroto, & multis, omnino non adeſſe uidebatur per omne tempus, poſt primos ſex dies, adeò obſcura erat. Verũ iuxta tempora pulſus erat. & lingua præ ſiccitate ſubbalba. & moderate ſiticuloſus, & ſine ſomno. Sorbitionibus autem iam utebatur & uinis. Quum iam ad decimũ quartum diem perueniſſet, tubercula circa aurem oborta ſunt, tum alterã, tum utranq;, dura ac cruda: omnia diſparuerunt, moderate autem doloroſa erant. Quum autem nõ deſinerent egeſtiones, & ſemper bilioſæ eſſent, abſorbẽti herbam in farina, bilioſæ egeſtiones & dolores ad tempus aliquod mitiores facti ſunt. liquidas uero multas ſæpe egerebat, & cibos ualde auerſabatur, & omni neceſsitate coactus admittebat. Calor autẽ, & lingua, & ſitis tales ſequebantur quales dicti ſunt. & ſudores nulli. Obliuio uero huiuſmodi quædam. Vbi interogaſſet

terrogaſſet de eo quod paulo antea audiuiſſet, modico interpoſito tempore rurſus interrogabat: & rurſus repetebat, uelut qui non dixiſſet. & ſe deſidere obliuiſcebatur, niſi quis ipſum commonefeciſſet. & ipſe ſibiipſi conſcius erat huius affectionis, neq; ignorabat. Spiritus qualis ſano. Vltra trigeſimũ uero uſq; ad quadrageſimum diem, & dolor uentris multum augeſcebat, & ſupinus decumbebat, & ſe conuertere ne tantillum quidẽ poterat. & quia dolor uehemẽs erat, aliis qui cibum exhiberent opus habebat. Alui egeſtio erat multa, & diſcreta, tenuis, & calores uinoſi, quęcunq; tandem ingeſsiſſet, & quãdoq; ſubcruenti. & corporis dolor. colliquatio extrema, & impotentia. & ne alio quidem ſubleuante ſurgere amplius poterat. In medio uero umbilici ac oſsis pectoris, circa hanc ſedem adhibita manu, talis palpitatio erat, qualis neq; à curſu, neq; à timore circa cor generari poſsit. Bibenti lac aſininum coctum, nouem heminarum Atticarum menſura ad duos dies, clioſa purgatio uehemens oborta eſt, & ceſſauerunt dolores, & ciborum appetentia acceſsit. Poſtea uero bubuli lactis crudi quatuor heminas Atticas bibit, pro uice una cyathos duos, in diem, primum ſextam aquæ partem ammiſcens, & uini nigri auſteri parum. Semel autem in die cibum capiebat ad ueſperam. Panis erat ad menſuram dimidiæ chœnicis ſubcineritius, & piſciculus petroſus ſimplex, aut carũcula capræ aut ouiculæ. Potus lactis poſt primos decem dies, ad quadraginta uſq; ſine aqua, cum uini nigri modica parte. Poſt ſeptuageſimum iam à primo diem, à balneo ad noctem, ſudor exiguus obortus eſt. Vtebatur autem modico potu, & poſt cibum potu auſteriore. Cteſicrati lac in farina magis q̃ ſerum caprinũ contulit, quum dolor eſſet circa totum uentrem, & dolores cum multa ad egerendum ſurrectione, ac ſubcrueta egeſtione, & tumor circa pedes, ferè iam ad dies uigintiquinq; eſſet. Et Adriano eadem contulerunt. Verum Cæneæ filio lac aſininum coctum. Cydis filio circa ſolſtitium hybernũ rigor & febris, & auris dextræ dolor, & capitis dolor. Talis autem auris dolor ſtatim à paruo puero ipſum comitabatur, fluidus, fiſtuloſus, & grauis odoris. Quum autem ita ſe haberet, plerunq; doloris exors erat. Tunc autem dolor erat uehemens, & capitis dolor. ſecũda aut tertia die bilis uomitus. deſidenti exonerãdi uentris gratia, prodiit excremẽtum ſubbilioſum uiſcoſum, uelut ex ouo ſubpallidum. Quarta & quinta ad noctem aliquantum delyrabat. & dolor capitis ac auris uehemens, & febris. Sexta alui egeſtio à mercuriali. & calor, & dolor ceſſaſſe uidebatur. Septima uelut ſanus. In temporibus autem dolor non defecit. ſudor nullus obortus eſt. Octaua ſuccum ſorbuit. ad ueſperam autem betæ ſuccum. & in noctẽ ſomnus. & ualde doloris exors. & nona lætabatur ad ſolis occaſum. Verum ad noctem capitis & auris uehemens dolor. Contigit quoq; aurem pure manare circa hoc tempus quum maxime doleret ſtatim à principio. Totãm uero noctem nonam, & ſequentem diem, ac noctis magnã partem, neminem noſcebat. Verum ſuſpirãs perſeuerabat, in die uero intra ſeipſum erat. & dolores ceſſabãt, & calor moderatior erat. Quũ aũt ſorbuiſſet mercurialem, undecima egeſsit per aluũ pituitoſa, mucoſa, maleolentia. duodecima & decima tertia moderate habebat. Decima quarta initio mane facto, uſq; ad meridiem per totum corpus ſudabat, cum ſomno & ſopore multo, ut operoſum eſſet ipſum excitare, ad ueſperam experrectus eſt; & corpus quidem moderate perfrigeratũ eſt,

in temporibus autẽ pulſus perſeuerabat. decimaquinta & decimaſexta ſuccis uſus eſt. Decimaſeptima uenit rurſus dolor corũdem ad noctem, & delyrium. & pus fluebat. Decimaoctaua & decimanona ac uigeſima, inſani modo degebat. Vociferabatur autem attollere ſeipſum nitens, ſed capiti dominari non potens, manibus protentis ſemper aliquid fruſtra uenabatur. Prima & uigeſima ſudor exiguus circa latus dexterum, & pectus, & caput. Vigeſimaſecunda ſudor circa faciem plurimus erat. Voce autem hoc tempore, ſi quidem ualde conaretur, quæ uolebat perfecte loquebatur. Si uero ex tempore citra conatum, ſemiperfecta. & os exolutum. & maxillæ & labia ſemper in motu, uelut qui loqui uellet. & oculorum frequens motus ac intuitus. & color in dextro oculo uelut dictum eſt, ſubcruentus. & palpebra ſuperna intumuit. & iuxta maxillam rubor in fine. & uenæ omnes in facie manifeſtæ adeoq́ꝫ contractæ. & oculis nõ amplius nictabat, ſed intente intuebatur, & palpebras diducebat ad ſupernam partem, uelut fieri ſolet ubi quid in oculum incidit. & quum biberet, deſcẽdentis potus in pectora & uentrem ſtrepitus audiebatur, qualis & Chartadi. Spiritus leniter ſemper moderatus. lingua qualis eſt peripneumonicis cum pallore albicans. ab initio & ſemper capitis dolor. Collum ſemper immobile ut unà cum capite circumageretur opus habebat. & pars ſecundũ ſpinam ex collo recta ac inflexibilis. decubitus quales dicti ſunt, & non ſemper ſupinus decumbebat. At pus iam ſeroſum album, multum negocij ad detergẽdum cum ſpongijs exhibebat. odor eius ualde excellens. circa poſtremũ tempus pedum contactum non ualde percipiebat. Harpalidæ ſorori prægnanti circa quartum aut quintum menſem, tumores circa pedes aquoſi fiebant. & oculorum cauæ partes intumeſcebant. & totum corpus in tumorem eleuatum erat, uelut in pituita alba affectis. tuſsis ſicca. rectæ ceruicis ſpiratio, & eiuſmodi anhelatio. & quandoq; ſtrangulationes à ſpiritu, ut ſedens in lecto perſeueraret. decumbere autem non poterat, ſed etiam ſi qua ſomni expectatio eſſet, deſidebat. Sine febre erat leniter. & fœtus ad plurimũ tempus immobilis erat, ueluti corruptus, & translabebatur. Comitabatur autẽ anhelatio ferè ad duos menſes. At quum fabis melle ammixto, & eclegmate mellis uſa eſſet, & Aethiopicum cuminum in uino bibiſſet, melius habuit. Poſtea tuſsiendo eduxit multa, matura, pituitoſa, alba, & ſpiratio illa ceſſauit. peperit autem fœmellam. Polycratis uxori æſtate circa caniculæ ſydus febris. Spiritus matutinus minor, à meridie magis & paulo denſior ſpiritus. Tuſsis & exſcreatio ſtatim ab initio, ſimilis purulentis. Intus circa arteriam & fauces ſubſibilabat ſtridula aſperitate. facies boni coloris. in maxillis rubor, non abunde coloratus, ſed leniter floridus. Progreſſu uero temporis & uox raucoſa, & corporis colliquatio. & circa lumbos eruptiones. & aluus circa poſtremum tempus liquidior. Septuageſima die febris extrinſecus ualde friguit. in temporibus autem quies. Spiritus uero frequentior fiebat. Verum poſt hanc quietem ſpiritus denſior, adeò ut ſedens perſeueraret, donec mortua eſt. In arteria ſtrepitus multus inerat. & ſudores praui. & intuitus ualde modeſti, uſq; ad extremum tempus. Dies acceſſerunt ipſi perfrigeratæ plures quàm quinq;. Poſt primos autem purulentum exſcreare perſeuerabat. Mulieri ſupra portas habitanti iam ſeniori febricula oborta eſt: quæ quum iam deſineret, colli dolor uſq; ad ſpinam & lumbos, & harum partium

non

non ualde potens erat. Maxillæ erant cõpactæ, & dentes in ſeipſos, plus quàm ut ſpecillum admitterent. & uox balbutiens, eo quòd reſolutum, & immobile ac debile eſſet corpus. prudens tamen erat. Calefactorijs & aqua mulſa tepida, tertia ferè die hæc laxauit, & poſtea ſuccis & iuſculis ſana euaſit, id quod ad finem autumnalis temporis contigit. Apud Harpalidem unctor, crurum ac manuum impotentior circa autumnum factus, bibit temere medicamẽtum ſurſum ac deorſum purgans. ex purgatione febris. & ad arteriam defluebat fluor, qui loquentem impediret, & faceret ut inter loquendum anhelaret, ſimiliter ut anginoſus raucus. Strangulatio deglutienti, & alia quæ in angina. Verum tumor non erat. Febris autem & tuſsis augeſcebat, & exſcreatio liquidæ ac multæ pituitæ. Progreſſu temporis & dolor circa pectus ac mammam ſiniſtram. Quum autem exurgeret, aut commoueretur, anhelatio multa, & ſudor à fronte & capite: & faucium affectio mollior erat, dolore ad pectus deſcendente. Ab initio igitur fabis melle ammixto utebatur. Poſtquam autem febres detinebant, magis aceto mulſo calido, & mellis delinctu multo. Vbi præterijſſent dies quatuordecim omnia deſiuerunt. & manuum ac crurum non longe poſtea potens factus eſt. Chartadi febris ardens, uomitus bilis multus, & infra alui egeſtio, uigiliæ. & iuxta ſplenem tumor rotundus. Tertia die mane ſurrexit, ſtrepitu circa uẽtrem citra dolorẽ percepto. Vbi uero aluum exoneraret, ſanguinis recentis plus quàm congij menſura ſubijt. & ubi iterum atq; iterum cohibuiſſet, grumi concreti. anxietas circa cor & os uẽtriculi & ſudor per totum ferè corpus. & febricula frigeſcere uidebatur. & primum prudens erat, progrediente uero die, & inquietudo maior, & anxietas, & ſpiritus paulo denſior. & confidentius ac benignius quàm pro tempore homines compellabat, ac excipiebat. & quædam animi deliquia accedere uidebantur. Quum autẽ exhiberent aliqui ſuccos, & aquam de farina craſſa in ipſa macerata, nõ ceſſauit: ſed ſpiritus, ad ueſperam ualde multus erat, & iactatio multa, et ad dextera, et ad ſiniſtra tranſmouens ſeipſum nullo tempore quieſcere poterat. pedes frigidi. In temporibus et capite calor magis propinqua iam morte. & ſudores multi. & bibenti ſtrepitus audiebatur, circa pectus & uẽtrem, deſcendentis potus. Quod uero peſsimum erat, ubi dixiſſet ſibi aliquid infra ſubire uelle, & oculis intente intuitus eſſet, non diu ſe cohibens mortuus eſt. Hermoptolemi uxori hyemis tempore febris. & capitis dolores. & quum bibiſſet, ut quæ difficulter deglutiret, ſurrexit, & cor ſe ſanaſſe dixit. lingua liuida ab initio. Occaſio uidebatur ex horrore poſt balneum facta eſſe. Vigilabat & nocte & die. Poſt primos dies interrogata, non adhuc ſolum caput, ſed & totum corpus ſe dolere dixit. Sitis quandoq; uehemens, quãdoq; moderata. Quinta & ſexta & uſq; ad nonam fermè delyrium. & rurſus ad ſeipſam loquebatur ſemiperfecta cum ſopore. & aliquando manum ad dealbatum parietem protendebat, & puluinũ quendam frigidum ad caput ſitum, etiam pectoribus adhibebat. & ſtragula quandoq; reijciebat. & in oculo dextro ſubcruentum quid erat. & lachrymabatur. Vrina autem erat quæ in pueris ſemper peſsima eſt. Ex aluo egerebat ab initio quidem ſubfulua. poſtea uero aquoſa ualde, & huiuſmodi coloris. Vndecima moderatius calida eſſe uidebatur. & quãdoq; ſitis exors fiebat, adeò ut niſi quis dediſſet, non peteret. Somni poſt primum tempus cõtingebant mode-

rate interdiu. ad noctem uigil erat. & ad noctem magis dolebat: Nona uenter exturbatus eſt aquoſis excremẽtis. Similiter etiam undecima. Sequentibus uero moderate multum ad egerendum ſurgebat, & talis egeſtio erat. Erant autem in prioribus diebus indignationes & eiulationes, uelut pueri, & uociferatio, & timores, & circumſpectiones, ubi ſopore excitata eſſet. Verum decimaquarta operoſum erat ipſam continere exilientem ac clamantem derepente & pertinaciter, uelut ex plaga, & uehementi dolore ac timore, uelut ſi quis ipſam apprehenſam modico tempore detineret. Deinde rurſus quietem habebat, & ſopore preſſa dormiens perſeuerabat omnino non uidens, quandoq; neq; audiens. & totam hãc diem ad utrunq;, modo ad tumultũ, modo ad quietem tranſmutabat. Sequenti nocte per aluum ſubijt quid cruenti, uelut mucoſum: & rurſus uelut limoſum: poſtea praſina ualde ac nigra. Decimaquinta repentinæ iactationes, & timores, & uociferatio lenis fiebat. Sequebatur autem efferatio, & indignatio, & eiulatio, niſi ipſi cito quod uellet porrectum eſſet. & cognoſcebat quidem omnes & omnia ſtatim iam poſt primos dies, & oculi ſubcruẽtum illud ſedatum eſt. Verum inſania iuxta temporis occaſionem, & uociferatio, & mutatio prædicta ſequebatur ad ſoporem. audiebat inæqualiter, aliqua ualde, & ſi ſubmiſſe quis loqueretur: aliqua uero clarius eloqui oportebat. Pedes ſemper ęqualiter cum reliquo corpore calidi, uſque ad extremos dies. Verum decimaſexta minus. Decimaſeptima moderatius quàm alijs diebus habens, ad noctem horrore ipſi oborto, ſe contrahens magis febricitabat. & ſitis multa erat. reliqua ſimilia ſequebantur. Tremores autem circa manus fiebant. & aliquantum concutiebat caput. & oculorum intuitus praui. & ſitis uehemens, ubi bibiſſet rurſus poſtulabat, & rapiebat ac large bibebat. neque auellere ipſi poterant. lingua ſicca, ualde rubicunda. & os totum ac labia ulcerata erant ac ſicca. & ambas manus ad os admouens manducabat quum tremula eſſet. & ſi quis aliquid ad manducandum aut ſorbendum obtuliſſet, large ac furioſe deglutiebat ac ſorbebat. & ſigna circa oculos mala. Diebus autem tribus aut quatuor ante obitum, horrores quandoq; incidebant ipſi, adeò ut contraheret corpus, & contegeretur, & anhelaret. crura diſtendebantur, & pedes frigidi erant. Sitis ſimilis. & mentis affectiones ſimiles. & ſurrectiones ad egerendum aut inanes, aut paucis & tenuibus prodeuntibus, cum modica quadam tenſione. Poſtrema tertia & uigeſima, oculus magnus mane erat, & circũſpectio breuis. & quietem agebat, quandoq; etiam abſq; cõtectione ac ſopore. Ad ueſperam uero dextri oculi motus, qualis uidentis, aut aliquid uolentis, ab externo angulo, ad naſum. cognoſcebatq; & interroganti reſpõdebat. Vox poſt multa ſubblæſa, & præ uociferatione fracta ac raucoſa. Amphiphradis filio æſtate lateris ſiniſtri dolor, & tuſsis. & alui egeſtiones multæ, aquoſę, & ſubbilioſæ. & febris ceſſaſſe uidebatur circa ſeptimam. Tuſsis aderat. Color ſubalbidus ac ſubpallidus. Circa duodecimam cum uirore ſubpallidum ſpuebat. Spiritus progreſſu morbi ſemper denſior, & anhelatio, & ſtridula aſperitas circa pectus & arteriam. Sorbitionibus utebatur. prudens per omne tempus. circa uigeſimam octauam mortuus eſt. Sudores quandoq; fiebant foras. Caupo peripneumonicus. aluus ſtatim ſubibat. Circa quartam ſudor multus. febricula ceſſaſſe uidebatur. tuſsicula nulla, ut ita dicam. Quinta, ſexta & ſeptima detinebat febris

bris. ſudor octaua. Nona exſcreauit pallidum. decima ſubibat aluus aceruatim non ſæpe. circa undecimam mitius habebat. Decimaquarta ſanus. Hermoptolemo poſt pleiadis occaſum febris acceſsit. Tuſsis non ualde. lingua peripneumonica. nona exudauit. totus frigefactus eſt, uelut uidebatur. obtulerunt ipſi ſuccum. circa meridiem caleſcebat. Vndecima ſudor. & aluus erupit bilioſis egeſtionibus. Tuſsicula acceſsit. Decimaquarta pallidum exſcreauit. & ſtertebat. Decimaquinta quum per totum tempus prudens manſiſſet, mortuus eſt. Alius quidam in palato ſtertens. lingua ſicca, peripneumonica, prudens mortuus eſt. Et Poſidonius adhuc æſtate inſtante, iuxta pectus, & præcordia, & latus, multo tempore dolebat, citra febres. Multis autem annis antea ſuppuratus fuerat. hyeme uero quum inhorruiſſet, dolor augeſcebat. & febricula tenuis. & exſcreatio purulenta. tuſsis cum ſtridula aſperitate circa fauces. & ſtertens, quum prudens eſſet mortuus eſt. Balis filius quum ex monte penitus aberraſſet, ſexta lingua praua, ſubrubra. & uocem læſerat inter aberrandum. oculi colorati, natantes uelut dormitantium. color reliqui corporis non ualde uelut in morbo regio, ſed ſubpallidum, liuidum. uox praua. lingua obſcura, peripneumonica. non prudens. Spiritus ad manum malus, non denſus, neque magnus. frigidi pedes lapidoſi. Circa nonam mortuus eſt.

Quædam apud Metronem anginoſa, dexterā manum ac crus doluit. Febricula tenebat debilis. ſuffocatio die tertia remiſit. Septima conuulſa. uox intercepta. Stertor. dentiū colliſio ac conſertio, maxillarum rubor. Hæc non longe uitam protraxit, quinta aut ſexta mortua eſt. Signum circa manum ſubliuidum. Bion ex hydropico diuturno cibū auerſabatur ad multos dies. & urinæ ſtillicidio uexabatur. In ſiniſtro genu abſceſſus fiebat. ſuppuratus eſt. mortuus eſt. Cteſiphon hydropicus ex febre ardente multa. & prius hydropicus ac ſplenicus, ualde repletus eſt & ſcortum, & crura, & peritonæū membranam aluū ac inteſtina ambiētem. Ad finē tuſsis & ſuffocationes fiebant ad noctem, magis à pulmone, uelut pulmonicis ac tabeſcentibus. Tribus aut quatuor diebus antè diem obitus, rigor. febris. circa femur dextrum intus ad uenam mediam ab inguine collectio uelut ignis feri, ſubliuidum habens ruborem. ad noctem cordis ac oris uentriculi dolor. & non longe poſtea uocis interceptio. ſtrangulatio cum ſtertore. & mortuus eſt. Et in Olyntho hydropicus, derepente uocè priuatus, noctem & diem deſipiens, mortuus eſt. Prodromi filius, æſtate ſubblæſus, æſtuoſus. lingua ipſi ſubarida, obſcura. egeſtio alui deorſum multa. Superſtes euaſit. Leophorbidæ febris acuta poſt ſolſtitium hybernum. præcordiorum & uētris dolor. alui egeſtiones liquidæ, bilioſæ, multæ. & interdiu ſoporoſus. lingua peripneumonica. tuſsis non inerat. Duodecima nigra pauca & praſina egeſsit. Decimaquarta febricula ceſſaſſe uidebatur. Poſtea uero ſorbitionibus utebatur. Decimaſexta os ualde ſalſugino ſum ſiccum fiebat. ad ſummam ueſperam horror, febris. Vigeſima prima circa meridiem rigor, & ſudor. febris deſiit. uerum calor adhuc ſuberat tenuis. ad noctem rurſus ſudor. & uigeſima ſecunda ad noctem ſudor. & calor remiſit. At prioribus diebus omnibus ſine ſudore erat. Aluus autem humecta fuit etiam in putata poſtea recidiua. Quæ ſuperne habitabat Theoclis cogna-

ta,ſub pleiadas febris acuta. ſexta uidebatur ceſſaſſe. lauit uelut febre ſedata. ſeptima mane maxilla ualde rubicunda, utra non memini. In ueſpera febris uenit multa. & animi deliquium, & uocis interceptio erat. non longe uero poſtea ſudor, & quies ceſſante morbo ſeptima die. Theodori uxori in febre uehementi ſanguinis eruptio facta eſt, hyeme. ubi febris deſiiſſet circa nonam, non longe poſtea, lateris dextri uelut ab utero grauitas. Sed & primum, & ſequẽtibus diebus, obortus eſt dolor uehemens iuxta pectus. & fomento ad latus dexterum adhibito, remiſerũt dolores quarta die. ſpiritus denſior. arteria uix reſpirans ſubſibilabat. & ſupina difficulter ſe uertere poterat. ad noctem febris acutior. & delyrium breue fiebat. Quinta mane mitior eſſe uidebatur. ſudor de facie diffundebatur primum modicus. deinde multo tempore per totum corpus ac pedes. Poſtea uero uidebatur ipſi febris remiſiſſe. Erat autem ad manum frigidius corpus arteriarũ. Quæ uero in temporibus ſunt etiam magis ſaliebant. & ſpiritus dẽſior. & aliàs atq; aliàs delyrabat. & omnia ad deterius. lingua perpetuo alba ualde. & tuſsis non inerat, niſi tertia ac quinta die ad breue tempus. Sitis non erat. Sputatio erat. Præcordium dexterũ ualde eleuabatur circa quintam. uerum poſtea mollius. egeſtio tertia die à balneo ſtercoris modici. Quinta rurſus liquidi modici. Venter autem mollis. Vrinæ acerbæ, cineris ſpeciem referẽtes. oculi uelut delaſſatæ, difficulter ſuſpiciebat ac circumferebat oculos. Quinta ad noctem ægre affecta fuit. & delyrium ſequebatur. Sexta rurſus eadem hora, qua plenum ſolet eſſe forum, multus ſudor diffundebatur, incipiebat à fronte ad totum corpus. ad multum tempus prudenter res ſuas diſponebat. ad meridiem uero ualde delyrabat. & perfrigeratio ſimilis erat. omnia uero circa corpus grauiora. Ad ueſperam tibia ipſius ex cubili decidit, & puero præter rationem minabatur, & rurſus ſilebat, & ad quietem conuertebatur. Circa primum ſomnum ſitis multa, & inſania, & erecta ſedebat, & præſentibus conuiciabatur. & rurſus cõticuit, ac in quiete erat. & uidebatur reliquum noctis ſopore preſſa eſſe. Verum oculos non clauſit. Ad diem indicabat pleraq; nutibus, corpore quieſcens, & moderate intelligens. Sudor rurſus eadem hora. ſimiliter oculi demiſsi, ad infernam palpebram magis incumbẽtes, rigide ac ſtupide intuentes. albæ oculorum partes pallidæ & mortiferæ. & totũ corpus pallidum ac nigrum. manum plerunq; ad parietem, aut ad ſtragula habebat. ſtrepitus autem bibenti magni fiebant, reſpuebat, & ſurſum ad naſum abſorbebat. & floccos legebat. & faciem obuelabat. Poſt ſudorẽ manus uelut in glaciem congelatæ. ſudor ſequebatur frigidus. corpus ad manum frigidum. exſiliebat, uociferabatur. inſaniebat. ſpiritus multus. manus tremulæ fiebant, ſub mortem progreſſæ iam etiam conuulſæ. ſeptima die mortua eſt. Sexta die in nocte ſtratum modice perminxit, quod minxerat de feſtucis detrahebatur, uiſcoſum, genituræ ſimile. Vigilabat per omnes dies. poſt ſextam urina ſubcruenta.

Antiphanis filio hyeme, lateris dexteri dolor, tuſsis. febris. edebat, deambulabat etiam febriens. Videbatur ruptio facta eſſe. nona remiſit. febris non reliquit. tuſsis multa. & craſſa ac ſpumoſa ſpuebat. latus dolebat. Circa decimam quartam & rurſus uigeſimam febres deſinere uidebãtur, & rurſus corripiebãt. erat autem calor tenuis, & parũ quid relinquebat. Tuſsis quandoq; deficiebat, quandoq;

quandoq; abundabat, cũ multa ſuffocatione, Tunc uero remittebat. & exſcreatio poſt hos dies multa, cum ſtrangulatoria tuſsi. & purulenta ſupra uas efferuentia ac ſpumantia prodibant. & in faucibus plerunq; ſtridula aſperitas ſubſibilabat. anhelatio ſemper detinebat, & ſpiritus denſior. raro bene ſpirabat. Vltra quadrageſimũ diem, prope ſexageſimum opinor, oculus ſiniſter excæcatus eſt, cũ tumore, ſine dolore: nec lõge poſtea etiam dexter. & pupillæ ualde albæ ac ſiccæ fiebant. & mortuus eſt poſt excæcationẽ, non progreſſus ultra ſeptem dies, cum ſtercore ac multa delyratione. Similia & ex ſimilibus eodem tempore contigerunt etiam Theſſalioni. feruentia, & ſpumantia, & purulenta. & tuſſes, & ſtridulæ aſperitates. Polemarchi uxori hyeme anginoſæ tumor ſub gutture. febris multa. uena ſecta eſt. ceſſauit ſtrangulatio ex faucibus. febris comitabatur. Circa quintam genu dolor & tumor ſiniſtri, & circa cor dixit ſibi uideri aliquid colligi. & reſpirabat uelut reſpirãt, hi qui ſub aquam merſi fuerunt. & ex pectore ſubſtrepebat, uelut qui concluſo ore loquuntur, engaſtrimythi, quaſi ex uentre loquentes appellati. Tale quid contingebat. Circa octauam aut nonam ad noctẽ aluus prorupit, ac liquida multa, aceruata & graueolentia egeſsit. uox intercipiebatur. Mortua eſt. Ariſtippus in ſupernum uentrem uiolenter ac grauiter ſagittæ ictu petitus eſt. uentris dolor uehemens. & breui ardebat. deorſum uero nihil egerebat. anxius erat. bilioſa abunde colorata quum uomuiſſet, melius habere uidebatur. Paulo poſt dolores rurſus uehementes. & uenter ſimiliter ardebat, uelut in uoluulis. calores & ſitis. in ſeptem diebus mortuus eſt. Neapolis percuſſus ſimiliter, eadem paſſus eſt. acri infuſo per clyſterem immiſſo, aluus deorſum erupit. color per corpus diffuſus eſt tenuis, pallidus, niger. oculi ſquallidi, ſtupore rigidi, intus conuerſi, intente intuentes. Ei qui in hepar percuſſus eſt iaculo, ſtatim color qualis eſt mortuorum per corpus diffuſus eſt. oculi caui. anxietas. moleſtia. Mortuus eſt prius q̃ concio ſolueretur, in qua die percuſſus eſt. Qui caput percuſſus eſt lapide à Macedone, ſupra tempus dextrum, ita ut fiſſura ſaltem facta diſſectio contigiſſet, uertigine affectus eſt & cecidit. Tertia die uoce deſtitutus erat. anxietas. febris non ualde uehemens. pulſus in tẽporibus uelut tenuis caloris. nihil audiebat. neq; ſapiebat. neq; quieſcebat. humiditas circa frontem, & ſub naſum, uſq; ad mentum. Quinta mortuus eſt. Eniates in Delo iaculo percuſſus eſt retrorſum in latus, iuxta ſiniſtram partem. ulcus quidem ſine dolore. Verum tertia die uentris dolor paruus. non egerebat. infuſo per clyſterem immiſſo, ſtercus prodibat. & dolor deficiebat. ſedes extra ad ſcortum extabat. quarta die etiam ad pubem, & totum uentrem, dolor uehemẽter irruebat. quieſcere non poterat. bilioſa uomuit abunde colorata. oculi cum uirore pallidi, quales in animi deliquijs. Poſt quintam mortuus eſt. Erat autem calor quidam tenuis in ipſo. Billo percuſſo in dorſum, ſpiritus multus per uulnus cum ſtrepitu prodibat, & ſanguinem fundebat. Verum deligatus emplaſtro cruentis uulneribus commodo, ſanus euaſit. Contigit & infeliciſsimo Philes filio, denudatione in fronte facta, nona die febris. Deinde liuefactum eſt os. mortuus eſt. Et Phaniæ & Euergetæ filio, liuefactis oſsibus, & febricitantibus, cutis ab oſſe diſceſsit. & pus ſubtus depaſcebatur. His dum perforarentur, ex

ipſo oſſe egreſſa eſt ſanies tenuis, ſeroſa, ſubpallida, graueolens, lethalis. Contingit autem talibus etiam uomitus accedere, & ad finem conuulſiones: & ut clangoroſam uocem edant, ac impotẽtes fiant, & ſi in dextris fuerit uulnus, in ſiniſtra parte: ſi uero in ſiniſtris, in dextra. Theodori filio nona die in ſole uerſato, febris acceſsit decima die, ex denudatione iuxta os nullius momenti. In febre uero denudatum eſt, diſceſsit cutis. multum clangoroſus erat. Vigeſima ſecunda uenter eleuatus eſt maxime circa præcordia. Vigeſima tertia mortuus eſt. Quibus oſſa fracta fuerint, his ſeptima die febres. Si uero calidius fuerit tempus, etiam citius. At ſi magis fracta fuerint, etiam eueſtigio.

Et Exarmodi famulus ſimiliter dolorẽ habebat ad femur, non è directo uulneris. & factus eſt clangoroſus. & colli erat dolor. Et Poſidocreon tertia conuulſio. calor non relinquebat. mortuus eſt die decimooctauo. Iſagoræ filius percuſſus eſt retro in caput, contuſo oſſe ac nigrefacto quinta die ſuperſtes euaſit. os autem non diſceſsit. Magnæ nauis gubernatori anchora digitum medium, & os dextræ manus confregit. inflammatio ſucceſsit. & marcor. & febris. ſubpurgatus eſt. quinta calores moderate remiſerũt, itemq; dolores. de digito quid decidit. Poſt ſeptimum diem ſanies exibat leniter. Poſtea per linguam dixit ſe non omnia poſſe enunciare. Prædictio facta eſt opiſthotonum aduentare. Ad hoc conferebant maxillæ conſertæ, & ad collum rigidæ. Tertia die totus conuellebatur in poſteriorem partem, cum ſudore. Sed à prædictione mortuus eſt. Harpali filius ex liberta Telephane, luxationem infra in pede magni digiti accepit. inflammatus eſt. & ualde doloroſus erat. & ubi repoſitus eſt, & dolor remiſit, proficiſcebatur ad agrum. rediens lumbos doluit. lauit. maxillæ ad noctem conſerebantur. & opiſthotonus aderat. ſaliua ſpumoſa uix per dentes foras prodibat. Tertia die mortuus eſt. Thrinon Damonis filius, habebat circa tibiam aut malleolum ulcus, iuxta neruum iam purum. Huic à pharmaco corroſo contigit, ut opiſthotono moreretur.

Menoni ſub arcturum & prius, ex febre æſtiua, & alui profluuio ægre affecto, & ex itinere delaſſato, dolor lateris ſiniſtri. & tuſsis, quæ ex deſtillatione quidem etiam prius aderat, uerum tunc ualde intenta erat. & uigilabat. & febrem ſtatim ab initio ægre ferebat. & erectus ſedens tertia die ſpuebat pallidum. arteria ex ſtertore ſubſibilabat. Circa quintam ſpiritus moderate denſus. pedes, tibiæ, extremæ partes plerunque frigidæ, & extra ſtragula. alui egeſtio ab initio fiebat bilioſa, neque ualde modica, neque multa. ſeptima, octaua, & nona, leuius ferre uidebatur, & ſomni aliqui contingebant. & quæ exſcreabat crudiora erant. decima, & uſque ad decimamtertiam, alba & pura. & præcordium mollius fiebat. ſiniſtrum tamen diſtentum. & melius ſpirabat. Subdita glande moderate aluus ſubijt. Decimatertia rurſus pallidum ſpuebat. Decima quarta magis. Decimaquinta praſinum. Aluus autem maleolentia, bilioſa, liquida, multa demiſit. Siniſtrum præcordium eleuabatur. Decimaſexta autem etiam ualde intumuit. & ſpiritus iam ſtertoroſus. ſudor circa frontem & ceruicem, raro ad pectus. extremæ partes, & frons, leniter permanebant frigidæ. Saltatio uero uenarum circa tempora detinebat. Somni ſoporoſi noctem ac diem poſtremo tempore. Vrina ab initio cruda, cineris ſpeciem referens. Circa

decimam

decimam,& uſque ad decimamtertiam tenues,& non decolores. Verum à decimatertia quales ab initio. Cleocho lateris dolor & febris. remiſit febris. ſudauit per totum corpus. In urina multa erant quæ ferebantur ac innatabant. poſtea turbata eſt. Circa Pleiadum occaſum Olympiadæ uxorem, fœtum octimeſtrem geſtantem, ex caſu febris acuta corripuit. lingua æſtuoſa, ſicca, aſpera, pallida. oculi pallidi. & corpus mortiferum. fœtum corrupit quinta die. facile liberata eſt. & ſomnus ut uidebatur ſoporoſus. ueſperi excitantes non ſenſit. ſternutatoriũ adhibitum percepit. potionem ſuſcepit & ſuccum. deglutiens potionem aliquãtum tuſsiuit. uox non ſoluebatur, necꝫ ipſa quicquã alleuabatur ex morbo. oculi triſtes ac ſubmiſsi. ſpiritus ſublimis per naſum trahebatur. color prauus. ſudor circa pedes, & crura, ubi iam morti propinqua eſſet. mortua eſt. Nicolai cõcubinæ ex febre ardenti, abſceſſus iuxta aurem fiebant ab utraꝙ parte, paulo poſterius alter, quum iam febris remittere uideretur, uelut tumor laxus. Circa decimum quartum magni citra ſigna ſedati ſunt. recidiua facta eſt. Color qualis mortuorum. lingua aſpera, ualde denſa, ſubalbida. Siticuloſa. alui egeſtio deorſum multa, liquida, male olẽs per omne tempus. Ante finem corruptum eſt corpus, præ multitudine egeſtionis. Mortua eſt circa uigeſimum diem. Andrean ante pleiadem horror, febris, uomitus. Ab initio ſemitertiana apparebat. Verum tertiana erat. Quum rurſus in foro uerſaretur, inhorruit. febris acuta. uomitus bilis meracæ. delyrium ad noctem. quarta rurſus melius habebat. Quinta difficulter. Sexta à mercuriali probe egeſsit aluus. Septima difficilius. & ſequentibus iam diebus febris magis continenter affligebat. & ſine ſudore ab initio, & ſiticuloſus. Maxime uero os reſiccabatur, & potionem nullam libenter admittebat, quum multa iniucũditas circa os eſſet. lingua ſicca, inarticulata, aſperitas effloreſcebat, cum pallore albicans. Vigil. anxius. exolutus. fractus. lingua præ ſiccitate quãdoꝙ ſubblæſa, donec madefeciſſet. ſuccũ maxime admittebat. Nona aut decima circa aurẽ ſiniſtrã, atꝙ etiam alterã, tumores parui citra ſigna apparuerũt. Vrinæ ſemper non decolores, uerũ ſine ſubſidentia. Decimaquarta ſudor circa ſupernas partes non multus, ſed moderatior. Calor circa decimamſeptimam euanuit. Aluus poſt decimam ſicca, citra glandem ſubditam non egerens. Circa uigeſimamquintam puſtulæ per totum corpus pruriginoſæ calidæ, uelut igne ambuſta. Dolor autem erat circa locos ſub alis, & latera: tranſiuit ad crura citra ſigna, & deſiuit. Balneum proderat & unguenti illitio cum aceto. Menſe uero ſecundo aut tertio fortaſsis, ad rhenes dolor, qui etiam antea quandoꝙ fuerat, ſedatus eſt. Ariſtocrati circa ſolſtitium hybernum laſsitudo, & horror, & calor. Poſtea tertia die incepit lateris dolor itemꝙ lumborum. & tumor ſub alis initium ſumens, per totum dextrum latus durus, rubicundus, liuidus, uelut ab igne calefactus & inuſtus. anxius. omnia moleſte ferens. ualde ſiticuloſus. lingua ſubalbida. Vrinæ non procedebant. crura ſubfrigida. alui egeſtio à mercuriali modica, liquida, ſubalbida ſpumoſa, ad noctem ſpiritus eleuabatur. ſudor circa frontem. partes infernæ frigidæ. collum inflabatur. tuſsis non inerat. mortuus eſt prudens. Oneſianacti circa autumnũ lippitudo. poſtea uero febris quartana. Incipiente quartana cibos ualde auerſabatur, in progreſſu uero libenter accipiebat. Sed & Polychari in quartana, ſimilia circa cibum accidebant.

Mneſia-

Mneſianacti alui egeſtio ante febrē, et poſtea, ad multū tempus ſequebatur, multis albis mucoſis prodeuntibus: & quandoq; pauco ſanguine, citra dolorem. Strepitus autem in uentre. Poſt febrem abſceſsit circa ſedem tuberculum durum, quod multo tempore incōcoctum comitabatur. erupit ad inteſtinum, & foris fiſtuloſum fiebat. Deambulante uero ipſo in foro, ſplendores præ oculis obuerſabantur, & ſolem non ualde uidebat. Quum autem parum diſceſsiſſet, extra ſeipſum erat. & collum conuulſum eſt. Poſtquam autem domum deportatus eſt, uix ſuſpexit, & ipſe uix ſuiipſius erat. Primum autem colluſtrabat circumſtantes. & corpus perfrigeratum eſt. uix uero recalfactus eſt utriculis & fomentis adhibitis. Poſtquam autem ipſe intra ſeipſum eſſet, & exurgeret, non uolebat exire, ſed timere dixit. Si uero quis de grauibus morbis diſſereret, ſubducebat ſe præ timore. Quandoque etiam caliditatem ſibi ad præcordia allabi dixit, & oculorū ſplendores comitari. & alui egeſtio multa, & ſæpe, & ſimilis hyeme contigit. facta eſt uenæ ſectio, datum eſt ueratrū. bibit lac bubulum, prius autem aſininum. cōtulit, & alui egeſtiones ſedauit. Aquæ potus ab initio. deambulationes quoq; & capitis purgationes. Anecheti filio hæc contigerunt. hyeme in balneo dum ungeretur ad ignem, calefactus eſt. & ſtatim in comitiales cōuulſiones incidit. Poſtquam uero multæ factæ eſſent conuulſiones, circūſpexit. non apud ſeſe erat. quum autem intra ſeipſum eſſet, rurſus poſtridie mane correptus eſt ac conuulſus. ſpuma non ualde. Tertia lingua inarticulata. Quarta per linguam ſignificabat. Quinta loqui nō poterat, ſed in principiis nominum hærebat lingua ualde. & cōuulſio fiebat. & extra ſeſe erat. Quum uero hæc remitterent, lingua uix in ſuū ſtatum reſtituebatur. Sexta abſtinebat ab omnibus, & ſorbitione, & potu. & à nulla amplius affectione corripiebatur. Cleocho ex laſsitudinibus ac exercitiis melle per dies aliquot utenti, tumor ad genu dextrum obortus eſt. Immo potius ad infernam partem circa tendines ſub genu. circumibat ſubclaudicans. & ſura intumeſcebat, ac dura erat, & ad pedem, & ad malleolum dexterum. & tubercula ad gingiuas circa dentes magna, uelut uuæ acini, liuida, nigrefacta, doloris exortia, ubi cibum non caperet. Sed & crura doloris exortia erant, ſi nō exurgeret. Venit enim & ad ſiniſtrum tumor, uerum minus liueſcebat. In tumoribus circa genua ac pedes uelut ſuppurationes erant. Tandem uero fieri nō poterat, ut ſtaret, aut calcaneis inſiſteret, ſed in lecto decumbebat. Calores manifeſti. quandoq; cibum auerſabatur. nō ualde ſiticuloſus. neq; ad ſedem ſurgebat. anxius. & quandoq; etiam puſillanimitas tenebat. ueratrum exhibitum eſt, & capitis purgationes. Ad os pharmacum ex manna thuris, cum aliis ammixtis profuit. Ad ulcera in ore, ſorbitio lenticulæ commoda erat. Circa ſexageſimam ſedati ſunt tumores à ſecundo ueratro. dolores tantum ad genua decumbēti uenerunt. Humor autem & bilis abſceſsit ad genua, etiam pluribus diebus ante ueratrum. Piſiſtrato humeri dolor, & grauitas diuturna deambulanti & aliàs ſano. hyeme uero incidit multus lateris dolor, & calor, & tuſsis. & exſcreatio ſanguinis ſpumoſi. & in faucibus ſtertebat. Verum facile ferebat, & apud ſeipſum erat. & calor remiſit, ſimulq; & excreatio, & ſtridula aſperitas. & circa quartam aut quintam diem ſanus. Simonis uxori in partu concuſſæ dolor circa pectus & latus, tuſsis, febres, exſcreationes purulentæ, tabes, ad ſex menſes febres, & alui

profluuia

profluuia ſemper. Ad finem febres ceſſauerunt. poſt ceſſatione ſubſtitit aluus. & poſt ſeptem dies mortua eſt. Euxeni uxorem ex fomentis ut uidebatur, calores nullo tempore relinquebant. magis tamen ad ueſperam augeſcebant. ſudores fiebant per totum corpus. Febre ad augmẽtum tendente frigiditas pedum, quandoq; etiam tibiarũ & genuum fiebat. tuſsicula ſicca ad modicũ tempus, febre exacerbari incipiente. deinde ceſſabat. per multum aũt tempus etiam totius corporis rigor fiebat. Sitis exors ſemper. Vbi medicamẽtum bibiſſet, & ſerum, magis læſa eſt. Ab initio omnino ſine dolore erat, & bene ſpirabat. Medio uero tempore lateris dextri dolor fiebat. & tuſsis commota eſt, & anhelatio. & exſcreationes paruæ albæ ac ſubtenues. & horror non amplius ex pedibus, ſed de collo & dorſo. & aluus liquidior. remiſit febris cum multo ſudore, & perfrigerata eſt. Anhelatio uero erat uaria. mortua eſt poſt remiſsionem ſeptima die quum eſſet mente prudens. Polemarchi uxor æſtate incepit febrire. dimiſit autem ipſam febris ſexta die. titubans obambulabat. ad noctem calores. Rurſus interpoſito tempore corripuit febris, & non dimiſit tribus ferè menſibus. tuſsis multa. exſcreatio pituitæ. Poſtquam uero uiginti duraſſet diebus, ſpiritus ſemper denſus. in pectore ſtrepitus. plerunq; ſudor. mane febris mitior. & horrores quandoq; corripiebant. ſomni fiebãt. & aluus aliquando humectabatur, & rurſus reſtitabat. moderate cibũ guſtabat. At medio tempore ad genua & tibias dolor. & ad flectendum ac extendendũ alio opus habebat. Perſeuerabãt crurũ affectiones uſq; ad finem iam propinquũ. & intumuerunt pedes uſq; ad tibias. & ad contactum dolebat. & ſudores ac rigores deſierunt. Febris autem ſemper intendebatur. Ante obitum aluus erupit. prudens permanebat. Tribus ante obitum diebus, in faucibus ſtertebat, & ſpiritus reuertebatur. Mortua eſt. Hegeſipolis filiolus quatuor ferè menſibus dolorem circa umbilicum corrodentem habebat. Progreſſu temporis augebatur dolor. Percutiebat uentrem. uellicabat. calores corripiebant. contabeſcebat. oſſa reliqua erant. pedes tumebant. Teſtes, uenter, partes circa umbilicum inflata. Num & quibus futurum eſt ut aluus exturbetur? cibum auerſabatur. lac ſolum admittebat recens. & aluus liquida erat, & ſubcruenta ſanies ſubibat, male olens: aluus ardebat. mortuus eſt ubi uomuiſſet modicũ pituitoſum, adeò ut quis genituram putaſſet. Plateæ filio ubi mortuus eſſet ſutura capitis ualde cauata eſt. Quum autem ægrotaret, ſemper manu ſinciput contingebat, maxime morti propinquus. Non dolebat autem caput. & in femore ſiniſtro ſub inguen partes inferiores liuidæ. Teſtes autem graciles erant. Similia etiam Hegetoridæ filio. mortuus eſt. Præterquam quòd uomitus plures ſub obitum contigerunt. Hippiæ ſoror hyeme Phrenitica. mente aberrans. manibus negotium exhibens. lancinans ſeipſam. Quinta & ſexta ad noctem uoce deſtituta, ſoporoſa. inflans in maxillas & labia, uelut dormientes. ſeptima mortua eſt. Oſander ubi inhorruit, lateris dolor, & ad genua dolor, itemq; ad femur. ubi comediſſet delyrabat. breui mortuus eſt. Cleotimo ſutori aluo liquefacta multo tempore, & calore oborto, iuxta hepar tumor tuberculoſus ad imum uentrem deſcendit, & aluus liquida fiebat. & aliud ipſi tuberculum iuxta hepar ſurſum ad præcordium. mortuus eſt. Quibuſdam capitis dolor uehemens cum calore: quibuſdam quidem ad dimidiam capitis partem,

&

& ſecũdum nares humor quidam decedit tenuis, aut maturus: aut ad aures: aut ad fauces ex capite ſecurius. Quibuſdam uero hæc ſicca. At marcor uehemens periculoſus eſt. Si uero affuerit anxioſus, aut bilioſus uomitus, aut ſtupor oculorũ, aut uocis interceptio, et raro quid loquitur, aut delyrium, lethalia hęc ſunt & conuulſoria. Quicunq; uero ex deſtillatione dimidiam capitis partẽ dolent, & humore ſecundum nares decedente inſuper febrierint leniter, in quinta aut ſexta perfrigerantur. Echecrati cæco capitis dolor uehemens magis ad poſteriorem partem, & colli quo loco connexio eſt, & ad uerticẽ procedebat. Pro grediente tempore & ad aurem ſiniſtrã. & dimidia capitis pars doloroſa erat. mucoſa ſemper procedebant leniter combuſta. & calor comitabatur tenuis. & cibum auerſabatur. in die melius habebat. ad noctem uero dolebat. Poſtquam autem pus per aurem erupit, ceſſauerunt omnia. erupit autem circa hyemem. Num & omnibus ſuppurationibus, & affectionibus circa oculum, dolores ad noctem? Quibus tuſſes hyeme maxime auſtro ſpirante craſſa & multa exſcreantibus, febres accedunt. leniter autem quinta die ſedantur. Tuſſes uero circa quadrageſimam, uelut Hegeſipoli. Quibus calores multi quandoq; ſedantur, hi non per totum corpus, ſed aut circa ceruicem, aut ſub alis, aut capite ſudantes liberantur. Chariti hyeme ex tuſsicula populariter graſſante febris aduentans, acuta corripuit. ſtragula reijciebat. ſopor cum dolore. Vrinæ erant rubræ uelut erui lotura. ſubſidentia ſtatim ab initio multa, alba. poſtea etiam ſubrubra. Septima à glande ſubdita pauca prodierũt. ſopor detinuit ſine dolore. humiditas in fronte. ſomnus ad noctem, et calor mitior. octaua ſuccum admiſit. ſoporoſus permanſit uſq; ad undecimã. Hac autem die etiam calor maxime ceſſauit. Poſtquam uero tuſsis erat, excreatio perſeuerabat ſemper multa, facilis. primum uiſcoſa, alba, craſſa. poſtquã autem concocta eſſet, ſimilis purulentis. Vrinæ ab undecima die puriores. ſubſidentia aſpera. decimatertia dolor ad dextera, uſq; ad lateris mollitudinem, ad imum uentrẽ. Vrina ſupprimebatur. Potus callyphylli contulit. Decimaquinta rurſus dolor. decimaſexta ad noctem magis dolor præcordij incipiebat ad uẽtrem. Mercurialis aqua ſubduxit. Calor intra uigeſimũ euanuit. & exſcreationes ſequutæ ſunt craſſæ. Melius habuit ad quadrageſimum. Subpurgãdi ſunt uentres in morbis, ubi purganda matura fuerint: Inferni quidem, ubi conſidiſſe uideris. ſignum habes ſi non anxij fuerint, neq; capite grauati: & quum calores mitiſsimi, & quum poſt exacerbationes ceſſarint. Superni uero, in ipſis exacerbationibus. Tunc enim & hi eleuantur, quũ anxij, & grauati ſupernis partibus fuerint. propterea uero in principijs purgandũ nõ eſt, quoniam ſua ſponte in his temporibus expurgantur. In cubiti proceſſu ex caſu ſauciato, cubitus marcore corruptus ſuppuratur. maturatione uero fiente, uiſcoſa ſanies ac glutinoſa exprimitur, & breui ſupprimitur: uelut & Cleogeniſco, & Demarcho Aglaotelis filio. Similiter autem et ualde ex ijſdem pus nullũ: uelut Aeſchyli filio contigit. At ubi ſuppuratur plurimis horrores & febres accedunt. Alcmani ex rhenum affectionibus ſe recolligenti, & ſanguine deorſum detracto, ſurſum ad hepar conuerſus eſt morbus, & ad cor dolor uehemens. & ſpiritus præ dolore detinebatur. & aluus difficulter egerebat parua caprini ſtercoris pilulis ſimilia. anxietas non inerat. Verum rigor quãdoq; & febris corripiebat. & ſudor. & uomitus, & in

dolore

Vrina similis erui lotura.

dolore non conferebat aqua marina per clyſterẽ infuſa. Verum furfurum decoctum infuſum contulit. A cibo abſtinuit ad dies ſeptem. aquam mulſam meraciorem bibit. poſtea lentis ſuccum, quandoq; uero ex lenticula freſa decoctum. Inde bibit aquam. poſtea catulum coctum: & mazæ parum, quæ potiſsimũ diu antea confecta eſſet. progreſſu uero temporis, aut ceruices bubulas, aut extremas partes ſuillas coctas, unà cum priore aquæ potu. quies. tegmẽ. ad rhenum affectionem infuſum per clyſterem ex cucumere ſyluestri. Parmeniſci filio ſurditas. contulit clyſterem auricularium non adhibere. Verum lana expurgare, & ſolum oleum, aut netopum infundere. deambulare. mane ſurgere. uinum album bibere. oleribus abſtinere. pane & piſcibus petroſis nutriri. Aſpaſii uxori dentis & maxillæ dolor uehemens. Caſtorium & piper colluens, ac in ore tenens, remiſit. Et ſtillicidij urinæ affectionem ipſi ſedauit farina cum roſaceo. Capitis dolores ex utero ſedat caſtorium. Plurimas uteri affectiones flatus faciunt, Signum ſunt ructus, & ſtrepitus circa uẽtrem, & lumborum tumores, & dolores circa rhenes ac coxas. Ad hos autem confert, aromatũ tertiam partẽ, farinę duas, in uino odorato albo coquere, & linteolo illita cataplaſmatis modo imponere, qua parte uentris dolores ab utero affligunt. Callimedontis filio contulit ad tuberculum, quod habebat in collo durũ, & magnũ, & crudũ ac doloroſum, uenæ brachij ſectio: & ſeminis lini torrefacti cataplaſma, uino albo ac oleo ſubactum ac imbutũ, ita ut neq; calidum, neq; ualde coctum deligatur, Aut cum aqua mulſa coquatur fœni græci, aut ordei, aut tritici farina. Meliſſandro quum gingiua dolore corriperetur, & uehementer intumeſceret, ſectio uenæ brachij, & alumen Aegyptium in principio ſedabat.

Eutychidi ex cholericis affectionibus, ad neruorum in cruribus diſtentionem deſiuit, unà cum ſeceſſu deorſum. Bilem multã abunde coloratam uomuit ad tres dies ac noctes ualde ſubrubram. ſub uomitũ bibit. & impotens erat, & anxius. Nihil autem continere poterat, neq; ex potibus, neq; ex cibis. & urinæ ac tranſitus deorſum ſuppreſsio. per uomitus fex mollis prodijt, & deorſum quoq; erupit. Regio morbo correpto prodeſt laborare, ſudare, panem edere, bibere non multũ, lauare caput calida multa, ſed potius tepida, uinum albũ, ſomno non multo uti. Calligeni circa uigeſimumquintũ ætatis annum deſtillatio, tuſsis multa, quod defluebat per uim educebat. nihil infra perſiſtebat. annos quatuor perſeuerabat. Ab initio calores tenues fiebant. Veratrum non profuit, ſed modicus cibus, & comprimi corpus, edere panem, bibere uinũ nigrum, obſoniorum quorũcunq; eſus, abſtinentia ab acribus, ſalſis, pinguibus, ſucco ſilphij, oleribus crudis, multa deambulatio. Lactis potus non cõtulit, ſed ſeſamum purum, crudum, acetabuli menſura bibere, cũ uino molli. Timochari hyeme deſtillatio, maxime in nares. Quũ Venere uſus eſſet, reſiccata ſunt omnia. laſsitudo, calor ſucceſsit. caput graue. ſudor à capite multus. defluebat autem & per totum corpus. Erat autem etiam ſanus ſudare adſuetus. tertia die ſanatus eſt. Cleomenis filius hyeme initio facto cibum auerſabatur, & eius faſtidio citra febrem uexabatur, & uomebat cibos ac pituitam. Duobus autem menſibus cibi faſtidiũ durabat. Coco in ſpina gibboſitas facta eſt ex phrenitide. Huic nulla medicamenti potio contulit, Verum uinum nigrum, & panis eſus, & balneorum abſtinentia, & unctio, & frictio ab unctione, & fouere non

ualde, nec multo fomento, ſed leni. Quibus fluxiones in oculis tenues ac diuturnæ, ſi maturæ in nares proceſſerint, proſunt. Quibus prægnãtibus ex caſu, aut cõuulſione, aut plaga, dolores leniter fiunt, his in tribus diebus manifeſtum fit, an fœtum corrumpet. Cuidam quæ circa uigeſimum ętatis annum biberat ultro pharmacũ ad fœtum perdendum, accidit dolor. uomitus bilioſorum, multorum, pallidorũ, praſinorum, nigrorũ. Quum bibiſſet, tertia die cõuulſio corripiebat. linguam cõmandebat. Ad quartã diem ad ipſam ingreſſus ſum. lingua nigra, magna. oculorũ albæ partes, erant rubræ. uigilabat. quarta mortua eſt ad noctem. Pythocles ægrotãtibus aquam, & lac multa aqua ammixta dabat, & renutriebat. Perniones pertundere oportet, & calefacere, ita ut maxime excalefacias igne & aqua. Oculis incõmoda ſunt lenticula, fructus pomorum dulces, & olera. Doloribus circa lũbos, aut coxam, aut crura, ex laboribus obortis, aquæ marinæ aceti calidum fomentum confert, ita ut uel aſpergas, uel ſpongiam his imbutam adhibeas. Deligare uero lanis oportet. Origanum potum, oculis & dentibus malum eſt. Puella quæ de rupe cecidit, uoce deſtituta. iactatio ipſam tenebat. uomuit ad noctẽ ſanguinem. Quum ad ſiniſtram aurem impegiſſet, amplius inde fluebat. & aquam mulſam difficulter deglutiebat. ſtertor habebat. Spiritus denſus uelut morientium. Venæ circa frontem intẽtæ. decubitus ſupinus. pedes tepidi. febris multa, aliquando acuta. maxime expaueſcebat. ſeptima uocẽ rupit. calores tenuiores erant. ſuperſtes euaſit. Niſantides humeri dolorem habebat, in æſtate obortum ex abſceſſu. profuit ipſi corpus & humerum in aqua marina madefacere, ad multum tempus: & per tres dies uinũ album aquoſum bibere, ſimul ut in aqua marina decumberet, ita ut & in ipſa urinam eijceret. Fullo in Syro phreniticus. quũ moueretur cruribus tremulis. corpus uelut à culicibus compunctum. oculus magnus. motus breuis. uox fracta, ſed clara tamen. urina pura ſubſidentiam non habens. Num propter alui ex thapſia egeſtionem, decima octaua die morbus remiſit, euaneſcens citra ſudorem? Nicoxenus in Olyntho ſimiliter ſeptima die uidebatur à morbo liber eſſe cum ſudore. Sorbitiones aſſumebat, uinum, botrũ ex ſole. Decimaſeptima die ingreſſus ſum ad ipſum. lingua ardebat, calor forinſecus non ualde fortis. exolutio corporis uehemens. uox fracta, ut operoſum eſſet exaudire, clara tamen. tempora collapſa. oculi caui. pedes molles ac tepidi. iuxta ſplenem diſtentio. Infuſum per clyſterẽ non ualde ſuſcipiebat, ſed reſiliebat. prodijt ſtercus compactũ modicum, & aliquid ſanguinis, arbitror ab infuſo. Vrina clara, pura. decubitus ſupinus. crura diducta ac diſparata, ob exolutionem. penitus uigil. Intra uiginti dies calor euanuit. Potus erat aqua de farina craſſa in ipſa macerata, Sed & de pomis ſimul mali punici ſuccus. & lentis torrefactæ, & farinæ lotura cocta, frigida, tenuis ſorbitio. Superſtes euaſit. Fullonum inguina extuberant dura & ſine dolore. & circa pubem ac collum ſimilia erant tubercula magna. febris ante diem decimum. Tuſsi uexabantur à ruptionibus. Tertio menſe aut quarto uenter colliquiuit. Calores ſucceſſerunt. lingua ſicca. ſitis. egeſtiones deorſum malignæ. mortui ſunt. Cholericæ bilis ſurſum ac deorſum eruptiones, ex carnis eſu, maxime ſuillæ crudioris, & ex cicere, & ebrietate uini odorati ueteris, & inſolatione, & ex ſepijs, & locuſtis, & gammaris: & ex olerum eſu, maxime porri & ceparum:

Inſuper

Pernionum curatio.

Inſuper & à lactucis coctis, et braſsica, & rumicibus crudioribus: & à placentis ac dulciarijs & mellitis libis, & à fructibus pomorum, & cucumere pepone, & uino lactei teporis, & eruo, & polenta recēti. Cholericæ affectiones magis in æſtate fiunt, & febres intermittentes, & quibus horrores accedūt. Hæ quandoq; malignæ fiunt, & ad morbos acutos perueniunt. Verum cauere oportet. Iudicat autem tales morbos maxime quinta & ſeptima & nona dies. Melius tamen eſt cauere uſq; ad decimāquartam. Pherecydæ poſt ſolſtitium hybernum, noctu lateris dextri dolor etiam prius fieri ſolitus ceſſauit. pranſus eſt. & egreſſus horruit. febris ad noctem. doloris exors. tuſsicula quædam ſicca. Vrina non multa. ſubſidentia multa. Ab initio ramētoſa, glabra, diuulſa: poſt dies quatuor turbulenta, ſubſidebant. & urina non decolor, ſubſidentiā habens, & collectio nō apparebat in matula, ubi perfriguiſſet. Tertia die aluus ſua ſponte egeſsit. Quarta ſubdita glande, ſtercoracea & bilioſa prodierunt. fluxus erat liquidus. Somnus ad noctem non ualde. Verum interdiu aliquantū dormiebat. Sitis nō uehemens. Quarta ad noctem maxime cutis circa frontem, & reliquū corpus mollis, ſemper ſuperexcedens. febris uincebatur ad manū, & ſub ea humeſcebat. pulſus in fronte ualde obſcurus. uenarum grauitas in cōuerſionibus, & in omnibus egeſtionibus ad modicum tempus. ſemper doloris exors. ab initio anxius, & paulatim uomebat. Septima à glande ſubdita, egeſsit ter bilioſum ac ſtercoraceum, liquidum ualde ac pallidum. & iam aliquantū delyrabat. & humiditas modice quandoq; circa frontē. ſtragula in faciem ducebat. oculos fruſtra uelut ſi quis uideret contrahebat, & rurſus nictabat. & ſtragula rejciebat. Nona die ſudor mane obortus ad pectus, perſeuerabat donec moreretur. & febris, & delyratio augeſcebat. Circa frontem ſudor plurimus graueolens. color ualde albus. cutis ſub pilis interpuncta. præcordium dextrū eleuatum. demiſit à ſeipſo bilioſa. Octaua apparebāt uelut culicum morſus. ante mortem tuſsiendo reiecit uelut ex muco fungos, cōpacta quædam, alba pituita circūdata. Exſcrearat autem et antea parua, alba, lactea. poſt cœnam in ſomno horruit. mane ſurrexit, capite grauatus horruit. uomuit. capite grauabatur. ad noctem remiſit. uſq; ad meridiem leniter horruit. rurſus noctem grauiter tulit. Sequenti die febris acuta. capitis torpor. uomitus multæ bilis, quæ plurima praſina erat. ceſſauerunt omnia. ſomnus ad noctē. mane perfrigerabatur. ſudor & humiditas per plurimam corporis partē. iuxta ſplenem manu indicabat ad modicum tempus collectionem doloris exortem, ſtatim euanuit. ad noctē uigil. circa fori tempus exacerbabatur febris. anxietas. uertigo. tormē. capitis dolor. uomitus praſinus, leuis, uiſcoſus uelut pituita. circa ſolis occaſum ceſſauerunt omnia. ſudor capitis, colli. poſt uomitū egeſsit per aluum ſtercoracea, liquida, bilioſa, neq; nigra, neq; inconuenientia. Noctem moderate habebat, itemq; ſequentē diem. ad noctem rurſus uigil. Vomitus mane ſimiliter & ſequēti die, citra anxietatē. dolores capitis poſt ſudorem ceſſarūt. ad ueſperam omnia remiſerūt. Nona nō amplius uomuit. magis calefactus eſt. Reliquis nō uidebatur febrire. Venæ in temporibus ſaliebant. doloris omnino exors. ſitis ſemper erat. Nona quum ad ſellam ſurrexiſſet ualde animo linquebatur. à glande ſubdita egeſsit ramēta nigra & bilioſa colore, quantū ſtercoracei deſtillabat. uox fracta. in cōuerſionib. grauis. oculi caui. cutis frontis circumtenſa. alioqui bene ſpirabat. moderatus erat.

ad parietem plerũq; conuerſus. flexibilis in decubitu, incuruatus quieſcens. lingua alba, leuis. Circa decimam & poſtea, urinæ rubræ in circuitu, in medio exiguum quid albũ. Duodecima ad glandem ſubditã, ſimilia deſtillabãt bilioſa & ramentoſa. poſt glandem animi deliquiũ. poſtea os reſiccabatur. Colluebat ſemper. & ſi nõ ualde frigida eſſet aqua, calidã eſſe dicebat. niuem leniter guſtabat. ſitis non inerat. ſtragula ſemper de pectore repellebat. Clamydem calefieri non ſinebat. ignis procul, isq; paruus, utriuſq; maxillæ rubor. poſtea lingua inarticulata. recaleſcebat unum aut duos dies. ceſſauit. Androphani uocis interceptio. ignorantia. delyrium. His ſedatis ſupererat multis annis, & recidiuæ fiebant. lingua permanebat per totum tempus ſicca, & ſi collutione non uteretur, loqui non poterat: & plerũq; erat ualde amara. Aliquando etiam dolor ad cor. Venæ ſectio ſoluit hæc. aquę potus, aqua mulſa. Veratrũ quoq; bibit nigrum, bilioſum nõ prodibat, ſed modicũ. Tandẽ hyeme decubuit, & extra ſe poſitus mẽte motus eſt. & linguę affectiones ſimiles. calor tenuis. lingua decolor. Vox peripneumonica. de pectore ſtragula reĳciebat, & ſe educi iubebat, uelut mictũrum, quum nihil clare loqui poſſet, neq; apud ſeipſum eſſet. educebãt ipſum. ad noctẽ mortuus eſt. duobus aut tribus diebus decubuit. Nicanoris affectio erat, quũ ad conuiuiũ progrederetur timor tibicinæ: quũ ſub initium uocis tibiæ, in cõuiuio tibia canere audiuiſſet. præ timoribus turbationes, uix ſe ſufferre poſſe dixit, quũ nox eſſet. Interdiu uero audiens nihil cõmouebatur. & hæc multo tempore ipſum comitabantur. Damocles qui cũ illo erat, cæcutire, & corpore exoluto eſſe ſibi uidebatur: & ſanè præruptũ locum non acceſsiſſet, neq; trans pontẽ, aut minimæ altitudinis ſcrobem, auſus fuiſſet tranſgredi, præ timore ne caderet, ſed per ipſum ſcrobem ibat. hoc ad tempus quoddã ipſi aderat. Phœnicis affectio erat. ex oculo dextro plerunq; uelut fulgur elucere putabat. Vbi uero nõ diu ipſum clauſiſſet, dolor ad tempus dextrũ uehemens oriebatur. poſtea etiam ad totum caput, & collum. caput intumeſcebat retro ad uerticula. & diſtentio ac duricia erat circum tendines. Si itaq; conaretur cõmouere caput, aut aperire dentes, non poterat, utpote ualde diſtentus. Vomitus ſi quando oborti eſſent, relatos dolores auertebant, ac mitiores faciebant. & uenæ ſectio profuit. & ueratrum duxit omnigena, & nõ minime praſina. Parmeniſco etiam prius incidebant triſtitiæ, & deſiderium excedendi è uita. quandoq; uero rurſus lætus erat. At in Olyntho aliquando autumni tempore, uoce priuatus decumbebat, quietem agens, ita ut parũ ſaltem loqui conaretur, ac inciperet. Immo etiã ſi quid loquutus eſſet, rurſus uoce deſtituebatur. ſomni aderant. quandoq; uero uigiliæ: & iactatio cũ ſilentio, & anxietas. & manus ad prę cordia uelut dolenti. Aliquando auerſus iacebat quietẽ agens. febris perpetuo. & facile ſpirabat. Poſtea dixit ſe cognoſcere ingreſſos. Bibere quãdoq; tota die ac nocte, etiam ſi potus exhiberetur, nõ uolebat: quandoq; uero urna derepẽte correpta, omnem aquã ebibebat. Vrina craſſa uelut iumẽti. Circa decimãquartam remiſit. Cononis ſerua ex dolore capitis incipiente, extra ſe mẽte mota erat. & clamor. & querelæ multæ. raro autẽ quies. Circa quadrageſimũ diem mortua eſt. Decem uero diebus ante mortem, uoce deſtituta & conuulſa fuit.

Timocharis ſeruus ex atrabiliarĳs eſſe quum putaretur à tot ac talibus uiris, mortuus eſt ſimiliter circa eoſdem dies. Nicolai filius circa ſolſtitiũ hybernum

bernum ex potationibus horruit. ad noctē febres. poſtridie uomitus bilioſus, merus, modicus. Tertia die quū concio adhuc fori plena eſſet, ſudor totius cor poris ceſſauit. & ſtatim rurſus calefactus eſt. uomitus ſimilis. Quarta ab aqua mercurialis egeſsit ſtercoracea & liquida. Vrina cineris ſpecie, qualis eſt aqua mercurialis, non diſsimilis, ſubſidentia non erat, neq; urina multa, pauca quædam in medio uehebātur innatantia. dolores præcordij ſiniſtri & lumborū. Putabat ſe ex uomitu inſuper reſpirare, & inſuper reſpirabat, quādoq; dupla reſpiratione. lingua alba, habens ex dextra parte concretionem adnatam inſtar lupini. Parum ſiticuloſus erat. uigil. prudens. Sexta dexter oculus maior dum uideret. Septima mortuus eſt. Verum aluus ante mortē eleuata fuit. & mortuo poſteriores partes rubefactæ ſunt. Metoni circa pleiadum occaſum febris. lateris ſiniſtri dolor uſq; ad clauiculā, atq; is adeò uehemens ut quieſcere nō poſſet. & inflammatio tenebat. alui egeſtio multa, bilioſa. In tribus ferè diebus ceſſauit dolor. Calor autē circa ſeptimū aut nonum. Tuſsis inerat. exſcreationes neq; bilioſæ, neq; multæ fiebant, uerū pituitoſæ. tuſſes comitabātur. cibos guſtabat. quādoq; uelut ſanus exibat. Corripiebant aūt aliquando calores tenues modico tēpore. ſudores fiebant ad noctē. Spiritus in calore denſior. maxillarū rubor. circa latus grauitas, & ſub alas, & ad humerum, tuſſes tenebant. medicamentū per ſuperna eduxit bilioſa. Tertia à medicamēto erupit pus, uerū ab initio morbi quadrageſima. repurgabatur circa triginta quinq; alios dies, et ſanus euaſit. Vxori Theotimi in ſemitertiana anxietas, & uomitus, & ſimul horror incipiente febre. & ſitis. progrediente tempore incipiēte febre calor ingens. Vbi aquam mulſam bibiſſet, & uomuiſſet, et horror, & anxietas ſedata ſunt. & mali punici ſuccū poſtea accepit. Diopithis ſorori in ſemitertiana, cordis dolor grauis circa acceſsionē, & comitabatur is totam diem. & huiuſmodi cordis ſiue oris uētriculi dolor etiā alijs ſimiliter aderat. Verūtamen ſub pleiadis occaſum uiris talia rariora fiebant. Vxori Apomoti in ſemitertiana circa arcturū, uehemēs cordis dolor circa acceſsionē. & uomitus. & ſtrangulationes ab utero ſimul inſtabant, & ad dorſum dolores iuxta ſpinā. Quum aūt huc ipſi perueniſrent, cordis dolores ceſſabāt. Terpidæ matri à Doriſco, quum abortus factus eſſet menſe quinto gemellorū, ex caſu, ab altero quidem ſtatim, uelut in tunica quadā liberata eſt. ab altero uero prius aut poſterius quadraginta diebus. Poſtea autē concepit in uentre. At anno nono dolores uehementes circa uentrem ad multū tempus, quandoq; incipiebāt ex collo ac ſpina, cōſidebant autē ad imum uentrem & inguina: quandoq; ex genu dextro, cōſidebant autem ad eundem locū. Et quum quidem iuxta uētrem dolores eſſent, aluus eleuabatur. quū uero ſedarētur, cordis dolor coincidebat. Verū ſtrangulationes non aderant. Sed frigiditas corporis, uelut in aqua iacētis. Tempore quo dolor fiebat, per totum corpus dolores ſpargebātur, mitiores his qui ab initio erant. allium, ſilphiū, acria omnia nō cōferebant, neq; dulcia, neq; acida: neq; uina alba. Verum nigra, & balnea rara. Ab initio quoq; uomitus uehemētes fiebant, & ciborum excluſiones. & circa dolores menſes non apparebant. Cleomenis uxori circa fauonij flatus, ex nauſea & laſsitudine, lateris ſiniſtri dolor, ex collo ac humero auſpicatus. febris & horror, & ſudor. Incœpit autē febris, & nō deſiit, ſed augeſcebat. & dolor uehemens. tuſsis. exſcreatio ſubcruēta, pallida, multa.

lingua alba. alui egeſtiones moderatæ, liquidæ. urinæ biliofæ. Quarta ad noctẽ menſes prodierunt multi. ceſſauit & tuſsis, & exſcreatio, & dolor. calor autem tenuis. Epicharmi uxori ante partũ dyſenteria. dolor. alui egeſtiones ſubcruẽtæ, mucoſæ. Vbi peperiſſet, ſtatim ſana erat. Polemarchi uxori in morbo articulari coxæ dolor derepente, menſibus non prodeũtibus. Vbi betæ ſuccum biliſſet, uox ſupprimebatur per noctem, & uſq; ad meridiem. attamen audiebat, & ſapiebat, & manu ſignificabat, dolorem eſſe circa coxam. Cliniæ ſorori ſeniori uomitus, quicquid accepiſſet per quatuordecim dies, citra febrẽ. cruentorũ uomitionum reiectiones. & cõtracta ſtrãgulatio ad cor procedebat. Caſtoriũ, ſeſeli, mali punici ſuccus, ſedauerũt omnia. abſceſsit aũt dolor moderatus ad lateris mollitudinẽ. bulbi ſuccus. & uinũ lactei teporis, auſterũ. & panes q; paucisſimi cũ oleo. Pauſaniæ filiam ex fungi crudi eſu, anxietas tenebat. ſtrangulatio. dolor uentris. Aquã mulſam calidã bibere ac uomere profuit. & balneum. In balneo fungum euomuit. & ubi illa ceſſatura eſſent, exſudauit.

Epicharmo circa pleiadum occaſum, humeri dolor, & grauitas uehemens ad brachiũ. anxietas. uomitus multi. aquæ potus. Euphranoris filio puſtulæ uelut à culicum morſu. Poſt fauoniũ ſiccitates fiebant, uſq; ad æquinoctium autumnale. Sub canem, æſtus uehemẽtes, & uenti calidi, & febres ſudorificæ. & ſtatim aliquantũ recaleſcebant. Tubercula uero iuxta aurem multis fiebant. Aniculæ à tuſsi uexatę circa nonã diem. Adoleſcẽti ſplenico ancillæ filio, aluo liquefacta, circa idem tempus. Cteſiphonti ſub arcturũ, ferè circa ſeptimam. Adoleſcenti ſolũ ſuppurata ſunt. Eratylli filio euanuerũt. Circa utraq; tempora, nullæ exudationes. lingua præ ſiccitate blæſi. Recti uenti ſpirauerũt multi ac frigidi. & niues ex clementi cœlo quãdoq; fiebãt, & poſt æquinoctiũ, auſtrina aquilonaribus permixta. aquæ multę. populariter graſſatæ ſunt tuſſes multæ, magis aũt in pueros. Circa aures multis talia, qualia Satyri habẽt. Quãdoq; uero ante hoc tempus hyems ualde hyberna erat, cũ niue & pluuijs aquilonaribus. Timonactis filio fermè bimeſtri puſtulæ in cruribus, & in coxis, & lumbis ac imo uentre. & tumores ualde rubicundi. His autẽ ſedatis, conuulſiones & comitiales fiebant, ſine febribus, multis diebus. & mortuus eſt. Polemarchi filio contigit quidẽ ut priore tempore ſuppuratus eſſet, & exſcrearet. poſtea uero calores ipſi erant. & hydropicus erat, & ſplenicus, & anheloſus. ad locum accliuem ſi quando accederet, impotens. & ſiticuloſus. quandoq; etiam cibum leniter auerſabatur. & ſiccæ tuſsiculæ ad multũ tempus ita fiebant. titubans obambulabat. & ſi nõ facile ſolubilis eſſet aluus deorſum, plena reddebatur. & anhelatio ac ſtrangulatio magis fiebant. Tandem autem defluxus & exſcreatio ſuperuenit, ac tuſsis. Exſcreatio craſſa, pallida, purulenta. & febris uehemens ceſſaſſe uidebatur. & tuſsis mitior. & exſcreatio pura. Redijt rurſus febris acuta. ſpiritus denſus. mortuus eſt. Verũ antea riguerunt pedes, & poſtea perfrigeratus eſt. Spiritus magis intercluſus eſt. Vrina ſubſtitit. extremæ partes perfrigeratæ ſunt. prudens mortuus eſt, tertia die à recidiua. Thyni filio in febre ardente inedia macerato, alui egeſtio multa. Verum cum bile, & animi deliquio, & ſudore multo fiebat. perfrigeratus eſt ualde. & uoce deſtitutus erat totam diem ac noctem. Inſtillatum ptiſanæ ſuccum continuit. ſapiebat. bene ſpirabat. Epicharmi filio accidit ex uia & potu cruditas. Poſtridie mane

anxietate oborta,ubi aquā, acetū, ſalem bibiſſet, euomuit pituitā. Poſtea rigor apprehendit.lauit febricitans.Pectus dolebat. Tertia mane ſtatim ſopor modico tempore tenebat,& delirabat.& febris acuta. grauiter morbū tulit. Quarta uigil.mortuus eſt. Ariſtoni ulcerato pedis digito, cum febre loquelæ obſcuritas. Carcinoma aſcendit uſq; ad genu. perijt. Erat autem nigrum,ſubaridum,graueolens. Cui carcinoma in faucibus uſtum eſt, ſanus euaſit à nobis. Polyphantus in Abderis caput dolebat in febre uehementi. Vrinæ tenues,multæ. Subſidentiæ denſæ & conturbatæ.Quum autem nō ceſſaret dolor capitis,ſternutatoria decima die adhibita ſunt.Poſtea ad collum dolor uehemens. Vrina prodijt rubicunda cōturbata uelut iumēti.mente motus eſt phrenitico modo.Mortuus eſt in uehementibus conuulſionibus. Conſimiliter etiam Eualcidæ famula,quū multo tempore denſæ urinæ prodijſſent, & capitis dolores adeſſent,phrenitica facta mortua eſt,eodem modo ex uehemētibus doloribus.Nam urinæ denſæ ac cōturbatæ,certum ſignū ſunt doloris capitis, & cōuulſionis, ac mortis. Halicarnaſſenſis qui in domo Xanthippi diuerſabatur,aurem hyeme dolebat,& caput nō mediocriter.Erat autē annorum circiter quinquaginta. Vena ſecta eſt iuxta Mneſimachum. læſum eſt caput euacuatum,ac perfrigeratū.Non enim facta eſt ſuppuratio.Phreniticus factus eſt, & mortuus. Vrinæ erant & huic denſæ. In Cardia Metrodori filio ex dentium dolore corruptio maxillæ,& gingiuarum uehemēs carnis excreſcentia. mediocriter ſuppuratio facta eſt.exciderūt dentes molares,& maxilla. Anaxenor in Abderis,erat quidem ſplenicus,& uiciati coloris.Contigit autem ipſi ut tumor circa femur ſiniſtrum obortus,derepente euaneſceret.Non multis uero poſtea diebus oborta eſt ipſi circa ſplenem uelut puſtula nocturna ab initio, inſuperq; tumor ac rubor durus. Poſt diem quartum febris ardens oborta eſt. & liuefacta ſunt omnia circumcirca, & putrida uidebantur. mortuus eſt. Verum prius ſubpurgatus eſt,& intelligentiam habebat. Clonigus in Abderis,erat quidem nephriticus,mingebat autem ſanguinē paulatim plerūq; difficulter. Vexabat etiam aluus dyſenterica.Huic mane quidem dabatur lac caprinum,& aquæ quinta pars,ita ut ex ambobus cōpoſitum totum eſſent heminæ tres.Ad ueſperā autem,panis ualde aſſatus.obſonia,beta aut cucumis, Vinum nigrum tenue.Dabatur etiam cucumis pepo.Hac uero uictus ratione quū uteretur,& aluus ſubſtitit,& urinæ puræ prodibant.Bibit autem lac donec urinæ reſtitutæ ſunt. Mulieri in Abderis carcinoma factum eſt circa pectus.erat autem tale. per papillam ſanies ſubcruenta fluebat.intercepta autem fluxione, mortua eſt. Dinij filio in Abderis umbilicum mediocriter ſauciato, fiſtula parua relicta eſt.& quādoq; etiam lumbricus per ſeipſum ſatis craſſus penetrauit. & quum febriret, uomebat bilioſa. quandoq; uero & hæc ipſa per fiſtulam prodibant. Allapſum eſt & inteſtinum ipſi ad fiſtulam,& uelut fiſtula corrodebatur, & rurſus refringebatur. & tuſſes permanere prohibebant. Pythonis filio in Pella febris ſtatim incœpit multa. & in ſomnum collapſio. & cum uocis interceptione ſomni fiebant. & aluus dura per omne tempus. At glande ex felle ſubdita, multa egerebat, & ſtatim remittebat. Verum breui aluus rurſus eleuabatur. & febris exacerbabatur. & collapſio in ſomnum per eadem. Quum autem idem ductus eſſet, datum eſt medicamentum quoddam ex his

De Vrina densa iudicium.

Caſus Eudemi. Caſus Philiſtidi. Caſus Tychonis. Scortatio turpis eſt dyſenteriæ medela.

quæ cnico, & cucumere ſylueſtri, & peplo conſtant. & biliosa egeſtio erupit. & ſtatim ſopor ſedatus eſt. & febris mitigabatur. & omnia leuiora facta ſunt. & iudicatus eſt die decimaquarta. Eudemus ſplenem uehementer dolebat. imperarunt ipſi medici ut multū ederet, & uinum biberet modicū, tenue, & multum deambularet. nō mutatū eſt quicquā. Vena ſecta eſt. cibos ac potus parce ſumpſit. deambulationes fecit ſenſim augmēto facto. Vinū bibit nigrū, tenue. ſanatus eſt. Philiſtidi Heraclidę uxori cœpit febris acuta. rubor faciei, ex nulla manifeſta cauſa. paulo poſt in die rigorem habuit. quum nō recaleſceret, conuulſio facta eſt in digitis manuum ac pedum. paulo poſt recalefacta eſt. minxit urinas compactis quibuſdam innatātibus, nubeculoſas, diuulſas. noctem dormiuit. Secunda die rurſus riguit. paulo magis calefacta eſt. & rubor minor. & conuulſiones fiebant moderatiores. Vrinæ conſimiles. noctem dormiuit. parum uigilauit, quum nulla moleſtia premeretur. Tertia die minxit coloratiora, modicam ſubſidentiam habentia. eadem hora rigor apprehendit. Febris acuta. ſudor ad noctem per totum corpus. Verum ueſperi color ad morbi regij modum permutatus eſt. noctu dormiuit ac per totum corpus ſudauit. Quarta ſanguis ex ſiniſtra nare probe fluxit. & menſes pauci comparuerūt ordinate. Rurſus autem eadem hora febris exacerbata eſt. Vrinæ compactis quibuſdam innatantibus paucæ. Aluus natura quidem dura, uerum multo magis ſubſtitit, neq; quicquam prodibat, ſi non glandem ſubdidiſſet. noctem dormiuit. Quinta febris mitior. & ad ueſperam per totum corpus ſudabat. & mēſes prodierūt. & noctem dormiuit. Sexta minxit aceruatam multam urinam, compactis quibuſdam innatantibus, modicam ſubſidentiam habētem, cōcolorem. Circa meridiem uero parū rigore tenebatur. aliquantum incaluit. ſudauit per totum. noctem dormiuit. Supina parum calefacta eſt. facile tulit. ſudauit per totum. urinę boni coloris. Iudicata ſunt omnia. Tychon in obſidione circa Datum, ictus eſt catapulta in pectus. & paulo poſt riſus erat circa ipſum tumultuoſus. Videbatur autem mihi medicus eximens lignum, reliquiſſe ferrum in ſepto trāſuerſo. & quum ipſi ita uideretur, ad ueſperā infuſum per clyſterē adhibuit, & pharmacum deorſum purgans dedit. Noctem primā tranſegit. Statim uero ubi dies illuxiſſet, & medico, & alijs, melius habere uidebatur. erat enim quietus. Prędictio facta eſt quòd ubi conuulſio fieret, non tarde moriturus eſſet. Sequētem noctem moleſte ferens. inſomnis. plerunq; in uentrē decumbens. Tertia mane conuellebatur. Circa meridiem mortuus eſt. Eunuchus ex uenatione & diſcurſu hydropicus factus eſt. Quidam circa Elealcis fontem, ad ſex annos habuit ex equitatione, inguinum tumorem, uarices, & coxendicum dolores.

Qui lateris mollitudine tabuit, ſeptima die mortuus eſt. Præpotent crudi ſalſa cum melle. Scortatio turpis, dyſenteriæ medela eſt. Leonidæ filiæ natura concitata, auerſa eſt: auerſa, in iram excanduit: ubi ira excanduit, reconciliata eſt. Medicus nō intellexit. puella mortua eſt. Philotimi filius puber uenit ad me in Iechina, caluariæ os habens medicina deſtitutum: in quo uidebam occultas ratiocinationes non eſſe conſtantes.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE VICTVS RATIONE IN MORBIS acutis, Iano Cornario Medico Phyſico interprete.

QVI Cnidias appellatas ſententias conſcripſerunt, recte quidem ſcripſerunt ea quæ patiūtur ægroti in ſingulis morbis, & quomodo quædam ipſorum euenerunt: & hactenus quidem etiā qui medicus non ſit, recte conſcribere poſsit, ſi probe ex ſingulis ægrotis quæ patiuntur didiciſſet. Quæ uero medicū ante diſcere oportet, ægroto non referente, horum pleraq; omiſſa ſunt, alia in alijs, & quædam ualde commoda ad coniecturam. Quum autem ad coniecturam dicatur, quo modo ſingula curare oporteat: in his multa aliter ſentio, quàm uelut illi prodiderūt. Et non ſolum ob hoc nō laudo. Verum quòd etiam paucis numero uſi ſunt medicamentis. Nam exceptis morbis acutis, plurima ab ipſis relata ſunt pharmaca aluum deorſum purgantia exhibenda, & ſerum ac lac pro tempore. Si quidem igitur hæc bona eſſent, & morbis cōuenientia, in quibus exhibenda eſſe monuerunt: longe magis laudanda eſſent, eo quòd quum pauca ſint ſufficiunt. Nunc uero res non ita habet. Qui tamen poſtea eam tractationem repetiuerunt, magis ſanè medico modo, de his quæ ſingulis exhibenda ſunt tranſegerunt.

At neque ueteres quicquā memorabile de uictus ratione conſcripſerunt, & quanquam magna hæc res ſit, eam omiſerunt: attamen multos in ſingulis morbis modos, multiplicemq; ipſorum diuiſionem non ignorarunt aliqui.

Cæterum numeros ſingulorum morborum clare pronunciare uolentes, non recte ſcripſerunt. Non enim facile ſit enumerare, ſi ex eo quis ægrotantium morbum æſtimet, quod alter ab altero aliqua re differt: & ideo non putet eundem morbum eſſe, ſi non idem nomen habeat. Mihi uero placet, ut in uniuerſa arte mentem adhibeamus. Nam quæcunque opera bene ac recte tractat, ea ſingula bene ac recte facere oportet: & quæ cito, cito: & quæ pure, pure: & quæ citra dolorem tractare oportet, ita facere ut quàm minimus dolor ſentiatur: & alia omnia eiuſmodi inſigniter præ alijs ad meliorē modum tranſigere oportet. Maxime uero laudauerim medicum qui in acutis morbis, qui plurimos homines occidunt, præ alijs inſigniter ad meliorem partem excellat. Sunt autem hi acuti, quos ueteres nominauerunt pleuritidem, peripneumoniam, phrenitidem, & febrem ardentem, & alij morbi qui ex his hærent, quorum febres omnino continuæ ſunt, & occidunt. Quum enim non peſtilentis morbi modus quis communis graſſatus fuerit, ſed ſparſi fuerint morbi, & non ſimiles, ab his morbis plures moriuntur, quàm ab alijs omnibus. Idiotæ igitur non ualde cognoſcunt eos qui in his, alijs præſtant: aliarúmque curationum magis aut laudatores, aut uituperatores exiſtunt. Et profecto magnum ſignum hoc eſt, quòd populares minime de his morbis intelligentiam habeant, ueluti quos ſtudio conſequi oportet. Nam qui medici non ſunt, medici eſſe uidentur, maxime propter hos morbos. Facile eſt enim nomi-

na ediſcere, quæ proferri ſolent apud ægros his morbis affectos. Si enim quis ptiſanæ ſuccum nominarit, & uinum tale, aut tale, aut etiam aquam mulſam, omnia hæc eadem plebeis hominibus, & meliores, & deteriores medici dicere uidentur. At res hæc non ita ſe habet, ſed in his ſanè uel maxime alij ab alijs differunt. Videntur autem mihi digna eſſe quæ ſcribãtur maxime hæc, quæ ignorantur à medicis, maxime ſcitu cõmoda, & quæ magnas utilitates, aut magna detrimenta afferunt. Quę itaq; ignorãtur hæc ſunt. Cur nam in acutis morbis, aliqui medici omne æuum terunt, ptiſanas non colatas exhibentes, & recte ſe medicari putant. Aliqui uero plurimi faciũt, ut nullum ordeum æger deuoret. Magnum enim detrimentum afferre arbitrantur. Verum per linteum excolantes ſuccum exhibent. Quidam uero ipſorum neq; ptiſanam craſſam dederint, neq; ſuccum: atq; hi partim donec ad ſeptimũ diem æger perueniat, partim uero perpetuo, donec iudicatus fuerit morbus. Sanè huiuſmodi quæſtiones ne proponere quidem medici conſueuerunt. fortaſsis autem neq; ſi proponãtur, comperiantur. Proinde calumniam incurrit tota ars apud uulgus adeò magnã, ut neq; omnino medicinam eſſe putent. Nam in acutis morbis intantum inter ſe differunt artifices, ut quæ alter exhibet optima eſſe putans, ea alter iam mala eſſe exiſtimet: & ferè ob id artem uaticinationi ſimilem eſſe dixerint. Quia uates eandem auem, ſi ſiniſtra appareat, bonam eſſe ducunt: ſi dextera, malam. Et in aruſpicina talia ſunt, alia in alijs. Verum aliqui uates cõtraria his dicunt. Aſſero autem hanc ſpeculationem pulcherrimam eſſe, & cognatã plurimis ac maxime commodis in arte. Nam ægrotantibus omnibus plurimum ad ſanitatem confert, & ſanis ad ſecuritatem, & his qui ſe exercẽt, ad bonum habitum, & ad quod quiſq; uoluerit. Ptiſana igitur recte omnibus frumentaceis edulijs prælata eſſe uidetur, in morbis acutis, & laudo ſanè eos qui ipſam prætulerũt. Nam uiſcoſitas ipſius leuis eſt, & continua, & iucunda, & lubrica, & moderate humida, & ſitim eximit, & facile eluitur. ſi forte & hoc opus ſit: & neq; adſtrictionem habet, neq; malam turbationem, neq; in uentre intumeſcit. Intumuit enim in coctura quàm maxime tumefieri ſolet. Quicunq; igitur ptiſana in hiſce morbis utuntur, nulla die uaſa uacua fieri permittant, ut ita dicam, ſed utantur, & non intermittant, ſi non aut ob medicamenti, aut infuſi per clyſterem uſum, intermittere oporteat. Et qui quidem bis in die cibum capere ſoliti ſunt, eis bis danda eſt: qui uero ſemel edere conſueuerunt, his ſemel primo die danda eſt. Verum ſenſim progreſſu facto, ſi fieri poterit, etiam his bis detur, ſi ſanè opus habere uiſum fuerit. At uero copia ſufficit ab initio dare nõ multa, neq; minus craſſam: ſed ut conſuetudinis gratia quid ingeratur, & ut ne multa uaſorum uacuatio fiat. Cæterum quod ad augmentũ copiæ ſorbitionis attinet, ſi quidẽ ſiccior fuerit morbus, quàm quis putarit, nõ ita magna copia dare oportet, ſed ante ſorbitionem, aut aquam mulſam, aut uinum præbibendum exhibere, utrum ex his conuenientius fuerit. Vtrum uero conueniat, in ſingulis modis referetur. Si uero os humectetur, & à pulmone prodeũtia qualia oportet fuerint, ſorbitionis copiam, ut in ſumma dicam, augere oportet. Quæ enim citius & magis humectantur, celeritatem iudicationis ſignificant. Quæ uero tardius & minus, tardiorem iudicationem ſignificant. Et hæc quidem per ſe talia omnino exiſtunt. Verum multa quoque alia commoda omittuntur, ex quibus coniecturas

iecturas facere oportet, quæ poſtea referētur. & quanto copioſior purgatio fuerit, tanto plus dare oportet, uſq; ad iudicationem, maxime duobus à iudicatione diebus, quibus ſanè quinta, aut ſeptima, aut nona iudicare uidetur. ita ut etiam parium ac imparium dierum rationem habeas. Poſtea uero ſorbitione quidem mane utendum eſt. Veſpere uero ad cibos tranſeundum. Conueniunt autem talia utplurimum his qui ſtatim tota ptiſana utuntur. Nam & dolores in pleuriticis ſtatim ſua ſponte ceſſant, ubi memorabile quid ſpuere ac expurgari cœperint: & purgationes longe perfectiores ſunt, & minus ſuppurati fiunt, q̃ſ ſi quis aliter uictum ſuppeditet: & iudicationes ſimpliciores, & melius iudicantes, & minus reuertentes. Ptiſanam porrò ex optimo hordeo factam eſſe oportet, & quàm optime coctam, & præſertim ſi non ſolo ſucco uti uelis. Nam unà cum reliqua ptiſanæ uirtute, lubricitas facit ut ordeum dum deglutitur nō lædat. Nuſquam enim adhæret. neq; ſecundum thoracis rectitudinē moram trahit. Lubriciſsima autē eſt, & maxime ſitim eximit, & facillime concoquitur, & debiliſsima eſt, quæ optime cocta eſt, quibus omnibus opus eſt. Si quidem igitur non opem tulerit quis quantum opus eſt, ut ſufficiens ſit eiuſmodi ptiſanæ ſorbitionis modus, multis modis lædetur. Etenim uerbi cauſa, quibus cibus intus concluſus eſt, ſi quis non facta deorſum euacuatione, ſorbitionem dederit, dolorem ſi adeſt amplius exacerbauerit: & ſi non adeſt, ſtatim induxerit. & ſpiritus denſior fiet. Hoc uero malum eſt. Pulmonem enim reſiccat, & præcordium, & pectinem, ac ſeptū tranſuerſum dolore affligit. Quinetiam ſi lateris dolor aſsiduus eſt, & ad calefactoria non remittit, & ſputum non prodit, ſed citra putrefactionem ac concoctionem ualde uiſcoſum fit, ſi non ſoluerit quis dolorem, aut uētre mollito, aut uena ſecta, utrum tandem horū conducet: ptiſanam autem ita habētibus dederit, cita mors talium cōtinget. Propter has igitur cauſas, & alias huiuſmodi adhuc magis, qui tota ptiſana utuntur, ſeptima die & citius moriuntur, partim mente læſi, partim ab erectæ ceruicis ſpiratione, & ſtertore ſuffocati. Tales uero ueteres ſydere ictos eſſe putauerunt, ob hoc quidem maxime, non minus autem quòd et mortuis ipſis latus liuidum reperitur, ut ſimile quid plagæ appareat. Cauſa uero huius eſt, quòd prius quàm dolor ſoluatur moriuntur. Cito enim anheloſi fiunt. Præ multo autē ac denſo ſpiritu, uelut iam dictum eſt, ualde uiſcoſum circa concoctionem fit ſputum, & egreſſum fieri prohibet. Immo ſtertorem inducit, chartilaginoſis pulmonis arteriarum partibus bronchijs appellatis impactum. & ubi ad hoc deuenerit, lethale iam plerunq; exiſtit. Nam & ipſum ſputum impactum, prohibet quidem ſpiritum intro ferri, cogit autem cito extra ferri. Atq; ſic mutuam opem ad malum inter ſe conferunt, dum & ſputum impactum, denſum ſpiritū facit: & hic quum denſus ſit, ſputum inſuper uiſcoſum facit, & lubricum fieri, ac elabi impedit. Occupant autem hæc, non ſolum ſi ptiſana intempeſtiue utantur: uerum multo magis, ſi quid aliud ederint, aut biberint, quod minus quàm ptiſana idoneum ſit. proinde plerunq; conſimilia ſunt auxilia, & his qui tota ptiſana utuntur, & his qui ſucco ipſius: his uero qui neutro horum, ſed ſolo potu, quandoq; etiam diuerſimode auxiliari oportet. At uero hoc modo omnino facere oportet. Si cui à cibo recens accepto, & aluo nondum ſubeuacuata, febris incœpit, ſiue cum dolore, ſiue ſine dolore, inhibenda eſt ſorbitionis exhibitio, donec putarit

cibum ad infernam inteſtini partem ſeceſsiſſe. Vtendum autem eſt potu aceti mulſi, ſi dolor affuerit, hyeme quidem calidi, æſtate uero frigidi. Si uero multa fuerit ſitis, etiã aqua mulſa, & aqua. Poſtea uero ſi dolor aliquis affuerit, aut periculoſi aliquid apparuerit, danda eſt ſorbitio neq; multa, neq; craſſa, atq; hæc poſt ſeptimũ, aut nonum diem, ſi ualidus æger fuerit. Si uero nõ ſubijt uetuſtior cibus ei qui recens cibum accepit, ſi quidem ualidus ſit, & ætate uigeat, infuſum per clyſterem adhibendũ eſt. Si uero debilior fuerit, glande utendum eſt, ſi non ſua ſponte probe prodierit. Tempus porrò exhibẽdæ ſorbitionis hoc maxime obſeruare ab initio, & per omnem morbũ oportet. Quum quidem pedes frigidi fuerint, inhibere oportet ſorbitionis exhibitionẽ. Maxime uero & à potu abſtinendum eſt. Vbi uero calor deſcenderit ad pedes, tunc exhibere conuenit, & putare in omnibus morbis, & nõ minime in acutis, & maxime in his qui magis febriles ac periculoſiſsimi ſunt, tempus hoc magnam uim habere. Vtendum eſt autem primũ quidem maxime ſucco. Deinde uero ptiſana, iuxta prædictas coniecturas diligenti facta conſideratione. Cæterũ pleuritis, hoc eſt dolor lateris ſiue ab initio fiat, ſiue poſtea, calefactorijs quidem primũ non alienũ eſt tentare diſſoluere. Ex calefactorijs uero optima eſt aqua calida in utre, aut in ueſica, aut in uaſe æneo, aut teſtaceo admota. Verum molle quid antea ad latus ſupponere oportet, lenitatis ergô. Commode etiam ſpongia mollis, magna, ex aqua calida expreſſa apponitur. Cõtegere uero ſtragulis ipſum fomentũ oportet. Nam & ampliore tempore ſic ſufficiet & durabit, & ſimul ut ne uapor ad ægrotantis ſpiritum afferatur: niſi fortaſsis & hoc ad aliquid cõmodum eſſe uiſum fuerit. Aliquando enim ad aliquid cõmodat. Inſuper autem & ordeum, & eruum, in aceto diluto, ita ut paulo acidius ſit q̃ ut quis bibere poſsit, diſſoluta ac ferucfacta, & in marſupia coniecta, apponere oportet: & furfur eodẽ modo. Siccum autem fomẽtum præbent ſal & milium torrefactum, in laneis ſacculis conuenientiſsimũ. Nam & leue, & lene eſt miliũ. Soluit autem huiuſmodi mollitorium fomentũ, etiam dolores ad clauiculam pertingentes. Sectio autem uenæ non ſimiliter ſoluit dolorem, ſi non ad clauiculam pertingat dolor. Quòd ſi ad calefactoria dolor non ſoluatur, nõ multo tempore calefacere oportet. Reſiccat enim hoc pulmonem, & ſuppuratiõẽ facit. At ſi quidem dolor ad clauiculam de ſe ſignificationẽ præbeat, aut grauitas ad brachium, aut circa mammam aut ſupra ſeptum tranſuerſum: uenam ſecare prodeſt in cubiti flexura internã, & non cunctari copioſum ſanguinẽ detrahere, donec multo rubicundior fluxerit, aut pro puro & rubicundo liuidus. Vtrũq; enim cõtingit. Si uero ſub ſepto tranſuerſo fuerit dolor, ad clauiculam autẽ de ſe ſignificationẽ non præbeat, aluum mollire oportet, aut ueratro nigro, aut peplio, ita ut ueratro quidem daucum, aut ſeſeli, aut cuminũ, aut aniſum, aut aliud quid ex odoratis ammiſceas, peplio uero ſilphij ſuccum. Sed hæc inter ſe ſi miſceantur, conſimilis modi exiſtunt. Ducit autem nigrum ueratrum melius, & ad iudicationẽ commodius q̃ peplium. Peplium uero flatus magis erumpere facit. Ambo autẽ hæc dolorem ſedant. Sedant item alia multa aluum ſubducẽtia medicamẽta. Verum hæc inter ea quæ ego noui optima ſunt. Alioqui & ea quæ in ſorbitionibus exhibentur aluum ſubducentia medicamẽta opitulantur, quæcũq; non ualde iniucũda ſunt, aut ob amaritudinẽ, at propter aliam quandam iniucunditatẽ, aut ob copiam

piam, aut colorem, aut aliquam ſuſpicionem. Ptiſanã tamen ſtatim inſuper ſorbendam dare oportet, poſtquam medicamentum bibit, nõ memorabili copia pauciorem, quam quanta ſumere adſuetus eſt. Nam & rationi cõſentaneum eſt, in media purgatione ſorbendã non dare. Quum aũt ceſſauerit purgatio, tunc minus ſorbeat de ea, quam adſuetus eſt. Poſtea uero reducat ſemper ad maiorẽ copiam, ſi & dolor ſedatus fuerit, & nihil aliud aduerſetur. Idem mihi ſermo eſt, ſi etiã ptiſanæ ſucco uti opus fuerit. Melius enim eſſe aſſero, ſtatim omnino incipere ſorbere, quam præeuacuatis iam uaſis ſorbere auſpicari, aut tertia, aut quarta, aut quinta, aut ſexta, aut ſeptima die, ſi ſanè nõ iudicatus fuerit morbus ante hoc tẽpus. Præparationes autẽ & his conſimiles faciendæ ſunt, quales dictæ ſunt. De ſorbitionis igitur exhibitione ita ſentio. Sed & de potu, qualemcunque tandẽ quis ex deſcribẽdis ſumpturus eſt, eadem mihi penitus ſermonis ratio eſt. Noui autem etiã medicos maxime cõtraria facere his quæ fieri oportebat. Omnes enim uolunt, ubi ſub morborũ initia homines fame præmacerarunt, duobus aut tribus, aut etiã pluribus diebus, ſic ſorbitiones exhibere, itemque potus: & fortaſſis etiam par ipſis eſſe uidetur, ut magna corpori mutatione fiente, etiã magnũ quid ualde contra obijciatur. Verum mutare quidem non parum, bene habet. Recte tamen mutatio transferenda eſt, & ex mutatione adhuc magis exhibitio eorum quæ per os ſumuntur. Maxime igitur lædi poterint, ſi non recte mutationem fecerint, hi qui tota ptiſana utuntur. Poterint etiã lædi qui ſolo ſucco utuntur. lædi quoque poſſunt qui ſolo potu utũtur. Minime uero hi. Oportet autem & in ſanorum adhuc hominũ uictu addiſcere quæ cõferunt. Si enim ſanis tales aut tales uictus multũ differre uidẽtur, tum in alijs quibuſdam, tum in mutationibus: quomodo nõ etiam in morbis multũ differãt, & maxime in acutis? Atqui facile eſt hoc addiſcere, quòd ſimplex uictus cibi ac potus, ipſe ſibijpſi ſemper ſimilis, ſecurior omnino eſt ad ſanitatem, quam ſi quis derepente ad alium meliorẽ, magnam mutationẽ faciat. Nam & his qui bis in die cibum ſumunt, & his qui ſemel, repẽtinæ mutationes noxas ac ægritudines inducũt. & eos ſanè qui prãdere nõ adſueti ſunt, ſi pranſi fuerint, ſtatim infirmos facit hoc, & toto corpore graues, & debiles, & pigros. Si uero etiam inſuper cœnauerint, acidum ructantes. Quibuſdam uero etiam alui liquida egeſtio oboritur, quũ præter cõſuetudinem uentriculus grauetur, ſolitus reſiccari, & nõ bis intumeſcere, neque bis cibos coquere. Auxiliatur igitur his, mutationẽ rurſus adæquare. dormire enim oportet uelut nocte reducta poſt cœnam, hyeme quidẽ, abſque frigore, æſtate uero, abſque calore. Si uero dormire non queat, ubi multam lentam deambulationem non ſtando oberrauit, nihil cœnet, aut pauca, eaque innoxia. Inſuperque minus bibat, & potũ non aquoſum. Talis autẽ adhuc magis affligetur, ſi ter in die ad ſatietatem cibum acceperit, & adhuc magis ſi ſæpius. Quanquam ſanè multi ſint, qui facile ferunt, ſi ter in die cibum copioſe accipiant, qui ita ſunt adſueti. Quin & hi qui bis in die cibum capere ſoliti ſunt, ſi pranſi non fuerint, debiles & infirmi ſunt, & ad omne opus timidi, & uentriculi oſculum dolent. Viſcera enim pendere ipſis uidẽtur: & calidam ac cum uirore pallidam urinam mingunt, & alui egeſtio cõburitur. Quibuſdã etiam os amareſcit, & oculi caui fiunt, & tempora palpitant, & extremæ partes perfrigerantur. Et plerique ex his qui pranſi nõ ſunt, cœnam edere nõ poſſunt. Si uero cœnã ſumpſerint, uentri-

culum grauãt,& multo magis ægre in lecto degunt, ꝗ̄ ſi etiam pranſi fuiſſent. Quum igitur talia hæc ſanis fiant, ob uictus dimidiæ diei mutationem præter conſuetudinem: apparet neqꝫ apponere,neqꝫ detrahere cõmodum eſſe. Si igitur hic qui præter conſuetudinem ſemel in die cibum accepit,ubi tota die uaſa uacua fecit,quantũ conſueuit cœnauerit,ueriſimile eſt ipſum,ſi tunc quum impranſus eſſet doluit ac ægrotauit,& ubi cœnauit grauis fuit:multo magis grauari. Si uero etiam longiore tempore euacuatis uaſis,poſtea derepente cœnauerit,adhuc magis grauabitur. Qui igitur præter cõſuetudinem uaſa uacua fecit, ei hanc diem rurſus adæquare ſic conducit abſqꝫ frigore, & calore atqꝫ labore. Hæc enim omnia grauiter tulerit. & cœna multo minor exhibenda eſt, ꝗ̄ conſueuit,eaqꝫ non ſicca,ſed modi humectioris. & poſtea bibat potum non aquoſum,neqꝫ pauciorem ꝗ̄ pro cibi ratione. Sed & poſtera die pauca prãdeat, quo ſenſim progreſſu fiente ad conſuetudinẽ reuertatur. Qui tamen ſupernas partes amara bile infeſtantur,talia moleſtius ferunt. Pituitoſi autem ſupernis partibus,cibi pręter morem abſtinentiã omnino facilius ferunt. Quare etiam ſemel in die cibum præter morem capere,facilius utiqꝫ ijdem tulerint. Sufficiens igitur & hoc ſignũ eſt,quòd maximæ mutationes eorũ quæ circa naturas noſtras ac habitus contingunt,maxime morbos faciunt. Nõ igitur licet intempeſtiue, neqꝫ uehemẽtiſsimas uaſorũ uacuationes facere,neqꝫ uigentibus morbis,& in inflammatione cõſiſtentibus,cibos exhibere,neqꝫ licet derepẽte in tota re quicquam,aut huc aut illuc mutare. Multa uero his cognata,ex his qui uentri contingũt,itemqꝫ alia referre quis poſsit,quòd facile quidem ferunt cibos, quibus adſueti ſunt, etiãſi natura nõ ſint boni, Similiter etiam potus: ægre autẽ ferunt cibos,quibus adſueti nõ ſunt,etiamſi nõ ſint mali,ſimiliter etiam potus. & quæ quidem multus carnis eſus præter cõſuetudinem aſſumptus facit,aut alliũ,aut ſilphium,aut ſuccus ipſius,aut caulis,aut alia huiuſmodi,magnas quaſdam peculiares uires habentia,minus admiretur quis ubi talia dolores uentriculis magis ꝗ̄ alia inducunt. At iuſta fuerit admiratio, ſi didiceris quantã maza turbationem,& molem,& flatum,& tormen uẽtriculo inducat, ſi præter morem ingeſta fuerit,ab eo qui mazã edere nõ eſt ſolitus:aut qualem ſitim panis ipſe calidus ingeſtus inducat,et repentinã repletionem,ob ſiccandi uim,& quòd tarde tranſit: & ꝗ̄ diuerſas inter ſe affectiones faciant, & panes ualde puri, & qui ex toto ſunt collati,præter cõſuetudinem in cibo accepti,itemqꝫ maza ſicca pręter morem,aut liquida,aut uiſcoſa: & quale quid faciant polentæ recẽtes nõ adſuetis. & aliæ his qui recentibus uti adſueti ſunt,itemqꝫ uini & aquæ potus,pręter morem derepente uiciſsim permutatus,& aquoſum uinum,& meracũ, præter cõſuetudinem derepente potatũ. Illud enim humiditatẽ in ſuperno uẽtre inducit,& flatum in inferno. Hoc uero uenarũ palpitationem,& capitis grauitatem ac ſitim. Quin & album uinũ,& nigrũ,ſi quis præter cõſuetudinem permutet, etiamſi ambo uinoſa fuerint,tamen multa in corpore alterarint,ut minus mirũ eſſe quis dixerit,dulce & uinoſum uinũ non idem poſſe,ſi derepente permutata fuerint. Porrò huiuſmodi aliquã partem ſermoni cõtrario patrocinari oportet: quòd mutatio uictus his facta eſt,corpore non mutato,neqꝫ ad robur,ut cibos apponere opus ſit, neqꝫ ad debilitatẽ, ut detrahere oporteat. Inſuper aũt & robur coniectandum eſt,& morbi uniuſcuiuſqꝫ modus, & hominis natura,&

conſuetu-

conſuetudo uictus ægri, non ciborum ſolum, ſed etiam potuum. Multo autem minus ad additionem procedendũ eſt. Nam detractionẽ omnino tollere ſæpe conducit: ubi ſuffecturus eſt æger, donec morbi uigor matureſcat. In quibus autem hoc faciendum ſit, ſcribetur. Multa uero etiam alia relatis cognata ſcribere quis poſsit. Hoc tamẽ melius teſtimoniũ eſt. Non enim cognatum eſt rei illi de qua plurimus à me ſermo habitus eſt, ſed ipſa res oportuniſsimũ eſt documentum. Nam ab acutorũ morborũ initio, aliqui quãdoq; eadem die qua morbus incœpit, cibos comederunt: aliqui poſtridie: quidã etiam ſorbuerunt quicquid oblatum eſſet, quidam etiam cyceonẽ. Omnia autẽ hæc deteriora quidem ſunt, q̃ ſi quis alio modo uictũ inſtituiſſet, multo tamen minus detrimentũ afferunt in hoc tempore peccata, q̃ ſi quis primis duobus aut tribus diebus, penitus uaſa uacua feciſſet, et quarta aut quinta die, tali uictu uſus eſſet. Deterius tamẽ eſt, ſi omnibus his diebus uaſis euacuatis, in poſterioribus diebus hoc modo uictũ inſtituat, prius q̃ cõcoctus ac maturus ſit morbus. Etenim hoc modo mortem plurimis manifeſte affert, ſi nõ omnino facilis fuerit morbus. Quæ uero ab initio cõmittuntur peccata, non ſimiliter, ut illa medelam omnẽ reſpuunt, ſed multo facilius correctionẽ admittunt. Hoc igitur maximũ documentum eſſe arbitror, quòd primi dies ſorbitione tali, uel tali, non ſint priuandi, in his qui paulo poſtea talibus, aut talibus ſorbitionibus uſuri ſunt. Funditus igitur ignorant, tum hi qui granoſa ptiſana utũtur, quòd ab ipſa læduntur, quum ſorbere inceperint, ſi duobus, aut tribus, aut pluribus diebus antea uaſa euacuauerint: tum hi qui ſucco utũtur, quòd ſorbentes læduntur, ubi nõ recte ſorbitionẽ inceperint. Tunc tamen cauent, & magnam noxam afferre cognoſcũt, ſi priuſq; maturus factus fuerit morbus, granoſam ptiſanã ſorbuerit æger, ſucco uti adſuetus. Omnia igitur hæc magna teſtimonia ſunt, quòd medici ægros nõ recte ad uictum perducunt. Sed in quibus morbis uaſa uacua facere nõ oportet, his qui ſorbitionibus uti debent uaſa uacua faciũt. In quibus uero ex uaſorũ uacuatione, ad ſorbitiones mutationẽ facere nõ oportet, in his mutationẽ faciunt, & hoc plerũq; abſolute. Aliquãdo uero in his tẽporibus mutationem ad ſorbitiones faciũt ex uaſorũ uacuatione, in quibus ſæpe ex ſorbitionibus ad uaſorũ uacuationẽ accedere expediebat, ſi ita morbũ exacerbari cõtingat. Aliquando aũt & cruda attrahuntur de capite, & à thoracis regione, bilioſa, & uigiliæ ipſis coincidũt, ob quas nõ coquitur morbus: & triſtes ac amarulenti fiunt, & delyrãt, & ſplendores ipſis ob oculos obuerſantur, & aures ſonitu plenæ ſunt, et extremæ partes perfrigeratæ, & urinæ incoctę, & ſputa tenuia, & ſalſa, & meraco colore tincta, ac pauca, & ſudores circa collũ, & anxietudines, & ſpiritus in latione ſurſum uerſus offendens, denſus, aut etiam ualde magnus, ſupercilia diſtenta ac grauata, deliquia animi praua, & ſtragulorũ de pectore reiectiones, & manus tremulæ. Quãdoq; uero labiũ infernum concutitur. Hæc aũt in principijs comparẽtia, uehementis delyrij ſignificationẽ præbent, & plerũq; ægri moriũtur. Qui uero effugiunt, aut cũ abſceſſu, aut cum ſanguinis è naribus fluxione, aut ex craſsi puris ſputo effugiunt: aliàs uero minime. Neq; enim taliũ rerũ peritos medicos eſſe uideo, quomodo debilitates in morbis dinoſcere oporteat, & quæ ex uaſorũ uacuatione efficiũtur, & quæ propter aliam aliquam irritationem, & quæ propter dolorẽ, & prę acumine morbi: itemq; quot affectiones, &

omnigenas ſpecies,natura noſtra & habitus ſingulis pariat:& quidem quū talium cognitio,aut ignorantia,ſalutem aut mortē afferant. Maius enim malum eſt,ſi ob dolorem & morbi acumen debilitato,exhibet quis potū,aut ſorbitionem copioſiorē,aut cibum,ob uaſorū uacuationem debilem eſſe exiſtimans.Indecorum etiam eſt ob uaſorū uacuationē debilitatum non cognoſcere,& uictu premere. Affert equidem periculum aliquod & hoc peccatū, uerum multo minus ꝙ alterum. Multo autē magis riſu dignū hoc peccatum eſt ꝙ illud alterū. Si enim alius medicus,aut etiam idiota, ingreſſus cognouerit ea quæ contigerunt,& edenda ac bibenda dederit ea quæ alter prohibuit,palàm auxiliū tuliſſe putabitur. Talia uero faciunt,ut artifices maxime ab hominibus uituperentur. Videtur enim ipſis ille qui ingreſſus eſt medicus aut idiota,uelut mortuū ſuſcitaſſe. Scribentur autē de his quoq; ſigna, ex quibus ſingula dinoſcere oportet.

Conſimilia tamen illis quæ circa uentrē contingunt,& hæc ſunt.Nam ſi totum corpus præter cōſuetudinem multū quieſcat, nō ſtatim magis robuſtum fit. Si uero etiam ubi multo tempore quieuit,derepente ad labores prodierit,uitioſum quiddam palàm operabitur. Ad eundem modū etiam ſingulæ corporis partes. Nam & pedes tale quiddam operabuntur, & alÿ articuli laborare non adſueti,ſi interpoſito tempore derepente ad laborandū prodeāt. Eadem etiam oculi & dentes perpetientur,& quæcunq; tandem pars. Nam & lectus præter morem mollis dolorem inducit,itemq; præter conſuetudinem durus. Sed & ſi ſub dio lectus præter morem ſternatur,corpus indurat. Quin & talium omnium exempla ſcribere ſatius fuerit. Si quis enim accepto ulcere in tibia, neq; ualde periculoſo, neq; adeò contemnendo, ita ut neque ipſi ita difficulter, aut adeò facile ulcera ſaneſcant:ſtatim prima ab initio die decūbens curetur,& nequaquam crus eleuet, hic ſanè hoc modo citra inflammationem fuerit,& ſanus multo citius ſic fiet,quàm ſi obambulans curetur. Attamen ſi quinta aut ſexta die,aut etiā prius ſurrexerit,& progredi uoluerit, magis utiq; affligetur ac dolebit,quàm ſi ſtatim ab initio obambulans curatus eſſet. Si uero etiam multum derepente ſe fatigauerit,multo magis dolebit,quàm ſi illo modo curatus, in illis diebus ita ſe fatigaſſet. Perpetuo igitur hæc omnia inter ſe teſtimonium præbent, quòd omnia quæ derepente multum ſupra modum huc & illuc mutantur,lædunt. Multiplex igitur in uentre læſio eſt,ſi ex multa uaſorum uacuatione,plus moderato derepente ingeratur. Quin & in reliquo corpore,ſi ex multa quiete,ad ampliorem laborem derepēte deueniat,multo magis lædetur,ꝙ ſi ex multo cibo ad uaſorum uacuationē tranſmutetur,& ſi ex multo labore derepēte ad ocium ac ſegniciem exciderit. Oportet tamen & his corpus quieſcere. Oportet item illis uentrē à ciborū copia quieſcere. Sin minus,& dolorem in corpore inducet,& totius corporis grauitatē. Plurimus itaq; ſermo de mutatione huc atq; illuc à me habitus eſt,eo quòd hæc noſſe ad omnia cōmodum ſit,& ad hoc præſertim de quo nobis ſermo erat,quòd in acutis morbis ad ſorbitiones mutationē faciunt ex uaſorū uacuatione. Facienda enim eſt mutatio uelut ego iam iubeo. deinde nō eſt utendum ſorbitionibus priuſquam morbus maturus factus fuerit,aut aliud quoddam ſignū apparuerit,uel uacuatoriū, uel irritatorium,circa inteſtinū,aut circa præcordia qualia ſcribētur ſigna. Vigilia fortis, potus & cibos crudos & inconcoctiores facit. Et rurſus in cōtrariam partē mutatio

tatio, diſſoluit corpus, & excoctionem ac capitis grauitatem inducit. Vinum porrò dulce, & uinoſum, & album, ac nigrũ, & aquã mulſam, & aquam, & acetum mulſum, his notis diſtinguere oportet in morbis acutis. Vinum dulce minus caput grauat, ꝗ uinoſum, & minus mentẽ ferit, & magis ꝗ alterum per aluum & inteſtinũ ſubit. Viſcera uero magna facit, ſplenẽ & hepar. Quare neq; his qui amara bile abũdant cõmodum eſt. Nam & ſiticuloſum in talibus eſt, & flatuoſum in ſuperno inteſtino: nõ tamen inferno inteſtino inimicũ pro flatus ratione, & quidem quũ non ualde penetret flatus à uino dulci, ſed circa præcordia moretur. Certè per urinam hoc minus exit omnino ꝗ uinoſum albũ. Sputum uero magis educit dulce ꝗ alterũ. & quibus quidẽ ſiticuloſum eſt dum bibitur, his minus ꝗ alterum uinũ educit. Quibus uero ſiticuloſum nõ eſt, his magis ꝗ alterum educit. At uero album uinoſum uinũ, plurima ac maxima ex parte iam & laudatum & uituperatũ eſt, in dulcis uini enarratione. Ad ueſicam autem magis penetrat ꝗ alterum: & quum urinam cieat, ac ſemper perrũpat, multum in his morbis profuerit. Nam & ſi ad alia incommodius ſit altero, attamen quæ in ueſica fit ab ipſo purgatio, liberat, ſi quale oportet propellatur. Bonæ uero hæ notę ſunt de uini utilitate ac detrimento, quas ſeniores me non nouerũt. Fuluo uero uino, & nigro auſtero, in his morbis ad hæc uti poteris, ſi capitis grauitas nõ affuerit, neq; mentis perculſio, neq; ſputũ ab aſcenſu prohibeatur, neq; urina ſuppreſſa ſit: alui autẽ egeſtiones humectiores ac ramẽtoſiores fuerint. In talibus ſanè, uel maxime cõuenerit ex albo tranſmutationẽ facere, & ſi qua his ſimilia exiſtũt. Hoc uero inſuper intelligere oportet, quòd ſi aquoſum fuerit uinũ, ſupernas partes omnes, & eas quæ circa ueſicã ſunt minus lædet. Verum partibus circa inteſtinum magis proderit, ſi meracius fuerit. Aqua uero mulſa ſi bibatur per totũ morbum in acutis morbis, in totũ quidem his qui amara bile abũdant, ac magna uiſcera habẽt, minus cõmoda eſt ꝗ his qui tales nõ ſunt. Siticuloſa tamen minus eſt dulci uino. Pulmonẽ enim mollit, & ſputũ moderate educit, & tuſsim lenit. Habet enim uim quandam ex terſoriã, quæ magis moderato ſputũ uiſcoſum facit. Vrinas etiã ſufficiẽter ciet aqua mulſa, ſi nõ aliqua ex uiſceribus affectio prohibeat. Sed & bilioſa per aluũ magis egerit, quandoq; bona, quandoq; magis ꝗ conuenit colore ſaturata, ac ſpumoſiora: atq; hoc bilioſis & magna uiſcera habẽtibus magis cõtingit. Sputi igitur eductionẽ, & pulmonis mollitionẽ, aquoſior aqua mulſa magis facit. At ſpumoſas alui egeſtiones, & bilioſa magis ꝗ conuenit colorata, ac magis calida, meraca aqua mulſa magis ducit ꝗ aquoſa. Talis autẽ egeſtio habet quidẽ & alia magna nocumẽta: Neq; enim ex præcordijs ardorẽ extinguit, ſed concitat, & anxiam moleſtiam, ac membrorũ iactationẽ facit: Verum & inteſtina & ſedem exulcerat. Horum autẽ auxilia ſcribentur. Qui igitur aqua mulſa utitur, abſq; ſorbitionibus, pro alio potu, in his morbis, hic multũ ſucceſſum percipiet, & nõ in multis ſucceſſu deſtituetur. Quibus aũt danda ſit, & quibus non, & ob quas cauſas non danda, maxima ex parte dictũ eſt. Damnata uero eſt aqua mulſa ab hominibus, ueluti quæ bibẽtes ipſam extreme debilitet: & propterea mortẽ accelerare putata eſt. Verũ hoc propter eos qui ſeipſos fame cõficere cõſtituerunt dictũ eſt. Aliqui enim aqua mulſa ſola in potu utũtur. nimirum uelut talis exiſtat. At hoc non omnino hoc modo ſe habet. Sed ſi ſola bibatur, multo quidẽ fortior eſt, ꝗ aqua, ſi non aluum exturbet. Sed & uino albo ac tenui, &

parum aquæ ferente,& inodoro, aliquatenus fortior eſt, aliquatenus debilior. Multū tamen differt & uini et mellis meracitas,ad utriuſq; uires. Nam etiāſi duplam menſurā uini meraci quis bibat,reſpectu mellis quod delingat,multo tamen fortior fuerit ex melle ſolo, ſi aluū nō turbarit. Nā & multo plus ſtercoris ipſi prodibit. Si tamē ptiſanę ſorbitione utatur,inſuper aūt aquā mulſam bibat ualde ipſum replebit ac flatus excitabit, & uiſceribus circa præcordia incōmoda erit. At ſi ante ſorbitionē aqua mulſa bibatur,nō ita lædit uelut ſi inſuper bibatur,ſed etiā aliquo modo proderit. Cæterū cocta aqua mulſa, aſpectu quidē multo melior eſt q̃ cruda. Splendida enim & tenuis,albaq; ac pellucida fit: Sed quā ipſi uirtutē attribuam,qua crudā præcellat,nō habeo. Neq; enim iucūdior eſt q̃ cruda,ſi mel bonū eſſe cōtigerit,debilior tamē,& minus ſtercoris ducēs, quorū neutro ut caſtigetur aqua mulſa opus habet. Proxime uero utēdum tali cocta,ſi mel prauū fuerit,& impurū,& nigrū,& nō boni odoris. Coctura enim maiorē partem turpitudinis prauitatis ipſius detrahere poterit. At uero acetū mulſum appellatū ſi bibatur,ſępe quidē commodū eſſe in his morbis cōperies. Nam & ſputū educit,& facilem ſpirationē facit. Tempora uero huiuſmodi habet. Etem quod ualde acre eſt,nihil moderati fecerit, ad ſputa quæ nō facile prodeūt. Si enim educeret ea quæ ſtridulam aſperitatē faciunt,et lubricitatē induceret,& guttur uelut dilataret,pulmonē utiq; leniret. Ipſum enim mollit. & ſi quidem hæc cōtingerent,magnā ſanè utilitatē afferret. Aliquādo uero id quod ualde acre eſt,eductionem ſputi nō obtinet, ſed inſuper uiſcoſum id facit,& lædit. Maxime aūt hoc perpetiūtur hi qui etiā aliàs pernicioſe habēt, et qui neq; tuſſire,neq; exſcreare inhęrētia poſſunt. Ad hoc igitur uires ægroti inſuper cōiectare oportet,& ſi ſpem de ipſo habeas,exhibere. Exhibere aūt oportet ſi dederis, ſumme tepidū: atq; tale paulatim,& non large. Quod uero parū acre eſt,humectat quidē os & fauces,ſputū item educit,& ſitim ſedat,& præcordio & uiſceribus quę ſunt hac parte lene eſt,et detrimēta ex melle hac parte prohibet. Quod enim bilioſum eſt in melle caſtigat. Flatus etiā erūpere facit,& ad mictionē proritat. Inteſtini tamen infernā partem humectiorē facit,& ramēta inducit. Quādoq; uero etiā malū hoc fit in acutis morbis, maxime quidē,q; flatum penetrare imò recurrere facit. Inſuper aūt et aliàs debilitat,& extremas partes frigefacit. Atq; hanc ſolā læſionē ex aceto mulſo cōtingere noui,quę ſanè digna ſit ut ſcribatur. Parū aūt de huiuſmodi potu,nocte & ieiuno ante ſorbitionē præbibendū dare cōmodum eſt. Sed & ubi multū tēporis poſt ſorbitionē interceſsit,bibere nihil prohibet. His uero qui ſolo potu degūt abſq; ſorbitionibus,propterea nō eſt cōmodum ſemper et perpetuo hoc uti,maxime propter raſurā aut exaſperationē inteſtini. Quū enim ſtercore uacuū ſit, magis utiq; hæc induxerit: & quū uaſorū uacuatio adſit,poſtea etiā aqua mulſa uires detraxerit. Si tamē opitulari apparuerit ad totum morbū multus huius potus uſus,parū aceti affundere oportet,ut ſaltem cognoſci poſsit. Ita enim & ea quæ lædere ſolet,minime læſerit: et his quæ auxilio opus habēt,opē tulerit. Cæterū ut in ſumma dicatur, acredines ſiue aciditates ex aceto,amara bile abūdantibus magis cōferunt,q̃ atrabiliarijs. Amara enim diſſoluūtur,& in pituitā tranſeūt,dū ab ipſo attolluntur. Nigra uero fermentantur,& attollūtur ac multiplicātur. Acetū enim nigra ſurſum ducit. Mulieribus aūt omnino magis aduerſatur acetum,q̃ uiris. Dolores enim uteri inducit. Aquæ porrò potui in acutis morbis,nullū aliud opus habeo quod attribuā. Neq; enim lenit tuſsim in peripneumonicis, neq; ſputū

educit

educit,ſed minus ꝙ alia,ſi quis ſemper aquæ potu utatur. Si tamē inter acetum mulſum & aquā mulſam,parū aquæ abſorbeatur,ſputū educit,propter qualitatis potuū tranſmutationē.Inundationē enim quandā inducit. aliàs aūt neq; ſitim ſedat,ſed exacerbat.Eſt enim naturę bilioſæ bilioſa,et præcordio mala,imò peſsima fit ac bilioſiſsima,& uires maxime proſternit,ubi in uacuitatē ingreſſa fuerit.Sed & ſplenē auget & hepar,ubi inflāmatū fuerit,& fluctuat ac ſuperinnatat.Nā & tardi trāſitus eſt,eo ꝙ frigida eſt & cruda ac incoctilis, & neq; per aluū ſecedit,neq; per urinas trāſit.Inſuper aūt & propterea læſionē inducit,ꝙ à natura ſtercus nō ſubducit.Si uero etiā dum adhuc frigidi ſunt pedes aliquādo bibita fuerit,hæc omnia multo plus lædit,ad quodcūq; tādem ipſorū peruenerit. Vbi tamē in his morbis ſuſpicatus fueris,aut capitis grauitatē uehemētem, aut mētis percuſſionē,penitus à uino abſtinendū eſt,& aqua in tali utendū:aut uinū aquoſum & albū penitus dandū, & penitus inodorū, & poſt ipſius potū aqua modica inſuper bibēda.Ita enim robur uini caput & mentē minus percellet.In quibus aūt potu ipſius maxime utendū ſit,& quādo ualde multa, & quādo moderata,& quādo frigida,& quādo calida, partim prius dictū eſt, partim pro tēporis occaſiōe dicetur.Cæterū de reliquis potibus,qualis eſt ordeaceus, & qui ex herbis fiūt,& qui ex uua paſſa,& uuarū expreſſarū retrimētis,et ex tritico:& cnico,& myrti baccis,& malo punico, & de alijs, ubi alicuius ipſorū uſus cōtigerit,ſcribetur circa ipſum morbū:quemadmodū etiā de alijs cōpoſitis medicamētis. Balneū uero in multis morbis opem tulerit eo utētibus,ad aliquos quidē aſsidue,ad aliquos nō itē.Quādoq; uero minus eo utendū eſt, propterea ꝙ homines ad hoc ſint imparati.In paucis enim domib. præparata ſunt neceſſaria inſtrumēta,& nec miniſtri uelut opus eſt parati habētur. Si uero nō omnino bene quis lauetur,nō modicā læſionē incurret.Nam & tugurio fumū nō habēte opus eſt,& aqua larga,& balneo multo,& nō ualde large affuſo,ſi ſanè nō ita opus fuerit.Et defrictione quidē potius utendū non eſt.Si uero defricetur,calido utendū eſt ipſo defrictorio medicamēto, eoq; multiplici magis ꝙ aliàs receptū eſt,et inſuper nō pauca aqua perfundendū, & cito perfundēdum. Breui quoq; uia ad ſoliū opus eſt,et ut facilis ſit inſcenſus, et facilis itē exitus.oportet aūt eū qui lauatur eſſe moderatū ac taciturnū,& nihil ipſum operari,ſed alios & perfundere,& defricare. Debet etiā poſtea multa aquæ mixtura parata eſſe,& celeres perfuſiones fieri,et ſpōgijs utendū eſt pro ſtrigili,et nō ualde ſiccum inungendū eſt corpus.Caput tamē reſiccatū eſſe oportet,quantū eius fieri poteſt maxime, ita ut ſpongia extergeatur. & neq; perfrigerari caput oportet, neq; extremas partes,neq; reliquū corpus. & neq; eū qui recens ſorbitionē accepit,neq; eū qui recēs potū ſumpſit,lauare oportet.& neq; ſorbere,neq; bibere cito poſt balneū.Magnā tamen partē ægro tribuere conuenit,ſi ſanus balnei ualde amās fuit,& lauari adſuetus. Tales enim magis appetunt,& loti utilitatē ſentiunt,& nō loti lædūtur. Cōuenit autē in totum magis peripneumonijs,ꝙ febribus ardentibus.Nam dolorem lateris & pectoris ac dorſi balneum lenit, & ſputum maturū facit,ac educit:& facilem ſpirationē reddit,& laſsitudinē eximit.articulos enim & cutis ſuperficiē mollit.Sed & urinam ciet,& capitis grauitatem ſoluit,& nares humectat.tot igitur bona balneo adſunt,quibus omnibus opus eſt.Si uero apparatus penuria aliqua fuerit,in una re uel pluribus, periculum eſt ne magis lædat balneū ꝙ proſit.Singula enim ex ipſis magnū detrimentū afferunt,ſi nō à miniſtris uelut cōuenit præparata fuerint.Minime uero

tempeſtiuũ eſt eos lauare, quibus aluus in morbis liquidior iuſto eſt. itéq; eos quibus plus iuſto adſtricta eſt, & nõ prius ſubijt. Sed neq; debilitatos lauare oportet, neq; ex ciborũ faſtidio nauſeantes, aut uomentes, neq; eos qui bilioſum eructant, neq; eos quibus ſanguis ex naribus erũpit, niſi minus q̃ pro occaſione cõuenit, fluat. Occaſiones aũt noſti. Si uero minus q̃ pro occaſione fluat, lauare expedit, ſiue totũ corpus ad reliqua inde opẽ ſentiat, ſiue caput ſolũ. Si igitur præparationes cõmodæ fuerint, & æger bene ſuſcepturus eſt balneum, quotidie lauare cõuenit. Eos uero qui balneo delectãtur, etiãſi bis in die laueris, nihil peccaueris. Cæterũ balneis uti, multo magis licet his qui tota ptiſana utũtur, q̃ his qui ſolo utũtur ſucco. Licet aũt & his aliquãdo. Minime uero his qui potu ſolo utũtur. Sunt tamẽ ex his quoq; quibus licet. Coniectare uero ex præſcriptis oportet, et quibus balneũ in ſingulis uictus modis profuturũ eſt, & quibus nõ. Quibus enim aliquid horũ deeſt cõmodorum, quæ balneũ facit, et quę balneo cõmodant, lauare nõ oportet. Quibus uero nihil horũ deeſt, & adſunt ipſis ſigna in quibus lauari cõducit, lauare oportet. Febris aũt ardens fit quũ reſiccatę uenulę, hora æſtiua acres ac bilioſos ſeroſos humores, in ſeipſas attraxerint: & febris multa detinet, & corpus uelut ex oſſiũ laſsitudine detentũ, delaſſatur ac dolet. Fit aũt plerũq; & ex lõgo itinere, & longa ſiti, quũ reſiccatæ uenulæ acres ac calidas fluxiones in ſeipſas attraxerint. Fit autẽ lingua aſpera ac ſicca, & ualde nigra, & dum circa uentrẽ mordetur, dolet: & alui egeſtiones ualde liquidæ ac pallidæ fiũt: & ſitis uehemẽs ineſt, itéq; uigiliæ. Aliquãdo etiam mẽtis emotiones. Huic & aquã, & aquã mulſam aquoſam coctam, quãtum uoluerit, bibendã dato. & ſi amarũ fuerit os, uomere cõducit, & uentrẽ per clyſterem ſubluere. Si uero ad hæc non ſoluatur, lacte aſinino cocto purgato. Salſum aũt nihil, neq; acre exhibeto. Nõ enim ſufferet. Sorbitionẽ uero donec extra iudicationes fuerit, ne dato. Et ſi ſanguis ex narib. fluxerit, ſoluitur affectio, itéq; ſi ſudores accedãt iudicatorij, genuini, cũ urinis albis & craſsis, ac ſubſidẽtijs leuibus: & ſi abſceſſus aliquis fiat. Si uero abſq; his ſoluta fuerit, recidiua rurſus ægritudinis cõtinget. Aut coxæ, aut crurũ dolor emerget. & craſſa expuet, ſi ſanus futurus eſt. Febris ardentis genus aliud. Aluus ſubit, ſiti plena eſt, lingua, aſpera, ſicca, ſalſuginoſa. Vrinę interceptio. uigilia. extremitates frigefactę. Tali ſi nõ ſanguis ex naribus fluxerit, aut abſceſſus circa collũ fiat, aut crurũ dolor, & ſputa craſſa ſpuerit (hæc aũt ſuppreſſa aluo fiũt) aut coxæ dolor, aut pudendi liuor, nõ iudicatur. & teſtis intenſus iudicatoriũ ſignum eſt. Sorbitiones attractorias dato. Verum in acutis morbis uenam ſecabis, ſi uehemẽs appareat morbus, & qui ipſum habeãt in uigoris ætate fuerint, & robur ipſis affuerit. Si quidẽ igitur angina fuerit, ſiue aliquis alius ex pleuriticis morbus, eclegmatis delinctu repurgato. Si uero debiliores appareãt, ſi plus de ſanguine detraxeris, infuſo alui per clyſterẽ tertio quoq; die utere, donec in tuto fuerit æger, aut etiã fame opus habeat. Præcordia inflammata nõ ex flatuũ interceptione: ſepti tranſuerſi intenſiones, aut ſpirituum protẽſiones: in rectæ ceruicis ſpiratione ſicca, quibus pus non ſubeſt. Verum ex flatuũ interceptione, affectiones hæ accedunt. Maxime aũt & hepatis dolores, & ſplenis grauitates, et aliæ inflammationes, & ſupra ſeptum tranſuerſum dolores, ac morborum collectiones, ſolui non poſſunt, ſi quis prius medicamentis purgare aggrediatur. Nam uenæ ſectio in talibus principalis eſt. Deinde infuſa per clyſteres, ſi non magnus & uehemens

uehemens fuerit morbus. Sin minus, etiam poſtea medicamēto purgante opus eſt. Sed & poſt uenæ ſectionē, purgans medicamentū ſecuritate ac moderatione opus habet. Quicunq; uero ea quæ inflammata ſunt, ſtatim in principio morborum medicamēto ſoluere aggrediūtur, hi de intento quidem ac inflammato nihil auferunt: non enim remittit affectio quæ adhuc cruda eſt: quæ uero morbo reſiſtunt ac ſana ſunt, colliquefaciūt. Debili uero fiente corpore, morbus inualeſcit. Quū autem morbus corpori præualuerit, tale iam incurabiliter affectū eſt. Vt aliquis derepente uoce priuatus fiat, uenarū interceptiones faciunt, ſi ſano hoc cōtingat abſq; manifeſta, aut alia forti cauſa. Venam igitur ſecare oportet, in brachio dextro internā, & ſanguinem detrahere, iuxta habitū ac ætatem rationem ineundo, an plus aut minus oporteat. Coincidūt autem plurimis ipſorū hæc: rubores faciei, oculorum ſtabilitates, digitorū in manibus diſtētiones, dentiū ſtridores, pulſationes, maxillarū contractiones, extremitatū perfrigeratio, ſpirituū per uenas interceptiones. Quum dolores acceſſerint, atrę bilis & atrium fluxionū affluxus fiunt. Dolent aūt partes internæ dum mordentur. Cōuerſæ uero, & ualde ſiccæ fientes uenæ intendūtur, & inflāmatæ affluentia attrahūt. Vnde corrupto ſanguine, & ſpiritibus nō potentibus naturales in ipſo uias permeare, perfrigerationes fiūt ex ſtatione, & uertigines, et uocis interceptio, & capitis grauitas, & cōuulſiones, ſi iam ad cor, aut hepar, aut ad uenam deuenerint. Hinc morbi comitiales fiunt, aut ſemiſyderati, ſi in ambiētes locos fluxiones inciderint, & à ſpiritibus pertranſire non potētibus reſiccatę fuerint. Quare talibus, fomētis prius adhibitis, uenā ſecare oportet ſtatim ab initio, dū adhuc eleuati ſunt omnes affligentes ſpiritus, ac fluxiones. Facilius enim auxilium admittūt. & refectis uiribus, & cōſideratis iudicationibus, medicamētum exhibere ſurſum purgās, ſi non alleuetur: ad infernā uero aluum, ſi non ſubeat, infuſum per clyſterē adhibere. Poſtea uero lac aſininū coctum dato, & non minus q̄ duodecim heminas bibat. Si uero uirium robur adſit, plures q̄ ſedecim.

Angina fit quū fluxio ex capite multa ac glutinoſa, tēpore hyberno aut uerno, ad uenas iugulares influxerit, et hæ fluxionē ampliorem, propter amplitudinem, attraxerint. Quū aūt frigida & glutinoſa ſit, ſpiritus trāſitus obturabit, & ſanguinis tranſitus obturās, propinquas ſanguinis partes cōgelat, ipſumq; immobilem ac ſtabilem facit: quū natura frigida ſit, & obturādi uim habeat. & propterea ſuffocantur, lingua liueſcente, & rotūda fiente ac reflexa, propter uenas quæ ſunt ſub lingua. Præciſa enim uua, quā aliqui columellam uocant, uena craſſa ab utraq; parte eſt. Quū igitur hæ plenæ ſint, & in linguā innitantur, quæ rara eſt ac ſpongioſa, propter ſiccitatē: contingit ut ipſa præ uiolentia humorē ex uenis ſuſcipiens, ex lata fiat rotunda: ex bene colorata, liuida: ex molli, dura: ex facile flexibili, inflexibilis: adeò ut æger cito ſuffocetur, ſi non quis cito auxiliū ferat, uenæ ſectionem à brachijs faciens, & uenas ſub lingua ſecans, & eclegmatū delinctu curans, & calidos gargariſmos exhibens, & caput radens. Debet autem & keratū collo ac capiti circūponere, & lanas obuoluere, & ſpongijs mollibus ex aqua calida expreſsis fouere. Bibat aūt æger aquam, & aquam mulſam, non frigida. Succum uero ptiſanæ tunc ſumet, quum iam ex iudicatione in tuto fuerit. Quum uero æſtiuo uel autumnali tempore, fluxio calida ac nitroſa, de capite defluxerit, utpote ex tēpore acris ac calida facta: talis ubi eſt

mordet

mordet,& ulcerat,& ſpiritu implet, & ceruicis ſpiratio accedit, & ſiccitas multa,& quæ uidentur gracilia apparẽt.& tendines poſteriores in collo diſtenduntur,& uelut in tetano diſtenti eſſe uidentur. & uox abrupta eſt, & ſpiritus paruus eſt,& retractio ſpiritus denſa ac uiolenta accedit. Talibus arteria ulceratur, & pulmo ardet,quum non poſsint extrinſecum ſpiritũ inducere. Et ſi his affectio nõ ultronea ad externas colli partes deferatur, grauior ac ineuitabilior eſt, & propter tempus,& quòd à calidis & acribus ſit humoribus. Si febris corripiat,ueteri ſtercore non ſubeunte, aut à cibo recens accepto, ſiue cum dolore lateris,ſiue abſq; eo,quietem agere oportet,donec cibi deſcẽderint prius ad infernam aluum:potu uero uti aceto mulſo. Quũ autem ad lumbos grauitas deuenerit,infuſo per clyſterem eluere,aut medicamento purgare oportet. Vbi uero purgatus fuerit, uictum præſcribere ex ſorbitione primum, & aquæ mulſæ potu. Deinde ex cibis ac piſcibus coctis,& uino aquoſo,modico, ad noctẽ. Interdiu autem,ex aqua mulſa aquoſa. Quũ uero flatus graueolentes prodierint, glandula ſubdititia,aut infuſo per clyſterẽ utendũ erit. Sin minus,in aceti mulſi potu cohibere oportet,donec ad infernam aluum deſcẽderint cibi,deinde ſic per infuſum clyſteris ſubducere. At ſi mollem ac uacuum uentrem habenti febris ardens accedat,ſi tibi cõmodum eſſe uiſum fuerit medicamentis purgare,intra tres dies id ne feceris,ſed quarto. Poſtquam uero medicamentum exhi- 39
bueris,ſorbitionibus utere,obſeruans febriũ exacerbationes,ut nũquam exhibeas quum ſunt,aut futuræ expectãtur, ſed ubi deſinunt,aut quieuerunt,& quàm longiſsime à principio. Quum uero frigidi ſunt pedes,neq; potum,neq; ſorbitionem,neq; aliud quicquam eiuſmodi dato : uerum maximũ hoc eſſe ducito, ut expectes donec ualde fuerint calfacti. Deinde ſic id quod conducit exhibe. Plerunq; enim futuræ exacerbationis febris ſignum eſt pedum frigiditas. Si uero in tali tempore exhibueris, maxime per omnia peccaueris. Morbum enim non parum augebis. Quum autem febris deſinit, uice uerſa pedes reliquo corpore calidiores fiunt. Augetur enim frigefaciens pedes,accẽſa ex thorace,ad caput flammam remittens. Vniuerſo autem calore aceruatim ſurſum concurrente, & ad caput exhalante, merito pedes frigidi fiunt, ut qui excarnes & neruoſi natura exiſtant. Inſuper autem etiam quum longe à calidiſsimis locis abſint, perfrigerantur,calore ad thoracem coaceruato. Et rurſus iuxta proportionem, quũ febris ſoluitur,& in tenues partes dirimitur,ad pedes calor deſcendit. Hoc igitur tempore & caput, & thorax ipſorum perfrigeratur, qua de cauſa ſorbitio exhibenda eſt. Nam ubi pedes frigidi fuerint neceſſe eſt uentriculũ calidum eſſe, & multo faſtidio plenum, & præcordium intentum, & corporis iactationem, propter internam turbationem:& mentis abalienationem,& dolores,& æger diſtrahitur, ac uomere cupit,& ſi praua uomuerit, dolet. Poſtquam uero calor ad pedes deſcendit, & urina progreſſa eſt,etiamſi non ſudarit,omnia deſinunt. Hoc igitur tempore ſorbitionem dare oportet : alioqui pernicioſa eſt.

Quibus uero perpetuo aluus in febribus liquida eſt,his præcipue pedes ca- 40
lefaciens, & ceratis integens, & faſcijs obuoluens, animum aduerte ut ne ſint reliquo corpore frigidiores. Si uero calidi ſunt, calefactorium nullum adhibe, ſed conſerua ut ne perfrigerentur. potu autem utendum eſt quàm pauciſsimo, aqua frigida, aut aqua mulſa. Quibus autem in febribus aluus liquida eſt, 41
&

& mens perturbata, & multi ex talibus floccos auferunt, & nares ſcalpunt, & paulatim quidem reſpondent ſi interrogentur, ipſi uero à ſeipſis nihil aptum dicunt: talia atrabiliaria eſſe mihi uidentur. Talibus igitur ita ſe habẽtibus, ſi aluus liquida fuerit, ac colliquuerit, uidetur mihi ſorbitiones frigidiores ac craſſiores exhibere oportere, & potiones aluũ ſiſtentes, & uinoſiores magis quàm adſtringentes. At quibus in febribus uertigines ab initio, & capitis pulſus fiũt, & urinę tenues, in his expectare oportet, ut ad iudicationes febris exacerbetur. Nec uero admirarer, ſi delirarent. Quibus in principio urinæ nebuloſæ, aut etiam craſſę ſunt, tales depurgare oportet, ſi etiam alia cõtulerint. Quibus uero in principio urinæ tenues, tales ne purgato, ſed ſi uiſum fuerit, infuſum per clyſterem adhibeto. Hos ſic curare cõducit. Aeger corpore quietem agat, ungaturq; ac æqualiter cõtegatur. Potu utatur aqua mulſa aquoſa: & ſorbitione ſucci ptiſanæ ad ueſperam. Aluum uero ab initio per clyſteris infuſum ſubducito. Medicamenta autem his ne exhibeto. Si enim quid circa uentrem cõmoueris, urina non cõcoquitur, ſed abſq; ſudore ac iudicatione, febris ad multum tempus durabit. Sorbitiones autem ubi prope iudicationẽ fuerit, ne dato, ſi turbetur: uerum quum remiſerit turbatio, & ad melius procedet. Obſeruare uero etiam omnium febrium iudicationes oportet, & in hoc tempore ſorbitiones detrahere. Solent autem longæ fieri hæ febres, & impetuoſos humorũ de loco ad locũ illapſus habere, ſi quidem infernæ partes frigidæ fuerint, circa aures & collum. Si uero non fuerint frigidæ, alias mutationes habẽt. Fluit autem ſanguis ex naribus, & alui his exturbantur. Quibuſcunq; uero febres anxioſæ ſunt, & quæ præcordia intendunt: & decumbentes in eodẽ loco decubitum non ſuſtinent, & extremæ partes perfrigerantur, hi plurima omnino diligentia ac cuſtodia opus habent. Degant autem hi ut nihil ipſis exhibeas aliud, quàm acetum mulſum aquoſum. Sorbitionem uero ne exhibe, donec febris deſierit, & urina concocta fuerit. Decumbere autem debet æger in domo obſcura, et in ſtratis quàm molliſsimis reclinatus eſſe, ita ut multo tempore decubitũ in eodem loco toleret, & quàm minimum ſe iactet. Hoc enim talibus maxime prodeſt. Super præcordium uero, lini ſemen linteo illitum imponito, obſeruando ut ne horreſcat æger dum apponitur. Sit autem ſumme tepidum, aqua & oleo coctum. Coniectare uero ex urinis oportet id quod futurũ eſt. Si enim craſsiores ac pallidiores fuerint, meliores ſunt. Si uero tenuiores ac nigriores, deteriores. Si autẽ mutationes habent, temporis diuturnitatem ſignificãt: & neceſſe eſt ut morbus & ad deterius, & ad melius, inæqualitatem permutet. Cæterũ inconſtantes febres ſinere oportet, donec conſtiterint. Quum uero conſtiterint, & uictu, & curatione conuenienti occurrere, ſpeculatione ſecundum naturam facta. Sunt aũt aſpectus ægrotorum multi. Quare animaduertendũ eſt medico, ut ne aliqua manifeſta cauſa ipſum lateat, neq; ex his quæ ratiocinatione cognoſcuntur, neq; ex his quæ ad numerũ parem aut imparem apparere oportet. Maxime igitur numerũ imparem uereri oportet. Nam hi dies in alterutram partem ægrotos inclinare faciunt. Primũ itaq; diem obſeruare oportet, quo æger debilis eſſe cœpit, cognito principio ex quo, & quãdo. Præcipuũ enim hoc eſt ut ſciatur. Quũ uero ægrum interrogaueris, etiam hæc omnia conſiderabis. Primũ quidẽ quomodo caput habet, an doloris exors ſit, nec grauitatẽ in ſeipſo habeat. Deinde præ-

cordia

cordia & latera an doloris exortia ſint. Si enim præcordium doloroſum fuerit, aut eleuatũ, aut obliquitatẽ aliquam habuerit, aut ſatietatẽ: aut lateris dolor aſfuerit, & unà cum dolore, tuſsicula, aut tormen, aut uentris dolor: Quũ horum quid affuerit in præcordio, aluum maxime infuſis per clyſterem ſoluere oportet. Bibet autem aquam mulſam calidam coctã. Conſiderandũ uero eſt an dum exurgit, animi deliquiũ incidat, an bona ſpiritus tolerãtia ipſum habeat: & inſpicienda alui egeſtio, num uehemẽter nigro colore prodierit, aut pura, quales ſani hominis ſunt egeſtiones: & an febris ad tertiũ diem exacerbetur. Vbi uero ualde probe tales conſideraueris in his morbis tertia die, ad hæc iam etiam alia contemplare, & ſi quarta ſimile quid tertiæ habuerit ex ijſdem illis, æger in periculo uerſatur. Ex ſignis autẽ, nigra alui egeſtio, mortẽ ſignificat. Quæ uero ſani hominis egeſtioni ſimilis eſt, ſi per omnes dies apparuerit, ſalutare ſignum eſt. At ſi glande ſubdita nõ obedierit, & ſpiritus bona tolerãtia affuerit, ſi ubi ad ſedem exurrexit, aut iſthic in lecto, animi deliquium inciderit: Hæc ubi ægroto, aut ægrotæ, ab initio affuerint, delyriũ futurum expecta. Intentus aũt ſis quoq; ad manus. Si enim tremulæ fuerint, tali ſanguinis de naribus deſtillationẽ futurã expecta. Inſpicere uero ipſas nares oportet, an ſpiritus æqualiter per utraſq; feratur. & ſi multus feratur è naribus, cõuulſio fieri ſolet. Si uero conuulſio fiat, tali mors expectanda eſt: & bene habet ſi quis hoc prædicat. Si uero in febre hyberna, lingua aſpera fiat, & animi deliquia adſint, tali remiſsio febris contingere ſolet: attamẽ fame talem macerare oportet, & aquæ, & aquæ mulſæ potu, ac ptiſanæ ſucco conſeruare, ita ut fidem ne habeas febriũ remiſsioni. Nam qui talia ſigna habent, de uita periclitantur. Vbi uero hæc cognoueris, ac probe cõtemplatus fueris, ita fore prædicere potes, ſi placuerit. Quum uero in febribus horrendũ quid acciderit quinta die, aut aluus derepente liquida deiecerit, & animi deliquiũ incidat: aut uocis priuatio contingat, aut conuulſio, aut ſingultus fiat: ex his anxioſus fieri æger ſolet, & ſudores ſub naſo, & circa frontem ac ceruicem à poſteriore capitis parte oboriri. Qui uero hæc patiũtur, ſpirituoſi facti nõ longe poſtea morientur. Quibus autẽ in febribus crura fiunt tuberculoſa, atq; hæc tubercula moram trahentia nõ maturantur, febribus perſeuerantibus, & ſtrangulatio acciderit in faucibus, ita ut partes circa fauces graciles exiſtant, & tubercula nõ matura facta, ſed extincta fuerint: talibus ſanguis è naribus fluere ſolet. Et ſi quidem multus fluxerit, ſolutionẽ morbi ſignificat. Sin minus, morbũ longum. Quanto autẽ minus fluxerit, tanto deterius eſt, & longitudo maior. Si uero reliqua facilima fiant, tali dolores ad pedes expectare oportet. Si autẽ contigerint pedem, & doloroſus eſſe perſeueret æger, & calore affligatur, ac nõ ſoluatur: paulatim & ad ceruicem dolores peruenient, & ad claiculam, & humerũ, & pectus, & articulum. Nam & hunc tuberculoſum fieri oportebit. His autẽ extinctis, ſi manus cõtrahantur, aut tremulæ fiant, conuulſio talem corripit, & delyriũ. Sed & puſtulæ in ſupercilio oriũtur, & rubores habet, & palpebra altera ad alterã progerminat, & inflammatio dura detinet, & oculus uehemẽter intumeſcit, & delyriũ ualde augeſcit. Noctes autẽ plus q̃ dies delyrij ſignificationẽ præbent. Multa uero ſigna ad imparem numerum magis fiunt, q̃ ad parem. Vtro aũt horum numerorũ fiant, lethalia exiſtunt. Tales uero ſi quidẽ ab initio medicamẽtis purgare uolueris, ante quintũ diem id facito,

ſi uēter murmurarit. Sin minus, impurgatos ſinito. Si uero murmurarit, & alui egeſtiones bilioſæ fuerint, ſcammonio dato moderate purgato. In reliquo uero uictu potus ac ſorbitiones parciſsime exhibeto, quo melius æger habeat, ſi nō remiſsione facta decimūquartum diem tranſgreſſus fuerit. Quum febricitanti decimaquarta die uocis interceptio acceſſerit, nō cita ſolutio cōtingere ſolet, neq; liberatio à morbo fieri, ſed temporis diuturnitatē tali ſignificat. Quum itaq; apparuerit in hac die, longius protrahetur morbus. Quum febrienti quarta die lingua cōturbata loquitur, & aluus bilioſa liquida egerit, talis delyrare ſolet. Sed obſeruare ac aſſequi euentus oportet. Aeſtiuo ac autūnali tempore in morbis acutis, ſanguinis deſtillatio repentina, firmitatē ac multam inflammationē circa uenas ſignificat, & in poſterū diem tenuium urinarū apparitiones. & ſi ætate uiguerit, & corpus in exercitio, aut bene carnoſum habuerit, aut atrabiliarius fuerit, aut ex potu manus tremulas habuerit, bene habet ut delyrium, aut cōuulſionem prædicas. Et ſi quidem in diebus paribus accedat, melius eſt. In iudicatione uero pernicioſum, ſi non multus aceruatim concitatus ſanguis, redundantiæ exitus faciat per nares aut per ſedem: aut abſceſſus, aut præcordiorū dolores, aut ad teſtes, aut ad crura dolores inducat. His aūt cōcoctis, exitus fiunt ſputorū, craſſarum urinarū, leuium, albarū. Febri ſingultuoſæ ſilphij ſuccū, acetū mulſum, daucū tritum, bibēda dato. & galbanum in melle. & cuminū in eclegmate delingendū. & ptiſanæ ſuccum poſt hæc ſorbendū. Talis autē effugere nō poteſt, ſi nō ſudores iudicatorij, & ſomni æquales acceſſerint: & urinæ craſſæ & acres decurrerint, aut ad abſceſſum morbus decubuerit. Nux pinea, & myrrha, in eclegmate dentur. Bibendum autem talibus acetū mulſum q; minimum dato. Si uero ualde ſiticuloſi fuerint, aquam ordeaceam. Peripneumonicas ac pleuriticas affectiones ſic cōſiderare oportet, an acuta ſit febris, & dolores lateris alterius, aut utriuſq;: et dum ſpiritus ſurſum fertur an doleat: & an tuſſes adſint, & ſputa prodeant fulua, aut liuida, aut etiā tenuia, & ſpumoſa, & florida: & ſi quid aliud diuerſum habeat, ab his quæ illis fieri ſolent. Hunc ſic degere oportet. Si quidē dolor ſurſum tendat ad clauiculam, aut circa mammā, & brachiū, uenam in brachio ſecare oportet internā, utra tandem fuerit parte, in ea ipſa: detrahere uero ſanguinē, iuxta corporis habitum, & tempus, & ætatem, & colorē, plus & cōfidenter. & ſi acutus fuerit dolor, ducere uſq; ad animi deliquium. Poſtea uero infuſum per clyſterem adhibere. Si uero ſub thorace fuerit dolor, & ualde diſtendat, pleuritico medicamento aluum ſubpurgato, & interim dum purgatur nihil dato. Poſt purgationē uero acetum mulſum. Medicamentū aūt purgās exhibeto quarta die. Verū per tres ab initio, infuſum per clyſterē adhibeto: & ſi hinc nō alleuetur, ſic ſubpurgato. Cuſtodia aūt fiat uſq; ad febris quietem ac ſeptimū diem. Deinde ſi in tuto eſſe uideatur, ſuccū modicū ac tenuem primū melle ammixto exhibeto. Si uero facile educat ſputū, & bene ſpiret, ac doloris exors ſit circa latera, etiā paulo craſſiorem ac ampliorē, & bis in die dabis. Si uero nō facile liberetur, potionē pauciorem, & modicam ſorbitionē, ſuccum tenuem, eūq; ſemel, & in quo tempore melius degit, exhibeto. Cognoſces autem hoc ex urinis. Sorbitionē enim exhibere in his morbis nō prius oportet, q; urinas concoctas, aut ſputa matura facta eſſe uideris. Si uero is qui medicamentū accepit, frequenter & multum pur

gatus fuerit,neceſſe eſt dare,uerũ pauciorem ac tenuiorẽ. Nõ enim poterit dormire,prę uaſorũ uacuatione:neq; ſimiliter coquere:neq; iudicationes ſuſtinere ac expectare. At ubi crudorũ colliquationes factæ fuerint,& ea quæ renituntur abiecerit,nihil obſtabit. Matura uero ſunt ſputa quidem,quũ ſimilia fuerint puri. Vrinæ autẽ ſubſidentias habentes ſubrubras, uelut eſt eruũ. Nihil aũt prohibet & ad alios laterũ dolores tepefactoria apponere & cerata. Inũgere autem crura ac lũbos oleo calido, & pinguedinẽ illinere. præcordia uero ex lini ſemine integere uſq; ad mammas. At ubi in uigore eſt peripneumonia,auxiliũ non admittit,ſi non expurgetur:& malũ eſt ſi æger difficulter ſpirauerit:& urinæ tenues & acres, & ſudores circa collum ac caput fiant. Tales enim ſudores praui ſunt,præ ſuffocatione,& impetu ac uiolentia, ſuperãtibus morbis, ſi nõ urinæ multæ ac craſſæ prodierint,& ſputa matura exierint. Vtrum aũt horũ ſua ſponte uenerit,morbũ ſoluit. Ad peripneumoniã medicamentũ quod delingitur. Nux pinea & galbanũ,in melle Attico. Abrotonũ in aceto mulſo. Piper, ueratrum nigrũ feruefacito,& pleuritico in principijs dum dolor uexat, bibẽda dato. Bonum eſt & panacem in aceto mulſo feruefacere,& excolare, ac bibẽdum dare,tum hepaticis,tum in doloribus ſepti tranſuerſi. Et quæcũq; ad uentrem, aut ad mictionẽ impellere oportet, hæc in uino & melle dabis, illa ad uentrem, cũ aqua mulſa aquoſa copioſiore bibẽda dato. Dyſenteria ſedata abſceſſum, aut tumorem aliquẽ faciet,ſi non ad febres,aut ſudores, & urinas craſſas, & albas,ac ualde perſpicuas,aut ad tertianas,aut ad uaricẽ,aut ad teſtem, aut ad crura,aut ad coxam dolor decubuerit. In febre bilioſa ante ſeptimũ diem,cum rigore morbus regius accedens,ſoluit febrem. Verũ ſine rigore ſi accedat, extra temporis occaſiones,pernicioſus eſt. Tetanus lumborũ in anteriorem ac poſteriorẽ partem diſtentio:& in atrabiliarijs,ubi ſpirituum per uenas interceptiones fuerint:uenæ ſectione ſoluuntur. Quum autem à tendinibus uehementer in anteriorẽ partem reuelluntur,& circa collũ ac faciem ſudores fiũt, dum præ dolore mordentur ac reſiccãtur tendines uſq; ad ſacri oſsis finem exporrecti,qui craſsiores ſpinam cõtinent,qua parte maxima ligamenta exorta, deorſum ad pedes uſq; deſinũt: Tali ſi nõ febris & ſomnus acceſſerit,et ſequentes urinæ cõcoctionem habentes prodierint,& ſudores iudicatorij, uinum creticum uinoſum bibẽdum dato, & farinam coctam edendã. Et cerato ungito ac illinito,& integito crura uſq; ad pedes,ubi calida aqua prius in ſcapha perfudiſti:brachia quoq; ad digitos uſq; integito:& lumbos ac ſpinã à collo uſq; ad coxas,pinguedine incerata molli pelli illita circũdato, ita ut etiã anteriores partes cõplectantur:& interpoſito tẽpore, per utriculos calida aqua infuſa foueto, & circũtento linteo ipſum reclinato. Aluũ uero ne ualde ſoluas,niſi glandula ſubditiia,ſi multũ tempus fuerit,quo abſq; egeſtione permanſit. & ſi quidẽ in melius res tibi proceſſerit,ſatis eſt. Sin minus, mei radicẽ in uino odorato tritam, & daucum bibenda dato, mane ubi ieiunus eſt ante calidæ perfuſionẽ. & poſt hæc breui farinam coctam,tepidã,plurimã edat. & uinũ ubi uoluerit, bene temperatũ inſuper bibat. & ſi quidẽ in melius res tibi proceſſerit, ſatis eſt. Sin minus,prædicere oportet. ¶ Morbi porrò omnes ſoluũtur, aut per os, aut per aluũ,aut per ueſicã,aut alium aliquẽ eiuſmodi articulũ. Verũ ſudoris ſpecies omnibus cõmunis eſt. Veratrũ dare his oportet,quibus à capite fluxio fertur

tur. Quicũq; uero ex abſceſsibus, aut uenæ ruptura, aut propter intẽperantiã, aut ob aliam quandã fortem cauſam, ſuppurati fiunt, talibus ueratrum ne dato. Nihil enim profuerit, & ſi quid perpetietur æger, ueratrum in cauſa eſſe uidebitur. Si uero corpus diſſoluatur, aut dolor in capite ſit, aut aures obturatæ ſint, aut nares, aut ſputatio: aut genuum grauitas ſit, aut corporis tumida moles pręter conſuetudinem, dato quicquid tandem horum contigerit, ſi nõ ex potibus, neq; ex rebus uenereis, neq; ex triſtitia, neq; ex curis, neq; uigilijs hæc fiant. & ſi quidem horũ quid in cauſa fuerit, ad hoc ipſum curationẽ inſtituito. Dolores ex itinere, laterũ, dorſi, lumborum, coxarũ, & quicũq; reſpirantes dolent, cauſam manifeſtam habẽtes. Sæpe enim ex crapulis & cibis flatuoſis, dolores procedere ſolent, & ad lumbos, & ad coxam. Quibus uero ipſorũ talia fuerint, urinæ difficultas ipſis accedit. Horum autẽ cauſa iter eſt, & grauedinũ ac raucedinum. Quæcũq; ex uictus ratione cõtingunt, Pleraq; unuſquiſq; prout pręter conſuetudinẽ uictu uſus fuerit, maxime annotat. Nam qui nõ ſoliti ſunt prandere, ſi pranſi fuerint, multus uentris tumor ipſis accedit, & dormitatio, ac repletio. Si uero inſuper cœnauerint, aluus exturbatur. His ubi balneo uſi ſunt, dormire cõducit. Vbi uero dormiuerunt, deambulare lenta ac multa circuitione. & ſi quidẽ aluus euacuata fuerit, cœnare, & bibere uinũ paucum, meracius. Si uero euacuata nõ fuerit, corpus oleo calido illinere. et ſi ſitierit, uinum aquoſum album aut dulce bibere ac quieſcere. Si uero nõ obdormierit, amplius quieſcere. Reliquus uictus ſimiliter ut his qui crapula grauãtur conſtituatur. Quod uero ad potus attinet, qui quidẽ aquoſi ſunt, tardioris trãſitus ſunt, & intus obuoluũtur, & circa præcordia redũdant, & ad mictionẽ non decurrũt. Tali uero potu repletus, nullũ opus celeriter perficere poterit, ex his quæ intẽto corpore per uiolentiã aut celeritatẽ perfici ſolent. Quieſcat aũt q; maxime, donec unà cũ cibis cõcoctus fuerit. Quicũq; uero potus meraciores ſunt, aut auſteriores, palpitationẽ in corpore, & pulſationẽ in capite inducũt. His cõmodum eſt ut inſuper dormiant, & calidũ quid ſorbeant, ad quod maxime iucũde affecti ſunt. At uero ieiuniũ ad capitis dolorem ac crapulam malũ eſt. Cæterum qui ſemel in die cibũ capiunt, hi & impotẽtes ſunt, & calidam urinã mingunt, præter cõſuetudinem uaſa uacua habẽtes. fit autẽ & os ſalſum ac amarũ, & in omni opere tremunt, & tẽpora ipſis diſtendũtur, & cœnã concoquere nõ poſſunt, uelut ſi prãſi eſſent. Hos aũt minus bibere oportet q; ſoliti fuerũt, & mazam liquidiorem pro pane ſumere: et ex oleribus, rumicem, aut maluã, aut ptiſanã, aut betas. Bibere uero uinũ inter cibũ, moderatũ & aquoſius: & à cœna modice deambulare, donec urina deſcẽderit, ac minxerint. Vtãtur aũt & piſcibus coctis. Edulia porrò maxime de ſe ſignificationẽ præbent. Allium flatũ, & colorem circa thoracẽ facit, & capitis grauitatẽ, & anxietatẽ. & ſi quis alius dolor antea fieri cõſueuit, eum exacerbauerit. Vrinam aũt ciet, & hoc bonũ habet. Optimum uero eſt ut quis ipſum edat, ſi aut ebrius eſt, aut ad potationẽ ire uolet. Caſeus flatũ, & adſtrictionẽ, & ciborũ accenſionẽ facit, quũ crudũ & incoctile ſit eduliũ. peſsimũ aũt eſt repletos ipſum inter potũ edere. Legumina omnia flatuoſa ſunt, & cruda, & cocta, & fricta, & macerata, & uiridia. His aũt utendum nõ eſt niſi cũ cibis. Vnũquodq; uero ex ipſis ſua peculiaria uitia habet. Cicer flatũ, tum crudũ, tum frictũ, & dolorẽ inducit. Lens adſtringit, & turbatio-

nem inducit, ſi cũ cortice ſumatur. Lupinus minime inter hæc mala habet. Silphij caulis & ſuccus, quibuſdã quidem maxime, inexpertis aũt non trãſit per uentrẽ. Verũ uocatur hoc malũ cholera ſicca. Fit autẽ maxime ubi cũ multo caſeo mixtus fuerit, aut cũ carnis bubulæ eſu. Nam & atrabiliariæ affectiones à bubularũ carniũ eſu exacerbãtur. Eſt enim inſuperabilis ipſarũ natura, & nõ cu iuſuis uẽtriculi eſt ipſas cõcoquere. Optime tamen ipſas cõcoxerint, ac ſummo uerint, qui percoctis & q̃ uetuſtiſsimis utantur. At caprinæ carnes quæcũq; in bubulis inſunt mala, omnia habent, itẽq; à cõcoctione alienitatẽ: et flatuoſiores ſunt ac ructus ampliores faciũt, & cholerã generãt. Sunt aũt odoratiſsimæ, ſoli dæ ac iucũdiſsimæ, optimę & percoctæ, & frigidæ. Verũ iniucũdiſsimæ et gra ueolẽtes ac duræ, peſsimæ: imò etiã recẽtes. Optimæ uero ſunt æſtatis tẽpore: peſsimæ autũno. Porcinæ uero carnes prauæ ſunt, quũ fuerint crudiores aut ambuſtæ. Magis aũt cholerã generãt, & turbationẽ faciunt. Suillæ aũt optimæ ſunt omniũ carnium. Sed præſtant etiã ex his quę nõ uehementer pingues ſunt, neq; tenues, neq; ueteris uictimæ ætatẽ habent. Edere uero ipſas oportet abſq; pelle, & ſubfrigidas. In cholera ſicca uẽter inflatus eſt, et ſtrepitus inſunt, et dolor laterũ ac lumborũ. Secedit aũt nihil deorſum, ſed aluus adſtricta eſt. Talem adſeruato ut ne uomat, ſed aluus ſubeat. Infuſum itaq; calidũ ac pinguiſsimũ q̃ citiſsime per clyſterẽ immittito: et oleo illitũ in aquã plurimã calidã demittito, in ſoliũ reclinans, & calidã paulatim affundẽs. Et ſi caleſcẽti ipſi aluus ſubierit, morbus ſolutus eſt. Dormire quoq; tali cõducit, & bibere uinũ tenue, & uetus ac meracius. & oleum dato, ut & quieſcat, & aluus ſubeat, & ſoluatur morbus. A cibis uero & alijs abſtineat. Si uero nõ remiſerit dolor, aſininũ lac bibendum dato, donec purgatus fuerit. At ſi liquida fuerit aluus, et bilis ſubeat, et tormina ſint, & uomitus, ac ſuffocationes: his optimũ fuerit quieſcere. Bibere uero aquã mulſam, & nõ uomere. Hydropũ duæ naturæ ſunt: quorũ alter ſub carne ſi fieri aggreditur, ineuitabilis eſt. Qui uero cũ inflationibus fit, multa bona fortuna opus habet, maxime aũt ærumnis, & fomẽtis, ac temperantia. Edat aũt ſicca & acria. Sic enim uel maxime urinã eiecerit, & plurimũ uiribus polluerit. Si uero difficulter ſpirauerit, & tẽpus uernum fuerit, & ſimul ætas uiguerit, & uirium robur adſit, de brachio ſanguinẽ detrahere oportet. Deinde panes calidos ex uino nigro & oleo tinctos edat: & q̃ minimum bibens, q̃ plurimum laboret. & carnes ſuillas carnoſas edat cũ aceto coctas, ut aduerſus accliues deambulationes reniti poſsit. Quicunq; infernũ uentrẽ calidum habent, & alui egeſtiones acres & inæquales ipſis prodeũt præ colliquatione: his ſi quidẽ potẽtes fuerint, ueratro albo reuellere oportet. Sin minus, ſuccus tritici horni craſſus, frigidus dandus eſt, & lenticulæ freſæ decoctũ, & panes ſubcineritij, & piſces febrienti quidẽ cocti, nõ uero febrienti, aſſati: & uinũ nigrum nõ febrienti: ſin minus, aquã à meſpilis, aut myrti baccis, aut malis, aut ſorbis, aut palmulis, aut uitiũ œnãthe. Si uero febris nõ habeat, & tormina adſint, lac aſininũ calidum modicũ primum, deinde ſenſim fiente progreſſu amplius, & lini ſemẽ, & triticeam polentã, & fabas Aegyptias, exẽpto eo quod in ipſis amarũ eſt, molita ac trita hæc inſpergẽs bibat: aut oua ſemiconcreta aſſata edat, & ſimilaginẽ, & miliũ, & alicam coctã in lacte: hæc cocta frigida edat, & quæ his ſimilia exiſtunt, tum pocula, tum edulia in cibo aſſumat. Maximi momẽti circa uictus rationem

tionem, eſt obſeruare ac cauere, tũ in acutis, tum in lõgis morbis, & inteſiones febriũ, & remiſsiones, quo temporũ occaſiones ſcias, quãdo cibos exhibere nõ oportet, & quando tuto exhiberi poſſunt. Inſuperq́ꝫ quando plurimũ ab inten tione abſunt. Noſſe porrò oportet eos quibus caput dolet ab exercitationi‑bus, aut curſibus, aut profectionibus, aut uenationibus, aut ex alio quopiã intẽ peſtiuo labore, aut ex re uenerea: decolores item, raucoſos, ſplenicos, exãgues, ſpirituoſos, & ſiccã tuſsim habẽtes, ac ſiticuloſos, & flatuoſos, & uenarum in‑terceptiones: & eos qui intenta habẽt præcordia, & latera, & dorſum, & torpe‑factos, & obſcure uidentes, & quibus auriũ ſonitus incidũt, et qui urinariã fiſtu lam urinã non continentẽ habent, & morbo regio laborãtes, & quorũ alui cru‑da eijciunt, & quibus ex naribus, aut per ſedem ſanguis uehemẽter erumpit, & qui tubercula habẽt, & quibus uehemẽs dolor incurrit, & non ſuperauerint: ex talibus nullũ medicamento purgandũ eſſe. Periculũ enim habebis, et nihil opis afferes, & ſpõtaneas liberationes ac iudicationes tolles. At ſi ſanguinẽ alicui detrahere cõducit, ſolidam aluũ facere oportet, atq́ꝫ ſic detrahere, & fame mace rare, ac uinũ auferre. Poſtea uictu cõueniente, & fomẽtis humidis, reliquam cu rationẽ perage. Si uero aluus denſa ac adſtricta eſſe uideatur, molle infuſum per clyſterem immitte. Si uero medicamentũ dare uiſum fuerit, per ueratrũ tu‑to ſurſum purga. Deorſum uero nullum taliũ. Optimũ autem eſt ad mictio‑nem, & ad ſudores, & ad deambulationes perducere, & leni frictione uti, ut ne habitũ denſum efficias. Si uero in lecto decũbat, alij ipſum fricent. Et ſi quidem in thorace ſupra ſeptum trãſuerſum, affectio ipſum infeſtarit, plurimũ reſideat, & minime ipſum reclinent, quãdiu uires tolerant: & ſedentem multo tempore multo oleo calido defricent. Si uero in inferna aluo ſub ſepto trãſuerſo dolores habeat, decumbere cõducit, & nullo motu moueri tali corpori cõfert, extra de‑frictionẽ. Qui uero ex inferna aluo ſoluuntur dolores, per urinas & ſudores, ſi moderate delabuntur, ſua ſpõte ſoluuntur, qui parui ſunt. uehemẽtes aũt praui ſunt. Tales enim aut pereunt, aut abſq́ꝫ alijs morbis ſani non fiunt. Verum qui huiuſmodi ſunt incumbũt ac firmantur. Potio hydropico. Cantharidas tres, detracto capite uniuſcuiuſq́ꝫ, & pedibus, & alis, corpora uidelicet ipſarũ in tribus aquæ cyathis terito. Quum autẽ is qui bibit doluerit, calida aqua per‑fundatur. Bibat aũt prius illitus, ieiunus: & edat panes calidos ex oleo. Me‑dicamentũ ſanguinem ſiſtens. Fici ſuccum lana exceptũ intus ad uenam ap‑pone. Aut coagulo intorto nares obturato. Aut chalcitidem digito prius effor matam apprime, & cartilagines extrinſecus utrinq́ꝫ cõprime: & aluum lacte aſi nino cocto ſolue, & caput rade, & perfrigerãtia adhibe, ſi calidum tempus fue‑rit. Seſamoides ſurſum purgat. potio eius eſt drachma dimidia in aceto mul ſo trita. Commiſcetur etiam ueratris tertia potionis pars, & minus ſuffocat.

Ad trichiaſin, id eſt pilos pungentes in palpebris enaſcentes. Immiſſum in acum foramen habentem filum, in ſumma ſupernæ palpebræ margine deor ſum uerſus perpũctione facta trãſmitte, & aliud itidem ſub hoc inferne traijce: & extenta fila cõſue ac deliga, donec decidãt. & ſi quidẽ ſatis habuerit, bene eſt. Sin minus, & quid defecerit, rurſus eadem facito. Sed & hæmorrhoidas eo‑dem modo tranſmittes, filo lanæ ſuccidæ craſsiſsimo ac maximo in acũ immiſ‑ſo, ac deligato. Securior enim fit curatio. Deinde cõpreſsione facta medicamen

to erodēte utere,& ne prolue donec deciderint:& ſemper unā relinque. Poſtea uero refectis uiribus ueratrũ dato. deinde exerceatur & exudet,& ante exercitationē mane frictio multa fiat. Verũ à curſu abſtineat,& ebrietate,& ab acribus, origano excepto. Vomat aũt per interpoſitos dies ſeptē,aut ter in menſe. Sic enim ꝗ optime habuerit corpus. Vinũ uero fuluũ,auſterũ,aquoſum ac modicũ bibat. At uero ad ſuppuratos,ſcillæ fruſta rotũda ſecta in aqua coquito, & ubi ualde bene efferbuerit,diffundito,& alia affuſa coquito,donec ad contactũ percocta ac mollia apparuerint. Deinde leuiter tritis cuminũ frictũ ammiſce,& ſeſama alba,& amygdalas recētes tritas,& hæc melle excepta delingenda præbe,& poſtea uinũ dulce bibendũ. Sorbitiones uero ſumat,peplũ,appellatum meconiũ album,tritũ acetabuli parui mēſura,in aqua loturæ farinæ recētis dilutum ac coctũ,melle affuſo tepidũ abſorbens. Atq; ſic degat per diē. Deinde ſupputans ea quæ eueniũt cœnam dato. Fabarũ item depuratarũ quadrantē,& rubiæ ſarmēta duodecim,terito,miſceto,coquito,et pingui addito delingenda præbeto. ¶ Ad oculos. Spodiũ lotum probe uelut farinæ maſſam ſubactũ, non liquidũ,uuæ immaturæ acerbæ ſucco humectatũ leuiter terito,in ſole reſiccato,& ut ad illitionem cõmodum ſit humectato:quũ uero ſiccum factũ fuerit, leuiter trito ſicco oculos ſublinito,& angulos cõſpergito. ¶ Ad eoſdem. Ebeni drachmā,æris uſti obolos nouē,croci obolos tres. Hæc trita in coticula terito,& uini dulcis heminā Atticā affundito. deinde ad ſolē obuelata exponito,& ubi cocta exaruerint,ipſis utere. ¶ Ad dolores oculorũ. Chalcitidis drachmā, uuæ expreſſæ ut duæ partes ſint reliquę,myrrhā et crocũ terito,& muſtũ admiſceto,& ad ſolē coquito,ac illinito. Sint aũt in uaſe æneo. Earũ quæ ab utero ſtrãgulantur cognitio. Digitis duobus cõprimito,et ſi ſenſerit,uteri ſtrãgulatio eſt. Si nõ,cõuulſio. Ad hydropicos. Pepli meconij appellati,acetabulũ paruũ Atticũ rotũdũ,potio una,ſquamę ęris ſpecilla lota tria. Hęc leuiter trita,et cũ farina recēti agglutinata,ac in catapotia efformata,deglutiēda dato. Purgãt aquã deorſum. Aliud,qđ ſtercora per aluũ expellit. In caricas ſuccũ tithymalli inſtilla,in ſingulas ſepties. deinde in nouũ uas cõpoſitas recõde,ac exhibe ante cibũ. Aliud. Peplũ,quod & meconiũ appellatur,aqua affuſa trito ac excolato,et farinā placētarũ torrefactarũ ammiſcēs,& mel coctũ affundēs,hydropicis edendũ dato:et uinũ dulce aquoſum,aut aquā mulſam aquoſam inſuper bibendā. At meconiũ,quod primũ excrementũ à pueris prodit,collectũ recõdito,ac curato.

Oculorũ medela.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE IVDICATIONIBVS, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

De iudicationibus quæ cito ad melius tendunt, plerunq; eadē ſigna ſunt,quæ etiam ſanitatis. Sudores enim optimi ſunt,& celerrime febrē ſedant, qui in iudicatorijs diebus fiunt, & febrem perfecte ſummouēt. Boni quoq; ſunt qui per totũ corpus fientes,morbũ facilius ferre faciunt. Qui uero nihil horũ faciunt,incõmodi ſunt. Denſari uero oportet alui egeſtionem,morbo ad iudicationē tendente. Sit aũt ſubfulua,& nõ

ualde

ualde graueolens. Cōmodum eſt & lumbricos exire ad iudicationē. Vrina aūt optima eſt, quæ habet albiſsimā ſubſidentiā, & leuem ac æqualē, per totū tempus donec iudicatus fuerit morbus. Significat enim ſecurum ac breuē fore morbum. Si ſudore oborto morbus deficiat, & urina fulua albā ſubſidentiā habēs cōſpiciatur: his eadē die recidiua febris fiet, atq; hęc quinta die citra periculū iudicatur. His qui in breuiſsimo tēpore ſani euadēt, omnia maxima ſigna fiūt. Nam magis ſine dolore degūt, & extra periculū, & noctu dormiūt, & alia ſigna ſecura præ ſe ferūt. Quibus in ſebre nō lethali capitis dolor, et alia ſigna circūſtant, in his bilis dominatur. Quibus inceperit dolor primis diebus, & quarta ac quinta magis premūtur, hi ſeptima à febre liberātur. Febres iudicātur in iiſdem numero diebus, ex quibus & ſuperſtites euadūt homines, & ex quibus pereūt. Etenim placidiſsimæ febres, & ſignis ſecuriſsimis fientes, quarto die deſinūt, aut prius. Lethaliſsimæ uero & ſignis horrēdiſsimis fiētes, quarto die aut prius occidūt. Primus igitur ipſarū inſultus ſic deſinit. Alter ad ſeptimū deducit. Tertius ad undecimū. Quartus ad decimūquartū. Quintus ad decimūſeptimū. Sextus ad uigeſimū. Atq; hæ in acutiſsimis morbis, per quatuor ad uiginti, appoſitiones fiūt. Nō poteſt aūt quicq; horū integris diebus exacte numerari. Neq; enim anni ac mēſes totis diebus cōſtant. In febribus ardētibus bona ſigna apparētia, qualia in ſanis ſcripta ſunt, ſi quidē minora fuerint, ad tertiū diē remiſsionē indicāt. craſsiora uero, in craſtinū. craſſa aūt, eadē die. In febribus ardētibus ſi poſterius ſeptimo die morbus regius accedat, iudiciū eſt ſudoris. Nā morbus nō ſolet exudare, neq; uſq̃ alibi abſceſſum facere, ſed ſanus fit. Neceſſe autē eſt ubi calor febris diſceſsit, & humorē in ſeipſum attraxit, febri cōtingere iudicationē, per urinas prodeūtes, aut etiā alui egeſtiones, aut ſanguinis ex naribus fluxū, aut mictionē multā, aut per multā humiditatē, ſudorē, aut uomitū, Mulieri uero etiā per menſiū uiam. Maxime igitur hæc iudicationem faciūt, & quicquid his propinquū contingit. Facit aūt & alias iudicationes, ſed minus q̃ has. Si uero ſeptimo die morbus regius accedat, aut poſterius, in febre ardēte, & difficilis multi ſputi ſeceſſus, tum in ardētibus, tum in aliis febribus: ſi nullo taliū ſignorū fiēte dimiſerit febris, neceſſe eſt tales iudicatiōes pro illis fieri, aut magnorū tuberculorū abſceſſum, aut dolores ex abſceſſu uehemētes, aut colliquationes humorū ex calore. Iudicationes & remiſsiōes eorū quæ febrē ardētem ſignificant, longiorē morbū faciunt. Si uero fortia fuerint, mors plerūq; ſequitur. Reliquæ uero ardētes ſecurę deſinūt ſeptimo aut decimoquarto die. Solet aūt & ad lipyriā deuenire, & detinet maxime xl. dies, & in Epialum trāſit. & lipyria eadē quoq; die corripit ac dimittit. Fit aūt & capitis dolor. Si uero lipyria nō dimiſerit in xl. diebus, ſed producta fuerit, & dolor habuerit caput, et delyret æger, ipſum purgato. Deſinente uero febre ardente ſi accedat morbus regius, nō ſolet amplius exudare, neq; uſquā alibi abſceſſum facere, ſed ſanus fit. Tertiana in ſeptē circuitibus plerūq; iudicatur. Quibuſcūq; in febribus intolerabilibus ſeptima, aut nona, aut decimaquarta morbus regius accedit, bonum: ſi non dextrum præcordiū durū fiat. Sin minus, ambiguum. Acuti morbi in quatuordecim diebus plerunq; iudicātur. Sudores febricitāti ſi fiant tertia die, & v. & vij. & ix. & xi. & xiiij. & xxi. & xxxi. hi ſudores morbos iudicant. Qui uero non ſic fiunt, dolores ſignificant. Concoctiones urinarum paula

 tim

tim matureſcẽtes,ſi in iudicatorijs diebus concoctæ fuerint,morbum ſoluunt. Exemplũ urinarũ ulcera facere oportet. Nam ulcera ſi repurgantur pure albo, celerem curationẽ indicãt.Si uero in ſanioſos humores trãſmutentur, maligna fiunt. Eodem modo & urinæ ſignificãt.Si ex dolore tenues fiant, ex occaſione ratiocinari oportet,ex qua morbus acceſsit,& hãc inſpicere ubi ſedatur. Nam hac deficiente,alijs ſignis qualia cõueniunt accedentibus,non putandũ eſt morbo liberationẽ contingere. Si doluerit caput,& ex hoc febris accedat,et hinc nõ ſedetur:dolore non ceſſante febris nõ iudicatur: & plurima talia iudicationis longæ ſunt ad melius,etiam in his quæ ad ſanitatẽ tendũt. In præcordijs tumores molles,& doloris exortes,& ad cõtactum cedentes, diuturniores quidem iudicationes faciũt,minus autem horrendas tuberculis his cõtrarijs. Eodem modo habet & de tuberculis in reliquo uẽtre. Ex urinis ſi quidẽ id quod mictũ eſt purum fuerit:ſubſidentiã uero albã ac leuem habuerit, diuturnior fit morbus,& minus ꝙ optima ſecura eſt hæc urina. Si uero & urina ſubrubra fuerit,& ſubſidentia ſubrubra ac leuis: diuturniorẽ quidem hæc morbum ꝙ prior ſignificat,ſed ualde ſalutarem. Quicũq; podagrici morbi fiunt,hi in quadraginta diebus ab inflãmatione liberi ſedantur. Sed in his pleraq; longæ iudicationis ad melius ſunt. Quæ ad mortẽ tendunt,in die ac nocte iudicãtur,quæ uidelicet debilitationis ſigna ſunt,uelut epoti medicamenti, exturbationis alui & ſurſum,& deorſum,anxietatis,& aliorũ huiuſmodi. Si igitur horũ ſigna in die ac nocte ſubmoueãtur,bene eſt. Sin minus,lethalia eſſe putãda ſunt. Sudores peſsimi ſunt frigidi,& circa ceruicẽ fientes.Hi enim mortes, & morborũ longitudinẽ præſignant. Alui egeſtiones uarię,diuturniores quidẽ ſunt nigris & alijs lethalibus egeſtionibus,nihilo uero minus pernicioſæ. Sunt aũt tales,ramentoſæ,biliosæ,cruẽtæ,praſinæ,nigræ:& aliquãdo ſimul omnes prodeũt, aliquãdo ſingulæ particulatim. Vrina ſi quandoq; pura micta fuerit, quandoq; ſubſidentiã albam ac leuem habens,diuturnæ tales ſunt,& minus ſecuræ ꝙ optima urina. Si uero fulua ac tenuis fuerit urina multo tẽpore,periculũ eſt ne ſufficere homo poſsit,donec cõcocta fuerit urina.& ſi aliàs ſuperſtitis futuri ſigna fuerint,his abſceſſum affore expecta ad locos infra ſeptũ tranſuerſum. In febribus ſi mutationes habeat urina,diuturnitatẽ temporis ſignificat, & neceſſe eſt ægrotũ mutari & ad deteriora,& ad alterã partẽ. Si urinę ab initio nõ ſimiles fuerint,ſed ex tenuibus craſſæ fiãt,& penitus tenues, tales ægre iudicant ac incõſtantes ſunt. Frigidi ſudores cũ acuta quidẽ febre,lethales ſunt: cũ mitiore uero,longitudinẽ morbi ſignificãt.Et ubi in corpore caliditas aut frigiditas,hic morbus eſt.& ubi in toto corpore mutatiões repẽtinæ fiũt, & ſi corpus perfrigeretur,aut rurſus calefiat,aut color alius ex alio trãſmutetur,morbi lõgitudinẽ ſignificat. Si febricitãti ſudor accedat,febre nõ deficiẽte,malũ.prolõgatur enim morbus,& humiditatẽ ſignificat. Febricitãti frigidi ſudores accedẽtes,longã febrem ſignificãt. Sudor multus intẽperate fiens ſano,morbũ ſignificat,ęſtate minorẽ,hyeme maiorẽ. Alui egeſtiones ſi in idẽ cõcedere ac cõſiſtere permiſeris,uelut ramẽta ſubſidẽt:ſi pauca,modicus eſt morbus:ſi multa, multus:his infuſum per clyſterẽ adhibere cõducit. Quibus uero in egeſtione inferne bilis atra ſubſidet,ſi copioſior,maior eſt morbus. Si paucior,minor. Si uenæ pulſarint,& facies ſana fuerit,et pręcordia nõ mollia,ſed in tumorẽ eleuata,

diutur

diuturnus eſt morbus,& abſq; cōuulſione nō ſoluitur, aut multa ſanguinis ex naribus fluxione,aut uehemēti dolore.Et palpitationes in manibus,diuturnæ febris ſignum ſunt,aut breuis iudicationis in deterius:& in his pleraq; quæ ad mortem tendunt. His qui breuiſsimo tempore perituri ſunt,maxima ſigna ab initio fiunt.Nam & difficulter ſpirant,& noctu nō dormiunt,& ſigna periculoſa præ ſe ferunt. In febre cōtinua ſi quis quarta die & ſeptima affligatur, & undecima non iudicatus fuerit,plerūq; perit. Quicūq; à diſtentione antrorſum ac retrorſum corripiuntur,in quatuor diebus pereūt. Si uero hos effugerint,ſani fiunt. In febribus ardentibus ſi accedat morbus regius,& ſingultus quinto die,lethale eſt. Recidiuæ fiunt in his,quibus deſinētibus uigiliæ fortes accedunt,aut ſomni turbulenti,aut corporis robur,aut dolores uniuſcuiuſq; membri:& quibus febres ſedantur,neq; ſignis ſolutorijs fientibus, neq; in iudicatorijs diebus:& ſi deficiēte febre,& ſudore accedente,urinā fuluā minxerint,albam ſubſidentiam habentē,his febris recidiuā eadem die expecta. Hæ uero recidiuæ quinto die iudicantur extra periculum, & ſi ex iudicatione facta urinā rubicundā,rubram ſubſidentiā habentem minxerint,etiā his recidiua febris fit eadem die:& pauci ex hac ſeruantur. Quum recidit febris ardens, plerūq; etiam exudat.Et ſi reuertens tot diebus detineat quot prius, etiā tertio recidiuat,ſi non impari die dimiſerit reuerſa. Plerūq; ſi crudæ ſint urinæ,& alia ſigna nō ſecundum rationē eueniant, morbus in die iudicatoria recidiuat. Quādoq; uero etiā reuertitur in die iudicatoria,his talibus relictis. Abſceſſus circa aurē quibus circa iudicationē fientes non ſuppurantur, his ſubmotis recidiua fit,iuxta recidiuarū rationem,ſimilis circuitui:in his ſpes eſt ad articulos abſceſſum fieri: aut urina craſſa,qualis eſt alba in quartanis delaſſatorijs,liberat ab abſceſſu. Quibuſdā uero horū etiam ſanguinis è naribus eruptiones fiunt.Hæc autē ſanguinis eruptio quartanas nō ſoluit,neq; morbos qui per alui egeſtiones ſanari ſolent. Atrabiliarijs cum phrenitide occupatis, ſi hæmorrhoides oboriātur,bonum eſt. Quicūq; inſaniunt ſua ſponte liberati ex morbis,his inſaniā ſoluit dolor ad pedes progreſſus,aut ad pectus : aut tuſſis uehemens oborta.Si uero horū nihil fiat,inſania ſoluta oculi priuatio cōtingit. Qui lingua offendunt,& labiorū non ſunt potentes,ſi hæc ſedata fuerint,ſuppurati fiunt. Dolorem in locis infernis fortem ſoluit aut ſurditas, aut ſanguis multus è naribus erūpens. Inſania magni morbi ex more fientis ſolutio. Quibus in febribus ardentibus coxarum dolor,oculorū diſtortio,aut cæcitas,aut teſtium tumores,aut mammarū eleuatio, febrem ardentem ſoluit,aut etiam ſanguinis ex naribus fluxus. In febre ardenti ſi inſuper corripiat rigor,exudare ſolet. A febre ardente occupato,rigore accedente, ſolutio fit. Quibus in febribus ardētibus tremores oboriuntur,mētis emotio ſoluit. Quibus in febribus aures obſurduerūt,his nō ſoluta febre,inſanire neceſſe eſt.Soluit autē ſanguis ex naribus erūpens,aut aluus biliofa egerēs,aut dyſenteria accedens,aut coxarū,aut genuū dolor. Quibus febribus rigor accedit,febris ſoluitur. Quibus dolores fiunt derepēte,præcordiū eleuatū eſt ſuperne,& ſi circa ſpuriā coſtā graues dolores fiunt, his ſolutio fit uenæ ſectio, & purgatio deorſum.Non enim corripit febris uehemēs locis impotentib. In his qui ab hydrope detinētur,ſi aquoſitas per uentrē ad ueſicā aut uentrē fluat,

ſolutio

ſolutio fit. Si à pituita alba occupato, alui profluuium uehemens accedat, ſolutio fit. Qui ab alui profluuio multo tempore detinentur unà cum tuſſi, non liberantur, ſi non dolores uehementes in pedibus inciderint. Si uero uult cõmutatio ac correctio naturæ fieri, poſtquam nõ amplius aluus profluit, aut inanem omnem egeſtionẽ habuerit, flatus foras prodeũtes accidunt. Nullũ itaq; humorẽ manifeſtum habent. Quare ei qui ita habet ſecure exhibere ſcies ea quæ cõueniunt, & ſi uoluulus accedat, uinũ frigidum multum meracũ paulatim bibendũ dato, donec ſomnus, aut crurũ dolor fiat. Soluit autẽ & febris, aut dyſenteria. Caput circũcirca dolenti ac ægrotanti, ſi pus per aures, aut per nares fluxerit, ſoluit morbũ. Quibuſcunq; ſanis derepẽte dolores oboriuntur in capitibus, & ſtatim uoce priuantur, ac ſtertũt, hi in ſeptem diebus pereunt, ſi nõ febris corripuerit. Caput circũcirca dolenti, quicunq; ex ſupernis locus doluerit, cucurbitam affige. Soluit dolor ad coxas, & genua, & anhelatio, quicquid horum factũ fuerit. Lippienti ab alui profluuio corripi, bonum eſt.

A conuulſione aut diſtentione neruorum uexato, febris accedens ſoluit morbum. Si à febre detentum conuulſio corripuit, ſedatur febris eadem die, aut poſtridie, aut tertia die.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE DIEBVS IVDICATORIIS, IANO Cornario Medico Phyſico interprete.

MAGNAM artis partem eſſe arbitror, de his quæ recte ſcripta ſunt poſſe cõſiderationem facere ac iudicare. Qui enim hoc nouit, & his utitur, non uidetur mihi in arte multũ falli poſſe. Oportet autem exacte perdiſcere unãquamq; temporum conſtitutionem. & quenq; morbũ. & qui morbus ſit bonus, & qui periculoſus, aut in conſtitutione, aut in morbo. & qui morbus longus ſit & lethalis: & qui longus, & nõ pernicioſus ad uitam. & qui acutus ac lethalis: & qui acutus, & ſupereſſe ſinens. Ex his enim ordinem dierum iudicatoriorum cõſiderandi ac prædicendi facultas datur. & ex his cognoſcere datur, quibus, & quãdo, & quomodo uictum præſcribere oportet. Maximum itaq; ſignum in ægrotis qui uicturi ſunt, ſi non præter naturam fuerit febris ardens, & alij morbi eodẽ modo. Nihil enim horrendum, neq; lethale fit in his quæ ſecundum naturam ſunt. Secundum eſt, ſi non etiam ipſum tempus ſimul cum morbo impugnet. Plerunq; enim hominis natura, uniuerſi poteſtatem non ſuperat. Poſtea uero ſi partes circa faciem gracileſcant: & uenæ in manibus, & in oculorum angulis, & ſupercilijs quietem habeant, quum prius non quieuiſſent. Huic ſi uox fuerit debilior, & ſit leuior: & ſpiritus rarior ac tenuior, ſequenti die remiſsio morbi contingit. Hæc igitur conſiderare oportet ad iudicationes: & an bifida linguæ pars uelut ſaliua alba obducitur, et an in ſumma lingua hoc idem factum ſit, uerum minus. Si quidem igitur parua hæc fuerint, ad tertium diem remiſsio fit morbi. Si uero aliquanto craſsior ſit ſaliua, in craſtinum. Si uero adhuc craſsior, eadem die. Quin & albas oculorum partes in principio morbi denigrari

neceſſe eſt,ſi inualuerit morbus. Hæ igitur ſi puræ fiant,perfectam ſanitatē indicant: leniter quidem, tardius: uehementer autem, citius. Cæterum acuti morbi fiunt à bile,ubi in hepar influxerit,& ad caput conſtiterit. Hæc igitur patitur hepar. Intumeſcit & expanditur ad ſeptū tranſuerſum præ tumore. & ſtatim ad caput dolor irruit,maxime uero ad tempora: & æger auribus non acute audit. Sæpe etiam oculis non uidet. & horror,& febris corripit. Atq; hæc quidem ab initio morbi ipſi fiunt ex interuallo,quādoq; uehementer, quādoq; minus. Quanto autē morbi tempus magis progreſſum fecerit, tanto maior fit dolor in corpore: & pupillæ oculorū ſparguntur,& obtuſe uident: & ſi digitū admoueris ad oculos,non ſentit,eo quòd non uidet. Quòd autē non uideat, inde cognoueris. Non enim nictat dum digitus admouetur: et floccos aufert de ſtragulis,ſi quidem uiderit,pediculos eſſe putās. Et quum hepar magis expaſſum fuerit ad ſeptum tranſuerſum, delirat: et ob oculos ſibi obuerſari putat reptilia, & alia omnigena animantia fera, & milites armatos pugnantes, & ipſe aduerſus ipſos pugnare ſibi uidetur: & talia dicit uelut qui uideat, et egreditur,et minatur ſi quis ipſum egredi non permittat. Et ubi ſurrexerit,crura eleuare nō poteſt,ſed cadit. Pedes autem ſemper fiunt frigidi. Et quum dormierit, exilit à ſomno,& inſomnia horrēda uidet. Hoc autem cognoſcimus,quòd ab inſomnijs exilit ac perterretur,poſtquā ad ſanam mentem redijt. Exponit enim inſomnia hæc,qualiaq; & corpore fecit,& lingua loquutus eſt. Atq; hæc quidem ſic patitur. Quandoq; uero etiam uoce priuatur,per totam diem ac noctem multum aceruatum ſpiritum reſpirans. Poſtquā uero delyrare ceſſauit,ſtatim ad ſanam mentem redit. Et ſi quis ipſum interroget,recte reſpondet, & intelligit omnia quæ dicūtur. Deinde rurſus paulo poſt in ijſdem afflictionibus iacet. Hic morbus accidit maxime in peregrinatione, & ſi alicubi deſertam uiam iuerit, & timor ipſum ex ſpectro corripuerit. Corripit etiam alijs modis. Tetani tres.

Siquidem ex uulnere tetanus,ſiue diſtentio neruorum antrorſum ac retrorſum fiat,æger hæc patitur. Maxillæ cōgelantur ac rigent,uelut ligna: & os aperire non poteſt,& oculi frequenter lachrymantur ac diſtrahūtur, & dorſum riget,& crura flectere non poteſt,neq; manus,neq; ſpinam. Quum uero lethalis fuerit,potus & cibi quos prius accepit,per nares quandoq; redeunt. At opiſthotonos,retrorſum fiens diſtentio,reliqua quidem eadem ægro inducit ut plurimum, fit autem quum in ceruice tendines retrorſum ægrotarit. Aegrotat autem,ab angina,aut ab uua,aut locis circa tonſillas ſuppuratis. Aliquando etiam à capite febribus accedentibus conuulſio ſuccedit. Iam uero etiam à uulneribus. Hic trahitur in poſteriorem partem, & præ dolore dorſum ac pectora rigent, & eiulat. Hic conuellitur uehementer, ut uix detineatur à præſentibus,ne è lecto excidat. Alius tetanus eſt minus lethalis prioribus. fit autem ab ijſdem, & totum corpus ſimiliter conuellitur. Febris ardens prædictis non ſimiliter fit. Vrit enim ſemel ut neceſſe ſit febricitare. Sitis igitur multa hominem tenet, & febris uehemens. lingua uero rumpitur exaſperata, & ſicca fit: & color ipſius primum quidem pallidus eſt, uelut ſolet. progreſſu uero temporis nigreſcit. Et ſi quidem in principijs nigreſcat,citiores iudicationes fiunt. Si uero poſterius, diuturniores. Coxendicum morbus ex his maxime cauſis fit in pleriſq; : ſi quis diutius in ſole uerſetur, & coxendices fuerint calfacti,

&

& humor qui eſt in articulis, à calore fuerit reſiccatus. Quòd autem id quod reſiccatur condenſatur ac cõpingitur, hoc magnũ ſignum eſt. Aeger enim articulos uertere ac mouere nõ poteſt, præ dolore articulorum, & eo quod uerticula ſunt cõpacta. Dolet autem magis lumbos & uerticula ea quæ ſunt ex obliquo coxarũ, & genua. Conſiſtit autẽ dolor plurimo tempore in inguinibus ſimulq́ꝫ coxendicibus, acutus ac æſtuoſus. & ſi quis ipſum erigat aut tranſmoueat, eiulat præ dolore quàm maxime poteſt. Quandoqꝫ uero etiam cõuulſio accedit, & rigor ac febris. Fit aũt à bile & pituita. fit etiã à ſanguine: & dolores cõſimiles ab omnibus morbis: & rigor & febris aliquando corripit debilis. Morbus regius acutus eſt, & celeriter occidẽs. Color totus malicorij ſpeciẽ refert, & eſt uehementer cum uirore pallidus, quemadmodũ lacerti cũ uirore pallidiores. conſimilis autem eſt cutis. Et in urina ſubſidet uelut eruum fuluum: & febris & horror debilis habet. Quandoqꝫ etiã ſtragula habere non ſuſtinet, ſed mordetur ac raditur matutino tẽpore, ubi nondũ cibum accepit, internis partibus. Deinde uiſcera pleruncꝫ ſugunt. Et ſi quis erigat ipſum aut alloquatur, nõ ſuſtinet. Hic utplurimũ moritur intra quatuordecim dies. Has autem ubi effugerit, ſanus fit.

Peripneumonia talia facit. Febris uehemens tenet: & ſpiritum denſum ac calidum reſpirat: & anxietas adeſt, & impotẽtia, & iactatio, & dolores circa ſcapulas, & clauiculas, & mammam: & grauitas in pectoribus, & delyriũ. Quandoqꝫ uero doloris exors æger eſt, donec tuſsire inceperit. Verum hic morbus diuturnior ac difficilior illo eſt. Saliuam autẽ albam & ſpumoſam primũ ſpuit. Lingua flaua eſt, uerum progreſſu temporis nigreſcit. Si quidem igitur in principio nigreſcat, citius morbus finitur. Si uero poſterius, tardius. Tandem uero etiam rumpitur lingua, & ſi digitum apponas inhæret. At liberationẽ à morbo ſignificat lingua, ſimiliter uelut in pleuritide. Hæc autem patitur æger minimũ diebus quatuordecim. ad ſummũ una & uiginti: & tuſsit hoc tempore uehemẽter: & unà cũ tuſsi purgatur, primũ quidem ſaliua multa ac ſpumoſa. Septima uero & octaua die, ubi febris in uigore fuerit, & humida ſit peripneumonia, craſsior: ſin minus, non. Nona uero & decima, cũ uirore pallida ac ſubcruenta. Duodecima autem uſcꝫ ad decimamquartam, multa & purulenta. Atqꝫ hoc in his cõtingit, quorum naturæ & corporis affectiones humidæ ſunt, & morbus fortis eſt. Quorum uero & natura, & morbi conſtitutio ſicca eſt, in his minus.

Cæterum de iudicatorijs diebus, etiam iam ante à me dictum eſt. Iudicantur autem febres quarta die, ſeptima, undecima, decimaquarta, decimaſeptima, uigeſimaprima. Ex his autẽ acutis quædam etiam trigeſima. Deinde quadrageſima. poſtea ſexageſima. Quum uero hos numeros exceſſerint, diuturna iam febrium conſtitutio fit.

HIPPOCRATIS COI LIBER APHORISMORVM, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

SECTIO PRIMA.

I VITA breuis, ars longa, tempus præceps, experimentũ periculoſum, iudicium difficile. Oportet autẽ non ſolum ſeipſum exhibere quæ decent facientem, ſed etiam ægrotum, & præſentes, & quæ externa ſunt. II. In perturbationibus alui, & uomitibus ſponte fientibus, ſi quidẽ qualia purgari oportet purgẽtur, confert, & leuiter ferũt: Sin minus, uice uerſa. Sic & uaſorum uacuatio, ſi quidẽ talis fuit, qualis fieri debet, confert, et bene ferunt: Sin minus, uice uerſa. Inſpicere itaqꝫ oportet regionem, & tempus, & ætatem, & morbos, in quibus conuenit, aut non.

III. In exercitãtibus boni habitus ad ſummũ progreſsi periculoſi ſunt, ſi in extremo fuerint. Non enim manere poſſunt in eodem, neqꝫ quieſcere. Quũ uero non quieſcant, nõ amplius in melius augeſcere poſſunt. reliquũ eſt igitur ut in deterius. Ob has igitur cauſas bonam habitudinem non tarde ſoluere confert, quo corpus rurſum renutritionis principiũ ſumat. Neqꝫ uero collapſiones ad extremum ducere oportet. periculoſum enim eſt. Sed qualis natura eſt eius qui perferre debet, ad hoc ducere cõuenit. Similiter aũt & euacuatiões ad extremum ducentes, periculoſæ ſunt. & rurſus renutritiones in extremo exiſtentes, periculoſæ ſunt. IIII. Tenues & exacti uictus, & in lõgis ſemper affectionibus, & in acutis, ubi non expedit, periculoſi ſunt. & rurſus uictus ad extremã tenuitatem progreſsi, difficiles ſunt. Et repletiones ad extremũ progreſſæ, difficiles ſunt. V. In tenui uictu delinquẽtes ægrotantes, magis læduntur. Omne enim delictũ quod committi poterit, magis magnũ committitur in tenui q̃ in paulo pleniore uictu. Quapropter etiã in ſanis periculoſus eſt ualde tenuis, & conſtitutus, ac exactus uictus. quoniam delicta grauius ferũt. Ob hoc igitur tenuis & exactus uictus periculoſus eſt magis quàm paulo plenior.

VI. Ad extremos morbos, exacte extremæ curationes, optimę ſunt.

VII. Vbi igitur peracutus eſt morbus, ſtatim etiam extremos labores habet, & extreme tenuiſsimo uictu uti neceſſe eſt. Vbi non, ſed pleniore uictu uti licet, intantum ſubdeſcendendũ eſt, inquantũ morbus extremis mollior fuerit.

VIII. Quũ in uigore fuerit morbus, tũc tenuiſsimo uictu uti neceſſe eſt.

IX. Simul aũt coniectare oportet, an æger ex uictu durare poſsit ad morbi uigorẽ: & utrum ille prius deficiet, & ex uictu durare nõ poſsit: aut morbus prius deficiet ac obtũdetur. X. Quibus igitur ſtatim uigor eſt, his ſtatim tenuis uictus exhibendus eſt. Quibus uero uigor poſterius, his ad illud, & paulo ante illud tempus, ſubtrahendus eſt. Antea uero mitius æger uictu tractandus eſt, quo durare poſsit. XI. In exacerbationibus ſubtrahere uictum oportet. Nam apponere noxa eſt. Ex quibus per circuitus exacerbationes fiunt, in exacerbationibus ſubtrahere oportet. XII. Exacerbationes & conſtitutiones indicabunt morbi, & tẽpora anni, & circuituum inter ſe collata incre-

mēta, ſiue quotidie, ſiue alternis diebus, ſiue per amplius temporis interuallum fiant. Sed & ex apparentibus indicia fiunt, uelut in pleuriticis, ſi ſputum ſtatim appareat incipiente morbo, ipſum abbreuiat. Si uero poſterius appareat, producit. & urinæ, & alui egeſtiones, & ſudores apparentes indicant & ægre & facile iudicandos, & breues & longos morbos. XIII. Senes facillime ieiunium ferunt. Deinde ætate conſiſtentes. Minime adoleſcentes. omnium uero minime pueri, & inter hos ipſos qui ipſi ſeipſis alacriores fuerint.

XIIII. Qui creſcunt, plurimum habent innatum calorem. plurimo igitur opus habent alimento. Sin minus, corpus conſumitur. Senibus autem modicus eſt calor: quapropter paucis fomitibus opus habent, à multis enim extinguuntur. Ob hanc etiam cauſam febres ſenibus non ſimiliter acutæ fiunt. Frigidum eſt enim ipſorum corpus. XV. Ventres hyeme & uere natura calidiſsimi ſunt, & ſomni longiſsimi: Quapropter in his temporibus alimenta plura exhibenda ſunt. Nam innatum calorem ampliorem tunc habent, alimento igitur ampliore opus habent. Signum ſunt ætates, & athletæ.

XVI. Victus humidi omnibus febricitantibus cōferunt. Maxime uero pueris, & aliĳs ita ali adſuetis. XVII. Et quibus ſemel aut bis, & plus aut minus, & ex parte exhibere oportet, conſiderandum eſt. Dandum uero etiam aliquid eſt tempori, & regioni, & ætati, & conſuetudini. XVIII. Aeſtate & autumno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime, deinde uere.

XIX. His qui in circuitibus exacerbantur, nihil dare oportet, neq; cogere: ſed auferre de appoſitionibus ante iudicationes. XX. Quæ iudicantur, & iudicata ſunt integre, neq; mouere oportet, neq; nouare, neq; medicamentis, neq; aliĳs irritamentis, ſed ſinere. XXI. Quæ ducere oportet, quò maxime repunt, eò ducere oportet, per conuenientes locos.

XXII. Concocta medicamentis aggredi oportet, & mouere non cruda, neq; in principĳs, ſi non turgeant. Plurima uero non turgent.

XXIII. Quæ prodeunt nō multitudine æſtimare oportet, ſed quandiu prodeant qualia oportet, & facile æger ferat. Et ubi opus eſt, uſq; ad animi deliquium ducere oportet: & hoc facere, ſi ſufficiat æger. XXIIII. In acutis affectionibus raro etiam in principĳs medicamentis uti oportet: atq; hoc facere diligēti prius æſtimatione facta. XXV. Si qualia oportet purgari, purgentur, confert & facile ferunt. Contraria uero difficulter.

SECTIO SECVNDA.

I IN quo morbo ſomnus laborem facit, mortale: Si uero ſomnus proſit, non lethale. II. Vbi ſomnus delyrium ſedat, bonum eſt. III. Somnus, uigilia, utraq; modum excedentia, malum. IIII. Non ſatietas, non fames, neq; aliud quicquam bonum eſt, quod naturæ modum excedat.

V. Laſsitudines ſpontaneæ denunciant morbos. VI. Quicunq; aliqua corporis parte dolentes, plerūq; dolores nō ſentiunt, his mens ægrotat.

VII. Quæ multo tempore attenuantur corpora, lente reficere oportet. Quæ uero breui, breui. VIII. Si ex morbo cibum capiens quis non fiat ualidus, ſignificat quòd corpus uberiore alimēto utitur, Si uero cibum non accipiente hoc contingat, noſſe oportet quòd euacuatione opus habet.

IX. Corpora quocunq; quis purgare uoluerit, fluida facere oportet.

x. Non pura corpora quāto plus nutries, tanto magis lædes. xi. Facilius eſt repleri potu, ꝙ cibo. xii. Quæ relinquuntur in morbis poſt iudicationem, recidiuā faciunt. xiii. Quibuſcunq; iudicatio fit, his nox grauis ante exacerbationem. Quæ uero ſequitur plerunq; tolerabilior eſt.

xiiii. In alui fluxionibus, mutationes egeſtionum proſunt, ſi non ad prauas mutentur. xv. Vbi fauces ægrotāt, aut tubercula in corpore naſcuntur, excretiones cōſiderare oportet. Si enim bilioſæ fuerint, corpus ſimul ægrotat. Si uero ſimiles ſanis fiant, tutū eſt corpus nutrire. xvi. Vbi fames, non oportet laborare. xvii. Vbi cibus præter naturam copioſior ingreſſus fuerit, morbum facit. Oſtendit autem ſanatio. xviii. Eorū quæ aceruatim & uelociter nutriūt, ueloces etiam egeſtiones fiūt. xix. Acutorum morborum non omnino tutæ ſunt prædictiones, neq; mortis, neq; ſanitatis. xx. Quibus dum iuuenes ſunt, uētres humidi ſunt, his ſeneſcentibus reſiccantur. Quibus uero dum iuuenes ſunt, uentres ſicci ſunt, his ſeneſcentibus humectātur. xxi. Famē uini potus ſoluit. xxii. Quicunq; morbi ex repletione fiunt, euacuatio ſanat. Et quicunq; ex euacuatione, repletio. Et aliorum contrarietas. xxiii. Acuti morbi in quatuordecim diebus iudicantur. xxiiii. Septimæ quarta index eſt. Alterius hebdomadæ octaua principiū eſt. Conſideranda uero eſt undecima. Hæc enim quarta eſt ſecundæ hebdomadæ. Conſiderāda rurſus decimaſeptima. Ipſa enim eſt quarta quidē à decimaquarta, ſeptima uero ab undecima. xxv. Aeſtiuæ quartanæ plerunq; ſunt breues. Autumnales uero longæ, & maxime quæ ad hyemem pertingunt. xxvi. Febrem in conuulſione fieri melius eſt, ꝙ conuulſionem in febre. xxvii. His quæ non ſecundum rationē leuant, non oportet credere, neq; ualde timere ea quæ praua fiunt præter rationē. Pleraq; enim ex talibus inconſtantia ſunt, & non ualde permanere, neq; morari ſolent. xxviii. Febricitantium non omnino leuiter, permanere, & nihil minui corpus, aut etiam magis ꝙ pro ratione colliquari, malum eſt. Illud enim morbi longitudinē, hoc uero debilitatē ſignificat. xxix. Incipientibus morbis ſi quid mouendum uidetur, moue: uigentibus uero, quietem agere melius eſt. xxx. Circa principia & fines, omnia debiliora ſunt. Circa uigores uero, fortiora. xxxi. Ex ægritudine bene cibum accipienti, nihil augeſcere corpus, malum eſt. xxxii. Plerūq; omnes male habentes, ab initio cibum bene capientes, & nihil augeſcentes, ad finem rurſus cibos faſtidiūt. At ab initio quidem ualde cibum auerſantes, poſtea uero bene cibum capientes, melius liberantur. xxxiii. In omni morbo ualere mente, & bene ſe habere ad ea quæ exhibentur, bonum. contrarium uero, malum.

xxxiiii. In morbis minus periclitantur, quorum naturæ, & ætati, & habitui, & tempori morbus magis affinis fuerit, ꝙ hi quibus nō affinis in aliquo horum exiſtit. xxxv. In omni morbo partes circa umbilicum & pectinem, craſsitudinem habere melius eſt. At uehemēs tenuitas & eliquatio, praua eſt. Periculoſa uero talis eſt etiā ad infernas purgationes. xxxvi. Sana habentes corpora, dum medicamētis purgātur, cito exoluūtur. Itemq; qui prauo cibo utuntur. xxxvii. Qui bene habent corpore, eos operoſum eſt medicamentis purgare. xxxviii. Paulo deterior & potus & cibus, ue-

rum iucundior,melioribus quidem,ſed iniucundioribus præferendus eſt.

XXXIX. Senes iuuenibus plerunq; minus ægrotant. Quicunq; uero ipſis fiunt morbi diuturni, ut plurimum commoriuntur. XL. Raucedines & grauedines,in ualde ſenibus non concoquuntur. XLI. Qui exoluuntur ſæpe & fortiter,abſq; manifeſta cauſa,derepente moriuntur. XLII. SydeQrationem fortem quidem ſoluere,impoſsibile eſt. debilem uero,non facile.

XLIII. Ex his qui ſtrangulantur,& ſubmerguntur,nondum autem mortui ſunt,non reconualeſcunt quibus ſpuma circa os fuerit. XLIIII. Craſſi admodum ſecundum naturam,magis cito moriuntur, q̃ graciles. XLV.

Iuuenibus comitialibus liberationẽ faciunt mutationes, maxime ætatis, & regionum,& uictuum. XLVI. Duobus doloribus ſimul fientibus, non ſecundum eundem locum,uehementior obſcurat alterum. XLVII. Circa generationem puris,dolores & febres magis contingunt, q̃ facto iam ipſo.

XLVIII. In corporis motu,quum incœperit dolere,quieſcere ſtatim laſsitudinem eximit. XLIX. Adſueti conſuetos labores ferre, etiamſi fuerint debiles,aut ſenes,non adſuetis fortibus ac iuuenibus facilius ferũt. L. Ex multo tempore conſueta,etiamſi deteriora fuerint,inconſuetis minus moleſtare ſolent. Oportet igitur etiam ad inconſueta tranſmutationem facere. LI.

Multum & repẽte euacuare,aut replere,aut calefacere,aut frigefacere, aut omnino quomodocunq; corpus mouere, periculoſum eſt. Et omnis multitudo naturæ contraria eſt. Quod uero paulatim fit,tutum eſt,tum aliàs, tum ſi ex altero ad alterum tranſitus fit. LII. Omnia ſecundum rationem facienti, ſi non ſecundum rationem fiant,non tranſire oportet ad aliud,manente eo quod uiſum eſt ab initio. LIII. Quicũq; uẽtres humidos habẽt, dum quidem iuuenes ſunt,melius degunt q̃ hi qui ſiccos habent. Verum ad ſenectutem deterius degunt. Reſiccantur enim plerunq; ſeneſcentibus. LIIII. In corporis magnitudine iuuentutem quidem degere,liberale eſt & non indecorum. Senectutem uero degere,inutile,& deterius paruitate.

SECTIO TERTIA.

I MVtationes temporum maxime pariunt morbos,& in temporibus magnæ mutationes frigoris,aut caloris, & reliqua iuxta rationem hoc modo. II. Naturarum aliæ quidem ad æſtatem,aliæ uero ad hyemem, bene aut male ſe habent. III. Morborum alij ad alia tempora, bene aut male ſe habent:& ætates quædam ad tẽpora,& regiones,& uictus. IIII. In temporibus quum eadẽ die,modo calor,modo frigus fit, autũnales morbos expectare oportet. V. Auſtri auditũ grauantes, caliginoſi,caput grauãtes, torpidi,diſſoluentes. Quum hic præualuerit,talia in morbis patiuntur. Si uero Aquilo fuerit,tuſſes, fauces, alui duræ,urinæ difficultates, horrores, dolores coſtarum,pectoris. Quum hic dominatur,talia in morbis expectare oportet.

VI. Quũ æſtas fit ueri ſimilis,ſudores in febribus multos expectare oportet. VII. In ſiccitatibus febres acutæ fiunt,& ſi quidem annus amplius talis fuerit,qualem conſtitutionem fecerit, plerunq; tales etiam morbos expectare oportet. VIII. In conſtantibus temporibus, ſi tempeſtiue tempeſtiua reddantur, morbi conſtantes & iudicatu facilimi fiunt. In inconſtantibus autem,incõſtantes,& qui difficulter iudicãtur. IX. In autumno morbi acutiſsimi

tiſsimi

tiſsimi, & omnino mortiferi, Ver autem ſaluberrimum & minime lethale. x. Autumnus tabidis malus. xi. De temporibus ſi quidem hyems ſicca & aquilonaris fuerit, Ver autem pluuioſum & auſtrale, neceſſe eſt æſtate febres acutas, & lippitudines, & dyſenterias fieri, maxime mulieribus, & uiris natura humidioribus. xii. Si uero hyems auſtralis, & pluuioſa, ac clemens fiat, Ver autem ſiccum & aquilonare, mulieres quidem quibus partus ad uer inſtat, ex omni occaſione abortiunt. Quæ uero pariũt, impotentes ac morboſos pueros pariunt, ita ut aut ſtatim pereant, aut tenues ac morboſi uiuant. Alijs autem dyſenteriæ, & lippitudines ſiccæ fiunt. Senioribus uero defluxiones breui perimentes. xiii. Si uero æſtas ſicca fiat & aquilonaris: Autumnus autem pluuioſus & auſtralis, capitis dolores ad hyemem fiunt, & tuſſes, & raucedines ac grauedines: quibuſdam etiam tabes. xiiii. Si uero aquilonaris & aquarum exors autumnus fuerit, his quidem qui humidas naturas habent, & mulieribus commodus erit. Reliquis uero fient lippitudines ſiccæ, & febres acutæ, & grauedines. Quibuſdam uero etiam atræ biles. xv. Ex anni uero conſtitutionibus, in ſumma ſiccitates pluuioſis ſalubriores ſunt, & minus lethales. xvi. Morbi in pluuioſis quidem plerunq; fiunt, febres longæ, & alui fluxiones, & putredines, & comitiales, & ſyderationes, & anginæ. In ſiccitatibus uero, tabes, lippitudines, arthritides, urinæ ſtillicidia, & dyſenteriæ. xvii. Quotidianæ uero conſtitutiones, aquilonares quidem corpora compingunt, & robuſta, & ad motum idonea, & bene colorata, & melius audientia faciunt, & uentres reſiccant, & oculos mordent, & ſi circa thoracem aliquis dolor prius eſt, magis affligunt. Auſtrales autem corpora diſſoluunt, & humectant, & grauem auditum, ac capitis grauitatem, & uertigines faciunt. In oculis autem & corporibus ægrum motum, & uentres humectant. xviii. Secundum tempora uere quidem & prima æſtate, pueri, & qui his ætate cohærent, optime degunt, & maxime ſani ſunt. Aeſtate uero & autumno aliquandiu, ſenes. Reliquo autumno & hyeme, mediam ætatem habentes. xix. Morbi omnes quidem in omnibus temporibus fiunt. Quidam tamen magis in quibuſdam ipſorum & fiunt, & exacerbantur. xx. Vere inſaniæ, & atræ biles, & comitiales, & ſanguinis fluxiones, & anginæ, & grauedines, & raucedines, & tuſſes, & lepræ, & impetigines, & uitiligines, & puſtulæ ulceroſæ plurimæ, & tubercula, & morbus articularis. xxi. Aeſtate uero & quidam ex his, & febres continuæ, & ardentes, & tertianæ plurimæ, & quartanæ, & uomitus, & alui profluuia, & lippitudines, & aurium dolores, & oris exulcerationes, & pudendorum putredines, & papulæ ſudoroſæ. xxii. Autumno autem & ex æſtiuis multi, & febres quartanæ, & erroneæ, & ſplenes, & hydropes, & tabes, & urinæ ſtillicidia, & inteſtinorum leuitates, & dyſenteriæ, & coxendices, & anginæ, & anhelationes, & uoluuli, & comitiales, & inſaniæ, & atræ biles. xxiii. Hyeme uero pleuritides, peripneumoniæ, grauedines, raucedines, tuſſes, dolores pectorum, laterum ac lumborum, capitis dolores, uertigines, ſyderationes.

xxiiii. In ætatibus autem talia contingunt, paruis ac recens natis pueris feruida oris ulcera, uomitus, tuſſes, uigiliæ, timores, umbilici inflammatio-

X 5 nes

nes, aurium humiditates. XXV. Ad dentitionem uero accedentibus, gingiuarum pruritus, febres, conuulſiones, alui profluuia, & maxime ubi dentes caninos producunt, tum craſsiſsimis pueris, tum his qui duros uentres habent. XXVI. Senioribus autem fientibus, tonſillæ, uerticuli in occipitio intro luxationes, anhelationes, calculorũ generationes, lumbrici rotundi, aſcarides, uerrucæ, tumores glandularum circa aures oblongi ſatyriaſmi appellati, ſtrumæ, & alia tubercula, maxime uero prædicta. XXVII. Adhuc uero ſenioribus, & ad pubertatem accedentibus, pleraq; ex his, & febres diuturnæ magis, & ex naribus ſanguinis fluxiones. XXVIII. Plurimæ uero affectiones pueris iudicãtur, partim in quadraginta diebus, partim in ſeptem menſibus, partim in ſeptem annis, partim ad pubertatem accedentibus. Quæ uero permanſerint pueris affectiones, & non exolutæ fuerint circa pubertatem, aut fœmellis circa menſium eruptiones, diuturnæ fieri ſolent. XXIX. Iuuenibus autem ſanguinis ſpuitiones, tabes, febres acutæ, comitiales, & alij morbi, maxime uero prędicti. XXX. His uero qui hanc ætatem exceſſerunt, anhelationes, pleuritides, peripneumoniæ, lethargi, phrenitides, febres ardentes, alui profluuia diuturna, bilis ſurſum ac deorſum effuſiones, dyſenteriæ, inteſtinorum leuitates, hæmorrhoides. XXXI. Senibus autem ſpirandi difficultates, & defluxiones cum tuſsi, urinæ ſtillicidia, urinæ difficultates, articulorum dolores, nephritides, uertigines, ſyderationes, mali habitus, pruritus totius corporis, uigiliæ, alui, oculorum, & narium humiditates, uiſus hebetudines, glaucedines, auditus grauitates.

SECTIO QVARTA.

I PRægnantes medicamẽtis purgare oportet, ſi turget humor, quarto menſe, & uſq; ad ſeptimum. Minus uero has, Iuniores autem & ſeniores fœtus uereri oportet. II. In medicamẽtorum uſu, talia ex corpore ducere oportet, qualia etiam ſponte prodeũtia commoda ſunt. Contrario autem modo prodeuntia, ſedare. III. Si qualia oportet purgari, purgẽtur, cõfert & facile ferunt. Contraria uero difficulter. IIII. Medicamentis purgare oportet æſtate quidẽ, ſuperiores magis: hyeme uero inferiores. V. Sub canẽ, & ante canem, operoſæ ſunt medicamentorũ purgationes. VI. Graciles, & facile uomẽtes, ſurſum purgare oportet, uitantes hyemem. VII. Difficulter uomentes, & moderate carnoſos, deorſum, uitantes æſtatem. VIII. Tabeſcentes autẽ, uitantes ſuperiores. IX. Atrabiliarios uero plenius inferiores. Eadem ratione cõtraria apponens. X. Purgare oportet in ualde acutis, ſi humor turget, eadem die. Morari enim in talibus malum eſt. XI. Quibus tormina, & circa umbilicũ dolores, & lumborum dolor, qui neq; à medicamento, neq; aliàs ſoluitur, in hydropem ſiccũ firmatur. XII. Quibus alui inteſtinorum leuitate affecti, eos hyeme ſurſum purgare malum eſt. XIII. Ad ueratrum, his qui nõ facile ſurſum purgãtur, ante potionem corpora humectare oportet, ampliore cibo ac quiete. XIIII. Vbi biberit quis ueratrum, ad motus quidem corporũ magis ducere oportet, ad ſomnos autem & quietẽ minus. Declarat aũt nauigatio, quòd motus corpora turbat. XV. Vbi uolueris magis ducere ueratrũ, corpus moueto. Vbi uero ſiſtere, ſomnum

facito

facito,& ne moueto. XVI. Veratrū periculoſum eſt ſanas carnes habentibus. Conuulſionem enim inducit. XVII. Sine febre exiſtenti cibi faſtidium, & oris uentriculi morſus, et uertigo, & os amareſcens, medicamento ſurſum purgante opus habere ſignificat. XVIII. Dolores ſupra ſeptū tranſuerſum, qui purgatione opus habent, ſurſum uerſus purgatione indigere ſignificant: qui uero infra, deorſum. XIX. Qui in medicamentorum potionibus, dum purgantur non ſitiunt, non ceſſant prius ꝙ ſitierint. XX. Non febrientibus ſi fiat tormen, & genuum grauitas, & lumborum dolor, deorſum medicamento purgante opus habere ſignificat. XXI. Egeſtiones alui nigræ, uelut ſanguis niger, ſua ſpōte prodeuntes, & cum febre, & ſine febre, peſsimæ ſunt. & quanto plures fuerint peiores colores, tanto magis malū eſt. Cum medicamento uero melius, & quanto plures fuerint colores, non malum eſt.

XXII. Quibuſcunq; morbis incipiētibus, ſi atra bilis, aut ſurſum aut deorſum prodierit, lethale eſt. XXIII. Quibuſcunq; ex morbis acutis, aut ex diuturnis, aut ex uulneribus, aut aliàs attenuatis, atra bilis, ſiue qualis ſanguis niger ſubierit, poſtridie moriūtur. XXIIII. Dyſenteria ſi ab atra bile inceperit, lethalis eſt. XXV. Sanguis ſurſum quidem qualiſcūq; fuerit, malus eſt. deorſum uero bona ſunt nigra ſubeūtia. XXVI. Si à dyſenteria occupato, ueluti carnes ſubierint, lethale eſt. XXVII. Quibus in febribus ſanguinis multitudo erumpit undecunq;, his in refectionibus alui humectantur. XXVIII. Quibus bilioſę ſunt egeſtiones, ſurditate fiente ceſſant. Et quibus ſurditas, bilioſis egeſtionibus fientibus ceſſat. XXIX. Quibus in febribus ſexta die rigores fiūt, difficulter iudicant. XXX. Quibus exacerbationes fiunt, quacūq; tandem hora febris dimiſerit, ſi poſtridie eadē qua antea hora corripuerit, difficulter iudicant. XXXI. Delaſſatis in febribus, ad articulos, & circa maxillas maxime, abſceſſus fiunt. XXXII.

Quibuſcunq; reſurgētibus ex morbis, ſi quid doluerit, iſthic abſceſſus fiūt.

XXXIII. Sed & ſi ante morbū quid doluerit, iſthic morbus incumbit.

XXXIIII. Si à febre occupato, tumore nō exiſtēte in faucibus, ſuffocatio derepente cōtingat, lethale eſt. XXXV. Si à febre occupato collū repente obuerſum fuerit, & uix deglutire poterit, tumore nō exiſtente, lethale eſt.

XXXVI. Sudores febricitanti ſi inceperint, boni ſunt tertia die, & quinta, & ſeptima, & nona, & undecima, & decimaquarta, & decimaſeptima, & uigeſima prima, & uigeſimaſeptima, & trigeſima prima, & trigeſima quarta. Hi enim ſudores morbos iudicāt. Qui uero non ſic fiunt, dolorē ſignificant, & longitudinē morbi, & recidiuas. XXXVII. Frigidi ſudores cū acuta quidē febre fiētes, mortē ſignificāt: cū mitiore uero, morbi longitudinē. XXXVIII.

Et ubi in corpore ſudor eſt, illic morbū eſſe declarat. XXXIX. Et ubi in corpore frigiditas aut caliditas, iſthic morbus eſt. XL. Et ubi in toto corpore mutationes, & ſi corpus perfrigeretur, aut rurſus calefiat, aut color alius ex alio fiat, longitudinem morbi ſignificat. XLI. Sudor multus ex ſomno, citra manifeſtā cauſam fiens, corpus multo alimēto uti ſignificat. Si uero cibum nō capiēti hoc fiat, ſignificat quòd euacuatione opus habet. XLII. Sudor multus, frigidus aut calidus, ſemper fluens: frigidus maiorē, calidus mino-

rem morbum ſignificat. XLIII. Febres quæcunq; non intermittentes per tertiam fortiores fiunt, magis periculoſæ ſunt. Quocunque uero modo intermiſerint, quòd ſine periculo ſint ſignificant. XLIIII. Quibus febres longæ, his tubercula ad articulos, aut dolores fiunt. XLV. Quibus tubercula ad articulos, aut dolores, ex febribus longis fiunt, hi pluribus cibis utuntur. XLVI. Si rigor incidat febre non intermittente, ægroto iam debili, lethale eſt. XLVII. Exſcreationes in febribus non intermittentibus, liuidæ, & cruentæ, & graueolentes, & bilioſæ, omnes malæ ſunt. At probe ſecedentes, bonæ, & per alui egeſtiones, & per urinas. Si uero nō aliquid ex conducentibus excernatur per hos locos, malum eſt. XLVIII. In non intermittentibus febribus, ſi externæ quidem partes frigidæ fuerint, internæ uero ardeant, ac ſitim habeant, lethale eſt. XLIX. In febre nō intermittente, ſi labium, aut palpebra, aut ſuperciliū, aut oculus, aut naſus diſtorqueatur: aut non uideat, aut nō audiat, æger iam debilis exiſtens, quicquid horum fiat, propinqua mors eſt. L. Vbi in febre non intermittente, difficultas ſpirandi, & delyrium fit lethale eſt. LI. In febribus abſceſſus, qui non ſoluuntur ad primas iudicationes, longitudinem morbi ſignificant.

LII. Quicunq; in febribus, aut alijs ægritudinibus, ex uoluntate lachrymantur, nihil abſurdi eſt. Qui uero non ex uoluntate, abſurdum. LIII.

Quibus circa dentes in febribus uiſcoſa adhærent, his fortiores febres fiūt. LIIII. Quibus plerunq; tuſſes ſiccæ, parum irritantes, in febribus ardentibus, hi non ita ualde ſiticuloſi ſunt. LV. Ex glandularum tumoribus febres omnes malæ ſunt, exceptis diarijs. LVI. Febricitanti ſudor oboriens febre non remittente, malum. Moram enim trahit morbus, & multam humiditatem ſignificat. LVII. A conuulſione, aut diſtentione neruorum uexato, febris accedens morbum ſoluit. LVIII. A febre ardente occupato, rigore accedente, ſolutio fit. LIX. Tertiana exacta in ſeptem circuitibus ad ſummum iudicatur. LX. Quibus in febribus aures obſurduerunt, his ſanguis è naribus effuſus, aut aluus exturbata, morbum ſoluit.

LXI. Febrientem ſi non in diebus imparibus febris dimiſerit, recidiuare ſolet. LXII. Quibus in febribus morbus regius fit ante ſeptimum diem, malum. LXIII. Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres ſoluuntur. LXIIII. Quibus in febribus morbus regius ſeptima, aut nona, aut decimaquarta accedit, bonum, ſi non præcordium dextrum durum fiat: ſin minus, non bonum. LXV. In febribus circa uentrem æſtus uehemens, & cordis ſiue oris uentriculi morſus, malum. LXVI. In febribus acutis conuulſiones, & circa uiſcera dolores fortes, malū. LXVII. In febribus, ex ſomnis, timores aut conuulſiones, malum. LXVIII. In febribus ſpiritus offendens, malum. Conuulſionem enim ſignificat. LXIX.

Quibus urinæ craſſæ, grumoſæ, paucæ, non ſine febribus, ubi copia ex his ſucceſsit, tenuis prodeſt. Tales autem maxime prodeunt his quibus ab initio, aut breui ſubſidentiam habent. LXX. Quibus in febribus urinæ conturbatæ, uelut iumenti, his capitis dolores, aut adſunt, aut aderunt. LXXI.

Quibus ſeptima die morbi iudicātur, his nubeculam habet urina, quarta die

rubram

rubram, & alia ſecundum rationem. LXXII. Quibus urinæ pellucidæ, albæ, malæ. Maxime autem in phreniticis comparet. LXXIII. Quibus præcordia eleuata, permurmurantia, lumborum dolore accedente, his alui humectantur, ſi non flatus erumpant, aut urinæ copia prodeat. In febribus autem hæc. LXXIIII. Quibus ſpes eſt abſceſſum fore ad articulos, eos liberat ab abſceſſu urina multa, & craſſa, & alba prodiens, qualis in febribus laborioſis quarta die quibuſdam fieri incipit. Si uero etiam ex naribus ſanguis eruperit, breui admodum ſoluitur. LXXV. Si quis ſanguinem aut pus mingat, rhenum aut ueſicæ ulceratione ſignificat. LXXVI. Quibus in urina craſſa exiſtente, carunculæ paruæ, aut ueluti pili ſimul exeunt, his de rhenibus excernuntur. LXXVII. Quibus in urina craſſa exiſtente, furfuracea quædam ſimul minguntur, his ueſica ſcabie affecta eſt. LXXVIII. Qui ſua ſponte ſanguinem mingunt, his in rhenibus uenæ ruptionem ſignificat.

LXXIX. Quibus in urina, arenoſa ſubſidunt, his ueſica calculo laborat.

LXXX. Si quis ſanguinem mingat, & grumos, & urinæ ſtillicidium habeat, & dolor incidat in imum uentrem, & ani ac ſcorti intercapedinem, partes circa ueſicam affectæ ſunt. LXXXI. Si quis ſanguinē & pus mingat, & ſquamas, & odor grauis ſit: ueſicæ exulcerationem ſignificat. LXXXII.

Quibus in urinaria fiſtula tuberculum naſcitur, his ſuppuratione facta & eruptione, ſolutio fit. LXXXIII. Mictio noctu multa fiens, medicam alui egeſtionem ſignificat.

SECTIO QVINTA.

I Conuulſio ex ueratro lethalis eſt. II. Ex uulnere cōuulſio lethalis eſt. III. Sanguine multo effuſo cōuulſio aut ſingultus accedēs, malū. IIII. Ex ſuperflua purgatione, conuulſio aut ſingultus accedens, malum.

V. Si quis ebrius derepente uoce priuetur, conuulſus moritur, ſi nō febris corripuerit, aut ubi ad horam qua crapulæ ſoluuntur peruenit, loquatur.

VI. Quicunq; à diſtentione antrorſum ac retrorſum corripiuntur, in quatuor diebus pereunt. Si uero has effugerint, ſani fiunt. VII. Quibuſcunq; morbi comitiales ante pubertatem fiunt, trāſmutationem habent. Quibuſcūq; uero uiginti quinq; annos natis fiunt, his plerunq; cōmoriuntur. VIII. Quicunq; pleuritici fientes, in quatuordecim diebus non repurgantur, his ad ſuppurationem tranſitio fit. IX. Tabes maxime fit ætatibus, ab anno decimo octauo, uſq; ad trigeſimumquintum. X. Quicunq; anginam effugiunt, his ad pulmonē uertitur, & in ſeptem diebus moriuntur. Si uero has effugerint, ſuppurati fiunt. XI. Qui tabe infeſtātur, ſi ſputum quodcūq; tuſsiendo reiecerint, graue olet, dum prunis inijcitur, & capilli de capite defluunt, lethale eſt. XII. Quibuſcūq; tabe laborantibus capilli de capite defluxerint, hi alui profluuio accedente moriuntur. XIII. Quicunq; ſanguinē ſpumoſum ſpuunt, his ex pulmone eductio fit. XIIII. A tabe occupato, alui profluuium accedens, lethale eſt. XV. Quicunque ex pleuritide ſuppurati fiunt, ſi in quadraginta diebus repurgati fuerint, ab ea die qua ruptio facta fuerit, liberantur. Si uero non, ad tabem tranſeunt. XVI. Calida frequenter ea utentibus, has noxas inducit, carnium effœminationem, neruorum impotentiam, mentis torporem, ſanguinis eruptiones, animi deliquia.

Hæc quibus mors. XVII. Frigida uero conuulſiones, antrorſum ac retrorſum diſtentiones, nigrores, rigores febriles. XVIII. Frigida inimica oſsibus, dentibus, neruis, cerebro, ſpinali medullæ. Calida uero grata.

XIX. Quæcunq; perfrigerata ſunt, excalefacere oportet, præterquam à quibus ſanguis erumpit, aut erupturus eſt. XX. Vlceribus frigida mordax, cutem obdurat, dolorem non ſuppurantem facit, nigrefacit, rigores febriles inducit, conuulſiones, diſtentiones. XXI. Quandoq; uero in diſtentione ſine ulcere, iuueni carnoſo, æſtate media, frigidæ multæ affuſio, caloris reuocationem facit. Calor autē hæc ſoluit. XXII. Calida ſuppuratoria eſt, non in omni ulcere, maximum ſignum ad ſecuritatem, cutem mollit, attenuat, dolores eximit, rigores, conuulſiones, diſtentiones mitigat, capitis grauitatem ſoluit. Plurimum autem cōfert ad oſsium fracturas, maxime denudatas. Ex his autem maxime his qui in capite ulcera habent, & his quæ à frigiditate moriuntur, aut ulcerantur, & herpetibus exedētibus, ſedi, pudendo, utero, ueſicæ. His calida grata eſt & iudicans. Frigida uero inimica & occidens. XXIII.

In his frigida uti oportet unde ſanguis erumpit, aut erupturus eſt: non ſuper ipſas partes, ſed circa ipſas unde fluit. Et quæcunq; inflammationes, aut flammei ardores, ad ruborem & ſubcruentum colorem ex nouo ſanguine tendunt, ad eas ipſas. nam ueteres nigrefacit. & ad ſacrum ignem non exulceratum. nam exulceratum lædit. XXIIII. Frigida uelut nix, glacies, pectori inimica ſunt, tuſſes mouēt, & ſanguinis eruptiones, ac defluxiones inducunt. XXV. Tumores in articulis, & dolores abſq; ulcere, & podagricas affectiones, & conuulſiones: Horum plurima frigida multa affuſa leuat, & attenuat, & dolorem ſoluit. Torpor enim dolorem ſoluit. XXVI. Aqua quæ cito caleſcit, & cito perfrigeratur, leuiſsima eſt. XXVII. Quibus bibendi appetentiæ noctu ualde ſitientibus, ſi obdormierint bonum eſt.

XXVIII. Menſes ducit aromatum ſuffitus. Multis autem modis etiam ad alia commodus eſſet, ſi non capitis grauitatem induceret. XXIX.

Prægnantes medicamentis purgare oportet, ſi turget humor, quarto menſe, & uſque ad ſeptimum. Minus uero has. Iuniores uero & ſeniores fœtus uereri oportet. XXX. Mulierem uterum gerentem ab aliquo acuto morbo corripi, lethale eſt. XXXI. Mulier uterum gerens ſecta uena abortit, & magis ſi maior fuerit fœtus. XXXII. Mulieri ſanguinem uomenti, menſibus erumpentibus ſolutio fit. XXXIII. Mulieri menſibus deficientibus, ſanguinem ex naribus fluere, bonum eſt. XXXIIII. Mulieri uterum geſtanti ſi aluus multum fluxerit, periculum eſt ut abortiat.

XXXV. Mulieri quæ ab uteri ſtrangulationibus uexatur, aut difficulter parit, ſternutatio accedens, bonum. XXXVI. Mulieri mēſes decolores, & non eodem tempore ſemper fientes, purgatione opus eſſe ſignificant.

XXXVII. Mulieri uterum geſtanti, ſi mammæ repente graciles fiant, abortit. XXXVIII. Mulieri uterum geſtanti, ſi altera mamma gracilis fiat, gemellos geſtans alterum abortit. Et ſi quidem dextera gracilis fiat, maſculum: ſi uero ſiniſtra, fœmellam. XXXIX. Si mulier quæ neque prægnans eſt, neque peperit, lac habet: menſes ipſius defecerunt. XL. Mulieribus quibuſcunq; ad mammas ſanguis colligitur, inſaniam ſignificat.

XLI. Mulierem ſi uelis cognoſcere,an prægnans ſit,ubi dormire uolet,aquam muſſam bibendam dato.Et ſi quidem tormen habuerit circa uentrē,prægnans eſt.Si uero nō,prægnans non eſt. XLII. Mulier prægnans ſi quidem maſculum geſtat,bene colorata eſt.Si uero fœmellam,male colorata.

pregnatis nota.

XLIII. Si mulieri prægnanti ignis ſacer in utero fiat,lethale eſt.

XLIIII. Quæcunq; præter naturam tenues exiſtentes, uterum geſtant, abortiunt priuſquam craſſeſcant. XLV. Quæcunq; uero moderate corpus habentes, abortiunt bimeſtres & trimeſtres, ſine cauſa manifeſta, his uteri acetabula muco plena ſunt, & non poſſunt fœtum continere præ grauitate, ſed abrumpitur. XLVI. Quæcunq; præter naturam craſſæ exiſtentes, non concipiūt in utero,his omentum oſculum uteri comprimit, & priuſquam attenuentur,non concipiunt. XLVII. Si uterus in coxam incūbens, ſuppuratus fuerit,neceſſe eſt curationem ex medicamentis, per linamenta ipſi adhibere. XLVIII. Fœtus maſculi quidem in dextris,fœminæ uero in ſiniſtris magis. XLIX. Vt ſecundæ excidant, ſternutatorio indito, nares & os apprehendito. L. Mulieri menſes ſi cohibere uoles, cucurbitam quàm maximam ad mammas appone. LI. Quæcunq; uterum geſtant, his oſculum uterorum clauſum eſt. LII. Mulieri uterum geſtanti ſi multum lac ex mammis fluat,debilem fœtum ſignificat.Si uero ſolidæ fuerint mammæ,ſaniorem fœtum ſignificant. LIII. Quæ corrupturæ ſunt fœtus,his mammæ graciles fiunt.Si uero rurſus duræ fiant,dolor erit aut in mammis,aut in coxis, aut in oculis,aut in genibus,& non corrumpunt. LIIII. Quibus os uterorum durū eſt,his neceſſe eſt oſculū uterorum clauſum eſſe. LV. Quæcunq; in utero habentes, à febribus corripiuntur, & fortiter attenuantur ſine manifeſta occaſione,difficulter pariunt & periculoſe:aut abortum facientes periclitantur. LVI. In fluxu muliebri,conuulſio & animi deliquium ſi accedat,malum eſt. LVII. Menſibus pluribus prodeuntibus morbi fiunt,& non prodeuntibus,ab utero morbi contingunt. LVIII. Ex inteſtino recto,& utero inflammato, urinæ ſtillicidium accedit,& ex rhenibus ſuppuratis urinæ ſtillicidium accedit. Verum ex hepate inflammato,ſingultus accedit.

secundinas demittit quando

LIX. Si mulier in uentre non concipit, uelis autem ſcire an conceptura ſit, ueſtimentis circumtectam ex infernis ſuffito.Et ſi quidem odor per corpus tibi procedere uideatur ad nares & ad os, ſcito quòd ipſa non propter ſeipſam infœcunda eſt. LX. Si mulieri uterum geſtanti purgationes prodeunt, impoſsibile eſt fœtum ſanum eſſe. LXI. Si mulieri purgationes non prodeunt, neq; horrore, neque febre accedente: uerum cibi faſtidia ipſi accidunt, hanc in uentre habere exiſtimato. LXII. Quæcunq; frigidos ac denſos uteros habent,non concipiunt:& quæcunq; humidos habent uteros,nō concipiunt.Extinguitur enim in ipſis genitura. Et quæcunq; ſiccos magis & aduſtos.Præ inopia enim alimēti corrūpitur ſemen.Quæcūq; uero ex utriſq; temperamentum habent moderatū, tales fœcundæ fiunt. LXIII. Similiter autem in maſculis. Aut enim propter corporis raritatem, ſpiritus extra fertur, ut ſemen non deducat:aut propter denſitatem,humor non procedit foras :aut propter frigiditatem non cōcaleſcit,ut ad hunc locum cōgregetur:aut propter caliditatē,hoc idē cōtingit. LXIIII. Lac dare caput dolētibus,malū,Malū

etiam

etiam febricitantibus,& quibus præcordia eleuata permurmurantia, & ſiticuloſis. Malum & quibus bilioſæ alui egeſtiones in febribus acutis ſunt, & quibus ſanguinis multi egeſtio facta eſt. Conuenit autem exhibere tabeſcentibus, non ualde multū febrientibus,& in febribus longis, debilibus, nullo ex prædictis ſignis præſente, ſed præter rationem conſumptis. LXV. Quibus tumores in ulceribus apparent, non ualde cōuelluntur, neq; inſaniunt. His autē derepente diſsipatis, retrorſum quidem cōuulſiones & diſtentiones fiunt: antrorſum uero, inſaniæ, lateris dolores acuti, aut ſuppuratio, aut dyſenteria, ſi rubicundi magis fuerint tumores. LXVI. Si in uulneribus fortibus ac prauis, tumor non appareat, magnum malum. LXVII. Tumores laxi boni, crudi mali. LXVIII. Dolenti poſteriorem capitis partem, uena recta in fronte ſecta prodeſt. LXIX. Rigores incipiunt, mulieribus quidem ex lumbis magis,& per dorſum ad caput. Verū & uiris magis poſteriore corporis parte ꝗ anteriore, uelut ex cubitis ac femoribus. Sed et cutis rara eſt. Indicat autem pilus. LXX. Qui à quartanis corripiuntur, non ita ualde à conuulſionibus corripiuntur. Si uero prius corripiantur,& quartana inſuper accedat, ceſſant. LXXI. Quibus cutis circūtenditur arida ac dura, hi ſine ſudore moriuntur. Quibus uero laxa ac rara, cum ſudore moriuntur.

LXXII. Morbo regio laborantes, non ita ualde flatuoſi ſunt.

SECTIO SEXTA.

I IN diuturnis inteſtinorum leuitatibus, ructus acidus accedēs, qui prius nō erat, ſignum bonum. II. Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior, morboſius ſani ſunt: quibus uero uice uerſa, ſalubrius.

III. In longis inteſtinorū leuitatibus, cibi faſtidium malum, & cum febre peius. IIII. Vlcera circūglabra maligna ſunt. V. Dolores in lateribus, & in pectoribus, & in alijs partibus, an multū differunt, conſiderandū eſt.

VI. Rhenum affectiones, & quæ circa ueſicam conſiſtunt, operoſe ſanātur in ſenibus. VII. Dolores circa uentrē fientes, ſublimes quidē leues ſunt, non autem ſublimes, fortiores. VIII. Hydropicis fientia ulcera in corpore, non facile ſanantur. IX. Latæ puſtulæ non ualde pruriginoſæ ſunt.

X. Caput dolenti & circūdolenti, pus, aut aqua, aut ſanguis fluens per nares, aut os, aut aures, ſoluit morbum. XI. Atrabiliarijs, & Phreniticis, hæmorrhoides accedentes, bonum. XII. Hemorrhoidas ſananti diuturnas, ſi non una ſeruata fuerit, periculum eſt hydropem aut tabem accedere.

nota circa hemorrhoidas curationem

XIII. A ſingultu detento, ſternutationes accedentes ſoluunt ſingultum.

XIIII. Ab hydrope detento, ubi aqua in uenis ad uentrem cōfluxit, ſolutio fit. XV. A profluuio alui longo correpto, uomitus ſponte accedens, ſoluit alui profluuium. XVI. A pleuritide aut peripneumonia occupato, alui profluuium accedens, malum. XVII. Lippientem alui profluuio corripi, bonum. XVIII. Veſicam diſſectam habēti, aut cerebrū, aut cor, aut ſeptum tranſuerſum, aut tenue aliquod inteſtinum, aut uentriculum, aut hepar, lethale eſt. XIX. Vbi diſſectum fuerit os, aut cartilago, aut neruus, aut genæ pars tenuis, aut præputium, neq; augeſcit, neq; coaleſcit.

XX. Si in uentrem ſanguis effuſus fuerit præter naturam, neceſſe eſt ſuppurari. XXI. In inſanientibus, uaricibus aut hæmorrhoidibus accedenti

bus

bus, inſaniæ ſolutio fit. XXII. Quicunq; dolores ex dorſo ad cubitos deſcendunt, uenæ ſectio ſoluit. XXIII. Si timor & triſtitia multo tēpore perſeueret, atrabiliariū hoc ſignum eſt. XXIIII. Si ex inteſtinis tenuibus aliquod diſſectum fuerit, non coaleſcit. XXV. Ignem ſacrum ab externis intro cōuerti, non bonū: ab internis uero extra, bonū. XXVI. Quibus in febribus ardētibus tremores facti fuerint, mentis emotio ſoluit.

XXVII. Quicūq; ſuppurati aut hydropici, ſecantur aut uruntur, hi pure aut aqua aceruata effluente, omnino moriuntur. XXVIII. Eunuchi nō laborant podagra, neq; calui fiunt. XXIX. Mulier non laborat podagra, ſi non menſes ipſi defecerint. XXX. Puer non laborat podagra, ante ueneris uſum. XXXI. Oculorū dolores meri potus, aut balneū, aut fomentum, aut uenæ ſectio, aut medicamenti potio ſoluit. XXXII. Balbi ab alui profluuio longo maxime corripiuntur. XXXIII. Acidum ructū habentes, non ita ualde pleuritici fiunt. XXXIIII. Quicūq; calui ſunt, his uarices magnæ non fiunt. Quibuſcūq; uero caluis uarices accedunt, hi rurſus hirſuti ſunt. XXXV. Hydropicis tuſsis accedens, malum.

XXXVI. Vrinæ difficultatem ſoluit uenæ ſectio. Secare uero oportet internas. XXXVII. Ab angina detento tumorem fieri foris in collo, bonum eſt. XXXVIII. Quibuſcūq; occulti cancri fiunt, eos nō curare melius eſt. Si enim curantur, citius moriūtur. Si uero non curentur, multū tempus perdurant. XXXIX. Conuulſio fit aut à repletione, aut euacuatione. Sic autem & ſingultus. XL. Quibuſcūq; citra præcordiū dolores fiūt, abſq; inflammatione, his febris accedens dolorem ſoluit. XLI. Quibuſcunq; ſuppuratum quid in corpore exiſtens, ſignificationem de ſe nō præbet, his propter puris aut loci craſsitudinē, ſui ſignificationē nō exhibet. XLII. Morbo regio laborantibus hepar durū fieri malum eſt. XLIII. Quicūq; ſplenici à dyſenteria corripiūtur, his longa accedente dyſenteria, aut hydrops accedit, aut inteſtinorum leuitas, & pereunt. XLIIII. Quibuſcunq; ex urinæ ſtillicidio uoluulus accedit, hi in ſeptem diebus pereunt, ſi non febre accedente urina ſatis fluxerit. XLV. Vlcera quæcunq; annua fiūt, aut diutiore tempore durant, neceſſe eſt os abſcedere, & cicatrices cauas fieri. XLVI. Quicunq; gibboſi ex anhelatione, aut tuſsi fiunt, ante pubertatem pereunt.

XLVII. Quibuſcūq; uenæ ſectio, aut medicamentū conducit, his uere uenam ſecare, aut medicamentū purgans exhibere conuenit. XLVIII. Splenicis dyſenteria accedens, bonum. XLIX. Quicunq; podagrici morbi fiunt, hi ſedata inflāmatione, in quadraginta diebus reſtituūtur. L. Quibus cerebrum diſſectum fuerit, his neceſſe eſt febrem, & bilis uomitū accedere.

LI. Quibuſcunq; ſanis derepente dolores fiūt in capite, & ſtatim uoce intercepta iacent, ac ſtertunt, in ſeptē diebus pereunt, ſi non febris apprehēdat.

LII. Conſiderare uero oportet etiam ſub oculis apparitiones in ſomnis. Si enim albæ partis quid ſubapparuerit, non commiſsis palpebris, ſi id nō ex alui profluuio, aut medicamenti potione fuerit, malum ſignum & ualde lethale eſt.

LIII. Deſipientiæ cum riſu quidem fientes, ſecuriores ſunt: cum ſtudio uero ſerio, periculoſiores. LIIII. In acutis affectionibus, quæ cū febre fiūt, luctuoſæ reſpirationes, malū. LV. Podagricæ affectiones uere & autūno

ut plurimum mouentur. LVI. Atrabiliarĳs morbis periculoſi humorum à loco ad locum decubitus, aut ſyderationẽ corporis, aut cõuulſionem, aut inſaniam, aut cæcitatem ſignificant. LVII. Syderationes uero maxime fiunt, ætate à quadrageſimo anno uſq; ad ſexageſimum. LVIII. Si omentũ exciderit, neceſſe eſt putrefieri. LIX. Quibuſcunq; à coxendicum morbo uexatis, coxa excidit, & rurſus incidit, his muci accedunt. LX. Quibuſcũq; à coxendicum morbo diuturno uexatis, coxa excidit, his crus tabeſcit, & claudicant, ſi non uſti fuerint.

SECTIO SEPTIMA.

I IN acutis morbis frigiditas extremarum partium, malum. II. Ex oſſe ægrotante, caro liuida, malum. III. Ex uomitu ſingultus, & oculi rubicundi, malum. IIII. Ex ſudore horror, non bonum. V. Ex inſania, dyſenteria, aut hydrops, aut mentis emotio, bonum. VI. In morbo diuturno cibi faſtidium, & meracæ alui egeſtiones, malum. VII. Ex multo potu rigor, & delyrium, malum. VIII. Ex tuberculi intus ruptione, exolutio, uomitus, & animi deliquium fit. IX. Ex ſanguinis fluxu delyrium, aut etiam conuulſio, malum. X. Ex uoluulo uomitus, aut ſingultus, aut conuulſio, aut delyrium, malum. XI. Ex pleuritide peripneumonia, malum.

XII. Ex peripneumonia phrenitis, malum. XIII. Ex ardoribus uehementibus conuulſio, aut diſtentio, malum. XIIII. Ex plaga in caput, ſtupor, aut delyrium, malum. XV. Ex ſanguinis ſputo, puris ſputum, malum. XVI. Ex puris ſputo, tabes, & fluxus, malum. Poſtquam uero ſputum ſupprimitur, moriuntur. XVII. Ex hepatis inflammatione ſingultus, malum. XVIII. Ex uigilia conuulſio, aut delyrium, malum.

XIX. Ex oſsis denudatione, ignis ſacer. XX. Ex igne ſacro, putrefactio, aut ſuppuratio. XXI. Ex forti pulſu in ulceribus, ſanguinis eruptio. XXII. Ex dolore diuturno partium circa uentrem, ſuppuratio.

XXIII. Ex meraca alui egeſtione, dyſenteria. XXIIII. Ex oſsis diſſectione delyrium, ſi ad uacuum uſq; proceſſerit. XXV. Ex medicamenti potione conuulſio, lethale. XXVI. Ex dolore forti partium circa uentrem, frigiditas extremarum partium, malum. XXVII. Mulieri uterum gerenti, teneſmus accedens abortire facit. XXVIII. Quodcunq; os præſectum fuerit, aut neruus in corpore, neq; augeſcit, neq; coaleſcit.

XXIX. Si à pituita alba detento, uehemens alui profluuium accedat, ſoluit morbum. XXX. Quibuſcunq; ſpumoſæ alui egeſtiones ſunt in alui profluuĳs, his de capite pituita defluit. XXXI. Quibuſcũq; febricitantibus, in urinis ſubſidẽtiæ craſsiores polentæ partes referentes fiunt, longũ morbum ſignificant. XXXII. Quibus uero plioſæ ſubſidentiæ, ab initio tenues, acutum morbũ ſignificant. XXXIII. Quibuſcunq; diſparatæ urinæ ſunt, his uehemens turbatio in corpore eſt. XXXIIII. Quibus in urinis bullæ ſuperſtant, rhenum affectiones ſignificant, & morbum fore longum.

XXXV. Quibus pingue eſt id quod ſuperſtat, & aceruatum, his rhenum affectiones, eaſq; acutas ſignificat. XXXVI. Quibus uero iam nephriticis ex rhenibus affectis prædicta ſigna accidunt, doloreſq; circa muſculos ſpinales fiũt, ſi quidem circa externos locos fiant, etiam abſceſſus extrinſecus futuros

Praesagia in febricitantibus desumpta ex urinis.

ros expecta. Si uero dolores magis circa internos locos fiant, etiam abſceſſus magis intus fore expecta. XXXVII. Quicunq; ſanguinē uomunt, ſine febre quidem, ſalutare eſt: uerum cum febre, malum. Perfrigerantibus autem & adſtringentibus curare oportet. XXXVIII. Defluxiones in uentrē ſupernum, in uiginti diebus ſuppurantur. XXXIX. Si quis ſanguinē mingat, & grumos, & urinæ ſtillicidium habeat, & dolor incidat in ani ac ſcorti intercapedinem, & imum uentrem ac pectinem, partes circa ueſicam ægrotare ſignificat. XL. Si lingua derepente impotens fiat, aut aliqua corporis pars ſyderata, atrabiliariũ tale exiſtit. XLI. Si ſenioribus nimiũ purgatis ſingultus accedat, non bonũ eſt. XLII. Si febris non à bile habeat, aqua multa calida in caput affuſa, febris ſolutio fit. XLIII. Mulier ambidextra nō eſt. XLIIII. Quicunq; ſuppurati urũtur, ſi quidem pus purũ fluat & album, euadunt. Si uero ſubcruentũ, & carnoſum, ac graueolens, pereunt.

XLV. Quicunq; hepar ſuppuratũ uruntur, ſi quidem pus purum fluat, & album, ſuperſtites euadunt. In tunica enim pus his ineſt. Si uero uelut amurca fluat, pereunt. XLVI. In doloribus oculorum, ubi merum bibendum dediſti, & multa calida lauiſti, uenam ſecato. XLVII. Hydropicum ſi tuſsis uexet, deſperatus eſt. XLVIII. Vrinæ ſtillicidium, & urinæ difficultatē, uini potus & uenæ ſectio ſoluit. Secare uero oportet internas.

XLIX. Ab angina detento, tumor & rubor in pectore accedens, bonum. Foras enim uertitur morbus. L. Quibuſcunq; corruptũ fuerit cerebrum, in tribus diebus pereunt. Si uero has effugerint, ſani fiunt. LI. Sternutatio fit ex capite, percaleſcēte cerebro, aut uacuo quod eſt in capite perhumeſcente. Aer enim qui intus eſt, foras erumpit. Strepitum uero edit, quia trãſitus eſt ipſi per anguſtum. LII. Quibuſcũq; hepar circũcirca dolet, his febris accedens ſoluit dolorem. LIII. Quibuſcunq; ſanguinem de uenis auferre conducit, his uere uenam ſecare conuenit. LIIII. Quibus inter uentrem & ſeptum tranſuerſum pituita concluſa eſt, & dolorem exhibet, nō habens exitum ad neutrum uentrem, his per uenas ad ueſicam conuerſa pituita, morbi ſolutio fit. LV. Quibus hepar aqua repletum, ad omētum eruperit, his uenter aqua impletur, & moriuntur. LVI. Anxietatem, oſcitationem, horrorem, uinum æquali mēſura aquæ ammixta potum ſoluit. LVII. Quibus in urinaria fiſtula tubercula fiunt, his ſuppuratione facta & eruptione, ſoluitur dolor. LVIII. Quibus cerebrum cōcuſſum fuerit ex aliqua cauſa, eos ſtatim uoce priuari neceſſe eſt. LIX. Corporibus humidas carnes habentibus, famē inducere oportet. fames enim corpora ſiccat. LX. Vbi in toto corpore mutationes, & corpus perfrigeratur, & rurſus caleſcit, aut color alius ex alio mutatur, longitudinem morbi ſignificat. LXI. Sudor multus, calidus aut frigidus, ſemper fluens, humorem abducere oportere ſignificat, forti quidem ſuperne, debili uero, inferne. LXII. Febres non intermittentes, ſi per tertiam fortiores fiant, periculoſę ſunt. Quocũq; uero modo intermiſerint, ſine periculo eſſe ſignificat. LXIII. Quibus febres longæ ſunt, his aut tubercula, aut ad articulos dolores fiunt. LXIIII. Quibus tubercula diutina, aut ad articulos dolores, ex febribus fiunt, hi cibis pluribus utuntur.

LXV. Si quis febricitanti cibum det, quem ſano exhibet, ſano quidem ro-

bur, ægroto uero morbus eſt. LXVI. Quæ per ueſicam prodeunt inſpicere oportet, an qualia ſanis prodeunt. Quæ igitur minime ſimilia his ſunt, ea morboſiora ſunt. Quę uero ſimilia ſanis, ea minime morboſa. LXVII. Et quibus alui egeſtiones, ſi ſtare permiſeris, & non moueris, ſubſiſtunt ueluti ramenta: ſi paucæ fuerint, modicus morbus eſt: ſi multæ, multus. His cõfert ſubpurgare aluum. Si uero non purgata aluo, ſorbitiones dederis, lædes. & quanto plures dederis, magis lædes. LXVIII. Quibuſcunque cruda deorſum ſecedunt, ex atra bile ſunt: ſi plura, copioſiore: ſi pauciora pauciore.

LXIX. Exſcreationes in febribus non intermittentibus liuidæ, & cruentæ, & graueolentes, & biliofæ, omnes malæ ſunt. At probe ſecedẽtes, bonæ, & per aluum, & per ueſicam. & ubi ſanè quid ſecedens conſtiterit non purgatum, malum. LXX. Corpora quocunque quis purgare uoluerit, fluida facere oportet. Et ſi quidem ſurſum, ſiſtere aluum. Si uero deorſum, humectare.

LXXI. Somnus, uigilia, utraque modum excedentia, morbus.

LXXII. In non intermittentibus febribus, ſi externæ quidem partes frigidæ fuerint, internæ uero ardeant, & febris habeat, lethale eſt. LXXIII. In febre non intermittente, ſi labium, aut naſus, aut oculus, aut ſupercilium diſtorqueatur: aut non uideat, aut non audiat, æger iam debilis exiſtens: quicquid horum fiat, propinqua mors eſt. LXXIIII. Ex pituita alba, hydrops accedit. LXXV. Ab alui profluuio, dyſenteria. LXXVI. A dyſenteria, inteſtinorum leuitas accedit. LXXVII. Ex corruptione, abſceſſus oſſis.

LXXVIII. Ex ſanguinis uomitu, tabes, & puris purgatio ſurſum. Ex tabe, fluxus ex capite. Ex fluxu, alui profluuiũ. ex alui profluuio, ſuppreſsio purgationis ſurſum uerſus. ex ſuppreſsione, mors. LXXIX. Qualia etiam ſint in ueſicæ ac alui egeſtionibus, inſpicere oportet, et in his quæ per carnes excernuntur, & ſicubi alibi à natura recedat corpus, ſi parum, paruus eſt morbus: ſi multum, multus: Si uero ualde multus ſit receſſus, lethale hoc eſt.

LXXX. Quicunque ſupra quadraginta annos phrenitici fiunt, non ita ualde ſani fiunt. Minus enim periclitantur, quorum naturæ, & ætati, morbus affinis fuerit. LXXXI. Quibuſcunque in ægritudinibus oculi ex uoluntate lachrymantur, bonum. Quibus uero citra uoluntatem, malum.

LXXXII. Quibus in febribus quartanis ſanguis ex naribus fluxerit, malum eſt. LXXXIII. Sudores in diebus iudicatorijs fientes, uehementes & ueloces periculoſi ſunt, qui expellũtur ex fronte uelut guttæ, & aquæ ſalientes, & frigidi ualde ac multi. Neceſſe eſt enim talem ſudorem prodire cũ uiolentia, & doloris exceſſu, ac expreſsione diuturna. LXXXIIII. Ex morbo diuturno, etiam alui defluxus, malum. LXXXV. Quæcunque non ſanant medicamenta, ea ferrum ſanat. Quæ ferrum non ſanat, ea ignis ſanat. Quæ ignis non ſanat, ea incurabilia putare oportet.

HIPPOCRATIS COI LIBER PRAENOTIONVM, IANO CORNArio Medico Phyſico interprete.

MEDICVM prænotionem adhibere, optimum eſſe mihi uidetur. Prænoſcens enim & prædicēs apud ægrotos, & præſentia, & præterita, & futura, & quæ ipſi ægroti relinquunt exponens, fidem utiq; fecerit, quod ægrotorum res magis cognoſcat, quare audebunt homines ſeipſos medico committere. At uero curationem optime fecerit, ubi prænouerit futuras affectiones. Sanos equidem facere omnes ægrotos impoſsibile eſt, hoc enim præſtātius eſſet, quàm prænoſcere in poſterum euentura. Quandoquidem uero homines moriūtur, alij priuſquā medicum uocent, præ uiolentia morbi: alij uero accito etiā medico, derepente uita decedunt, quidam ubi unam uixerunt diem, quidam tempore paulo diutiore, anteaquā medicus per artem aduerſus ſingulos morbos repugnet: itaq; noſſe oportet talium affectionum naturas, quantum corporum uires excedūt. Simul uero & ſi quid diuini in morbis ineſt, etiam huius prænotionem èdiſcere. Ita enim merito admirationi fuerit, & medicus bonus extiterit. Nā quos ſuperſtites manere poſsibile eſt, eos adhuc magis recte conſeruare poterit, ex multo tempore antea conſilium adhibens ad ſingula. & tum morituros, tum ſeruandos, prænoſcens ac prædicens, à culpa exors fuerit. Conſiderare porrò hoc modo conuenit in morbis acutis, primū quidem faciem ægroti, an ſimilis ſit his quæ in ſanis ſunt, maxime uero an ipſa ſibijpſi. Ita enim optima fuerit. Si uero maxime contraria ſimili fuerit, horrendiſsima eſt, Talis autem fuerit, naſus acutus, oculi caui, tempora collapſa, aures frigidæ ac contractæ, & extremitates aurium auerſæ, & cutis circa frontem dura & circumtenta ac arida, & color totius faciei pallidus, aut etiam niger, & liuidus, aut plumbeus. Siquidem igitur in principio morbi facies talis fuerit, & nondum ex alijs coniecturam facere licuerit, interrogare oportet, num uigilauerit homo, aut alui excrementa ualde liquida ſint, aut fames aliqua ipſum teneat. Et ſi quidem horum aliquid confiteatur, minus graue eſſe putandum eſt. Iudicantur autem & cognoſcūtur talia in die ac nocte, ſi ob has cauſas facies talis fuerit. Si uero nihil horū eſſe dicat, neq; in prædicto tempore confidat, noſſe conuenit morti proximum eſſe. At ſi uetuſtiore exiſtente morbo, aut triduano, aut quatriduano, talis fuerit facies, de his interrogare oportet, de quibus etiam prius iuſsi: itemq; alia ſigna conſiderare, & in uniuerſa facie, & in corpore, & in oculis. Si enim lucem fugiant, aut inuoluntarie lachrymētur, aut diſtorqueātur, aut alter altero minor fiat, aut albas partes rubentes habeāt, aut uenulas liuidas aut nigras in ipſis habeāt, aut lemæ ac ſordes circa oculos appareant, aut etiam inſtabiles, aut eminentes, aut caui uehementer facti, aut ſquallentes & obſcuri fuerint: aut color totius faciei alteratus fuerit. Hæc omnia mala & pernicioſa eſſe putandum eſt. Conſiderare uero conuenit etiam oculorū ſubapparitiones in ſomnis. Si enim albæ quid partis ſubapparuerit, palpebris non commiſsis, ſi id non ex alui profluuio, aut medica-

menti potione fuerit, aut ęgrotus non ita dormire conſueuerit, malum ſignum & ualde lethale eſt. Si uero retorta, aut contracta fiat, aut liuida, aut pallida palpebra, aut labium, aut naſus, cum aliquo ex alijs ſignis, morti proximū eſſe ſciendum eſt. Lethale eſt etiam habere labia reſoluta, & pendentia, & frigida, & albicantia facta. Decumbentem ægrotum à medico deprehendi conuenit in latus dextrum aut ſiniſtrum, & manus, & collum, & crura modice inflexa habentem, & totum corpus flexibile ſitum. Ita enim plurimi ex ſanis decumbunt. Optimi autem ſunt decubitus qui ſanorum decubitibus ſimiles exiſtũt. At uero ſupinũ iacere, & manus, & collum, & crura extenta habere, minus bonum eſt. Si uero etiam pronus fiat, & de lecto ad pedes delabatur, magis horrendum eſt. Si uero nudos quoq; pedes habere comperiatur, nec admodum calidos: et manus, & collum, ac crura inæqualiter diſiecta, ac nuda, malum eſt. Anxietatem enim ſignificat. Lethale eſt & hiantem ſemper dormire: & crura ſupini iacentis ualde incuruata eſſe ac complicata. At in uentrem decumbere, ſi quis non ſit adſuetus dum ſanus fuit ita dormire, delyrium ſignificat, aut dolorem locorum circa uentrem. Cęterũ erectum ſedere uelle ægrum in morbi uigore, in omnibus morbis acutis malum eſt, peſsimũ aũt in peripneumonicis pulmone inflammato. Dentibus ſtridere in febribus, quibus nõ familiare id eſt à pueris, furioſum ac lethale eſt. Verum prædicere oportet ab utriſq; periculum futurũ. Si uero etiam delyrus hoc faciat, pernicioſum ualde iam exiſtit. Vlcus autem ſiue prius factum fuerit, ſiue in morbo acceſſerit, conſiderare oportet. Si enim periturus eſt homo, ante mortem liuidum ac ſiccum erit, aut etiam pallidum & ſiccum. At de manuũ latione ita ſentio. Quæ in febribus acutis, aut peripneumonijs, aut in phrenitide, aut capitis dolore, ante faciem feruntur, et fruſtra uenantur, & feſtucas legunt, & floccos de ueſtibus euellunt, & de pariete paleas detrahunt, eas omnes malas & lethales eſſe. Spiritus denſus dolorem ſignificat, aut inflammationem, in locis ſupra ſeptũ tranſuerſum. Qui uero magnus exſpiratur, & per multum temporis interuallum, delyrium indicat. Si uero frigidus è naſo & ore exſpiretur, ualde iam pernicioſus eſt. Bonam autem ſpirationem ualde magnam uim habere ad ſalutẽ, in omnibus acutis morbis putare cõuenit, qui cum febribus ſunt, & in quadraginta diebus iudicantur. Sudores optimi ſunt in omnibus acutis morbis, qui in diebus iudicatorijs fiunt, & febrem perfecte ſubmouent. Boni uero ſunt, qui per totum corpus fientes, hominem facilius morbum ferre faciũt. Qui uero tale quid non effecerint, incommodi ſunt. Peſsimi autem ſunt frigidi, & tantum circa caput & faciem fientes, & circa ceruicem. Hi enim cum acuta quidem febre, mortem præſignificant: cum mitiore uero, longitudinem morbi. Et qui per totum corpus fiunt, ſimiliter ſignificant his qui circa caput. At uero milioformes, & ſolum circa collum fientes, mali ſunt. Qui uero cum guttis fiunt, & euaporant, boni ſunt. Conſiderare porrò conuenit ſudores in ſumma. fiunt enim aliqui propter corporum exolutionem, aliqui propter inflammationis uigorem. Præcordium optimũ eſt doloris exors, & molle, & æquale, tum in dextra, tum in ſiniſtra parte. At inflammatum, aut dolorem exhibens, aut dextræ partes inæqualiter affectæ ad ſiniſtras: hæc omnia obſeruare oportet. Si uero etiam pulſus inerit in præcordio, turbationem ſignificat aut delyrium. Verum

oculos

oculos talium inſuper intueri oportet. Si enim oculi frequenter moueantur, furioſos hos fore timor eſt. Tumor in præcordio durus exiſtens & doloroſus, peſsimus quidem eſt ſi per totum fuerit præcordium. Si uero fuerit in altera parte, minus periculoſus eſt in ſiniſtra. Significãt autem eiuſmodi tumores, in principio quidem, mortem breui affuturam. Si uero uiginti dies tranſgrediatur, tum febris detinens, tum tumor non conſidens, ad ſuppurationẽ conuertitur. Cõtingit autẽ his in primo circuitu, etiã ſanguinis eruptio è naribus, & ualde prodeſt. Verũ interrogare cõuenit, an caput doleant, aut hebetem uiſum habeant. Si enim horũ quid fuerit, ad eum locũ repit. Magis tamen in iunioribus quinq; ac triginta annis, ſanguinis eruptionẽ expectare conuenit. At uero molles tumores, & doloris exortes, et qui digito cedunt, diuturniores iudicationes faciunt, & minus illis ſunt horrendi. Si uero trãſgrediatur ſexaginta dies febris detinens, & tumor non conſidat, ſuppuratũ fore ſignificat & hunc, & eum qui in reliquo uentre eſt eodem modo. Quicunq; igitur tumores doloroſi ſunt, & duri, & magni, periculum mortis breui affore ſignificant. Qui uero molles, & doloris exortes ſunt, & digito compreſsi cedunt, diuturniores illis ſunt. Cæterum tumores in uentre minus faciunt abſceſſus, quàm hi qui ſunt in præcordijs. Minime uero hi qui ſub umbilico conſiſtunt, ad ſuppurationẽ conuertuntur. Sanguinis uero eruptionem, ex ſupernis locis maxime expectare oportet. Omniũ autem tumorũ diuturnorum circa hos locos, ſuppurationes cõſiderare cõuenit. Sunt aũt ſuppurationes hinc fientes hoc modo cõſiderandæ. Quęcũq; extra uertũtur, optimæ ſunt, quæ paruæ ſunt, & q́; maxime foras eminentes, & in acutũ faſtigiatæ. Quæ uero magnæ ſunt, & latę, & minime in acutum faſtigiatæ, peſsimæ ſunt. Quæcũq; uero intro rũpuntur, optimæ ſunt quæ nihil cum externo loco cõmunicant, ſed ſunt cõtractæ, & doloris exortes, & totus externus locus cõcolor apparet. At uero pus optimum eſt, ſi eſt album & æquale, & leue, & q́; minime graueolens. Quod uero huic contrariũ eſt, peſſimum eſt. Aquæ porrò inter cutem, ex acutis morbis obortæ, omnes malæ ſunt. Neq; enim à febre liberant, & ualde doloroſæ ſunt, ac lethales. Incipiũt autẽ pleræq; à laterũ mollitudine, & à lumbis: aliquæ uero etiã ab hepate. Quibus igitur à laterũ mollitudine & lũbis, principia fiũt, his & pedes intumeſcũt, & alui profluuia diuturna ipſos tenent, quę neq; dolores ex laterũ mollitudine ac lumbis ſoluũt, neq; uentrẽ molliunt. Quibuſcũq; uero ab hepate aquę inter cutẽ oriuntur, his tuſſes tuſsiẽdiq; prõptitudo accedit, & nihil memorabile expuũt, & pedes tumẽt, & uenter nõ egerit niſi dura, & coactus, & circa aluum fiũt tumores, aliqui in dextra, aliqui in ſiniſtra parte, tum cõſiſtentes, tum conſidentes. Caput aũt & manus, & pedes, ſi frigida ſunt, malum eſt, ubi & uenter, & latera calida ſunt. Optimũ uero eſt & totũ corpus calidum eſſe, ac molle. Cõuerti aũt cõuenit facile ægrotũ, & in attollẽdo ſe leuẽ eſſe. Si uero grauis eſſe appareat, & reliquo corpore, & manibus, & pedibus, magis periculoſum eſt. Si uero ſupra grauitatẽ, ungues & digiti liuidi fiãt, mors eueſtigio expectanda eſt. At ſi digiti ac pedes penitus nigreſcũt, minus pernicioſi ſunt q̃ liuidi. Verũ et alia ſigna cõſiderare oportet. Si enim facile ferre uideatur malũ, et aliud quoddã ex ſalutarib. ad hęc ſigna ſubindicet, morbũ ad abſceſſum uerti ſpes eſt, ita ut ęger quidẽ ſuperſtes mãſurus ſit, corporis uero partes nigrefactæ caſurę.

Teſtes & pudenda reuulſa, dolores fortes ſignificant, & periculum lethale. Quod uero ad ſomnos attinet, quemadmodum ſecundum naturam cõſuetum nobis eſt, interdiu uigilare oportet, noctu dormire. Si uero hoc fuerit tranſmutatum, peius eſt. Minime uero lædi æger poterit, ſi dormiat mane ad tertiam partem diei. Qui uero ab hoc tempore fiunt ſomni, deteriores ſunt. Peſſimum autem eſt non dormire, neq; noctu, neq; interdiu. Aut enim præ dolore ac afflictionibus uigiliæ adſunt: aut delyrium aderit ab hoc ſigno. Egeſtio alui optima eſt, mollis & cohærens, & ſecundum horam, in qua etiam à ſano egerebatur. Iuxta copiam uero, pro ratione ciborum ingeſtorum. Tali enim contingente exitu, uenter infernus ſanus fuerit. Si uero liquida fuerit egeſtio, conducit neq; ſtridere, neq; frequẽtem eſſe, & paulatim ſecedere. Delaſſatur enim homo ex frequenti deſeſſu, & uigilias utique contraxerit. Si uero ſæpe aceruatim egerit, periculum eſt ne in animi deliquium incidat. Quin & iuxta copiam ingeſtorum egerere oportet, bis aut ter in die, & noctu ſemel. Plura uero mane, quemadmodum in conſuetudine eſt homini. Inſpiſſari autem oportet egeſtionem, morbo ad iudicationem tendente. Sit autem ſubfulua, & non ualde graueolens. Commodum eſt & lumbricos rotundos cum egeſtione prodire, morbo ad iudicationem tendente. Oportet autem in omni morbo mollem eſſe uentrem, & iuſta mole præditum. At uero aquoſum ualde, aut album, aut pallidum, aut uiride, aut uehementer rufum, aut ſpumoſum ſtercus egerere: Hæc omnia mala ſunt. Malum inſuper eſt & quod exiguum eſt, & uiſcoſum ac album: & quod ſubpallidum aut ſubuiride ac leue. His uero magis lethalia fuerint ſtercora nigra, aut pinguia, aut liuida, aut æruginoſa, & male olentia. Quæ uero uaria ſunt, diuturniora quidem his ſunt, nihilo minus autem pernicioſa. Sunt autem talia, ramentoſa, & bilioſa, & cruenta, & praſina, & nigra, aliquando ſimul inter ſe exeuntia, aliquando particulatim. Flatum porrò ſine ſtrepitu ac crepitu prodire, optimum eſt. Melius autem eſt & cum ſtrepitu exire, quàm iſthic reuolui. & qui ſic progreſſus eſt flatus, aut dolere quid hominem ſignificat, aut delirare: niſi ſua ſponte homo ita flatum emittat. Cæterum præcordiorum dolores ac tumores, ſi fuerint recentes, & non cum inflammatione, ſoluit murmur in præcordio obortum, & maxime quidem ſi pertranſierit cum ſtercore, & urina ac flatu. Sin minus, etiã ipſum per ſe ſi tranſierit prodeſt. Prodeſt item ſi ſubdeſcenderit ad infernos locos. Optima uero eſt urina, quum fuerit alba ſubſidentia, & leuis & æqualis, per totum tempus, donec iudicatus fuerit morbus. Significat enim & ſecuritatem, & morbum fore breuem. Si intermiſerit, & aliquando quidem pura mingatur, aliquando uero ſubſidet album ac leue, diuturnior fit morbus, & minus ſecurus. Si uero fuerit & urina ſubrubra, & ſubſidentia ipſius ſimilis, & leuis, diuturniorem quidem hæc morbum quàm prior ſignificat, ſed ualde ſalutarem. At ſubſidentiæ in urinis craſsiores polentæ partes referentes, prauæ ſunt. His autem peiores ſunt, laminoſæ. Albæ uero & tenues ualde malæ ſunt. Verum his deteriores ſunt furfuraceæ. Nubeculæ quæ feruntur in urinis, albæ quidem bonæ ſunt: nigræ uero malæ. Quandiu uero fulua fuerit urina & tenuis, morbum inconcoctum eſſe ſignificat. Si uero & diuturna fuerit talis exiſtens, periculum eſt ne ſufficere homo poſsit, donec urina fuerit concocta. Lethalio-

thalio-

thaliores autem ſunt urinæ,& fœtidæ,& aquoſæ,& nigræ,& craſſæ. At tum in uiris,tum in mulieribus, nigræ urinæ peſsimæ ſunt. In pueris autem aquoſæ. Quicunq; urinas tenues & crudas mingunt multo tempore,ſi alia ueluti ſuperſtitibus futuris ſigna fuerint,his abſceſſum expectare oportet ad locos infra ſeptum tranſuerſum. Sed & pinguetudines ſuperne inſtantes, araneorum telis ſimiles,damnare oportet. Sũt enim colliquationis ſigna. Conſiderare uero cõuenit in urinis in quibus nubeculæ ſunt,an ſuperne aut inferne ſint: & quales habeant colores.Et quæ quidem deorſum ferũtur, cũ coloribus relatis, eas bonas eſſe putare,ac laudare. Quæ uero ſurſum ferũtur,cum coloribus relatis,malas eſſe,& tales damnare. Nec uero decipiat te,ſi ueſica morbũ aliquẽ habens,eiuſmodi urinas reddiderit.Non enim totius corporis ſignũ eſt,ſed ipſius per ſe ueſicæ. Vomitus cõmodiſsimus eſt,ex pituita ac bile q; maxime permixtus,& nõ craſſus ualde,neq; multus.Nam meraciores, deteriores ſunt. Si uero id quod uomitu reiectũ eſt praſini fuerit coloris,aut liuidum,aut nigrũ: quicunq; horum fuerit colorũ,malum eſſe putandũ eſt. Si uero omnes colores idem homo uomit, ualde pernicioſum hoc eſt. Celerrimam autẽ mortem ſignificat liuidus uomitus,ſi graueolens fuerit. Omnes uero ſubputridi ac fœtidi odores,in omnibus uomitibus mali ſunt. Sputũ uero in omnibus doloribus,qui circa pulmonem & coſtas fiunt, cito ac facile expui cõuenit, & flauum ſputo ualde permixtum apparere. Si enim longe poſtea, poſt principium doloris,expuerit quod flauũ eſt,aut fuluum,aut quod multam tuſsim inducit, & non ualde permixtum eſt, deterius eſt. Nam & flauum meracum, periculoſum eſt: & album ac uiſcoſum & rotundum,inutile eſt. Malum eſt & quod uiride eſt ualde,itemq; pallidum,& quod ſpumoſum. Si uero ita fuerit meracũ, ut etiam nigrũ appareat,hoc ipſum deterius eſt q; illa. Malum etiam eſt ſi nihil repurgetur,neq; emittat pulmo,ſed plenus ferueat in gutture. Grauedines & ſternutationes in omnibus circa pulmonẽ morbis,& anteceſsiſſe,& ſuccedere,malũ eſt. At in aliȷs morbis lethaliſsimis ſternutatiões proſunt. Sputum aũt flauũ,ſanguine permixtum nõ multo,ſi in pulmonis inflãmatione,in principio morbi reȷciatur,ſalutare eſt,et ualde prodeſt.Si uero ſeptimo die,aut poſterius,minus ſecurũ eſt.Omnia ſputa mala ſunt,quę dolorẽ nõ ſedant.Peſſima uero ſunt nigra,uelut deſcriptũ eſt.Quæ uero dolorẽ ſedant, omniũ optima exiſtũt. Quicũq; dolores ex his locis nõ ſedantur,neq; ad ſputorũ purgationes,neq; ad ſtercorũ alui ſubductionẽ, neq; ad uenæ ſectiones, & uictus rationẽ ac medicamẽta,eos ad ſuppurationẽ uerti ſciendũ eſt.Ex ſuppurationib. quæcũq; dum ſputũ adhuc bilioſum eſt ſuppurãtur,pernicioſæ ualde ſunt,ſiue bilioſum illud in parte,ſiue ſimul cũ pure expuatur: & hoc potiſsimũ ſi morbo ad ſeptimum diem progreſſo,ſuppuratio ab hoc ſputo procedere incipiat. Timor aũt eſt eum qui talia expuit moriturũ eſſe decimaquarta die,ſi nõ aliquod bonum ſignũ ipſi acciderit.Sunt aũt bona hæc: facile ferre morbum,bene ſpirare,à dolore liberatũ eſſe,ſputũ facile tuſsiẽdo reȷcere,corpus ęqualiter calidum ac molle apparere,ſitim nõ habere,urinas & alui egeſtiones, & ſomnos, & ſudores,uelut deſcriptum eſt: hæc ſingula noſſe conuenit accidere ut quæ bona ſint. Nam omnibus his ſic contingentibus,homo nõ morietur. Si uero aliqua ex his acceſſerint,aliqua non,non ampliore tẽpore uita producta, decimaquar

ta die homo peribit. Porrò mala ſigna his contraria ſunt: ægre ferre morbum, ſpiritum magnum & denſum eſſe, dolorem non ſedari, ſputũ uix tuſsiendo reijcere, ualde ſitire, corpus inæqualiter à febri teneri, uentrem quidem ac coſtas fortiter calidas eſſe, frontem uero & manus ac pedes frigidos. Vrinas autem & alui egeſtiones, & ſomnos, & ſudores, uelut deſcriptum eſt: hæc ſingula noſſe oportet mala eſſe. Si enim ita acceſſerit horum aliquid ad ſputum, peribit utiq; homo priuſquam ad decimũquartum diem peruenerit, aut nono die, aut undecimo. Sic igitur coniecturam facere oportet, quòd hoc ſputum lethale ſit ualde, & non perducat ad decimũquartum diem. Proinde & mala & bona ſigna expendentem ex his prædictiones facere oportet. Ita enim potiſsimum ueritatem conſequi quis poterit. At uero aliæ ſuppurationes rumpũtur, plurimæ quidem uigeſimo die, aliæ uero trigeſimo, aliæ quadrageſimo, aliquæ uero ad ſexaginta dies perueniunt. Conſiderare uero futuræ ſuppurationis principium oportet, ſupputatione facta ab ea die qua primum homo febricitauit, aut ſi forte ipſum primũ rigor apprehendit: & ſi pro dolore grauitatem ſibi factam eſſe dixerit, in eo loco in quo dolebat. Hæc enim in principijs ſuppurationum fiunt. Ex his igitur temporibus eruptionem ſuppurationum fore expectare oportet ad prædicta tempora. Si uero ſuppuratio fuerit in altero latere ſolum, uertere & conſiderare oportet in his, num aliquẽ habeat dolorem in altero latere, & an alterum altero ſit calidius: & reclinato ægro in latus ſanum, interrogare ipſum, an uideatur ipſi graue quid ex ſuperno latere incumbere. Si enim hoc fuerit, in altero eſt ſuppuratio, in quo grauitas affuerit. Cæterum omnes ſuppuratos ex his ſignis cognoſcere oportet. Primum quidem ſi febris nõ dimittit, ſed per diem quidẽ tenuis eſt, noctu uero amplior: et ſudores multi oboriuntur, tuſſesq; ac tuſsiendi promptitudo ipſis adeſt, & nihil memorabile expuunt: & oculi caui fiunt, et maxillæ ruborem contrahũt, & ungues quidem manuum curuantur, digiti uero caleſcunt, & potiſsimum ſummi: & in pedibus tumores fiunt, & cibos non appetunt, & puſtulæ per corpus enaſcuntur.

Quæcunq; igitur ſuppurationes diuturnæ ſunt, hæc ſigna habent, & fidem ipſis ualde habere oportet. Quæ uero breues ſunt, ex his ſignis cognoſcere oportet, ſi quid apparuerit ex his, qualia in principijs fiũt. Simul aũt & ſi aliquanto difficilius ſpirauerit homo. At uero quæ ex ipſis citius & tardius rũpuntur, his ſignis cognoſcere oportet. Si quidem enim dolor in principijs fiat, & ſpirandi difficultas, & tuſsis, & ſputatio perſeuerans, ad uigeſimũ diem pertingat, eruptionem tunc expectare oportet, aut etiam prius. Si uero quietior fuerit dolor, & alia omnia pro huius ratione, eruptio poſterius expectanda eſt. Neceſſe uero eſt accedere & dolorem, & ſpirandi difficultatem, et ſputationẽ, ante puris eruptionẽ. Ex his aũt maxime ſuperſtites manẽt hi quos febris eodem poſt eruptionẽ die dimiſerit: & qui cibos cito appetiuerint, & à ſiti liberati fuerint: & ſi uenter parua & cõpacta egeſſerit, & pus album & leue & eiuſdem coloris fuerit, & à pituita liberum, & citra dolorem ac tuſsim fortem repurgetur. Ac optime quidẽ ſic ac celerrime liberantur. Sin minus, hi quibus proxima his contigerint. At uero intereunt hi quos febris non dimiſerit, aut ubi ipſos dimiſiſſe putata fuit, rurſus recaleſcens apparuerit: & qui ſitim quidem habuerint, cibos autem non appetiuerint, & ſi uenter liquidus fuerit, & pus pallidum

ſiue

ſiue uiride, & liuidum expuerint, aut pituitoſum & ſpumoſum. Si hæc omnia cõtigerint, pereunt. Quibus uero ex his quædam acceſſerint, quædam nõ, horum aliqui intereunt, aliqui in multo tempore ſuperſtites euadunt. Verũ ex omnibus ſignis quę adſunt, tum in his, tum in alijs omnibus, cõiecturam facere oportet. Quibuſcũq; ex inflãmati pulmonis morbis, abſceſſus circa aures fiunt, & ſuppurantur, aut ad infernas partes, ac fiſtulantur, hi ſuperſtites euadũt. Verum huiuſmodi ſic cõſiderare oportet. Si & febris detinuerit, & dolor non ſedatus fuerit, & ſputũ pro ratione non prodierit, neq; bilioſæ, neq; ſolutu faciles, & meracæ alui egeſtiones fuerint, neq; urina ualde multa, & multam ſubſidentiam habens: indicatur autem ſuperſtes futurus ab omnibus reliquis ſalutaribus ſignis: tunc abſceſſus huiuſmodi fore ſperandũ eſt. Fiunt autẽ partim ad infernas partes, quibus uidelicet inflãmatio aliqua circa præcordia affuerit: partim in ſupernis, quibus præcordiũ molle & doloris exors permãſerit, et ubi ſpirandi difficultas, quę per tẽpus aliquod affuit, deſierit citra aliam manifeſtã cauſam. Cæterũ abſceſſus ad crura, in pulmonis inflãmationibus fortibus ac periculoſis, omnes quidẽ utiles ſunt, optimi uero ſunt, qui dum ſputũ iam in mutatione eſt fiunt. Si enim tumor & dolor fiat, ſputo pro flauo purulento fiente, & foras procedente: ita ſecuriſsime homo ſuperſtes euaſerit, & abſceſſus abſq; dolore celerrime ſedabitur. Si uero ſputum nõ bene proceſſerit, neq; urina ſubſidentiam bonã habens apparuerit, periculum eſt claudum fore articulum, aut multum moleſtiarũ exhibiturũ. At ſi euaneſcant & recurrant abſceſſus, ſputo non prodeunte, febreq; permanente, horrendũ eſt. Periculũ enim eſt ne deliret homo & moriatur. Ex ſuppuratis à pulmonis inflãmatione, ſeniores magis intereunt. Ex alijs autẽ ſuppurationibus, iuniores magis moriuntur. Dolores cum febre fientes, circa lũbos et infernas partes, ſi ſeptum trãſuerſum attigerint, infernas partes relinquentes, pernicioſi ualde ſunt. Proinde alijs quoq; ſignis animũ aduertere oportet. Nam ſi quod etiã ex alijs ſignis malum apparuerit, deſperatus eſt homo. Si uero aſsiliente ad ſeptum trãſuerſum morbo, alia ſigna non mala acceſſerint, hunc ſuppuratum fore multa ſpes eſt. Quicunq; uero ſuppurati uruntur, quibus quidem purũ pus fuerit, & album, & non fœtidum, hi ſeruantur: quibus autem ſubcruentũ, & cœnoſum, hi pereunt. Porrò ueſicæ duræ & dolentes, penitus quidẽ horrendæ ac pernicioſæ ſunt, pernicioſiſsimæ uero quæ cũ febre continua fiunt. Etenim dolores ab ipſis ueſicis ad occidendum ſufficiunt, & alui non egerunt hoc tempore, niſi durum quiddam, & hoc coactæ. Soluit aũt urina purulenta micta, quæ albam ac leuẽ ſubſidentiã habet. Si uero neq; ab urina quicquam remiſerit dolor, neq; ueſica molliatur, & febris continua fuerit, in primis circuitibus morbi ægrum moriturum eſſe timor eſt. Atq; hic modus potiſsimũ pueros corripit ſeptennes, donec ad quintũdecimũ annum peruenerint. Febres iudicantur in ijſdem numero diebus, ex quibus & ſuperſtites euadunt homines, & ex quibus pereunt. Etenim placidiſſimæ febres, & ſignis ſecuriſsimis nitentes, quarto die deſinunt, aut prius. Maligniſsimæ uero, & ſignis horrendiſsimis fientes, quarto die aut prius occidũt. Primus igitur ipſarum inſultus ſic deſinit. Secundus autẽ, ad ſeptimũ producitur. Tertius ad undecimũ. Quartus ad decimũquartũ. Quintus ad decimũſeptimũ. Sextus ad uigeſimũ. Hi igitur impetus ex acutiſsimis morbis, per quatuor

ad

ad uiginti, ex additione deſinunt. Nõ poteſt autem quicquam horum integris diebus exacte numerari. Neq; enim annus, & menſes, integris diebus numerari poſſunt. Poſtea uero eodem modo, iuxta eandem additionem, primus circuitus quatuor & triginta dierum eſt, ſecundus quadraginta dierum, tertius ſexaginta dierum. At in horũ principijs difficilimũ eſt cognoſcere eos qui in plurimo tempore iudicabuntur. Similima enim ſunt ipſorũ principia. Verum à primo die animaduerſionẽ facere oportet, & prout ſinguli quaternarij adduntur conſiderare, & nõ latebit te quo uertetur morbus. Fit autẽ & quartanarũ febrium conſtitutio ex huiuſmodi ordine. Qui porrò morbi in breuiſsimo tempore iudicabũtur, faciliores cognitu ſunt. Maximę enim differentiæ ab initio ipſis ſunt. Qui enim ſuperſtites ab ipſis euaſuri ſunt, facile ſpirãtes, & doloris exortes ſunt, & noctu dormiunt, aliaq; ſigna ſecuriſsima habent. Qui uero morituri, ægre ſpirantes fiunt, delirantes, uigilantes, aliaq; ſigna peſsima habentes. Vt igitur his ita contingentibus, coniectare oportet, & iuxta hoc tempus, & iuxta unamquãq; additionem, tendentibus ad iudicationẽ morbis. Iuxta eandem rationem mulieribus quoq; iudicationes fiunt ex partu. Capitis dolores fortes & cõtinui cum febre, ſi quidem lethaliũ ſignorum quid acceſſerit, pernicioſi ualde ſunt. Si uero abſq; talibus ſignis, dolor uiginti dies tranſmiſerit, & febris tenuerit, ſanguinis à naribus eruptionem, aut abſceſſum quendam ad infernas partes expectare oportet. Sed & q̃ diu dolor recens fuerit, ſimiliter ſanguinis è naribus eruptionẽ, aut puris eruptionem ſperare cõuenit, cum aliàs, tum ſi dolor circa tempora & frontem fuerit. Verum ſanguinis eruptio magis expectanda eſt iunioribus triginta quinq; annis, ſenioribus uero puris eruptio. ¶ Auris dolor acutus cum febre cõtinua ac forti, horrendus eſt. Periculum eſt enim deliraturum eſſe hominẽ, ac periturũ. Proinde quum hic modus minime tutus ſit, cito mentẽ aduertere oportet etiam alijs ſignis, à primo ſtatim die. Pereũt autem iuniores homines ſeptimo die, & adhuc citius, ex hoc morbo. Senes uero longe tardius. Nam & febres & deliria minus ipſis accidunt. & hac de cauſa aures antea ſuppurantur. Verum his quidem ætatibus recidiuæ morbi cõtingentes, plurimos occidũt. At uero iuniores priuſq; ſuppuretur auris, pereũt. Nam ſi pus album effluxerit ex aure, ſpes eſt iuuenem ſuperſtitem euaſurum eſſe, ſi ſanè & aliud quoddam bonum ſignũ ipſi accedat. Fauces exulceratæ cum febre, horrendæ ſunt. Verum ſi quod aliud item ſignum accedat, ex his quæ antea mala eſſe iudicata ſunt, in periculo hominẽ uerſari prædicendũ eſt. Anginæ horrẽdiſsimæ ſunt, & citiſsime accidũt, quæ neq; in faucibus quicquam conſpicuum faciũt, neq; in ceruice: uerum plurimũ dolorẽ exhibent, & erecta ceruice ſpirationẽ inducunt. Hæ enim eodem die ſuffocant, ſecũdo item ac tertio & quarto. Quæ uero alioqui ſimiliter dolorẽ exhibent, attollũtur autem, & in faucibus rubores faciunt, pernicioſæ quidem ualde ſunt, uerũ prioribus magis diuturnę, ſi rubor fuerit magnus. Quibuſcũq; uero fauces et ceruix ſimul ruberint, hæ anginæ diuturniores ſunt, & ex ipſis maxime euadũt, ſi & ceruix, & pectus ruborẽ habuerit. & eryſipelas ignis ſacri non intro recurrerit. Si uero neq; in diebus iudicatorijs diſsipetur eryſipelas, neq; tuberculũ ad externã partem cõuertatur, neq; pus tuſsiendo reijciat, facileq; ac ſine dolore degere uideatur, mortem ſignificat, aut ruboris recidiuam. Securius eſt aũt tumorem & ruborem

borem quam maxime foras uerti. Si uero ad pulmonem uertatur, & delirium inducit, & quidam ex ipſis ſuppurati plerunque fiunt. Gurguliones periculoſi ſunt ut & reſecentur, & ſcarificentur, quam diu rubicũdi fuerint & magni. Nam inflammationes ad hos ſuccedunt, & ſanguinis eruptiones. Quare tales alijs machinamentis attenuare conari oportet hoc tempore. Quũ uero totum iam fuerit ſecretum, quod ſanè uuam appellant, & fiat extrema gurgulionis pars maior & rotunda, ſuperior autem tenuior, in hoc tempore tutum eſt rem aggredi. Præſtat tamen & aluo ſubducta, chirurgia hac uti, ſi & tempus permittat, & homo non ſtranguletur. Quibus febres ceſſant, neque ſignis ſolutorijs apparentibus, neque in diebus iudicatorijs, his reuerſuras eſſe expectandũ eſt. Quæcunque febris longiorẽ moram traxerit, homine alioqui ad ſalutẽ diſpoſito, ita ut neque dolor teneat ob inflammationẽ, aut ob aliquã aliam manifeſtam cauſam: huic abſceſſum expectare oportet cum tumore ac dolore ad aliquem articulũ, uel maxime infernum. Fiunt autem huiuſmodi abſceſſus magis, & in breuiori tempore, his qui iuniores ſunt triginta annis. Expectare uero ſtatim oportet abſceſſum, ſi febris detinens uiginti dies tranſmiſerit. Senioribus autem minus fiunt, diuturniore etiam exiſtente febre. At uero huiuſmodi abſceſſum expectare oportet febre cõtinua exiſtente. Verum ad quartanã deducetur, ſi intermiſerit, & erroneo modo apprehenderit, & ſi hæc faciens ad autumnũ appropinquarit. Quemadmodũ autem iunioribus triginta annis abſceſſus fiunt: Ita quartanæ magis his qui triginta ſunt annorum, et ſenioribus. Cæterũ hæc noſſe expedit, abſceſſus magis hyeme fieri, tardiuſque ceſſare, & minus recurrere. Quicunque uero in febre nõ lethali, dixerit ſibi caput dolere, aut etiam præ oculis obſcurum quiddam apparere, ſi et oſculi uentris morſus huic acceſſerit, ei billioſus uomitus aderit. Si uero etiam rigor acceſſerit, & partes infra præcordium frigidas habuerit, citius adhuc uomitus aderit. At ſi quid biberit aut ederit ſub hoc tempus, ualde cito uomet. Porrò quibus horum dolor fieri incœperit primo die, hi quarto magis quam quinto premuntur: ſeptimo uero liberãtur. Plerique tamen ipſorũ tertio die dolere incipiunt, uexantur autẽ maxime quinto, liberãtur nono, aut undecimo. Qui uero incœperint quinto die dolere, aliaque iuxta rationem priorũ ipſis fiant, his ad decimũquartum morbus iudicatur. Fiunt aũt hæc & uiris, & mulieribus, maxime in tertianis. Iunioribus uero fiunt quidem & in his, uerũ magis in cõtinuis febribus, & in ſinceris tertianis. Quibuſcunque uero in huiuſmodi febre caput dolẽtibus, pro eo quod obſcurum quiddam præ oculis appareat, uiſus hebetudo contingit, aut ſplendores ob oculos obuerſantur: & pro oſculi uentris morſu, in præcordiorum dextra aut ſiniſtra parte aliquid tenditur, neque cum dolore, neque cum inflammatione: ſanguinẽ de naribus his, pro uomitu fluxurum eſſe expectandum eſt. Magis tamẽ & hic in iuuenibus ſanguinis eruptionẽ expectare oportet, his autem qui triginta ſunt annorum, & ſeniores adhuc, minus: uerum uomitus in his expectari debent.

At uero pueris conuulſiones fiunt, ſi febris fuerit acuta, & uẽter non egeſſerit, & uigilarint, & terreantur, & eiularint, & colorẽ mutarint, & uiridem ſiue pallidum, aut liuidũ, aut rubrum contraxerint. Fiunt aũt hæc prõptiſsime quidem pueris nuperrime editis, uſque ad ſeptimũ annum. Seniores autem pueri, & uiri, non amplius in febribus corripiũtur conuulſionibus, ſi non quid ex ſignis

fortiſsimis ac peſsimis acceſſerit,qualia ſanè in phrenitide fieri ſolẽt. Perituros porrò & ſuperſtites futuros,tum pueros,tum alios, ex omnibus ſignis cõiectare oportet,pro ut ſingula de ſingulis perſcripta ſunt. Atq; hæc & de acutis morbis,& de his qui ex ipſis fiunt,dico. Qui uero recte prænoſcere uolet, & ſuperſtites futuros,& morituros: & quibus per plures dies, & quibus ad pauciores morbus duraturus eſt: eũ ſigna omnia ediſcere,& iudicare poſſe conuenit, ita ut uires ipſorum inter ſe cõferendo expendat, quemadmodũ perſcriptũ eſt, & de alijs,& de urinis,& de ſputis, ubi ſimul & pus & bilem ægrotus tuſsiendo reiecerit. Quin & impetus morborum ſemper populariter graſſantiũ cito animaduertere oportet,& temporis conſtitutionem nõ ignorare. Probe tamen id noſſe expedit de coniecturis certis,& alijs ſignis, & nõ ignorare, quòd in omni anno,& omni tempore,mala malum,bona bonum ſignificant. Nam & in Libya,& Delo,ac Scythia,præſcripta ſigna uera comperiuntur. Proinde ſciendum eſt,minime difficile eſſe,in ijſdem regionibus poſſe aliquẽ pleraq; ex ipſis aſſequi,ſi memoria tenens ipſa,iudicare ac recte expendere ſciat. Cæterum nullius morbi nomen deſiderare oportet,quod hic nõ eſt adſcriptum. Omnes enim qui in prædictis temporibus iudicantur,ex ijſdem ſignis cognoſces.

HIPPOCRATIS COI PRAEDICTIONVM LIB. I. IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

SOPOROSI in principijs fientes, cum capitis, lumborum, prȩcordij,colli dolore,uigilãtes,num phrenitici ſunt? Naſus in his deſtillans pernicioſus, tum aliàs,tum quarto ab initio die. Alui proluuium ualde rubicũdum,malũ quidem eſt in omnibus morbis,nõ minime uero in prȩdictis. Linguæ aſperȩ & reſiccatæ,phreniticæ. In turbatis uigilantibus, urinæ decolores,nigræ, innatantes, in ſudoribus, phreniticæ. Inſomnia etiam in phreniticis manifeſta ſunt. Screatio frequens, ſi ſanè & aliud quoddam ſignum affuerit,phrenitica ſunt. Qui relinquuntur in præcordio ardores,febre perfrigerata,mali ſunt,tum aliàs, tum in ſudoribus. Prædebilitatorum deſipientiæ peſsimæ,uelut etiam Thraſynonti.

Phreniticæ uehementer affectiones, tremulæ deſinunt. Vomitus in capitis doloribus æruginoſi,cum ſurditate & uigilijs,cito inſaniam affore denũciant. Loci circa fauces in acutis morbis doloroſi, graciles,parui, ſuffocatorij, quando hiarit æger ut os claudere & aperire non facile poſsit, mentis emotionem portendunt. Ex talibus phrenitici fiunt,& pernicioſe affecti. In phreniticis in principio manſuetudo. Verum frequẽter tranſmutari, malum id eſt, & ſputatio mala eſt. In phreniticis alba alui egeſtio, malum: quemadmodum & Archecrati. Num & in his torpor fit? Rigor in his peſsimus. Quibus melancholico modo mente motis, tremores accedunt, malignum hoc eſt.

Mente moti acute,ubi inſuper febrierint,cum ſudore phrenitici fiunt.

Phrenitici paucibili,ſtrepitum ualde percipientes, tremuli. Ex uomitu nauſeabundo oborta,clangoroſa uox,oculi puluillum incumbentem haben

tes,inſaniam portendunt:quemadmodum etiam Hermozygæ uxor,inſania acute correpta,uoce deſtituta mortua eſt. In febre ardenti ſonitibus aurium accedentibus,cum uiſus hebetudine,& grauitate in naribus accedente, melancholico modo mente mouentur. Mentis perculſiones cum uoce clangoroſa,linguæ conuulſiones tremulæ: & uoces tremulæ fientes, mortem alienant. duricies in his pernicioſa eſt. Linguæ tremulæ ſignum ſunt mentis non firmæ. In bilioſis meracis alui egeſtionibus,ſpumoſa florulentia mala,tum aliàs,tum ſi cui lumbi antea doluerint,& mente motus fuerit. Rari circa latus in his dolores,deſipientiam ſignificant. Vocis interceptiones cum ſingultu peſsimę. Vocis interceptiones cum exolutione peſsimæ. In uocis interceptione,ſpiritus ueluti his qui ſtrangulantur præ manibus expoſitus,malus eſt.Num & talis mentem emouet? Modice feroces mentis emotiones, ferinæ ſunt. Moleſte ferre morbū cum perfrigeratione,ſi nō ſine febre exſudent partes ſupernæ, phrenitim portendit: quemadmodum etiam Ariſtagoræ.Sed & pernicioſum hoc eſt. Frequentes in phreniticis permutationes, conuulſoriæ. Vrinæ quæ minguntur à non recordantibus, nec cōmonefactis,pernicioſæ.Num his minguntur uelut ſi ſubſidentiam conturbaſſes?

Palpitantes per totum,num uoce deſtituti moriuntur? Sputationes in phreniticis cū perfrigeratione,nigræ reuomuntur. Surditas,& urinæ non conſidentes,ualde rubicundæ,innatantes,mentis emotionem portēdunt. His morbo regio corripi malum eſt.Mala eſt & ex morbo regio fatuitas. Hos uoce quidem deſtitui,uerum ſentientes eſſe contingit. Arbitror autem & aluos his perrumpere,uelut contigit Hermippo,& mortuus eſt. Surditas in morbis acutis & turbulentis cōſequens,mala. Mentis emotiones tremulæ, obſcuræ,palpatoriæ,ualde phreniticæ ſunt. Velut & Didymarcho in Co. Torpores ex rigore,non ualde apud ſeipſos ſunt. Dolores circum umbilicum palpitantes,habent quidem aliquid quod mentem emouet. Verum circa iudicationem his ſpiritusaceruatus cum prompta tenſione penetrat.Et dolores circa ſuram,in his mentis emotionem faciunt. Si innatarit quid in urina,dolore circa femur diſsipato,mentis emotionē portendit.& qualia circa auriū ſonitus contingunt,talia exiſtunt. In aluo liquida,laſſato, caput dolenti, ſiticuloſo,uigilanti,obſcure loquēti, impotenti, quibus talia ſunt, his timor eſt ut mente moueantur. Exudantes & maxime circa caput,in morbis acutis ſub moleſte ferentes,malum,tum aliàs,tum in urinis nigris. & turbidus ſpiritus in his malus. Impotentiæ præter uacuatorum uaſorum rationem contingentes,nō exiſtente uaſorum uacuatione, malum. Alui interceptæ, ſed parua, nigra,uelut caprarum ſtercora ad neceſsitatē coacte emittentes, naſus in his erumpens,malum. Quibus lumborum dolor diutinus,cum ardore faſtidioſo ac nauſeabundo,hi ſi exudent malū eſt.Num his tremores fiunt? Sed & uox uelut in rigore conſpicua? Extremitates ſi in utranq; partem cito transmutentur,malum eſt.Et ſitis huiuſmodi,mala eſt.Ex moderato ferox reſpōſio,malum. Vox acuta,his præcordia intro trahūtur. Oculus hebes,malus: & fixus ac caliginoſus,malus. Vox acuta clangoroſa,mala. Dentium ſtridor pernicioſus eſt, quibus non & ſanis familiaris eſt. Suffocatio in his ualde mala. Faciei bonus color, & uehemens toruitas, malum. Egeſtio-

nes alui deſinentes in ſpumoſas meracas, exacerbatoriæ ſunt. Vrinarum in morbis acutis ex perfrigeratione interceptiones, peſsimæ. Pernicioſa ſi citra ſigna, leuia facta fuerint, mortem ſignificant. In morbis acutis bilioſis ualde albæ, ſpumoſæ, circũbilioſæ egeſtiones, malæ. Malæ item & urinæ eiuſmodi. Num his hepar doloroſum eſt? Vocis interceptiones in febribus cõuulſorio modo fientes, ad mentis emotionem cum ſilentio deueniunt, pernicioſum. Vocis ex dolore interceptiones, doloroſam mortẽ inducunt. Febres ex præcordiorũ doloribus malignæ. Sitis pręter rationem ſoluta in acutis morbis, mala eſt. Sudor multus cũ febribus acutis fiens, malus eſt. Et urinæ doloroſæ, malæ ſunt. Et rubicundæ ex his florulentiæ detentæ, itemq́ æruginoſæ, malæ ſunt: & paruas apparere ueluti ſtillas. Et uomitus cũ uarietate, mali ſunt, tum aliàs, tum ſi propius inter ſe prodeant. Quæcunq; in diebus iudicatorijs, cum anxietudine, abſq; ſudore perfrigerantur, malum eſt: Et quæ ex his inſuper riguerint, mala ſunt. Vomitus meraci, anxioſi, mali.

Sopor num ubiq; malus eſt? Ignorantia cũ rigore, malum. Malum item obliuio. Perfrigerationes ex rigore nõ recaleſcẽtes, malæ ſunt. Sudantes ex perfrigeratione recaleſcẽtes, malum. In his ardor doloroſus in lateribus, & inſuper rigere, malũ eſt. Aeſtuoſi rigores aliquatenus pernicioſi: & flammea facies cum ſudore in his mala eſt: In his poſteriorũ partium frigiditas, conuulſionem accerſit. Exudantes uigiles recaleſcẽtes, malum. Ex lumborum recurſu, oculi diſtortio malũ. Dolor in pectus firmatus cum torpore, malus. Hi ſi inſuper febriãt, acute ardentes, moriũtur. Qui nigra reuomũt, cibos auerſantur, deliri ſunt, iuxta pubem parum doloroſi, oculum ferocem aut clauſum habent, eos medicamentis purgare nõ oportet. Pernicioſum enim eſt: Neq; intumeſcentes, uertiginoſos, in leuiter uagando deficientes, cibos auerſantes, decolores: Neq; in febre fractos, ſi ſoporoſi fuerint. Pernicioſum enim eſt. Oris uentriculi dolor, cũ præcordio diſtento, & capitis dolor, malignũ, & quidpiam anheloſum. Num hi repente moriuntur? uelut in Dyſode. Huic etiam urinæ uehementer fermentatæ, erant ualde rubicũdæ. Colli dolor malum quidem in omni febre, peſsimum autem his quibus timor eſt ut inſaniant.

Febres ſoporoſæ, laſſatoriæ, caliginoſæ, uigilias inducentes, exudantes, malignæ. Horrores frequentes ex dorſo, celeriter translabentes, moleſti, urinæ interceptionem doloroſam ſignificant. Qui anxie ſe iactantes, citra uomitum exacerbantur, male habent. Perfrigeratio cum duricia ſignum malum. A uentre tenuia nõ ſentienti prodire, ei qui eſt apud ſeipſum, pernicioſum: uelut Hepatico. Vomitiones exiguæ bilioſæ malæ, tũ aliàs, tum ſi inſuper uigilauerint ægri. Naſus in his deſtillans, pernicioſum eſt. Quibus ex partu alba detinentur cum febre, ſurditasq́ adeſt, & in latere dolor acutus, hæ pernicioſe mẽte mouẽtur. In febribus ardentibus ſubperfrigerãtibus, egeſtionibusq́ alui bilioſis aquoſis frequẽtibus, oculorũ diſtortio ſignum malũ eſt, tum aliàs, tum ſi ſtupore prehenſi detineantur. Siderationes repentinæ ei qui exòlute ac diutine inſuper febrijt, pernicioſæ ſunt: quale quiddam paſſus eſt Numenij filius. Ex lumborum dolore ad os uentriculi recurſiones, febriculoſæ, horridæ, reuomentes aquoſa tenuia multa, mente motæ, uoce deſtitutæ, nigrorum uomitu facto moriuntur. Oculi cõfractio in morbo acuto, mala. Num

anxie ſe iactantibus citra uomitum, lumbos dolentibus, ſi ferociter mente mo ti fuerint, ſpes eſt ut nigra per aluum prodeant? Fauces doloroſæ, graciles, cum ægre tolerabili moleſtia, ſträgulatoriæ, pernicioſæ acutè. Quibus ſpiritus retrahitur, uox autem ſtrangulatoria eſt, & uertebra intro conſidet, his in fine uelut contrahente quodam ſpiritus fit. Caput dolentes, & ſtupore detenti delirãtes, aluo intercepta, oculum ferocem præ ſe ferentes, floreſcentes, opiſthotono poſteriorum partium conuulſoria diſtentione corripiuntur. In oculorum diſtortione, febriculoſo, laſſato, rigor pernicioſus. Et ſoporoſi in his, malum. In febribus ad præcordium dolores, ſine uoce, ſi ſudore non ſoluantur, maligni ſunt. His dolores ad coxas, unà cum febre ardente, & ſi aluus aceruatim eruperit, pernicioſum. Quibus uoces cum febribus deficientes poſt iudicationem, hi trementes ac ſoporoſi moriuntur. Quibus affectiones ardentes, fatuitatem inducentes, ſtuporis detentionem inferentes, præcordia uariãtia, & uentris tumor, cibis interceptis, in ſudoribus: Num his turbidus ſpiritus, & genituræ ſimile quid ſuperueniens, ſingultum indicat? Sed & aluus ſpumoſa, bilioſa, inſuper egerit? Splendidum in his mictum prodeſt. Venter autem his inſuper turbatur. Quibus ſopor fit ſpumoſis prodeuntibus, his febris exacerbatur acuta. Ex capitis dolore uocis interceptiones ſi ſint, cum ſudoribus febriculoſi laxantur in ſeipſos, fiunt'que morbi reuertentes diutius durantes, His inſuper rigere, non malum eſt. Manus tremulæ, caput dolentes, collum dolentes, ſubſurdi, mingentes nigra denſata: quibus hæc ſunt, his nigra uentura eſſe expectare oportet, pernicioſum. Vocis interceptiones cum exolutione, ſtupore detinente, pernicioſæ. Lateris dolor, ex ſputis bilioſis, citra rationem ſi euanuerit, mente mouentur. Ex colli dolore, ſoporoſo, ſudanti, aluus inflata, ſi ſanè ad neceſsitatem liquida demiſerit, infuſo immiſſo ſubluta: ex his ea quæ bilioſa non ſunt ſupprimuntur. Talia uero ſi ſeruentur retenta, longius ægrotat. Num itaque proluuia quæ bilioſa non ſunt, meliora ſunt? & flatuoſo tumori profuerint? Alui circumtenſio, ad neceſsitatem liquida demittens, cito intumeſcens, habet quid conuulſorium, uelut etiam Aſpaſij filio. Superrigere his pernicioſum. Ex his conuulſus factus ac inflatus, ubi diutius ægrotaſſet, ori putrefactio uiridis ſuperuenit. Quibus circa lumbos tenues diuturni dolores, ad præcordium ſe reuoluentes, & ciborum faſtidium inducẽtes unà cum febre: his ad caput dolor intentus progreſſus, repente conuulſorio modo occidit. Affectiones inſuper rigentes, & quæ ad noctem aliquanto magis exacerbantur, cum uigilijs, & delirio in ſomnis, aliquando urinas inuoluntarie emittentes, in conuulſiones ſoporoſas deſinunt. A principio exudantes urinis concoctis, ardentes qui citra iudicationem perfrigerantur, breui circum circa ardentes: Torpidi item, ſoporoſi, cõuulſi, pernicioſe affecti ſunt. Vterum gerentibus capitis dolores, ſoporoſi, cum grauitate fientes, mali ſunt. Fortaſsis autem his etiam conuulſorium quid pati contingit. In faucibus gracilibus dolores ſtrangulatorij, habent quid conuulſorium, tum aliàs, tum à capite oborti, Velut etiam Thraſynontis conſobrinæ. Tremores conuulſorij fientes in ſu-

doribus, reuerti ſolent. Iudicatio his fit ubi ſuperriguerint. Superrigent hi ardore circa uentrem prouocati. Lumborum dolor, & capitis dolor, & oris uentriculi dolor, cum exſcreatione uiolenta, conuulſorium quid habet.

A uentre ſubliuida, turbulenta: & lotia tenuia ac aquoſa, ſuſpecta.

Fauces exaſperatæ parum, & uēter murmurans inanibus ad egerendum ſurrectionibus, & frontis dolores, & palpantes, delaſſati, in ſtragulis ac ueſtimentis doloroſi. Quæ ex his augentur, difficilia ſunt. Somnus multus in his conuulſorius, & dolores in frontem graues, & mictio difficilis.

Vrinæ ſuppreſsio quibus rigores, & in conuulſorijs affectionibus: uelut & ipſa ubi inhorruit, ſudauit. Meracæ deſinentes purgationes, omnibus quidem exacerbatoriæ ſunt, His uero etiā ualde. Ex talibus etiam circa aurem abſceſſus exurgunt. Turbulentæ ferociſsimæ è ſomno excitationes, conuulſoriæ ſunt tum aliàs, tum cum ſudore. Et colli, & dorſi perfrigerationes apparentes, ſed & per totum corpus: In his etiam ſpumoſæ mictiones, unà cum animi deliquio, & oculorum obſcuratio, conuulſionem prope adeſſe ſignificant. Cubiti ac colli dolores conuulſorij. A facie autem hi. In faucibus ſonitus frequentes, cum ſaliuæ ſputatione. In his in ſomnis ſudores, boni. Num & ſudore leuari, plurimis non malum eſt?

Dolores ad infernas partes, his toleratu faciles. In febribus exudantes caput dolentes, aluo intercepta, conuulſi fiunt. Subfriabiles liquidæ alui egeſtiones, perfrigerantes non ſine febre, malæ ſunt. Rigores ex his ueſicam & uentrem occupantes, doloroſi. Proinde ſoporem his habere aliquid conuulſorij, non ſanè mirum apud me fuerit. Quæ in acutis uomitorio modo trahuntur, mala ſunt. Et albæ alui egeſtiones, difficiles. Non uiſcoſa ex his progreſſa, cum multo ardore ad mentis emotionem perueniunt. Num ex his ſoporoſi torpidi fiunt? Morbi ex talibus diutius durant. Num circa iudicationem hi areſcentes difficulter ſpirantes?

Quæ ex lumbis ad collum ac caput progreſſa ſunt, & leuis ſyderationis modo reſoluerunt, conuulſoria fiunt & mentem emouentia. Num & ſoluuntur talia conuulſione? Ex talibus uarie ægrotant, & per eadem progreſsi.

Conuulſiones in his quæ ab utero ſtrangulantur ſine febre, faciles ſunt, uelut etiam Dorcadi. Veſica intercepta tum aliàs, tum cum capitis dolore, habet quid conuulſorium. Quæ in his cum torpore exoluuntur, difficilia ſunt, non tamen pernicioſa. Num id quod tale eſt, etiam mentem emouet?

Num & oſsium circa tempora diſſectiones, conuulſionem accerſunt? aut ſi quis ebrius uerberetur, aut ſanguis multus effluat in principijs, num hoc facit conuulſionem? In ſudore ſputa defluentia febricitanti, leuia ſunt. Num ad dies aliquot alui humectantur? arbitror. Num his ad articulos abſceſſus fiet? Quæ modice ferociter mentē emouent, atrabiliaria ſunt. Si uero à muliebrium purgationum retentione fuerint, ferina. Hæc uero ſæ-

pius

pius accidunt. Num & cõuulſæ fiunt hæ? Num & uocis interceptiones cum ſopore, conuulſoriæ ſunt? uelut coriarij filiæ, quæ muliebribus purgationibus præſentibus affici cœpit. Quibus conuulſis oculi intente relucent, neque apud ſeipſos ſunt, & diutius ægrotant. Sanguinis eruptiones ex contrario, malæ ſunt: uelut in ſplene magno ſi ex dextra nare fluat. Et circa præcordia eodem modo res ſe habet. Verum cum ſudore hoc peius eſt. Ex naribus erumpente ſanguine, cum exiguis ſudoribus, perfrigeſcentia maligna ac praua. Poſt ſanguinis eruptionem, nigrorum per aluum tranſitus, malus. Praua ſunt etiam ualde rubra. Num uero quarto die hæc ſanguinis eruptio contingit? Soporoſi ex his conuulſione moriuntur. Num nigris præegreſsis, & uentre tumefacto? Vulnera ſanguinem fundentia, exudantia, maligna. Sic affecti loquentes latenter moriuntur. Poſt modicam ſanguinis eruptionem, & nigrorum egeſtionem, in acutis ſurditas malum. Sanguinis egeſtio in his pernicioſa. Verum ſurditatem ſoluit. Lumbis dolentibus oris uentriculi dolores accedentes, ſigna hæmorrhoidum fluxionis futuræ ſunt. Arbitror autem & hos prægreſſæ hæmorrhoidum eruptionis ſignum eſſe. Sanguinis eruptiones ſtatis temporibus fientes, ſiticuloſæ, difficiles ac exoluentes, ſi ſanguinem non effuderint, in comitialem morbum finiunt.

Morbi qui ſtatim turbulenti ſunt, inſomnes, ſanguinem de naribus ſtillantes, ſexta die alleuati, noctu affixerunt, poſtridie exudarunt, in ſomnúmque delati mentem emouerunt, hi large ſanguinem fundent. Num & aquoſa urina tale quid ſignificat? Quibus ſanguinis eruptiones plures, his temporis progreſſu alui male afficiuntur, ſi non urinæ concoctæ fuerint.

In iudicatorijs perfrigerationibus, ſanguinis eruptiones fortes peſsimæ ſunt. Capite grauati, iuxta ſinciput dolentes, inſomnes, ſanguinem profundunt, tum aliàs, tum ſi quid ad collum contendat. Vigilijs infeſtati, derepente cum inquieta iactatione, ſanguinem fundunt, tum aliàs, tum ſi quid antea perfluxerit. Num ubi inhorruerunt? Colli dolores, oculi ualde rubicundi, ſanguinis eruptionem ſignificant. Quibus aluo ſuppreſſa ſanguinis eruptio fit, & inſuper rigent, Num aluus inteſtinorum leuitate corripitur, & obdura fit, aut aſcarides inſunt, aut utrunque?

Quibus ex lumbis recurſus fit ad caput, & manus, hi ſtupidi, os uentriculi dolentes, ſanioſis ac ſeroſis humoribus pleni, large ſanguinem profundunt. Sed & aluus his turbulentis erumpit. Quibus ex ſanguinis eruptione larga ac frequenti, nigrorum multorum fit egeſtio, hi ſuppreſſa aluo doloroſi ſanguinem profundunt. Cum quadam uero fluxione, facile ferunt. Num hi multos frigidos ſudores excludunt? Conturbata in his urina non mala, neque id quod genituræ ſimile in ipſa reſidet. Verum frequenter hi aquoſa mingũt. Quibus in ſurditate & torpore parua eſt à naribus deſtil

 latio

latio, ea habet quid difficultatis. Vomitus his confert, & alui perturbatio.

Quibus ex rigore febres cum laſsitudine, his mẽſes muliebres decurrunt. At collum in his doloroſum, ſanguinis eruptionis è naribus ſignum eſt.

Et per nares ſanguinẽ effundere ſpes eſt, ea quæ caput concutiunt: Et quæ aurium ſonitum faciunt, ſanguinem profundunt, aut menſes deducunt, tum aliàs, tum ſi iuxta ſpinam ardor conſequetur. Fortaſsis autem & dyſenteriam facient. Et circa uentrem palpitationes cum præcordij intenſione ſublonga ac tumente, ſanguinis eruptionem ſignificant. Inhorreſcunt autem hi. Quæ larga, uiolenta, multa ex naribus fluxerint, aliquando ad conuulſiones adducunt. Venæ ſectio ſoluit. Frequentes & paulatim fientes ad egerendum ſurrectiones, ſufflauæ, uiſcoſæ, modica ſtercoracea habentes, cum præcordij ac lateris dolore, morbo regio participant. Num autem his ſuppreſsis hi exoluuntur? arbitror ſanè: & ſanguinem profundunt? His tenſio lumborum, & dolores in his, ſanguinis eruptionem ſignificant.

Præcordij tenſio, cum capitis grauitate ac ſurditate, & quæ ad hæc cõſequenter diuexant, ſanguinis eruptionem indicant. Vndecimo die ſanguinis ſtillicidia difficilia, tum aliàs, tum ſi ſuperſtillauerint. Qui in horroribus ſimul iudicatorie exudarunt, poſtridie uero poſtquam inhorruerunt præter rationem uigilant, eos ſanguinem effuſuros eſſe arbitror. Quibus ab initio largæ ſanguinis eruptiones, rigor fluxionem ſiſtit. Ex ſanguinis eruptione, rigores longi. Quibus capitis dolores, ac colli dolores, & totius corporis impotentia quædam, ſanguinis eruptiones ſoluunt. Sed è tempore ſic ſoluuntur. Vrinæ quæ in his qui iuxta aures abſceſſus habent, cito & modice concoquũtur, malæ ſunt. Et perfrigerari hoc modo malum eſt. Subſoporati, morbo regio affecti, non ualde ſentientes, quibus ſingultus, his aluus erumpit, fortaſsis & ſuppreſſa eſt. Hi exoluuntur. Num his etiam abſceſſus iuxta aures fiũt? Suppreſſæ cum rigore urinæ malæ, tum aliàs, tum ſi antea ſopor apprehẽderit. Num iuxta aures abſceſſus parotides dictos, in his fore ſpes eſt? Ex torminoſo ſubſidentia limoſa ſubliuida, mala eſt. Num ex præcordijs dolet puto dexterum? & exoluitur? Num abſceſſus iuxta aures talibus parum doloroſi? Aluus erumpens his in omnibus pernicioſa eſt. In anxioſis quibuſdam uigilijs abſceſſus circa aures maxime. Ex uoluulis graueolentibus, in febre acuta, præcordijs ſublimibus diutius permanẽtibus, abſceſſus circa aures oborti occidunt. Ex ſurditate leniter abſceſſus circa aures fiunt, tum aliàs, tum ſi anxioſum quippiam ſuccedat, & ſoporoſis inter hos adhuc magis. Abſceſſus iuxta aures leuiter ſyderatis mali ſunt. Quæ conuulſorio modo exacerbantur, cum ſtuporis detentione, abſceſſus iuxta aures producunt. Conuulſio, tremor, anxietas, cum ſtuporis detentione, paruos circa aures abſceſſus exacerbant. Num quibus abſceſſus ſunt iuxta aures, capitis dolore affecti ſunt? Num & ſupernis partibus exudant, num inſuper rigẽt quoq; aliquo modo? Deinde & aluus erumpit, & ſoporoſum quippiam habent? Num & aquoſæ urinæ alba innatantia habentes, & quæ uarie exalbidæ ſunt, ac fœtidæ, abſceſſus iuxta aures faciunt? Num quibus tales urinæ, frequentes ſanguinis è naribus

naribus ſtillæ profluunt? num & lingua his leuis eſt? Quibus magnum & frequentem ſpiritum habentibus, morbus regius, & febres acutæ cum præcordijs duris perfrigeratæ ſunt, num his abſceſſus magni ad aures conſiſtunt?

Soporoſa, anxioſa, præcordia dolentia, uomitoria parua ſymptomata. In his abſceſſus iuxta aures oboriuntur. Antea uero & ea quæ circa faciem fiunt.

Aluo nigra ſtercoracea egerente, ſopor inſuper apparens, abſceſſum iuxta aures producit. Tuſsiculæ quæ ſunt cum ſputatione, abſceſſum circa aurem ſubmouent. In capitis dolore ſopor & ſurditas, circa aurem abſceſſum aliquem eructat. Præcordij diſtentio cum ſopore anxioſo, ac capitis dolore, abſceſſus circa aurem attollit. Doloroſi aurium abſceſſus, citra iudicationem diſsipati, mali ſunt.

HIPPOCRATIS COI PRAEDICTIONVM LIB. II. IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

MEDICORVM prædictiones narrātur multæ, & uariȩ, & admirandæ, quales ego quidem neq; ipſe prædixi, neq; alium aliquem prædicere audiui. Sunt autem aliquȩ ex ipſis huiuſcemodi. Hominem pernicioſe affectū eſſe, & medico ipſum curanti, & alijs uideri. Verum medicum alterum ſuperueniſſe ac dixiſſe, Non peribit hic homo, uerum cæcus euadet. Item ad aliū qui omnino male habere uidebatur, ingreſſum prædixiſſe, hominem quidem euaſurum eſſe, uerum manum claudam habiturum. & ad alium quendam qui ſimiliter ſuperſtes fore nō putabatur, dixiſſe, ipſum quidem ſanum fore, uerum pedum digitos nigrefactos putrefactione corrumpendos eſſe. Et aliæ huiuſcemodi prædictiones in tali prædictionis ſpecie dicuntur. Alius autem prædictionis modus eſt, ementibus ac negociationes tractantibus prædicere, alijs mortem, alijs inſaniam, alijs alios morbos: & ad hæc omnia, etiam ea quæ prioribus temporibus facta ſunt prædicere, ac omnia uera narrare. Alia porrò adhuc forma prædictionum eſt, athletas & eos qui morborum cauſa exercentur ac ſe fatigāt cognoſcere, ſi quid aut circa cibum deliquerint, aut alteratum quippiam ederint, aut potu uberiore uſi fuerint, aut deambulationem intermiſerint, aut res uenereas quaſdam exercuerint. Horum omnium nihil illos latet, adeò ut etiam minima quæq;, in quibus non paruerit homo, exacte cognoſcāt. Hi omnes prædictionum modi eſſe feruntur. Ego uero talia quidem non uaticinabor, Verum ſigna ſcribam, ex quibus & ſanos futuros homines, & morituros coniectare oportet: & tum breui tempore, tum longiore, ſanos futuros, aut perituros. Scriptum eſt autem à me & de abſceſsibus, quomodo ſingulos conſiderare conueniat. Arbitror autem & eos qui de claudicationibus prædixerunt, alijs'que eiuſmodi, confirmato iam morbo prædixiſſe, & quum iam manifeſtum eſſet, quòd abſceſſus non eſſet recurſurus, ſi modo intelligentiam habuerunt: multo ſanè magis quàm priuſquam abſceſſus fieri inciperet. Spero item & alia prædixiſſe, magis humano more quàm refertur, quæ uidelicet ementibus & negociationes tra-

ſtantibus prædixiſſe dicuntur, mortes, & morbos, & inſanias. Atq; hæc mihi uidentur talia facta eſſe, & nulla mihi uidetur eſſe difficultas prædicẽdi, ſi quis circa talia ſtudium ac curam adhibere uelit. Primum etenim aqua inter cutem laborantes, & tabidos, quis non cognouerit? Deinde deliraturi non diu latere poſſunt, ſi quis nouerit quibus his morbus cognatus eſt, aut prius aliquãdo inſaniuerunt. Si enim hi homines ebrioſi fuerint, aut carnes uorauerint, aut uigilauerint, aut in frigore aut calore inconſiderate uerſati fuerint, multus timor eſt ex tali uictus ratione, ipſos deliraturos eſſe. Et eos qui hæmorrhoidas habent, ſi quis hyeme multo potu uti uiderit, & bono colore præditos, de his prædicere licet, quòd ad uer multa ſpes ſit ſanguinis eruptionis, ut & decolores & aquatici ſub æſtatem fiant. Verũ omnia hæc addiſcere ac prædicere oportet, ſi quis in talibus ſtudijs palmã ferre expetat. Licet enim ex ſcriptis prædicere, & mortem, & inſaniam, & bonam habitudinem. Poſſem autem referre & alia multa huiuſmodi, ſed quæ facilima cognitu ſunt uiſum eſt mihi ſcribere. Conſulo autem ut quàm prudentiſsime agant, tum in reliqua arte, tum in huiuſmodi prædictionibus, illius probe memores, quòd ſi cui ſucceſſerit prædictio, is apud ægrotum intelligẽtia præditum in admiratione fuerit. Si uero quis aberrarit, ſupra hoc quod odio habetur, fortaſſe etiã inſanire uidebitur. Quapropter iubeo, ut tum alias omnes, tum has prædictiones prudenter faciant: quãquam ſanè & audiam, & uideam, neq; iudicare recte homines ea quæ dicũtur ac fiunt in arte, neq; narrare. Cæterũ de his qui exercẽtur ac laboribus ſe fatigãt, eas aſſeuerationes quas afferũt hi qui ipſas aſſerũt, neq; eſſe puto, neq; ſi quis putat prohibeo. A nullo enim ſigno, neq; bono, neq; malo, lædũtur ſuſpiciones, cui ſigno fide habita quis ſciat, an recte pronunciatum ſit, aut ſecus: alioqui per me licet ut ſi quis uelit credat. Nõ enim ego impedimẽto ſum. Arbitror aũt ſi quid ueri ab ipſis dicitur, aut his qui de his qui exercẽtur aſſeuerãt, aut illis qui prius ſcripti ſunt: primũ quidem hunc qui cognouit, ex ſignis coniectaſſe. Deinde uero ambigue & humano more prædixiſſe. & ſimul eos qui id narrant monſtroſius quàm factum fuit recenſere. Nam neq; in morbis facile eſt peccata cognoſcere, etiamſi decumbant homines, & uictu parũ nutriente utantur, ut nõ adeò multa intueri opus ſit eum qui hæc conſiderandi curam ſuſcepit. Alij enim bibunt ſolum. Alij ad hoc quod bibũt, aut ſorbitionem, aut cibũ paucisſimum aſſumũt. Neceſſe igitur eſt eos qui uberiore potu uſi ſunt, magis difficulter ſpirare, & plus urinæ eijcere. Eos uero qui ſorbitionem aut cibum auxerunt, magis & ſitire, & febrire. Si uero quis utriſq;, & potu & cibo, immodice uſus fuerit, ad hoc quod febrit, & difficulter ſpirat, etiam uentrem circumtentum & maiorem habebit. Licet porrò & hæc, & alia omnia experimentis optime explorare, quæ & habemus, & omnibus recte utimur. Primum equidem & intelligentia, & oculis cognoſcere facile eſt, hominem in eodem loco decumbentem, & exacta uictus ratione utentem, ſi non paruerit, aut obambulando, aut multa edendo. Deinde qui manibus contrectauit uentrem ac uenas, minus falli poteſt, quàm qui non contrectauit. Et nares in febrientibus quidem, & multa & bene ſignificant. Odores enim multum inter ſe differunt. At uero in ſanis & recto uictu utentibus, haud ſcio qua re uel in hoc experimento faciendo uti poſsim. Poſtea audiendo, uocem & ſpiritum auribus cognoſcere datur, quæ in ſanis

non

non ſimiliter ſunt manifeſta,ſed qualiter etiam antea. Quòd ſi etiam mores morborum ac ægrotorum didicerit medicus,non tamen quicquam prædicere oportet. Non enim difficilius ſpirabit homo, morbo adhuc errante, & febriet acutiore febre,& uenter intentus fuerit. Quare propter hæc nõ tutum eſt prædicere priuſquam ſtatum accipiat morbus. Verum poſt hoc tempus,quicquid præter rationẽ acciderit, dicere oportet. Manifeſta uero ſunt mala, quæ propter ægri inobedientiam fiunt.Nam & ſpirandi difficultates, & alia huiuſmodi poſtridie ſedabuntur,ſi ob peccatum fiant. Si igitur quis hanc iudicationem conſiderans dixerit,non delinquet. Atq; ego quidem hunc conſiderandi modum nunc conſulo,tum de his qui domi manent,tum de his qui exercentur, itemq; de alijs omnibus,qualia peccata committant. At exactam illam narrantes rationem & audio,& derideo.Quum enim parum inobedientes fuerint homines, haud ſcio quomodo id deprehendere poſsim. Si uero maiora fuerint peccata,quem in modum conſiderare oporteat ſcribam. Oportet autem primum hominem,in quo quis per inobedientiam admiſſa cognoſcere uolet,per totum diem intueri,& in eodem loco,& eadem hora,ſole præſertim recens orto.hoc enim tempore ſubeuacuatus fuerit, & adhuc ieiunus eſt, & nullo labore fatigatus eſt,præterquam matutinis deambulationibus, in quibus minime inobediens eſt,ſi ſanè ubi de ſomno ſurrexit homo, ad deambulandum prodierit. Quare neceſſe eſt eum qui iuſta uictus ratione utitur, hac hora maxime æqualiter habere, & coloris, & totius corporis conſtitutionem. Quapropter & is qui huius conſiderationis curam gerit, acutiſsimus fuerit & mente, & oculis,eo tempore. Contemplari præterea oportet hominis mentem, & mores,& corporis uires. Alij enim alia facilius aut difficilius imperata faciunt. Primum igitur is cui inedia imperata eſt,ſi plura comederit & biberit, per hæc manifeſtus fiet.et tumidius corpus ipſius apparebit,et plenius ac coloratius erit,ſi non excrementa alui male ipſi proceſſerint.Erit item animoſior ad ferendum laborem.Conſiderandum etiam an ructum edat,aut à flatibus urgeatur. Hæc enim fieri ſolent his qui ita affecti ſunt,propter hoc peccatum. Si uero dum edere multa cogitur,& fortiter laborare,aut cibum imperatum non ederit, aut ebrius factus fuerit,aut à cœna larga non obambulauerit,hoc modo explorare oportet. Si quidem cœnam non ederit, ſolito autem more deambulauerit, iucundiorem aſpectũ præ ſe feret, & uegetior ac operoſior in exercitijs erit. Verum alui egeſtio modica et cõpacta maxime in hoc fuerit. Si uero cœna ſumpta non deambulauerit,ructum utiq; edet,& flatuoſus fuerit, & plenitudo nõ minor apparebit,& inter laborandum magis q̃ antea ſudabit,& difficulter ſpirabit,ac grauis erit.& tranſitus alui maiores, ac minus uiſcoſi his fuerint. Quod ſi neq; cibum conſumpſerit,neque deambulauerit,pigrior utiq; fuerit ac tumidior. Si uero ebrius factus fuerit,ſudabit magis q̃ antea, & difficulter ſpirabit, & ipſe ſeipſo grauior erit ac humidior.Sed & lætior erit, ſi nõ caput ipſi affligatur.Quod ſi uxore ſemel uſus fuerit,uegetior utiq; erit, & magis ſolutus. Si uero ſæpius rem peregerit,durior euadet,& ſqualłorẽ quendã habebit,& decoloratior ac magis laſſatus erit. Porrò egeſtiones alui procedere oportet his qui laboribus exercẽtur,quãdiu parũ ederint,ac parum potauerint,modicas & duras,atq; hoc quotidie. Si uero tertio quoq; die,aut quarto,aut ex longiore interuallo

uallo prodierint, periculum eſt aut febri, aut alui profluuio corripiendos eſſe. Quæcunq; uero egeſtiones liquidiores ſunt, quàm ut in tranſitu cõformentur, hæ ſanè omnes peiores ſunt. At uero his qui multum edunt, & multum laborant, egeſtionis tranſitum mollem, oportet eſſe ſiccum, & copiam ciborum ingeſtorum pro ratione laboris. Procedunt autem ab æquali ciborum copia, his quidem qui minimum laborant, plurimæ egeſtiones. his uero qui plurimũ laborant, modicæ, ſi ſani fuerint, & iuſta uictus ratione utantur. Nam ad hæc cõiecturam facere oportet. Liquidiores autem egeſtiones, & ſine febribus fientes, & quæ ſeptima die, aut citius iudicãtur, cõmodæ ſunt ſi ſemel una uice omnes fiant, & nõ reuertantur. Si uero inſuper febrierint homines, aut alui profluuia redierint, ſi longa fuerint, penitus mala ſunt, ſiue bilioſa fuerint, ſiue pituitoſa, ſiue cruda: & uictus ratione propria, ſingula opus habẽt, itemq; medicamentis alia alijs. Cæterum urinam iuxta potionis copiam mingere oportet, & ſemper æqualem, & quàm maxime aceruatim, et momento paulo craſsiorem, quàm id quod in potu acceptum fuit. Si uero fuerit aquoſa, & copioſior quàm pro eo quod bibi imperatũ eſt, ſignificat hominem nõ obedire, ſed copioſiore potu uti: Aut nõ poſſe renutriri, quàm diu talia urinam faciunt. Si uero paulatim ſtridat urina, aut medicamentis hominẽ opus habere ſignificat, aut morbum aliquẽ circa ueſicam habere. At ſanguinem mingere, raro quidem & ſine febre ac dolore, nihil mali ſignificat, ſed laſsitudinũ ſolutio fit. Si uero ſæpius mingat, & aliquid ex his acceſſerit, malum eſt. Verum prædicere oportet, ſiue cũ dolore mingatur, ſiue cũ febre, fore ut inſuper pus mingat, atq; ita dolores ac afflictiones quieſcant. Craſſa uero urina albam ſubſidentiã habens, aut circa articulos dolorem aliquem, aut tumorẽ ſignificat. Aliæ uero omnes ſubſidentiæ in urinis eorum qui exercentur, à morbis circa ueſicam fiunt, id quod ipſi manifeſtum facient. Cum doloribus enim erũt, & tales ut difficulter quis ab ipſis liberari poſſit. Atque hæc quidem de his ſcribo, & huiuſmodi alia dico. Cæterum ex his qui exactam ac certam prædictionum rationem prædicant, cum aliquibus ipſe conuerſatus ſum, cum aliquorum uero filijs ac diſcipulis rem contuli, quorundam uero ſcripta accepi. Quare quũ probe ſciam qualiter quiſq; ipſorum ſentiat, & exactas certitudines nuſquam cõpererim, hæc ſcribere aggreſſus ſum. At uero de aqua inter cutem, & tabidis, & podagris, & his qui à morbo ſacro appellato corripiũtur hæc dico, ex aliqua quidem parte de omnibus idem. Nam qui hos morbos congenitos habet, is ægre ab ipſis liberari poteſt. Reliqua uero ſingulatim ſcribam de ſingulis. Eum qui ab hydrope, ſiue aqua inter cutem correptus eſt, & ſuperſtes eſſe uolet, bonis uiſceribus præditũ eſſe oportet, ita ut natura ſe exerat, ſimulq; facile concoquat, & bene ſpiret, ſitq; ſine dolore, & totum corpus æqualiter tepidum habeat, & non circa extremas partes colliquatum. Melius eſt autẽ ut tumores potius habeat in extremis partibus. Optimum uero eſt neutrum horum habere. Nam molles ac graciles eſſe conuenit extremas partes, itemq; uentrẽ ad contactum mollem. Tuſsim uero adeſſe nõ oportet, neq; ſitim, neq; linguam reſiccari, tum reliquo tempore, tum poſt ſomnos, quãdo hæc ualde fieri ſolent. At cibos libenter accipere oportet, & ubi multum ſatis comedit, non affligi. Aluum uero ad medicamẽta quidem celerem habere, reliquo autẽ tempore egerere recremẽtum molle efformatum.

Vrinam autem apparere cõuenit, pro ſtudiorũ ratione, & uinorum mutatione tranſeuntẽ. Laborem uero ferre oportet facile, & laſsitudinis exortem eſſe. Ac optimum quidem eſt hominẽ ita per omnia diſpoſitũ eſſe, & ſic ſecuriſsime ſanus fieri poterit. Sin minus, plurima ex his habeat. Nam ſpes erit ut ſuperſtes euadat. Qui uero nihil horum habuerit, ſed contraria, eum deſperatũ eſſe ſcito. Qui autem pauca horũ habuerit, quæ bona eſſe dixi, ſi hydrope laboranti adſint, huic exiguæ ſpes reſtant. Cui uero multum ſanguinis ſurſum ac deorſum eruperit, & febris inſuper acceſſerit, eum multa aqua repletum iri timor eſt, atq; hic hydrops breuiſsimi temporis eſt, & ex quo pauciſsimi euadunt. Verum de hoc alteri prius ſignificare oportet. At quibus magni tumores facti emarceſcũt ac rurſus attolluntur, hi magis cõualeſcunt q̃ illi qui ex ſanguinis eruptione implentur. Verum fallunt hi hydropes ipſos ægrotos, faciuntq; ut ipſi à medicis diſcedant ac pereant. De tabeſcentibus quod ad ſputum ac tuſsim attinet, eadem dico quæ de pectore ſuppuratis ſcripſi. Oportet enim eum qui probe liberari uolet, facile ſputũ per tuſsim reijcere, & id eſſe album, & æquale, & eiuſdem coloris, & ab inflammatione alienũ. Quod uero à capite defluit, ad nares conuerti. febrem aũt non inuadere, ut ne à cœnis prohibeatur, neq; ſitiat. Venter autem egerat quotidie, & id quod egerit ſit durum, copia pro ratione ciborum ingeſtorũ. Hominem uero q; minime tenuem eſſe oportet. Pectus autem laudare conuenit quadrangulum & hirſutum. & os ipſius paruum ſit, & robuſte carnoſum. Quicũq; enim hæc omnia habuerit, maxime ſuperſtes erit. Qui uero nihil horũ habet, interitui proximus. Quicũq; uero pectore ſuppurati facti fuerint, dum iuuenes ſunt, ex humorũ illapſu, aut fiſtula, aut alio quopiã huiuſcemodi, aut ex abſceſſus recurſu, hi nõ euadunt, niſi ualde multa bona ſigna ipſis acceſſerint. Pereunt aũt homines hi ad autumnũ. Sed & ex alijs morbis lõgis plerίq; ad hoc tempus maxime moriũtur. Cæterum ex alijs minime ſuperſtites manent & uirgines, & mulieres, quibus ex ſuppreſsis mẽſibus tabes oborta eſt. Si uero aliqua uirgo, aut mulier euaſura eſt, & aliorũ ſignorum bonorũ multa accedere oportet, & mẽſes ſplendide ac pure apparere, aut nulla ſpes eſt. Qui uero ex ſanguinis eruptione, pectore ſuppurati fiunt, & uiri, & mulieres, & uirgines, non minus euadunt. Verum ſignis omnibus tum ſuppuratorum, tum tabeſcẽtium collectis, & ſuperſtitem futurum, & periturũ prædicere oportet, Maxime uero euadunt ex ſanguinis eruptione, hi quibus dolores ſunt atra biliarij, & in dorſo, & in pectore: & qui poſt eruptionem minus dolent. Nam & tuſſes non ualde inſuper accedunt, & febres pleræq; perſeuerant, ſitim facile ferentes. At reuerſiones eruptionis ſanguinis maxime fiũt his, ſi non abſceſſus ſuccedant. Optimi uero ſunt abſceſſus ſanguinolentiſsimi. Quibus autẽ in pectoribus dolores inſunt, & per tempus attenuãtur, & tuſsiunt, ac difficulter ſpirant, neq; febribus inſuper corripientibus, neq; ſuppurationibus ſuccedentibus, eos interrogare oportet, quũ tuſsiant & difficulter ſpirent, an & compactum quiddam & modicũ odorem habens tuſsiendo reijciant. De podagricis hæc dico. Quicunq; aut ſenes ſunt, aut circa articulos callos tofaceos cõcretos habent, aut ærumnoſe uiuũt, ac ſiccam aluum habent: hi omnes ſani fieri non poſſunt humana arte, quãtum ego noui. Sanant quidẽ hos optime, dyſenteriæ ſi ſucceſſerint. Sed & aliæ eliquationes ualde prõſunt, quæ ad infernos

locos repunt. Qui uero iuuenis eſt,& circa articulos nondum toſaceos cal
los concretos habet, & accurate uiuit, & laboris amans eſt, & aluum bonã ha-
bet ad obediendũ pro ſtudiorũ ratione,hic ſanè medicum intelligentiã haben-
tem nactus,ſanus fieri poterit. Ex his porrò qui à ſacro morbo corripiũtur,
difficillime quidem liberãtur hi quibus à puero contigit morbus,& ſimul ad ui
rilem ætatem peruenit.Deinde hi quibus corpore in uigore ætatis cõſtituto fa
ctus eſt,& fuerit à uigintiquinq; annis, uſq; ad annum quadrageſimũ quintũ.

Poſt hos autẽ,quibus factus fuerit morbus,nullam ſignificationẽ præbẽs
ex qua corporis parte initiũ ſumat. At quibus ex capite initiũ capere uidetur,
aut à latere,aut à manu,aut pede,facilius curatur. Verũ differunt etiã hæc mor-
bi genera. Qui enim à capite initiũ ſumunt,ex his grauiſsimi ſunt. Deinde qui
à latere. Qui uero à manibus ac pedibus,maxime ſanari poſſunt. Cæterũ horũ
curam aggredi oportet medicũ,qui medendi modum nouit,ſi homines fuerint
iuuenes,& laboris amãtes,niſi mens mali aliquid habuerit,aut quis ſtupore at-
tonito ſideratus fuerit.Nam hæ atrabiliariæ mẽtis emotiones,nõ ſunt condu-
cibiles. Alĳ uero qui ad infernas partes cõuertuntur abſceſſus,boni ſunt.Lon
ge uero optimi & hic ſunt,qui ſunt ſanguinolẽtiſsimi. Quicũq; uero ſenes ap-
prehẽdi incipiũt,maxime moriũtur.Et ſi nõ pereant,ſtatim celerrimeq; per ſe li
berãtur,à medicis aũt minime opem ferunt. At quibus pueris oculi repẽte di
ſtorti fuerũt,aut maius quoddam malũ perpeſſi ſunt,aut tubercula ſub ceruicẽ
oborta ſunt,aut uocem graciliorẽ adepti ſunt,aut tuſſes ſiccæ diuturnæ adhæ-
rent,aut maioribus factis dolor procedit ad uentrem,& non exturbatur,aut in
lateribus diſtortiones habẽt,aut uenas craſſas circa uentrẽ uaricoſas,aut omen
tum deſcendit,aut teſtis magnus factus eſt, aut manus tenuis & impotens,aut
pes aut tibia tota clauda facta eſt, citra aliam cauſam : his omnibus morbũ an-
tea factum fuiſſe,ſcire oportet,præ his uniuerſis.Et plurimi qui pueros educãt,
ſi interrogẽtur confitebuntur:quoſdã uero etiam res latet,negãtq; ſe ſcire quic-
quam tale factum eſſe. Qui porrò de ulceribus cognoſcere uolet, quomo-
do ſingula finient,eum primum hominum ſpecies perſcrutari oportet,tum eas
quæ meliores ſunt ad ulcera,tum quæ deteriores. Deinde ætates noſſe, in qui-
bus ſingula ulcera curatu difficilia exiſtunt. Locos item in corporibus perſpe-
ctos habere,quantũ alĳ ab alĳs differũt. Sed & alia qualia in ſingulis accedunt
tum bona,tũ mala,noſſe oportet.Si quis enim omnia hæc nouerit, is ſanè ſciet
etiam quomodo ſingulorũ euentus continget. Qui uero non nouerit hæc, nõ
noſſe poterit quales fines ulcerum erũt.Species equidẽ bonæ ſunt hæ. Leues,
& cõmoderatæ,& bonis uiſceribus præditę,& neq; ualde carnoſæ,neq; durę.
Iuxta colorem uero ſit ſpecies alba,aut nigra,aut rubẽs.Hæ enim omnes bonæ
ſunt,ſi purę ſunt.Si uero pallidus color ammixtus fuerit,aut color ipſe pallidus
aut liuidus fuerit,peius eſt.Species uero quę præſcriptis cõtrariæ ſunt,eas dete
riores eſſe ſcito. At uero quod ad ætates attinet,tubercula quidẽ ſuppurata
fiunt,& ſtrumoſa hæc plurimos pueros occupãt,& facillime ex ipſis liberãtur.
Senioribus uero pueris & adoleſcẽtibus,minus quidem oriũtur, uerum diffici
lius ab ipſis liberãtur. Viris autẽ talia quidem tubercula nõ ualde fiunt, uerũ cæ
ria græcis dicta,ad modum faui concreta,horrenda:& cancri occulti ſubmerſi,
& ex puſtulis nocturnis herpetes, donec ſexaginta annos tranſmiſerint.Seni-

bus

bus aũt nihil talium tuberculorũ accedit, uerũ cancri & occulti, & ſummas partes occupantes, & cõmoriuntur. Cæterũ ex locis ſubalares difficiliores curatu ſunt, & laterũ mollitudines, ac femora. Nam & moræ in ipſis fiunt, & recidiuæ. Ex articulis periculo maxime obnoxij ſunt magni digiti, & præſertim pedum. Quibus aũt in obliqua linguæ parte ulcus fit diuturnũ, in his dentes cõſiderare oportet, an quis iuxta illam ulceris partẽ acutior ſit. Vulnera magis lethalia ſunt, quæ in uenas craſſas in collo ac inguinib. infligũtur. Deinde quæ in cerebrũ, & in hepar. Poſtea quæ in inteſtinũ & ueſicam. Sunt aũt hæc omnia pernicioſa ualde, nõ tamẽ ita ut nemo ex his euadat, uelut putatur. Nam & loci qui hæc nomina habẽt, multum inter ſe differũt, & ijdem modi. Multum etiam differt corporis ipſius hominis ſtructura. Aliquãdo enim neq; febricitat, neq; inflãmatur ſauciatus. Aliquando etiã citra cauſam febricitat, et aliqua corporis pars omnino inflãmatur. At quando is qui ulcus habet delirat, & facile fert uulnus, tũc uulnus aggredi oportet, uelut iuxta medicinę & accedentiũ rationem, euentum habiturum. Moriũtur enim homines ab omnis generis uulneribus. Multæ enim uenæ ſunt & tenues, & craſſæ, quæ ſanguinẽ fundentes occidũt, ſi gliſcere ac eo ferri ipſas contigerit, quas alia tẽporis occaſione ſi quis pertundat, corporibus prodeſſe ſentiat. Multa uero uulnera in locis uilibus ac nõ malis eſſe, & nulla re grauia uidentur, & tamẽ ſic dolore affligit plaga, ut reſpirare non poſsit. Alij uero præ uulneris dolore, quod ſanè graue nulla re erat, ſpiritũ quidem duxerũt, uerum delirarunt, & febrientes mortui ſunt. Quicunq; enim aut corpus febricitans habẽt, aut mentẽ turbatam, talia patiũtur. Sed neq; hæc admirari oportet, neq; formidare, illud expẽdendo, quòd & animæ & corpora hominum plurimũ differunt, & uim maximam habẽt. Quæcũq; igitur uulnera tempus nanciſcuntur, aut corpus & mentẽ huiuſmodi, aut ita gliſcentẽ ſanguinem, aut magnitudine tanta fuerint, ut homo ad curationem adduci ab eius cõtemptu non poſsit, ab his quidem diſcedere oportet, qualiacũq; tandem fuerint, diarijs animi deliquijs exceptis: alia uero omnia aggredi, quæ recẽs ſunt incuſſa, quo & febres effugiãt homines, & ſanguinis eruptiones, & nomas ulcerum proſerpẽtes, hi qui euadẽt. Exactiſsime uero et ad plurimũ tempus, eorũ quæ grauiſsima ſunt cuſtodiã facere oportet. Nam ita facere iuſtũ eſt. At uero nomæ lethaliſsimæ ſunt, quarũ putredines profundiſsimæ & nigerrimæ ac ſicciſsimæ exiſtũt. Prauæ etiã ſunt ac periculoſæ, quæ nigrã ſaniem remittũt. Albæ uero ac mucoſæ putredines, minus quidẽ occidunt, magis autẽ reuertũtur, & diuturniores ſunt. Herpetes aũt minime omniũ ulcerũ quæ depaſcẽdo proſerpunt, periculoſi ſunt, uerũ maxime difficulter ſubmoueri poſſunt, quemadmodum cancri occulti. In omnibus aũt talibus febrem ſuperuenire una die cõfert, & pus q; albiſsimũ ac craſsiſsimũ. Commodat & corruptio nerui, aut etiã oſsis, aut etiã amborũ, tum in profundis, tum in nigris putredinibus. Nam in corruptionibus pus multũ fluit, & putredines ſoluit. Porrò ex capitis uulneribus lethaliſsima ſunt quæ ad cerebrũ pertingunt, uelut etiã antea ſcriptum eſt. Grauia ſunt et huiuſmodi omnia. os nudũ magnum, os infarctum, os diffractum. Si uero etiã oſculũ ulceris paruũ fuerit, fiſſura uero oſsis aliquãdiu permãſerit, periculoſius eſt. Hæc autẽ omnia grauiora fiũt, ſi & iuxta ſuturã ſunt, & ex locis ſemper periculoſiores ſummi in capite exiſtũt. Cæterum in omnibus me-

morabilibus uulneribus interrogare oportet, ſi adhuc recentes fuerint plagæ, aut etiam iactus fuerint, an cōciderit homo, aut an in ſoporem altiorē collapſus ſit. Si enim horū quippiam factū fuerit, ampliore cuſtodia opus habet, nimirū quum cerebrum uulnus tunc perceperit. Si uero non recens ſauciatus fuerit, ad alia ſigna reſpicere oportet, ac cōſilium capere. Optimū quidem igitur eſt, neq; febrire eum qui ulcus in capite habet, neq; ſanguinē inſuper ipſi erupiſſe, neq; inflammationē, neq; ſimul ullum aliquem dolorem acceſsiſſe. Si uero quid horum apparuerit, ſecuriſsimum eſt ut in principio fiat, & modico tempore permaneat. Conducit autem in doloribus, etiam inflammationes ex ulceribus accedere. In ſanguinis autem eruptionibus, pus in uenis apparere. Quæ uero in acutis morbis conferre febribus ſcripſi, ea etiam in his fieri conducit, & eadem hic quoq; bona eſſe aſſero, contraria uero mala. At incipere febrem in capitis uulnere quarta die aut ſeptima, aut undecima, ualde lethale eſt. Iudicatur autem pleriſq;, ſi quidem quarta uulneris die febris inceperit, ad undecimam. Si uero ſeptima die febris inchoarit, ad decimamquartam, aut decimamſeptimam. Si uero undecimo febrire inceperit, ad uigeſimam: quemadmodum in febribus deſcriptum eſt, quæ abſq; manifeſtis cauſis fiunt. Cæterum in principijs febriū, ſiue delirium acceſſerit, ſiue alicuius membri ſideratio, periturū hominem ſciendum eſt, ſi non omnino aut ex optimis ſignis aliquod accedat, aut corporis uires adſint, Verum cōſiderabis modum. Nam homini adhuc ſpes ſalutis, ſed claudū fieri articulum in quē incubuit neceſſe eſt, etiamſi ſuperſtes maneat homo. Porrò uulnera in articulis, quæ quidem magna ſunt, & neruos cōiungentes penitus præſecant, clarū eſt quod claudos efficient. Si uero ambiguum fuerit de neruis, quomodo ſe habeāt, ſi quidem fuerit acutū telum quod rectū uulnus fecit, melius eſt obliquo. Si uero graue & obtuſum fuerit id quod uulnerauit, nihil refert. Sed plagæ profunditatem & alia ſigna conſiderare licebit. Sunt autē hæc. Pus ſi inſuper accedat ad articulū, duriorem fieri neceſſe eſt. Si uero etiam tumores ſimul permāſerint, hunc locū ad multū tempus durum eſſe neceſſe eſt, & quū ſanum iam eſt ulcus, tumorem permanere neceſſariū eſt, ſimulq; flecti ac extendi, quæcunq; dum articulus incuruus eſt, curantur. Quibus uero etiā neruus elapſurus eſſe uidetur, ſecurius de claudicatione prædicere licet, tum aliàs, tum ſi inferiorum neruorū aliquis fuerit exolutus. Ex his autem cognoſces neruum qui excidet. Pus album & craſſum, multo tempore defluit, doloresq; ac inflammationes circa articulū in principijs fiunt. Eadē fiunt etiam ſi os elabetur. At uero diſſectiones in cubiti gibbis, præſertim quæ ſunt cū inflammatione, ad ſuppurationē perueniunt, ſectionesq; ac uſtiones.

Medulla uero ſpinæ ſi ægrotarit, ſiue ex lapſu, ſiue ex alia aliqua cauſa, ſiue ſua ſponte, homo & cruribus impotens fit, ut neq; ſi tangatur percipiat, & uentre ac ueſica, ut circa prima tempora, neq; ſtercus, neq; urinam egerat, niſi ad neceſsitatem. Quum autē uetuſtior factus fuerit morbus, nō urgente homine, & ſtercus prodit, & urina. Moritur autem poſtea, nō multo interpoſito tempore.

Quòd ſi uero cuipiam fauces implentur ſanguine ſæpe ſingulis diebus ac noctibus, cui neq; caput antea doluit, & qui neq; tuſsim habuit, neq; uomuit, neq; febre correptus fuit, neq; dolorē habuit, nec pectoris, nec dorſi, huius conſiderandæ ſunt nares, & fauces, an ulcus aliquod habere compareat in hoc lo-

co

cò,aut hirudinem. ¶ Oculi porrò lippientes optime permutantur,ſi & lachryma,& ſordes,et tumor,ſimul fieri inceperint. Si uero lachryma ſordi fuerit permixta,& non ualde calida: Sordes autem alba fuerit & mollis,& tumor leuis ſolutus: Si ita hęc ſe habuerint,oculus cõglutinabitur ad noctes,ut doloris exors ſit,atq; hoc modo res minime periculoſa fuerit,ac minime diuturna. Si uero lachryma procedit multa & calida,cum pauciſsima ſorde,ac paruo tumore, atq; hoc ex altero oculo tantum, tunc diuturnũ ualde fit malum,uerũ non periculoſum,et doloris exors eſt hic modus. Et iudicationẽ in his maxime expectare oportet,primam quidem ad uigeſimam diem. Si uero hoc tempus trãſmittat, ad quadrageſimam expectãda eſt. Si uero neq; in his diebus ſedetur, in ſexaginta iudicatur. Per totum autem tempus hoc,ſordem conſiderare oportet, an in digito miſceatur,& alba ac mollis fiat,maxime ſub iudicationis tempus. Si enim deſinet,hæc faciet. At ſi utriq; oculi hæc perpetiantur,in maiori periculo ſunt, ne ulcerentur. Verum iudicatio breuioris temporis erit. Sordes autem ſiccę ualde doloroſæ ſunt,ſed cito iudicantur,ſi non uulnus acceperit oculus. Si uero tumor magnus fuerit,dolorisq; exors & ſiccus,periculo uacat. Si uero cũ dolore fuerit,malus eſt ſi ſiccus ſit,& periculum eſt ne ulceretur oculus ac concreſcat. Sed et grauis eſt tumor,ſi lachrymã coniunctam habeat,itemq; dolorẽ. Si enim lachryma procedit calida ac ſalſa,periculũ eſt & pupillam exulcerari,& palpebras. Si uero tumor conſederit,ſed lachryma multa multo tempore effundatur,& ſordes fuerint,uiris quidem palpebrarũ euerſionem prædicere oportet: mulieribus autem & pueris exulcerationem ac euerſionem palpebrarum. At ſi ſordes pallidæ aut liuidæ fuerint, & lachryma multa ac calida, & in capite ardor fuerit,& de tempore dolores in oculum decubuerint,& uigilię his acceſſerint,neceſſe eſt ulcus in oculo factum eſſe, & timor eſt quoq; ut talis rumpatur. Prodeſt autem febris accedens, aut dolor ad lumbos innixus. Prædicere uero his futura oportet,ita ut reſpectus & ad tempus habeatur,& ad ea quæ ex oculo fluunt,& ad dolores itemq; uigilias. Poſtquam uero & oculum contueri datum fuerit, ſi quidem compertus fuerit ruptus, & per fiſſuram prominuerit oculus,malum eſt & difficile ut ſedetur. Si uero & putredo tali ſuberit,penitus inutilis oculus redditur. At uero alios ulcerũ modos prædicere oportet, locos conſiderando,& putredines,& profunditates. Neceſſariũ enim eſt iuxta ulcerum uehementiam cicatrices fieri. Quibus igitur rũpuntur oculi,& poſtea prominent,ut extra locũ oculus ſit,his & tempore,& arte, opẽ ferre nõ datur, ad hoc ut uideant. Paruæ uero oculorum tranſmotiones ſedari poſſunt,ſi nihil mali acceſſerit,et homo iuuenis fuerit. At ulcerum cicatrices,quibus nihil aliud mali affuerit,omnes & à temporibus,& ab arte,opem ferre poſſe putandũ eſt, maxime recẽtiſsimas,& in iuuenũ corporibus. Cæterum ex locis maxime oculi lædũtur,ſi exulcerantur. deinde pars quæ eſt ſupra ſupercilia,poſtea quicquid uiciniſsimum his locis fuerit. Pupillæ uero flaueſcentes, aut argenti ſpeciem referentes,aut ceruleæ,nõ bonæ ſunt. His autem paulo meliores ſunt, quæ aut minores apparent,aut ampliores,aut angulos habentes,ſiue ex cauſis tales factæ fuerint,ſiue ſua ſpõtæ. Caligines & nubeculæ,& cicatrices ſubalbicantes,leuigãtur ac delentur,ſi nõ uulnus aliquod in eo loco acceſſerit, aut prius cicatricem habuerit in hoc loco,aut unguem pterygion dictũ. Si uero

 ſplendi-

ſplendicãs cicatrix in nigra oculorũ parte fiat, partem aliquam nigredinis dealbat, adeò ut ſi multo tempore permaneat, & aſpera & craſſa, etiam memoriam ſui relinquat. Porrò iudicationes quemadmodũ in febribus ſcripſi, ita & hic ſe habent. Verum ſigna edoctũ, iuxta differẽtias lippitudinũ prędictionem facere oportet, quũ peſsima ſigna acceſſerint, diuturnarũ lippitudinũ, uelut de ſingulis perſcriptũ eſt: quũ uero apparuerint optima ſigna, breuiũ. Tunc enim ſeptima die deſituras eſſe prædicendũ eſt, aut prope hoc tẽpus, & alioqui ſecuras eſſe putandum eſt. Recidiuas autẽ expectare oportet his, quibus melius habere contingit, neq; in diebus iudicatorijs, neq; ſignis bonis cõſpectis. Omniũ uero maxime urinæ ſtatũ in oculorũ affectionibus cõſiderare oportet. Nã temporũ occaſiones repentinæ ſunt. Dyſenteriæ ſi quidẽ cum febre inuaſerint, aut uarijs alui egeſtionibus, aut cum hepatis inflammatione, aut præcordij, aut uẽtris: aut quæ doloroſæ fuerint, aut cibos intercipiũt, ſitimq; inducũt: hæ omnes malæ ſunt. Et qui ſanè plurima horũ malorũ habuerit, citiſsime peribit. Cui uero pauciſſima taliũ affuerint, huic plurimę ſpes ſunt. Moriũtur autem ex hoc morbo maxime pueri quinquennes, & ſeniores adhuc, decẽnes. Reliquæ uero ætates minus. At quæ dyſenteriæ cõmodæ ſunt, hæ mala hæc non inducũt. Verũ ſanguine & ramẽtis egeſtis, deſiuerũt ſeptima die, aut decimaquarta, aut uigeſima, aut quadrageſima, aut intra hęc tẽpora. Huiuſmodi enim egeſtiones, etiã eos qui prius ſunt in corporibus, morbos ſanãt, antiquiores quidẽ diutiore tẽpore, recentiores aũt in paucis diebus ſubmouere poſſunt. Nam & quæ uterum geſtant, etiã ipſæ euadunt ſuperſtites magis ad partũ, & ex partu, & fœtus cõſeruant, ſanguine & ramẽtis egeſtis, etiã per multos mẽſes: niſi dolor ipſis affuerit, aut aliud quoddã malum ſignũ ex his quę in dyſenterijs fieri ſcripſi, acceſſerit. Si uero aliquod illorũ apparuerit, & fœtui perniciẽ ſignificat, & prægnanti periculũ, ſi nõ poſt fœtus effugiũ, & ſecũdæ exolutionẽ, ipſa dyſenteria eadem die, aut poſt modicũ tempus deſinat. Leuitates porrò inteſtinorum, lienteriæ græcis appellatæ, quæ quidẽ ſunt cõtinuæ & diuturnæ, & per omnẽ horam, & cũ ſtrepitibus, & ſine ſtrepitibus exturbãtur, & ſimiliter noctu ac interdiu incumbentes, & egeſtione ſubeunte aut ualde cruda, aut nigra & leui ac graueolente: hæ omnes malæ ſunt. Nam & ſitim inducunt, & potum nõ ad ueſicam promouẽt, ut per urinam eijciatur, & os exulcerãt, & ruborem eleuatum in facie efficiũt, & maculas ſolares uarios colores habẽtes. Simul aũt & uentres emollitos, & ſordidos ac rugoſos reddunt. Ex talibus aũt homines impotẽtes fiunt, ad cibũ capiendum, ad deambulandũ, ad faciendũ alia quæ facere debẽt. Eſtq; morbus hic grauiſsimus ſenioribus. Vehemens eſt etiam uiris. Reliquis aũt ætatibus multo minor. Quiſquis aũt neq; in ætatibus his eſt, quas male tractari ab hoc morbo dixi, & pauciſsima ex ſignis habet, quę mala eſſe ſcripſi, hic ſecuriſsime diſpoſitus eſt. Indiget autem curatione hic morbus, donec & urina pro ratione eius quod in potu acceptũ eſt, procedat, & corpus ab ingeſtis cibis augmentũ capiat, & à malis coloribus liberatũ fuerit. At uero alia profluuia alui, quæ ſine febre ſunt, & breui tẽpore durant, & mitia exiſtunt. Aut enim eluta ſedabũtur, aut ſua ſpõte. Prædicere aũt oportet excretionẽ ſubtus erumpentẽ deſiturã eſſe, quum tangẽti uentrem manu nullus motus occurrerit, & in fine egeſtionis flatus penetrarit. Sedes autẽ euertuntur ac procidunt,

uiris

uiris quidẽ, quos ubi hęmorrhoidas habent, alui profluuiũ corripit: pueris aũt calculo laborantibus, & in dyſenterijs longis ac meracis: Senibus uero quibus muci agglutinati inſunt. Porrò ex mulieribus, quæ magis aut minus in utero cõcipere ſolent, ita conſiderationẽ facere cõuenit. primũ quidem ſpecierũ. Paruæ enim ad cõceptionem præſtantiores ſunt maioribus, tenues craſsis, albæ rubicũdis, nigræ liuidis. Quæ item uenas conſpicuas habent, meliores ſunt ꝗ̃ quibus nõ apparent. Carnẽ autem uberiorẽ habere, aniculæ malũ eſt, mammas aũt tumidas ac magnas, bonũ. Atq; hæc quidẽ ad uiſum expoſita ſunt. Verum interrogare oportet etiam de menſtruis purgationibus, an omnibus mẽſibus cõpareant, & an copia ſatis magna, & an boni coloris ſint, & ęquales in ſingulis temporibus, & in iiſdem menſiũ diebus. Sic enim has fieri optimũ eſt. Locum uero in quo cõceptio fit, quem ſanè uterũ nominamus, ſanũ eſſe oportet, & ſiccũ, ac mollem. Sit item neq; retractus, neq; pronuus, neq; os ipſius ſit auerſum, neq; cõcluſum, neq; euerſum. Fieri enim nõ poteſt ut cõceptio fiat, quodcũq; tandem taliũ impedimentorũ affuerit. Quæcũq; igitur mulieres in utero cõcipere nõ poſſunt, uerũ pallidæ apparẽt, neq; febre, neq; uiſceribus in cauſa exiſtẽtibus, hæ capite ſe dolere dicẽt, & mẽſes ſibi male ac meracos prodire. Siue aũt breui, ſiue longo tẽpore, ipſis ſic affectis mẽſes non cõparuerint, uteri in his purgatione opus habẽt. Quæcũq; uero bene coloratæ ſunt, & carnẽ multã ac pinguẽ habent, & uenulas occultatas, & dolore carẽt, & mẽſes his aut omnino nõ apparent, aut modici & meraci prodeunt: Hic modus difficilimus eſt ad cogendũ ut concipiant. Si uero menſibus cõparentibus inculpate, & mulier ſic corpore diſpoſita fuerit, & non cõceperit, locus in quo eſt uterus in cauſa eſt, ut fœcũda fœtu fieri nõ poſsit. Aut enim reuulſus eſt, aut euerſus. Nã & alia quæ iſthic fiũt, cũ doloribus decolorationeq; ac colliquatione fiũt. Quibus porrò ulcus factũ fuerit in utero, ſiue ex partu, ſiue ex tuberculo, ſiue ex alia quadam cauſa, his febres & inguinũ tumores ſuccedere neceſſe eſt, et dolores in his locis. Si uero & puerperij purgamẽta ſimul fuerint intercepta, hæc mala ſi fuerint, omnino meraciora ſunt & diuturniora. Et ad hæc præcordiorũ ac capitis dolores. Vlcere autem facto & ſanato, locum hunc leuiorẽ ac duriorem fieri neceſſe eſt, & minus concipere poſſe. Si uero ſolum in ſiniſtra parte fiat ulcus, & mulier in utero concipiat, ſiue dum adhuc habet ulcus, ſiue ubi iam ſana eſt, maſculũ magis enixurã eſſe ſpes eſt. Si uero in dextra parte ulcus fiat, & mulier cõcipiat, fœmineũ magis fore fœtum expectandũ eſt. At ſi febres corripiant cõcipere non potentẽ, & attenuata ſit muliercula, interrogare oportet, an uteri ulcus aliquod habeant, aut aliud quippiã ex malis de quibus ſcripſi. Si enim in hoc loco nihil mali ſubeſſe apparuerit, quod cauſa ſit attenuationis, & quòd cõcipere nõ poſſit, ſanguinẽ uomiturã eſſe mulierẽ expectandũ eſt, mẽſes autem tali neceſſario euanuerunt. Si uero febris ſoluta fuerit à ſanguinis eruptione, & mẽſes comparuerint, in utero cõcipiet. Si uero priuſquã ſanguis erũpat, alui excremẽta liquida facta fuerint prauo modo, periculũ eſt periturã eſſe mulierẽ antea ꝗ̃ ſanguinem uomat. Quæcũq; in utero ſe cõcepiſſe putãt, & non cõceperunt, & per multos mẽſes falluntur, mẽſtruis purgationibus nõ apparẽtibus, & uẽtres augeri ac moueri uident: hæ & caput dolẽt, & collũ, & præcordia, & in mãmis lac ipſis nõ eſt, niſi modicũ quiddã, atq; id aquoſum. Poſtꝗ̃ uero uẽtris tumiditas

exoluta fuerit, ac molles factæ fuerint, in utero cõcipient, ſi nõ aliud quoddam impedimentum ipſis fiat. Nam hæc affectio bona eſt ad mutationem in utero faciendam, ut poſt hoc tempus in utero concipiant. At his quæ cõceperunt, dolores hi non fiunt, niſi familiares his fuerint capitis dolores, & lac in mãmis gignitur. At uero eas quæ à diuturnis fluxionibus uexãtur, interrogare oportet an caput doleant, & lumbos, & infernã uentris partem. Interrogandæ ſunt etiam de dentium ſtupore, & uiſus hebetudine, & aurium ſonitu. Quæcũq; autem dum ieiunæ ſunt, ſubbilioſa uomunt per multos dies, quũ neq; uterum geſtent, neq; febricitent, eas interrogare oportet an lumbricos rotundos ſimul uomãt. Si enim hoc nõ confitẽtur, prædicendũ eſt ipſis futurũ eſſe. Fit aũt hic morbus maxime quidẽ mulieribus. deinde uero etiã uirginib. alijs autẽ hominibus minus. Quibuſcũq; uero ſine febribus dolores fiũt, mortẽ quidẽ non inducũt, uerum pleriq; diuturni ſunt, & multas mutationes ac recidiuas habent. Modi aũt hi ſunt. Primum quidem ex capitis doloribus aliqui ſunt leues, aliqui multo grauiores. Vtroſq; uero hoc modo cõſiderare oportet. Quicũq; hebetem uiſum habent, & rubor quidam ipſis fit in oculis, & pruritus frontem uexat, his ſanguis ſua ſponte manans opitulatur. Atq; hic modus neceſſario ſimplex eſt.

Quibus uero dolores circa caput & frontem, ex magnis uentis fiunt, & ex frigoribus quum uehementer calfacti fuerint, eos grauedines quidem maxime perfecte liberant. proſunt aũt & ſternutationes, & muci in naribus fientes, magis quidem ſua ſponte, ſin minus, coacte. Grauedines autẽ fiunt perfecte, adeò ut & tuſſes ſuccedant. & ſternutationes ſuccedentes ſi dolores non ſedauerint, neceſſe eſt tubercula & decolorationes his ſuccedere. Quibus aũt dolores ſine manifeſtis cauſis fiũt, & diuturni, & in toto capite, ſuntq; ipſi & graciles, & debiles, his prædicendũ eſt morbũ longe grauiorẽ priore eſſe. Si uero etiã ad collum, & ad dorſum dolor deſcendat, caput relinquens, & rurſus ad caput recurrat, adhuc grauior fit. Verũ omnium horũ grauiſsimus eſt, ſi ex capite ad collũ ac dorſum tendat. Vtilitates autem his ex abſceſsibus fore expectandũ eſt. aut ubi pus per tuſsim reiecerint, aut hæmorrhoidas habent, aut puſtulas in corporibus enatas, Confert etiã caput furfures habens. Torpores & puncturæ pruriginoſæ uelut ab urtica, quibus per caput diſcurrunt, aliquãdo per totum, aliquando per aliquam partẽ: Sæpe uero & frigiditas aliqua ab ipſis ſentiri putatur, uelut per caput diſcurrere, hos interrogare oportet, an etiam ad ſummam linguã punctura illa procedat. Si enim hoc fecerit, perfectus morbus fit, & qui difficilius ſubmoueri poſsit. Verum abſq; hoc facilis eſt. Modi uero utilitatũ conſequendarũ ex abſceſsibus cõtingent, ueluti antea ſcriptũ eſt. Sed tamẽ abſceſſus minus in his ſuccedũt, quàm in illis. Quoſcunq; uero unà cum doloribus uertigines corripiunt, malum egre exolubile ac furioſum exiſtit. Senibus autem maxime hic modus fit. At alij morbi circa caput, & uiris, & mulieribus, cum ſecuritate uehemẽtiſsimi ſunt, & diuturniores. fiunt autem & adoleſcentibus, & uirginibus in ea pubertatis ætate, & maxime circa menſium progreſſum. Mulieribus uero in capitis doloribus, alia quidem omnia fiunt, quæ & uiris. Verum puncturæ illæ pruriginoſæ & affectiones atrabiliariæ, his minus quàm uiris, ſi non menſes penitus aboliti fuerint. Quibus colores dum iuuenes ſunt, praui ſunt ad multum tempus, & continenter, non tamen morbi

regij modo: hi ſiue uiri ſint, ſiue fœminæ, caput dolent, & lapides ac terram comedunt, & hæmorrhoidas habent. Pallidi uero cum uirore colores qui diuturni ſunt, & morbus regius uehemens non eſt, alia quidē eadem facere ſolent, uerum pro lapidum ac terræ eſu, præcordia hos magis affligunt quàm alteros.

Quicunq; uero multo tēpore pallidi apparent, & facies in tumorē eleuatas habent, eos caput dolere ſciendum eſt, aut circa uiſcera dolorem habere, aut in ſede malum aliquod in ſeipſis. Ex his autē apparentibus, pleriſq; non unum aliquod horum malorum apparet, ſed plerunq; multa, aut etiam omnia. Qui noctu uident, quos ſanè nyctalopas uocamus, hi morbo corripiuntur iuuenes, aut pueri, aut etiam adoleſcētes, & liberantur ſua ſponte, aliqui in quadraginta diebus, aliqui ſeptimo menſe, quibuſdam uero & per totū annum permanſit. Quapropter de tēpore coniectare oportet, ita ut & ad morbi robur, & ad ægri ætatem reſpicias. Abſceſſus autē his proſunt inſuper apparētes, & ad infernas partes fluentes. Verū non ualde accedunt, propter iuuentutē. At mulieres nō corripiuntur ab hoc morbo, neq; uirgines quibus mēſes comparent. Quibus autem lachrymarū fluxiones diuturnæ fuerint, & hi nyctalopes fiūt, eos interrogare oportet an caput doluerint antea ꝙ hæc reuelarunt. Quicūq; dum neq; febricitant, neq; decolores ſunt, ſæpe & uerticem & tēpora dolent, ſi non alium manifeſtum habuerint abſceſſum in facie, aut grauiter loquātur, aut dentes doleant, his ſanguinem per nares erupturū eſſe expectandū eſt. Quibus uero ex naribus ſanguis fluit, hi alioqui ſani eſſe uidentur, hos autem uel ſplenem in tumorē eleuatum habere cōperies, uel caput dolere, & ſplendicans quiddam ipſis ob oculos obuerſatur. Pleriſq; uero horū ſimul & caput & ſplen, hoc modo ſe habere apparent. Gingiuæ uitiatæ, & ora graueolentia his ſunt quibus ſplenes magni. Quicunq; uero habent ſplenes magnos, & neq; ſanguinis eruptiones ipſis cōtingunt, neq; oris graueolentia, horū tibiæ ulcera praua habent, & cicatrices nigras. Quibus partes ſub oculis uehementer attolluntur, eos magnos habere lienes comperies. Si uero etiam in pedibus tumores acceſſerint, aquā etiam habere uidebūtur. Verū & uentrem, & lumbos inſpicere oportet. At uero diſtortiones in facie, ſi nulli alij corporis parti cōmunicent, cito ſedantur, aut ſua ſpōte, aut ad neceſsitatē coactæ: reliqui uero ſyderati fiūt.

Quibus unà cum hoc quod mouere nō poſſunt, morboſa corporis pars attenuatur, hi in ſanitatem reſtitui nō poſſunt. Quibus aūt colliquationes nō acceſſerint, hi ſani euadēt. Cæterū de tempore quando ſani erunt prædicendum eſt, reſpectu habito ad uim morbi, & ad tempus, & ad ætatem hominis, & ad anni tempus, ita ut eius rei memor ſis, quòd uetuſtiſsimi morbi, & peſsimi, & qui reuoluuntur, grauiſsime obediunt: itemq; hi qui ſunt in uetuſtiſsimis corporibus. Sed & autumnus & hyems, ad tales morbos ſubmouēdos minorem commoditatem exhibēt quàm uer & æſtas. Dolores porrò in humeris fientes, qui quidem ad manus deſcendunt, torporeſq; ac dolores inducunt, his abſceſſus non ſuccedunt, uerum nigram bilem uomentes ſanantur. Qui uero iſthic in humeris manent, aut etiam ad dorſum progrediūtur, eos puris, aut atræ bilis uomitu effugiunt. Verum de his ita conſiderationem facere oportet. Si quidem enim facile ſpirauerint, ac graciles fuerint, atram bilem ipſos uomituros eſſe ſpes eſt. Si uero difficilius ſpirauerint, & in faciem ipſis color incur-

rit,qui prius non erat,ſiue rubicundus ſiue niger, eos magis pus ſputuros eſſe ſperandum eſt. Ad hæc uero conſiderandum eſt etiam,an in pedibus tumores ſint. Nam & hoc ſignũ in his cõſentit. Atq; hic morbus uiris uehemẽtiſsimus eſſe ſolet,à quadrageſimo anno uſq; ad ſexageſimum. Qua ætate etiam coxendicum morbus maxime affligit. Porrò de coxendicũ morbo ſic conſideratione facere oportet. Quibuſcũq; ſenioribus & torpores uehemẽtiſsimi ſunt,& perfrigerationes tum lumborũ,tum crurum:& qui pudendũ arrigere nõ poſſunt: & quibus aluus nõ egerit,niſi ad neceſsitatẽ coacta,& prodit ipſis multus ſtercoraceus mucus:his maxime diuturnus morbus erit,prædicendũq; eſt annum ut minimũ duraturum eſſe morbũ,ab eo tempore quo incepit, & opem ad uer & æſtatem expectãdam eſſe. At uero iuuenibus nõ quidem minus doloris inducit coxendicũ morbus,uerũ breuior eſt. Nam quadrageſimo die liberantur. Sed neq; torpores uehementes accedunt, neq; perfrigerationes crurũ ac lumborum. Quibus autem hic morbus eſt quidẽ in lumbis ac cruribus,non autem affligit adeò ut decumbant,cõſiderare oportet an alicubi ſint collectiones in coxa,& interrogare an ad inguen dolor progrediatur. Si enim ambo hæc habet,diuturnus fit morbus. Interrogandũ inſuper eſt,an in femore torpores inſint,& ad poplitem progrediantur,& ſi hoc cõfiteatur,rurſus interrogandum, an & per tibiam ad ſummũ pedem procedant. Quicũq; enim pleraq; horũ confeſsi fuerint,his dicendũ eſt,quòd crura ipſis aliquãdo calida,aliquando frigida fiant. Quod ſi morbus hic lumbos relinquens,aliquibus ad infernas partes uertatur,eos cõfidentes eſſe iube. Quibuſcũq; uero coxas & lũbos non relinquẽs, ad ſupernas partes cõuertitur,malum id eſſe prædicẽdum eſt. At quibus circa articulos dolores fiunt,& tumores,& ſedantur,nõ podagrico modo:in his cõperies uiſcera magna,& in urina ſubſidentiã albam. Et talis ſi tempora eleuarit, dicet ſe ſæpe dolere,dicet etiam ſudores ſibi nocturnos oboriri. Si uero neq; in urina ſubſidet talis ſubſidentia,neq; ſudores fiunt, periculũ eſt ne aut claudi fiant articuli,aut affectio abſceſſus humore melli ſimilis,quem melicerida uocãt, ſub ipſis naſcatur. Fit autem hic morbus his quibus in puericia & iuuentute ſanguis ex naribus fluere ſolitus deſiit. Proinde interrogandũ eſt de ſanguinis eruptione,an in iuuentute facta fuerit:& an pruriginoſæ uelut ab urtica pũcturæ,& in pectore,et in dorſo inſint:et quibus alui dolores fortes inducant, citra exturbationes: & quibus hæmorrhoides fiant. Hoc enim horum morborum principium eſt. Si uero etiam malo colore præditi ſint hi homines,interrogandum eſt an caput doleant. Hoc enim fatebuntur. Quibus uero ex his alui dolores in dextris fuerint,dolores his uehemẽtiores fiunt,& præſertim quũ ad præcordium iuxta hepar,reliquiæ doloris fuerint. His autẽ doloribus prodeſt ſtrepitus ſtatim in aluo obortus. Poſtquam autẽ dolor quieuerit, urinã craſſam ac cum uirore pallidam mingũt. Atq; hic modus nequaquã lethalis eſt,uerũ ualde diuturnus. Quũ autem iam uetuſtus fuerit morbus,homines ab ipſo cæcutiunt. At de ſanguine interrogare oportet,an in iuuentute fluxerit,& de uiſus hebetudine,& de urinę euacuationis pallore,itemq́; de ſtrepitibus an inſint,& ſuccedentes proſint. Hæc enim omnia fatebuntur. Impetigines & lepræ, & uitiligines albæ, leucæ appellatæ, quibus quidem iuuenibus aut pueris aliquid horum factum eſt, aut paulatim conſpectum in multo tempore augeſcit:

his

his non putare oportet abſceſſum eſſe, eam papularum eruptionẽ,ſed morbũ. Quibus uero horũ aliquid factũ eſt multum & derepẽte,hoc ſanè fuerit abſceſſus.Fiunt autem leucæ quidem ex lethaliſsimis morbis,qualis eſt & morbus tabidus appellatus.Lepræ uero & impetigines,ex morbis ab atra bile factis. Ex his aũt facilius ſanantur ea quæ in maxime iuuenibus fiunt,& quæ recẽtiſsima ſunt,& in molliſsimis ac carnoſiſsimis corporis partibus producuntur.

HIPPOCRATIS COI COACAE PRAENOTIONES, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

QVI ex rigore perfrigerantur,caput ac collum dolentes, uoce deſtituti,inſuper exudantes,poſtquam ſe recollegerint moriuntur. Moleſte ferre morbum cũ perfrigeratione, peſſimum eſt. Perfrigeratio cũ duricia pernicioſa eſt. Ex perfrigeratione,timor,& triſtitia præter rationẽ, in conuulſionem finit. Ex perfrigeratione urinas intercipi peſsimum eſt. Ignorantia cũ rigore,malum.Malũ item obliuio. Soporoſi rigores aliqua tenus pernicioſi,& flammeus in facie color,cũ ſudore,in his malignus eſt.In his frigiditas poſteriorũ partium conuulſionem accerſit.Et in ſumma,poſteriorũ partium frigiditas,cõuulſoria eſt. Ex dorſo horrores frequentes,& cito tranſeũtes,ægre tolerari poſſunt. Vrinæ enim interceptionẽ doloroſam ſignificant.Inſuper exudare,his peſsimum eſt. Rigor cõtinenter uexans,corpore iam debili exiſtente,lethalis eſt. Qui frequẽter exudant,ac inſuper rigent,pernicioſum hoc eſt.& in fine ſuppurationẽ habere comperiuntur,uentresq́ꝫ perturbatos. Rigores ex dorſo moleſtiores ſunt. Qui uero decimaſeptima die rigorẽ habuit,& quarta ac uiceſima inſuper riguerit,malignum hoc eſt. Horrore affecti,caput dolentes,exudantes,malignũ id eſt. Horrore affecti,multũ inſuper exudantes,difficili malo implicãtur. Rigores multi torpidi,maligni ſunt. Quibus ſexta die rigores fiunt, hi ægre iudicãtur. Quibus ſanis horrores frequẽtes ſunt, hi ex ſanguinis fluxione ſuppurantur. Horror & ſpirandi difficultas in doloribus, ſigna tabis ſunt. Ex pulmonis ſuppuratione,& circa uentrẽ aliquando ac clauiculam dolores,& anxie ſtertere,ſputi copiam in pulmone ſignificat. Horrore affecti,anxij,delaſſati,lumbos dolentes,aluos humectas habent. Affectiones inſuper rigentes,& quæ ad noctem aliquanto magis exacerbantur, cum uigilijs ac delirio in ſomnis,aliquãdo urinas inuoluntarie emittentes, in conuulſionem deſinunt. Continui rigores in acutis,praui ſunt.Ex rigore,cum capitis dolore exolutiones,pernicioſæ.Cruentæ in his urinæ prauæ. Rigor cũ diſtentione neruorũ in poſteriora occidit. Qui inhorruerũt & exudarũt iudicatorio modo, & poſtridie præter rationem horruerunt,ſi quis nõ uigilijs infeſtetur,neq́ꝫ concoxerit,ei ſanguinẽ erupturũ eſſe puto. Vrinæ cũ rigore ſuppreſſæ,malę et cõuulſorię,tũ aliàs,tũ ſiquis antea graui ſopore preſſus fuit. Spes aũt in his eſt abſceſſus retro aures fore. Rigores uelut in febre tertiana, ſi in media inordinata febre exacerbẽtur,ualde maligni ſunt. Si uero contrario

conuellentibus modo exacerbentur, cum rigore & febre, perniciosum eſt. Vocis interceptiones ex rigore, ſoluuntur tremore. Et inſuper rigentes tremores ſuccedentes iudicant. Qui ex rigore cum capitis dolore exoluuntur, in periculo uerſantur. Cruenta urina his mala eſt. Quibus rigor, his urinæ ſuppreſsio. Conuulſio in febre, manuum ac pedum dolores, maligni ſunt. Malignus eſt & doloris ex femore progreſſus. Necꝙ genuum dolor bonus eſt. Sed & ſurarum dolores maligni ſunt, mentemꝙ emouent, tum aliàs, tum ſi urinæ ſubſidentia in medio innatet. Febres ex præcordiorũ dolore malignę ſunt, ſopor in his peſsimus eſt. Qui frequenter exudare cũ præcordiȷ̃ intenſione non ceſſant, plerũꝙ maligne habent. & dolores in ſummũ humerum ac clauiculam incumbentes, in his praui ſunt. Febres tertianæ naturam referentes, cum anxietudine, malignæ ſunt. Vocis interceptiones in febre malæ ſunt. Laſſati, caligantes, uigilãtes, ſoporoſi, exudãtes, recaleſcentes, male habent. Laſſati cum horrore ſi exudarunt iudicatorio modo, recalfacti in morbo acuto, male habent, tum aliàs, tum ſi circa hæc ſanguis de naribus ſtillarit. E regio morbo abunde colorati, moriuntur, alba uero alui egeſtio in his præcedit. Febres tertianæ naturam referentes erroneæ, in pares dies tranſlapſæ, difficiles ſunt. Anxietudines in diebus iudicatoriȷ̃s, ſi in his ſine ſudore perfrigerentur, & omnes qui ſine ſudore perfrigerantur citra iudicationẽ, male habent. Et qui inſuper riguerunt ex his, ubi uomuerunt meraca, anxiȷ̃, tremuli in febre, malum. Qui ex rigoribus, paruis ſudoribus perfrigerantur, malum. Exudantes, uigilantes, recaleſcentes, malum. Qui inſuper exudant in febre, maligne habent. Quibus bilioſa eſt alui egeſtio, his circa pectus morſus & amaritudo, malum eſt. In febribus inflata aluo, flatus non erumpere malum. Laſſati, ſingultientes, ſtupore detenti, mali.

Præter conſuetudinẽ quid facere, uelut eſt, proponere ſibi aliquid, & expectare aliquid, prius non conſuetum, aut contrarium, malum eſt, & mentis emotioni proximum. Qui morbi in malis ſignis leuantur, & qui in bonis non remittunt, difficiles ſunt. Qui exudant, & maxime capite, in morbis acutis ſubmoleſte ferentes, malum, tum aliàs, tum ſi urinæ ſunt nigræ & turbidus ſpiritus in his malus. Extremæ partes ſi in utranꝙ partem citro tranſmutentur, malum eſt. Sed & ſitis huiuſmodi mala eſt. Ex moderato ferox reſponſio, malum. Vox acuta, malum. Præcordia his intro trahũtur. Qui ex perfrigeratione ſudoroſa cito recaleſcunt, malũ. Qui in acutis exudãt ſubmoleſte ferentes, malũ. Qui præter rationẽ nulla exiſtẽte uaſorum euacuatione, impotentes fiunt, malum. In febre tractus uelut à uomitu, in ſcreationem deſinens, malum. Torpor in utranꝙ partem cito translabens, malũ.

Sanguinis ſtillæ puſillæ, malæ. In acuto morbo ſitis præter rationẽ ſoluta, malum. Qui ad manum exiliunt, male habent. Quibus cũ febre ardente, tumores ſomnolenti, torpidi fiunt, his dolor in latus ſuperueniens leuis ſiderationis ac reſolutionis modo occidit. Suffocatio in acutis, ægris attenuatis, pernicioſa. In pernicioſis iam parui tremores, & uomitus æruginoſus. Qui in potibus ſubſtrepunt, & ſubmurmurant in ſiccis: & qui difficulter deglutiunt ſpiritu tuſsiente, pernicioſe habent in acutis perfrigeratis.

Rubores in manibus ac pedibus, pernicioſi. Efflãtes & refracti, in ſomnis leuiter

leuiter ſuſpicientes,morbo regio abunde colorati moriuntur, alba alui egeſtio in his præcedit. In febribus mẽtis emotiones taciturnæ,in eo qui uoce priuatus non eſt,pernicioſę ſunt. Liuores fientes in febre, breui mortem affore ſignificant. Quibus in febre dolore lateris fiente, aluus multa aquoſa ac binoſa egerit,hi alleuantur. Quibus uero inediæ cõſequenter accedũt,ac ſudores,cum bono faciei colore,& aluo liquida,ita ut adſit etiam aliquis cordis, ſeu potius oris uentris dolor,hi ubi longius ægrotarunt, peripneumonicorũ modo moriuntur. Febrienti ſi atra bilis in principio,ſurſum aut deorſum prodierit,lethale eſt. Qui cum perfrigerationibus,nõ ſine febre,ſuperne exudant,moleſte ferentes & phrenitici,in acuto morbo pernicioſe habẽt. Dolores modice acuti,ad clauiculam ac ſurſum tranſeuntes,pernicioſi. In longis pernicioſis morbis,ſedis dolor lethalis eſt. Si debiliter iam affecti, nõ uideant,aut non audiant,aut labium,aut oculus,aut naſus ipſis diſtorqueatur, lethale eſt. In febribus inguinis dolor,morbũ diuturnũ ſignificat. In febribus iudicationes impeditæ ac ſublatæ,temporis quidem diuturnitatẽ inducunt,non autẽ pernicioſæ ſunt. Febres ex doloribus uehemẽtibus diuturnæ. Mẽtis emotiones tremulæ,palpatoriæ,phreniticæ ſunt.& dolores circa ſuram,in his mentem emouent. Quicũq; in febre cõtinua,uoce deſtituti iacentes,oculis cõniuentes nictant,hi ſi poſtquã ſanguis ipſis ex naribus fluxit,& ubi uomuerũt loquantur,& ad ſeipſos redeant,ſeruãtur. Si uero hæc nõ fiant,difficulter ſpirantes facti breui moriuntur. Qui melius habuerunt,ſi poſtridie exacerbentur,malum eſt. Si tertia die cohibiti, quarta exacerbentur,malũ eſt. Num & tales exacerbationes phreniticæ ſunt? Quibuſcũq; deſinunt febres,nõ in diebus iudicatorijs,his recidiuæ fiunt. Qui in principio tenues,cum capitis pulſu,& urina tenui,ad iudicationẽ acerbantur, his nihil miri eſt ſi & mentis emotio inſuperq; uigiliæ accedant. In morbis acutis,motus, iactatio,ſomnus turbulentus, quibuſdam cõuulſionem ſignificat.

Turbulentæ cum ferocia excitationes mentẽ emouentes, malæ ſunt,itemq; conuulſoriæ,tum aliàs,tum cũ ſudoribus. Conuulſoriæ etiam uidentur colli ac dorſi perfrigerationes,immo etiã totius corporis. In his mictiones ſunt pelliculoſæ. Deliria cum ſopore,cõuulſoria. Mentis emotiones modice feroces,ferinæ ſunt,ſed & cõuulſiones ſignificãt. In morbis lõgis, uentris præter rationem tumores,cõuulſorij. Affectiones ſtatim turbulentæ, uigilias inducentes,ſanguinẽ de naribus ſtillantes,ſexta die alleuantes per noctem, uerum poſtridie rurſus affligentes, exudantes in ſomnũ delatæ,mentẽ emouentes,large ſanguinẽ fundunt,& morbos ſoluunt. Aquoſa urina talia ſignificat.

Qui cũ relatis,ab atra bile mẽte moti,tremuli fiunt,maligne habent. Delirium in ſpiritu & ſudore,lethale eſt. Lethale eſt & in ſpiritu ac ſingultu.

Inſomnia in phrenitide euidentia bona ſunt. In phrenitide egeſtiones alui albæ,& torpor,malum. Rigor his peſsimus eſt. In phreniticis in principijs affectiones manſuetæ,ac frequenter trãſmutationem habentes,malę ſunt.

Quibus ab atra bile mẽte motis,tremores fiunt,malum eſt. Qui ab atra bile mente moti,tremuli fiunt,ac ſaliuam fundunt,num ſane phrenitici ſunt?

Mente moti,acute inſuper febrientes,phrenitici fiunt. Phrenitici parũ bibentes,ſtrepitũ ualde percipiẽtes,tremuli,aut cõuulſi. In uehemẽter phre

niticis, tremores lethales ſunt. Deliria circa neceſſaria, peſsima. Quæ ex his exacerbantur lethalia ſunt. Mentis perculſiones, uoce clangoroſæ, linguæ conuulſiones tremulæ, & uoces tremulæ fientes, mentẽ alienãt. Duricies in his pernicioſa eſt. Prædebilitatorũ deliria peſsima. Affectiones in phreniticis frequenter tranſmutationẽ habentes, cõuulſoriæ, prauæ. Phrenitici cum perfrigeratione ſaliuam fundentes, uomitum nigrũ indicant. Qui uarie ægrotant, & frequenter ſoporoſi mente mouentur, his nigrũ uomitum expectandum eſſe dicito. Quæ conuulſorio modo exacerbantur, ſtupefactoria ſunt. Tumores iuxta aurẽ, in morbis lõgis parui ſunt: Sanguinis fluxiones ac uertigines inſuper apparẽtes, pernicioſæ. Febres uertiginoſæ, & cũ uoluulis, & ſine uoluulis, pernicioſæ. Anheloſis febris poſtea acuta. Cũ præcordio intẽto perfrigeratis, magnus circa aurem tumor. Quibus in febre dolores circa lumbos & infernas partes fientes, ſeptũ tranſuerſum contingunt, infernas partes relinquẽtes, pernicioſi ſunt, tum aliàs, tum ſi aliud quoddam ſignum prauum accedat. Si uero alia ſigna nõ fuerint praua, ſuppuratum fore timor eſt. Pueris febris acuta, & aluus ſuppreſſa, cum uigilijs, & calcitrare, et colorem mutare, & ruborem habere, cõuulſorium eſt. Affectiones ſtatim turbulentæ, uigilias inducentes, & nigra compacta egerẽtes, partim ſanguinem fundunt. Affectiones cum uigilijs & anxietudine repentina, ſanguinem fundunt, tum aliàs, tum ſi quid etiã antea profluxerit. Num & qui modice perfrigerati poſtea horruerunt? At qui circa exacerbationes tuſsiũt, & parum exudant, maligne habent. Ad latus dolore ac ſuffocatione accedente, hi ſuppurantur. Quibus in febribus continuis puſtulæ per totum corpus erumpunt, lethale, ſi non purulentus abſceſſus fiat, maxime autem circa aurem his fieri ſolet. In morbo acuto externas partes perfrigerari, internas aũt ardere, & ſitire, malum eſt. Febres cõtinuæ per tertiam diem augeſcẽtes, periculoſæ. Quibus febris aliquando intermittit, periculo uacat. In febribus longis, aut tubercula, aut dolores, in articulis fiunt: & ſi facti fuerint, non ſunt inutiles. Capitis dolor in morbo acuto, præcordiũ reuulſum, non profluente ex naribus ſanguine, ad phrenitidem deuenit. Febres lypiricæ, bilis ſurſum ac deorſum effuſione non accedente, non ſoluuntur. Morbus regius ante ſeptimum diem accedens, malum. Septimo uero ac nono, & undecimo ac decimoquarto, iudicatorius eſt, ſi non præcordia induret: ſin minus, ambigua res eſt. Frequẽtes per eadem recidiuæ, circa iudicationẽ ſanguinolentæ, nigrorum uomitum faciunt, fiunt autẽ & tremulæ. Dolores qui in tertianis febribus exacerbantur, tertianarũ generis morbum faciunt, & grumoſum ſanguinem egerunt. In febribus ſecundũ uenam quæ eſt in collo, pulſus ac dolor, in dyſenteriam deſinit. Color qui ſæpe in calore trãſmutatur, utilis eſt.

In bilioſis ſpiritus magnus, & febris acuta, cũ præcordij intenſione, iuxta aurem abſceſſum facit. Qui ex morbis lõgis ſe refocillãtes bene cibũ accipiũt, & nihil proficiũt, hi maligne recidiuã incidũt. Quibus in febribus uenæ in tẽporibus pulſant, et facies ſana eſt, et præcordiũ nõ molle, diuturnũ morbum ſignificat, & nõ deſinentẽ citra multi ſanguinis ex naribus fluxũ, aut ſingultum, aut cõuulſionẽ, aut coxendicũ dolorem. In febre ardente ſi aluus eruperit, mortale eſt. Ex alui dolore laborioſo, febris ardens, pernicioſa. In

febribus ardentibus, ſi auriũ ſonitus accedant, cũ uiſus hebetudine, & grauitate ſecundum nares, melancholico modo ab atra bile mente mouentur, ſanguine ipſis nõ erumpente. Tremores in febribus ardẽtibus, mentis perculſio ſoluit. In febre ardente fluxio ſanguinis ex naribus, quarta die, mala eſt, ſi non aliud quid boni coinciderit. Verum quinta minus periculoſa eſt. Qui ex febribus ardentibus aliquantulũ perfrigerãtibus, cũ egeſtionibus alui aquoſis ac birioſis laborãt, oculis malum eſt, tum aliàs, tum ſi ſtupidi fiant. Febris ardens rigore ſuperaccedente ſoluitur. Febres ardentes recidiuare ſolent, & ubi per dies quatuor ſignificationẽ de ſe præbuerũt, poſtea exudant. Sin minus, ſeptima die. Febres ardẽtes quatuordecim dies dijudicant, aut alleuantes, aut perimentes. Ex febre ardente, abſceſſu purulento circa aurem non fiente, nõ ualde ſeruantur. Lethargici, tremuli ex manibus, ſomnolẽti, diſcolores, tumidi, pulſibus tardi ſunt, & partes ſub oculis eleuatas habẽt, et ſudores inſuper accedũt, & aluos bilioſas, & intẽperatas ſubtumidas habẽt. Si uero obaridas habuerint, urinæ & egeſtiones alui latenter ipſis progrediũtur, urina uelut iumentorũ eſt, potum nõ expetunt, neq; aliud quicq;. Poſtquã uero reſipuerint, collum doloroſum ſe habere dicunt, & ſonitus per aures tranſire. Qui uero ex lethargicis ſeruãtur, plerunq; pectore ſuppurati fiunt. Quibuſcunq; in febribus tremores circa iudicationẽ ceſſant, his tẽporis progreſſu abſceſſus doloroſus ſuppuratus in articulos fit, & ueſica doloroſa. Febrientibus quibus rubores ſunt in facie, & dolor capitis fortis, et uenarũ pulſus, his ſanguinis fluxio plerũq; cõtingit. Quibus aũt cibi faſtidia ſunt, & oris uẽtriculi morſus, & multũ ſaliuæ, his uomitus fit. Quibus uero ructus adſunt, & flatus, ſtrepitus ac eleuationes uẽtris, his fit alui exturbatio. Qui diutius ſecure ex febre cõtinua laborãt, citra dolorẽ aut inflammationẽ, aut aliã cauſam, his abſceſſus expectãdus eſt cũ dolore ac tumore, & magis in infernis partibus. Expectãre aũt oportet abſceſſus, his magis qui trigeſimũ annũ egreſsi ſunt. & tunc expectare abſceſſus oportet, ubi uiginti dies febris trãſmiſerit. Senioribus aũt minus fiunt, & ubi multo tẽpore febres durãt. At intermittẽtes & erroneo modo inuadẽtes, autũno maxime in quartanã leniter tranſeunt, & hoc magis his qui triginta annos exceſſerint. Abſceſſus autem hyeme magis fiunt, & tardius deſinunt, & minus recurrũt. Quibus uero ſæpe recidiua cõtigit, his ſi ſemeſtre tempus tranſmiſerint, tabes coxendicũ leniter accedit. Quæcunq; ſigna febri ſe opponunt, & nõ abſceſſus ſignificationẽ habent, maligna ſunt. Febres quæ neq; in diebus iudicatorijs, neq; poſt ſolutoriũ ſignũ deceſſerũt, recidiuãt. Acuti morbi in diebus quatuordecim iudicãtur. Tertiana exquiſita in quinq; aut ſeptem circuitibus, aut ad ſummum in nouẽ iudicatur. Quibus febrire incipientibus, ſanguis de naribus ſternutatione fiente deſtillat, & urina ſubſidẽtiam albam in quarta die habet, his in ſeptima die ſolutionem ſignificat.

Morbi acuti iudicãtur, ſanguine de naribus fluẽte, in die iudicatorio: & ſudore multo fiente, & urina purulenta ac uitri formã referente, prodeunte, & bonam ſubſidentiã habẽte, & aceruatim exeunte: Abſceſſu itẽ memorabili fiente, & aluo mucoſa & cruẽta derepente egerẽte: & uomitibus nõ prauis fientibus circa iudicationẽ. Somni profundi, nõ turbulẽti, firmam iudicationẽ ſignificant. Turbulenti uero cũ dolore corporis, incõſtantes ſunt. Septima die,

aut nona,aut decimaquarta,fluxiones ſanguinis à naribus fientes,plerunq; febres ſoluunt: Similiter & alui fluxio biliosa,& qualis in dyſenteria fieri ſolet:& genuum ac coxendicũ dolor:& urina concocta ad iudicationẽ.In muliere uero etiam menſtruæ purgationis fluxus. Quibus in febribus ſanguis abundè undecunq; profluxit,his in refectionibus à morbo alui humectantur. Qui in febribus exudant,caput dolentes,aluo ſuppreſſa, cõuulſi fiunt. Mentis emotiones modice feroces,& ferinum,& cõuulſionem ſignificant. Cõuulſio in febre fiens,& eadem die deſinens,bona eſt. Conuulſio in febre fiens, ſedat febrem eadẽ die,aut poſtera,aut tertia.Si uero tẽpus in quo incepit tranſgrediatur,& nõ deſinat,malum eſt. Febres intermittẽtes,uerũ inæqualiter caleſcẽtes,aluo inflata,pauca egerente,in his poſt iudicationẽ lumborum dolore ſequuto,alui erũpunt.At amburẽtes ad manũ,torpidæ, ſiticuloſæ, anxioſæ, in his aluo ſuppreſſa grauati exoluuntur.Quãdoq; uero & rubicundæ in pedibus ambuſtiones,eadem ſignificant. Hybernæ febres quartanæ,leniter in acutos morbos tranſeunt. Capitis dolor pertinax cũ febre acuta, & alio ſigno maligno,lethale eſt. Cæterum ſine ſigno malo, tranſgrediens uigeſimũ diem,ſanguinis aut puris fluxum è naribus,aut abſceſſus ad infernas partes ſignificat:fluxiones quidẽ iunioribus trigintaquinq; annis,ſenioribus uero,abſceſſus.Si uero circa frontem ac tempora fuerit dolor ille pertinax,fluxiones.

Quibus capitis ſunt dolores,& ſonitus auriũ,citra febrem,& uertigo,& uocis tarditas,& manuũ torpor,eos aut ſyderatos, aut comitiales, aut obliuioſos fore expecta. Qui caput dolent,ſtupore correpti,delyrantes,aluo ſuppreſſa,oculo ferociẽte,floruIenti,hi in poſteriorẽ partem cõuelluntur. Capitis ſuccuſsiones,oculi rubicũdi,mente manifeſte emouẽtes,pernicioſæ ſunt.Non cõmoriuntur hæc,ſed circa aurem tumorẽ faciunt. Capitis dolor,cũ ſedis & pudendorũ dolore,& torporem,& impotentiã inducit,& uocem reſoluit.

Hæc horrenda nõ ſunt,uerũ ſomnolenti ac ſingultientes fiunt nono menſe,ex quibus ſoluta uoce,in idem reſtituuntur. Qui in capitis dolore aſcaridas habent,his ſurditas & ſopor cõſequens,abſceſſus circa aurem exſuſcitat.

Qui caput dolent,ſtupore detenti,doloroſi,oculum rubicundũ habentes, ſanguinẽ effundunt. Capitis cõcuſsiones, & auriũ ſonitus, ſanguinem effundunt:aut mulieri menſes deducunt,tum aliàs,tum ſi iuxta ſpinam ardor cõſequatur:fortaſsis autem dyſentericis fluxiones. Capite grauati, iuxta ſinciput dolẽtes,uigilijs infeſtati,ſanguinẽ effundũt,tum aliàs,tum ſi quid ad collum ſe extendat. Vomitus in capitis doloribus æruginoſi, cum ſurditate, uigilantibus,cito inſaniã excitant. Quibus capitis ac colli dolor eſt,ſed & totius corporis tremula quædam impotẽtia,ſanguinis eruptio ſoluit. Quin & tempore hæc ſoluuntur. Verum ueſicæ in hoc ſupprimũtur. In acutis capitis doloribus,& in torpidis cũ grauitate,conuulſiones fieri ſolent. Capitis dolorẽ ſoluit pus per nares,aut ſputa craſſa,& nõ olentia. Soluit item ulcerum eruptio.Quandoq; & ſomnus,& alui fluxus. Capitis dolor moderatus,cũ ſiti cibũ capiente,aut cũ ſudore nõ ſoluente febrẽ,abſceſſus in gingiuis,aut circa aurem ſignificat,aluo nõ exturbata. Capitis dolor ſoporoſus cũ grauitate,conuulſoriũ quid facit. Caput dolentes, ſiticuloſi, aliquatenus uigilantes,obſcuri cognitu,impotẽtes,ex aluo liquida delaſſati,num mente mouẽtur?

Caput

Caput dolentes,ſurdaſtri,manibus tremuli, collũ dolentes, mingẽtes nigra condenſata,uomẽtes nigra,pernicioſe habent. Caput dolentes,exudãtes, aluum ſuppreſſam habentes,cõuulſioni obnoxij ſunt. Sopor ubiq; malus eſt. Soporoſi in principijs fientes,cũ capitis,lumborũ,colli præcordij do-lore,uigilantes,num phrenitici ſunt? Naſus in his deſtillans pernicioſus, tum aliàs,tum quarto ab initio die. Malum eſt etiã alui proluuiũ ualde rubicundum. Soporoſi ab initio exudantes,urinis cõcoctis ardentes, uerũ citra iudicationem perfrigeſcẽtes,& breui rurſus ardentes,torpidi,ſoporoſi,conuulſi, pernicioſe habent. Somni ſoporoſi,& perfrigerationes,pernicioſi ſunt.

Soporoſis delaſſatis,ſurdis factis,aluo erumpente ſi rubicunda egeſta fuerint circa iudicationẽ proſunt. Soporoſi,anxioſi,præcordiũ dolentes,parũ uomentes,abſceſſus iuxta aurẽ habent.Antea uero circa faciem tumores cũ ſopore. Morbi derepente mentẽ percellentes cũ anxietudine, ſanguinẽ profundunt. Soporoſa,anxioſa,doloroſa præcordia,frequẽter parum ſpuentia,Tumores circa aurẽ habent. Soporoſi,num aliquid cõuulſorij habẽt?

Affectiones ſoporoſæ,fatuitatẽ inducentes,ſtuporis detentionẽ inferẽtes, pręcordia uariantia,& uentrẽ tumidum habentes,cibum faſtidientes,aluo ſuppreſſa exudantes,num his turbidus ſpiritus,& geniture ſimile quid pertranſiens,ſingultũ ſignificat? Num & aluusblioſa inſuper egerit?Splendidũ in his mictum prodeſt.Ventres quoq; his inſuper turbãtur. Cerebro corrupto alij in tribus diebus,alij in ſeptem moriuntur.Has uero ſi effugerint ſeruantur. Quibus autẽ ex his reſectis,os diſparatũ repertũ fuerit,hi pereunt. Caput dolentibus ex poſteriore parte oſſa rupta habẽtibus,fluxio è nare larga craſſa, mala eſt:Hi ubi oculũ antea doluerint,rigent. Num & iuxta tẽpora oſsium diruptiones conuulſoriæ ſunt? Auris dolor pertinax,cum febre acuta,& alio quodam ſigno aliquantũ maligno,iuuenes quidẽ ſeptima die occidit, & citius delirio correptos, ſi non multum pus effluxerit ex aure,aut ſanguis è naribus; neq; aliud quoddã bonum ſignũ compareat:Seniores aũt tardius,& minus tollit. Nam & aures ſuppuratione præueniunt, & minus delirant. Verum multi ex his recidiuant,atq; ſic pereunt. Surditas in acutis ac turbulentis conſequens,malum.Malũ etiam in longis.In his autẽ dolores etiam ad coxas deducit. In febribus ſurditas,aluũ ſiſtit. Aures frigidæ,& pellucidæ, & contractæ,pernicioſæ. Tinnitus in acutis,& ſonitus in auribus,lethale. Sonitus auriũ,cum uiſus hebetudine,& narium grauedine, mentẽ emouet,& ſanguinẽ profundit. Quibus ſurditas cũ capitis grauitate,& præcordij intenſione,& ad ſplendorẽ turbatio,ſanguinẽ profundit. In febre acuta aures obſurdeſcere,furioſum eſt. Valde ſurdi,in accipiẽdo tremuli,linguam reſoluti, torpidi,malum. Accedente ægritudine ſurditas,& urina ſubrubicũda ſubſidentiã nõ habens, ſed id quod in medio innatat, mentẽ emouet.Morbo regio corripi,in his malũ eſt. Mala eſt & ex morbo regio fatuitas.Hos uoce priuari,ſentiẽtes tamen eſſe cõtingit.Fortaſsis aũt et aluus male his afficitur. Quæ circa aurẽ doloroſe excitãtur,pernicioſa ſunt. Rubores circa aurẽ ex præ-greſſo dolore,in febribus fientes,ſignũ quidem ſunt eryſipelatis in facie futuri, Sed & cõuulſiones ex talibus fiunt,cũ uocis interceptione ac exolutione. Tumores circa aurẽ ex plurimis graueolentibus cum febre acuta,et præcordio in-

tento, tardius excitati, occidunt. Tumores circa aurẽ leuiter ſyderatis, mali. Tumores circa aurẽ in longis morbis nõ ſuppurantes, lethales. Alui uero his deorſum feruntur. Num quibus abſceſſus ſunt iuxta aures, caput dolent? Num & ſupernis partibus exudant? Num & inſuper rigent? Num & alui erumpunt, & quid ſoporoſum habẽt? Num & aquoſa eſt urina, alba innatãtia habens, & aliquantũ uaria, exalbida, graueolẽtia? Abſceſſus iuxta aurẽ ſubmouent tuſsiculæ cũ ſputationibus fientes. Vrinæ in abſceſsibus retro aures cito & modice matureſcẽtes, malæ ſunt. & ſic perfrigerari, malũ eſt. Abſceſſus circa aurẽ in morbis diuturnis ſuppurati, nõ ualde albo & inodoro pure, occidũt, & maxime mulieres. Abſceſſus iuxta aurẽ, ex acutis morbis maxime in febribus ardẽtibus fiunt. & ſi nõ iudicationem fecerint, & matureſcãt, aut ex naribus ſanguis fluxerit, aut urinæ ſubſidentiã craſſam habuerint, ægri pereunt. Pleriq; uero taliũ tumorum antea propulſantur. Verũ conſiderare oportet inſuper etiã ipſas febres, ſiue augeſcant, ſiue remittant, atq; ſic pronũciare. Ex ſurditate ac torpore, de naribus aliquid deſtillare, difficultatis aliquid habet. Vomitus his cõueniet, & alui turbatio. Ex ſurditate leniter abſceſſus iuxta aures fiunt, tum aliàs, tum ſi quid nauſeę accedat. Sed & ſoporoſis ex his, etiã magis abſceſſus ad aurẽ fiunt. Surditatẽ ex febribus, ſanguinis è naribus fluxio ſoluit: itemq; alui turbatio. Facies quæ ex tumida humiliatur, & uox leuior ac debilior fiens, & ſpiritus rarior ac leuior, remiſsionẽ in ſequẽtem diem ſignificat. Faciei corruptio, lethalis. Verum minus, ſi propter uigilias, aut famẽ, aut alui exturbationẽ fiat: Et ſi id quod propter hæc corruptũ eſt, ſedetur per diem ac noctẽ. Talis autẽ fuerit, oculi caui, naſus acutus, tempora collapſa, aures frigidæ ac cõtractæ, cutis dura, color pallidus aut niger. Liueſcẽs uero ex his palpebra, aut labiũ, aut naſus, breui lethale eſt. Faciei bonus color, & toruitas, in morbo acuto, malũ eſt. Frõtis ex his cõtractio, phrenitidis ſignũ eſt. Circa faciẽ color bonus, & ſudores nõ febriẽtibus, ſtercora uetuſta ſubeſſe ſignificat, aut uictus rationẽ inordinatã. Rubores circa naſum, alui humeſcentis ſigna ſunt. Dolores circa præcordia aut pulmonẽ ſi ſuppurẽtur, malũ eſt. Oculorũ puritas, et albas ipſorũ partes, ex nigris aut liuidis puras fieri, iudicatoriũ eſt. Si igitur cito purgentur, celerẽ iudicationẽ ſignificat, Si tarde, tardiorẽ. Caligo oculorũ, aut ſi alba ipſorũ pars rubeſcat, aut liueſcat, aut uenulis nigris impleatur, bonũ non eſt. Malũ eſt etiam lucis ſplendorẽ fugere, aut lachrymari, aut diſtorqueri. Et alterũ minorẽ fieri, malũ eſt. & oculos frequẽter agitare, ac iactare, aut paruas lemas ac ſordes circa ipſos, aut concretionẽ tenuem albicantẽ habere: aut albã partem maiorẽ fieri, nigrã uero minorẽ: aut nigram ſub palpebrã ſupernã occultari. Mala eſt etiã oculorũ cauitas, & expreſſio ualde foras, & ſplẽdoris extritio, ut pupilla extẽdi nõ poſsit. Et extremitatũ palpebrarũ curuitas, & oculi fixi, & aſsidue nictare, et colores permutare, et palpebras inter dormiendũ non committere, pernicioſum eſt. Malus eſt et oculus peruerſus. Oculorũ rubor in febre fiens, alui diuturnã malignã affectionẽ ſignificat. Circa oculos puſtularũ eruptiones in uiriũ refectionibus, aluũ prorũpere faciũt. In oculorũ diſtortione, febriẽti, laſſato, rigor pernicioſus. et ſoporoſi in his, male habẽt. Viro lippiẽti, febre ſuperueniẽte, ſolutio. Sin minus, periculũ eſt ne cæcus fiat, aut pereat, aut utrũq;. Quibus lippiẽtibus capitis

pitis dolor accedit,& ad multũ tempus cõcomitatur,periculũ eſt ne cæci fiant.
Lippienti alui profluuiũ ſua ſpõte prodiens,utile eſt. Oculorũ obſcura-
tio,& oculus fixus caliginoſus,malũ. Oculorũ obſcuratio,cũ animi deliquio,
breui cõuulſionem inducit. Oculorũ rectitudo in morbo acuto, & motus
uelox,& ſomnus turbulentus,& uigiliæ,& quãdoq; ſanguinis è naribus ſtilla
tiones,nihil boni. Qui febres ad tactũ non adurentes habẽt,phrenitici fiũt:
& magis ſi ſanguis fluxerit. Lingua quæ in principio quidẽ inhorruit,in cõ
lore uero perman et:progreſſu aũt tẽporis exaſperatur,& liueſcit,& rũpitur,le
thalis eſt. Si uero ualde nigreſcat, in quartadecima die iudicationẽ fore ſignifi-
cat. Periculoſiſsima aũt eſt nigra,& cũ uirore pallida. Linguã circa bifidam
ſui partẽ,uelut ſaliua alba obduci,febris remiſsionis ſignũ eſt, ſi quidẽ id quod
ſuperinductũ eſt craſſum fuerit,eadẽ die. Si uero tenuius,poſtridie. Si uero ad-
huc tenuius,tertia die. Eadẽ ſignificãt etiam huiuſmodi, ſi circa ſummã linguã
fiant,uerũ minus. Lingua tremula cũ rubore iuxta naſum,& aluo liquida, ſi
reliqua ſine ſignis ſint circa pulmonẽ,malũ eſt,& celeres purgationes,pernicio
ſas ſignificat. Lingua citra rationẽ tenera fiens,& cũ cibi faſtidio nauſeabũda,
cũ frigido ſudore,ex aluo liquida,nigrorũ uomituum ſignũ eſt:laſsitudo in his
mala eſt. Linguæ tremulæ quibuſdã etiã aluum liquidã quãdoq; faciũt. De-
nigratæ uero in his,celerẽ mortem ſignificãt. Num lingua tremula mentẽ nõ
firmã ſignificat? Linguæ aſperę & reſiccatę,phreniticæ ſunt. Dentes colli
dere aut ſtridere,quibus nõ familiare id eſt à pueris,furioſum ac lethale eſt:Iam
uero delyrãs ſi hoc faciat,penitus lethale eſt. Pernicioſum aũt eſt et reſiccari den
tes. Dẽtis corruptio,abſceſſum circa gingiuã factũ ſoluit. Ex dentis corru
ptione,uehemẽs febris ſuperaccedẽs,et delyriũ,lethale eſt. Si uero ſeruetur,ulce
ra ſuppurabũt,& oſſa diſcedẽt. Quibus circa palatũ humoris collectio fit,ple
rũq; ſuppuratur. Dolores uehemẽtes circa maxillas,periculũ eſt ne ad oſsis
eductionẽ deueniãt. Labiũ contractũ,alui bilioſæ eruptionẽ ſignificat. Sã-
guis de gingiuis,ex aluo liquida,pernicioſus. Sputi exſcreationes in febre,li-
uidæ,nigræ,bilioſæ,ſi quidẽ ſupprimãtur malę ſunt,ſecedẽtes uero pro ratiõe,
utiles. Quibus ſalſuginoſa ſputa,ac tuſsis ſupprimũtur,his corpus uelut à pu
ſtulis rubeſcit. Verũ ante obitũ exaſperatur. Screatio frequẽs,ſi ſanè & aliud
quoddã ſignũ affuerit,phrenitidẽ indicat. Vocis interceptiones cũ exolutio-
ne,peſsimæ. Modice feroces mẽtis emotiões,malæ & ferinę ſunt. Quibus
uox cũ febre deficit,et cũ iudicatione intercepta, tremuli moriũtur. Vocis in
terceptiones in febre cõuulſorio modo fiẽtes,ad mẽtis emotionẽ cũ ſilentio de-
ueniũt,pernicioſum. Vocis ex dolore interceptiones,doloroſam mortẽ indu
cũt. Vocis interceptiões cũ exolutione ſtupefactorio modo,pernicioſæ ſunt.
Voces cõfractę poſt medicamẽti ſumptionẽ,nũ prauę ſunt? Plericq; horũ exu
dant,& uẽtres humectos habẽt. In uocis interceptione ſpiritus,uelut his qui
ſtrãgulantur,præ manib. expoſitus,malus eſt. Num & mentẽ emouet? Ex ca
pitis dolore uocis interceptiões ſi ſint,febricitãtes cũ ſudore laxãtur in ſeipſos,
fiũtq; morbi reuertẽtes diutius durãtes. his inſuper rigere,malũ nõ eſt. Mẽtis
emotiones cũ uocis interceptione,pernicioſę. Vocis interceptiones inſuper
rigẽtibus,lethales. Tales aũt leniter caput dolẽt. Vocis interceptiones cũ exo
lutione,in febre acuta,ſine ſudore,ſunt quidẽ lethales,minus uero q̃ cũ ſudore.

Verum diuturnitatē temporis ſignificant.fortaſsis autē & qui ex recidiua tale quid patiūtur,tutiſsimi ſunt.Pernicioſiſsime autē ex talibus habēt quibus ſanguis ex naribus fluit,& quibus alui humectantur. Vox acuta,planctū referens,& oculorū obſcuratio,cōuulſorium eſt.Dolores his ad infernas partes,toleratu faciles ſunt. Cum uoce tremula,ſolutio alui præter rationem, in his moram trahētibus diuturnis,pernicies eſt. Frequentes ſubſoporatæ uocis interceptiones cōſiſtentes,tabem præſignāt. Spiritus qui denſus quidem & paruus eſt,inflammationē & dolorem in locis principalibus ſignificat. Magnus autem & per multum tempus,deliriū aut conuulſionem.Et frigidus quidem lethalis eſt,lethalis autē eſt & febriculoſus & fuliginoſus. Verū minus ꝗ frigidus. & qui magnus foras exſpiratur, paruus uero intro: & paruus foras, magnus uero intro,peſsimus ſanè eſt,et morti propinquus.Itemq; extendens, & urgens,& obſcurus,& dupla intro reuocatio,ueluti ſuperinſpirantibus.Bona autē ſpiratio,in omnibus morbis qui cū febre acuta ſunt, & in quadraginta diebus iudicātur,magnum momentū ad ſalutem habet. Collum durum & doloroſum,& maxillarū colligatio,& uenarū iugulariū palpitatio fortis,& tendinum diſtentio,pernicioſum. Dolores in faucibus gracilibus ſtrangulatorij,à capitis dolore originē trahentes,cōuulſorij ſunt. Frigiditates colli ac dorſi apparētes,Sed & totius corporis cōuulſoria, in his mictiones fiunt craſſiorem farinā referentes. Quibus circa fauces irritamenta ſunt, his tumores circa aurem leniter erūpunt. Fauces doloroſæ,graciles,cū ægre tolerabili moleſtia,pernicioſæ acute ſunt. Quibus ſpiritus retrahitur, & uox ſtrangulatoria eſt,& uertebra intro cōſidet,his in fine uelut contrahente quodā ſpiritus fit. Fauces modice exaſperatæ,& aluus uanis conatibus nitens, frontis dolores,ægri palpando contrectantes,doloroſi: quæ ex his augeſcūt,difficilia ſunt. Dolores fortes circa fauces,tumores circa aurem, & conuulſiones efficiunt.Colli item ac dorſi dolores. Cum febre acuta cōuulſiones pernicioſæ. Colli & cubitorū dolores,cōuulſorij. A facie autem hi, & ſecūdum fauces. Pallidi,graciles,ſaliuā ſputātes,In his in ſomnis ſudores boni ſunt. Num & ſudore leuari,plurimis nō malum eſt? Dolores ad infernas partes his toleratu faciles ſunt. In dorſi ac pectoris dolore, mictio cruenta ſuppreſſa, pernicioſa eſt doloroſe. Colli dolor malum quidē in omni febre, peſsimū autē his quibus timor eſt ut etiam inſaniant. In pectoris dolore febriculoſo, aluus turbata,torpida,nigrarum egeſtionū ſigna ſunt. Dolores parui in acutis iuxta fauces graciles,in gracili ubi hiarit,nō facile os cōtrahente,mentem emouent.Ex his phrenitici pernicioſe habent. Fauces exulceratæ in febre, cum alio ſigno ex his quæ difficilia ſunt, periculoſæ ſunt. In febribus derepente ſuffocari, & deglutire non poſſe,citra tumorē,malum eſt. Collū conuertere nō poſſe,neq; deglutire,utplurimū lethale eſt. Præcordiū molle eſſe cōuenit,& doloris exors,& æquale. At inflammatū,aut inæqualiter ſe habēs, aut dolens, ſignū eſt ægritudinis nō leuis. Tumor uero in præcordijs durus et doloroſus,peſsimus quidē eſt ſi iuxta omnes partes fuerit. Ex his aūt qui ab una parte ſunt,minus periculoſus eſt qui à ſiniſtris eſt. Significāt aūt in principio quidē tales,mortē citā. Si uero uiginti dies tranſmittant,febre manēte,ſuppurationē.Cōtingit aūt his in primo circuitu,etiā ſanguinis eruptio è narib.et ualde

prodeſt

prodeſt. Plerūq; enim hi caput dolent, & uiſus obſcuratur. & magis in his ſanguinis eruptionē affore expecta. In ætatibus aūt annorū trigintaquinq;. Senioribus uero minus. At uero molles & doloris exortes tumores, diuturniores iudicationes faciūt, & minus periculoſi ſunt. Sed & hi ſexaginta dies trāſgredientes, febre manēte, ſuppurantur. Cōſimilia uero ſignificāt & tumores circa uentrem, his qui ſunt in præcordijs. Verū minus ſuppurātur hi q̄ illi. Minime uero qui ſub umbilico cōſiſtunt. & fiunt etiam hi quidē in tunica, illi uero ſurſum diffuſi. Lethales aūt ſunt ex ipſis, quicūq; intro rupti fuerint. ex reliquis autem ſuppurationibus, quæ quidē foras rumpūtur, optimū eſt ut in breuiſsimam & acutiſsimam molem colligātur: quæ uero intro, ut neq; mole, neq; dolore, neq; colore, foris ſe manifeſtas faciāt. Contrariū autē peſsimū eſt. Quædam uero ex his propter puris craſsitudinē, nullam de ſe ſignificationem præbent. Porrò recentes in præcordijs tumores, ſi nō cum inflammatione fuerint, & dolores ab ipſis, ſoluit murmur in præcordio obortū, & maxime quidē ſi pertranſierit per urinas, & alui egeſtiones. Sin minus, ſi etiā ipſum pertrāſierit. Prodeſt aūt & ſi ſubdeſcēderit ad infernos locos. Pulſus in præcordio cū tumultu, mentis emotorius eſt, & magis ſi oculi frequēter moueantur. Oris uentriculi dolor, & pulſus præcordiorū, febre perfrigerata, malū, tum aliàs, tū ſi inſuper exudarint. Dolores ad præcordiū irruentes, tum aliàs mali ſunt, tum ſi aluos humectent. Peiores aūt ſunt, ſi breui fiant. & tumores circa aurē ex his emergētes, maligni ſunt, & aliæ ſuppurationes. Oris uentriculi dolores cū tormine, uētris animalcula erūpere faciunt. Oris uētriculi dolor ſeniorē frequenter impetens, mortē repentinā ſignificat. Quibus præcordia eleuātur, aluo ſuppreſſa, malū eſt, maxime aūt in morbis tabidis lōgis. & quibus alui humectantur, in præcordio inflāmatio ſuppuratoria eſt, quibus ante mortē nigra per aluum ſubeunt. Præcordiorū diſtentio cū ſopore anxioſo, in caput dolente, abſceſſus circa aurē attollit. Poſt præcordiorū tumorē, bilioſis ſpiritus magnus & febris acuta, abſceſſus circa aurē attollit. In dolore præcordiorum ſubmurmurāti, lumborū dolor ſuperaccedēs in febribus, uētres utplurimū humectat, ſi nō flatus eruperit, aut urinæ copia prodierit. Ex præcordio diutine afflicto, & aluo graueolenti, abſceſſus circa aurē, occidit. Quibus à præcordiorū doloribus, aluus paulatim ſubuiſcoſa egerēs, pauca ſtercoracea effundit, num etiam ſanguinē effundit? Quibus derepente dum ſine febre ſunt, præcordij & oris uentriculi dolor, & circa crura, ac infernas partes, & aluus in tumorē eleuata eſt: ſoluit uenæ ſectio, & alui fluxio. His febrire nociuū eſt. Longæ enim & uehemētes febres fiunt, & tuſſes, & ſpiritus & ſingultus fiunt. His autē ad ſolutionē tendētibus, dolor fortis coxarū, aut crurū, aut puris ſputum, aut oculorū priuatio ſuccedit. Quibus dolores præcordiorū, oris uētriculi, hepatis, partiū circa umbilicū, hi ſanguine per aluū egeſto, ſeruātur: non autē egeſto, moriūtur. Quibus præcordia nō mollia, facies ſana, nō liberantur citra multi ſanguinis ex naribus fluxū, aut conuulſionē, aut coxendicū dolorē. Dolores ad præcordia in febre, uoce intercepta, ſine ſudore ſoluti, malum eſt. His ad coxendices dolores fiunt. Iuxta uentrem in febre palpitationes, mentis emotiones inducunt. Sanguinis autē fluxio horrorē efficit. Dolores in febre ad præcordia exilientes, ſine ſudore ſoluti, maligni ſunt. His ad coxendi-

xendices dolores fiunt,et ipſis unà cum febre ardente,aluus deorſum erũpens, pernicioſum eſt. Dolores circa umbilicũ palpitatorij, habent quidẽ & aliquid mẽtis emotorium, uerum circa iudicationẽ pituita his aceruatim copioſa cum dolore penetrat. Poſt aluum ſuppreſſam, præcordia ſubleuata in tumorem,mala ſunt,maxime tabeſcẽtibus iam diu, & quibus alui humectantur.

Anxietatem in præcordio ſentientibus,tumores circa aurem oborti,ipſos occidunt. Duricies circa uentrem cũ dolore,in febrientibus cum horrore, cibum auerſantibus,ſi aluo inſuper parũ humectata,purgationem non faciant, ad ſuppurationẽ peruenient. Dolor ſupra umbilicum,& lumborũ dolor,ſi medicamentis nõ ſoluantur,in hydropem ſiccũ deſinunt. Dolores ex lumbis diuturniores,qui febre tertianæ generis modo exacerbãtur,grumoſum ſanguinem egerere faciunt. Dolores in lumbis,ſanguinis fluxionẽ inducunt.

Ex lumborũ dolore ſanguinis fluxiones largæ fiunt. Quibus ex lumborum dolore,recurſus ad caput,& manus torpidæ,& oris uentriculi dolores, & aurium ſonitus,his ſanguis large profluet.Sed & alui his deorſum erũpunt, & mens turbata eſt utplurimũ. Ex dorſi dolore ægritudinis principia diffi cilia ſunt. In lumborũ dolore pertinaci,& ampliore alui ſubductione,à ueratro uomere ſpumoſa multa prodeſt. Spinæ diſtortionẽ ac ſpirandi diffi cultatem,ſanguinis fluxio ſoluit. In lumbis dolẽtibus oris uentriculi dolores inſuper accedentes,ſigna ſanguinis fluxionis ſunt,etiã prægreſſæ. Affectiones ex lumbis ad collũ & caput tranſeũtes,leuis ſiderationis modo reſoluentes,conuulſoriæ,mẽtis emotoriæ ſunt.Num tales etiã ſoluũtur cõuulſionibus? Aut talium alui ægrotant per eadem prodeuntia? Ex lumborũ doloris recurſu,oculorum diſtortio,malum. Dolor in pectus firmatus torpore, malus in febre eſt.Hi repente pereunt. Ex lumborũ dolore recurſiones ad os uentriculi febriculoſæ,horrorẽ inducentes:Sic affecti reuomentes tenuia aquoſa,mente moti,uoce deſtituti,nigrorũ uomitu facto moriuntur. Diuturni circa lumbos,& tenue inteſtinũ dolores,& ad præcordia dolores, ſi ægri cibos auerſentur unà cum febre,his dolor intentus ad caput progreſſus, repen te ipſos occidit conuulſorio modo. Quibus lumborum dolor eſt, hi male habent.Num his tremores fiunt,& circuli rubicundi in tibijs in rigore? Num lumbos dolentibus,cibos faſtidientibus,nõ uomẽtibus,modice ferociter men te motis,ſpes eſt nigra prioditura eſſe? Lumborũ dolor in uentriculi os do lente,cum excreatione uiolenta,habet quid conuulſorium. Rigor unà cum iudicatione aliquatenus horrendus eſt. Lumborũ dolor ſine cauſa manife ſta ſępe impetens,maligni morbi ſignum eſt. Lumborũ dolor cum ſopore anxioſo,malus eſt. Lumborũ diſtentio ex muliebriũ menſium multitudine,ad ſuppurationẽ tendit.& uarie prodeuntes uiſcoſi,graueolentes,ſtrangula torij menſes ex prædictis,ad ſuppurationem tendunt. Arbitror aũt tales etiam aliquantũ delirare. Quibus lumborũ dolor,et lateris,ſine cauſa manifeſta, hi regiũ morbum incurrũt. Perfrigerationes ex ſanguinis eruptionibus in diebus iudicatorijs uehemẽtes,peſsimæ ſunt. Vice uerſa ſanguinẽ erumpere,malũ eſt.uelut in ſplene magno ex dextris.& circa præcordia eodẽ modo ſe res habet. Vulnera ſanguinẽ fundentia,inſuper rigẽtia,maligna. Sic affe cti loquẽtes latenter moriuntur. Affectiones quæ quinta die ſanguinẽ large fundunt

fundunt,ſexta inſuper riguerunt,ſeptima perfrigeratæ fuerunt,& repente reca lefactæ,in his alui male afficiuntur. Poſt ſanguinis eruptionem,nigrorum per aluum egeſtio,mala. Mala autẽ ſunt & rubicũda ualde & æruginoſa. Quarta die tales fiunt ſanguinis eruptiones.Soporoſi ex talibus cõuulſi moriuntur, nigris prægreſsis,& uẽtre tumefacto. Poſt ſanguinis eruptiones,& nigrorum egeſtiones,in acuto ſurditas,malũ.Sanguinis egeſtio his pernicioſa. Surditas autem ſoluit. Quibus ſanguinis eruptiones plures,his temporis progreſſu alui male afficiuntur,ſi non urina concocta prodierit.Num & aquoſa urina tale quid ſignificat? Quibus ex ſanguinis eruptione larga frequẽti,multa fit alui cum nigris egeſtio,ea autẽ ſuppreſſa,ſanguinis fluxiones:hi aluũ dolent.unà uero cum quibuſdam flatibus,facile tolerãt.Num tales multis frigidis ſudoribus exudant?Conturbata in his urina,mala non eſt:neq; id quod genituræ ſimile in ipſa reſidet,uerum plerũq; hi aquoſa mingũt. Quibus de naribus in ſurditate ac torpore pauca deſtillant,habent quid difficultatis. Vomitus his cõducit,et alui perturbatio. Magnę in principijs ſanguinis eruptiones,circa refectionẽ aluos humectant. Fluxiones ex naribus largæ per uim ſuppreſſæ,quandoq; conuulſionẽ prouocant. Venæ ſectio ſoluit. Vndecima die fientes ſanguinis ſtillationes,difficiles ſunt,tum aliàs,tum ſi bis ſuper ſtillauerint,& rurſus ſtillauerint. In ſanguinis fluxiõe multa,aut ſingultus, aut cõuulſio,mala eſt. In his qui decolores uſq; ad ſeptẽ annos uires recolligunt,& ſpiritus in uijs aceruatus,& terræ cõcupiſcentia,ſanguinis corruptionem ac exolutionem ſignificat. In morbis longis paruæ comparentes ſanguinis fluxiones,pernicioſæ ſunt. Vertigines ab initio ſanguinis narium fluxio ſoluit. Ex naribus erumpente ſanguine,cum exiguis ſudoribus perfrigeſcẽtia,maligna ſunt. Sanguinis detractio in perfrigeratione torpida, mala eſt. Qui aluo ſuppreſſa ſanguinẽ effundunt,& unà cum ſanguinis effuſione inſuper rigent,his aluum uelut ex inteſtinorum leuore lubricam hæc faciunt,itemq; durãt,& aſcaridas,aut ambo. Sanguinis fluxiones ſtatis temporibus fientes,ſiticuloſæ,ſi ſanguinem non effuderint,comitialis morbi mortem inducunt. Ex hæmorrhoide parum apparente,uertigines obortæ,paruam ac modicam ſiderationẽ ſignificãt,ſoluit uenæ ſectio.& quicquid hoc modo apparuerit,mali aliquid ſignificat. Palpitantes per totũ,num etiam uoce intercepta moriũtur? Tremores cõuulſorij fientes in ſudoribus, reuerti ſolent. Iudicatio his fit, ubi ſuperriguerint. Superrigent autem hi ardore circa uentrem prouocati.Somnus multus in his cõuulſorius,& ad frontem grauitates,& mictio difficilis. Conuulſiones antea non cognitæ in ſtrangulatis ab utero,faciles ſunt. Conuulſoria ſine ſudore ſputa defluẽtia in febriente, leuia ſunt,His inſuper alui aliquantũ humectãtur.fortaſsis aũt & ad articulos aliquid abſcedet. Quibus cõuulſis oculi intẽte relucẽt,neq; apud ſeipſos ſunt, & diutius ægrotãt. Quæ cõuulſorio modo exacerbãtur,cũ ſtuporis detẽtione,abſceſſus iuxta aurem excitant. Tremulis,anxioſis,parui iuxta aurem tumores conuulſionem ſignificant,aluo male affecta. Conuulſiones & tetanicas diſtentiones febris accedens ſoluit. Conuulſio ex uulnere lethalis eſt. Conuulſio in febre fiens,pernicioſa eſt.Minime uero pueris.

Seniores ſeptem annis in febre non corripiuntur cõuulſione.Sin minus,pernicio-

nicioſum eſt. Conuulſionē ſoluit febris ſuperueniēs acuta,quæ prius non fuit.Si uero fuit prius,iam exacerbata.Prodeſt & urinæ tranſitus uitri ſpeciē re ferēs, copioſus,& alui fluxus, & ſomni. At repētinas cōuulſiones ſoluit febris, alui fluxus. In cōuulſionibus uocis interceptio diu durans,mala eſt: parua autem,aut linguæ ſiderationem,aut brachij, aut dextrarum partium ſignificat. Soluitur autem urinis multis aceruatis derepente prodeuntibus. Sudores autē paulatim fientes proſunt,Aceruati uero,itemq́ſ ſanguinis detractiones aceruatæ lædunt. In diſtentionibus & ante & retro fientibus,& in tergū ſolū con tingentibus,ſi maxillæ ſoluantur lethale eſt. Lethale eſt etiam ſudare in diſtentione in dorſum fiente,& corpus diſſolui,& in eadem affectione reuomere per nares,aut clamare,aut nugari,ſi ab initio uox intercepta fuit.In poſteram enim diem mortem ſignificat. Febriles in dorſum diſtentiones, urinæ genituræ ſimiles ſoluunt. Anginæ quæ neq; in collo,neq; in faucibus,quicquā conſpicuum faciunt,uerum ſuffocationē uehementem ac ſpirādi difficultatem inducunt,eadem die & tertia occidūt. Quæ uero tumores & ruborem in collo accipiunt,in cæteris quidem conſimiles ſunt, uerū diuturniores.Quibuſcunq; uero & fauces,& ceruix,& pectus,ſimul rubuerint,diuturniores ſunt,& ex ipſis maxime ſeruantur,ſi non recurrerint rubores. Si uero diſsipentur, neq; tuberculo foras conuerſo ac collecto, neq; pure leniter ac ſine dolore exſcreato, neq; in diebus iudicatorijs,pernicioſæ ſunt.Num etiam ſuppurati fiunt? Securiſsimum autē eſt ruborem & abſceſſus q̃ maxime foras uerti. Eryſipelas uero foris quidem accedere,cōmodum eſt,intro autem conuerti,lethale,Cōuertitur autem intro,quū diſparente rubore pectus grauatur,& difficilem ſpirationem habet.Quibus uero anginæ ad pulmonē uertuntur,partim in ſeptē diebus pereūt,partim euadentes ſuppurati fiunt,ſi nō eductio pituitoſa ſurſum ipſis fiat.

Quibus per pulſationis uenarum uehementiā, ſtercus derepente per aluū ſecedit,lethale eſt. In anginis ſputa gracilium ſubarida, malum. Anginoſi in linguis tumores, citra ſigna diſparentes, pernicioſi: & dolores diſparentes citra manifeſtam cauſam,pernicioſi ſunt. In anginis qui nō breui cōcocta exſpuunt,pernicioſe habent. In angina dolores ad caput,citra notas,cū febre,pernicioſi. In angina dolores ad crura,citra notas, cum febre, pernicioſi. Ex anginis citra iudicationē præcordij dolor,cum impotentia ac torpore fiens,occidit occulte,etiamſi ualde manſuete ſe habere putent. Ex anginoſis citra notas attenuatis,dolor ad pectus & ad aluum progreſſus concitatus,pus egerere facit.aliàs autē eius qui exoluitur tale eſt. In anginis omnia pernicioſa ſunt,quæ non manifeſtū dolorē faciunt.Sed & ad crura dolores diuturni procedunt,& difficulter ſuppurātur. Ex angina ſputa uiſcoſa, craſſa, ualde alba,quæ uiolenter educuntur,mala ſunt. Et omnis eiuſmodi maturatio, mala. Purgatio multa deorſum,tales leuis ſiderationis modo perimit. Ex angina,ſubarida frequentia ſputa,cū tuſsi,lateris dolorem inducētia,pernicioſa:itemq́ſ ea quæ inter potandum per tuſsim ſubemergūt: & deglutitio uiolenta,mala. Pleuritici quibus in principio ſputationes penitus purulentæ ſunt, tertia die moriuntur,aut quinta. Si uero has effugerint,nō multo melius habētes,ſeptima,aut nona,aut undecima ſuppurari incipiunt. Quibus ſupra aurem rubor,& ſimiliter ueluti pleuritici caleſcunt,& aluus bilioſis ac graueolentibus

tibus

tibus exturbatur, hi uigeſima ac quadrageſima die periclitantur. Vbi uero has effugerint, ſeruantur. Pleuritides ſiccæ ac ſine ſputo difficilimæ ſunt. Horrendæ quoq; hæ in quibus dolores ſuperne ſunt. Pleuritides ſine cōuulſionibus, grauiores ſunt his quæ cū conuulſionibus fiunt. Quibus pleuriticis in principio lingua bilioſa fit, hi ſeptima die iudicātur. Quibus autem tertia aut quarta die, circa nonā. Bulla ſubliuida fiente in lingua, in principio, qualis eſt ferri tincti in oleum, difficilior ſolutio cōtingit: & iudicatio quidem ad decimumquartū diem peruenit, ſanguinem autē plerunq; ſpuunt. Sputum in pleuriticis tertia die maturari ac exſpui incipiens, citiores ſolutiones facit. uerū poſterius, tardiores. In doloribus pleuriticorū commodum eſt aluum molliri, ſputa colorari, ſtrepitus in pectore non fieri. urinam bene procedere. His autem contraria, difficilia ſunt: itemq; ſputum dulce fieri. Bilioſæ ſimul & ſanguineæ pleuritides, plerūq; nona aut undecima die iudicātur, & maxime ſanantur. Quibus autem pleuriticis in principio quidem dolores molles ſunt, quinta uero aut ſexta die exacerbātur, hi magis ad duodecimam perueniunt, & non ualde ſeruātur. periclitantur autem maxime ſeptima die ac duodecima. Vbi uero bis ſeptem dies effugerint, ſeruantur. Quibus pleuriticis ſtrepitus ſputi multus in pectore eſt, & facies triſtis, & oculus morbi regij colore infectus, ac caliginoſus, hi pereunt. Qui ex pleuritide ſuppurati fiunt, in quadraginta à ruptione diebus expuunt. Sputum in omnibus pleuriticis ac peripneumonicis facile ac cito expui conuenit, & flauum ſputo ammixtū eſſe. Quod uero longe poſt dolorem educitur flauum, aut non mixtū, & multam tuſsim inducens, malum eſt. Prauum autem penitus eſt flauum meracum, & uiſcoſum, & album, & rotundum, & cum uirore pallidū ualde, & ſpumoſum, & liuidum, & æruginoſum. Peius autem aliquanto eſt id quod ita meracū eſt, ut nigrū appareat. At ſanguine non multo permixtū flauum, in principio quidem ſalutare eſt, ſeptima uero die, aut poſterius, minus tutū. Sanguineū uero ualde, aut liuidum, ſtatim in principio periculoſum eſt. Praua ſunt etiā ſputa ſpumoſa, & flaua, & nigra, & æruginoſa ac uiſcoſa. & quæcunq; cito colorātur. At mucoſa ac fuliginoſa, & cito colorātur, & ſecuriora ſunt. Quæ uero intra quintum diem ad coctionē colorantur, meliora ſunt. Omne porrò ſputum non ſoluens dolorem, malum eſt: ſoluens autem, bonū. Quicunq; uero cum bilioſo purulentum educunt, aut ſeorſim, aut permixtum, plerunq; decimaquarta die moriuntur, ſi non mali aut boni quippiā ex præſcriptis ſuperueniat. Sin minus, pro ratione, maxime autē his quibus eiuſmodi pus ſeptima die incipit. Bonū uero eſt & in his & in omnibus circa pulmonē morbis, facile ferre morbū, à dolore liberatū eſſe, ſputum facile educere, bene ſpirare, & ſine ſiti eſſe, & totum corpus æqualiter caleſcere, ac molle eſſe. Et ad hæc ſomnos, ſudores, urinas, alui egeſtiones, bonas eſſe. Mala aūt ſunt his cōtraria. Si quidem igitur omnia bona ad hoc ſputum acceſſerint, ſeruari homo poterit. Si uero partim affuerint, partim nō, non ultra decimūquartum uita producta peribit. Quod ſi contraria ſigna accedant, citius etiam. Quicūq; uero dolores in his locis non ſedantur, neq; ad exſpuitiones, neq; ad uenarū ſectiones, ac uictus rationes, ſuppurantur. Quibuſcūq; autem ex peripneumonia abſceſſus circa aurem, aut ad infernas partes fiūt, & ſuppurantur ac fiſtulantur, hi ſuperſtites euadūt. Fiunt aūt his quibus & febris, &

dolor affuerit, et ſputum pro ratione nõ prodierit, neq; biliosæ alui egeſtiones, ſolutuq; faciles ac meracæ fiunt, neq; urina craſſa ualde, & multam ſubſidentiã habens: & alia ſalutaria habuerint. Fiunt aũt ad infernas quidẽ partes, his quibus circa præcordia inflãmatio fit: ad ſupernas uero, quibus præcordiũ molle & doloris exors fuerit, & ubi per tẽpus aliquod difficulter ſpirauerint, ac citra manifeſtam cauſam ceſſauerint. At abſceſſus ad crura in periculoſis inflammationibus pulmonis, omnes quidem commodi ſunt, optimi autem, ſputo purulento pro flauo fiente. Non procedente uero ſputo ſecundũ rationem, neq; urina bonã ſubſidentiã habente, periculum eſt claudum fore hominẽ, aut multum moleſtiarũ exhibitura res eſt. Si uero recurrerint abſceſſus, febre conſequente, & ſputo nõ procedente, periculum eſt ne moriatur ac deliret. Quicũq; uero peripneumonici nõ purgati ſunt iudicatorijs diebus, ſed mente moti quatuordecim dies effugerũt, eos periculũ eſt ſuppuratos fieri. Peripneumoniæ ex pleuritide trãſmutatæ, ſecuriores ſunt his quæ ab initio fiũt. Corpora exercitata ac denſa citius à pleuriticis ac peripneumonicis morbis pereũt q̃ inexercitata. Grauedines & ſternutationes in morbis circa pulmonẽ, & anteceſsiſſe, & ſuccedere, malũ eſt. Reliquis autẽ ſternutatio non incommoda eſt. Peripneumonicis quibus lingua tota alba ac aſpera fit, ambæ pulmonis partes inflammatæ ſunt. Quibus uero dimidiũ, una iuxta quã apparet. Et quibus ad unam clauiculã dolor fit, his ſuperna pulmonis ala una ægrotat. Quibus autẽ ad ambas clauiculas dolor fit, ambæ ſupernæ pulmonis alæ ægrotãt. Quibus iuxta mediã coſtam, media. Quibus ad diſcriminationẽ, inferna. At totam unam partem dolentibus, omnia iuxta hanc partẽ dolent. Siquidem igitur aortæ appellatæ, utrinq; appẽdentes pulmonis partes, ualde inflãmatæ ſunt, ut ad latus aſsideant, hac corporis parte reſoluũtur, et liuores foris circa coſtam habẽt. Hos aũt ueteres ictos, ſiue ſyderatos uocabãt. Si uero nõ ualde inflãmatæ ſunt, ut nõ aſsideant: dolor quidẽ fit, per totum, non tamen reſoluũtur, neq; liuores habent. Quibus uero totus pulmo inflãmatus fuerit, unà cum corde, ut ad latus allabatur, hi toti reſoluuntur, & iacet æger frigidus, ſenſus exors. Moriturq; ſecũda aut tertia die. Si uero etiam ſine corde cõtigerit, minus diu uiuunt. Quidam autẽ etiam ſeruantur. Qui ſuppurati fiũt, maxime ex pleuritide ac peripneumonia, eos calores comitantur, interdiu tenues, noctu uehemẽtiores, & nihil memoratu dignũ ſpuunt, & circa collũ ac clauiculam ſudant, et oculi caui fiũt, maxillæ uero rubẽt. digiti ſummi deterius caleſcũt ac aſperãtur. Vngues curuãtur, ac perfrigerãtur, & circa pedes tumores habẽt, & circa corpus puſtulas, & abſtinent à cibis. Diuturnæ igitur ſuppurationes, ſigna hæc habẽt. Quæ uero breui rũpuntur, ex notis ad eas cõſequentibus cognoſcere oportet, & ex doloribus in principio. Simul aũt & ſi aliquãto difficilius ſpirauerit homo. Rũpuntur autẽ plurimæ ſuppurationes, partim uigeſima die, partim quadrageſima, partim ſexageſima. Quibus igitur dolor in principio incumbit intẽtus, & ſpirãdi difficultas, & tuſsis cũ ſputatione, ad uigeſimũ diem aut citius, eruptionem expecta. Quibus autem leuiora hæc ſunt, iuxta rationẽ. Supputare autem oportet tempus, à quo primũ doluit, aut grauatus fuit, aut febrijt, aut ſi quando rigor corripuit. Neceſſe eſt aũt præcedere & dolorẽ, & ſpirandi difficultatẽ, & ſputationẽ, ante ruptionẽ. Quibus igitur & febris ſtatim poſt ruptionem decedit

dit,& cibũ appetunt,& pus facile educitur album,inodorũ,leue, eiuſdem coloris,& à pituita liberum,& aluus parua compacta egerit,plerunq; breui ſeruantur. Quos uero & febres ſequũtur,& ſitis,& cibi faſtidium,& pus liuidum,aut cũ uirore pallidum,aut pituitoſum,aut ſpumoſum,& aluus inſuper liquida fit, moriũtur. At quibus aliqua ex prædictis acceſſerint, aliqua non,horum aliqui pereunt,aliqui multo tẽpore ſeruantur. Qui ſuppurati futuri ſunt,primum ſalſuginoſum ſpuunt,deinde dulcius. Quibus in pulmone tubercula fiũt, pus educunt ad dies quadraginta poſt ruptionẽ.Has uero tranſgredientes plerunq; tabidi fiunt. In lateris dolore,ſtillatio ſanguinis de naribus,mala eſt.

Quos ſuppuratos mitius habentes,ſputorũ graueolentiæ ſequuntur, eos recidiua occidit. Qui ex pleuriticis exſpuũt purulenta, ſubbilioſa,rotũda:aut purulenta ſubcruẽta progreſſo tẽpore,pernicioſe habent.Pernicioſe itẽ qui nigra fuliginoſa ſpuunt:aut quibus uelut à uino nigro ſputa fiunt. Quicunq; ſanguinẽ ſpumoſum ſpuunt,dextrũ præcordium dolentes, de hepate ſpuunt, & multi pereunt. Quibus dum cõcutiuntur pus cœnoſum & graueolens prodit,plerunq; pereunt. Quibus à pure ſpecillũ coloratur,uelut ab igne, plerunq; pereunt. Cum lateris dolore,non tamen pleuritico, & turbulentis tenuibus lenibus,hi phrenitici euadunt. In morbis pulmonis ualde rubicundæ ſanguinis ſtillæ,malæ ſunt. Cum raucedine,ſputa uiſcoſa, ſalſuginoſa,mala. Si uero etiam quid attollatur iuxta pectus, in his malum eſt. Dolores ad collum his attenuatis pernicioſi. Raucedo cũ tuſsi,& aluo liquida, pus educit. Quibus in peripneumonia urinæ craſſæ in principio, deinde ante quartũ diem attenuãtur,lethale eſt. Qui in peripneumonijs ſiccis pauca concocta educũt,horrẽda res eſt. Rubores in pectoribus ſublati,talibus pernicioſi ſunt. Lateris dolor in ſputo bilioſo, præter rationẽ euaneſcens, mentem emouet. Febres intermittentes ob ſuppurationẽ,pleræq; ſudorificæ ſunt. Suppuratis ſurditas oborta,cruentã egeſtionem ſignificat.His ad finem nigra prodeunt. Lateris dolor cũ febre diuturna,puris eductionẽ fore ſignificat. Horrore affecti frequenter ad ſuppurationẽ deueniunt.Sed & febris tales ad ſuppurationẽ perducit. Quos ex lateris dolore cibi faſtidia ſequuntur,oris uentriculi dolore ac ſudore aliquantulũ uexantur. Facie flores habente,& aluo liquidiore,ſuppurationes circa pulmonẽ habent. Erectæ ceruicis ſpirationes facit hydrops ſiccus. Cõuulſiones omnes quidem moleſtæ ſunt,& dolores in principio intẽtos inducũt.& poſtea quoq; aliquos cõmonefaciunt. Verum difficilimæ ſunt circa thoracẽ, & maxime periculoſæ.

Quibus eſt uomitus ſanguinis,febris multa,& dolor circa mammã, thoracem,& dorſum:quibus hæc omnia fiunt,breui moriuntur.Quibus autem non omnia,neq; ualde,tardius.Inflammati autẽ ſunt diebus quatuordecim ad ſummum. Sanguinem ſpuentibus confert,ut ſint ſine febre,& tuſsiant,ac doleant leuiter,& ut ſputum tenue fiat ad dies bis ſeptẽ.Febrire uero & tuſsire, ac dolere pertinaciter,& ſanguinẽ recentẽ ſemper ſpuere,incõmodum eſt. Quibus latus ſubleuatũ in tumorẽ ac calidius eſt,& inclinatis in alterũ,grauitas aliqua impẽdere uidetur,his pus ex una parte eſt. Suppuratis pulmonem per aluũ pus ſecedere,lethale eſt. Quicũq; uulnerati in thoracem,externa uulneris parte ſanati ſunt, interna nõ,periclitantur ne ſuppurati fiant. Quibus aũt

debilis inducta eſt intus cicatrix, facile refringitur. Ex peripneumonicis ſuppurationibus ſeniores magis pereunt, ex reliquis iuniores. Quibus ſuppuratis dum concutiũtur, multus ſtrepitus de humeris fit, minus puris habent hi, quàm quibus paucis, ſi difficilius ſpirẽt & meliorẽ colorẽ habeant. Quibus autem ſtrepitus quidẽ nullus fit, uerũ difficultas ſpirãdi fortis, & ungues liuidi, hi pleni ſunt pure, & pernicioſe habẽt. Qui ſpumoſum ſanguinẽ uomunt, dolore infra ſeptũ tranſuerſum nõ exiſtente, de pulmone uomũt. Et quibus quidem magna in ipſo uena rũpitur, multum uomũt, & in periculo uerſantur. Quibus uero minor, minus educũt, & ſecuriores ſunt. Quibus tabidis ſputũ in igne grauem nidorem olet, & capilli de capite fluunt, pereunt. Quibus tabidis in mare expuentibus, pus ad fundũ ſidit, breui pereunt. Sit autem mare in æneo uaſe. Quibus tabidis capilli ex capite defluunt, à profluuio alui moriũtur. Et quibus tabidis alui profluuia accedũt, moriuntur. In tabeſcẽtibus ſputa ſuppreſſa, mentẽ ad nugas garriendas emouẽt. His ſpes eſt hæmorrhoidem apparere poſſe. Tabes periculoſiſsimæ ſunt, à ruptione uenarũ craſſarum, & à defluxu de capite. Aetates periculoſiſsimæ ſunt ad tabem, ab anno decimo octauo, uſq; ad trigeſimũquintum. Pruriginoſa corpora poſt aluum ſuppreſſam, in tabidis mala ſunt. In habitibus tabeſcẽtibus cum febre, fluxiones ad gingiuas & dentes cõparentes, malæ ſunt. In omnibus in tumorem eleuata præcordia, mala ſunt, in tabidis aũt peſsima. Ex his qui diutina tabe pernicioſe cõſumpti ſunt, aliqui ante finẽ rigore apprehẽduntur. Puſtularum eruptiones uelut ferro lancinatæ, habitus tabem ſignificant. Difficulter ſpirantes ex putredine, multa cruda educentes in tabe, pernicioſe habent.

Quibus hepaticis multũ eſt ſputum cruentũ, ſiue ſubputridum, ſiue bilioſum meracum, ſtatim pernicioſum eſt. In hepatico colliquatio cũ raucedine, malum, tum aliàs, tum ſi aliquantũ tuſsiat, Hepar dolentes, os uentriculi dolentes, ſoporoſi, rigorẽ habentes, & aluũ turbatã, tenues, cibũ auerſantes, multum exſudantes, purulenta per aluũ egerunt. Hepar derepente circũcirca dolentibus, febris accedens dolorem ſoluit. Qui ſanguinem ſpumoſum ſpuunt, præcordiũ dextrũ dolentes, de hepate ſpuunt, & moriũtur. Quibus hepar uſtis, uelut amurca prodit, lethale eſt. Hydropes ex morbis acutis doloroſi fiunt, ac pernicioſi. Incipiunt autẽ pleriq; à laterũ mollitudine, aliqui etiã ab hepate. His igitur quibus à laterũ mollitudine initiũ ſumunt, pedes tument, & alui profluuia diuturna ſequuntur, aluũ non mollientia, neq; dolores ex lumbis & laterũ mollitudine ſoluẽtia. Quibus uero ab hepate, tuſsis adhuc prompte oboritur, & pedes tumẽt, & aluus dura egerit, eaq; ad neceſsitatẽ coacta, & tumores circa ipſam fiunt, partim in dextera, partim in ſiniſtra, & rurſus ſedantur. In hydropicis ſiccis, urinæ ſtillicidia mala. Malæ etiã urinæ paruas ſubſidentias habentes. Hydropicis comitialis morbi affectiones accedẽtes, pernicioſæ ſunt, & inter ſe ſigna praua ſunt, & aluos humectant. In bilioſis aluus turbata, egerẽs parua geniturę ſimilia, mucoſa, & dolorẽ circa pubem inducentia, & urinæ nõ facile ſolubiles prodeũtes, ex talibus in hydropẽ deſinunt. Hydropico febrienti, urina parua, & turbata, pernicioſa eſt. In aqua inter cutẽ incipiente, alui profluuiũ aquoſum fiens, citra cruditatẽ, morbũ ſoluit. In hydrope ſicco ſui ſignificationẽ præmittente, tormina circa inteſtinũ tenue

nuc incidẽtia,mala ſunt. Ex hydropicis comitiales pernicioſi. Hydrops qui ad curationẽ remiſit recurrens, deſperatus eſt. Hydropicis circa uenas aqua,in aluũ prolapſa,ſolutio fit. Dyſenteria intẽpeſtiue ſuppreſſa,abſceſſum in coſtis,aut uiſceribus,aut in articulis facit.Num igitur bilioſus abſceſſus in articulis,ſanguineus in coſtis aut uiſceribus fit? Dyſentericis uomitus bilioſus in principio,malus eſt. Quibus ex dyſenteria acuta,humor ad purulentiã deuenit,his id quod ſuperſtat,ualde albũ ac multũ erit. Dyſentericæ,ſubrubræ,limoſæ,largæ egeſtiones alui,in flãmeis ualde rubicundis coloribus ſolutę,inſaniæ timorẽ inducunt. Dyſenteria nõ longa ſplenicis cõmoda eſt,longa uero mala.deſinente enim ſi hydropes,aut inteſtinorũ leuitates fiunt,lethale eſt. In inteſtinorũ leuitatibus,cũ animalculis, dolores tormine ſoluti,partes circa articulos tumefaciũt,ex talibus ſquamulæ rubicũdę puſtuloſæ:hi ubi exudarũt uelut flagris cæſi rubeſiũt. Qui in longis inteſtinorũ leuitatibus,unà cũ animalculis,tormina patiũtur,& doloribus afficiuntur,his ſolutis intumeſcũt.Inſuper rigere his malũ eſt. Inteſtinorũ leuitates cũ ſpirãdi difficultate,& lateris pũctura,in tabẽ deſinunt. Voluuloſis uomitus,& ſurditas,malũ. Veſicæ duræ & dolẽtes,omnino quidẽ malæ ſunt,peſsimæ uero cũ febre cõtinua.Nã dolores ab ipſis ueſicis,ad occidendũ ſufficiunt,et alui his nõ ualde egerũt.Soluit aũt hos urina purulenta prodiẽs,albam ac leuem ſubſidentiam habens.His uero non ſolutis,neq; ueſica molleſcẽte,in primis circuitibus,ægrũ moriturum eſſe timor eſt.Fit autẽ hoc maxime à ſeptẽ annis,uſq; ad decimũquintum. Calculoſi ita figurati,ut lapis ad urinariũ meatũ non illabatur,facile mingũt. Quibus tuberculũ eſt circa ueſicã,quod mingẽdi difficultatẽ inducit,ad omnis generis figuras uexãtur.huius aũt ſolutio fit,pure erũpente. Quibus urina clandeſtine allabitur ad pudendũ,exoluũtur deſperati. In urinæ ſtillicidio uoluulus accedẽs,ſeptima die perimit,ſi nõ febre accedente urina aceruatim prodeat. Torpores,& ſenſus ſtupiditates,pręter morẽ fientes,futuræ ſyderationis ſignũ ſunt. Qui ex uulnere impotẽtes fiũt corpore,febre quidẽ accedente citra rigorẽ ſanantur:nõ autẽ accedente, ſyderati fiunt dextra aut ſiniſtra parte. Syderatis ſi hæmorrhoides accedant,utile eſt:Si uero frigiditates & torpores,malũ. In ſyderatis ex ſpiritus ægra latione,ſudor accedens,lethale.Rurſus aũt in his ipſis ſi febris accedat, ſolutio fit.

Syderationes derepẽte exolutorio modo fientes,febre inſuper tẽporis progreſſu accedẽte,pernicioſæ ſunt. Quibus ex aliqua ægritudine, ad aquam inter cutẽ res deuenit,his alui ſiccæ excrementa caprini ſtercoris pilulis ſimilia egerunt,cũ eliquatione mucoſa,& urina nõ bona,& diſtentiones circa præcordia,& dolores ac tumores circa uentrẽ,& dolores circa laterũ mollitudinẽ,et iuxta ſpinæ muſculos accidũt:febres itẽ,& ſitis,& tuſſes ſiccæ ſequuntur,& circa motus ſpirãdi difficultas,& crurũ grauitas,& à cibis abſtinent,& paucis ingeſtis explentur. Hydropas leucophlegmatias appellatos,alui profluuiũ ſedat.At triſtitiæ cum ſilentio,& hominũ auerſationes,leniter eo modo affectos occidũt. Qui ex timore cũ perfrigeratione mente mouentur,febres cũ ſudoribus,& ſomni uocem aliquantũ intercipientes,hæc ſoluũt. Ex inſania, ad raucedinem cũ tuſsi,fit diſceſſus. In furioſis cõuulſio accedens, diſsipationem facit. Mentis emotiones taciturnæ,nõ quieſcentes, oculis circũſpici-

entes, ſpiritũ extra efferentes, pernicioſæ ſunt. Faciũt aũt & leues ſyderationes diuturnas. Sed & ita affecti ad inſaniam deueniũt. Qui uero in uentris turbatione ita exacerbantur, his nigra circa iudicationem prodeunt. Quibus ſanis hyeme circa lumbos frigiditas, & grauitas ex leui cauſa, & aluus ſuppreſſa, ſuperno uentriculo probe officiũ ſuum præſtante, his coxẽdicum morbus, aut rhenum dolor, aut urinæ ſtillicidiũ fortaſsis contigerit. Quibus infernæ partes afliguntur, pruritibus antea fortibus obortis, his arenoſa urina fit, & ſupprimitur. Qui uero ex his pernicioſe habent, his mens obtorpeſcit. Qui circa articulos rubicundas in ſuperficie puſtulas habent, inſuperq́ rigorem, hi circa uentrẽ & inguina rubeſiũt, uelut ex plagis doloroſis, & moriũtur. Morbo regio affecti, nõ ita ſubtili ſenſu præditi, quibus ſingultus ſunt, his alui erũpunt. Fortaſsis autẽ & ſuppreſsio fit, hi uiridanti pallore inficiuntur. Dolores iuxta latus, in febribus tenuiter cõſiſtentes, citra notas, uenæ ſectio læſerit, ſiue cibum auerſetur æger, ſiue præcordiũ ſublime habuerit: & in perfrigeratione, nõ ſine febre torpidos, ſanguinis detractio lædit: & putantes ſe melius habere, hi moriuntur. Caput & pedes, & manus, perfrigerari, aluo & lateribus calidis, malum eſt. Optimũ autem eſt, totum corpus ſimiliter calidũ ac molle eſſe. Cõuerti autem conuenit facile ægrotũ, & in attollendo ſe leuem eſſe. At grauitas totius corporis, & manuũ ac pedum, mala eſt. Si uero etiam ad grauitatem liuidi fiant digiti ac ungues, mors propinqua eſt. Si uero penitus nigreſcant, minus pernicioſi ſunt liuidis. Verũ etiam alia cõſiderare oportet. Si enim facile fert morbum, & aliud quoddã ex bonis ſignis ſubindicat, morbus ad abſceſſum uertitur, & partes corporis nigrefactæ decidũt. Teſtes & pudenda reuulſa, malũ ſignificant. Flatum ſine ſtrepitu ac crepitu prodire, optimum eſt. Melius autẽ eſt & cum ſtrepitu exire, q́ iſthic reuolui, etiamſi tali modo progreſſus, dolorẽ & deſipientiã ſignificet: ſi non uolens homo ultro flatum ita emittat. Vlcus liuidũ & ſiccum, aut cum uirore pallidũ, lethale eſt. Decubitus optimus eſt, uelut quis ſanus ſolitus fuit. At ſupinũ iacere, cruribus extentis, bonũ non eſt. Si uero etiam delabatur pronus ad pedes, deterius eſt. Lethale aũt eſt & hiare, & dormire ſemper, & crura ſupine iacentis ualde incuruata eſſe ac cõplicata. In uentrẽ autem decumbere, ſi quis non ſit adſuetus, delyrium ſignificat, & dolores circa uentrẽ. At pedes nudos habere & manus, ſi quis nõ uehementer calidus ſit, et crura diſiecta, malũ eſt. Anxietatẽ enim ſignificat. Cæterũ erectum ſedere uelle, malũ eſt in acutis, peſsimũ autem peripneumonicis ac pleuriticis. Dormire uero oportet noctu, interdiu uigilare, Contrariũ autem malum eſt. Minime uero lędi æger poterit, ſi dormiat mane ad tertiam diei partem, Verũ poſtea ſomni mali ſunt. Peſsimũ autem eſt nõ dormire, neq́ die, neq́ nocte: aut enim præ dolore & afflictione uigilarit, aut ab hoc ſigno delyrabit. Quibus tẽpora ſecantur, cõuulſio ex cõtrarijs ſectioni partibus oboritur. Quibus cerebrũ concuſſum fuerit & doluerit, percuſsis, aut aliàs lapſis, hi ſtatim uoce priuantur, & neq́ uident, neq́ audiunt, & plerũq́ moriuntur.

Quibus cerebrũ uulneratur, febris plerũq́ ac bilis uomitus accedit, & corporis ſyderatio, atq́ tales pernicioſe habẽt. Ex ruptis capitis oſsibus, difficilima cognitu ſunt ea, quæ circa ſuturas rũpuntur. Rumpũtur autem maxime à grauibus ac rotũdis telis, & ex his quæ ex ſubcõtrario afferũtur, & nõ ex pla-

no

no loco. At uero de quibus ambiguũ eſt, rupta ne ſint an nõ, iudicare oportet, exhibito ad manducandũ in utranque maxillam aſphodeli caule, aut ferula, ita ut animaduertere iubeas, an os aliquod ipſi ſtrepere uideatur. Nam fracta ſtrepere uidentur. Progreſſu uero tẽporis, fracta partim ſeptima, partim decimaquarta, partim etiã aliter ſignificationẽ de ſe præbent. Nam & carnis ab oſſe diſceſſus fit, & os liuidũ, & dolores ſanie effluente. Hæc autẽ ægre iam auxiliũ admittunt. Quibus omentũ excidit, neceſſe eſt putrefieri. Si inteſtinũ quoddam ex gracilibus diſſectũ fuerit, nõ coaleſcit. Neruus diſſectus, aut genæ tenuis pars, aut præputiũ, non coaleſcit. Quodcunque os in corpore reſectũ fuerit, aut cartilago, nõ augeſcit. Ex uulnere conuulſio accedens, mala eſt.

Ex uulnere bilis uomitus accedens malũ, & maxime in capitis uulneribus.

Nerui craſsi ſi uulnerantur, plerunque claudi fiunt, & ſi obliqui uulnerantur præſertim, & ſi muſculorũ capita, maxime in femoribus. Moriuntur maxime ex uulneribus, ſi quis cerebrũ ſauciatus fuerit, aut ſpinalẽ medullam, aut hepar, aut ſeptũ tranſuerſum, aut cor, aut ueſicam, aut uenã craſſam. Moritur autẽ etiam, ſi in arteriam & pulmonẽ ualde magnæ plagæ fiant, ita ut pulmone percuſſo, paucior ſpiritus per os procedat, quam is eſt qui ex uulnere elabitur. Moriũtur autẽ qui in inteſtina uulnerati ſunt, ſiue ex tenuibus aliquod, ſiue ex craſsis uulneratũ fuerit, ſi per tranſuerſum fiat plaga, & magna. Si uero parua & recta, quidam euadũt. Minime uero moriũtur uulnerati in partibus corporis ubi hęc nõ ſunt, aut ab his quam lõgiſsime abſunt. At uero uiſus obſcuratur in uulneribus fientibus in ſupercilium, & paulo altius. Prout aũt uulnus recẽtius eſt, maxime uident. cicatrice uero diutius tardante ac ſeneſcẽte, magis obſcurari contingit.

Fiſtulæ difficilimæ ſunt, quæ in cartilaginoſis & excarnibus locis ſunt, & cauæ ſunt, & procedunt ac ſanie manant ſemper, & carũcula in oſculo ipſis ineſt. Curatu aũt faciliores ſunt, quæ in mollibus & carnoſis et nõ neruoſis exiſtunt.

Morbi hi ante pubertatẽ non fiunt, peripneumonia, pleuritis, podagra, nephritis, uarix circa tibiã, fluxus ſanguineus, cancer nõ cõgenitus, uitiligo leuce dicta nõ à natura inſita, defluxus medullæ ſpinalis, hęmorrhois, uoluulus chordapſus appellatus non cognatus. Horũ morborũ nullũ ante pubertatẽ fore expectandũ eſt. Verũ ab anno decimoquarto, uſque ad quadrageſimũ ſecũdum, natura corporis morborũ omnis generis ferax fit. Rurſus ab hac ætate, uſque ad annos ſexagintatres, nõ fiũt ſtrumæ, neque lapis in ueſica, niſi prius exiſtat, neque defluxus medullæ ſpinalis, neque nephritis, niſi ex alia ætate comitentur, neque hæmorrhoides, neque fluxus ſanguineus, niſi prius fuerit. Hi uſque ad ſenectutẽ abſunt morbi. In menſibus muliebribus qui aquoſi ante partus prodeũt, mali ſunt. Ora feruido aphthæ ulcere affecta, uterum geſtantibus, non ſunt bona. Num & alui humectantur? Dolores ex laterum mollitudine, ad inteſtinum tenue tranſeuntes, in morbis longis, ex corruptione fœtus non ualde purgata, pernicioſi ſunt. Quæ ex partu ac fœtus corruptione multa repente concitata, ſupprimũtur, difficilia ſunt. Rigor his infeſtus eſt, & alui turbatio, tum aliàs, tum ſi præcordium doleant. Vterum geſtantibus dolores capitis ſoporoſi, cum grauitate fientes ac conuulſione, plerunque mali ſunt.

Quibus dolores pertinaces ex mẽſibus, circa ſupernam partẽ, & inteſtinũ tenue, aluos humectant, aliquantũ cibos auerſantur. His circa iudicationẽ, dela

tiones in ſomnũ fiunt,& impotẽtes ex capitis dolore exſudant,ac perfrigerantur. Tales recidiuæ pleriſq; fientes poſt remiſsionẽ,cito occidunt. Spiritus qui cũ ſuſpirijs extra feruntur,& colliquatio præter rationẽ,in uterum geſtantibus abortũ facit. Dolor uentris poſt partũ,in his purulẽta purgat. Torpidæ,& præſertim in motibus,cũ impotentia fractæ,circa iudicationẽ uexatæ, anxioſæ,multũ exſudant. Alui his humectæ,malũ. Menſes nõ ſupprimi cõmodum eſt,ex talibus comitiales morbi fiũt,ut arbitror,quibuſdã uero uentris ſubductiones diuturnæ,quibuſdã hęmorrhoides. Prægnãtibus præcordij dolor,malũ.& alui his ſubeũtes,malũ. et inſuper rigere his malũ. Dolor uẽtris in talibus,minus malũ,ſi limoſa purgẽtur. Quæ ex talibus facile pariũt,poſt partũ uehemẽter moleſtantur. Prægnãtibus tabeſcentibus quibus rubor in facie fit,ſtillationes de naribus fiẽtes hũc auertunt. Quibus ex partu prodeũt alba,his uero ſuppreſsis cũ febre ſurditas,& dolor acutus ad latus fit, mente mouentur,& pernicioſe habent. In geſtantibus uterũ ſalſuginoſa, ſignificant poſt partũ moleſtias ex albis mordacibus. Tales purgationes indurãt.ſingultus in his,malũ. Ad pedes & ad lũbos diſtẽtiones ex mẽſibus,ſuppuratione inducũt,itẽq; ea quæ de aluo uiſcoſa graueolẽtia cũ dolore prodeũt. Strãgulationes quoq; ex præſcriptis ſuppurationẽ faciũt. Vterinæ in uentriculis duricies doloroſæ acute,pernicioſum. Vterũ iam geſtãtibus ex feruido ulcere fluxiones doloroſæ,malũ.Hæmorrhois his peſsimũ. Quibus aluo tumefacta,ad pudendũ rubor deuenit,mẽſib. albis humidis derepẽte progreſsis,in longis febribus moriũtur. Cõuulſionis,ſi mẽſes in principio apparuerint,febre nõ accedente,ſolutio fit. Vrinæ tenues cũ aliquãtula nubecula in medio cõſiſtente,rigorẽ ſignificant. Si à quarta die ſanguinis fluxus fiat,diuturnitatẽ ſignificat,& aluus erũpit,& crurũ tumores. Vterũ gerentibus capitis dolores,ſoporoſi,cum grauitate fientes,mali ſunt.fortaſsis aũt his etiã conuulſoriũ quid pati contingit. Quæ ante partũ, iuxta modũ bilis ſurſum ac deorſum erũpentis,doluerunt,facile quidẽ pariunt,uerũ ſi febricitent, maligne habẽt: tum aliàs,tum ſi circa fauces quid uexet, aut aliquod ſignũ in febre malignum appareat. Aquoſa ante partus erũpentia,mala. Vterũ geſtãtibus ſalſuginoſæ iuxta fauces fluxiones,malũ. Ante partũ rigorẽ habere,& partus circa dolorẽ,periculoſi. Vterũ gerẽtibus ex feruido ulcere fluxiones,malum: cõuulſæ,exolutæ,& poſtea perfrigeratæ excaleſcũt acute. Sed & difficiles fiũt prægnãtibus tumores circa tenue inteſtinũ,quales circa eminentias oſculi uteri fiũt,erectæ ceruicis ſpirationẽ inducentes. Num tales tumores gemellorũ partum ſignificant? Num & cõuulſionem tales tumores faciũt? Quæ ſuſpirioſum efferunt ſpiritũ in febribus, abortiunt. Horrorẽ habentibus, laſsitudine affectis, capite grauatis, menſes erũpunt. Ad manum torpidæ,obaridæ,ſitis exortes,mẽſes multos emittentes,ſuppuratæ fiunt. Alba derepente ex abortu decurrentia,ſi aliquantum riguerit,& ad femur impetus, in his tremor difficilis eſt. Ora feruido,aphtha appellato,ulcere affecta,uterũ geſtantibus aluos humectant. Prægnãtes præægrotãtes ante partus inſuper rigẽt. Torpefactorię exolutiones difficiles quidẽ ex partubus contingũt,& mentẽ emouẽtes,nõ tamen pernicioſæ. Sed & menſiũ copiã præſignificant. Quæ in partu os uentriculi prædoluere, paulo poſt eijciunt. Horrores, laſsitudines

dines, capitis grauitates, colli dolores, mēſes extrudunt. Circa iudicationē tale fiens cum tuſsicula rigorē inſuper inducit. Quibus puellis erectæ ceruicis ſpiratio cōtingit uterum geſtantibus, his mammę ſuppurātur, & menſes apparere in principio, malū eſt. Inſaniæ febres acutas turbulentas nō bilioſo os uētriculi dolenti ſoluunt. In ſterilibus, & nō pariētibus ſanguinis uomitus ad cōceptionē prodeſt. Caligines menſibus multis comparētibus ſoluūtur.

Quibus mulieribus ex febribus dolor mammarū fit, ſputatio cruenta non feculenta oborta, ſoluit dolores. Cōuulſiones ex utero affecto ſine febre faciles ſunt, uelut etiā Dorcadi. Quibus ex rigore febris laſſatoria, mēſes decurrunt. collum in his doloroſum ſanguinis eruptionē inducit. Vomitus minime moleſtus eſt ex pituita ac bile permixtus, uerū ne ualde multus uomatur. At meraciores uomitiones deteriores ſunt. Praſinus aūt uomitus, et niger, & liuidus, malus eſt. Si uero etiā omnes colores idē uomuerit, pernicioſum eſt. Celerrimā autem mortē ſignificat liuidus, & male olens. Eſt etiā lethalis ruber uomitus, & maxime ſi cū neceſsitate doloroſa uomatur. Qui anxie ſe iactantes, citra uomitū exacerbantur, male habēt, itemq́ꝫ qui lancinantur citra uomitum. Parui uomitus bilioſi ſunt, tum aliàs, tum ſi uigilauerint. In nigris uomitibus ſurditas non nocet. Pauci fientes, celeres, bilioſi, meraci uomitus, mali ſunt in alui ſubductione uberiore, & pertinaci lumborū dolore. Ex uomitibus anxietates, clangores, oculi concretionē lanuginoſam habentes, furioſa. Acute inſania correpti, uoce intercepta, ita affecti moriūtur. In uomitu ſi quis ſiticuloſus ſit, & ſitis exors fiat, malū eſt anxioſis uigilantibus. Abſceſſus iuxta aurē maxime fiunt anxioſis. Aluo turbata ſuppreſſa, breui uelut culicum puncturæ erūpunt, & ad oculos lachrymoſus abſceſſus deuenit.

In meracis uomitibus ſingultus, malus, mala etiā cōuulſio. Similiter etiam in nimijs purgationibus ex medicamētis. Qui uomituri ſunt, antea ſputationes faciunt. Ex ueratro cōuulſio, pernicioſa. In omni purgatione redundante, frigiditas cū ſudore, pernicioſa eſt: & qui inſuper uomūt ſiticuloſi in his, malum. Anxioſi, lumbos dolentes, aluo humectantur. Purgationes ualde rubicūdorum, nigrorū, à ueratro, malæ ſunt: & cū talibus exolutio, mala.

A ueratro uomere rubicūda, ſpumoſa, pauca prodeſt. facit tamen duricias, & ſuppurationes magnas abducit. Sunt aūt hi qui talia uomunt aliàs & pectus doloroſi, & in rigoribus exudantes, & teſtes intumeſcunt, quod ſi cōtigerit inſuper rigent & gracileſcunt. Frequentes per eadem recidiuæ uomitoriæ, circa iudicationem nigrorum uomitum faciunt. fiūt item tremulæ. Sudor optimus quidē eſt, qui febrē in die iudicatorio ſoluit. cōmodus aūt eſt & qui leuat. frigidus uero, & circa caput ſolum ac collū fiens, malus eſt. Nam & tēporis diuturnitatē, & periculū ſignificat. At frigidus in febre quidē acuta, lethalis eſt. In mitiore uero, diuturnitatē ſignificat. Sudor unà cum febre fiens in acuto morbo malus eſt. Vrina in febre albam habens & leuē ſubſidentiā firmatā, celerē dimiſsionē ſignificat. Celerē etiam ea quę ex indiſcreta, pinguedinē quādam habens, exaqueſcit. At ſubrubra, & ſubſidentiā ſubrubrā habēs & leuē, ſi quidē ante ſeptimū diem prodeat, ſeptima die liberat. Poſt ſeptimū uero, tardius, aut omnino poſt tēpus aliquod diuturnius. & quę in quarto die nubeculā ſubrubrā habet, ſeptimo liberat, ſi reliqua iuxta rationē habeāt. Cęterū tenuis et

bilioſa

biliosa,& uix tenuem ac exiguã ſubſidentiam habens,& quæ ad melius,ac deterius mutatur,diuturna eſt.Hæc aũt diutius cõſequens,aut temporis diuturnitate circa iudicationẽ fiẽte,periculo nõ uacat.Aquoſa uero & alba perpetuo, in diuturnis morbis difficulter iudicat,& ſecura non eſt. Nubeculæ in urinis albæ quidem & inferne,cõmodæ ſunt:rubicũdæ uero,& nigræ, ac liuidæ, difficiles ſunt. Periculoſa urina eſt bilioſa,non ſubrubra, in acutis:& quæ craſsiores farinæ partes refert,albas habens ſubſidentias:& quæ uaria eſt colore ac ſubſidentia,& maxime in fluxionibus de capite. Periculoſa eſt & quæ ex nigra in tenuem bilioſam trãſmutatur:& quæ ex ſubſidentia diuellitur: & quæ ex cõpactis quibuſdã innatãtibus,ſubſidentiã habet ſubliuidã,limoſam. Num ex talibus præcordiũ dolent? dextrũ arbitror,aut etiã cum uirore pallidi fiunt? & abſceſſus circa aurẽ dolentes? His paululũ erumpens aluus,pernicioſa eſt.

Vrinæ quæ derepente citra rationẽ paulatim cõcoquuntur, malæ ſunt:& in ſumma,quæ citra rationẽ matura eſt,in morbo acuto,mala eſt. Mala eſt etiã ualde rubicunda ex his,florulentiam æruginoſam cõtinens.Alba uero & diffuſa pellucida urina,mala eſt,maxime ſi in phreniticis comparet. Mala eſt quoq; quæ poſt potũ cito mingitur,& præſertim pleuriticis ac peripneumonicis.Mala eſt & quæ ante rigorẽ oleoſa mingitur.Malæ ſunt & in acutis uiridãtis palloris,nõ exiſtentes in colore. Pernicioſa eſt urina nigrã ſubſidentiã habens, & nigra.In pueris uero tenuis,magis q̃ craſſa. Verũ in tenuibus uice uerſa q̃ in craſsis.Et grandinoſa genituræ ſimilis diffuſa, eadẽq; doloroſa. Pernicioſa etiam eſt omnis quæ latẽter mingitur.At peripneumonicis pernicioſa eſt quæ in principio quidẽ cocta eſt,poſt quartũ uero diẽ attenuatur. Pleuriticis urina cruẽta,caliginoſa,cũ ſubſidẽtia uaria,indiſcreta,lethalis eſt plerũq; in quatuordecim dieb.Lethalis eſt itẽ in pleuriticis breui praſina, nigrã ſubſidentiã habens,aut furfuraceã. Verũ in febre ardẽti ſtupefactorio modo detẽtis, peſsima eſt urina ualde alba. Vrina cruda multo tẽpore manẽs,alijs ſignis ſalutaribus, abſceſſum & dolorẽ ſignificat,& magis in partibus ſub ſepto trãſuerſo.Si uero dolores in lumbis oberrarint,ad coxã,& in febre,& ſine febre. At quæ emittitur urina pinguedinẽ habens in ſubſidẽtia,febrẽ ſignificat.Cruẽta uero in principio micta,diuturnã.turbata,cũ ſudore,recidiuã.Alba uelut iumentorũ,capitis dolorẽ.pelliculoſa,conuulſionẽ.Quæ ſputo ſimiles ſubſidẽtias,aut limoſas habet,rigorẽ indicat:Quæ aranei telis ſimiles,colliquationẽ.At in febribus erroneis nigræ nubeculæ,quartanã indicãt. Decolores autem, nigra innatãtia in medio habentes,cũ uigilijs & turbatione,phrenitidẽ.puluerulentę cũ ſpirandi difficultate,aquã inter cutẽ. Vrina aquoſa aut turbata friabili aſperitate,aluũ liquidam fore ſignificat. Verũ tenuis ualde urina ſi denſa fiat,num ſudorem futurum indicat? iam uero factum, ſpumoſa in ſeipſam conſidens. In tertianis cũ horrore uelut nubeculæ nigræ,horroris inconſtantis indicia ſunt. Et pelliculoſa urinæ,& cum horrore ſubſidentes,cõuulſoriæ ſunt. Vrina bonam habens ſubſidentiam,derepẽte non habens,dolorẽ & mutationem ſignificat. At ſubſidentiam habens turbata deſinens, rigorem circa iudicationẽ.Fortaſsis autẽ & in tertianã aut quartanã tranſitionẽ. In pleuriticis urina ſubrubrã habens leuem ſubſidentiam,ſecuram iudicationem ſignificat. Cum leui uirore ac pallore florulenta,albam ſubſidentiã habens,etiam celerem. At rubicunda

cunda ualde & florulenta, ſubſidentiam cũ uirore pallidam, leuem, ſinceram habens, diuturnũ ualde turbulentũ morbum qui in alium trãſmutatur, nõ tamen pernicioſum. Alba uero aquoſa, ſubſidentiã craſſas polentæ partes referẽtem, fuluam habens, dolorẽ & periculum ſignificat: & quæ cũ uirore pallida eſt, fuluam, craſſas polentæ partes referentẽ ſubſidentiã habẽs, tempus & periculum ſignificat. Vrinæ quæ in his qui iuxta aures abſceſſus habent, cito & modice cõcoquuntur, malæ ſunt. & perfrigerari hoc modo, malum eſt. Veſica intercepta tum aliàs, tum cũ capitis dolore, habet quid cõuulſoriũ. Quæ in his cũ torpore exoluuntur, difficilia ſunt, nõ tamen pernicioſa. Num & aliquantũ mente mouentur? Rhenum dolor repentinus, cũ urinæ ſuppreſsione, calculorum aut urinarũ craſſarum mictionẽ ſignificat. Tremores ſenioribus in febre fiunt, atq; ſic cõparentes, fortaſsis calculos per urinam ægris eijciunt.

Vrinæ ſuppreſsio, & grauitas in imo uentre, plerũq; ſtillicidium urinæ ſignificat futurũ. Sin minus, aliũ morbum ex quo ægrotare ſolet. In bilioſis urinæ interceptio, breui occidit. Vrina in febre denſitatẽ habens diuulſam, recidiuam aut ſudorẽ ſignificat. In febribus longis, tenuibus, erroneis, urinarum tenuium mictiones, ſplenicæ ſunt. In febre aliàs aliarũ urinarũ mictiones, morbum producunt. Vrinæ quæ mingũtur à non recordantibus nec cõmonefactis pernicioſæ ſunt. Num his minguntur uelut ſi ſubſidentiam cõturbaſſes? Quibus urinæ paucæ, grumoſæ, non ſine febre, copia ex his progreſſa tenuis prodeſt. Prodit autẽ talibus ab initio, aut breui ſubſidentiã habet. Quibus urinæ cito ſubſidentiã habent, hi cito iudicantur. Comitiali morbo laborãtibus urinæ tenues et crudæ, præter morem, ſine repletione, morbi inuaſionẽ ſignificant, tum aliàs, tum ſi quis dolor, aut cõuulſio, in ſummũ humerum, aut collum, aut dorſum incidat, aut torpor corporis fiat, aut turbulentum inſomniũ uiderit. Parua cõparere, ueluti ſanguinis ſtillas, & urinã, & uomitũ, & alui egeſtiones, penitus quidem malum eſt. Peſsimũ uero ſi propinque inter ſe prodeant. Alui egeſtio optima eſt mollis, cohærens ac compacta, ſubfulua, nõ ualde graueolens, prodiens hora cõſueta, copia pro ratione ciborum ingeſtorũ. Spiſſum aũt fiat ad iudicationẽ. Cõmodum eſt & lumbricos rotundos exire ſimul ubi ad iudicationẽ tendit. In acutis ſpumoſa, circũbilioſa alui egeſtio, mala eſt. Mala item ualde alba. Adhuc uero peior eſt quæ farinæ ac ſterquilinij ſpeciem refert. Sopor in his malus eſt, & cruẽta egeſtio, & uaſorum uacuatio præter rationẽ. Alui interceptio, parua nigra, uelut caprarum ſtercora, ad neceſsitatẽ coacta emittens, naſus his erumpens, malũ. Viſcoſa meraca, aut alba alui egeſtio, mala eſt. Mala eſt & abũde multũ fermentata, ſubpituitoſa. Praua item ex cõpactis quibuſdã innatãtibus, ſubſidẽtia ſubliuida, purulenta, cũ bilioſa. Sanguinẽ ſplendidum egerere, malũ eſt, tũ aliàs, tum ſi quis dolor affuerit. Spumoſa, circũbilioſa alui egeſtio, mala eſt. Sed & morbũ regiũ ex talibus incurrũt. In bilioſis alui egeſtionibus ſpumoſa florulentia, mala eſt, maxime ei cui lũbi doluerint, & mẽte motus fuerit. Num aũt his dolores? Tenuis ſpumoſa alui egeſtio, aquoſam cũ uirore pallidã habens ſubſidentiã, mala eſt. Mala etiã purulẽta. & nigra cruẽta mala, cũ febre, & aliàs. et uaria, abũde bile colorata egeſtio, mala eſt, tãtòq; deterior quantũ colore magis horrẽda eſt, præterq; in medicamentorũ uſu. In hoc enim periculo uacat, ſi

non

non copia excedat.& tenuis,mollis egeſtio,in febre mala eſt.Mala quoq; ſicca, friabilis,decolor, tum aliàs,tum ſi aluum humectet. Nigris uero antea egreſsis occidit. Liquida alui egeſtio, & aceruatim, & paulatim fiens,mala eſt.altera enim uigilias, altera exolutionem facere poterit. Liquida ſubtenuis alui egeſtio perfrigeſcens,non ſine febre,mala eſt.Rigores in his ueſicã & uentrem corripiunt.Aquoſa uero ualde nõ deſinens in acutis,mala:& magis ſi etiam ſitim non habuerit. Valde rubicunda egeſtio in alui profluuio, mala eſt.Mala quoq; ualde cũ uirore pallida, aut alba, aut ſpumoſa,aut aquoſa. & parua,& uiſcoſa,& leuis,& cũ uirore ſubpallida,mala eſt.Et ſoporoſis torpefactis liquida egeſtio,peſsima eſt.Lethale autem & aluũ ſanguine manare,multa grumoſa egeſtione,itemq; alba ac liquida,cum uentre in tumorẽ eleuato. Egeſtio alui nigra uelut ſanguis,& cũ febre,& ſine febre,mala eſt.Malæ item omnes uariæ abunde ex bile coloratę. Egeſtiones deſinentes in ſpumoſas meracas, omnes quidem exacerbant,conuulſos aũt etiam ualde. Ex talibus abſceſſus iuxta aurem emergũt. At quæ ualde liquidæ fiunt, & rurſus compactæ, meracæ, ſtercoraceæ egeſtiones,longitudinem morbi ſignificãt. Valde rubicunda in febre delyriũ. Alba ſtercoracea morbo regio difficilis eſt, itemq; liquida quæ ſepoſita ruborem capit. In ſanguinis eruptionibus uiſcoſa egeſtio nigris uariegata,maligna eſt,maxime aũt ualde albidis. Valde alba egeſtio in febre, non bene iudicat. Aluus turbulenta paruis frequentibus ad egerendũ progreſsibus,maxillas intendit.Soluit etiam rubores in facie fientes. Stercoracea cum cõtentione egeſtio,alui afflictionẽ ſignificat.Pituitoſa uero acute cum oris uentriculi dolore,dyſenteriam:fortaſsis autem & lumborum dolorẽ. Talibus alui circumtenſio ad neceſsitatem liquida demittens,citius reſtitans,habet quid conuulſorium,Inſuper rigere his pernicioſum eſt. Quibus nigra per aluum prodeunt,frigidũ ſudorem excludunt. Quibus aluus ab initio turbatur,urinæ uero paucæ ſunt,& progreſſu temporis aluus quidem ſiccatur,urina uero tenuis redũdat,his abſceſſus ad articulos fiunt. Progreſſus ad egerendum paulatim fientes,horrorem ac rigorẽ inducunt.& quibus larga fit egeſtio difficilimum eſt quartanis incipientibus. Frequentes ad egerendũ progreſſus paulatim fientes,pauca ſtercoracea ſubuiſcoſa habẽtes, cum præcordij & lateris dolore,morbum regium denotant.Num his ſuppreſsis hi cum uirore pallidi fiũt? Arbitror autem & hoc ſanguinem effundere. At dolores in lumbis,in his ſanguinem fundentibus,ſanguinẽ egerunt ſplendidum. Cum ſopore,& capitis dolore,caleſcere inſuper,pernicioſum eſt. Viſcoſæ,bilioſæ, magis abſceſſus iuxta aurem faciunt. Quicũq; tumores aluo humecta eleuantur,cum doloribus,malum. Aluo uero ſuppreſſa,& nulla alia re nouata, cito rumpũtur,& malignus eſt. Vomitiones in his malæ & ferinæ: Quibus & flammeis & ualde rubicũdis ſolutis,graueolens,larga,ſubrubra fit, hi ne inſaniant timor eſt. Corpus ſquallidum aluum male affectam ſignificat,In his ualde rubicundæ,inſtar purulentæ carunculæ, egeſtiones maxime prodeunt.

Ad aluum bilioſam mollem ſtercoracea egerentẽ,ardores comparentes,tumorem iuxta aurem faciunt. Bilioſas egeſtiones ſurditas ſedat,& ſurditatem ſedat bilioſa alui egeſtio. Puſtulæ ſerpiginoſæ ſupra inguina, ad laterum mollitudinem ac pubem fientes,aluum male affectam ſignificant. Exolutio

lutio dolorem ſoluens,aluū maxime humectat. Iuxta ſedem doloroſæ ſuppurationes aluum turbant. Lethales egeſtiones ſunt,pinguis,nigra,liuida cum graueolentia,& biliosa habens in ſe ſimile quiddam ciceri aut fabis freſis, aut ueluti floridos ſanguinis grumos,& quæ odore ſimilis eſt egeſtioni infantium,& uaria eademq́ diuturna,Talis autē fuerit cruenta,ramētoſa,biliosa,nigra,praſina,& ſimul,& permutatis uicibus.Lethalis quoq; omnis eſt quæ ſenſum ægri fugiens exit. Qui potum difficulter deglutiunt ſpiritu tuſsiente, eructatio ſubtracta intro reuoluta dolorem uentris ſignificat. Malæ ſunt etiam egeſtiones ualde rubræ æruginoſę in quartanis.Et tales ſanguinis fluxiones ſoporoſæ ſunt.ex his cōuulſione moriuntur,nigris antea egreſsis. Exolutiones alui repentinæ præter rationē, in diuturnitate temporis conſumptis, unà cum uocis tremula interceptione,pernicioſe habent. Tenues nigrorū egeſtiones horrificæ,meliores talibus ſunt.Tales proſunt maxime in ætate ante uigorem. Pruriginoſæ affectiones omnibus nigrorū egeſtionem ſignificant,& uomitū grumoſum.Et tremulæ affectiones cum morſu ac capitis dolore,nigras egeſtiones ſignificant. Ante tales, uomitus prodit, & ubi uomuerunt,multæ tales inſuper detrahuntur. Quibus in alui turbatione exacerbatur morbus,circa iudicationem nigra inferne prodeunt. Ex aluo diutine affecta,uomentibus,bilioſis,cibum faſtidientibus,ſudor multus cum impotentia repentina,occidit. In medicamentorū uſu,in defluxione, tenuis abunde ſanguis eliqueſcens,malum eſt. Duricies circa uentrem cū dolore, in febribus cum horrore cibos auerſantibus,aluo parum ad purgationem humectata,non ſuppurantur. Vnà cum febre aluus turbata ſalſuginoſo modo, ſoporoſos,torpidos,non ualde comitatur. Ex aluo liquida laſſatos,caput dolentes,ſiticuloſos,uigilantes,ualde rubicūda egeſtione ſolutos,timor eſt ad inſaniam deuenturos eſſe,ſi difficulter ſpirauerint. Ad hoc ubi quis cum uirore palleſcit,bene ſpirare noxium non eſt aluo inſuper probe egerēte. Aduſtæ egeſtiones cōtentionem habentes,aluum male affectam ſignificant. Bilioſis aluus turbata,parua,frequenter egerens,diſtendentia cum paucis mucoſis,dolorem circa tenue inteſtinum hæc faciunt,& urinam non facile prodeuntem,ex talibus ad hydropem deſinunt. Linguæ tremulæ quibuſdam alui eruptionis futuræ ſignum ſunt. Quibus ardor fit,& ad egreſſas egeſtiones alui,inſuper exſudant,his febris exacerbatur. Ex aluis liquidis perfrigeratio cum ſudore, mala. Ex aluis liquidis, ſanguis de gingiuis defluens,lethalis eſt. Alui egeſtio pura ſuperueniens,ſoluit febrem acutam cum ſudore.

Dd

HIPPOCRATIS COI LIBER
DE CAPITIS VVLNERIBVS, IANO COR- nario Medico Phyſico interprete.

NVLLVM capitis uulnus leuiter contemni debet. Sæpe enim
cutis ſola cōtuſa ferro, aut alia aliqua re, ſi nō diligenter, & cū
quadam cautione curetur: ueluti ſi ſanguis cōcretus non ex-
purgetur, aut aliud quiddā negligatur: ulcus incrudeſcēs nō
parum moleſtiæ exhibet, & aliquādo etiam febrē inducit: &
medico quidē negotia, ægroto uero periculum nō minus af-
fert. Verum hoc multo magis cōtingit, ſi caluaria, & cerebri
mēbranæ rūpuntur. Quare ſi non ſingula hæc diligenter medicus curauerit, ſæ
pe mortis cauſa exiſtit. Et de his quidē omnibus etiā alibi diximus, ſed & nunc
dicendū eſt. Primū igitur capite uulnerato interrogare oportet: per quid uul-
neratū ſit. Deinde quid homo fecerit, quū uulneratus fuit. Poſtea qua parte uul
nus inflictum ſit. Nam hominum capita nihil inter ſe ſimiliter habent, neq; ſu-
turæ capitis in omnibus eodē loco conſiſtunt. Verū quiſquis ex priore capitis
parte prominentiā habet: eſt aūt prominētia, rotūda oſſis pars eminēs prę alia:
huius ſuturæ cōſiſtunt in capite, uelut litera græca tau T pingitur. Breuiorem
enim lineā ad prominentiā tranſuerſam cōſtitutam habet. alterā uero lineā per
mediū caput, ſed ſecundū longitudinē ad collū ſemper habet. Qui uero ex
poſteriore capitis parte prominentiam habet, huius ſuturæ etiā cōtrario priori
modo cōſiſtunt. Breuior enim linea ad prominentiā tranſuerſa cōſiſtit. longior
aūt per mediū caput, ſecundū longitudinē ad frontē ſemper cōſtituta eſt. Quiſ-
quis aūt ex utraq; capitis parte, & anteriore, & poſteriore, prominentiā habet:
huic ſuturæ ſunt ſimiliter cōſtitutæ, uelut litera græca H ſcribitur. Conſiſtunt
aūt longæ quidem lineæ ad utrāq; prominentiā tranſuerſę. Breuis aūt per me-
diū caput, ſecundū longitudinē ad utrāq; longā lineam deſinēs. At qui neutra
parte ullam prominentiam habet, hic ſuturas habet uelut litera græca χ pingi
tur. Conſiſtūt autē hæ lineæ, altera quidē tranſuerſa ad tēpora pertingens, alte-
ra uero ſecundū longitudinē, per mediū caput. Duplex aūt eſt os iuxta mediū
caput. duriſsima uero ac denſiſsima ſuprema ipſius pars exiſtit, & infima quæ
eſt ad mēbranam. Cōſimilis eſt color oſsis ſub carne. cōſimilis eſt color oſsis in
ferne. Secedit autē à ſupremo ac infimo oſſe, à duriſsimis ac denſiſsimis, ad mol
lius, ac minus denſum, & cōmunius, ad duplicatā laminam. Eſt aūt duplicata la
mina cauiſsima, ac molliſsima, & maxime antroſa. Eſt aūt & totum os capitis,
excepta ualde modica ſuprema ac infima parte, ſpōgiæ ſimile. & habet os in ſe-
ipſo carūculas ſimiles multas humidas, & ſi quis ipſas digitis cōterat, ſanguis
utiq; ex ipſis prodierit. Sunt etiā in oſſe uenulæ tenuiores ac cauiores, ſanguine
plenę. Quod igitur ad duriciā, & molliciem, & cauitatē attinet, ſic habet. Quod
uero ad craſsitudinē ac tenuitatem, hoc modo. Vniuerſi capitis os tenuiſsimū
eſt ac debiliſsimū, quod eſt circa ſinciput: & carnem paucíſsimā ac tenuiſsimā
hac parte os in ſeipſo habet: et cerebrū hac capitis parte plurimū ſubeſt. Et quia
hæc ita ſe habent, ut & uulnera, & tela æqualia ſint magnitudine, & minora: &
ſimiliter uulneratus quis ſit, & minus: os hac capitis parte & magis contundi-

tur,& rumpitur,& magis intro contuſum cedit.& lethaliora,ac ad curandum, & effugiendā mortem,difficiliora ſunt uulnera hac parte,q̄ alibi in capite.& ut ſint æqualia uulnera,& ſimiliter uulneratus quis ſit,& minus:homo ubi etiā aliàs ex uulnere moriturus eſt, breuiore tempore moritur, qui hac parte capitis uulnus habet,ꝙ qui alia. Cerebrum enim & citiſsime & maxime iuxta ſinciput ſentit mala,quæ & in carne,& in oſſe fiunt.Sub tenuiſsimo enim oſſe, ac modica carne,cerebrum eſt hac parte:& plurimū cerebrum ſub ſincipite iacet.

Cæterum ex reliquis oſsibus id quod circa tempora eſt debiliſsimū eſt. Cōmiſſura enim eſt infernæ maxillæ ad caluariā,& motus in tēporibus ſurſum ac deorſum,uelut articuli:& auditus prope ipſum eſt:& uena per tempora extenta eſt,caua ac fortis. Omni uero capitis oſſe robuſtius eſt os uerticis:et quod eſt retro aures,robuſtius eſt ꝙ totum quod in anteriore parte eſt:& carnē ampliorē ac profundiorē in ſeipſo hoc os habet. Et ſanè his ita ſe habētibus,ſi quis & uulneribus, & telis, omnibus æqualibus ac ſimilibus, & maioribus ac minoribus,ſimiliter ſit uulneratus,& magis:hac capitis parte os minus rumpitur,& cōtunditur.& ſi homo aliàs moriturus eſt ex uulnere,ſi in poſteriore capitis parte uulnus habet,diutiore durans tēpore morietur.In lōgiore enim tempore os ſuppuratur,& deorſum ad cerebrū tranſpuratur,propter oſsis craſsitudinē:& paucius etiam cerebrū hac parte ſubeſt:& plures mortē effugiunt plerunqꝫ ex his qui poſteriore capitis parte uulnerati ſunt,ꝙ qui anteriore. Sed & in hyeme diutiore tēpore uiuit homo ꝙ in æſtate,quiſquis etiā aliàs moriturus eſt ex uulnere,quacūqꝫ capitis parte uulnus habeat. At uero ſedes telorum acutorum ac leuiorū,ipſæ in ſeipſis fientes in oſſe, & cū fiſſura,& cōtuſione, ac intrò ceſsione: fiunt aūt hæ ſimiliter,& in anteriore & in poſteriore capitis parte: ex his mors nō contingit ſecundū iuſtitiā,etiamſi contingat. Sutura uero in ulcere ſi cōpareat,oſſe denudato,quacūqꝫ capitis parte ulcere fiente,debiliſsimus æger eſt ad reſiſtendū uulneri ac telo,ſi in ipſam ſuturā telum incubuerit:& maxime omniū ſi telum in ſincipite,iuxta debiliſsimā capitis partem incuſſum fuerit,& ſuturæ circa ulcus,ſi ita cōtingat,fuerint,& telum ipſas ſuturas cōtigerit.

Vulneratur porrò os in capite tot modis.Singulorū aūt modorum plures ſpecies fracturæ in uulnere fiunt.Os uulneratū rumpitur,& oſsi fiſſurā continenti ac ambienti neceſſe eſt contuſionē accedere,ſi ruptū fuerit.Nam telum quod os rumpit,idem hoc etiā os,aut magis,aut minus contundit,id ipſum uidelicet os,in quo fiſſurā rumpit.Atqꝫ hic unus modus eſt.Species aūt fiſſurarum omnigenæ fiunt.Nam & tenuiores,& ualde tenues conſpicuæ fiunt.Quædā uero neqꝫ ſtatim poſt uulnerationē,neqꝫ in diebus,in quibus dolorum utilitasmors homini contingere poteſt. Rurſus aūt aliquæ fiſſuræ craſsiores ac ampliores fiunt.quædam uero etiā ualde amplæ.Et aliæ quidē in longiorē modum rūpuntur,aliæ uero in breuiorē. & aliæ rectiores ſunt,aliæ etiā ualde rectæ. aliæ uero curuiores & curuæ ac profundiores.aliæ aūt ad infernā partem, & per totū os. Poterit aūt & os in ſua ipſius natura cōtundi,ita ut nulla fiſſura ad contuſionē oſsi accedat. Atqꝫ hic ſecūdus modus eſt. Species aūt contuſionis plures ſunt. Nam & magis,& minus cōtunditur,& altius ac per totū os,& minus in altum ac per totū os, & in ampliorē & minorē,tū longitudinē,tum latitudinē. Verū harū ſpecierū nullam oculis intuēti cognoſcere datur,qualis nam ſpecie exiſtat, & quāta magnitudine.Neqꝫ enim etiamſi ſint contuſa, & malum factum ſit,an

contuſa ſint,oculis uidere conſpicuũ fit,ſtatim poſt uulneratione͂:quemadmodum neq; aliquæ fiſſuræ uideri poſſunt,quæ rupto oſſe procul abſunt. Intrò etiam cedit os ex natura ſua,unà cum fiſſuris:aliàs enim non intrò ceſſerit. Nam quod intrò cedit,abrũpiturq; ac frãgitur,intrò cedit ab alio oſſe, quod in ſua ipſius natura manet.& ſic ſanè fiſſura adeſt intrò ceſsioni. Atq; hic tertius modus eſt. Intrò aũt cedit os per multas ſpecies.Nam & maior oſsis pars, & minor intrò cedit:& magis ac profundius deorſum,& minus ac magis in ſuperficie. Quin & ſede teli in oſſe contingente,fiſſura utiq; ad ſedem acceſſerit,& ad fiſſuram etiam cõtuſionem magis aut minus accedere, neceſſe eſt,ſi quide͂ & fiſſura accedat ea parte qua & ſedes facta eſt:& fiſſura fit in oſſe continente & ſedem,& cõtuſionem.Atq; hic quartus modus eſt,in quo ſedes teli fit in oſſe.Sedes aũt uocatur,quũ mane͂te oſſe in ſua ipſius natura,telũ quod in os incubuit,manifeſtũ fecerit ubi incubuit. Verũ in ſingulis modis plures ſpecies fiunt.Et de cõtuſione quide͂ ac fiſſura,ſi ambo hæc ad ſedem accedant, & ſi contuſio ſola fiat,iam dictũ eſt,quòd multæ ſpecies & contuſionis,& fiſſuræ fiunt.

Hæc aũt ſedes ipſa in ſeipſa,longior ac breuior fit,& curuior ac rectior,& orbiculatior: & multæ aliæ ſpecies talis modi ſunt,prout etiã figura teli fuerit. & eædem etiam profundiores deorſum,& magis & minus,& anguſtiores,& ampliores.& ualde amplæ,ſi diſſectione interciſa fuerit.Quanta aũt diſſectio in lõgitudinem ac latitudine͂ fiat,in oſſe ſedes eſt,ſi alia oſſa diſſectionem ambientia in ſua ipſorũ natura manſerint,& nõ unà cum diſſectione intrò ceſſerint ex ſua natura.Nam ſi ita contingat,intrò ceſsio fuerit,& nõ amplius oſsis ſedes. Si uero alia capitis parte uulneratur,& ulcus habet homo,et os carne denudatum eſt,quintus hic modus eſt:& hanc calamitate͂ ubi facta eſt, nulla re iuuare queas.Nam ſi paſſus eſt hoc malũ,nõ eſt quod ex ipſo exquirere poſsis, an paſſus ſit hoc malum,neq; qua capitis parte:& ex his fracturæ modis ad perforatione͂ deuenit,tum ſi contuſio ad uiſum incõſpicua eſt,tum ſi aliquo modo manifeſta fuerit:& fiſſura ſi inconſpicua uiſui fuerit,& ad uiſum manifeſta. Sed & ſi ſede teli in oſſe fiente,fiſſura ac contuſio ad ſedem accedat:& ſi cõtuſio ſola accedat ad ſedem,abſq; fiſſura:hęc quoq; ad perforatione͂ deuenit.At uero os quod ex ſua natura intrò ceſsit,parũ perforatione opus habet:et quę maxime intrò ceſſerunt,& maxime fracta ſunt,& perforatione minime opus habe͂t. Neq; ſedes ipſa in ſeipſa fiens,abſq; fiſſura ac cõtuſione, perforatione indiget. Neq; diſſectio ipſa,ſi magna ac ampla fuerit.Diſſectio enim & ſedes idem ſunt. Cæterũ primũ ſpectare oportet in uulnerato,qua capitis parte,et num in debilioribus,uulnus habeat:et capillos cõſiderare circa ulcus,an diſſecti ſint à telo,& an intus ſint in uulnere:quod ſi eſt, periculum eſt os carne nudũ eſſe. Itaq; dicere oportet,os aliquã læſionem à telo habere.Atq; hæc longe prius cõſideraſſe ac dixiſſe oportet,anteaquam hominem contingas.Vbi uero iam contigeris,clare noſſe conari,an nudum carne os ſit, aut non.& ſi quidem oculis cõſpicuum fuerit os nudum,bene habet:Sin minus,ſpecillo cõſiderato.& ſi quidem inueneris os carne nudum eſſe, & non ſanum à uulnere,eius quod in oſſe eſt dinotionem primum facere oportet, inſpicie͂do & quantũ ſit malum, & quo opere opus habeat.Oportet etiam uulneratũ interrogare ut paſſus ſit, & quo modo. Si uero nõ conſpicuũ fuerit os,multo adhuc magis interrogatione͂ facere oportet, an habeat quid mali,aut nõ habeat; & ſi nudũ eſt os,ut factum ſit, & iuxta

quem

quẽ modum. Nam cõtuſiones & fiſſuras in oſſe nõ apparentes, & tamen præſentes, ex uulnerati reſponſione cognoſcere primũ conari oportet, an tale quid paſſum ſit os, aut nõ paſſum. deinde ratione et opere exquirere, citra ſpecilli admotionem. Specilli enim admotio nõ indicat, an tale quid mali os paſſum ſit, & an habeat quid in ſeipſo, aut non paſſum ſit. Sed ſedem teli indicat ſpecillum, & an intro ceſſerit os ex natura ſua, & an uehementer fractum ſit os: quæ etiã oculis conſpicua uidenti cognoſcere datur. Rũpitur autẽ os & obſcuris fiſſuris, & manifeſtis: et cõtunditur obſcuris cõtuſionibus: et intro ex ſua natura maxime cedit, quũ alter ab altero ſauciatur, de induſtria ſauciare uolens: aut quum ex altiore loco fit iactus, aut plagæ ictus, uter tandẽ fuerit, magis q̃ ex plano loco: & ſi contineat manu telum, ſiue iaciat, ſiue percutiat: & ſi fortior debiliorem uulnerat. Ex his uero qui cadentes uulnerantur ad os, aut in ipſum os, is qui ex altiſsimo loco cadit, & in duriſsimũ ac obtuſiſsimũ: huic periculum eſt ut os & rumpatur, & contundatur, & intro cedat ex ſua natura. Ei uero qui ex plano magis loco cadit, & in molliorẽ, os minus hæc patitur, aut etiam nõ patitur. Quæcunq; uero illabentia in caput tela, ad os uulnerant, ex his id quod ex altiſsimo loco illapſum eſt, & minime ex plano, & quod duriſsimum ac obtuſiſsimũ, & grauiſsimum ac minime leue eſt, & quod minime acutum ac molle: hoc & ruperit os, et cõtuderit. & maxime ſanè periculum eſt ut os hæc patiatur, quum & hæc fiant, & è directo aduerſus telum, os ſauciari cõtingat, ſiue ex manu percutiatur, ſiue iactũ ſuſcipiat, ſiue quid ipſi incidat, ſiue ipſe collapſus ſaucietur, ita ut quomodocũq; ſauciatus, oſſe aduerſus telũ occurrat. Quæ uero tela ex obliquo os ſauciant, minus & os rũpunt, & intro ad caput contundunt, etiamſi carne fuerit os denudatũ. Nam quædam uulnera ita inflicta, neq; denudant os carne. Profecto ex telis maxime os rũpunt, & manifeſtis, & obſcuris fiſſuris, & cõtundunt, et ex natura ſua os intro cedere faciũt, quæ ſunt rotũda, & orbiculata, & undiquaq; plana, & obtuſa, & grauia, & dura: & carnem hæc contundũt, & maturã faciunt, ac cõcidunt: & ulcera fiũt à talibus telis in obliquũ, Sed & in circulũ, ſubcaua, & ſuppurata magis fiunt, ac humida ſunt, & diutiore tẽpore purgãtur. Neceſſe eſt enim carnes cõtuſas ac cõciſas: pus fieri ac cõſumi. At tela oblõga, multũ tenuia, & acuta, & leuia, carnẽ magis diſſecant q̃ contundunt, & os eodẽ modo. Et ſedem quidẽ inducit id ipſum quod etiã diſſecauit. Diſſectio enim & ſedes idem ſunt. Verũ nõ ualde os cõtundunt talia tela, neq; rumpũt, neq; ex natura ſua intro cedere faciũt. Cæterũ oportet ſupra cõſpectum tuum, quicquid tandẽ apparuerit in oſſe, etiã de omnibus his interrogationẽ facere. Nam magis & minus ſauciati ſigna hæc ſunt, ſi uulneratus ſoporẽ altiorem inciderit, & caligo offuſa fuerit, & uertigo, & ſi ceciderit. Quũ autem os carne denudatũ à telo fuerit, & circa ipſas ſuturas ulcus fieri cõtigerit, difficile eſt ſedẽ teli deprehendere, quæ in alio oſſe manifeſta eſt, an inſit in oſſe, aut nõ inſit, & an ſedes facta ſit in ipſis ſuturis. Occultat enim ipſa ſutura, aſperior exiſtens reliquo oſſe, & nõ ſatis clarũ eſt ubi in ipſo ſutura eſt, & ubi oſsis ſedes, ſi nõ ualde magna ſedes fiat. Accedit etiã ruptio ad ſedẽ, plerũq; & ipſa in ſuturis fiens, & fit etiã hæc ruptio rupto oſſe deprehenſu difficilior, eo quod circa ipſam ſuturam ruptio fit, ſi rumpitur, utplurimũ. Procliue enim eſt hac parte os rũpi ac diſſolui, propter oſsis hac parte debilitatẽ ac raritatẽ, & propterea quod parata

ſit ſutura ut rũpatur ac diſſoluatur.Nam reliqua oſſa ſuturã ambiẽtia ruptionis
exortia manere poſſunt,eo quòd robuſtiora ſunt ꝗ ſutura. Verum ruptio cir-
ca ſuturã fiens,etiã diſſolutio ſuturæ eſt,& nõ facile eſt deprehẽdere,neq; ſi à te
li ſede fiat in ſutura,ubi rupta fuerit ac diſſoluta. Verũ difficilius eſt deprehẽde-
re fiſſuram ex cõtuſione.Fallunt enim & mentẽ,& uiſum medici hę ſuturæ,fiſ-
ſuræ ſpeciẽ referentes,& reliquo oſſe aſperiores exiſtẽtes,niſi uehemẽter diſſe
ctæ fuerint ac diſſolutæ.Diſſectio aũt & ſedes idẽ ſunt.Proinde ſi circa ſuturas
uulnus factũ fuerit,& ad os telũ incubuerit,animaduerſionẽ habere oportet,ac
inuenire quod os paſſum ſit. Nam ab æqualibus magnitudine telis, & ſimilib.
ac multo minoribus,& ſimiliter & multo minus uulneratus,longe magis malũ
accipit,qui in oſſe in ſuturas telũ recepit,ꝗ qui nõ in ſuturas id recepit. Et ple-
raq; horũ perforare oportet. Verũ ipſas ſuturas perforare nõ oportet,ſed ſece-
dendo in propinquo oſſe perforationẽ facere,ſi perfores. Porrò de curatio-
ne uulnerũ in capite,& quo modo deprehẽdere oportet affectiones in capite ſi
entes nõ manifeſtas,ita mihi uidetur. Vlcus in capite nullo humore humecta-
re cõuenit,ac ne uino quidẽ:neq; cataplaſmate integere, neq; linamẽto curatio
nem facere.Neq; uero cõprimere oportet ulcus in capite,ſi nõ in fronte fuerit,
aut in loco pilis nudato,aut circa ſupercilium & oculũ.Hic enim fientia ulcera,
cataplaſmatis ac deligatione magis opus habẽt,ꝗ in alijs capitis partibus.Cõ-
tinet ac ambit reliquũ caput totam frontẽ.partes autem ulcus ambiẽtes,in qua
cũq; tãdem parte ulcera fuerint,inflãmantur ac intumeſcũt, propter ſanguinis
influxionẽ. Oportet aũt neq; ea quæ in fronte ſunt ulcera, per omnẽ tempus ca
taplaſmatis integere ac deligare,ſed poſtꝗ inflãmatio ſedata eſt,& tumor ſeda
tus,à cataplaſmatis ac deligatione ceſſare. At in reliquo capitę ulcus,neq; lina-
mentis,neq; cataplaſmatis,neq; deligatione curare oportet,ſi nõ & ſectione o-
pus habeat. Secare aũt oportet ulceribus in capite ac frõte fientibus,qua parte
os carne nudũ fuerit,& læſionẽ aliquã ex telo habere uiſum fuerit. Vlcera ue
ro quæ nõ habent ſufficientẽ magnitudinẽ longitudinis ac latitudinis,ad oſsis
inſpectionẽ,an quid mali paſſum ſit à telo,& quale id paſſum ſit, & quantũ ca-
ro cõtuſa eſt,& quantã os læſionẽ habet:& rurſus an illæſum ſit os à telo,& ni-
hil mali paſſum ſit:& ad curationẽ,quali nam opus habet ulcus,& caro,et oſsis
affectio:talia ſanè ulcera ſectione opus habẽt. Si uero etiã os quidẽ carne fuerit
denudatũ,ſubcaua uero fuerint ulcera in obliquũ, cauitatẽ ꝗ plurimũ reſecare
oportet,ubi nõ facile eſt medicamẽto quocũq; peruenire . Sed & orbiculatiora
ulcera,ac plurimũ ſubcaua, etiã ipſa reſecare oportet, circulo diuiſim inciſo ſe-
cundum longitudinẽ pro hominis natura, ut lõgius fiat ulcus. At uero in capi
tis ſectione,reliquæ quidẽ capitis partes ſecuritatẽ habent dũ ſecantur. Verum
tẽpora,& adhuc ſupra tẽpora uenã,quæ per tempora fertur,ſecare nõ oportet.
Cõuulſio enim corripit ſectũ.Et ſiquidẽ ſiniſtra tẽpora ſecta fuerint,dextera cõ
uulſio corripit. Si uero dextra ſecta fuerint,ſiniſtra cõuulſio apprehẽdit. Quũ
igitur ulcus in capite ſecas,oſsium gratia carne denudatorũ,ſcire cupiẽs an ha-
beat os quid mali à telo,aut nõ habeat,ſecare oportet uulnus tanta magnitudi-
ne,quãta ſurſum opus habere uiſum fuerit.Secantẽ uero carnẽ ab oſſe diduce-
re oportet,quæ ad mẽbranam,& ad os exiſtit. Deinde linamẽtum per totũ ul-
cus adhibere oportet,quod ulcus ꝗ ampliſsimũ in poſterũ diem faciat,cũ mini

mo dolore. ubi uero linamentũ adhibuiſti, cataplaſmate utere, quãto tempore etiam linamẽto, ita ut mazam ex tenui polenta in aceto ſubigas, aut coquas, & ꝗ maxime uiſcoſam facias. Poſtridie uero ubi linamentum exemeris, inſpecto oſſe quod paſſum eſt, ſi non conſpicua tibi ſit uulneratio, qualis nam ſit in oſſe: neq; cognoſcas an os aliquid mali in ſe habeat, aut nõ habeat: telum autẽ ad os perueniſſe ac læſiſſe uideatur: radere oportet ſpecillo raſorio, ſecundũ longitudinem ac profunditatẽ pro hominis natura. & rurſus ſi etiã tranſuerſum ſit os, ruptionũ gratia ad uiſum inconſpicuarũ, & cõtuſionis obſcuræ gratia, quæ nõ intro ceſsit ex natura alterius oſsis capitis. Indicat enim ipſa raſio magis, ſi non etiã aliàs cõſpicuæ fuerint hæ affectiones, ex telo in oſſe exiſtẽtes. Et ſi ſedẽ teli in oſſe uideris, tum ipſam teli ſedem radere oportet, tum ambientia ipſam oſſa, ne ſæpe ad ſedẽ ruptio accedat, & cõtuſio, aut ſola cõtuſio, & deinde lateãt, quũ non cõſpicua exiſtant. Poſtq; aũt os ſcalpro raſeris, ſi quidẽ ad perforationem tendere oſsis ſauciatio uideatur, perforare oportet, & citra perforationẽ triduũ non excedere, ſed in hoc perforare, tũ aliàs, tum tẽpore calido, ſi ab initio curationẽ ſuſceperis. Si uero ſuſpiceris os ruptũ, aut cõtuſum eſſe, aut ambo hæc: coniectura facta ꝙ uehemẽter ſauciatus ſit, ex uulnerati uerbis: & quòd à fortiid cõtigit qui ſauciauit, ſi alius ab alio uulneratus fuerit: & quòd telum quo uulneratus eſt, ex maleficorũ telorum ordine fuit: deinde quòd uertigo & caligo ipſum corripuerit, & quòd in ſoporem profundiorẽ inciderit, & ꝙ ceciderit: His ita fientibus, ſi nõ cognoſcas an os ruptũ ſit, aut contuſum, aut ambo hæc, neq; aliàs uideas: ſuper os aliquid maxime nigri coloris, nigro medicamẽto liquato ſubactũ, imponere oportet: & ſubextẽto linteo oleo imbuto ſuper ulcus, & deinde mazæ cataplaſmate appoſito deligare: poſtridie uero exoluto ac expurgato ulcere deradere. Et ſi ſanũ nõ fuerit, ſed ruptũ ac contuſum, reliquũ quidẽ os raſum albũ erit, fiſſura uero & cõtuſio, quæ nigrũ medicamentũ eliquatũ in ſeipſam ſuſcepit, in reliquo oſſe albo nigra erit. Cæterũ hanc fiſſurã conſpectã rurſus ſecundũ profunditatẽ radere oportet. Et ſi quidẽ radens fiſſurã hanc cõſpectã nigrã exemeris, & deleueris è cõſpectu ſublatã, contuſio quidẽ oſsis, aut magis aut minus facta fuit, quæ ſanè etiã fiſſuram à ſcalpro raſorio deletã rupit. Verũ minus horrẽda hęc eſt, et minus negotij exhibuerit, fiſſura deleta. Si uero in profundo ſit, & dũ raditur deleri nolit, ad perforationẽ deuenit hæc calamitas. Sed perforare oportet, ac de cætero ulcus curare. Cauere aũt cõuenit ut ne aliquid mali os cõtrahat ex carne, ſi male curetur. Nã & perforato oſsi, et aliàs denudato, ſed ſano: & ſi læſionẽ aliquã ex telo habeat, & tamen ſanũ eſſe putetur, periculũ magis imminet ut ſuppuratũ fiat, etiãſi aliàs futurũ non eſſet, ſi & caro os ambiẽs male curetur, & inflãmetur ac cõſtringatur. Igneſcit enim, & multa flãma impletur. Et ſanè os ex ambiẽtib. carnibus in ſeipſum calorẽ & flãmam, & quæcũq; mala in ſeipſa habet caro, trahit, & ex his ita ſuppuratũ fit. Malum eſt etiã humidam eſſe carnẽ in ulcere, & putreſcentẽ, et ad multũ tempus purgari. Quare ſuppuratũ quidem ꝗ celerrime ulcus facere oportet. Sic enim ambiẽtes ulcus partes ꝗ minimũ inflammabũtur, & ulcus citiſsime purũ erit. Neceſſe eſt enim carnes cõciſas ac cõtuſas à telo ſuppuratas fieri ac cõſumi. Poſtq; autem purgatũ fuerit, ſiccius fieri ulcus oportet. Sic enim citiſsime ſanũ fiet, ſicca carne germinãte, & non humida. Et ſic quoq; ulceri caro nõ ſuperincreſcet. Eadem ratio mẽbranæ circum cerebrũ eſt. Statim enim oſſe perforato & exſe-

cto,ac de mēbrana detracto, ipſam denudatā membranam purā ꝙ citiſsime ac ſiccam facere oportet,ut ne ubi ad multū tempus humida ſit, cōputreſcat ac in tumorē attollatur. His enim ita fientibus,periculū eſt ipſam putrefieri. At uero os quod diſcedere à quouis alio oſſe oportet,ulcere in capite fiēte, & ſede teli in oſſe exiſtente,aut aliàs oſſe plurimū denudato: diſcedit ubi plurimū exangue factū eſt. Reſiccatur enim ſanguis ex oſſe,& à tēpore,& à plurimis medicamētis. Citiſsime enim diſceſſerit,ſi quis ulcus ꝙ citiſsime purgarit, & de cætero & ulcus,& os,tum maius,tū minus reſiccauerit. Quod enim citiſsime reſiccatū ac teſtaceū factū fuerit,ex hoc facto maxime dimittitur ab alio oſſe, quod ſanguinolentū ac uiuū exiſtit,& quū exangue ac ſiccum fiat,à ſanguinolento ac uiuo ualde diſcedit. Quæcūqꝫ uero oſſa intro cōtuſa cedunt ex ſua ipſorū natura,rupta aut etiā diſſecta,ualde ampla,talia minus periculoſa ſunt,ubi mēbrana ſana fuerit. & quæ pluribus fiſſuris & amplioribus intro rupta ſunt, adhuc minus periculoſa ſunt, & ad detractionē faciliora fiūt. & nullū ex talibus perforare oportet,neqꝫ periclitari oſſa auferre conando,priuſqꝫ ſpōte ſua emergant, priore forma exoluta. Emergūt aūt carne ſubnaſcēte. Subnaſcitur aūt ex duplicata oſsis lamina,& ex ſano oſſe, ſi ſuperna oſsis pars ſola fuerit corrupta. Sic uero quàm citiſsime & caro ſubnaſci ac germinare poterit,& oſſa emerſerint,ſi quis ulcus ꝙ citiſsime ſuppuratū redditū,purum faciat. Et ſi per totū os ambæ partes intro cōtuſæ ceſſerint ad mēbranam,& ſuperna oſsis pars, & inferna, ſi quis ſimiliter medeatur,ulcus celerrime ſanū erit, & oſſa quæ intro ceſſerūt celerrime emergūt ac reuertūtur. At uero puerorū oſſa,& tenuiora & molliora ſunt,ea de cauſa,ꝙ ſanguinolentiora ſunt,& caua,& neqꝫ antroſa, neqꝫ denſa,neqꝫ ſolida: & à telis æqualibus ac debilioribus, ſi ſimiliter ac minus fuerint uulnerati,iunioris pueri uulnus,& magis & citius ſuppuratur,& in breuiori tēpore ꝙ ſenioris: & ſi aliàs ex uulnere moriturus eſt, iunior ſeniore citius perit.

Cæterū ſi os denudatū carne fuerit,animaduerſione habita cognoſcere conari oportet,ſi oculis uidere ac noſcere nō datur,an ruptū ſit os,et an cōtuſum, aut ſolū contuſum: & an ſede teli facta,adſit cōtuſio,aut fiſſura, aut ambo hæc. Et ſi quid horū os paſſum fuerit,detracto ſanguine,paruo terebello modice & cū cautione,os terebrare oportet. Tenuius eſt enim os,& minus profundū iuuenibus,ꝙ ſenioribus. Quicunqꝫ uero ex uulneribus in capite moriturus eſt, & fieri non poteſt ut ſanus fiat ac ſeruetur,ex his ſignis dinotionē morituri facere oportet, & quod futurū eſt prædicere. Patitur enim hæc. Quū quis os fractū,aut ruptū,aut cōtuſum,aut quocūqꝫ modo fractū intelligens, per errorem deliquerit,& neqꝫ raſerit,neqꝫ perforauerit,ueluti os nō opus habeat,& uelut os ſanū exiſtat: ante decimūquartum diem febris corripiet ut plurimum in hyeme. In æſtate uero poſt ſeptimū diem febris corripit. & poſtquam hoc factum fuerit,ulcus colorem omittit,& ex ipſo ſanies pauca fluit,& quod inflammatum eſt ex ipſo emoritur, & uiſcoſum fit, & apparet uelut ſalſamentū, colore fuluum,ſubliuidum. & os tunc corrumpi incipit,& fit ualde nigrum poſtremum pallidum aut ualde album euadens. Quum uero iam ſuppuratum fuerit,in lingua puſtulæ oboriuntur, & deſipiens æger moritur,& conuulſio pleroſqꝫ corripit in altera corporis parte: ſi quidē in ſiniſtra parte capitis ulcus habeat,in dextra corporis parte cōuulſio corripit. Si uero in dextra capitis parte ulcus

ulcus habeat, in ſiniſtra corporis parte cõuulſio corripit. Sunt aũt & qui ſyderati fiunt, atq; ſic pereũt ante ſeptimum diem in æſtate, aut decimumquartũ in hyeme. Similiter autẽ ſignificant hæc ſigna, & in iuniore, ſi uulnus exiſtat. Quapropter ubi intellexeris febrẽ inuadere hominẽ, & ex alijs ſignis aliquod ipſi accedere, nõ cunctari oportet, ſed os uſq; ad membranã perforare, aut ſcalpro raſorio deradere. Eſt enim & ad perforationẽ, & ad raſionẽ, facile ac expeditũ. Deinde reliqua ſic curare, prout cõducere uiſum fuerit, reſpectu ad id quod ſit habito. Quum uero in uulnere in capite, homine terebello perforato, aut nõ perforato, oſſe autẽ denudato, tumor rubicũdus, ignis ſacri ſpeciẽ referens, acceſſerit in facie, & in oculis utriſq;, aut altero: & ſi quis tumorẽ contingat, doleat: & febris corripiat ac rigor: & ulcus ipſum tum quod ad carnẽ attinet, tum quod ad os, bene habeat ad aſpectum: & ambiẽtes ulcus partes bene habeant, excepto tumore qui in facie exiſtit: & aliud peccatũ nullũ tumor habeat, quod ad reliquã uictus rationẽ attinet: Huius infernã aluum deorſum purgare oportet medicamẽto, quod bilem ducit. & ubi ſic purgatus fuerit, & febris dimittit, & tumor ſedatur, & ſanus euadit. Medicamentũ uero dare oportet, ad uires hominis reſpiciẽdo, prout robore ualidus fuerit. Cæterũ de perforationis ac terebrationis uſu, ubi ea neceſsitas ingruat, ut neceſſe ſit hominẽ perforare, ſic ſtatuendum eſt. Si ab initio aſſumptam curationẽ adminiſtras, non oportet ſtatim os ad membranã perforare ac excindere. Nõ enim cõducit membranã oſſe denudatã eſſe, ad multũ tempus male afflictam: ſed poſtremũ ubi madore corrumpi ac putreſcere ipſam periculũ eſt. Eſt & aliud periculum, ſi ſtatim oſſe ad membranã perforato, ipſum auferas, ne in ipſo opere membranã per terebellũ uulneres. Verum terebrantẽ oportet, ubi iam ualde parũ abeſt ut os ſit perforatum, & os iam mouetur, à terebratione deſiſtere, & ſinere ut os ſua ſponte diſcedat. Nam in oſſe perforato, & à perforatione relicto, nihil mali accedere poterit. Tenue enim iam id quod reſtat ſit. Reliqua uero curare oportet, prout ulceri cõducere uiſum fuerit. Terebrantẽ autem frequẽter eximere terebellum oportet, caliditatis oſsis gratia, & in frigidam aquã immergere. Caleſcẽs enim ex circumductione terebellum, etiam os excalfaciens ac reſiccans adurit, & maius os perforationẽ ambiens diſcedere facit, q; aliàs diſceſſurum fuiſſet. Si uero etiam ſtatim uolueris uſq; ad membranã perforare, & poſtea os auferre, eodem modo frequẽter eximere terebellum oportet, & in frigidam aquam demergere. At ſi nõ ab initio curationem aſſumpſeris, ſed ex alio traditam ſuſceperis, ita ut poſterior tarde ad curationem deuenias: terebello exſculpto ſtatim os ad membranã perforare ac excindere oportet, & exempto ſępe terebello ſpeculari: tum aliàs, tũ per admotũ ſpecillum, circũcirca ipſius terebelli uiã. Nam multo citius perforatur os, ſi ſuppuratũ iam ac tranſpuratũ perforaueris. & ſæpe cõtingit ut nõ profundũ os ſit, tum aliàs, tũ ſi ea capitis parte fuerit uulnus, qua tenuius magis q̃ craſſum os ipſum exiſtit. Quare cauere oportet, ut in terebelli admotione ne fallaris, uerum qua parte craſsiſsimũ os eſſe uiſum fuerit, in eam ſemper terebellum admotũ adigito, ita ut frequenter cõſideres, ac cõmoueas os, et eijcere coneris. Poſtq; aũt abſtuleris, reliqua uelut ulceri conferre uiſum fuerit curato.

HIPPOCRATIS COI CHIRVRGIAE OFFICINA, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

AVT ſimilia, aut diſsimilia, à principio, à maximis, à facilimis,
ab his quæ undiquaq; penitus cognoſcũtur: quæ & uidere,
& tãgere, & audire licet: quæ & uiſu, et tactu, & auditu, et na
ribus, & lingua, & intelligẽtia ſentire licet: quæ & quibus co
gnoſcuntur, omnibus cognoſcere licet. Quæ uero ad chirur
giæ officinã. Aegrotãs. agẽs. miniſtri. inſtrumẽta. lumẽ. ubi,
quomodo. quot, quomodo. quãdo. corpus. uaſa commoda.
Tempus. modus. locus. Agẽs aut ſedens, aut ſtans, moderate ad ſeipſum, ad id
quod tractatur, ad ſplendorẽ lucis. Lucis igitur ſpecies duæ ſunt, altera cõmu-
nis, altera artificialis. Cõmunis, in nobis nõ eſt. Artificialis, etiã in nobis eſt. V-
triuſq; uero duplices uſus ſunt, aut ad lucẽ, aut ſub lucẽ. Sub lucẽ, & modicus
uſus eſt, & moderatio manifeſta. Ad lucẽ uero, ex præſentibus, ex cõferentibus
luminibus, ad ſplendorẽ cõuertere oportet id quod tractatur, exceptis his quæ
aut latere oportet, aut uidere turpe eſt: ita ut id quod tractatur ex aduerſo ſit lu-
ci, qui uero tractat ex aduerſo eius quod tractatur, uerũtamen ut ne tenebras in
ducat. Sic enim & qui agit uidere poterit, & quod tractatur nõ uidetur. Ad ſei-
pſum uero, ſi quidẽ ſedeat, pedes ſecũdũ rectitudinẽ ſurſum uerſus è directo ad
genua ſint, diſtãtia aũt parua in cõſiſtendo intercedat. Genua aũt ſuperiora ſint
inguinib. modice diſtãtia, pro cõmoda cubiti poſitione ac appoſitione. Veſti
tus expedite, diſtincte, æqualiter, ſimiliter, cubitis, humeris. Ad id uero quod
tractatur, ultra & prope, & ſurſum ac deorſum, et hac aut illac, aut in medio. Vl
tra quidẽ & prope termini ſunt cubitorũ gibbi, ita ut in anteriorẽ partẽ nõ ex-
cedãt genua, in poſteriorẽ coſtas. Surſum uero, ut nõ ſupra mammas, ſummas
manus habeat. Deorſum, ut nõ inferius q̃ ut ubi pectus ad genua habet, ſum-
mas manus angulares ad brachia figuret. et in medio quidẽ hoc modo ſe habet.
Hac uero aut illac, ut nõ extra ſedẽ: ſed pro ratiõe cõuerſionis & corpus, & ope
rantẽ corporis partẽ producat. Si uero ſtet, utriſq; pedibus ex ęquo inſiſtere ſa
tis eſt. Agere utro oportet ita ut altero pede inſcẽdat, nõ eo qui eſt ad manũ agẽ
tem, genu ad inguẽ ſublato, uelut in ſede, ſed & alij termini ijdẽ ſunt. At qui tra
ctatur, reliqua corporis parte tractãti inſeruiat, aut ſtãs, aut ſedẽs, aut decũbẽs,
quo q̃ facilime ita uelut figurã habẽs perſeueret, ſeruãs ſubfluxionẽ, ſubſidẽtiã,
euerſionẽ, decliuitatẽ. Sic quæ debet ſeruatur & figura, & forma eius qui tracta
tur, in exhibitione, in tractatione, in habitu poſtea ſequẽte. Vngues neq; præ
minere oportet, neq; deficere. Digitorũ uertices ad uſum exercere, digitis qui-
dem ſummis pleraq;, indice ad magnũ admoto. Tota uero manu prona. amba
bus aũt aduerſis. Digitũ extẽdere cogit magnũ quiddã in medio digitorũ poſi
tũ, & oppoſitũ facere magnũ digitũ indici. Morbum aũt eſſe manifeſtũ eſt, per
quẽ etiam lædũtur hi quibus ex natiuitate, & educatione, aſueuit magnus digi
tus ab alijs cõtineri. Opera oĩa exercere oportet utriſq; ſeorſim agẽdo, & am
babus ſimul. Similes enim ſunt: ambabus cõiectando bene, pulchre, cito, non
laborioſe, concinne, expedite. Inſtrumẽta quidem, & quãdo, & qualiter dice
tur. Vbi oportet, ut ne quid impediat opus, neq; impedimẽto ſit inter accipien
dũ circa operantẽ corporis partẽ, Si uero alius det, paulo prius paratus ſit, & fa

ciat

ciat ubi iuſſeris. Qui uero circa ægrotantẽ ſunt, id quod tractatur exhibeant prout uiſum fuerit. Reliquũ autem corpus detineant, ut totum quieſcat, tacentes, & præfecto obedientes. Deligationis ſpecies duæ ſunt, quæ facta eſt, & quæ adhuc fit. Quæ adhuc fit, cito, nõ laborioſe, expedite, cõcinna. Cito quidem, perficiendo opera. Non laborioſe, facile agẽdo. Expeditio uero ad omnia parata eſt. Concinnitas aũt iucunda aſpectu eſt. Ex quibus uero exercitationibus hæc contingant, dictum eſt. Quæ facta eſt, bene, pulchre. Pulchre quidem, ſimpliciter, diſtincte: aut ſimilia ac æqualia, æqualiter ac ſimiliter: aut inæqualia ac diſsimilia, inæqualiter ac diſsimiliter. Species uero hæ ſunt, ſimplex, rotunda in orbẽ, aſcia, ſima, oculus, rhombus, & ſemiſecta: ita ut ſpecies cõgrua ſit ſpeciei & affectioni eius quod deligatur. Eius uero quod bene deligatur, duæ ſunt ſpecies, roboris quidem, aut compreſsione, aut copia linteolorum. & partim quidem ipſa deligatio ſanat, partim curantibus inſeruit. Ad hæc igitur lex hæc eſt. In his autẽ maxima deligationis uis eſt. Compreſsio quidem, ut incũbentia non abſcedant, neq; penitus innitantur: ſed ſint quidẽ firmata, non autẽ coacta: & minus quidẽ extrema, minime uero media. Nexus & filum procedant non deorſum, ſed ſurſum, in exhibitione, & præparatione, & deligatione, & habitu poſtea ſequente. Initia non ſuper ulcus inijcere oportet, ſed hinc aut illinc facere nexum. Nexum uero neq; in ſemita, neq; in opere, neq; illic ubi inane eſt, ut ne in uanum iaceat. Nexum aũt & filum, mollia nõ magna. Hoc tamen probe noſſe cõuenit, ꝙ omnis deligatio ad decliuia et acuminata fugit, uelut in capite, ad partẽ ſupernam: in tibia, ad infernã. Deligare oportet dextras partes, in ſiniſtras: & ſiniſtras, in dextras: excepto capite. Hoc uero ſecundũ rectitudinẽ. Verũ cõtraria ex duobus initijs. Si uero ex uno, ad id quod ſimile eſt, ad ſubtilitatẽ: uelut eſt media pars capitis, & ſi quid aliud huiuſmodi. Quæ uero mouẽtur, uelut articuli, qua quidẽ parte inflectuntur, ꝙ minimis ac expeditiſsimis linteis obuoluere oportet, uelut poplitẽ: qua uero circũtenduntur, expaſsis ac latis, uelut eſt patella. Circũdare quoq; inſuper oportet, comprehẽſionis quidẽ gratia eorũ quæ circa hęc ſunt, appẽſionis uero uniuerſi deligamẽti, in quieſcẽtibus & depreſsiorib. corporis partibus, qualis eſt et ſupra, et infra genu. Cõuenit aũt in humero quidẽ, circũductio circũ alteram alam: In inguine uero, circũ alterã lateris mollitudinẽ: in tibia, ſupra ſuram. & quibuſcũq; ſurſum cõtingit fuga, his inferne appẽſio cõuenit: quibus aũt deorſum, uice uerſa. Quibus uero nõ eſt, uelut in capite, his in ęqualiſsima parte cõprehenſiones facere oportet, & minime obliquo deligamẽto uti. Nam ſtabiliſsimũ poſtremũ circumdatũ, uel maxime uagabũda continet. Quibuſcũq; autem neq; comprehenſio, neq; appẽſio linteorum, cõmode ſe habet: his per fila appẽſiones facere cõuenit, ex iniectione, aut cõſutione. Deligamẽta ſint pura, leuia, mollia, tenuia. Obuoluere uero oportet ambabus ſimul, aut utriſq; ſeorſim exercere. Conueniente autem deligatione uti, cõiectura ad latitudinẽ ac craſsitudinem partium facta. Obuolutionis capita dura, æqualia, diſtincta ſint. In quibus autem futurum eſt ut decidant, ea peiora ſunt, ꝙ ſi cito decidant. Quædam uero ſunt eiuſmodi, ut neq; cõprimere, neq; decidere oporteat. Quæ uero ſpectat deligatio, aut ſubligatio, aut ambo, hæc ſunt. Subligatio quidem in cauſa eſt, ut aut diſparata attrahantur, aut expaſſa contrahantur, aut contracta diducan

ducantur,aut diſtorta dirigantur,aut uice uerſa. Præparare autem oportet lintea leuia,tenuia, mollia,pura,lata,non conſuta,neq; extuberãtias habentia, & ſana,ut extenſionem ferant,& paulo præſtantiora,non ſicca,ſed ſucco imbuta ſingulis affectionibus familiari:ad ea quidẽ quę diſparata abſceſſerunt,ita ut ſublimia ſedem quidem contingant,non tamen cõprimant.Initiũ autem ſumere oportet ex ſana parte,& ad ulcus deſinere, quo id quidẽ quod ſubeſt excoletur,aliud autem non amplius colligatur.Deligare aũt oportet recta quidem,in rectum:obliqua uero, oblique:in figura doloris exorte, in qua neq; cõſtrictio, neq; diſceſsio contingat:ex qua ubi translatio fit ad appenſionẽ,aut poſitionẽ, nõ tranſmutent,ſed ſimilia habeant hæc,muſculos,uenas,neruos,oſſa,& bene poſita,& bene detẽta. Appẽſa uero aut poſita eſſe cõuenit,in figura doloris exorte,quæ eſt ſecũdum naturã.In quibus uero diſceſſerint,uice uerſa.At quibus expaſſa ſunt,cõtrahere oportet,quod ad alia quidẽ attinet eodẽ modo:ex multo uero tẽporis ſpatio interpoſito cõtractionem facere oportet, & ſenſim progreſſu facto cõpreſsionem,primũ minime,deinde magis,ita ut terminus quòd maxime facta ſit,mutuus cõtactus fiat. Quibus uero contracta ſunt, diducere: cũ inflammatione quidem uice uerſa:ſine hac aũt, præparatione quidẽ eiuſmodi,deligatione uero cõtraria.Diſtorta uero dirigere oportet, quod ad alia quidem attinet,eodem modo, Verum quæ quidem abierunt,ea reducere oportet, ſubligatione,agglutinatione,appenſione.Contraria uero contrario modo.

Spleniorum longitudines,latitudines,craſsitudines,multitudines.Longitudo,quanta eſt deligatio.Latitudo,quatuor aut trium digitorum,craſsitudo, ut triplices aut quadruplices ſint. Multitudo, ut dum circundantur non excedant,neq; deficiant. Quibus uero ad directionem,in longitudinẽ circumdando,latitudinem ac craſsitudinẽ defectu coniectare oportet,ita ut nõ aceruatim expleamus. At uero linteorum ſubligationes duæ ſunt, prima ex loco læſo ad ſupernas partes deſinit:altera ex loco læſo,ad infernas. Iuxta locum affectum maxime cõprimere oportet:Minime extremas partes : Reliqua uero pro ratione.Deligatio aũt multam ſani loci partem occupet. Deligamẽtorum multitudo,longitudo,latitudo.Multitudo quidem,ut ne ſuperetur à loco læſo,neq; per ferulas illiſio fiat, neq; põdus, neq; circũcirca inclinatio,neq; effœminatio deligamenti cõtingat. Longitudo uero & latitudo,triũ aut quatuor,aut quinq; aut ſex,cubitorum quidẽ longitudo,digitorũ autem latitudo. Et affulcimẽti circumductiones tot ſint,ut ne comprimant. Mollia uero & non craſſa ſint hæc omnia,pro longitudine,et latitudine,ac craſsitudine partis affectæ. Ferulæ porrò ſint leues,æquales,iuxta extremitates ſimæ,hinc atq; illinc paulo minores deligatione, craſsiſsimæ autẽ ea parte qua extat fractura. Quæcunq; uero partes incuruæ ſunt & excarnes,in his quæ præminẽt cauendæ ſunt, uelut circa digitos & malleolos, aut poſitione, aut breuitate. Affulcimentis autem fulcire ac firmare oportet,nõ comprimere primum. Ceratum molle, & leue,& purum ſit. In aqua ſpectatur caliditas, multitudo. Caliditas,ut ſupra ſuam ipſius manũ medicus affundat. Multitudo,ad laxandũ quidem & attenuandum, plurima optima eſt. Verum ad incarnandum ac molliendum,moderata.Moderatio autẽ in perfuſione ea eſt, quòd dum adhuc attollitur pars,priuſquã concidat deſiſtere oportet. Primum enim attollitur, Poſtea

uero

uero attenuatur. Poſitio ſit mollis,æqualis,ſurſum uergens,in eminẽtibus corporis partibus,uelut calcaneo,& coxa, ut neq; refrangatur, neq; euertatur. Canalem toti potius cruri q̃ dimidio adhibere oportet. Ad affectionem tamen reſpicere oportet:& reliqua quæ lædere ſolẽt manifeſta ſunt.Exhibitio uero,& diſtentio,& reſtitutio,& reliqua ſecundũ naturã fiant. Natura in operibus eſt. operis actione quid illa uelit coniectandũ eſt. Ad hæc aũt ex quieſcente, ex cõmuni,ex cõſuetudine.Ex quieſcẽte quidem ac remiſſo, rectitudines cõſiderare oportet,uelut in manus figura.Ex cõmuni uero,extẽſionẽ & inflexionẽ,uelut figura cubiti ad brachiũ,quæ propè ad angularẽ accedit.Ex cõſuetudine,quod non alias figuras magis ferre poſſunt,uelut crura extenſionẽ.In hac enim figura plurimum tẽpus facilime durarint,nulla facta immutatione.In immutatione uero ex diſtẽtione,ſimilia hæc habẽt,ad habitũ aut poſitionẽ,muſculos,uenas, neruos, oſſa,& bene poſita, & bene detenta. Diſtentio fit maxime circa maxima,& craſsiſsima,ac æqualia,& ubi ambo oſſa læſa ſunt.Secũdo loco ubi ſubiectũ,minime ubi ſupernũ.Si uero magis moderato fiat,detrimentũ affert: pueris exceptis.Oportet aũt ipſa paululũ accliuia habere. Directionis exemplum,æquiuocũ,coniugatum,ſimile,ſanum. Defrictio poteſt ſoluere,ligare,incarnare,minuere.Dura,ligare.Mollis,ſoluere.Multa,minuere.Moderata, craſſefacere. Deligare uero oportet, primũ ut is qui deligatur dicat, maxime ſe cõpreſſum eſſe circa læſam partẽ,minime circa extremas : & firmatum ſe eſſe,non cõpreſſum,copia linteorũ,non robore : & hac die ac nocte paulo magis,poſtridie minus,tertia laxe.Reperiatur autẽ poſtridie in extremis partibus tumor mollis. Tertia uero die deligatũ ſolutũ gracilius ſit, atq; hoc per omnes deligationes. Secunda uero deligatione an iuſte deligatũ apparuerit diſcere oportet.Hinc autẽ magis & pluribus cõprimatur. Tertia adhuc magis, itemq; pluribus. Septima uero à prima deligatione ſoluta,inueniantur gracilia oſſa ac depreſſa. At uero in ferulas deligata,ſi gracilia & pruritus exortia,& ſine ulcere fuerint,ſinere oportet uſq; ad dies uiginti à læſione. Si uero quid ſuſpectum ſit, ſoluere in medio tẽpore,& ferulas tertio quoq; die firmare. Appenſio,poſitio,deligatio,ut in eodẽ ſtatu ſint cuſtodire oportet. Figurarũ ſumma hæc eſt,cõſuetudines,naturæ ſingulorũ membrorum, ſpecies ex currendo, ambulando,ſtando,decũbendo,ex opere, ex remittẽdo. Nam uſus corroborat,ociũ autem colliquat. Aut cõpreſsione,aut copia linteorũ. Quæcũq; uero effuſo ſanguine ſugillationes,aut cõtuſiones,aut uulſiones,aut tumores inflammationis exortes,ex uulnere oboriũtur,ad ſupernam partẽ plurimũ, ad infernam etiam parum deligare oportet,ita ut manũ aut crus nõ habeat in decliue, & initiũ ſupra uulnus ponat,ac maxime firmet,minime extremas partes, medio modo medias,ultimã partem ad ſupernas corporis partes diſtribuendo, deligatione,compreſsione.Sed & hæc,copia magis q̃ robore. Maxime aũt his lintea tenuia,leuia,mollia,pura,lata,ſana debẽtur,utpote ſine ferulis:& uberiore perfuſione uti oportet. At uero elapſiones aut luxationes,aut tortiones, aut diſtantiæ diſparatæ,aut auulſiones,aut abruptiones,aut diſtortiones,ueluti mutilationes ad alterã partẽ uergentes,unde quidẽ exceſſerunt,remittendo deligare oportet:quò uero exceſſerũt,intẽdendo deligamentũ,ut ad cõtraria uergant deligata,etiã priuſquã fuerint deligata,paulo magis q̃ ut ex æquo ſint, & deli-

gamẽtis,& ſplenijs,& appẽſionibus,& figuris,extẽſione, defrictione, directione:& hic etiã uberiore perfuſione. Cæterũ imminutiones multã ſanã partẽ occupando deligare oportet,ut ex influxione,qua colliquata plus ꝙ ſua ſpõte imminuta ſunt,alia deligatione permutata,ad augmentũ declinẽt, & carniũ effortionẽ faciãt.Melius aũt eſt ut & ſuperna pars ſimul deligetur, uelut tibiæ & femorũ, & alterũ crus cum ſano crure, quo ſimilius ſit, & ſimiliter quieſcat, & ſimiliter alimentũ excludant,& ſuſcipiant. Linteorũ uero copia,non compreſsione utendũ eſt,remittendo primũ id quod maxime opus habet, & utendo defrictione incarnante,& perfuſione abſq; ferulis. Fulcimenta porrò ac ſtabilimenta adhibere oportet,ueluti pectori,coſtis,capiti,& alijs quæ eiuſmodi ſunt:partim pulſuum gratia,ut ne cõcutiantur:partim etiã diſtantiarũ diſparatarũ gratia,circa iuncturas in oſſibus capitis,quo firmẽtur.Et in tuſsibus,aut ſternutationibus,aut alio motu,qualia fiũt circa thoracẽ & caput ſtabilimenta. Horũ omnium eædem ſunt deligationis cõmoderationes.Qua enim parte læſiones ſunt,maxime cõprimendum eſt.Supponere igitur oportet lanam mollem,affectioni cõuenientem:deligare uerò nõ amplius cõprimendo,ut ne pulſus cõcutiantur:neq; amplius ꝙ ut diſtãtium iuncturarũ extremitates mutuo ſe cõtingant.Neq; ut tuſſes & ſternutationes fiant,ſed ut prohibeantur,ſtabilimentum adhibeatur,quo neq; cogatur quid,neq; concutiatur.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE FRACTVRIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYſICO INTERPRETE.

OPORTET medicum & luxationũ, & fracturarũ extẽſiones ꝙ directiſsimas facere.Hæc enim iuſtiſsima natura eſt.Si uero quid uel hac, uel illac inclinarit, ad pronã partem uergere cõuenit.Minus enim hoc peccatũ eſt ꝙ ad ſupinã. Qui igitur nihil præmeditati ſunt,pleruncq; nihil peccant.Ipſe enim qui deligatur manum porrigit,ut qui ita à iuſta natura cogatur.Qui uero ſapientes ſibi uidẽtur medici,hi ſunt nimirum qui peccãt.Studij igitur nõ multi eſt manũ fractam tractare,& quilibet ut ita dicam,medicus hoc poteſt. Verũ cogor plura de hoc ſcribere, ꝙ ſciam medicos eſſe,qui ſibi ſapiẽtes eſſe uidẽtur ex figuris manus in deligatione,ex quibus ipſos indoctos eſſe putare oportebat.Sed enim multa in hac arte hoc modo iudicantur. Quod enim peregrinũ eſt,quũ nondũ intellexerint an bonũ ſit, magis laudant ꝙ familiare,quod iam bonũ eſſe ſciũt:& alienũ magis laudant ꝙ probe notũ.Dicendũ igitur, quæ nam medicorũ peccata de natura manus, tũ dedocere,tum docere uelim. Nam & aliorũ corporis oſsiũ doctrinã hic ſermo affert.Manũ itaq;,de qua nobis ſermo eſt,quidã pronam deligandã dedit,ille uero cogebat ſic tenere uelut ſagittãtes,quũ humerum inijciunt,atq; ita habẽtem deligabat:hoc ipſum illi ſecundũ naturã eſſe exiſtimãs.& in teſtimoniũ adducebat,tũ omnia cubiti oſſa,quòd directionẽ inter ſe haberẽt:tum coloris concordiam,quòd ipſa per ſeipſam rectitudinẽ haberet,idq; hoc modo & exterma & interna parte.Hoc modo etiã dicebat & carnes,& neruos,à natura productos

eſſe

eſſe,& artē ſagittandi in teſtimoniū citabat. & hæc dicēs ac faciens, ſapiens eſſe ſibi uidebatur. Verū aliarum artiū oblitus erat, & eorū quæ robore, et eorū quę artificijs operātur ac efficiunt: nō animaduertens aliam in alio figurā ſecūdum naturā eſſe, & in eodē opere alias dextræ manus figuras ſecundū naturam eſſe, alias ſiniſtræ, ſi ita cōtingat. Alia enim figura in iaculatione ſecundū naturā eſt, alia in fundæ iactu, alia in lapidis iactu, alia in pugilatu, alia in quieſcēdo. Quot uero artes inuenire quis poſsit, in quibus non eadē figura manuū naturalis eſt? & in unaquaq; arte, aliter ad inſtrumentū quod quiſq; habet, & ad opus quod perficere uult, manus figurātur. Ei uero qui ſagittādi artem exercet, hanc figurā alterius manus optimā eſſe, cōſentaneū eſt. Cardinoformis enim brachij pars, in cubiti ſede in hac figura innitēs, oſsibus cubiti & brachij rectitudinē facit, ueluti totū unū eſſet. & refractio articuli fracta eſt in hac figura. Veriſimile eſt igitur hoc modo minime flexibilem & rigidiſsimū eſſe hunc locū, & nō ſuperari, neq; remittere, dum à dextra manu neruus trahitur. & ſic neruū quidem q̄ plurimū trahet, à firmiſsimo uero ac cōfertiſsimo emittet. Ex talibus enim ſagittarū emiſsionibus, celeres & uehemētiæ, et lōginquitates fiunt. Deligationi uero cū arte ſagittādi nihil cōmune eſt. Nam & ubi deligauit, ſi manū ita habiturus eſſet, multos utiq; dolores maiores uulnere adderet: & ſi flectere iuberet, neq; oſſa, neq; nerui, neq; carnes in eodē permanerent, ſed ſuperata deligatione aliò transferrētur. Et quæ tandē eſt figurę ſagittarij utilitas? Et in hac parte fortaſſe nō peccaret is qui ſibi ſapiēs eſſe uidetur, ſi ipſum uulneratū ſibi manū exhibere permitteret. Alius porrò medicus ſupinā manum præbēs ita extendere iubebat, atq; hoc modo habentē deligabat, hanc figurā naturalem eſſe putans, cōiectura ex colore facta: & oſſa hoc modo ſecūdum naturā eſſe exiſtimans, eo q; os eminens circa manus iuncturā, ubi paruus digitus eſt, è directo eſſe apparet eius oſsis, ex quo ulnā homines metiūtur. & hæc teſtimonia adducebat, quòd ſecūdum naturā hoc modo figura ſe haberet. & recte dicere putabatur. At uero ſi quidē manus ſupina extēdatur, uehemēter utiq; doluerit. Cognoſcere aūt poterit hoc quiſq; ſua manu ita extēta, q; doloroſa eſt hæc figura. Nam & debilior uir, fortiorē ita manibus ſuis comprehenſum, ut cubiti flexura ſupina frāgitur, quocūq; uoluerit duxerit. Neq; enim ſi gladiū in hac manu habeat, eo uti poterit, adeò uiolēta hæc figura eſt. Deinde ſi ubi deligauit quis, in hac figura ſinat, maior quidē dolor ubi obambularit, magnus aūt etiā ubi decubuerit, ſentietur. Quin & flectere manū ſi opus fuerit, omnino neceſſe eſt & muſculos & oſſa aliam figurā habere. Sed & citra reliquā perniciem, in hac figura hæc ignorabat. Os enim circa iuncturā manus eminēs, iuxta paruū digitū, hoc quidem cubiti eſt. Quod uero in flexura eſt, à quo ulnā homines metiūtur, id brachij caput eſt. Ille uero idē os eſſe, & hoc & illud putabat: iteq; multi alij. Eſt aūt idem cū illo, is qui cubitus ſiue cubiti gibbus uocatur, in quē innitimur. Si quis igitur ita ſupinam manum habeat, tūc & os diſtortū apparet, & nerui à manus iūctura tendentes, ex interna parte & de digitis, diſtorti fiunt. Tendūt enim hi nerui ad os brachij, unde ulna mēſuratur. Tanta ſanè ac talia ſunt peccata, & ignorātiæ naturæ manus. Si uero uelut ego iubeo, manū fractam quis extendat, os quidem quod eſt circa paruū digitum, ad cubiti flexurā tendens, in directum cōuertet, rectitudinem uero habebūt nerui à manus iunctura ad brachij ſummas partes

 tendentes

tendentes:& manus dum appenſa excipitur,in cōſimili figura erit,in quali etiā erat dum deligaretur,ita ut neq; ambulanti,neq; decūbenti,ullus dolor aut fatigatio accedat.Deſidere uero hominē ita oportet,ut oſsis pars ad clariſsimā pręſentē lucem cōſtituatur,ne is qui extenſionē tractat,circa ſufficientē directionē fallatur.Nam periti artificis manū admotam,ne os quidē eminens in contactu latere poterit.Porrò ex cubiti oſsibus ubi nō ambo fracta ſunt,facilior curatio eſt,ſi ſupernū os ſauciatū eſt,etiamſi craſsius id exiſtat: partim quòd ſanū ſubtentū fundamenti loco ipſi eſt, partim quòd facilius occultari poteſt, niſi iuxta manus iuncturā ſauciari cōtigerit.Craſſa enim eſt caro quę ſuperne innaſcitur. Infernū uero os excarne eſt,& nō facile occultari poteſt,& uehemētiore extēſione opus habet. Si uero hoc contritū nō fuerit,ſed alterū illud,uilior extēſio ſufficit. At ſi ambo fracta fuerint,fortiſsima extēſione opus habēt. In puero etenim uidi extēta magis q̃ oportebat, Verū pleriq; minus q̃ oportet extēduntur. Cōuenit aūt facta extēſione,uolis admotis dirigere:deinde cerato illito nō ita multo,ut ne deligamēta circūfluitent,ita deligare,ut ſummā manum nō inferius cubiti flexura habeat,ſed etiā paulo ſuperius,ne ad ſummā partē ſanguis influat, ſed intercipiatur.Poſtea linteo deligare,initio eius ſupra fracturā iniecto, ita ut firmet quidem,nō tamen admodū premat. Poſtq; aūt circūdedit eodē loco bis aut ter,ad ſupernā partem deligans diſtribuat,quo ſanguinis influxiones intercipiātur,& illic deſinat.Cōuenit aūt prima lintea nō eſſe longa. Secundorū uero linteorū initium ſupra fracturā inijcere,ita ut ſemel circūdet eodem loco,deinde deorſum diſtribuat,& minus premens,& magis traducēs,quo linteū ipſi ſufficiens ſit,ad recurrendū eo ubi alterū deſiuit. Hic igitur lintea ad ſiniſtram, aut dextrā deligētur,aut ad utram partē contulerit ad fracturæ figurā,et in utrā declinare expedierit.Poſtea uero ſplenia extēdere oportet modico cerato illita. Nam ſic & mitius & ſtabilius ſe habent. Deinde ſic linteis deligare alternatim, modo in dextrā,modo in ſiniſtrā:& plerunq; inferne initio facto, ſurſum ducere:aliquādo etiā ſuperne deorſum.Extremitates aūt ſubaridas,& in acutū abeūtes,ſplenijs obuolutis curare oportet,ita ut copia opertoriorū non totū aceruatim,ſed particulatim corrigat.Inſuper aūt circa manus iuncturā ſiue articulū laxe circūdare ſplenia oportet aliàs atq; aliàs.Copia uero linteorum ſufficiens primum,duæ partes ſunt.Signa autē bene curati, & terminus recte deligati, hæc ſunt:ſi interrogaueris ipſum an cōpreſſus ſit,& ſi cōpreſſum quidē ſe eſſe dixerit,ſed leniter,& maxime circa ipſam fracturā. Huiuſmodi ita facta eſſe perpetuo dicere oportet eū qui recte deligatur. Signa uero mediocritatis hęc ſunt.Ea die ac nocte qua deligatus eſt,ipſe ſibijpſi uideatur non minus, ſed magis compreſſus eſſe.Poſtridie uero tumorē paruum, mollē,ad ſummā manum obortū eſſe.Mediocritatis enim factæ à te cōpreſsionis ſignū hoc eſt. Deſinēte aūt die minus cōpreſſus eſſe ſibi uideatur. Tertia uero die deligamēta laxa eſſe ipſi uideantur.Et ſi quid horū iam relatorū defecerit,noſcere oportet deligationē moderata laxiorē eſſe.Si uero quid ex relatis abūdauerit,noſſe oportet ultra modū cōpreſſum eſſe.Et ex his cōiectura facta,poſtea deligās aut laxabis,aut comprimes magis.Reſoluere aūt oportet tertia die,ubi extēderis.Et ſi primū moderate deligaſti,hanc deligationē paulo magis q̃ illam cōprimere oportet, & initia ſupra fracturā inijcere,quemadmodū etiam antea. Si quidem enim hanc prius

deliga

deligaueris,ſanies ex hac ad extremitates hinc atq; illinc exhauritur. Si uero aliquã aliam partem prius cõpreſſeris,in illam ex cõpreſſa exhauritur. Intelligẽtia aũt ad multa utilis exiſtit. Sic igitur ſemper incipere oportet & deligationẽ, & cõpreſsionem ex hoc loco. Reliqua uero iuxta rationẽ,ita ut quãto lõgius à fractura digreſſus fueris,minus cõprimas,nunquã quidem laxa omnino circũdando,ſed adhærentia. Poſtea uero pluribus linteis deligare oportet in ſingulis deligationibus. Et ſi interrogetur,dicat ſe paulo magis cõpreſſum eſſe q̃ prius,& præſertim circa fracturã. Sed & alia,& circa tumorem,& circa dolorẽ,et circa alleuationẽ,pro prioris deligationis ratione fiant. Poſtq̃ uero tertius iam aderit dies,laxiora eſſe ipſi uideãtur deligamenta. Deinde reſoluere oportet, & rurſus paulo magis cõprimendo deligare, & hoc cũ omnibus linteis quibus deligandus erat. Et poſtea omnia ea ipſum apprehendant,quæ etiam in primis deligationũ circuitibus contigerant. Vbi uero tertius aderit dies, & ſeptimus à prima deligatione,ſi quidẽ recte deligatus fuerit,tumor in ſumma manu,atq; hic non ualde magnus erit:locus aũt qui deligatur,in omnibus deligationibus tenuior ac gracilior cõperietur: Verum in ſeptimo etiam ualde tenuis, & oſſa fracta magis mouentur, & facilius ad correctionẽ ducũtur. Et ſi hæc huiuſmodi fuerint, facta coaptatione uelut ad ferulas adhibẽdas deligare oportet,paulo magis cõprimendo q̃ antea,ſi non dolor aliquis maior fuerit ex tumore qui eſt in ſumma manu. Poſtquã autem linteis deligaueris, ferulas circumponere oportet, & uinculis q̃ laxiſsimis circũdare, quietis ſaltem gratia, ut ferularũ appoſitio ad cõpreſsionem manus nihil faciat. Poſtea uero & dolor, & alleuatio, eodem modo fiant,uelut in primis deligationũ circuitibus. At uero ubi tertio die laxas eſſe dixerit,tunc poſtea ferulas firmare oportet,maxime quidem circa fracturam, ſed & alia iuxta rationem,ſi quidem et deligatio magis laxa fuerit,q̃ cõprimat. Craſsiſsimam autem ferulam eſſe oportet, qua parte extat fractura,non tamen multũ. Et ad hoc ſtudium uel maxime adhibẽdum eſt,ut ferula è directo magni digiti non ponatur,ſed hàc uel illàc: immo neq; à directo parui digiti,qua parte os ſupereminet in manus articulo,ſed hàc uel illàc. Quod ſi ad fracturam conferat,hac parte aliquas ferulas poni,breuiores ipſas alijs eſſe oportet,ut ne perueniant ad oſſa præminentia,iuxta manus articulũ. Periculum eſt enim ulcerationis, & denudationis neruorũ. Oportet aũt tertio quoq; die ferulis ualde leniter firmare,hoc cogitãtes,q̃ ferulæ deligationis cõſeruandæ gratia apponũtur,nõ autem cõpreſsionis gratia alligantur. Si quidẽ igitur probe noueris, quòd in prioribus deligationibus oſſa ſufficiẽter ſunt directa, & neq; pruritus infeſtẽt, neq; ulla aliqua ulceratio ſuſpecta ſit: ita cũ ferulis deligatum ſinere oportet,donec uiginti dies trãſgreſſus fuerit. In triginta enim diebus uniuerſis maxime ex toto cubiti oſſa corroborãtur. Certum tamẽ nihil eſt. Nam & natura à natura, & ætas ab ætate ualde differt. Poſtquam autẽ ſolueris,aquam calidã affundere oportet, & poſtea deligare,paulo minus cõprimendo q̃ antea, & paucioribus linteis q̃ prius. Et poſtea tertio quoq; die ſoluere, ac rurſus deligare,ita ut minus cõprimas, & paucioribus linteis utaris. At uero ſi ubi ferulis deligatus eſt, oſſa nõ recte poſita eſſe ſuſpiceris,aut aliud quid uulneratum uexet,in dimidio tẽporis ſpatio,aut paulo prius ſoluere, & rurſus deligare oportet. Victus pro his quibus ab initio ulcera non facta fuerint,neq; oſſa extra eminent,ſufficit

 aliquan

aliquãto ſimplicior. Verũ parciore uictu utendũ eſt ipſis, uſq; ad diẽ decimũ, ut qui iam etiã quieſcant: & obſonijs tenellis utendũ, quæ trãſitui mediocritatem exhibent. A uino uero & carnis eſu abſtinendũ. Poſtea tamẽ ſenſim progreſſu facto reficiẽdi ſunt. Hic ſermo uelut lex iuſta poſita eſt de fracturarũ curatione, & quomodo tractare oporteat, & quomodo euẽtus ſequi, ex iuſta tractatione. Quicquid uero nõ ita euentũ habuerit, ſcire oportet, q̃ in tractatione quid defectuoſe, aut redũdanter factum eſt. Quin & hæc inſuper in hoc ſimplici modo cõſiderare oportet, quæ nõ ita ualde curare ſolent medici, et quidẽ quũ omnem curationẽ, & totam deligationẽ corrũpere poſsint, ſi nõ recte fiant. Si enim ambo oſſa fracta fuerint, aut infernũ ſolũ: is uero qui deligatus eſt, in faſcia quadã manũ exceptã ac appenſam habeat, & plurima faſciæ pars circa fracturã exiſtit, ita ut manus hinc atq; hinc pendeat: hũc neceſſe eſt reperiri os ad ſupernã partem diſtortũ habentẽ. Si uero ſic fractis oſsibus, & ſummã manum in faſcia habet, & partẽ iuxta cubiti flexuram: reliqua uero cubiti pars nõ ſit eleuata: hic ad infernã partẽ os diſtortũ habere cõperietur. Proinde in faſcia molli latitudinẽ habente maximã cubiti partẽ, & manus articulũ, æqualiter ſuſpẽdere ac eleuatã geſtare oportet. At uero ſi brachiũ fractũ fuerit, ſi quidẽ quis extẽtam manũ in hac figura extẽdat, muſculus brachij extentus deligabitur. Poſtq; aũt deligatus cubiti flexurã inflexerit, muſculus brachij aliã figuram habebit. Iuſtiſsima igitur brachij extenſio hæc eſt. Lignũ cubitale aut paulo breuius, qualia ſunt ligna quæ in foramina ligonũ immittuntur, ſuſpẽdere oportet, hinc atq; illinc catena deligatũ. Hominem uero in alta quapiam ſede collocatũ, ita manu ſuperincũbere oportet, ut lignũ id ſub ala ſit moderate habẽs, ut homo uix ſedere poſſit, & ferè ſubleuatus ſit, ſuppoſito poſtea alio quopiã fulcimẽto, et coriaceo puluino uno aut pluribus ſubiectis, quo moderatã altitudinẽ habeat cubitus, ad rectũ angulũ obliquatus. optimũ quidẽ eſt coriũ latũ ac molle, aut faſciã latã circũdare, & magnũ aliquod põdus appendere, quod moderate intẽdere poſsit. Sin minus, uir aliquis robuſtus in hac figura cubiti, circa cubiti flexurã deorſum cogat. At uero medicus erectus ſtans, & alterũ pedem in altiore quopiã habẽs, aggreſsionẽ faciat, ita ut uolis os dirigat ac cõponat: facile aũt dirigetur. Nã hæc extenſio bona eſt, ſi quis ipſam recte præparet. Deinde deliget faſciarũ principijs ſupra fracturã iniectis: & reliqua omnia, quemadmodũ prius monuimus, tractet: & eaſdẽ interrogationes faciat: & ijſdem ſignis utatur, an moderate habeat, aut ſecus. Et per tertiũ diem deliget, & magis cõprimat. Et ſeptima aut nona die cũ ferulis deliget. Et ſi ſuſpicionẽ habeat, os nõ bene poſitũ eſſe, intermedio tẽpore ſoluat, & ubi probe collocauit, rurſus deliget. Corroboratur aũt maxime os brachij in xl. diebus. Poſtq; uero hos exceſſerit, ſoluere oportet, & minus cõprimere, & paucioribus quoq; linteis deligare. Cęterũ uictũ quendã exquiſitiorẽ q̃ prius cõſtituere oportet, & ad lõgius tẽpus. Eius uero cõiecturam facere oportet, ad tumoris qui in ſumma manu eſt robur reſpiciẽdo. Inſuper aũt & ad hæc animũ aduertere oportet: q̃ brachiũ à natura ad externã partẽ incuruatũ eſt, & diſtorqueri ſolet, ſi nõ bene curetur. Sed & alia omnia oſſa, quæ à natura ad hanc partẽ diſtorta ſunt, etiã dum curãtur ubi fracta ſunt, diſtorqueri ſolent. Vbi igitur tale quippiã in ſuſpicionẽ uenerit, lata inſuper faſcia brachiũ circũcirca cõplecti oportet, & circũ pectus deligare: et ubi quieſcere uolet, inter cubiti

biti flexurã et coſtas,ſpleniũ quoddã multiplex cõuolutũ ac cõplicatum ſuppo nere:aut aliud quid quod huic ſimile exiſtat.Hoc enim modo incuruatio oſsis recta euadet.Cauere tamẽ oportet,ut ne minus ad internã partẽ uergat. Pes uero hominis ex multis ac paruis oſsib. cõpoſitus eſt, quemadmodũ etiã ſumma manus.Frãgũtur quidẽ nõ ita ualde hæc oſſa,ſi nõ unà cũ corpore,ab acuto aliquo aut graui uulnerato. Vulnerata igitur quomodo curare oporteat,in ulcerationũ parte refertur.Si uero quid è loco ſuo motũ fuerit,aut digitorũ articulus, aut aliud quoddã ex oſsibus ſummi pedis,unũquodq; in ſuũ locũ cogere oportet,quẽadmodũ & ea quę in manu ſunt.Curare uero oportet cerato,et ſplenijs, & linteis uelut etiã fracturas,exceptis ferulis,eodẽ modo cõprimẽdo,& per tertiũ diẽ deligando.Interrogetur itẽ is qui deligatur ſimiliter,uelut in fracturis,et de cõpreſsione facta,& an laxa ſit deligatio.At uero ſana fiũt in xx.diebus perfecte omnia, exceptis his quę cũ tibiæ oſsibus cõmunionem habẽt,& cũ ipſa è directo.Cõducit aũt hoc tẽpore decũbere.At nõ tolerant contẽnentes morbũ, Verũ priuſq; ſani fiãt obambulant:& propterea plurimi nõ perfecte ſanantur, ſed dolor ipſos ſæpe merito cõmonefacit.Totũ enim corporis põduspedes uehunt. Quũ igitur nondũ ſani iter faciũt,articuli moti male curãtur,ideoq; aliàs atq; aliàs hi qui ad tibiã ſunt dolent.Quæ uero cũ tibiæ oſsibus cõmunionẽ habẽt,& maiora alijs ſunt,et ubi hæc mota ſunt,diuturniorẽ medelã requirũt.Curatio tamen eadẽ eſt. Verũ linteis & ſplenijs pluribus uti oportet: Et in totum hinc atq; illinc deligare,cõprimere itẽ uelut alia omnia,ea maxime parte qua emota ſunt,& primas quoq; linteorũ obuolutiones eodẽ modo facere. In unaquaq; uero reſolutione,multa calida aqua uti oportet.In omnibus enim circa articulos læſionibus,multa aqua calida affundẽda eſt. Cæterũ cõpreſsiones & laxationes in ijſdem tẽporibus eadẽ ſigna oſtendũt,quæ in ſuperioribus: & religationes eodẽ fiant.Sani uero perfecte hi fiũt in xl.maxime diebus, ſi decũbere ſuſtinuerint.Sin minus,eadem patiũtur quæ prius relata ſunt,& adhuc amplius. Porrò quicũq; ſaltu de alto quopiã loco facto,in calcaneum uehemẽter ſe fulciuerũt,his oſſa quidem diſparãtur, uenulæ uero ſanguinẽ effundunt,carne circa os cõtuſa, tumor aũt accedit, & dolor multus. Os enim hoc paruũ nõ eſt, & ſupereminet quidẽ ſub tibiæ rectitudinẽ,cõmunionẽ uero habet cũ uenis ac neruis principalib. Tẽdo aũt poſterior huic oſsi annectitur. Hos curare oportet cerato,& ſplenijs,& linteis,& aqua plurima calida,& linteis pluribus.Et ab his opus eſt etiã alijs q̃ optimis ac leniſsimis.et ſi quidẽ mollis fuerit à natura cutis circũ calcaneũ,ſic ſinere oportet.Si uero craſſa et dura ueluti quidã habẽt,incidere oportet, æqualiter, & attenuare,ita tamẽ ut ne uulneretur. At uero talia bene deligare nõ cuiuſuis eſt.Si eñ deliget quis,quomodo alia circa malleolos deligãtur,ita ut aliquãdo circũ pedẽ,aliquãdo circũ tendinẽ,faſcię circũdentur: hæ cõſtrictiones calcaneũ ſeparãt:qua parte cõtuſio facta eſt. Atq; ita periculũ eſt, ne calcanei os corrũpatur:& ſanè ſi corruptũ fuerit per omne æuũ morbus durare poteſt.Nã & alia quæ nõ ex tali modo ſunt,ipſum corrũpunt, ſed in decubitu denigrato calcaneo,ex figuræ neglectu:aut in tibia uulnere fiẽte periculoſo,ac diuturno,& cõmunionem cũ calcaneo habẽte:aut in femore:aut ubi ex alio morbo diuturnus decubitus cõtingit.Attamẽ & talibusdiuturnæ ac moleſtæ affectiones fiũt,& quæ ſæpe refringãtur,ſi nõ bona diligẽtia,& multa quie

te curentur. Quare etiam ea quæ ex tali modo corrũpuntur, ſupra aliquã læſionem, magna corpori pericula inducunt. Febres enim peracutæ oboriũtur, continuæ, tremulæ, ſingultuoſæ, mẽtem contingentes, paucis diebus durantes ac occidentes. Fieri etiam poſſunt uenarũ ſanguifluarũ liuores, uenarũ nauſeæ, & cancerationes ex cõpreſsione. Fieri autem poſſunt hæc abſq; alia corruptione. Atq; hæc quidem relata ſunt, ubi uehementiſsimæ contuſiones fiunt. Plurima tamen leniter circũcirca contunduntur, neq; ullum magnũ curationis ſtudium exigunt, ſed recte tamẽ tractare oportet. Quũ uero uehemens in fulciendo illiſio facta eſſe uiſa fuerit, tunc ſanè relata facere cõuenit, & deligationẽ plurimam facere circũ calcaneum obuolutam, ita ut aliquãdo ad ſummas pedis partes, aliquando ad medias, aliquando ad tibiæ partes, ex oppoſito lintea obuoluantur. Deligare inſuper oportet & uicina omnia, hinc atq; illinc, uelut etiam prius dictum eſt, & uehementẽ compreſsionẽ non facere, ſed cũ multis linteis. Præſtat autẽ & ueratrum bibendũ dare eadem die, aut poſtridie: & tertia die reſoluere ac rurſum deligare. Signa porrò an recrudeſcant, aut non, hæc ſunt. Quum ſanguis è uenis effuſus, & denigrationes, & his uicina, fiunt ſubrubra & ſubdura, periculum eſt ne recrudeſcãt. At ſi quidẽ febre careat, ſurſum purgans medicamentũ dandum eſt, uelut dictũ eſt: itemq; ſi nõ continua febre laboret. Si uero cõtinua fuerit febris, medicamentũ dandum nõ eſt. Verum & à cibis, & à ſorbitionibus abſtinendũ. Potu uero utendũ aqua, non uino, ſed fauorum cremore decocto, aut aceto mulſo dulci. Si uero nõ recrudeſcẽt, ſanguis è uenis effuſus, & denigrationes, & uicinæ partes, cũ uirore ſubpallidæ fient, & nõ duræ. & bonum eſt hoc teſtimoniũ in omnibus ſugillatis, ſanguine è uenis ſubter cutẽ effuſo, quòd nõ recrudeſcent. Quæcũq; uero cum duricia liueſcũt, ea ut denigreſcant periculum eſt. Cæterũ hoc ſtudio habere oportet, ut pes plerũq; paulo altius reliquo corpore habeatur. Sanus autẽ fieri poterit in ſexaginta diebus, ſi quieuerit. At uero tibia duo oſſa ſunt, quorum alterum altero hac parte multo tenuius eſt, illa uero parte nõ multo tenuius. Cohærent aũt inter ſe iuxta pedem, & appendicem cõmunem habent. Verũ in rectitudine tibiæ non cohærent. Iuxta femur autẽ cohærent, & appendicẽ habent, & appendix diſcriminationem. Lõgius uero paulo alterũ os eſt, quod ſecundũ paruum digitum eſt. Et talis quidẽ eſt natura oſsiũ in tibia. Luxantur autẽ aliquando iuxta pedẽ ambo oſſa, quandoq; cũ appendice, quãdoq; uero appendix tantũ emouetur, quandoq; alterũ tantum os. Hæc autẽ minus moleſta ſunt, q̃ ea quæ in articulo manus exiſtunt, ſi quieſcere homines ſuſtineant. Curatio uero conſimilis eſt uelut illorũ. Nã et repoſitionẽ ex extẽſione, uelut in illis facere oportet. Verũ uehemẽtiore extẽſione opus habẽt, quãto fortius eſt ea parte corpus. Plerũq; tamẽ ſufficiũt uiri duo, alter hinc alter illinc extẽdentes. Si uero nõ ſatis robuſti fuerint, facile eſt uehementiorẽ extenſionẽ facere. Aut em̃ rotę modiolũ, aut aliud quid huic ſimile defodere oportet, & molle quiddã pedi circũdare, et poſtea latis bubulis loris pede deligato, principia lororũ aut ad piſtillũ, aut ad aliud lignũ alligare, atq; ita ligno in ſummũ modiolũ indito refringere, ita ut alij cõtra extẽdãt humeris et poplite apprehẽſis. poteſt etiã ſuperna corporis pars neceſſitate hac extenſionis urgeri, partim quidẽ ſi ita uoles, ligno rotũdo leuigato alte defoſſo, partem quandã ipſius ſupereminẽtem intra crura iuxta ani & ſcorti intercapedinem

dinem applicato,quo corpus ſequi prohibeat ad eos qui à pedibus extendunt. Deinde ad crus quod extēditur declinare nō oportet,ſed aliquē à latere aſsidere, qui nates retrudat,ne corpus circūtrahatur:partim uero ſi etiā circa alas hinc atq; illinc ligna affigantur,manus aūt extentæ ſeruentur,apprehendat aūt quis circa genu, atq; ita contrà extendat:partim itē ſi quis uelit, alijs loris circa genu aut circa femur deligatis,& alio rotæ modiolo ſupra caput defoſſo,& loris ex ligno quopiā alligatis,& ligno ita in rotæ modiolū defixo, ad cōtrariam partem his qui à pedibus extēdunt,adtrahere poteſt. Quin & ſi uoles,pro rotarum modiolis trabem mediocrē ſub lectum extēdes,deinde ad trabis hinc atq; illinc caput ligna fulciens ac refringens,lora ipſis alligata intēdes. Si uero & hoc uelis, aſellis hinc atq; illinc cōſtitutis,in ipſis extenſionē facies.Sunt aūt & alij multi extenſionū modi.Optimū autē fuerit,ſi quis in magna ciuitate medicū agit, ut lignū habeat præparatum,in quo omnes neceſsitates inſint, tum ad omnes fracturas,tum ad omnes articulorū repoſitiones,ex extētione,ac uectium uſu. Satis aūt eſt ſi lignū fuerit & longitudine,& latitudine,& craſsitudine tale,quales colūnæ querneæ quadrāgulæ fiunt.Poſtq; aūt ſufficienter extēderis,facile iam eſt articulū reponere.Eleuatur enim in directū ſupra priſtinam ſedem.Dirigere itaq; manuū uolis oportet,ita ut his partim in id quod eluxatum eminet innitaris,partim ab altera parte infra malleolū renitaris. Vbi uero repoſueris,ſi quidē fieri poterit,extentū ita deligabis.Si uero præ loris impediaris,his exolutis diſtentionē facias,donec deligaueris.Deligare aūt eodē modo oportet, & faſciarum initijs ſimiliter in id quod luxatū eminet iniectis,& primis obuolutiōibus plurimis ſupra id factis,imò etiā ſplenijs plurimis ſupra id impoſitis,et cōpreſſione maxime iſthic fiente.Sed & hinc atq; illinc multū inſuper deligare oportet.Magis aūt hic articulus cōpreſsione opus habet,in prima deligatione, q̄ is qui in manu eſt.Poſtq; aūt deligaueris,ſublimius reliquo corpore deligatā partem habeat.Poſitum aūt ipſius ita facere oportet,quo q̄ minime pes depēdeat. At uero attenuationē corporis ita facere oportet,prout talem uel talem uim ipſa luxatio habet.Aliqua enim parū, aliqua multū luxantur. In totū uero magis & lōgiore tempore,in uulneribus circa crura, q̄ his quæ circa manus fiunt,attenuare oportet. Nam & maiora & craſsiora hæc quàm illa ſunt:& ſanè etiam neceſſarium eſt quieſcere corpus ac decūbere. Verū poſtea deligare articulum tertia die,neq; prohibet quicquam, neq; urget. & alia omnia ſimiliter uelut ſuperius relata curare oportet. Et ſi quidē quiete decumbet,ſufficient quadraginta dies, ſi ſolum in ſuum locum oſſa rurſus deſederint. Si uero quieſcere nolet, non facile quidem crure uti poterit, & deligatione ad multum tempus uti cogetur. Quæcunq; uero oſſa nō perfecte deſident in ſuum locū,ſed aliquid deficit, progreſſu temporis attenuatur coxa,& femur,& tibia.Et ſi quidem intro luxata fuerint,externa pars attenuatur.Si uero extra, interna. Plurima autem ad internam partem luxantur. Poſtquam uero ambo tibiæ oſſa fracta fuerint, citra exulcerationem, extenſione uehementiore opus habent. Extendere autem oportet quibuſdam modis ex prædictis,ſi magnæ emotiones fuerint.Sufficiunt etiam à uiris fientes extenſiones. Plerunq; enim ſuffecerint duo uiri robuſti,alter hinc,alter illinc diſtēdentes. Intendere autē oportet in directum,ſecundum naturam,& ſecundū rectitudinem tibiæ ac femoris,ſiue tibiæ fractæ,

ſiue femoris oſſa extēderis. Sed & deligare ſic oportet utriſq; extentis, utrū tandem horū deligaueris. Nō enim eadem cruri & manui cōferunt. Nam ubi cubiti & brachij oſſa fracta fuerint deligata, manus appēſa excipitur. At ſi extēta deligaueris, figuræ carniū alterantur inter flectendū in cubiti flexura. Fieri enim nō poteſt, ut cubiti flexura ad multū tempus maneat extēta. Non enim ſæpe in hac figura, ſed in flexione eſſe cōſueuit. Quin & quū homines obābulare poſſint, ubi circa manum ſauciati fuerint, opus habēt flexione in cubiti flexura. At crus quū & in ambulādo, & in ſtando cōſueuerit, aliquādo quidē extentū eſſe, aliquādo uero ferè extentū eſſe, ad infernā partem ſecūdum naturā: & ſanè etiā ad hoc ut reliquū corpus uehat: propterea facile eſt ipſi extentum eſſe, ubi eius neceſsitatē habuerit. Quin & in cubilibus ſæpe in hac figura eſt, ut uidelicet ſit extentū. Poſtquam aūt uulneratū fuerit, neceſsitas animi propoſitū in ſeruitutem adigit. Impotētes enim fiūt ad ſe attollendū, adeò ut ne meminerint quidē, ut inflectant ac exurgāt: ſed quieſcūt in hac figura decūbentes. Propter has igitur cauſas, neq; extēſionis, neq; deligationis figura eadem, manui & cruri cōducit. Si quidē igitur ſuffecerit extēſio quæ per uiros fit, nihil aliud laboris fruſtra inſumere oportet. Imperitiā enim arguit, machinas adhibere ubi ipſis nō eſt opus. Si uero nō ſufficiens fuerit extēſio per uiros, etiā ex alijs neceſſarijs quædā adhibere oportet, ſi quæ cōmoda fuerint. Quū aūt ſatis iam extēta fuerint, facile eſt dirigere oſſa, & ad naturā reducere, manuum uolis ac palmis corrigēdo ac coaptādo. Vbi uero direxeris, linteis deligare extenta, ſiue ad dextrā partē, ſiue ad ſiniſtrā, circūducere prima lintea conducat. Initia aūt ipſorū ſupra fracturam inijciātur, & circū hanc primæ quoq; obuolutiones circūducantur, deinde deligando ſurſum ad tibiam diſtribuātur, uelut in fracturis dictū eſt. Cæterū lintea latiora eſſe oportet, & lōgiora, eaq; multo plura circa crus q̄ in manu. Vbi uero deligaueris, ſuper planū quoddam & molle deponere cōuenit, ut neq; hàc, neq; illàc diſtorqueatur: neq; repandum, neq; gibbum fiat. Maxime aūt cōfert puluinar, aut lineū, aut laneum, nō durum, laxū, per medium ſecundū longitudinem ſubiectū, aut aliud quid quod huic ſimile exiſtit. Nam de canalibus qui ſub crura fracta ſubijciuntur, quid cōſulam ambigo, an ſupponere ipſos cōueniat, aut nō. proſunt enim, nō tamen quantū putant hi qui ipſos ſupponūt. Nō enim quieſcere cogūt canales, uelut illi putāt. Nam neq; dum reliquū corpus aut hàc, aut illàc uertitur, cogit canalis ut crus ne ſequatur, ſi nō ipſe homo huius rei curam habeat: Neq; rurſus abſq; corpore crus moueri canalis prohibet, uel in hanc, uel in illam partem. Quin & crudelius eſt lignum ſubijcere, ſi non ſimul molle quiddam in ipſum indatur. At utiliſsimū eſt in ſtrato permutando, & in progreſsibus ad aluum exonerādam. Licet igitur & cum canali, & ſine canali, & bene, & male rem moliri. Verū uulgo perſuaſum eſt, etiam medicū minus delinquere, ſi canalis ſubijciatur, etiāſi minus hoc artē referat. Oportet enim ſuper plano quopiā ac molli cubare crus ipſum, penitus in directum: alioqui neceſſe eſt deligationem ſuperari à diſtortione, quæ in poſitu cōtingit, quocunq; & quantuncūq; tandem inclinarit. Reſpondeat autem deligatus eadem quæ etiam prius dicta ſunt. Nam & deligationem talem eſſe oportet, & tumorem ita attolli ad extremas partes, & laxationes ita, & religationes per tertium diem: & quod deligatur gracilius inueniri, & deligationes magis facere, & pluri-

pluribus linteis,& circūdare pedem laxe,ſi non uulnus ualde propinquū genu fuerit. Extēdere autē moderate,& dirigere oſſa,in unaquaqꝫ deligatione oportet. Si enim recte curetur,& tumor ſecundū rationem procedat:tum locus qui deligatur tenuior ac gracilior erit,tū oſſa adductu faciliora, & extēſioni magis obedientia. Poſtq̃ aūt ſeptimus aut undecimus aderit dies,ferulas apponere oportet,quemadmodū & in alijs fracturis dictū eſt. Cæterū ferularum locationes uitare oportet,& ſecundū malleorū rectitudinē,et ſupra tendinē,qui eſt in tibia pedis. At tibiæ oſſa corroborantur in quadraginta diebus,ſi recte curētur. Si uero ſuſpicionē habeas,os aliquod directione opus habere:aut de ulceratione aliqua timeas,intermedio tēpore ſoluere,& probe coaptata religare oportet. Porrò ſi alterū tibię os fractum fuerit,extēſione quidem debiliore opus habet,nō tamen deficere,neqꝫ ſegniter agere,in extēdendo cōuenit.& maxime quidē omnes fracturas in prima deligatione,quantū eius fieri debet,extendere oportet: Sin minus, q̃ citiſsime. Quodcūqꝫ enim os nō recto modo coaptatū deligans quis cōpreſſerit,locus maiori dolore uexabitur. Reliqua uero curatio eadē eſt. At uero ex oſsibus his internū,tibia & prima tibia appellatū,moleſtiā maiorē in curādo exhibet,& extēſione magis opus habet:& ſi nō recte coaptata oſſa fuerint,occultari nō poſſunt. Eſt enim totū conſpicuū et carnis exors,& hoc fracto,lōge tardius progredi eo crure poterint. Si uero externū os fractum fuerit,& multo facilius ferūt,& multo melius occultare poſſunt, etiāſi nō bene fuerit coaptatū. Eſt enim carnoſum,& cito in pedes cōſiſtunt. Plurimum enim oneris internū tibiæ os uehit. Nam ſimul & unà cū ipſo crure, & oneris ſecundum crus rectitudine,maiorē laboris partē internū os ſuffert. Femoris enim caput ſupernā corporis partē ſuſtinet. Hoc aūt intra crus eſt,& nō extra,ſed ſecūdum tibiæ rectitudinē:& ſimul reliqua dimidia corporis pars huic rectitudini magis appropinquat, & nō externæ: & ſimul craſsius eſt internū q̃ externū, queādmodū etiā id quod in cubito eſt,ſecūdū parui digiti rectitudinē, tenuius eſt & lōgius. In articulo tamē inferno nō ſimilis eſt oſsis lōgioris cōſtitutio. Inęqualiter enim cubiti gibbus ſiue flexura,& poples flectūtur. Propter has igitur cauſas,externo quidē oſſe fracto,celeres progreſſus fiūt,interno uero fracto,tardi. At uero ſi femoris os fractū fuerit,extenſionē præ omnibus facere oportet,ita ut ne defectuoſius fiat. Amplior enim facta nihil læſerit. Neqꝫ ēm ſi quis diſtātia ex uehemētia extēſionis oſſa deligauerit,fieri poterit ut deligatio ipſa teneat, ut ita diſtent:ſed coeūt inter ſe oſſa q̃ citiſsime,ubi intēdentes ipſa remiſerūt. Craſsiſsimæ enim ac fortiſsimæ quū ſint hac parte carnes deligationē ſuperabunt,nō ab ipſa ſuperabūtur. Magnū enim dedecus eſt ac detrimentū,femur breuius efficere. Nam ſi quidē manus breuior fiat,& occultari poterit,& nō magnus eſt error. At crus ſi breuius fiat,claudū hominē efficiet. Sanum enim crus lōgius eſt,& id redarguit. Quare utilius fuerit,ut ſi quis male curādus ſit,ambo potius crura fracta habeat,q̃ alterū tantū. ęquilibris enim ipſe ſibijpſi fuerit hoc modo. Poſtquā uero ſufficiēter extēderis, directione ac coaptatiōe per manuū uolas facta,eodē modo deligare oportet,uelut etiā prius ſcriptū eſt,iniectis etiā faſciarū initijs uelut dictū eſt,et deligatiōis diſtributione ſurſum uerſus fiete.& deligatus eadē reſpōdeat,uelut etiā prius:& doleat eodē modo,& melius habeat,& ſimiliter rurſus deligetur.& ferularū appoſitio eadē ſit. Corroboratur aūt

femur

femur in quinquaginta diebus. Inſuper uero & hoc cōſiderare oportet, ꝙ femur gibboſum magis eſt ad externā partem, ꝙ̄ ad internam, & magis ad anteriorem, ꝙ̄ poſteriorē. In has itaq; partes etiā diſtorquetur, ſi non probe curetur. & ſanè ijſdem partibus etiā ipſe ſeipſo magis excarnis eſt, ut neq; occultari poſsit in diſtortione. Si igitur huiuſmodi quippiā ſuſpectum habueris, machinari ea oportet, quæ in brachio diſtorto cōſuluimus. Pauca inſuper lintea circa coxam, & locū inter coxas & lumbos, circūdare oportet, quo & inguina, & articulus circa intermediā crurum ac inguinum partem plechada appellatam, inſuper deligetur. Nam & aliàs confert, & ut ne extremæ ferularum partes lædant, ſi ad nō deligata adhibeantur. Deficere aūt oportet ſemper ferulas, à nuda parte, & hinc atq; illinc multū: & poſitionē ferularum ſemper ita prouidere conuenit, ut neq; ſuper os aliquod circa articulos natura prominens, neq; ſuper neruum circa articulū fiat. Tumores uero iuxta poplitem, aut circa pedem, aut iuxta aliā quampiā partem, ex cōpreſsione eleuatos, multis lanis ſuccidis probe carminatis, uino ac oleo reſperſis, cerato ſublito, deligare oportet, & ubi preſſerint ferulę, citius laxare. Graciles aūt fieri poterint, ſi ſupra ferulas gracilibus linteis tumores deligaris, ab infima parte initio facto, ad ſupernā procedendo. Sic enim ꝙ̄ citiſsime tumor gracilis fieri poterit, & tranſcēderit ſupra priores deligationes. Verum hoc deligationis modo uti nō oportet, ſi nō periculum fuerit in tumore, puſtularū, aut denigrationis. Tale uero nihil fit, ſi nō quis ualde premat fracturā, aut ſuſpenſam habeat, aut manu ſcalpat, aut aliud quid quod irritet corpori allabatur. At uero canalē ſi quis ſub ipſum femur ſupponat, qui poplitē non excedat, læſerit magis ꝙ̄ profuerit. Neq; enim prohibuerit, quo minus & corpus, et tibia, ſine femore moueatur. Noxius enim erit ad poplitē pertingens, & quod minime oportet, id facere impulerit. Minime uero oportet genu flectere. Omnē enim turbationē deligationibus inducit, & femore, & tibia deligata, quiſquis genu flexerit. Neceſſe enim erit propter hoc, muſculos aliàs atq; aliàs aliam figurā haberet. Neceſſe eſt iēt oſſa fracta moueri. Præ omnibus itaq; faciendū, ut poples ſit extentus. Videtur igitur canalis ſimiliter prodeſſe, qui à coxa ad pedē uſq; ſubiectus cōtineat. & aliàs circa poplitē, faſciam cum canali laxe circūdare oportet: quemadmodū infantes in cunis faſcijs obuoluūtur. Deinde ſi femur ad ſupernā partem diſtorqueatur, aut ad latus, melius ita contineri poterit unà cū canali. Cæterū calcanei ſummi ualde magnā curam habere cōuenit, ut & in tibiæ, & in femoris fracturis, apte ſe habeat. Si enim depēdeat pes, reliqua tibia firmata, neceſſe eſt iuxta anteriorē tibiæ partē, oſſa incurua eſſe. Si uero calcaneum quidē moderato altius fuerit firmatū, reliqua uero tibia aliquantulū eleuata, neceſſe eſt huic oſsi, ut circa anteriorē tibiæ partē, moderato cauius appareat: atq; hoc adhuc magis, ſi calcaneum hominis natura fuerit magnum. Sed & omnia oſſa tardius corroborātur, ſi non ſecundum naturā poſita fuerint, itemq; ea quæ nō in eadem figura quieſcūt: & calli quoq; debiliores ipſis obducūtur. Atq; hæc quidem de his quibus oſſa quidē fracta ſunt, nō autem extra eminēt, neq; aliàs ulcus factū eſt. Quibus uero oſſa fracta ſunt ſimplici modo, & nō multifido, ita ut eadē die repoſita ſint, aut poſtridie in ſedem ſuā recepta, & nullus timor ſit fiſſorū oſsiū diſceſsionis: aut etiā quibus ulcus quidem factū eſt, oſſa uero fracta nō extra eminent, neq; modus fracturæ talis eſt,

ut

ut ſint ſegmēta à fiſsis oſsibus ſeparata: tales ſpes eſt ſimplici modo curari poſ-ſe. Et quidem ſanè neq; magni quippiam boni, neq; mali facientes, ulcera qui dem curant aliquo purgatorio, aut picatū ceratū, ut emplaſtrū cruentis uulneri bus idoneū, aut aliud quid ex his quę facere ſolēt, imponētes: Ego uero eos lau do qui ſplenia uino imbuta, aut lanas ſuccidas, aut aliud quid huiuſmodi deli-gant: Vbi uero ulcera pura facta fuerint, & iam coaleſcūt, tunc multis linteis de ligare, & ferulis dirigere conātur. Hæc quidem curatio boni aliquid facit, nihil autē magni mali: Oſſa tamē non ſimiliter in ſuam ſedē firmari poſſunt. Verum corpora aliquāto tumidiora ea parte fiunt, q̄ ſit oportunū. fiunt aūt et breuiora his quibus utraq; oſſa, aut cubiti, aut tibię fracta ſunt. Alij uero rurſus ſunt, qui talia ſtatim linteis curant, & hinc atq; illinc linteis deligāt, ulcus uero ipſum re-linquunt, & perfrigerari ſinunt. Deinde ſuper ulcus purgatoriū aliquod impo nunt, & ſplenijs uino imbutis, & lanis ſuccidis curant. Hæc curatio mala eſt, & ueriſimile eſt eos qui ita curāt, tum in alijs fracturis, tum in huiuſmodi maxime imprudēter ſe gerere. Maximū enim eſt cognoſcere quomodo initiū lintei inij cere oportet, & qua parte maxime cōprimere: & quæ utilitas contingat, ſi quis initiū lintei recte inijciat, & qua maxime oportet parte premat: & quæ detrimē ta inducātur, ſi quis nō recte inijciat, neq; quàm maxime oportet premat, ſed hinc atq; illinc id faciat. & dictū quidem eſt etiā in ſuperioribus, quæ ex utriſq; eue-niāt. Teſtatur aūt & ipſa hæc medicina. Neceſſe eſt enim ei qui ita deligatur, tu morē ad ipſum ulcus eleuari. Etenim ſi ſanum corpus hinc atq; illinc fuerit deli gatū, in medio uero relictū, iuxta relictū utiq; ſpatiū maxime intumuerit ac de-coloratū reddetur, quo modo ulcus hęc nō perpetietur? Neceſſe igitur eſt, ut ul cus quidē decoloratū ſit, et labijs euerſum ac protuberās, uerū lachrymoſum & nō ſuppurans: oſſa uero etiā quæ diſceſſura nō erant, diſcedant: ſed & pulſans, & febriēs ulcus fuerit. Coguntur aūt propter tumorē cataplaſmata inſuper im ponere, quod & ipſum incōmodū eſt his qui hinc atq; illinc deligātur. Pondus enim inutile ad reliquū pulſum accedit. Poſtremū uero deligamenta reſoluunt, ubi iam malum ipſis recrudeſcit, & de cætero citra deligationē curant. Neq; ue ro minus, etiā ſi aliud quoddam eiuſmodi uulnus acceperint, eodē modo curāt. Non enim deligationē hinc atq; illinc factā, & ulceris perfrigerationē, in cauſa eſſe putant, ſed aliud quoddā infortunium. Attamen de hoc tam multa nō ſcri-pſiſſem, ſi non certo ſcirem incommodam eſſe hanc deligationē, & multos eſſe qui ita curent, & magni momēti eſſe hanc rem dediſcere, & teſtimonio hæc eſ-ſe, quòd recte ſcripta ſint ea quæ prius ſcripta ſunt, ſiue maxime premēdæ ſint, ſiue minime ipſæ fracturæ. Oportet autē ut in ſumma dicam, his quibus nō eſt futuri diſceſſus oſsis expectatio, eandem curationē adhibere, ueluti his quibus os fractū fuerit, ulcus autē non habent. Nam & extētiones, & directiones ac co aptationes oſsiū eodem modo facere oportet, & cōſimilem deligationē. Super ipſum enim ulcus ſpleniū tenue duplex, picato cerato illitū deligandū eſt, & cir cumſitæ partes cerato albo illinēdæ. Verum lintea, & reliqua latiora, aliquantū fiſſa ſint magis, q̄ ſi nō ulcus haberēt: & id quo primū deligamus, multo latius ſit ipſo ulcere. Quæ enim anguſtiora ſunt q̄ ulcus, cinctū ulcus tenēt, id quod fieri nō cōuenit, ſed prima circūductio totum ulcus cōprehendat, et linteū hinc atq; illinc præmineat. Itaq; ſecundū ulceris rectitudinē, linteū inijcere oportet,

& premere paulo minus, q̃ ſi ulcus nõ haberent. Diſtribuenda uero eſt deligatio, uelut etiã prius dictũ eſt. Lintea autẽ ſemper quidẽ mollis modi ſint, magis tamen in talibus, q̃ ſi ulcus nõ eſſet. Copia uero linteorũ nõ minor ſit prius relatis, ſed etiã aliquãto amplior. Si uero deligatus fuerit, uideatur is ſibi lintea firmata quidẽ eſſe, nõ autẽ compreſſa: dicatq; ſuper ulcus maxime firmata eſſe, Eadem aũt tẽpora eſſe oportet, ad hoc ut magis firmata eſſe uideãtur, & ad hoc ut magis laxa uideantur, quemadmodũ etiam in ſuperioribus dictũ eſt. Deligatio etiã poſtea facienda per tertiũ diem, ita ut omnia poſtea faciamus cõſimili modo, uelut prius dictũ eſt, præterq̃ quòd in totũ, minus aliquãto hæc q̃ illa cõprimenda ſunt. Quòd ſi ſecũdum rationẽ, quæ fieri par eſt, facta fuerint, gracilior quidẽ ſemper cõperietur ulceris pars, graciliores autẽ & reliquæ omnes, quæ à deligatione cõtinentur: & ſuppurationes citiores erunt, q̃ in ulceribus aliter curatis: & quæcũq; carũculæ in uulnere denigratæ ſunt & mortificatæ, citius abrumpũtur ac excidũt in hac curatione, q̃ in alijs: & ad cicatricẽ citius peruenit ulcus, ſi hoc modo q̃ ſi alio curetur. At omniũ horũ cauſa eſt, ꝙ et locus circa ulcus gracilis fit, & quæ circũſita ſunt gracilia omnia fiunt. In reliquis igitur omnibus cõſimiliter curare oportet, uelut oſſa ſine ulcerationibus fracta, Verũ ferulas apponere non oportet. Et propterea lintea his plura eſſe debẽt q̃ alijs, & quòd minus cõprimantur, & quòd ferulæ tardius apponantur. Si tamẽ ferulas appoſueris, non ſecundũ rectitudinẽ ulceris appones, ſed ita ut laxæ adhibeantur, prouidendo ut nulla magna ab ipſis cõſtrictio fiat. Dictũ aũt hoc quoq; eſt in his quæ prius ſcripta ſunt. Victus aũt rationẽ exquiſitiorẽ, & longiori tẽpore cõſtituere oportet, his quibus ab initio ulcera fiũt, & quibus oſſa extra eminẽt. & ut in ſumma dicatur, in uehemẽtiſsimis uulnerib. exquiſitiore, eoq; diuturniore, uictu uti cõuenit. Eadẽ etiã curatio ulcerũ eſt in his quibus oſſa quidẽ fracta ſunt, ſed ulcus ab initio nõ fuit, Verũ inter medendũ factũ eſt, aut ulcere linteis magis cõpreſſo, aut à ferularũ inſeſſu, aut ab alia quapiam cauſa. Cognoſcũtur aũt tales fracturæ, an ulcus ſubſit, & dolore, & pulſibus. & tumor qui in extremis partibus eſt, talibus durus efficitur, & ſi digitũ admoueris, attollitur: ſed & cito rurſus ſubterfugit. Si igitur tale quid ſuſpicatus fueris, ſoluere oportet: & ſi quidẽ pruritus circa ſubligationes fuerit, aut alia quapiã parte deligata, cerato picato pro altero uti. Si uero horũ nihil fuerit, uerũ ipſum ulcus irritatũ, reperitur nigrũ ualde aut impurũ: & futurũ eſt ut & carnes ſuppurẽtur, et nerui inſuper excidant, hos omnino perfrigerare nõ oportet, neq; quicq̃ has ſuppurationes uereri, ſed curare in reliquisomnibus cõſimili modo, uelut eos quibus ab initio ulcus factũ eſt. Linteis uero deligare incipere oportet ualde laxis, à tumore qui in extremis partibus conſiſtit, atq; ita deligationẽ diſtribuere ſemper ſurſum uerſus, nuſquã quidẽ cõprimendo, ſed maxime ſuper ulcus firmãdo, ſuper alia uero minus. & prima quidẽ lintea hæc mũda ſint, & nõ anguſta. Copia uero linteorũ tanta ſit, quãta eſt ſi cũ ferulis deligatio fiat, aut paulo minor. Super ipſum aũt ulcus ſufficiẽs eſt ſpleniũ cerato albo illitũ. Siue enĩ caro, ſiue neruus denigratus fuerit, excidet. Talia enim acribus curare nõ oportet, ſed mollibus, uelut ambuſta. Deligare uero poſtea per tertiũ diem conuenit, ferulas aũt nõ apponere. Quieſcere uero magis q̃ prius, & modico cibo uti. Scire uero expedit, ſiue caro, ſiue neruus ſit, id quod excidet, ꝙ hoc modo multo minus ultra

depaſci-

depaſcitur,& multo citius excidet,& multo graciliores circũſitæ partes erũt, q̃ ſi quis exolutis linteis,aliquid medicamẽtorũ purgatoriorũ ſuper ulcus imponat. Quin et ſi exciderit id quod ſuppuraſſet,et citius carne repletur,et citius ad cicatricẽ peruenit,q̃ ſi illo aut alio modo curetur. Omnia ſanè in hoc ſita ſunt,ut quis hæc recte & moderate deligare ſciat. Cõferũt inſuper & figuræ quales eſſe oportet,& reliqua uictus ratio, & linteorũ aptitudo. Si uero in recẽs uulneratis decipiaris,oſsiũ diſceſſum nõ fore putans,quũ tamen expectatio ſit illa emerſura eſſe,modũ curationis timere nõ oportet. Nihil enim magni mali contigerit, ſi modo bonas ac innoxias deligationes manu facere noueris. Signum aũt hoc eſt,ſi oſsiũ diſceſſus in hoc curationis modo futurus eſt. Pus enim multũ fluit ex ulcere,& gliſcere ac turgere affecta pars uidetur. Frequentius igitur deligare oportet,ob nimiã humiditatẽ,et quòd aliàs etiã febres fiũt. Et ſi quidẽ ualde premantur à deligatione,& ulcus,& circũſitæ partes graciles fiunt. Quicũq; itaq; ualde tenuiũ oſsium diſceſſus fiunt,hi nulla magna mutatione opus habẽt,niſi ut laxius deligatio fiat,ut ne pus intercipiatur, ſed facile effluere poſsit. Sed & frequẽtius deligare oportet,donec os diſceſſerit, & ferulas nõ apponere. Quibus uero maioris oſsis diſceſſus expectatur,ſiue hoc à principio prænoueris,ſiue etiã poſtea cognoueris,nõ amplius eadẽ curatione opus habet. Sed extẽtiones & directiones ita facere oportet,uelut dictũ eſt: ſplenia uero duplicata, latitudine quidẽ dimidio palmo nõ minora: quale tamen fuerit uulnus, iuxta hoc cõiectura facienda eſt: lõgitudine uero paulo quidẽ breuiora,ꝗ ut bis circũ ſauciatũ corpus circũduci poſsint, multo uero lõgiora q̃ ut ſemel. Copia uero tot ſint,quot facere cõducit. Hæc in uino nigro auſtero madefacta,ex medio initio facto circũuoluere oportet,quemadmodũ faſcia ex duobus initijs deligatur: & deinde aſciatim alternatione ipſorũ facta, initia dimittere. Hæc & ſuper ipſum ulcus adhibẽda ſunt,& ab utraq; ulceris parte,& ne cõprimantur,ſed ſaltẽ fulciendi ulceris gratia incumbant. Supra ipſum uero ulcus, ceratũ picatum imponere oportet,aut aliquod ex emplaſtris cruẽtis uulneribus deſtinatis, aut aliud quoddã medicamentũ,quod familiare ac idoneũ ſit humectationi adhibendæ. & ſi quidẽ æſtatis tẽpus fuerit,uino madefacere ſplenia frequẽter oportet. Si uero hyems,lanas ſuccidas multas uino & oleo imbutas adhibeto. Oportet autẽ capræ pellẽ ſubſternere,& defluxiones obſeruare,ut facile effluere poſsint, ita ut meminerimus ꝗ hi loci in iiſdẽ figuris multo tẽpore permanẽtes, intertrigines curatu difficiles faciũt. Qui uero deligatione ſanari per aliquẽ ex relatis,aut referẽdis modis nõ poſſunt,eos magnã huc curã adhibere cõuenit, ut fractam corporis partẽ commode poſitã habeant ſecundũ rectitudinem, animaduerſione ad hoc habita,ut ſurſum magis ꝗ deorſum uergat. Si uero quis bene ac facile opus perficere uelit,operæpreciũ eſt etiã machinamẽta facere,quo iuſtam & nõ uiolentã extenſionẽ,pars corporis fracta habeat. Maxime uero in tibia machinamẽta adhibere expedit. Sunt igitur aliqui qui in omnibus tibiæ fracturis, & quæ deligãtur,& quæ nõ deligantur,pedẽ ſummum ad lectũ alligant,aut ad aliud quoddã lignũ iuxta lectũ defoſſum. Hi itaq; omnia mala faciunt,nihil autem boni. Neq; enim ullã opem affert extenſioni,hæc pedis alligatio. Nihilo enim minus ad pedẽ concedet reliquum corpus,atq; ſic nõ amplius extenditur: neq; rurſus ad rectitudinẽ quicquã prodeſt, ſed etiã obeſt. Dum enim uertitur

reliquũ corpus aut hac,aut illac,nihil prohibebit uinculum illud,quo minus & pes,& oſſa pedi annexa,reliquũ corpus ſequãtur.Imò ſi pes alligatus non fuiſſet,minus diſtorqueretur. Si uero quis pilas duas ex corio Aegyptio cõſuat, tales quales geſtant hi qui multo tẽpore in magnis cõpedibus uincti ſunt:habeãt autẽ pilæ hinc atq; illinc tunicas,ad uulneris quidẽ partes,profundiores:ad articulorũ uero partes,breuiores: Sint item tumidæ ac molles,& congruentes ad hoc,ut altera ſupra malleolos, altera infra genu coaptetur. Habeat inſuper utraq; duas utrinq; appẽdices à latere,aut ex ſimplici,aut ex duplici loro, breuiores uelut anſas,ita ut alteræ ſint ab utraq; malleoli,alteræ ab utraq; genu parte: & ſuperna pila alteras tales habeat ſecundũ eandem rectitudinẽ. Poſtea uirgis corneis acceptis,æqualẽ inter ſe magnitudinẽ habẽtibus,craſsitudine quidem digitali,longitudine uero ut flexæ appẽdicibus cõgruant,huc diligentiã adhibeas,ut extremæ uirgarũ partes nõ ad corpus,ſed ad ſummas pilarũ eminẽtias innitãtur. Oportet aũt tria eſſe uirgarũ paria,aut etiã plura,& alias aliJs aliquanto longiores,& aliquãto breuiores ac minores,ut ſi uelis magis diſtendere poſſis. Locẽtur aũt uirgæ utræq; hinc atq; illinc à malleorũ utraq; parte. Hæc itaq; ſi bene machinatus fueris,& extenſionẽ iuſtam exhibuerint,& ſecundũ rectitudinẽ æqualem,& uulneri nullus dolor acceſſerit. Nam quæ expreſſa fuerint, ſi quid tamen exprimetur,partim ad pedẽ abducẽtur,partim ad femur: & uirgæ hinc atq; illinc à malleolis accõmodatiores erũt,ut tibię poſitio nõ impediatur, & uulnus probe impingat ac ſuſtẽtetur. Neq; enim impedimẽto eſt,ſi quis uelit duas uirgas ſuperiores,ipſas inter ſe cõiũgere,& ſi quis leuiter quid ſuperimponere uelit,ut id quod ſuperimponitur à uulnere eleuatũ ſit. Si quidẽ igitur & pilæ lenes,& molles,& bonę,& recẽter cõſutæ fuerint: & uirgarũ intentio probe intẽta fuerit,uelut iam dictũ eſt,cõmodum erit machinamentũ. Si uero quid horũ non recte habuerit,læſerit magis q̃ profuerit. Cõuenit aũt & alias machinas,aut bene machinari,aũt non machinari. Turpe enim eſt et minime artificioſum,in machinis ſtruẽdis à machinis aberrare. Pleriq; porrò medici fracturas, & cũ ulceribus,& ſine ulceribus,primis diebus lanis ſuccidis curãt, & nihil ab arte alienũ ipſis hoc eſſe uidetur. & qui quidem à recens uulneratis cogũtur,ex linteorum inopia lanis uti,his plurimus ueniæ locus patet. Nõ enim habuerit quis in linteorũ penuria,aliud quid multo melius ad tales deligãdas q̃ eſt lana. Verũ omnino multæ lanæ eſſe debent,& ualde bene carminatæ,& nõ aſperæ. Nam paucarũ & malarũ uires etiã modicæ ſunt. Qui uero ad unũ aut duos dies,lanis deligare iuſtũ eſſe cẽſent,tertia uero ac quarta linteis deligãtes premũt, ac extendũt tunc uel maxime,hi in re multi adeò ac magni in medicina momẽti,ſe impruderter gerunt. Minime enim tertia ac quarta die omnia uulnera mouere oportet,& ut in ſumma dicam,etiã omnes ſpecillorum admotiones uitare cõuenit in his diebus,& alia quoq; quibus uulnera irritãtur. In totũ enim tertia ac quarta dies in pleriſq; uulneribus recrudeſcẽtias pariũt,& quæ ad inflammationẽ ac immunditiã procedũt,& quæ ad febres deueniũt. Et hæc res multi momẽti eſt ut diſcatur,ut ſi qua alia. Cũ qua enim ex utiliſsimis in medicina rebus, nõ ſolum circa uulnera,uerum etiam circa alios multos morbos,cõmunionem nõ habet:niſi quis etiã alios morbos ulcera eſſe dixerit. Habet enim & hic ſermo aliquã ueriſimilitudinẽ. Multis enim modis aliJ aliJs cognati ſunt. Quicunq;

cunꝙ tamen iuſtū eſſe putant lanis uti,donec ſeptem præterierint d[illegible] uero extēdere ac dirigere & linteis deligare,hi non ſimiliter imprudē[illegible] poterint.Nam & maximū inflāmationis periculū præterijt,et oſſa la[illegible] poſt hos dies ſunt.Longe tamē & hæc curatio ſuperatur,ab ea deliga[illegible] ab initio linteis fit.Ille enim modus pręparat ac efficit ut ſeptima die [illegible] per fectē deligari poſsint.Hic autē modus multo tardior eſt.Sed & alia quæ [illegible] trimenta habet. Verū longum eſſet omnia ſcribere. Quibus uero oſſa fr[illegible] extra eminētia in ſuam ſedē collocari non poſſunt, his hæc reſtitutio debe[illegible]. Ferramēta facere oportet ad eum modū quē uectes habent illi quibus lapici[illegible] utūtur,alia latiora,alia anguſtiora.Eſſe uero conuenit tria,aut plura etiam,quo quis maxime cōgruis utatur.Poſtea cū his unà cū extenſione motionē aggredi oportet,ita ut ad inferiorē oſsis partē ſubijcias,ad ſuperiorē uero partē oſſis,ſu periorē ferramenti partem innitēdo firmes,In ſumma,quemadmodū ſi quis la-pidem aut lignū uehementer uecte cōmoueat.Sint aūt ualida ferramenta quan tum eius fieri poteſt,ut ne flectantur.Hoc magnū auxiliū eſt,ſi & ferramēta ido nea fuerint,& ſi quis uelut conuenit cōmotionem faciat.Nam ex omnibus in-ſtrumentis quæ homines machinati ſunt,fortiſsima hæc tria exiſtunt,aſelli cir-cumductio,per uectes cōmotio,& cuneorū uſus. At ſine horū uno aliquo, aut ſine omnibus,nullum uehementiſsimū opus hominesperficiūt.Nō igitur ſper nēda eſt hæc per ferreos illos uectes cōmotio.aut enim hoc modo,aut nullo a-lio,in ſedem ſuā collabentur.Si uero ſuperna oſsis pars immutata fuerit ac con fracta,ut uecti adhibendo locus nō ſit cōmodus,ſed acutū quid prominet, tūc oſſe ſcalpendo deraſo,ſecuram uecti ſedem facere oportet. Hanc aūt per uectes cōmotionem et extenſionē,eadem die aut ſecūda facere oportet.Nō aūt tertia. Minime uero quarta aut quinta.Nam etiāſi nō reponas,ſed aliàs moleſtiā exhi beas in his diebus,inflammationē induxeris:quāto magis ſi reponas.Conuul-ſionē tamē multo magis induxeris ſi reponas,ꝙ ſi reponere omittas. Atꝙ hæc probe noſſe cōuenit.Si enim reponēti cōuulſio acceſſerit,nō multa ſalutis ſpes eſt.Cōmodum aūt eſt rurſus eijcere os à ſua ſede,ſi hoc fieri citra moleſtiā poſ-ſit.Non in laxioribus ꝙ oportunū eſt,cōuulſiones ac diſtentiones accedūt,ſed in his quæ magis extēta ſunt.Cæterū de qua re nunc nobis ſermo eſt,in prædi-ctis illis diebus moleſtiā exhibere non oportet,& curā adhibere ut ulcus mini-me inflāmetur,& maxime ſuppuretur. Poſtquā uero ſeptē præterierint dies, aut paulo plures,ſi ſine febre fuerit,& ulcus nō inflammatū ſit,tūc minus uetat ut reponere tentes, ſi ſperes obtenturum te eſſe:Sin minus, nō oportet fruſtra moleſtiā ſuſcipere & inferre.Si igitur oſſa repoſueris in ſuam ſedem,iam ſcripti ſunt modi quomodo curare oportet,ſiue oſſa diſceſſura eſſe,ſiue non,expecta-tio ſit.& ſi quidem oſsiū diſceſſus expectatio ſit,eo quē dixi modo cū linteis,in omnibus talibus deligationē facere oportet,ex medio linteo initio facto utplu-rimū,uelut ex duobus initijs faſcia deligatur.Coniecturā aūt facere oportet iu-xta ulceris formā,quo ſit ꝙ minimum hians ac labijs protuberās & expaſſum. Alijs enim ad dextrā deligare cōmodum eſt,alijs ad ſiniſtrā,alijs ex duobus ini tijs.Quæcūꝙ uero oſſa repoſitionē effugerūt,ea diſceſſura eſſe noſſe oportet: itemꝙ ea quæ carnibus penitus nudata ſunt. Nudatur aūt quorundā ſuperna pars,quorūdam uero carnes circūcirca mortificantur.Et quibuſdā quidem ex ueteri uulnere aliqua oſſa emarcuerūt:quibuſdā uero non. & aliquibus magis,

aliquibus minus,et partim parua,partim magna.Propter hęc igitur relata,uno uerbo dici nõ poteſt,quãdo oſſa ſint diſceſſura. Aliqua ẽm ob paruitatẽ,aliqua ex eo quod in ſumma parte exiſtũt,citius diſcedũt:aliqua eo quod nõ diſcedũt, reſiccata & marcida fientia deſquamãtur. Præterea differt curatio à curatione. In totũ igitur oſſa citiſsime his diſcedũt, quibus citiſsimæ fiũt ſuppurationes, & citiſsimæ ac optimæ carnis productiões.Subnaſcẽtes enim iuxta læſam partem carnes,plerũq; oſſa ipſa eleuãt. Totus tamẽ oſsis circulus,ſi in quadraginta diebus diſceſſerit,bene diſcedet. Quædã enim ad ſexaginta dies perueniũt. Nã & rariora oſſa citius diſcedũt,ſolidiora uero tardius. Alia aũt minora:multo minore tẽporis ſpacio,alia aliter. Cæterũ os extra eminẽs his de cauſis præſecare oportet,ſi reponi non poſsit,& parũ abſit ut reponi poſſe uideatur,& fieri poterit ut auferatur,& ſi noxiũ fuerit,& de carnibus quid rũpat,& ſenſus moleſtiam exhibeat.Sed & ſi nudũ fuerit,tale auferre oportet.Reliqua ſiue pręſeces, ſiue nõ præſeces,nõ multũ refert.Hoc enim certo ſcire expedit,q̃ oſſa quæ carnibus perfecte priuãtur,ac exareſcũt,omnia penitus diſcedent. A quibus uero ſquamæ diſceſſuræ ſunt,ea pręſecare nõ oportet.Coniecturã uero eorũ quæ diſcedẽt,ex cõſtitutis ſignis facere oportet.Curare aũt tales ſplenijs & uinoſa curatione,uelut etiã prius de diſceſſuris oſsib. ſcriptũ eſt.Sed cauere decet ne primo tẽpore frigidis madefiant.Rigorũ enim febriliũ periculũ eſt. Periculũ item cõuulſionũ.Frigida enim ſemper conuulſionẽ prouocant.quãdoq; uero etiã ulcera. Noſſe quoq; id cõuenit,neceſſe eſſe ibi corpora breuiora fieri, ubi oſſa fracta ac immutata curãtur,& quibus totus oſsis circulus diſceſsit. At uero quibus femoris aut brachij os extra eminet,hi nõ ualde ſuperſtites euadũt.Nã & oſſa magna ſunt,& multum medullæ habẽt:& quæ ſimul uulnerãtur,multa ſunt & magni momẽti,& nerui,& muſculi & uenæ.Et ſi quidẽ repoſueris, conuulſiones accedere ſolẽt.Si uero nõ repoſita fuerint,febres acutæ,& bilioſæ, & ſingultuoſæ oboriũtur.et denigrãtur.Nõ minus aũt ſuperſtites euadũt hi,quibus repoſita nõ ſunt,neq; tentatũ eſt ut reponerentur.Adhuc uero magis euadũt,quibus inferna oſsis pars eminet extra,q̃ quibus ſuperna.Euadũt etiã quibus repoſita fuerint,attamẽ raro.Nã & curationes à curationibus multũ differũt,& naturæ corporũ à naturis,ad facile tolerandũ. Multũ etiam differt an in interna brachij ac femoris parte oſſa extra promineant. Multæ enim & pericuLoſæ uenarũ extẽſiones in interna parte ſunt,quarũ aliquæ ſi uulnerẽtur, lethales ſunt.Sũt aũt & in externa parte,uerũ minus.In talibus igitur uulnerib.qualia pericula immineãt,ignorare nõ oportet,& ad temporũ occaſiones prædicere.Si uero reponere hæc oſſa cogaris,& reponẽdi aliqua tibi ſpes ſit, & nõ multa oſsis immutatio fuerit,& muſculi non cõcurrerint:ſolẽt enim cõcurrere:uectis molitio etiã his cũ extenſione,opẽ bene ferre poterit. Vbi uero reponis,ueratrũ molle bibendũ dare oportet eadem die,ſi eadẽ die repoſita fuerint.Sin minus,ne aggredi quidẽ oportet. Verũ ulcus curare oportet uelut in capitis oſsibus fractis,& frigidi nihil adhibere,& cibos penitus auferre. & ſi quidẽ amara bile pręditus natura fuerit,fauorũ cremorẽ odoratum coctũ,aut acetũ mulſum dulce,in aquã inſtillato,eoq; pro uictu utatur.Si uero amara bile præditus non ſit,aquæ potione utatur.Et ſi quidẽ continua febre laborarit,ad quatuordecim dies ut minimũ hoc uictu degat. Si uero ſine febre ſit,ſeptẽ dieb. Poſtea ſenſim progreſſu fiẽte ſecundũ rationẽ ad uulgarẽ uictũ adducatur.Et quibus oſſa nõ repoſita fuerint,eandẽ itidẽ medicamẽti purgationẽ facere oportet,et ulcerũ cu-

rationem

rationē,eundē itē exhibere uictũ:& dependentē de corpore partē nõ extēdere, ſed magis adducere,quo laxior ſit pars circa ulcus.At oſsium diſceſſus diuturnus eſt,uelut etiã prius dictũ eſt.maxime uero talia fugere oportet,ſi modo quis honeſtã fugã habeat.Nã & ſpes paucæ ſunt,& pericula multa.& ſi quis nõ reponat,artis expers eſſe uideri poterit:& ſi reponat,propinquius ad mortē q̃ ad ſalutē perduxerit. Cæterũ luxationes & emotiones oſsiũ circa genua,multo mitiores ſunt emotionib.ac luxationibus circa cubiti flexurã.Nã femoris articulus pro magnitudine expeditior eſt q̃ brachij,et iuſtã naturã ſolũ habet,eãq; rotundã. Brachij uero articulus & magnus eſt, & ſinus plures habet. Ad hæc uero,tibiæ oſſa lõgitudine inter ſe ſimilia ſunt,& externũ os paululũ,ne memorabili quidē modo excedit,nullũ magnũ impedimentũ afferēs, à quo externus tēdo circa poplitē enaſcitur.At cubiti oſſa inæqualia ſunt,& quod breuius eſt, multo craſsius eſt:quod uero tenuius eſt,multũ ſuperat & excedit articulũ. Depēdet tamē & hoc ex neruis,iuxta cõmunē oſsiũ cõnexionē.Maiorē aũt partē cõnexionis neruorũ in brachio os tenue habet,q̃ craſſum.Horũ itaq; articulorũ & oſsiũ flexuræ cubiti natura huiuſmodi eſt. & propter naturæ modũ, oſſa circa genu ſępe quidē luxãtur,facile aũt rurſus incidũt ac reponũtur.Inflãmatio uero nõ magna accedit,neq; uinculũ articuli. Luxãtur aũt plerũq; in internam partē,aliquãdo etiã ad extremã,quãdoq; etiã ad poplitē.Horũ omniũ repoſitiones nõ ſunt difficiles. Verũ ſi quidē foras aut intro luxētur, hominē in humili aliquo ſedili ſedere oportet,ita ut crus altius,nõ tamē multo habeat.Extēſio aũt plerũq; moderata ſufficit,ita ut ab altera parte tibia,ab altera femur in diuerſum extēdatur. At oſſa circa cubiti flexurã moleſtiora ſunt,q̃ quę circa genu ſunt,et difficilius reponi poſſunt,etiã ob inflãmationē,ſi quis nõ ſtatim reponat.Luxãtur quidē minus q̃ illa,uerũ difficilius reponũtur ac coaptãtur.inſuperq; inflãmantur,ac collũ acquirũt. Sũt aũt & horũ plerũq; paruæ inclinatiões,aliquãdo ad partē ad coſtas,aliquãdo ad externã,nõ ut totus articulus ſit emotus,ſed manet quid iuxta oſsis brachij cauitatē,qua parte cubiti os excedēs habet. Talia igitur ſiue hàc,ſiue illàc luxētur,facile eſt reponere:& ſufficit extēſio in directũ fiens,ſecundũ brachij rectitudinē,ita ut alter iuxta manus iuncturã extēdat,alter locũ ſub alis amplectatur:Medicus uero altera manu ad emotũ articulũ admota,uolis impellat.altera prope ad articulũ iniecta retrudat. Obediũt aũt tales luxatiões,et nõ tarde reponũtur,ſi quis antea q̃ inflãmētur reponat.Luxãtur aũt plerũq; magis ad internã partē.luxãtur etiã ad externã. Innoteſcit id ex figura: & talia ſæpe etiã abſq; uehemēti tēſione rurſus incidũt.Oportet aũt in his quæ intro luxãtur,articulũ quidē ad naturã ſuã repellere,cubitũ uero magis in pronam partē uergentē circũducere. Et plerũq; ſanè cubiti luxationes huiuſmodi ſunt.Si uero trãſgreſſus fuerit articulus,aut hàc,aut illàc,ſupra cubiti os, quod ad brachij cauitatē excedit:fit quidē raro hoc,ſi uero fiat, non amplius ſimiliter extēſio in directũ fiēs,talibus luxationibus idonea eſt.In tali enim extēſione,os à cubito excedēs,brachij tranſgreſsionē prohibet.Oportet itaq; ſic emotis extenſionem tali facere,qualis prius deſcripta eſt,ubi quis oſſa brachij fracta deligat,ut ab alia quidē in ſupernã partē tēſio fiat,ab ipſa uero cubiti flexura,ad infernam cogatur.Sic enim brachiũ ſupra ſuũ ſinũ maxime eleuabitur.Si uero eleuatũ fuerit,facilis eſt reſtitutio cum uolis manuũ, ita ut emotam quidē brachij partem apprehēdentes impellamus, os uero cubiti iuxta articulũ retrudamus, utraq; eodē modo,minus tamē.Atq; talis extēſio huiuſmodi luxatiõis iuſtiſsi-

ma eſt. Poterit etiā reponi per extenſionē in directū, uerū minus ꝙ hoc modo. At ſi in anteriorē partem brachiū luxetur: rariſsime aūt hoc cōtingit. Sed quid repētina eluctatio non eiecerit? Multa enim etiā præter naturā ſuam excidunt, etiāſi magnū quid ſit quod prohibeat. Huic aūt eluctationi magnū quoddā obſtaculū eſt, & os craſsius quod ſuperexcedit, & multa neruorū extenſio: attamē quidam ſanè eluctantur. Signū aūt hís qui ita eluctati ſunt. Nihil enim de cubito flectere poſſunt. Manifeſtus eſt etiā articulus ad contactū. Si quidē igitur nō ſtatim repoſitus fuerit, uehemētes ac uiolentæ inflammationes, itemqꝫ febriles fiunt. Si uero ſtatim quis occurrat, facile reponi poteſt. Oportet aūt linteū durū conuolutū (ſuffecerit nō magnū) imponere obliquū in cubiti flexuram, & derepente cubitū inflectere, & manū ꝙ maxime ad humerū adducere. Sufficiēs igitur fuerit hæc repoſitio his qui ita eluctati ſunt. Sed & extēſio in directū, hunc repoſitionis modū coaptare poteſt: uolis tamē manus in eminentē brachij partem iniectis, iuxta flexurā retro impellere oportet, ita ut aliquis inferne ijſdem in cubiti gibbū iniectis, ad cubiti rectitudinē retrudat. Efficax eſt etiā in hoc luxationis modo illa extēſio quæ prius ſcripta eſt, quomodo oſſa brachij fracta extēdere oportet, ubi ſunt deligāda. Poſtq̄ uero extēta fuerint, ſic cū manuū uolis iniectis coaptationes facere, uelut etiā prius ſcriptū eſt. Cæterū ſi in poſteriorem partem brachiū exciderit, raro autē hoc cōtingit, hæc luxatio omniū maxime doloroſa exiſtit, & febres cōtinuas meracæ bilis paucorū dierū ac maxime lethales inducit. & tales extendere brachium nō poſſunt. Si igitur ſtatim affueris, extēto cubiti gibbo cogere oportet, & ſpōte incidit. Si uero febris prępuenerit, nō amplius reponere oportet. dolor enim in cogendo augeſcet. Vt aūt in ſumma dicā, neqꝫ aliū articulum febriēti reponere oportet, minime uero cubiti gibbū. Sunt aūt & aliæ læſiones ac moleſtiæ circa cubiti gibbū. Hoc enim os craſsius, ſi quando ab altero emotum eſt, neqꝫ flecti, neqꝫ extēdi ſimiliter poteſt. Manifeſtū aūt fit ex cōtactu, iuxta cubiti flexurā, circa uenæ diſciſsionē ſupra muſculū tendentē. Quibus aūt tale accidit, his non amplius facile eſt ad ſuā naturā reducere. Neqꝫ enim aliā ullam cōmunem duorū oſsiū cōnexionē emotam, ad priſtinā naturā collocare facile eſt: ſed neceſſe eſt tumorē habere ipſam diſparationē. Quomodo uero deligare oportet in articulo, dictum eſt in deligatione circa malleolū. Quibuſdā aūt os cubiti brachio ſubiectū frangitur, quandoqꝫ quidē chartilaginoſa ipſius pars, ex qua tendo retro brachiū enaſcitur, & ubi hæc emota fuerit, febrile eſt ac malignū. Articulus tamen manet in ſuo loco. ęqualiter enim baſis ipſius hac parte excedit. Quū autem abductus fuerit ea parte qua caput brachij excidit, uagabūdus magis fit articulus, ꝙ ſi penitus ſit abruptus. Nā ut in ſumma dicam, omnia oſſa quæ fragūtur, minus noxia ſunt, ꝙ ſi oſſa quidē non frāgantur, uenæ aūt & nerui alicuius momenti in his locis cōtundantur. Vicinius enim ad mortē accedūt hæc ꝙ illa, ſi febris cōtinua acceſſerit. Paucæ tamen tales fracturæ fiunt: quandoqꝫ uero hoc brachij caput iuxta appendicem frangitur, atqꝫ hoc quum uideatur multo magis noxium eſſe, longe mitius noxis circa cubiti gibbum cōtingentibus exiſtit. Quomodo igitur ſingulas luxationes reponere, & præſertim curare oportet, ſcriptum eſt: & quòd ſtatim reponere articulū maxime confert, propter celeritatem inflammationis neruorū. Nam etiamſi elapſa ſtatim repoſita fuerint, ſimiliter tamen nerui diſtentionē facere ſolent, & ad tempus aliquod tum extenſionem, quam

facere

facere ſolent, tum influxionẽ impedire. Cõfert aũt omnia hæc ſimiliter curare, & quæ frangũtur, & quæ diſparãtur, & quæ luxantur. Omnia enim multis linteis, & ſplenijs, & cerato curare oportet, uelut etiã alias fracturas. At figurã cubiti gibbi in his etiã omnino talem facere oportet, qualẽ in his quibus brachiũ fractum, & cubitus deligabatur. Cõmuniſsima enim omnibus luxationibus, & emotionibus, & fracturis, hęc figura eſt. Cõmuniſsima itẽ ad diſtentionẽ poſtea faciendã, & ad ſingula extendenda, ac inflectẽda. Hinc enim uię ſunt ad utraſq; partes cõſimiles. Cõmodiſsima eſt etiã hæc figura ipſi ægroto, ut ipſum & geſtet, & appẽſum excipiat. His adde ſi à callo apprehẽſus fuerit, ſi quidẽ extenta manus apprehẽdatur, melius fuerit ſi non adſit. multis enim impedimẽto erit, paucis adiumẽto. Si uero inflexa, magis quidẽ cõmoda fuerit, Verũ longe cõmodior, ſi mediam figurã obtinens callo apprehẽdatur. & hæc quidẽ de figura. Deligare uero oportet, primũ lintei initio ſuper ipſam læſam partẽ iniecto, ſiue fracta fuerit, ſiue emota, ſiue diſparata. primas etiã obuolutiones ſuper ipſam facere, ita ut maxime hac parte innitãtur, minus uero hinc atq; illinc. Deligationem autem cõmunem facere oportet, & cubiti, & brachij, utriuſq; multo plus q̃ plerîq; faciunt, quo q̃ remotiſsime à læſa parte tumor hinc atq; illinc exprimatur. Circũdetur inſuper etiã acuta cubiti pars, ſiue læſio in hac fuerit, ſiue nõ, ut ne tumor ibi circa ipſam colligatur. Fugiendũ uero eſt in deligatione, quantum eius fieri poteſt, ut ne circa flexurã multa lintea coaceruata ſint. Cõpreſsio autẽ q̃ maxime circa læſam partẽ facienda eſt. Sed & reliqua cõpreſsio ac laxatio eadem adhibeatur, & ijſdem temporibus ſingula, quemadmodũ in oſsium fractorũ curatione antea ſcriptũ eſt. Et religationes poſtea per diem tertiũ fiant. Videatur aũt laxa eſſe deligatio tertia die uelut etiã tunc. Et ferulæ cõueniente tempore adhibeantur. Neq; enim alienũ hoc eſt, & in his quibus oſſa fracta, & quibus nõ fracta ſunt, ſi non febriant. Sint autẽ q̃ laxiſsimæ partim à brachio extentæ, partim ad cubitũ poſitæ: & non ſint craſſæ. Neceſſe eſt etiã inæquales ipſas eſſe inter ſe, ut uiciſsim permutẽtur qua parte cõducit, cõiectura iuxta inflexionẽ fiẽte. Quin & ſpleniorũ appoſitionẽ eiuſmodi facere oportet, uelut de ferulis dictũ eſt, ita tamẽ ut paulo tumidiora ſuper læſam partẽ apponãtur. Tẽpora uero ab inflãmatione, & ab his quę prius ſcripta ſunt cõiectare oportet.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE ARTICVLIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

HVMERI uero articulũ uno modo luxari noui, ad locũ ſub alis. Surſum aũt nunq;, neq; ad externã partẽ. Non tamẽ affirmauerim an luxetur, aut nõ, etiãſi habeã quod dicã de ipſo. Sed neq; in anteriorẽ partẽ unquã uidi, neq; uidetur mihi unquã excidiſſe. Medicis tamẽ uidetur ualde in anteriorẽ partẽ luxari, et maxime decipiũtur in his, quorũ carnes tabes circa articulũ & brachiũ occupauit. Apparet eñ in talib. caput brachij omnino in anteriorẽ partẽ eminẽs. Atq; ego tale aliquãdo nõ excidiſſe aſſerẽs, ob hãc rẽ apud medicos et uulgus male audiui. Solus eñ ipſis ignorare uidebar, alij

alij uero omnes cognoſcere. Nec potui ipſis perſuadere, niſi admodum difficulter, rẽ ita ſe habere. Si quis in brachio ſupernã humeri partẽ carnibus denudarit, denudarit aũt qua parte muſculus ſurſum tendit. Nudarit item tendinẽ, qui ſub alis, & iuxta clauiculam ad pectus eſt: apparuerit utiq; caput brachij in anteriorẽ partem uehemẽter eminens, etiãſi non ſit elapſum. A natura enim pronum eſt brachij caput in anteriorẽ partem, reliquum aũt brachij os, ad externã partẽ incuruũ. Conuerſatur aũt brachium cũ ſcapulæ cauitate obliquũ, quum iuxta coſtas fuerit porrectũ. Quum uero ad anteriorẽ partem extẽta fuerit tota manus, tunc brachij caput è directo eſt in ſcapulæ cauitate, & nõ amplius in anteriorẽ partem eminere conſpicitur. Verũ de quo nunc eſt ſermo, nunquã uidi in anteriorẽ partem elapſum: nõ tamen affirmarim ne de hoc quidẽ, an ita excidat, nec ne. Quũ igitur exciderit brachiũ ad locũ ſub alis, multi reponere nouerunt, utpote ꝙ multis elabatur. Eruditi aũt eſt omnes modos noſſe, quibus medici id reponunt, & quo modo quis his modis q̃ optime utatur. Optimo uero horũ modorum uti oportet, ſi fortiſsimã neceſsitatem uideris. Optimus aũt eſt qui poſtremus deſcribetur. Quibuſcunq; igitur frequenter humerus excidit, hi plerunq; ipſi ſibijpſis ad reponendũ ſufficientes ſunt. Immiſsis enim alterius manus digitis ac nodis in locũ ſubalarem, articulũ ſurſum cogunt, cubiti uero gibbum ad pectus adducũt. Eodem etiã modo medicus reponet, ſi ipſe quidẽ ſub alam, articulo magis intro elapſo, ſubtentis digitis à coſtis diducat, ita ut capite ſuo in ſummũ humerũ iniecto, renitẽdi gratia, genibus uero iuxta cubiti gibbũ ad brachiũ admotis, ad coſtas retrudat. Cõducit aũt eum qui reponit fortes manus habere: aut ipſe quidem manibus et capite ita faciat, alius uero quidã cubiti gibbũ ad pectus adducat. Eſt autẽ & humeri repoſitio, ut cubitus retrorſum ad ſpinã ſubducatur, deinde altera manu in ſummã gibbi cubiti partem iniecta retortio fiat, altera uero iuxta articulum retro innitatur. Hæc repoſitio, & ea quæ prius dicta eſt, quũ non ſint ſecundũ naturam, tamen articulũ circumagitantes incidere cogũt. Qui uero calcaneo reponere conãtur, propinquũ quid ei quod eſt ſecundum naturam cogũt. Oportet autem hominẽ humi ſupinũ reclinare, eum uero qui reponit humi ſedere qua parte articulus excidit. Deinde apprehenſam manũ læſam, cũ ſuis manibus extẽdere. calcaneo uero in ſubalarem locũ iniecto, dextro in dextrũ, ſiniſtro in ſiniſtrũ, retrudere. Oportet aũt in cauitatem ſub ala rotundũ quid cõgruens indere. cõmodiſsimæ uero fuerint pilæ ualde paruæ ac duræ, quales multę ex corijs cõſuuntur. Si enim nõ eiuſmodi quid inditũ fuerit, calcaneũ ad brachij caput peruenire nõ poteſt. Dum enim manus extẽditur, locus ſub ala cauatur. Tendines enim qui hinc atq; illinc locũ ſub ala cõſtringunt, cõtrarij ſunt. Oportet aũt aliquẽ ab altera parte eius qui extẽditur conſidentẽ, ſanum humerũ continere, ut ne corpus circũtrahatur, dum læſa manus in alterã partem extẽditur. Poſtea ubi pila ſub alã ſubdita fuerit, molle lorũ ſufficiẽti latitudine præditũ, circũ pilam circũdare oportet, ita ut quidẽ eo loro ex utriſq; initijs apprehẽſo ſurſum retrahat, à capite eius qui extenditur conſidẽs, & pede ad ſummi humeri os innitẽs. Pila uero q̃ penitiſsime & maxime intus ad coſtas ſita ſit, et nõ ad brachij caput. Eſt et alia repoſitio, quũ humerũ alter ſubdit. Maiorẽ tamẽ eſſe oportet eũ qui humerũ ſupponit, ita ut apprehẽſa manu, humerũ ſuũ acuminatũ ſub illius luxati alã ſupponat, & deinde aliquan-

tum

tum uerſet,ut uelut ſedi inſideat,ea coniectura facta, ut homo ille circa humerũ ſuum ex ala pendeat,ipſe uero ſeipſum in hunc humerũ altiorẽ faciat ꝗ̃ in alterum,brachiũ aũt pendentis ad pectus ſuũ ꝗ̃ citiſsime cogendo adducat. In hac uero figura inſuper cõcutiat ubi hominẽ ſuſtulerit, quo reliquũ corpus in aduerſam partẽ brachio quod continetur uergat. Si uero ualde leuis fuerit homo, puer aliquis leuis inſuper ex ipſo retrorſum dependeat. Atq; hæ omnes repoſitiones in paleſtra uſitatę ſunt,eo quod nõ opus habẽt aliorũ inſtrumentorũ importatione. Poterit tamen quis etiã alibi his uti. Sed & qui circũ piſtillum cogunt,propemodũ ſecundũ naturam reponunt. Oportet aũt piſtillum molli quadã faſcia eſſe inuolutũ:minus enim ita labarit: & inter coſtas ac brachij caput ſubter intruſum. & ſi quidẽ breue fuerit piſtillum,collocare hominẽ in ſedili aliquo oportet,quo uix brachiũ circũ piſtillũ circũdare poſsit. Sit aũt potius longũ piſtillum,quo homo ſtans fermè circũ piſtillum depẽdeat. Poſtea brachium quidẽ et cubitus circa piſtillũ porrigãtur.ab alterá uero corporis parte,quis manibus circa ceruicẽ ad clauiculã circumiectis deorſum cogat. Hæc repoſitio moderate ſecundũ naturam eſt,& repoſitionẽ facere poteſt,ſi probe ipſam tractent. Quin & per ſcalam alia quædã huiuſmodi repoſitio fieri poteſt,& adhuc melior,eo quòd corpus hinc atq; illinc eleuatũ, ſecurius librãdo adæquari poteſt. Nam circũ piſtillum etiamſi humerus fixus maneat, periculũ tamen eſt ne corpus hac aut illac circũagatur. Oportet tamen & ſuper ſcalam ſuperne rotundum quid deligatũ eſſe,quod ad loci ſub ala cauitatẽ congruum ſit,& quod brachij caput ad naturã redire inſuper cogat. Optima uero ex omnibus repoſitionibus talis eſt. Lignũ eſſe oportet latitudine quidẽ quinq; aut quatuor in totũ digitorũ,craſsitudine uero duorũ digitorum,aut etiam tenuius,lõgitudine aũt bicubitali,aut paulo breuius. Sit autẽ altera parte ſumma rotundũ,& anguſtiſsimũ ac tenuiſsimũ hac parte,habeatq; crepidinẽ paululum ſupereminẽtem, in extrema rotunditatis parte,ſed nõ ea quæ ad coſtas,uerũ ea quæ ad brachij caput exiſtit,quo ſub alam cõgrua ſit,iuxta coſtas ſub brachij caput ſubdita. Linteo aũt uel faſcia molli,lignũ ſumma parte obuoluatur,quo leuius reddatur. Deinde ſubdito ligni capite ꝗ̃ penitiſsime ſub alã,inter coſtas ac brachij caput, totam manũ ad lignum porrectã alligare oportet, iuxta brachiũ, iuxta cubitũ,& iuxta manus iuncturã,quo ꝗ̃ maxime ſit quieta. præ omnibus autẽ curandum eſt,ut ſumma ligni pars,ꝗ̃ penitiſsime intra ſubalarẽ locum recipiatur, brachij caput tranſgreſſa. Poſtea inter duas columnas trabem trãſuerſam probe alligare oportet,& deinde manũ cum ligno ſupra trabem trãſmittere, quo manus ab altera parte ſit, corpus ab altera,trabs uero ſub ala. & poſtea ad alteram partem manum deorſum cogere unà cum ligno, circum trabem : ad alteram uero reliquum corpus. Trabs autẽ ea altitudine alligetur,ut reliquum corpus eleuatum ſummis pedum digitis innitatur. Hic modus repoſitionis humeri longe optimus eſt. Iuſtiſsime enim commotionem facit,ſi ſolum penitius intus ad brachij caput lignum fuerit. Iuſtiſsimæ item ſunt in utranq; partem adæquationem facientes librationes,& ad hæc oſsi brachij ſecuræ. Recentes itaq; luxationes citius incidunt,ꝗ̃ quis putare poſsit,& priuſquã extentæ eſſe uideantur. Sed & ueteres ſola hæc repoſitio reponere poteſt, ſi non iam ob uetuſtatem,caro quidem in acetabulũ deuenit,caput aũt brachij in loco ad quẽ declinauit, ſemitam

ſibiipſi

ſibiipſi iam fecit. Verũtamen etiam ita inueteratũ brachij elapſum, mihi poſſe reponere uidetur. Quid enim iuſta molitio non nouerit? manere tamen in loco poſſe, nõ ita mihi uidetur, ſed prout cõſueuit rurſus luxabitur. Idẽ facit etiam ſi circũ ſcalam, eodẽ modo uelut dixi præparatã, coactio trãſmiſsi brachij fiat. Abunde itẽ ſufficit circũ magnam ſedem Theſſalicã coactionẽ facere, ſi recẽs fuerit luxatio. Præparatũ aũt eſſe oportet lignum, uelut dictũ eſt. hominẽ uero locare oportet in ſede obliquũ, deinde brachiũ unà cũ ligno ſupra ſedis reclinatorium tranſmittere, & ad alterã partem corpus deorſum cogere, ad alterã brachium cum ligno. Idem quoq; facit coactio ſupra biforem ianuam. His autem quæ forte præſentia fuerint utendũ eſt. Noſſe igitur expedit, quòd naturæ à naturis multũ differũt, ad hoc ut elabẽtia facile rurſus incidãt: differt etiã acetabulum ab acetabulo, quũ aliud facile tranſcẽdi poſsit, aliud minus. Plurimum item differt neruorũ ligamentũ, quum in quibuſdã remiſſum ſit, in quibuſdam intentũ. Nam humiditas hominibus fit ex articulis, propter neruorũ cõnexionem, ſi laxa fuerit, & intẽſiones facile ferat. Multos enim uideas qui adeò humidi ſunt, ut quãdo uelint, articuli ipſis citra dolorẽ excidant, & abſq; dolore reſtituantur. Differt etiã habitus quidã corporis. Nã his quibus bene ſe habet mẽbrum, & carnoſis, & minus excidit, & difficilius incidit. Vbi uero ipſi ſeipſis tenuiores & magis excarnes fuerunt, tunc & magis excidit, & facilius incidit. Argumentũ autẽ quòd hæc ita ſe habeant, hoc eſt. Bobus enim tunc magis femora excidũt ex acetabulo, quũ tenuiſsimi exiſtunt. Fiunt aũt tenuiſsimi boues ad finem hyemis. Tunc igitur etiã maxime luxantur: ſi tamen & huiuſmodi quiddam in medicina ſcribere conuenit. Verũ conuenit utiq;. Bene enim Homerus didicit, q; ex omnibus pecudibus boues q̃ maxime laborẽt hoc tempore. & ex bobus potiſsimũ aratores, eo quòd hyeme operẽtur. His itaq; maxime excidũt articuli. Hi enim maxime attenuãtur. Nam reliqua quidẽ pecora breuẽ herbam depaſci poſſunt, Bos autẽ non ita ualde priuſquã alta fiat. Reliquis enim tenuis eſt labri prominẽtia, tenuis item ſuperna maxilla. Boui uero craſſa eſt labij prominentia, craſſa item & obtuſa ſuperna maxilla. Quapropter in breues herbas ſubijcere nõ poteſt. Rurſus ſolipeda animalia utpote utrinq; dentata, & dentes inter ſe cõmittere poſſunt, & ſub breuẽ herbam dentes ſubijcere queunt, delectanturq; tali herba magis q̃ alta. Breuis enim herba in totũ melior ac ſolidior eſt q̃ alta, adde quòd alta etiam prius fructum effert. Ob hoc igitur ita cecinit,

Haud ſecus ac bobus nigris gratiſsima ueris
Tempora proueniunt.

quia gratiſsima apparet ipſis alta herba. Sed & aliàs bos laxum habet hũc articulum, magis q̃ alia animalia. & ob id etiam magis q̃ alia pedẽ trahit, & maxime quum macilentus eſt, et iam ſenex. Propter omnia hæc etiam maxime boui excidit. Plura aũt de ipſo à me ſcripta ſunt, eo quòd omniũ antea relatorũ teſtimonia hæc ſunt. Verũ de quo nunc ſermo eſt, excarnibus magis excidit, ſicut etiã citius incidit, q̃ probe carnoſis: & humidis ac excarnibus minus inflãmatur, q̃ ſiccis ac carnoſis: & in poſterũ tempus quoq; minus uincitur: ſed & mucus amplior moderato ſubeſt, ſi non adſit inflammatio, & ſic ſanè lubricus fuerit. Mucoſiores enim omnino ſunt articuli excarnibus q̃ carnoſis. Nã & ipſæ carnes eorũ qui non recte ex arte fame macerati ſunt, in macilentis mucoſiores

ſunt, ꝙ in craſsis. Quibus tamen cū inflammatione mucus ſubeſt,his inflāmatio uinculo facto articulū continet:& ob id hi qui ſubmucoſi ſunt articuli non ualde excidunt,& exciderent utiq; ſi nō plus aut minus inflāmationis acceſsiſſet. Quibus igitur quū articulus excidit,circumſitæ partes non inflāmantur,& ſtatim citra dolorē humero uti poſſunt,hi putāt quidem nihil opus eſſe ut ſuijpſorum curā gerant,medici tamē eſt ut contra tales uaticinetur:talibus excidit rurſus magis ꝙ his quibus nerui ſunt inflammati. Atq; hæc res in omnibus in homine ita habet,& maxime circa humerū & genu. Maxime igitur etiā hęc excidunt. Quibus autē nerui inflāmati ſunt,hi humero uti nō poſſunt. Prohibet enim dolor & inflāmationis diſtētio. Tales igitur curare oportet cerato,& ſplenijs,& linteis multis deligando. Sub alam uero lanā mollem purā conuolutam ſubijcere oportet,ad cauitatē explendam,quo fulcimentū quidem ſit deligationi,articulū uero ſuſtentet. At brachiū plerunq; ſurſum uergēs tenere oportet. Sic enim procul fuerit humeri caput à loco, in quē excidit. Oportet aūt poſtꝙ humerum deligaueris,brachiū ad coſtas adalligare, faſcia quadam in orbē circum corpus obducta. Fricare quoq; humerū oportet placide & accurate. Multarum aūt rerum peritum medicū eſſe expedit,& nō minus frictionis. Ex eodē enim nomine,nō idē euētus ſubſequitur. Nam et uincire poteſt frictio articulū iuſto laxiorē,& ſoluere articulū iuſto duriorē. Verū de frictione in alio opere à nobis tractabitur. Talē igitur humerū mollibus manibus fricare cōuenit,cōfert enim,& aliàs leniter. Articulum aūt cōmouere non uiolenter,ſed intantū ut citra dolorē commoueatur. Reſtituūtur uero omnes articuli partim lōgiore, partim breuiore tēpore. An aūt brachium exciderit,his ſignis cognoſcere oportet. Nam ubi iuſtū corpus habent homines,manus item ac crura,ſano in exemplū uti oportet,ad nō ſanum:& nō ſano ad ſanū, nō alienos articulos inſpiciēdo,(alij enim alijs magis extātibus ſunt articulis) ſed ipſos eius qui affectus eſt, an diſsimilis ſit ſanus ægroto. & hoc recte quidē dictum eſt,multam tamē erroneam intelligentiā talia habēt:& non ſatis eſt ſolū ſermonis doctrina artē hanc noſſe,ſed conuerſatione etiā uerſare oportet. Multa enim præ dolore, aut ex alia cauſa,quū non exciderint ipſis articuli, tamen nō poſſunt in ſimiles figuras reſtitui,in quales ſanū corpus figuratur. Proinde & talem figurā inſuper intelligere ac cōſiderare oportet. Sed & in loco ſub ala,caput brachij multo magis incumbere uidetur,in luxato ꝙ in ſano. Quin & ſuperne iuxta ſupernā humeri partem,cauus apparet locus:& ſummi humeri os extās conſpicitur,utpote articulo ad infernū locū digreſſo,& eſt etiā aliqua erronea in hoc intelligētia, ſed poſtea de ipſo ſcribetur. Eſt enim dignū de quo ſcribatur. Pręterea in luxato cubiti gibbus magis à coſtis diſtare uidetur, ꝙ in altero. Si tamen quis uim afferens cogat,adducitur quidē,ſed cū dolore. Sed & ſurſum ad aurē manū attollere cubiti gibbo extēto,non ualde poteſt,uelut ſanam: neq; hàc & illàc ſimiliter diducere. Hæc igitur ſigna ſunt humeri luxati,repoſitiones itē præſcriptæ et curationes hæ ſunt. Operæpreciū uero eſt diſcere,quomodo frequēter excidētes humeros curare oporteat. Multi enim à certaminibus iam prohibiti ſunt, ob hanc calamitatē,quū aliàs penitus fuerint inculpabiles. Multi etiā ad res bellicas inutiles fuerūt,& ob hanc calamitatē perierunt. Sed & propterea res digna eſt quæ diſcatur,ꝙ nullū nouerim qui recte medeatur,ſed alios ne aggredi qui-

dem ſciam,alios contra ꝙ conducit & ſentire,& facere.Multi enim medici humeros luxatos uſſerũt,& iuxta ſupernã humeri partẽ,& iuxta anteriorem, qua parte caput brachij extuberat,& iuxta poſteriorẽ paululum retro ſupernã partem.Hę igitur uſtiones,ſi quidem ſurſum brachiũ excidiſſet,aut in anteriorem aut poſteriorẽ partem,recte inuſtæ eſſent.Nunc uero quũ deorſum excidit,eijciunt magis hæ uſtiones ꝙ impediunt.A ſuperna enim ſpacij amplitudine caput brachij excludunt.Verũ hæc ita urere oportet.Cutem ſub ala digitis apprehenſam attrahere oportet,ſecundũ ipſam maxime rectitudinẽ, ſecũdum quam brachij caput excidit.Deinde ita attractam cutem in ulteriorem partem perurere. Ferramentis autẽ talia urere oportet nõ craſsis,neꝙ ualde caluis,ſed oblongis.Citius enim penetrãt,& manu firmata tranſigi poſſunt,pellucidis item his urere oportet,quo ꝙ celerrime pro uiribus penetrẽt.Nã craſſa tarde penetrantia,latiores cruſtarũ elapſiones faciunt,& periculũ eſt ne cicatrices rumpantur, & nihilo quidem deterius hoc eſſet,uerũ turpius & ab arte alienius.Poſtquam aũt in ulteriorem partẽ peruſſeris, in plurimis ſatis eſt ut infernæ parti ſoli has cruſtas inuras.Quòd ſi periculũ eſſe nõ uideatur ne cicatrices rumpantur, ſed multum ſpacij interpoſitũ ſit,tenue quoddã ſpecillum per inuſta foramina traijcere oportet,cute adhuc attracta.Neꝙ enim aliàs traijcere poſsis. Vbi uero traieceris,cutẽ dimittere.Poſtea inter cruſtas aliam cruſtam tenui ferramẽto infligere ac inurere,donec ſpecillũ contingas.Quantũ uero de cute ſub ala apprehẽdere oportet,hinc cõiectare licet.Glandulæ ſub ala ſunt,ſicut etiã in alijs corporis partibus.Verũ in alio libro de tota glandularum natura ſcribetur,quòd ſint, & qualia in qualibus ſignificãt ac poſſunt:glandulas igitur ſimul apprehendere nõ oportet,neꝙ ea quæ glandulis ſunt interiora.Magnũ enim afferunt periculum.Sũt enim neruis maximi momẽti uicina. Quantũ uero extra glandulas eſt,eius ꝙ plurimam partẽ apprehẽdere oportet.Nihil enim periculi eſt.Noſſe tamen hoc expedit,ꝙ ſi fortiter brachiũ extenderis,nihil cutis ſub ala apprehẽdere poteris,quod ſanè attractu memorabile ſit.Diſtrahitur enim in extẽſione. Nec uero neruos ulla machina uulnerare oportet.Hi enim prõpti expoſiti ſunt ac extẽti in hac figura.Si uero parũ brachiũ eleuaris,multũ quidem cutis apprehendes:Nerui uero quorũ curam gerere oportet,intus ultra apprehenſionẽ cõſiſtent.Nónne igitur in omni arte præ omnibus curandũ eſt,ut in ſingulis figuræ iuſtæ inueniantur.Atꝙ hæc quidẽ de loco ſub ala. & ſufficiũt hæ apprehenſiones,ſi cruſtæ recte fuerint inuſtæ.Extra uero alã duo ſolũ loci ſunt, ubi quis cruſtas inurere queat huic affectioni auxiliantes. Vnã in anteriore parte, inter brachij caput,& tendinẽ iuxta alam.Et hac quidem parte cutem penitus perurere oportet,ſed nõ altius.Vena enim craſſa propinqua eſt,et nerui,quorũ neutra igne calfacienda ſunt.Retrorſum aũt alteram cruſtam inurere licet,multum ſupra tendinẽ,qui eſt iuxta alam,et paululũ infra brachij caput.Et cutẽ quidem penitus perurere oportet, Verũ neꝙ hic ualde altam cruſtam facere. Inimicus enim eſt ignis neruis.Curare igitur ulcera per omnem curationẽ oportet,ita ut brachiũ nunquã uehementer extendas,ſed moderate,ulcerũ ſaltem curandorũ gratia. Minus enim ita perfrigerantur.Conducit enim omnes uſtiones tegere, ut etiam leniter curẽtur,& minus diſparentur,minusꝙ ſanguinis erũpat,& minus conuulſio accedat.Vbi uero pura facta fuerint ulcera,& ad cicatrices deue-

nerint

fuerint, tūc ſanè penitus brachium ſemper die ac nocte coſtis alligatū eſſe oportet. Sed & quū ſana facta fuerint ulcera, ſimiliter ad multum tempus, brachium ad coſtas alligandū eſt. Sic enim maxime cicatrix induci poterit, & ſpatij amplitudo intercipietur, in quā maxime luxatur brachiū. Quibuſcunq; uero humerus repoſitione fuerit deſtitutus, ſi quidem homines adhuc creſcant, os brachij non ſimiliter ut ſanum coaugeſcit, ſed augeſcit quidem, uerū altero breuius aliquanto efficitur. Et qui muſtellæ cubito pręditi ſunt, paruum'q; ac macilentum brachiū ex natiuitate habent, galeancones uocati, ob duplices has calamitates fiūt tales, tum ſi talis aliqua luxatio ipſos dum in utero ſunt corripuerit, tum ob aliam calamitatē, de qua poſtea aliquādo ſcribetur. Quin & hi quibus dum adhuc infantes ſunt, profundæ ac ſubmerſæ ſuppurationes circa brachij caput fiunt, omnes galeancones efficiuntur. & ſiue ſecti fuerint, ſiue uſti, ſiue ſua ſponte ipſis eruperint, hæc ita ſe habere noſſe oportet. Qui tamen ex natiuitate galeancones ſunt, etiamſi manu potentiſsime uti poſsint, tamen neq; ipſi extento cubiti gibbo, brachiū ad aurem extendere ac eleuare poſſunt. Sed multo minus hanc q̄ ſanam manum. Quibus uero iam uiris exciderit humerus, & repoſitus non fuerit, his ſuperna humeri pars magis excarnis efficitur, et habitus hac parte tenuis fit. Quū tamē dolor ceſſauerit, nō omnia ea ſimiliter operari poſſunt, quæ eleuato cubiti gibbo à coſtis in obliquū operari oportet. Quæ uero transmoto brachio iuxta coſtas, aut in anteriorem, aut in poſteriorē partem operari oportet, ea operari poſſunt. Nam & ſcobinam, & ſerram trahere poterint, ſecuri item findere, & fodere, ſi non ualde ſurſum cubiti gibbū attollant, ſed & alia iuxta tales figuras operantur. At uero quibus ſummus humerus fuerit auulſus, his os auulſum extra eminens apparet. Eſt autē hoc uelut uinculū claiculæ & ſcapulæ. Alia enim eſt hominis natura hac parte q̄ aliorū animalium. Medici igitur in hoc uulnere maxime falluntur. Nam quū os auulſum emineat, ſuperna humeri pars humilis & caua apparet, ut etiam uelut humeri elapſi curam adhibeant. Multos igitur noui medicos aliàs nō malos, qui grauiter afflixerūt, tales humeros reponere conātes, ita excidiſſe rati, & nō prius deſiſtunt ipſi exiſtimare ſe humerū reponere, q̄ uel deſperarint, uel fruſtrati fuerint. His curatio quidē eadem quæ etiā alijs huiuſmodi, ceratū, ſplenia, & lintea, & deligatio eiuſmodi. deorſum tamen cogere os ſupereminēs oportet, & ſplenia ſuper hoc ponere plurima, & hac parte maxime premere: & brachium ad coſtas adalligatum ad ſupernā partem tenere. Sic enim os auulſum maxime appropinquarit. Hæc tamen probe noſſe expedit, & uelut certa prædicere, ſi alioqui uoles, quòd nullum detrimentū, neq; paruū, neq; magnū, humero contingit ex hoc uulnere. Sed locus turpior euadit. Neq; enim hoc os in priſtinā ſedem ſimiliter firmari poterit, uelut natura exigit, ſed neceſſe eſt plus aut minus tumidum eſſe ad ſupernam partem. Neq; enim aliud ullum os in eundē locū reſtituitur, quod cum alio oſſe cōmunionem habet, & adhærēs à ueteri naturali ſede auulſum fuerit. Paucis aūt diebus ſummus humerus doloris exors fit, ſi probe deligetur. Clauicula porrò fracta, ſi quidē penitus caulatim hoc contigerit, curatu facilior eſt. Si uero oblonge, difficilius ſanatur: & contraria in his contingūt, aliter q̄ quis putauerit. Nam quæ penitus caulatim fracta eſt, cogi magis poterit ut ad naturam redeat. Et ſi diligens cura adhibeatur, partem quæ ſuperior eſt, inferiorem

fecerit figuris idoneis,& deligatione conueniente. Si uero perfecte non firmata fuerit, attamen ſupereminens oſsis pars non ualde acuta fit. At quorum os in longitudinem fractum fuerit,his ſimilis oſsibus auulſis calamitas contingit,de quibus antea ſcriptum eſt. Neq; enim ipſum ad ſeipſum ualde firmari ſolet, & ſumma oſsis eminētis, ualde acuta fit. In uniuerſum igiturnoſſe expedit,quòd nullum detrimentū neq; humero,neq; reliquo corpori,ob clauiculæ fracturam accedit,ſi non inſuper corruptio aliqua cōtingat. Raro autem hoc fit.Deformitas tamen circa clauiculæ fracturam accedit, primū turpiſsima, deinde uero minor fit. Coaleſcit autem clauicula cito, itemq; alia oſſa laxa. Celerem enim calli obductionem talia faciunt.Quum igitur recens fracta fuerit, uulnerati ad curationem feſtinant, maius malum eſſe putantes q̄ eſt, & medici quoq; prompti ſunt ad recte curādum. Progreſſu uero temporis & uulnerati, utpote qui neq; dolent,neq; iter facere,neq; cibum capere prohibentur, negligunt: & medici, utpote qui ſuis ſedibus reſtituere nō poſſunt,aufugiunt, neq; uulneratorū negligentiā ægre ferunt.In hoc autē calli obductio acceleratur. Deligationis uero modus pleriſq; cōſimilis eſt,ut cerato & ſplenijs,& mollibus linteis curatio fiat.Inſuper autem & hæc curatio, & hæc animaduerſio habenda eſt, & præſertim in hac aggreſsione:quòd plurima ſplenia iuxta eminentem partem imponere oportet,& plurimis deligationibus maxime circa hanc partem premere. Sunt aūt aliqui quibus cōplacuit plumbum graue inſuper adalligare, ut ſupereminentē partem deorſum cogat.Fortaſsis aūt neq; intelligunt qui ſimpliciter deligant.Sed neq; hic modus ad clauiculā fractam pertinet.Neq; enim fieri poteſt ut id quod eminet memorabili modo deprimatur. Alij uero quidam ſunt, qui quū cognouerint q; hæ deligationes erroneæ ſunt,& nō ſecundū naturam ſupereminētia deorſum cogunt:deligant quidē ipſos ſplenijs & linteis utētes, uelut etiam alij. Verum cincto homine faſcia quadam qua parte maxime cingi ſolet, poſtq; ſplenia ſupra eminētes fracturas impoſuerunt,ita ut iſthic magna mole extuberēt,tunc initiū lintei ad cincturam ex anteriore parte alligant, atq; ita deligant in directū clauiculæ extendentes ac retrorſum ducētes,& iſthic cincturæ circumdatum in anteriorem partem reducunt, & rurſus in poſteriorem. Aliqui uero nō cincturæ linteū circumdant,ſed circum interfœmineū iuxta ſedem,& per ſpinam linteū circumdantes,hoc modo fracturā comprimūt. Hæc itaq; ſi quis inexpertus audit,prope ſecundū naturam eſſe uidētur, uerū ſi quis utatur inutilia exiſtunt.Neq; enim ſtabilia ſunt, etiāſi decūbat quis, quāuis ita uel maxime ſtabilitas cōtingat:attamē ſi decūbens aut crus inflexerit, aut ipſe ſe inclinet,omnia deligamenta mouebūtur.& alioqui noxia eſt hæc deligatio. Nam & ſedes intercluditur,& lintea in hac anguſtia aceruata fiunt.& quæ rurſus cingulo circūdantur,nō ita ualida facta cinctura circūdari poſſunt, ut non cingulū ſurſum aſcendere cogant,neq; ita neceſſe eſt omnia deligamenta laxari. Quàm proxime uero quis rem cōficere uideri poſsit,etiamſi nō magna faciat,ſi quibuſdā linteis cingulū circūdet,plurimis aūt linteis priorē deligationem perficiat.Sic enim maxime ſtabiles fuerint deligationes, & mutuam inter ſe opem tulerint.Plurima igitur ex his quæ cōtingunt his quibus clauicula fracta eſt relata ſunt.Inſuper aūt & hoc adintelligere oportet,q; clauicula plerūq; frangitur ita ut os quod à pectore eſt,ad ſupernā partem emineat:quod uero à ſummo

mo humero eſt,in infernam partẽ ſubſidat. Cauſæ uero horũ hę ſunt,ꝙ pectus neq; multo inferius neq; ſuperius procedere poteſt. Nã articuli in pectore motus paruus eſt. Ipſum enim ſibijpſi,& ſpinę,ex cõtinuitate cõmiſſum eſt. Proxime quidẽ clauicula ad humeri articulũ fluctuat. Cogitur enim frequentẽ motũ habere,propter ſummi humeri connexionẽ.& alioqui ubi uulnerata eſt, ad ſupernã partem defugit ea pars quæ pectori adhæret,& nõ ualde ad infernã partem cogi poteſt. Nam & à natura leuis eſt,& loci amplitudo ipſi ſuperne maior eſt ꝗ; inferne. At humerus & brachiũ,& quæ his annexa ſunt,à coſtis ac pectore facile exolui poſſunt:& propterea multo ſuperius ac inferius abduci queũt. Quum igitur fracta fuerit clauicula,os quod ad humerũ eſt magis deorſum repit. Huc enim ipſum unà cũ humero & brachio defluere procliuius eſt ꝗ; ſurſum ferri. Quum igitur hæc ita ſe habeant,imprudenter ſe gerunt qui ſuperemi nentẽ oſsis partẽ deorſum cogere oportere putãt. Nam infernã ad supernã adducendã eſſe manifeſtũ eſt. Hæc enim motũ habet. Hæc eſt quę à natura diſceſſit. Clarũ itaq; eſt aliter nullo modo ipſam cogi poſſe. deligationes enim nihilo magis appellunt ꝗ; repellũt. Si uero quis brachiũ ꝗ; maxime ad coſtas admotũ ſurſum cogat,ut ꝗ; acutiſsimus eſſe humerus uideatur,perſpicuũ eſt ꝙ ſic adaptari poterit ad os quod à pectore eſt, unde eſt diuulſa. Si quis igitur legitima deligatione utatur,celeris curationis gratia:& reliqua omnia fruſtra fieri putet, præter figurã relatam,is & recte intellexerit, & celerrime ac optime curauerit. Decũbere tamen hominẽ multũ refert,& ſufficiũt dies xiiij. ſi quieuerit, aut ad ſummũ uiginti. Si tamen cõtrario modo clauicula fracta fuerit,quod nõ ualde cõtingit,ut os quod à pectore eſt ſubſidat,quod uero à uero à ſummo humero eſt ſuperemineat,alteriq; ſuperſtet:nulla magna curatiõe in his opus fuerit. Ipſe enim humerus & brachiũ ſi demittatur,oſſa inter ſe committere ac firmare poteſt.& uilis quæpiã deligatio ſuffecerit,& pauci dies ſatis erũt ad callum obducendũ. Quòd ſi hoc modo fracta nõ fuerit,ſed in obliquum hàc uel illàc luxata,ad naturã reducere oportebit,humero cũ brachio ſurſum adducto, uelut etiã ante dictũ eſt. Quũ aũt ad priſtinam naturã reſederit,reliqua curatio uelox erit. Pleraſq; igitur immutationes ac luxationes,brachiũ ſi ſurſum cogatur corrigit. Quæcũq; uero luxationes ex ſupernis oblique ad latus fiũt,aut deorſum, his correctio præparatur,ſi homo ſupinus decubuerit,iuxta medias aũt ſcapulas aliquid altius ſuppoſitũ fuerit,quo pectus maxime in utranq; partẽ inflexũ ſit:& brachiũ adducat quis ad coſtas porrectũ. Medicus aũt altera manus uola in brachij caput iniecta retrudat,altera oſſa fracta cõponat. Sic enim q̃ maxime ad naturã reduxerit. Verũ quod iam dictũ eſt,ſupernũ os facile ad partẽ ſubſidere ſolet. Pleriſq; igitur ubi deligati fuerint,figura ipſa opitulatur,ita ut ad ipſas coſtas cubiti gibbũ habentes,hoc modo humerũ ad ſupernã partem cogãt. Quibuſdã uero humerũ quidem ſurſum uelut dictũ eſt, cogere oportet: cubiti aũt gibbũ ad pectus adducere:ſummã uero manũ ad ſummũ ſanũ humerũ adhibere. Siquidẽ igitur decũbere ſuſtinet,fulcimentũ aliquod quod obfirmet apponere oportet,quo humerus q̃ maxime ſuperne maneat. Si uero obambulare uolet,fundã ex faſcia factã,& acutæ gibbi cubiti parti circũdatã,de collo appenſam geſtare oportet. Cubiti porrò gibbi articulus ubi emotus aut luxatus eſt,ad coſtas,aut foras,acuta ipſius parte in brachij cauitate manẽte,extenſione

in directū facta, id quod eminet retrorſum & in obliquū repellere oportet. Vbi uero perfecte excidit, aut hàc, aut illàc, extenſio in qua brachiū fractum deligatur requiritur. Ita enim incurua gibbi pars nō impediet. Excidit aūt maxime ad partē uerſus coſtas. Correctiones uero facere oportet q̄ plurimū abducendo, & ut ne brachij caput cornicem contingat, ſublimē circūducere ac inflectere, & nō in directū cogere, ſimul aūt cōtraria in utrāq; partē detrudere, & in ſedē cōpellere. Cōtulerit etiam in his gibbi cubiti inuerſio, modo in ſupinam, modo in pronam partē. Curatio uero ex figura eſt, ut ſummā manum paulo altiorē cubiti gibbo habeāt, brachium uero ad coſtas. Sic etiā appenſi exceptio, & poſitio, & geſtādi facilitas, & natura, & uſus, in cōmuni ſunt, ſi modo non male callus obducatur. Obducitur autē cito. Curatio fit linteis iuxta legē articularem, ita ut acuta eius pars inſuper deligetur. Recrudeſcit aūt maxime cubiti gibbus febribus, doloribus, nauſea & uomitu meracæ bilis, præſertim ſi retrorſum luxatus fuerit, ob torporē: deinde, ſi in anteriorē partem. Verū curatio eadē eſt. Repoſitio uero retrorſum luxati, ut extētum diſtēdamus: Signū aūt eſt, q̄ extēdere ipſum nō poſſunt, ſicut in anteriorē partē luxati, q̄ inflectere nequeūt. Verū tūc durū quiddā inuolutū indere oportet, & circū hoc ab extēſione derepente inflectere. Diſparationis aūt oſsiū ſignū eſt manifeſtū ex cōtactu, iuxta uenā quæ in brachio finditur. At uero callus cito his obducitur. Ex natiuitate aūt breuiora ſunt oſſa infra noxā, plurimū quæ proxima ſunt, cubiti, deinde manus, poſtea digitorū. Verū brachiū & humerus robuſtiora fiūt, propter inuerſionē. At altera manus propter opera adhuc fortior eſt. Imminutio uero carniū fit, ſi foras excidit, intrinſecus: Sin minus, in contrariū prout excidit. Cubiti uero gibbus ſi intrò, aut extra exciderit, extēſio fit in cōmuni figura cubiti ad brachiū. faſcia em̄ ſub alam data, ipſam exceptā ſuſpendere oportet: ad ſummū uero cubiti gibbū iuxta articulū pōdus appēdere, aut manibus deorſum cogere. Vbi uero articulus ultra eleuatus eſt, coaptationes manuū uolis fiūt, uelut etiā in manib. Deligatio quoq; in hac figura, & exceptio appēſi, & poſitio. At ſi in poſteriorē excidit partē, ſtatim extentū palmis dirigere ac coaptare oportet. Simul aūt in directione etiā alijs opus eſt. Si in anteriorē, circū linteū conuolutū iuſtę molis inflectēdo ſimul directionē facere oportet. Si uero in alterā partē inclinarit, in directiōe ſimul utraq; facere oportet. Verū curatiōi cōmunis eſt figura & deligatio. Poſſunt aūt et ex diſtētione omnia in cōmuni cōtingere. At uero repoſitiones aliæ ex ſupereleuatione reponūtur, aliæ ex extēſione, aliæ ex circūuolutione. Hæ uero ex figurarū exceſsibus, aut hàc aut illàc celeriter fiūt. Manus articulus aut intrò, aut extra luxatur, plerūq; uero intrò. Signa aūt facilia cognitu ſunt. Si em̄ intrò luxatus eſt, digitos inflectere nō poſſunt. Si extra, extēdere nequeūt. Repoſitio fit, digitis ſupra mēſam poſitis, ut ab alijs atq; alijs in diuerſum extēſio fiat, et id quod eminet aut uola, aut calcaneo retrudatur, et in anteriorē partē deorſum protrudatur. Inferne uero iuxta alterū os moles aliqua cōuoluta mollis ſupponatur, ſi ſupra eminet, manu prona locata: ſi infra, ſupina. Curatio uero linteis fit. Tota porrò manus, aut intrò, aut extra, aut hàc aut illàc luxatur. Maxime uero intrò. Quādoq; aūt & appēdix emota eſt. Quādoq; uero alterum os diſparatū diſtat. His extēſio fortis faciēda eſt, et quod quidē eminet retrudatur, alterū uero contrà trudatur, duabus ſpeciebus ſimul cōtingentibus, & retrorſum

ſum,& in obliquũ,aut manibus ſupra mẽſam,aut calcaneo. Quæ uero recrudeſcunt ac deformia ſunt,tẽpore ad uſum corroborãtur. Curatio fit linteis cũ manu & cubito.& ferulæ uſq; ad digitos ponũtur. At ferulis hæc deligata frequẽtius q̃ fracturas ſoluere oportet,& perſuſionẽ ampliorẽ adhibere. Ex natiuitate aũt manus breuior fit,& carnes imminuũtur maxime in contraria parte ei in qua luxatio facta eſt. At adulto iam oſſa manent. Digiti uero articulus luxatus facilis cognitu eſt. Repoſitio fit extendens in directũ,ita ut quod eminet os protrudatur,contrariũ uero cõtra trudatur. Curatio fit faſcijs ac linteis. Si uero nõ reponantur, forinſecus callo obducitur. At ſi ex natiuitate, aut dum adhuc creſcit homo, luxata fuerint oſſa, breuiora fiunt infra luxationẽ, & carnes imminuuntur cõtraria maxime parte ei in qua luxatio facta eſt. In adulto uero oſſa manent. Maxilla uero paucis iam perfecte luxata eſt. Os enim quod à ſuperiore maxilla prodit,cum eo oſſe ſubiugatũ eſt, quod ſub aurem annexũ eſt, quodq; capita infernæ maxillæ cõcludit, ac dirimit,quũ altero capite ſuperius ſit,altero inferius: & extremæ infernæ genæ partes ita ſe habẽt,ut altera ob longitudinẽ non facile acceſſum admittat: altera uero cornix eſt,& ſupra iugale os excedit: Simul aũt & ambarũ harum extremitatũ neruoſi tendines exiſtunt, ex quibus muſculi dependent,qui temporales ac manducatorij appellantur. Propterea autẽ appellantur,& propterea mouẽtur,eo quod hinc dependent. Nam in edendo,& in loquẽdo: & in reliquo oris uſu,ſuperna quidẽ maxilla quieſcit. Eſt enim capiti cõnexa,& non coarticulata. Inferna aũt maxilla mouetur. Coarticulata enim eſt à ſuperna maxilla,& à capite. Cur igitur in cõuulſionibus ac diſtentionibus hic articulus diſtentus primus de ſe ſignificationẽ præbeat: & cur plagæ tẽporales periculoſæ ſint,ac ſoporẽ inducant,alio libro referetur. Quòd uero nõ ualde luxetur,cauſæ hæ ſunt. Sed & hæc quoq; cauſa eſt,quòd nõ ualde tales ciborũ neceſsitates hominẽ apprehẽdunt,ut magis q̃ poteſt hiet. Exciderit aũt à nulla alia figura,q̃ ſi quis ualde hians maxillã in alterã partem diducat. Cõfert tamẽ ad hoc ut excidat, hoc ipſum. Quicũq; enim nerui,& quicũq; muſculi circa articulos ſunt,aut ab articulis,ex quibus colligantur, horum quicunq; in uſu ſæpe mouentur,hi etiã maxime ad extẽſiones remittunt, quemadmodum etiam pelles molliſsimæ multum remittunt. De quo igitur ſermo eſt, luxatur quidẽ & excedit maxilla raro: laxatur tamẽ ſæpe in hiatibus, uelut etiam aliæ muſculorum ac neruorũ immutationes hoc faciunt. Manifeſtum uero ex his maxime fit,ubi excidit. Prominet enim inferna maxilla in anteriorẽ partem,& in cõtrariam luxationi partem abducitur: & oſsis cornix circa ſupernã maxillam tumidior fit: & infernas maxillas difficulter cõmittunt. Quæ uero repoſitio his cõueniat, manifeſtũ eſt. Oportet enim aliquẽ uulnerati caput detinere, & alterũ infernã maxillam intrinſecus ac extrinſecus ad mentũ digitis apprehẽdere,et primũ maxillam aliquãdiu hàc atq; illàc manu abducere,et ipſum hominẽ iubere,ut maxillam laxã habeat,& ſimul adducat,ac q̃ maxime remittat. Deinde repẽte tribus figuris ſimul laxare oportet,diligenti in hoc animaduerſione habita. Nam & ex diſtortione ad naturã deducere oportet, & infernã maxillã retrorſum protrudere,ita ut ęger hęc ſequatur,& maxillas cõmittat,ac non hiet. Atq; hæc quidẽ repoſitio eſt,& neq; alijs figuris fieri poterit. Curatio uero breuis ſufficit. Spleniũ eñ inceratũ apponitur,ac laxo deligamẽto deligatur

tur. Securius aũt hęc aggreſsio perficitur, homine ſupino reclinato, et coriaceo puluinari pleniſsime farcto capiti ſuppoſito, ut in ipſum innitens q̃ minimum cedat. Inſuper autẽ & caput uulnerati aliquis detinere debet. Si uero ambæ maxillæ luxatæ fuerint, curatio quidẽ eadem eſt, uerũ hi os minus cõmittere poſſunt. Nam his genæ prominentiores ſunt, ſed indiſtortæ. Quòd uero diſtortæ nõ ſint, maxime cognoueris ex dentiũ tum ſupernorũ, tum infernorũ terminis è directo inter ſe correſpõdentibus. His cõfert ut q̃ citiſsime reponãtur. Repoſitionis aũt modus prius dictus eſt. Si uero nõ reponãtur, animæ periculũ imminet, præ febribus cõtinuis, et torpido ſopore. Soporiferi eñ hi muſculi ſunt, & dum alterãtur, & dum intendũtur præter naturã. Solet etiam aluus his bilioſa, meraca, pauca egerere. Et ſi uomuerint, meraca uomũt. Hi igitur etiã moriũtur decima maxime die. At ſi fracta fuerit inferna maxilla, ſi quidẽ non omnino caulatim hoc cõtigerit, ſed cohæret adhuc os, confractum tamẽ fuerit, dirigere quidẽ os oportet digitis circa linguã obliquam ſubiectis, forinſecus uero cõtra niti, prout cõtulerit. Et ſi diſtorti fuerint dẽtes iuxta uulnus cõmoti, poſtq̃ os directũ fuerit, dẽtes inter ſe cõiugare oportet, nõ duos ſolũ, ſed etiã plures, atq̃ hoc maxime auro, ſin minus, lineo filo, donec os corroboretur. Poſtea cerato, et ſplenijs paucis, & linteis modicis deligare, nõ nimiũ firmis, ſed laxis. Nam hoc probe noſſe expedit, q deligatio per lintea, maxillæ fractæ parũ quidẽ contulerit, ſi recte fiat: magnopere uero lęſerit, ſi praue deligetur. Frequẽter aũt circa linguã explorare oportet, & multo tẽpore reniti ac digitis dirigere os cõfractum, optimũq̃ eſſet ſi hoc ſemper fieri poſſet, ſed fieri nequit. Si uero os penitus caulatim diffractũ fuerit, raro aũt hoc cõtingit: dirigere quidẽ os oportet uelut dictũ eſt. Vbi uero direxeris, dentes cõiugare, quemadmodũ antea dictũ eſt. Magnopere enim cõtulerit ad quietẽ, & adhuc magis ſi quis recte coniungat, & uelut oportet ſuturas cõſuat. At enim nõ facile eſt omnẽ chirurgiã ſcripto exquiſite prodere, ſed ex his quæ ſcripta ſunt, formã & imaginem concipere oportet. Poſtea corio opus eſt Carthaginẽſi, et ſi quidẽ iunior fuerit uulneratus, ſatis eſt ſquama inde detracta uti. Si uero adultior, ipſo corio: ita ut deſecta inde particula trium digitorũ latitudine, aut prout cõgrua fuerit, ſublita prius è gũmi maxilla, ita enim mitius fuerit, glutine agglutinetur ſumma ſui parte, àd diffractã maxillæ partẽ, digiti aut paulo ampliore diſtãtia à uulnere. Et hæc quidẽ particula ad infernã partẽ agglutinãda eſt, & habeat fiſſuram è directo mẽti, quo acutam eius partẽ circũcirca cõplectatur. Alterum autẽ eiuſmodi lorũ, aut paulo latius, ad ſupernã maxillæ partẽ agglutinare oportet, tãta à uulnere diſtãtia, quãta illa altera lori particula abfuit. Sit autẽ & hoc fiſſum, ut circũcirca aurẽ ambiat. Sint aũt hæc lora acuta, qua parte cõmittuntur, & ubi ipſorũ extremitates cõnectere ac colligare oportet. In agglutinatione uero, caro corij ad cutẽ uergat, Sic eñ magis agglutinatũ adhæreſcit. Poſtea extẽto hoc loro, magis aũt eo quod circa mentũ eſt q̃ maxime, ne maxilla exacuatur, lora ipſa circa uerticẽ cõnectere oportet, & deinde linteo frontẽ deligare. & ſuperiniectũ quid eſſe oportet, uelut moris eſt, quo uincula quieta ſint ac firma. Decubitũ aũt faciat in ſanã maxillã, nõ maxillæ, ſed capiti innitens. Attenuandũ uero eſt corpus uſq̃ ad dies decẽ, deinde renutriẽdum nõ tarde. Si eñ primis diebus inflãmatio nõ acceſſerit, in uiginti diebus maxilla corroboratur. perfecte enim callo obducitur, quemadmodum

modum etiam alia oſſa rara,ſi nõ corruptio infeſtarit. Verũ de corruptionibus omniũ oſsium alia longa tractatio reſtat. Hæc extẽſio per agglutinamẽta fiens, mitis eſt,& prõpta ad moderationẽ faciendam,& ad multas ac multis locis faciendas directiones accõmodata. At medici nõ intelligentia æque ac manibus prompti,tum in alijs uulneribus,tum in maxillarũ fracturis tales exiſtunt. Varijs enim modis,& bene & male,maxillam fractã deligant. Omnis enim deligatio maxillæ ſic fractæ,oſſa ad fracturã magis uergẽtia inclinat,quàm ad naturã ducit. Si uero inferna maxilla circa cõnexionem ad mentũ diuulſa fuerit. Sola autẽ hæc cõnexio in inferna maxilla eſt, Verũ in ſuperna multæ. Sed nõ uolo ſermone longius aberrare. In alijs enim morborũ ſpeciebus de his dicendũ eſt. Si igitur cõnexio ad mentũ diſparata fuerit,ipſam coaptare cuiuſlibet uiri eſt. Os enim quod eminet,ad internã partẽ digitis admotis detrudere oportet. Quod uero intrò uergit,ad externã partem digitis immiſsis reducere. Hæc tamen extenſione diſtendendo facere oportet. Facilius enim ſic ad naturam redibũt,quàm ſi quis oſſa inter ſe cõplicans cogere conetur. Vbi uero coaptata fuerint,cõiugare oportet dẽtes inter ſe hinc atque illinc,uelut prius dictũ eſt. Curare uero cerato,& ſplenijs paucis ac linteis. Deligationẽ aũt breuem potius quàm uariam hic locus maxime admittit. Nã ut æquilibris nõ eſt,prope tamen ad æquilibriũ accedit. At lintei obuolutionẽ facere oportet,ſi quidẽ dextra maxilla eminet,in dexteram. In dexterã enim fieri putatur,ſi dextra manus deligationi præit. Si uero altera maxilla eminuerit,aliter deligationẽ ducere oportet. et ſi quidẽ rectè quis coaptationẽ adeptus fuerit,& uelut cõuenit quieuerit,cita curatio cõtinget, & dentes illæſi manẽt. Sin minus,diuturnior fiet curatio, & diſtortionẽ habebit. dentes aũt læſi & inutiles fiunt. Porrò ſi naſus fractus fuerit,fracturæ modus nõ unus eſt. Verũ qui pulchris deligationibus gaudent citra intelligentiã,tum in alijs multis damnũ incurrũt,tum in fracturis circa naſum uel maxime. Ex deligationibus enim hæc maxime uaria eſt,& quæ plurimas aſcias habeat, & interruptiones ac interceptiones cutis maxime uarias rhõbiformes. Sicut igitur dictũ eſt,qui nulla intelligẽtia præditi aggreſsionis ſtudio tenẽtur,ultro ſe offerũt ad naſum fractũ deligandũ. Vna itaque alteráque die lætatur medicus, gaudet quoque is qui deligatur. Deinde cito quidẽ is qui deligatur ſatiatur. Noxia enim & moleſta eſt geſtatio: ſatis aũt eſt medico oſtẽtaſſe,quòd naſum uarie deligare nouit. facit aũt talis deligatio omnia cõtra quàm cõuenit. Partim enim qui propter fracturã ſimi fiunt,ſi ſuperne quis magis premat,ſimiores nimirũ fiẽt. partim uero quibus naſus hàc aut illàc diſtorquetur,aut circa cartilaginẽ,aut ſuperius,palàm eſt quòd neque ipſis ſuperne deligatio proderit,ſed etiã magis lædet. Non enim ita cõgruit ſplenijs altera naſi pars,quanquã neque hoc faciãt deligantes. Proxime uero deligatio reſiſtere mihi uidetur,ſi iuxta mediũ naſum circa acutam partem,contuſa caro ad os fuerit,aut etiã os parũ,& nõ multum contuſum ſit. Talibus enim naſus callo obducitur,& aliquanto aſperior euadit. Sed tamen neque his deligatio multo negotio opus habet, ſi modo etiam deligare oportet. Sufficit autem ſuper contuſionem ſplenium inceratum extendere. Poſtea uelut ex duobus initijs deligatio fit, ita ſemel linteum circumdandum eſt. Optima tamen curatio eſt,per farinam triticeam hornam,lotam,uiſcoſam,ſubactam,modicam, ita ut talia ex illa uelut cataplaſmate integantur. Si igitur triticea farina

bona

bona fuerit, & tractu facilis, ea ad omnia huiuſmodi uti oportet. Si uero non facilis tractu ſit, modicam mannam leuiſsime tritam, & aqua dilutam, cum farina ſubigere oportet, aut gummi parum, ſimiliter ammiſcere. Quibuſcunq; igitur naſus fractus eſt, ut deorſum & in ſinū uergat, ſi quidem ex anteriore parte iuxta cartilaginem ſubſidat, fieri poteſt ut aliquid quod ipſum dirigat in nares indatur. Sin minus, omnia talia digitis in nares iniectis dirigere oportet, ſi id fieri datur. Sin minus, craſſum ſpecillum nō in anteriorem narium partē digitis indere oportet, ſed qua parte naſus ſubſidit: extrinſecus autē ab utraq; parte naſum apprehendere, ſimulq́; cogere ac ſurſum ducere. Et ſi quidē ualde in anteriore parte fuerit fractura, fieri poterit ut aliquid intra nares indatur, uelut iam dictum eſt, nimirū lintei raſura, aut aliud quid huiuſmodi, linteo inuolutū, aut potius in corio Carthaginenſi conſutum, ea figura quæ cōgruat loco cui incūbet. Si uero ulterius facta fuerit fractura, fieri nō poteſt ut aliquid indatur. Si enim in anteriore parte moleſta eſt geſtatio, quomodo nō ſit in interiore? Primū igitur & intrinſecus cōformando, & forinſecus nō parcendo, ad priſtinā naturam reducere ac dirigere oportet. Valde enim cōformatur naſus fractus, maxime quidem eadē die: ſin minus, paulo poſtea. Verū ſegniter agūt medici, & leuius q̃ cōuenit primū contingūt. Inijcere enim manus hinc atq; illinc iuxta naturā naſi q̃ infime oportet, ex infernis ſurſum cogēdo, et ſic q̃ maxime erigere, unà cū interna directione etiā extrinſecus dirigendo. Poſtea ad hęc nullus talis medicus eſt, ſi ſtudiū adhibere ac tolerare uult, uelut ipſius digiti indices. Hi em̄ maxime ſecūdum naturā ſunt. Vtrūq; enim digitū inijcere, eoq; totū naſum firmare oportet, atq; ita in quiete habere, ſi quidē fieri poſſet, ſemper donec corroboretur: ſin minus, plurimo tēpore uelut dictum eſt. Quod ſi fieri nequeat, aut puer aut aliqua mulier hoc faciāt, Molles enim manus eſſe oportet. Sic enim q̃ optime naſus curari poterit, ubi nō in obliquū, ſed ad infernā partem æqualiter ſubſidat. Ego igitur nullū unq; naſum uidi, qui ſic fractus dirigi nō potuiſſet, ſi ſtatim ita cogeretur priuſq; callus obduceretur, ſi modo quis recte curare uelit. Verū homines ut ne deformes fiant, multo quidē precio coemerint, ſtudiū aūt adhibere nō ſciunt, ſimulq́; nō tolerāt, ſi non dolore uexētur, aut mortē timeāt: quanq; breui tēpore naſus callo obducatur. decē enim diebus corroboratur, ſi nō corruptio inſuper accedat. Quibuſcūq; uero os in obliquū frāgitur, curatio quidē eadē eſt. Verū directionē non ęqualē utrinq; facere oportet, ſed quod inclinatū eſt, extrinſecus cogēdo ad naturā cōpellere, & in nares facta cōtrectatione, ea quæ intrò repūt impigre dirigere, donec correcta fuerint: ita ut eius probe memineris, ꝙ ſi nō ſtatim corrigātur, fieri nō poſſit ut naſus nō diſtortus fiat. Poſtq; aūt ad naturā reduxeris, digitos plures aut unū digitū ad locū admouere oportet, qua parte eminebat, atq; ita aut ipſum, aut aliū quendā ſuſtētare, donec uulnus corroboratū fuerit. Sed & in narē paruū digitū immittere oportet, & aliàs atq; aliàs impellādo ea quę inclinata ſunt dirigere. At ſi quid inflāmationis his accedat, farina ſubacta uti oportet: & tamē incūbente etiā farina digitos ſimiliter admouere opus eſt. Si uero iuxta cartilaginē in obliquū fractus ſit, neceſſe eſt ſummū naſum diſtorqueri. Talibus igitur in ſummā narē aliquid quod dirigat ex relatis, aut quod his ſimile ſit, indere oportet. Poterit aūt quis multa idonea inuenire, quę neq; odorē habeāt, neq; aliàs lenia ſint. Ego uero quādoq;

pulmonis ouilli fruſtum defectũ indidi. Hoc enim forte obtingebat. Nam ſpõgiæ inditæ humiditates ſuſcipiũt. Poſtea Carthagineſis corij ſquamam magni digiti latitudine, aut prout contulerit reſectam, extrinſecus ad naſum inclinatũ agglutinare oportet, & deinde hoc corij lorũ prout contulerit extẽdere. Paulo tamen amplius extendere conuenit, quo erectus & abſolute directus ſit naſus. Lõgum aũt ſit hoc lorũ, ut poſtea infra aurẽ abductũ circum caput obducatur, & licet quidem lori extremitatẽ ad frontem agglutinare, licet etiã longius ducere, & deinde capiti obductum deligare. Hic modus ſimul iuſtam directionẽ habet, & ſimul ad moderationẽ faciendam promptus eſt, ut ſi quis magis aut minus naſi inclinationẽ ad contrariũ facere uelit. Nam quibus in obliquum naſus frangitur, eos in reliquis uelut relatũ eſt curare oportet. Plurimis tamẽ inſuper opus eſt, ut inclinationis in contrariũ gratia, lorum ad ſummũ naſum agglutinetur. Quibuſcũq; uero cũ fractura etiam ulcera adſunt, eos ea propter turbari nõ oportet. Verum ſuper ulcera ceratũ picatum imponere, aut ex emplaſtris aliquod cruentis uulneribus idoneũ. Facilia enim curatu talia ſunt. Similiter etiam, ſi oſſa diſceſſura ſunt. Primã directionẽ impigre facere oportet nihil omittendo, & directionẽ per digitos etiã poſtero tempore, ita ut laxius quidẽ admoueas, admoueas tamẽ. Ex omnibus enim corporis partibus naſus facilime conformari poteſt. Cæterũ lororũ agglutinatione ac in cõtrarium inclinatione uti omnino nihil prohibet, ſiue ulcera affuerint, ſiue inflãmatio. Nullam enim moleſtiam exhibent. ❧ At uero ſi auris fracta fuerit, deligationes omnes inimicę ſunt. Neq; em̃ ita laxã quis circũdare poterit. Si uero magis premat, maius malum operabitur. Nam & ſana auris deligatione preſſa, dolore, & pulſatione, & febre afficitur. Sed & cataplaſmata peſsima quidem omnino ſunt quæ grauiſsima ſunt. Verũ & alia pleraq; omnia mala ſunt, & abſceſſus inducũt, & mucum ampliorẽ ſuggerunt, & deinde ſuppurationes noxias. His aũt fracta auris minime opus habet. Proximũ tamen locũ habet, ſi quid imponi debet, farina uiſcoſa, quã neq; ipſam grauem eſſe oportet. Cõtingere uero q̃ minime cõducit. Bonum enim aliquãdo medicamentũ eſt, etiã nullũ adhibere medicamẽtum, & ad aures, et ad multa alia. Vellicationẽ inſuper ac ſcalpturã uitare oportet. Corpus aut attenuare, et magis in quo periculũ eſt ne auris ſuppuretur. melius eſt quoq; aluũ mollire. Si uero quis facile uomat, ex moderata aliqua purgatiõe uomitũ faciat. At ſi ad ſuppurationẽ deueniat, cito quidẽ aperire nõ oportet. multa em̃ ex his quę ſuppurari uidẽtur, quãdoq; reſorbẽtur, etiãſi nondũ quis ullũ cataplaſma impoſuit. Si uero quis aperire cogatur, celerrime quidẽ ſana fit, ſi in ulteriorẽ partem perurat. Illud tamẽ certo ſcire expedit, q̃ mutila fiet auris, & minor altera, ſi peruſta fuerit. Si uero nõ in ulteriorẽ partẽ peruratur, tumidã partẽ nõ ualde parua ſectione incidere oportet. Sub craſsiore em̃ cute pus reperitur q̃ quis putauerit. Verũ ut in ſumma dicã, alia quoq; omnia mucoſa, & mucos faciẽtia, utpote quæ ſunt uiſcoſa, ad contactũ ſub digitis hàc atq; illàc cito dilabũtur: & propterea ſub craſsiore cute medici talia inueniũt, q̃ putarint. Nã et aliquas neruorũ cõtortiones, ganglia appellatas, quæ ſanè laxę ac fluidæ ſunt, mucoſamq; carnẽ habẽt, multi aperiũt, humorẽ in talib. ſe inuẽturos eſſe putãtes. Medicus quidẽ igitur ſentẽtia ſua fallitur, uerũ rei huiuſmodi nullũ ex apertione accedit detrimentũ. Qui uero aquoſi loci ſint, aut muco pleni: et in qualib. locis ſingula ſi ape

ſi aperiantur mortẽ afferant, aut etiã alia detrimenta inducãt, de his in alio opere ſcribetur. Quum igitur inciderit quis aurem, ab omnibus quidẽ cataplaſmatis, et ab omni linamentorũ uſu abſtinere oportet. Curare aũt uel emplaſtro aliquo cruentis uulneribus idoneo, uel aliquo alio, quod neq; grauitatem, neq; dolorẽ inducat. Si enim cartilago denudari inceperit, & ſubſidentia purulenta aut mucoſa habuerit, moleſtum eſt. Fit aũt & hoc propter illas curationes. Cæterum omniũ eorũ quæ recruduerũt, peruſtio in ulteriorẽ partem ſufficientiſsima medela eſt. Verticula uero ſpinæ quibuſcũq; in gibbũ trahuntur ex morbis, pleraq; ut ſoluantur fieri nõ poteſt. Inſuperq; & quæ ſupra ſepti tranſuerſi iuncturam ac connexionẽ gibba fiunt. Quæ uero infra, eorũ aliqua ſoluunt uarices in cruribus fientes. Magis aũt hæ uarices quæ in uena iuxta poplitẽ fiunt, quibuſcũq; gibboſitas cõtigerit, eam ſoluunt. Fiunt autẽ & in uena circa inguina. Iam uero quibuſdam etiã dyſenteria diuturna ſoluit. Et quibus quidẽ gibba fit ſpina dum pueri ſunt, priuſquam corpus ad augmentũ plenum perfectũ fuerit, his corpus iuxta ſpinã coaugeri nõ ſolet. Sed crura quidẽ ac manus perficiuntur, illæ uero partes defectuoſiores fiunt. & quibus ſupra ſeptũ tranſuerſum gibboſitas eſt, his & coſtæ in amplitudinẽ augeri non ſolent, ſed in anteriorem partẽ: & pectus acutũ fit, ſed nõ latum: ipſiq; & difficulter ſpirant, & ſtridulam fauciũ aſperitatẽ habent. Nam uentriculi qui ſpiritũ ſuſcipiũt ac emittũt, minorem amplitudinẽ habent. Sed & iuxta magnũ uerticulũ ceruicem repãdam habere cogũtur, ut ne caput ipſis pronũ ſit. Multã igitur anguſtiam faucibus exhibet etiã hoc os intro uergens. Nã & his qui natura recti ſunt, ſpirãdi difficultatem hoc os inducit, ſi intro uergat, donec repreſſum fuerit. Ob talem igitur figurã eiuſmodi homines eminẽtis gutturis, magis q̃ ſani apparẽt: & tuberculis circa pulmonem duris ac crudis plerũq; tales affecti ſunt. Nam & gibboſitatis occaſio, & diſtentio pleriſq; propter tales collectiones fit, cũ quibus uicini nerui cõmunionem habent. Quibus uero infra ſeptũ tranſuerſum gibboſitas eſt, horũ quibuſdam morbi rhenũ ac ueſicæ accedunt. Sed & abſceſſus ad ſuppurationem, & circa laterum mollitudines, & inguina diuturni ac ægre curabiles, & neutri horũ gibboſitates ſoluũt. Coxæ uero his magis excarnes fiũt, q̃ his quibus ſuperne gibboſitas cõtigit. Vniuerſa tamẽ ſpina his longior eſt q̃ ſuperne gibboſis. Pubes uero & barba tardior ac imperfectior. Sed & infecundiores hi ſunt q̃ ſuperne gibboſi. At uero quibus iam aucto corpore gibboſitas facta fuerit, his palàm præſentis tũc morbi iudicationẽ gibboſitas facit. per tẽpus tamẽ, aliquid ex iiſdem ſignificationẽ de ſe plus aut minus prębet, quemadmodũ etiã in pueris. Minus aũt maligne in totũ talia ſe habẽt. & multi ſanè iam facile ac ſano modo gibboſitatẽ ſuſtinuerũt, uſq; ad ſenectutẽ: et maxime hi quibus ad carnoſitatẽ ac pinguitudinẽ promotũ fuerit corpus. pauci tamẽ talium ſexaginta annos trãſgreſsi ſunt. pleriq; uero breuioris uitæ ſunt. Quibuſdã etiã in latus, aut hàc aut illàc, uerticula obliqua fiunt. Et omnia aut pleraq; talia, propter collectiones intra ſpinã fiunt. Quibuſdam unà cũ morbo etiam figuræ inſuper cõferunt, ad quas reclinari cõſueuerunt. Verũ de his in diuturnis pulmonis morbis dicitur. Illic enim de his quæ futura ſunt, pulcherrimæ prænotiones habentur. Porrò quibus ex caſu ſpina gibba fit, horũ ſanè pauca ſuperãtur, ita ut dirigi poſsint. Nam quæ in ſcala fiunt extenſiones, nihil direxerunt quod ego

ſciam

ſciam. Vtũtur enim ipſa maxime hi medici, qui multitudinis famam aucupantur. Apud tales enim hæc in admiratione ſunt, ſi aut pendentem, aut proijci aliquem aut quæ his ſimilia ſunt uideant, & hæc celebrãt ſemper, neq; ipſis curæ eſt quale quid eueniat ex hac aggreſsione, ſiue bonũ id ſit, ſiue malũ. Medici tamen qui talia ſtudio habent, quos ſanè ego noui, imperiti ſunt. Inuentũ quidẽ uetus eſt, & laudo ſanè uehementer eum qui primus excogitauit & hoc machinamentũ, & quoduis aliud ſecundum naturam inuentũ. Nihil enim deſpero, ſi quis recte cõſtructum concutiat, fieri poſſe ut quædã dirigantur. Ipſe tamẽ omnia huiuſmodi hoc modo curare erubui, propterea quòd impoſtorum magis tales ſunt modi. Quibus igitur prope ceruicẽ gibboſitas fuerit, his ueriſimile eſt has in caput extẽſiones minus prodeſſe. paruum enim pondus habet caput, & ſummi humeri deorſum uergẽtes. Verũ tales ueriſimile eſt magis dirigi poſſe, ſi in pedes cõcutiantur. Ita enim maior propenſio ad huiuſmodi fieret. Quibus autẽ magis inferius gibboſitas eſt, hos par eſt ut magis in caput concutiantur. Si quis igitur concutere uolet, recte ſanè hoc modo præparare poterit. Scalam coriaceis aut laneis puluinaribus inſternere oportet probe alligatis, paulo amplius & in longitudinẽ, & in utranq; partem, q̃ quantũ corpus hominis occuparit. Deinde hominẽ ſupinum ſupra ſcalam reclinare, et poſtea pedes quidem alligare iuxta malleolos ad ſcalam nõ diſparatos, uinculo quidẽ ſatis ualido, uerum molli, alligare uero etiã oportet infra & ſupra utrũq; genu, itemq; circa coxas. Circa laterum autẽ mollitudinẽ, & circa pectus, laxas faſcias circũdare, ita ut ne impediant cõcuſsionem. Manus uero ad coſtas extẽtas, ad corpus applicare, & non ad ſcalam. Vbi uero hæc præparaueris, ſcalam ita ad turrim aliquã altam, aut ad domus lacunar attrahere oportet. Locus aũt in quo concuſsionẽ facis, renitens ſit. Eos uero qui extendũt probe doctos eſſe cõuenit, quo æqualiter, & probe, & ex æquilibrio, ac derepẽte demittant, ut neq; ſcala in alterã partem repens ad terram deueniat, neq; ipſi pronui ſint. Quòd ſi tamen à turri, aut malo defixo carcheſiũ habẽte, quis demittat, adhuc melius præparabit, ita ut ex trochlea aut aſello laxatis inſtrumentis ac funibus demiſsio fiat. Verũ iniucundum eſt de his longius uerba facere: attamen ex his ſtructuris maxime quis cõcuti poterit. Si uero ualde ſuperne fuerit gibboſitas, & cõcutere ſit opus, omnino in pedes id faciendũ eſt, uelut dictum eſt. Ita enim maior propẽſio ad hæc cõtingit. Et firmare quidẽ oportet iuxta pectus ad ſcalam fortiter deligãdo, iuxta ceruicem uero faſcia q̃ laxiſsima, directionis ſaltẽ gratia. Sed & ipſum caput iuxta frontẽ ad ſcalam alligare oportet, manus autẽ porrectas ad corpus alligare, nõ ad ſcalam. Reliquũ uero corpus indeligatũ eſſe oportet, niſi quantũ ſatis eſt directionis gratia, alia atq; alia laxa faſcia circũdatum eſſe. Verũ conſiderãdum eſt ne concuſsionẽ impediant hæc uincula. Crura uero ad ſcalam quidem ne deligentur, ſed inter ſe, ita ut ſecundũ ſpinam in directũ uergant. Atq; hæc quidẽ hoc modo facienda ſunt, ſi omnino opus fuerit in ſcala concuſsionẽ fieri. Turpe tamen eſt & in omni arte, & nõ minime in medicina, multã turbam, & multam oſtentationem, & multũ rumorem cõcitare, & deinde nullam utilitatẽ afferre. Oportet aũt primum ſpinæ naturam qualis eſt cognoſcere. ad multos enim morbos ea opus fuerit. Nam qua parte ad uentrem uergit, uerticula intus inter ſe paria ſunt, & inter ſe ligata uinculo mucoſo ac neruoſo de cartilaginib.

exorto uſq; ad medullã. Alij uero nerui neruoſi perpetui annexi, hinc atq; illinc iuxta ipſa porriguntur. Verũ uenarum & arteriarũ cõmunitates, in alio ſermone declarabũtur, quot & quales ſint, & unde proficiſcãtur, & in qualibus qualia poſsint. Itemq; quibus inuolucris ipſa medulla intecta ſit, & unde profectis, & ubi deſinẽtibus, & quibus cũ communionẽ habentibus, & qualia potentib. At in ulteriore parte in articulis uerticula inter ſe cardinis in modum cõſerta ſunt. Nerui uero cõmunes iuxta omnia, & in externis, & in internis partibus porrigũtur. Et proceſſus oſsis ad externã partem, ab omnibus uerticulis unus de unoquoq;, tum à maioribus, tũ à minoribus. In his aũt proceſsibus cartilaginum appẽdices, et ex illis neruorũ progerminatio, cognata ac cõſimilis extremis neruis. Coſtæ uero annexæ ſunt, ad internã partem magis ꝗ ad externã capitibus uergentes: ad unũquodq; aũt uerticulũ adarticulatæ ſunt. Curuiſsimę aũt ſunt hominis coſtæ obtorto modo. Intermediã uero partẽ coſtarum & oſsiũ de uerticulis procedentiũ, explent utrinq; muſculi, à ceruice initio ſumpto, uſq; ad ſepti trãſuerſi annexionẽ. Ipſa aũt ſpina ſecundũ longitudinem rectobliqua eſt, à ſacro quidẽ oſſe uſq; ad magnũ uerticulũ, iuxta quod crurũ annexio depẽdet, gibboſa eſt. Nam & ueſica, & genituræ, & inteſtini recti laxa pars, in hac parte cõſtituta ſunt. Inde uero uſq; ad ſepti annexionẽ, in directũ repanda eſt, & muſculos ad nates habet ſolus hic locus, ex internis partibus, quos lũbarios uocãt. Ab hac aũt parte uſq; ad magnũ uerticulũ, quod ſupra ſupernas humeri partes eſt, è directo gibboſa eſt, imò magis eſſe uidetur q̃ eſt. Nam ſpina media ſui parte, altiſsimas oſsium propagines habet, hinc autem atq; illinc, minores. Ipſe uero ceruicis articulus repãdus eſt. Quibuſcũq; igitur gibboſitates iuxta uerticula fiunt, his expulſio magna à cõnexione abrupta, unius aut pluriũ uerticulorũ, non ita multis, ſed paucis cõtingit. Neq; enim talia uulnera fieri facile eſt, neq; ad externam partem expelli facile eſt, ſi nõ ex anteriore parte, forti aliqua re per uentrẽ quis uulneratus fuerit: Sic aũt utiq; perierit: aut niſi quis ex alto loco delapſus, coxis aut humeris impegerit. Sed & hic utiq; morietur, etiãſi ſtatim nõ intereat. At ex poſteriore parte ad internam, huiuſmodi expulſionẽ fieri nõ eſt procliue, ſi nõ in immẽſum graue aliquod onus irruat. Nam ex oſsibus quæ foras enata ſunt, unũquodq; eiuſmodi eſt, ut prius ipſum frangatur, ꝗ magnam intro inclinationẽ faciat, ita ut & ligamẽta, & articulos inter ſe alternatos ac articulatos uiolet. Præterea & ſpinalis medulla affligeretur, ſi ex modico loco inflexionẽ haberet, ubi uerticulũ tali expulſiõe exiluiſſet: & uerticulũ quod exiluiſſet, ſpinalem medullã utiq; premeret, ſi non etiam abrũperet: At ea preſſa ac intercepta, multarũ & magnarũ & nobiliũ partiũ torporẽ induceret. Quare neq; curæ foret medico, quomodo uerticulũ dirigat ac coaptet, quũ multa & uiolenta alia mala adſint. Itaq; ſi tale cõtingat, palàm eſt ꝙ neq; concutiendo, neq; alio quodã modo, reponi poſsit, niſi quis diſſecto homine, & manu in uentrẽ iniecta inquiſitionẽ faciat, & ex interna parte ad externã manu retrudat. atq; hęc in mortuo quidẽ fieri poſſent, in uiuo aũt nõ ita. Cur igitur hęc ſcribo? Quia ſunt quidã qui putãt ſe curaſſe homines, quibus intro exciderint uerticula articulos penitus trãſgreſſa: & ſanè facilimã hãc diſtortionẽ eſſe, ut quis inde cõualeſcat, aliqui cẽſent, eãq; nulla repoſitione opus habere, ſed ſua ſponte talia ſaneſcere. Ignari aũt multi ſunt, & lucro hoc habẽt quod ignorãt. Perſuadent enim alios.

Verum

Verum falluntur hi hac de cauſa. Spinã quæ in ſpina ipſa eminet, uerticula ipſa eſſe putant, quia unũquodq; ex his oſſibus ad contactũ rotundũ apparet, igno rãtes ꝙ hæc oſſa ſunt ea quæ à uerticulis enata ſunt, de quibus paulo ante dixi. At uerticula lõge magis in anteriorẽ partẽ abſunt. Anguſtiſsimũ enim uẽtrem ex omnibus animalibus homo habet, quantũ ad magnitudinẽ attinet, à poſte- riore ad anteriorẽ partẽ, inſuperq; etiã iuxta pectus. Quũ igitur horũ ſupereminentiũ oſsium aliquod uehemẽter fractũ fuerit, ſiue unũ, ſiue plura, ea parte humilior locus redditur, ꝙ hinc atq; illinc: et propterea decipiũtur putantes uerticula intro abijſſe. Decipiunt aũt inſuper ipſos etiã figuræ uulneratorũ. Si enim inclinare ſe conãtur, dolent: quũ ea parte qua uulnerati ſunt, cutis ſit circũtenta: & ſimul oſſa fracta ita magis corpus affligũt. Si uero in repandũ recuruantur, melius habent. Nã & cutis iuxta uulnus laxior fit, et oſſa minus affligũt. Sed & ſi quis ipſos contingat, ea parte repãdi cedũt, & locus uacuus ac mollis hac parte ad cõtactum apparet. Hæc omnia relata inſuper medicos decipiũt. Verum tales cito ſani & illæſi ſua ſponte fiunt. Cito enim omnia eiuſmodi oſſa quæ laxa ſunt, callo obducũtur. Obliquatur igitur ſpina etiam ſanis iuxta multos modos. Nam & in natura, & in uſu ita ſe habet. Sed & præ ſenectute, ac dolorib. Nam hæc colligãdi uim habẽt. At gibboſitates ex caſibus cõtingentes plerũq; fiũt, ſi aut in coſtas innitatur ac impingat, aut in humeros cadat. Neceſſe eſt enĩ foris apparere in gibboſitate unũ aliquod altiſsimũ uerticulum, minus uero ea quæ ſunt hinc atq; illinc. Non igitur proſilit multũ ab alijs, ſed parũ, quũ ſingula aceruatim cõcedant. Propter hoc igitur etiã ſpinalis medulla eiuſmodi diſtortiones facile fert, eo ꝙ circularis ipſi diſtortio cõtingit, nõ angularis. Oportet autem fabricã inſtrumẽti coactorij huiuſmodi cõſtruere. Licet equidẽ lignũ robuſtũ & latum, inciſurã oblõgam habẽs, defodere. Licet etiã pro ligno, in pariete inciſuram oblõgam facere, quæ aut cubiti altitudine, aut prout cõgruum fuerit, à pauimento extet. Poſtea colũnam querneã, quadrangularẽ, obliquã ad parietẽ adijcere oportet, tãto ſpacio in medio relicto, ut aliquis pertranſire poſſit, ſi forte opus ſit. Et ſuper colũnam quidem, aut tunicas, aut aliud quid molle, quod tamẽ non multũ cedat, inſternere oportet, homini uero fomẽtum adhibere, Si uero admittat, ipſum etiã lauare. Deinde pronũ extentum reclinare. & manus ipſius ſecũdum naturã extentas ad corpus alligare. Poſtea uero loro molli ſatis lato ac longo, ex duobus perpetuis inter ſe aduerſarijs loris conſtante, ex media ipſius parte, iuxta mediũ pectus ꝙ proxime ſub alas, bis circũdare oportet: & quod ſupereſt de loris utriſq; iuxta alã circũ humeros obuoluatur, & initia ipſorũ ad lignum quoddã piſtilloforme alligẽtur, ita ut cõgruant ſecundum lõgitudinẽ ſubiectæ colũnæ, ad quã lignũ illud piſtilloforme apponere, & renitẽdo extenſionẽ facere oportet. Tali uero quodã alio uinculo & ſupra genua, & ſupra calcanea alligato, initia itẽ ad eiuſmodi lignũ alligare oportet. Poſtea aũt alio loro lato ac molli & robuſto faſciæ formã habente, longitudineq; ac latitudinem ſufficientẽ, partem inter coxas & lũbos, ꝙ proxime ad coxas, circũcirca fortiter deligare, atq; ita tum huius lori, tum aliorũ duorũ capita, ad lignũ à pedibus extãs alligare. & poſtea in hac figura hinc atq; illinc, æqua ſimul inclinatione, ſimulq; in directũ extenſionẽ facere. Nullũ enim magnũ malum talis extenſio induxerit, ſi cõmode præparata fuerit, niſi quis de induſtria ſe extẽden-

dum exhibeat. At medicus, ſiue alius quiſquã fortis & nõ imperitus, impoſita manus uola ſupra gibbũ, & altera manu inſuper alteri ſuperimpoſita, deorſum cogat, animaduerſione habita an in directum deorſum cogere oporteat, ſiue ad caput, ſiue ad coxas. Atq; hæc coactio maxime innoxia eſt. Sed & ſi quis inſideat ſuper gibbũ, & attollendo ſe dum ille diſtenditur incutiat, innoxiũ eſt. Neq; quicquã prohibet pede inſcendere ac geſtari ſupra gibbũ, atq; ita ſenſim incutere. Ad hoc aũt moderate faciendũ idoneus quis fuerit ex his qui in paleſtra adſueti ſunt. Efficaciſsima tamẽ coactio eſt, ſi aut paries inciſurã habeat, aut lignũ defoſſum infra ſpinæ altitudinẽ inciſum ſit, quantũ moderate habere uideatur, ita ut tabula tiliacea, aut cuiuſdam alterius ligni, nõ tenuis, inciſuræ indatur, & poſtea linteũ quoddã multiplex, aut paruũ quoddam coriaceũ puluinar, ſuper gibbũ imponatur. Quàm pauciſsima tamẽ impoſita eſſe cõducit, cauendi ſaltẽ gratia, ut ne tabula præ duricie dolorẽ aliquem importune inducat. Sit aũt gibboſitas è directo maxime inciſuræ in pariete, quo qua parte maxime extat, ea q̃ maxime tabula impoſita premat. Vbi uero impoſita fuerit, aliquis extremã tabulæ partẽ deprimat, aut duo hoc faciant, ſi unus nõ ſuffecerit. alij uero corpus ſecundũ longitudinẽ uelut dictum eſt extẽdant, partim hinc, partim illinc cõſtituti. Poteſt etiam aſellis extenſio fieri, aut iuxta lignũ defoſsis, aut in ipſo ligno aſellorũ poſtibus cõſtructis, ſiue erectos uelis utrinq; paululũ ſupereminentes, ſiue hinc atq; illinc iuxta ligni uerticẽ. Hæ coactiones moderationẽ admittunt, ut & uehemẽtiſsime, & moderate fieri poſsint. Talem aũt uim habẽt, ut ſi quis etiam ad perniciem tales neceſsitates adhibere uelit, & nõ ad curationem, tunc quoq; multũ poſsint. Nam ſi quis ſecundũ longitudinẽ hinc atq; illinc ſaltẽ ſic extendat, & nullã aliam neceſsitatẽ addat, tamen ſic etiã extenſionem facere poterit. Sed & ſi nõ extendat, & tabula ſolum ita quis utatur, etiam ſic ſufficienter deorſum cogere poterit. Bonæ aũt ſunt huiuſmodi uiolentiæ, quibus & uehemẽtioribus & debilioribus uti licet, uſu ipſorũ prout quiſq; uult moderato. Et ſanè etiam ſecundũ naturam coactionẽ faciunt. Nam ea quæ extant, ad locum ſuũ redire cogit depreſsio. Quæ uero præter naturã coiuerunt, ea extendũt extenſiones ſecũdum naturã. Proinde neq; meliores his neceſsitates ego habeo, neq; iuſtiores. Rectitudo enim extẽſionis iuxta ipſam ſpinam, inferne & iuxta os ſacrũ appellatum, nullã anſam habet: ſuperne uero iuxta ceruicẽ & caput, habet quidẽ anſam, ſed in ſpeciẽ indecora eſt: & ſi hac parte extẽſio fiat redũdans, etiã alias læſiones inducere poterit. Experimentũ autẽ aliquando feci, ut homine ſupino extẽto, utrem nõ inflatum ſub gibbũ ſubderem, & poſtea folle ex officina fabri in ſubiectũ utrem immiſſo inflarem. Verũ res mihi nõ ſucceſsit. Quũ enim bene extẽderem hominẽ, uincebatur uter, & non poterat flatus aliquã coactionẽ facere. Sed & aliàs hęc res prõpta erat ad dilapſionẽ, nimirũ quũ in idem & hominis gibboſitas, & utris pleni incurua turgiditas cogãtur. Quũ aũt rurſus nõ ualde extẽderem hominẽ, uter quidem præ flatu incuruus turgebat, homo uero omnino magis q̃ conducebat repandus fiebat. Scripſi aũt hoc de induſtria. Pulchrũ enim eſt etiã ea diſcere quæ in experimentũ aſſumpta ſucceſſu caruerũt, & cur ſucceſſum nõ habuerũt. Quibuſcunq; porrò uerticula intro obliquãtur, aut ex caſu, aut graui aliqua re illapſa, his nullũ quidem uerticulũ extat plerũq; ita multũ ab alijs. Si uero extiterit multũ, aut unũ aut plura, mortem

mortẽ inducũt,uelut etiã antea dictũ eſt. Circularis etiã hæc, & nõ angularis e-motio exiſtit. Vrinæ igitur talibus magis ſupprimũtur,itéq; alui egeſtio,q̃ his qui extra gibboſi fiũt:& pedes ac tota crura magis perfrigerãtur,et lethalia ſunt hæc magis q̃ illa quæ dixi. Sed & ſi ſuperſtites euadũt hi,magis profluam uri-nam habent,& cruribus impotẽtiores ac torpidiores fiunt. Si uero etiam in ſu-perna parte magis repandi fiant,totius corporis impotentia ac torpor accedit. Atq; ego ſanè nullam machinã habeo,per quam talia in idem reſtitui poſsint,ſi nõ alicui concuſsio per ſcalam opẽ tulerit,aut etiã alia quædam eiuſmodi cura-tio aut extẽſio,qualis eſt ea quæ paulo antea relata eſt. At coactionem unà cum extẽſione nullã habeo,quæ ſanè fieri ita poſſet,uelut in gibbo tabula coactionẽ faciebat. Quomodo enim quis ab anteriore parte per uẽtrem coactionẽ facere poſſit? Neq; enim fieri hoc poteſt. Sed neq; tuſſes,neq; ſternutationes ullã uim habent,ut extẽſioni auxiliari poſsint. Nec uero flatus immiſsio in uentrẽ quic-quã efficere poterit. Quin & ſi magnæ cucurbitę affigãtur,attractionis nimirũ gratia uerticulorũ intro repentiũ, magno hoc mẽtis errore cõtingit. Propellũt enim magis q̃ attrahũt,& neq; hoc animaduertũt hi qui ipſas affigũt. Quanto enim magis ipſas quis adigit,tãto magis repandi fiũt hi quibus affigũtur, cute ſimul ſurſum coacta. Poſſem aũt & alios cõcuſsionum modos, q̃ hi ſunt quos antea retuli,exponere,quos ſanè affectioni magis cõuenire quis putare poſsit, uerũ non ualde ipſis fidem habeo,& propterea non ſcribo. In ſumma igitur de his quæ relata ſunt,ita aceruatim cõſtituere oportet,q ea quidem quæ in repan dum emota ſunt,lethalia ſunt ac noxia: quæ uero in gibbũ,innoxia in totum, quantũ ad mortẽ,& urinæ ſuppreſsionẽ ac torporẽ attinet. Nõ enim riuos qui ſunt in uẽtre gibboſitas ad externã partem intẽdit, neq; fluidos eſſe prohibet. Repanditas uero ambo hæc facit,et ad alia multa hæc accedũt. Nam multo plu res & cruribus & manibus impotẽtes fiunt,& corpore torpeſcũt, & urinæ his ſupprimũtur,quibus gibboſitas quidẽ neq; extra neq; intrò extiterit,uerũ in re ctitudinem ſpinæ uehemẽter cõcuſsi fuerint. Quibus uero gibboſitas extat,hi minus talia perpetiũtur. Multa uero etiã alia in medicina quis uidere poterit,ex quibus ea quidẽ quæ fortia ſunt,innoxia ſunt per ſe totã morbi iudicationẽ in-ducẽtia: quæ uero debiliora,noxia,ita ut & diuturnos morbos progenerẽt, & cum reliquo corpore ampliorem cõmunionem habeant. Nam et coſtarũ fractu ra eiuſmodi quid perpetitur. Quibus em̃ fracta fuerit coſta una, aut plures, ue-lut plurimis frãgitur,ita ut oſſa ad internã partem non uergant,neq; denudata ſint,ex his pauci iam febricitarũt. Sed neq; ſanguinẽ multi iam expuerũt, neq; ſuppurati multi fiunt,neq; curatione medicamentorũ ex illitis linamẽtis opus habent,neq; oſsiũ corruptiones accedũt,& uictus uulgaris ſufficit. Si enim fe-bris cõtinua ipſos nõ corripuerit,etiam uaſa per inediã his uacua fieri deterius eſt,q̃ ſi nõ uacua fiant. Maiorẽ item dolorẽ ac febrem & tuſsim inducit. Mode rata enim uentris repletio,coſtarũ fit directio. Verũ uacuatio pendentes coſtas facit,& hæc dependentia dolorẽ inducit. Extrinſecus aũt uulgaris deligatio ta-libus ſufficit,ita ut cerato,et ſplenijs,et linteis,plana deligatio placide firmetur, aut etiam laneũ quiddã inſuper imponatur. Corroboratur aũt coſta diebus ui-ginti. Celeriter enim his oſsibus calli obducũtur. At cõtuſa circa coſtas carne, aut ex plaga,aut ex caſu, aut reniſu, aut alio quopiã eiuſmodi,multi iam multũ

ſanguinem ſpuerunt. Riui enim in molli ad unamquãq; coſtam extenta parte, & nerui, à principaliſsimis in corpore partibus progreſſus habent. Multi itaq; iam tuſsiculoſi, & tuberculoſi, ac ſuppurati facti ſunt, & linamẽtis opus habuerunt, & coſta ipſis corruptionem ſenſit. Sed & quibus nihil tale acceſsit, carne circa coſtas contuſa: tardius tamẽ dolor in ipſis ſedatur, quàm in his quibus coſta fracta fuerit: & in talibus uulneribus locus dolorum recidiuas magis habet. Proinde aliqui tales noxas magis contemnunt, ſi coſta ipſis fracta fuerit. Quin & curatione exactiore tales indigent, ſi modo ſapiant. Victum enim contractum eſſe cõducit, & corpore quàm maxime quieſcere, et à uenere abſtinere, e dulijsq; pinguibus, & fauces exaſperãtibus, ac fortibus omnibus: Venamq; in cubiti flexura ſecare, & quàm maxime ſilere. Deligare uero locum contuſum conducit ſplenijs nõ multiplicibus, ſed multis & multo latioribus tota contuſione, & cerato ſublinere, & linteis latis cum faſcijs latis ac mollibus deligare, & moderate firmare, ut deligatus nõ ualde ſe compreſſum eſſe dicat, neq; rurſus laxum. Initium autem ſumere debet qui deligat in ipſa contuſione, atque iſthic maxime firmare. faciẽda uero eſt deligatio uelut à duobus initijs, deligandumq; ut ne circumflua ſit cutis circa coſtas, ſed æquilibris. Deligãdum autem aut ſingulis aut alternis diebus. Pręſtat autem & aluum mollire leui aliquo medicamento, cibi ſaltem euacuandi gratia: & ad decem quidem dies attenuare. Poſtea uero corpus renutrire ac tenerum facere. Quandiu uero attenuas, deligatione magis firmata utendũ eſt. Quum autem ad teneritudinem deducis, laxiore. Et ſi quidem ſanguinem ab initio expuerit, quadraginta dierum curationem ac deligationẽ facere oportet. Si uero ſanguinem non ſpuat, ſufficit uiginti diebus utplurimum curatio. Verum ex robore uulneris tempora coniectare oportet. Qui porrò tales contuſiones neglexerint, etiamſi aliud nihil maioris mali ipſis contingat, tamen locus contuſus mucoſiorem carnem habet, quàm antea habebat. Vbi uero tale quippiam relinquitur, & curatione non probe exprimitur, deterius quidem eſt ſi iuxta ipſum os mucoſitas relicta fuerit. Neq; enim caro amplius ſimiliter os contingit, & os ipſum morboſius redditur, & corruptiones oſsis diuturnæ, multis iam ex huiuſmodi occaſiõibus factæ ſunt. Sed & ſi iuxta os non fuerit, uerum ipſa caro mucoſa ſit: attamen etiam ſic recidiuæ, ac dolores, aliàs atq; aliàs fiunt, ſi quis forte corpore ægrotauerit. Quapropter deligatione uti oportet bona, ſimulq; multum conueniente, quo ad ea humoris effuſio, quæ in cõtuſione facta eſt, reſiccetur ac reſorbeatur, locus autem carne ſana augeatur, & oſsis quoq; caro augeſcat. At quibus ex neglectu uetuſtatem contraxerit, ita ut locus ſit doloroſus, & caro ſubmucoſa, his uſtio medela optima eſt. Et ſi quidem ipſa caro mucoſa fuerit, uſq; ad os urere oportet, non tamẽ ut os percaleſcat. Si uero inter coſtas mucoſitas fuerit, ne ſic quidem in ſuperficie urere oportet, cauere tamen ne in ulteriorem partem peruras. Si uero ad os ipſum contuſio eſſe uideatur, & ſit adhuc recens, & nondum os corruptionem ſentiat: ſi quidem parua admodũ fuerit, ſic urere oportet ueluti dictum eſt. Si uero oblonga fuerit iuxta os contuſionis eleuatio, plures cruſtas incutere oportet. Cæterum de corruptione coſtæ, unà cum eorum qui linamentis opus habent curatione, dicetur. Si uero femoris articulus ex coxa exciderit. Excidit autem iuxta quatuor modos, intrò quidem ſæpe, foras

ras autem præ alijs ſæpe. Verum in poſteriorem ac anteriorem partem excidit quidem, ſed raro. Quibus igitur intrò exceſſerit, his longius apparet crus, ſi ad alterum comparetur, atque hoc merito, propter duas cauſas. Nam os quod à coxa procedit, & ſurſum ad pectinem fertur, fundamentũ fit capitis femoris, & articuli ceruix in acetabulo uehitur: & nates forinſecus cauæ apparent, utpote quum intrò ceſſerit femoris caput. Et rurſum ſumma femoris pars iuxta genu, extra repere cogitur, Tibia item, & pes, eodem modo. Quum igitur foras repat pes, medici ob imperitiam, ſanum pedem ad hunc adhibent, & non hunc ad ſanum: & propterea multo longius læſum crus apparet quàm ſanum. Multis autem etiam alijs locis talia ſiniſtram intelligentiam habent. Nec uero flectere iuxta inguen ſimiliter ut ſanum poſſunt. Sed & ſi femoris caput in interfœmineo contingatur, palàm extuberare cõperitur. Signa igitur hæc ſunt, in his quibus femur intrò excidit. Quibus igitur articulus elapſus non fuerit repoſitus, ſed aut fruſtra tẽtatus eſt, aut neglectus, his & ambulatio per cruris circumuolutionem, uelut in bobus fit, & plurima uexatio ipſis in ſano crure contingit: & coguntur iuxta lateris mollitudinem, aut iuxta elapſum articulum, mutili ac obliqui eſſe. Iuxta ſanum uero crus, nates ad externam partem rotundæ eſſe coguntur. Si quis enim ſani cruris pede extra ambularet, protruderet utique reliquum corpus, ut ad læſum crus ueheretur. Læſum autem uehere hoc non poterit. quomodo enim poſſet? Cogitur igitur ſic ſani cruris pede intro ambulare, & non extra. Ita enim maxime uehit ſanum crus, & ſuam ipſius, & læſi cruris, partem corporis utriſque incumbentem. Quum autem iuxta lateris mollitudinem, ac iuxta articulum cauentur, parui apparent, & baculo inniti coguntur à latere iuxta ſanum crus. Hac enim parte fulcimento opus habent. Ad hanc enim & nates repunt, & in hac corporis pondus uehitur. Coguntur item ſe inclinare. Manum enim quæ eſt à parte cruris læſi, ad obliquum femur firmare coguntur. Non enim poteſt læſum crus uehere corpus, in crurum permutatione, ſi non detineatur dum ad terram premitur. In his igitur figuris eſſe coguntur hi quibus intrò elapſus, non fuerit repoſitus articulus, homine non præmeditante ut quàm facilime ſit figuratus. Sed ipſa hæc calamitas ex præſentibus ea quæ facilima ſunt eligere docet. Nam & qui ulcus habent in pede aut tibia, non omnes crure ualde ingredi poſſunt. & infantes ſic iter faciunt, extra enim ingrediuntur læſo crure. Et duplex lucrum conſequuntur. Duplici enim opus habent. Nam & corpus non ſimiliter uehitur in eo crure quod extra ingreditur, ſicut in eo quod intrò. Non enim ſecundum rectitudinem ipſi incumbit pondus, ſed multo magis ei quòd ſubingreditur. Ipſi enim è directo incumbit pondus, tum in ipſa ambulatione, tum in crurum permutatione. In hac enim figura ſanum crus celerrime ſupponere poterit, ſi eo quod læſum eſt, exterius: ſano interius ingrediatur. Verum de quo nunc ſermo eſt, Bonum eſt ut corpus ipſum ſibijpſi facilimas figuras inueniat. Quibus igitur nõdum perfectis ad augmentũ, elapſus articulus non fuerit repoſitus, his femur decurtatur, & tibia, & pes. Neque enim oſſa ſimiliter in longitudinem augeſcunt, ſed breuiora fiunt. Maxime autem femoris. Excarne item & emuſculatum, ac effœminatum & tenuius totum fit crus, ſimul quidem propter priuationem loci articuli, ſimul autem quòd eo uti non poſſunt, eo quòd ſecundum

naturã ſitus nõ eſt. Vſus enim aliquis liberat ab effœminatione, liberat etiã aliquantũ ab intercepto in longitudinẽ augmento. Maxime igitur lædũtur hi quibus dũ in uẽtre ſunt, hic articulus fuerit luxatus. Secundo loco hi quibus ualde infantibus idem cõtigit. Minime uero hi qui perfecti ſunt. Qualis igitur ambulatio perfectis cõtingat, dictum eſt. Quibus uero dum infantes ſunt calamitas hæc incidit, plerique ad corporis directionẽ tardi ſunt, immo male ad ſanũ crus deuoluũtur, manu quæ eſt ad ſanũ crus, ad terrã ſe fulciẽtes. Sed & ex perfectæ ætatis hominibus quidã, quibus hæc calamitas cõtigit, ad ambulationẽ rectam cũctantur. Quicunque uero infantes hac calamitate preſsi, recte educati fuerint, ſano quidẽ crure in rectũ utuntur, uerũ ſub alam ſecundũ ſanum crus ſcipionem ferũt, aliqui etiã ſub utranque alam. Crus aũt læſum eleuatũ habent, & tanto melius habent, quanto breuius ipſius læſum crus fuerit. Sanum autẽ crus nihilo minus ipſis robuſtum eſt, quam ſi ambo ſana eſſent. Effœminantur tamẽ omnibus talibus carnes cruris, & plerunque hoc magis perpetiũtur hæ quæ ſunt ab externa parte, quàm quæ ab interna. Cæterũ quidã fabulantur Amazonides maſculam ſuã ſobolem ſtatim dum infantes ſunt luxare, alias circa genua, alias circa coxas, quo nimirũ claudi fiãt, & maſculũ genus fœmineo inſidias nõ ſtruat. Vtuntur itaque his pro opificibus, ad coriaria, aut fabrilia, aut alia ſedẽtaria opera. An equidẽ uera hæc ſint, ego nõ noui: quòd aũt tales fiant, ſcio, ſi quis ipſos ſtatim dum infantes ſunt luxet. Iuxta coxas igitur magna differentia eſt, an extra, aut intro fiat luxatio. Iuxta genua uero, differẽtia quidem aliqua eſt, ſed minor. Modus aũt utriuſque claudicationis proprius eſt. Decurtantur enim magis hi quibus extra luxatio facta eſt. Recti aũt minus ſtant, quibus intro luxatio cõtigit. Eodem modo etiã ſi iuxta malleolũ luxatio fiat, ſi quidem ad externã partem id cõtingat, mutili quidẽ fiunt, uerum ſtare poſſunt. Si uero ad internã, ualgi quidem fiunt, minus aũt ſtare poſſunt. At uero coauctio oſsium talis fit. Quibus quidẽ circa malleolum tibiæ os exceſsit, his pedis quidẽ oſſa minime coaugeſcũt. hæc enim proxime ad uulnus ſunt. Verũ tibiæ oſſa augentur quidem non multo defectuoſius, carnes tamen minuũtur. Quibus uero iuxta malleolum mãſerit articulus ſecundũ naturam, iuxta genu autẽ exceſſerit, his tibiæ os ſimiliter coaugeſcere nõ ſolet, ſed breuius fit. Hoc enim proxime ad uulnus eſt. Pedis aũt oſſa minuuntur quidem, ſed nõ ſimiliter, uelut paulo ante dictum eſt, quia articulus circa pedẽ ſaluus eſt. Si uero ipſo etiã uti poſſent, uelut mutilo, minus adhuc pedis oſſa his minuerentur. At quibus circa coxã luxatio contingit, his femoris os nõ ſimiliter coaugeſcere ſolet: Hoc enim proxime ad uulnus eſt: ſed breuius ſano fit. Tibiæ tamẽ oſſa nõ ſimiliter his augmẽto deſtituũtur, neque oſſa pedis. atque hoc ea de cauſa, quod femoris articulus qui ad tibiã eſt, & tibiæ articulus qui ad pedẽ eſt, in ſua natura manet. Carnes tamẽ minuũtur his totius cruris. Si uero uti crure poſſent, adhuc magis oſſa augerẽtur, uelut etiam prius dictũ eſt, excepto femore, & minus excarnes eſſent. Multo tamen minus carnoſi quam hi qui ſunt eſſent. Argumẽto aũt quod talia ita ſe habẽt, hoc eſt. Quicunque enim brachio elapſo, muſtellæ cubito præditi ſunt, paruũque ac macilentũ brachiũ habent, aut ex natiuitate, aut etiã dũ augeſcũt, priuſquam perfecti euadãt, galeancones appellati, hi os quidem brachij breue habent, cubitũ aũt & ſummam manũ paulo defectuoſiorẽ quam ſani, propter relatas cauſas, eo quòd brachiũ uulnerato

nerato articulo proximũ eſt,ut ideo breuius factũ ſit. Rurſus aũt cubitus propterea nõ ſimiliter calamitatẽ percipit,quia brachij articulus qui eſt ad cubitũ, in ueteri natura manet.Et rurſus manus adhuc longius abeſt à calamitate q̃ cubitus.Propter has igitur cauſas cõtingit,ut & oſſa quæ nõ coaugẽtur,nõ coaugeſcãt,& quæ coaugentur,coaugeſcãt.Cæterũ ad carnoſitatẽ & manui & brachio multũ profuerit,ſi quis manu laborãdo ſe fatiget. Quæcunq; enim manuũ opera ſunt,plurima ex ipſis Galeancones hac manu operari conãtur, uelut altera poſſunt,& nihilo defectuoſius q̃ cũ illæſa efficiunt. Nõ enim ſupra manus, uelut ſupra pedes,corpus uehi neceſſe eſt. Verũ leuia ſunt ipſis opera. Propter uſum aũt non minuũtur carnes galeanconibus,neq; circa manũ,neq; circa cubitum. Sed & brachiũ propterea aliquã opem ſentit ad carnoſitatẽ. Quũ autem coxa eluxata fuerit ad internã partẽ à natiuitate,aut adhuc infanti, carnes ideo magis minuũtur q̃ in manu,ꝙ crure uti nõ poſsint. Quòd aũt hæc hoc modo ſe habeant,teſtimoniũ unum quoddã in paulo poſterius referendis habebitur. At quibus in exteriorẽ partem femoris caput exceſſerit,his crus breuius apparet,ſi ad alterũ extendatur,atq; id merito.Nõ enim ſuper os fundamentũ fit capitis femoris,ſicut quum intro excidebat,ſed iuxta os quod inclinatã naturam habet,in carne humida ac cedente firmatur.& propterea quidem breuius apparet.Intrinſecus aũt iuxta plechada,intermediã crurũ ac inguinũ partem, femur magis mutilũ & excarne fit.Nates aũt extrinſecus incuruiores, utpote quũ extra femoris caput elapſum ſit.Sed & ſuperius apparẽt nates,utpote quum caro quæ iſthic eſt,femoris capiti ceſſerit.Sũma uero femoris pars circa genu, intro repere uidetur, Tibia itẽ & pes.Sed neq; inflectere uelut ſanũ crus poſſunt. Et ſigna quidẽ femoris extra elapſi hæc ſunt. Quibus igitur perfectis iam elapſus articulus nõ fuerit repoſitus,his totũ crus breuius apparet.In ambulatione aũt calcaneo terrã pertingere nõ poſſunt. Verũ pectore pedis in terra cõſiſtunt ac progrediuntur,parũ aũt ad internam partem ſummis digitis uergunt. At crus læſum in his multo magis corpus uehere poteſt,q̃ quibus ad internã partẽ excidit,partim quòd caput femoris,& ceruix articuli, quũ natura obliqua ſit,ſub multam coxæ partẽ ſubſiſtit:partim ꝙ ſummus pes nõ ad externã partem inclinatus eſſe cogitur,ſed prope eſt ad rectitudinẽ corporis,& tendit etiã interius. Quũ igitur ſemitam ac callem acceperit articulus,in carne ad quã elapſus eſt,& caro uiſcoſitatẽ contraxerit,doloris exors progreſſu tẽporis fit. Quũ aũt doloris exors factus fuerit,poſſunt quidẽ abſq; baculo iter facere, ſi aliàs uoluerint. poſſunt aũt & uehere corpus ſupra crus læſum.Itaq; propter uſum,carnes talibus minus effœminãtur,q̃ illis de quibus paulo ante dictũ eſt. Effœminantur aũt aut plus,aut minus.Magiſq; adhuc effœminãtur plerunq; iuxta internã partem q̃ iuxta externã.Plerique tamẽ ex his calceamentũ ſibi inducere nõ poſſunt, propter cruris inflexibilitatẽ.Quidã uero etiã hoc poſſunt.At quibus dum adhuc in uẽtre ſunt,hic articulus fuerit luxatus,aut dũ adhuc augeſcũt,ui elapſus, nõ fuerit repoſitus,aut etiã prę morbo hic articulus exceſſerit ac luxatus fuerit: multa enim huiuſmodi fiũt:taliũ quibuſdã ſi corruptionẽ ſenſerit femur,ſuppurationes diuturnæ & linamẽtis indigẽtes fiunt,& aliquibus oſsiũ denudationes.Similiter aũt & quibus corruptionẽ femoris os ſentit,& quibus nõ ſentit, multo breuius fit, & uelut ſanũ coaugeſcere nõ ſolet. Tibiæ tamẽ oſſa breuiora

quidem

quidē fiūt ꝙ alterius tibiæ,ſed paululū,ob cauſas antea relatas.Ambulare uero
tales poſſunt,& quidā ex ipſis eo modo quo perfecti,quibus elapſus articulus
repoſitus non eſt.aliqui uero etiā toto pede cōſiſtentes progrediūtur, declināt
tamen inter ambulandū propter cruris breuitatē coacti. Hæc aūt hoc modo fi-
unt,ſi diligēter educati fuerint in figuris, & recte in quibus oportet, priuſq; ad
iter faciendū corroborati fuerint.diligēter item & recte,poſtq; corroborati fue
rint.Plurima aūt diligētia opus habēt hi,quibus dū maxime infantes ſunt,hæc
calamitas cōtigerit.Si enim neglecti fuerint dū infantes ſunt,inutile penitus,&
omni augmento priuatū,totū crus euadit,& carnes totius cruris magis minuū
tur ꝙ ſani. Multo tamē minus his minuūtur ꝙ illis quibus intro excidit,pro-
pter uſum & laborē,ita ut ſtatim crure uti poſsint,uelut etiā paulo ante in gale-
anconibus dictū eſt.Sunt autē aliqui,quibus partim ſtatim à natiuitate,partim
præ morbo,amborū crurum articuli exciderūt ad externam partem.His igitur
oſſa quidē eaſdem affectiones habēt ac perpetiūtur.Carnes tamē minime effœ
minantur.Sed & ſatis carnoſa crura fiūt,præterq; ſi quid ſanè circa internā par
tem paululū deficiat.Propterea uero ſatis carnoſa ſunt,quia utriſq; cruribus ſi-
militer utūtur.Similiter enim fluctuant hàc atq; illàc inter ambulandū:& uehe
menter eminentibus natibus hi uidentur,propter articulorū exceſſum.Si uero
oſſa ipſis corruptionē non ſenſerint,neq; gibboſi ſupra coxas fiant:nonnullos
enim etiā talia corripiūt:Si igitur tale quid nō contigerit,ſatis ſani de cętero du
rant.Totū tamen corpus hi minus augeſcēs habent,capite excepto. At uero
quibus in poſteriorē partem femoris caput exciderit:paucis aūt excidit:hi crus
extēdere non poſſunt,neq; iuxta articulū elapſum,neq; ita ualde circa poplitē,
& multo minus ꝙ hi quibus iamdudū id cōtigit.Hi em̄ magis & circa inguen,
& circa poplitē,articulum extēdunt.Illud tamē inſuper intelligere oportet: Eſt
enim cōmodum,& magni faciendū,& pleriſq; ignotū:Quòd neq; ſani articu-
lum circa poplitē extendere poſſunt, ſi nō ſimul extēdant etiā articulū circa in-
guen,præterq; ſi pedē ualde ſurſum attollant. Sic enim poterint. Hi itaq; neq;
inflectere articulū circa poplitē ſimiliter poſſunt,ſed multo difficilius,ſi nō etiā
articulum circa inguen inflexerint.Multa uero etiā alia circa corpus, huiuſmo-
di fraternitates ac cognationes habēt,& circa neruorū diſtētiones,et circa mu-
ſculorū figuras,plurima,& pluris faciēda ut cognoſcātur,ꝙ quiſpiam putaue-
rit.Item circa inteſtini naturā,& totius uētris.& circa uterorū errores ac diſten
tiones.Verū de his alibi nobis ſermo erit cognatus his quę nūc dicūtur.Sed de
quo nūc ſermo eſt,neq; extēdere poſſunt,uelut iā dictū eſt,et breuius crus appa
ret,atq; hoc ob duas cauſas,et quòd nō extēditur, & ꝙ ad natiū carnē elapſum
eſt.Natura enim oſsis coxæ ea parte eſt, qua & caput & ceruix femoris exiſtit.
Vbi uero luxatū fuerit,pronū ad externā partē natiū defertur. Inflectere tamē
poſſunt,ſi dolor nō prohibeat,& tibia & pes moderate recta apparent, & neq;
hàc, neq; illàc multū inclinata.Iuxta inguen uero caro inſuper aliquāto mollior
eſſe uidetur,præſertim ad cōtactū, utpote articulo ad alterā partem elapſo.Ad
ipſas aūt nates ſi attrectetur femoris caput,aliquāto etiā magis extuberare uide
tur.atq; hęc quidē ſigna ſunt,ſi cui in poſteriorē partē femur excidit. Cui igitur
iā perfecto elapſum,nō fuerit repoſitū,hic ambulare quidē poteſt,ubi tēpus in-
terceſſerit,& dolor ſedatus fuerit,& articulus in carnē uerſari adſueuerit.Cogi

tur tamē uehemēter ſe inflectere circa inguina,dum iter facit,atq; hoc ob duas cauſas: tum q multo breuius crus fit, ob ea quæ antea dicta ſunt: tum q multū ualde abeſt ab eo ut calcaneo terrā contingat. Si enim conaretur uel paululū pede illo uehi, ita ut nihil aliud habeat quo ſe firmet, retro ſane corruerit. Magna enim fuerit momenti inclinatio,& coxis multū in poſteriorē partem ſuperemi nētibus ſuper pedis greſſum,& ſpina inſuper ad coxas uergēte. Vix aūt pectore pedis terrā attingit,et ne ſic quidē,niſi ipſe ſeipſum circa inguina inflectat,& altero crure circa poplitē inſuper ſe inflectat. Ob hæc aūt cogitur,ut manū quę eſt ſecūdum læſum crus,ad ſupernā femoris partē in ſingulis greſsibus firmet. Cogit igitur aliquantū hoc ipſum,ut circa inguina inflectatur. Nam in permutatione crurū in ambulando,corpus ſupra lęſum crus uehi nō poteſt,ſi non inſuper firmetur crus per manum ad terram,nimirū quum nō ſub corpore articu lus ſubſiſtat,ſed ad poſteriorē partē iuxta coxā extet. Abſq; tamen baculo tales iter facere poſſunt, ſi aliàs adſueuerint, eo q greſſus pedis in uteri rectitudine manet,& nō ad extremam partē inclinatus eſt. Quapropter nihil opus habent baculi fulcimēto. Quicūq; tamen pro femoris per manū apprehenſione,ſuppo ſito ſub alam,quæ ad ſiniſtrū crus eſt,ſcipione inniti uolunt,hi ſiquidē longiorem ſcipionē ſuppoſuerint,erectiores quidē iter facient, pede autē ad terrā non innitūtur. Si uero pede inniti uolent, breuior ipſis baculus faciendus eſt, & ad inguina ut ſe inflectant neceſſe fuerit. Cæterū carnium imminutiones etiam his ſecundū rationem fiūt,uelut antea dictū eſt. Qui enim eleuatū habent crus, & nihil laborāt,his etiam maxime minuūtur. Si uero plurimo utūtur ingreſſu, his minime minuūtur. Sanum tamen crus nihil inde utilitatis conſequitur, ſed etiam deformius fit,ſi læſo crure ad terrā innitentes utātur. Illi enim ſimul inſer uiens,& extra prominēte coxa eſſe cogitur,& circa poplitē ſe inflectere. Si uero quis læſo crure non ad terrā utatur,ſed eleuatū habeat, & ſcipioni innitatur, ſic ſanū crus robuſtū fiet. Nam & in naturali ſtatu degit,& exercitatiōes ipſum corroborāt. Poſsit aliquis dicere,extra medicinā talia eſſe. Quid enim opus eſt de his quæ incurabilia iam facta ſunt,amplius tractare? At hoc facere multū refert. Eiuſdem enim profeſsionis eſt & hæc cognoſcere. Nō enim fieri poteſt,ut inter ſe dirimātur. Oportet enim curabilia ita tractare,ut ne incurabilia fiant,ea intelligentia ut quàm maxime prohibeamus, ne ad hoc deueniant ut incurabilia reddantur. Oportet autē & incurabilia cognoſcere, ut ne maxime lædant. Prædictiones autē ſplendidæ ſunt ac glorioſæ ex cognitione,quò,& qualiter, & quando, ſingula deſinent, ſiue eò uertantur ut incurabilia fiant,ſiue curationis ſpem exhibeant. Quibuſcūq; uero ex natiuitate,aut dum adhuc aliàs augeſcūt,ita elapſus fuerit articulus,& non repoſitus,ſiue ex uiolentia elapſus ſit, ſiue præ morbo: Multæ enim huiuſmodi luxationes fiunt in morbis: Qui uero ſint hi morbi, in quibus articuli elabuntur, poſtea ſcribetur: Si itaq; elapſus non fuerit repoſitus,femoris quidem os breue fit,affligitur autem totum crus, & augmēto deſtituitur, & multo magis excarne fit,eo quòd ipſo non utantur. Nam & articulus circa poplitem his affligitur. Nerui enim ob ea quæ antea dicta ſunt intenduntur. Quare articulū circa poplitem extendere nō poſſunt hi quibus hoc modo coxa excidit. Vt enim in ſumma dicam, Omnia quæ in corpore ad uſum facta ſunt,ſi quis moderate ipſis utatur, & in his laboribus exer-

ceat

ceat,ad quos ſingula ſunt adſueta,ſic quidẽ ſana ſunt,& augeſcũt,& probe con
ſeneſcunt. Si uero quis non utatur, ſed quieſcat, morboſiora fiunt,& nõ auge-
ſcunt,& cito cõſeneſcunt.Inter hæc aũt non minime perpetiũtur hoc & articu
li,& nerui,ſi quis non ipſis utatur.Propter has igitur cauſas,magis in hoc luxa
tionis modo q̃ in alijs affliguntur. Totũ enim crus & in oſsium,& in carnium
natura,augmento deſtituitur. Tales igitur ubi iam in uiros euaſerũt, eleuatum
ac inclinatum crus hoc habent,altero uero uehũtur baculo innitentes,aliqui u-
no,aliqui duobus. Quibus porrò in anteriorem partem femoris caput ela-
pſum fuerit:paucis autem hoc contingit:hi extẽdere quidẽ crus perfecte poſ-
ſunt,inflectere aũt ſe minime hi poſſunt circa inguen. Affligũtur autem etiam,
ſi circa poplitẽ ſe inflectere cogũtur.Longitudo uero cruris cõſimilis apparet,
& circa calcaneũ quidem ualde. Verũ ſummus pes aliquanto minus in anterio
rem partem prominere ſolet. Totũ autem crus rectitudinẽ habet ſecundũ natu
ram,& necq; hàc,necq; illàc uergit. Cæterũ hi ſtatim dolore corripiũtur maxi
me,& urina imprimis ſupprimitur,aliquãto magis q̃ in alijs luxationibus. Ca
put enim femoris proxime his incumbit ad præcipuos neruos,& circa inguen
quidem extuberantes uidentur,& locus extentus apparet, Verũ circa nates ru
goſior,& maxime excarnis. Atq; hæc quidem quæ relata ſunt,ſigna ſunt eorũ
quibus ita femur excidit. Quibuſcuncq; igitur uiris iam factis,hic articulus ela-
pſus,nõ fuerit repoſitus,hi ubi dolor ipſis ſedatus fuerit,& articulus in eo loco
in quem excidit,uerſari adſueuerit,ſtatim ferè recti ambulare poſſunt, abſq; ba
culo,& ualde quidem recti,utpote quũ ad læſum crus, necq; circa inguen, necq;
circa poplitem,facile ſe flectere poſsint. Propter inguinis itacq; inflexibilitatẽ,
rectiore toto crure in ambulando utuntur,q̃ quum ſani eſſent. Sed & aliquan
do ad terrã pedem trahunt,utpote quũ ſupernos articulos nõ facile inflectant,
& toto pede ingrediantur. Nihilo enim minus hi calcaneo ingrediũtur, q̃ an-
teriore pedis parte. Si uero magnis greſsibus progredi poſſent, etiam ualde cal
caneo inſiſtentes progrederẽtur. Nam & ſani quanto minoribus greſsibus iter
faciunt,tanto magis calcaneo ingrediũtur,alterum pedem deponentes, contra
rium eleuantes. Quibuſcũcq; itacq; hoc modo excidit,adhuc etiã magis calcaneo
terram cõtingunt,q̃ anteriore pedis parte. Anterior enim pedis pars, ubi reli-
quum crus extentũ fuerit,non ſimiliter in anteriorẽ partem inflecti poteſt,ſicut
ubi crus fuerit inflexum: Necq; rurſus ſinuari pes poteſt crure inflexo,ſicut ubi
crus fuerit extentũ. Sana igitur natura hoc modo eſt,ueluti dictũ eſt. Quum ue
ro elapſus articulus repoſitus non fuerit,ſic iter faciũt, uelut dictum eſt, ob præ
dictas has cauſas. Magis tamẽ excarne crus fit q̃ alterũ, & iuxta nates, & circa
ſuram,et iuxta poſteriorem rectitudinem. At uero quibus dum adhuc infantes
ſunt,articulus ſic elapſus,nõ fuerit repoſitus,aut etiã à natiuitate ita habuerint,
& his femoris os aliquãto magis minuitur,q̃ tibiæ aut pedis oſſa. Et minimum
quidem in hoc luxationis modo femur minuitur. Carnes tamẽ undicq; minuũ-
tur,maxime circa poſteriorẽ rectitudinem, quemadmodũ etiam prius dictum
eſt. Quicũcq; igitur recte educati fuerint,hi ubi augeſcunt,crure uti poſſunt,bre
uiore aliquantũ exiſtente q̃ altero,ita tamen ut baculo innitantur ea parte qua
læſum crus eſt. Nõ enim abſq; calcaneo,pedis pectore admodũ uti poſſunt,ut
in id innitantur,quemadmodũ in alijs claudicationibus aliqui poſſunt. Cauſa
uero

uero cur non poſsint,ea eſt quæ paulo ante relata eſt. Ob id igitur baculo inſuper opus habent. Qui uero neglecti fuerint,& crure ad terrã nõ utũtur,ſed eleuatum id habent,his minuuntur quidẽ oſſa,ubi augeſcunt,magis q̃ his qui eo utuntur. Minuũtur autem & carnes magis multo q̃ his qui utuntur. Verũ circa articulos in directũ mutilatur his crus aliquãto magis,q̃ quibus alio modo luxatio facta eſt. Quo igitur in ſumma dicatur, Articuli excidẽtes ac qui luxantur,inæqualiter inter ſeipſos excidunt ac luxãtur,aliquãdo multo plus, aliquando multo minus. Et quibus quidẽ multo plus luxati aut elapſi fuerint,his omnino difficilius reponũtur. Et ſi repoſiti nõ fuerint,maiores & manifeſtiores mutilationes ac afflictiones tales habent,& oſsium,& carniũ,& figurarũ. Vbi uero minus exciderint & luxati fuerint,tales facilius q̃ alij reponi poſſunt. Si uero fruſtra tẽtati,aut neglecti fuerint,minores ac minus noxiæ mutilationes his fiunt,q̃ illis de quibus paulo ante dictũ eſt. Reliqui igitur articuli etiã ualde multũ differunt ad hoc ut aliquãdo minor,aliquãdo maior luxatio fiat. Verum femoris & brachij capita,q̃ ſimilime inter ſe utraq; excidũt. Nam capita prout rotũda ſunt,ſimplicem & caluã rotunditatem habẽt. Orbiculatiores aũt ſinus ſunt,qui capita excipiũt,capitibus tamen ipſis congruentes. Quapropter fieri nõ poteſt ut dimidiũ articuli ex ipſis elabatur. Nam ob rotunditatis circũferentiam,aut ad externã,aut ad internã partem luxari poterit. Sed de quo nunc ſermo eſt,perfecte excidũt,nam alioqui nõ excidunt. Attamẽ & hi aliquãdo plus, aliquãdo minus,à naturali ſtatu proſiliunt,& femur aliquãto magis quàm brachiũ patitur. Nam aliquæ etiam ex his luxationibus quæ à natiuitate fiũt, ſi parum elapſæ fuerint,ad naturalẽ ſtatum reduci poſſunt,& maxime articuli circa pedem. Quicũq; à natiuitate mutili fiunt,pleriq; ex his curabiles ſunt,ſi nõ ualde magna emotio facta fuerit,aut etiam præauctis iam pueris contigerit. Optimum igitur eſt ut talia quàm celerrime curentur,priuſquã ualde magnus oſsiũ defectus fiat,& priuſquam admodũ magnus carniũ defectus circa tibiã contingat. Modus itaq; mutilationis non unus eſt, ſed plures. *Plurima quidẽ eluxata* nõ ſunt penitus,ſed per figuræ cõſuetudinẽ, in quadã pedis interceptione mutilata. Animaduertendum aũt in horũ curatione eſt,ut tibiæ circa malleolũ os, quod extrinſecus eſt,ad internã partem detrudatur ac dirigatur, & calcanei os quod è directo illi ſubiacet,ad externã partem retrudatur,quo oſſa quę eminẽt ſibijpſis occurrant iuxta mediũ ac obliquũ pedem. Digiti uero aceruati unà cũ magno digito ad internã partem inclinẽtur,atq; ita circũcirca cogantur. Probe aũt deligare oportet cerato reſinato,& ſplenijs,& linteis mollibus non paucis, neq; nimis cõpreſsis,atq; ita deligationis circũductiones facere,uelut etiã manibus directio pedis fiebat,quo pes paulo magis ad ualgũ uergere uideatur. Soleam etiã quandã facere oportet,aut ex pelle nõ nimis dura,aut è plũbo, eamq; inſuper alligare nõ ad corpus poſitã,ſed ubi iam poſtremis linteis deligare uoles. Quum uero iam deligatus fuerit,unius alicuius lintei ex his quibus deligatur,initiũ,ad deligamẽta quæ infra pedẽ ſunt aſſuere oportet,è directo parui digiti,& poſtea ſurſum extẽdere, ita ut moderate habere uideatur, atq; ſic ſupra ſuram circũdare,quo ſic extentũ ac collocatum ſtabile maneat. In ſumma,quaſi quis ceram fingat,ad naturã iuſtam adducere oportet, ita ut & inclinata, & diſtenta præter naturã,& manibus ſic dirigamus,& ſimiliter deligatione: adduca

camus aūt non uiolenter,ſed leniter. Aſſuere uero ita oportet lintea,ut cōducat ad reparationes ac appēſiones faciendas. Aliæ enim claudicationes alia repara tione ac appenſione opus habēt. Calceum inſuper plumbeū facere oportet, ex-tra deligationē adalligatum,qualem modulū crepidæ chiæ habebūt. Verum ni hil ipſo opus eſt,ſi quis & manibus recte direxerit, & linteis recte deligauerit, & appenſiones ac reparationes per aſſuta lintea recte fecerit. Atq; hæc quidem eſt curatio,& neq; ſectione,neq; uſtione,neq; alia uarietate quicq̃; opus habet. Citius enim talia medicinę obtēperant,q̃ quis putarit. Deuincere tamē tempo re oportet,donec in iuſtis figuris corpus auctū fuerit. Vbi uero calcei ratio ha-benda eſt, Arbylæ lutigradæ,calceamēti ita appellati ſpecies, accommodatiſsi-mæ exiſtūt. Hoc enim calceamentū minime à pede ſuperatur, ſed potius ipſum ſuperat. Idoneus eſt etiā creticus calceamentorū modus. At uero quibus tibię oſsibus luxatis,ac ulcere inducto,articuli circa pedē penitus eminēt, ſiue intrò uergant,ſiue extra,tales reponere nō oportet,ſed permittere ut quicunq; uelit medicus reponat. Illud enim clare ſcire oportet quòd homo morietur, ſi repoſi-ti permāſerint. Sed & uita paucorū dierū his cōtinget. Pauci enim ex ipſis ſepti mum diē tranſgrediūtur. Cōuulſio enim eſt quæ ipſos occidit. Sed & cancerari cōtingit tibiam ac pedē. Hæc ita futura eſſe certo ſcire oportet. Et neq; ueratrū mihi uidetur profuturū eſſe,& eadem die datū,& rurſus epotū. proxime autē ſi quicquā huiuſmodi facit,non tamē mihi hoc uidetur. Si uero repoſiti non fue-rint,& ne tentati quidē ab initio,plerıq; ipſorū ſuperſtites euadunt. Sic autē & tibiam & pedē coaptari oportet,prout ipſe uolet,modo non ſint dependentia, aut commota. Curatio uero facienda eſt cerato picato,& ſplenijs uino imbutis paucis non ualde frigidis. Frigiditas enim in talibus cōuulſionem accerſit. Ido-nea etiā ſunt folia betarū,aut tuſsilaginis,bechij appellatæ, aut alicuius alterius huiuſmodi,in uino nigro auſtero ſemicocta ac impoſita. Et facienda eſt curatio ſuper ulcus,et ſuper partes adiacētes. Et cerato tepido ipſum ulcus illinendū. Si uero hyemis tēpus fuerit,etiā lanæ ſuccidæ uino ac oleo tepidis imbutæ ſuper-ne ipſum madefaciāt. Deligatio uero nulla, neq; ullū cataplaſma adhibēdū eſt. Probe enim noſſe cōuenit,q; cōpreſsio ac omnis oneris geſtatio,talibus omne malū affert. Accōmodata aūt ſunt ad talia,& ex emplaſtris aliqua quæ cruentis uulneribus deſtinata ſunt,quibus uidelicet ex ipſis cōfert,ut lanæ ſuperimpoſi tæ uino madefiāt,& multo tēpore ſinātur. Quæ uero ex illis cruētis emplaſtris, paucifsimis diebus incūbere debēt,& quę reſina cōprehendūtur forinſecus ad iecta,nō ſimiliter ut illa idonea ſunt. diuturna enim fit horum ulcerū purgatio, quum multo tēpore madore abundent. Quoſdam tamen ex his deligare,bonū eſt. Verū illud clare noſſe oportet,q; neceſſe eſt hominē turpiter claudum fieri. Nam pes in talibus in ſupernā partem retractus eſt: et oſſa luxata,extra eminē-tia apparent. Neq; enim ullum ex talibus oſsibus plerūq; denudatur, niſi leui-ter aliquantū: neq; abſcedit,ſed tenuibus ac debilibus cicatricibus circumduci-tur: atq; hoc ſi multo tēpore quieuerint: Sin minus, periculū eſt ne ulcuſculum immedicabile relinquatur. Verū de quo ſermo eſt,qui ſic curātur,ſeruantur. Si uero repoſitus fuerit articulus ac permāſerit,moriuntur. Eadē ratio eſt, ſi etiam cubiti oſſa circa manus articulum ulcere facto emineant,ſiue ad internā manus partē,ſiue ad externā. Clare enim noſſe id oportet,q; is morietur intra paucos dies

dies tali morte,qualis antea dicta eſt,cui repoſita oſſa permanſerint. Quibus ue
ro repoſita nõ fuerint,neq; repoſitio tentata eſt,hi multo plures ſuperſtites ma
nent. Curatio aũt eiuſmodi etiam talibus commoda eſt,qualis iam dicta eſt. Fi-
guram uero claudicationis turpem eſſe neceſſe eſt, & digitos manus debiles ac
inutiles. Si enim ad internam partẽ oſſa luxata fuerint,digitos inflectere nõ po
teſt. Si uero ad externã,extendere nequit. Quibus uero tibię os facto ulcere,
circa genu eminuerit foras,ſiue ad externã partem ſiue ad internã,his ſi quis re-
ponat,adhuc promptior mors adeſt q̃ alijs,etiamſi etiam illis prompta aderat.
Si uero omiſſa repoſitione medearis, ſpes quidẽ ſalutis hoc ſolo modo exiſtit.
Verũ periculoſiora hæc oſſa ſunt,quãto ſuperiora ac robuſtiora ſunt, & à for-
tioribus elapſa. At ſi os femoris quod ad genu eſt,ulcere facto elapſum fuerit
& repoſitũ permãſerit,mortẽ adhuc uiolentiorem citius induxerit q̃ prius rela
ta. Si uero repoſitũ nõ fuerit,longe magis periculoſum eſt q̃ priora. Sola tamẽ
hæc ſalutis ſpes eſt. Eadem uero ratio eſt,& de articulis circa gibbũ cubiti,& de
cubito ac brachio. Quæcũq; enim ex his luxata, ulcere facto eminuerint,ea om
nia ſi repoſita fuerint mortẽ inducunt: nõ repoſita, ſpem ſalutis : claudicationẽ
uero ſuperſtitibus. Lethaliores aũt ſunt ſuperiores articuli,ſi reponãtur. Sed &
ſi nõ reponantur,periculoſiores ijdem ſunt. Si uero alicui ſuperiores articuli lu
xati,facto ulcere emineant,hi & ſi reponãtur celerrimam mortẽ inducunt: & ſi
nõ reponantur,periculoſiores ſunt. Curatio uero iam relata eſt,quæ mihi accõ-
modatiſsima eſſe uidetur. At uero quibus articuli digitorum aut pedis,aut ma
nus luxati,facto ulcere eminuerint,oſſe nõ fracto,ſed circa ipſam cõnexionem
auulſo,his ſi repoſiti permãſerint,adeſt quidẽ periculum cõuulſionis,ſi nõ be-
ne curati fuerint: attamẽ operæpreciũ eſt ut repoſitio fiat,cũ prædictione quòd
multa cuſtodia ac cura opus habet. Reponere uero facilimũ eſt, efficaciſsimũq;
ac artificioſiſsimũ per uecticulũ,uelut etiã antea dictum eſt in fractis ac eminen
tibus oſsibus. Poſtea quieſcere q̃ maxime cõuenit,& decũbere,ac pauco cibo
uti. Melius eſt & pharmaco ſurſum purgãte leui aliquo uti. Vlcus uero curare
oportet,aut cruentis emplaſtris quæ madefiunt,aut polyophthalmi ſiue buph
thalmi folijs impoſitis,aut quibus oſſa in capite fracta curãtur. Nihil aũt ualde
frigidum adhibere. Minime igitur primi articuli periculoſi ſunt. Superiores aũt
periculoſiores. Reponere uero oportet eadem die aut poſtridie: Tertio ac quar
to minime. Quarto enim die maxime recrudeſcere ſolent. Quibus aũt non ſta-
tim repoſiti fuerint,in his dictos dies tranſgredi oportet. Quicquid enim intra
decẽ dies repoſitũ fuerit,omne id cõtinetur. Si uero repoſito oſſe cõuulſio acce
dat,articulũ ſtatim eijcere oportet,& calida q̃ ſæpiſsime humectare,& totũ cor
pus,et præſertim circa articulos,calide & leniter ac molliter tractare. Verũ incli
natũ magis q̃ extentũ totum corpus eſſe oportet. Expectandũ tamen eſt articu
los circa digitos qui reponũtur abſceſſuros eſſe. Plerũq; enim ita cõtingit,ſi uel
quæuis inflãmatio ſubſit. Quare ſi nõ propter uulgi imperitiam,medico ueren
da eſſet accuſatio,nullũ penitus reponere oportebat. Atq; ad hunc modũ peri-
culoſa ſunt oſſa,circa articulos eminẽtia foras,ſi reponantur, quemadmodũ di
ctum eſt. Quæcũq; uero circa articulos digitorũ penitus reſecantur,ea plerũq;
innoxia ſunt,ſi nõ quis in ipſa uulneratione ex animi deliquio lædatur. Et cura
tio uulgaris talibus ulceribus ſufficit. Sed & quæ non circa articulos,ſed iuxta

aliam quandam oſsium rectitudinem reſecantur,& hęc innoxia ſunt,& adhuc alijs curatu faciliora,Et quæ iuxta digitos oſſa fracta extra eminent,non ad articulum,& hęc ſi reponantur innoxia ſunt. At reſectiones oſsium perfectæ circa articulos,& in pede,& in manu,& in tibia ad malleolos,& in cubito ad iuncturam manus,pleriſq; quibus reſecantur innoxiæ ſunt,ſi nō ſtatim animi deliquium euertat,aut quarta die febris cōtinua accedat. Corruptiones tamē carnium cōtingunt,& in uulneribus ſanguifluis fientibus,& uehemētibus cōſtrictionibus,& in oſsiū fracturis magis q̃ oportet compreſsis:& alijs uinculis uiolentis intercepta pleriſq; decidūt.Et pleriq; ex talibus ſuperſtites euadunt,& quibus femoris pars aliqua & carniū & oſsis decidit, & quibus brachij pars (Minus autē ſi cubiti aut tibiæ pars deciderit)& amplius facile ferentes ſuperſtites euadūt. Quibus igitur fractis oſsibus corruptiones ſtatim fiunt,& denigrationes,his abruptiones corporis celeres circūcirca fiunt,& decidētia cito decidūt, ut quum oſſa iam antea remiſerint emollita. Quibus uero dum oſſa ſana ſunt, denigrationes fiunt,carnes quidē etiam his cito moriuntur,oſſa uero tarde abſcedunt,qua parte termini ſunt denigrationis,& oſsis nudatio extat. Oportet autem partes corporis quæcūq; infra terminos denigrationis ſunt, quum iam penitus mortuæ fuerint & doloris exortes,iuxta articulū auferre, prouidendo ut ne uulneres. Si enim is cui reſectio fit dolore affectus fuerit,et corpus nondū mortuum fuerit ea parte qua reſecatur,maghū periculum eſt ne præ dolore animi deliquium incidat. Talia uero animi deliquia multos iam eueſtigio peremerunt.Femoris itaq; os tali modo denudatū octogeſimo die abſcedere uidi. Tibia tamē huic homini circa genu uigeſima die ablata fuerat,aut ut mihi uidebatur etiam citius. Non enim ſimul,ſed ad maiorē prouidentiam facere quid mihi uiſum fuit. At tibiæ oſſa ex eiuſmodi denigratione circa mediam tibiā, ſexageſimo die mihi deciderūt,quæcūq; ex ipſis fuerunt denudata. Differt equidē & curatio à curatione,ad hoc ut oſſa denudata citius aut tardius decidant. Differt etiā compreſsio à cōpreſsione, prout uehemētior aut debilior fit, ad hoc ut citius aut tardius nerui denigrati emoriantur, carnes item & arteriæ ac uenæ. Nam quæcūq; nō uehementer intercepta moriuntur, ex talibus quædā ad oſsium denudationes non perueniunt, ſed magis in ſuperficie decidunt. Propter has igitur cauſas,nō unum numeri nomen tempori poni poteſt,in quanto ſingula ex his iudicantur. Aſſumere uero ualde oportet tales curationes. Sūt enim magis horrendi aſpectus q̃ curationis,& curatio lenis omnibus talibus ſufficit. Ipſa enim ſeipſa ſolū iudicant:& circa uictum diligentiam adhibere oportet ut pro uiribus febris exors ſit:& in iuſtis figuris corpus collocare. Iuſtæ aūt hæ ſunt,ut neq; ſublimius eleuatū ſit,neq; deorſum repat. Sed magis præterea surſum uergat,donec perfecte fuerit circūcirca abruptū. Nam in hoc tempore ſanguinis eruptionū periculum imminet. Ob id igitur uulnera deorſum repentia facere nō oportet,ſed uice uerſa. Alioqui ubi tempus amplius acceſſerit, & ulcera pura facta fuerint,nō amplius hę figuræ cōmodæ ſunt,ſed poſitio recta,& aliquando deorſum repentes. Tēporis enim progreſſu quibuſdā horum oſsis diſceſsiones fiunt,& ſubligaminibus opus habent.

Expectare tamē oportet,ut tales per tēpus à dyſenteria corripiantur. Nam in pleriſq; denigreſcentibus dyſenteria accedit,& in ſanguinis eruptionibus ex ulceribus. Accedit au-

tem iudicatis iam denigrationibus ac ſanguinis eruptione. & procedit quidem large ac uehemēti impetu, ſed non ad multos dies durat, neq; lethalis eſt. Neq; enim ualde cibū auerſantur tales, neq; aliàs uaſa uacua facere conducit. Femoris porrò luxationē circa coxā hoc modo reponere oportet, ſi ad internā partem elapſum fuerit. Bona quidē ac iuſta & ſecundū naturā hæc repoſitio eſt, & ſanè etiā aliquid oſtētationis habēs, ſi quis taliū rerū iactatione ſuperbire uelit. Ex pedibus hominē ad trāſuerſam mediæ domus trabem ſuſpendere oportet, uinculo forti, ſed molli ac lato, ita ut pedes quatuor digitorū ſpatio, aut minus, inter ſe diſtantes habeat. Sed & ſupra genua latū ac molle lorū circūdatum eſſe oportet, quod itē ad trabem illam extēdat. Crus aūt læſum duobus digitis amplius q̃ alterū extentū eſſe oportet. A terra uero abſit caput ad duorū cubitorū ſpatium, aut paulo plus, aut minus. Manus aūt iuxta latera extētæ, aliquo molli ſint alligatæ. Omnia uero hæc ſupino iacēti ipſi præparentur, ut q̃ breuiſsimo tēpore pendeat. Poſtq̃ uero ſuſpēſus fuerit, uirū peritū & nō debilem immiſſo inter femora cubito ita agere oportet, ut cubitū inter caput femoris elapſum, & interfœmineū locū'q; inter anū ac pudendū ponat, & poſtea altera manu ad illam interpoſitā cōiuncta, rectus aſtans ad ſuſpēſi corpus, derepēte ſe appēdens ſublimis q̃ æquabiliſsime depēdeat. Hęc repoſitio omnia quibus ſecundū naturā opus eſt exhibet, Nam & ipſum corpus ſuſpēſum ſua ipſius grauitate extenſionē facit: & is qui appēdet, unà cum extenſione, femoris caput ſuper acetabulū eleuari cogit, ſimul'q; cū cubiti oſſe, uelut cum uecte molitur ac cogit, ut ad priſtinā naturam relabatur. Oportet aūt uincula omnino bene conſtructa eſſe, & curare ut fortiſsimus ſit is qui ſe appēdit. Quemadmodū igitur etiā antea dictum eſt, Magna eſt differentia naturarū in hominibus, ad hoc ut uel facile, uel difficulter repoſitio fiat. Et cur magna ſit differētia dictū eſt antea, ubi de humero egimus. Quibuſdam enim femur rurſus incidit nullo adhibito apparatu, ſed ex modica extēſione, quantū manibus directio fieri poteſt, & ex leui cōmotione. Multis aūt qui crus iuxta articulū inflexerūt, iam facta circūagitatione rurſus incidit. At multo plura uulgari cuilibet apparatui nō obtemperāt. Quapropter ſcire quidē oportet de ſingulis optima in omni arte, uti uero his quæ ſingulis uicibus idonea uiſa fuerint. Relati igitur ſunt extenſionū modi etiā in ſuperioribus, ut quis uti poſsit ex his qui forte affuerint. Oportet enim in cōtrarias partes fieri extenſionē uehementer, in alterā, cruris: in alterā, corporis. Si enim probe extenſio facta fuerit, femoris caput ſupra priſtinā ſedem eleuabitur. Et ſi quidē ita ſupereleuatū fuerit, ne prohibere quidē facile ſit, quo minus ipſum in ſuā ſedem inſideat. Quare omnis iam uectis molitio ac directio ſufficit. Sed enim in extenſione deficiūt, & ob id maiorē turbationē exhibet repoſitio. Oportet igitur nō ſolū iuxta pedē uincula alligata eſſe, ſed etiā ſupra genu, quo nō magis circa articulū ſit deligatio in extenſione, q̃ circa coxæ articulū. Sic igitur extenſionē ad pedis partē præparatā facere oportet. Sed et in alterā partē extenſionē, non ſolū ex deligatione circa pectus & alas, in cōtrariū extēdere oportet, ſed etiā loro longo, duplicato, robuſto, leni, circa interfœmineū inſerto, & à poſteriore parte ad ſpinā porrecto, ab anteriore uero ad clauiculā tendēte, ibi'q; ad alterū initium alligato, ita coactionē facere oportet, ut alij hinc, alij illinc extenſionē faciant, ita tamen ut lorū circa interfœmineū, nō ſuper femoris caput

porrectũ ſit,ſed inter caput & interfœmineũ. Verum inter extendendũ pugno ad femoris caput quis innixus, id ad exteriorẽ partem propellat. Si uero is qui trahitur eleuetur,iniecta manu,et cum altera manu cõiuncta,ſimul deorſum trahat,ſimulq́ ad externam partem cogat. Alius uero quiſpiam partẽ femoris ad genu,placide ad internam partem dirigat. Dictũ autem eſt etiam antea,operæprecium eſſe ut ſi quis in urbe populoſa medicinam exerceat,lignum poſsideat quadrangulare ſex cubitorũ,aut paulo minus:latitudine bicubitali: craſsitudo aũt ſufficit dodrãtalis. Id ſecundũ longitudinẽ hinc atq; illinc ſectionẽ inciſam habere oportet,ut ne altior q̃ oportet machinatio fiat. deinde poſtes aſelli breues,robuſtos,utrinq; inaptatos habere. Poſtea ſufficit quidem in dimidia ligni parte,nihil tamẽ uetat etiã per totũ,uelut foſſas lõgas quinq; uel ſex,quatuor digitorũ ſpacio inter ſe diſtantes,inciſas eſſe:& ſatis eſt ut ſint hæ & latitudine & profunditate triũ digitorũ. Habere etiã in medio hoc lignũ debet excauationẽ profundiorẽ quadrangulam triũ digitorum, quo in hãc excauationẽ,ubi opus eſſe uiſum fuerit,lignũ cauitati congruũ infigatur,quod ſuperne ſit rotundũ. Infigendũ aũt hoc eſt,ſi quãdo cõducere uiſum fuerit, inter caput femoris & locũ inter anum ac pudendũ. Hoc lignũ erectum ſtans prohibet ne cõcedat corpus, dum à pedibus extẽditur. Quãdoq; enim hoc ipſum lignũ ſufficit pro extenſione in contrarium ſuperne facienda. Aliquãdo etiã dum hinc atq; illinc crus extẽditur,hoc ipſum lignũ hàc uel illàc laxum incũbens,cõmodum ad hoc fuerit, ut inſtar uectis,caput femoris ad externam partẽ extrudat. Ob hoc enim etiam foſſæ inciſæ ſunt,quo in quibuſcũq; ex ipſis congruũ id facere fuerit,uectes ligneus immiſſus molitionẽ faciat,aut circa articulorũ capita,aut ad ipſa penitus capita infixus,unà cũ extẽſione,ſiue ad externã partẽ,ſiue ad internã,molitionẽ facere expedierit: ſiue etiã rotundũ uectem eſſe cõducat,ſiue latũ. alius enim alij articulo conducit. Cõmoda aũt eſt in omniũ articulorũ cruris repoſitione,hæc per uectes molitio unà cũ cõcuſsione. Verũ de quo nũc ſermo eſt,teretẽ ac rotũdum uectẽ eſſe cõuenit. Ex his machinis ac coactionibus, nõ uidetur mihi fieri poſſe ut ullius articuli repoſitio fruſtra tentetur. Inuenire tamẽ quis poſsit etiã alios modos repoſitionis huius articuli. Si enim lignum hoc magnũ, habeat in medio à lateribus duos poſtes pedales,eius altitudinis,quæ cõferre uidetur,alterum hinc,alterum illinc. Deinde lignũ tranſuerſum,uelut ſcalæ gradus, poſtibus impoſitũ ſit:atq; ita ſano crure inter poſtes trãſmiſſo,læſum crus ſupra gradum adaptatũ habeat. Verũ ad altitudinem,& ad articulũ qua parte excidit facile quiddã adaptare oportet. Gradũ enim moderato altiorẽ facere oportet,& ſtragulũ multiplex prout cõgruum fuerit,ſub corpus ſubextendere. Deinde lignum moderatã latitudinẽ ac longitudinẽ habens,ſub crus ad malleolum uſq; extentũ eſſe oportet,quod ultra femoris caput,quantũ eius fieri poteſt porrigatur,& ad crus alligetur quotieſcũq; opus fuerit,ut moderate habeat. Poſtea dũ extẽditur crus,ſiue ligno piſtilloformi, ſiue aliqua alia ex his extẽſionibus,crus ſimul circũ gradũ unà cũ alligato ligno, deorſum cogere oportet, ita ut aliquis ſupra articulũ iuxta coxam hominẽ detineat. Hoc eñ modo ſimul & extẽſio femoris caput ſuper acetabulũ attollet,ſimulq́ molitio femoris caput in priſtinã naturã detrudet. Hæ omnes relatæ neceſsitates ac coactiones fortes ſunt, & omnes calamitate ſuperiores,ſi quis recte ac bene præparet. Quemadmodũ autẽ

etiam

etiam antea dictũ eſt,à lõge debilioribus extẽſionibus,& uiliore apparatu ple-
riſq; rurſus incidit. At uero ſi ad externã partem femoris caput luxatũ fuerit,
extẽſiones quidẽ hinc atq; illinc facere oportet,eodẽ modo uelut dictũ eſt. Ve-
rum molitionẽ cum uecte lato,unà cũ extẽſione facere cõuenit, ab externa par-
te ad internã cogendo,ita ut ad ipſas nates,& paulo ſuperius uectem adhibeas.
Ad ſanã uero coxã iuxta nates aliquis manibus renitatur, ut ne cedat corpus:
aut alio quopiã huiuſmodi uecte ſubmiſſo,& ex foſſa cõueniente fulcito cõtra
obnitatur.Partẽ aũt femoris luxati quæ ad genu eſt,ab interna parte foras pla-
cide abducat. Cæterũ ſuſpenſio in hoc modo luxationis articuli non conuenit.
Cubitus enim eius qui ſe appẽdit,caput femoris ab acetabulo propellit. Moli-
tionẽ tamen cũ ligno ſubiecto,ita quis adaptare poſsit,ut huic luxatiõis modo
cõueniat,ſi forinſecus adhibeat. Sed quid opus eſt plura dicere? Si eñ recte ex-
tenſio fiat,& recte per uectes molitio cõtingat,qui articulus hoc modo elapſus
nõ reponi poſsit? At ſi in poſteriorẽ partẽ femur exciderit, extẽſiones & diuer
ſum tẽſiones ita facere oportet,uelut dictũ eſt,ita tamẽ ut ſuper lignũ multiplex
ſtragulũ inſternatur,quo molliſsimũ ſit,et homo pronus reclinetur ac ſic exten
datur. Verũ unà cũ extenſione,etiã tabula deorſum cogere oportet eodẽ modo
ueluti gibboſitates,è directo natiũ tabula collocata,aut magis ad infernam ꝗ ad
ſupernã coxarum partẽ,& inciſura in pariete ad tabulã excipiendã nõ recta ſit,
ſed paululũ decliuis ad pedũ partem.Hęc repoſitio maxime ſecundũ naturã eſt
huic luxationis modo,et ſimul fortiſsima.Suffecerit aũt fortaſsis pro tabula,ut
aliquis inſideat,aut manibus innitatur,aut inſcẽdat derepẽte,ſimulq; cũ exten-
ſione incũbat.Nulla uero alia ex relatis repoſitionibus ſecundũ naturã eſt huic
luxationis modo.Si uero in anteriorẽ partem elapſum fuerit,idem quidem mo
dus extenſionũ faciẽdus eſt. Verũ uirũ & manibus ualidiſsimũ, et aliàs peritiſ-
ſimũ,uola manus alterius circa inguina firmata,& altera manu inſuper iniecta,
ſimul luxationẽ deorſum propellere, ſimulq; femoris partẽ quæ ad genu eſt ad
anteriorẽ partem cõpellere oportet.Hic eñ modus repoſitionis,huic luxationi
maxime ſecũdũ naturã eſt.Sed & ſuſpẽſio finitimũ quid ſecundũ naturã habet.
Oportet tamẽ eum qui ſe appẽdit peritũ eſſe,ut ne cubito articulũ excutiat,ſed
circa mediũ inter anũ ac pudẽdum locũ,& iuxta os ſacrũ ſe appẽdat. Laudatur
etiã is qui per utrẽ hunc articulũ reponere conatus eſt.Et iam ſanè aliquos uidi,
qui præ imperitia,etiã extra & retro luxatos, per utrẽ reponere conabãtur,nõ
animaduertẽtes ꝙ magis ipſum eijcerẽt ꝗ reponerẽt articulũ. Nã qui primus
excogitauit,haud dubie ad intrò elapſos articulos, per utrẽ repoſitionẽ tenta-
uit.Noſſe igitur oportet ꝙ alia multa utre ſunt potiora. Oportet aũt utrẽ nõ in
flatũ intra femora ponere, quantũ fieri poteſt ſupreme ad locũ inter anũ ac pu-
dendũ adductũ:et facto à patellis genu initio,femora per faſciã uſq; ad mediã fe
morũ partẽ deligare. deinde in partẽ utris ſolutã folle ex officina fabri immiſſo
inflare,& utrẽ cogere ut diſtẽdatur.Hominẽ uero in latus decũbere oportet,&
læſum crus ſuperne habere. Atq; hic quidẽ eſt apparatus:ſed pleriq; peius præ
parant ꝗ ego nũc dixi.Nõ enim deligãt femora ad multã partẽ ſed ſolũ genua,
& nõ inſuper extẽdũt.eſt aũt inſuper extẽſio quoq; faciẽda.Attamẽ aliqui iã re
poſuerãt,facile rẽ aſſequuti.Nõ aũt ita facile eſt coactionẽ hoc modo perficere.
Nã & uter dũ inflatur, tumidiſsimas partes ſuas ad articuli caput nõ habet,qđ

maxime emoliri oportet: ſed inferius ipſo,medius ipſe locatus eſt circa media femora,aut adhuc inferius:& rurſus femora ipſa natura ſunt curua. Superne enim carnoſa ſunt,& inter ſe ſociata.Inferne uero ſicca, ut etiã natura femorũ utrem ab opportuniſsimo loco repellat.Si uero quis paruũ utrem imponat,fieri nõ poteſt ut paruũ robur articulum cogat.Si itaq; utre uti uelis, femora inter ſe ad multã partem colliganda ſunt:& unà cũ corporis extenſione uter inflandus eſt.Crura uero ambo deliganda ſunt uſq; ad finẽ in hoc repoſitionis modo.At uero in uniuerſa arte hoc plurimi facere præ omnibus oportet,ut id quod ęgrotat ſanũ facias.Si uero multis modis fieri poſsit ſanatio,ut eũ qui minime moleſtus eſt eligas.Nam & uirũ bonum,& artis peritũ,hoc declarat,qui populo imponere non ſtudeat.Verũ de quo nunc ſermo eſt.Tales quædã ſunt familiares extẽſiões corporis,ut ex his quæ adſunt expedita ac facilis reperiri poſsit.Nã ſi uincula ex loris mollia ac lenia nõ affuerint, ſed aut ferrea, aut funes nautici aut domeſtici,faſcijs aut pãniculis laneis ea maxime parte amplius obuoluere oportet,qua uincula detentionẽ factura ſunt,atq; ita uinculis deligare.Deinde in lecto robuſtiſsimo & ex præſentibus maximo,hominẽ bene extendere oportet, hoc modo.Lecti pedes qui ad caput ſunt,aut à pedibus, ad limen ianuæ, intus aut foris prout cõmodum fuerit firmẽtur.Ad alteros aũt lecti pedes lignũ quadrangulare trãſuerſum obijciatur,ita ut à pede ad pedẽ pertingat.Et ſi quidẽ tenue fuerit lignũ,ad pedes lecti deligetur. Si uero craſſum, nõ eſt opus. Deinde initia uinculorũ,& eorũ quæ à capite ſunt,& eorum quæ à pedibus,utraq; alligẽtur ad piſtillũ,aut ad aliud huiuſmodi lignũ:ita ut è directo corporis ſint,aut paulo ſuperius.Moderate uero extendãtur ad piſtilla erecta cõſiſtentia, quorũ alterũ ad limen,alterũ ad lignũ obiectũ firmetur,atq; ſic refractis piſtillis extenſio fiat.Sufficit aũt ſcala quæ robuſtos gradus habet,ſub lectũ extenta,pro limine ac ligno obiecto,quo piſtillis ad conuenientes gradus hinc atq; illinc firmatis,ita uinculorũ extenſio fiat.Porrò reponitur femoris articulus etiam hoc modo,ſi ad internã,& ad anteriorẽ partem luxatus fuerit.Supra ſcalam in terrã defixam hominẽ collocare oportet.deinde ſanũ crus placide extentũ deligare,ubi cõmodum fuerit:ex ſiniſtro uero uas teſtaceũ aqua plenũ, aut ſportulam lapidibus refertã appẽdere. Alius repoſitionis modus,ſi ad internã partem luxatus fuerit.Inter duas colũnas trabẽ moderata altitudine deligare oportet.Præmineat aũt una pars trabis pro magnitudine natiũ.& ubi ſtragula circũ pectus hominis deligaueris,ipſum hominẽ ſupra præminentẽ trabis partẽ collocato, & deinde pectus ad columnã lato aliquo uinculo alligato. Poſtea ſanũ quidem crus detineat aliquis,ut ne circũagatur.Ex læſo uero appẽdatur pondus quantum cõgruit, uelut etiã prius dictũ eſt. Primũ igitur ſcire expedit, quòd omniũ oſsium cõmiſſuræ plerunq; ſunt caput & acetabulum. In quibuſdam uero & locus acetabuli formam refert,& oblõgus eſt. Quidam uero loci leuiter ſinuoſi ſunt. Semper aũt reponere oportet omnes articulos elapſos,maxime quidẽ ſtatim dum adhuc calidi ſunt.Sin minus,q̃ celerrime.Nã & ei qui reponit,facilius ac citius reponere cõtingit,& ægroto multo minus doloris affert repoſitio priuſq; intumuerit. Omnes etiã articulos ubi reponere uoles,prętmollire ac cõmouere oportet.Sic eñ facilius reponi ſolẽt.Circa omnes aũt articulorũ repoſitiones hominẽ attenuare oportet,maxime circa maximos articulos et repoſitu difficilimos

ficillimos: minimũ circa minimos & faciles. At uero ſi digitorũ articulus, ſiue primus, ſiue ſecundus, ſiue tertius in manu exciderit, idem ac æqualis repoſitionis modus eſt. difficilius tamen ſemper maximi articuli reponũtur. Excidũt autem quatuor modis, aut ſurſum, aut deorſum, aut in obliquũ utrinq; : maxime quidem ſuperne, minime autẽ in obliquũ, in uehemẽti motu. Vtrinq; aũt in ea parte in quã exciderunt, uelut crepido eſt. Si quidẽ igitur ad ſupernam aut infernam partem exciderit articulus, eo quod leuior eſt hic locus q̃; à lateribus, & ſimul parua facta eſt tranſgreſsio, facile eſt reponere. Modus aũt repoſitionis ſic habet. Digitũ ſummum aut deligamẽto aliquo, aut alia quapiam huiuſmodi re obuoluito, ut ne ubi ſummũ digitum apprehẽſum extendis elabatur. Quũ autem obuolueris, alter quiſpiam manũ ſupra iuncturã apprehẽdat, alter digitum obuolutũ, atq; ita uterq; ad ſeipſum probe extẽdat, ſimulq; elapſum articulũ ad ſedem ſuam detrudat. Si uero in obliquũ excidit, extẽſionis quidẽ idem modus eſt. Vbi uero iam uiſus fuerit tibi articulus lineam trãſgreſſus eſſe, ſimul cũ extenſione ſtatim ad locũ ſuũ detrudere oportet, ita ut alius quidam ex altera digiti parte obſeruet ac repellat, ut ne rurſus illic elabatur. Moderate quoq; repoſitionem faciunt uimineæ texturæ, ſauræ id eſt lacertæ appellatæ, ex palmis contextæ: ita ut dum digitum hinc atq; illinc diſtendis, altera manu lacertam, altera manus iuncturam apprehendas. Poſtquam aũt repoſueris, deligare oportet linteis quàm citiſsime tenuiſſimis inceratis, cera neq; ualde molli, neq; ualde dura. Dura enim de digito abſcedit. Mollis aũt & liqueſcens eliquatur, & digito caleſiente deperit. Soluendus autem eſt digiti articulus tertia aut quarta die. In ſumma, ſi inflãmatus fuerit, frequẽtius ſoluẽdus eſt: ſin minus, rarius. De omnibus articulis hæc dico. Reſtituitur digiti articulus decima quarta die. Idem uero eſt curationis modus digitorũ manus ac pedis. Circa omnes aũt articulorũ repoſitiones attenuare oportet ac fame macerare uſq; ad ſeptimũ diem: & ſi inflãmati ſint, frequẽtius ſoluere: ſin minus, rarius. Quietẽ uero ſemper habere oportet afflictum articulũ, & q̃; optime figuratum poſitũ eſſe. Genu porrò propter expeditã ac facilem naturam, mitius eſt q̃; cubiti gibbus. Quare etiã facile excidit. Excidit autem ſæpe intrò. Sed & extra, & in poſteriorẽ partem. Repoſitiones aũt fiunt ex repentina cõflexione aut excalcitratione: aut conuolutã faſciæ molem in poplitem ponito, & circũ illam corpus ita ad flectendũ genua in terram dimittito. Poteſt etiam ubi in poſteriorẽ partem excidit, moderata extẽſione reponi, ueluti cubiti gibbus. Si uero hàc aut illàc exceſsit, ex conflexione aut excalcitratione reponitur. Cæterum directio ex moderata extẽſione omnibus cõmunis eſt. Si uero nõ inciderit, hi quibus in poſteriorẽ partem excidit, flectere nõ poſſunt: Sed neq; alij ita ualde: minuitur autem femoris & tibiæ anterior pars. Si uero intrò, ualgiores fiũt. Minuũtur autẽ externæ partes. Si uero extra, magis uari ac detorti, minus claudi fiunt. craſsiore aũt oſſe uehũtur, & internæ partes minuuntur. At ſi ex natiuitate, aut in augmẽto hæc fiant, iuxta priorẽ rationem res ſe habet. Cæterũ articuli circa malleolos luxati extẽſione uehementi opus habẽt, aut manibus, aut alijs huiuſmodi: & ſimul directione utrunq; præſtante. Commune autẽ hoc eſt omnibus. At uero luxationes articulorum in pede, uelut eas quæ in manu fiunt ſanabis. Qui uero cũ tibia cõmunionem habent, & ex natiuitate elapſi ſunt, aut etiã in augmento luxati, eandẽ cum manu

repoſitionẽ expetunt. Quicũq; uero facto ſaltu ex ſupernis, calcaneo inniten
tes ſe firmarunt, ſic ut oſſa diſparata ſint, & uenæ humores effuderint, & nerui
cõtuſi ſint: ſi grauiter hæc acciderint, periculũ eſt ne corruptione accedente per
omnẽ uitam affligãtur. obtorta enim fiũt oſſa, nerui aũt inter ſe cõmunionẽ ha
bent. Quin & quibus fractis, aut ex uulnere, uel in tibia, uel in femore: aut
neruis exolutis qui his cõmunicant: aut ex negligenti decubitu, calcaneũ fuerit
denigratũ, etiã his maximæ recrudeſcẽtiæ ex talibus fiũt. Quãdoq; etiã ad cor-
ruptionẽ accedũt febres acutæ, ſingultuoſæ, mentẽ percellẽtes, citã mortẽ indu
centes, & inſuper uenarũ ſanguifluarũ liuores. Signa recrudeſcẽtiũ ſunt, ſi effu
ſo ſanguine ſugillata, & denigrata, & uicina his, ſubdura ac ſubrubra fuerint. Si
enim cũ duricia liueſcãt, periculũ eſt ne denigreſcãt. Si uero ſubliuida ſint, aut e-
tiam liuida mollia et diffuſa: aut cũ uirore ſubpallida ac mollia: hæc in omnibus
talibus bona ſunt. Curatio ſi febris abſit, ueratro in potu dato fit: ſin minus, nõ.
ſed potu ſi opus ſit, fauorũ cremor decoctus, aut acetũ mulſum dulce detur. De
ligatio cõuenit qualis in articulis. Ad cõtuſiones aũt magis ꝙ ad omnia, linteis
pluribus ac mollioribus utendũ eſt, & minus cõprimendũ, & plurima inſuper
calcaneo obuoluẽda. Figura ſit uelut deligatio poſtulat, ut ne ad calcaneũ expri
matur. Ferulis utendũ non eſt. Quibus uero aut ipſe pes ſolus exceſſerit, aut
cũ appẽdice, excidit quidẽ magis ad internã partẽ: his ſi nõ rurſus incidat, atte-
nuatur progreſſu tẽporis & coxa, & femur, & tibiæ pars luxatiõi oppoſita. Re
poſitio eſt uelut iũcturæ ad manũ. Extẽſio aũt uehemens. Curatio pro lege arti
culorum. Recrudeſcit, ſed minus ꝙ manus articulus ſiue iũctura, ſi quieuerint.
Victus parcior quieſcentibus expedit. Quæ uero ex natiuitate, aut in augmen
to fiunt, iuxta priorem rationem.

HIPPOCRATIS COI LIBER
DE VLCERIBVS, IANO CORNArio Medico Phyſico interprete.

VLCERA uniuerſa, niſi uino, humectare nõ oportet, ſi non in
articulo fuerit ulcus. Nam ſiccũ ſano propius eſt, & humidũ
non ſano. Eſt enim ulcus, humidũ: quod uero ſanũ eſt, ſiccũ.
Præſtat aũt abſq; deligatione ſinere, præterꝙ cataplaſma
imponitur: quanq; aliqua ulcera neq; cataplaſma ferre poſ-
ſint, magis aũt recẽtia ꝙ uetuſtiora, & quæ ſunt in articulis.
Modicus cibus, & aqua, ꝙ maxime omnibus ulceribus con
ducunt, & magis recẽtioribus ꝗ uetuſtioribus, & ſi quod aliud ulcus inflamma
tum eſt, aut inflammationẽ minatur, & ſi periculũ eſt corruptiõis: & ulceribus
ac inflãmationibus in articulis: & ubi conuulſionẽ fieri periculũ eſt: & uulneri-
bus in uẽtre. Maxime uero omniũ, fracturis in capite ac femore, & ſi cui alij par
ti fractura cõtigerit. Stare aũt ulceri minime cõducit, præſertim ſi quis in crure
ulcus habeat: imò neq; ſedere, neq; ambulare. Verũ ociũ & quies maxime cõfe
runt. At uero recentia ulcera omnia, tum ipſa, tum circũſitæ partes, minime in-
flammationem incurrent, ſi quis ꝙ citiſsime ſuppuret, & pus ab oſculo ulceris
nõ interceptum ſupprimatur: aut ſi quis auertat, ut omnino non ſuppurentur,
præterq;

præterquam neceſſario,eoq́ꝫ paucißimo pure,& ſicca ſint q̃ꝫ maxime ex medicamento nõ moleſto.Igneũ enim feruorẽ hoc inducit,ubi horror & pulſatio ac ceſſerit.Inflãmantur enim ulcera tunc quũ ad ſuppurationẽ tendũt. Suppurantur aũt alterato ſanguine ac calefacto,donec putrefactus taliũ ulcerum pus fiat. Quum uero cataplaſmate opus eſſe uiſum fuerit,nõ ipſum ulcus cataplaſmate integere oportet,ſed circumſitas partes,quo pus decedat,& quæ indurata ſunt molleſcant. Cæterũ ex ulceribus ſi quod acuto ſpecillo inciſum aut diſſectũ fuerit,cruentis uulneribus aptũ medicamentũ ſuſcipit,& reſiccatoriũ quoddã, quod prohibet ſuppurationẽ. Si qua caro ex telo cõtuſa & diſſecta eſt,eam curare oportet,quo q̃ꝫ celerrime ſuppuretur.Nam & minus inflãmatur, & neceſſe eſt carnes cõtuſas ac diſſectas,putreſcere ac pus fieri,& eliquari ac conſumi:& poſtea nouas carnes naſci. Omni recenti ulceri,præterquã in uentre,conducit frequenter ſanguinẽ defluere facere, prout oportunũ eſſe uiſum fuerit,& ab ipſis partibus ulcus cõplectentibus,tum aliàs,tum ſi in tibia ulcus fuerit,aut in digito pedis aut manus,magis q̃ꝫ ſi alicubi in alia corporis parte.Sãguine enim defluente gracileſcẽtia,ſicciora fiunt ac minora. Prohibet enim hoc maxime talia ulcera humectari.Deinde uero in omnibus,putredo ſanguinis ex ſanguinis tranſmutatione fit.Cõfert aũt poſt ſanguinis defluxionẽ in talibus ulceribus,etiam ſpongiã deligare denſam,mollem,cõciſam,ſicciorem q̃ꝫ humidiorem:aut ſuper ſpõgiam ſuperne folia multa ponere. At oleũ,& quæcunq́ꝫ mollia,aut oleoſa ſunt medicamẽta,talibus ulceribus nõ conducũt, ſi nõ ualde iam ad ſanitatẽ tendant.Neq́ꝫ ulceribus ex recẽti uulnere oleum cõducit,neq; mollientia,neq́ꝫ adipoſa medicamenta,tum aliàs,tum quòd ulcus ampliore purgatione opus habet. Vt aũt in ſumma dicam,oleo illitio facienda eſt, & in æſtate, & hyeme,in his ad quæ talibus medicamẽtis opus habemus. Depurgatio uentris deorſum plurimis ulceribus cõfert,& in uulneribus quæ ſunt in capite, & in uentre,& in articulis,& in quibus corruptionis periculũ eſt,et in his quæ cõſuta ſunt,& in exedẽtibus ac ſerpẽtibus,& aliàs inueteratis ulceribus. At ubi deligare uoles,pharmaca nõ prius imponere oportet,q̃ꝫ ubi ualde ſiccũ feceris ulcus. Tunc uero apponere oportet,ulcus aũt ſæpe ſpõgia detergere:& rurſus linteũ ſiccum ac purum ſæpe adhibere,atq́ꝫ ſic impoſito medicamẽto quod conferre uidetur,deligare,aut nõ deligare. Pleriſq́ꝫ ulceribus tẽpus calidius cõmodius eſt hyeme,exceptis his quæ in capite ſunt ac uẽtre:magis uero æquinoctij tempus. Vlcera quæcũq́ꝫ probe & prout oportet purgata ſunt,ſemper ad ſicciorẽ modũ germinationẽ faciunt. Hæc aũt plerũq́ꝫ carne nõ ſuperexcreſcũt.Si undecunq́ꝫ tandẽ os diſceſſerit,aut uſtum,aut ſectũ,aut alio modo,horũ ulcerũ cicatrices cauiores fiunt. Vlcera nõ purgata,nõ committi ſolent etiãſi adducantur, neq́ꝫ ſua ſponte coeunt. Vbi circumſitæ ulceris partes inflammatæ ſunt, quandiu durat inflammatio, ulcera coire non ſolent.Sed & ubi circumſitæ partes denigratæ fuerint, & ſanguinis putredine,aut etiam uarice,influxionem ſanguinis exhibente, neq́ꝫ hæc coire ſolent,ſi non circumſitas ulceris partes ſanas feceris. Ex ulceribus rotunda ſi ſubcaua fuerint,excidere oportet undiquaq́ꝫ in orbẽ ea quæ diſceſſerunt,aut omnia,aut ex dimidio circuli,ſecundum longitudinem naturæ hominis. In omni ulcere igne ſacro accedente, corpus purgationem facere oportet, in utram partem ulceri contulerit,

ſiue

ſiue ſurſum,ſiue deorſum. Cui tumor obortus fuerit circa ulcus, ulcere non
inflammato,huic poſtea temporis progreſſu tumor puris ſubſidentiam habet.
Quodcũq; ulcus ex inflammatione tumidũ non ſedatur, dum alia quæ ſi-
mul inflammari ac tumeſcere cœperunt ſedantur,etiã hoc non coaleſcere peri-
culum eſt. Quæcunq; uero ex caſu,aut alio quopiã modo diſſecantur,& con
tunduntur,& intumeſcunt,ita ut uicinæ circũcirca partes ſuppuratę,pus de tu
moribus per ulcus egerãt:in talibus quicquid cataplaſmate opus habere uiſum
fuerit,nõ ſuper ipſum ulcus cataplaſma ponere oportet,ſed ſuper circũſitas par
tes,quo pus decedat,& indurata molliantur. Poſtquã aũt mollita fuerint,& in
flammatio ſedata,ſpõgijs ſuper ea quæ abſceſſerunt deligatis compeſcito, ini-
tio à ſana parte facto,atq; ita procedẽdo.Superne uero ſuper ſpõgiam folia ſint
multa.Quum uero cõpeſci nõ poterit caro,quæ humida exiſtit, in cauſa eſt ut
hanc eijcias.Si ſub profunda carne ulcus fuerit,ex utriſq;,& ex deligatione, &
ex eo quod inſuper cõpreſsit,hoc ſanè incuruum ſubattollitur,& ſi quis id ſe-
cet ſpecillo,ſi fieri poterit,ad fluxionem accommodatũ ab ore ulcus reſecare o-
portet,ubi cõmodum tẽpus eſſe uiſum fuerit,atq; ita curationẽ adhibere, qua-
licunq; tandẽ indigere uidebitur.Plerũq; uero in omni ulcere quod uentrẽ ha-
bet,in directum ad uiſum cõſpicua ſunt omnia,tumore nõ præſente. Et ſi qui-
dem in ipſo fuerit putredo, aut caro ſuberit humida ac putrida,hoc ulcus & cõ
plectentes ulcus partes,aſpectu nigra ſubliuida erunt.Et in excedentibus ulce
ribus,qua parte phagedæna affuerit,uehemẽtiſsimeq; depaſcitur ac edit,ea par
te circũſita ulceris pars colorẽ habebit nigrũ,ſubliuidum. Cataplaſmata tu
morum & inflammationis in circũſitis partibus ſunt, uerbaſcum coctũ, & tri-
folij folia cruda,& liguſtri folia cocta,& poliũ.Si uero etiã purgari opus habue
rit ulcus,omnia quidẽ etiam hæc purgant:Sed & fici & oleæ folia, & marrubi-
um.Coquere aũt oportet hæc omnia,& maxime uiticem,& fici ac oleæ folia.&
mali punicæ folia ſimiliter coquere oportet.Crudis uero his utendum eſt. Mal
uæ folia terito cũ uino,& rutæ folia,& origani uiridis.Omnibus his lini ſemen
torrefactum ac tuſum q̃ leuiſsime,ammiſcere oportet. Vbi uero periculum eſt
ignem ſacrum in ulceribus oboriturũ eſſe,iſatidis folia trita cruda cũ lini ſemi-
ne imponito.aut lini ſemen ſolani aut iſatidis ſucco ſubactũ imponito.Quũ au
tem ulcus purum quidem fuerit,uerũ inflammatũ eſt & ulcus, & circũſitæ iti-
dem inflãmatæ partes,lentem uino coctam,ac leuiter tritam,oleo modico ſub-
actam imponito,ac deligato.& rubi canini folia in aqua cocta, leuiter trita im-
ponito,linteo tenui ſubextento,puro,uinoq; ac oleo madefacto.Et ubi cõmit-
tere ac coaleſcere ulcus uoles,rubi canini folia uelut lentẽ præparato.Naſturtiũ
item ſauridion à lacerti ſimilitudine appellatũ,uinum,& lini ſemen tenuiter tri
tum cõmiſcentur.Et hæc,lini ſemen,& uitex crudus,& alumen meliũ:hæc ace
to ſubacta. Vuam albam immaturã per colum in uas æris rubri expreſſam, per
dies ad ſolem exponito,noctu autẽ tollito,ut ne irroretur.Per dies uero indeſi-
nenter terito,ut æqualiter ſiccetur,& de æneo uaſe q̃ plurimum aſſumat. Tan-
to autem tempore ad ſolem exponere oportet,donec ad mellis craſsitudinẽ de
uenerit.Poſtea & hunc ſuccũ,& mel q̃ optimum,& uinum dulce,in æneam ol
lam infundito,ita tamen ut prius reſinam terebinthinã in uino coquas, donec
dura fiat inſtar mellis cocti,& poſtea reſinam eximas, & uinũ affundas. Sit aũt
plurimus

plurimus uuæ immaturæ ſuccus. Secūdo loco uinū. Tertio mel. Myrrhā etiam ſtacten ꝗ̄ optimam leuiter tritam, eodē uino paulatim affuſo diluito, & poſtea ipſam per ſeipſam cū uino ſæpe agitando coquito, & ubi ad bonā craſsitudinē deueniſſe uidebitur, ad uuæ immaturæ ſuccū affundito. & nitrū optimum torrefactum ſenſim ad pharmacum ammiſceto, & floris æris minus ꝗ; nitri. Hæc poſtquā miſcueris, coquito nō minus tribus diebus, lignis ficulneis nō multis ſuccenſis, aut prunis, ut ne torreatur, & ubi hoc pharmacū illinitur, omnia quæ imponūtur ſicca ſint, & ulcera non humectentur. Vtendū aūt eſt hoc pharmaco ad ulcerata inueterata ac recētia. & ad pudendi, & capitis ac aurium ulcera.

Aliud ad eadem ulcera. Fel bubulum ſiccū, mel ꝗ; optimū, uinum albū in quo cocta ſint loti ramēta, thus, myrrha æqualis, crocus æqualis, flos æris ſimiliter. Ex liquidis aūt uinū ſit plurimū, deinde mel, paucisſimū uero fel. Aliud.

Vinū, mel, oleum cedrinū: Sicca uero ſint, flos æris, myrrha, malicoriū ſiccū. Aliud. Flos æris toſtus dimidia parte, myrrhæ duæ partes dimidię, croci partes tres, mel modicū, cum uino hæc torrentur. Aliud. Thuris pars, gallæ pars, croci tres. Hæc ſingula ſicca ꝗ̄ leuiſsime terito. deinde mixta ad ſolem calidiſsimum, affuſo uuæ immaturæ ſucco, donec uiſcoſa fiant, per tres dies terito. poſtea uino, auſtero, nigro odorato, paulatim affuſo diluito. Aliud. In uino dulci albo ilicis radices coquito, & ubi probe habere uiſum fuerit, de uino defuſo duas partes ſumito, & amurcæ olei ꝗ̄ ſiccisſimæ partē unam. Poſtea agitando coquito, ut ne torrefiant, lento igne donec ad bonā craſsitudinem deueniāt.

Aliud. Reliqua quidē eadem ſint. Verū pro uino, acetum ſit album acerrimum, in quo tinctæ ſint ſuccidæ lanæ. Poſtea ammixta amurca coquito, & ſuccum caprifici affundito, & alumen meliū, & nitrum ac æris florem, utraq; toſta ammiſceto. Hoc magis priore ulcera purgat. Verum prius non minus reſiccat.

Aliud. Lanas ſuccidas paucisſima aqua tingito, deinde uini tertiā partem ad aquā miſceto, ac coquito donec bona prouenerit craſsitudo. Ex his recentia uulnera ꝗ̄ citiſsime ſuppurari poſſunt. *Aliud. Aron ſiccum inſpergito* ac adaptato. Aliud. Fici dum ſucculenta eſt corticem uiridē, in uino tritū immittito: & ſine uino, ipſum etiam cum melle. Aliud. Ad acetū in quo cocta ſunt loti ramenta: ſit aūt acetum album: amurcam oliuarū, & picis ſerū crudum ammiſceto, & illinito, & inſtillato, & deligato ſicca. Hoc recētia uulnera auertit ne ſuppurētur: aut aceto abluito, & uino imbuta ſpōgia extergito. Aliud. Plumbū tritum cū ſpodio cyprio leuigatū inſpergito. Et loti ramenta inſpergito. & ſquamā æris, & chalcitidem cū ære, & ſolam per ſe, & cum loti ramentis. Et aliàs ubi ſiccis opus fuerit, talibus utendū eſt, & ſpodio Illyrico trito cum ramentis, & ipſis ſolis ramētis, & flore argēti ſolo quàm leuiſsime trito. & ariſtolochiam raſam ac tritā leuiter, inſpergito. Aliud ad cruenta uulnera. Myrrha, thus, galla, ærugo, flos æris toſtus, alumē Aegyptiū toſtum, œnanthe, lanarum ſordes, plūbago, Horū ſingulorū æquale pondus diluitur cū uino uelut ſuperius, & reliqua præparatio fit eodē modo. Aliud. Acetū ꝗ̄ acerrimum album, mel, alumē Aegyptium, nitrum optimū leuiter toſtū, fellis parum, ſimul coquito. Hoc carnem ſuperexcreſcentem conſumit, & cauat, & non mordet.

Aliud. Herba eſt paruis folijs prædita, cui nomē eſt Parthenium microphyllum. Hæc uerrucas de pudendo aufert: & chalcitis ex inſula Melo cruda,

& elaterium tenue ſiccũ adſtringit.& malicoriũ tenue ſiccũ eodem modo. Maxime aũt replet caua,pura,herba Lagopyrus nomine:eſt aũt tritico ſimilis ubi areſcit,folio paruo uelut olea,ſed longiore:& marrubij folium cum oleæ folijs.

Aliud. Caricæ ſiccisſimæ internã partem pinguem,mellis ſpeciẽ referentẽ duabus portionibus,cũ ſeminis lini toſti nõ admodũ,ac triti ꝗ tenuiſsime parte una. Aliud. Caricę partem internã,& florẽ æris tenuem modicum,& fici ſuccum. Aliud. Caricæ partẽ internam,chamæleonẽ nigrũ,bubulũ fel ſiccũ.

Aliud. Reliqua quidẽ eadem ſint. Verũ ſicca,naſturtiũ tenue crudũ, irio, utrũꝗ pari põdere:caricæ uero partes duæ ſint,& ſeminis lini partes duæ,cum fici ſucco. Quũ aũt aliquo horũ pharmacorũ uteris,ſplenia aceto imbuta ſuperne imponito,& ſpongia ſuper ſplenia impoſita deligato,& paulo magis apprimito. Si uero circũſitæ partes inflãmatæ fuerint,quicquid cõferre uiſum fuerit circũponito: Si liquido uti uoles,etiã caricum pharmacũ illinito,& uelut ſupra ſcriptum eſt deligato eodẽ modo. Eſt aũt ex his pharmacũ factum, ueratro nigro,ſandaracha,ſquama æris,plumbo uſto,cũ multo ſulphure, auripigmento, cantharide. Ex his prout uiſum fuerit cõponito,ac utitor. Diluuntur oleo cedrino. Poſtquã uero ſatis fuerit illitũ,pharmacũ eijcito,& aron coctum,tritũ imponito:aut ſiccũ,tritũ,oleo ſubactum. Et ſi ſicco Carico uti uoles,liquida remouere oportet,& pharmacũ inſpergere. Facit aũt ſiccum ex ueratro ſolo cõſtans ac ſandaracha. Aliud liquidũ. Herba eſt cuius foliũ ſimile eſt aro natura, uerũ album,lanuginoſum,ad hederæ folij magnitudinẽ. Hæc herba cũ uino imponitur. Aut ilicis partem eam quæ eſt circum truncum,cũ uino tritam imponito.

Aliud. Vuæ immaturæ ſuccus,acetum acerrimũ,flos æris,nitrũ,ſuccus caprifici. Ad uuæ immaturæ ſuccũ alumen inijcito tenuiſsime tritũ,& in uas æris rubri immiſſum ad ſolem exponito ac agitato, & ubi ad bonam ſpiſsitudinem deuenerit tollito. Sicca ad cruenta uulnera hæc faciunt. Veratrũ nigrũ tenuiſsime tritũ inſpergitur,quãdiu aliquid humoris inerit ac depaſcẽtis. Deligatio uero eadẽ eſt quæ in emplaſtris. Aliud. Salis grana ſiccisſima in æneam ollam,aut fictilem nouã immittito,magnitudine maxime æqualia,non magna: & mel optimũ dupla ſalis menſura,pro cõiectura facta,ad ſalem affundito. deinde ollam prunis imponito,& dum totũ combuſtũ fuerit ſinito. Poſtea exterſo ac expurgato per ſpõgiam ulcere inſpergito,& uelut prius deligato, & paulo magis cõprimito. Poſtridie uero qua parte nõ adhæſerit pharmacũ inſpergito,cõprimito ac deligato. Vbi uero pharmacũ diſcedere uoles, acetũ calidũ affundito,donec diſcedat,& rurſus eadẽ facito,ſi opus fuerit exterſione per ſpongiam facta. Aliud ſiccũ mordax. Miſy ꝗ leuiſsime tritũ inſpergito in ea quę humida ſunt ac putrida:& florẽ æris tenuem nõ penitus leuiter tritũ. Aliud ſiccũ ſimiliter mordax. Vbi ſpõgia exterſiſti,lanas ꝗ maxime ſuccidas in teſta exurito,face admota donec totas cõbuſſeris. hoc pharmacũ leuiter tritũ inſpergito,& eandem deligationẽ adhibeto. Aliud ſiccũ ad eadẽ ulcera. Chamæleo niger,alumẽ fici ſucco ſubactũ,ſubigito autẽ toſtum,& anchuſam miſceto.

Aliud. Anagallis & alumẽ Aegyptium toſtũ. Aliud. Puluillũ inſperſilem Orchomeniũ inſpergito. Cæterũ ad nomas proſerpẽdo depaſcẽtes, alumẽ Aegyptiũ toſtum,itẽꝗ Meliũ facit. Verũ nitro toſto inſperſo prius præparare ac ſpõgia extergẽre oportet. Facit & chalcitis toſta. Torrere aũt oportet,donec

flammæ

flammæ ſpeciem induat. Ad uetera ulcera in tibijs fientia. fiunt aũt ſangui‑nolenta et nigra, meliloti florem tritum, melle ſubactũ, cataplaſmatis modo ute re. At uero ſupra neruos diſſectos, myrti ſylueſtris radices contuſas ac cri‑bratas, & oleo ſubactas deligato. Et herbam quinquefoliũ: eſt aũt alba & lanu‑ginoſa, & altior à terra, q̃ nigrũ quinquefolium: in oleo tritũ deligato, & tertia die exoluito. His autem medicamẽtis in hyeme potius q̃ æſtate utendum eſt.

Medicamenta mollientia, quæ etiam cicatrices pulchras faciunt. Scillæ internã partem mucoſam terito, & reſinam de picea, cum recenti adipe ſuillo, & oleo modico, reſinaq́ ac cerusa modica. Et adipem anſerinũ, ac ſuillum recen tem purum, & oleũ modicum, & ſcillam, & ceram albiſsimã. Aut ſcillam, o‑leum album, reſinæ parũ, ceram, adipem ſuillum ueterem ac recentem. Facit & oleũ, & ærugo, & ſcilla, & reſina. Sint aũt duæ partes ueteris adipis ad recen‑tem. De reliquis autẽ quantũ oportunum eſſe uiſum fuerit. Adipem recen tem liquefactũ in aliam ollam defundito, & plũbaginem leuiſsime tritam ac cri bratam cõmiſceto ac coquito, & primũ agitato. Coquito autẽ donec deſtillatũ in terram cõgeletur. deinde tollito, ac reliquũ diffundito, præter lapidem ſubſi‑dentem: & reſinam inijcito ac agitato, & modicũ oleum cedrinũ, & quod prius diffuſum ac ablatũ fuit ammiſceto. Porrò in omnibus mollibus in quibus reſi‑nam ammiſces, ubi pharmacũ ab igne abſtuleris, in calidum adhuc reſinam im mittito ac agitato. Aliud. Adeps ſuillus uetus & nouus, & cera, & oleum: Sicca uero, loti ramenta, thus, plumbago: thuris uidelicet pars una, plumbagi‑nis una, & ramentorũ loti una. Sint autẽ adipis ueteris partes duæ, ceræ una, & noui adipis una. Aut adipẽ ſolum ueterem ſuillũ, & cum ipſo adipem capri‑num recentẽ, q̃ minime cum mẽbrana, ſed purgatũ, parum terito aut cõtundi‑to, & oleum affundito, & plumbũ cum ſpodio inſpergito, & ramentorũ loti di midium. Aliud. Adeps caprinus, ſpodium, chalcitis cærulea, oleum.

De Ambuſtis. Ilicis radices coquere oportet teneras. Quarum ſi cor tex craſsiſsimus eſt ac uiridiſsimus, cõſectum in tenues partes, uino albo affu‑ſo, lento igne coquito, donec ad bonam *craſsitudinẽ deueniat, ut illini poſsit.* Poteſt & in aqua coqui eodẽ modo. Aliud non mordax. Suillum adipem ſolum ueterẽ liquefactum illinito. Superne uero ſcillæ radicem diſſectam impo nito ac deligato. Poſtridie uero foueto ac perfundito, & adipem ſuillum ueterẽ liquato, & ceram ac oleum ammiſceto, thus item, & loti ramenta, ac miniũ. hoc ubi illeueris, ari folia in uino ac oleo cocta apponito ac deligato. Aliud. Poſt quã ſuillo adipe illeueris uetuſto, haſtulæ regiæ radices in uino coctas ac tritas ſuperillinito. Aliud. Adipem ſuillum ueterẽ liquato, & reſinã ac bitumen ammiſceto, & hæc linteo illita, ad ignẽ calefacta, imponito ac deligato. Quum in dorſo ex plagis, aut aliàs ulcus factum fuerit, ſcilla cocta, trita, ac linteo illita deligato. Poſtea uero adipẽ caprinum, & recẽtem ſuillum, & ſpodiũ, & oleum, & thus illinito. Tumores in pedibus fientes, & ſponte, & non ſua ſponte, in quibus neq́ tumores, neq́ inflãmatio, à cataplaſmatis ſedatur: & ſi quis ſpõ gias deliget, aut lanas, aut aliud quid ſuper ſanam partem, poſtea intumeſcunt ſua ſponte, ac inflammãtur: influxio ſanguinis per uenas in cauſa eſt, ſi cui non cõtuſio cauſa eſt. Et ſi alicubi alia in corporis parte tale quid fiat eadem ratio eſt. Verum ſanguinẽ detrahere oportet, de uenis præſertim influentibus, ſi cõſpi‑

cuæ fuerint. Sin minus, pertūdere tumores oportet, profundioribus ac frequētioribus uulnuſculis impactis: Sed & in aliȷs omnibus quæ pertūdis, ſic facere oportet, atq; hoc acutiſsimis ac tenuiſsimis ferramētis. Quū uero ſanguinē detrahis, ſpecillo ne ualde premas, ut ne contuſio accedat. Aceto autē perluito, & grumū ſanguinis in hiatibus ne relinquito: & illito cruētis uulneribus deſtinato medicamēto, lanas ſuccidas, carminatas, molles deligato, uino & oleo reſperſas. Et pertuſam partē æger ita habeat, ut refluxus ſit ſanguinis, nō defluxus: & omnino nō humectet: et parū cibi capiat, & aquā bibat. Si uero ubi ſolueris, fiſſuras repereris inflāmatas, cataplaſma ex uitice ac lini ſemine imponito. Si uero ulceratæ fuerint fiſſuræ ac eruperint, ad rem reſpiciēs, & quod opus fuerit adhibens, de cætero curato. At ubi uarix ineſt in tibia, aut conſpicuus, aut in carne, & tibia eſt nigra, & uidetur opus habere ſanguine ab ipſa defluēte: talia nequaquā pertundere oportet. Plerūq; enim magna ulcera ex fiſſuris fiūt, propter uaricis influxū. Verū uaricē ipſum aliàs atq; aliàs cōpungere oportet, ubi oportunum eſſe uiſum fuerit. Cæterū quum uenā ſecueris, poſtq; ſanguinem dimiſeris, & faſciam ſolueris, & nō ſiſtatur, in contrariū, partem habeat, quò refluxus ſanguinis fiat, ſiue manus fuerit, ſiue crus, utpote ſanguine retro fluēte, atq; ita tēpus longius aut breuius decūbens expectet. Poſtea ipſum ſic habentē deligato, nullo grumo exiſtēte in fiſſura. Deinde ſpleniū duplum uino imbutū apponito, & ſuper ipſum lanā puram oleo imbutā. Nam etiamſi influxus ſanguinis fuerit uiolentus, ſuppreſsio fit influentis. Et ſi grumo in fiſſura manente ſic inflāmetur, ſuppuratur. Pranſum aūt & potū plus aut minus uenā ſecare ſinere oportet, & aliquantū calefactū: & die calidiore ꝗ frigidiore. Si uero influat ſanguis cucurbitā affigere oportet, & ſi ablata cucurbita, multū ſanguinis, aut ſeroſus ſanguis fluat, cito priuſquā repleatur rurſus affigere, & quod reſtat extrahere. Sin minus, grumi in fiſſuris inhærēt, & deinde ex ipſis inflāmata ulcera fiūt. Aceto aūt omnia talia perluere oportet, et poſtea nō humectare, neq; in fiſſuras decūbere. Verum aliquo medicamēto cruētis uulneribus deſtinato fiſſuras illinere. Et quū infra genu, aut ad genu affigere cucurbitas oportuerit, ſtanti erecto, ſi ſtare potuerit, affigantur.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE FISTVLIS, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

FISTVLAE fiunt quidem ex cōtuſionibus et tuberculis, fiunt autē & ex remigatione ac equitatione, quū in natibus cōgregatus fuerit ſanguis prope ſedem. Putreſcens enim diſtribuitur ad molles partes, nimirū quum & inteſtinū rectum ſit humidum, & caro mollis, in quā diſtribuitur, donec tuberculū eruperit, & deorſum ad rectum inteſtinū cōputruerit. Poſtq̃ autem hoc factū fuerit, in fiſtulam abit, ac ſanie manat, & ſtercus per ipſam fluit, & flatus, & abominatio multa. Ex cōtuſionibus itaq; fit fiſtula, ubi aliquis circa rectū inteſtinum locus cōtuſus fuerit ex plaga, aut ex caſu, aut uulnere, aut equitatione, aut remigatione, aut quæcūq; talia ſunt. Cōgregatur

gatur enim ſanguis. Putreſcens aũt ſuppuratur. à ſuppurato uero ea quæ de tuberculis dicta ſunt patitur. Primũ igitur quũ tale quoddam tuberculum naſcẽs ſenſerit, crudũ q; citiſsime ſecare oportet, priuſquã ſuppuretur ad rectũ inteſtinum. Si uero iam ægrotantẽ ex fiſtula aſſumpſeris, allij caulem recẽtem accipe, & homine ſupino reclinato, diductis cruribus altero huc, altero illuc, caulẽ immitte donec offendas ac impingas, & fiſtulæ profunditatẽ per caulem metire. & ſeſelis radicẽ tenuiſsime tritam, aqua affuſa ad dies quatuor macerato, eamq; aquam trium cyathorũ menſura, melle ammixto æger bibat ieiunus. Cum hac etiã aſcaridas purgato. Quicũq; uero relicti fuerint nõ curati, moriũtur. Poſtea linteum byſsinũ tithymalli magni ſucco imbutũ, flore ęris toſto trito inſperſo, in penicilli figurã intorque longitudine fiſtulæ æqualem, filo per ſummũ penicillum trãſmiſſo, & rurſus per ſummũ caulem: & homine ſupino reclinato, adhibito catoptere inſtrumẽto ſedem expandente, corroſam recti inteſtini partẽ inſpicito, & ſic caulem immittito: & ubi in inteſtinũ inciderit, apprehẽſum retrahito, donec penicillus fuerit intruſus, & ſuperiori ac inferiori parti adæquatus. Poſtquã uero fuerit intruſus, glandem corneã in inteſtinũ indito, & podice ex terra cimolia oblito ſinito. Vbi uero uentrẽ exonerat, eximito, ac rurſus indito, donec ad quintũ peruenerit diem. Sexta aũt eximito, extrahens penicillum ex carne, & alumen terito, eoq; glandem expleto, & in inteſtinũ indito ac ſinito, donec alumen liquidũ fiat. Podicem uero myrrha illinito, donec coaluiſſe uiſus fuerit.

Alia curatio. Crudum linum tenuiſsimum accipito, & ad palmi longitudinẽ quincuplicato, & pilum equinũ circumdato. Deinde facto ſpecillo ſtãneo in ſumma parte perforato, & initio lini cõplicati in ſpecillum immiſſo, ſpecillum in fiſtulam demittito, & ſimul ſiniſtræ manus digitũ indicem in ſedem indito: ubi uero ſpecillum cõtigerit digitũ, inflexa ſumma ſpecilli parte, initium lini quod eſt in ſpecillo per digitũ adducito: & ſpecillum quidem rurſus extrahito, lini uero initia bis aut ter cõnectito, & reliquam lini partem intortam ad nexum deligato. Poſtea uero dimiſſum negocia ſua obire iubeto. Cæterum quantum putreſcente fiſtula de lino laxatur, tantũ augere oportet, ac intorquere ſemper ſingulis diebus. Si uero linũ crudum cõputreſcat, priuſquã fiſtula corrodatur, aliud linum ad pilum innecte, immitte ac cõnecte. Pilus enim ea de cauſa ad crudum linum additur, q; non putreſcit. Poſtquã uero fiſtula cõputruerit, ſpongiam mollem in tenuiſsima fruſta cõciſam apponere oportet. deinde in fiſtulam quidẽ, florem æris toſtum multũ per ſpecillũ immittere. Spongiam uero melle illinere, & ſubiecto digito indice ſiniſtræ manus, ultra protrudere: & appoſitã alteram ſpõgiam deligare, eodem modo uelut in hæmorrhoidibus. Poſtridie uero exoluere, & aqua calida abluere, & cũ ſpongia per ſiniſtræ manus digitũ fiſtulã purgare conari: & rurſus ęris florẽ immittere, ac ſpõgiam deligare. Atq; hæc facere oportet per dies ſeptenos. In his enim maxime tunica fiſtulæ cõputreſcit. de cætero uero donec ſanata fuerit ſpõgiam deligare. Nam dum per hunc modum fiſtula à ſpongia cogitur ac explicatur, neq; rurſus concidere poterit, neq; alia ipſius pars ſanabitur, alia uero rurſus complebitur, ſed in ſeipſa tota ſana erit. Verũ in hac curatione multa aqua calida proluere oportet, & fame macerare. Si uero non corroſa fuerit fiſtula, ſpecillo immiſſo ſecato

donec diduxeris,& æris florem inſpergito, & ad dies quinq; ſinito. Deinde aquam calidam affundito,et polentam aqua ſubactã ſuperimponito,et betarum folia deligato. Vbi uero exciderit æris flos,& fiſtulæ ulcus purum fuerit, uelut priorem curato. Si uero in loco ſit ubi fieri id nõ poſsit,& profunda etiã ſit fiſtula,flore æris,& myrrha, & nitro in urina dilutis colluito: & in fiſtulæ oſculum plumbeam glandem indito,ut ne coaleſcat. Collutio uero faciẽda eſt, pennæ fiſtula ad ueſicam alligata, & fiſtula intrò immiſſa, atq; ſic collutione infuſa. Verum ſanus non fit,ſi non ſecetur. ¶ Si inteſtinũ rectum inflammatũ fuerit, & dolor habeat & febris, & frequẽter ad exonerandũ aluum deſideat, & nihil egerat,& præ inflammatione ſedes exijſſe uideatur,& aliquãdo urinæ ſtillicidium corripiat: hic morbus fit,quum pituita ex corpore ad inteſtinum rectum decubuerit. Cõferunt autem calida. Quum enim hæc adhibẽtur,pituitam attenuare ac conſumere poſſunt,& ſimul acrimonia ſua ſalſam pituitam aquoſam reddere,ut nõ ſit ardor,neq; morſus aliquis in inteſtino. Curare itaq; oportet hoc modo. Aegrum in calidam aquã collocato, & trita grani cnidij grana ſexaginta,in uini hemina,& olei hemina dimidia diluito,tepefacito,& infundito. Hæc & pituitam educunt & ſtercus. Si uero in aqua non ſedet,oua cocta in uino nigro odorato,ad ſedem apponito, calido quopiam inferne ſubſtrato, aut ueſica aqua calida plena. Aut lini ſemen toſtum,molitum, tritũ, pari farina,in uino nigro odorato,& oleo ammixta,cataplaſmatis modo calidiſsime imponito. Aut ordeum & alumen Aegyptium tritum miſceto,& glandem oblõgam efformato,& ad ignem tepefaciens digitis effingito,deinde ſumme tepidam effectam in ſedem indito. Forinſecus autem cerato oblinito,& allium in uino nigro diluto coctum pro cataplaſmate imponito. Poſtquam uero exemeris,in aquam calidam collocato: & ſolani ſuccum, & anſerinũ ac ſuillum adipem, & chryſocollam,& reſinam,& ceram albam cõmiſceto,ſimulq; liquefacito,& cum his illinito.& quãdiu inflammatio durauerit, allium coctum cataplaſma adhibeto. Et ſi quidem ad hæc à dolore liberetur,ſatis fit. Sin minus,bibat peplum,meconium album appellatum,aut aliud quoddam quod pituitam purgat. Et quam diu durat inflammatio,edulijs leuibus nutriatur. Vrinæ ſtillicidium ex his incidit. Veſica ex inteſtino recto caleſcens,caliditate pituitam adducit: à pituita uero urinæ ſtillicidium fit. Si quidem igitur unà cũ morbo ſedetur,ſolet enim plerunq; ita fieri,ſatis eſt. Sin minus,medicamenta ad urinæ ſtillicidium deſtinata exhibeto. Si uero ſedes elabatur,fomento per mollem ſpõgiam adhibito, & cochleæ muco illito,è manibus deligatũ ſuſpẽdito ad modicũ tempus,& redibit. Si uero amplius excidat,& non maneat intus,laterum mollitudines præcingito,& retrorſum faſciam ex cingulo ſubmittito,& ubi ſedem intrò protruſiſti,ſpongiam mollem aqua calida,in qua loti ramenta cocta ſunt,imbutam imponito. Sed & de aqua ipſa ad ſedem affundito,ſpongiam uero exprimito. deinde faſciam per media crura ſubextentam,circa umbilicum deligato. Vbi uero aluum exonerare uolet, inter tabulas anguſtiſsimas inſidens id faciat. Si uero puer fuerit,intra mulieris pedes ad genua acclinatus. Dum autem uentrẽ exonerat,crura extendat. Sic enim minime ſedes exciderit. At ſi inteſtinum rectum humidũ fiat,& ſanies defluat,fece uini uſta & aqua ex myrti decocto ab-

luito

luito, et adiantũ ſiccũ, tuſum, cribratũ inſpergito. Si uero ſanguis profluat, ablutione ex iiſdẽ facta chalcitidẽ, & cupreſsi, aut cedri, aut pini, aut terebinti ramẽta, inſpergito, pari mẽſura de his ad chalcitidẽ ammixta. Forinſecus autem ceratum craſſum oblinito. Quũ ſedes ſiue rectum inteſtinũ exciderit, & in loco ſuo manere noluerit, ſilphium optimum ac denſiſsimũ deraſum tenue inſpergito: & ſternutatoriũ medicamentũ ad nares apponito, & hominem ad iram exacerbato. Aut ubi aqua calida abluiſti, malicorium, & alumẽ, in uino albo trita, ad ſedem affundito. deinde panniculos apponito, & femora per dies tres colligato, & ieiunet. Vinũ aũt bibat dulce. Si uero neq; ſic retro cedat, miniũ mixtũ cum melle illinat. Inteſtinũ rectum ſi procidat, & ſanguis profluat, de ari radice detractum corticem in aqua coquito, deinde tritũ farina ammixta calidum imponito. Aliud. Vitis ſylueſtris, quã aliqui pſilothrion uocant, radices tenerrimas deraſas in uino nigro meraco auſtero coquito, deinde tritas tepide imponito. Sed & farinã ammiſceto, & in uino albo ac oleo ſubigito, & tepide imponito. Aliud. Cicutæ ſemẽ uino albo odorato inſtillato terito, deinde tepide imponito. Si uero inflammatũ fuerit, hederæ radicẽ in aqua coctã, leuiter tritã, ammixta farina optima, in uino albo ſubactã imponito, & oleũ ad hęc ammiſceto. Aliud. Mandragoræ radicẽ maxime uiridẽ, ſin minus, ſiccã: uiridem itaq; lotã ac cõciſam, in uino diluto coquito, ac imponito: ſiccã uero tritã ſimiliter imponito. Aliud. Cucumeris peponis internam partem leuiter tritam imponito. Si uero dolor fiat, & inflammatũ nõ ſit, nitrum rubrum aſſato, ac leuiter terito, & alumẽ ac ſalem torreto ac leuiter terito, et pari mẽſura ſingula miſceto. deinde ad picem optimam ammiſceto, & linteo illita apponito ac deligato. Aliud. Capparis folia uiridia trita, in marſupiũ cõiecta adalligato: & ubi urere uideberis auferto, ac rurſus apponito. Si uero folia non affuerint, corticẽ radicis capparis cõtuſum, uino nigro ſubactũ, eodẽ modo alligato. Hoc etiam ad ſplenis dolorẽ bonum eſt. Ex his cataplaſmatis quæ quidẽ frigefaciũt, fluere prohibent: quæ uero molliunt ac calefaciũt, diffundunt: quæ in ſeſe trahunt, ſiccant & attenuant. Porrò hic morbus fit, quũ bilis & pituita ad hos locos decubuerit. At recto inteſtino inflãmato medicamẽto in quod reſina, & oleũ, & cera, & plũbago, & adeps calidiſsimus cõmiſcentur, illinere oportet.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE HAEMORRHOIDIBVS, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

HAEMORRHOIDVM morbus hoc modo fit. Quũ bilis aut pituita ad uenas recti inteſtini decubuerit, ſanguinẽ qui in uenis eſt calefacit. Caleſcẽtes aũt uenę ex uicinis uenulis ſanguinẽ attrahunt: et ubi replẽtur, interna ſedis pars intumeſcit, & capita uenarũ ſupereminẽt: & partim dũ à ſtercore exeũte cõprimũtur, partim dũ à coaceruato ſanguine cogũtur, ſanguinẽ eiaculãtur: atq; hoc maxime quidẽ unà cũ ſtercore, aliquãdo uero etiam ſine ſtercore. Curare aũt oportet hoc modo. Primũ equidẽ noſſe

Morbus hemorroidalis quomodo fiat.

Curatio.

oportet in quo loco ſint hæmorrhoides. Rectum enim inteſtinum & ſecans, & reſecans, & conſuens, & urens, & putrefaciens, etiamſi grauiſsima hæc eſſe uideantur, nihil læſeris. Iubeo autē præparari ferramenta ſeptē aut octo, magnitudine palmi, craſſitudine ſpecilli craſsi, ex ſumma parte reflexa ac lata, uelut in obolo paruo. Et ubi priore die purgatorio medicamēto purgaſti, ea qua rem aggrederis urito, & homine ſupino reclinato, & puluinari ſub lumbos ſubiecto, ſedem ꝙ maxime per digitos foras extrahito: ferramentaq; candentia facito, ac urito, donec reſiccaueris, & hoc ita ut ne contingas. Vrere enim oportet, & nullam hæmorrhoidem ſine uſtione ſinere, ſed omnes exurere. Cognoſces aūt hæmorrhoidas nō difficulter. Supereminent enim in internã recti inteſtini partē, uelut uuæ acini, liuidæ, & ſimul ut ſedes extrahitur, ſanguinē eiaculantur. Detineant autē aliqui ipſius caput & manus, dum uritur, ut ne moueatur: & dum uritur uociferetur, ſedes enim magis inde eminet. Poſtquam uero uſſeris, lentes ac eruum coquito, & ex aqua trita imponito, ad quinq; aut ſex dies. Septima uero die ſpongiam mollem in tenuiſsima fruſta cōcidito, Sit autem latitudo ſpongiæ undiquaq; ſex digitorū. deinde ſuper ſpōgiam linteū tenue, ac leue, ſpōgiæ æquale, melle illitū imponito, & poſtea ſubiecto digito indice ſiniſtræ manus, mediã ſpongiam in ſedem ꝙ penitiſsime protrudito. deinde ſupra ſpongiã lanam apponito, quo in ſede quieta permaneat. Et laterū mollitudines præcingito, & retrorſum faſciã ex cingulo ſubmittito, quã per media crura receptam, ad cingulum circa umbilicū deligato. At pharmacū de quo dixi, ad denſam ac robuſtam carnē faciendam ac producendã deligatur, & nō minus ꝙ uiginti diebus hæc deligare oportet. Sorbenda aūt eſt ſemel in die farina, aut miliū, aut furfurum decoctū: & aqua bibēda. Si uero ad aluū exonerandã deſideat, aqua calida proluito, & tertio quoq; die lauet. Alia curatio. Extractã ꝙ maxime ſedem, aqua calida perfundito, deinde ſummas hæmorrhoidū partes præſecato. Pharmacū autem ad ſectionē præparatum ſit hoc. In ęreū uas mingito, & in urinã, æris florē toſtum, tritū, leuem inſpergito, deinde diluito, ac uas agitato, & in ſole ſiccato. Vbi uero ſiccatū fuerit, eradito, terito, & leuigatū ad anū apponito, & ſplenia oleo imbuta addito, ac ſpōgiam ſupra deligato. Alius modus. Adnaſcitur ad uenã ſanguifluam extuberantē, uelut mori fructus. & ſi quidem ualde extra fuerit extuberãtia, carnis tectoriū circum ipſam naſcitur. Hominem igitur flexis genibus in duo mortaria ſiue exciſos lapides locato, ac uideto. Cōperies enim inflatas partes inter nates circa ſedem, ſanguinē uero intrinſecus procedere. Si itaq; mollis ſit, & ſub tectorio cedat extuberantia, digito ipſam auferre oportet. Nihilo enim plus difficultatis hæc res habet, quàm ſi quis dū ouicula excoriatur, digitū inter cutem ac carnem adigat. Atq; hæc interim dum loqueris, ægro non animaduertēte facito. Poſtquã autem extuberantiam abſtuleris, neceſſe eſt ſanguinis curſus ex tota detractione promanare. Itaq; uino auſtero in quo gallæ maceratæ ſunt, cito abluere oportet: & uena ſanguiflua unà cum extuberantia peribit, & tectorium ſedabitur, & quanto uetuſtior affectio fuerit, tanto facilior ſanatio erit. Si uero penitius intus delituerit extuberantia, per catopterem inſpicito, & ne à catoptere decipiaris uideto. Dum enim aperitur, extuberãtiam explanat: dum uero rurſus cōtrahitur, recte oſtendit

oſtendit. Auferre autē oportet, ueratro nigro in anum ſublito. deinde tertia die auferre, ac uino auſtero infuſo colluere. Cæterum quòd ſanguis non fluit, quum abſtuleris extuberantiā, mirari nō oportet. Neq; enim ſi in articulis diſſeces manus aut crura, ſanguis profluet. Si uero ſupra aut infra articulos ſecueris, cauas ac ſanguifluas uenas comperies: & difficile fuerit ut expedite ſiſtas. Sic etiam hæmorrhoidem in ſede, ſi ſupra aut infra extuberantiæ detractionem ſeces, ſanguis profluet. Si uero ipſam extuberantiam in connexu abſtuleris, nō profluet. Si quidem igitur ita ſedatur, bene habet: Sin minus, urito, cauendo ut ne contingas ferro, ſed prope admotis ferramentis reſiccato, & florem æris ex urina apponito. Alius modus curationis hæmorrhoidum. Clyſterem facere oportet, uelut arundinem ſepiariā, phragmiten appellatam, & in ipſum ferramētum probe congruū adaptare. Deinde indita in ſedem clyſteris fiſtula, ferramentum candens immittere, ac frequenter eximere, quo magis calefieri ſuſtineat, & neq; ulcus ex calore habeat, & uenæ reſiccatæ ſanæ fiant. At uero ſi neq; urere, neq; reſecare uoles, ubi multa calida aqua proluiſti, & ſedē euerſam extraxiſti, myrrham tritam, leuigatam, & gallam, & alumē Aegyptium uſtum, una & dimidia ad reliqua parte, & melanteriæ tantundem accipe, atq; ſiccis his utere. Hæmorrhois enim ab his medicamentis decedet, uelut corium combuſtum. Hæc facito donec omnes exſtirpaueris. Et dimidia chalcitidis uſtæ pars idem efficit. Si uero glandulis ſanare uoles, ſepiæ teſtam, plumbaginis tertiā partem, bitumen, alumen, florē ęris modicum, gallam, æruginē modicam, commiſceto & mel coctū affundito, & formatam ex his glandē oblongiorem apponito, donec exſtirpaueris. Muliebrē hæmorrhoidē hoc modo curato. Multa calida aqua proluito. In aqua uero odorata, uelut eſt myrica trita coquito. Deinde ſpumam argenti toſtam, & gallam miſceto, & uinum album, & oleū, & anſeris adipem affundito, omniaq; ſimul trita, poſt factam prolutionem illinenda dato. Proluere uero oportet ſede quàm maxime extracta.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE VISV, IANO CORNARIO MEdico Phyſico interprete.

OCVLI corrupti ſponte quidem cærulei fientes, derepente tales fiunt. & ubi facta fuerint, nō eſt talium ſanatio. Qui uero maris ſpeciem referunt, paulatim per multum tempus procedendo corrūpuntur. & ſæpe alter oculus in multo tempore poſtea corruptus eſt. Huius caput purgare oportet, & uenas urere. Et ſi quis ab initio curatus fuerit hoc modo, malū ſedatur, & in deterius nō procedit. At qui colorē inter cæruleum ac marinum mediū referunt, ſi quidē puero tales fiant, ubi ſenior fit, ſedantur. Si uero ſeniori ſeptimum annum egreſſo fiant, melius uidet magna ualde & ſplendida: & uidet quidem procul, ſed nō clare: & ſi quid ualde ad oculū admouerit, etiam hoc uidet, aliud autem nihil. Confert autem huic capitis purgatio, & capitis uſtio. Sanguinem uero his detrahere nō conducit, neq; cæruleo, neq; maris ſpeciē referēti. Et uiſum oculorū, oculo ſano exiſtente, in iunioribus

hominibus

hominibus,tum fœmellis,tum maſculis,quicquã faciendo nihil iuueris, quandiu adhuc augeſcit corpus. Quũ autẽ non amplius augeſcit,ipſius oculi palpebras intuitus radendo attenuato,& ſi opus eſſe uiſum fuerit,etiam ferramentis nõ admodum candentibus intrinſecus inurito. Quũ uero palpebras oculi raſeris,lana mileſia,criſpa,pura,circũ fuſum obuoluta,radito,ipſam oculi coronam uitando,ut ne ad chartilaginẽ uſq; peruras. Signum aũt ſufficientis raſuræ eſt, ſi non amplius ſplendidus ſanguis exit,ſed ſanies cruenta aut aquoſa. Tunc uero liquido aliquo medicamẽto,in quo flos æris eſt,defricare oportet. Poſtea autem ubi & raſionis, & uſtionis cruſtæ exciderint, & ulcera purgata fuerint ac germinauerint,fiſſuram per ſinciput ſecare oportet,& quũ ſanguis defluxerit, medicamẽto cruentis uulneribus idoneo illinere. Deinde uero & huius, & omnium caput purgare operæpreciũ eſt. Palpebræ ſi craſsiores q̃ pro natura fuerint,ex inferna parte carne quantũ potes q̃ expeditiſsime reſecta,poſtea palpebram inurito,non candentibus ferramentis,uitando naturam pilorum: aut flore æris toſto tenui adſtringito. Quum aũt cruſta exciderit,uelut reliqua curato. Quum palpebræ ſcabie laborant,& pruritus habet, floris æris glebulam ad cotem terito,& ex ipſo palpebrã defricato. Et tunc ſquamam æris q̃ tenuiſsime terito,deinde uuæ immaturæ ſuccũ excolatum affundito,ac leuiter ſimul terito.& poſtea reliquũ ſuccum in uaſe æris rubri affundens, paulatim terito,donec craſsitudo fiat uelut allij intritum.& ubi reſiccatũ fuerit medicamentum,leuiter trito utere. Nyctalops medicamentũ bibat deorſum purgans, & caput purgetur, & ceruicem eius q̃ maxime ſcarificato, & fame ad multum tempus premito. Vbi uero remiſerit,unũ aut duo fruſta,prout maxima deuorare poteſt,de hepate bubulo crudo in melle tincto exhibeto. Si cui oculi dum ſani ſunt uiſum corrũpant,huic ſectione & inſuper excoriatione,in ſinciput facta,os exſcindere,& aquam auferre oportet,ſicq; curare:& ita ſani fiunt. Ad lippitudinẽ annuam ac popularem conducit purgatio capitis, & uentris inferni. Et ſi corpus habeat,ſanguinis detractio ad quoſdam eiuſmodi dolores confert. Cõferunt & cucurbitæ circa uenas affixæ. Cibus modicus panis, & aquæ potus. Decumbat aũt æger in tenebris,procul à fumo, & igne, & alijs ſplendidis,atq; hoc in obliquũ,modo in dextrã,modo in ſiniſtram partem. Caput uero ne humectet,neq; enim conducit. Cataplaſma ſi dolor nõ adeſt,uerum uelut ad fluxionem cohibendam, non confert, quum tumores ſint doloris exortes. Verum poſt acria medicamenta,quæ ad dolorem illinũtur, poſtq; dolor ſedatus fuerit ac ſeparatus,poſt medicamenti illitionem,tũc cataplaſmata imponere conducit,ſi quod cõmodum fore uiſum fuerit. Nec uero ad multum tempus contente intueri confert. Lachryma enim prouocatur,quum nõ poſsit oculus ad ſplendida officio ſuo fungi. Sed neq; ad multũ tempus claudere oculos conducit,maxime ſi fluxionem calidam habeat. Lachryma enim ſuppreſſa,calefacit. Si uero fluxio non ſit,cũ puluillo ſicco ſublitionem facere conducit.

HIPPOCRATIS COI EPISTOLAE, IANO CORNARIO MEdico Phyſico interprete.

Rex regum magnus Artaxerxes, Pæto gaudium.

MORBVS peſtilens appellatus, inuaſit exercitus noſtros: & quum nos ſæpe multa fecerimus, nihil adhuc remiſit. Quare magnopere, & per omnia tibi à me data dona, te rogo, ut aut aliquid ex natura tua excogitatum, aut aliquam ex arte actionem, aut aliquod alterius uiri mederi potentis conſiliũ, celerrime ad nos mittas. Propulſa oro hoc malũ. Multa enim anxietas populum corripuit, quæ ſpiritũ magnum ac denſum habet. Non belligerantes debellamur: quũ hoſtem habeamus beſtiã illam ouilia deuaſtantem. Sauciauit multos: ægre curabiles fecit: amara ſpicula immittit. Conſilij inops ſum. Nõ amplius habeo quod cũ uiris natura prudentibus conſultem. Solue hæc omnia, neqꝫ nos bono tuo conſilio deſtituas. Vale.

Pætus, Regi regum magno Artaxerxæ gaudium.

NAturalia auxilia peſtilentis morbi popularem graſſationem nõ ſoluunt. Qui enim ex natura fiunt morbi: eos ipſa natura iudicãs ſanat. Qui uero ex populari graſſatione: eos ars curat, artificioſe iudicans corporũ mutationẽ. Hippocrates autem medicus curat hoc malum. Et genere quidem eſt Dorienſis: ex ciuitate uero Co, patre Heraclida, qui filius fuit Hippocratis, qui Gnoſidici, qui Nebri, qui Soſtrati, qui Theodori, qui Cleomittadæ, qui Chriſamidis. Hic diuina natura præditus eſt, & ex paruis ac uulgaribus, ad magna ac artificioſa, medicinã euexit. Eſt igitur diuinus Hippocrates nonus quidem à Criſamide rege: decimus aũt et octauus ab Aeſculapio: uigeſimus uero à Ioue: ex matre uero Praxithea Phænaretes filia, ex familia Heraclidarum. Quare ex utroqꝫ ſemine à dijs ortũ habet diuinus Hippocrates: ut qui à patre quidem Aſclepiades eſt, à matre uero Heraclides. Didicit aũt artem, tum à patre Heraclida, tum ab auo Hippocrate. Verũ ab his quidem primum, uelut ueriſimile eſt, in re medica initiatus eſt, quantũ ſanè credibile eſt hos nouiſſe. Vniuerſam uero artem ipſe ſeipſum docuit, diuina natura uſus, & in tantũ animi induſtria progenitores trãſgreſſus, quantũ etiam artis præſtantia eoſdẽ ſuperauit. Tollit autẽ non beſtiarum genus, ſed ferorum ac agreſtiũ morborum, per magnã terrę ac maris partem Aeſculapij auxilia, quẽmadmodũ Triptolemus Cereris ſemina diſpergens. Proinde iuſtiſsime in multis terræ locis diuinos honores etiã ipſe conſequutus eſt, & ijſdẽ donarijs cũ Hercule & Aeſculapio ab Atheniẽſibus dignus factus eſt. Hũc ipſum accerſe, & auri atqꝫ argẽti quantũ uoluerit, ipſi dare iube. Hic enim non unũ modũ curationis huius morbi nouit. Hic eſt ſanitatis pater: hic ſeruator: hic dolorũ curator. In ſumma, hic diuinę ſciẽtię princeps eſt. Vale.

Rex regum magnus Artaxerxes, Hyſtanidi Helleſponti præfecto.

HIppocratis medici Coi ab Aeſculapio originem ducẽtis, gloria artis etiam ad me peruenit. Dato igitur ipſi auri quantum uoluerit, & reliqua abũde,

quibus

quibus opus habet, & ipſum ad nos mittito. Nam optimatibus Perſarum æqualis erit. Et ſi quis alius bonus uir eſt in Europa, eum domus regiæ amicum facito, nihil diuitijs parcens. Viros enim inuenire, qui conſilio præſtent, non eſt facile. Vale.

Hyſtanis Helleſponti præfectus, Hippocrati ex Aſclepiadis prognato gaudium.

MAgnus rex Artaxerxes te opus habet, & miſit ad nos præfectos, iubens tibi argentum & aurum, & reliqua quibus opus habes, & quæcunq; uoles, dare, & breui ad ſe mittere. Fore enim te optimatibus Perſarum æqualem. Tu itaq; cito adſis. Vale.

Hippocrates medicus, Hyſtanidi Helleſponti præfecto gaudium.

AD epiſtolam quam miſiſti, à Rege ueniſſe adſerens, remitte Regi quæ dico, q; celerrime ſcribens: Quòd & uictu, & ueſtitu, & domo, & omni ad uitam ſufficienti opulentia fruimur. Perſarum aūt diuitijs uti, fas mihi non eſt: neq; barbaros homines à morbis liberare, qui hoſtes ſunt Græcorū. Vale.

Hippocrates Demetrio ſanitatem.

PErſarum rex nos accerſiuit, ignarus quòd apud me maior eſt ſapientiæ ratio, quàm auri. Vale.

Regi regum meo magno domino Artaxerxæ, Hyſtanis Helleſponti præfectus gaudium.

QVam miſiſti epiſtolam, iubens demittere ad Hippocratē Coum ab Aeſculapio originem ducentem, demiſi. Sed & ab ipſo reſponſum tuli, quod ſcriptum tradidit, & ad domū tuam tranſmittere iuſsit. Itaq; eius latorem ac nuncium Gymnasben Dieutychen ad te miſi. Vale.

Rex regum magnus Artaxerxes Cois hæc dicit.

DAte meis nuncijs Hippocratem Medicum malignis moribus præditum, & in me, & in Perſas petulanter ſe gerētem. Sin minus, cognoſcetis, etiam primi peccati pœnam uos daturos eſſe. Vrbē enim ueſtram deuaſtatam, & inſulam diſtractam, in pelagus conuertam, ut in poſterum tempus nemo ſciat, an in hoc loco fuerit inſula, aut urbs Cos.

Coorum reſponſum.

VIſum eſt populo, reſpondere nuncijs ab Artaxerxe miſsis. Coi nihil indignum facient, neq; Merope, neq; Hercule, neq; Aeſculapio. Quapropter omnes ciues non dabunt Hippocratem, etiam ſi peſsima morte ſint interituri. Nam quum Darius & Xerxes epiſtolas ſcripſerint, & terram ac aquam à patribus noſtris petiuerint, populus non dedit: quum eos ipſos ſe impetentes, ſimiliter uelut alios homines, mortales eſſe uideret. Et nunc idem reſponſum dat. A Cois diſcedite: quoniam Hippocratem in manus ueſtras non dant. Renunciate igitur ipſi uos nuncij, quòd neq; Dei ipſi, noſtri negligentes erunt.

Senatus populuſq́ Abderitarum Hippocrati gaudium.

NVnc maxime urbi noſtræ in periculo uerſatur uir noſter, ò Hippocrates, qui & præſenti tẽpore & futuro ſemper gloria urbi ſperabatur. Neq; nũc, ò uos Dei omnes, nobis inuideatur. hic præ multa quæ detinet ipſum ſapientia ægrotat, ut timor nõ uulgaris ſit, ſi Democritus mẽte motus fuerit, reuera urbẽ noſtram Abderitarũ peſſum ituram eſſe. Etenim oblitus omnium, & primum ſuijpſius, uigilans & noctu & interdiu, & ſingula parua ac magna deridens, & totam uitam nihil eſſe putans, uitã tranſigit. Ducit aliquis uxorem, alius mercaturam exercet, alius cõcionatur, alius imperat, alius legatum agit, eligitur, abrogatur, ægrotat, uulneratur, moritur. At hic ridet omnia, dũ alios mœſtos ac triſtes, alios gaudẽtes uidet. Quin et de his, quæ apud inferos ſunt, hic uir perſcrutatur, & hæc ſcribit. Et idolis aerem plenũ eſſe dicit. Et uolucrũ uoces intentis auribus explorat. Et ſæpe noctu exſurgẽs, ſolus cantilenas ſenſim canenti ſimilis eſt. Et ſe aliquando in rerũ immenſitatẽ proficiſci dicit, & Democritos eſſe ſimiles ſibijpſi innumerabiles. Et corpus unà cũ mente corrũpens uiuit. hæc timemus ò Hippocrates, ob hæc perturbati ſumus. Quapropter nos ſerua, & patriæ noſtræ cõſulturus cito adſis: neq; nos cõtempſeris. Nam neq; ita uiles ſumus: & in nobis teſtimoniũ ſitum eſt. Ob ipſum enim conſeruatũ, & gloriam, & pecunias, & doctrinæ famã conſequeris: quanquã doctrinæ ratio multo potior apud te eſt, q̃ fortunę. Attamen & huius bona multa ac luculenta tibi à nobis obuenient. Etenim animæ Democriti gratia, etiam ſi urbs aurum eſſet, non noſtræ uolũtati reſpõderet, aut quacũq; tandem re illi carendũ eſſet. Leges noſtras putamus ægrotare ò Hippocrates, leges præuaricari. Adſis optime uir, curaturus uirũ inſignem. Nõ medicus, ſed cõditor, ſacratiorẽ tota Ionia murũ nobis circũdabis. Ciuitatem, nõ uirum curabis: & Senatum ægrotantem, & ne claudatur periclitantẽ, aperies. Ipſe legislator, ipſe iudex, ipſe princeps, ipſe ſeruator, & horum artifex aduenies. Ob hæc te exſpectamus ò Hippocrates, atq; hæc etiã fiẽt ubi ueneris. Vna ciuitas nõ ignobilis, imò tota Gręcia rogat te, ſerua corpus ſapiẽtiæ. Quin potius ipſam apud te legationẽ agere puta doctrinã, ab hac pręuaricatione liberari ſupplicantẽ. Cognata equidẽ res eſt omnibus, uelut apparet, ſapiẽtia. Verũ his qui propius ipſam cõplexi ſunt, uelut nobis, etiã lõge amplius. Et, ſicut probe noſti, gratificaberis etiã futuro ſæculo, ſi nõ deſtitueris Democritũ propter ueritatẽ, cuius primas ſe laturũ eſſe ſperat. Tu eñ & genere, & arte cõiunctus es Aeſculapio. Hic uero Herculis eſt ex fratre nepos. A quo eſt & Abderus, quẽadmodũ omnino audiuiſti, cuius cognomẽ urbs noſtra refert. Quare etiã illi grata fuerit Democriti ſanatio. Quum igitur uideas ò Hippocrates, & populũ, & uirum inſignem, ad ſtupiditatẽ diffluẽtem: feſtina, rogamus, ad nos. Heu ut etiã bona redundantia morbi exſiſtunt. Quantũ enim Democritus ad ſummam ſapientiã generoſe peruenit, tantũ nunc pariter periclitatur, ne mentis ſtupore & ſtoliditate affligatur. At reliquum uulgus Abderitarum, quod manſit abſq; eruditione, communem ſanè ſenſum habet. Immo nunc prudentiores ſunt ad ſapientis morbum iudicandũ, qui prius deſipuerũt. Adſis igitur cum Aeſculapio patre. Adſis cũ Herculis filia Epione. Adſis cum Aeſculapij filijs, qui ad Ilium militarunt. Adſis nunc Pæonias adferens morbi

medelas. Nũc terra radicibus, & herbis, & auxiliaribus floribus, inſaniæq; me dicamentis fœcunda eſt. Ferme igitur nunquã fertilius producent, neq; terra, neq; montium cacumina, quàm nunc proferunt ea, quæ pertinent ad Democriti ſanitatem. Vale.

Hippocrates Senatui populoq; Abderitarum gaudium.

CIuis ueſter Ameleſſagoras uenit in Co, & erat tunc in illa die Virgæ aſſumptio, & annua feſtiuitas, ac publicus, uelut noſtis, conuentus, & pompa ſumptuoſa fiebat, quam mos eſt eos, qui deo dicati ſunt, ad Cypariſſum deducere. Quandoquidem autem & ex uerbis, & ex aſpectu, Ameleſſagoras feſtinare uidebatur, credẽs, uelut erat, rem ipſam urgere: epiſtolam ueſtram legi, & admiratus ſum quòd ob unum hominem, uelut ſi unus homo eſſet ipſa ciuitas, turbati eſtis. Et beati profecto ſunt populi, qui ſciunt bonos uiros ſua eſſe munimenta, & non turres, neq; muros, ſed ſapientium uirorum ſapientia conſilia. Ego uero, qui credo artes quidem eſſe Deorum dona, homines autem naturæ opera: (& ne ægre feratis uiri Abderitæ) non uos puto, ſed ipſam naturam me uocare, ad cõſeruandum ipſius opus, quod periclitatur, ne præ morbo collabatur. Quare præ uobis ego nunc, naturæ ac Dijs obediens, feſtino ægrotantem Democritum ſanare: ſi quidem ſanè & hoc morbus eſt, & non potius error uobis tenebras offundit: id quod opto, atq; utinã ſit hoc uberius ueſtræ beneuolentiæ ſignum, quòd etiam ad ſuſpicionem turbamini. Argentũ autem mihi uenienti, neq; natura, neq; Deus promittere poterit. Quare neq; uos uiri Abderitæ cogatis: ſed liberæ artis etiam opera libera eſſe ſinatis. Qui uero mercedem capiunt, hi ſcientias ſeruire cogũt, uelut captiuas facientes ipſas ex priore libertate. Deinde, uelut uériſimile eſt, mẽtiri etiam poterint, uelut de magno morbo: & negarint, uelut de paruo: & polliciti nõ uenerint, & rurſus uenerint non uocati. Miſera eſt profecto humana uita: quoniam per totam ipſam intolerabilis auaricia, uelut hybernus uentus, diſtributa eſt ac penetrauit. Ad quã utinam potius omnes medici conueniſſent, quò grauiorem inſania morbum curarent: quoniam quum morbus ſit, & affligat, etiam laudatur. Ego uero arbitror etiam animæ morbos omnes uehementes eſſe inſanias, quæ opiniones quaſdam ac imaginationes rationi inducũt. A quibus qui per uirtutem depurgatus eſt, ſanus euadit. Quòd ſi ego omnino diteſcere uoluiſſem, uiri Abderitæ, non utiq; decem talentorũ gratia ad uos proficiſcerer: ſed ad Magnum acceſsiſſem Perſarum regem, ubi totæ ciuitates humanis opibus refertæ mihi obtigiſſent. ſanaſſem autem illic ipſorũ peſtem. Verum denegaui, inimicam Græciæ regionem à malo morbo me uelle liberare. Et ego, quantum in me fuiſſet, Barbaros expugnaſſem. Habuiſſem autem ignominiam ipſas à rege diuitias, & opulentiam patriæ inimicam. Hæc uero mihi adfuiſſent, uelut ei qui urbium Græciæ deuaſtator eſſet. Non ſunt diuitiæ, undiquaq; lucrari. Magna enim ſunt ſacra uirtutis, quæ à iuſticia non occultantur, ſed manifeſta exſiſtunt. Aut non æquale peccatũ eſſe putatis, hoſtes ſeruare, & amicos mercede ſanare? At nõ hoc modo ſe res noſtræ habent, ò Abderitæ. Non capio fructum ex morbis, neq; libẽter audiui Democritum mente motũ eſſe. Qui ſiue ſanus eſt, amicus eſt: ſiue ægrotat, curatus magis amicus erit. Audio autem ipſum grauibus ac ſolidis moribus præditum eſſe, & urbis ueſtræ ornamentum. Valete.

Hippocrates Philopœmeni gaudium.

LEgati, qui urbis epiſtolam mihi reddiderunt, etiam tuã tradiderunt. Et ualde gauiſus ſum, & hoſpitiũ, & reliquum uictum te promittẽte. Veniemus autẽ bona fortuna, & meliore ſpe, uelut arbitramur, accedemus, prout in literis eſt declaratũ: quum non inſaniam, ſed quandã excellentem mentis ſanitatẽ uir ille declaret, dum neq; liberorum, neq; uxoris, neq; cognatorũ, neq; rei familiaris, neq; omnino alicuius curã gerit: ſed & diu & noctu apud ſeipſum conſiſtit, & priuatim uitam degit, plerunq; in antris & ſolitudinibus, aut ſub arborũ umbris, aut in mollibus herbis, aut apud frequentia aquarũ fluenta. Cõtingunt igitur talia plerunq; atra bile percitis. Taciturni enim aliquãdo ſunt, & ſolitarij, ac deſerti amantes, & rerũ familiarium cõſpectum auerſantur, alienum putantes. Nec uero diſsimile uero eſt, etiam his qui circa diſciplinas uerſantur, ab una erga ſapientiã adfectione, alias curas excluſas eſſe. Quemadmodũ enim famuli ac ancillæ in domibus tumultuantes, & ſeditionẽ agentes, ubi derepẽte ipſis hera comparuit, conſternati cõquieſcunt: ſic etiam reliquæ in anima cupiditates malorum ſunt hominibus miniſtræ. Poſtquã autem ſapientiæ cõſpectus ſeipſum ingeſſerit: reliquæ affectiones uelut famulæ diſcedũt. Non autem omnino inſani antra & quietem expetunt: ſed etiã hi qui humana negocia contemnunt, ob tranquillitatis cupiditatẽ. Cum enim mens ab externis curis uexata, corpus reficere uoluerit, tunc cito ipſum quieti tradit. Deinde recta exſurgens, circũcirca ueritatis regionẽ colluſtrat, in qua nõ eſt pater, non mater, nõ uxor, non liberi, non frater, non cognati, non famuli, non fortuna, non omnino quicquã ex his, quæ tumultũ inducunt. Omnia autẽ perturbantia, excluſa ſtant præ timore: & neq; appropinquare audent præ reuerentia eorum, quæ iſthic habitant. Habitant autem illam regionẽ, & artes, & uirtutes omnis generis, & Dei, & dæmones, & ſenatus, & conſilia. Et magnus polus in illa regione, ſtellis multũ mobilibus coronatus eſt: in quam fortaſsis etiam Democritus præ ſapientia trãſmigrauit. Deinde quũ nõ uideat amplius eos, qui ſunt in urbe, utpote procul profectus: inſaniæ morbo laborare putatur, propter ſolitudinis amorẽ. Student autem Abderitæ argenti amorẽ & ſtudium detegere, & in ſe manifeſtũ facere, eo quòd Democritum non intelligunt. At tu hoſpitium nobis ò amice Philopœmen præpara. Non enim uolo perturbatæ urbi moleſtiam exhibere, quum ueterem te proprium hoſpitem, uelut noſti, habeam. Vale.

Hippocrates Dionyſio gaudium.

AVt in Halicarnaſſo me expecta, aut ipſe ad me uenire ò amice feſtina. Per ſummam enim neceſsitatem abeũdum eſt mihi in Abderam, Democriti cauſſa, ad quem ægrotantẽ urbs me accerſiuit. Cæterum admiranda eſt hominum, ò Dionyſi, per conſenſum adfectio: uelut una anima cũ ciue coægrotant. Quare mihi uidentur etiã ipſi curatione opus habere. Ego uero neq; morbũ ipſum eſſe puto, ſed immodicam doctrinã: quæ reuera nõ eſt immodica, ſed ab idiotis putatur. Nam nunquã nociua eſt uirtus immodica. Excellẽtia uero, morbi opinionẽ de ſe præbet, propter iudicantiũ imperitiam. Vnuſquiſq; enim ex his, quæ ipſe nõ habet, iudicat id, quod in alio abundat, ſuperfluũ eſſe. Sic ſane

etiam timidus fortitudinē immodeſtiā putat, & auarus magnanimitatē. Et omnis defectus, uirtutis moderationē excedere putatur. Illū igitur ubi uiderimus, cū prænotione hinc cōtingente, & ubi ſermones eius audiuerimus: melius cognoſcemus. Tu uero, ô Dionyſi, ſtudio habe ut ipſe accedas. Volo enim te in patria mea cōmorari donec rediero: quo & rerū noſtrarum, & imprimis urbis noſtræ curam geras. Nam haud ſcio quomodo ex caſu cōtigit, ut ſaluber ſit annus, & priſtinam naturā habeat. Quare neq; multi infeſtabunt morbi: attamen uenito. Inhabitabis aūt meam domum nimis q̃ opportunam, nimirū quum & uxor apud parentes maneat propter meam profectionē. Attamen & illius res inſpecta, quo pudice degat, & nō ob uiri abſentiā, alios uiros approbet. Honeſta equidem ab initio fuit, & parentes bonos habuit. Patrem aūt mirifice uirilē, & malos ualde odio habentē, egregie ſenem. Attamen ſemper opus habet mulier moderatore. Habet enim à natura in ſe laſciuiā: quæ, niſi quotidie reſecetur, uelut arbores in materiæ multæ effuſionem, exuberat. Ego uero amicum parentibus diligentiorem puto ad uxorē cuſtodiendam. Non enim, uelut illis, etiam huic cohabitat beneuolētiæ adfectio, per quā ſæpe umbra admonitioni obtenditur. In omnibus autem rebus prudentior eſt alienitas ab adfectione, ut quæ minime à beneuolentia infringatur. Vale.

Hippocrates Damageto gaudium.

CVm apud te Rhodi eſſem Damagete, uidi nauē illam, cui Solis inſcriptio erat, penitus pulchrā, et in puppi probe inſtructam, et ſufficientē carinam habentē. Habebat & tranſtra multa. Et tu laudabas etiā in ipſa nauigandi præſtantiam, quod uelox eſſet, & tuta, & ad inſeruiendū artificioſa. Et inſuper prædicabas probū in ipſa nauigationis curſum. Hāc mitte nobis: uerum, ſi fieri poteſt, nō remis, ſed alis ad remigium inſtructam. Vrget enim res ipſa, ô amice, ut ualde cito in Abderam nauigem. Volo enim ægrotantē curare urbem, propter unū ægrotantē Democritū, ſi unquā uiri fama ad aures tuas peruenit. De hoc patria dicit, q̃ inſania adflictus ſit. Ego aūt cupio, immo magis opto, nō reuera ipſum inſanire, ſed illos ita putare. Ridet, inquiunt, ſemper, & ridere non ceſſat in omnib. negocijs. Et hoc ipſis inſaniæ ſignū eſſe uidetur. Quare tuis in Rhodo amicis dicito, ut ſemper moderate ſe gerant, & nō multū rideant, neq; multum triſtes ſint: ſed inter ambo hæc modū teneant: ut alijs comis eſſe uidearis, alijs ſollicitus, de uirtute cogitans. Eſt profecto mali quiddam, dum ad ſingula ille ridet. Si enim immodeſtia malū eſt: ea ſanè perpetua longe peior eſt. Et dicā ſanè ad ipſum: Democrite, & ſi quis ægrotat, & occiditur, & mortuus eſt, & obſidetur, & quoduis malū ingruit: ſingula quæ fiūt, materiam riſus tibi præbent. Non aūt repugnas deo, ſi, quū duo ſint in mūdo, Gaudiū & Triſticia, tu alterū ipſorū eieciſti? Beatus profecto fueris, (uerū impoſsibile eſt) ſi neq; mater tibi ægrotat, neq; pater, neq; poſtea liberi, aut uxor, aut amicus: ſed propter tuū riſum cōſeruantur, penitus felix es. At ſi, dum ægrotāt, rides: dum moriūtur, gaudes: & ſi quid mali audieris, exhilararis: peſsimus es ô Democrite, & procul ſanè à ſapientia. Si uero putas hæc ipſa neq; mala eſſe, certe atra bile percitus es Democrite, periclitans ne & ipſe Abderita ſis: prudentior autem ſit ipſa ciuitas. Cæterum de his exactius illic dicemus Damagete. At uero nauis etiam hoc tempus, quo hæc tibi ſcribo, remoratur. Vale.

Hippocrates Philopœmeni gaudium.

COgitãs ac ſollicitus de Democrito, illa ipſa nocte dormiens, ſub ipſius au roræ initium, ſomniũ mihi oblatũ habui, ex quo puto nihil ualde periculoſi fore. Mirabiliter enim expergefactus ſum. Videbar mihi uidere Aeſculapium ipſum coram, & iam ad ipſas Abderitarũ portas aderamus. Aeſculapius aũt non ut imagines eũ aliàs oſtendunt, mitis ac blandus apparebat: ſed habitu concitato, & aſpectu horrendo. Sequebantur autẽ ipſum dracones reptiliũ generis immanes, longum tractum ducentes, & horribile quiddam uelut in deſertis ac ſaltibus ſubſibilantes. Sequebãtur & ſocij, pyxides medicamẽtarias probe obſignatas geſtantes. Deinde porrexit mihi manũ deus: quã ubi libẽtiſsime apprehẽdiſſem, rogabam ut ſimul mecũ pergeret, & ne me in medẽdo deſtitueret. Verum is: Nihil, inquit, in præſens me opus habes: ſed hæc immortaliũ ac mortalium cõmunis dea te peregrinum deducet. Et ego cõuerſus uideo mulierem pulchram ac magnã, ſimpliciter ornatã, ſplendidam, cuius oculorũ circuli puro lumine micabant, ut ſtellarũ fulgorem putares. Et deus quidem diſparuit. Mulier uero illa apprehẽſum me manu, lento gradu benigniter per urbẽ ducebat. Et ubi prope domũ eſſemus, in qua hoſpitiũ mihi paratũ eſſe putabam, uelut ſpectrũ diſparuit, hoc ſaltẽ dicens: Cras te apud Democritũ deprehendam. Cum uero iam ſe illa cõuerteret: Rogo, inquã, optima fœmina, quæ nam es, & quo nomine uocari debes? Veritas, inquit illa. Cæterũ quam accedentẽ uides (& derepẽte altera quædam mihi apparuit) neq; ipſa mala uidetur, audacior autem aſpectu & cõcitatior: Opinio, inquit, appellatur, & habitat apud Abderitas. Ego igitur ubi de ſomno ſurrexiſſem, mihiipſi ſomniũ interpretatus ſum, ꝙ non indigeret medico Democritus, quãdo ſanè ipſe medendi deus diſceſsiſſet, uelut qui medendi occaſionẽ & materiam non haberet. Sed ipſa quidẽ ueritas, ꝙ Democritus ſanus ſit, apud Democritũ manet. Opinio uero, ꝙ Democritus ægrotet, reuera apud Abderitas habitat. Atq; hęc uera eſſe, mi Philopœmen, credo, & ſunt ſanè. Et nõ contemno ſomnia, maxime ubi etiam ordinem cõſeruant. Medicina aũt & uaticinatio ualde cognatæ ſunt: quandoquidem & pater ambarum artium unus eſt Apollo progenitor noſter, & præſentes & futuros morbos prædicens, & ægrotos & ægrotaturos ſanans. Vale.

Hipporates Crateuæ gaudium.

SCio te, ò amice, optimũ radiciſecam eſſe, & propter tuam ipſius exercitationem, & propter progenitorũ gloriã, adeò ut in hac facultate, Crateuæ proauo minime cedas. Proinde nunc, ſi unquã aliàs, herbas collige, quot & quales poteris: urget enim neceſsitas: atq; has mihi tranſmitte, ad uirum toti ciuitati cõparandum, Abderitam quidem, uerum Democritũ. Aegrotare enim ipſum dicunt, & purgatione ualde opus habere, ut qui inſania ſit correptus. Non utemur fortaſsis medicamentis, quemadmodũ etiam credo. Attamen undiquaq; inſtructum eſſe oportet. At uero rem herbariam apud te ſæpe admiratus ſum, quemadmodũ etiam uniuerſorũ naturam ac conſtitutionem, & ſacerrimũ terræ fundamentũ, ex qua animalia, & plantæ, & alimenta, & medicamẽta, & fortuna, & ipſæ diuitiæ exoriuntur. Neq; eñ aliàs haberet ubi cõſiſteret Auaricia,

neq; ſanè Abderitæ nunc decem talentis ineſcaſſent me,pro medico mercenarium declarantes. Si uero poſsis Crateua amaram auariciȩ radicem exſcindere, ut nullæ ipſius reliquiæ reſtent: probe ſcito, q hominũ unà cum corporibus etiam animas ægrotantes purgaſſemus. At hæc quidẽ uota ſunt. Tu uero, quod fieri poteſt, nobis montanas maxime & in altis collibus naſcẽtes herbas radicitus reſeca. Sunt enim aquoſioribus ſolidiores & acriores, propter terræ denſitatem, & aeris tenuitatẽ. Nam quod attrahũt, frigidius eſt. Conare tamẽ ut etiam de his quæ circa ſtagna naſcũtur, & de paluſtribus, & fluuiatilibus, aut fõtanis, flores colligas: quas ſanè debiles, & exſolutas, ac dulcis ſucci eſſe ſcio. Omnia aũt medicamẽta, quȩ ſucci et liquores fluidi ſunt, in uitreis uaſis ferãtur: quæ uero folia, aut flores, aut radices ſunt, in fictilibus nouis probe obturatis: ut ne uẽtis perflata, medicamẽti uigorẽ, uelut in animi deliquiũ collapſa, amittãt. Cæterum ſtatim nobis hæc mittito. Nam & tempus anni cõgruum eſt, & neceſsitas dictæ inſaniæ urget. Ab omni equidẽ arte aliena res eſt dilatio, uerũ maxime à Medicina, in qua dilatio eſt animæ periculũ. Curationũ uero animæ ſunt tẽporum opportunitates, quarũ obſeruatio finis eſt. Spero quidem ſanũ eſſe Democritum, etiã citra medelam. Si uero aliquis error naturæ, aut tẽporis, aut alterius alicuius cauſæ cõtingat: multa enim nos, qui mortales ſumus, latẽt, utpote non omnino per ueritatẽ corroboratos: ad id quod obſcurũ eſt, omnem uim cõgregatam eſſe oportet. Non enim cõtentus eſt is, qui in periculo uerſatur, his quæ poſſumus: ſed cõcupiſcit etiã ea, quæ nõ poſſumus. Et fermẽ ſemper ad duos fines militamus, alterũ hominis, alterũ artis. Quorũ alter obſcurus eſt, alter ſciẽtiæ determinatus. Opus eſt aũt in utriſq; his etiam fortuna. Incerta enim eſt cõiectura eorũ, qui in purgationibus caute procedũt. Nam & ſtomachi adflictionem ueremur, & medicationis cõgruentiam, ad naturã ignotam coniectamus. Non enim una & eadẽ eſt omniũ natura, & aliud ſemper ſibijpſi decernẽs adſimilat ac familiare facit. Aliquãdo uero totũ perdit. Sed & herbis multa reptilia uenenũ immittunt, & hiatu ſuo internæ ipſarũ teneritudini adflictionẽ pro auxilio inſpirant. Et huius rei ignorãtia erit, niſi ſanè nota aliqua, aut macula, aut odor ferus et grauis, rei factæ indicationem fecerit. Deinde ipſa ars, propter fortunæ caſum, à recte faciendi propoſito aberrat. Stabiliores autem ſemper ſunt purgationes per ueratrum, quibus etiam Melampus in Prœti filiabus, & Anticyreus in Hercule uſi eſſe narrãtur. Minime uero utemur nos ullo aliquo ex his in Democrito: ſed contigerit opto illi ſapientia, efficaciſsimorum ac medicatiſſimorum pharmacorum finis. Vale.

Hippocrates Damageto gaudium.

Democriti laus.

HOc erat illud Damagete, quod cõiectabamus: nõ inſanit Democritus, ſed ſuper omnia ſapit, & nos ſapientiores effecit, et per nos omnes homines. Remiſi aũt tibi amice reuera Aeſculapeam nauẽ: cui cũ ſolis ſigno etiã ſanitatis inſigne apponito. Nã reuera ſecũdo numine uela fecit: & illa die in Abderã nauigauit, qua ſcripſerã ipſis, me peruenturũ eſſe. Omnes igitur ante portas congregatos inuenimus, nos, uelut ueriſimile eſt, exſpectantes, nõ uiros ſolũ, ſed etiam mulieres: inſuperq; ſenes et pueros, per deos, triſtes, itẽq; infantes. Atq; hi quidẽ ſic habebãt, uelut ob Democritũ inſanientẽ. Ille uero ſyncere tunc in philoſophando

loſophãdo excellebat. Poſtq; aũt me uidiſſent, uiſi ſunt mihi paululũ ad ſeipſos redijſſe, & bonas ſpes oſtentabant. At Philopœmen me ad hoſpitiũ ducere geſtiebat, & hoc ab illis cõprobabatur. Ego uero: O uiri Abderitæ, inquã, nullum mihi maius operæpreciũ eſt, q; Democritũ uidere. Illi uero hoc audito, collaudarũt, & gauiſi ſunt, & cõpendio duxerunt me per forũ, partim ſequentes, partim præcurrẽtes, alij ab utraq; parte: Serua, clamantes, auxiliare, medicare. Et ego adhortabar ipſos ut cõfiderent, tanquã fortaſsis nihil eſſet mali: aut, ſi quid eſſet, modicũ id eſſet, & correctu facile, cõfiſus horis anni Eteſiis. Et ſimul hæc dicens ibam. Neq; enim procul erant ædes: immo neq; tota ciuitas. Aderamus igitur: propinquæ enim muro erãt, & me placide eò deducunt. At retro turrim collis erat altus, lõgis ac denſis populis nigris umbroſus, unde Democriti habitacula cõſpiciebãtur. Et ipſe Democritus ſub ampla ac humilima platano ſedebat, in ueſte craſſa citra humeros deſinente, ſolus, diſcalceatus, ſuper lapidea ſede, ualde pallidus ac macilentus, promiſſa barba. Iuxta ipſum uero à dextra, tenuis aqua per decliuẽ collem decurrẽs leniter reſonabat. Erat aũt delubrũ quoddam ſuper illũ collem, quantũ equidẽ coniectura aſſequor, Nymphis dicatum, ſponte enatis uitibus circũdatum. Ipſe uero cũ multo ornatu ſuper genibus librum habebat. Sed & alij quidã ex utraq; parte adiacebãt. Accumulata erant etiam animalia multa per totũ reſecta. Et ipſe aliquando cõcitate incumbens ſcribebat, aliquãdo quieſcebat, diu multũq; ſe continens, & in ſeipſo meditãs. Deinde nõ longe poſt, his peractis, exſurgens deambulabat, & uiſcera animalium inſpiciebat, & depoſitis ipſis digreſſus, rurſus deſidebat. At Abderitæ circumſtãtes me triſtes, & nõ procul à lachrymãtibus oculos habẽtes: Vides, inquiũt, Hippocrates, Democriti uitam, q; inſanit, & neq; quod uult nouit, neq; quod facit. Et quidã ex ipſis adhuc amplius oſtendere uolens ipſius inſaniã, alta uoce plorauit inſtar mulieris ob filij mortẽ lamentãtis. Deinde rurſus cũ gemitu eiulauit, perſonã agens uiatoris, qui aliquid ex his, quæ portabat, amiſit. Verũ Democritus cũ hæc audiſſet, partim ridebat, *partim cachinnis explodebat*, & nihil amplius ſcribebat. Caput aũt frequenter cõcutiebat. Ego uero: Vos, inquã, ò Abderitæ, hic manete: ipſe uero ubi & uerbis, & corpori uiri propior factus fuero, uideroq; ac audiero, cognoſcam adfectionis ueritatẽ. Et hæc loquutus, placide deſcẽdebam. Erat aũt locus ille aſper ac decliuis. Itaq; uix me ſuffulciens penetraui. Cum aũt appropinquaſſem, incidi in ipſum neſcio quid, quaſi ex numinis adflatu & cũ concitatione ſcribentẽ. Stabam igitur iſthic expectans tempus quietis ipſius. Ipſe uero paulo poſt, intermiſſo ſcribẽdi impetu, & ſtilo ſcriptorio depoſito, reſpexit ad me accedentẽ, &: Salue, inquit, hoſpes. Et ego: Plurimũ & tu, inquam, Democrite uir ſapientiſsime. At ille, uerecũdans arbitror, q; nõ nomine me cõpellaſſet: Te aũt, inquit, quo nomine uocabimus? Ignorantia enim tui nominis, cauſa erat cur te hoſpitẽ appellarem. Hippocrates, inquã, Medicus eſt mihi nomen. Is uero: Aſclepiadarũ, inquit, nobilitas, & magna ſapientiæ tuæ in re medica gloria multum celebris, etiam ad nos peruenit. Quid autem negocij, ò amice, te huc perduxit? Imò potius præ omnibus conſide. Vides autẽ quòd hæc ſedes folijs inſtrata non eſt iniucunda, uiridis adhuc ac mollis, & ad inſidendum lenior inuidioſis fortunæ ſellis. Cum aũt conſediſſem, rurſus inquit. Priuatum'ne, aut publicũ negociũ agẽs huc perueniſti? Dic aperte.

nam nos, quantũ poterimus, adiuuabimus. Et ego: Quæ uera cauſa eſt, inquã, tui gratia huc uenio, ut ſapientẽ uirum conueniam. Habet aũt cauſam patria, cu ius legatum ago. Ille uero: Hoſpitio itaq;, inquit, primũ utere noſtro. Ego uero per omnia uirũ pertentans, etiãſi iam mihi manifeſtũ eſſet, ipſum non inſanire: Philopœmenem, inquã, noſti ciuem ueſtrũ? Etiam, inquit, ualde: Damonis fili um dicis, qui habitat apud Hermaidem fontẽ? Hunc ipſum, inquam, cuius ego ſum ex patribus peculiaris amicus. At tu Democrite potiore me hoſpitio exci pe, & primũ ſanè quid ſit hoc, quod hic ſcribis, dicito. Ille uero ubi paululum ſe cõtinuiſſet: De inſania, inquit. Et ego: O rex Iupiter, inq;, opportune profecto ſcribis cõtra ciuitatẽ. At ille: Qualẽ, inquit, ciuitatẽ Hippocrates? Ego uero: Ni hil, inquã, ò Democrite, ſed haud ſcio quomodo hoc uerbũ mihi excidit. Verũ quid de inſania ſcribis? Quid eñ, inquit, aliud ꝙ quid ſit, & quomodo in homi nibus generetur, & quomodo alleuetur. Nã animalia hęc, quę uides, inquit, hu ius gratia reſeco, nõ ꝙ odio habeam opera dei, ſed bilis naturã ac ſedẽ quærẽs. Noſti enim ꝙ hæc furoris hominũ cauſa eſt, ubi nimiũ redundarit. In omnib. equidem à natura ineſt: ſed in quibuſdã minus, in quibuſdam amplius. At im modeſtia ipſius morbi ſunt, ipſa uelut materia, aliquãdo bona, aliquando mala ſubiacente. Et ego, Per Iouem, inquã, ò Democrite, uere hæc & ſapienter dicis. Quare beatũ te iudico, qui tãta quiete frueris. Nobis autẽ huius participes eſſe nõ permiſſum eſt. Interrogãte uero illo: Cur, ò Hippocrates, permiſſum nõ eſt? Quoniã, inquã, aut agri, aut res domeſticæ, aut liberi, aut uſuræ, aut morbi, aut mortes, aut famuli, aut nuptiæ, aut eiuſmodi quædã, opportunitatẽ nobis com modam eripiunt. Hic ſanè uir ille ad ſolitã adfectionẽ delatus eſt, & ualde effuſe riſit, ac cachinnatus eſt. Et de cætero quieſcebat. Et ego: Quid uero, inquã, De mocrite rides? utrũ bona quæ dixi, aut mala? Ille uero adhuc magis ridebat. Et Abderitæ de colle id uidẽtes, partim capita ſua cædebãt, partim frontẽ. Alij ue ro capillos euellebãt. Nam, uelut poſtea dixerũt, ampliorẽ, ꝙ aliàs ſolitus eſſet, riſum effuderat. At uero, inquã, ſapientũ optime Democrite, cupio cauſam hu ius tuæ adfectionis cognoſcere: quo riſu ego tibi dignus uiſus ſum, aut ea quæ dixi: quo hoc cognito, à cauſa deſiſtam, aut tu reprehẽſus, intẽpeſtiuos riſus co erceas. Ille uero: O Hercules, inquit, ſi me reprehẽdere potes, curationẽ perfici es, qualem nullam unquã, ò Hippocrates. Et quomodo nõ reprehẽdaris, ò opti me? Aut nõ abſurdum te eſſe putas, dum rides hominis mortẽ, aut morbũ, aut mẽtis emotionẽ, aut inſaniam, aut atram bilem, aut cædẽ, aut aliud quid peius? Aut uice uerſa nuptias, aut feſtiuitates, aut liberorũ procreationẽ, aut myſteria, aut magiſtratus, aut honores, aut aliud quid omino boni? Nã quorũ miſereri o portet, ea tu derides, & ob quæ lætari cõueniebat, ea itidẽ derides, adeò ut neq; bonũ, neq; malũ apud te ſit diſcretũ. At ille: Hęc quidẽ, inquit, recte dicis ò Hip pocrates: ſed nõ nouiſti riſus noſtri cauſam. Vbi uero cognoueris: ſatis ſcio ꝙ meum riſum, meliorẽ legatione medelã ac curationẽ, tuæ patriæ & tibi ipſi aufe res, & alios prudẽtes facere poteris. Et pro hoc fortaſsis me uiciſsim medicinã docebis, ubi cognoueris quãto ſtudio circa res nullo ſtudio dignas uerſantes, et ea quæ nullius precij ſunt facere conãtes, omnes homines uitã cõſumũt, riſu di gna tractãtes. Ego uero, Dic, inq, per deos, nũquid uniuerſus mũdus ægrotare ſe nõ animaduertit? & nõ habet quo legationẽ demittat ad ſui curationẽ? Quid enim

enim extra ipſum eſſe poterit? Ille uero excipiens: Multæ, inquit, ſunt mundorum infinitates, & nequaquã, ò amice, diuitẽ naturã maligne extenues. At hæc quidem, inquam, Democrite ſuo tempore docebis. Vereor enim ne fortè dum infinitatẽ recenſes, ridere incipias. Scias aũt nũc, de tuo riſu, rationẽ uitæ te reddere debere. Ille aũt torue me intuitus: Duas, inquit, riſus mei cauſas eſſe putas, bona & mala. Ego autem unum hominẽ rideo, dementia quidem plenũ, rectis autem actionibus uacuũ, in omnibus conſilijs pueriliter ac ſtulte ſe gerẽtem, & nullius utilitatis gratia labores nunquam abſoluendos tolerantẽ, fines terræ & infinitos receſſus ex immodicis cupiditatibus penetrantẽ, argentum & aurum quærentẽ, & nunquam ab his adquirendis interquieſcentem: ſed ſemper circa plura adipiſcẽda tumultuantem, quo ipſe inferior nõ ſit, et neq; pudefiat, ſi non felix appelletur. Rideo item ipſum eo q hiatum terræ effodit, manibus eorum perquirens, qui partim à laxa irruente terra oppreſsi ſunt, partim diutiſsime in hac neceſsitate detenti, in ſupplicio uelut in patria permanent, argentũ & aurũ inquirentes, ueſtigia pulueris ac ramenta perſcrutãtes, arenam aliam aliunde eruentes, & terræ uenas exſcindẽtes, ad opulentiã ſemper glebas conflantes, ex matre terra hoſtilem terrã, quum tamẽ eadem ſit, faciẽtes, & hanc admirãtes pedibus calcãt. Quãto uero riſu dignũ eſt, q ærũnoſam & occultã terram amant, manifeſtã contumelia afficiẽtes? Alij uero canes emũt, alij equos: alij multã regionẽ circũſcribentes, propriam ſibi inſcribũt: et multis imperare uolẽtes, neq; ſibiipſis imperare poſſunt. Vxores ducũt, quas paulo poſt eijciũt. Amant, deinde odio habẽt. Cum magna cupiditate liberos generãt: deinde adultos eijciunt. Quæ eſt illa uana ac abſurda diligẽtia, nihil ab inſania differẽs? Bellum inteſtinũ gerunt, quietem nõ amplectentes. Reges alios deponũt, alios ſurrogãt: occidũt homines: terrã fodientes, argentũ quærunt. Argẽto reperto, terrã emere uolũt. Empta terra, fructus uẽdunt: fructibus diuẽditis, rurſus argẽtum accipiunt. In quot mutationibus uerſantur? in quãta malicia? dum opes nõ habẽt, opes expetũt: dum habẽt, occultant, diſsipant. Rideo, dum improbe agẽtes uideo. Intendo riſum, dum infeliciter agẽtes cerno. Veritatis enim Leges trãſgrediuntur: cõtentionis ſtudio hoſtilem inter ſe litem habent, & cum fratribus, & parẽtibus, & ciuibus: atq; ad hæc, pro eiuſmodi opibus, quarũ nemo, ubi mortuus eſt, dominus eſt, ſe mutuo occidũt. Illicitam uitã degentes, amicorũ ac patriæ penuriam cõtemnunt. Res indignas & inanimatas diuitiarũ loco habent: pro uniuerſa opulentia ſtatuas emũt, quoniã effigies ita expreſſa eſt, ut loqui uideatur. Eos uero qui uere loquũtur, odio habent. Res inſuper non faciles expetunt. Nam cõtinentem habitãtes, mare cupiũt. Et rurſus, cũ in inſulis ſunt, continentẽ deſiderant, & omnia peruertũt ad propriam cupiditatẽ. Et in bello quidem fortitudinẽ laudare uidentur. Vincũtur aũt quotidie à petulantia, ab auaricia. Ex omnibus adfectionibus ægrotant. Therſitæ uero uitæ omnes ſunt. Cur uero meũ riſum reprehẽdiſti ò Hippocrates? Nõ enim quiſpiã ſuam ipſius dementiã, ſed alius alterius deridet: hi quidẽ ebrios, cũ ipſi ſibi ſobrij eſſe uidẽtur: alij uero amãtes, quũ ipſi grauiore morbo laborẽt: alij nauigãtes: alij eos, qui circa agriculturã occupati ſunt. Nõ enim cõcordant neq; artibus, neq; operibus. Ego uero: Hæc quidẽ, inquã, uera ſunt Democrite: neq; alius aliquis cõuenientior ſermo eſſe poterit, ad mortaliũ miſeriam declarandam: uerum ipſæ res ſan-

ciunt

ciunt neceſsitatē,& domeſticæ diſpenſationis,& nauium fabricationis gratia, reliquæ item uitæ,in qua neceſſe eſt hominem eſſe.Non enim ad ocium natura ipſum genuit.Ex his aūt rurſus ambitio effuſa, multorū recte ſentiētem animā decepit,qui omnia quidē recte ac ſerio agere ſtudent,uelut re certa ac ſtabili futura.Non autē ita ualidi ſunt,ut obſcuritatē præuidere poſsint.Si enim quis ò Democrite uxorē ducens,ſeparationē aut mortem timeret:aut quiſpiā liberos educans,ipſorū interitum:imò neq; in agricultura,& nauigatione,& regno,& magiſtratu,et omnibus quæ ſunt in uita,ullus unquā de errore præſumpſit,ſed unuſquiſq; horū bona ſpe alitur,deteriorū uero ne meminit quidē:nūquid igitur riſus tuus his minime cōuenit? At Democritus: Valde,inquit, tardo ingenio præditus es,& longe à ſententia mea abes ò Hippocrates,qui tranquillitatis & perturbationis modū non cōſideras,præ ignorātia.Si enim hæc ipſa prudenti mēte diſponerēt:& ipſi facile liberarentur, & meū riſum leuarent. Nunc aūt,uelut rebus in uita firmis,demētes illi ſuperbiunt,ob ratiocinationis expertem mentē,inordinatū impetū ſuum ægre diſcētes.Sufficiens enim admonitio ipſis eſſet, OMNIVM RERVM uiciſsitudo,quæ ſubitis mutationibus irruit, & derepente omnigenam circūrotationem inducit. At ipſi,uelut hæc firma ſit ac ſtabilis,obliti adfectionū aſsidue incidentium, aliter aliàs ea, quæ triſticiam inferūt,cupientes,& quæ non cōferunt,quærētes, multis calamitatibus inuoluuntur. Si uero quis iuxta propriā facultatē omnia facere cogitaret:ſtabilē ſanè uitā cuſtodiret,ſeipſum cognoſcēs,et ſuijpſius cōparationem clare cōſiderans, & nō cupiditatis ſtudiū in infinitum extēdens:ſed opulentā naturam, & omnium nutricē,per ſufficientiā intuens.Quemadmodū aūt in optimo corporis habitu,adfectionū periculum manifeſtū eſt:ita ſucceſſuū fortunę magnitudo periculoſa eſt.Inſignes aūt palam in infelicitatibus conſpiciuntur.Alij uero uelut proximorum facta nō uidentes,à proprijs malefactis pereūt;tam manifeſta,q̄ obſcura nō præuidentes,quū longam uitam exemplū habeant eorū,quę fiunt, & quæ nō ſunt,ex quibus etiam futurum cōſiderare oportebat.Hæc ſunt quæ mihi riſus materiā præbent,ò demētes homines,prauitatis pœnas pendentes, auariciæ,inſatiabilitatis,inimicitiæ,inſidiarū,doli,inuidentiæ(difficile eſt enumerare multiplices malorū uerſutias:ſunt enim infinitæ)& in his doloſis uerſutijs uiciſsim cōuerſantes,& maligne ſentientes. At uirtutis apud ipſos modus eſt,id quod deterius eſt.Mēdacij enim ſtudiū exercēt, uoluptatē conſectantur, legibus nō obedientes.Quidā uero ex ipſis præuidentiā in hominibus eſſe negat,ut qui neq; uiſus,neq; auditus participes ſunt.Solus aūt ſenſus hominis recta intelligētia lucidus,& præſens & futurū præuidet.In omnibus diſplicentiā habēt,& rurſus ad eadē accedūt.abnegata nauigatione,nauigāt.reiecta agricultura,rurſus agrum colūt.eiecta uxore,aliam inducūt. genitos ſibi liberos ſepeliūt:& his ſepultis,alios generāt,ac rurſus educant.Senectam optant:ad ipſam aūt peruenietes,gemunt,in nullo rerū ſtatu cōſtantem mentē habentes.Principes ac Reges priuatum prædicāt:priuatus autē regnum appetit. Qui reipub. magiſtratum gerit,artificem laudat,uelut extra periculum conſtitutum:artifex autem illum,uelut per omnia potentem.Rectam enim uirtutis uiam,puram & leuem ac inoffenſam,nō uident,quam nemo ingredi audet.Ferūtur aūt in contrariam,difficilem & tortuoſam,per aſpera incedentes, lapſantes ac offendentes

tes: pleriq́; uero excidẽtes, anhelantes uelut ſi quí perſequatur, litigantes, modo poſteriores exiſtentes, modo præcedẽtes. Et quidam ipſorũ petulanti alieni cubilis corrũpendi amore ardẽt, per impudentiã inducti. alios auariciæ morbus infinitus cõſumit, alij mutuo inſidias ſtruũt. alij ab ambitionis ſtudio in aerem ſublati, per maliciæ grauitatẽ in profundũ pernicieí præcipites deferũtur. Quidam deſtruũt, deinde rurſus ædificãt: largiũtur, deinde pœnitẽtia ducti, amicitiæ iura tollũt, malefici per inimicitiã cognationis iura bello impetẽtes. Et horũ omniũ cauſa eſt Auaricia. Qua in re hi à pueris ludẽtibus differũt? apud quos conſiliũ quidem iudicio caret: quod uero ſe forte fortuna obtulit, id iucundum eſt. At uero in deſiderijs quid brutis animãtibus reliqui faciunt, cũ q intra ſufficientiam feræ ipſæ ſe cõtinent? Quis enim leo aurũ in terram occuluit? Quis taurus uberioris alimẽti gratia depugnauit? Quã pardalim unquã inſatiabilitas cœpit? Sitit quidẽ aper, ſed uſq; ad aquæ appetentiã. Lupus autẽ, deuorato neceſſario alimẽto oblato, quieſcit. Si dies ac noctes cõiungat homo, nõ ſentit cõuiuandi ſatietatẽ. Et annuorum quidem tẽporum ordo, terminus eſt brutis ad coitũ: at homo perpetuo inſano libidinis œſtro ſtimulatur. Quæſo te Hippocrates, nõ ridere debeo plorantẽ propter amorẽ, eo, q commodo ſuo excluſus eſt? maxime uero ſi quis periculorũ contemptor ſit, & per præcipitia, aut pelagi profunditates feratur, riſum nõ extendam? Non ridebo aũt eum, qui nauẽ multis mercibus onuſtam demerſit, deinde mari indignatur, q ipſam plenam ſubmerſit? Ego quidẽ nequaquã mihi ridere uideor. Vellem aũt potius aliquid moleſti cõtra ipſos excogitare. At neq; medicinam pro his eſſe oportebat, neq; aliquẽ pæonia pharmaca præparantẽ: atq; huius rei documẽtũ præbeat tibi tuus ille progenitor Aeſculapius, qui dum ſeruaret homines, fulminis ictus gratiam accepit. Non uides quòd & ego maliciei pars ſum, dum inſaniæ cauſam inquirens, animalia macto ac reſeco? Oportebat aũt ex hominibus cauſam perſcrutari. Non uides quòd etiã ipſe mũdus odio in homines plenus eſt? Infinitas enim cõtra ipſum adflictiones accumulauit. ¶Totus homo ex natiuitate morbus eſt. Dum educatur, inutilis eſt, & alienũ auxiliũ implorat. Dum creſcit, proteruus, inſipiens, pædagogo opus habens. Dum in uigore eſt, audax eſt. Dum decreſcit, miſerabilis, ubi labores ſuos imprudẽter recolit ac iactat. Ex maternis enim uteri inquinamẽtis talis prodijt. Et propterea alij indignatiõe ac immodica ira pleni, in calamitatibus ac pugnis uerſantur: alij ſemper in adulterijs & corrumpendis puellis: alij in ebrietatibus: alij in rerum alienarum cupiditatibus: alij in ſuis prodigendis. Vtinam facultas eſſet nobis, uniuerſorum habitationes reuelare, & nullum rerũ in ipſis uelamentum dimittere, atq; ita ea, quæ intus aguntur, uidere: uideremus utiq; alios edentes, alios uomentes, alios ſupplicijs torquentes, alios pharmaca miſcentes, alios inſidias cõſtruentes, alios ſupputantes, alios gaudentes, alios plorãtes, alios amicos accuſantes, alios propter ambitionem amentes. Quanquam ſint quædam actiones profundiores, quæ in animo occultantur. Et ex his quidam ſunt iuuenes, quidam ſenes: petentes, negantes: pauperes, opulenti: fame preſsi, luxu grauati: ſordidi, uincti, alij delicijs diffluentes, famulitium magnum alentes: alij trucidantes, alij ſepelientes: alij ea quæ habent contemnentes, & ſperatis poſſeſsionibus inhiantes: alij impudentes: alij parci: alij inexplebiles: alij occidentes: alij uapulantes: alij ſuperbientes

bientes: alij uana gloria elati. Et ex his aliqui apud equos ſpectatores conſiſtūt; aliqui apud uiros, aut canes, aut lapides, aut ligna, aut æs, aut picturas. Et aliqui legationibus, aliqui militiæ, aliqui ſacerdotijs pręſunt. Et alij coronas geſtāt, aliqui armati ſunt, aliqui occidūtur. Singuli uero ex his ferūtur, partim ad pugnā naualem, partim ad militiam, partim ad ruſticationē: alij ad onerarias naues, alij ad forū, alij ad concionem, alij ad theatrum, alij ad fugam, alij alio. Et rurſus, quidam ad uoluptatem deliciasq́; ac intemperantiā: quidam ad ocium ac ſocordiam. Quum igitur tot indignas ac infelices animas uideamus: quomodo nō uitam ipſarum eiuſmodi intemperātia præditam riſu exſibilarimus? Quin & ualde timeo, neq; medicinā tuam ipſis placere. Nam præ intēperantia omnia ipſis diſplicent, & inſaniam ſapientiam putant. profecto ſuſpicor pleraq; in ſcientia tua palàm cōtumelia adfici, aut propter inuidiam, aut propter ingratitudinem. Aegrotātes enim ſimul ut ſeruantur, cauſam dijs aut fortunæ attribuunt. Plerīq; uero ſuæ naturæ hoc adſcribentes, benefactorē odio habēt, & parum abeſt ut indigne ferant, ſi debitores eſſe putentur. Sed & plerīq; artis ignorantiam in ſeipſis habentes, & imperiti exiſtentes, id quod melius eſt, purgant. Inter ſtupidos enim fiunt ſuffragia, & neq; ægroti atteſtari uolūt, neq; eiuſdem artis artifices teſtimoniū præbere. Inuidia enim obſtat. Non aūt inexpertus es tu talium nugarum: imò probe ſcio, ob hæc te ſæpe in memorabilibus adflictionibus acterſitum fuiſſe, & neq; cauſam, aut inuidiam libenter deriſiſſe. Veritatis enim neq; cognitio ulla eſt, neq; ullum teſtimoniū. Hæc autem cum diceret, ſubridebat, & mihi, ò Damagete, diuina ſpecie apparebat, & uelut qui priorē ſuam formam exuiſſet. Et ego: O magnifice Democrite, inquā, magna xenia & hoſpitalitatis tuæ munera, in Co mecū auferam. Multa enim me ſapientiæ admiratione impleuiſti. Diſcedo enim ueritatis tuæ præco, qui humanā naturam inueſtigaſti ac cōſideraſti. Quum aūt mentis meæ medelam à te acceperim, abeo nunc tēpore hoc expetente, itēq; corporis curatione. Cras uero, & deinceps, hoc loco rurſus cōueniemus. Atq; hęc loquutus, ſurrexi. Et ille paratus erat me ſequi. Cū uero quidā accederet, haud ſcio unde, tradebat ipſi libros. Et ego cōcitatius feſtinaui, & ad Abderitas in ſpecula me exſpectātes: Viri, inquā, pro legatione ueſtra ad me, magna ſit uobis gratia. Vidi em̄ Democritū uirum ſapientiſsimū qui ſolus potentiſsimus eſt homines prudentes facere. Hæc habui Damagete, quæ de Democrito ualde magna animi læticia tibi recenſere uolui. Vale.

Dem: digressio ad Hipp: (handwritten margin note)

Hipp: Responsio. (handwritten margin note)

Democritus Hippocrati felicitatem.

ACceſsiſti ad nos uelut inſanos, ò Hippocrates, ueratrum nobis daturus, perſuaſus à uiris ſtolidis, apud quos labor uirtutis inſania iudicatur. Tūc autem de mūdi diſpoſitione, & de polis ac aſtris cœleſtibus ſcribebamus. Cum uero horum naturam cognouiſſes, quòd omnia ualde cōmode eſſent creata, & q̄ procul ab inſania ac deſipiētia abeſſent: meam quidē naturam laudaſti: deſipientes autē & crudeles ac furioſos illos iudicaſti. Nam quæ ſimulachris per aerem uagantia nos decipiunt, quæ ſanè mundus eſſe cōprehenduntur, & uiciſsitudinē habentia creata ſunt: ea mens mea, naturā perſcrutata, uere in lucē produxit. Cuius rei teſtes ſunt libri à me conſcripti. Oportebat igitur te, ò Hippocrates, cū uiris eiuſmodi moribus præditis minime cōgredi ac cōuerſari, quorū mens

Sententia. (handwritten margin note)

mens ſuperficiaria & inconſtans eſt. Si enim ab illis perſuaſus, mihi, uelut inſano, ueratrum bibendũ dediſſes, prudentia inſania facta fuiſſet: & artem tuã reprehendiſſent, uelut quæ inſaniæ fuiſſet cauſa. Veratrũ enim ſanis datũ, menti tenebras offundit. Inſanis aũt ualde prodeſſe cõſueuit. Arbitror equidẽ, ſi non deprehẽdiſſes me ſcribentẽ, uerum recũbentem, aut fortè deambulantẽ, & mecum colloquentẽ, & nunc quidem indignantẽ, nunc uero ridentem, ob ea, quæ mente reuoluam, & familiaribus me alloquentibus non attendentẽ, ſed cogitatione inſtantẽ, & mirum in modũ ſpeculantẽ: putaſſes ſanè Democritũ, iuxta oculorũ iudicium, ex his, quæ uidiſſes, inſaniæ imaginem præ ſe ferre. Oportet igitur Medicũ non ſolum uiſu adfectiones iudicare, ſed etiã re ipſa: & rythmos ac cõſonantias ut plurimũ indagare: & utrũ incipiat morbus, aut mediũ teneat aut deſinat, perſcrutari: & differẽtia, ac anni tẽpore & ætate obſeruata, adfectionem curare: itẽq; totius corporis naturã cõſiderare. Ex his enim omnibus facile morbũ inuenies. Porrò remiſi ad te de inſania tractationẽ à te conſcriptã. Vale.

Hippocratis Coi, de inſania ſcriptum.

QVemadmodũ in libello de morbo ſacro dixi, Inſanienti neceſſe eſt præ humiditate cerebrum, in quo animæ ſunt opera, moueri: ubi uidelicet humidius q̃ pro natura fuerit. Eo uero cõmoto, neq; uiſum, neq; auditũ quieſcere: ſed aliàs alia & uidere, & audire: & linguã talia loqui, qualia ſingulis uicibus uiderit ac audierit. Quandiu uero cerebrum quieuerit, tamdiu etiam homo ſapit. Fit autem corruptio cerebri à pituita & bile. Vtriuſq; uero cognitio ſic contingit. Etenim qui à pituita inſaniunt, quieti ſunt, & nõ uociferantur, neq; tumultuantur. Qui uero à bile, percuſſores ſunt, & malefici, ac nõ quieti. Et ſi quidem aſsidue inſaniant, hæ cauſæ ſunt. Si uero terrores & timores fuerint, à transmutatione fiũt, cerebro à bile caleſcẽte, quæ ad ipſum per uenas ſanguinarias procedit. Cũ aũt bilis diſceſſerit rurſus in uenas, etiã corpus quieſcit. Triſtatur aũt & angitur homo, & præter tẽporis rationẽ obliuioſus fit, dum cerebrũ à pituita perfrigeratur, & præter ſolitũ morem cõpingitur. Poſtquã uero cerebrũ derepẽte à bile calefactũ fuerit, ſanguine in prædictis uenis efferueſcẽte: inſomnia uident horrẽda, & facies uelut in uigilante flãmeſcit, & oculi rubeſcũt, & mens aliquid mali operari cogitat. Atq; hoc in ſomno homo patitur. Cũ aũt ſanguis rurſus ad uenas diſperſus fuerit, quieſcit. Porrò in quinto populariũ moborũ libro quendã recenſui, cui fiebat uocis interceptio, ignorantia, frequẽtes delirationes, & reuerſiones. Lingua aũt dura, &, niſi collutione uſus eſſet, loqui non poterat, & plerũq; etiam ualde amara. Venæ ſectio exſoluit, aquæ potus, aqua mulſa, ueratrorũ potiones. Hic ubi modicũ tẽpus ſuperuixiſſet, mortuus eſt. Erat et alius quidã, quẽ, ubi noctu ad cõuiuiũ progrederetur, timor tibicinę corripiebat, ubi audiret ipſam tibia canentẽ. Interdiu uero audiẽs, nihil patiebatur.

Hippocrates Democrito felicitatem.

ARtis Medicæ recta facta, ò Democrite, plerĩq; è uulgo hominum nõ omnino laudant, uerũ Dijs ſæpe attribuũt. Si uero natura reluctata perdiderit eum, qui curatur: medicos reprehẽdunt, numen prætereũtes. Et ego ſanè mihi uideor, maiorẽ reprehẽſionem q̃ honorẽ artis me aſſequutũ eſſe. Ego enim

ad finē Medicinę nō perueni, etiāſi iam ſenex ſim. Neq; enim ipſius inuētor Aeſculapius, ſed & ipſe in multis à ſeipſo diſſenſit, quemadmodū nobis ſcriptorū libri tradiderūt. Proinde epiſtola à te ad nos miſſa, ueratri medicinā reprehēdebat. Inductus equidē ſum, ò Democrite, uelut inſanienti ueratrū daturus, non perſcrutatus qualisquis tandē eſſes. Vbi uero tecum congreſſus, cognoui non per Iouē deſipiētiæ opus, ſed fermè omni laude ac cōmendatione dignum, ualde laudaui naturā tuam, optimumq; naturæ ac mundi interpretem te iudicaui. Eos uero qui me induxerūt ad te, uelut inſaniētes reprehendi. Nam ipſi medicamento opus habebant. Quandoquidem igitur caſus nos in idem coniunxit, recte feceris ſi ad nos frequentius literas dederis, & libros à te conſcriptos impertiueris. Miſi autem etiam ipſe tibi de ueratri uſu libellum. Vale.

Hippocratis De ueratri uſu libellus.

His qui non facile ſurſum purgantur, ante potionē corpora præhumectare oportet uberiore alimento & quiete. Vbi uero quis bibit ueratrū, ad motus corporū magis ducere, ꝙ ad ſomnos. Declarat aūt nauigatio, ꝙ motus corpora turbat. Cum ueratrū magis ducere uoles, corpora moueto. Veratrū periculoſum eſt ſanas carnes habētibus. Quicunq; in pharmacorū potionibus nō ſitiunt, dum purgātur, non ceſſant purgari prius ꝙ ſitierint. Cōuulſio ex ueratro, lethale. In nimia purgatione, cōuulſio aut ſingultus ſuccedēs, malum. In turbationibus uentris, & uomitibus ſpōtaneis, ſi quidē qualia purgari oportet, purgētur, cōducit, & leuiter ferūt. Sin minus, uice uerſa. Quemadmodū aūt in prænotionibus dixi, purgatio ſurſum uerſus cōmodat ei, in quo ſine febre eſt cibi faſtidiū, aut ſtomachi pūctura, aut uertigo, aut os amarū, & in ſumma doloribus ſupra ſeptū trāſuerſum: at deorſum uerſus, ubi ſine febre eſt tormen, lūborū dolor, genuū grauitas, mēſes ægre prodeūtes, dolores in partibus ſub ſepto trāſuerſo. Vitare uero oportet in pharmacorū potionibus eos, qui bona habēt corpora, maxime aūt nigros, et humida carne præditos, ſed et ſubſiccos, et balbos, ac bleſos. Quicūq; uero inflammata in principio morbi, uelut in libello de ptiſana dixi, ſtatim medicamēto ſoluere aggrediūtur, hi de eo quidē quod diſtētū eſt ac inflammatū, nihil auferūt. neq; eñ remittit qui crudus eſt adfectus. Ea uero quæ morbo reſiſtunt, & ſana ſunt, cōſumunt. Corpore uero debili fiente, morbus ſuperat, & immedicabile malū habent. Cæterū ueratrū his dare oportet, quibus de capite fluxus fertur. Non autem dandum eſt pectore ſuppuratis. Neq; medicamēta danda ſunt decoloratis, raucoſis, lienoſis, exſanguibus, ſpirituoſis & ſiccū tuſsientibus, ſiticuloſis, flatuoſis, & his qui præcordia, & latera, ac dorſum diſtenta habent, & torpētibus, & obſcure uidētibus, & quibus aurium ſonitus ſunt, & urinæ meatus impotētibus: neq; itē morbo regio laborantibus, aut uentre debilibus, aut his qui ſanguinis eruptiones aut tubercula habent. Si uero medicandum eſſe uidebitur, ueratro ſecurus ſurſum purga, deorſum uero nō. Optimū aūt his eſt uictus rationē conſtituere. Quemadmodū aūt in prædictionibus dixi, nō ſunt medicamēta danda his qui nigra euomūt, neq; cibū auerſantibus, neq; delyris & parū dormiētibus, neq; dolore uexatis, neq; uiſum temerariū inclinatū habentibus, neq; tumefactis, neq; uertiginoſis, neq; decoloratis, neq; his qui in febre æſtuoſi ſunt ac cōfracti. Sicut aūt de ptiſana dixi, Seſamoides ſurſum purgat. potio eius eſt drachma dimidia in aceto mulſo

trita

trita. Commiſcetur etiã ueratris tertia potionis pars, & minus ſuffocat. Purgat item quartanas diuturnas, & diuturna febri lipyria uexatos: & eos, in quibus non eſt ſitis, neq; excretio. Hos uero non ante tres hebdomadas. Aliquãdo etiam pleuriticos ac uoluulosos. Et ſicut in muliebribus morbis dixi, purgandum eſt etiam ſi uteri purgatione opus habuerint.

Hippocrates ad Theſſalum filium.

AD cognoſcendam Geometriam & numerorũ ſcientiam, mi fili multũ ſtudij adhibeto. Nõ enim ſolũ uitam tuam illuſtrem, & ad multa cõmodam, in humanarum rerũ ſtatu efficient: ſed etiam animã acutiorem & clariorem reddent, ad omniũ, quorum uſus in medicina expetitur, utilitatem cõſequendam. Etenim Geometriæ cognitio, quæ multiformis ac uaria eſt, & omnia cũ demõſtratione tranſigit, utilis erit & ad oſsiũ ſitus, & ad exarticulationes, & reliquũ membrorũ ordinem. Nam ad multiplicẽ horum adfectionẽ, & articulorum luxatorũ repoſitione, & oſsium cõtritorum reſectione, & perforatione, & cõpoſitione, & exẽptione, ac reliqua curatione, maiore induſtria utetur quiſquis nouerit qualis eſt locus, & qualę eſt os, quod ex eo eluxatũ eſt. At uero numerorũ ratio, & ad circuitus, & ad trãſmutationes febrium præter rationẽ fientes, & ad iudicia ægrotantiũ, ac ſecuritatis in morbis, ſufficiẽs erit. Præclara enim res eſt, tale miniſteriũ in medicina habere, quod tibi partes intenſionis ac remiſsionis, cum ex parte inæquales fuerint, facile cognobiles exhibet, citra errorem. Quapropter ad huiuſmodi experientiæ facultatẽ peruenire ſedulo ſtude. Vale.

Democritus Hippocrati, De natura humana.

OMnes homines artẽ medicam noſſe oportet, ò Hippocrates. Eſt enim res honeſta ſimul ac utilis ad uitam: & ex his maxime eos, qui eruditionis ac eloquẽtiæ cognitionem habẽt. Nam ſapientiæ cognitionẽ medicinæ ſororem ac cõtubernalem eſſe puto. Sapientia enim animã ab adfectibus liberat: Medicina uero morbos à corporibus aufert. Augeſcit aũt intelligentia, præſente ſanitate: cuius prouidentiã habere, honeſtum eſt, eos qui recte ſentiũt. At ubi corporis habitus ægrotat: neq; mens ipſa alacritatem habet ad uirtutis meditationem. Morbus enim præſens animam uehemẽter obſcurat, intelligentiã ad adfectionem per cõſenſum ducẽs. Cæterũ naturæ humanæ deſcriptio, eiuſmodi ſpeculationem habet. Cerebrũ quidem ſupremam corporis partem cuſtodit, & ſecuritatis tutelam ſibi cõmiſſam habet, intra mẽbranas neruoſas cohabitãs. Super quod duplicatorũ oſsium naturæ neceſſariæ firmatę, dominum mentis cuſtodem, ipſum cerebrũ tegunt. Pilorũ decor eſt, cutem ornare. Oculorũ uero uis uiſiua in multiplici tunica latitans, ob humoris inſtantias, ſub frontẽ in medelam collocata eſt, & eſt uidendi cauſa. Pupilla uero ſyncera, palpebræ marginem opportunitatis cuſtodem ſuſtinet. Duplices aũt nares olfactũ dinoſcẽtes, oculorum uicinitatẽ dirimunt. Mollis uero labiorũ contactus os circũplicans, uerborũ ſenſum, exactamq; articulationẽ gubernans exhibet. Mentum aũt in extremitatẽ deſinens, ac lyræ ſimile, dentiũ clauis coaptatum eſt. At ſermonum receptacula aures, opifex aperuit: in quibus dum eſt ſermo, non certus temeritatis miniſter exſiſtit. Loquelæ mater lingua, animæ nuncius, guſtũ cuſtodiẽs,

munitis dentium ſeptis cuſtodita eſt. Guttur aūt & Gula inter ſe coniuncta, uicina ſunt. Illud enim in uiam ſpiritus: hæc in profundū uentris, alimentū demittit, large id propellens. Regiū uero cor, cono ac pineæ nuci ſimile, iram nutriēs, aduerſus omnes inſidias thoracē induit. Frequenter aūt flatuum cauernæ, aere per ipſas erumpente, uocis cauſam flatum pariunt. Quod uero ſanguinem ſuppeditat, & in alimētum tranſmutat, cum apicibus ſæpe uena caua circūfluum, hepar eſt, concupiſcentiæ cauſa. Viridis autē bilis iuxta hepar manens, ubi ſuperebullijt, humani corporis corruptio eſt, & nociuus ac inutilis corporis humani inquilinus. Veruntamen uice uerſa dormit, nullum negocium exhibens. Inter hæc autē medius omnia ſuſcipiens uēter chorum ducit, & accumbit, concoctionem gubernans. Obnoxia uero uentris cōpoſitioni, per opificium cōuoluta, circum uentrem euoluūtur inteſtina, adſumptionis & excretionis cauſæ. Gemini autē rhenes in coxis firmati, & pinguedine intecti, ab urinarum excretione non ſunt alieni. At dominus totius uentris, qui Omentū uocatur, totum uentrem complectitur, ſolo ſplene excepto. Cōſequenter, neruoſa ueſica in coxa oſculum firmatū habens, uenis complicatis, urinarum excretionis cauſa eſt. Huic autē uicina mater puerorum, uehemens illud malum, infinitarū ærumnarum in muliere cauſa, uterus ipſe latitat. Pylorus autē ſiue Ianitor, ex coxarum receſſu emergens caro, neruis adſtringitur. Verum de plenitudine naturæ uentris effundit, ex opificij prouidentia. Porrò extra corpus penſiles domum incolunt, ad generationē deſtinati, cōditores teſticuli, multis tunicis prædíti. Iucundum ex uenis ac neruis plicamentū eſt pubes, quæ urinarum effuſionē facit, & ad coitus miniſteriū à natura creata eſt, & pubertatis appetentiam tegit. Crura uero & brachia, & extremæ partes his annexæ, totum miniſterij principiū coaceruatum habentes, tutum neruorū miniſterium perficiunt. At uero incorporea in receſsibus natura, omnifaria uiſcerum genera fabricauit. Quæ ſanè mors inſtans, celeriter à miniſterio quieta reddit.

Hippocrates Cous, Demetrio regi gaudium.

NOs equidem etiam prius, ò rex, ſtudio habētes naturæ humanæ partes in ſumma cōſiderare, has cōſcriptasquemadmodū uoluiſti demiſimus. Nūc aūt ea, quorū maxime ſtudioſos eſſe oportet prudētes, partim à prioribus trāſſumpta, partim nūc per nos ipſos cōperta, tibi cōſcripſimus. Quæ ſi tu priorū morborū ſignis fientibus ſequutus, & ijſdem ſæpe uſus fueris: per omne uitæ tempus morborū exſors eſſe poteris. Duo ſunt morborū uniuerſorum animalium genera: alterū ſecundum genus, alterum ſecundū adfectionē, inter ſe diſsimilia. At uero concupiſcentias iuxta alimentū, ex ſubcōtrarijs cognoſces, dum ea quæ euacuātur, indicant ea quæ plena ſunt: & quæ implent, cōiecturam præbent eorum quæ uacua ſunt. Morbos aūt omnes ex ſubcontrarijs conſtitutos cognoſces, & morbos à morbis fieri. In conuulſionibus febris ſuccedens, ſiſtit morbū: capitis aūt dolores, ſanguis ex auribus erumpens, aut ex naribus. Conuulſiones omnibus morbis atræ bilis ſuccedentes, atrā bilem ſedant. Et in ſumma, radix humanorū morborum eſt caput, & maximi morbi ex hoc accedunt. Quum enim ori uelut cucurbita medica incumbat: cōtingit, ut ipſum omnium eorū, quæ ingerūtur, ſuperfluitates attrahat, & tenues humores. Oportet autē

animum aduertere,& peculiariter uiuere,ubi teipſum præparaueris in has partes,quo morbi accidentes nullũ augmentũ capiant, per curam diligentẽ & per bonum ordinẽ apud te fientem:ita ut neq; rei uenereæ intemperantia, neq; diuerſorũ eduliorum incõtinentia,neq; ſomnis immodicis,inexercitato corpore utaris:ſed ſigna in corpore contingentia ſequaris,& uniuſcuiuſq; corporis occaſionem conſerues:quo morbum irruere parantem uites,et medelis,quas ego perſcribo,utens,à morbis exſors perſeueres. Vale.

Decretum Athenienſium.

VIſum eſt ac decretũ Senatui et populo Athenienſium.Quandoquidẽ Hippocrates Cous Medicus,& ab Aeſculapio originem ducens, magnã beneuolentiam unà cum ſalute Grçcis oſtendit,quando etiam peſte à Barbaris in Græciam proficiſcẽte,diſcipulis ſuis ad locos dimiſsis,indicauit quibus medelis uti oporteat,& accedentẽ peſtem ſecure effugere, quo medicina Græcis data,ipſorũ ægrotos tuto ſeruaret.Sed & ſcripta ſua de arte medica exacta edidit, multos eſſe uolens Medicos qui ſeruare poſſent.Et Perſarũ rege ipſum acceſſente,& honores optimatibus Perſarũ æquales promittente,& dona quæcunque tandem ipſe Hippocrates uellet offerente,Barbari promiſsiones contempſit,eo quòd hoſtis & cõmunis inimicus Græcis eſſet.Quo igitur appareat,populum Athenieñſium ſemper ea quæ utilia ſunt Græcis cõſultare:& ut gratiam cõdignam Hippocrati pro benefactis referat:uiſum eſt populo, ipſum publice magnis myſterijs initiare,quemadmodum Herculem filium Iouis:& coronare ipſum corona aurea mille aureorũ:& ipſam coronã Quinquatrijs magnis Mineruæ feſtis,in certamine gymnico per præconem proclamare.Et licere omnibus Coorum liberis,ut Athenis pubeſcant,quemadmodũ liberi Athenienſiũ: quandoquidẽ patria ipſorũ huiuſmodi uirum genuit.Eſſe uero Hippocrati, & uitam,& uictum prouiſum in Pritaneo per omnem uitam.

Oratio Hippocratis ad aram conſiſtentis.

O Vos multi & multarũ urbium habitatores,in magna dignitate conſtituti,cõmuni nomine Theſſali,omnibus hominibus amara neceſsitas incũbit,ut quæ à fatis ſtatuta ſunt ferant.Quapropter ego nunc cedens cum mea ſobole,oleæ ramulis coronatus,ad Mineruæ arã ſupplex cõſiſto.Quis ſim,ignorantibus dicere oportet.Hippocrates,ò uiri,medicus Cous,nõ per piam & honeſtam cauſam,meipſum & liberos meos uobis commendo.Cognoſcitis me ò plebs.Nam profecto uos eſtis uiri mihi familiares,inter quos, ut uerũ dicam, inter pleroſq; ueſtrũ & in multis urbibus ueſtris cognitus ſum,ut in ſumma dicam.At uero nomen meum longe ulterius,ꝙ formæ meæ aſpectus,proceſsit: Atq; hæc cauſa ex arte mea ſanitatis ac uitæ ortũ habuiſſe uidetur, ꝙ nõ ſolum hominibus ueſtram regionẽ habitantibus,ſed etiã multis Grçcis uobis uicinis cognitus ſum.Iam uero qua de cauſſa tantũ negocium opere peragendum adſumpſi,referam.Athenienſes male habebũt,ò uiri Theſſali,qui Metropolim ac patriã noſtram Co deuaſtantes,in ſeruitutẽ redigunt ea,quæ libera ſunt ex progenitorũ adquiſitiõe,priuatim ſibi parta faciẽtes:neq; cognationẽ reueriti,quę ipſis eſt ab Apolline & Hercule,quæ ſanè ad Aeniũ & Sunium filios illorũ per

 uenit

uenit,neq; Herculis malorum domitoris beneficia mente recolunt,quæ ille cõmunis & uobis & nobis bene faciens deus,in illos cõtulit. At uos per Iouẽ ſupplicationibus colendum,& per cognatos deos,egredimini,uindicate,liberate, propriæ uirtutis memores,& nihil ad gloriam ueſtrã ſpectans intermittentes.

Oratio Legati Theſſali filij Hippocratis,ad Athenienſes.

COnuenire arbitror uiri Athenienſes,conſtitutum apud uos,qui nõ omni multitudini cognitus eſt,primũ indicare quis ſit,& unde ſit: poſtea uero reliquã orationẽ perſequi.Mihi equidẽ pater eſt Hippocrates:qui quantam in medicina facultatẽ habeat,uos nouiſtis.Nomẽ aũt eſt Theſſalus. Cognitus uero & ego ſum nõ in poſtremis,neq; paucis ueſtrum. Patria uero mihi eſt Cos: quę quomodo uobis cognata ſit ab antiquo,alij dicũt,qui in recẽſenda hiſtoria ſunt præſtãtiores. Veni aũt miſſus à patre,quatuor beneficia à nobis in uos collata prolaturus.Primũ quidẽ uetus quoddã,tẽpore progenitorũ noſtrorũ, cõmune in omnes Amphictyonas,quorũ uos nõ minima pars eſtis. Alterũ uero illo adhuc maius,& ad plurimos Græcorũ progreſſum . Atq; hæc quidẽ urbis & progenitorũ meorũ eſſe apparebũt. Tertium aũt patris propriũ eſt,et tantũ, quantũ nemo unus uir,& uobis & multis Græcis cõtulit. Poſtremum uero ex quatuor cõmune eſt patris & meũ,& quod nõ ad plures, ſed ad uos ipſos peruenit.Quod quidẽ priorũ beneficiorum cõparatione exiguũ uideri poterit:uerum ad aliorũ beneficia collatũ,magnum eſt.Et ſanè huiuſmodi beneficia ſic ſe habẽt,quemadmodũ eſſe dixi,ut ſummatim dicã.Oportet aũt non ſolũ dicere, ſed etiã demonſtrare ꝙ uera ſunt.Principiũ igitur ſermonis,ipſum miniſteriorum noſtrorũ principiũ faciam. Vetuſtiſsima uero primũ referã:in quibus fortaſsis longiora ac altius repetita me dicere deprehẽderitis. At quiſq; uetus dici expetit.Erat enim tẽpus quãdo Criſæa gẽs erat, & habitabat quidẽ circa pythicũ templũ:terram uero habebat,quæ ſanè nũc Apollini cõſecrata eſt. Appellatur aũt Criſæus quidẽ campus,iuxta quẽ Locri habitãt,& cui Melæna adſunt: Cirrhæus uero mons,cui Phocẽſes adiacent.Hi porrò Criſæi cũ eſſent aliquando populoſi,& fortes,& opulẽti,his bonis ad malũ uſi ſunt. Per inſolentiã eñ multa horrẽda ac iniqua facta perpetrarũt,in deum impietatem exercẽtes,Delphos in ſeruitutẽ redigentes,uicinos deprædãtes, agricolas ſpoliantes,uxores ac liberos abducẽtes,& corpora ipſorũ conſtuprantes. Qua de cauſa Amphictyones ira cõmoti,& exercitu in terrã ipſorũ inducto,& ipſis pugna deuictis, regionẽ deuaſtarũt,& urbes expugnarũt. Vbi ſanè illi, qui multa & impia perpetrarũt,miſere accepti ſunt,nõ minores pœnas perſoluẽtes,ꝗ ipſi alijs intulerãt. Feliciſsimi uero ex ipſis fuerũt,qui intra manus hoſtiũ perierũt.Secũdo loco,qui manu capti ſunt,& qui ad aliã regionẽ ac urbes tranſiuerũt. Sua eñ mala ob oculos non habuerũt.Qui uero ex captiuis iſthic manſerunt,infeliciſsimi fuerũt,quicũq; in ſua ipſorũ regione torquebãtur.Nam cũ uxoribus & liberis, agros & urbes igni tradi uidebant.His uero adhuc peius degebant hi,qui intra mœnia perſeuerabant,quãdo relata mala partim uidebãt,partim percũctabantur,plura ueris audiẽtes. Sic enim fieri ſolet. Et ſanè malã ſalutis ſpem habebãt. Erat aũt ipſis urbs prope hunc locũ maxima,ubi nũc certamen equeſtre peragitur:cuius muros exſtruxerãt,& eos qui ex alijs urbibus tranſfugerant,excepe-

rant

rant. Inutilia uero eiecerãt,& neceſſaria importauerãt. Et cogitabant obſidionẽ ſuſtinere, bona ſpe præditi, neq; manuũ pugna, neq; lõgi tẽporis obſidione, urbem capi poſſe. At uero Amphictyones, tũ alia deuaſtarũt, tum ad hanc urbem præſidio cõſtructo, & ad expugnationẽ præparato, reliquũ exercitũ per urbes dimiſerũt. Temporis aũt progreſſu, cũ peſtis in exercitũ illapſa eſſet, & milites ægrotarẽt: quidam uero etiã morerentur: alij uero, propter morbũ, præſidium reliquiſſent: Amphictyones turbabãtur. Et alij alia cõſultabant. Solet aũt in rebus cõmunibus ſic ferè fieri. Tandẽ uero afflictionẽ moleſte ferentes, & de bello deſperãtes, deo rem commiſerunt: & quid facere oporteret interrogarũt. Ille uero bellũ gerere iuſsit, & uictores fore promittebat, ſi ad Co profecti, cerui filiũ in auxiliũ adducerẽt, cũ auro: atq; hoc feſtinabũdi, ut ne Criſæi prius in adyto tripodem depredarentur. Sin minus, urbẽ capi non poſſe. Ipſi uero, his auditis, & ad Co profecti, oraculũ propoſuerunt. Cum autẽ Coi dubitarent, & oraculum nõ intelligerent: ſurrexit uir genere quidẽ Aſclepiades, progenitor autẽ noſter, Medicus uero Græcorũ eius temporis omnium confeſsione optimus: nomen aũt ipſi erat Nebrus: qui oraculũ dicere inquit, ut ad ſeipſum uenirent. Nam deus, inquit, admonuit uos, ut profecti ad Co, cerui filiũ in auxilium adducatis. Cos equidẽ hæc eſt. Ceruorum aũt filij Nebri appellantur, hoc eſt hinnuli. Nebrus aũt eſt mihi nomẽ. Quod uero aliud auxiliũ potius cõtigerit exercitui ægrotanti, q̃ medicus? Et profecto nõ uidetur mihi id cõſequens eſſe, q̃ in tantum diuitijs Græcos omnes ſuperantes, deus ad Co proficiſci iuſſerit, & aureũ numiſma petere. Verum hoc oraculũ in meam domũ progreditur. Chryſos enim, hoc eſt aurũ, uocatur maſculus meus filius natu minimus. Eſt aũt omnino & corporis ſpecie, & animi uirtute, quantũ patri dicere licet, inter omnes ciues præcellens. Ego quidẽ igitur, niſi uobis aliud uideatur, & ipſe proficiſcar, & filium mecũ adducam, naue quæ quinquaginta remis agatur inſtructa meis ſumptibus & miniſterijs medicis ac bellicis referta, quo in utrãq; partẽ auxiliũ feramus. Et hic quidem dixit: illi uero approbauerũt, qui miſsi fuerunt. At Nebrus hic etiã uirum Calydoniũ apud ſe educatũ, in nauẽ adſumpſit: de quo ſtatim, ubi res tulerit, dicemus. Cũ igitur perueniſſent hi uiri ad caſtra, deus gaudebat. Nam & mortes militũ ceſſabãt, & cũ diuina fortuna equus Eurylochi (qui belli dux erat, Theſſalus genere, & ex Heraclidis ortũ ducẽs) canalẽ, per quem aqua in urbẽ ducebatur, ungula percuſsiſſet, ubi in puluere uolutari uoluiſſet: Nebrus aquã medicamẽtis infecit, unde uẽtres Criſæorũ corrupti ſunt: & ſanè multũ contulit ad hoc ut ciuitas caperetur. Atq; hinc iam animi obſidentiũ elati ſunt, uelut deo iã manifeſte auxiliũ ferẽte. Cũ aũt impetus facerẽt, & præmia proponerẽt his qui primi muros cõſcendiſſent: certamẽ erat fortiſsimũ, et urbs capiebatur. Primus eñ muros cõſcendit Chryſus, & turrim occupauit. Sequebatur aũt ipſum e ueſtigio uir ille Calydonius, ſub cõmuni ſcuto auxiliũ ferens, de quo antea dixi. Et Chryſus quidẽ haſta percuſſus cecidit ex ſumma turri: percuſſus eſt aũt à Mermode Lyci fratre, qui lapidib. obrutus mortuus eſt, cũ in adytũ irrupiſſet tripodẽ deprędaturus. Hi igitur ciuitatẽ ſic cœperunt: & Nebri auxiliũ cũ Chryſo, & ſecundũ medicã, & ſecũdum bellicã facultatẽ recte ſucceſſit: et deus uera dixit, & quæ promiſerat fecit. Qua de cauſa Amphictyones Apollini quidẽ templũ cõſecrarũt, quod nũc eſt in Delphis: & certamẽ gymnicũ

ac equeſtre prius nõ peragẽtes, nũc peragũt: & Chriſæorũ regionẽ uniuerſam dicarunt deo cõtributori, reddentes ea quæ dedit in eo ꝙ oraculũ dedit. Et Nebri filiũ Chryſum in circo equeſtri ſepelierũt: & Delphis publice ipſi parentare præceperũt. Aſclepiadis uero in Co attributa eſt prudẽtia uaticinãdi, quemadmodũ his qui mittũtur ex urbibus ad ſacrũ Amphictyonũ concilium: atq; hoc Nebri gratia. Calydonijs autẽ ab illo uiro & illo miniſterio, etiã nũc in Delphis primæ uaticinandi partes, & alimẽta dantur. Verũ redeo ad noſtra. Nam quod uera dico, hinc clarũ eſt. Cũ em̃ pater & ego acceſsiſſemus, Amphictyones hęc renouarũt, & attribuerunt, & in colũna deſcripta in Delphis dedicauerũt. Atq; huius quidẽ ſermonis finis clare oſtendit, noſtros progenitores eſſe ueſtros benefactores. Cæterũ hoc relicto, aliũ de ijſdem, nõ eundem ſermonẽ, adſumam. Cũ enim magnus ille rex cũ Perſis & alijs Barbaris bellũ gereret contra Græcos, qui aquam & terram nõ dediſſent: patria noſtra maluit in totũ peſſundari, ut ne contra uos, & eos qui uobiſcum ſentirent, hoſtilia arma ſumeret, & in nauibus militarẽ expeditionem mitteret. Sed abnuit, honeſtũ quid & dignum patribus meditata, qui Gigantes & Heraclidę eſſe dicũtur. Viſum igitur eſt ipſis, cũ quatuor eſſent muri in inſula, omnes relinquere, & ad mõtes cõfugere, & ſalutẽ tutari. Vnde ſanè quid nõ mali obuenit? dũ regio fuit deuaſtata, & corpora libera mãcipata, & hoſtili lege occiſa, & urbs & alia munimẽta, ac templa, ad fauillã exuſta. Inſuper aũt & filiæ Lygdamis Artemiſiæ, circa patrũ uictoriã datum eſt, omnia quæ reliqua eſſent expiſcari ac exportare. Atenim, uelut apparet, à dijs nõ ſumus neglecti: uerũ tẽpeſtatibus ingẽtibus exortis, & naues Artemiſiæ omnes in periculo fuerũt, & multæ perierũt: et in exercitũ ipſius multa fulmina inciderũt, quũ inſula noſtra paucis fulminib. impeteretur. Dicitur etiã ſpectra Heroum mulieri cõſpecta eſſe. Quorum ſanè omniũ timore perterrefacta, ab immedicabilibus cœptis deſtitit, amara confeſsione facta, quæ & relatu amara eſt. Quare omittatur. Attribuam aũt & hic progenitorib. meis proprijſſime minime falſa, ꝙ neq; cõtra uos, neq; cõtra Lacedæmonios, aliosq; Græcorum ſocios, Coi uolũtaria arma ſumpſerint: & quidẽ quum multi tum inſulas, tum Aſiam habitãtes, cum Barbaris in bello cõiuncti fuerint, nulla uiolentia coacti. Equidẽ præfecti urbis tũc fuerũt Cadmus & Hippolochus. Verũ aũt eſt, & Cadmum & Hippolochũ meos progenitores eſſe. Nam Cadmus, qui & Senatum regebat, matris meæ progenitor eſt: Hippolochus uero ex Aſclepiadis, quartus à Nebro, cuius auxilio Criſæi ſunt deuaſtati. Nos autẽ ex uirili genere Aſclepiadæ ſumus. Quare & hoc bonũ à progenitoribus noſtris profectũ amplectimini. Redeo ad Cadmũ. Hic ſanè uir adeò cõmodi Græcorum ſtudioſus fuit, ut cũ regio ab Artemiſiæ obſidione liberata eſſet, iſthic relicta uxore ac ſobole, abiuerit cũ his qui eadẽ ſentirent in Siciliã, quo Gelonẽ & fratres eius prohiberet, ne amicitiã cũ Barbaris cõtraherent cõtra Græcos. Perpetrauit & alia multa egregia facta, quæ lõgius producere nõ eſt tempeſtiuũ. Atq; hæc quidẽ & huiuſmodi multa ſunt publica progenitorũ noſtrorũ in uos & alios Gręcos beneficia. Nam deficit me dicẽdi facultas. Venio aũt iam ad hoc, ut beneficium Hippocratis patris mei apud eos, qui id ſciunt, producam: quod hoc modo recenſens, uera dicere cognoſcar. Cũ peſtis ex Barbaria adflueret, quæ ſupra Illyrios ac Pæonas ſita eſt, & cũ malũ in hanc regionẽ ueniſſet: harũ gentiũ Reges

ad

ad famã medicã,quæ uera erat,& undiquaq; proceſſerat,& ad patrẽ meũ,nun-cios miſerunt in Theſſaliam (illic enim pater meus & prius, & nunc domũ ha-bet) uocantes ipſum ad auxilium ferendũ. Et non ſolum argẽtum,& aurum, & alias opes ſe miſſuros eſſe receperũt: ſed etiã reportaturũ eſſe quæcũq; ipſe uel-let,ſi auxiliũ tuliſſet. Ipſe uero cũ interrogaſſet quales motus partiales fierẽt, & æſtus,ac uẽtos,et caligines perſcrutatus,itẽq; alia quæ habitus ex præſenti ſta-tu cõmouere ſolent: cũ ſanè omnia didiciſſet, illos quidẽ retro diſcedere iuſsit, & nullã ſibi facultatẽ eſſe ad illorum regionẽ proficiſcendi,pronunciauit. Verũ ipſe q̃ citiſsime Theſſalis denũciare ſtuduit, quibus modis malũ accedens ca-uerent: & medelam conſcriptã per urbes proponebat. Me uero in Macedoniã demiſit. Cũ regibus enim Heraclidarũ, qui iſthic imperiũ obtinẽt, paterna no-bis intercedit amicitia. Et ego quidẽ ibam à Theſſalia eo,quo me pater iuſsit,au xiliũ his qui iſthic eſſent laturus. Iniunxit aũt mihi ut etiã urbi ueſtræ opem fer rem. At fratrẽ meum Draconẽ ex Pagaſis profectum, in Helleſpontũ nauigare iuſsit,cõſimili cõſilio inſtructũ,quali etiam ipſe utebatur. Nõ enim omnes loci eadem auxilia ferũt,eo q; non omnis ambiens nos aer ſimilis eſt. Polybium ue-ro,qui filiam ipſius,meam autẽ ſororẽ habet,& alios diſcipulos,ad alios aliorũ cõuentus & uias profecturos emiſit,quo q̃ plurimis opitularetur. Poſtquã aũt ipſe res in Theſſalia perfecit,ad uicinas gẽtes auxiliũ laturus proficiſcebatur,et ad pylas profectus,Dorienſibus,& alijs, ſimulq; Phocenſibus auxiliũ tulit. Et cum ſanè ad Delphos perueniſſet,ſupplicationẽ deo pro Græcis fecit: & ſacrifi cio facto,iter ad Boetos arripuit. Et cũ ipſis opem tuliſſet, ſimiliter ad uos pro-greſſus eſt,& ſufficientia uobis ad ſalutẽ,quæ ſanè nũc ego produco,ex animo penitus dixit. Arbitror autem multos ueſtrũ noſſe, q; uera dico. Non enim ita diu eſt,ſed nonus hic eſt annus,quando abiui,& in Peloponeſum miſſus ſum, iſthic habitãtibus opem laturus, At uero undiquaq; nobis,& uerbis,& re ipſa, dignus honor cõtigit,ut minime pœniteat nos,q; nõ hunc cũ quæſtu ex Illyri cis ac Pæonibus oblato permutauimus. Verũ præ reliquis ciuitatibus magna ſunt quæ à uobis data ſunt. Nã & reſpub. ueſtra alias excedit. Athenæ enim al-tius quiddã ſunt alijs urbibus,quãtum ad gloriã attinet. Et corona illa antea in ueſtro theatro patri impoſita,ad ſummã æmulationem ac felicitatẽ ipſum eue-xit. Sed & hoc beneficiũ ſuperaſtis,dum & patrẽ,& me publice Cereris & Pro ſerpinæ myſterijs ac ſacris initiaſtis. Atq; hæc quidẽ tria ſunt beneficia,quantũ ego uerbis cõſequi potui,et fracta uoce proferre,urbis,et progenitorũ,et patris mei,in uos ſimulq; multos gręcos. Quartũ nũc dicere aggrediar,quod,uelut an tea dixi,in uos ego et pater meus collocauimus. Cũ eĩ Alcibiadẽ emitteretis in Siciliã, multa quidẽ potẽtia,nõ aũt ita multa,uelut admirãda: & ſermo in cõcio ne incidiſſet de Medico, quẽ exercitũ ſequi oporteret: pater meus progreſſus, me ad curãda corpora ueſtra ſe daturũ eſſe promiſit,proprijs ſumptibus inſtru ctũ,& citra mercedis exactionẽ,q̃ diu claſsis abeſſet,paruipẽdens ſuã utilitatẽ, ut qui ſibi perſuaſiſſet, hoc in ueſtrũ cõmodũ ceſſurũ eſſe. Ego eĩ non ſolũ res meas inſumebã,id quod faciebã uobis inſeruiẽs: ſed etiã ad alia magna opera de ſtinatus fui. Et hoc minimũ eſt ex his,quæ ſum dicturus. Decreuit eĩ pater ob me filiũ fortunæ fluctibus agitari,& in terra aliena,& in mari,& in periculis bel licis,& in ægritudinibus,quæ his qui erroneã uitã degũt,magis accedere ſolẽt, quàm

ꝙ his qui ordinatæ uitæ ratione habent. Nouit enim beneficiũ beneficio metiri: & nõ, uelut qui aliquid emiſſet, cõtractu ex manu in manũ facto ſemel, diſcedere. Et hic quidẽ talia præſtitit. Ego uero, ut qui filius illius ſim, nihil ſtudij & artis prætermiſi, auxilium ferens, & periclitatus uobiſcum, ſi quãdo occaſio tuliſſet. Et ad hęc ambo præſtanda, neq; morbus, neq; adflictio, neq; timor in mari, & intra hoſtium manus, me prohibuit. Teſtes autem huius rei non alios aliquos, ſed uos ipſos habeo. Quare ſi quis cõtradicere uolet, is nihil cũctatus exſurgat. Verũ non puto me mentiri. Cum autẽ hæc præſtitiſſem ad annos tres, & aurea corona coronatus, & adhuc pulchrius laudatus: domũ redij ad nuptias, quo & artis, & generis noſtri ſucceſſores producerẽ. Et quæ quidẽ à ciuitate, à progenitoribus, à patre, & à me, uobis obtigerũt, hęc ſunt. Dictũ eſt aũt & quæ nos à uobis oblata tulimus. Arbitror aũt multos è uobis admirari, qua de cauſſa hæc à me ex tam lõginquo principio repetita ſunt. Quo igitur & uos cognoſcatis, & mihi ea quæ cupio cõtingant: tempeſtiuũ eſt ut hoc dicam. Pater meus, ò uiri Athenienſes, & ego petimus uos (ſic enim liberos & amicos loqui decet, quo id quod petunt ab amicis liberis cõſequantur) cõtra patriam noſtrã hoſtilia arma ne ſumatis. Si uero oportet, quemadmodũ fortaſsis oportet eos, qui ſua ipſorũ cauſſa progreſsi ſunt, etiam rogamus, ut ne nos, qui eiuſmodi & tam magna beneficia in uos priores contulimus, ſeruorũ loco habeatis. Inſuper aũt (nam & ſic dicere cõueniet) ſupplicamus, ut nẽ noſtra faciatis uobis ipſis in bello captiua, ſi cõtigerit ut multo inferiores ſuperetis. Verũ & hoc cõſiderate, ꝙ fortuna aliàs alia cito uerſat: et aliquãdo magni paruis opus habuerũt: & fortes per debiles ſalutẽ adepti ſunt. Puto aũt clarũ eſſe, ut ne clariſsimũ dicã, ꝙ ob unũ uirũ nõ ciuitas, ſed multę gẽtes iam quãdoq; utilitatẽ in rebus bellicis cõſequutæ ſunt. Et ubi ars in precio eſt, neq; nos contẽnere poteritis. Nã neq; ita uiles ac cõtemnendi ſumus, quemadmodũ in uobis teſtimoniũ ſitũ eſt. Verũ ab initio quidẽ dei, unde genus noſtrũ eſſe gloriamur, Aeſculapius et Hercules in hominũ utilitatẽ prognati ſunt. Et hos propter uirtutẽ, quã hic exercuerunt, omnes deorũ loco habent. Vrbs aũt mea, & ego qui ad uos uerba facio, ad tales originẽ noſtram referimus, quemadmodũ ſanè hominũ traditiones habẽt. Vnde profecto etiã pro Græcis ambo hac parte, & in omni bono, ad ipſos tutãdos ſtetiſſe apparebimus. Nõ enim fabula ſunt res ad Troiã geſtæ, ſed facta, in quibus Cos cũ inſulis ſuis non minima, ſed maxima ad ferendũ auxiliũ exſiſtit. Sic uero etiã Aeſculapij filij, nõ arte ſolũ, ſed etiam armis, Græcis auxiliũ tulerunt. Machaon equidem animam in Troade depoſuit, quando, uelut ſcriptores de his prodentes dicunt, ex equo in Priami urbẽ uenit. Proinde neq; eo quòd contribules, neq; eo ꝙ ex auxiliariorũ numero, auxiliares etiam ipſi Gręcis ſumus, nos iniuria adfeceritis. Nõ in longũ extendam ſermonem, res Criſæorum, aut Perſicas iterũ repetendo, quando et ipſas audiuiſtis, & in manibus magis ſunt, ꝙ ea quæ pauloante relata ſunt. Quin & ſic cogitate, minime pium eſſe benefactores iniuria adficere. Nos autem benefactores eſſe, facta ipſa clamãt. Ex quibus patribus prognati eſſe uidebimini (quemadmodum fabulatores dixerũt) ſi iniuria adficere, quàm benigni eſſe malueritis? Neq; enim amarulentius quicquam dicere uolo. Illi enim, ò uiri Athenienſes, Heraclidis quidem gratias rependerunt. Alijs autẽ multis, beneficio adfecti, uiciſsim auxiliati ſunt. Deficiat profe-

profecto me dies longius narrantem, ſi recenſere uelim quot hominibus quãta bona obuenerint, qui nihil de uobis bene meriti fuerunt. Circumſpicite uos ipſos, & me nullo dicente, conſiderate qualia perpetretis. Mala res eſt poteſtas, ô uiri Athenienſes. Non enim quæ ſua ſunt, menſura diſponere nouit. Sed & urbes quaſdam & gentes iam perdidit. Si uero ad alios uelut in ſpeculũ reſpexeritis, uideritis ipſi quæ facitis, & ego uera dico. Quin & lex noua eſt: Quicũq; felici rerum ſucceſſu confiſus, non etiam ad rerum difficultates reſpicit: Non eſt hoc ueſtrum uiri Atheniẽſes. Multũ enim etiam ſic Deũ tentaretis. Nullam uobis iniuriam intulimus. Si uero etiã intulimus: nõ armis, ſed uerbis iudicemur. Deprecamur aũt uos etiam hoc, ut ne faciatis nos alijs gratiã debere, qui nobis auxiliũ ferẽt. auxilium enim nobis ferent, ſi recte fecerint, et qui intra Theſſaliã, Argos, Lacedæmona, Macedoniã, ſunt reges, & ſicubi alij Heraclidæ, aut Heraclidarum cognati habitant. Præſtat citra uiolentiã, q̃ ui coactos facere quę iuſta ſunt. Non dico de inſolenti aduerſum uos rebellatione: uerũ hoc uobis manifeſtum facio, quòd multi noſtri curam gerunt, aut certe curam habebunt, niſi undiquaq; de terra perijt, benignos adhuc eſſe homines. Ego quidẽ igitur, exiguæ enim mihi ſunt ad dicendum uires, utpote qui aliarum rerũ ſtudio ſim addictus, hic deſinam. Rogo autẽ uos per hoſpites noſtros, & per eos qui nobis conſiliarij eſſe cõſueuerunt, & per Deos, & Heroas, ac gratias, quæ hominibus ab hominibus contingunt, ut inimicitias quidem ueſtras aduerſum nos deponatis: ad amicitiam uero uos conuertatis. Si enim non in ueſtra ciuitate hæc cõſequemur: haud ſcio quo progreſſi, eorum, quæ cupimus compotes fiemus.

HIPPOCRATIS COI OPERVM QVAE AD nos extant omnium finis, Iano Cornario Medico Phyſico interprete.

INDEX IN OMNIA

Hippocratis ſcripta ordine alphabeti

A

ABlactatio facilis ut fiat 74
Abortus duplicati ſitus 335
Abortus qua cõcuſsiõe expellatur 335
Abortus quadragenarij 62. 63
Abortus ratio 68
Abortus ſeptem dierum, omnia membra habet 60
Abortus ſpecies effluxus 63
Abortiui expellendi medicamẽta 335
Abortientis curatio 396
Abſceſſus circa aurem 513
Abſceſſuũ expectationes 523
Abſceſſum iuxta aures futurorum notio 548
Abſceſſuum uariorum notæ 539
Acerbum ineſt homini 15
Acetabula duo 91
Acetabula plena pituita 329
Aceti mulſi uires 498
ex Aceto uomitorium 487
Acidum ineſt homini 15
Acida pituitoſa ſunt 102
Acrium eſus noxius 485
Actiones abſoluit ratio 8
de Actionibus diurnis inſomnia 157
Acuti morbi quatuor 246
Acuti morbi incerti 519
Acuti morbi in quibus multi 105
Acuti morbi qui ſint 489
Ad aliquid dici bona & mala 18. 162
Ad aliquid omnia dici 163
Aduerſariorũ mutatiõis occaſio 493
Aer communiſsimum quid 34
Aeris uis 118
Aerem mutat uel ſtadij ſpacium 106
in Aerem tranſit aqua pluuia 108
Aegri quanta medico credant 21
Aegri quomodo affecti 7
Aegrorum aſpectus multi 503
Aegrorũ negligentia mortis cauſa 9
Aegroti facies in morbis acutis 533
Aegroti imparibus diebus moriuntur 235
Aegrotorum peccata 26
Aegrotorum uictus 12
Aegrotis gratificandum 460
Aegrotis qui uſus aquarum 107
Aegrotat homo quando 31
Aeginæorum oboli 69
Aegyptij forma ſibijpſis ſimiles 113
Aequinoctia periculoſa 110
Aeramento quando & in quibus medico utendum 21
Aerea uaſa ornatus oneroſus ibidem
Aeruginoſæ bilis potentia 18
Aeſculapius fulmine ictus 683
Aeſtas pauciſsimorũ dierum ubi 114
Aeſtas pluuioſa in meridionalibus urbibus quos morbos inducat 105
Aeſtate pars terræ infrna frigida 51
Aeſtate ſicca morbi ſedãtur citius 105
Aeſtiuos morbos hyems ſoluit 434
Aetas morbis omnibus apta quæ 583
Aetatis humanæ ſeptenarij 58
Aetates iuxta diætas idiotarum 37
Aetatũ circa uictũ habenda ratio 518
Aetatum mutatio 519
Aetatum morbi 521
Affectio mutua partium corporis 88
Affectiones hominũ cognoſcendæ 19
Affectiones iuniorum uehementiores 189
Affectiones lætitiæ & iræ 461
Affectiones non ars culpanda in Medicina 8
Affectiones partium iuxta ipſarum figuras 19
Affectiones pertinaciter adhærent 23
Affectiones phreniticæ 565
Afflictiones minores ab intempeſtiua uel repletione uel uacuatione 13
Agreſtem uictum qui temperauit, Medicus bonus fuit 12
Alarum glandulæ 78
Albus mulierum fluxus 353
ex Albo oui ali uolucres, opinio 54
Allij intritum Myttoton 103
Allij uires in cibo 507
ex Alimenti defectu partus pueri 54
Alimentum quid appelletur 161
Alimentum pulmonis 163
Alimenti diſtributio in omnes corporis partes 161
Alimenti humidi uis 163
Alimenti pueri ratio 49
Alimenti ratio & modus 58
Alimenti ſicci uis 163
Alimenta tranſmouent 101
Alimentorum inuentum quibus referendum 12
Alumen ad quid proſit 103
Aluus profluens quomodo curanda 39 & 447
Aluus pueri quomodo ſoluenda 383
Alui egeſtionum notæ 536
Alui egeſtionum ſpecies 167
Alui profluuij commutatio 514
Alui ſeceſſum ſiſtit uomitus 445
Alui egeſtiones uariæ 512
Aluo fluida ſanguis non detrahendus 509
Aluo liquida non proueniunt morbi acuti 105
Aluum ſiſtentia quæ ſint 102
Aluum ſubducentia quæ ſint ibidem
Amamelides quid 327
Amarum ineſt homini 15
Amaræ bilis potentia 17
Amarulentia medico uitanda 21
Amazones 113
Amazones maſculos infantes eluxant 644
Ambidextram nullam eſſe mulierem 531
Ambulandi ratio 37
Amicus ad cuſtodiam uxoris quàm parentes diligentior 676
Amicitiam colere nouit medicus 25
Amor hoĩs amorem ſuſcitat artis 28
Anaxiridæ braccharum genus 116
Angina 500
Anginæ conſideratio 576
Anginæ generatio & cura 98
Anginæ ſpecies prima 501
Anginoſorum affectiones 414
Anhelitui pueri quid medeatur 383
Anima hominis 461
Animæ hominum differunt 555
Animam ſanguinem eſſe qui putet, & qua ratione ducti 32
Animæ deliquium quando inducere oporteat 168
Animi moleſtiæ unde 169
Animaduertendũ in calumniatores artium 5
Annus qualitatũ omniũ particeps 33
Annus ſaluberrimus qui ſit 109
Anni ac dierũ cõſtitutiões morbi 521
Anni temporum ratio quàm neceſſaria 104
Anni ſalubris aut morboſi prænotio 109
Anni tempora mutationes habẽt 104
Anthinum oleum 323
Anticyreus 678
Antiqui difficilius curãtur morbi quàm recentiores 99
Antiquos morbos recentes facere oportet 99
Antiquitas medicinæ 11
Anxij quomodo curandi 99
Aortæ cordis 77
Aortæ pulmonis 94. 578
Aphtha pulmonis 209
Aphtha ulcus 584
Apollo Nomius 173
Apoplexiæ generatio 80
Aqua de farina craſſa in ipſa macerata 108. 471
Aqua ex niue & glaciatis 108
Aqua humoris ſpecies 40
Aqua in uteris 299
Aqua qualis ægris exhibenda 21
Aqua quæ hauritur æſtate frigida 51
Aquæ calidæ uſus 166

Aquæ fluxus ex pudendis 378
Aquæ frigidæ uſus 166
Aquæ generatio 250
Aquæ generatio & tractio ad ſplenem (231
Aquæ mulſæ uires 497
Aquæ uſus 332
Aquam cur non olfacimus 59
ab Aqua ſpiritus omnes 51
ex Aqua uomitorium 487
Aquæ è petris ſcaturientes 107
Aquarum differentiæ 104
Aquæ ex fructibus uarijs 508
Aquæ inuectitiæ 109
Aquæ paluſtres ac ſtabiles 106
Aquarum crudarum & durarum qualitas 107
Aquæ pluuiales coquendæ ac excolandæ 108
Aquarum facultas medico probè tenenda 104
Aquarum morbi peculiares 108
Aquarum naturæ 106.107
Aquarum pluuialium uſus 108
Aquarum uſus pro ſanis 107
Aquas bonas quæ urbes habeant 105
Aqua intercus 329.581
Aqua intercus in uteris 373
Aquæ inter cutem notæ 535
Aquæ intercutem prænotio 171
Aquilonis effectus 520
Arbor duo calida non perfert nec duo frigida 51
in Arboribus fructificãdi ratio quæ 52
Argenti cõtemptus medicinæ ineſt 24
Argenti flos 298
Aromatum ſuffitus 526
Ars magna medicina 6
Artis pars magna iudiciũ rectũ 434
Artis quæq; pars magna iudicium deſcriptis rectum 514
Artem quæ conſtituant 6.10
Artem facilem facit tempus 24
Artem mancam facit inſtrumentorum defectus 25
Artem medicinã eſſe demonſtrat Hippocrates 11
ab Arte petere quod nõ profitetur, dementis 7
Arte in omni optima ſcienda 653
Artes ſubſtantias eſſe 5
Artium ignotarum calumnia proditio eſt inſcitiæ ibidem
Artes quædam abſq; igne ocioſæ 9
Artium facultates opificem faciunt 7
Artium uarietas 9
Artium reliquarũ diſsimilitudo ad medicinam 9
Artibus nõia ex ſpecieb. imponũtur 5
Artificum proborum & improborum differentia 24
Arteria 56
Arteria quàm uena caua plus calidi habet 56
Arteria uena principalis 86
Arteriæ magnæ alimentum 77
Arteriæ ſtructura 75
Articulorum commiſſuræ ratio 656
Articulorum generatio 58
Articulorum glandulæ 78
Articulorum in digitis luxatio 631
Articulorum mucus 91
Articulorum pedum repoſitio 657
Articulationis tempus 46
Aſcarides 568
Aſcarides in pudendo muliebri 376
Aſiæ ab Europæ diuerſitas 111
Aſiæ ac Europæ terminus & deſcriptio ibidem
Aſiani imbelles 111
Aſtra errantia uidere 158
Aſtra pura in cœlo uidere ibidem
Aſtra uidere aliquid pati quid 157
Aſtrorũ obſeruatio q̃ neceſſaria 110
Athletica diſpoſitio 162
Attenuationis cauſa 234
Attenuatorum refectio 518
Atra bilis autumno augetur 33
Atra bilis in uteris 375
Atra bilis prodiens letalis 523
Atræ bilis uomitio uulnerato mortifera 98
Atrabiliariæ affectiones uariæ 484
Auaritiæ radix 678
Auditus ratio 59
Audiendi ratio 89
Augmentum ex temperamento 15
Auris fracta 635
Auris doloris affectio 469
Auris doloris prænotiones 540
Aures cordis unde 179
Aurium fluxus curatio 42
Aurium dolor 245
Aurium glandulæ 78
Auriculæ cordis 76
Aurũ adulterinũ in igne iudicatur 24
Auſtri effectus 520
Authoritas ineſt medicinæ 24
Authoritatem medico quid cõparet 20
Autumni qualitas 33
Autumni ratio 520

B

Baculi uſus 643
Balneum aliquando ſanat 6
Bellicoſi homines ubi & quando, quando non 113.116
Bibere per ſomnum 160
Bilis æſtate augetur 33
Bilis atra prodiens letalis 565
Bilis amaræ potentia 17
Bilis æruginoſæ facultas 18
Bilis fluxus ſpontaneus 99
Bilis fluxio periculoſa 95
Bilis humoris ſpecies 40
Bilis quò recipiatur 333
Bilis ſupernæ ac infernæ fluxus 251
Bilem uteri quæ purgant 345
à Bile plurimæ febres 36
Bilioſi menſes qui 314
Bilioſa prægnans eſt 321
Bimeſtrem fœtum quæ corripiãt 395
Bonus habitus natura quædam 29
Boni habitus cauſæ 235
Boni & mali obſeruatio artem conſtituunt 10
Boni & mali ratio 195
Boues luxationi obnoxij 624
Brachij natura 82
Brachij luxati cognitio 625
Brutorũ geniture ratio 41
Brutorum uictu uſi ſunt homines ab initio 11
Bubuli ſtercoris ſuffitus uſus 298 & 348
Bubulæ carnes exacerbant 508
Bubulæ carnis peſſus 349
Bullæ ex æſtu eorum qui in niue ambularunt 16
Bulbion quid 342.375
Bupreſtis 338

C

Calamitates carnis quæ 23
Calcanei contuſio 658
Calculi generatio 109.241
Calculorum duorum ac plurium generatio 242
Calculi generationis modus 109
Calculoſa uirgo 306
Calculoſæ non fiunt mulieres 109
Calli tuberculum 481
Calloſi ulceris cura 99
Calloſarum duritierum concretio 86
Callyphyllum 480
Caleſcentia ſpiritum habent 43
Calefactoria ad lateris dolorem 492
Calfacientia uterum quæ ſint 103
Calor innatus quibus 518
Calor quando plurimus 518
Calidæ aquæ noxæ 525
Calidæ effectus 526
Calidum & frigidum quid permutent, & quid non 18
Calidum frigido nutriri 43
Calidum non ſimpliciter afflictionis cauſa 17
Calidum quid ipſum in ſeipſo non innenitur 16
Calidi potentia 55
Calidi temperamentum à frigido 16
Calida duo arbor non perfert, nec frigida duo 51

Calidum facultatum in corpore impotentiſsimum 16
Caliditatis corporum primis diebus ratio 35
Calui cur non fiant Eunuchi 48
Caluities unde ibidem
Calumniator ſuam prauam naturã prodit 5
Cancri uino ſuffocati 305
Cancer non congenitus non ante pubertatem 583
Cancri occulti 529
Cancrorum occultorũ generatio 359
Canities unde 48
Canis & hominis inteſtina ſimilia 82
Cantharidum uſus 338.509
Cantharidum uentres 382
Capræ comitiales 177
Capræ Syriæ 327
Caprinæ carnes flatuoſæ 508
Capillis defluis medentia 376
Capillorum generatio 58.59
Caput calfacientia pharmaca quæ 98
Caput macrocephalorũ formatũ quomodo 112
Caput morboſum 232
Caput prægnantis pituitoſum 320
Capitis dolor 245
Capitis dolor & affectio ex parte ac toto 479
Capitis doloris prænotiones 540 541
in Capitis dolore urinæ quales 487
Capitis fluxiones ſeptem 80.92
Capitis ſuturæ 90
Capitis glandulæ 79
ad Caput pharmacum nigrum 357
Carcinoma curatum 487
Carnis bubulæ peſſus 308.349
Carnis generatio 45.57
Carnes bubulæ atrabiliaria exacerbant 508
Carnes porcinæ prauæ ibidem
Carnium utilitas 85
Carnoſitati prodeſt labor 645
Carthaginenſe corium 632
Caſei natura 18
Caſei repletio dolorem adfert ibidem
Caſei uires 507
Caſtorij uſus 481
Caſus infortunatus 183
Caſus non eſt ſpontaneus 7
ex Caſu gibboſitas 636
Cataplaſmata ad uteri fluxus 377
Cataplaſmatum ratio 23
Catuli fomentum 392
Catulorum eſus 70
Caua uena 89
Cauarum partium generatio 56
Cauarum partium glandulæ 78
Cauitates corporis 8
Cauſa morbi quomõ cognoſcenda 117
Cauſa morborum eadem 118
Cauſæ malorum ex permutatione uictus 14
Cauſæ morborum conſiderandæ 318
Cauſæ non ſpontaneũ quod nobis ſpontaneum 161
Cauſæ quæ rite dicantur 17
Cauſæ ſudoris 191
ſine Cauſa nihil fit 7
Cedrus cretica 297
Cedrinum uinum quale 379
Celeritate medicina morbo præualet 9
Crebrum glandula eſt 79
Cerebrum in uacuo circulo concluditur 8
Cerebrum metropolis frigidi & glutinoſi 56
Cerebri affecti morbi 80
Cerebri concuſsio ex ictu 582
Cerebri corruptio 569
Cerebri membranæ duæ 89
Cerebri repletio doloroſa 218
Cerebri utilitas 178
Cerebro ex aëre ſapiẽtia accedit 179
Certitudo artis medicinæ exacta difficilis 14
Certitudo doctrinæ Hippocraticæ 31
Chirurgiam rite quis aggrediatur 23
Chirurgicum militare oportet 23
Cholera ſicca 508
Cholericæ affectiones unde 482
Chordapſus nõ ante pubertatem 583
Cibus nutrimentum 118
Cibi iniucunditas unde 234
Cibum eructantes quõ curandi 39
Cibum quidam tantum ſemel in die accipiunt 13
Cibum ſuſcipientes uentriculi duo 8
Cibo familiares præter morem ingeſti noxij 494
Ciborum facultatum coniectura unde ſit 255
Ciborum iucunditas ſpectanda 519
Ciborum mora in uentriculo nociua 234
Ciborum noxiorum appetentia in ægris 7
Cibos eadem die non egeri 234
Cicerum alborum ſuccus 276
Circuli rubicundi in tibijs 574
ex Circumferentia aſtra uidere excide re quid 158
Ciuitatum ſeptentrionalium ſitus & accidentia 105
Ciuitatum ſitus uel boni uel mali qui 104
Claritatem uocis obſeruat medicus 10
Claudicationis ratio 91
Clauiculæ 90
Clauicula fracta duobus modis 627
Clauiculæ luxatio 629
Clauicularum natura 82
Cneſtrum 346
Coacervata difficilius curantur ciducta 100
Coadiutrices habet medicina reliquas artes 9
Coauctionis oſsium ratio 644
Coctura omnia dulcia facit 108
Cœlum morbi principium 237
Cœli & aeris potentiæ medico dignoſcendæ 55
Cœleſtium rerum ſcientia incerta 11
Cognitio ſuppuratorum 95
in cognitione morborum hærere debet Medicina 9
Cognoſcibilia tantum quæ exiſtunt 5
Cocũdũ prolis cauſa quãdo 316.318
Coitus multus Venerem excitat 49
Coitus quibus commodus 461
Coitus uoluptas unde 40.87
Coitu uiri magis quàm mulieres delectantur 41
ex Coitu uno gemelli 54
Coiturorum præparatio 68.70
Collatio uictus ægrorum ac ſanorũ 12
Collectio ſeminis ubi fiat 87
Collectiones tuberculorum impedire poſſe artificioſum 22
Colli conſideratio 572
Colli glandulæ 79
Collutiones fluxus uteri 377
Collutionum uteri menſura 383
Colocynthis ſylueſtris & eius uſus 69
Coloris corporum ratio 171
Coloris menſtruorum ratio 103
Colores fluxionũ obſeruat medicus 10
Colorum conſideratio 560
Colorum mutatio ex corde 88
Colum inteſtinum 75
Columella in pudendis 304
Comiſſuræ articulorum ratio 656
Comitas decet medicum 25
Comitialis mutatio 520
Comitialis quibus mutetur 525
Comitiales conuulſiones 478
Complui ſibi uideri quid ſit 159
Compoſitionis medicamentorum ratio 416.656
Communicatio uenarum 90
Conceptus molæ 336
Conceptus falſa ſpes 559
Conceptus tempus 65
Conceptui iuuãdo quæ ſint 303.308
Conceptum impedientia 306
Conceptum quæ geſtare nequeũt 319
Conceptio à menſibus purgatis 45
Conceptio quando potiſsimum fit 319

Conceptionis experimentum 68
non Concipientium affectiones 315
Concepturæ præparatio 69
Concipiant quæ difficilimè 359
Conciones forenſes 452.475
Concoctio bona quæ 18
Concretio calloſarum duritierum 86
Concumbendum quando 316.318
Concuſsio cerebri ex caſu 582
Concuſsiōis modus in ſuppuratis 226
Concuſsionis ſcalæ modus 637
Conditura gallinacei pulli cocti 276
Congelatio optima & tenuiſsima diſperdit 108
Congenita homini quæ 32
ad Coniecturam, quid ſignificet 489
Conſolationes ægri quales ſint 29
Conſpiratio omnium una 162
Conſtitutiones pro temporibus 442
Conſtitutiones temporum anni 59
Conſuetudo uirtus adaucta & imminuta 493
Conſuetudinis uis 466.520
Conſuetudinem mutare in aliam 564
Contemperamentum facientia 508
Contemptus medicinæ unde 3
Contentioſi medici qui 28.29
Continentia requiritur in medico 21
Contraria ab iiſdem fieri & à contrarijs rurſus tolli 100
Contraria in ſomno uidere 160
à Contrarijs medicina 118
Contuſio 658
Cōtuſiōis coſtarū neglectæ mala 642
Conuallium corpora breuiora 116
Conuenientia iubeant medici 7
Conuulſionis curatio 99
Conuulſionis prænotiones 546
Conuulſionis ſigna 565
Conyza 375
Coquinaria ars cur excogitata 11
Cor coloris mutati cauſa 88
Cor figura pyramidis 75
Cor muſculus eſt 76
Cor nulli morbo obnoxium 232
Cor trahit ſanguinem 231
Cordis aortæ 77
Cordis aures unde 179
Cordis auriculæ 76
Cordis calor ſpiritus & motus 57
Cordis conſtitutio 56.77
Cordis foueæ 76
Cordis humor 75
Cordis pelliculæ 77
Cordis ſitus 88
Cordis ſtructura 75
Cordis uentriculi duo 76
Corde non ſapimus 179
Corium Carthaginenſe 632
Corpus frigidiſsimū quādo & cur 36
Corpus requiem habet in febre quotidiana 36
Corpus ſibi ſimile ex toto 88
Corporis moleſtiæ unde 169
Corp. natura medicæ artis pricipiū 89
Corporis partiū notæ 582
Corporis principium nullum 88
Corporis ramificatio 45
Corp. ſenſu uictus modus colligitur 13
ex Corporis locis conſid. ulcerū 555
Corpora ſicca morbis obnoxia 88
Corpora mulierum laxa ac rara 81
Corpora ſcytharum fluida cur 114
Corpora è tribus conſtituuntur 465
Corpora turbat motus 522
iuxta Corporū habitus idiotarū diæta 37
Corroſiua pharmaca 384
Corruptionis fœtus cauſa 320
Coſtæ ueræ ſeptem 90
Coſtarum contuſio 641
Coſtarum fractura ibidem
Coſtarum natura 82.637
Cotyledones duæ 393
Coxæ os 82
Coxendice dolēte quæ uenæ ſecādæ 35
Coxendicum articuli 91
Coxendicum morbi conſideratio 561
Coxendicum morbi generatio 92
Coxendicum tabes 567
Crapula grauat 105
Craſsitiē fluxionū obſeruat medicus 10
Crateuas radiciſeca 677
Cretica cedrus 297
Crudarum aquarum qualitas 107
Cubiti gibbus luxatus 629
Cucumeris ſylueſtris medulla 69
Cucurbitæ fomentū quō parandū 103
Cucurbitarum figuræ adtrahunt humorem 19
Cucurbitarum ratio 22
Culicum puncturæ 482
Cuminum cum ouo ſumptum 468
Cuminum regium 169
Cura morbus difficilis 217
Cura morborum uirilium & muliebrium differt 331
Curā aggredieti quid cōſiderandū 34
Curationis modus 517
Curationis anima. 678.
Cutis utilitas 85
Cutis morbi 253
Cuſpis à ſexto anno exempta 450
Cynanche 196
Cytiſi folia 305
Cyceon. 128.

D

Damna adferentia arti dant teſtimonium 6
Debilis fœtus notæ 321
Debilitat fames 13
Decimus quartus annus omnibus morbis aptus 58
Decimoquarto anno morbi reuertuntur 197
Decimum ultra menſem non eſt geſtatio 53
Decimeſtris partus ibidem
Decimeſtres maximè educātur 63.64
Decimeſtres ſeptem quadragenarijs pariuntur 65
Declaratio uenarum 85
Decoctum malicorij 468
Decretorij dies 63
Decubitus ægrotorum cōſiderandi 26
Decubitus modus 582
Defectus inſtrumentorum artem manuum facit 25
Defectus uel ab opifice uel operibus aliquando 8
Defluxus pituitæ cauſa 177
Defrictionis in balneis uſus 499
Deligationes quæ uitandæ 21
Delyriorum ratio 565
Democriti libri 684
Denigrationum ratio 652
Dens tertius ex ſupnis corroſus 442
Dentes ſapientiæ 58
Dentium affectiones 447.571
Dentium completio ſeptimo anno 61
Dentium dolor 246
Dentium generatio 58
Dentium ſtridor 534
Dentitionis ratio 74
Dentifricium 375
Deterſio à balneis 499
Detrectationē quidā pro arte habēt 5
Deus quid ſit 174
Deo æqualis Philoſophus 24
Deo cur medicina adſcripta 15
à Deo aliquid accipere ſibi uideri 159
Deorum genus duplex colendum 159
Dictamnum creticum 73
Diducta curatu faciliora quam coaceruata 100
Dies articulationis purgationi à partu pares 47
Dies decretorij 63
Dierum conſtitutionis morbi 521
Dierum iudicatoriorū & indicatoriorum ratio 519
Diebus imparibus cur iudicentur morbi 235
Diebus primis ſorbitiones dandæ 495
Diæta diuerſa artem medicinæ oſtendit 11
Diæta idiotarū iuxta tempora 37
Diæta non cito permutanda 34
Diæta pro menſibus 362
Diætam non eſſe cauſam morborū communium 34
Diætetice medicina cur nō putetur ars 12

Digitorum

Digitorum articuli 91
Digitorum articulorũ repoſitio 657
Digitorum & manus oſſa 81
Dilatio omni arti aliena res 678
Diſcipulis imperitis nihil committendum 26
Diſtendentia ſoluenda 34
Diſtentiones ante & retro fiẽtes 576
Diſtortio pedum & manuum inſanum facit 99
Diſtortionum faciei conſideratio 561
Diuina quæ appellentur 180
Docendi alios ratio 29
Doctrina dux medicinæ 3
Doctrina ineſt medicinæ 24
Doctrina medicinæ non eſt ſtata neq; certa 100
Doctrinæ exercitatio iungenda 625
ex Doctrina ſapientia 24
Dolere unum nequit 30
Dolori ex partu quõ medendum 328
Dolori ſedando commoda 272
Dolores imparib. diebus maximi 235
Dolores itinere contracti 507
Dolores noctu uexant 480
Dolorum cum febre notæ 539
Dolorum curatio 509
Dolorum ratio 419
Dolorum ſine febribus conſid. 560
Domus medici ut ſita eſſe debeat 21
Dorſum ruptum 214
ad Dorſum pulmo uergit 8
Dorſalis morbus 212
Duo in mundo 676
Duo magni momenti in medicina 21
Dubij morbi qui ſint 181
Dulce ineſt homini 15
Dulce non dulce 162
Dulcia omnia facit coctura 108
Duritierum calloſarum concretio 86
Dyſenteria ante partum ſalubris 486
Dyſenteria ex denigrationibus 652
Dyſenteria maxime æſtate & uere infeſtat 33
Dyſenteriæ conſideratio 558
Dyſenteriæ infuſio 385
Dyſenteriam ſcortatio ſanat 488
Dyſenterici affectio & curatio 468

E

Ebrioſorum notæ 441
Edacitas aliquando ſanat 6
Edulia ac coquinaria cur excogitata 11
Edulia ad uoluptatẽ parata lædunt 15
Edulia fortiora lædunt maximè 12
Edere per ſomnum quid ſignificet 160
Effluxus abortus ſpecies 63
Egeſtionum alui notæ 536
Elaterium 69
Elementorum ſecretio 55
Engaſtrimythi 452.475
Epigloſsidis hederæ folio ſimilis officiũ (243
Epigloſsidis officium 75
Equitationis incommoda 114.115
Errores pariunt ſimilitudines 466
Errãtia aſtra uidere in inſomnijs quid (158
Erucæ Tithymalidum 69
Eructantes cibum quomodo curãdi 39
Eruptionis tardioris ac citioris notæ 538
Eryſipelas pulmonis 187.211.262
Eteſiæ uenti 399
Euanthemum 348
Eunuchi cur nõ fiant calui 48
Eunuchi cur ſint depiles ibidem
Eunuchi quare non coeant 40
Eunuchi plurimi ſcytharum 115
Eunuchiſmum diuinitus ſcythis nõ accidere 115
Europa ab Aſia quantum differat 111
Europæ ac Aſiæ terminus 111
Europæ populorum diuerſitas 111
Excandeſcentiæ utilitas 419
Excitationes è ſomno turbulentæ 546
Exercitiorum ratio iuxta tempora 38
Exercitatio doctrinæ adiungenda 625
Exeuntium oſsium ratio 518
Experimentum menſium 347
Experimentum temperamẽti mulieris 307.316.319
Experimenta fœcunditatis 306
Expiamentorum ratio 174
Extenſio pernitioſa ad torturam 640
Extenſionum modi parabiles 656
Extenuantia forinſecus intus tumefaciunt 102
Externi morbi manifeſti 8
Exterſorijs qualibus utendum 21
Extremarũ partiũ frigidit. notæ 535

F

Facies ægroti in morbis acutis 533
Facies flores habens 579
Faciei diſtortæ conſideratio 561
Faciei ornandæ quæ proſint 376
Faciei ſymptomatũ ſignificatiões 570
Facilitas artis 184
Facilitas in medico contemnitur 20
Facultas in homine quid 19
ex Facultatibus affectiones oriũtur 19
Fames occidit aliquando, aliquando ſanat 13
Fames ſeptem dierum lethalis 60
Famis uis 13
Familiaria in ſomno uidere 160
Faſtidium ſalubris eſus in ægro 7
Fauces exulceratæ qd præſignẽt 540
Fauciũ ſanguine repletarũ cõſid. 556
Fauo ſimile eſt ſemen 82
Febris ardens 247
Febris ardentis conſtitutio 426
Febris ardentis generatio 508
Febre ardente laborantium mors 193
Febris ſingultiens 214
Febris tertiana 205
Febre febricitantes ardenti nõ cito calore liberantur 17
Febris quotidiana unde 36.399
Febres æſtiuæ 247
Febres æſtuoſæ 248
Febres bilioſæ 204
Febres hyemales 247
Febres tertianæ 399
Febrium affectionis modus 519
Febrium dies iudicatorij 516
Febrium generatio & curatio 97
Febrium modus ſemitertianus 398
Febrium prænotiones 541
Febriũ ſymptomatũ conſideratio 566
Febrientium potiones xxiij 227
Fel bilem recipit 232
Fel Bubulum calfacit uterum 103
Fellis ſedes 87
Femur bifidum 91
Femur è coxa elapſum modis quatuor (642
Femoris ad coxã articulus intrò elapſus 643
Femoris ad coxam intrò luxati repoſitio 653
Femoris caput extra elapſum 645
Femoris in anteriorem partem elapſi repoſitio 655
Femoris in poſteriorem partem elapſi repoſitio 655
Femoris oſſa 81
Feræ paruæ in ſcythia 114
Feritas innaſcitur Europæis 116
Ferrum quomodo fiat 242
Ferramenta uſtoria 626
Fidem quando amittit medicus 29
Figuræ corporum uariæ 19
Figuræ humorem trahentes 19
Figuræ iuſtæ in omni arte ſeruandæ 626
Figuræ poſitionis corporis iuſtæ 652
Figuræ uariæ ad affectiones ſuſcipiendas 20
ex Figuris affectiones oriuntur 19
Finis artis ratio 184
Fines duo medico propoſiti 678
Fiſtulæ plumbeæ ſubditio ad uteros 36
Fiſtularum notæ 583
Fiſtuloſa ulcera in profundum uergunt 22
Flatus notæ 536
Flatuum indicia 582
Flatuoſa aluum ſiſtunt 102
Fluxus ex partu 303.326
Fluxus in mulieribus albus 350
Fluxus ſanguinis ab articulis 35
Fluxus ſanguinis è naribus 568

Fluxus ſanioſus 356
Fluxus uterorum 351
Fluxus ſanguineus nõ ante pubertatem 95 (583
Fluxus ſpinæ mala 95
Fluxui rubro quæ proſint 376
Fluxum ſanguinis è naribus ſoluit uenæ ſectio 548
Fluxum album purgãtes glandulæ 71
Fluxio bilis periculoſa 95
Fluxiõis oculorũ cauſa & curatio 17
Fluxionem ſingulorum locorum obſeruet medicus 10
Fluxiones capitis ſeptem 80.92
Fluxionum in fauces ratio 17
Fluxionum mala 80
Fluxionum ratio 91
Fluxionibus ex capite uomitus cõducit 15 (99
Fluidum ineſt homini 15
Fœcunditatis ſigna 342
Fœcunditatis experimentum 68.306
Fœmina calidior uiro 310
Fœminarum apud Sauromatas mores 113
Fœmella cur poſterius articuletur 47
Fœmellæ in utero quare tardius formentur 63
Fœminini conceptus ratio 41
Fœtus ĩmortuus expellẽdus quõ 349
Fœtus excindendus quomodo 72
Fœtus retinendi modus 73
Fœtus in partu manum aut crus præmittens 336
Fœtus qua cauſa corrumpatur 320
Fœtus debilis notæ 321
Fœtus immortui exſectio 336
Fœtus in utero perfectio 163
Fœtus in utero putrefactio 67
Fœtus dum uertitur periculum 64
Fœtus mortui extractio 66
Fœtus motus ac perfectio 417.465
Fœtus prolapſus retrudendus quõ 73
Fœtus ſitus notæ 68
Fœtum bimeſtrem quæ corripiãt 395
Fœtuum conceptus 336
Follis uſus 222
Follibus ferrarijs ſimile aliquid habet cor 77
Fomentũ ad uteros per fœniculũ 361
Fomentũ ex ſuffimentis ad uteros 362
Fomentum per cucurbitam 103
Fomentum per ſuffimentum 316
Fomenta ad fluxus uteri 377
Fomenti uterorum modus 360
Fomenta ad uteri conceptionem 69
Fomenta ad uteros 299
Fomenta humida ante pharmaca 272
Fomenta per arundinem 307
Fomenta qualia eſſe debeant 366
Fomenta uteri 380.381
Fomenta uterorum 307
Fomẽta uterorũ ſicca ac humida 299
Fontes hyeme calidiores q̃ æſtate 50
Fontes uitæ humanæ 76
Fontes quatuor ciborum iucunditatem indicantes 232
Formarum ſimilitudinis ratio 42
Fortuna nullius imperio ſubeſt 102
Fortunæ cum ſcientia collatio 102
Fortunæ uis 6.678
Fortunã nihil moratur medicina 102
Fortunã nonnihil in medicina poſſe 6
Fortunate aliquid aſſequi quid 102
Fortuitus ſucceſſus 183
Fortia innoxia 641
Fortiſsima inter dulcia quæ 15
Fori pleni tempus 474
Forenſes conciones 475.452
Fracturæ capitis quomõ curentur 98
Frigus Scythicum 113
Frigori ſtratum expoſitum habere, ulcerat 415
Frigora uere remittunt 33
Frigidi metropolis cerebrum 56
Frigidæ noxæ 526
Frigidum & calidum quæ permutent & quæ non 18
Frigidi temperamentum à calido 16
Frigidum facultatum in corpore impotentiſsimum 16
Frigidũ hominẽ quãdo cito affligat 16
Frigidum quid ipſum in ſeipſo non inuenitur 16
Frigido calidum nutritur 43
Frigida aluum ſubducunt 102
Frigiditas pedum quid ſignificet 502
Frigiditas extremarum partium 530
Frigiditatis extremarum partium notæ 535
Frigefactoriæ potiones xxiij. in febribus ardentibus 227
Fructus Aſiæ 111
Fructificandi ratio in arboribus 52
Frugi homines quõ cognoſcendi 24
Fuluus fluxus 353
Fullonum affectiones 482
Fungorum eſus noxius 486
Futura timet æger 7

G

GAlbanum calfacit uterum 103
Galeancones muſtellæ cubito præditi 627
Gallinacei pulli cocti conditura 276
Ganglia quæ 635
Gelo Siciliæ rex 692
Gemelli diuerſi ſexus quõ generentur 54 (55
Gemelli ex uno coitu 54
Gemellorum partus 67
Genitura mulierum 40
Generationis omnium ratio 31
Generationem ab uno non fieri ibidem
Genitura quæ non bona 387
Genitura ſex dierum 44
Genitura ſtatim elabens 317
Genitura ſpiritum habet 43
Genituræ pellicula 44
Genituræ ſecretio 39
Genituræ uia in pudendo 40
Genituram non continentiũ cura 396
Genituram quæ corrumpant 395
Genu biceps 91
circa Genua luxationum ratio 644
Germina naturæ ſpecies 5
Geſtatio non ultra decimũ menſem 53
Gibbus unde generetur 636
Gibboſi breuis uitæ ibidem
Gibboſitas ex caſu ibidem
Gibboſitas in adultis ibidem
Gibboſitas ſupra ſeptum ibidem
Gibboſitatis occaſio tubercula pulmonis ibidem
Gibboſitatum ut fiant modi 638
Gingiuis tumidis quæ medeantur 481
Glacialis aqua 108
Gladioli in ſectione quõ parandi 21
Glandes quæ pueris in anum ſubduntur 374
Glãdes ſubdititiæ ad mẽſes quõ formandæ 347 Vide etiam Peſſi
Glandula eſt cerebrum 79
Glandulæ albũ fluxum purgantes 71
Glandulæ cauarum partium 78
Glandulæ iuxta aures ibidem
Glandulæ pectoris mammæ 81
Glandulæ ſpongiæ dictæ 435
Glandulæ ſub alis 78
Glandulæ ſubdititiæ ad uteros 103
Glandularũ deſcriptio 78
Glutinoſi metropolis cerebrum 56
Gracilis ut fias quid faciendum 37
Gracilibus caſeus prodeſt 18
Graciliſcit pulmo ex ſiccitate 97
Græcorum in Aſia fortitudo 113
Gratis curandum quando 28
Gratificandum ægrotis 460
Grauedinis cauſa & curatio 17
Grauedini quõ medendum 385
Grauedinum notæ 537
Groſsi hyberni 297
Grumi ſanguinis in utero 301
Gubernatori ſimilis medicus 13
Gulæ ſtructura 75
Gurgulionis affectio 196
Gymnaſticæ medicinæ contraria 99

H

HAbitus bonus natura quædam eſt 29
Habitus bonorum 24
Habitus exercitantium 517
Habitus opinionis 677
Habit us ſubmiſſus ineſt medicinæ 24

iuxta Habitus corporũ idiotarũ diæta
Habitudo medici 20 (37
Hæmorrhois nõ ante pubertatem 583
Hæmorrhoidum affectio 447
Hæmorrhoidum bonum 171. 459
Hæmorrhoidum prænotio 547
Hepar adhæret ſepto tranſuerſo 418
Hepar dolores patitur uehementiſsi=
mos 20
Hepar pueris cor dicitur 230
Hepatis extremitates quinq; 82
Hepatis ſtructura 75
Hepati ſeptum trãſuerſum adnatũ 85
ab Hepate morbus regius & hydrops
Hepaticus morbus 272 (412
Hepaticus morbus ſecundus 273
Hepaticus morbus tertius 274
Hepatici 580
Hepatitis uena 84.192
Hepatitidis uenæ diſtributio 418
Herba in farina 468
Herbæ montanæ 678
Herbarum loci commodi ibidem
Herculeus morbus 314
Herodicus medicus 459
Hilaritas nimia medicũ onerosum red
dit 21
Hippaces quid 113.238
Hippocrates ignorantiam ſuam confi=
tetur 418
Hippocratis prædictiões quales 549
Hippocratis ſententia de uarijs prædi=
ctionibus 549
Hippocratis ſomnium 677
Hippocrati peplum quid 510
Hippocraticæ doctrinæ certitudo 31
Holoconitis radix 342
Homo abſq; congenitis uiuere neqt 33
Homo ad annum comparatur ibidem
Homo cur unum eſſe putatus 32
Homo non eſt unum 30
Homo quando optime diſpoſitus 18
Hominis anima 461
Hominis miſeria 683
Hominem qui non nouit medicinam ne
ſcit 18
Hominem unum idq; infinitum eſſe, di
xit Meliſſus 30
de Hominis natura opiniões falſæ ibid.
Homines ab initio brutorum uictu uſi
ſunt 11
Homines ſeipſos negligunt 634
Hom. cur non purgati ægrotent 236
Hominũ generatio par uolucriũ 54
Hominũ natura ſecundũ regionẽ 111
Homin. plantarumq; eadẽ natura 52
Horæ tegendi & retegendi animad=
uertendæ 21
Horror quid ſit 191
Humanum corpus quot oſſa habeat 82
Humanorũ ſtudiorum uanitas 681
Humanæ ætatis ſeptenarij 58
Humanæ uitæ fontes 76
Humerus ſummus auulſus 627
Humeri frequenter excidentis curatio
625
Humeri repoſiti curatio 625
Humerorũ dolentiũ conſideratio 561
Humerales uenæ 85.89
Humor diutius in corpore permanens
nociuus 234
Humoris plus prodit q̃ acceſsit ibidem
Humorẽ q̃ figuræ maximẽ trahãt 19
Humores purgãtur quatuor locis 233
Humorum fontes quatuor 228
Humorum in homine diſtinctæ ſpecies
& nomina 31
Humorum mutatio 20
Humorum ſpecies quatuor 40
Humidum ipſum quid in ſeipſo non in=
uenitur 16
Humidum eſt calidum 57
Humidi alimenti uis 163
ab Humido prouenit genitura 39
Humida aluum ſubducunt 102
Humiditatem Scythæ ſibi exuſtionibus
corporum detrahunt 114
Humectarum partium glandulæ 78
Hydrops circa uentriculum ſolũ 244
Hydrops in uteris 330
Hydrops teſtium 106
Hydropis conſideratio 552
Hydropis generatio 92.107
Hydropis liberatio 513
Hydropis ſpecies tres 244
Hydropum naturæ duæ 508
Hydropicorum purgationes 510
Hyems perpetua ſcytharum 114
Hyems ſicca ac borealis uer quale ſi=
gnet 109
Hyems pluuioſa & auſtralis uer quale
inducat 110
Hyeme lotus frigida magis caleſcit in=
dutus 16
Hyeme pars terræ infirna cur calida
Hyeme pituita augetur 32 (50
Hyemales morbos ſoluit æſtas 434
Hypogloſsis 203

I

Icteri curatio 97
Idiotæ affectionum accidentia diffi
culter agnoſcunt 11
Idiotarum diæta iuxta tempora 37
Idonea in omni arte ſequenda 653
Iecoris generatio 57
Ignauiæ quanta malitia 23
Ignis extrema medicina 532
Ignis in medicina quid 7.8
Ignis ſacer 529
Ignis ſacer in uteris 373
Ignis ſacer uarius 426
Ignis ſeri collectio 473
Ignominia pœna medicinæ 3
Ignorantia malum 544
Ignorantia in precio 638
Imbres uere ſuperueniunt 33
ab Imbribus ſanguis augeſcit ibidem
Impar numerus maximè ucrẽdus 503
Imparis numeri uis 420
Imparibus diebus morbi cur iudicen=
tur 235
Imperitia theſaurus malus 4
Imperitos medicus uitare debet 25
Imperio nullius ſubeſt fortuna 102
Impetigines quid extrahat 376
Impij deum neſciunt 173
Incogniti morbi curatio 99
Indicum medicamentum 375
Indicum oculorum pharmacum piper
346
Indicum Perſis piper 381
Indoctus fortunatè aſſequi poteſt nihil
162
Induſtria labore paratur 29
Induſtria medicinæ dux 3
Inedia aliquando ſanat 6
Inedia quibus perinicioſa 14
Inediæ imperatæ trãſgreſſæ ſigna 551
Infantes maſculos Amazonides eluxãt
644
Infantium uictus 38
Inflati uteri 301.304
Infuſa ad uteros 297
Infuſorum ratio 38
Inguinum glandulæ 78
Inoculationis ratio 52
Inſania magnum morbum ſoluit 513
Inſaniæ cauſa 178
Inſanire facit Mandragoræ radix 99
Inſomnia de diurnis actionibus 157
Inſomnia ſanitatem ſignificantia 159
Inſomniorum ac ſomniorum differen=
tia ſignificationes 157 & inde
Inſtitutio egregia dux medicinæ 3
Inſtrumentum coactorium 654
Inſtrumenti coactorij fabrica 639
Inſtrumẽto deficiente multæ artes quie
ſcunt 9
Inſtrumenta ſua habet natura 7
Inſtrumenta ſuffitus 316
Inſtrumentorum penuria medico detri
mentoſa 25
Inſtrumentorum ſectionis ratio 21
Intemperantia mortis cauſa 7
Intempeſtiuitas 182
Interni morbi obſcuri 8
Interpretationis ſomniorum certitudo
157
Inteſtinum colum 75
Inteſtina hominis uelut canis 82.460

Inteſtinorum glandulæ 79
Inteſtinorum leuitas 528.581
Inteſtinorũ leuitatis conſideratio 558
Inteſtinorum humiditas 79
Inuentio ars 5
Inuidia à ratione aliena 28
Inũdationẽ terræ uidere in ſomnis 159
Inutile nihil neq; in arte medica neque in medicis 6
Iræ affectiones 461
Itinere contracti dolores quomõ curentur 507
Iudicium ineſt medicinæ 24
Iudicium de ſcriptis rectum magna artis pars 514
Iudicari in morbis quid sit. 246.
Iudicatio morbi quid 30
Iudicatio ſine ſigno mala eſt 416
à Iudicatione relicta 416
Iudicationes unde fiãt 517
Iudicata non mouenda 518
Iudicatoriorum dierum ratio 519
Iugulatis ſanguis quomodo & qualis profluit 32
Iuſtum eſſe decet medicum 21
Iuuenilis ætas quartanis obnoxia 36

L

Labiorum ſigna 534
Labor prodeſt carnoſitati 645
Labor quid efficiat 237
Labor ſanat nonnunquam 6
Laboris fortis ſtudium ſubterfugiendum 30
Lac pueris calculum generat 109
Lac quibus conuenit, quibus non 527
Lactis ac mammarum ratio 81
Lactis generatio 48.337
Lactis uſus 332
Lacti extincto quuomodo medendum 305.327
Lacte curat Pythocles 482
Lachrymari in febre quale ſignũ 524
Lacuſtres urbes afficiuntur mutationibus 105
Lætitiæ affectiones 461
Lanarum humectarum uſus 166
Lapis ĩ ueſica poſt xl. annũ nõ fit 583
Lapis in utero 448
Laſanum quid 67
Laßitudo lauationem requirit 97
Lateris dolor 545
ad Lateris dolorem calefactoria 492
Leguminum uires 507
Lentis uires in eſu ibidem
Lenticulæ uaſa teſtacea 299
Lethargus morbus 214.219
Lethargi cum peripneumonia coniunctio 219
Lethargicorum ſymptomata 567
Leuce non ante pubertatem 583
Leucophlegmatias 581
Leuia quandoq; noxia 641
Leuitas inteſtinorum 581
Leuitatis inteſtinorum conſideratio 558
Lex omnia corroborat 39
Lex ſpecies rerum non ſanxit 5
Liber Medicamentarius 248
Libri Democriti 684
Lien dureſcit & augetur humore 19
Lien figura ſpongiformis 19
Lienis ſtructura 75
Lienoſa prægnans 321
Lienteria 251
Ligamenta articulorum quæ 8
Lingua peripneumonicorum qualis 470.473
Linguæ affectiones 571
Linguæ indicia in peripneumonia 578
Linguæ notæ in pleuritide 577
Linguæ obſcuritas unde 29
Linguæ ſigna 516
Lippitudinis generatio 80
Locus ſtudijs aptus dux medicinæ 3
Loci in libris Hippocratis declarati 685.686
Locorum mutatio 461
Locis corporis conſideranda 555
Lumborum affectiones 574
Lumbrici lati generatio 241
Lumbrici per os exeuntes 236.335
Lux ægrotantibus infeſta 21
Luxationes quibus faciles uel difficiles 624
Luxationum circa coxas ratio 644

M

Macrocephali 112
Macrocephalorũ forma ibid.
Maculæ ſolares quomõ tollantur 376
Mæotis palus 113
Magnanimi Europæi cur 116
Malicorij decoctum 468
Mali & boni obſeruatio artem conſtituunt 10
Mala ad aliquid dici 162
Mala ex menſtruis retentis 45
Malorum ſignorum ſumma 538
Malleoli articuli quomodo reponantur 657
circa Malleolũ luxationis ratio 644
Malleolorum articuli 91
Mammæ figuræ ſpongiformes 19
Mammæ glandulæ pectoris 81
Mammarum ac lactis ratio ibidem
Mammarum ac teſtium cõmunio 419
Mammis aſperis quomodo medendum 375
Mammis maximam partem prudentiæ ineſſe 421
Mancorum partus ratio 62
Mandragoræ radix triſtes ſanat 99
Manus articuli 91
Manus & digitorum oſſa 81
Manuũ ac pedum torturæ curatio 99
Manuum latio 534
Manifeſti morbi qui 8
Mare turbatum uidere 159
Marinus muſcus 328
Maritimus locus an ſalubris 30
Maſculini conceptus ratio 41
Mater deorum 173
Materijs multis & uarijs uariæ artes conſtant 9
Maxillam ſupernã non moueri 631
Maxillæ luxatio 631
Maxillæ repoſitio 631
Maxillæ uenas habent 58
Maza uino dulci nõ ſubacta qualis ſit 273
Mazæ inuentio 11
Mecon albus eſt peplus 299.354 & 510
Medicina à contrarijs 118
Medicina arti exercitãdi corpora contraria 99
Medicina artium præclariſsima 3
Medicina cum ſapientia copulãda 24
Medicina cur male audiat 6
Medicina deo adſcripta cur 15
Medicina deos reuerenter habet 25
Medic. diætetice cur nõ putetur ars 12
Medicina eſt ſecundum naturam 118
Medicina fortunã nihil moratur 102
Medicina morbo celeritate præualet 9
Medicina neceſſario inuenta 11
Medicina nec ſimplex nec facilis 13
Medicina nõ utentes nihil deuitant 12
Medicina propter quid 7
Medicina quomodo inuenta & cur 12
Medicina rationes habet auxiliares 10
Medicina uaticinationi cognata 677
Medicinæ antiquitas 11
Medicinæ contemptus unde 3.684
Medicinæ definitio 5.118
Medicinæ doctrina neque ſtata neque certa 100
Medicinæ eduliorum inuentũ referendum cui 12
Medicinæ ad uaticinationẽ ſimilitudo 490
Medicinæ inſunt omnia quæ ad ſapientiam requiruntur 24
Medicinæ exacta certitudo diffic. 14
Medicinæ pœna unica ignominia 3
Medicinæ certitudo 11
Medicinæ principium 25
Medicinæ ſtudiũ cur ſit difficile 100
Medicinæ uarietas 6
Medicinam non conſtituunt qualitates primæ 14

absq; Medicina neminē poſſe ſanari 6
Medicus ab obſcuris morbis uinci haud debet 9
Medicus anni temporum rationē in primis habere debet 104
Medicus deo æqualis 24
Medicus eſt natura 461
Medicus eſt Philoſophus 24
Medicus gubernatori ſimilis 13
Medicus in principio morbi accerſendus 9
Medicus multarū rerū peritus ſit 625
Medicus qui laudandus 13
Medicus quō fiat inculpabilis 247
Medici animus modeſtus ſit 20
Medici habitudo ibidem
Medici iuſtitia 21
Medici ratiocinatio alteri nunquā inuidere poteſt 28
Medici ueſtitus 20
Medico cum imperitis non multum fabulandum 25
Medico fines duo propoſiti 678
Medico non imputandū ſi morbus tardius agnoſcatur 9
Medico obſeruanda quæ 167
Medico quæ circa ægrum primum facienda 503
Medico quæ cognoſcenda 19. 685
Medico quid faciendum natura demonſtrat 10
Medico ſublimia in aëre noſſe quàm neceſſarium 55
citra Medicum aliquem ſanari poſſe 6
Medicum quæ ſcire oporteat 34
in Medico comitas inſit 25
Medici boni quales ſint 7
Medici cur tardius & contatius morbos aggrediuntur 10
Medici differunt 10
Medici fama multi, re pauci 3
Medici ignari 684
Medici perſonati 3
Medici potentes qui 8
Medici ueri qui 4
Medici uulgo inſeruientes 637
Medicorum ignorantia 19. 643
Medicorum opiniones falſæ de homine 30
Medicorum ratiocinatio 9
Medica officina quō inſtruēda 20. 25
Medicinæ artis principium quod 89
Medicæ profeſsionis propria 25
Medicamentum ad menſes uirginum ciendos 72
Medicamentum ex ſale 321
Medicamentum indicum 375
Medicamentum nullum adhibere, medicamentum auris 635
Medicamentum ſubdititium 72
Medicamēta ad ciendū purgationē 71
Medicamenta caput purgantia 93
Medicamenta emollientia 71
Medic. fortia quando non danda 101
Medicamenta noxia 503
Medicamenta purgantia dieb. imparibus non exhibenda 236
Medicamenta purgantia quando noxia 500
Medicamenta ſubdititia ad purgandū uterum 71
Medicamenta tranſmouent 101
Medicamentorum componendorum ratio 416
Medicamen. exhibendorū ratio 101
Medicamentorū purgantiū ratio 32
Medicamentorū purgantiū uſus 522
Medicament. purgatoriorū uis 242
Medic. ſubdititiorum deligatio 302
Medicamentarius liber 248
Medicandum quatenus 462
Medela multifariam 31
Medelarum formæ ex terra multæ 6
Mederi geſtit natura 9
Medulla ſpinalis 56
Medullæ ſpinalis fluxus non ante pubertatem 583
Mel ſimplum duplo uino fortius 498
Melampus 678
Melanthium ex tritico 337
Meliceris quid 562
Meliſsi de homine ſententia 30
Membra mulieribus in partu rumpuntur 54
Membra omnia habet abortus uel ſeptem dierum 60
Membrana ante uteri oſculum enata 89 (304
Membranæ cerebri duæ 304
Membranarum generatio 56
Menſes bilioſi 314
Menſes ciendi quomodo 103
ad Menſes detrahendos potiones 337
Menſes retenti dolorem inducunt 45
Menſes ī prægnantib. nō prodeūt 44
Menſes paucos habentes ſine lacte eſſe 312 (54
Menſes pauciores 54
Menſes pituitoſi 315
Menſes plures 313
Menſes prægnantis 396
Menſes prægnantibus prodeuntes 320
Menſes quando non prodeant mulieribus 102
Menſes relicti genituram corrumpunt 386
Menſes ſiſtendi quomodo 103
Menſes ſuppreſsi 310
Mēſes ſuppreſsi cōceptui cōtrarij 387
Menſes terrā inſtar aceti radētes 315
Menſiū appropinquantiū notæ 68
Menſium experimentum 347
Menſium menſura iuſta 313
Menſibus ciendis quæ apta 303. 304
ex Menſibus ſuppreſsis tabes 553
Menſtrua iuniorum & ſeniorum differunt 103
Menſtruorum tempus 65
Menſtruorum uirginum ratio 40
Mens hominis ubi ſedem habeat 77
Mentis motus 27
Mentis oculus ſuperat quæ oculos corporales effugiunt 9
Mentis ſedes in ſiniſtro cordis uentriculo 77
Mentem quieſcere non patiuntur temporum mutationes 112
Mente corporeq; ſanus eſſe debet medicus 7
Mercimonij alienitas in medicina 24
Meridionalium ciuitatum ſitus 105
Meſocolon quid 82
Metallorū petrarū aquæ quales 107
Methodus artificialis 23
Methodo uia medica inueniri poteſt 13
Metropolis frigidi ac glutinoſi cerebrum 56
Miliaceæ cutis aſpretudines 415
Milij natura & uſus 492
Modeſtia decet medicum 20
Mola quæ & patella 91
Molæ conceptus 336. 394
Moleſtiæ animi et corporis unde 169
Montanæ herbæ aquoſioribus præſtāt 678
Montani maiora corpora gignūt 116
Monſtroſus puer 445
Morbus fœtibus in utero accidēs 175
Morbus Herculeus 314
Morbus hæreditarius ſacer morbus 174
Morbus regius 221. 518. 582
Morbus ſacer puerorum 105
Morbi antiqui recentioribus difficilius curantur 99
Morbi cauſa quō cognoſcenda 118
Morbi ſacri conſideratio 554
Morbi ſacri multi 172
Morbi ſacri ſpecies uariæ iuxta uarios deos 173
Morbi ſacri ſuperſtitioſa curatio 172
Morbo celeritate medicina præualet 9
Morbum ſacrum non diuinū eſſe 173
Morbi connutriti 461
Morbo magno liberat quartana 462
Morbum morbo ſuccedere, letale 250
Morbum tardius agnoſcere nō medici uitium 9
Morbi à cerebro 39
Morbi acuti incerti 519
Morbi acuti in quibus rari 105
Morbi affecti cerebri 80

Morbi aquarum peculiares 108
Morbi congeniti 552
Morbi cur imparibus dieb. iudicentur 235
Morbi deſperati ac negle= cti medicis non imputandi 7
Morbi dubij qui ſint 181
Morbi duplices 8
Morbi educendi quomodo 101
Morbi incogniti curatio 99
Morbi in homine unde 11.30.34
Morbi manifeſti qui 8
Morbi mulierũ diuerſi à uirilib. 464
Morbi muliebres ab utero 102
Morbi muliebres cognitu cur diffici= les 331
Morbi non fientes ante pubertatẽ 583
Morbi neruorum graues 90
Morbi obſcuri qui 8
Morbi omnes unde 170.181.245
Morbi periculoſi uel idiotis manife= ſti 13
Morbi pituitoſi hyeme fiunt 33
Morbi præoccupantes medicinam, me dela celeriores 9
Morbi prægnantium 320
Morbi pubertate ſoluuntur 522
Morbi vij & xiiij anno reuertuntur 197
Morbi ſeptenario dierũ iudicantur 61
Morbi uarij uterorũ loco motorũ 364
Morborum cauſæ duæ 34
Morborum curationes medicus memo= ria tenere debet 25
Morborum differentiæ 162
Morborũ differentiæ multiplices 189
Morborum generatio in pulmone 86
Morborum modus unus & cauſa ea= dem 118
Morborũ principia cõſideranda 410
Morborum ſanitatis uitæ ac mortis ea dem ratio 63
Morborum ſigna 162
Morborum uires & cauſæ conſideran dæ 318
Morborum uirilium ac muliebriũ cura differt 331
Morbos à pricipio curare oportet 98
Morbos ab ægro tollere medicinam 5
Morbos enumerare non eſt facile 489
in Morbis acutis uictus ſpectandus 494
Morbis incorrigibilibus medici manũ non porrigunt 10
à Morbis qui ſuperentur 9
Morbis quib. uenæ ſectio cõpetat 500
Morboſi anni prænotio 109
Mores Aſiæ 111
Mores bonorum 24
Mores honeſti medico cõciliant auto= ritatem 20
Morum medico ratio habenda 29
Mortis cauſa intemperantia 7
Mortis modus 238
Mortis, uitæ, ſanitatis, ac morborũ tem pora eadem 63
Mortui fœtus notæ 321
Mortuos uidere in ſomnis 160
Morientes medicis non imputandi 7
Motus fœtuum 336.417
Motus pueri in utero quando 48
Mucus articulorum 91
Mucoſi menſes mulieribus ſenib. 103
Mucoſitatis detrimentum 642
Mulier barbata 467
Mulier coitu quàm uir minus delecta= tur 41
Mulier ſemper eget moderatore 676
Mulier tenerior uiro 310
Mulieres cur leues 48
Mulieres medici 334
Mulieres non fiunt calculoſæ 109
Mulieres quæ ſuperfœtent 66
Mulierum corpora mollia 81
Mulierum diæta 38
Mulierum fluxus albus, fuluus & ru= ber 350
Mulierum genitura 40
Mulierũ morbi diuerſi à uirilib. 464
Mulierum rigores 417
Mulieribus in partu membra rumpun= tur 54
Mulieribus menſes quomodo obturen= tur 102
Muliebres morbi ab utero 102
Muliebres morbi cur cognitu difficiles 331
Muliebrium & uirilium morborum cu ra differt 331
Multitudo naturæ contraria 520
Munditia ineſt medicinæ 24
in Mundo res duæ præcipuæ 676
Mundi infiniti 681
Muſculus eſt cor 76
Muſculi corporis quid 8
Muſcus marinus 328
Mutatio ſubita cauenda 35.494
Mutatio in pueris et uiris piculoſa 65
Mutatio locorum 461
Mutatiõis aduerſariorũ occaſio 493
Mutationes cauendæ 459
Mutationes temporum 520
Mutationes temporum mentem quie= ſcere non patiuntur 112
Mutationes urinæ in febribus 512
Mutili cur gignantur 42
Mutilati integros gignunt 43
Myradanum, piper rotundum 381
Myrrhæ uirtus 103
Myrti aquæ 508
Myttoton allij intritum 103

N

NAſcentia ex terra terram reſi= piunt 117
Naſus deſtillans malum 544
Naſi affectio ex dentibus 455
Naſi fractura 633
Naſi polypus 246
Narium fluxus curatio 92
Natura an morbo quædã adſint 464
Natura corporis artis medicæ princi= pium 89
Natura dux medicinæ 3
Natura hominis ex quibus conſtet 31
Natura imbecillis cito offenditur 14
Natura medicus eſt 461
Natura noſtra agro comparatur 3
Natura plantarũ eadẽ quæ hominũ 52
Natura quæ ſunt potentiora, ipſum læ= dunt 15
Natura ſeptenario ſubiecta 61
Natura ſine doctore 162
Natura ſtimulata quæ medico facienda demonſtrat 10
Naturæ lege nomina indita ſunt 5
Naturæ motus 27
Naturæ mulierum conſideratio 351
Naturæ multitudo contraria 520
Naturæ præſtantia 24
Naturæ prudentia 9
Naturæ ſcientia omni medico neceſſa= ria 18
Naturam cogit medicina 10
de Natura hominis opiniones falſæ 30
Naturarum differentia 653
Nauis bonæ deſcriptio 676
Nebula quid 51
Neceſſitas actionum humanarum 681
Negantes artem, medicinæ tamen ar= tem confitentur 6
Neglecta mala perimũt progreſſu 26
Nephritis non ante pubertatem 583
Neruus ex uena fit 86
Nerui in carne multi 8
Neruorum conſideratio 90
Neruorum diſtributio 418
Neruorum generatio 56
Neruorum morbi graues 90
Neruorum ratio 83.85
Neruorum utilitas 85
Netopon quid 71
Niger morbus 217
in Niue ambulantes cooperti ab æſtu uexantur 16
Nomadũ ſcytharũ mores & uita 113
Nomæ quæ letaliſſimæ 555
Noĩa artibus imponũtur ex ſpecieb. 5
Noĩa rebus indita lege naturæ ibidem
Nomius Apollo 173
ex Notis quod ars ſit medicina, demon ſtratio 11

Nouimeſtris partus uitalis 60
Nubecularum conſideratio 557
Numerus impar maximè uerendus 503
Numerus oßiū humani corporis 82
Numerus uerticulorum 90
Numeri imparis uis 420
Nutrimentum eſt triplex 118
Nyctalopum conſideratio 561

O

OBliuio malum 544
Obliuioſi unde fiant 179
Obſcuri morbi qui 8
Occaſio mutationis aduerſariorum 493
Occidentalium ciuitatum ſitus & accidentia 106
Ocij deteſtatio 23
Ocio orti morbi labore ſanantur 34
Octimeſtris partus mortalis 60
Octimeſtris partus difficultas 62
Octimeſtres quare nō uitales 61.64
Octimeſtrium afflictio 62
Oculus à quibus lædatur 59
Oculi conſtitutio ibidem
Oculi quàm ſint teneri 21
Oculorū cruento humore oppletorum curatio 94
Oculorum doloris curatio 529.531
Oculorum fluxus unde fiat 43
Oculorum fluxionis cauſa & curatio 17.93
ad Oculorum lachrymas ſtillamentum 166
Oculorū lippitudinis cōſideratio 556
Oculorum medela 510
Oculorum mentis acies 9
Oculorum ſigna 533
Oculorum tunicæ tres 89
Oculorum ulceratorum conſid. 557
Ocularia medicamenta 384
Odores fluxionū obſeruat medicus 10
Officina medica quō inſtruēda 20.25
Officinæ medicæ ſitus 21
Oleum anthinum 323
Oleum Platæenſium 339
Olfactus ratio 59.89
Omnia oportet eſſe mediocria 462
Omnia quæ fiunt propter aliquid fiunt 7
Opere medicum eſſe oportet non ſermone 24
Operibus aliquando defectus imputandus 8
Opes infelices habent qui imperitiam poßident 4
Opificum diſcrimen 10
Opificibus defectus nonnunquam imputandus 8
Opinio uitio uertitur 24
Opinionis habitus 677
Opiſthotonos 515
Opiſthotoni affectio 476
Optimum quod ſit 20
Orientalium ciuitatū ſitus & accidentia 106
Origanum capitatum 261
Origani potus noxius 451
Os uteri diſtortum 317
Os uteri concluſum 301
Os uteri genituram non ſuſcipiens 369
Os uteri ulceratum 303
Oris uentriculi conſideratio 573
Oſculum uteri ad coxā inclinans 359
Oſculum uteri complicatum 367
Oſculum uteri inflammatum 362
Oſculo uteri mēbrana præpoſita 319
Os appellatum dens 414
Os caulatim fractum 632
Os coxæ 82
Os femoris 81
Oßis raſura ad ſecūdam uſq; laminam 201
Oſſa auulſa integrè reſtitui non poſſunt 627
Oſſa digitorum & manus 81
Oſſa tibiæ duo ibidem
Oſſa uerticulorum 82
Oßium capitis ruptio 582
Oßium coauctio 644
Oßium generatio 56
Oßium humani corporis numerus 82
Oßium morbi obſcuri 8
Oßium utilitas 85
ex Oui luteo uolucres 54
Ouorum quæ incubantur ſimilitudo ad puerum 52

P

PAlati conſideratio 571
Palati inflammatio 203
Paluſtres urbes mutationibus afficiuntur 105
Palpebrarum ficus 427
Palpebrarum ſigna 533
Palpitationes manuum 513
Panis bis coctus 271
Panis boni notæ 256
Panis differentiæ 15
Panis inuentio 11
Papulæ uariæ 166
Paribus diebus deorſum prodeant quæ 168
Pariendi modus 54
Pars terræ inferna, æſtate frigida 51
Partes corporis quædam ſunt quæ celeriter ſanguinem emittunt 22
Partium affectiones iuxta ipſarum figuras 19
Partium corporis mutua affectio 88
Partium corporis notæ 582
Partium extremarum frigidatis notæ 535
Partus nouimeſtris uitalis 60
Partus octimeſtris Lethalis ibidem
Partus pueri ex defectu alimenti 54
Partus ſeptimeſtris uitalis 60
Partus concußio 478
Partus debilis ratio 42
Partus mancorum ratio 62
Partus purgamenta non purgatæ 323 & 324
Partus purgamenta plura 325
Partus ratio 53
Partus ſeptimeſtris ratio 61
Partui auxiliaria 66
ante Partum dyſenteria ſalubris 486
à Partu quæ purgationes et cur ſequantur 46
ex Partu quæ laborant maxime 54
Partus difficiles 322
Parentibus uxorum cuſtodia non committenda 676
Patella quæ & mola 91
Pati & agere propinqua 165
Pauperes apud Scythas fœcundiores diuitibus, cur 115
Peccata in morbis non facilia cognitu 550
Pecora Aſiæ 111
Pectoris dolor firmatus 574
Pectoris glandulæ mammæ 81
Pectoris natura 82
Pectoris rubores 579
Pedis luxati repoſitio 658
Pedum articuli 91
Pedum articuli quō reponendi 657
Pedum frigiditas quid ſignificet 502
Pelecini in frumento naſcuntur 375
Pellicula geniture 44
Pelliculæ cordis 77
Pelliculærum generatio 58
Pelliculārū circa fœtus diuerſarum ratio 44
Penicillus ſtanneus cauus 208
Peregrinis opitulandum medico 28
Perfrigeratio aquæ decoctæ 460
Peripneumonia 222.516
Peripneumonia non ante pubertatem 583
Peripneumoniæ conſideratio 577
Peripneumoniæ curatio 95
Peripneumoniæ generatio 94
Peripneumoniæ cum lethargo coniunctio 219
Peripneumonicus quidam 472
Peripneumonicorum lingua 470 & 473
Permutati uictus mala 14
Peplus albus quid 354.150
Peſſus bubulæ carnis 308

Peßi nigri 306
Peßi ſcillæ forma 309
Peßi ſubdititij 348
Phaetuſa Pytheæ uxor fœcũda, barbata euaſit 467
Phagedenæ unde oriuntur 105
Pharmacum corroſiuum 384
Pharmacum familiariora trahit 32
Pharmacum nigrum 384
Pharmacum nigrum ad caput 357
Pharmaci uis nimia perdit 446
Pharmaca purgatiua calfaciunt capita
Phar. quæ periculoſa 253 (98
Pharmacis fortib. ubi abſtinendũ 101
Pharmacorũ ſpecies ex terra multæ 6
Phaſis fluuius ſtagnantiſs. 112
Philoſophus eſt medicus 24
Philoſophorum de natura hominis opiniones falſæ 30
Phrenes græcis unde 179
Phrenitides 220
Phrenitidis generatio 193
Phreniticorum prænotiones 642
Phreneticorum mors 194
Phyſici ſtudium 393
Pica prægnantium 68
Picatum ceratum ad quid 366.373
Pili ex corpore quõ extirpandi 385
Pili in glandulis 78
Pilorum ratio & formatio 47
Pinguis ut fias quid agendum 38
Piper indicũ oculorũ pharmacũ 346
Piper perſis quid 381
Piſcium pinguedo quæ peßima 261
Pituita alba 216
Pituita augetur hyeme & cur 32.33
Pituitæ coalitus in nobis calor 10
Pituita ex capite liqueſcens 194
Pituita frigidißima 32
Pituita humoris ſpecies 40
Pituita in utero 375
Pituita plena acetabula 329
Pituita repleti uteri 329
Pituita ſimilis genituræ 479
Pituita uiſcoſißima 32
Pituitæ defluxus cauſa 177
Pituitoſa prægnans 321
Pituitoſi menſes 315
Planities alta quos gignat 117
Plãtæ ex terra familiariora trahũt 33
Plantarũ generatio ex ſeminibus 49
Plantarũ hominumq; eadẽ natura 52
Plateenſium oleum 339
Plechas 645
Pleuritis 246
Pleuritis non ante pubertatem 583
Pleuritis ſine ſputo 192
Pleuritidis conſideratio 576
Pleuritidis curatio 95.492
Pleuritidis generatio 94.191
Pleuritidis in tabem ac ſuppurationem tranſitio 525
Pleuritidis ſpecies multæ 224
Pleuriticus quidam 472
Pleuriticorum purgatio 492
Plumbi ad clauiculam fractam alligatio 628
Pluuia aqua in aërem tranſit 108
Pluuiæ generatio ibidem
Pluuialium aquarum uſus ibidem
Podagra non ante pubertatem 583
Podagricorum conſideratio 553
Podagricorum reſtitutio 529
Polenta 256
Polypus uino ſuffocatus ad quid utilis 303
Polypus naſi 246
Pomorum eſus noxius 449
Porcinæ carnes prauæ 508
Porci eſus quid faciat 466
Potentia temporũ anni medico ſcienda 104
ex Potentijs affectiones oriuntur 19
Poteſtas res mala 695
Potus nutrit 118
Potus humores generat 228
Potus ſanis & ægris diuerſus 11
Potus uberior ſanat aliquando 6
Potus appetentia 232
Potus temperamentum unde 12
Potu aceruatim irruente tußis excitatur 76
Potuum iucunditas ſpectanda 519
Potuum ratio 507
Potiones frigefactoriæ xxiij. in febrib. ardentibus 227
Potiones paratas habere debet medicus 25
Præcordij notæ 534
Prædictiones ante morbi ſtatum non ſunt tutæ 550
Præeminentia diuina in medicina 24
Prægnans bilioſa 321
Prædictiones uariæ 549
in Prædictionibus prudentia adhibenda 550
Prægnantis caput quale 320
Prægnantis affectio & curatio 470
Prægnantis cognitio 527
Prægnantis menſes 396
Prægnantium affectiones 583
Prægnantium morbi 320
Prægnantium notæ 67.583
Prægnantium ſigna mala 545
Prægnantium pica 68
Prægnantis ſuffocatio 322
Prægnantib. menſes prodire malũ 320
Prægnantibus menſes cur non prodeant 44
Prænotio ãni ſalubris aut morboſi 109
Præoccupatio morbi unde 9
Præſentia & præterita conſiderat medicus 7
Primiparæ citius pariunt 53
Primip. ex partu laborãt maximè 54
Principium corporis nullum 88
Principium medicinæ 25
Principium morborũ ſedandum 98
Principium uenarum nullum 85
Principia morborũ conſideranda 251
Principij artis ratio 184
Principia morborum tria 237
Principijs obſiſtendum 245
Principalis uena arteria 86
Profluuij alui curatio 39
Profluuiorum alui conſideratio 558
Prolis cauſa quando concumbendum 316 & 318
Promptitudo medici contemnitur 20
Prudentia naturæ quanta 9
Prudentiam mammis ineſſe 421
Prurigo corporis 445
Pruriginoſarũ puſtularũ medela 477
Ptiſana integra 214
Ptiſana ſtatim à medicamento exhibenda 493
Ptiſanæ dandæ ſcopus uires ægri ſunt 492
Pudendi notæ 536
Pudenda ex ulcere obturata 326
ad Pudenda arcta medicamenta 367
Pudenda ulcerata quæ iuuant 303
Puer alimentum unde habeat 49
Puer monſtroſus 445
Puer procedit in caput 53
Pueri motus quando 48
Pueri mortui in utero ſigna 67
Pueri in utero periculũ dũ uertitur 64
Pueri ſitus in utero 52
Pueri ſuctus in utero 57
Pueri comitiales 176
Pueri cur non coeant 40
Pueris calculum generat lac 109
Pueris cor quod hepar 230
Pueris mutatio periculoſa 65
in Pueris quæ urina peßima 471
Puerorum dietæ ratio 74
Puerorum excrementũ primum 510
Puerulorum infantium uictus ratio 38
Puerperæ recens enixæ 72
Puerperij purgationum menſura 337
Pulmonis figura ſpongiformis 19
Pulmo natura frigidus 76
Pulmo natura ſiccus 97
Pulmo repletus 212
Pulmo tumens præ calore 220
Pulmonis aortæ 94.578
Pulmonis alimentum 162
Pulmonis Eryſipelas 187
Pulmonis generatio 57

Pulmonis hydrops 213
Pulmonis morbi unde generentur 86
Pulmonis ruptio 210
Pulmonis ſtructura 75
Pulmonis tuberculum 187
Pulmonis tubercula gibboſitatis occaſio 636
Pulſationes uenarum 163
Pulſatiles uenæ temporum 89
Puncturarũ capitis conſideratio 560
Pupillarum affectiones 557
Purgationi admittẽdæ inepti qui 509
Purgationi uenæ ſectio quando præmittenda 501
Purgamẽta partus ad thoracem & caput 326
Purgamenta partus non purgata 323 & 324
Purgamenta partus pauciora 325
Purgatoria menſium 308
Purgantia medicamenta quando noxia 500
Purgantium medicamentorũ ratio 32
Purgantiũ medicamentorũ uſus 522
Purgatiua pharmaca caput calfaciunt 98
non Purgari morbi principium 237
Purgandum ſuperne & inferne quando 452.480
Pus diffuſum quando 187
Pus in tunica quando ibidem
Puris eruptio ex pulmone 226
Puris natura 163
Puris notæ 535
Puſtulæ in uteri oſculis 382
Puſtulæ in febrib. per totũ corpus 566
Puſtularũ pruriginoſarũ medela 477
Putare, ignorantiæ ſignum 24
Pythocles medicus 45
Pyramidis figura cor 75

Q

Quadragenarij abortus 62
Quadragenarij numeri uis 63
Quæſtio anceps de uictu 15
Qualitas eorum quæ purgantur 517
Qualitatum facultates 56
Qualitates primæ non cõſtituunt medicinam 14
Qualitates primæ nõ ſunt ſcopus medicinæ 10
Qualit. ſecundæ primis fortiores 16
Qualitatũ omniũ particeps annus 33
Qualitatum ſecundarum exceſſus hominem lædunt 15
Qualitatum ſecundarum facultates omnium malorum homini cauſa 17
Quartana annua 417.463
Quartana febris 249
Quart. magno morbo liberat 462
Quartana quando non diuturna 36
Quartanæ febres 399
Quatuor acuti morbi 246
Quatuor humores 228
Quat. loci purgationis humorũ 233
Quatuor modi elapſi è coxa fœmoris 642
Quatuor morbi regij 276
Quatuor ſpecies humorum 40
Quatuor uiæ ulcerum 22
Quatuor uenarum paria 84
Quies ſanat aliquando 6
Quies ineſt medicinæ 24
Quinq; extremitates hepatis 82
Quinq; morbi ſplenis 274

R

Radix ita per ſe appellata inter ſimplicia 356
Radix nigra aſpalathi ad quid proſit 376
Raſuram frigefacere 218
Ramorum generatio in arboribus 50
Ramificatio corporis partium 45
Ratio actiones abſoluit 8
Ratio alimenti 58
Ratio artificium producit 24
Ratio exercitiorum iuxta tempora 38
Ratio recta ſemper ſequenda 520
Ratiocinatio in medicina quid 27
Ratiocinatione morbi cognoſcuntur 9
Recentes morbi facilius curantur antiquis 99
Recidiua ex nõ ſincerè iudicatis 435
Recidiuæ unde fiant 519
Recordamur quæ libenter 11
Rectum & non rectum artem conſtituunt 6
Rectum inteſtinum 75
Recti & non recti ratio 182
Regio mutat naturam 117
Regio pinguis aquoſa ibidem
Regionum aridarum qualitas ibidem
Regius morbus 516.582
Regij morbi curatio 97
Regij morbi quatuor 276
ſub Regibus uiuere homines facit imbelles 113
Repletio Cerebri doloroſa 218
Repoſiti humeri curatio 625
Repoſitiones quibus faciles uel difficiles 624
Res precioſiſſima ſanitas 39
Reſponſio ferox in moderato 543
Reſp. medicinæ præter ignominiã nullam pœnam conſtituerunt 3
Reuerentia ineſt medicinæ 24
Rhenes urinam percolant 83
Rhenum generatio 57
Rhenum glandulæ 79
Rhenum ſtructura 75
Ricini ulceris 210
Rigoris ſignificationes 563
Rigori ex partu quæ medentur 304
Rigores in mulieribus 459
Rigores quomodo fiant 528
Riphæi montes 114
Riſus Democriti fuſiſſimus 680
Riſus inſaniæ ſignum 676
Riſus medicum oneroſum reddit 21
Riſu deſipere 529
Robur ex temperamento cõtingit 15
Ruber fluxus mulierum 352
Rubores pectoris 579
Rubicundi circuli in tibijs 574
Ructus acidus 529
Ructus acidus bonus 413
Ructus acidus unde 417
Ruptio pulmonis 210

S

Sacer morbus cur 172
Sacri morbi præſenſio 177
Vide in uoce Morbus
ex Sale uomitorium 487
Salſum ineſt homini 15
Salſarum aquarum qualitas 107
Salſamentum Gaditanum 271.274
Saliuæ generatio in articulis 58
Salſuginoſa calida 102
Salubris anni prænotio 109
Saluberrimus annus qui ſit 109
Sanguis à partu qualis eſſe debet 46
Sanguis autumno paucisſimus in homine 33
Sanguis ex contrario erumpens malum 547
Sanguis humoris ſpecies 40
Sanguis non eſt calidus natura 77
Sanguis quando non congelatur 57
Sanguis redundans alimentum 162
Sanguis uere augeſcit 33
Sanguinis è naribus fluxus 568
Sanguinis eruptiõis futuræ ſigna 547
Sanguinis filij qui 80
Sanguinis fluxus ab articulis 352
Sanguinis fluxum ex naribus ſoluit uenæ ſectio 548
Sanguinis fluxio è nare æſtate contingit 33
Sanguinis generatio 231
Sanguinis grumi in utero 301
Sanguinis ſputo conferentia 579
Sanguinis ſputum de hepate 580
Sanguinis ſtillæ malæ 564
Sanguinis ſtillationes 575
Sanguinis uomitus 559
Sanguinis uomitus de pulmone 580
Sanguinis uomitus ex partu 327
Sanguinis uomitus ſterilibus commodus 585
Sanguini ſiſtendo 509
Sanus homo temperamento facultatum 31

Sanum ac ægrotum lædunt edulia fortiora 12
Sanorum ac ægrorũ uictus collatio 13
Sanitas res præcioſiſſima 39
Sanitas unde ſit 233
Sanitatis exercitium in duobus conſiſtit 461
Sanitatis morborum uitæ ac mortis eadem ratio 63
Sapientia ex doctrina 24
Sapientiæ dentes 58
Sapientiæ medicina copulanda 24
Sapientiæ utilitas 23
Satyriaſmus 522
Sauræ uimineæ texturæ 657
Sauromatæ ac eorum fœminæ 113
Scalpro ad ſcarificãdum quõ utendum 22
Scapulæ 90
Scapulæ natura 82
Scientia communis ars non eſt 12
Scientia imperata facere cogitur 102
Scillæ peſſi forma 309
Scopus medicinæ qualitates nõ ſũt 14
Scortatio dyſenteriam ſanat 488
Scribendi ratio & modus certus 100
Scyriæ capræ 327
Scythia in Europa 113
Scythæ fului 114
Scythæ Nomades 113
Secretionum ſpecies ſupernæ 167
Sectio dextrarum partium periculoſior 226
Sectio & uelocitate & tarditate utitur 21
Sectio uenæ nociua 582
Sectiones multæ tardam chirurgiã uolunt 21
Secandi ratio ibidem
Secandi uenæ ratio 84
Secunda anginæ ſpecies 502
Secunda quando appellatur 45
Secunda relicta in utero 327
Secundæ exeuntis ratio 66
Secundæ extractio 67
Secundæ hærentes 303
Secundæ morantes quõ trahendæ 327
Secundarum expulſio 527
Sellæ medicorum 21
Semen ex omni corporis parte procedere 112
Semen uelut fauus 82
Seminis collectio ubi fiat 87
ex Semine plantarum generatio 49
Semitertiana febris 485
Semitertianarum febrium modus 398
Semiperfecta abſoluere artis eſt 5
Seniores comitiales 176
Seniorum affectiones mitiores 190
Senecta anguis quid 342
Senſu corporis uictus modus collig. 13
Sententia Hippocratis de uarijs prædictionibus 549
Sermonis facultas unde 59
Serpentis ſemen 352
Serpiginoſa ulcera quæ 23
Septem coſtæ ueræ 90
Septem dierum humana uita 60
Septem quadragenarijs decimeſtres pariuntur 65
Septimo anno completio dentium 61
Septenario dierũ morbi iudicãtur 64
Septenario natura ſubiecta 61
Septenarij ætatis humanæ 58
Septimeſtris partus ex pelliculis ſecedens 61
Septimeſtris partus uitalis 60
Septum tranſuerſum 75
Septũ tranſuerſum hepati adnatũ 85
Seſamoidis uſus 509
Sex medicinæ duces 3
Siccum quid ipſum in ſeipſo non inuenitur 16
Sicci alimenti uis 163
Sicca lædunt magis quam humida 12
Sicciſſima maxime reſonant 59
Silphium in Ionia & Peloponeſo non naſcitur 229
Silphij uires 508
Simile ad terram 229
Simile artificioſum 231
Similia egregia 239. 310
Similia ſemper accedunt ſimilib. 46
Similitudo uaticinatiõis ad medicinam 490
Similitudinis formarum ratio 42
Simplicium facultates memoria tenere debet medicus 25
Simplicium repoſitio 678
Singultus in febre ardente 513
Siræum uinum 334
Sitis exemptæ mala 585
Sitis medela 39
Sitis ſanat aliquando 6
non Sitire quæ faciant 459
Smegma ad caput 197
Solem in ſomnis uidere quid pati 157
Solitudo ſcythica 113
Solſtitia periculoſa 110
Somnus ſanat aliquando 6
Somni notæ 536
Somni ratio 518
Somnium Hippocratis 677
Somnia diuina quæ 156
Somnia uenerea 40
Somniorum ac inſomniorum differentiæ 157
Somniorũ interpretat. certitudo ibid.
Sophiſtarum quorundam opinio de medico 18
Soporis conſideratio 569
Sorborum aqua 508
Sorbitiones non cõducentes morbo incrementum præbent 12
Sorbitiones non primis diebus dandæ 495
Sorbitionum inuentum 12
Sphagitides uenæ 84
Spes conceptus falſa 559
Spinæ concuſſio 641
Spinæ fluxus mala 95
Spinæ medullæ affectæ conſid. 556
Spinæ natura 82. 637
Spinæ obliquatio extra 639
Spinæ obliquatio intrò 640
Spinam uenæ omnes petunt 86
Spiritus ad manum 473
Spiritus delator 10
Spiritus intus duplicatus 414
Spiritus nutrit 118
Spiritus offendens 311
Spiritus per uulnus 587
Spiritus qui retrahitur 545
Spirit. ſimplex pro denſo poſitus 94
Spiritus conſideratio 572
Spiritus notæ 534
Spiritum habet genitura 43
Spiritũ habent caleſcentia 43
Spiritus omnes ab aqua 51
Spirituoſa præcordia 439
Spirituoſi 509
Spirationi umbilicus deſtinatus 44
Splen aquoſus 330
Splen cauus 232
Splen magnus 249
Splen uenoſus 232
Splenis conſtitutio 57
Splenis magni conſideratio 561
Splenis morbi quinq; 274
Splenis uenæ 88
Splenem attenuantia 274
Splenici affectio 487
Splenes parui 435
Splendor quis fugiendus 21
Spontaneum nobis cauſæ non eſt ſpontaneum 161
Spontanea quæ 183
Spuma in ſtrangulatis 520
Sputi notæ 537
Sputa rotunda 463
Squatinæ pellis 72
Screatio frequens 571
Scripta aliena reprehendendi libido 5
Stadij ſpatium mutat aerem 106
Stercus bubulum calfacit uterum 103
Stercoris bubuli forma ad ſuffitus 298 & 348
Stercus ſecunda die in ſano exit homine 236
Sternutationis cauſa 531
Sternutationum notæ 537

Sterilitas accidit uenis quibuſdam inciſis 115
Sterilitatem inducit equitatio 115
Stillationes ſanguinis 575
Stillamenti uſus ad lachrymas oculorum 166
Stomachus ueſicæ 314
Stomachus uteri 66
Strangulatio uteri 378
Strangulare ſe uolentium curatio 99
Stratum frigori expoſitum habere ulcerat 415
Strepitus apud ægrotos uitandi 26
Strumæ ab anno quadrageſimo non fiunt 583
Strumarum generatio 78.79
Studium medicinæ cur difficile ſit 100
Subdititia ad purgationes 71
Subdititium molliens 72
Subitæ mutationes uitandæ 494
Sublimium locorum aquæ optimæ 107
Subterranearum rerum ſcientia incerta 11
Succeſſus fortuitus 183
Succeſſu memorabilem indoctus aſſequi nequit 102
citra Succeſſum ratio ſequenda 520
Suctus pueri in utero 57
Suctus in uentre 444
Sudor humorum calidorum exhalatio 10
Sudoris cauſæ 191
Sudoris notæ 534
Sudores iudicatorij 510
Sudores optimi qui 510
Sudores qui boni & contra 523
Sudorum ſignificationes 512
Suffitus ad uteros 70.298.377
Suffitus inſtrumenta 316
Suffimenta uteri 70
Suff catio prægnantis 322
Suillæ carnes quales 508
Suffocatio uterorum repentina 319
Summa repoſitionum omnium 656
Summa rerum fortiſſima 15
Summa ſuppurationum 538
Superfœtationis ratio 66
Superſtitionem reijcit medicina 24
Superſtitioſa morbi ſacri curatio 172
Suppurati ex angina 201.202
Suppurati ex uulnere 579
Suppurati quō fiant 94
Suppuratorum cognitio & notæ 95
535.& 538
Suppuratorum curatio 510
Suppuratorū interiturorū notæ 538
Suppuratorum ſectio ac uſtio 529
Suppuratiōes ex peripneumonia 578
Suppurationum notæ 535.538
Surditatis ſignificatio 543
Suſpenſio ex ſcala ad trabem 653
Suturæ capitis 90
Suturarum læſarum cognitio difficilis 448.582
Sydus non paruum apparens in ſomnis 437
Sydere icti 219
Syderati qui 219.578.581
Syderationum tempus 530
Symptomata cerebri 39
Symptomatum faciei ſignificationes 570
Symptomatum febrium conſid. 566

T

Tabes coxendicum 567
Tabes quibus fit 525
Tabes rhenalis 266
Tabis generatio 80.94
Tabidus morbus 563
Tabidorum notæ 580
Taciturnitas decet medicum 20
Talenta decem Hippocrati promiſſa 678
Tali ſubdititij nigri qui & peſſi 348
Tarditas in uſtione laudabilis 21
Telorum extractio 23
Templa dijs cur erigantur 174
Temporum dolentium conſid. 561
Tempus articulationis 46
Tempus dux medicinæ 3
Tempus in medicina quid 27
Temporis circumſtantia quantū in homine poſſit 33
Temporis uis 24.492
Tempora eadem alijs mortis, alijs uitæ 64
Tempora naturam mutant 117
Tēpora uitæ, mortis, ſanitatis ac morborum eadem 63
Temporum anni cōſtitutiones 521
Temporum anni ratio habenda medico 104
Temporum cognoſcendorum difficultas 23
Temporum mutationes 520
Temporū mutationes mentem inquietant 112
Temporum occaſiones 182
Temperata hominem non lædunt 15
Temperata omnia meliora in homine præter frigidum & calidum 18
Tempeſtatū notiones ex morbis 171
Teneſmus 251
Terra ſimilis uentriculo 160
Terræ pars inferna hyeme calida cur 50
Terræ qualitas cōſiderāda 104
Terram combuſtam uidere in ſomnis 159
Terram moueri ſibi uideri 159
Terram reſpiciūt terræ naſcentia 117
Terriculamenta uidere 168
Tertiana febris 205.248
Tertiana exquiſita 567
Tertianæ febres 399
Teſtacea lenticulæ uaſa 299
Teſtium notæ 536
Teſtium obligatio 70
Teſtudinis marinæ cerebrum 343
Teſtudinis marinæ hepar 340
Thaſi morbi 397
Therſitas omnes eſſe 681
Thorax hepar continet 8
Thorax maxime ſenſu præditus 88
in Thoracem fluxus mala 94
Tibiæ oſſa duo 81
Tibia genu os 91
Tibicinæ formido 484
Tonſillæ 79
Tonſillarum ulcera 74
Torminum ratio 167
Torporum capitis conſideratio 560
Tractio bilis ad folliculū ī hepate 230
Tranquillitas in morbo longitudinem ſignificat 30
Translatio culpæ inconſiderata 7
Tranſmotiones uterorum uariæ 358
Tremores conuulſorij 575
Tres oculorum tunicæ 89
Tribus conſtituuntur corpora 465
Troxima quæ ſint 274
Tubercula circa aurem 460
Tubercula pulmonis 579
Tubercula ſupra inguen 311
Tuberculorum ratio 22
Tuberculorum collectiones poſſe impediri 22
Tumor à fluxu uteri ſedato 352
Tumores uulnerum ac ulcerum 418
Tumores uteri ex partu 323
Tumorum inflammatorum notæ 535
Tumorū molliū ſignificationes ibidem
Tumorum ſignificatio 528
Tuſſis excitatur potu acceruatim irruente 76
Tuſſis in reſolutionem deſinens 442
Tuſſis permutatio 443

V

Vaccæ nigræ lac 345
Vaccæ nigræ lac quibus medetur 303
Vacuatio multa habet mala 13
Vacuitas thoracis 8
Variæ uteri affectiones 305
Varietas medicinæ 6
Varix circa tibiam non ante pubertatem 583
Varices ſanguinis fluxum non facile ſiſtunt 22
Vaſa uacuāda ab initio morborum non ſunt 495

Vaticinationi medicina cognata 677
Veſtium uariorum uſus 654
Velocitas in uſtione laudabilis 21
Vena caua 89
Vena ex ſiniſtris 88
Vena hepatitis 84.192
Vena humeralis 85
Vena magna 75
Vena neruus fit 86
Vena principalis arteria ibidem
Vena ſanguiflua 83
Venæ ſecādæ ratio & modus 22.84
Venæ ſectio nociua 582
Venæ ſectio quàm longiſſimè à loco dolenti 84
Venæ ſectio quando purgationi præmittenda 501
Venæ ſectio ſoluit naris fluxum 548
Venæ uſtionis ratio 99
Venæ cauæ duæ 56
Venæ craſſæ 84
Venæ infœcundos reddentes 90
Venæ multæ in carne 8
Venæ omnes ſpinam petunt 86
Venæ ſplenis 88
Venæ temporum pulſatiles 89
Venæ uentris 84
Venarum communicatio 90
Venarum declaratio 85
Venarum diſtributio de capite 89
Venarum generatio 56
Venarum morbi leues 90
Venarum paria quatuor 34.84
Venarum principium nullum 85
Venarum pulmonis uarices 185
Venarum pulſationes 163
Venarum ratio 47.83
Ven. ſectio iuxta aures infœcūda 40
Venarum ſuperuomitus 195
Venarum utilitas 85
Venas habent maxillæ ibidem
Veneris utilitas 481
Venerem magis excitat coitus multus
Venerea ſomnia unde 40 (49
Venter calidus eſt 102
Venter cibum & potum recondit 91
Venter proximus in doloribus purgandus 462
Ventris calidi colliquationes 508
Ventris ſtructura 75
Ventris ſuctus 444
Ventris uenæ 84
Ventriculi morbi obſcuri 8
Ventriculo in ſiniſtro cordis mentis ſedes 77
Ventriculo ſimilis terra 169
Ventriculi corporis plures 8
Ventriculi duo cordis 76
Ventus in utero 378.383
Venti calidi qui 104
Ventorum morbi 170
Ventorum mutationes 178
Ventorum ratio medico cognoſcenda 104
Ver conceptui aptum 70
Ver poſt ſiccam aut pluuioſam hyemem quale 109.110
Vere ſanguis augeſcit 33
Veratri uſus 678
Veratrum quibus dandum 506
Veratri uſus ſanis nociuus 685
Verecundia ineſt medicinæ 24
Veritatis cultus 677
Vermes carnium 339
Vermes ſtercorarij 69
Verticis dolentis conſideratio 561
Verticula extra & intrò nō facile expelluntur 638
Verticulorum numerus 90
Verticulorum oſſa 82
Vertiginum conſideratio 560
Veſica intercepta 546
Veſicæ fluxio morbos quomodo oſtendat 10
Veſicæ inflammatæ notæ 539
Veſicæ ſtomachus 314
Veſicæ ſtructura 75
Veſicam fibræ implent 91
ad Veſperam exacerbari quid 437
Veſpera augeri mala 479
Veteris medicinæ ars nō reijcieda 14
Via genituræ in pudendo 40
Via medicinæ certa 11
Victus afficit et alterat corpus 14.15
Victus ægris & ſanis diuerſus 11
Victus modus ex ſenſu corporis colligitur 13
Victus ægrotorum 12
Victus Nomadum 113
Victus ægrorum ac ſanorū collatio 12
Victus conſueti mutatio 507
Victus permutati mala 14
Victus prioris conſuetudo adaucta 493
Victus ſanorum ratio 13
ex Victu ferino morbi 11
in Victu conſuetudo in morbis acutis quæ ſpectanda 494
Victuri ex morbo ſigna 514
Vigilia ſanat aliquando 6
Vigilantiæ laus 23
Vilia uulgo putata difficilima 117
Vinum cedrinum 379
Vinum Coum 271
Vinum meracum hominem debiliorem reddit 18
Vinum modicum quæ ferre poſſint aquæ 107
Vinum Pramnium 328
Vinum tedaceum 312
Vini albi uinoſi uires 497
Vini fului auſteri uires 497
Vini odor ægrotis grauis 26
Vini uſus 166
Vina ut caſtigentur 256
in Vinoſo uomitus non ſedandus 99
Viri quàm mulieres coitu magis delectantur 41
Vir calidior fœmina 310
Viro tenerior mulier ibidem
Viris mutatio periculoſa 65
Virilium morborum ac muliebrium cura differt 331
Virgæ ſtanneæ ad formam acus inſtrumentum 203
Virgo calculoſa 306
Virgini menſes quomodo ciendi 72
Virginum menſtruarum ratio 40
Vires morborum conſiderandæ 318
Virium agnoſcendarum difficultas 23
Viſcerum dolor ex labore proueniens quomodo curandus 39
Viſus quàm auditus fidem ſynceriorem facit 20
Viſus nutrimentum 89
Viſus ratio 59.89
Viſum debilem infeſtat ſplendor 21
Vita humana ſeptem dierum 60
Vitæ humanæ fontes 76
Vitæ, mortis, ſanitatis ac morborum tempora eadem 63
Vitiligo non ante pubertatem 583
Vlcus aphtha dictum 584
Vlceris calloſi cura 99
Vlceris fungi 209
Vlceris ferini curatio et generatio 98
Vlceris notæ 534
Vlceris ricini 210
Vlcera calida gaudent 165
Vlcera carnem ſuperexcreſcentia 23
Vlcera in pudendis 304.383
Vlcera in utero à partus purgamentis 324
Vlcera pudendorum quomodo ſananda 349
Vlcera pueris commoda 175
Vlcera tonſillarum 74
ad Vlcera uteri collutiones 344
Vlcerum uteri cura pro ratione corporis 333
Vlcerum inflammatio ſeptenario finitur 61
Vlcerum oculorum conſid. 557
Vlcerum tumores 418
Vlcerum uiæ quatuor 22
Vlcerum uteri illitio 332
Vmbilicus ſpirationi deſtinatus 44
Vmbilici dolor 479
Vmbilico puerum nutriri 65

Vndecimus menſis unde partui contingat 65
Vndecimeſtris partus 65
Vnguentum ceratum 367
Vnguis inſtrumentum 66
Vngues pueris deficientes ibidem
Vnguium formatio 47
Vnguium generatio 58
Vnum eſſe hominem, eſſe nõ poſſe 30
Vnum idq; infinitum eſſe hominem dixit Meliſſus ibidem
ab Vno non fieri generationem 31
Volſellarum uſus 22
Volucriũ generatio uelut hominũ 54
Voluptas coitus unde 39.40.87
Voluptuaria gens Aſiani 111
Voluulus 250
Voluulus non ante pubertatem 583
Voluuli generatio 80.92
Voluuloſi 581
Vomitus bis menſe fiat 38
Vomitus in uomente non ſedandus 99
Vomitus lumbricorum 560
Vomitus ſanguinis 448.531.559
Vomitus ſanguinis de pulmone 580
Vomit. ſanguinis ex partu 303.327
Vomitus ſanguinis ſterilib. utilis 585
Vomitus fluxionibus ex capite conducit 99
Vomitus notæ 585
Vomitus prænotiones 537
Vomitu pituita reiecta ſimilis genituræ 479
Vomendi ratio 38
Vomitorium ex aqua 487
Vocis uariæ affectiones 571
Vocis & teſtium ſocietas 419
Vocis interceptio 543
Vocem obſeruat medicus 10
Vocis priuatio ex ebrietate 200
[illegible] atio affligit 30
Votis fortuna non conciliatur 102
Vrina cinerem referens 474.476
Vrina iudicatoria 511
Vrina quæ in pueris peßima 471
Vrinæ in febribus indicia 524
Vrinæ mutatiões in febrib. 503.512
Vrinæ prænotiones 536
Vrinæ ſtillicidium 252
Vrinæ ſtillicidiũ quõ ſanandum 304
Vrinæ ſtillicidio quõ medendum 383
Vrinam rhem percolant 83
ex Vrina uetei fomentum ad uteros 363
Vrinæ conturbat 487
Vrinæ denſæ ibidem
Vrinæ erui loturæ ſimiles 480
Vrinæ indicant curationem 503
Vrinarum conſideratio 552
Vrinarum malicia 427
Vrinarum ſignificatio 530
Vrendi ratio 21
Vſta uena ſanguinẽ cur nõ emittat 99
Vſtio carnis coſtarum mucoſæ 642
Vſtio humeri luxati 626
Vſtio per buxeos fuſos 274
Vſtionum curatio 626
Vſturæ cutis menſura ibidem
Vſtoria ferramenta 626
Vterus ex partu ulceratus 328
Vterus ſuppuratus 69
Vteri aſcenſus quõ curandi 103
Vteri auerſi curatio ibidem
Vteri deſcenſus quõ curandus ibidem
Vteri bilem quæ purgent 345
Vteri dolor cum cibi faſtidio 302
Vteri emoti locus 367
Vteri mollitura 71.380
ad Vteri morbũ omnẽ quæ bona 303
Vteri muliebriũ morborũ cauſæ 302
Vteri nutus ad uentrem ibidem
Vteri os concluſum 300
Vteri os diſtortum 317
Vteri os hians 302
Vteri os ulceratum 303
Vteri oſculum ad coxã inclinans 359
Vteri oſculum complicatum 367
Vteri purgationes 304
Vteri ſtrangulatio 378
Vteri ſtrangulationis cognitio 510
Vteri ſuffimenta 70
Vteri tranſmotiones uariæ 358
Vteri tumores ex partu 323
Vteri uariæ affectiones 305
ad Vteri ulcera collutiones 344
Vtero ex partu inflammato quæ conducant 345
Vtero ſi grumi ſanguinis inſint quomodo faciendum 301
Vterum purgantia 309
Vterum quæ inflent 395
Vteri ad caput allapſi 302.357
Vteri ad cor progreßi 304
Vteri ad coxam decurrentes 364
Vteri ad crura 302
Vteri ad hepar conuerſi 357
Vteri ad inguina incumbentes 365 & 380
Vteri ad latera allabentes 309.358
Vteri ad pedes conuerſi 368
Vteri ad ſedem cõuerſi quomodo medendi 303.365
Vteri ad ſeptum tranſuerſum ſedentes 379
Vteri ad ſtomachum 311
Vteri concluſi 370
Vteri conuoluti 368
Vteri cor petentes 357
Vteri extra naturam 366
Vteri extra pudendum elapſi 366 & 367
Vteri grumoſi 371
Vteri hiantes 371
Vteri hiantes conceptioni impedimento 386
Vteri inflati 301.322
Vteri inflammati 303.372
Vteri in lumbis 359
Vteri indurati 300
Vteri leuigati 302
Vteri leues 386
Vteri nimis aperti 317
Vteri obdurati 369
Vteri obliqui 301
Vteri obtorti ibidem
Vteri pituita repleti 329
Vteri præcordijs ſuccedentes 357
Vte. qua cauſa externa moueatur 365
Vteri quomodo purgandi 303
Vteri quomõ ſuffocentur 314
Vteri ſuffocantes 305
Vteri tranſuerſim ſiti 365
Vteri tranſmoti 303
Vteri ulcerati 331
Vteri collutionum menſura 383
Vterorum loco motorum morbi uarij 364
Vterorum prolapſus 373
Vterum uehemens exulceratio 333
ad Vteros fomenta 361
Vteris extra pudendum elapſis quomodo medendum 397
Vtris inſtrumentum 640
Vua morbus 541
Vulgo uilia putata difficillima 117
Vulgi iudicium de medico ægroto 20
Vulnus quid 257
Vulnere ſuffocati 579
Vulnera urbana à militaribus differunt 556
Vulnerũ in articulis cõſideratio 556
Vulnerum capitis conſideratio 555
Vulnerum tumores 418
Vulnerati 581
Vulneratorum notæ 583
Vultus Medici ut compoſitus eſſe debeat 20

FINIS

ERRATVM

Pagina 384. uer. 20. pro occultatoria, lege ocularia.

SERIES CHARTARVM.

*abcdefghiklmnopqrstuxyz. ABCDEFG HIKLMNOPQRSTVXYZ. Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo. Omnes terniones præter Nn, qui eſt duernio.

BASILEAE PER HIERONYMVM FROB. ET NIC. EPISCOPIVM MENSE MARTIO M. D. XLVI